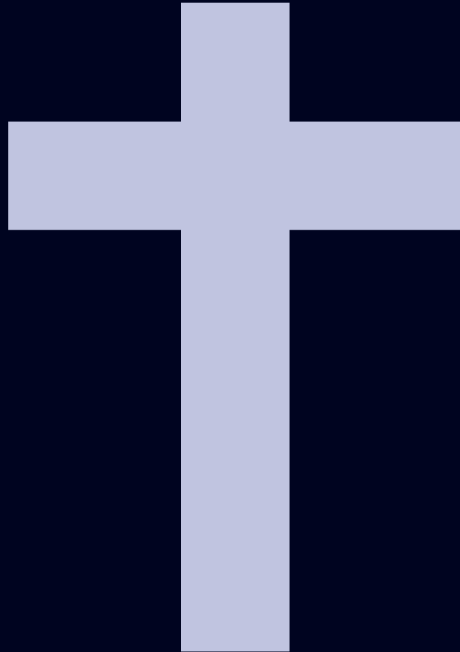

Endagano Eénsha omu Chiziinza

Portions of the Holy Bible in the Zinza language of
Tanzania: Endagano Eénsha omu Chiziinza (New Testament+)

Endagano Eénsha omu Chiziinza
Portions of the Holy Bible in the Zinza language of Tanzania: Endagano Eénsha omu Chiziinza
(New Testament+)

copyright © 2024 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Zinza)

Contributor: Wycliffe USA

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution Share-Alike license 4.0. You have permission to share and redistribute this Bible translation in any format and to make reasonable revisions and adaptations of this translation, provided that:

You include the above copyright and source information.

If you make any changes to the text, you must indicate that you did so in a way that makes it clear that the original licensor is not necessarily endorsing your changes.

If you redistribute this text, you must distribute your contributions under the same license as the original.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

Note that in addition to the rules above, revising and adapting God's Word involves a great responsibility to be true to God's Word. See Revelation 22:18-19.

2025-07-10

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Mar 2026 from source files dated 10 Jul 2025
ec04e043-ebb2-5393-a814-029b879f102a

Contents

Matayo	1
Mariko	70
Luka	113
Yohana	183
Amakúlu ge Entumwa	235
Abarúumi	299
1 Abakorinto	330
2 Abakorinto	357
Abagalatia	375
Abaefeso	386
Abafilipi	396
Abakolosai	404
1 Abateesalonike	411
2 Abateesalonike	417
1 Timoteo	421
2 Timoteo	429
Tito	435
Filemoni	439
Abahebrania	441
Yakobo	463
1 Peétero	471
2 Peétero	479
1 Yohana	484
2 Yohana	492
3 Yohana	494
Yuda	496
Okusuululilwa	499

Empola Nzima za Yeézu Kristu nko óokwo zayaandikilwe na Matayo Obweébeembezi

Echitabu echi chikaandikwa na Matayo. Óobu Matayo akaba ali omuhaámbya, Yeézu akamwéeta kuba omuheémbe woómwe. Empola nyíinzi éezo Matayo akaandika omu chitabu echi, ne éezo akazisiinza weényini ha méeso goómwe. Omu chitabu echi, Matayo akaandikila bwooli Abayahudi áabo abakamwiikiliza Yeézu. Náho Empola Nzima habwa Yeézu ti habwa Abayahudi boónyini boónka, náho na habwa abaantu bóona be éensi ezi. Empola Nzima neesoomboola nka nikwo Yeézu niwe Kristu no Omuchuúnguzi wa abaantu. No kulabila Yeézu nka nikwo Múungu akahikiiliza góona áago akaba atilého omulago ha baantu nka nikwo akole.

Echitabu cha Matayo chiloongizwe kuzima na nichisoomboola amahano méenzi omu bulami bwa Yeézu omu nsi ezi, kubaandiza kuzaalwa kwoómwe kuhicha kusuba kwoómwe omu igulu. Ahagáti nichisoomboola ameégeso méenzi áago Yeézu akaba naayegesa abaantu. Omu meégeso goómwe, nitubona kusoombookelwa nka nikwo buli obukáma bwa Múungu, na nitwaangiswa kutúula omu bulami bwo kumunuliza Múungu.

Olugaanda lwa Yeézu Kristu (Luka 3:23-38)

¹ Aga nigo amazína go olugaanda lwa Yeézu Kristu.* Yeézu Kristu akalugiilila omu luzáalo lwa Daudi óogwo akaba naalugiilila omu lugaanda lwa Ibrahimu.

² Ibrahimu akazaala Izáaka,
Izáaka yaázáala Yakobo,
Yakobo yaázáala Yuda na badugu boómwe.

³ Yuda yaázáala Peréesi na Zera hali Tamari,
Peréesi yaázáala Hezeróoni,
Hezeróoni yaázáala Aramu,

⁴ Aramu yaázáala Aminadabu,
Aminadabu yaázáala Nashoni,
Nashoni yaázáala Salmoni,

⁵ Salmoni yaázáala Boazi hali Rahabu,
Boazi yaázáala Obedi hali Ruthu,
Obedi yaázáala Yese,

⁶ na Yese yaázáala omukáma Daudi.

Daudi yaázáala Selemani kuluga aha mukázi ogwo akaba ali muka Uria,[†]

⁷ Selemani yaázáala Rehoboamu,
Rehoboamu yaázáala Abiya,
Abiya yaázáala Asa,

⁸ Asa yaázáala Yehoshafati,
Yehoshafati yaázáala Yoramumu,
Yoramumu yaázáala Uzia,

* **1:1 1:1 Kristu:** Habwo obusoomboozi bwooli osome Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile. † **1:6 1:6 Muka Uria:** Akaba ayétwa Batisheba. Osome 2 Samweeli 12:24-25.

⁹ Uzia yaázáala Yoatamu,
Yoatamu yaázáala Ahazi,
Ahazi yaázáala Ezekia,

¹⁰ Ezekia yaázáala Manase,
Manase yaázáala Amoni,
Amoni yaázáala Yosia,

¹¹ na Yosia yaázáala Yekonia na badugu boómwe,
obuchilo óobwo Abaiziraeli bakakwáatwa enkwáate babe abahálila omu nsi ya Babéeli.

¹² Abaiziraeli kábaabeele baáfulukiile okwo omu nsi ya Babéeli,
Yekonia yaázáala Shealiteli,
Shealiteli yaázáala Zerubabeli,

¹³ Zerubabeli yaázáala Abihudi,
Abihudi yaázáala Eliakimu,
Eliakimu yaázáala Azora,

¹⁴ Azora yaázáala Zadoki,
Zadoki yaázáala Akimu,
Akimu yaázáala Eliudi,

¹⁵ Eliudi yaázáala Eleazari,
Eleazari yaázáala Matani,
Matani yaázáala Yakobo,

¹⁶ Yakobo yaázáala Yozéfu, iíba wa Mariamu,
náwe Mariamu yaámuzáala Yeézu óogwo alikwéetwa Masihi.‡

¹⁷ Mbweenu, kuluga ahali Ibrahimu kuhika kuzaalwa kwo omukáma Daudi hakaba heena enzaalwa ikúmi ne eéna. Káandi, kuluga ahali Daudi kuhika ha buchilo óobwo Abaiziraeli baáfululilwe babe abahálila omu nsi ya Babéeli, hakaba heena enzaalwa eziíndi ikúmi ne eéna. Káandi, kuluga omu buchilo óobwo baáfululilwe okwo kuhika kuzaalwa kwa Masihi, hakaba heena enzaalwa eziíndi ikúmi ne eéna.

Kuzaalwa kwa Yeézu Kristu (Luka 2:1-7)

¹⁸ Empola yo kuzaalwa kwa Yeézu Kristu niyo ezi. Mariamu nyina wa Yeézu, akaba asuumbikilwe na Yozéfu. Náho acháali batakalyaámile hamo, Mariamu yaásaangwa ayina éenda, ne éenda ezo akaba ayinayo aha buhicha bwo Omwooyo Mutakatífu.

¹⁹ Yozéfu ali iíba, akaba ali omuuntu we entúungwa nzima omu méeso ga Múungu. Talayeenzile kumulega Mariamu, ha bwéecho akalamula kumuleka bweeseléke. §

²⁰ Náho obuchilo naateekuza aátyo, ahonyini maléeka* wo Omukáma Múungu amweésuululukiza omu kulóota, yaámugaambila, “Yozéfu, owo luzáalo lwa Daudi† otatiina kumutwáala Mariamu, habwo kuba echili omuunda yoómwe achibweene habwo obuhicha bwo Omwooyo Mutakatífu.

²¹ Alyaázáala omwaana wo obwoózo, neewe olyaámuluka iziina lyoómwe Yeézu, habwo kuba ogwo niwe alichuungúla abaantu boómwe kuluga omu bihenno byáabo.”

‡ **1:16 1:16 Masihi:** Habwo obusoombooji bwooli, osome echigaambo cha Kristu omu Obusoombooji habwa Amagaambo Agagumile. § **1:19 1:19** Kwiingana no obuteeka bwa Abayahudi, keélaaba omusígazi no omuhalákazi beésuumbikile, bakeepeatela nka nikwo na abeéswiile. Náho gukaba guli nko omwáanya gwo mwáaka gwóona gwo kweéliindilila obuchilo bachaali batakasweélene. Obuchilo bwóona óobwo tibaleekililiziibwe kutúula hamo kuhika obuchilo bwo kusweélana. Kumusigaho ogwo akasuumbikwa kukasana nko kumuleka. * **1:20 1:20 Maléeka:** Habwo obusoombooji bwooli osome Obusoombooji habwa Amagaambo Agagumile. † **1:20 1:20 Daudi:** Habwo obusoombooji bwooli osome Obusoombooji habwa Amagaambo Agagumile.

²² Ebyo byóona bikabaho bityo, chibone kuhikiilila echigaambo éecho Omukáma Múungu yaágaambile aha muháanda gwo omubáasi woómwe aáti,

²³ “Léeba, omubiíkila alyaátwáala éenda, náwe alyaázáala omutábani.

Niho bamuluke izíina lyoómwe Emanueli.”

Ensoonga yi izíina eli nikwo kugaamba oóti, “Múungu ayikala hamo neechwe.”

²⁴ Obuchilo Yozéfu yaasisimuka omu túlo, yaákola nko óokwo maléeka wo Omukáma Múungu yaámulagila. Yozéfu yaátwáala Mariamu kuba mukazíwe,

²⁵ náho talalyaamile náze kuhika obuchilo Mariamu yaaba yaázáala omutábani. Yozéfu yaámuluka ogwo mwáana izíina, Yeézu.

2

Abamagi be enyenyéezi nibeéza kumulámya Yeézu

¹ Yeézu káyaabeele yaázeelwe, akazaalilwa omuli Betlehemu, omu nsi ya Yudea, no obuchilo obwo omukáma Herode* akaba ali omutwáale. Léeba, abamagi be enyenyéezi bakaluga obutúluka, baáhika omu chikaali cha Yerusaléemu. Baábúuza báti,

² “Ali nkáhi ogwo mukáma wa Abayahudi ayaázaalwa? Tumanyisizwe nka nikwo yaázáalwa, kuba tukabona enyenyéezi yoómwe obutúluka. Ha bwéecho, tweeza kumulámya.”

³ Áaho omukáma Herode káyaahuliile amagaambo gáabo, yaázululukilwa bwooli, hamo na abaantu bóona ba Yerusaléemu.

⁴ Niho yaákobyá abakúlu bóona ba abagabe† ba Múungu na abeégesa be ebilangilo,‡ yaábabúuza aáti, “Masihi naazaálwa nkáhi?”

⁵ Nábo baámusubiza, “Naazaálwa omuli Betlehemu, omu nsi ya Yudea. Nitusoomboókelwa echo, habwo kuba omubáasi wa Múungu akaandika amaandiko aáti,

⁶ “Íwe Betlehemu éensi ya Yuda, toli wo kugaywa nakáti omu batégeki be éensi ya Yuda. Aha nsoonga omuli íwe alaálugamo omutégeki, óogwo alitégeka abaantu baanze ba Iziraeli, nko omulíisa alikuliisa entaama zoómwe.”

⁷ Mála Herode yaáyéta aha bweeseléke abo abamagi be enyenyéezi babone kwiiza bamusoomboolele kuzima obuchilo óobwo babaandize kuzibona ezo nyenyéezi.

⁸ Niho, yaábasiíndika kuza Betlehemu, naabazila, “Mwiilóoko mucheengelele kuluunzi kulemwa musoomboókelwe omwaana ogwo áaho aáli. Mbwéenu, kamulaaba mwaamubwéene, muundeétele empola bwaangu mbone neenye kuzeenda kumulámya.”

⁹ Obuchilo abamagi be enyenyéezi abo kábaamazile kuhuliiliza amagaambo go omukáma, baba baalugáho aho. Léeba ahonyini, enyenyéezi ezo bakaba baabweene olubazu lwo obutúluka baba baázibona káandi, yaábeebeembelela, yaálemwa yaáhika áaho akaba ali omwaana, niho kweémeelela.

¹⁰ Áaho kábaabweene enyenyéezi ezo, baánulilwa bwooli.

¹¹ Mbwéenu, kabataahile omu nzu, baábona omwáana omucheche hamo na Mariamu nyina, baátéela ebizwi aha kumulámya omwaana. Baáfuundula ensáho

1:23 1:23 Osome Isaya 7:14. * 2:1 2:1 **Herode:** Habwo obusoomboozi bwooli osome *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile.* † 2:4 2:4 **Abagabe:** Habwo obusoomboozi bwooli osome *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile.* ‡ 2:4 2:4 **Abeégesa be ebilangilo:** Habwo obusoomboozi bwooli osome *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile.* 2:6 2:6 Osome Mika 5:2.

záabo, baáheeze omwaana engabilano ze ezaháabu, obubáani na amazuta go omugaazu.

¹² Múungu akaba abahanile omu kulóota nka nikwo, batagaluka káandi ahali Herode. Ha bwéecho, baátaaha owaabo aha kulabila omuháanda ogúundi.

*Yeézu na abazéele boómwe nibahuungila
omu ihaánga lya Miísiri*

¹³ Áaho abamagi be enyenyéezi abo baabeele nibatáaha, ahonyini maléeka wo Omukáma Múungu amweesuululukiza Yozéfu omu chilóoto. Yaámugaambila, “Imuka! Otwaále omwaana na nyina, mwiilukile omu ihaánga lya Miísiri. Mwiikaleyo okwo kuhicha obuchilo ndéeza kubagaambila kusuba, habwo kuba Herode naayeénda kumuloondela omwaana ogwo abone kumwíta.”

¹⁴ Mbwéenu, omu chilo omwo nyini, Yozéfu yeémuka, yaátwála mukázi woómwe hamo no omwaana, yaázeenda nábo omu ihaánga lya Miísiri.

¹⁵ Baáhika Miísiri, beékala okwo kuhicha obuchilo óobwo Herode akafwa. Ebyo bikabaho bityo, chibone kuhikiilila echigaambo éecho Omukáma Múungu akagaambisa omubáasi woómwe aáti, “Nkamwéeta mutábani waanze kuluga Miísiri.”

Abáana bo obwoózo ba Betlehemu nibasiingalichibwa

¹⁶ Obuchilo Herode yaácheenga nka nikwo abamagi be enyenyéezi abo bamukoóbile, yaánigahala muno. Niho yaásiindika abalwaanila ngoma boómwe Betlehemu hamo na ahaantu hóona he ebyaalo byo obutúuzi, yaábalagila nka nikwo, beéte kati mwáana wo obwoózo óogwo ayaáhikize emyáaka ibili na áabo abatakazihikize. Akakola aátyo kwiingana no obuchilo óobwo akagaambilwa na abamagi be enyenyéezi.

¹⁷ Niho echigaambo chaáhikile éecho omubáasi Yereimia akagaamba aáti,

¹⁸ “Empámo zikahulilwa kulugilila omuli Rama, empámo no kubolooga kwíinzi.

Raáhéli naachulila abáana boómwe, náwe takwéenda kusuumbililwa, habwo kuba abáana boómwe baáfwíile.”

*Yeézu na abazéele boómwe nibasuba
kuluga omu ihaánga lya Miísiri*

¹⁹ Obuchilo Herode akaba yaáfwíile, maléeka wo Omukáma Múungu akamweesuululukiza Yozéfu omu chilóoto okwo Miísiri,

²⁰ yaámugaambila, “Imuka! Otwaále omwaana na nyina, muze omu nsi ya Iziraeli, habwo kuba áabo abaabeele nibaloónda kumwíta omwaana baáfwíile.”

²¹ Mbwéenu, Yozéfu yeémuka, yaátwála omwaana na nyina, yaásuba nábo omu ihaánga lya Iziraeli.

²² Náho óobu yaáhuliile nka nikwo Arkelao mutábani wa Herode, akaba naatégeka éensi ya Yudea ha lugazi lwe eése, aba yaátína kuzeendayo okwo. Múungu yaámuhana omu chilóoto nka nikwo atazeendayo okwo káandi. Ha bwéecho, baázeenda omu nsi ya Galiláaya,

²³ baáhika omuli Nazaréti, beékala okwo. Niho echigaambo chihikiilizwe éecho echaagaambilwe na ababáasi habwa Yeézu chíti, “Alyaáyétwa Omunyanazaréti.”

3

*Yohana naaloónza omuháanda habwa Yeézu
(Mariko 1:1-8; Luka 3:1-18; Yohana 1:19-28)*

¹ Ebilo kábyaachíile, akabaho omuuntu oómo óogwo akaba naayétwa Yohana Omubatiza. Yohana akaba naayolekelela omu nsi yo obwoóma omuli Yudea aáti,

² “Mutamwe no kulekelela ebiheno byáanyu, habwo kuba obukáma bwo omu igulu* bweéliliize.”

³ Yohana niwe ogwo ayaagaambilwe no omubáasi Isaya aáti, “Omuuntu alikuhámuka ahi iláka liháango omu nsi yo obwoóma, ‘Muguloonze omuháanda gwo Omukáma, mugolole obulabo óobwo alaahiíngula.’ ”

⁴ Emyéenda za Yohana zikaba zikozilwe na amooya ge entwaangabuleende náwe akaba azwaala omusipi gwe enkoba.† Ebyookulya byoómwe bikaba bili empalala na amóochi moochi go omu nsi yo obwoóma.

⁵ Abaantu baaba nibamuhululukila kuluga omu chikaali cha Yeruzaléemu, omu chaalo chóona cha Yudea, ne enkási zóona zo omunóna gwa Yorodáani.

⁶ Abaantu abo baaba nibegaamba ebiheno byáabo, náwe yaaba naababatiza omu munóna gwa Yorodáani.

⁷ Náho obuchilo Yohana akaba naabona Abafarisayo‡ na Abasadukayo§ nibamwiizaho beenzi abone kubabatiza, yaábagaambila, “Íimwe oluzáalo lwe enzóka! Noóha ayaábahana nka nikwo nimuhicha kweéliga echihulumuko cha Múungu éecho echilikwiiza habwo kubatizwa kwoónka?

⁸ Mbwéenu, mwooleke ha bikolwa byáanyu nka nikwo mazima mwaálekeliile ebiheno byáanyu na nimumutegeza Múungu.

⁹ Mutazila nka nikwo Múungu naabeekiliza kamulaaba nimweebona nka nikwo, ‘Isíichwe enkúlu ni Ibrahimú!’* Niimbagaambila nka nikwo, Múungu yaakaáhicha kuhiindula amabáale aga kuba abáana ba Ibrahimú!

¹⁰ Óobu omuchwaáziiko gwa Múungu ni nke enséenya eli aha bitako bye emiti! Na buli muti óogwo gutakusohozza emisumo mizima, gunogolwa no kunagwa omu mulilo!”

¹¹ “Íinye niimbabatiza aha méenzi kwoóleka nka nikwo mwaálekeliile ebiheno byáanyu no kumuhiindukila Múungu. Náho naayiza omuuntu oóndi óogwo alikuunchíla ha buhicha. Buzima tiinkwiíwe no óobu kuba omuzáana woómwe wo kusutula enkeeto zoómwe. Ogwo niwe alibabatiza aha Mwooyo Mutakatíifu na aha mulilo.

¹² Óobu akwaasile olutemele omu ngalo zoómwe abone kweesula ebititi kuluga omu ngano. Engano ezo, naazisúuga omu bitala byoómwe, náho ameelulo alyaágóocha omu mulilo óogwo ogutalilaala nakátí!”

*Okubatzwa kwa Yéézu
(Mariko 1:9-11; Luka 3:21-22)*

¹³ Mbwéenu, obuchilo óobwo Yéézu yaáluga Galiláaya, yaázeenda aha munóna gwa Yorodáani abone kubatizibwa na Yohana.

¹⁴ Náho Yohana yaágema kumuzibila, ha kugaamba aáti, “Bita íwe kwiiza hali íinye? Íinye níinye ndikweendelwa kubatizibwa neewe.”

¹⁵ Yéézu yaámugalulila aáti, “Íiwe okuúnde ombatize óobu, habwo kuba nitweendélwa tuhikiilize amazima góona áago Múungu alikweenda.” Mbwéenu, Yohana yeékiliza, aba yaámubatiza.

* **3:2 3:2 Obukáma bwo omu igulu:** Habwo obusoomboozu bwooli, osome *Obukáma bwa Múungu omu Obusoomboozu habwa Amagaambo Agagumile.* **3:3 3:3** Osome Isaya 40:3. † **3:4 3:4** Emyéenda éezo Yohana akaba azwaala, zikaba zili nke ezo omubáasi Eliya. Osome 2 Abakáma 1:8. ‡ **3:7 3:7 Abafarisayo:** Habwo obusoomboozu bwooli osome *Obusoomboozu habwa Amagaambo Agagumile.* § **3:7 3:7 Abasadukayo:** Habwo obusoomboozu bwooli osome *Obusoomboozu habwa Amagaambo Agagumile.* * **3:9 3:9 Ibrahimú:** Habwo obusoomboozu bwooli osome *Obusoomboozu habwa Amagaambo Agagumile.*

¹⁶ Áaho Yeezu kayabatiziibwe no kusabuka omu méenzi, ahonyini igulu lyaáfuúnduka, yaábona Omwooyo gwa Múungu nigumuhanaántukila nke echiiba no kutuungama hali weényini.

¹⁷ Léeba! Iláka liluga omu igulu nilizila liti, “Ogu niwe Mutábani waanze† engaanzi, óogwo nnyesiimaho náze bwooli!”

4

Yeézu naaleengesibwa ni Isitáani
(Mariko 1:12-13; Luka 4:1-13)

¹ Mála, Yeézu yeebeembelelwa no Omwooyo Mutakatíifu kuzeenda omu nsi yo obwoóma abone kuleengeswa ni Isitáani.*

² Yaámala okwo ebilo makúmi áana, omu chilo na nyemisana naayeyima kulya ebyookulya. Aha muheleeluko, yaálumwa enzala bwooli.

³ Niho elyo Isitáani lyaamwiizáho libone kumuleengesa. Lyaámuzila liti, “Koólaaba íwe oli Mutábani wa Múungu, galagile amabáale aga gahiinduke kuba emikaate.”

⁴ Náho Yeézu yaáligalulila áati, “Omu Maandiko Amatakatíifu chaandikilwe chíti, ‘Omuuntu tiyaákuhicha kutuungwa ebyookulya† byoónka, náho naatuúngwa habwa buli chigaambo éecho echilikuluga omu kanwa ka Múungu.’”

⁵ Niho elyo Isitáani lyaámutwáala Yeézu omu chikaali chitakatíifu cha Yerusaléemu, lyaámweemeleza aha luswi olula bwooli oluli aha nzu ya Múungu,‡

⁶ lyaámugaambila liti, “Koólaaba íwe oli Mutábani wa Múungu, yenaguze ahaansi. Tiwaákuhicha kuhutaala, habwo kuba eyaandikilwe omu Maandiko Matakátíifu eéti, ‘Múungu naalagíla bamaléeka boómwe ha bwaáwe,’ na káandi, ‘Nibakusutula, amagulu gaawe oteeza okeékuumpa ahi ibáale.’”

⁷ Náho Yeézu yaáligaambila, “Káandi eyaandikilwe eéti, ‘Otamuleengesa Omukáma Múungu waawe.’”

⁸ Niho, Isitáani kumutwáala Yeézu aha lugulu yi ibaanga lila bwooli. Aho, lyaámwoóleka obukáma bwóona bwe éensi hamo no obugéega bwaámo,

⁹ lyaámugaambila liti, “Kábilaaba noonteelela ebizwi no kuúndamya, niinkuha byóona ebi.”

¹⁰ Náho Yeézu yaáligaambila áati, “Luheendeho aha, Isitáani we! Eyaandikilwe omu Maandiko Matakátíifu eéti, ‘Omulámye Omukáma Múungu waawe, omugomookele weényini weénka.’”

¹¹ Niho elyo Isitáani kumuleka Yeézu aho. Ahonyini, bamaléeka ba Múungu beeza kumuheeleza Yeézu.

Yeézu naabaánza ikola lyoómwe aha bwéelu
(Mariko 1:14-15; Luka 4:14-15)

¹² Obuchilo Yeézu yaáhuliile nka nikwo Yohana Omubatiza baámuta omu ibóhelo,§ yaázeenda omu nsi ya Galiláaya,

† 3:17 3:17 **Mutábani waanze:** Habwo obusoomboozi bwooli, osome echigaambo cha *Mutábani wa Múungu* omu *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile*. * 4:1 4:1 **Isitáani:** Habwo obusoomboozi bwooli osome *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile*. † 4:4 4:4 **Ebyookulya:** Eyaandikilwe omu Chiyunani, *omukaate*.

‡ 4:4 4:4 Osome Okwiizukwa kwe Ebilagilo 8:3. ‡ 4:5 4:5 **Éenzu ya Múungu:** Habwo obusoomboozi bwooli osome *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile*. § 4:6 4:6 Osome Enzina 91:11-12. § 4:7 4:7 Osome Okwiizukwa kwe Ebilagilo 6:16. § 4:10 4:10 Osome Okwiizukwa kwe Ebilagilo 6:13. § 4:12 4:12 **Baámuta omu ibóhelo:** Akabohwa habwo kuba akamukáama omutégeki Herode Antipasi habwe ebikolwa byoómwe bíbi byo kuswéela muka mweene wáabo.

¹³ yaáhika okwo omuli Nazaréeti. Niho yaáfuluka Nazaréeti yaáza kutúula Kaperinaumu. Kaperinaumu ekaba eli aha ngeégeelo ye enyaanza ya Galiláaya, olubazu lwo omu mbíbi ze ebyaalo bya Zabuloni na Naftáali.

¹⁴ Chikabaho chítyo, chibone kuhikiilila echigaambo éecho Múungu akagaambisa omubáasi Isaya aáti,

¹⁵ “Éensi ya Zabuloni ne ya Naftáali,
omuháanda gwo kwoólekela aha nziba,
na buseeli yo omunóna gwa Yorodáani,
omuli Galiláaya áaho balikutuula abanyamahaánga,*

¹⁶ abaantu áabo abatuula omu nsimbaazi,
baábona omwaanga muháango,
na áabo abalikutúula omu bibeho byo olufu,
baáyakilwa omwaanga gwa amacheelelélwa.”

¹⁷ Kubaandiza obuchilo obwo, Yeézu yaábaanza kwoólekelela abaantu aáti,
“Mutamwe no kulekelela ebiheno byáanyu, habwo kuba obukáma bwo omu igulu bweéliliize.”

*Yeézu naatóoza abaheémba boómwe
(Mariko 1:16-20; Luka 5:1-11)*

¹⁸ Obuchilo Yeézu akaba naalibata aha ngeégeelo ye enyaanza ya Galiláaya, yaábona abadugu bábili, Simoni ogwo akaba naayétwa Peétero na Andrea, bakaba nibatéga eénfwi bwe emitégo, habwo kuba bakaba bali abategi. ¹⁹ Yaábagaambila aáti,
“Mwiíze, muunkulaatile! Ínye niimbahiindula kuba abategi ba abaantu.”†

²⁰ Ahonyini, baáleka emitégo yáabo, baámukulaatíla Yeézu.

²¹ Obuchilo Yeézu yeeliileho kache, yaábona abadugu abáandi bábili, bali Yakobo no omulumuna Yohana, batábani ba Zebedayo. Abo bábili bakaba bali omu bwáato hamo ne isébo, bakaba nibasoboólola emitégo yáabo. Yeézu yaábéeta bamukulaatile.

²² Ahonyini, basiga aho obwáato ne isébo, bamukulaatíla Yeézu.

*Yeézu naayegesa abaantu no kuchíza abalwéele
(Luka 6:17-19)*

²³ Yeézu akaba azoongoloka omu chaalo chóona cha Galiláaya. Akaba naatáaha omu masomelo‡ no kweégesamo abaantu. Akaba naayolekelela abaantu Empola Nzima zo obukáma bwo omu igulu no kuchíza amalwáala gáabo góona.

²⁴ Empola za Yeézu zikaba nizikumuuka bwooli kuhika omu nsi yóona ya Siíria. Abaantu baátwáala abalwéele báabo bóona abeena amalwáala ga buli lugaanda. Omuli abo nyini, bakaba balimo abaabeele nibaagalazibwa bwooli, áabo abaabeele batiilwe na amazimu, abagwi be ebisiimbo, na abaabeele bali enséege.§ Yeézu yaábachiza bóona.

²⁵ Mbwéenu, embága mpáango ya abaantu yaaba neemukulaatila kuluga omuli Galiláaya, Dekapoolisi,* Yerusaléemu, Yudea na buseeli yo omunóna gwa Yorodáani.

Ameégeso ga Yeézu omu ibaanga

* **4:15 4:15 Abanyamahaánga:** Habwo obusoombooji bwooli osome Obusoombooji habwa Amagaambo Agagumile. **4:16 4:16** Osome Isaya 9:1-2. † **4:19 4:19 Abategi ba abaantu:** Ensoonga yaáho ni nka nikwo bahwéele abaantu kuluga omu biheno byáabo no kubakoba hamo omu mbága ya abaantu ba Múungu. ‡ **4:23 4:23 Masomelo:** Habwo obusoombooji bwooli, osome echigaambo chi Isomelo omu Obusoombooji habwa Amagaambo Agagumile. § **4:24 4:24 Enséege:** No omuuntu alageele omubili gwe. * **4:25 4:25 Dekapoolisi:** Ensoonga yaáyo ne emitúulo ikúmi. Éensi éezo bakaba nibekala abaantu áabo abatali Abayahudi.

5

Ebyeégeso byo omugisa ne ebyo olwaágálalo
(Luka 6:20-23)

¹ Léeba, obuchilo Yeézu akabona embága ya abaantu, yaáhanama omu ibaanga, yeékala. Niho abaheémba boómwe baamwiililaho.

² Náwe yaábaanza kubeégesa aáti,

³ “Beena omugisa bóona abo abali abahabi omu mwooyo, habwo kuba obukáma bwo omu igulu no obwáabo.

⁴ Béena omugisa áabo beena entíimba, habwo kuba Múungu alyaábasemeleza.

⁵ Béena omugisa áabo bali abafula, habwo kuba Múungu naabaha obuhuunguzi bwe éensi yóona.

⁶ Béena omugisa áabo abeena enzala ni iliho lyo kukola amazima áago Múungu alikweenda, habwo kuba Múungu alyaábahaagisa.

⁷ Béena omugisa abalikuganyila abáandi, habwo kuba nábo Múungu alaábaganyila.

⁸ Beena omugisa abeena omuganya gulikwéela, habwo kuba balaámubona Múungu.

⁹ Béena omugisa abakwaátanisi ba abaantu, habwo kuba balaáyétwa abáana ba Múungu.

¹⁰ Béena omugisa abalikwaágazibwa habwo kukola amazima áago alikweenda Múungu, habwo kuba obukáma bwo omu igulu no obwáabo.

¹¹ “Íimwe mwiina omugisa obuchilo abaantu nibabazuma, no kubaágálaza no kubagaamba buli chigaambo cho obuzilwa omu kubabeéheleza habwo kuunkulaatila íinye.

¹² Mwiizuke nka nikwo bityo nikwo óokwo abaantu bakaba nibabaagalaza ababási áabo bakaba baliho kala. Mube nimunulilwa no kusaánduuka bwooli, habwo kuba Múungu ababiikiile empeéla mpáango omu igulu.”

Abaheémba ba Yeézu ni nko omwóonyo no omwaanga
(Mariko 9:50; Luka 14:34-35)

¹³ “Íimwe ni nko omwóonyo gwe éensi. Omwóonyo ogwiina omuta, náho kigulaaba gwaábiíhile, bita niguhicha kubona omuta gwaáyo káandi? Tigukuhicha kuluungiswa káandi hali choóna chóona, ha bwéecho niguséeswa ahéelu no kulibatilwa na abaantu.

¹⁴ “Íimwe muli nko omwaanga gwe éensi. Iboma elyoombekilwe ahi ibaanga, tiliiseleka.

¹⁵ Káandi, abaantu tibakwaacha olumuli no kulisweekelela omu chitukulu. Náho nibaluta aha kakóondo lubone kumulikila bóona áabo abali omu nzu.

¹⁶ Bityo nyini neemwe, omwaanga gwaáanyu nigweendelwa gumulikile abaantu, babone kubona ebikolwa byáanyu ebizima, niho bamusiíngize Isíimwe óogwo ali omu igulu.”

Ameégeso ge ebilagilo bya Musa

¹⁷ “Mutazila nka nikwo neeza mbone kusúucha ebilagilo bya Musa,* nali áago gakagaambwa na ababási. Tiindeézile mbone kubisúucha, náho mbone kuhikiiliza amazima gaábyo.

5:5 5:5 Osome Enzina 37:11. * 5:17 5:17 **Musa:** Habwo obusoomboozi bwooli osome *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile.*

¹⁸ Mazima butúnu niimbagaambila nka nikwo, kuhicha obuchilo óobwo igulu ne éensi bilihwaho, tihaliho echigaambo nali akanyuguta kache ke ebilangilo akalibuza echilali. Ebilangilo ebyo tibililugaho kulemwa byóona bihike.

¹⁹ Omuuntu weéna wéna óogwo alikoongookela echilagilo chimo nóobu chilaaba chiche cha hali ebi no kweégesa abáandi bakole bátyo, ogwo alyáaba muche muno omu bukáma bwo omu igulu. Náho weéna wéna óogwo alibikwaáta no kubyoólekeelela abáandi nábo bakole bátyo, ogwo alyáaba mukúlu omu bukáma bwo omu igulu.

²⁰ Mbweenu, niimbagaambila nka nikwo, obugololoke bwáanyu kábulaaba butasaagile obwa Abafarisayo no obwa abeégesa be ebilangilo, no obuche bwa káti timulitaahamo omu bukáma bwo omu igulu.”

Ameégeso habwe ebiníga (Luka 12:57-59)

²¹ “Mwaáhuliize echilagilo éecho baagaambíilwe abaantu ba kala báti, ‘Otaliiita! Káandi, omuuntu weéna wéna óogwo alikwiita muzeenziwe, ni lwaampaka achwaaziikilwe.’

²² Náho ínye niimbagaambila nka nikwo, omuuntu weéna wéna óogwo anigahalila muzeenziwe, ni lwaampaka ayagalale. Káandi, weéna wéna óogwo alikuzuma muzeenziwe, náwe ni lwaampaka ayagalazwe omu Itégekelo. Káandi, weéna wéna óogwo alikugaambila muzeenziwe nka nikwo no omusilu, ni lwaampaka kunagwa omu lyoongoola lyo omulilo gwa kuzimu.[†]

²³ “Ha bwéecho, koólikuba noosohozza echigabo ahi itaámbligo, mále okeezuka nka nikwo ohabeene na muzeenzi waawe,

²⁴ síga echigabo chaawe aho ahi itaámbligo, obaánze ozeénde kuloonda obuhóolo hali mweene wáanyu. Niho osube kwiiza kusohozza echigabo chaawe.

²⁵ “Káandi, kábilaaba omuuntu yaákutwáala aha mulamuzi, oloónde obuhóolo náze bwaangu obuchilo muchili omu muháanda. Koólaaba otakozile oótyo, naakuhicha aha mulamuzi, omulamuzi náwe naakunaga omu ngalo zo omusilikale, náwe naabona kukúta omu ibóhelo.

²⁶ Mazima butúnu niinkugaambila nka nikwo, nakáti tokuluga omwo kuhicha omazile kuliha ne eséenti yo omuhélo, obutasigaza ibáanza!”

Ameégeso habwo obusaambani

²⁷ “Mwaáhuliize echilagilo éecho abaantu baagaambíilwe báti, ‘Otaákusaambana!’

²⁸ Náho ínye niimbagaambila nka nikwo, omuuntu weéna wéna óogwo aleeba omukázi aha kumulígila, yaámazile kusaambana náze omu muganya gwoómwe.

²⁹ Mbweenu, kabyaakuba elíso lyaawe lyo obúlyo lyaákuleételela okole ebiheno, olikúulemo no kulinaga hala. Ni kuzima kubuza oluziingo lwaawe lúmo, kuchila omubili gwaawe gwóona kuza kusikizwa omu kunagwa omu lyoongoola lyo omulilo gwa kuzimu.

³⁰ Káandi, kábilaaba omukóno gwaawe gwo obúlyo nigukuleetelela kuhena, ogunogole no kugunaga hala. Ni kuzima kubuza oluziingo lúmo óobu, kuchila omubili gwaawe gwóona kusiingaalichwa omu lyoongoola lyo omulilo gwa kuzimu.”

Ameégeso habwo kwáanga omukázi (Matayo 19:9; Mariko 10:11-12; Luka 16:18)

³¹ “Mwaáhuliize echilagilo éecho abaantu baagaambíilwe báti, ‘Kati muuntu óogwo alikumuleka mukaziwe, amuhe olwaandiko lwo kwaángana.’

5:21 5:21 Osome Okuluga 20:13. 5:21 5:21 Osome Okwiizukwa kwe Ebilangilo 17:8-9. † 5:22 5:22 **Kuzimu:** Habwo obusoomboozi bwooli osome Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile. 5:27 5:27 Osome Okuluga 20:14. 5:31 5:31 Osome Okwiizukwa kwe Ebilangilo 24:1.

³² Náho ínye niimbagaambila nka nikwo, buli muuntu alikumuleka mukaziwe, butali bwo obusaambani, naamuleetelela mukázi woómwe kusaambana. Káandi, weéna wéena óogwo alikuumpula omukázi ayaalekéene ne eéba, náwe naába asaambeene náze.”

Ameégeso habwo kulahila

³³ “Mwaáhuliize echilagilo éecho abaantu ba kala baagaambíilwe báti, ‘Olekelage kulahila ebisuba, náho ohikiíize Omukáma Múungu omulahi óogwo waálahiile.’

³⁴ Náho ínye niimbagaambila nka nikwo, otalilahila butúnu no óobu ahi igulu, habwo kuba nicho echitébe cho obutégeki cha Múungu.

³⁵ Nali otaákulahila habwe éensi ezi, habwo kuba niho Múungu aáta amagulu goómwe. Nali otaákulahila habwe echikaali cha Yerusaléemu, habwo kuba echo nicho echikaali cha Múungu, Omukáma mukúlu.

³⁶ Nali otaákulahila habwo omútwe gwaawe, habwo kuba tiwaákuhicha kuhiindula no óobu akasoke kámo kabe akalikwéela nali akalikwiílagula.

³⁷ Náho kamulikuba nimumanyisa mútyo ha kwiikilizana, mugaámbege muti, ‘Éego,’ na kábilaaba nimumanyisa timukwiikilizana, mugaámbege muti, ‘Mmahi.’ Kuba amagaambo agasaaga aho nigaluga ahali elyo Izilwa, Isitáani.”

Ameégeso habwo kweéhoola (Luka 6:29-30)

³⁸ “Mwaáhuliize echilagilo éecho abaantu bakagaambilwa báti, ‘Elíiso aha líiso, ne elíino aha líino.’

³⁹ Náho ínye niimbagaambila nka nikwo, mutaákusiingaangana no omuuntu omuzilwa. Náho kábilaaba omuuntu yaákuteela ahi itama lyo obúlyo, muhiindulile ne lyo obumoso.

⁴⁰ Káandi, kábilaaba omuuntu akulegeeliile abone kutwáala enkaanzu yaawe, mulekele atwaále ne ebebo yaawe.

⁴¹ Káandi, kábilaaba omuuntu naakuzemeleza oluzeendo lwo kuteelaho eénta echihuumbi chimo, íwe guma ozeénde náze oluzeendo lwe entáambo ebihuumbi bibili.

⁴² Káandi, kaálaaba omuuntu akusabile echiintu, omuhe. Na kaálaaba ayizile kukwoóhoza, otamuleebayo kuche.”

Ameégeso habwo okweenda ababisa (Luka 6:27-28, 32-36)

⁴³ “Mwaáhuliize echilagilo éecho abaantu baagaambíilwe báti, ‘Omweénde muzeenzi waawe,’ na abaantu bakeégeswa báti, ‘Omunobe omubisa waawe.’

⁴⁴ Náho ínye niimbagaambila nka nikwo, mubeénde ababisa báanyu, na mube nimubasabila bóona áabo abalikubaágalaza.

⁴⁵ Mbwéenu, kámulikola mútyo, nimuba abáana be Isímwe óogwo ali omu igulu. Weényini niwe abaakiza izóoba abaantu abazima na abaantu abaheni. Káandi, abeetilila enzula abaantu abagololoke hamo na abazilwa.

⁴⁶ Mbwéenu sii, kábilaaba nimweénda abo boónka abalikubéenda, mulyaábona empeéla chi? Manya, abahaámbya[‡] nábo nikwo bazila beenda abo abalikubéenda boónka.

5:33 5:33 Osome Amagaambo ga Abaláawi 19:12; Okubala 30:2; Okwiizukwa kwe Ebilagilo 23:21. **5:38 5:38** Osome Okuluga 21:24; Amagaambo ga Abaláawi 24:20; Okwiizukwa kwe Ebilagilo 19:21. **5:40 5:40** Osome Okuluga 22:26-27; Okwiizukwa kwe Ebilagilo 24:12-13. **5:43 5:43** Osome Amagaambo ga Abaláawi 19:18. [‡] **5:46 5:46** *Abahaámbya:* Habwo obusoombozi bwooli osome *Obusoombozi habwa Amagaambo Agagumile.*

⁴⁷ Káandi, keélaaba nimwaangalucha badugu báanyu boónka, nimuba mwaákola chikolwa chi cho kusaaga abáandi? No óobu abo baantu abali Abanyamahaánga, § mubabona batabizila ebilikususa nke ebyo?

⁴⁸ Mbwéenu, mube abo obúlyo, nko óokwo Isíichwe óogwo ali omu igulu aba owa akalyo.”

6

Ameégeso habwo kuhweela abahabi

¹ “Mulamanya! Ebikolwa byáanyu ebizima mutabizilila omu méeso ga abaantu kuba babaléebe. Ha nsoonga kamulaaba nimukola mútyo, timukwiinaánkula ensiimi yoóna yóona kuluga hali Isíimwe óogwo ali omu igulu.

² “Mbwéenu, obuchilo noosuumbuusa abaambazi, leka kweélaangaana óokwo olikukola aha kutéela echikuli. Abagóbya bakola bátyo omu masomelo no omu nsése babone kusiingizwa na abaantu.

³ Mazima butúnu niimbagaambila nka nikwo, baámazile kwiinaankula ensiimi yáabo yóona. Náho íwe obuchilo noosuumbuusa aha ngoonzi, engalo yaawe yo obumoso etamanyisibwa áago engalo yo obúlyo yaásohoza,

⁴ esuumbuuso yaawe ezeénde omu chihwe. Íiso waawe óogwo amanya ebye echihwe, alyaákugalulila.”

Ameégeso habwo kumusaba Múungu (Luka 11:2-4)

⁵ “No obuchilo nimusaba Múungu, mutaákuba nke engóbya. Abo beenda kusaba kunu beémeeliile omu masomelo no omu mbazu ze nsése kuba babone kuleebwa na abaantu. Mazima butúnu niimbagaambila nka nikwo, baámazile kwiinaankula ensiimi yáabo yóona.

⁶ Náho íwe obuchilo noosába, otaahemo omu chiseenge chaawe mále oteyo olwiizi. Niho osabe Íiso óogwo ali omu chihwe. Náwe Íiso óogwo abona ebili áaho abaantu batakuhwéza, alyaákugalulila.

⁷ “Obuchilo nimusaba, mutaákuba nimutuúmilila ebigaambo nko óokwo bakola abaantu áabo abali abapagáani. Abo nibateekuza nka nikwo nibahulilwa habwo kukanyisa amagaambo gáabo.

⁸ Mutaákuba nimusaba nko óokwo basabaho abo, habwo kuba Isíimwe naasoombookelwa éecho mulikweenda, no óobu muba mutakachisabile.

⁹ Ha bwéecho, íimwe mubéga nimuleembeleza Múungu ha kuzila muti, ‘Isíichwe oli omu igulu, izíina lyaawe likuzibwe.

Obukáma bwaawe bwiíze.

¹⁰ Engoonzi zaawe zihikiílizwe, omu nsi nko okwo omu igulu.

¹¹ Otuhe leélo ebyookulya byéetu bya buli chilo.

¹² Otuganyile ebiheno byéetu, nko óokwo neechwe tuganyila abalikutuhénela.

¹³ Otatutwáala omu kuleengesibwa, náho otuchuúngule ne elyo Izilwa, Isitáani.

[Habwo kuba, obukáma, obuzizi ni ikuzo byóona ne ebyaáwe, kuhicha obucha no obuchiile.

Amina!]

¹⁴ Yeézu yaázeendelela kugaamba aáti, “Kamulaaba nimubaganyila abaantu ebiheno byáabo, Isímwe óogwo ali omu igulu náwe alyaábaganyila ímwe ebiheno byáanyu.

¹⁵ Náho kamulaaba mutakubaganyila abaantu ebiheno byáabo, Isímwe óogwo ali omu igulu náwe takubaganyila neemwe ebiheno byáanyu.”

Ameégeso habwe echisiibo

¹⁶ “Káandi obuchilo musiibile, mwaáleka kweézila nka abagóbya boónyini bazeenda bahinyile obuso, iingu abaantu babamanye nka nikwo basiibile. Amazima butúnu niimbagaambila nka nikwo, abo baámazile kwiinaankula ensiimi yáabo yóona.

¹⁷ Náho íwe óobu waásiiba, síga amazuta omútwe gwaawe, náaba omu buso bwaawe,

¹⁸ otamanywa na abaantu nka nikwo oli omu chisiibo, náho omanywe na líso weénka ogwo ali omu chihwe. Weényini abibona ebyo omu chihwe, náwe naába endihi yaawe.”

Ameégeso habwo obuhite bwo omu igulu

(Luka 12:33-34; 11:34-36; 16:13)

¹⁹ “Mulekega kweébiikila ensabo omu nsi ezi, habwo kuba aho na ahaantu áaho zilikusiiswa ne embuungu no kucheleba, na abeebi bahasiisa babone kuzíiba.

²⁰ Náho baambo mweébikiile ensabo záanyu omu igulu habwo kuba aho tekusiiswa ne embuungu no kucheleba na abeebi tibakuhasiisagula babone kwíiba.

²¹ Hoóna hóona áaho olikubíika ensabo yaawe, niho no omuganya gwaawe gulaaba guli ahonyini.

²² “Améeso gaawe ni nko olumuli lwo omubili gwaawe. Améeso gaawe kagaba nigahweéza kuzima, omubili gwaawe gwóona gwiikala omu mwaanga.

²³ Náho elíso lyaawe kalilaaba lifwiile, no omubili gwaawe gwóona nigwiikala omu nsiimbaazi. Mbweenu, kábilaaba omwaanga ogwo oguli omu mubili gwaawe guhiindikile kuba ensiimbaazi, ensiimbaazi ezo neéba mpaango bwooli!

²⁴ “Táliho omuuntu óogwo yaakuhicha kuheéleza abakáma bábili. Habwo kuba, yaakaátamwa omukáma oómo no kweenda oóndi, nali yaakaákúunda ago omukáma oóli, na ayaanga ago omukáma ugu. Bityo neemwe, timwaákuhicha kugomookela Múungu hamo na amabonwa!”

Ameégeso habwo okutahwa tahwa

(Luka 12:22-31)

²⁵ “Ha nsoonga ezo niimbagaambila nka nikwo, mutaákuba no kutahwa tahwa habwo obulami bwéenyu nkokwo nimulya chi, nali nimunywa chi, nali ha mibili yáanyu, nkokwo nimuzwaála chi. Ngási, nimweébwa nka nikwo obulami bwiina obukaani kuchila ebyookulya, no omubili nágwo gwiina obukaani kuchila ebizwáalo?

²⁶ Muleebe enyonyi. Tizikubiba, tizikugesha nali kuhunika ebyookulya omu bitala. No óobu bityo, Isímwe óogwo ali omu igulu, aziliisa. Mbweenu ímwe, timwiina obukaani buháango kuchila enyonyi ezo?

²⁷ Noóha omuli ímwe ayaakuhicha kweéyoongeláho obulami bwoómwe nóobu nko omwáanya gwe esáaha eémo* omu kutahwa tahwa kwoómwe?

²⁸ “Ha bwaáchi nimutahwa tahwa habwe ebizwáalo? Muteekuze enyaso zo omu nkaamba óokwo zikuláho. Tizikukola emilimo nali kwóogosa ebizwáalo.

²⁹ Náho niimbagaambila nka nikwo, nóobu omukáma Selemani† omu ikuzo lyoómwe lyóona, talazweekilwe kuzima nka límo lye enyaso ezo!

* **6:27 6:27 Obulami bwoómwe nóobu nko omwáanya gwe esáaha eémo:** Eyaandikilwe omu Chiyunani, obuleehi bwo obulami bwoómwe nke echifúba chimo. † **6:29 6:29 Selemani:** Akaba ali omukáma oómo wa kala wa Abayahudi. Osome 1 Abakáma.

³⁰ Múungu azweeka enyaso na amababi go omu nkáamba, áago galiho leélo na nyeéncha niganágwa omu mulilo. Ngási, ta amazima nkokwo naabazweéka ímwe? Ímwe abaantu bo okwiikiliza kuche!

³¹ “Ha bwéecho, muleke nu kusiiba nimweetwaalalika nimuzila muti, ‘Tulaálya chi?’ nali ‘Tulaánywa chi?’ nali ‘Tulaázwála chi?’

³² Ebiintu ebyo byóona, abaantu áabo babyaagalalíla na abatakumumanya Múungu. Isímwe óogwo ali omu igulu naasoombookelwa kuzima nka nikwo mulikweenda ebyo byóona.

³³ Óobu ímwe, echa mbele muloondele obukáma bwa Múungu na amazima goómwe. Aho niho alaaboongéla agáandi ago góona.

³⁴ Mbwéenu, mutaákuba no kweétwaalalika ebilaagwa nyeéncha, habwo kuba echilo cha nyeéncha chiina ebyaácho. Buli chilo chiina olwaágalo lwaácho oluhikile.”

7

Ameégeso habwo obutachwaáziikila abáandi
(Mariko 4:24; Luka 6:37-38, 41-42)

¹ “Mutaákuchwaaziika abáandi, kuba neemwe mutaákwiiza kuchwaáziikilwa.

² Nko óokwo mulikuchwaáziika abáandi, nikwo kutyo nyini óokwo Múungu alibachwaaziikáho neemwe. Na habwe echigaambo cho kweéchwaaziika, endeengo éezo mulikubaleengeláho abáandi, niyo éezo nyini Múungu náwe alibaleengelamo neemwe.

³ “Ha bwaáchi nooléeba akatokoozi áako kali omu líiso lya muzeenzi waawe, náho okabula kubona embago éezo eli omu líiso lyaawe?

⁴ Nali noohichaho oóta kumugaambila muzeenzi waawe oóti, ‘Nkuúndila nkwiíhilemo akatokoozi omu líiso lyaawe,’ obuchilo íwe nyini oyine embago etuula omu líiso lyaawe?

⁵ Ngóbya we! Obaánze oyihémo embago éezo eli omu líiso lyaawe, niho olaahicha kuleeba kuzima kwiihámo akatokoozi akali omu líiso lya muzeenzi waawe.

⁶ “Mutáliziha eémbwa ebiintu ebitakatífu bya Múungu, habwo kuba zilaáhiindukila zibalaansamule ebinogoka nogoka. Káandi, mutálizinagila empunu ebiintu byo obukaani, habwo kuba zilyaábizuungagilila.”

Ameégeso habwo kumuneémbelela Múungu
(Luka 11:9-13)

⁷ “Mumusabe Múungu, náwe naabaha éecho mulikumusaba. Mutaábuuze, mulyaábigwáho. Muchiinguze, mulyaáchiingulilwa.

⁸ Habwo kuba, buli muuntu óogwo alikusaba, aheébwa: na buli muuntu óogwo ataábuuza, abigwaho: na buli muuntu óogwo achiinguza, achiingulilwa.

⁹ “Ngási, ahali ímwe heena omuuntu weéna wéena, kaalikusabwa omukaate no omutábani, naamuha ibáale?

¹⁰ Nali kaalikusabwa eénfwi, naamuha enzóka?

¹¹ Ha bwéecho, nóobwo muli abazilwa, nimusoomboókelwa kubaha abána beenyu egabo ezigasize. Ngási, Isímwe óogwo ali omu igulu takuhicha kubaha bwooli ebiintu ebizima abo abalikumusaba?

¹² “Mbwéenu ímwe, choóna chóona éecho mweénda kuzililwa na abaantu abáandi, neemwe mube nicho echo mubazilile mútyo nyini. Ezo niyo ensoonga ye ebilagilo bya Musa na ameégeso ga ababási.”

Kutaaha omu bukáma bwa Múungu
(Luka 13:24)

¹³ “Otaahemo ha kulabila aha muháanda gwe echisasi chi iléembo elifuunzile. Kuba iléembo no omuháanda ogutwaala omu kusiingaalichwa guba ne echisasi chi iléembo ligazi káandi liháango, mala na abalilabamo ni béenzi.

¹⁴ Náho omuháanda gwi iléembo éelyo elilikweebeembeza kuza omu bulami liba lifuunzile. Nábo abaantu abalikulikugula, ni bache.”

Kubasoombookelwa ababáasi be ebisuba
(Luka 6:43-44)

¹⁵ “Mweécheenge na ababáasi be ebisuba. Mazima abo na abaantu abalikubéézaho, nibeekola kuba abafula nke entaama, náho omu myooyo yáabo bali emisegwe ye enduluhe.

¹⁶ Nimuhicha kubasoombookelwa habwa amagoomba gáabo. Abaantu tibakugesha emisumo ye emizabibu nali emitini kuluga omu miti ya amáhwa.

¹⁷ Omuti muluunzi guzaala amagoomba mazima, náho omuti mubi guzaala amagoomba mábi.

¹⁸ Omuti muluunzi tigukuhicha kulábya amagoomba mábi, no omuti mubi tigukuhicha kulábya amagoomba amazima.

¹⁹ Buli muti óogwo ogutakulabya amagoomba amazima, gunogolwa no kunagwa omu mulilo.

²⁰ Bityo nyini na ababáasi be ebisuba, mubasoombookelwa habwa amagoomba gáabo.”

Kutaaha omu bukáma bwa Múungu
(Luka 13:25-27)

²¹ “Ti buli muuntu óogwo anyetoongelezaho aáti, ‘Íwe Mukáma, íwe Mukáma,’ iíngu niwe alitaaha omu bukáma bwo omu igulu. Náho no omuuntu óogwo akola engoonzi za Táata óogwo ali omu igulu, ogwo niwe alibutaahamo.

²² Echilo cho omuchwaáziiko nichííza, na abaantu béenzi balaángaambila báti, ‘Íwe Mukáma, íwe Mukáma! Nooyizuka nka nikwo tukasohozza obubáasi habwi izíina lyaawe? Na nka nikwo tukabiinga amazimu habwi izíina lyaawe? Na nka nikwo tukakola amahano méenzi habwi izíina lyaawe?’

²³ Niho ndibagaambila butúnu iínti, ‘Tiínkubamanya íimwe nakáti! Muundugého aha, íimwe enkola bíbi!’ ”

Omugani gwa aboómbeki bábili
(Luka 6:47-49)

²⁴ “Mbwéenu, omuuntu óogwo ahulila améégeso gaanze no kugahicha, alyaásusaniswa kuba nko omuuntu owa amasala óogwo ayaayoombekile éenzu yoómwe aha luchili.

²⁵ Chilo chimo, enzula ekagwa, améenzi ge emizela gaákonoka, no omuyaga muháango gwéeha no kusutula éenzu yoómwe. Náho éenzu ezo telagwiile, habwo kuba oluhazo lwaáyo lukaba lwoombekilwe aha lugulu yo oluchili.

²⁶ Náho omuuntu óogwo ahulila améégeso gaanze na tagahicha, ogwo alyaásusaniswa nko omuuntu omusilu óogwo ayaayoombekile éenzu yoómwe aha musényi.

²⁷ Obuchilo enzula ekagwa, améenzi ge emizela gakakonoka, no omuyaga muháango gukeeha no kusutula ezo éenzu yoómwe. Áaho éenzu ezo ekabutama, emigweele yaáyo ekachilaho.”

²⁸ Yeézu kaágwiisa ebyo bigaambo, embága ezo ya abaantu eba yaásobelwa bwooli habwa améégeso goómwe,

²⁹ kuba akaba naayegesa nka ayina obuzizi, na améégeso goómwe tugalabeele nka aga abeégesa báabo be ehilagilo bya Musa.

8

*Yeézu naachíza omubéembe
(Mariko 1:40-45; Luka 5:12-16)*

¹ Obuchilo Yeézu yaátuukile kuluga aho ahi ibaanga, ebipípi biháango bya abaantu bikamukulaátla.

² Léeba, yeeza omuuntu oómo ayaabeele ali omubéembe,* yaámwiililila, yaáteela ebizwi omu méeso ga Yeézu, yaámugaambila aáti, “Mukáma waanze, koólaayeénda, oyine obuhicha bwo kuunyéza.”

³ Yeézu yaágolola omukóno gwoómwe, yaamukoláho, yaámugaambila aáti, “Niinyeénda ochile, oyele!” Ahonyini, yaayézwa obubéembe bwoómwe.

⁴ Niho, Yeézu yaámugaambila aáti, “Lola, otabigaambila muuntu weéna wéena! Choónka ozeénde oze kweéyoleka ha mugabe, osohoze echitáambo nka nikwo ebilangilo bya Musa bilikulagila, obóne kwoóleka abaantu nka nikwo waáchila.”

*Okwiikiliza kwo omweébeembezi wa abalwaanila ngoma
(Luka 7:1-10; Yohana 4:43-54)*

⁵ Obuchilo Yeézu akaba naatáaha omuli Kaperinaumu, omwiímeelelezi oómo wa abalwaanila ngoma be Echirúumi yaamwiilukiláho abone kumuzuna.

⁶ Yaámugaambila aáti, “Íwe Mukáma, nnyina omuhálila omúka ali aha chihalala, yaábeele ensége, ayine obusaasi buháango bwooli.”

⁷ Yeézu yaámugalulila aáti, “Niinyiza kumuchiza.”

⁸ Niho omwiímeelelezi ogwo yaámugalulila, “Mukáma, mazima tiinkwiilwe otaahemo omwaánze. Náho ogaámbe echigaambo kwoónka, omuhálila waanze náwe naachila.

⁹ Habwo kuba neenye ndi ahaansi yo obutégeki bwa abakúlu baanze, nnyina abalwaanila ngoma abali ahaansi yaanze. Kaándikumulagila oómo, ‘Ozeénde’, ahonyini naazeénda. Kaándikumulagila oóndi, ‘Ííza’, náwe ahonyini naayiza. No omuhálila waanze, kaándikumulagila, ‘Kola oóti’, nikwo alaakola.”

¹⁰ Obuchilo Yeézu yaáhuliile ago, yaásobelwa bwooli. Yaábagaambila abo abaabeele nibazeénda náze aáti, “Mazima butúnu niimbagaambila nka nikwo, no óobu omu Baiziraeli bóona, tiínkabwéene omuuntu weéna wéena owo kwiikiliza kuháango nko óoku!

¹¹ Niimbagaambila nka nikwo, obuchilo bwa amazenye go kuhika kwo obukáma bwo omu igulu, abaantu béenzi nibéza kulugiilila obutúluka no obugwa. Baleékala ahaansi babone kulya hamo na baguúku béetu Ibrahimu, Izáaka na Yakobo.

¹² Náho abaantu bo obukáma obwo, balyaánagwa ahéelu omu nsiimbaazi, aho, halyaábaho okuchula no kusa améeno.”

¹³ Mbwéenu, Yeézu yaágaambila omwiímeelelezi ogwo wa abalwaanila ngoma aáti, “Zeénda omúka. Chibe hali íwe nka nikwo kuli okwiikiliza kwaawe.” Ako kaziingo nyini, omuhálila woómwe aba yaáchila.

*Yeézu naachíza abalwéele béenzi
(Mariko 1:29-34; Luka 4:38-41)*

¹⁴ Niho Yeézu kuzeenda omúka ya Peétero. Káyaataahilémo omu nzu, yaámubona nyinazaala wa Peétero alyaamile aha chitabo, atiiilwe omuswiiza.

¹⁵ Yeézu yaámukola ha mukóno, entúlo éemo omuswiiza guba gwaamulugaho. Nikwo kwiimuka, yaábaanza kubatóna ebyookulya.

¹⁶ Izóoba kályaagwiilemo, baamuleetela Yeézu abaantu béenzi áabo abaabeele batuungamiilwe amazimu. Náwe yaágabiinga amazimu ago ha kulagila echigaambo. Káandi, yaáchíza abaantu bóona abaabeele bali abalwéele.

* **8:2 8:2 Omubéembe:** Ne endwáala yo omubili. Abeena obubéembe tibalakuundiilwe kutulaanila na abazima, no nóbu kuza omu Misa.

¹⁷ Yeézu akakola ago góona, abone kuhikiiliza echigaambo éecho echaabeele chigaambilwe habwa weényini no omubáasi Isaya chíti,
 “Akeemela ennáku zéetu,
 akahikiilila amalwáala géetu.”

*Entaágano yo kumukulaatila Yeézu
 (Luka 9:57-62)*

¹⁸ Obuchilo Yeézu akabona nka nikwo embága ya abaantu bamuzoongolokile, yaálagila abaheémba boómwe beloónze kwaambuka enyaanza bazeénde ha mulaambo.

¹⁹ Mbwéenu, omweégesa oómo we ebilangilo bya Musa yaamwiililáho Yeézu, yaámugaambila aáti, “Íwe Mweégesa, niinkúkulaatila hoóna hóona áaho olaáza.”

²⁰ Yeézu yaámugalulila aáti, “Nyamuhaábwa ziba ziina ameena gaázo ne enyonyi zizila ebyaali. Náho ínye Mutábani wo Omuuntu,[†] tiinzila no óobu aho kubyaámika omútwe gwaanze!”

²¹ Omuheémba oóndi womwa Yeézu yaámugaambila aáti, “Íwe Mukáma, nkuúndila ntaandike nzeénde kumuziika táata.”

²² Yeézu yaámugalulila aáti, “Íwe onkulaatile, leka abáfwiile babaziíke abáfwiile bazeenzi báabo.”[‡]

*Yeézu naachuleéza echiihúle omu nyaanza
 (Mariko 4:35-41; Luka 8:22-25)*

²³ Mbwéenu, Yeézu yaátaaha omu bwáato, na abaheémba boómwe baámukulaatíla.

²⁴ Obuchilo kábaahikile ahagáti ye enyaanza, ahonyini gwéeha omuyaga muháango bwooli na amakóonzo gasweeka obwáato. Náho Yeézu weényini akaba ahuniile.

²⁵ Abaheémba boómwe baamwiililaho baámusisimula, nibateéla eyoombo báti, “Íwe Mukáma, otuchize! Twaásiingaalika!”

²⁶ Yeézu yaábagaambila aáti, “Ímwe banya kwiikiliza kuche, ha bwaáchi nimutiína?” Ahonyini ayemeelela, agukáama omuyaga ne enyaanza. Entúlo eémo, enyaanza chaaba echineembe.

²⁷ Abo baantu baásobelwa, baágaamba báti, “Omuuntu ogu ni muuntu chi, alikugomookelwa nóobwo omuyaga ne enyaanza?”

*Yeézu naachíza omuuntu owa amazimu
 (Mariko 5:1-20; Luka 8:26-39)*

²⁸ Obuchilo Yeézu akaba yaáyaambukile buseeli ye enyaanza, yaáhika éensi ya Abagadara. Yaábugana aho na abaantu bábili abakwaasilwe amazimu. Bábili abo bakaba nibaluga omu nyaanga zo kuziikilámo abáfwiile.[§] Bóona bakaba bazaazahéele muno na táliho omuuntu óogwo ayaagimile kulabila ogwo muháanda.

²⁹ Mbwéenu, gaáhamuka nigagaamba gáti, “Íwe Yeézu Mutábani wa Múungu, tukatuulanwa chi íwe neechwe ka nootuloónda? Ngási, weeza kunu ezi kutwaágalaza gutakahikile omuhélo gwa akachilo kéetu?”

³⁰ Héehi na aho baabeele bali, hakaba haliho obusho bwe empunu nizilya.

³¹ Niho amazimu ago gaámutoózela Yeézu, gaazila gáti, “Kábilaaba nootubiínga aha, otwiikililize tutáahémo omu busho bwe ezo mpunu.”

8:17 8:17 Osome Isaya 53:4. [†] **8:20 8:20 Mutábani wo Omuuntu:** Habwo obusoomboozi bwooli osome Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile. [‡] **8:22 8:22 Abáfwiile babaziíke abáfwiile bazeenzi báabo:** Nikwo kugaamba nka nikwo, abaantu abalikwáanga kumuloonda Yeézu, mubaleke bakole emilimo yáabo ya busa. [§] **8:28 8:28 Omu nyaanga zo kuziikilámo abáfwiile:** Ensoonga eéndi ni nka nikwo, *aba amazimu bakaba batuula omwo omu mbi nali omu nyaanga zo kuziikámo abáfwiile.* Abayahudi bakaba nibaziika bafwiile omu nyaanga éezo ezikaba zisumilwe omu luchili.

³² Náwe yaágagaambila aáti, “Nimwiilóoko!” Mala, amazimu gabalugamo abaantu abo, gazeénda no kutaahilila omu mpunu ezo. Ahonyini, obwo busho bwóona bwaátuka bwaangu aha ngolomoko nibweesiindikiliza no kuza kúgwa omu nyaanza, no kufwéela omu méenzi omwo.

³³ Abalíisa kábaabweene ebyo, beéluka baaza omu iboma. Omu iboma omwo, baáteekeeela abaantu byóona ebyeeloongile hamo na ago agáabo abaabeele bakwaasilwe na amazimu.

³⁴ Abaantu bóona bo omu iboma baáyata kuza kubugana na Yeézu. Obuchilo bamubweéne, baámutoózela kuluga omu mbíbi záabo.

9

Yeézu ayina obuzizi bwo kuganyila ebiheno
(Mariko 2:1-12; Luka 5:17-26)

¹ Niho Yeézu yaáhanama omu bwáato, yaáyaambuka enyaanza ya Galiláaya káandi, yaásuba omuli Kaperinaumu, omu iboma éelyo yaátwíle omwo.

² Obuchilo yaáhikile óokwo, abaantu abáandi bamuletela omuuntu óogwo akaba ali enséege, alyaamile aha chitwaálilizi. Obuchilo Yeézu káyaabwéene echikolwa cha abaantu abo, yaámanyana nka nikwo bakaba beena okwiikiliza, yaámugaambila ogwo mulwéele aáti, “Íiwe mwáana waanze, tíimba omuganya! Waáganyilwe ebiheno byaawe.”

³ Niho abeégesa abáandi be ebilangilo áabo bakaba baliho aho bateekateeka omu miganya yáabo báti, “Omuuntu ugu naamulogota Múungu!”

⁴ Náho Yeézu akasoombookelwa góona áago bakaba nibateekuza, yaábabúuza aáti, “Ha bwaáchi, nimuteekuza ebíbi omu miganya yáanyu?”

⁵ Ngási! Ni chiiha echilikuhuhuuka bwooli? Kumugaambila nka nikwo, ‘Waáganyilwe ebiheno byaawe,’ nali kumugaambila nka nikwo, ‘Yemeelela, olibate?’

⁶ Náho mubóne kusoomboókelwa kuluunzi nka nikwo, ínye Mutábani wo Omuuntu nheelwe obuzizi bwo kuganyila ebiheno omu nsi ezi.” Niho Yeézu yaámugaambila omuuntu óogwo akaba ali enséege aáti, “Yemeelela! Twaála echitwaálilizi chaawe, ozeénde omúka.”

⁷ Ahonyini, yaáyemeelela, yaázeenda omúka.

⁸ Obuchilo abaantu baabweene ago, baákwáatwa obutíini. Bamulamiliza Múungu óogwo akabaha abaantu obuzizi nko obwo.

Omukáma Yeézu akeeza kuchuúngula abe ebiheno
(Mariko 2:13-17; Luka 5:27-32)

⁹ Obuchilo Yeézu akaba naazeénda, omu muháanda yaábona omuhaámbya oómo óogwo akaba naayétwa Matayo, ayikéele omu kazu koómwe kokutobesezamo oluhaambwe. Yeézu yaámugaambila aáti, “Onkuláatile.” Matayo yaáyemeelela, yaábaanza kumukulaatila.

¹⁰ Mbweénu, Yeézu yaázeenda kulya ebyookulya omwa Matayo hamo na abaheémba boómwe. Obuchilo bakaba beékeele omwo, bataahamo abahaámbya na abáandi béenzi áabo baámanyikile kuba abaheni,* bakaba nibalya ebyookulya hamo nábo.

¹¹ Obuchilo Abafarisayo baabweene echo, baábagaambila abaheémba ba Yeézu báti, “Ha bwaáchi, omweégesa wáanyu naálya hamo na abahaámbya na abaheni abáandi!”

¹² Obuchilo Yeézu yaáhuliile amagaambo gáabo, yaábagaambila aáti, “Abaantu abeene enziingo nzima, tibakugaswa omulaguzi, náho abalwéele nibo abalikugaswa!

* **9:10 9:10 Abaheni:** Abafarisayo bakaba nibakulaatila bwooli ebilangilo bya Musa, nóbu bityo bakoongela ebilangilo no obuteéka obúundi. Abaabeele batakukwáata ebilangilo no obuteéka obwo, Abafarisayo bakaba beetwa abaheni.

¹³ Mbwéenu, muze kweéyega ensoonga ya amagaambo ga Múungu omu Maandiko Matakatífu naagaamba nka nikwo, ‘Niinyeénda abaantu booleke echiganyizi kuchila kusohoza echitáambo.’ Mbwéenu, ínye tíndeezile kwéeta abaantu abagololoke, náho abaheni.”

Ameégeso habwe echisiibo
(Mariko 2:18-22; Luka 5:33-39)

¹⁴ Niho abaheémba ba Yohana beeza hali Yeézu, baámubúuza báti, “Ha bwaáchi íchwe na Abafarisayo tuza omu chisiibo, náho abaheémba baawe tibaza omu chisiibo?”

¹⁵ Yeézu yaábasubiza aáti, “Abasagazi ba chisweéla, nibahicha báta kuzululukilwa obuchilo bali hamo na chisweéla omu bweenga? Náho ebilo biliyo nibiíza niho balaáyakwa chisweéla. Obuchilo obwo, niho baliba ne echisiibo.

¹⁶ “Taliho omuuntu abaziilila echibatulo chisha aha mwéenda ogukokweele. Kaálaabazilila, echibatulo echisha chiguteémula omwéenda ogwo no kwoongela kubatuka bwooli.

¹⁷ Káandi, taliho omuuntu óogwo alikuchenena evíini† eénsha omu nfulebe ze eémpu enkokolo. Kuba kaalikukola aátyo, evíini keelikutuumba, enfulebe niziteemuka, evíini neeseéseka ne enfulebe nizisiisikala. Náho evíini eénsha neeyeendelwa kutéebwa omu nfulebe ze eémpu eénsha. Bityo, enfulebe eénsha ne evíini eénsha biikala bili bizima!”‡

Yeézu naamuzóola muhala wa Yairo
no kumuchiza omukázi
(Mariko 5:21-43; Luka 8:40-56)

¹⁸ Obuchilo Yeézu achaáhooyela ago, omweébeembezi oómo wi isomelo, yéeza, yaáteela ebizwi omu méeso goómwe, yaámugaambila aáti, “Muhala waanze yaáfwa óobu nyini! Náho, tuzeénde oteho engalo yaawe hali weényini, náwe naába omulame káandi.”

¹⁹ Niho, Yeézu yaázeenda hamo na abaheémba boómwe, bamukulaatíla omweébeembezi ogwo.

²⁰ Mbwéenu, obuchilo obwo nyini omukázi oómo óogwo akaba naayagalazwa ne endwáala ye emizezi emyáaka ikúmi ne ibili, yéeza kuluga enyuma ya Yeézu, yaamukuumyaho aha lukugilo lwe ebizwaalóbye kwoónka.

²¹ Akakola aátyo, habwo kuba naayeteekateéka aáti, “Kíindakuumyáho kwoónka ebizwáalo byoómwe, niinchila.”

²² Obuchilo yaabikwaasileho, ahonyini Yeézu yeéchebuka. Yaámubona ogwo omukázi, yaámugaambila aáti, “Íwe muhala waanze, tímbya omuganya! Okwiikiliza kwaawe nikwo kwaákuchiza!” Omuli áako kaziingo nyini, omukázi ogwo aba yaachila.

²³ Mbwéenu, obuchilo Yeézu yaáhekile omu nzu yo ogwo omweébeembezi wi isomelo, yaábona abaantu abalikutéela emiléela ne embága bakobile nibateéla empámo.

²⁴ Weényini yaábagaambila aáti, “Mulugého aha! Omuhalákazi ogu tákafwíile, náho alyaamile kwoónka.” Obuchilo abaantu abo bahuliile bátyo, baámuseka Yeézu.

²⁵ Niho Yeézu yaábasohoza bóona ahéelu, yaátaaha omu chiseenge, yaámukwáata engalo omuhalákazi ogwo, náwe yaáyemeelela!

²⁶ Empola ezo zaaba nizisuúgaana omu nsi ezo yóona.

Yeézu naachíza abahume bábili

9:13 9:13 Osome Hosea 6:6. † 9:17 9:17 *Evíini*: Habwo obusoomboozi bwooli osome *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile*. ‡ 9:17 9:16-17 *Echibatulo* ne *evíini eénsha*: Ne emigani elikweémelelela ameégeso ga Yeézu amasha mala mazima kusaaga aga Abafarisayo. Ameégeso ga Abafarisayo gakaba gali aga kala.

²⁷ Obuchilo Yeézu yaámazile kuluga aho, abahume bábili baámukulaatíla, kunu nibamuháma no kugaamba báti, “Íwe Mutábani wa Daudi,§ otuzilile echiganyizi!”

²⁸ Obuchilo Yeézu kayataahile omu nzu, abahume abo baámukulaatila omwo. Mbweenu, Yeézu yaábabúza aáti, “Ngási, nimwiikiliza nka nikwo niinhicha kubachíza?” Baámusubiza báti, “Nookasíinge Mukáma!”

²⁹ Niho Yeézu yaabakoláho ha méeso gáabo, yaábagaambila aáti, “Chibe hali ímwe nka nikwo kuli okwiikiliza kwáanyu.”

³⁰ Ahonyini, améeso gáabo gahweeza, baáhicha kubona. Yeézu yaábaneéembelela aha magala aáti, “Mutaákugaambila omuuntu weéna wéena empola ezi!”

³¹ No óobu bityo baázeenda, balaánga empola zoómwe omu nsi ezo yóona.

Yeézu naachíza omutita

³² Obuchilo abahume áabo bakaba nibaluga áaho, léeba, abáandi baamuleetela Yeézu omuuntu oómo óogwo akaba akwaásilwe ni izimu elyo elyaaleteliile aábe omutita.

³³ Yeézu yaáliibiinga izimu éelyo, na ahonyini omuuntu óogwo yaábaanza kuhooya káandi. Abaantu beenzi áabo bakaba baliho áaho baásobelwa bwooli, baágaamba báti, “Omu nsi yóona ya Iziraeli tibikabagaho buluga nakáti ebigaambo nke éebi!”

³⁴ Náho Abafarisayo baágaamba báti, “Naabiínga amazimu habwa amagala go omukúlu wa amazimu!”

Yeézu yaábazilila echiganyizi abaantu

³⁵ Yeézu akaba azoongoloka omu maboma ne emigoongo yóona ya Galiláaya. Akaba naatáaha omu masomelo* no kweégesamo abaantu. Akaba naayolekelela abaantu Empola Nzima zo obukáma bwo omu igulu no kuchíza amalwáala góona.

³⁶ Obuchilo Yeézu akabona embága za abaantu, yaábazilila echiganyizi, habwo kuba bakaba nibaagalala na tibalabeele no omuuntu wo kubazuna. Bakaba bali nke entaama zitéena omulíisa.

³⁷ Mbweenu yaábagaambila abaheémba boómwe aáti, “Emyéezo ni míinzi, náho abakózi ni bache.

³⁸ Ha bwéecho, mumusabe kanyina wo omusili, abone kusiíndika abakózi omu musili gwoómwe.”

10

Yeézu naasiindika abaheémba boómwe ikúmi na bábili (Mariko 3:13-19; 6:7-13; Luka 6:12-16; 9:1-6)

¹ Niho yaáyéta abaheémba boómwe ikúmi na bábili, yaábaha obuzizi bwo kubiinga amazimu no bwo kuchíza amalwáala góona.

² Amazína ge entumwa* abo ikúmi na bábili nigo aga, wo kubaanza ni Simoni óogwo alikwéetwa Peétero,† na Andrea mudugu woómwe, Yakobo mutábani wa Zebedayo, na Yohana mudugu woómwe,

³ Filipo, Baritolomayo, Tomaso, Matayo omuhaámbya, Yakobo mutábani wa Alfayo, Tadayo,

⁴ Simoni Omuzelóote‡ na Yuda Iskariote óogwo ayaamukoongile Yeézu.

§ 9:27 9:27 **Mutábani wa Daudi:** Habwo obusoomboozi bwooli, osome echigaambo cha Daudi omu Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile. * 9:35 9:35 **Masomelo:** Habwo obusoomboozi bwooli, osome echigaambo chi Isomelo omu Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile. * 10:2 10:2 **Entumwa:** Habwo obusoomboozi bwooli osome Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile. † 10:2 10:2 **Peétero:** Ensoonga yaáho no oluchili. ‡ 10:4 10:4 **Simoni Omuzelóote:** Simoni akaba ayina amazína ábili, límo ni Simoni Omuzelóote, eliindi ni Simoni Omukananayo. Amazína aga bakamweeta omuuntu ogwo akaba alweene endwaana yo okweéyagaalula kuluga omu butégeki bwe Echiríumi. Osome Mariko 3:18 na Luka 6:15.

⁵ Mbwéenu, Yeézu yaásiindika ezo ntumwa ikúmi na bábili, yaázilagila aáti, “Mutaákuzeenda aha Banyamahaánga, káandi mutaákutaaha omu iboma lyoóna lyóona Iya Samaria.

⁶ Náho muzeénde aha Baiziraeli, boónyini ni nke entaama éezo zibuzile.

⁷ Obuchilo nimuzeénda owaabo, mube nimwoolekeelela nka nikwo, ‘Obukáma bwo omu igulu bweéliliize!’

⁸ Muchize abalwéele, muzóole abáfwiile, mweéze abeena obubéembe na mubiíngé amazimu. Mwiinaánkwiile obuhicha obwo busa, neemwe óobu musohoze busa.

⁹ Mutaákuzeenda ne ezaháabu, nali empilya nali emiliinga omu nfulebe záanyu.

¹⁰ Káandi, mutaákuzeenda omu luzendo ne nfulebe, nali amagwáanda ábili, nali enkeeto, nali enkoní. Habwo kuba omukózi chimugasize kuhaabwa empeéla yoómwe.

¹¹ “Omu iboma lyoóna lyóona nali omugoongo gwoóna gwóona óogwo mulaáhiikámo, muloondele omuuntu óogwo ali buligi ligi kubanyegeza omúka yoómwe. Mbwéenu, mwiikale hali weényini kuhicha obuchilo óobwo muliluga áaho.

¹² Obuchilo nimutáaha omúka yoómwe, mubaángaluche abaantu boómwe ha kubeéndeza obuhóolo.

¹³ Mbwéenu, kábalaaba balimo abaantu áabo abakwíile, enyaángalucha yáanyu neebaha obuhóolo, náho keélaaba batakwíile kwiinaankula obuhóolo obwo, bubasubile ímwe, butaákusigala nábo.

¹⁴ Kábilaaba omúka yoóna yóona nali omu iboma lyoóna lyóona, abaantu baámo nibaánga kubanyegeza no kubahuliiliza ameégeso gáanyu, kamulasoholaho ahaanzu ezo nali ahi iboma éelyo, mweekuunkumule enkuungu kuluga amagulu gáanyu. §

¹⁵ Mazima butúnu niimbagaambila nka nikwo, omu chilo cho omuchwaáziiko, Múungu alyaábachwaáziika kúbi bwooli abaantu bo omu iboma éelyo, kuchila abaantu bo omu nsi ya Sodoma na Gomora!”

Ebyaágala éebyo ebilikwiiza (Mariko 13:9-13; Luka 21:12-17)

¹⁶ “Muunhúliilize, niimbasiindika nke entaama éezo ezilikulibata ahagáti ye emisegwe. Ha bwéecho mbwéenu, mube abacheluke nke enzóka, káandi mube abafula nke echiiba.

¹⁷ Mube méeso na abaantu, habwo kuba nibabatwaála omu matégekelo, káandi balaábakona enkoba omu masomelo gáabo.

¹⁸ Nibabatwaála omu méeso ga abaanaángwa na aha abakáma, ha bwaánze íinye. Nimweendelwa kuba baalubona baanze omu méeso gáabo no omu méeso ga abaantu ba amahaánga góona.

¹⁹ Obuchilo balaábatwáala, mutaákwaagalala nkokwo nitutoóza túta nali nitugaamba chíiha. Múungu naabaha amagaambo go kugaamba aha kaziingo áako.

²⁰ Ti nka nikwo ímwe nimuhóoya, náho no Omwooyo gwa Múungu Isímwe nigwo gulaahóoya kulabila hali ímwe.

²¹ “Aha buchilo óobwo, nibiba nka nikwo omweene wáabo naamukoónga omulumuna ha babisa abone kwiitwa. Káandi íise alaámukoonga kóonga omwaana, na abáana balaábazaázaana abazéele báabo babone kwiitwa.

²² Abaantu bóona nibabatamwa habwo kuba muli abaheémba baanze. Náho, weéna wéena óogwo aleegumisiliza kuhika ihelezo, niwe alichuungulwa na Múungu.

²³ Kábilaaba nibabaagalaza omu maboma bunaanka, mbwéenu mwiilukile omu iboma elíindi. Mazima butúnu niimbagaambila nka nikwo, timulimala emilimo yáanyu omu maboma góona ga Iziraeli, íinye Mutábani wo Omuuntu níimba naáhiikile.

§ 10:14 10:14 *Mweekuunkumule enkuungu kuluga amagulu gáanyu:* Omu buchilo óobwo ekaba eli obuteéka bwa Abayahudi kugaya no okubaanga abaantu omu kukuunkumula amagulu gáabo. 10:15 10:15 Osome Okubaanza 19:24-29.

²⁴ “Omuheémba tachila omweégesa woómwe, no omuhálila tachila omukáma woómwe.

²⁵ Omuheémba naayeéndelwa áábe nko omweégesa woómwe, no omuhálila náwe áábe nko omukáma woómwe. Ínye ndi mukúlu wáanyu na nibaanyeta Beelzebuli.* Kábilaaba baányéta bátyo, ngási tibakubéeta ímwe amazína mábi ha kusaágiliza?”

Alikweendelwa kutínwa ni Múungu weénka
(Luka 12:2-9)

²⁶ “Mbwéenu, mutabatína abaantu áabo. Chóona chóona éecho echifuundikiilwe, chilyaáfuundulwa, na káandi, tihaliho echiselekilwe echitalimanywa.

²⁷ Góona áago ndikubagaambila ímwe omu nsiimbaazi, mugagaámbe ha mwaanga hali bóona. Káandi, góona áago mulikuhulila kuluga hali ínye bweeseléke, mugoólekeelele aha bwéelu omu baantu.

²⁸ Mutatiina áabo abalikuhiha kwiita omubili gwéenyu, náho tibakuhicha kwiita omwooyo gwáanyu. Ímwe mutiíne Múungu weénka, habwo kuba weényini niwe yaakaáhicha kusikiza omubili hamo no omwooyo omu lyoongoola lyo omulilo gwa kuzimu.

²⁹ “Ngási, enfuunzi ibili tizikuguzwa habwo obukaani buche kwoónka? No óobu bityo, tihaliho no obu enyonyi eémo éezo elikugwa ahaansi hataázila bweenzi bwe Isíimwe. ³⁰ Náho ímwe, Múungu naamanya olubalo lwi isóke lyóona lye emitwe yáanyu.

³¹ Ha bwéecho mbwéenu, mutatiina, habwo kuba mwiina obukaani kusaaga enfuunzi nyíinzi.

³² “Omuuntu kaálaandaangána omu méeso ga abaantu nkokwo weényini no omuuntu waanze, neenye ndaámulaangaana nka nikwo no omuuntu waanze omu méeso ga Táata owo omu igulu.

³³ Náho, weéna wéena óogwo aliinyaanga omu méeso ga abaantu, neenye ndaámwáanga omu méeso ga Táata óogwo ali omu igulu.”

Yeézu aleesile obutaániso
(Luka 12:51-53; 14:26-27)

³⁴ “Mutazila muti nnyizile habwo kuléeta obuhóolo omu nsi ezi. Tiíndeezile habwo obuhóolo, náho habwo kuléeta ichúmu.

³⁵ Neeza kuléeta obutaániso aha musígazi ne ííse, omuhalákazi na nyina, no mweenga na nyinazaala.

³⁶ Enobi yo omuuntu baláaba abaantu be eéka yoómwe.

³⁷ Omuuntu weéna wéena óogwo ayeénda ííse nali nyina kuchila ínye, ogwo tichikwiíle kuba omuheémba waanze. Káandi, weéna wéena óogwo alikumweénda omutábani nali omuhala kuchila ínye, ogwo náwe takwiilwe kuba omuheémba waanze.

³⁸ Omuuntu óogwo atakweenda kwiimucha omusalaba gwoómwe no kuunkuulaatila, ogwo takwiile kuba omuheémba waanze.

³⁹ Omuuntu weéna wéena óogwo alikweenda kuchígilila obulami bwoómwe, niwe alyaábunaga. Náho omuuntu óogwo alibuza obulami bwoómwe ha bwaánze, ogwo niwe alaabubonesa.”

Ensiimi éezo baliinaánkula abaheémba ba Yeézu
(Mariko 9:41)

⁴⁰ “Omuuntu weéna wéena óogwo alikubeenaánkula ímwe, áaho naayinaánkula neenye. Káandi, náwe óogwo alikuunyinaánkula ínye, naamwiinaánkula na Múungu óogwo ansiindikile ínye.

* **10:25 10:25 Beelzebuli:** Éeli ni izína eliindi li Isitáani mukúlu wa amazimu. **10:36 10:36 Osome** Mika 7:6.

⁴¹ Weéna wéena óogwo alikumwiinaankula omubáasi habwo kuba no omubáasi, Múungu naamuha empeéla nka nikwo alaaha omubáasi. Káandi, weéna wéena ogwo alikumwiinaankula omuuntu omugololoke habwo kuba no omugololoke, Múungu naamuha náwe empeéla nka nikwo alikuhéebwa omugololoke.

⁴² Weéna wéena óogwo alaámuha no óobu echikóombe cha améenzi galikunyilila ahali oómo omu baantu kanaku habwo kuba no omuheémba waanze, mazima butúnu niimbagaambila, ogwo takubuza empeéla yoómwe kuluga hali Múungu.”

11

¹ Obuchilo Yeézu káyaamazile kubalagila abaheémba boómwe ikúmi na bábili ebilagilo ebyo, yaalugáho aho, yaázeendelela no oluzeendo lwoómwe lwo kweégesa no kwoólekelela abaantu omu maboma gáabo.

*Yeézu naayikiliza nka nikwo weényini niwe Masihi
(Luka 7:18-35)*

² Obuchilo obwo, Yohana Omubatiza akaba abohilwe omu ibóhelo. Obuchilo akaba ali omwo, akahuliza áago Masihi akaba naakola. Niho yaásiindika abaheémba boómwe hali weényini, baámubuuze báti,

³ “Ngási, íwe níwe Masihi* óogwo aleéza, nali tumutegezeyo oóndi?”

⁴ Yeézu yaábasubiza aáti, “Muzeénde mumugaambile Yohana góona áago mulikuhulila no kubona,

⁵ nka nikwo, abahume, nibahweéza, abalema, nibalibata, aba mabéembe, nibachizwa, enzibamatwi, nibahulila, abáfwiile, nibazoolwa, na abahabi, nibaatulilwa Empola Nzima.†

⁶ Ayina omugisa, weéna wéena óogwo aténa kutahwa tahwa hali ínye!”

⁷ Áabo abaheémba ba Yohana kábaabeele baálugileho, Yeézu yaábaanza kubagaambila embága ya abaantu empola za Yohana. Yaábabúuza aáti, “Obuchilo mwaáziile omu nsi yo obwoóma kumuleeba Yohana, ngási, mukazeenda kuleeba chiíha? Akasahuunga akalikuchuúndagulwa chúundagulwa no omuyaga? Mmahi!

⁸ Mbwéenu, mukazeenda kuleeba chiíha? Ngási, omuuntu óogwo azweele ebizwáalo biluunzi? Mmahi. Abaantu áabo abazwaala ebizwáalo biluunzi nibatuúla omu maka ge chikáma.

⁹ Mbwéenu, mukazeenda kuleeba chiíha? Ngási, mukazeenda kuleeba omubáasi? Éego nyini no omubáasi, náho niimbagaambila nka nikwo, Yohana ni mukúlu kusaagáho omubáasi.

¹⁰ Ogwo niwe alikusoomboolwa omu Maandiko Matakatiifu nka nikwo, ‘Huliiliza, niinsiindika entumwa yaanze omu méeso gaawe, óogwo alaakweébeembelela omu kukugololela omuháanda.’

¹¹ “Mazima butúnu niimbagaambila nka nikwo, omu baantu bóona áabo abazeelwe na abakázi, takabahoga omuuntu weéna wéena ali mukúlu kusaaga Yohana Omubatiza. No óobu bityo, omuuntu aténa mugaso omu bukáma bwo omu igulu, niwe mukúlu kumusaaga weényini.

¹² Kulugiilila omu buchilo bwa Yohana Omubatiza kuhicha leélo ezi, obukáma bwo omu igulu buzaazaanwa lwa amagala na abaantu,‡ na abaantu enduluhe babunyagiilila lwa amagala.

* **11:3 11:3 Masihi:** Habwo obusoomboozu bwooli, osome echigaambo cha Kristu omu Obusoomboozu habwa Amagaambo Agagumile. † **11:5 11:5** Omubáasi Isaya akabaasa nka nikwo, Kristu alaákola ezo milimo yóona. Osome Isaya 35:5-6; 61:1. **11:10 11:10** Osome Malaki 3:1. ‡ **11:12 11:12 Obukáma bwo omu igulu buzaazaanwa lwa amagala na abaantu:** Ensoonga eéndi ni nka nikwo, abaantu nibeeyomeleza kuzamo omu bukáma bwo omu igulu.

¹³ Ababáasi bóona hamo na Musa omu bilagilo byoómwe bakasohoza obubáasi habwo obukáma obu kuhika obuchilo bwa Yohana.

¹⁴ Mbwéenu kábilaaba nimwiikiliza obubáasi bwáabo, Yohana niwe Eliya, óogwo ayaagaambilwe nka nikwo, alyéeza.

¹⁵ Óogwo ayina amatwi, ahuliilize!

¹⁶ “Ngási, abaantu bo obuchilo óobu mbasusanise na chiíha? Nibasusana na abána áabo abekeele omu igulizo nibeekhamukila nka nikwo,

¹⁷ ‘Tukabateelela emiléela, náho kubona nimunegula mahi! Mala twaábazinila enzina ze entímba, náho timulachuzile!’

¹⁸ Bityo nyini obuchilo Yohana akeeza. Akaba atalya nali kunywa evíini, na abaantu baágaamba nka nikwo, ‘Ogu ayina izimu!’

¹⁹ Mbwéenu, ínye Mutábani wo Omuuntu nnyizile, níndya ebyookulya no kunywa, na abaantu bo obuchilo obu baágaamba nka nikwo, ‘Léeba! Ogu no owo omuhaánka na káandi no omutamiizi! Na ni munywáani wa abahaámbya na abaheni!’

“Náho no obu bityo, amasala ga Múungu gamanyisibwa kuba ga mazima habwo muháanda gwe ebikolwa bya abaantu boómwe.”

Yeézu naakáama abaantu omu byaalo ebyo balikumwáanga (Luka 10:13-15)

²⁰ Niho Yeézu yaábaanza kukaama amaboma áago akakolelamo amahano méenzi, habwo kuba abaantu baámo tibatamilwe no kulekelela ebiheno byáabo, bakamuhiindukila Múungu. Yaábazila nka nikwo,

²¹ “Nimwiilóoko ímwe abaantu ba Korazíini! Mulamanya ímwe, abaantu ba Betisaida! Kábilaaba amahano áago nkakola hali ímwe, naakugakozíle omu mizihwa ezo ya Tíilo na Sidóoni, § abaantu abo baakaábéele baátamilwe ebiheno byáabo no kumuhiindukila Múungu bwaangu. Baakaáyolekile okuhiinduka kwáabo habwo kuzwáala amagunila no kweésiiga íizu.

²² Náho, niimbagaambila nka nikwo, omu chilo cho omuchwaáziiko, Múungu alyaábachwaáziika ímwe kúbi bwooli kuchila abaantu ba Tíilo na Sidóoni.

²³ “Neemwe, abaantu ba Kaperinaumu, mutaákuteekuza nka nikwo nimukuzibwa kuhika omu igulu? Mmahi! Olyaágolomolwa kuhika omu lyoongoola lya kuzimu* yo olufu. Keélaaba amahano áago mwaakoliilwe ímwe, gaakukozilwe omuli Sodoma,† echo chaalo chaakabeeleho kuhicha leélo.

²⁴ Náho niimbagaambila nka nikwo, aha chilo cho omuchwaáziiko, Múungu alyaábachwaáziika ímwe kubi bwooli kuchila abaantu be éensi ya Sodoma.”

Amanulilwa ga Yeézu (Luka 10:21-22)

²⁵ Obuchilo óobwo Yeézu yaágaamba aáti, “Íiwe Táata, Mukáma wi igulu ne éensi, niinkusiima habwo kuba ebigaambo éebi okaseleka abamasala na abamanyi, okabita aha bwéelu aha baantu áabo abeena okwiikiliza nka abayaánda abato.

²⁶ Éego Táata, habwo kuba nikwo óokwo wayeenzile.”

²⁷ Niho Yeézu yaábagaambila abaantu aáti, “Táata ampeepe byóona. Tihaliho omuuntu óogwo alikumusoombookelwa Mutábani wa Múungu nka nikwo aáli, náho Táata weénka. Káandi, taliho muuntu óogwo alikumusoombookelwa Táata nka nikwo

11:14 11:14 Osome Malaki 4:5. § **11:21 11:21 Tíilo na Sidóoni:** Abaantu be emizihwa éezo bakaba batali Abayahudi, bakaba bali Abanyamahaánga. Káandi Abayahudi bakabeélucha abaantu áabo habwe ebibi bíenzi.

11:22 11:22 Osome Amosi 1:9-10; Yoeli 3:4. * **11:23 11:23 Kuzimu:** Habwo obusoomboozi bwooli osome Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile. † **11:23 11:23 Sodoma:** Echaalo éecho Múungu akasikiza habwe ebiheno bya abaantu baámo. Osome Okubaanza 19:24-29.

aáli, náho Omutábani weénka, na weéna wéena óogwo Omutábani alaalamula kumusuululila.

²⁸ “Mwiíze hali íinye bóona áabo mwaálemilwe no kulemeelelwa ne emigugu, neenye ndaábahuúmuza.

²⁹ Íinye ndi omufula, káandi omweécheesha. Ha bwéecho, mweékome omudaala gwaanze, mweéyege kuluga hali íinye, niho mulaabonesa kuba no obuhóolo omu miganya yáanyu.

³⁰ Omudaala gwaanze nigwooloba no omugugu gwaanze niguhuhuúka.”

12

*Mutábani wo Omuuntu niwe Omukáma
we echilo che Endaálíkizo
(Mariko 2:23-28; Luka 6:1-5)*

¹ Echilo chimo che Endaálíkizo,* Yeézu akaba naalaba omu masaambo ge engano, hamo na abaheémba boómwe, abaheémba boómwe baábaanza kuhéenda amakuumba, baálya.

² Obuchilo Abafarisayo baabweene ago, baámugaambila Yeézu báti, “Léeba, abaheémba baawe nibakola emilimo ezili omuzilo aha chilo che Endaálíkizo!”

³ Yeézu yaábagalulila aáti, “Ngási, timukasomile Amaandiko Matakatiífu nka nikwo Daudi yaákozile obuchilo óobwo weényini na bazeenzíbe bakaba beene enzala?

⁴ Daudi akataaha omu nzu ya Múungu, niho weényini na bazeenzíbe áabo akaba ali hamo nábo baba baázilya ezo mikaate yaámo éezo ekaba yaásohwéezwe hali Múungu.† Telakuundiilwe omu bilagilo bya Musa omuuntu kulya emikaate ezo, náho abagabe ba Múungu boónka.

⁵ Káandi, timukasomile éecho echilagilo cha Musa okwo chilikugaamba habwa abagabe áabo abalikuheéleza omu nzu ya Múungu echilo che Endaálíkizo? Tibakukuláatila ebilangilo bye Endaálíkizo, náho Múungu talababaliile nka nikwo nibamuhena.

⁶ Niimbagaambila butúnu nka nikwo, aliho oómo aha óogwo ali mukúlu kuchila éenzu ya Múungu.

⁷ Múungu naagaamba omu Maandiko Matakatiífu nka nikwo, ‘Niinyeénda abaantu booleke echiganyizi kuchila kusohozza echitáambo.’ Mwaakubeele nimusoomboókelwa ensoonga ya amagaambo ago, timwaákuchwaaziikile abaantu áabo abatéena echiheno choóna chóona.

⁸ Íinye Omutábani wo Omuuntu, níinye Omukáma we echilo che Endaálíkizo.”

*Yeézu naachíza omuuntu echilo che Endaálíkizo
(Mariko 3:1-6; Luka 6:6-11)*

⁹ Yeézu yaalugáho aho, yaázeenda omu isomelo lyáabo.

¹⁰ Omu isomelo omwo, akaba alimo omuuntu oómo óogwo akaba alageele omukóno. Bakaba balimo Abafarisayo abaabeele nibeénda kumuleengesa Yeézu babone omuháanda gwo kumulégelela. Mbweenu baámubúuza báti, “Ngási, ti muzilo kuchiza omuuntu echilo che Endaálíkizo?”

¹¹ Yeézu yaábagalulila aáti, “Noóha omuli íimwe óogwo, kábilaaba entaama yoómwe yágwa omu liina echilo che Endaálíkizo, tiyaákuhicha kuzikwáata no kuzíihámo omwo?

* **12:1 12:1 Endaálíkizo:** Habwo obusoombooji bwooli osome *Obusoombooji habwa Amagaambo Agagumile.* **12:2 12:2** Osome Okuluga 20:8-11; 34:21; Okwiizukwa kwe Ebilangilo 5:12-15; 23:25. **12:3 12:3** Osome 1 Samweeli 21:1-6. † **12:4 12:4 Baázilya ezo mikaate yaámo éezo ekaba yaásohwéezwe hali Múungu:** Ekaba eba emikaate eyaabeele esázwa ebilo byóona aha meéza ye ezaháabu omu nzu ya Múungu. Daudi yaázilya talazizile entaambala, nikwo entumwa bátyo nyini, tibalahenile nakáti bu baanyukwiile amakuumba aha chilo che Endaálíkizo. **12:5 12:5** Osome Okubala 28:9-10. **12:7 12:7** Osome Hosea 6:6.

¹² Mumanye, omuuntu ayina obukaani bwooli kusaaga entaama! Ha bwéecho, kwiingana ne ebilagilo bya Musa eyikiliziibwe kukola ebizima echilo che Endaálíkizo.”

¹³ Niho Yéézu yaámugaambila omuuntu óogwo alageele omukóno aáti, “Golola omukóno gwaawe.” Náwe yaágugolola, ahonyini gwaáchila, gwáaba muzima nko ogwo ogúundi.

¹⁴ Mbwéenu, Abafarisayo baásohola ahéelu, baábiteélana óokwo balaámwíta Yéézu.

Yéézu niwe omuzáana óogwo atooziibwe na Múungu

¹⁵ Yéézu akamanya emizeenzo ya Abafarisayo abo, ha bwéecho yaalugáho áaho. Ebipípi biháango byaámukulaatíla, náwe yaáchiza bóona abaabeele nibalwaála.

¹⁶ Náho yaábaangila nka nikwo bataákuba nibalaánga empola zoómwe ha baantu abáandi.

¹⁷ Yéézu akagaamba aátyo, abone kuhikiiliza echigaambo éecho Múungu akagaambisa omubáasi Isaya nka nikwo,

¹⁸ “Léeba, ogu niwe omuzáana waanze óogwo mmutoolize.

Ogu ne enganzi yaanze óogwo alikunuliza omwooyo gwaanze.

Niimmuha Omwooyo gwaanze,

abone kulaanga omuchwaáziiko gwa abazilwa ha baantu ba amahaánga góona.

¹⁹ Talihakana na abaantu nali kwoomba nábo, káandi talyaámbaza iláka lyoómwe omu nsése.

²⁰ Talimuhéenda weena weena óogwo ali omulemwa nko olubiingo olwaátikile, nali talisiingaálícha weena weena óogwo ali héehi kufwa

nke enkaanzi éezo elikusohozza omwíika, kuhicha obuchilo óobwo alileeta obuchuúnguzi kusíinga obuzilwa bwóona.

²¹ Na lyoónyini iziina lyoómwe, abaantu ba amahaánga góona balyaálitegeza lyoónyini lyoónka.”

Yéézu naalegelelwa nka nikwo

naatégeza amagala ga Beelzebuli

(Mariko 3:20-30; Luka 11:14-23)

²² Mbwéenu, abaantu baámuleétela Yéézu omuuntu oómo óogwo akaba akwaásilwe ni izimu limukozile kuba omuhume, káandi kuba omutita. Yéézu yaámuchiza, náwe yaáhicha kuhooya no kuhweeza káandi.

²³ Embága yóona ya abaantu abaabeele bali áaho baásobelwa bwooli, baágaamba báti, “Ngási, ogu yaakaáhicha kuba Mutábani wa Daudi?”[‡]

²⁴ Náho obuchilo Abafarisayo bahuliile ago, baágaamba báti, “Omuuntu ogu tiyaákuhicha kubiinga amazimu náho habwa amagala ga Beelzebuli, mukúlu wa amazimu.”

²⁵ Yéézu yaámanya okuteékuza kwáabo, ha bwéecho yaábagaambila aáti, “Buli bukáma obuli kutáana no kulwaana bwoónyini omuli bwoónyini, óobwo bukáma busiingáalika. Káandi, kábilaaba iboma límo nali eéka keéyetaanisa no kulwaana yoónyini omuli yoónyini, teyililwaho.

²⁶ Bityo nyini, kábilaaba Isitáani nilibiínga no kulwaana na amazimu mazeenzíge, obukáma bwaályo buba bwaátaana. Obukáma bwaályo nibuhicha kulama buta?

²⁷ Ímwe nimugaámba nka nikwo ínye niimbiínga amazimu habwa amagala ga Beelzebuli. Mbwéenu, abaheémba[§] báanyu nábo, nibagabiingila ha magala go oóha? Ha bwéecho, áabo nyini nibo balaabachwaázika ímwe.

²⁸ Náho, kábilaaba ínye niimbiínga amazimu habwa Omwooyo gwa Múungu, eyina ensoonga ya nkokwo obukáma bwoómwe bwaáhkile hali ímwe.

12:21 12:21 Osome Isaya 42:1-4. [‡] **12:23 12:23** *Mutábani wa Daudi:* Habwo obusoomboozi bwooli, osome echigaambo cha *Daudi* omu *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile*. **§ 12:27 12:27** *Abaheémba:* Eyaandikilwe omu Chiyunani, *abáana*.

²⁹ Tihaliho omuuntu óogwo yaakuhicha kutaaha omúka ye empaambazi abone kusaakula ebiintu acháali atakamukomile. Mazima kaálaaba yaámukomile kuluunzi, áaho niho yaakaáhicha kumunyagiilila ebiintu éebyo bili omúka yoómwe.

³⁰ “Omuuntu ogwo atali hamo ne ínye, taanyemela. Káandi, ogwo atasuúmbya hamo ne ínye, anaganaga.

³¹ Ha bwéecho niimbagaambila nka nikwo, Múungu yaakaáhicha kuganyila abaantu ebiheno no kulyoogóoza kwáabo kwóona. Náho Múungu tiyaákuhicha kuganyila abaantu kábalaaba bamulogweéte Omwooyo Mutakatífu.

³² Káandi Múungu yaakaáhicha kuganyila abaantu áabo abalikuteéleleza hali ínye Mutábani wo Omuuntu. Náho tiyaákuhicha kuganyila abaantu áabo abalikuteéleleza habwo Omwooyo Mutakatífu, omu nsi ezi, nali éensi éezo elikwiiza.”

*Abaantu bamanyikana habwe entúungwa záabo
(Luka 6:43-45)*

³³ “Omuti muluunzi gulaba amagoomba maluunzi, no omuti mubi gulaba amagoomba mábi. Noohicha kugusoombookelwa omuti nka nikwo guli habwa amagoomba áago gulaba.

³⁴ Ímwe oluzáalo lwe enzóka! Biti nimuhicha kugaamba amagaambo amazima obuchilo ímwe na abazilwa? Omuuntu naahoóyela ebiteekuzóbye ebiizwiile omuli weényini.

³⁵ Omuuntu omweésigwa agaamba ebizima éebyo ebiizwiile omuli weényini, náho omuuntu omuzilwa agaamba byo obuzilwa éebyo biizwiile omuli weényini.

³⁶ Mbwéenu, niimbagaambila nka nikwo, ha chilo echo cho omuchwaáziiko, abaantu balyaásoomboola entaahililo ya buli chigaambo kanaku éecho bakagaamba.

³⁷ Múungu alaákubala kuba omugololoke habwa amagaambo gaawe, nali alaákuchwaáziika kuba omuzilwa habwa amagaambo gaawe.”

*Abafarisayo nibeénda eméeneko kuluga hali Yeézu
(Mariko 8:11-12; Luka 11:29-32)*

³⁸ Mbwéenu, omuli áabo Abafarisayo na abeégesa be ebilangilo bya Musa baámugaambila Yeézu báti, “Íwe Mweégesa, nitweénda oyoleke emanyiso kwoóleka nka nikwo olugile ahali Múungu.”

³⁹ Yeézu yaábagalulila aáti, “Ímwe no oluzáalo lubi lwa abaantu abaheni na timuli abeésigwa omu méeso ga Múungu, niyo nsoonga nimweénda olumanyiso. Tiínkubakolela olumanyiso lwoóna lwoóna. Náho olumanyiso lúmo óolwo mulaabona ni nko óokwo Múungu akakola aha mubáasi Yona.

⁴⁰ Nko óokwo Yona akeekala omuunda ye enkuungulutále ebilo bísatu echilo na nyemisana, bityo nyini neenye Omutábani wo Omuuntu, ndeékala omuli kuzimu omuunda ye éensi amazóoba asatu echilo na nyemisana.

⁴¹ “Aha chilo cho omuchwaáziiko, abaantu ba Ninawi balaáyemeelela omu méeso ga Múungu hamo na abaantu bo obuchilo óobu, no kubasoholeza buulubona abaantu bo luzáalo óolu nko okwo na abaheni. Habwo kuba, abaantu abo ba Ninawi, obuchilo Yona yaábagaambiile echigaambo cha Múungu, ahonyini baátamwa ebiheno byáabo no kubilekelela. Aha aliho oómo óogwo ali mukúlu kuchila Yona!

⁴² “Káandi, omu chilo echo cho omuchwaáziiko ogwo, omugóle we éensi ya Sheba aleémeelela omu méeso ga Múungu hamo na abaantu bo obuchilo obu, no kubasoholeza buulubona abaantu bo luzáalo olu nko okwo na abaheni. Habwo kuba, weényini akazeenda oluzeendo kuluga éensi za hala bwooli, abone kuhulila ebigaambo byo obweétegeezeleza bwa Selemani. Kási, aha nyini aliho oómo óogwo ali mukúlu kuchila Selemani!”

Kusuba kwi izimu aha muuntu
(Luka 11:24-26)

⁴³ Yeézu yaázeendeleda kugaamba aáti, “Izimu kaliluga aha muuntu, lizeenda omu nsi yo obwoóma no kweéengeela óokwo lili omu kuloondela obuhuúmulu. Náho bubula,

⁴⁴ izimu éelyo niligaámba nka nikwo, ‘Kaánsube owaánze áaho naálugile.’ Obuchilo nilisuba hali weényini, nilisaánga hali busa, hakukuumbilwe, no kutónwa kuluunzi.

⁴⁵ Niho lizeénda no kulaáluka amazimu agáandi musaanzu áago gali amazilwa bwooli kuchila lyoónyini, góona geéza gamutaáhila ogwo muuntu. Niho obulami bwo omuuntu ogwo bulikuba bubi kusáaga óokwo bukaba buli aha bubaandizo. Nikwo biliiza kuba hali ímwe nyini abaantu bo obuchilo óobu bwo obuzilwa!”

Badugu ba Yeézu na nyina
(Mariko 3:31-35; Luka 8:19-21)

⁴⁶ Obuchilo Yeézu achaáhooya ne embága ya abaantu abo, léeba nyina na badugu boómwe bakaba beémeeliile ahélu, nibeénda kuhooya náwe.

⁴⁷ Mbwéenu, omuuntu oómo yaámugaambila Yeézu aáti, “Léeba, nyoko na badugu baawe beemeeliile ahélu, nibeénda kuhooya neewe.”

⁴⁸ Yeézu yaámugalulila aáti, “Máaha na badugu baanze ni baáhi?”

⁴⁹ Niho yaáyolekeza omukóno ha baheémba boómwe, yaábazila aáti, “Léeba, aba nibo máaha na badugu baanze!”

⁵⁰ Habwo kuba omuuntu óogwo alikukola engoonzi za Táata ali omu igulu, ogwo niwe aba mulumuna waanze, munyaányeenye na niwe máaha.”

13

Omugani gwo omubíbi we embibo
(Mariko 4:1-9; Luka 8:4-8)

¹ Echilo éecho nyini, Yeézu akalugamo omu nzu ezo, yaázeenda yeekala aha ngeégeelo ye enyaanza.

² Echipipi chiháango cha abaantu chéeza, chaamukobaho Yeézu áaho akaba ali. Niho, yaáza omu bwáato, yeekala omwo, na abaantu baaba beemeeliile aha chaambo.

³ Mbwéenu, Yeézu yaábagaambila amagaambo méenzi naafumoolesa emigani, naazila aáti, “Akaba aliho omubíbi oómo óogwo akeemuka kuza omu musili gwoómwe kubiba embibo zoómwe.

⁴ Obuchilo akaba naabiba, embibo ezíindi zikalagala omu muháanda, enyonyi zéeza, zaázilya.

⁵ Embibo ezíindi zikalagala omu itaka liche aha luchili, zaamela bwaangu, habwo kuba itaka likaba lili liche kwoónka.

⁶ Náho obuchilo omusana gwaatíle, gwaáyomesa éelyo itaka, embibo ziba zaáhotoka no okukaánzagala, habwo kuba emizi yaázo telabeele eyiziikile ahaansi bwooli.

⁷ Embibo ezíindi zikalagala omu mahwa. Áaho amáhwa ago kagakuzile hamo ne emimelo, gaázimigisiliza.

⁸ Embibo ezíindi zikalagala omu busi buluunzi. Áaho zaákomeela no kulába, kuluga eémo yaálaba amagoomba igana límo, ezíindi zaálaba eémo makúmi mukáaga ne ezíindi zaálaba eémo makúmi asatu.

⁹ Óogwo ayina amatwi, ahuliilize!”

Ha bwaáchi Yeézu naagaámba ha migani
(Mariko 4:10-12; Luka 8:9-10)

¹⁰ Abaheémba ba Yeézu beeza hali weényini no kumubúuza báti, “Na habwa chi noogaambisa emigani obuchilo noohóoya na abaantu?”

¹¹ Yaábagalulila aáti, “Múungu abaheéle ímwe okusoombookelwa amagaambo ge entaahililo zo obukáma bwoómwe, náho boónyini tibakaheelwe okusoombookelwa ago.

¹² Manya sii, omuuntu óogwo aheelwe ebiintu akabikolesa emilimo, alyaágabilwa akanyise. Náho omuuntu weéna weéna óogwo aheelwe ebiintu náho akaleka kubikolesa emilimo, mazima na áako ayebikiliíze, alyaáyakwa.

¹³ Niimbagaambila ha migani obuchilo niinhóoya nábo, habwo kuba kábalikuleeba áago ndikukola, náho tibakusoombookelwa ensoonga zaágo. Káandi, nibabona kuhulila áago ndikugaamba, náho tibakusoombookelwa ensoonga yaágo.

¹⁴ Ago nigakolwa gabone kuhikiilizwa áago omubáasi Isaya yaágaambile hali boónyini nka nikwo,

‘Kuhulila, muláaba nimuhulila, náho timulisoombookelwa nakáti.

Kuleeba, muláaba nimuléeba, náho timulihweeza nakáti.

¹⁵ Bilyáaba bityo, habwo kuba emiganya ya abaantu aba, elemeéililwe,

tekwaanguha omu kusoombookelwa,

na amatwi gáabo nigalemeela kuhulila,

na baáhuumbiliize améeso gáabo.

Byaakubeele bitali bityo, baakaáhweelize habwa améeso gáabo,

baakaáhuliile habwa amatwi gáabo,

baakaásoombookilwe ha miganya yáabo,

kuhicha baanhiindukile,

mbone kubachíza.’

¹⁶ “Mwiina omugisa habwo kuba améeso géenyu nigaléeba na habwo kuba amatwi gáanyu nigahulila.

¹⁷ Mazima butúnu niimbagaambila nka nikwo, hakaba heena ababáasi na abaantu abagololoke béenzi, bakaba nibabyeefúuza kuleeba ebyo bi mulikuleeba, náho tibalabibwéene. Káandi, éebyo bi mulikuhulila ímwe, bakaba nibabyeefúuza kubihulila, náho tibalabihuliile.”

Yeézu naasasaánula omugani gwo omubíbi

(Mariko 4:13-20; Luka 8:11-15)

¹⁸ “Mbwéenu ímwe, muhuliilíze ensoonga yo omugani ogwo gwo omubíbi we embibo.

¹⁹ Buli muuntu óogwo ahuliiliza echigaambo cho obukáma bwo omu igulu, náho takuchisoombookelwa, naasusana ne embibo éezo ezalageele héehi no muháanda.

Éelyo Izilwa, Isitáani, niliíza no kusaakula éecho Múungu abibile omu muganya gwoómwe.

²⁰ Embibo éezo ezalageele aha luchili áaho ahatéena itaka líenzi, nisisusaniswa no omuuntu óogwo alikuhulila echigaambo cho obukáma bwo omu igulu, na ahonyini akachiínaankula aha manulilwa.

²¹ Náho naakwaáta echigaambo che empola ezo aha mwáanya muche kwoónka, habwo kuba okwiikiliza kwoómwe tikulabeele ne emizi bwooli. Keélaaba ebyaágala ne ennáku nibimugwéela habwe echigaambo echo, áaho na áaho nibimukuumpisa naakuleka okwiikilizákwe.

²² Embibo éezo ezalageele omu mahwa, nisisusaniswa no omuuntu ogwo alikuhulila echigaambo cho obukáma bwo omu igulu, náho naabeéhwa ne ebitahatahiso bye éensi ezi ne etuúngu za amabonwa méenzi. Ne éebyo nibimiga echigaambo cho obukáma bwo omu igulu na tekuhicha kulaba amagoomba omu bulami bwaáyo.

²³ Náho embibo éezo ezalageele omu busi buluunzi, nisisusaniswa no omuuntu óogwo alikuhulila echigaambo cho obukáma bwo omu igulu no kucheétegeeleza. Ha bwéecho omuuntu nko ogwo niwe alisochoza amagoomba omu bulami bwoómwe, oómo entúlo igana, oóndi entúlo makúmi mukáaga no oóndi entúlo makúmi asatu.”

Omugani gwo omwáata

²⁴ Yeézu yaábachweela omugani ogúundi aáti, “Obukáma bwo omu igulu nibususana no omuuntu óogwo akabiba embibo nduunzi omu musili gwoómwe.

²⁵ Náho obuchilo óobwo abaantu kábaabeele bahuniile, omubisa woómwe yéeza, yaabibamo omwáata omu ngano, yaámala yaázeenda.

²⁶ Obuchilo engano ezo ekaba yaámela no kubaanza kusaambulula, niho omwáata nágwo nigubonwa.

²⁷ Abazána ba kanyina wo omusili beeza, baámubúuza nka nikwo, ‘íiwe mukáma, nitusoomboókelwa nka nikwo okabiba embibo nduunzi omu musili gwaawe. Óobu, omwáata ogu gwaáluga nkáhi?’

²⁸ Yaábagalulila aáti, ‘Omubisa niwe ogwo akozile aátyo.’ Abazána boómwe baámubúuza nka nikwo, ‘Ngási nooyeénda tuzeénde tugubagalemo omwáata ogwo?’

²⁹ Náwe yaágaamba aáti, ‘Mmahi, mutagabagalamo, habwo kuba kamwaakuba nimubagala omwáata, mukaáhuumbilamo ne engano muzinyukula.

³⁰ Muleke byóona bikule hamo, kuhicha obuchilo bwi igesa. Obuchilo óobwo, niimbagaambila abagesi nka nikwo ha kubaanza bakobye omwáata no kugukoma ebiba babone kugoocha. Niho bahiche kugesha engano na bazihunike omu chitála chaanze.’ ”

Omugani gwa akazuma kache (Mariko 4:30-32; Luka 13:18-19)

³¹ Yeézu yaábachweela omugani ogúundi aáti, “Obukáma bwo omu igulu nibususana nko oluzuma luche lwe ehaladáali óolwo omuuntu akatwaala no kulubiba omu nsaambo yoómwe.

³² Oluzuma olwo ni luche bwooli kuchila enzuma eziíndi zóona, náho kalulikumela niguba omuti muháango kuchila emiti yóona omu musili. Omu muti ogwo enyonyi ziiza, zeékala omu matábazi gaágwo.”

Omugani gwi ituumbyo (Luka 13:20-21)

³³ Yeézu yaábachweela omugani ogúundi aáti, “Obukáma bwo omu igulu nibususana ni ituumbyo éelyo omukázi alikutwáala no kutulaaniza ne ensaano ye engano ye embalililo ye ebitukulu bísatu. Ituumbyo éelyo nilileetelela ensaano ye engano yóona kutuumba.”

Yeézu naahikiiliza obubási omu kweégesa aha migani (Mariko 4:33-34)

³⁴ Yeézu akaba naagaambila ebipípi bya abaantu ameégeso áago habwo kugaambisa emigani. Talabeégesize choóna chóona atéena kugaambisa emigani.

³⁵ Áago gakakolwa gátyo, kubona kuhikiilila echigaambo éecho Múungu akagaambisa omubási woómwe aáti, “Ndaáhooya na abaantu habwo omuháanda gwe emigani. Ndaábagaambila amagaambo áago agaselekilwe kulugiilila kuhaangwa kwe éensi.”

Ensoonga yo omugani gwo omwáata

³⁶ Mbweenu, Yeézu yaálaga ebipípi bya abaantu, yaátaaha omu nzu. Abaheémba boómwe beeza hali weényini, baámugaambila báti, “Tusasaánulile ensoonga yo omugani ogwo gwo omwáata óogwo gukaba guli omu musili.”

³⁷ Yeézu yaábagalulila aáti, “Omuuntu óogwo akabiba embibo enduunzi, naasusana neenye Omutábani wo Omuuntu.

³⁸ Omusili nu niyo éensi, embibo nduunzi nizo abaantu bo obukáma bwo omu igulu, no omwáata nibo abaantu be éelyo Izilwa, Isitáani.

³⁹ Omubisa óogwo ekeeza kubiba omwáata nilyo Isitáani. Obuchilo bwi igesa nigwo omuhélo gwe éensi ezi, na abagesi nibo bamaléeka ba Múungu.

⁴⁰ “Nikwo abahálila ba kanyina bo omusili balaákumakuma no kwóocha omwáata omu mulilo, nikwo bityo nyini chilyáaba aha muhélo gwe éensi ezi.

⁴¹ Ínye Omutábani wo Omuuntu, ndyaásiindika bamaléeka baanze, babone kuumbya kuluga omu bukáma bwaanze bóona abali enkola bíbi hamo na áabo abalikuleételela abáandi bakole ebiheno.

⁴² Maléeka abo balyaábanaga abaheni abo bóona omu lyookezo lyo omulilo. Omwo nimwo baláaba nibachula no kusa améeno.

⁴³ Niho abagololoke omu méeso ga Múungu, baláaba nibaáka nki izóoba omu bukáma bwe Isébo. Óogwo ayina amatwi, ahuliilize!”

Emigani isatu eéndi yo obukáma bwo omu igulu

⁴⁴ Niho Yeézu yaásohoza omugani ogúundi, yaábazila aáti, “Obukáma bwo omu igulu nibususana ne ensabo yo obukaani buháango éezo ekaba eselekilwe omu nsaambo. Chilo chimo, obuchilo omuuntu oómo akaba naasuma yaázikugula, yaáza kuziseleka káandi. Mbweenu akanulilwa bwooli, yaázeenda kutuunda ebiintu byóona éebyo akaba ayinabyo, yaázigula ensaambo ezo.

⁴⁵ “Káandi, obukáma bwo omu igulu bweeleenga nko omuuntu omutuunzi oómo óogwo alikweenda kuloondela enkwaanzi nduunzi.

⁴⁶ Kayeezile yaazigwáho enkwaanzi eémo yo obukaani buháango bwooli, yaázeenda kutuunda ebiintúbye byóona éebyo akaba ayinabyo, yaázigula ezo nkwaanzi yo obukaani buháango bwooli.”

⁴⁷ Yeézu yaásohoza omugani ogúundi, naagaámba aáti, “Káandi, obukáma bwo omu igulu nibususana no omutege óogwo abategi baázeenda nágwo kutéga omu nyaanza. Omutege óogwo gukafa kuyoola buli nfwi za buli lugaanda.

⁴⁸ Obuchilo omutege óogwo gweézwile, abategi baákweeseza aha chaambo. Niho, beékala ahaansi, baákobeza eénfwi nzima, nibazita omu bitukulu. Náho éezo nfwi mbi, bakazizugunya.

⁴⁹ Bityo nikwo chilyáaba ha muhélo gwe éensi ezi. Bamaléeka nibeéza no kutaáganisa enkola bíbi na áabo abagololoke omu méeso ga Múungu.

⁵⁰ Bamale babanaguze enkola bíbi omu lyookezo lyo omulilo. Omwo nimwo baláaba nibachula no kusa améeno.”

Ameégeso amasha na aga kala

⁵¹ Yeézu yaábúuza abaheémba boómwe aáti, “Ngási, mwaásoombookelwa góona áago naábasoomboolela?” Nábo baámusubiza báti, “Éego, twaásoombookelwa.”

⁵² Náwe yaábagaambila aáti, “Omweégesa weéna weéna we ebilagilo óogwo ayaayegesizwe amagaambo go obukáma bwo omu igulu, naasusana nyineéka óogwo asohozu omu nsabo yoómwe ebiintu ebisha ne bya kala.”

Abaantu ba Nazaréeti nibamwaánga Yeézu (Mariko 6:1-6; Luka 4:16-30)

⁵³ Yeézu káyaabeele yaámazile kusohozu emigani ezo, yaalugáho aho,

⁵⁴ yaázeenda omu muzihwa gwo owaabo. Obuchilo yaáhikile óokwo Nazaréeti, yaábaanza kweégesa abaantu omu isomelo lyáabo. Abaantu baásobelwa bwooli, beébuuza báti, “Omuuntu ugu abwiihile nkáhi obwéenze óobu? Na nkáhi abonesize obuzizi bwo kukola amahano aga?”

⁵⁵ Ogu ti mutábani wo omusala miti oóli? Ni izíina lya nyina tíwe Mariamu? Na abalumuna boómwe tibo ba Yakobo, Yozéfu, Simoni na Yuda?

⁵⁶ Na banyáanya iínti nibo áabo tutuula nábo aha? Mbweénu, ugu ageehile nkáhi amagaambo góona aga?”

⁵⁷ Abaantu abo baásaaya, chaaletelela baáyaanga kumwiikiliza. Niho Yeézu yaábagaambila aáti, “Omubáasi akuzibwa hoóna hoóna náho ti mu muzihwa gwoómwe nali omukáye.”

⁵⁸ Mbweénu, Yeézu talakozile amahano méenzi okwo, habwo kuba abaantu abo tibalamwiikilize.

14

Olufu lwa Yohana Omubatiza (Mariko 6:14-29; Luka 9:7-9)

¹ Obuchilo obwo, omukáma Herode* Antipasi akaba ali omutégeki wa Galiláaya. Obuchilo yaáhuliile ebikolwa éebyo Yeézu akaba naakola,

² yaábagaambila abazáana boómwe aáti, “Omuuntu ogwo ni Yohana Omubatiza! Yaázoolwa kuluga omu bafwiile! Niyo ensoonga ayina amagala go kukola amahano maháango nka ago.”

³ Herode akahooya aátyo, habwo kuba akaba amukwaasile Yohana, yaámukoma no kumuta omu ibóhelo. Akaba amubohile, habwa amagaambo ga Yohana habwo okusweélana kwo mwa Herode na Herodia. Herodia ogwo, aha bubaandizo akaba ali muka Filipo, ali mweene wáabo na Herode.

⁴ Ha bwéecho, Yohana akaba naamusoomboólela Herode aáti, “No omuzilo omu méeso ga Múungu kumuswéela omukázi wa mudugu waawe obuchilo achaali achili omulame.”

⁵ Mbweénu, Herode akaba naaloondela omuháanda gwo kumwíta Yohana, náho akaba naatiína abaantu, habwo kuba bakaba nibamuleeba Yohana nko omubáasi wa Múungu.

⁶ Obuchilo bwa amazenye go kuzaalwa kwa Herode, enkuuba ali muhala wa Herodia yéeza kunegula omu méeso ga abazenye. Herode akanulilwa bwooli.

⁷ Niho yaálahila kumúha choóna chóona éecho alaámusaba.

⁸ Omuhálákazi ogwo yahaniililwa na nyina, yaámugaambila Herode aáti, “Oómpe omútwe gwa Yohana Omubatiza aha lutemele.”†

⁹ Omukáma Herode yaázuzubalilwa, náho habwo okulahila omu méeso ga abazenye boómwe, yaálagila nka nikwo omuhala aheébwe.

¹⁰ Mbweénu, Herode yaásiindika omuuntu azeénde omu ibóhelo, náwe yaámutema omútwe Yohana.

¹¹ Niho yaásuba no omútwe gwa Yohana aha lutemele, yaágumuheéleleza omuhala ogwo, náwe yaágumutwaálila nyina.

¹² Obuchilo abaheémbe ba Yohana baáhuliile empola ezo, beeza kusutula omutúumbi, baázeenda kuguziika. Kabamazile, baázeenda kuteékelela Yeézu góona áago agabeele.

* **14:1 14:1 Herode:** Habwo obusoomboozi bwooli osome *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile.* **14:4 14:4** Osome Amagaambo ga Abaláawi 18:16; 20:21. † **14:8 14:8 Oómpe omútwe gwa Yohana Omubatiza aha lutemele:** Ensoonga, kunogola omútwe gukaba guli omuháanda gwo kwiita omuuntu bunaanka omu mizeenzo ye Echirúumi. Muka Herode akeenda omútwe aha lutemele abone kuleeba nka nikwo baámazile kumwíta Yohana. Na kábaabeele baámazile echo chikolwa omútwe gukasabulwáyo okwo hala.

Yeézu naaliisa abaantu ebihuumbi bitaanu (5,000) no obusáago (Mariko 6:30-44; Luka 9:10-17; Yohana 6:1-14)

¹³ Ahonyini, Yeézu káyaahuliize ago, yaalugáyo kuliinya, yaálaba omu bwáato, yaáza bweeseléke omu mwáanya ogutalimo abaantu. Náho obuchilo ebipípi bya abaantu byaahuliize ahaantu áaho akaba naazeénda, baaluga omu maboma gáabo, baábalama lwa amagulu kumukulaatila Yeézu.

¹⁴ Náwe káyaahikile, yaábona embága mpaango ya abaantu, yaábaganyila, yaáchiza abalwéele.

¹⁵ Izóoba kalyaaheenzile omukóno, abaheémba boómwe beeza hali weényini nibagaámba báti, “Aha tuli no omu chitúuntu ne ensiimbaazi yeéliliza. Obalage abaantu aba beezeéndeke omu mitúulo beégulile ebyookulya.”

¹⁶ Yeézu yaábagalulila aáti, “Batwaálweyo chi? Íimwe, nimubahe ebyookulya.”

¹⁷ Nábo baámusubiza báti, “Titwína chi twiinácho! Náho twiinayo emikaate itaanu ne eénfwi ibili zoónka.”

¹⁸ Yeézu yaábagaambila aáti, “Nimubiindeétele aha.”

¹⁹ Mbweénu, yaálagila ebipípi ebyo bya abaantu beekale ahaansi, aha mwaalilo gwo obunyaansi. Yaáyanaankula emikaate itaanu ezo ne eénfwi ezo ibili, yaálalamila omu igulu, yaámusiima Múungu. Niho yaázimenyula, yaáziha abaheémba boómwe emikaate hamo ne eénfwi, nábo baábaheéleza ebipípi éebyo bya abaantu.

²⁰ Abaantu bóona baálya, baáhaaga. Niho, abaheémba boómwe baátwáala emisige, beezuza ebitukulu ikúmi na bibili.

²¹ Abaantu áabo bakalya ebyookulya ebyo, bakaba bali abaséeza ebihuumbi bitaanu, hatéena kubala abakázi na abáana.

Yeézu naalibata aha lugulu ya améenzi (Mariko 6:45-52; Yohana 6:16-21)

²² Ahonyini, Yeézu yaázemeleza abaheémba boómwe nka nikwo, bahanáme omu bwáato, beebeembele kuzeenda buseeli bwe enyaanza, obuchilo óobwo weényini akaba achaálagana ne ebipípi bya abaantu.

²³ Obuchilo Yeézu káyaamazile kulaga ebipípi ebyo bya abaantu, yaáhanama omu ibaanga weénka kusaba Múungu. Obuchilo kiyahikile ensiimbaazi, akaba achiliyo óokwo omu ibaanga weénka.

²⁴ Obuchilo obwo, obwáato bwaáhihikile obuziba bwaátéelwa omuyaga gwe eéntwe, habwo kuba enyaanza ekaba ebiíhile.

²⁵ Mbweénu obuchilo heélilile amacheelelélwa Yeézu yaabeezáho, naalibata aha nyaanza.

²⁶ Obuchilo abaheémba boómwe kábaamubwéene Yeézu naalibata aha lugulu ya améenzi, beétimwa bwooli, no kutéela empámo nibagaámba, “Éechi ne echimunyaamunya!”

²⁷ Ahonyini, Yeézu yaábagaambila aáti, “Mutiímbye omuganya, mutatiina! Níinye.”

²⁸ Peétero yaámugalulila aáti, “Íiwe Omukáma, kábilaaba níiwe mazima, ndagila nka nikwo nkwiizého áaho oóli, kunu niindibata aha lugulu ya méenzi.”

²⁹ Yeézu yaámugalulila aáti, “Íiza!” Niho, Peétero yaalugamo omu bwáato, yaábaanza kulibata aha lugulu ya méenzi kuzeenda ahali Yeézu.

³⁰ Náho akabona echiihúle chiháango nichíiza, Peétero yaátína bwooli, yaábaanza kutoontobela omu méenzi. Yaáyaambaza ahi iláka aáti, “Íiwe Mukáma, nchuúngulaa!”

³¹ Ahonyini, Yeézu yaágolola omukóno, yaámukwáata, yaámugaambila aáti, “Íiwe owo okwiikiliza kuche, ha bwaáchi obeeleya oyina okutahwa tahwa?”

³² Obuchilo Yeézu na Peétero baáhanamíle omu bwáato, haaba echineembe.

³³ Mbwéenu, abaheémba abaabeele bali omu bwáato baámulamya Yeézu. Baágaamba báti, “Mazima, íwe oli Mutábani wa Múungu!”[‡]

Yeézu naachíza abalwéele ba Genezareti
(Mariko 6:53-56)

³⁴ Obuchilo Yeézu na abaheémba boómwe baayaambukile enyaanza, baáhika omu nsi ya Genezareti.

³⁵ Obuchilo abaantu ba ahaantu aho baámumanyile nka nikwo ni Yeézu, baáyatula empola zoómwe omu nsi ezo. Niho, abaantu beeza no kumuleétela Yeézu abalwéele báabo.

³⁶ Nábo baámuleémbeleza Yeézu abakuúndile abalwéele bakoleho no óobu aha lukugilo lwe ebizwaalóbye kwoónka. Niho abalwéele bóona áabo abaabeele bákolaho, bakachila.

15

Yeézu naayaánga ameégeso ga Abafarisayo
(Mariko 7:1-13)

¹ Niho, Abafarisayo na abeégesa be ebilangilo bya Musa bakaluga Yeruzaléemu beeza hali Yeézu, baámubúuza báti,

² “Ha bwaáchi abaheémba baawe nibahenela obuteéka óobwo besiichwe enkúlu bakatusigila? Ha bwaáchi nibalya ebyookulya obutanáaba engalo záabo nka nikwo elikweendelwa!”*

³ Yeézu yaábagalulila aáti, “Ha bwaáchi neemwe nimuhenela ebilangilo bya Múungu habwo kukulaatila obuteéka bwáanyu?”

⁴ Múungu akagaamba, ‘Obakúze íiso na nyoko.’ Káandi akagaamba, ‘Weéna wéena óogwo alikuzuma íise nali nyina, kufwa na aáfwe.’

⁵ Náho íimwe omu kweégesa kwáanyu mugaámba nka nikwo, omuuntu naayikilizibwa kumugaambila íise nali nyina nka nikwo, ‘Ebiintu éebyo ebilikukugasa ínye kukuhweela, naámazile kubisohozza ahali Múungu nke echitáambo.’

⁶ Bityo nimweegesa nka nikwo omuuntu takweendelwa kumukúza íise nali nyina. Nikwo musuúcha echigaambo cha Múungu habwo kukulaatila obuteéka bwáanyu.

⁷ Íimwe ngóbya mwe! Múungu akagaamba mazima ha bwéenyu kulabila omubáasi woómwe Isaya nka nikwo,

⁸ ‘Abaantu aba nibaankúza aha bigaambo kwoónka, náho emiganya yáabo eli hala neenye.

⁹ Nibaanyeseengeleza busa, habwo kuba amagaambo áago balikweégesa ne ebilangilo bya abaantu.”

Amábi góona nigaluga aha muganya
(Mariko 7:14-23)

¹⁰ Niho, Yeézu kwéeta embága ya abaantu, yaábagaambila aáti,

¹¹ “Nimuhuliilíze mweétegeeleze, na musoomboókelwe amagaambo áago ndikubagaambila! Echiza omu kanwa ticho chimulofola[†] omuuntu. Náho, amagaambo áago agalikuluga omu kanwa koómwe, nigo agali kumukola omuuntu kuba omulofu.”

[‡] 14:33 14:33 **Mutábani wa Múungu:** Habwo obusoomboozí bwooli osome *Obusoomboozí habwa Amagaambo Agagumile.* * 15:2 15:2 **Obutanáaba engalo záabo nka nikwo elikweendelwa:** Ensoonga yo obwo buunabi bwe engalo bukaba buli obuteéka bwa Abayahudi habwo kweéyeza engalo. 15:4 15:4 Osome Okuluga 20:12; Okwiizukwa kwe Ebilangilo 5:16. 15:4 15:4 Osome Okuluga 21:17; Amagaambo ga Abaláawi 20:9. 15:9 15:8-9 Osome Isaya 29:13. [†] 15:11 15:11 **Chimulofola:** Habwo obusoomboozí bwooli, osome echigaambo cho *Obutába no obulofu* omu *Obusoomboozí habwa Amagaambo Agagumile.*

¹² Niho abaheémba ba Yeézu baázeenda hali weényini, baámubúuza báti, “Ngási noomanya Abafarisayo obuchilo bahuliile omulagi gwe echigaambo chaawe, gukabatamisa bwooli?”

¹³ Yeézu yaábagalulila aáti, “Emimelo yoóna yóona éezo Táata wo omu igulu talazihaambile, naazinyukula.

¹⁴ Áabo nimubaleke, abahume abalikweébeembelela abahume! Manya, omuhume kayebeembelela omuhume, bóona bábili nibagwa omu liina.”

¹⁵ Mbwéenu, Peétero yaámugaambila Yeézu aáti, “Tugaambile entaahililo yo ogwo mugani.”

¹⁶ Yeézu yaágaamba aáti, “Ngási, ímwe muchili abalogwéezi muti?

¹⁷ Timumanya echiza omu kanwa, kachilabila omuunda chikazeenda kusohola omu mubili?

¹⁸ Náho ebiluga omu kanwa ko omuuntu, biba bilugile aha muganya gwoómwe. Éebyo nibyo ebilikumukola omuuntu kuba omulofo.

¹⁹ Omu muganya gwo omuuntu, omwo niho biluga ebiteékuzo bíbi, byo obwísi, obusaambani, obuseégu, olukóno, buulubona bwo kuteéleleza ebisuba no kulyoogooza.

²⁰ Góona áago, nigo gamukola omuuntu kuba omulofo. Náho omuuntu kulya ebyookulya atabaandize kunaaba engalo tikukumukola kuba omulofo.”

*Okwiikiliza kuháango kwo omukázi
óogwo atali Muyahudi
(Mariko 7:24-30)*

²¹ Mále, Yeézu yaalugáho aho, yaázeenda obwaátana bwe ebyaalo bya Tíilo na Sidóoni.

²² Niho yaábugana no omukázi oómo, óogwo akaba ali Omukanáani wo omu chaalo echo. Yeeza hali Yeézu, yaáyaambaza ahi iláka liháango aáti, “Íwe Mukáma, Mutábani wa Daudi, onzilile echiganyizi! Muhala waanze atuungamiilwe bwooli ni izimu libi.”

²³ Náho Yeézu talamugaluliile echigaambo choóna chóona. Niho, abaheémba boómwe baamwiizáho no kumusaba báti, “Omugaambile ogu mukázi azeénde, ha kuba naatukulaatila enyuma kunu naatuhama.”

²⁴ Yaágalula aáti, “Múungu akaansiíndika habwa Abaiziraeli boónka, habwo kuba bali nke entaama éezo ezaáhabile.”

²⁵ Omukázi ogwo yaamwiililáho Yeézu, yaáteela ebizwi omu méeso goómwe, yaámusaba aáti, “Íwe Mukáma, onzune!”

²⁶ Yaámugalulila aáti, “Ti kuzima kutwáala ebyookulya bya abayaánda no kubinagila eémbwa.”[‡]

²⁷ Omukázi ogwo yaámuzila aáti, “Nikwo bili Mukáma, náho no óobu eémbwa názo nizilya amasige áago agalageele ahaansi kuluga aha meéza ya abakáma báabo.”

²⁸ Yeézu yaámugalulila aáti, “Íwe mukázi, oyina okwiikiliza kuháango! Chibe hali íwe nka nikwo olikweenda.” Ahonyini, omuhala yaachila.

Yeézu naachíza abalwéele béenzi

²⁹ Yeézu yaáluga aho, yaázeenda kulabila omu ngeégeelo ye enyaanza ya Galiláaya. Yaáhanama omu ibaanga no kwíikala okwo.

³⁰ Ehipípi biháango bwooli byaázeenda hali Yeézu, bamuletela enziíngami, abahume, abalema, abatita na abalwéele abáandi béenzi. Abaantu abo baábata abalwéele héehi na amagulu ga Yeézu, náwe yaábachiza.

[‡] 15:26 15:26 *Ti kuzima kutwáala ebyookulya bya abayaánda no kubinagila eémbwa:* Abayahudi bakagaamba abayaánda niyo kumanyisa Abayahudi. Káandi, bakagaamba eémbwa niyo kumanyisa áabo abatali Bayahudi.

³¹ Abaantu baásobelwa bwooli obuchilo kábaabweene abatita nibagaamba gaamba, abalema bachizile, enziingami nizilibata na abahume nibahweéza. Baábaanza kumukúza Múungu wa Abaiziraeli.

*Yeézu naaliisa abaantu
ebihuumbi bina (4,000) no obusáago
(Mariko 8:1-10)*

³² Niho Yeézu yaáyéta abaheembábe, yaábagaambila aáti, “Echi ne echilo cha kásatu abaantu aba tweekéele nábo, na tibéena choóna chóona chookulya, nicho chaambonesa mbazilile echiganyizi. Tiínkweenda mbalage bazeénde beena enzala, bateéza bakalába bakagwa omu muháanda.”

³³ Abaheémba boómwe baámugaambila báti, “Tuli omu iluungu, na abaantu ni béenzi bwooli. Ngási, tukaáhicha kubonesa nkáhi emikaate éezo ehikile ha kubahaagisa bóona?”

³⁴ Yeézu yaábabúuza aáti, “Mwiina emikaate engáhi?” Baámusubiza báti, “Twiina emikaate musaanzu no otufwi tufwi tuche kwoónka.”

³⁵ Mbwéenu, Yeézu yaálagila abaantu bóona nka nikwo beekale ahaansi.

³⁶ Yeemucha emikaate musaanzu ezo ne eénfwí ezo, yaásiima Múungu. Niho, yaágumenyula, yaábaanza kubaha abaheémba boómwe, nábo abaheémba baáheeleza embága ya abaantu.

³⁷ Abaantu bóona baálya, baáhaaga. Niho, abaheémba baátulaaniza amasaága ge ebyookulya, beezuza ebitukulu musaanzu.

³⁸ Abaantu áabo abalíile ebyookulya éebyo bakaba bali abaséeza ebihuumbi bina, batéena kubala abakázi na abána.

³⁹ Mbwéenu, Yeézu yaábalaga abaantu áabo, yaátaaha omu bwáato, yaázeenda omuli Magadani.

16

*Abafarisayo nibeénda eméenko kuluga hali Yeézu
(Mariko 8:11-13; Luka 12:54-56)*

¹ Niho Abafarisayo na Abasadukayo beeza hali Yeézu, baámuleengesa ha kumusaba akole olumanyiso kuboóleka boónyini nka nikwo atweekilwe na Múungu.

² Yeézu yaábasubiza nka nikwo, [“Obuchilo bwo olweébazo, ímwe nimuhicha kugaamba muti, ‘Nyeéncha obwíile nibucháze, habwo kuba igulu lyaátukula.’

³ Káandi obuchilo bwe enchaákala nimuhicha kugaamba muti, ‘Leélo omuyaga nigwííha, habwo kuba igulu litukwiile no bwíile buhiikile.’ Bityo kási, ímwe nimumanya kusoombookelwa akaleebele ko obwíile, náho nimulémwa kweétegeeleza emanyiso za akachilo!]

⁴ Ímwe no oluzáalo lubi lwa abaantu abaheni na timuli abeésigwa omu méeso ga Múungu, niyo nsoonga nimweénda olumanyiso. Tiínkubakolela olumanyiso lwoóna lwóona. Náho olumanyiso lúmo óolwo mulaabona ni nko óokwo Múungu akakola aha mubáasi Yona.” Niho Yeézu yaabalugaho, yaázeenda.

*Ameégeso ge ebisuba ga Abafarisayo na Abasadukayo
(Mariko 8:14-21)*

⁵ Mbwéenu, abaheémba ba Yeézu baáyaambuka buseeli bwe enyaanza, náho bakeebwa kuzeenda ne emikaate.

⁶ Yeézu yaábagaambila aáti, “Mube méeso, mweécheenge ni ituumbyo* Iya Abafarisayo na Abasadukayo.”

⁷ Abaheémba boómwe baábaanza kuteéka téeka báti, “Naagaamba aátyo habwo kuba titwaáleeta emikaate.”

⁸ Yeézu akamanya ebyo bakaba nibateékateéka, yaágaamba aáti, “Ímwe abaantu bo okwiikiliza kuche! Ha bwaáchi ímwe nimuteékateéka mweénka nka nikwo mutéena emikaate?”

⁹ Kuhika óobu, mucháli kusoombokelwa? Timukwiizuka nka nikwo abaantu ebihuumbi bitaanu bakahaaga emikaate ezo itaanu? Amasaága mukeezuza ebitukulu biingáhi?

¹⁰ Nali timukwiizukila aha mikaate ezo musaanzu ha baantu ebihuumbi bina? Amasaága mukeezuza ebitukulu biingáhi?

¹¹ Ha bwaáchi mwaásiingwa kusoombokelwa nka nikwo áago naágaamba ti habwe emikaate? Mbweenu, éecho ndikugaamba ni nka nikwo, mweécheenge ni ituumbyo Iya Abafarisayo na Abasadukayo.”

¹² Niho, abaheémba boómwe kusoombokelwa nka nikwo akaba atakuhooyela ha kweécheenga ni ituumbyo Iyo kutuumbisa emikaate, náho ha kweécheenga na ameégeso ge ebisuba ga Abafarisayo na Abasadukayo.

*Peétero naayikiliza nka nikwo Yeézu niwe Masihi
(Mariko 8:27-30; Luka 9:18-21)*

¹³ Obuchilo Yeézu yaáhekile aha lubazu lwe echaalo ahakaba niheétwa Kaizáaria-Filipi, yaábabúza abaheémba boómwe aáti, “Abaantu nibagaamba nka nikwo, ínye Mutábani wo Omuuntu, ndi oóha?”

¹⁴ Baámusubiza báti, “Abáandi nibagaamba nka nikwo íwe níwe Yohana Omubatiza, abáandi nibagaamba nka nikwo íwe níwe Eliya na abáandi nibagaamba nka nikwo íwe níwe Yereimia nali, oli omubáasi oóndi wa kala wa Múungu.”

¹⁵ Yeézu yaábabúza aáti, “Ngási, neemwe nimugaamba ínye ndi oóha?”

¹⁶ Simoni Peétero yaámugalulila aáti, “Íwe níwe Masihi,† Mutábani wa Múungu ogwo ali omulame.”

¹⁷ Yeézu yaámugaambila Peétero aáti, “Íwe Simoni mutábani wa Yona, oyine omugisa, habwo kuba táliho omuuntu weéna weéna ayaákusuululila amazima aga, náho ni Táata owo omu igulu.

¹⁸ Neenye niinkugaambila nka nikwo íwe níwe Peétero,‡ na ahali óolu luchili, niho ndaayoombeka ekelezia yaanze, na amagala go olufu tigakuzisiinga nakáti.

¹⁹ Ndaákuha íwe hanu enchiínguzo zo obukáma bwo omu igulu, na góona áago olikoma omu nsi ezi, náwe Múungu naába yaágakoma kuluga omu igulu. Káandi, góona áago olikomoolola omu nsi ezi, náwe Múungu naába yaágakomoolola kuluga omu igulu.”

²⁰ Niho Yeézu yaábahana abaheémba boómwe nka nikwo, bateéza kumugaambila omuuntu weéna weéna nka nikwo weényini niwe Masihi.

*Yeézu naabáasa okufwa no okuzooka kwoómwe
(Mariko 8:31–9:1; Luka 9:22-27)*

²¹ Kulugilila akachilo áako nyini, Yeézu yaábaanza kubateékelela abaheémba boómwe butúnu aáti, “Ni lwaampaka nzeénde omuli Yerusaléemu, no kubona

* **16:6 16:6 Ituumbyo:** Ituumbyo omulimo gwaályo no kutuumbisa obusaano bubone kutuumba. Bityo nyini ameégeso ge ebisuba nigasíisa bóona omu kubéehwa. Aha, Yeézu naayiinganisa ituumbyo éelyo na kusunika kubi óokwo Abafarisayo na Abasadukayo bakaba nibakola ha baantu. Obusuniki bwa Abafarisayo bukaba buli obwa ameégeso ge ebisuba. † **16:16 16:16 Masihi:** Habwo obusoomboozi bwooli, osome echigaambo cha Kristu omu Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile. ‡ **16:18 16:18 Peétero:** Nikwo kugaamba Luchili. **16:19 16:19** Osome Matayo 18:18.

ebyaágalalo byo obusaasi bwíinzi. Káandi ni lwaampaka nnyagalazwe na abanyaampala ba Abayahudi, na abakúlu ba abagabe ba Múungu na abeégesa be ebilangilo bya Musa, kuhicha nnyítwe. Náho echilo cha kásatu, mazima Múungu alyaánzoola.”

²² Niho, Peétero yaátwáala Yeézu ha lubazu, yaábaanza kumuchaáhukila aáti, “Íiwe Mukáma, Múungu agahigize ago hala! Gataákwiiza gakakusaanga íiwe ago!”

²³ Náho Yeézu yaámuhiindukila Peétero, yaámugaambila aáti, “Íiwe Isitáani, galuka enyuma yaanze! Nooleengésa kuunyaángila kukola áago Múungu ayeénda, habwo kuba, ebiteékuzo byaawe ne bya abaantu kwoónka náho ti bya Múungu.”

²⁴ Mbwéenu, Yeézu yaábagaambila abaheémba boómwe aáti, “Kaálaaba omuuntu weéna wéna naaloonda kuba omuheémba waanze, naayeéndelwa aleke kukuláatila ebiteékuzo byoómwe, asutule omusalaba gwoómwe, § ankulaatile.

²⁵ Omuuntu óogwo alikweenda kuchuúngula obulami bwoómwe, niwe alyaábubuza. Náho omuuntu óogwo alibuza obulami bwoómwe ha bwaánze, ogwo niwe alaabubonesa.

²⁶ Ngási omuuntu abona mugaso chi kaálaabonesa byóona ebyo omu nsi ezi, náho akabuza obulami bwoómwe? Óobu, omuuntu yaakaáhicha kusohozza chiintu chi cho kubonesa kumusubiza obulami bwoómwe?

²⁷ Íinye Mutábani wo Omuuntu, ndéeza hamo na bamaléeka baanze omu ikuzo lya Táata. Niho ndimuheela kati muuntu kwiingana ne ebikolwa byoómwe.

²⁸ Mazima butúnu niimbagaambila nka nikwo, heena abaantu omuli aba abeémeeliile aha áabo tibalifwa bachaali kubona íinye Mutábani wo Omuuntu niinyiza omu bukáma bwaanze.”

17

Yeézu naahiinduka ensuso (Mariko 9:2-13; Luka 9:28-36)

¹ Obuchilo byaáhiíngwiile ebilo mukáaga, Yeézu yeemucha Peétero, Yakobo na Yohana omulumuna wa Yakobo. Yaáhanama nábo omu ibaanga lila, ahaantu áaho hakaba hatéena baantu.

² Obuchilo bali aho, Yeézu yaábahiinduka kúundi ensuso yoómwe omu méeso gáabo. Obuso bwoómwe bwaáyaka nki izóoba ne ebizwáalo byoómwe byaáyela bwooli nko omwaanga.

³ Ahonyini, baábona Musa na Eliya nibagaamba gaamba náze.

⁴ Niho Peétero yaámugaambila Yeézu aáti, “Íiwe Mukáma, ni kuluunzi íichwe tuliho aha. Kolaayeenda, nnyoombeke aha otutiindi túsatu. Kámo kabe akaawe, akáandi kabe aka Musa, na akáandi kabe aka Eliya.”

⁵ Obuchilo Peétero atakamazile kuhooya, ahonyini léeba, lyéeza elíile éelyo lilikweengelela lyaábasweekelela. Niho bahulila iláka kuluga omu líile elyo niligaámba liti, “Ogu niwe Mutábani waanze engaanzi, óogwo nnyesiimaho náze. Mumuhuliilize weényini!”

⁶ Obuchilo abaheémba boómwe bahuliile ago, baátíina bwooli, báagwa ahaansi buzuúma.

⁷ Yeézu yeelila héehi nábo, yaabakwaataho, yaábagaambila aáti, “Mwiimeelele, mutatiina!”

⁸ Obuchilo baáyinamwiile améeso gáabo, baábona tihachiina muuntu náho yaásigeeleho Yeézu weénka.

§ 16:24 16:24 **Asutule omusalaba gwoómwe:** Niyo kugaamba kumwiikiliza Múungu aha muganya gwóona no kuba oyikiliize kufwa habwa Yeézu.

⁹ Obuchilo bakaba nibagolomoka omu ibaanga aho, Yeézu yaábalagila aáti, “Mutaákwiiza kumugaambila omuuntu weéna wéena áago mwaábona kuhika obuchilo óobwo ínye, Omutábani wo Omuuntu, ndaázoolwa kuluga omu bafwiile.”

¹⁰ Abaheémba abo baámubúuza báti, “Óobu ha bwaáchi abeégesa be ebilagilo bya Musa багаámba nka nikwo, ni lwaampaka Eliya amweébeembebele Masihi kwíiza?”

¹¹ Yeézu yaábasubiza aáti, “Nikwo bili, Eliya naayebeembela kwíiza na alyaáloonza kuzima ebiintu byóona.

¹² Káandi, niimbagaambila nka nikwo Eliya* yaámazile kwiiza, náho abaantu tibalamusoombookiliwe, baámukolela góona amábi óokwo baabeele nibeénda. Bityo nyini neenye Mutábani wo Omuuntu, niinyagalazwa omu ngalo záabo.”

¹³ Niho abaheémba boómwe basoombookelwa nka nikwo Yeézu akaba naahoóyela habwa Yohana Omubatiza.

Okwiikiliza kwa amazima nikuhicha byóona

(Mariko 9:14-29; Luka 9:37-43)

¹⁴ Obuchilo Yeézu na abaheémba boómwe kabaahikile aha mbága ezo ya abaantu, omuuntu oómo yéeza hali Yeézu, yaátéela ebizwi. Yaágaambila Yeézu aáti,

¹⁵ “Íwe Mukáma, niinsaba omuzilile echiganyizi omwaana waanze! Agwa ebisiimbo, ne endwáala ezo emukola ayagalale kubi bwooli, kuba entúlo nyínzi tayosa kweéchekula omu mulilo nali kweénaga omu méenzi.

¹⁶ Ndamuleétiile abaheémba baawe babone kumuchiiza, náho baalemilwe.”

¹⁷ Yeézu yaásubya aáti, “Ímwe abaantu be enchilo ezi zo kwáanga kwiikiliza, mwaátumaangile kubi, niinyikala neemwe no kubeémela kuhicha li? Mumuléete omusígazi hali ínye!”

¹⁸ Obuchilo bakéeza náze, Yeézu yaálagila izimu elyo likaba lili omuli weényini, nályo lyaamulugámo. Ahonyini, omwaana aba yaachila.

¹⁹ Niho abaheémba ba Yeézu baamwiizáho aha kabazu, baámubúuza báti, “Ha bwaáchi íchwe tukalemwa kulibiinga izimu éelyo?”

²⁰ Náwe yaábasubiza aáti, “Na habwo kuba nimucheehelelwa okwiikiliza kwéenyu. Mazima niimbagaambila, kámwaakubele mwiina okwiikiliza okubalilila nko oluzuma luche lwe ehaladáali, mukaáligaambila ibaanga éeli nka nikwo, ‘Lugaho aha, ozeénde okwo,’ nályo lizeenda. Bityo tichiliho echiintu éecho chilaábalema. [

²¹ Hamo na ago, izimu nke éelyo tilikuhicha kubiingwa, náho kwoónka aha muháanda gwo kusaba Múungu ne echisiibo che ebyookulya.]”

Yeézu naahoóyela káandi habwo okufwa

no kuzooka kwoómwe

(Mariko 9:30-32; Luka 9:43-45)

²² Obuchilo Yeézu akaba ali hamo na abaheémba boómwe omuli Galiláaya, yaábagaambila aáti, “Ínye Mutábani wo Omuuntu niinkoóngwa na nibaánta omu ngalo za abaantu, nábo balaányíta. Náho echilo cha kásatu, Múungu naanzóola.”

²³ Abaheémba boómwe kabaahuliile ago, baázuzubalilwa bwooli.

Yeézu naalíha oluhaambwe lwe éenzu ya Múungu

²⁴ Obuchilo Yeézu na abaheémba boómwe kabaahikile omuli Kaperinaumu, abaantu bunaanka abaabeele nibatobesa oluhaambwe habwe éenzu ya Múungu,† beeza hali

* **17:12 17:12 Eliya:** Yeézu naayiinganisa Eliya na Yohana Omubatiza. Yohana akamuloongeza Yeézu omuháanda, omulimo óogwo Abayahudi bakaba nibamutegeza nka nikwo Eliya alaákola. Osome Matayo 11:13-14; 17:10-13; Mariko 1:2-4. † **17:24 17:24 Oluhaambwe habwe éenzu ya Múungu:** Obuchilo óobwo, buli Muyahudi omukwaáta owe myáaka makúmi ábili nali kusaagáho, ayeendelwa kuliha oluhaambwe buli mwáaka habwo kusemeza éenzu ya Múungu. Empilya ezo ekaba eli empeéla ye ebilo bibili nali edináali ibili. Osome Okuluga 30:13-16; 2 Amagaambo ge Enchilo 24:9-14; Nehemia 10:32.

Peétero. Baámubúuza báti, “Ngási, omweégesa wáanyu náwe aliha oluhaambwe lwe éenzu ya Múungu?”

²⁵ Peétero yaábagalulila aáti, “Nikwo bili, aliha.”

Niho yaátaaha omu nzu. Náho acháli Peétero atakagaambile echigaambo choóna chóona, Yeézu yaábaanza kumubúuza aáti, “Íwe Simoni, íwe noobona oóta? Abakáma abo omu nsi ezi batobesa oluhaambwe kuluga aha báana báabo nali kuluga aha baantu abáandi?”

²⁶ Peétero yaámugalulila aáti, “Nibatobesa kuluga aha báandi.” Yeézu yaámugaambila aáti, “Keélaaba nikwo bili, mbwéenu abáana báabo baganyíiwe kuliha oluhaambwe.

²⁷ Náho tutaákwiiza kubaleételela kutamwa abaantu aba, íwe zeénda omu nyaanza, onage ilobo omu méenzi. Niho eénfwi yo kubaanza éezo olaakwáasa, ozaásamule omunwa, noosaángamo omwo eshekéeli.‡ Mále ozitwáale eshekéeli ezo, ozeénde olihe oluhaambwe lwaanze no olwaáwe.”

18

Noóha ali mukúlu omuli bóona

(Mariko 9:33-37; Luka 9:46-48)

¹ Obuchilo obwo, abaheémba ba Yeézu baamwiizáho, baámubúuza báti,

² “Noóha mukúlu kuchila abáandi bóona omu obukáma bwo omu igulu?”

Yeézu yaámweeta omwaana muto, yaámweemeleza ahagáti yáabo,

³ yaábagaambila aáti, “Mazima butúnu niimbagaambila, keélaaba mutaákuhiinduka no kuba nka abáana bato, nakáti timukutaaha omu bukáma bwo omu igulu.

⁴ Bityo, omuuntu weéna weéna alikweécheesha nko omwaana omuto ogu, ogwo niwe naába mukúlu omu bukáma bwo omu igulu.

⁵ Káandi, omuuntu weéna weéna óogwo alikumwiinaankula omwaana muto nko ogu aha bwi iziina lyaanze, naanyiinaánkula íinye.”

Ebikaamo habwo kubaleételela abáandi kukola ebiheno

(Mariko 9:42-48; Luka 17:1-2)

⁶ “Náho kaálaaba aliho omuuntu óogwo akamuleételela akole ebiheno oómo omu bato aba abalikuunyikiliza, ni haáchili hali weényini akomwe olubeengo omu bicha no kutubizwa omu chitubi che enyaanza.

⁷ Nimweelóoko yáanyu íimwe abaantu be éensi ezi, habwo kukola amagaambo áago galikuleételela abaantu kukola ebiheno! Nikwo, ebileengeso ebyo nibyeendelwa kubaho, náho neelóoko ha muuntu óogwo alikubileételela ebileengeso ebyo!

⁸ Keélaaba elye engalo yaawe nali no okugulu kwaawe nikwo kulikuleételela kukola ebiheno, okunogole no okukunaga hala. Ni haáchili otaahemo omu bulami bwo obucha no buchiile obuchilo oyina obulema, kuchila kuba ne engalo ibili nali amagulu ábili, náho okanagwa omu mulilo gwo obucha no obuchiile.

⁹ Káandi, kililaaba ne elíso lyaawe nilyo lilikukuleételela kukola ebiheno, olikúulemo no kulinaga hala! Ni haáchili otaahemo omu obulami bwo bucha no buchiile obuchilo oyina elíso límo, kuchila kuba na méeso ábili, náho okanagwa omu lyoongoola lyo omulilo gwa kuzimu.”

Omugani gwe entaama eyaabuzile

(Luka 15:3-7)

¹⁰ Yeézu yaázeendelela kubasoomboolela aáti, “Mube méeso, mutaákugaya oómo omu bato aba! Niimbagaambila íintyo, habwo kuba bamaléeka báabo bo omu igulu okwo, obuchilo bwóona bali omu méeso ga Táata wo omu igulu. [

‡ 17:27 17:27 *Eshekéeli*: Éezo ne empilya ya Abayahudi eyaabeele neeyiingana ne empeéla ye ebilo bibili.

¹¹ Ínye, Mutábani wo Omuuntu, nkeeza omu nsi mbone kubachuúngula abaantu áabo abaáhabile.]

¹² “Nimubona muta? Kaálaaba omuuntu ayina entaama igana límo, ne eémo omuli ezo ebuzile, naakola aáta? Ínti naazileka ezo makúmi mweenda na mweenda omu ibaanga, no kuzeenda kuloondela ezo eémo ebuzile?”

¹³ Mazima butúnu niimbagaambila, kaálaazibona, naanulilwa bwooli habwe entaama ezo eémo, kuchila entaama ezo makúmi mweenda na mweenda éezo ezitalabuzile.

¹⁴ “Bityo nyini, Isímwe óogwo ali omu igulu, takweenda nka nikwo no óobu oómo omu abato aba abule.”

Akazeendele ko kuhana ogwo abuzile

¹⁵ “Kaálaaba omwiikiliza muzeenzi waawe akuheniile, zeénda omuháne obuchilo muli bábili mweénka. Kaálaakuhulila, mbwéenu noóba wabona káandi omwiikiliza muzeenzi waawe.

¹⁶ Náho kaálaaba takakuhuliile, zeénda omutwáale omuuntu oóndi oómo nali abaantu bábili babone ‘kubaho baalubona bábili nali básatu bo kwaátula buli chiintu.’

¹⁷ Na kaálaaba takubahuliliza abo, zeénda kuzigaambila ekelezia. Kaálaabula kuzihulila ne ekelezia, mbwéenu mumuleebe nko óokwo mumuleebaho óogwo atakwiikiliza Múungu nali óogwo ali omuhaámbya.

¹⁸ “Mazima butúnu niimbagaambila, góona áago mulikoma omu nsi ezi, náwe Múungu naába yaágakoma kuluga omu igulu. Káandi, góona áago mulaagakomoolola omu nsi ezi, náwe Múungu naába yaágakomoolola kuluga omu igulu.

¹⁹ Mazima butúnu niimbagaambila káandi nka nikwo, keélaaba bábili omuli ímwe bakakuúndilana omu nsi ezi kusaba echigaambo bunaanka, Táata óogwo ali omu igulu naabakolela echigaambo echo.

²⁰ Habwe ensoonga, keélaaba baliho no óobu abaantu bábili nali básatu áabo bakobile habwi iziina lyaanze, neenye niimbaho áaho hamo nábo.”

Omugani gwo omuuntu ogwo atákuganyila

²¹ Niho Peétero yéeza hali Yeézu, yaámubúuza aáti, “Íwe Mukáma, kaálaaba omwiikiliza muzeenzi waanze anheniile, niinyeendelwa kumuganyila entúlo ziingahi? No óobu kuguma kumuganyila entúlo musaanzu?”

²² Yeézu yaámugalulila aáti, “Niinkugaambila, te entúlo musaanzu kwoónka, náho omuganyile muzeenzi waawe obuchilo bwóona hatéena kupeeta.*

²³ “Niimbagaambila iínty, habwo kuba obukáma bwo omu igulu nibususana no omugani ogu. Akaba aliho omukáma oómo ogwo akazeenda kupeeta aha bazáana bo obukáma bwoómwe.

²⁴ Obuchilo omukáma yabaandize kupeeta, yaáletelwa omuzáana oómo óogwo akaba naatoóngwa empilya nyínzi bwooli, nke etalaanta ebihuumbi ikúmi.†

²⁵ Omuzáana ogwo talahikize kuliha ibáanza éelyo akaba naatoóngwa. Niho omukáma yaábalagila nka nikwo omuuntu ogu aguzwe weényini hamo na mukázi woómwe, abáana boómwe ne ebiintu byóona éebyo akaba ayiinabyo, abone kuliha.

²⁶ “Ogwo omuzáana yaáteela ebizwi omu méeso go omukáma, yaámuneémbelela nka nikwo, ‘Niinsaba onzilile obweéyomeleza, niinkuliha ibáanza lyaanze lyóona!’

²⁷ Niho, omukáma wo ogwo muzáana yaámuzilila echiganyizi, yaámulekula, ni ibáanza, yaálimuganyila.

18:16 18:16 Osome Okwiizukwa kwe Ebilagilo 19:15. **18:18 18:18** Osome Matayo 16:19. * **18:22 18:22** *Obuchilo bwóona hatéena kupeeta:* Eyaandikilwe omu Chiyunani, makúmi musaanzu entúlo musaanzu.
† **18:24 18:24** *Etalaanta ebihuumbi ikúmi:* Etalaanta eémo ekaba neeyiingana ne empeéla yo kumuliha omuuntu emyáaka makúmi ábili nali kusaagáho.

²⁸ “Obuchilo omuzáana ogwo yaásohola ahéelu, yaámusaanga omuzáana muzeenziwe óogwo akaba amutiilize okubalilila kwe edináali igana límo.‡ Ahonyini, yaámukwáata omu maláka, yaámugaambila nka nikwo, ‘Liha ibáanza lyóona éelyo naákutiilize!’

²⁹ Omuzáana muzeenziwe yaáteela ebizwi omu méeso goómwe, yaámuneéembelela nka nikwo, ‘Niinsaba onzilile obweéyomeleza, niinkuliha ibáanza lyaanze lyóona!’

³⁰ Náho yaáyaanga, yaázeenda kumuboha muzeenziwe omu ibóhelo, kuhicha obuchilo óobwo aliliha ibáanza lyoómwe.

³¹ “Obuchilo abazáana bazeenziwe kábaabweene ebyáagwa, baázololokwa bwooli omu miganya yáabo. Niho baázeenda ha mukáma wáabo no kuteékelela byóona óokwo byaabeelého.

³² Niho omukáma kumwéeta omuzáana óogwo yaámuganyíile ibáanza lyoómwe, yaámugaambila nka nikwo, ‘Íiwe oli omuzáana omuzilwa! Léeba, obuchilo waántooziile nka nikwo nkuganyile ibáanza lyaawe, nkakuganyila lyóona!’

³³ Ngási, íiwe tokuhatikwa kumuzilila echiganyizi omuzáana muzeenzi waawe, nko óokwo íinye naákuziliile íiwe echiganyizi?’

³⁴ “Mbwéenu, omukáma achaáhala bwooli, amuta omu ngalo za ababohi bamuteéyeeche, kuhicha obuchilo óobwo aliliha éelyo ibáanza lyóona.”

³⁵ Niho, Yeézu yaámala habwo kugaamba aáti, “Musoomboókelwe nka nikwo no óobu Táata óogwo ali omu igulu, naabakolela neemwe bityo nyini, keélaaba mutakuganyila buli mudugu muzeenzi wáanyu aha miganya yáanyu yóona.”

19

*Yeézu naayegesa habwo kuswéela no kulekaana
(Mariko 10:1-12)*

¹ Obuchilo Yeézu káyaamazile kuhooya amagaambo ago, yaáluga Galiláaya, kuzeenda omu nsi ya Yudea buseeli yo munóna gwa Yorodáani.

² Ehipípi biháango byaaba nibimukulaatila okwo, náwe yaáchiza abalwéele omuli boónyini.

³ Niho Abafarisayo bunaanka beeza hali Yeézu kubona kumuleenga. Baágaamba báti, “Ngási, ebilangilo bya Musa nibikuundilana omukwaáta kumuhicha mukázi woómwe aha nsoonga yoóna yóona?”

⁴ Yeézu yaábagalulila aáti, “Íimwe timukasomile omu Maandiko Matakatíifu nka nikwo kulugiilila aha bubaandizo, ‘Múungu akahaanga omukwaáta no omukázi?’

⁵ Múungu yaámuzila aáti, ‘Habwe ensoonga ezo, omukwaáta alaasiga íise na nyina, akwaátaangane na mukaziwe, nábo bábili nibaba omubili gúmo.’

⁶ Ha bwéecho mbwéenu, tibaliba bábili káandi, náho omubili gúmo. Nikwo, éecho echaateelanisizwe na Múungu, omuuntu atachitaáganisa.”

⁷ Káandi, Abafarisayo abo baámubúuza báti, “Mbési káandi, na ha nsoonga chi Musa akalagila omukwaáta kumuha mukaziwe olwaandiko lwo kwaángana náze no kumuhicha?”

⁸ Yeézu yaábagalulila aáti, “Musa akabakuúndila nka nikwo mulekaane na abakázi báanyu habwo kulemeela kwe emiganya yáanyu, náho kulugiilila ha bubaandizo no kuzeendelela tikwo byaabeele bili.

⁹ Niimbagaambila nka nikwo omuuntu weéna weéna óogwo alikulekaana na mukaziwe, butali bwo kusaambana, no kuswéela omukázi oóndi, ogwo naasaambana.”

‡ 18:28 18:28 *Edináali igana límo:* Edináali éemo ekaba neeyiingana ne empeéla ya chilo chimo ha omuuntu oómo. 19:4 19:4 Osome Okubaanza 1:27. 19:5 19:5 Osome Okubaanza 2:24.

¹⁰ Niho abaheemba boómwe baámugaambila báti, “Kábilaaba bili bityo hali iíba no omukázi, mbwéenu ni kuzima omuuntu atakuswéela!”

¹¹ Yeézu yaábagalulila aáti, “Ti baantu bóona abalikuhiha kuchiinaankula echigaambo echo, náho abo boónka áabo abaheelwe na Múungu.

¹² Manya, niingaamba iínty, habwo kuba haliho abaséeza abakonilwe abazeelwe bali bátyo kuluga omuunda ya baanyinábo. Haliho na abakonilwe na abaantu. Haliho abáandi káandi abakonilwe abokweékonela obutasweela habwo obukáma bwo omu igulu. Aláaba naahicha kwiinaankula echigaambo echi achiinaankule!”

Yeézu naabafíuha abáana bato
(*Mariko 10:13-16; Luka 18:15-17*)

¹³ Mbwéenu, abaantu bunaanka Baáléeta abáana báabo abato hali Yeézu abone kubáfuha aha kubataho engalo, no kubasabila. Náho abaheemba boómwe baábachaáhukila abaantu abo.

¹⁴ Náho Yeézu yaábagaambila aáti, “Mubaleke abáana abato beéze hali ínye, mutabazibila kuunyizaho! Manya obukáma bwo omu igulu no bwa abaantu abo kwiingana na abáana aba.”

¹⁵ Yeézu kaámala kubataho engalo, alugaho.

Chigumile aha muhíte kuza omu bukáma bwa Múungu
(*Mariko 10:17-31; Luka 18:18-30*)

¹⁶ Mala omuuntu oómo yéeza hali Yeézu, yaámubúza aáti, “Íwe Mweégesa, nkole chizima chi neenye mbone obulami bwo obucha no obuchiile?”

¹⁷ Yeézu yaámugalulila aáti, “Ha bwaáchi noombuúza ínye echigaambo echili chizima? Léeba, Múungu weénka niwe omuzima! Náho koólaaba nooyeénda kuza omu obulami obwo bucha no buchiile, okoondoókele ebligilo bya Múungu.”

¹⁸ Omusígazi ogwo yaámubúza aáti, “Bilagilo chi?” Yeézu yaámugalulila aáti, “Otaákwiita, otaákuba omusaambani, otaákwiiba, otaákusiinza ebisuba,

¹⁹ obakúze íiso na nyoko, no kumwéenda muzeenzi waawe nko óokwo olikweéyeenda íwe nyini.”

²⁰ Omusígazi ogwo yaámuzila aáti, “Ebligilo byóona ebyo nkabikola. Nkole chiíha echíindi éecho mbuzilwého?”

²¹ Yeézu yaámugaambila aáti, “Koólaaba nooyeénda kuba ahikile, zeénda oguze ebiintu byóona éebyo oyinabyo, empilya ezo obáhe abahabi. Koólaaba waákozile oótyo, noóba ne ensabo omu igulu. Mále oyize, onkulaatile.”

²² Obuchilo omusígazi ogwo yaáhuliile ebyo, yaalugáho habwo buzune, habwo kuba akaba ali omuhíte bwooli.

²³ Niho Yeézu yaábagaambila abaheemba boómwe aáti, “Mazima butúnu niimbagaambila, chilyáaba chigumile ha omuhíte kuza omu bukáma bwo omu igulu.

²⁴ Niimbagaambila káandi nka nikwo, chihuhuukile bwooli ha ntwaangabuleende kuhiingula omu kahulu ko olusíinge, kusaaga omuhíte kuza omu bukáma bwa Múungu.”

²⁵ Obuchilo abaheemba boómwe bahuliile bátyo, baásobelwa bwooli, baámubúza báti, “Óobu noóha mbwéenu óogwo yaakaáhicha kuchuúngulwa?”

²⁶ Yeézu yaábaleeba omu kubeétegeeeza, yaábagaambila aáti, “Habwa abaantu echo tichikwiile, náho habwa Múungu góona gakwiile.”

²⁷ Ahonyini, Peétero yaámugalulila aáti, “Léeba, íchwe tukasiga byóona, twaákukulaatila íwe no kuba abaheemba baawe! Mbwéenu, neechwe tulyaábona chi?”

²⁸ Yeézu yaábagalulila aáti, “Obuchilo ínye Mutábani wo Omuuntu, niimba nnyikeele nko omukáma aha chitébe chaanze echiina ikuzo omu nsi eénsha, mazima butúnu

niimbagaambila neemwe áabo muunkulaatiile, nimwiikala aha bitébe byo obuzizi ikúmi na bibili, kunu nimutégeka endími ikúmi ne ibili eza Iziraeli.

²⁹ Káandi, kati muuntu óogwo asigile eekáye, nali mweene wáabo, nali banyáanya, nali iíse, nali nyina, nali abáana, nali ensaambo, habwe ensoonga yi izíina lyaanze, alyeénaankula entúlo igana ye ebyo, no kwiinaankula obulami obutahwaho.

³⁰ Náho béenzi áabo abalikuleebwa na abo omugaso óobu, tibaliba no omugaso gwoóna gwóona omu buchilo óobwo obulikwiiza. Káandi na béenzi áabo abalikuleebwa ti bo omugaso óobu, baláaba abo omugaso omu buchilo óobwo obulikwiiza.”*

20

Omugani gwo kuliha abakózi

¹ “Nikwo ebigaambo biliho, habwo kuba obukáma bwo omu igulu nibususana na kanyina wo omusili óogwo ayaatiimbiile enchaákala kuloonda abahálila kumukolela emilimo omu musili gwoómwe gwe emizabibu.

² Obuchilo yaábasaangile, yaálagana nábo nka nikwo abalihe buli mupagasi empeéla ye emilimo ye echilo chimo.* Niho, yaábasiíndika omu musili gwoómwe.

³ “Obuchilo zaáhekile esáaha isatu enchaákala, yaásohola ahéelu káandi kuzeenda omu igulizo, yaábona abaantu abáandi batéena emilimo.

⁴ Yaábagaambila aáti, ‘Neemwe muzeénde kukola emilimo omu musili gwaanze gwe emizabibu. Ne echili amazima géenyu kubaha, neenye niinchibaha.’

⁵ Nábo bazeenda.

“Mbwéenu obuchilo bwa nyemisana kibwaahikile, yaásohola ahéelu káandi kutaho abaantu abáandi bazeénde omu musili gwoómwe. Kigaahiíngwiile amasáaha asatu, yaákola aátyo káandi.

⁶ Obuchilo zikaba esáaha ikúmi ne eémo olweébazo, yaásohola ahéelu káandi kuzeenda omu igulizo, yaásaanga abaantu abáandi batéena milimo. Yaábabúuza aáti, ‘Ha bwaáchi mweémeeliile aha echilo chóona mutéena milimo yoóna yóona?’

⁷ Nábo baámusubiza báti, ‘Na habwo kuba táliho omuuntu óogwo ayaatuhéele emilimo.’ Weényini yaábagaambila aáti, ‘Neemwe muzeénde kukola emilimo omu musili gwaanze gwe emizabibu.’

⁸ “Obuchilo bwa aha kaswiílila, kanyina wo omusili yaágaambila endiinsa yoómwe aáti, ‘Obéete abapagasi bóona, obáhe empeéla. Obuchilo noobaha, obaánze na abapagasi áabo bakéeza ha muheleeluko no okumaliliza na áabo abeeza olwa mbele.’

⁹ “Niho abahálila áabo bakabaanza emilimo olweébazo, beeza bahaabwa empeéla ye emilimo ye echilo chimo.

¹⁰ Na abo abapagasi áabo babaandize emilimo enchaákala kábeezele, bakateékuza kwiinaankula bwooli kusaagáho bazeenzi báabo áabo ababaandize kulihwa abeezele omu musili ha kuheleeluka. Náho buli muuntu yaáhéebwa empilya ezo nyini ye empeéla ye emilimo ye echilo chimo.

¹¹ Ha bwéecho, obuchilo beenaánkwiile empeéla yáabo, baábaanza kuteéka téeka hali kanyina wo omusili nibagaamba nka nikwo,

¹² ‘Abaantu abo baákola emilimo ha sáaha eémo kwoónka! Óobu byaaba bita waátuliha bwiinganisa nábo, obuchilo íchwé twaákola emilimo elikuguma bwooli no omusana gwe echilo chóona gwaatuhweelaho?’

* **19:30 19:30** Eyaandikilwe omu Chiyunani, *béenzi abali bo kubaanza baláaba ba omuhélo, na abali bo omuhélo baláaba abo kubaanza.* * **20:2 20:2** *Empeéla ye emilimo ye echilo chimo:* Omu bilo ebyo, ekaba eli edináali eémo.

¹³ “Kanyina wo omusili yaámugalulila oómo omu bahálila abo aáti, ‘Íiwe munywáani, tinaákubeeha choóna choóna. Ngási, titwaákuundilana nka nikwo nookola emilimo aha mpeéla ye emilimo ye echilo chimo?”

¹⁴ Kwaáta empilya yaawe, ozeénde owaáwe. Íinye naálamula kumuliha omuuntu wa ha muheleeluko empeéla éezo elikwiingana ne eyaáwe.

¹⁵ Ngási, niinyaangilwa kukoza empilya zaanze nko óokwo ndikweenda? Nali oyina ichubi habwo kuba íinye ndi omweésigwa aha báandi?”

¹⁶ Yeézu yaámaliliza kwo kugaamba aáti, “Bityo, abaantu abo abali bo omuheleeluko balyáaba nibo abo kubaanza, na abo kubaanza balyáaba abo omuheleeluko.”

*Yeézu naahoóyela káandi okufwa no kuzooka kwoómwe
(Mariko 10:32-34; Luka 18:31-34)*

¹⁷ Obuchilo Yeézu akaba ali omu muháanda naahanama kuza omuli Yeruzaléemu, ayihaho abaheémba boómwe ikúmi na bábili, abata ha lubazu, bali omu luzeendo abagaambila aáti,

¹⁸ “Léeba, óobu twaayeleka Yeruzaléemu. Niho okwo, íinye Mutábani wo Omuuntu, nibaánta omu ngalo za abakúlu ba abagabe ba Múungu no omu ngalo za abeégesa be ebilagilo bya Musa. Nábo nibaanchwaaziíka nka nikwo nnyítwe.

¹⁹ Niho, nibaantwaála omu ngalo za Abanyamahaánga kubona baannegule, baankone ne enkoba no kuúmbaamba aha musalaba. Náho echilo cha kásatu, ndaázoolwa.”

*Omukúlu abakolele áabo alikweébeembelela
(Mariko 10:35-45)*

²⁰ Niho, nyina wa batábani ba Zebedayo yéeza hali Yeézu ali hamo na abatábani bábili, yaáhika yaáteela ebizwi, yaámusaba amukolele echiintu chimo.

²¹ Yeézu yaámubúuza aáti, “Nooyeénda nkukolele chiíha?” Náwe yaámugalulila aáti, “Niinsaba obeékililize abáana baanze aba bábili nka nikwo, beekale hamo neewe omu bitébe byo obuzizi omu bukáma bwaawe, oómo olubazu lyo obúlyo no oóndi olubazu lyo bumoso.”

²² Yeézu yaámugalulila aáti, “Timukusoombookelwa éebyo mulikusaba. Ngási, mukaáhicha kunywéela echikóombe chi ndinywéelaho íinye?”† Baámugalulila báti, “Nitúhicha.”

²³ Yeézu yaábagaambila aáti, “Mazima, nimuchinyweélaho echikóombe éecho íinye ndi kunywéelaho, náho kwíkala olubazu lwaanze lwo obúlyo nali lwo bumoso ti mulimo gwaanze kubakuúndila. Omwáanya ogwo na habwa áabo Táata yaámazile kubaloongeza.”

²⁴ Obuchilo abaheémba abáandi ikúmi bahuliile ha bwéecho, baábatámwa omuuntu na mweene wáabo.

²⁵ Niho Yeézu yaábéeta bóona hamo, yaábagaambila aáti, “Nimusoomboókelwa nka nikwo abatégeki ba amahaánga agáandi nibategéka abaantu báabo lwa amagala, káandi nibabakoza.

²⁶ Náho etaákwiiza bikaba bityo hali íimwe. Omuuntu weéna weéna óogwo naayeénda kuba mukúlu omuli íimwe, naayeéndelwa kuba omuzáana wáanyu.

²⁷ Káandi, omuuntu óogwo naayeénda kuba owa mbele omuli íimwe, aábe omuhálila wáanyu.

²⁸ Ni nkeenye Mutábani wo Omuuntu, tiindeezile mbone kukolelwa, náho nnyizile kubakolela abaantu no kusohozza obulami bwaanze, mbone kubakomoolola abaantu béenzi.”

† 20:22 20:22 *Mukaáhicha kunywéela echikóombe chi ndinywéelaho íinye:* Ensoonga eéndi ni nka nikwo, Ngási, nimuhicha kwaágálala nko óokwo ndikuza kwaágálala? 20:27 20:27 Osome Yohana 13:12-17.

*Yeézu naachíza abahume bábili okwo Yeriko
(Mariko 10:46-52; Luka 18:35-43)*

²⁹ Obuchilo Yeézu na abaheémba boómwe bakaba nibaluga omuli Yeriko, echipípi chiháango cha abaantu chikamukulaatila.

³⁰ Aha mpiíngulo yo omuháanda óogwo Yeézu akaba naahiingula, bakaba baliho abahume bábili. Mbweénu, obuchilo bahuliile nka nikwo Yeézu naahiingula aho, baáhámuka muno báti, “Íwe Mukáma, Mutábani wa Daudi, otuzilile echiganyizi!”

³¹ Embága ya abaantu yaábachaáhukila nka nikwo beésise, náho boónyini baáguma kwéeta aha kuhamuka iláka báti, “Íwe Mukáma, Mutábani wa Daudi otuzilile echiganyizi!”

³² Niho, Yeézu yaáyemeelela, yaábéeta, yaábabúuza aáti, “Nimweénda mbakolele chiíha?”

³³ Abahume abo bamugalulila báti, “Íwe Mukáma, nitweénda améeso géetu gachile!”

³⁴ Niho Yeézu yaábaganyila, yaabakwaataho améeso gáabo. Ahonyini, améeso gáabo gaáchila, nábo bamukulaatíla Yeézu.

21

*Masihi Yeézu naayanaáankulwa Yeruzaléemu
(Mariko 11:1-11; Luka 19:28-40; Yohana 12:12-19)*

¹ Obuchilo Yeézu na abaheémba boómwe belilize omuli Yeruzaléemu, baáhika omu mugoongo gwa Betifáage omu ibaanga lye Emizeituni. Niho Yeézu yaábasiíndika abaheémba boómwe bábili, yaábagaambila nka nikwo,

² “Muzeénde omu mugoongo oguli omu méeso gáanyu. Obuchilo nimutáha omwo, ahonyini nimusaánga ensíkili esibikilwe aho, hamo no omwaana gwaáyo. Niho muzisibule, muundeétele aha.

³ Kábilaaba omuuntu weéna wéena alaababúuza chóona chóona, mumugalulile muti, ‘Omukáma wéetu naazeénda,’ náwe naabakuundila mwiíze nágwo.”

⁴ Ebyo bikabaho bityo, chibone kuhikiilila echigaambo éecho Múungu akagaamba kulabila ha mubáasi woómwe nka nikwo,

⁵ “Bagaambile abaantu ba Sayuni* nka nikwo,
‘Léeba, omukáma wáanyu naayiza hali ímwe,
no omufula, naayiza naába ahanamile aha nsíkili,
no omwaana gwe ensíkili.’ ”

⁶ Mbweénu, abaheémba boómwe baázeenda, baákola nko óokwo Yeézu yabalagíile.

⁷ Obuchilo basubile hali Yeézu ne ensíkili ezo hamo no omwaana gwaáyo, baáyala emyéenda aha lugulu yaágwo, na Yeézu yeékalila emyéenda ezo.

⁸ Echo chipípi chiháango cha abaantu, baáyala emyéenda yáabo omu muháanda.† Abáandi baánogola amatábazi ge emiti no kugata omu muháanda habwo kumukúza Yeézu.

⁹ Abaantu abo abaabeele beébeembiile na abaabeele nibamukulaatíla Yeézu, bakaba nibahamuka aha maláka maháango báti,
“Hosana‡ ha Mutábani wa Daudi!

Ayína omugisa ogwo alikwiiza ahi izíina lyo Omukáma Múungu!
Hosana hali Múungu óogwo ali omu igulu!”

¹⁰ Obuchilo Yeézu yaátaahile omuli Yeruzaléemu, echikaali chóona chaásamaala bwooli. Abaantu baábaanza kweébuuza báti, “Ogwo noóha?”

* **21:5 21:5 Sayuni:** Nicho echikaali cha Yeruzaléemu na abaantu baámo. **21:5 21:5 Osome Zakaria 9:9.** † **21:8 21:8 Baáyala emyéenda yáabo omu muháanda:** Ensoonga yaáho, baáyoleka ikuzo lyo kumukúza Yeézu. ‡ **21:9 21:9 Hosana:** Omu lulími lwe Echihebrania, ensoonga yaáho ekaba, “Chuungúla óobu!” Náho aha buchilo bwa Yeézu echigaambo echi chikagaambwa bwooli kumukúza Múungu nali Masihi. Osome Enzina 118:25. **21:9 21:9 Osome Enzina 118:26.**

¹¹ Echipípi cha abaantu chikaba nichibagalulila chíti, “Ogu niwe Yeézu! Niwe omubáasi ogwo owa Nazaréeti eya Galiláaya!”

Yeézu naabiínga abasúluza kuluga omu nzu ya Múungu
(Mariko 11:15-19; Luka 19:45-48; Yohana 2:13-22)

¹² Niho Yeézu yaátaaha omu lubúga lwe éenzu ya Múungu. Obuchilo kayataahile omwo, yaábasaanga béenzi abaabeele nibaguza no kugula ebiintu omwo, yaábabiinga bóona. Yaánaga naga emeéza za abaabeele nibahiínga empilya, no kubinaga naga ebitébe bya abaabeele nibaguza ebiiba.

¹³ Yeézu yaábagaambila aáti, “Eyaandikilwe omu Maandiko Matakatiífu eéti, ‘Éenzu yaanze elyáaba éenzu yo kusabilamo.’ Náho ímwe, nimuzihiindula kuba ‘enyaanga ya abasaakuzi.’”

¹⁴ Mbwéenu, obuchilo Yeézu akaba achili omu lubúga lwe éenzu ya Múungu, abahume ne enziíngami beeza hali weényini, náwe yaábachiza.

¹⁵ Náho abakúlu ba abagabe ba Múungu na abeégesa be ebilagilo bya Musa kábaabweene amahano áago Yeézu akaba naakola, no kubahulila abáana nibahamuka omu lubúga lwe éenzu ya Múungu báti, “Hosana ha Mutábani wa Daudi!” Habwe ensoonga ezo, baásaaya bwooli,

¹⁶ baámubúza Yeézu báti, “Ngási, noohulila óokwo abáana aba ku balikugaamba?” Yeézu yaábagalulila aáti, “Niinhulila. Nikwo, timukasomaga amagaambo áago agaándikilwe omu Maandiko Matakatiífu nka nikwo, ‘Oyeloongiize echikumuuko chaawe, kulabila eminwa ya abáana abato na abacheche?’”

¹⁷ Yeézu yaábaleka aho, yaáluga omu chikaali cha Yeruzaléemu, yaázeenda kulyaama omu mugoongo gwa Betania.

Yeézu naayegesa omugani aha kuchéena
omutini ogutéena misumo
(Mariko 11:12-14, 20-24)

¹⁸ Enchaákala yaáho, obuchilo Yeézu akaba naasuba omu chikaali cha Yeruzaléemu, yaálumwa enzala.

¹⁹ Niho yaábona omuti gwo omutini guli aha mpiíngulo yo omuháanda. Yaaguhikáho, yaásaanga gutéena kaantu koóna kóona, náho gwiina ebibabi byoónka. Bityo yaágugaambila omuti ogwo aáti, “Íwe nakáti, tolizaala káandi amagoomba!” Ahonyini, omuti gwaáyoma.

²⁰ Obuchilo abaheémba ba Yeézu baabweene ago, baásobelwa bwooli. Baámubúza báti, “Bita ogu omutini kagwaayoma bwaangu gúti?”

²¹ Yeézu yaábagalulila aáti, “Mazima butúnu niimbagaambila, kamulaaba mwiina okwiikiliza óokwo kutéena kutahwa tahwa, neemwe nimuhicha kugakola agáandi nka agakolwa aha muti ogu gwo omutini. Káandi timukukola ago goónka, náho no óobu mulaagaambila ibaanga éeli muti, ‘Kuúka oze kweénaga omu nziba,’ nácho nichibaho.

²² Kamulaaba mwiina okwiikiliza, choóna chóona éecho mulaasaba hali Múungu, nimwiinaánkula.”

Yeézu naabuúribwa habwo obuhicha bwoómwe
(Mariko 11:27-33; Luka 20:1-8)

²³ Yeézu yaátaaha káandi omu lubúga lwe éenzu ya Múungu. Obuchilo akaba naayegesa, niho abakúlu ba abagabe ba Múungu, na abanyaampala ba Abayahudi beeza kumubúza báti, “Aga áago olikukola, noogakola aha buzizi chi? Noóha óogwo akuheéle obuzizi obwo?”

²⁴ Yeézu yaábagalulila aáti, “Neenye káandi niimbabuúza echigaambo chimo. Kámulaangalulila echo, ne ínye niimbagaambila na habwa buzizi chi niinkola aga.

²⁵ Ngási, obuzizi bwa Yohana bwo kubatiza abaantu, bukaluga nkáhi? Bukaluga ahali Múungu nali bukaluga aha baantu?” Niho baábaanza kuteéka téeka báti, “Katulaagaamba nka nikwo bukaluga ahali Múungu, naatubuúza nka nikwo, ‘Mbwéenu, habwa chíha timulamwiíkiliize?’

²⁶ Káandi, katulaagalula kuba bukaluga aha baantu, nitubeéha embága ya abaantu aba, habwo kuba bóona beena obweétegeezeza nka nikwo Yohana akaba ali omubáasi.”

²⁷ Ha bwéecho bamugalulila báti, “Titukumanya.” Mbwéenu, Yeézu náwe yaábagaambila aáti, “No óobu ínye tínkubagaambila niingakola amagaambo aga aha buzizi chi.”

Omugani gwo omwaana ayetegeeliize no omwaana omugome

²⁸ Yeézu yaázeendelela kubagaambila abakúlu abo aáti, “Óobu, nimubona muta habwo ogu mugani? Akaba aliho omuuntu oómo óogwo akaba ayina abáana bábili. Yaázeenda aha mutábani wo obuzigeezo, yaámugaambila nka nikwo, ‘Íiwe mwáana waanze, leélo zeénda kukola emilimo omu musili gwaanze gwe emizabibu.’

²⁹ Ogwo mutábani yaámugalulila aáti, ‘Táata tínkuzeenda!’ Náho ahaakulaatiile, yaáhiindula ebiteékuzo byoómwe, yaázeenda yaábikola.

³⁰ Niho íise yaázeenda ha mutábani owa kábili no kumugaambila nko óokwo yaámulagila oóndi ogwo. Náwe yaámugalulila aáti, ‘Táata niínzeénda!’ Náho talazeenzile.

³¹ “Óobu ngási, omu bábili abo, noóha óogwo akakola kwiingana ne engoonzi ze eése?” Baámusubiza báti, “No ogwo wo kubaanza.”

Niho Yeézu yaábazila aáti, “Mazima butúnu niimbagaambila, abahaámbya na abasiihani balaábeebeembelela kuza omu bukáma bwa Múungu.

³² Yohana akeeza hali íimwe abone kuboóleka omuháanda gwa amazima, neemwe timulamwiíkiliize. Náho abahaámbya na abasiihani nibo bamwiikilize. No óobu bityo íimwe obuchilo mukabona góona ago, mwaáyaanga kuhiindula ebiteékuzo bwéenyu no kumwiikiliza.”

Omugani gwa abalimi abazilwa (Mariko 12:1-12; Luka 20:9-19)

³³ “Muhuliilíze omugani ogúundi. Akaba aliho omuuntu oómo ogwo akaba ayina omusili. Omuli ogwo musili gwoómwe, akabiba emizabibu, yaáguzoóngolocheza olugo, yaasumamo izuungilo lyo kuzuungilamo ezo zabibu, káandi yaáyoómbeka oluswi luleehi lwa abaleebelezi. Niho, yaáguheélela§ aha balimi bunaanka, yaázeenda oluzeendo.

³⁴ “Obuchilo omwáanya gwo kugesha kigwaahikile, ogwo kanyina wo omusili yaásiindika abazáana boómwe aha balimi abo, abone kuhaabwa omugabo gwoómwe gwe ezabibu.

³⁵ Náho obuchilo abazáana boómwe kábaahikile, abalimi abo baábakwáata, oómo baámutéela, oóndi baámwíta no oóndi baámuhoónda na amabáale.

³⁶ Niho, kanyina wo omusili yaásiindika káandi abazáana abáandi, béenzi kuchila áabo akabasiíndika aha bubaandizo. Abalimi abo baábakolela kubi abahálila abo nko óokwo babakolile abo kubaanza.

³⁷ Niho, yaámusiíndika omwaana woómwe. Yeeteeka téeka nka nikwo, ‘Ogu ni mutábani waanze, weényini nibamukúza.’

§ 21:33 21:33 *Yaáguheélela:* Habwa Abayahudi nko omuuntu akootesize omusili, abalimi báabo bakaba nibabagana na kanyina wo omusili omwéezo óogwo bakabonesa kuluga omu musili ogwo.

³⁸ Náho obuchilo abalimi abo kábamubwéene, beégaambila nka nikwo, ‘Ogu niwe omuhuunguzi wo ugu musili. Kachu, tumwíte tubone íchwe okwiimucha obuhuunguzi bwoómwe.’

³⁹ Mbwéenu, baámukwáata, baámunaga ahéelu yo ogwo musili, baámwíta.”

⁴⁰ Yeézu yaábabúza aáti, “Ngási, obuchilo kanyina wo omusili naasuba kuluga omu luzeendo lwoómwe, alaákola chííha aha balimi abo?”

⁴¹ Baámusubiza báti, “Naabasikiza kubi abo obwíiko abo, no omu musili gwoómwe naabakoóteseza abalimi abáandi áabo balaámuha egabo yoómwe ye emizabibu ehiisize aha buchilo bwoómwe.”

⁴² Niho Yeézu yaábagaambila aáti, “Ngási, timukasomile ago agaándikilwe omu Maandiko Matakátifu? Agaándikilwe nka nikwo,

‘Tbáale éelyo baayaángile aboómbeki, nilyo lyaahiindukile kuba ibáale igazi lyo oluhazo.* Omukáma Múungu niwe akózile echigaambo echi, nácho ne cho kusobeza omu méeso géetu.”

⁴³ Yeézu yaáyoongela aáti, “Ha bwéecho, niimbagaambila nka nikwo, obukáma bwa Múungu bulyaáyakwa kuluga hali ímwe no kuhaabwa abaantu áabo balaákola áago Múungu alikweenda gakolwe omu bukáma bwoómwe.

⁴⁴ Mbwéenu, omuuntu óogwo aligwa ahi ibáale elyo, naasekenyuka. Káandi, óogwo ibáale lilaamugwéela, nilimusa butúnu.”

⁴⁵ Obuchilo abakúlu ba abagabe na Abafarisayo bahuliile emigani ya Yeézu, basoombookelwa nka nikwo naabahoóyela boónyini.

⁴⁶ Ha bwéecho, baaba nibaloondela omuháanda gwo kumukwáata. Náho bakaba nibatíina embága ya abaantu, habwo kuba bakamuteekuza weényini nka nikwo no omubáasi.

22

Omugani gwo obweenga (Luka 14:15-24)

¹ Yeézu yaázeendelela kweégesa Abafarisayo na abakúlu ba abagabe habwo omugani ogúundi nka nikwo,

² “Obukáma bwo omu igulu bususana no omugani ugu. Hakaba heena omukáma óogwo ayaachuumbiile omwaanáwe amazenyi go obweenga.

³ Omukáma ogwo yaásiindika abazáana boómwe bazeénde kwéeta áabo abakaba baángisiibwe nka nikwo beéze ha amazenyi, náho bóona bakáanga kwiiza.

⁴ “Niho yaásiindika abazáana abáandi, naabazila aáti, ‘Muzeénde mubagaambile áabo abaángisiibwe muti, “Naáchuumbile amazenyi gaanze. Naábaágile ebimasa byaanze hamo ne ebituungaánwa ebíindi bya amasázu. Naáloongize byóona. Ha bwéecho, mwíize mulye amazenyi go obweenga!” ’

⁵ Náho abaantu áabo abalaalikilwe, tibalabyeétiilého. Buli oómo akaba ayina ebyaago byoómwe, ugu yaáza omu musili gwoómwe, no oóndi yaáza ha butuunzíbwe.

⁶ Abáandi baábakwaátílila abazáana bo omukáma ogwo, baábefoolela kubi no kubéeta.

⁷ Mbwéenu, omukáma kayeezile yaáhuliza áago agaákolwa aha bazáana boómwe, yaánigahala bwooli. Yaásiindika ensuli zoómwe bazeénde kwiita abéesi abo no kusiingaalicha iboma lyáabo.

⁸ “Niho omukáma ogwo yaábagaambila abazáana boómwe aáti, ‘Amazenyi go obweenga naágachuumba, kwoónka abaángisiibwe tibakwiilwe.

* **21:42 21:42 Ibáale igazi lyo oluhazo:** Likeendelwa habwo obwoómbeki bwa Abayahudi. Likabuganisa enkuta ibili, no kukwaatilila éenzu yóona. **21:42 21:42 Osome Enzina** 118:22-23.

⁹ Mbweenu óobu, nimwiilóoko muzeénde aha ntaáganilo ze nsése, mufwe mwaáyaangisa abaantu bóona áabo mulaabugana nábo nka nikwo, beéze aha mazenyi go obweenga.'

¹⁰ Abazáana abo baalugáho baázeenda aha ntaáganilo ze nsése, baálaalika abaantu bóona abaabeele nibabugana nábo, babe abaheni nali aba amazima. Niho abazenyi beeza baátaaha omu nzu ya amazenyi, nayo eba yeézula.

¹¹ "Náho obuchilo omukáma yaataahilemo abone kuleeba abazenyi aha luhelo, yaabonamo omuuntu oómo óogwo akaba atazweéle enkaanzu ye echilo chikúlu cha amazenyi go obweenga.

¹² Yaámubúuza aáti, 'Íwe munywaani, waataahamo oóta óomu kunu otakazwéele enkaanzu ye echilo chikúlu cha amazenyi go obweenga?' Náho omuuntu ogwo aba yeésiza kwoónka.

¹³ Mbweenu, omukáma yaábagaambila abazáana boómwe aáti, 'Nimumukome emikono na amagulu, mumunáge ahélu omu nsiimbaazi. Niho haláaba okuchula no kusa améeno.' "

¹⁴ Yeézu yaámaliliza aha kugaamba aáti, "Abaantu áabo abalikwéetwa ni béenzi, náho abatooziibwe ni báche."

*Yeézu naabuúziibwa habwo kuliha oluhaambwe
(Mariko 12:13-17; Luka 20:20-26)*

¹⁵ Ahonyini, Abafarisayo bazeenda, baábugana no kweéhanuuzi akazeendele ko kumubása Yeézu ha bigaambo byoómwe.

¹⁶ Niho baámusiindikila abaheémba báabo baatáho na abaantu abakuúnzile obutégeki bwo omukáma Herode. Baáhika baámubúuza Yeézu báti, "Íwe Mweégesa, nitusoomboókelwa nka nikwo íwe oba omuuntu wa amazima na nka nikwo nooyegesa amazima habwa amagaambo ga Múungu. Nitusoomboókelwa nka nikwo íwe tokutína omuuntu weéna weéna, ni ikuzo lyo omuuntu ti kaantu hali íwe.

¹⁷ Óobu mbweenu, otugaambile íwe. Ngási! Kwiingana ne ebilagilo byéetu bye Echiyahudi, na amazima íchwé kuliha oluhaambwe hali Kaizáari,* nali mmahi?"

¹⁸ Náho Yeézu akamanya echihika cháabo chibi, yaábagalulila aáti, "Ímwe abagóbya, habwa chiíha nimweénda kuúndeenga?"

¹⁹ Nimuunyoleke empilya éezo mulikuliha oluhaambwe." Niho baámuheéleleza edináali émo.

²⁰ Niho Yeézu yaábabúuza aáti, "Ensuso yo omuuntu ogu ni izína elili ahali ezi mpilya ye edináali, ne ebyo oóha?"

²¹ Boónyini baámusubiza báti, "Ne bya Kaizáari." Yeézu yaábagaambila aáti, "Oótyo! Mbweenu, ebili bya Kaizáari mumuhe Kaizáari, ne bya Múungu mubimuhe weényini Múungu."

²² Obuchilo bahuliile akasubize ka Yeézu, baásobelwa bwooli. Mbweenu, baaba baámuleka, baalugáho aho.

*Yeézu naayegesa habwo okuzooka kwa abáfwiile
(Mariko 12:18-27; Luka 20:27-40)*

²³ Ha chilo echo nyini, Abasadukayo bunaanka beeza hali Yeézu. Abo Basadukayo baágaamba nka nikwo, okuzooka kwa abáfwiile tikulibaho. Niho baámubúuza Yeézu báti,

²⁴ "Íwe Mweégesa, Musa akatulagila omu bilagilo byoómwe nka nikwo, kábilaaba omuuntu yaáfwiile no kumusiga entuúmbakazi atamuzeéleho mwáana, omulumuna amuhuungule ogwo ntuúmbakazi, amuzaálile abáana ayaafwiile.

* **22:17 22:17 Kaizáari:** Habwo obusoomboozi bwooli osome *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile. 22:24 22:24* Osome Okwiizukwa kwe Ebilagilo 25:5-6.

²⁵ Mbweenu, omuli íichwe hakaba heena abadugu musaanzu be éenda eémo. Owo kubaanza aba yaásweela omukázi, mala yaákaba atéena kumuzaalaho omwaana mukaziwe. Mbweenu aba yaámusigila mweene wáabo kumuhuungula mukaziwe.

²⁶ Mweene wáabo ogwo náwe, yaáfwa atéena kuzáala no ogwo mukázi. Bikaba bityo nyini aha balumuna abáandi bóona musaanzu, bakáfwa batéena kumuzaalaho omwaana.

²⁷ Abo bóona ka bafwiile, niho ogwo mukázi náwe aba yaáfwa.

²⁸ Mbweenu otugaambiile, ha chilo echo cho kuzoolwa, ogwo mukázi alyáaba ali wo mwoóha omuli abo baséeza musaanzu? Ha kuba bóona abo musaanzu bakaba bamuswiile!"

²⁹ Yeézu yaábagalulila aáti, "Íimwe mwaáhabile, habwo kuba timukugasoombookelwa Amaandiko Matakátífu no óobu obuzizi bwa Múungu.

³⁰ Habwo kuba abáfwiile kabalizóoka, tibalikuumpula nali kukuúmpulwa. Náho baláaba nka bamaléeka bo omu igulu, boónyini tibakuumpula nali kukuúmpulwa.

³¹ Náho mazima abáfwiile nibazóoka, timukasomile omu Maandiko Matakátífu óokwo Múungu yaábagaambiile íimwe? Akagaamba aáti,

³² 'Níinye Múungu wa Ibrahimu, Izáaka na Yakobo.'" Yeézu yaázeendelela kugaamba aáti, "Bityo, weényini ti Múungu wa abáfwiile, náho ni Múungu wa áabo abali mwooyo."

³³ Obuchilo embága ya abaantu káyaahuliile áago, yaásobelwa bwooli habwa ameégeso goómwe.

Echilagilo chikúlu kuchila byóona

(Mariko 12:28-34; Luka 10:25-28)

³⁴ Obuchilo Abafarisayo baáhuliile nkokwo Yeézu yaabahuumbaálize Abasadukayo habwa kagaambile koómwe, baákoba hamo.

³⁵ Niho, muzeenzi wáabo óogwo akaba ali omweégesa we ebilangilo bya Musa, yaámubúuza Yeézu amuleengile, nka nikwo,

³⁶ "Íiwe Mweégesa, ni chilagilo chi echili chikúlu omu bilagilo byóona?"

³⁷ Yeézu yaámugalulila aáti, " 'Omweénde Omukáma Múungu waawe aha muganya gwaawe gwóona, na aha bwéenze bwaawe bwóona, nikwo kugaamba, hali byoona ebili hali íiwe.'

³⁸ Echilagilo echi nicho chikúlu kuchila ebilangilo ebíindi byóona, káandi nicho chilikugasa kuchila byóona.

³⁹ Echilagilo cha kábili nácho ni nke éecho nyini chiina ensoonga elikususana ne ezo, nácho nchichi, 'Omweénde muzeenzi waawe nko óokwo olikweéyeenda íiwe nyini.'

⁴⁰ Omuli ebyo bilagilo bibili niho ebilangilo byóona bya Musa na ameégeso ga ababási nigabitegeza."

Masihi niwe mutábani wa Daudi no Omukáma wa bóona

(Mariko 12:35-37; Luka 20:41-44)

⁴¹ Óobu Abafarisayo abo bakobile hamo aho, Yeézu yaábabúuza aáti,

⁴² "Nimuteekuzaho muta habwa Masihi,† ni mutábani wo oóha?" Baámusubiza báti, "Ni mutábani wo omukáma Daudi."

⁴³ Yeézu yaábabúuza aáti, "Ngási ni bitaho, obuchilo naayibeembelelwa no Omwooyo Mutakatífu, omukáma Daudi naamweéta Masihi, 'Omukáma'? Akagaamba aáti,

⁴⁴ 'Omukáma Múungu akamugaambila Omukáma waanze‡ aáti,

22:32 22:32 Osome Okuluga 3:6. **22:37 22:37** Osome Okwiizukwa kwe Ebilangilo 6:5. **22:39 22:39** Osome Amagaambo ga Abaláawi 19:18. † **22:42 22:42 Masihi:** Habwo obusoomboozi bwooli, osome echigaambo cha Kristu omu Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile. ‡ **22:44 22:44 Omukáma waanze:** Aha neemanyisa ni Yeézu Kristu.

“Yikala olubazu lwaanze lwo obúlyo,[§]
 kuhika mbate ababisa baawe,
 ifo ya amagulu gaawe.” ’

⁴⁵ “Áaho Daudi naamweéta weényini, ‘Omukáma woómwe,’ ha bwéecho, naahicha ááta kuba omutábani?”

⁴⁶ Tihalazizile no omuuntu óogwo ayaahikize kugalula choóna chóona. Káandi kulugiilila echilo echo nyini, tihalabweenwe muuntu ayaaleengesize kumubúuza búuza Yeézu amabúuzo agáandi.

23

*Yeézu naakáama Abafarisayo
 na abeégesa be ebilangilo bya Musa
 (Mariko 12:38-40; Luka 11:37-52; 20:45-47)*

¹ Mbweenu, Yeézu yaábagaambila embága za abaantu na abaheémba boómwe nka nikwo,

² “Abeégesa be ebilangilo na Abafarisayo beena obuhicha bwo kweégesa abaantu ebilangilo bya Musa.

³ Ha bwéecho, mukoondoókele kuluunzi áago balikubeegesa no kugakola góona. Náho mutaákuba nimukulaatila ebikolwa byáabo, habwo kuba boónyini tibakukola éebyo balikubeegesa.

⁴ Boónyini bakoma ebilangilo byóona nke ensáho elikulemeela no kuzitwéeka abaantu aha mabega, náho boónyini tibakweenda kugolola no óobu olukumu lúmo babone kubahweela kuziímucha.

⁵ Góona ago bakola, bakola babone kweéyoleka aha baantu. Óoku balikuzwála omu buso bwáabo no omu ngalo záabo ebinogóka biháango bye eémpu biina amagaambo ge ebilangilo,* no kwoongela olukugilo lwe emyéenda yáabo ye esaala† zibe ndeehi kuchila eza abáandi. ⁶ Omu bilo bya amazenyi, baba abalikweenda kwiikala omu bitébe bya abazenyi abeena isima. No óobu omu masomelo gáabo, baba abalikweenda kwiikala omu bitébe bya abakúlu.

⁷ Káandi, beenda baángalúchwe na abaantu habwi isima omu magulizo, na nka nikwo babe nibeétwa, ‘Mweégesa.’

⁸ “Náho ímwe, mutaákuba nimukuúnda kwéetwa, ‘Mweégesa,’ habwo kuba mwiina Omweégesa oómo weénka, ímwe mwéena hamo na abeekiliza bazeenzi beenyu.

⁹ Káandi, mutaákuba nimumwéeta omuuntu weéna wéena, ‘Táata’ omu nsi ezi, habwo kuba mwiina Táata oómo weénka óogwo ali omu igulu.

¹⁰ Káandi, mutaákuba nimukuúnda kwéetwa, ‘omweébeembezi,’ habwe ensoonga mwiina Omweébeembezi oómo weénka, náwe niwe Masihi.

¹¹ Ahagáti yáanyu, óogwo ali mukúlu kusaaga abáandi, naayeéndelwa kuba omuzáana wáanyu.

¹² Omuuntu weéna wéena aleékuza weényini, Múungu alyaámuchésha. Náho omuuntu weéna wéena óogwo alikweecheesha, Múungu alyaámukuza.

§ 22:44 22:44 *Olubazu lwaanze lwo obúlyo:* Omu Bayahudi nílwo olubazu lwi ikuzo no obutégeki kwiikala obúlyo. 22:44 22:44 *Osome Enzina 110:1.* * 23:5 23:5 *Ebinogóka biháango bye eémpu biina amagaambo ge ebilangilo:* Omu ebinogóka éebi, bikaba byaandikilwe amagaambo ge ebinogoka bisatu éebyo bili omu Endagano ya Kala, no Okuluga 13:1-16; Okwiizukwa kwe Ebilangilo 6:4-9; 11:13-21. Omukwaáta Muyahudi we emyáaka ikúmi ne isatu akaba azwaala ebinogóka éebyo omu buso no omu ngalo yo obumoso obuchilo bóona bwe esaala. † 23:5 23:5 *Olukugilo lwe emyéenda yáabo ye esaala:* Abeégesa be ebilangilo bya Musa na Abafarisayo bakaba nibaabajila olukugilo lwe emyéenda záabo kuba ndeehi bwooli kuboóleka abaantu kuba boónyini bagololokile bwooli omu méeso ga Múungu. Bityo nikwo Múungu yaabalagíle omu bilagilo. Osome Okubala 15:37-41; Okwiizukwa kwe Ebilangilo 22:12.

13 “Nimwiilóoko yáanyu, ímwe abeégesa be ebilangilo bya Musa neemwe Abafarisayo! Ímwe ngóbya, habwo kuba nimubachigilila abaantu kuza omu bukáma bwo omu igulu habwa ameégeso gáanyu. Ímwe boónyini timukutaahamo omwo, káandi timukubakuúndila abaantu abáandi áabo balikweénda kutaahámo.

[
14 “Nimwiilóoko yáanyu, ímwe abeégesa be ebilangilo bya Musa neemwe Abafarisayo! Ímwe ngóbya, habwo kuba nimusaba Múungu aha kusaba kuleehi bwooli mubóne kwéeyoleka aha baantu, kunu nimwaáka entuúmbakazi ebiintu byáabo. Mbweénu, musoomboókelwe nka nikwo omu chilo cho omuchwaáziiko, mazima nimwiinaánkula omuchwaáziiko muháango kuluga hali Múungu.]

15 “Nimwiilóoko yáanyu, ímwe abeégesa be ebilangilo bya Musa neemwe Abafarisayo! Ímwe ngóbya, habwo kuba nimuzoongoloka omulaambo gwóona no kwaambuka enyaanza, mubóne kumukoonga omuuntu óogwo ti Muyahudi kuba omuheémba we edíini yáanyu. Náho keélaaba yeékiliize omuuntu ogwo, nimumukola kuba omuuntu óogwo chimugasize omu lyoongoola lyo omulilo gwa kuzimu entúlo ibili kuchila ímwe!

16 “Nimwiilóoko yáanyu, ímwe abatégeki abahume, habwo kuba nimweegesa abaantu nka nikwo, ‘Keélaaba omuuntu naalahila habwe éenzu ya Múungu, echilahiloche ti chiintu. Náho keélaaba naalahila habwe ezaháabu éezo elyo omu nzu ya Múungu, omuuntu ogwo naayeéndelwa kukola nko óokwo yaalahíile.’

17 Ímwe basilu, káandi abahume! Ni chiiha éecho echili chikúlu kusaaga echíindi, ne ezo ezaháabu éezo elyo omu nzu ya Múungu, nali ne éenzu ya Múungu éezo ekola ezaháabu ebone kuba entakatíifu habwa Múungu?

18 Káandi nimweegesa abaantu nka nikwo, ‘Kaálaaba omuuntu naalahila habwi itaámbilo lyo omu nzu ya Múungu, echilahiloche ti chiintu. Náho keélaaba naalahila habwe echitáambo éecho chili aha lugulu yi itaámbilo, omuuntu ogwo naayeéndelwa kukola nko óokwo yaalahíile.’

19 Ímwe empume! Ni chiiha echiina obukaani buháango kuchila echíindi, ne echitáambo nali itaámbilo éelyo elikola echigabo kuba echitakatíifu?

20 Mbweénu, keélaaba omuuntu naalahila habwi itaámbilo, naalahila na habwe ebitáambo éebyo bili aha lugulu yi itaámbilo.

21 Káandi, keélaaba omuuntu naalahila habwe éenzu ya Múungu, naalahila habwe éenzu na habwa Múungu ogwo alikutúula omwo.

22 Káandi, keélaaba omuuntu naalahila habwi igulu, bityo naalahila omu chitébe cho obutégeki cha Múungu na hali Múungu weényini ogwo ayikala aha lugulu yaácho.

23 “Nimwiilóoko yáanyu, ímwe abeégesa be ebilangilo bya Musa neemwe Abafarisayo! Ímwe ngóbya, habwo kuba nimukwáata ebilangilo byo kusohoza ezáaka no óobu habwe ebiintu byo obukaani buche bwooli, nko otubabi two kuluungisa, ebiinzaali no omu bwóonza. Náho, nimuleka kukola amagaambo ge ensoonga bwooli omu ebilangilo bya Musa, éebyo no kuba ne ntúungwa nzima, kuzila echiganyizi, no kuba omuuntu omweésigwa ha baantu abáandi. Náho nimweendelwa kugakola góona, amaháango na amáche hamo.

24 Ímwe muli abatégeki abahume, habwo kuba nimuswiiza ensohela omu kunywa, náho nimumila ntwaangabuleende yóona!

25 “Nimwiilóoko yáanyu, ímwe abeégesa be ebilangilo bya Musa neemwe Abafarisayo. Ímwe na abagóbya, habwo kuba nimwiikola aha baantu nka nikwo muli abaantu musemiile omu méeso ga Múungu. Nimweéza ha kweétegeeleza ahéelu ye echikóombe no olulaangahi, náho timukubyeetaho kwéeza omuli ímwe, omwo bulimo obulofu bwíinzi, bwo obusaakuzi no kubulwa okwiíbalilila.

²⁶ Ímwe Abafarisayo abahume! Ha kubaanza mubileke ebiheno éebyo bili omuli ímwe, nko kwéeza obulofu obuli omu chikóombe. Bityo, ebikolwa byáanyu ebili ahéelu nabyo nibiba ebya amazima.

²⁷ “Nimwiilóoko yáanyu, ímwe abeégesa be ebligilo bya Musa neemwe Abafarisayo! Ímwe ngóbya, habwo kuba muli nke eémbi éezo zitoniwe eswaakala. Ahéelu niziisemela, náho omugati agezwiile amagúfa ga bafwiile no obulofu bwe engaanda bunaanka bunaanka.

²⁸ Tútyo neemwe, ahéelu nimwooleka ha baantu kuba abagololoke, náho amazima ni nka nikwo aha miganya yáanyu mwiizwiile obugóbya ne ebiheno kwoónka.

²⁹ “Nimwiilóoko yáanyu, ímwe beégesa be ebligilo bya Musa neemwe Abafarisayo! Ímwe ngóbya, habwo kuba nimwoombeka eémbi za ababáasi ba Múungu no kuzichuma kuluunzi eémbi za abaantu abáandi abaabeele bali abagololoke omu méeso ga Múungu.

³⁰ Niho nimugaamba nka nikwo, ‘Íchwe kátwaakubeleho aha obuchilo óobwo baguúku béetu bakaba bali abalame, titwaákuhikize kuteélana nábo kwiita ababáasi ba Múungu.’

³¹ Óobu, habwo kugaamba mútyo, nimwaatula nka nikwo ímwe muli abána ba baguúku báanyu áabo abaayisile ababáasi ba Múungu!

³² Mbwéenu, mwiizulize obuzilwa óobwo ba baguúku báanyu baátaandikile!

³³ Nzóka mwe, ímwe oluzáalo lwe enzóka! Mulyeeliga muta no omuchwaáziiko gwa Múungu gwo kunagwa omu lyoongoola lyo omulilo gwa kuzimu?”

Múungu alaáchwaáziika abaantu ba Iziraeli

³⁴ “Habwo kuba bityo, léeba, nibasiindika hali ímwe Abayahudi, ababáasi ba Múungu, abaantu abeena amasala habwa Maandiko Matakatiifu, na abeégesa. Náho omu lyáabo, nimubeéta no kubabaamba aha musalaba. Abáandi nimubakona enkoba omu masomelo gáanyu, na nimubakulaatiila no kubabiinga buli iboma kwi iboma.

³⁵ Ha bwéecho, Múungu alyaáchwaáziika ímwe habwe enságama eyaaseesekile ahaansi habwo kwiitwa bóona abagololoke. Abo bakéetwa bátyo, kulugiilila obuchilo Kaini akamwíta Hábeeli ogwo akaba atéena ntaambala yoóna yóona, kuhicha kwiitwa Zakaria, omwaana wa Barakia, óogwo mwaáyisile ahagáti ye éenzu ya Múungu ni itaámbligo.†

³⁶ Mazima butúnu niimbagaambila nka nikwo, Múungu alyaáchwaáziika abaantu bo oluzáalo olu habwe ebiheno ebyo byóona.”

³⁷ Niho Yeézu yaágaamba, “Íwe Yeruzaléemu, Yeruzaléemu! Nooyita ababáasi, no kubahoonda na amabáale abaantu áabo Múungu abasiindikile hali íwe. Entúlo nyíinzi nkaba niinyeénda kubakobya kobya abaantu baawe, nko óokwo enkóko ekobya kobya otuzwíyo twaáyo omu manana gaáyo, náho buli ntúlo timuleenzile!

³⁸ Léeba, Múungu naazileka eéka yáanyu§ kuba amatoongo.

³⁹ Mbwéenu, niimbagaambila, timuliimbona káandi, kubaandiza óobu kuhicha obuchilo óobwo mulyaágaamba nka nikwo, ‘Ayina omugisa ogwo alikwiiza ahi izína lyo Omukáma Múungu!’ ”

† 23:35 23:35 Ayaayisilwe owa mbele akaba ali Hábeeli. Óogwo ayaayisilwe aha muheleeluko, akaba ali omubáasi Zakaria. Osome Okubaanza 4:8; 2 Amagaambo ge Enchilo 24:20-22. § 23:38 23:38 Eéka yáanyu: Teli butúnu nka nikwo Yeézu akahooyela éenzu ya Múungu yo omuli Yeruzaléemu, nali omu chikaali cha Yeruzaléemu, nali lúundi éensi yóona ya Abayahudi, nali byóona. 23:39 23:39 Osome Enzina 118:26.

24

Yeézu naahoóyela habwo okukaambulwa

kwe éenzu ya Múungu

(Mariko 13:1-2; Luka 21:5-6)

¹ Yeézu yaáluga aha lubúga lwe éenzu ya Múungu. Obuchilo naaluga omwo, abaheémba boómwe baámwiilililaho babone kumwoóleka emyoombekele ye éenzu ya Múungu.

² Náho Yeézu yaábagaambila aáti, “Mwaábona kuluunzi amazu aga góona? Mazima butúnu niimbagaambila nka nikwo, tililisigalilaho ikúlugusi éelyo lilihuungaho aha lugulu ye eliindi, buli límo lilyaákaambulwa!”

Yeézu naahoóyela habwe ebyaágalazo biháango

éebyo ebilikwiiza

(Mariko 13:3-13; Luka 21:7-19)

³ Mbwéenu, Yeézu yaázeenda omu ibaanga lye Emizeituni, yeékala ali weénka. Abaheémba boómwe bamukulaatíla bali boónka, baámubúuza báti, “Tugaambile, amagaambo áago galyáaba íli? Káandi, ni chííha éecho chiliba emanyiso yo kusuba kwaawe no omuhélo gwe éensi?”

⁴ Yeézu yaábagalulila aáti, “Mube méeso, omuuntu weéna wéena ataákwiiza kubabéeha!

⁵ Abaantu béenzi balyéeza ahi izíina lyaanze, nibagaámba nka nikwo, ‘Íinye níinye Masihi!’ Abaantu áabo baláaba abalikubéeha abaantu béenzi.

⁶ Káandi, nimuba nimuhulila empola ne ensumo zi ichúmu. Mulaleeba, mutaákwiiza kutína, habwo kuba ago ni lwaampaka gabone kubonwa, náho omuhélo gwe éensi niguba gucháali kuhika.

⁷ Éensi eémo elyaálwaana ne eéndi, no obukáma búmo bulaálwaana no obúundi. Enzala no kuteengeta kwe éensi bileésuululukiza ahaantu bunaanka bunaanka.

⁸ Ago góona nigaba nko obutaándikilo bwo obusúungu bwo omukázi óogwo alikweenda kweéchuungula.

⁹ Omu buchilo óobwo, abaantu balaabakoongakóonga íimwe, mubóne kwaágalazwa no kwiitwa, na abaantu ba mahaánga góona nibabatamwa habwo kuba muli abaheémba baanze.

¹⁰ Niho abaantu béenzi balyaáleka kuunkulaatila. Balyáaba nibanobana no kweétamwa boónyini omuli boónyini.

¹¹ “Omu obuchilo óobwo, baláaba nibeasuúlulukiza ababáasi béenzi be ebisuba, babeéhe abaantu béenzi.

¹² Na habwe ebiheno kukanya, abaantu béenzi balyaábulwa engoonzi.

¹³ Náho, weéna wéena óogwo aleegumisiliza kuhika ihelezo, niwe alichuungulwa na Múungu.

¹⁴ Empola ezi Nzima habwo obukáma bwo omu igulu zilaáyatulilwa obuchilo bwóona omu nsi yóona. Obuchilo óobwo abaantu ba amahaánga góona baláaba baabweene omwáanya gwo kuhuliiliza okusínza okwo, niho ihelezo lye éensi libeho.”

Ebilo bye ebyaágalalo biháango omu nsi ya Yudea

(Mariko 13:14-23; Luka 21:20-24)

¹⁵ “Haláaba no obuchilo óobwo mulaabona ‘echitamiso cho busiisaguzi,’ chimeeliile ahaantu ahatakatíifu he éenzu ya Múungu. Echiintu echo nicho chaagaambilwe no omubáasi Danyéeli. Omuntu weéna wéena óogwo alikusoma amagaambo aga, amanye kuluunzi ensoonga yaágo.

¹⁶ Niho abaantu abali Yudea, beéchize aha kwiílukila omu mabaanga!

¹⁷ Náwe omuuntu óogwo aliba ahanamile aha luswi, atuúke aze kwiíluka bwaangu, atáza omu nzu kwiimucha ebiintu byoómwe.

¹⁸ Bityo nyini, omuuntu weéna weéna óogwo aláaba ali omu musili, ataákusuba enyuma kwiimucha ebebo yoómwe.

¹⁹ Nimwiilóoko, abakázi abeena éenda na áabo baláaba niboóncha abáana báabo omu bilo ebyo!

²⁰ Bityo mbwéenu, mumuneembebele Múungu nka nikwo kulwaana kwéenyu kutaákwiiza kuba omu buchilo bwe embého mpaango nali omu chilo che Endaálikizo.

²¹ Amazima, omu bilo éebyo, abaantu balaabona ebyaágalalo biháango bwooli. Ebyaágalalo nke ebyo, bichaaliga kubaho kulugiilila obutaándikilo bwe éensi kuhicha leélo ezi, na tibilibonwa nakáti.

²² Kaálaaba Múungu takanogweele ebyo bilo byo olwaágalalo, mbwéenu tihaákuzizile no omuuntu no oómo óogwo ayaakuchizile. Náho kwoónka habwa abatooziibwe na Múungu, ebyo bilo bilyaánogolwa.

²³ “Mbwéenu, aha buchilo obwo, kaálaaba omuuntu weéna weéna naabagaambila nka nikwo, ‘Léeba, Masihi ali aha!’ nali ‘Ali okwo!’ mutamwiíkililiza.

²⁴ Nibabaho ababáasi be ebisuba na abaantu áabo baláaba nibeeyeta nkokwo ni Masihi. Baláaba nibooleka emanyiso na amahano go kusobeza. Bityo babone kubahabisa abaantu, na kábilaaba nibikuundilana, no óobu abatooziibwe ba Múungu.

²⁵ Mube méeso! Naábagaambiile kala góona áago agacháli kweéloonga kubaho.

²⁶ Kábalaaba abaantu nibabagaambila nka nikwo, ‘Léeba, Masihi ali óokwo omu nsi yo obwoóma!’ mutaákwiiza mukazáyo óokwo. Nali keélaaba nibabagaambila nka nikwo, ‘Léeba, ayeselekile omu nzu ezo,’ mutaákwiiza mukabeékililiza.

²⁷ Musoomboókelwe nka nikwo kwiiza kwaanze ínye Mutábani wo Omuuntu, nikuba nko olulábyo lulábya kuluga obutúluka, lukabonelwa ahonyini obugwa.

²⁸ Chilyáaba butúnu, nko óokwo hóona aheena enyameésa efwíle, niho empuungu zikoba.”

Yeézu naateekelela kusuba kwoómwe

(Mariko 13:24-37; Luka 21:25-33; 17:26-30, 34-36)

²⁹ “Léeba, obuchilo ebilo ebyo bye ebyaágalalo byaáhiíngwiile, izóoba nilitelwáho ensiimbaazi, okwéezi tikulisohozá káandi omwaanga, ne enyenyéezi názo nizigwa ahaansi kuluga omu igulu. Amagala go omu igulu galaázugumisibwa.

³⁰ “Niho emanyiso yo Omutábani wo Omuuntu elaábonwa aha bwíle, na abaantu be endími zóona zo omu nsi nibabaanza kubolooga aha kutahwa tahwa. Ínye ndyéza na abaantu bóona baláaba nibaambona omu bwíle kunu nnyizwiile amagala ni ikuzo likúlu.

³¹ Niho ndyaásiindika bamaléeka baanze. Balaatela bwooli echikuli, babone kukumiinga abatooziibwe bóona ba Múungu kuluga buli hóona, omu nkási zóona ze éensi.”

³² Yeézu yaázeendelela kugaamba aáti, “Mweéyege kuluga omugani gwo omutini. Obuchilo amatábazi gaágwo gaáyolobile gaátiilého emisebuko na amababi gaáyasize, niho musoombookelwa nka nikwo obuchilo bwe echaanda bweéliliza.

³³ Bityo nyini neemwe, obuchilo nimubona ago góona gaákolwa, musoomboókelwe nka nikwo weényini ali héehi, yaáhiikile aha lwiizi.

³⁴ Mazima butúnu niimbagaambila nka nikwo, abaantu bo obu buchilo tibakuhwáho obuchilo amagaambo ago góona gatakeésuululukiize.

³⁵ Igulu ne éensi nibihwa, náho amagaambo gaanze tigalihwa nakáti.

³⁶ “Náho habwe echilo nali esáaha éezo amagaambo ago nigabáho, táliho omuuntu óogwo alikumanya. No óobu bamaléeka bo omu igulu nali Mutábani wa Múungu tibakusoombookelwa, náho Táata weénka.

³⁷ Ha bwéecho, nko óokwo ekaba omu bilo bya Núhu, nikwo bilibaho ebilo byo kusuba kwaanze ínye Mutábani wo Omuuntu.

³⁸ Omu bilo éebyo obuchilo enzula yo kusiingaalicha ekaba etakeezile, abaantu bakaba nibalya no okunywa, bakaba nibasweéla na kuswéelwa, kuhicha echilo éecho Núhu yaátaahile omuli safína.

³⁹ Abaantu abo, tibalamanyile ni chíha echilaabaho, kuhicha obuchilo améenzi agali méenzi geezile no kubasikiza bóona. Bityo nikwo óokwo chilyáaba obuchilo ínye Mutábani wo Omuuntu niinyíza.

⁴⁰ Habwo obuchilo obwo, keélaaba abaantu bábili bali omu musili, oómo aleéhibwaho no oóndi alaásigwaho.

⁴¹ Káandi, keélaaba abakázi bábili balyáaba nibasa aha lubeengo, oómo aleéhibwaho no oóndi alaásigwaho.

⁴² Mbwéenu, mwiikale nu méeso, habwo kuba timukusoombookelwa ni chilo chi éecho ínye Omukáma wáanyu ndiíza.

⁴³ “Náho mumanye kuluunzi nka nikwo, nka kanyina we éenzu kiyaakumanyile omwáanya gwi itúumbi óogwo omwíibi alikwiiza, mbwéenu yaakeékeele méeso kuba omwíibi tiyaákutaahilémo omúka yoómwe.

⁴⁴ Ha bwéecho mbwéenu, neemwe mube mweéloongize, habwo kuba ínye Mutábani wo Omuuntu ndyéeza omu buchilo óobwo mutakutegeza.”

*Omugani gwo omuzáana omweésigwa
no óogwo atali mweésigwa
(Luka 12:41-48)*

⁴⁵ Yeézu yaábabúza abaheémba boómwe aáti, “Mbwéenu, noóha omuzáana óogwo ali omweésigwa no owa amasala? No omuzáana óogwo omukáma woómwe amutiile kuba omwiimeelelezi wa abazáana abáandi omúka yoómwe, abone aábe naabaha ebyookulya aha buchilo obulikugasa.

⁴⁶ Naába ayina omugisa weényini omuzáana óogwo omukáma woómwe kaálaasuba kuluga omu luzeendo, no kumusaanga naakola aátyo.

⁴⁷ Mazima butúnu niimbagaambila nka nikwo, omukáma woómwe naamutáho aábe omwiimeelelezi we ebiintu byoómwe byóona.

⁴⁸ “Náho omuzáana mubi no óogwo ateeukuza omu mwooyo gwoómwe nka nikwo, ‘Omukáma waanze yeélililwa kusuba.’

⁴⁹ Niho abanza kutéela abazáana bazeenzíbe, no kulya no okunywa amaálwa hamo na abatamiizi.

⁵⁰ Mbwéenu, mukáma wo ogwo muzáana alyéeza aha chilo chi atakutégeza na aha buchilo obwo atakumanya.

⁵¹ Niho omukáma woómwe alaámunogagula ebinogoka bibili no kumunaga áaho abagóbya bali. Okwo niho okwo abaantu nibachula no kusa améeno.”

25

Omugani gwa abahalákazi ikúmi

¹ Niho Yeézu yaábagaambila abaheémba boómwe omugani ogúundi aáti, “Aha mwáanya ogwo, obukáma bwo omu igulu bulaásusaniswa no omususano ogu. Hakaba heena abahalákazi ikúmi aba biíkila abo bakeemucha emuli záabo no kuzeenda omu meenga kumusuúngaana chisweéla.

² Bataanu omuli abo ikúmi, bakaba bali abasilu, náho abo abáandi bataanu bakaba bali abeena amasala.

³ Óobu abahalákazi abo abasilu beemuchize emuli záabo, baáleka kutwáala amazuta.

⁴ Náho obuchilo abeena amasala beemuchize emuli záabo, bakeemucha hamo na amazuta omu nyabya záabo.

⁵ “Obuchilo chisweéla káyeliilwe kwiiza, abahalákazi abo bóona baátwaalilizibwa otúlo, bahunila.

⁶ Náho ahagáti yi itúumbi, bahulila abaantu nibateéla eyoombo nka nikwo, ‘Boózo boózo, chisweéla yéeza! Nimusohole, muzeénde kumusuúngaana!’

⁷ Ahonyini, abahalákazi abo bóona beémuka, basemeza emuli záabo.

⁸ Baliinya abo abahalákazi bataanu abasilu, baábagaambila abo aba amasala nka nikwo, ‘Nitusaba mutuzuneho otuzuta tuche túti, habwo kuba emuli zéetu nizilaála.’

⁹ Náho baábagalulila nka nikwo, ‘Mmahi! Titukwiile kubazuna, habwo kuba amazuta áago twiinágo, nigaléba hali íchwé hamo neemwe. Haáchili muzeénde aha basúluza ba amazuta, muze kweégulila agáanyu.’

¹⁰ “Mbwéenu, abahalákazi abo abasilu baázeenda kugula amazuta. Obuchilo baabeele nibazeénda, náwe chisweéla aba yaáhika. Abahalákazi abeena obwéenze abaabeele beétégekile, baataáhamo náze chisweéla omu nzu ya amazenyi go obweenga. Mála, olwiizi luba lwaáchíingwa.

¹¹ Ha muheleeluko, abo bahalákazi abasilu baba baásuba, baábaanza kwéeta chisweéla nka nikwo, ‘Íiwe mukáma! Íiwe mukáma! Otuchiíngulile olwiizi!’

¹² Náho weényini yaábagalulila nka nikwo, ‘Mazima butúnu niimbagaambila, ímwe hanu, tiínkubamanya!’ ”

¹³ Aho Yéezu yaágwiisiliza ha kugaamba aáti, “Mbwéenu, mwiikale nu méeso, habwo kuba timukusoombookelwa echilo nali akachilo.”

Omugani gwa abazána áabo abakalekelwa empilya (Luka 19:11-27)

¹⁴ Yéezu yaázeendelela ha kuchwa omugani ogúundi, yaágaamba aáti, “Káandi, obukáma bwo omu igulu bulaásusaniswa nko omuuntu óogwo ayaachuumbiile oluzeendo lwa hala. Obuchilo atakabaandize oluzeendo lwoómwe, yaáyéta abazána boómwe, yaábabiíkisa ebiintu byoómwe babone kubyeémanya.

¹⁵ Yaámuha buli muzána kwiingana ne embalililo ya amagala goómwe. Yaaha owo kubaanza etalaanta* itaanu, owa kábili etalaanta ibili no oóndi etalaanta eémo. Niho akeemuka yaálibata.

¹⁶ “Ahonyini, omuzána óogwo yaaheelwe etalaanta itaanu, yaázeenda názo yaázisuluzi no kutuunda etalaanta ezíindi itaanu.

¹⁷ Bityo nyini, omuzána óogwo ayaaheelwe etalaanta ibili, yaázeenda názo omu isúluza no kutuunda etalaanta ezíindi ibili.

¹⁸ Náho omuzána óogwo akahaabwa etalaanta eémo, weényini akazeenda yaásuma eliina omu itaka no kuziseleka etalaanta ezo ya mukáma woómwe.

¹⁹ “Ebilo bíinzi kábyaachíile, omukáma wa abazána abo aba yaásuba. Niho yaáyéta abazána boómwe, abone kubala hamo nábo amabonwa ge empilya zoómwe.

²⁰ Oliinya omuzána ayaaheelwe etalaanta itaanu ayiza, ayihaho etalaanta ezíindi itaanu, agaambila mukáma woómwe nka nikwo, ‘Láma mukáma, ínye okaba ombikisize etalaanta zaawe itaanu mbone kuzeémanya. Léeba, mbonesize etalaanta ezíindi itaanu ezi naátuunzileho.’

²¹ “Omukáma woómwe amuzila aáti, ‘Yéla, muzána waanze muzima ne enyésigwa! Okaba omweésigwa ha bíche éebyo naákuhéele, ha bwéecho niinkukola kuba omwiimeelelezi we ebiintu bíinzi. Íiza obaánze kunulilwa hamo neenye.’

* **25:15 25:15 Etalaanta:** Etalaanta eémo ekaba neeyiingana ne empeéla yo kumuliha omuuntu emyáaka makúmi ábili nali kusaagáho.

²² “Omuzáana óogwo ayaheelwe etalaanta ibili, náwe yéeza, yaámugaambila mukáma woómwe nka nikwo, ‘Láma mukáma waanze, okaámpa etalaanta ibili mbone kuzikolela emilimo. Léeba, mbonesize etalaanta ezíindi ibili ezi naátuunzileho.’

²³ “Mukáma woómwe yaámuzila nka nikwo, ‘Yéla, muzáana waanze muzima ne enyésigwa! Okaba omweésigwa ha bíche éebyo naákuhéle, ha bwéecho, niinkukola kuba omwiímeelezi we ebiintu bíinzi. Ííza obaánze kunulilwa hamo neenye.’

²⁴ “Náho omuzáana óogwo ayaheelwe etalaanta eémo, yéeza no kumugaambila mukúlu woómwe nka nikwo, ‘Láma mukáma waanze, niinkumanya nka nikwo ííwe oba omuuntu we echáaha bwooli. Habwo kuba ííwe ogesa omwéezo áaho otahaambile, no kusuumbya áaho otasaambaalize.

²⁵ Mbwéenu íinye nkatína kuzibuza etalaanta yaawe, ha bwéecho nkazeenda kuziseleka omu itaka. Léeba, okwaáte etalaanta yaawe, niyo ezi.’

²⁶ “Omukáma woómwe yaámugalulila nka nikwo, ‘Ííwe muzáana we nzilwa, chileengáwe! Óobu waabele noomanya nka nikwo ngesa áaho ntabibile na káandi nsuumbya áaho ntasaambaalize,

²⁷ mbwéenu ha bwaáchi tolaazisulwiize etalaanta yaanze okazituunda na abatuunzi? Obuchilo bwo kusuba kwaanze, naakaábonesize etalaanta yaanze hamo ne ensaága yaáho.’

²⁸ Niho omukáma woómwe yaálagila abáandi nka nikwo, ‘Nimwiilóoko mumwaáke ogu etalaanta ezo, muzimuhe omuzáana ogwo ayina etalaanta ikúmi.

²⁹ Manya sii, omuuntu óogwo aheelwe ebiintu akabikolesa emilimo, alyaágabilwa akanyise. Náho omuuntu óogwo aheelwe ebiintu náho akaleka kubikolesa emilimo, mazima na áako ayebikiliíze, alyaáyakwa.

³⁰ No ogwo muzáana atéena mugaso gwoóna gwóona. Mumunáge ahéelu omu nsiimbaazi, niho haláaba okuchula no kusa améeno.’ ”

Omulamuzi Yeézu alaásoloola abaantu aha chilo cho omuhélo

³¹ Yeézu yaázeendelela kuhooya na abaheémba boómwe, yaábagaambila aáti, “Obuchilo íinye Mutábani wo Omuuntu ndiíza omu ikuzo lyaanze, hamo na bamaléeka bóona, nibwo ndiikala aha chitébe cho obutégeki bwi ikuzo lyaanze.

³² Abaantu ba mahaánga góona balaákoba omu méeso gaanze. Neenye ndyaábona kubasoloola hala hala nko óokwo omulíisa asolooláho entaama kuluga omu mbúzi,

³³ ndyaázita entaama olubazu lwo omukóno gwaanze gwo obúlyo, abo nibo abeena entúungwa nzima, náho embuzi ndyaázita olubazu lwo omukóno gwaanze gwo obumoso, abo nibo abaantu abaheni.

³⁴ “Niho íinye Omukáma, ndyaábagaambila áabo abali aha lubazu lwaanze lwo obúlyo nka nikwo, ‘Nimunyegele, íimwe áabo abahiliilwe okufúuhwa na Táata, mwiíze mubóne kutúula omu bukáma óobwo Múungu yaábaloongiize kulugiilila obuchilo bwo kuhaangwa kwe éensi.

³⁵ Habwo kuba obuchilo naalíilwe enzala, mukaambónecha ebyookulya. Obuchilo naázizile iliho, mukaámpa améenzi go kunywa. Obuchilo naábeele ndi omuzenyi, mukaannyegeza omu maka gáanyu,

³⁶ obuchilo naábeele ndi busa, mukaanzwéeka emyéenda. Obuchilo naálwéele, mukaandwáaza. No obuchilo naábeele ndi omu ibóhelo, mukaanyizáho.’

³⁷ “Niho, abo abagololoke balaángalulila nka nikwo, ‘Láma Mukáma wéetu, ni buchilo chi óobwo twaákubwéene olumilwe enzala tukakuha echookulya? Nali oyina iliho tukakuha ago okunywa?

³⁸ Káandi, ni buchilo chi óobwo twaákubwéene oli omuzenyi tukakunyegeza omu maka géetu? Nali óobu twaákubwéene oli busa tukakuzwéeka emyéenda?

³⁹ Káandi, ni buchilo chi óobwo twaakusaangile oli omulwéele tukeeza kukuleeba, nali óobu waabele oli omu ibóhelo tukakuyeélela?’

⁴⁰ Niho ínye Omukáma ndyaábagalulila nka nikwo, ‘Mazima butúnu niimbagaambila nkokwo, choóna chóona éecho mwaabele nimumuzilila oómo omuto omuli badugu baanze,[†] mbwéenu mukaba nimuunzilila ínye hanu.’

⁴¹ “Niho, ndyaábagaambila áabo abali olubazu lwo omukóno gwo obumoso nka nikwo, ‘Muluhéendého aha, ímwe abacheenilwe! Muzeénde omu mulilo ogutalaala óogwo Múungu yaaloongize habwi Isitáani na bamaléeka baályo.

⁴² Muzeénde, habwo kuba obuchilo naalíilwe enzala, mukabula kuúmpa ehookulya. Obuchilo nkazila iliho, mukabula kuúmpa echo okunywa.

⁴³ Obuchilo nkabataahila ndi omuzenyi, mukabula kuunyegeza omu maka gáanyu. Obuchilo naálibasile busa, mukabula kuunzwéeka emyéenda. Obuchilo naábeele ndi omulwéele, mukabula kwiiza kuúndeeba. No obuchilo naábeele ndi omu ibóhelo, mukabula kuúndeeba.’

⁴⁴ “Mala, niho na abo baantu balaágalula báti, ‘Láma Mukáma wéetu, ni buchilo chi óobwo twaákubwéene oyina enzala, nali oyina iliho, nali oli omuzenyi, nali okaba olibasile busa, nali oli omulwéele, nali oli omu ibóhelo, neechwe tukakunagilana tukabula kukuhweela ebyo byóona?’

⁴⁵ Niho neenye ndyaábagalulila iínti, ‘Mazima butúnu niimbagaambila nka nikwo, choóna chóona éecho mukabula kumuzilila weéna weéna omuli aba abali abaantu kanaku, neenye nyini mukaba mutakuunzililáze.’

⁴⁶ “Mbwéenu nu, abo abaheni, nibaluhéende bazeénde kwaágalala obucha no obuchiile. Náho abo abagololoke omu meeso ga Múungu, nibabanza kubunulilwa obulami obutahwaho.”

26

Abatégeki ba Abayahudi nibaloondela

omuháanda gwo kumwíta Yéézu

(Mariko 14:1-2; Luka 22:1-2; Yohana 11:45-53)

¹ Obuchilo Yéézu káyaamazile kugaamba amagaambo ago góona, yaábagaambila abaheémba boómwe nka nikwo,

² “Nko óokwo mulikusoomboókelwa, kábilaaba byaáhiíngwiile ebilo bibili, nihaba na amazenyi ga Paásika.* Omu chilo echo, ínye Mutábani wo Omuuntu niinkoóbibwa, mbone kubaambwa aha musalaba.”

³ Mbwéenu, obuchilo obwo, abakúlu ba abagabe na abanyaampala ba Abayahudi baákoba aha lubuga lwe eéka yo omugabe mukúlu óogwo izíina lyoómwe akaba ayétwa Kayafa.

⁴ Omwo, bakabiteélana nka nikwo óokwo baayeenzileho kumukwáata Yéézu habwe eseleke, babone kumwíta.

⁵ Náho, bakabiteélana báti, “Tutaákwiiza tukakola aga omu mazenyi ga Paásika, abaantu bateéza bakakola omusaambo.”

Omukázi naamusúga Yéézu amazuta

(Mariko 14:3-9; Yohana 12:1-8)

⁶ Niho Yéézu yaázeenda omuli Betania, yeékala omúka ya Simoni óogwo kala akaba ayina endwáala yo obubéembe.

⁷ Obuchilo Yéézu akaba ali aha luhelo kulya, omukázi oómo yéeza hali weényini ayina olwaaba lwi ibáale eliina omuzeeze gwo obukaani buháango bwooli. Omukázi ogwo yaágamwiítillila Yéézu omu mútwe.

[†] 25:40 25:40 *Badugu baanze:* Ensoonga yaáho yaakaáhicha kuba abaheémba baanze, náho ti badugu boómwe be éenda éemo. * 26:2 26:2 *Paásika:* Habwo obusoomboozii bwooli osome *Obusoomboozii habwa Amagaambo Agagumile.*

⁸ Obuchilo abaheémba boómwe kábaabweene ago, baátamwa. Baágaamba báti, “Boózo! Ha bwaáchi ogu mukázi naasíisa amazuta aga go obukaani buháango aáti?

⁹ Yakabeele kuzima amazuta aga gaguzwe aha mpilya nyíinzi bwooli, zikaázunile abahabi!”

¹⁰ Yeézu óobu akeeza yaámanya amagaambo ago, yaábagaambila aáti, “Ha bwaáchi nimumwaagalaza ogu mukázi? Weényini yaánkolela echigaambo chi ikuzo bwooli.

¹¹ Abahabi mwiikala hamo nábo buchiile, náho ínye timuliikala hamo neenye buchiile.

¹² Omukázi ogu yaányitilila amazuta,[†] yaáchikola aha kuúndoongeza omubili gwaanze habwo okuziikwa kwaanze.

¹³ Mazima butúnu niimbagaambila nka nikwo, omu nsi zóona, hoóna hóona áaho abaantu baláaba niboolekelela Empola Nzima ezi, baláaba nibagaamba éecho akakola omukázi ogu, ha kumwiizuka.”

Yuda Iskariote naayikiliza kumukoonga Yeézu

(Mariko 14:10-11; Luka 22:3-6)

¹⁴ Niho oómo omu baheémba ba Yeézu ikúmi na bábili, óogwo ayaabeele naayétwa Yuda Iskariote, yaázeenda aha bakúlu ba abagabe,

¹⁵ yaábabúuza aáti, “Nimuundiha chiíha kiíndaahicha kumubaheéleza Yeézu omu ngalo záanyu?” Niho baámuliha ebinogoka bye empilya makúmi asatu.[‡]

¹⁶ Kubaandiza obuchilo obwo, Yuda yaábaanza kuloondela omuháanda gwo kumubaheéleza Yeézu omu ngalo záabo.

Yeézu naálya echookulya cha Paásika

hamo na abaheémba boómwe

(Mariko 14:12-26; Luka 22:7-23; Yohana 13:21-30; 1 Abakorinto 11:23-25)

¹⁷ Aha chilo cho kubaanza cha amazenye ge emikaate éezo etatiílwémo ituumbyo,[§] abaheémba ba Yeézu beeza hali weényini, baámubúuza báti, “Nooyeénda tuzeénde kukuloongeza echookulya cha Paásika nkáhi?”

¹⁸ Yeézu yaábazila aáti, “Muzeénde omu chikaali,^{*} owo omuuntu bunaanka, mumugaambile muti, ‘Omweégesa yaátusiíndika na naagaamba aáti, Obuchilo bwaanze bweéliliza kuhika. Owaáwe niho ndikulíila amazenye ga Paásika, ínye hamo na abaheémba baanze.’ ”

¹⁹ Abaheémba boómwe baázeenda baákola góona nko óokwo Yeézu yabalagiíile, baáloonza ebyookulya bya Paásika.

²⁰ Obuchilo habeele olweébazo, Yeézu na abaheémba boómwe ikúmi na bábili beékala aha luhelo kulya ebyookulya.

²¹ Obuchilo bakaba nibalya, Yeézu yaábagaambila aáti, “Mazima butúnu niimbagaambila nka nikwo, oómo omuli íimwe naayiza kuúngoonga.”

²² Abaheémba boómwe baákamaala bwooli, baábaanza kumubúuza oómo oómo báti, “Láma Mukáma, mazima tíwe ínye?”

²³ Yeézu yaábasubiza aáti, “No óogwo alikukoza hamo neenye, niwe alaánkoonga.

²⁴ Ínye Omutábani wo Omuuntu, niinyítwa nko óokwo eyaandikilwe omu Maandiko Matakatiífu. Náho neelóoko omuuntu óogwo alaánkoonga. Yakabeele kuzima hali weényini hachili tiyaákuzeelwe!”

²⁵ Mbwéenu, Yuda ogwo enkoonga wa Yeézu, náwe yaámubúuza aáti, “Láma Mweégesa, mazima tíwe ínye?” Yeézu yaámugalulila aáti, “Níiwe waágaamba.”

[†] 26:12 26:12 Bukaba buli obuteéka bwa Abayahudi kusiiga amazuta omutúmbi. [‡] 26:15 26:15 *Ebinogoka bye empilya makúmi asatu:* Endeengo ezo ekaba eli yo omuuntu kuliha obuchilo echimasa choómwe káchilaayita omuzáana. Osome Okuluga 21:32; Zakaria 11:12. [§] 26:17 26:17 *Amazenye ge emikaate éezo etatiílwémo ituumbyo:* Habwo obusoomboozi bwooli osome *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile.* ^{*} 26:18 26:18 *Omu chikaali:* Ensoonga ni Yeruzaléemu.

²⁶ Mbweenu, obuchilo bakaba nibalya, Yeézu yeemucha omukaate, yaámusiima Múungu, yaágumenyula, yaábaha abaheémba boómwe, yaábagaambila aáti, “Mwaanaánkule mulye, ugu nigwo omubili gwaanze.”

²⁷ Yeemucha ne echikóombe éecho echikaba chiina evíini, yaásiima Múungu, yaábaha, yaábagaambila aáti, “Mwaanaánkule evíini ezi, munyweeleláne ímwe mwéena.

²⁸ Evíini ezi niyo enságama yaanze ye endagano.† Enságama yaanze elaaseéseka habwa abaantu béenzi, kuba Múungu kubaganyila ebiheno byáabo.

²⁹ Niimbagaambila nka nikwo, kulugilila óobu tíinchisubiile kunywa káandi evíini ye emizabibu kuhika ahali echo chilo chi ndizinyweeláho evíini ye ensoonga eénsha hamo neemwe omu bukáma bwa Táata.”

³⁰ Niho baázina oluzina lwo kumusiingiza Múungu. Obuchilo baámazile kuzina, baalugáho, baázeenda omu ibaanga lye Emizeituni.

*Yeézu naabáasa nka nikwo Simoni Peétero naamwaánga
(Mariko 14:27-31; Luka 22:31-34; Yohana 13:36-38)*

³¹ Mbweenu, Yeézu yaábagaambila abaheémba boómwe aáti, “Leélo omu chilo mwéena nimuunyiluka. Nigaba nka nikwo Múungu agaambile omu Maandiko Matakátifu nka nikwo, ‘Ndyaátéela omulísa, no obusho bwe entaama bulaábuungeela.’

³² “Náho ínye obuchilo óobwo ndiba naázweelwe, ndyaábeebeembelela kuzeenda Galiláaya.”

³³ Niho Peétero yaámugaambila Yeézu aáti, “No óobu bilaaba bóona balaákunagilana, ínye tíinkukunagilana nakáti!”

³⁴ Yeézu yaámugalulila aáti, “Mazima butúnu niinkugaambila nka nikwo, obuchilo enkoókolomi etakakoókolomile itúumbi éeli, noóba waányogile entúlo isatu.”

³⁵ Peétero yaámusubiza aáti, “Nóobwo kufwa, ni lwaampaka ínfwe neewe, tíindi wa kukwáanga íwe nakáti!” Abaheémba abáandi bóona baágaamba bátyo nyini.

*Yeézu naaneembelela Múungu omuli Getisemane
(Mariko 14:32-42; Luka 22:39-46)*

³⁶ Mbweenu, Yeézu yaázeenda na abaheémba boómwe omu musili óogwo ogulikwétwa Getisemane. Yaábalagila aáti, “Muundiindiilile aha, ínye niinzeénda okwo kusaba Múungu.”

³⁷ Yeeháho Peétero hamo na abatábani bábili ba Zebedayo. Yeézu yaábaanza kuzuzubalilwa no kuzolelwa bwooli.

³⁸ Niho yaábagaambila aáti, “Omwooyo gwaanze gwiina entímba bwooli kuhicha nóobu kufwa! Muundiindiilile aha, mubuchiíse hamo neenye.”

³⁹ Yeelilaho nka aho kache, yágwa ahaansi buzuúma, aleembeleza Múungu aáti, “Íwe Táata, kábilaaba nibikuundilana, niinkusába onyihileho echikóombe éechi cho olwaágala, náho oteéza okakola nko óokwo ínye ndikweendaho, choónka okole nko óokwo íwe buli obweenzi bwaawe.”

⁴⁰ Niho, Yeézu yaásuba áaho akaleka abaheémba boómwe, yaábasaanga bahuniile otúlo. Yaámubúuza Peétero aáti, “Ngási, mwaálemwa kwiikala méeso hamo neenye no óobu ahi isáaha límo?

⁴¹ Mwiikale nu méeso no kusaba Múungu, mutaákwiiza mukaleengeswa. Omwooyo nigweénda kweégumisiliza ebileengeso, náho omubili tigwína amagala.”‡

† 26:28 26:28 **Endagano:** Habwo obusoombozi bwooli osome Obusoombozi habwa Amagaambo Agagumile.
26:31 26:31 Osome Zakaria 13:7. ‡ 26:41 26:41 **Omwooyo nigweénda kweégumisiliza ebileengeso, náho omubili tigwína amagala:** Eyaandikilwe omu Chiyunani, Omwooyo nigweénda, náho omubili guleengaheele.

⁴² Yeézu yaábasiga aho káandi, yaázeenda okwo ha ntúlo ya kábili, aleembeleza Múungu aáti, “Íwe Táata, keélaaba ebyaágalalo ebi bitakuhicha kuluga hali ínye, mbwéenu ozile kwe engoonzi zaawe.”

⁴³ Mbwéenu, obuchilo yaásubile aha baheémba boómwe, yaábasaanga bali omu túlo káandi, habwo kuba améeso gáabo gakaba galemeeliilwe endoólo.

⁴⁴ Yeézu yaábaleka káandi, yaázeenda kuneémbelela Múungu aha ntúlo ya kásatu, yaasubámo ha kugaamba amagaambo ago nyini.

⁴⁵ Mbwéenu, obuchilo yaásubile káandi aha baheémba boómwe, yaábagaambila aáti, “Mbwéenu kamuchaali muchihumwiile no kuhunila? Muleebe! Obuchilo bwe ebileengeso byaanze bweéliliza kuhika, neenye Omutábani wo Omuuntu nze kukobezibwa omu ngalo ze enkola bíbi.

⁴⁶ Nimwiimuke, tuzeénde. Léeba! Enkoonga yaanze yeéliliza!”

*Yeézu naateébwa omuli itaanu
(Mariko 14:43-50; Luka 22:47-53; Yohana 18:3-12)*

⁴⁷ Obuchilo óobwo Yeézu akaba acháali naahoóyela amagaambo ago, léeba, Yuda, oómo omu baheémba boómwe ikúmi na bábili, yéeza hamo ne embága mpáango ya abaantu abeena embáadi ne engoligo. Embága ezo ekaba esiindikilwe na bakúlu ba abagabe na abanyaampala ba Abayahudi. §

⁴⁸ Yuda óogwo enkoonga koongi wa Yeézu, akaba yaabamanyisize áabo baantu emanyiso. Akaba abagaambiile aáti, “Omuuntu óogwo ndaanyweégela, niwe óogwo nyini, mumukwáate.”

⁴⁹ Yuda kaáhika hali Yeézu, ahonyini, amugaambila aáti, “Kasiíngé, Mweégesa!” Niho yaámunyweégela.

⁵⁰ Yeézu yaámugalulila aáti, “Íwe munywáani, ozile éecho weeza kukola.”

Mbwéenu abaantu abo baamwiililaho, baámuta omuli itaanu Yeézu no kumuboha.

⁵¹ Niho oómo omuli abaabeele bali hamo na Yeézu, asopoololamo bwaangu olubáadi lwoómwe, alumutéeza omuhálila wo omugabe omukúlu no okutwi kwoómwe kuba kwaachweebwáho.

⁵² Náho Yeézu yaámugaambila aáti, “Subya olubáadi lwaawe omu chiláalo chaálwo, habwo kuba abaantu bóona áabo abakwaáta olubáadi, nábo balyaáyitisibwa olubáadi!

⁵³ Ngási, tokusoombookelwa nka nikwo niinhicha kusaba ahali Táata, náwe yaakaáhicha kuunsiindikila óobu nyini bamaléeka boómwe béenzi be ensuli* ikúmi ne ibili?

⁵⁴ Mala sii, kábyaakubeele nkozile iíntyó, mbwéenu bita byaakaáhekize kubaho éebyo ebyaandikilwe omu Maandiko Matakátífu nka nikwo, ni lwaampaka bityo nka nikwo Múungu yaáyeenzilého?”

⁵⁵ Niho Yeézu yaábagaambila abaantu be embága ezo aáti, “Óobu sii, ha kwiiza kuunkwáata kunu mukwaasile embáadi ne engoligo, ngási, nimuleeba nka nikwo ínye ndi omunyagiilizi? Kinaabeele ebilo byóona ntakwóosa niimbeekala ahagáti niinyegesa omu lubúga lwe éenzu ya Múungu, náho timulaleengesize kuunkwáata!

⁵⁶ Náho aga góona géeza, kuba bihikiilizwe éebyo ababáasi baáyaandikile omu Maandiko Amatakátífu.” Niho, abaheémba boómwe bóona beéluka, baámusigaho Yeézu áaho.

*Yeézu omu méeso ga abakúlu ba Abayahudi
(Mariko 14:53-65; Luka 22:54-55, 63-71; Yohana 18:13-14, 19-24)*

§ 26:47 26:47 **Bakúlu ba abagabe na abanyaampala ba Abayahudi:** Bakaba bali abaantu bi Itégekelo lya Balusiingo ba Abayahudi. Habwo obusoomboozi bwooli, osome echigaambo chi Itégekelo lya Balusiingo ba Abayahudi omu Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile. * 26:53 26:53 **Ensuli:** Buli nsuli ekaba eyina abaantu ebihuumbi mukáaga (6,000).

⁵⁷ Mbweenu, abaantu abo bamukwáata Yeézu, baázeenda náze, baámutwáala ahali Kayafa, omugabe omukúlu. Omúka yoómwe, bakakobáho abeégesa be ebilagilo bya Musa na abanyaampala ba Abayahudi.

⁵⁸ Peétero akaba naamukulaatila Yeézu kuluga hala, kuhika aha lubuga lwo omugabe mukúlu. Niho yaataahamo, yeékala hamo na abaleebelezi abone kuleeba óokwo chilaába.

⁵⁹ Abakúlu ba abagabe ni Itégekelo likúlu lyóona lya Abayahudi, bakaba nibaloónda cho kumuteéleleza ebisuba babone kumuchwaáziika no kumwíita Yeézu.

⁶⁰ Bakéeza baalubona be ebisuba béenzi, náho tibalabonesize obubona bwoóna bwóona óobwo obulikubagasa. Haálemwa heezwaho baalubona bábili,

⁶¹ baágaamba báti, “Omuuntu ugu akagaamba nka nikwo, ‘Niinhicha kuzikaambula éenzu ya Múungu no kuzoómbeka káandi aha bilo bísatu.’ ”

⁶² Niho omugabe mukúlu yaáyemeelela, yaámubúuza Yeézu aáti, “Ngási, tozila cho kusubya no óobu echigaambo choóna chóona habwa áago gi balikukulegelela?”

⁶³ Náho Yeézu ayesiza du.

Mbweenu, omugabe omukúlu ogwo yaámugaambila káandi aáti, “Niinkulahiza omulahi hali Múungu óogwo ali omulame, otusoomboolele koólaaba íwe níwe Masihi, Mutábani wa Múungu.”

⁶⁴ Yeézu yaámugalulila aáti, “Níwe waágaamba. Náho niimbagaambila mwéena nka nikwo, kuluga óobu mulyaábona ínye Mutábani wo Omuuntu nnyikeele olubazu lwo obúlyo† lwa Múungu owo obuzizi, naayiza omu bwíile bwo olugulu.”

⁶⁵ Mala, ahonyini omugabe omukúlu káyaahuliile amagaambo ago, yaáteemula ebizwáalo byoómwe, yaágaamba aáti, “Aa! Yaálogota Múungu! Ni buulubona chi káandi óobwo tuchaáyeenda? Mwaáchihulila ímwe nyini nka nikwo óokwo yaálogota Múungu!

⁶⁶ Bityo ímwe nimugaamba muta?” Baámusubiza báti, “Chimugasize kwiitwa!”

⁶⁷ Nikwo, baábaanza kumuchwéela amachwaánta Yeézu omu buso, baámutéela enfune. Abáandi baámutéela eémpi,

⁶⁸ no kumugaambila báti, “Íwe Masihi, gaamba obubáasi, noóha óogwo ayaákuteela?”

Peétero naamwáanga Yeézu

(Mariko 14:66-72; Luka 22:56-62; Yohana 18:15-18, 25-27)

⁶⁹ Mbweenu, ha buchilo obwo nyini, Peétero akaba ayikéele ha lubuga lwe eéka. Niho omuzaánakazi oómo yaamwiililáho Peétero, yaámugaambila aáti, “Neewe nyini okaba oli hamo na Yeézu omunya Galiláaya.”

⁷⁰ Áaho, Peétero yaámwáanga omu méeso ga abaantu bóona, yaámuzila aáti, “Tiínkumumanya áago go olikugaamba!”

⁷¹ Niho yaalugáho aho yaáza ahi iléembo. Omuzaánakazi oóndi yaámubona, yaábagaambila abaantu áabo bakaba baliho aho aáti, “Omuuntu ugu akaba ali hamo na Yeézu Omunyanazaréeti.”

⁷² Peétero yaámwáanga káandi aha mulahi, omu kugaamba aáti, “Tiínkumumanya ogwo muuntu!”

⁷³ Áaho omwáanya muche gukahiíngula, abaantu abaabeele beemeeliile aho, baámwiililáho Peétero, baámugaambila báti, “Byaakáaba, mazima íwe neewe oli oómo omu baantu áabo abali hamo na Yeézu. No óobu engaambo yaawe neekwooleka butúnu nka nikwo noolugiílila Galiláaya!”

⁷⁴ Peétero yaábaanza kweécheena bwooli, alahila, omu kugaamba aáti, “Tiínkumumanya ogwo muuntu!” Ahonyini, enkoókolomi ekoókoloma.

† 26:64 26:64 *Nnyikeele olubazu lwo obúlyo*: Ensoonga yaáho no kuháabwa obutégeki ni ikuzo. 26:64 26:64 Osome Enzina 110:1. 26:64 26:64 Osome Danyéeli 7:13.

⁷⁵ Niho Peétero kwiizuka amagaambo áago Yeézu akaba amugaambiile aáti, “Obuchilo enkoókolomi etakakoókolomile, noóba waányogile entúlo isatu.” Niho, yaásohola ahéelu, yaaba naachula aha ntímba bwooli.

27

Yeézu naatwaálwa hali Pilato

(Mariko 15:1; Luka 23:1-2; Yohana 18:28-32)

¹ Obuchilo kábwaachiile, abakúlu ba abagabe bóona hamo na abanyaampala ba Abayahudi baáteékateeka no kulamula akazeendele okwo balaákola babone kumusikiza Yeézu.

² Niho baámuboha, baázeenda náze baámuhicha aha mutégeki we Echirúumi óogwo akaba naayétwa Pilato.

Yuda naayehotola

(Amakúlu ge Entumwa 1:18-19)

³ Mbwéenu Yuda, óogwo enkoonga koongi wa Yeézu, obuchilo akabona nka nikwo Yeézu yaáchwaaziikilwa kwítwa, yeehulila kubi bwooli. Yeemucha eféeza ezo makúmi asatu no kuzisubya aha bakúlu ba abagabe na abanyaampala ba Abayahudi.

⁴ Yaábagaambila aáti, “Naáhena kumuhikiiliza omu ngalo záanyu ogu muuntu atéena ntaambala mubóne kumusikiza.” Náho boónyini baágaamba, “Áago ti géetu íchwe káandi, no olwaágala lwaawe íwe nyini.”

⁵ Niho Yuda yaáziinaga eféeza ezo omu nzu ya Múungu, yaalugáho, yaázeenda kweéhotola.

⁶ Abakúlu ba abagabe baázikobya eféeza ezo, baágaamba báti, “No muzilo kutulaaniza eféeza ezo ne eféeza ze éenzu ya Múungu, habwo kuba ne zo obuguzi bwe enságama.”

⁷ Mbwéenu, baáteékateeka no kulamula kwiimucha eféeza ezo no kugula ensaambo yi ibúumba habwo kuziika omwo abazenyi.

⁸ Habwe ensoonga ezo, ensaambo ezo neeyeétwa Ensaambo ye Enságama kuhicha leélo.

⁹ Bityo echigaambo chaáhkile éecho omubáasi Yeremia akagaamba aáti, “Bakeemucha ebinogoka bye eféeza makúmi asatu, obukaani óobwo bakekililizana Abaizraeli habwa weényini.

¹⁰ Bagula ensaambo yi ibúumba, nko óokwo Omukáma Múungu yaándagile.”

Yeézu naatwaálwa hali Pilato

(Mariko 15:2-15; Luka 23:2-3, 18-25; Yohana 18:29–19:16)

¹¹ Náwe Yeézu yaáyemelela omu méeso go omutégeki we Echirúumi. Omutégeki ogwo yaámubúuza aáti, “Ngási, íwe níwe omukáma wa Abayahudi?” Yeézu yaámugalulila aáti, “Níwe óogwo olikugaamba.”

¹² Mbwéenu, abakúlu ba abagabe na abanyaampala ba Abayahudi baábaanza kumulégelela Yeézu, náho weényini talabagaluliile choóna chóona.

¹³ Niho Pilato yaámubúuza aáti, “Ngási, tokuhulila áago góona balikukulegelela?”

¹⁴ Náho Yeézu talagalwiile no óobu aha chilegelelo chimo. Pilato yaásobelwa bwooli.

¹⁵ Buli mwáaka omu mazenye ga Paásika, omutégeki we Echirúumi akaba ayina obuteeka bwo kukomoolola embóhe eémo éezo abaantu bakaba nibeénda.

¹⁶ Mbwéenu, habwo obuchilo óobwo, ekaba eliho embóhe eémo óogwo akaba naayétwa Baraba. Embóhe ezo ekamanyiika bwooli habwe ebiheno éebyo akaba naakola.

¹⁷ Ha bwéecho, obuchilo abaantu bakobile áaho, Pilato yaábabúuza aáti, “Noóha óogwo mulikweenda mbakomoololele aha mbóhe ezi ibili? Nimweénda mbakomoololele Baraba, nali Yeézu óogwo abaantu nibamweéta Masihi?”

¹⁸ Pilato akababúuza aátyo, habwo kuba akamanya nka nikwo abakúlu ba Abayahudi bakéeza na Yeézu baámuheéleza omu ngalo zoómwe habwi ichubi kwoónka.

¹⁹ Mbweénu, obuchilo Pilato akaba ayikéele aha chitébe echo cho kuchwaáziikila, omukázi woómwe yaámusiíndikila empola aáti, “Otaákwiiza kumukolela chibi choóna chóona omuuntu ogu omugololoke, habwo kuba naáyagalala bwooli omu chilo omu kulóota habwa weényini.”

²⁰ Náho abakúlu ba abagabe na abanyaampala abáandi ba Abayahudi baábakooba kooba abaantu nka nikwo bamusabe Pilato abakomoololele Baraba no kumuchwaáziika Yeézu abone kwiitwa.

²¹ Pilato yaábabúuza káandi abaantu, aáti, “Noóha óogwo nimweénda mmukomoolole aha mbóhe ezi ibili?” Bamugalulila báti, “Nitweénda otuchiíngulile Baraba!”

²² Pilato yaábabúuza aáti, “Mbweénu mmukole iínta Yeézu óogwo abaantu balikumwéeta Masihi?” Abaantu bóona batéela eyoombo nibagaamba báti, “Mubaámbe aha musalaba!”

²³ Pilato yaábabúuza aáti, “Yaákola chiheno chi nka nikwo abaámbe aha musalaba?” Náho boónyini baáyoongela kuhooyooka báti, “Abaámbe! Abaámbe aha musalaba!”

²⁴ Obuchilo Pilato yaasoombookiilwe nka nikwo tiyaákuhicha kuhiindula ebiteékuzo bya abaantu abo na nka nikwo baábaanza omusaambo, yeemucha améenzi no kunaaba engalo zoómwe bóona nibabona omu méeso gáabo. Niho, yaábagaambila aáti, “Íinye tiinyina ntaambala yoóna yóona aha lufu lwo omuuntu ogu owe ntúungwa nzima. Amagaambo aga galáaba agáanyu ímwe nyini!”

²⁵ Abaantu bóona bamugalulila báti, “Ensagamáye ne ekabe hali íichwe na aha baana béetu!”

²⁶ Niho Pilato yaábakomoololele Baraba, na abalwaanila ngoma boómwe kábaabeele baámazile kumutéela enkoba Yeézu, yaámubaha babone kumubáamba aha musalaba.

Abalwaanila ngoma nibamulogota Yeézu (Mariko 15:16-20; Yohana 19:2-3)

²⁷ Niho abalwaanila ngoma bo omutégeki we Echirúumi baámutwáala Yeézu, baázeenda náwe omu chikaali cho omutégeki. Babakobya omwo abalwaanila ngoma abáandi bóona, baámuzoongoloka Yeézu.

²⁸ Bamuzuúla Yeézu emyéenda yoómwe, baámuzwéeka enkaanzu elikutukula.

²⁹ Baáyogosa omukáko gwa amáhwa, baámuzwéeka omu mútwe no kuluta olusekeyáanda aha ngalo yoómwe yo búlyo abone kubonwa nko omukáma. Batéela ebizwi omu méeso goómwe, niho baaba nibamulogota ahi igayo nibagaamba báti, “Kasiinge, omukáma wa Abayahudi!”

³⁰ Niho baámuchweela amachwaánta, baátwáala olusekeyáanda óolwo omu ngalo zoómwe no kumutéeza teeza nálwo omu mútwe.

³¹ Obuchilo abalwaanila ngoma abo baámazile kumulogota bátyo, baámuzuúla enkaanzu ezo no kumuzwéeka emyéenda yoómwe káandi. Niho, baázeenda kumubáamba aha musalaba.

Yeézu naabaámbe aha musalaba (Mariko 15:21-32; Luka 23:26-43; Yohana 19:17-27)

³² Obuchilo abalwaanila ngoma hamo na Yeézu bakaba nibaluga omu chikaali cha Yeruzaléemu, baábugana no omuuntu oómo óogwo akaba naayétwa Simoni ali omunya Kurene.* Niho baámuhatika kusutula omusalaba gwa Yeézu.

³³ Niho, baáhika ahaantu áaho ahalikwéetwa Goligoota. Izíina éeli liina ensoonga nka nikwo, “Oluhaanga lwo Omútwe.”

³⁴ Niho, baámuha Yeézu evíini éezo bakaba batulaniíze ne echiintu chi ituumbyo. Náho obuchilo yaáziboongize, yaáyaanga kuzinywa.

³⁵ Bamubaámba Yeézu aha musalaba, baábagana ebizwáalo byoómwe† aha kubyeéseza olweeso‡ lwi ibaando. [Niho echigaambo chikahikilizwa echaagaambilwe no omubáasi, “Bakabagana omuli boónyini ebizwáalo byaanze na aha chizwáalo chaanze bakeesa olweeso.”]

³⁶ Beékala aho bamweemanye.

³⁷ Aha lugulu yo omútwe gwoómwe, baatáho echibaáho echiina entaambala yoómwe. Hakaandikwa háti, “OGU NI YEÉZU, OMUKÁMA WA ABAYAHUDI.”

³⁸ Ahaantu áaho, bakaba baliho abaantu bábili abaabeele bali abanyagiilizi. Niho abalwaanila ngoma baábaamba aha misalaba héehi na Yeézu, oómo olubazu lwo obúlyo no oóndi olubazu lwo obumoso.

³⁹ Abaantu abaabeele nibalaba aho, bakaba nibamulogota Yeézu, kunu nibazugumisa emitwe yáabo no kugaamba nka nikwo,

⁴⁰ “Íiwe okagaamba nka nikwo noohicha kuzikaambula éenzu ya Múungu no kuzoómbeka káandi aha bilo bísatu, óobu mbwéenu oyechuungule weénka! Mbwéenu, kábilaaba íiwe níiwe Mutábani wa Múungu, otuúke aha musalaba!”

⁴¹ Bityo nyini, abakúlu ba abagabe na abeégesa be ebilagilo bya Musa hamo na abanyaampala ba Abayahudi baámulogota Yeézu ha kweégaambila báti, “Akaba naachuungúla abáandi, náho tiyaákuhicha kweéchuungula weényini!

⁴² Kábilaaba mazima ali Omukáma wa Abaiziraeli, mbwéenu atuúke aha musalaba, niho neechwe tulaamwiíkiliza.

⁴³ Weényini naamweetégeza Múungu, na naagaámba nka nikwo, ‘Íinye ndi Mutábani wa Múungu.’ Mbwéenu, Múungu amuchuungule óobu keélaaba mazima nikwo alikweendaho.”

⁴⁴ Abanyagiilizi áabo bakabaambwa aha misalaba hamo na Yeézu, nábo baámuzuma Yeézu nko óokwo abáandi bakaba nibamuzuma.

Yeézu naakába

(Mariko 15:33-41; Luka 23:44-49; Yohana 19:28-30)

⁴⁵ Mbwéenu, kubaandiza esáaha mukáaga nyemisana, ensiimbaazi yaátaaha omu nsi yóona kuhika esáaha mweenda.

⁴⁶ Obuchilo bwe esáaha mweenda buti, Yeézu yaáyaambaza ahi iláka liháango aáti, “Eloi, Eloi! Láma sabakithani?” Ensoonga ya amagaambo áago ne eéti, “Múungu waanze, Múungu waanze! Ha bwaáchi waánnagilana?”

⁴⁷ Abaantu bunaanka áabo bakaba beémeeliile aho, obuchilo bahuliile Yeézu naagaámba ago, baágaamba báti, “Ogu naamweéta Eliya.”§

* **27:32 27:32 Kurene:** No omutúulo ogukaba guli Chiziba cha Ntumwa omuli Afrika. **27:34 27:34 Osome Enzina 69:21.** † **27:35 27:35 Baábagana ebizwáalo byoómwe:** Omu buteéka bye Echirúumi, abalwaanila ngoma áabo bakamubaámba ha musalaba omukola biheno weéna wéna, bakaba babagana emyéenda yoómwe. ‡ **27:35 27:35 Kubyeeéseza olweeso:** Bakaba bataho otuti óotwo tukaba twiina oluméenkeno nali amabáale ageene amazína omu chiseme, kuba abasilikale batwaále éecho chilaágweela hali weényini. **27:35 27:35 Osome Enzina 22:18.** **27:46 27:46 Osome Enzina 22:1.** § **27:47 27:47 Ogu naamweéta Eliya:** Eliya naagaámbwa aha habwe ensoonga nka nikwo Abayahudi béenzi bakaba nibekiliza nkokwo Eliya talafwiile nakáti, náho Múungu akamwiiha omu nsi obuchilo ali omulame no kuzeenda náze omu igulu. Káandi bakaba nibategeza kuba Eliya alaásuba káandi omu nsi. Osome 2 Abakáma 2:11; Malaki 4:5.

⁴⁸ Ahonyini, oómo wáabo yeéluka bwaangu, yeemucha ikoobyoy, yaáliizuza eviini esaankameele, yaálita ikoobyoy éelyo aha lusekeyáanda, yeeza yaáheéleleza Yeezu abone kunywa.

⁴⁹ Náho abaantu abáandi baágaamba báti, “Leka! Tulole kábilaaba omubáasi Eliya kaáleéza kumuchiza!”

⁵⁰ Aho, Yeezu yaáyaambaza káandi ahi iláka liháango, mála omwooyo gwaahwámo.

⁵¹ Ahonyini, ichiíngilizo éelyo likaba lili omu nzu ahatakatíifu he éenzu ya Múungu* lyaabalaalukámo enkási ibili kuluga olugulu kuhika ahaansi. Káandi haazila ni iteengeto liháango éelyo elyaaleteliile enchili kwaátika.

⁵² Eémbi zaálaangaala, na abatakatíifu beenzi abáfwiile baázoolwa.

⁵³ Yeezu káyaazoókile, baásohola kuluga omwo omu mbi, baátaaha omu chikaali chitakatíifu cha Yeruzaléemu, baábonwa na abaantu béenzi.

⁵⁴ Obuchilo omwiímeelelezi wa abalwaanila ngoma hamo na abaabeele nibamweemanya Yeezu kábaabweene iteengeto lye éensi ne ebíindi byóona éebyo ebyáagwa, baátína bwooli, baágaamba báti, “Amazima, omuuntu ugu akaba ali Mutábani wa Múungu!”

⁵⁵ Aho bakaba baliho na abakázi béenzi abaabeele balugile omuli Galiláaya bamukulaatiile Yeezu kunu nibamuheeleza. Beemelela hala kunu nibaléeba góona áago gakaba nigakolwa.

⁵⁶ Omu bakázi abo, bakaba balimo Mariamu omunya Magidala, Mariamu nyina wa Yakobo na Yozéfu, na muka Zebedayo ali nyina wa abatábani boómwe.

*Yozéfu omunya Arimatea naamuzúika Yeezu
(Mariko 15:42-47; Luka 23:50-56; Yohana 19:38-42)*

⁵⁷ Obuchilo habeele olweébazo, yeeza omuheémba oómo wa Yeezu óogwo akaba naayétwa Yozéfu. Yozéfu óogwo akaba ali omuhíte kuluga omuli Arimatea.

⁵⁸ Yozéfu yaázeenda ahali Pilato, yaámusaba omutúumbi gwa Yeezu. Niho, Pilato yaálagila abalwaanila ngoma boómwe nka nikwo bazeénde bamuhe omutúumbi ogwo.

⁵⁹ Yozéfu yaázeenda nábo, yaátwáala omutúumbi gwa Yeezu, yaáguzínga omu isáanda.

⁶⁰ Yaaguta omutúumbi ogwo omu mbi yoómwe ye enyaanga éezo ekaba etakaziikagwamo omutúumbi gwo omuuntu weéna weéna, enyaanga éezo ekaba esumilwe aha luchili.† Niho yaahilingisizáho ibáale liháango lyaásweeka omulyaango gwe eémbi, yaalugáho.

⁶¹ Ha buchilo obwo, Mariamu omunya Magidala na Mariamu ogwo oóndi, bakaba beékeelee aho boolekiíle eémbi.

Abalwaanila ngoma nibaliínda eémbi

⁶² Echilo cha kábili, éecho cho kuheleelukila Echilo cho kweéloonza habwe Endaálíkizo, abakúlu ba abagabe na Abafarisayo baákoba hali Pilato.

⁶³ Baámugaambila Pilato báti, “Íwe omukáma, nitwiizuka nka nikwo obuchilo omubéehi ogwo akaba achili omulame, akagaamba nka nikwo, ‘Aha chilo cha kásatu, ndaázooka kuluga omu bafwiile.’

⁶⁴ Ha bwéecho, nitusaba obalagile abalwaanila ngoma baawe baliínde eémbi kuhicha echilo cha kásatu. Kábilaaba otatílého obuleebelezi, abaheémba boómwe baakaáhicha kwiiza kwíiba omutúumbi gwoómwe no kugaambila abaantu nka nikwo yaázoolwa kuluga omu bafwiile. Kábilaaba baákola bátyo, ebisuba byáabo ebya amahleeluka nibiba bíbi bwooli kusaaga ebisuba ebya mbele.”

* 27:51 27:51 *Éenzu ya Múungu:* Habwo obusoomboozi bwooli osome Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile. † 27:60 27:60 Obuteéka bwa Abayahudi bwo kuziika abaantu, bakaba nibabata abáfwiile omu nyaanga na kutaho ibáale aha chisasi. Eémbi ya Yeezu ekaba eli omu nyaanga.

⁶⁵ Pilato yaábagalulila aáti, “Mwiinábo abalwaanila ngoma, mwiilóoko aha mbi mubóne kuziliinda habwa amagala géenyu góona.”

⁶⁶ Niho baázeenda aha mbi, baatáho eméeneko yo olumanyiso ahi ibáale éelyo, kuba babone okusoombookelwa kábilaaba omuuntu yaálihiliingisa. Niho, baábasíga abalwaanila ngoma aho babone kuliinda eémbi.

28

Yeézu naazóoka

(Mariko 16:1-10; Luka 24:1-12; Yohana 20:1-10)

¹ Ne echilo che Endaálíkizo kichahiíngwile, omulucheeleléwa echilo cha aha bwooyo, Mariamu omunya Magidala hamo na Mariamu ogwo oóndi, baázeenda kuleeba omu mbi.

² Ahonyini, chaaba echiteengeto chiháango che éensi, habwo kuba maléeka wo Omukáma Múungu akahanaantuka kuluga omu igulu, yeélilila aha mbi, yaálihiliingisiza ibáale elyo ha lubazu, yaáliikalila aha lugulu yaályo.

³ Akaba naayeengelela nko olulábyo lwe enkuba, ne emyéenda yoómwe ekaba neeyéla pee!

⁴ Obuchilo abalwaanila ngoma abo baabweene ago, baámutíina bwooli ogwo maléeka* baázuguma, báagwa baaba nka abáfwiile.

⁵ Aho, maléeka ogwo yaábagaambila abakázi abo aáti, “Mutatiina! Niinsoomboókelwa nka nikwo mwéeza kumuloondela Yeézu óogwo ayaabáambilwe aha musalaba.

⁶ Taliho aha! Yaázoolwa, nko óokwo yaágaambile. Mwiíze mulole áaho bakaba bamulyaámikile.

⁷ Óobu, muzeénde bwaangu, mubagaambile abaheémba boómwe nka nikwo, ‘Yaázoolwa kuluga omu bafwiile, naabeebeembelela kuhika omuli Galiláaya. Okwo niho áaho mulaamusaánga!’ Óobu, naágaamba éecho neeza kubasoomboolela!”

⁸ Niho abakázi abo baalugáho bwaangu kuluga aha mbi aho nibeeganya no okuba na manulilwa maháango. Beéluka kuzeenda kubasoomboolela abaheémba ba Yeézu áago maléeka akabagaambila.

⁹ Léeba, Yeézu yaábugana nábo yaábaangalucha, “Niimbasuula!” Abakázi abo, bamwiililaho, baáhika nibamugwa omu magulu, baaba nibagakwaáta, nibamulámya.

¹⁰ Niho Yeézu yaábagaambila aáti, “Mutatiina. Muzeénde mubagaambile abeekiliza bazeenzi baanze† bazeénde okwo Galiláaya, okwo niho baansaánge.”

Abaleebelezi be eémbi ya Yeézu nibagaámbe ebisuba

¹¹ Mbwéenu, obuchilo abakázi abo kábaabeele nibazeénda omu muháanda, omuli abo abalwaanila ngoma abaabeele nibaliínda eémbi ya Yeézu baalugáho aho no kuzeenda omu chikaali cha Yeruzaléemu. Obuchilo kábaahikile, baáfumooolela abakúlu ba abagabe góona áago agáagwa.

¹² Niho abakúlu ba abagabe abo beékobyá hamo na abanyaampala ba Abayahudi, baábiteélana no kulamula óokwo balaákola. Niho baábaheela abalwaanila ngoma abo empilya nyíinzi.

¹³ Baábagaambila báti, “Kábilaaba omuuntu weéna weéna naababuúza habwa ago agáagwa, mugaámbe nka nikwo, ‘Itúumbi obuchilo íichwe tukaba tuli omu túlo, abaheémba ba Yeézu bakéeza baáyiba omutúumbi gwoómwe.’

¹⁴ Buzima, noobwo Pilato alaáhuilila ago magaambo, íichwe nituhooya náze mutaákwiiza mukaza omu Iwaágalo.”

* **28:4 28:4 Maléeka:** Habwo obusoomboozi bwooli osome *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile.*

† **28:10 28:10 Abeekiliza bazeenzi baanze:** Yeézu aha naamanyisa na abaheémba boómwe.

¹⁵ Niho abalwaanila ngoma baáyanaankula empilya na baázeendelela omu mutégeko nko óokwo baayegesizwe na abanyaampala ba Abayahudi. Amagaambo gáabo ge ebisuba gaásaambaala bwooli omu Bayahudi, na gaagumaho kuhicha leélo.

*Yeézu naabeesuúlulukiza abaheémba ikúmi no oómo
(Mariko 16:14-18; Luka 24:36-49; Amakúlu ge Entumwa 1:6-9)*

¹⁶ Abaheémba ba Yeézu ikúmi no oómo baázeenda Galiláaya omu ibaanga elyo Yeézu yaábalagiile.

¹⁷ Okwo baamusaangayo. Obuchilo kábamubwéene, baámulamya, náho omuli boónyini abáandi baaba no okugomwa gomwa nka nikwo ni Yeézu.

¹⁸ Mbwéenu Yeézu akabeélilila, yaábagaambila aáti, “Múungu ampeelee obuzizi bwóona bwo omu igulu no bwo omu nsi.

¹⁹ Ha bwéecho mbwéenu, nimuzeénde omu baantu ba amahaánga góona no kuboólekeelela babe abaheémba baanze. Muzile mútyo aha kubabatiza omu izíina lya Táata, ne lyo Omutábani ne lyo Omwooyo Mutakatíifu.

²⁰ Nimubeégese kweékomya byóona éebyo naábalagiile íimwe nyini. Mwiizuke, íinye níimba mbaliho neemwe ebilo byóona, kuhicha omuhélo gwe enchilo.”

Empola Nzima za Yeézu Kristu nko óókwo zayaandikilwe na Mariko Obweébeembezi

Echitabu éechi chikaandikwa na Mariko. Mariko, óógwo obúundi akaba ayétwa Yohana nali Yohana Mariko, akaba ali oómo wa Abakristu ba mbele (Amakúlu ge Entumwa 12:12). Akaba naazeénda na aboólekeelezi nka Paulo (Amakúlu ge Entumwa 13:1-13), Barinaba (Amakúlu ge Entumwa 15:36-41), na Peétero (1 Peétero 5:13).

Aha chitabu éechi, Mariko akaba naabaandikila Abakristu ba Rúumi. Obuchilo óóbwo omukáma Nero akaba naatégeka, na hakaba heena ebyaágalalo habwa Abakristu. Mariko akeenda kugumisa Abakristu aha kwiikiliza habwo kubasoomboolela Abakristu nka nikwo nibeendelwa kwaágalazwa nka Kristu óókwo akaágalala no kufwa.

Mariko naamanyisa ebiteékuzo byo kwaandika echitabu éechi aha muchafwa gwa mbele, “*Empola Nzima ya Yeézu Kristu, Mutábani wa Múungu.*” Naayeénda abasomi boómwe basoombookelwe nka nikwo, Yeézu niwe Masihi, óógwo Múungu akamusiíndika nka nikwo óókwo akalaganaho. Nitusoma amahano méenzi áago akakola Yeézu, akachiza abaantu, akabasohozamo amazimu no kubaganyila abaantu ebiheno byáabo. Áago nigooleka obuhicha bwa Yeézu, nka nikwo akaluga owa Múungu, kwiiza kweésohoza obulami bwoómwe kubakomoolola abaantu kuluga omu magala ge ebiheno.

*Yohana naaloónza omuháanda habwa Yeézu
(Matayo 3:1-12; Luka 3:1-18; Yohana 1:19-28)*

¹ Ezi niyo entabuko ye Empola Nzima ya Yeézu Kristu,* Mutábani wa Múungu.†

² Ni nko óókwo eyaandikilwe habwa weényini omu chitabu cho omubáasi Isaya aáti, “Huliiliza, niinsiindika entumwa yaanze omu méeso gaawe, óógwo alaakweébeembelela omu kukugololela omuháanda.

³ Iláka liháango lyo omuuntu ali omu nsi yo obwoóma naayolekeelela omu kwaambaza,
‘Muguloonze omuháanda gwo Omukáma,
mugolole obulabo óóbwo alaahiíngula!’”

⁴ Entumwa ogwo akaba naayétwa Yohana Omubatiza. Akaba ali omu nsi yo obwoóma naayolekeelela, akaba naayolekeelela abaantu aáti, “Mazima mutamwe ebiheno byáanyu, mubatizwe, Múungu abone kubaganyila!”

⁵ Abaantu béenzi kuluga omu chikaali cha Yerusaléemu no omu byaalo byóona bya Yudea bakaba nibamwiízaho Yohana. Abaantu abo baaba nibegaamba ebiheno byáabo, náwe yaaba naababatiza omu munóna gwa Yorodáani.

⁶ Yohana akaba azweele ebizwáalo bya amooya ge entwaangabuleende, no omusipi gwe enkoba gumunywa éenda yoómwe.‡ Ebyookulya byoómwe bikaba bili empalala na amóochi moochi go omu nsi yo obwoóma.

⁷ Yohana akaba naayolekeelela naagaamba aáti, “Ti mwáanya mula naayiza omuuntu oóndi ogwo alikuunchíla ha buhicha. Ínye mazima tiinkwiílwé no nóobu

* **1:1 1:1 Kristu:** Habwo obusoomboozi bwooli osome *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile.* † **1:1 1:1 Mutábani wa Múungu:** Habwo obusoomboozi bwooli osome *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile.* **1:2 1:2** Osome Malaki 3:1. **1:3 1:3** Osome Isaya 40:3. ‡ **1:6 1:6** Emyéenda éezo Yohana akaba azwaala, zikaba zili nke éezo zo omubáasi Eliya. Osome 2 Abakáma 1:8.

kumuheeleza nko omuzáana no nóobu kwíinama no kumusumuululila enkóba za amakuúbaasi goómwe.

⁸ Ínye niimbabatiza aha améenzi, náho weényini alaábabatiza aha Mwooyo Mutakatíifu.”

Okubatzwa kwa Yézu
(Matayo 3:13-17; Luka 3:21-22)

⁹ Obuchilo obwo, Yézu yéza kuluga Nazaréeti, omuli Galiláaya. Náwe Yohana yaámubatiza omu munóna gwa Yorodáani.

¹⁰ Yézu nóobu akaba naasabuka omu méenzi, ahonyini abona igulu nilibalaaluka, no Omwooyo Mutakatíifu nigumuhanaántukila nke echíiba no kutuúngama hali weényini.

¹¹ Iláka kuluga omu igulu lyaágaamba líti, “Íwe níwe Mutábani waanze engaanzi, óogwo nnyesiimaho neewe bwooli!”

Yézu naaleengesibwa ni Isitáani
(Matayo 4:1-11; Luka 4:1-13)

¹² Ahonyini Omwooyo Mutakatíifu yaámutwáala Yézu kuzeenda omu nsi yo obwoóma.

¹³ Yaálama áaho ebilo makúmi aána, naaleengesibwa ni Isitáani. § Akaba ali okwo omu nsi yo obwoóma hamo ne enyameéswe, nábo bamaléeka* kuluga ahali Múungu bakaba nibamuheeleza.

Yézu naatóoza abaheémba boómwe
(Matayo 4:12-22; Luka 4:14-15; 5:1-11)

¹⁴ Ebilo bunaanka bihiingula, Yohana aba yaábohwa omu ibóhelo. † Obuchilo akaba ali omu ibóhelo, Yézu yaázeenda omu nsi ya Galiláaya, akaba naayolekelela Empola Nzima za Múungu.

¹⁵ Obuchilo naayolekelela, akaba naagaamba aáti, “Obuchilo óobwo obukagaambwa, bwaáhikile. Káandi, obukáma bwa Múungu‡ bweéliliize. Mbwéenu mutamwe no kulekelela ebiheno byáanyu, no kwiikiliza Empola Nzima.”

¹⁶ Echilo chimo, óobu Yézu yaabeele naahiingula aha ngeégeelo ye enyaanza ya Galiláaya, yaábona Simoni hamo na Andrea mweene wáabo Simoni, bakaba nibatéga eénfwi bwe emitégo, habwo kuba bakaba bali abategi.

¹⁷ Yaábagaambila aáti, “Mwiíze, muunkulaatile! Ínye niimbahiindula kuba abategi ba abaantu.” §

¹⁸ Ahonyini, baáleka emitégo yáabo, baámukulaatíla Yézu.

¹⁹ Obuchilo yaabele yeelilaho akazeendo kache hamo na abaheémba boómwe bábili abo, Yézu yaábona Yakobo no omulumuna Yohana batábani ba Zebedayo, bali omu bwáato, bakaba nibasoboólola emitégo yáabo.

²⁰ Ahonyini, abéeta nka nikwo bamukulaatile, baámusigaho isébo hamo na abakózi boómwe omu bwáato, bamukulaatíla Yézu.

Yézu naamanyisa obuzizi bwoómwe
(Luka 4:31-37)

§ **1:13 1:13 Isitáani:** Habwo obusoomboozi bwooli osome *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile.* * **1:13**

1:13 Bamaléeka: Habwo obusoomboozi bwooli, osome echigaambo cha *Maléeka* omu *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile.* † **1:14 1:14 Yohana aba yaábohwa omu ibóhelo:** Akabohwa habwo kuba akamukáama omutégeki Herode Antipasi habwe ebikolwa byoómwe bíbi byo kuswéela muka mweene wáabo. ‡ **1:15 1:15**

Obukáma bwa Múungu: Habwo obusoomboozi bwooli osome *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile.*

§ **1:17 1:17 Abategi ba abaantu:** Ensoonga yaáho ni nka nikwo bahwéele abaantu kuluga omu biheno byáabo no kubakoba hamo omu mbága ya abaantu ba Múungu.

²¹ Niho Yeézu na abaheémba boómwe abo bana baázeenda omuli Kaperinaumu. Áaho echilo che Endaálíkizo* chiba chaáhika, bataahamo omu isomelo,[†] na Yeézu yaábaanza kweégesa.

²² Abaantu bóona abaabeele nibahuliiliza ameégeso goómwe gaábasobeza bwooli. Akaba naayegesa nko omuuntu owo obuzizi, akaba atali nka abeégesa be ebilangilo bya Musa‡ óókwo bakaba nibeegesa.

²³ Omu isomelo omwo, hakaba halimo omuuntu oómo ayaabeele akwaásilwe izimu. Yaáchula ahi iláka,

²⁴ naagaámba aáti, “Íwe Yeézu Omunyanazaréeti, oyina ntaambala chi íwe neechwe ka nootuloónnda? Weeza kutusiingaalicha? Niinkumanya íwe, nkokwo íwe níwe Omutakatiifu ayaatooziibwe na Múungu.”

²⁵ Yeézu yaálíkaama izimu elyo naagaámba aáti, “Oyésíze! Oluheendemo ha muuntu ogu!”

²⁶ Izimu lyaamutamo ebisiimbo bwooli ogwo muuntu, lyaátéela empámo no kumulugámo.

²⁷ Abaantu bóona baákamaala bwooli, niho beébúuza báti, “Ni chííha éechi? Ameégeso aga ni masha, geena obuzizi! Káandi, léeba, ayina obuzizi bwo kukaama amazimu, nágo nigamukoondookela.”

²⁸ Ti mwáanya mula, abaantu kuluga omu chaalo chóona cha Galiláaya baaba baáhuliza empola za Yeézu.

Yeézu naachíza abalwéele béenzi (Matayo 8:14-17; Luka 4:38-41)

²⁹ Kabaalugile omu isomelo, Yeézu, Simoni na Andrea, bali hamo na Yakobo na Yohana, baázeenda hamo omúka ya Simoni na Andrea.

³⁰ Nóobu baáhikile, Yeézu yaásoomboolelwa nka nikwo nyinazaala wa Simoni ali omu nzu alyaamile aha chitabo, atiiilwe omuswiiza.

³¹ Niho Yeézu kwiililaho áaho alyaamile, yaámukwáata omukóno, yaámuhweela kwiimuka. Akáanya ako nyini ogwo nyinazaala wa Simoni aba yaáchila ogwo muswíza, yaábaanza kubatóna ebyookulya.

³² Izóoba kályaagwiilemo, obuchilo Endaálíkizo yaahwéele, abaantu kuluga omu chaalo echo baamuleétela Yeézu abalwéele béenzi abali aha chihalala, na abaabeele batuungamiilwe amazimu.

³³ Abaantu béenzi bwooli bo omu iboma elyo beekobeza aha chisasi che éenzu ya Simoni na Andrea.

³⁴ Náwe Yeézu aba yaábachiza abaantu beenzi abaabeele beena amalwáala bunaanka bunaanka. Káandi, yaabasohozamo amazimu méenzi, náho talagakuúndiile gabone kugaamba ago amazimu, habwo kuba gakaba nigamumanya Yeézu nkokwo niwe Masihi. §

Yeézu naayolekelela omuli Galiláaya (Luka 4:42-44)

³⁵ Nyeéncha eémo omulutulutúlu bwooli Yeézu aba yeémuka, yaázeenda ahaantu áaho hakaba hatéena abaantu, yaábaanza kuneémbelela.

³⁶ Simoni na bazeenzíbe kábasaangile ataliho, baázeenda kumuloondela.

³⁷ Obuchilo kábaamubwéene, baámugaambila báti, “Buli muuntu naakuloónnda!”

* **1:21 1:21 Endaálíkizo:** Habwo obusoomboozi bwooli osome *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile.*

† **1:21 1:21 Isomelo:** Habwo obusoomboozi bwooli osome *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile.* ‡ **1:22 1:22 Abeégesa be ebilangilo bya Musa:** Habwo obusoomboozi bwooli osome *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile.* § **1:34 1:34 Masihi:** Habwo obusoomboozi bwooli, osome echigaambo cha Kristu omu *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile.*

³⁸ Yeézu yaábagalulila aáti, “Tuzeénde omu migoongo ezíndi eza aha butúuzi, mbone kwoólekeelayo okwo, kuba nnyizile habwe emilimo ezo.”

³⁹ Niho yaázeenda omuli Galiláaya yóona no kwoólekelela omu masomelo gáabo, no kubeéhamo abaantu amazimu.

*Yeézu naachíza omubéembe
(Matayo 8:1-4; Luka 5:12-16)*

⁴⁰ Hakaba heena omuuntu oómo ali omubéembe,* yaamwiizáho Yeézu. Yaáteela ebizwi ahaansi, yaámuneéembelela aáti, “Koólaayeénda, oyine obuhicha bwo kuunyéza!”

⁴¹ Yeézu yaámuganyila, yaáyeleeza omukóno gwoómwe aha mulwéele no kumukolaho, yaámugaambila aáti, “Niinyeénda ochile, oyele!”

⁴² Ahonyini obubéembe bwaamulugaho ogwo muuntu, náwe aba yaáyela.

⁴³ Mala Yeézu yaámuhana omu kumuchaáhukila no kumwiihaho bwaangu,

⁴⁴ no kumúlagila aáti, “Lola, otabigaambila muuntu weéna weéna! Choónka, ozeénde oze kweéyoleka ha mugabe.† Osohoze echitáambo cho kwéezwa kwaawe nko óokwo ebilagilo bya Musa bilikulagila, obóne kwoóleka abaantu nka nikwo waáyézwa.”

⁴⁵ Náho, omuuntu ogwo yaalugáho aho, yaábaanza kulaanga empola zo kuchizwa kwoómwe. Habwa ago, Yeézu talahikize káandi kutaaha omu muzihwa gwoóna gwóona aha bweélu.‡ Chaamusunika ayikale weénka ahélu ahaantu ahali bweeseléke, no nóbu bityo abaantu bakaba nibamwiizaho kuluga enkási zóona.

2

*Yeézu ayina obuzizi bwo kuganyila ebiheno
(Matayo 9:1-8; Luka 5:17-26)*

¹ Obuchilo ebilo bíche byaáhiíngwiile, Yeézu yaázeenda káandi omuli Kaperinaumu, abaantu baáhuliza nka nikwo ali omúka.

² Abaantu béenzi baákoba omu nzu ezo, kuhicha kubulwa aho kulabila aha chisasi. Yeézu akaba naayolekelela abaantu echigaambo cha Múungu.

³ Obuchilo akaba naayolekelela, beeza abaantu bana, bamumwiimukize aha chitwaálilizi omuuntu óogwo akaba ali enséege.*

⁴ Baásiingwa kumutaashamo omwo áaho akaba aáli Yeézu, habwe embága mpáango. Baáhanama olwéego kuza aha luswi† lwe éenzu, baáfumula oluswi aha lugulu áaho Yeézu akaba ali, baátúucha echitwaálilizi aho óogwo ayaabeele ali enséege akaba alyaamile.

⁵ Obuchilo Yeézu káyaabwéene echikolwa cha abaantu abo, yaámanya nka nikwo bakaba beena okwiikiliza. Yaámugaambila owe enséege aáti, “Íwe mwána waanze, waáganyilwe ebiheno byaawe.”

⁶ Abeégesa abáandi be ebilagilo bakaba beékeele aho. Boónyini bakaba nibateekuza omu miganya yáabo nka nikwo,

⁷ “Ha bwaáchi omuuntu ogu naagaamba aátyo? Naamulogota Múungu! Táliho omuuntu óogwo yaakuhicha kuganyila ebiheno, náho Múungu weénka!”

* **1:40 1:40 Omubéembe:** Ne endwála yo omubili. Abeena obubéembe tibalakuundiilwe kutulaanila na abazima, no nóbu kuza omu Misa. † **1:44 1:44 Mugabe:** Kwiingana ne ebilagilo bya Musa, omugabe niwe akaba acheéngeleza nka nikwo omuuntu achilizwe obubéembe. Osome Amagaambo ga Abaláawi 14:1-32. Habwo obusoomboosi bwooli, osome Abagabe omu Obusoomboosi habwa Amagaambo Agagumile. ‡ **1:45 1:45 Yeézu talahikize káandi kutaaha omu muzihwa gwoóna gwóona aha bweélu:** Abaantu béenzi bakaámukobileho babone kuchizwa ha kuba obuchilo bwoómwe bwo kweemanyisa ha abeébeembezi. * **2:3 2:3 Enséege:** No omuuntu alageele omubili gwe. † **2:4 2:4 Oluswi:** Ebilo éebyo, éenzu za Abayahudi zikaba ziina oluswi oluli aha bwélu aha lugulu. Bakaba niboombeka olwéego ahélu lwo kuhanamila.

⁸ Ahonyini Yeézu yaámanya ebiteékuzo byáabo omu muganya gwoómwe, yaábagaambila aáti, “Ha bwaáchi nimuteekuza mútyo omu miganya yáanyu?”

⁹ Ngási, ni chííha echilikuhuhuuka bwooli, kumugaambila omuuntu óogwo ali enséege nka nikwo, ‘Waáganyilwe ebiheno byaawe,’ nali, ‘Yemeelela, twaála echitwaálilizi chaawe, olibate’?

¹⁰ Aha nsoonga nu, mbooleke nka nikwo ínye Mutábani wo Omuuntu‡ nheelwe obuzizi bwo kubaganyila abaantu ebiheno omu nsi.” Niho Yeézu yaámugaambila omuuntu óogwo akaba ali enséege aáti,

¹¹ “Niinkugaambila nka nikwo, yemeelela, twaála echitwaálilizi chaawe, ozeénde omúka!”

¹² Ahonyini omuuntu ogwo yaáyemeelela, yeemucha echitwaálilizi choómwe, yaásohola ahéelu. Abaantu abo bóona baásobelwa, baámukuza Múungu, baágaamba báti, “Tuchaáliga kubona ihano nke eli elyaakolwa leélo!”

Omukáma Yeézu akeeza kuchuúngula abe ebiheno (Matayo 9:9-13; Luka 5:27-32)

¹³ Yeézu yaalugáho, yaázeenda káandi aha ngeégeelo ye enyaanza ya Galiláaya. Abaantu béenzi baámukulaatíla, yaábeegesa.

¹⁴ Obuchilo Yeézu akaba naazeénda, omu muháanda yaábona Láawi omwaana wa Alfayo,§ ayikéele omu kazu koómwe kokutobesezamo oluhaambwe. Yeézu yaámugaambila aáti, “Onkuláatile.” Láawi yaáyemeelela, yaábaanza kumukulaatila.

¹⁵ Yeézu na abaheémba boómwe baázeenda kulya ebyookulya ha luhelo omu nzu ya Láawi. Abahaámbya* na abáandi béenzi áabo baámanyikile kuba abaheni† bakaba nibalya ebyookulya hamo nábo, habwo kuba béenzi be entúungwa ezi bakaba nibamukulaatíla.

¹⁶ Mbweénu abeégesa be ebilagilo abaabeele bali Abafarisayo,‡ obuchilo kábamubwéene Yeézu naálya na abahaámbya hamo na abaheni abáandi, baábabúuza abaheémba boómwe báti, “Ha bwaáchi naálya hamo na abahaámbya na abaheni abáandi?”

¹⁷ Obuchilo Yeézu yaáhuliile amagaambo gáabo, yaábagaambila, “Abaantu abeene enziingo nzima, tibakugaswa omulaguzi, náho abalwéele nibo abalikugaswa! Ínye tiíndeezile kwéeta abaantu abagololoke, náho abaheni.”

Ameégeso habwe echisiibo (Matayo 9:14-17; Luka 5:33-39)

¹⁸ Obuchilo bunaanka, abaheémba ba Yohana Omubatiza hamo na Abafarisayo bakaba bali omu chisiibo. Niho abaantu bunaanka baázeenda hali Yeézu, baámubúuza báti, “Ha bwaáchi abaheémba ba Yohana na abaheémba ba Abafarisayo baza omu chisiibo, náho abaheémba baawe tibaza omu chisiibo?”

¹⁹ Yeézu yaábagalulila aáti, “Ngási, abasagazi ba chisweéla nibaza omu chisiibo, bali hamo na chisweéla omu bweenga? Obuchilo bwóona óobwo bali hamo na chisweéla, tibakuhicha kuza omu chisiibo!”

²⁰ Náho ebilo biliyo nibíiza niho balaáyakwa chisweéla. Obuchilo obwo, niho baliba ne echisiibo.

‡ 2:10 2:10 **Mutábani wo Omuuntu:** Habwo obusoomboozi bwooli osome *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile.* § 2:14 2:14 **Láawi omwaana wa Alfayo:** Izíina eliindi niwe Matayo. * 2:15 2:15 **Abahaámbya:** Habwo obusoomboozi bwooli osome *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile.* † 2:15 2:15 **Abaheni:** Abafarisayo bakaba nibakulaatíla bwooli ebilagilo bya Musa, no nóbu bakoongela ebilagilo no obuteéka obúundi. Abaabeele batakwáata ebilagilo no obuteéka obwo, Abafarisayo bakaba beetibwa abaheni. ‡ 2:16 2:16 **Abafarisayo:** Habwo obusoomboozi bwooli osome *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile.*

²¹ “Taliho omuuntu abaziilila echibatulo chisha aha mwéenda ogukokweele. Kaálaabazilila, echibatulo chisha nichiteémula omwéenda ogukokweele no kwoongela kubatuka bwooli.

²² Káandi taliho omuuntu óogwo alikuchenena evíini[§] eénsha omu nfulebe ze eémpu enkokolo. Obuchilo evíini neetuúmba neeziteémula enfulebe éezo ne evíini neeséeseka ne enfulebe nizisiisikala. Evíini eénsha neeyeendelwa kutéebwa omu nfulebe ze eémpu eénsha.”*

*Omutábani wo Omuuntu niwe Omukáma
we echilo che Endaálíkizo
(Matayo 12:1-8; Luka 6:1-5)*

²³ Echilo chimo che Endaálíkizo, Yeézu akaba naalaba omu masaambo ge engano, hamo na abahaémba boómwe, mala abahaémba boómwe baábaanza kuhulula amakuumba, baálya.

²⁴ Niho Abafarisayo baámugaambila Yeézu báti, “Léeba, abahaémba baawe nibakola agali omuzilo aha chilo che Endaálíkizo!”

²⁵ Yeézu yaábagalulila aáti, “Ngási, timukasomaga Amaandiko Matakatiifu nka nikwo Daudi yaákozile obuchilo yaabulabuliilwe, weényini na bazeenzíbe obu baabeele beene enzala?”

²⁶ Akataaha omu nzu ya Múungu, obuchilo Abiatari akaba ali omugabe mukúlu wa Múungu, yaálya emikaate yaámo éezo ekaba yaásohweezwe hali Múungu. Telakuundiilwe omu bilagilo bya Musa omuuntu kulya emikaate éezo náho abagabe ba Múungu boónka, náho Daudi akazilya, mala yaaha na bazeenzíbe áabo akaba ali hamo nábo, baba baálya ezo mikaate yaámo.”

²⁷ Niho Yeézu yaábagaambila aáti, “Abaantu tibalahaangilwe nka nikwo, babigomookele ebilagilo bye Endaálíkizo, náho echilo che Endaálíkizo chikateebwáho na Múungu nka nikwo, chibahwéele abaantu.

²⁸ Aha nsoonga ezi, ínye Mutábani wo Omuuntu nínye Omukáma we Endaálíkizo.”

3

*Yeézu naachíza omuuntu echilo che Endaálíkizo
(Matayo 12:9-14; Luka 6:6-11)*

¹ Echilo echíindi che Endaálíkizo, Yeézu yaátaaha omu isomelo lya Kaperinaumu, akaba aliho omuuntu óogwo alageele omukóno.

² Abafarisayo bakaba bamuliindiliile bwooli Yeézu, babone kaálaamuchiza omuuntu ogwo echilo che Endaálíkizo. Kaálaamuchiza, babone omuháanda gwo kumulégelela.

³ Yeézu yaámugaambila omuuntu óogwo akaba alageele omukóno, aáti, “Íiza, oyemeelele ahagáti.”

⁴ Niho Yeézu yaábabúuza aáti, “Mbwéenu, kwiingana ne ebilagilo bya Musa, ngási ni chiintu chi echíkililiziibwe kukolwa ha chilo che Endaálíkizo, kukola ebizima nali kukola ebíbí? Echilo echo tubuchíze obulami, nali kwíta?” Boónyini beésiza che!

⁵ Yeézu yaábaleeba bóona aha chiniga, yaázuzubalilwa omu muganya gwoómwe habwo kulemeela kwe emiganya yáabo. Niho yaámugaambila omuuntu ogwo aáti, “Golola omukóno gwaawe.” Náwe yaágolola omukóno gwoómwe, ahonyini gwaáchila!

§ 2:22 2:22 *Evíini*: Habwo obusoomboozi bwooli osome *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile*. * 2:22 2:21-22 *Echibatulo* ne *evíini eénsha*: Ne emigani elikweémelelela ameégeso ga Yeézu amasha mala mazima kusaaga aga Abafarisayo. Ameégeso ga Abafarisayo gakaba gali aga kala. 2:26 2:26 Osome 1 Samweeli 21:1-6.

⁶ Ahonyini Abafarisayo abo baásohola ahéelu, beékobyá no kuteéka téeka na abahweezi bo omukáma Herode* Antipasi† baábiteélana óokwo balaámwíta Yéézu.

Abaantu béenzi nibamwiízaho Yéézu

⁷ Yéézu yaalugáho aho, yaázeenda aha nyaanza ya Galiláaya hamo na abaheémba boómwe. Embága mpáango ya abaantu kuluga Galiláaya na Yudea yóona emukulaatila,

⁸ habwo kuba bakaba bahuliile amahano áago akaba akozile. Abaantu áabo bakaba balugile obutúuzi na hala. Bakaluga omu chikaali cha Yeruzaléemu, Yudea na Idumaya, ha mulaambo gwo omunóna gwa Yorodáani na héehi ne emizihwa ya Tíilo na Sidóoni.

⁹ Yéézu yaábagaambila abaheémba boómwe baloónze obwáato, kuba abaantu kibalaamweémigisiliza abone kutaaha omu bwáato obwo.

¹⁰ Abalwéele bakaba nibeemigisiliza babone kumukwáatáho, habwo kuba akaba achilize béenzi.

¹¹ Na abaantu abeena amazimu obuchilo baamubwéene, gakaba nigagwa omu magulu goómwe no okuchula ahi iláka liháango gáti, “Íiwe oli Mutábani wa Múungu!”

¹² Náho yaágaangila ha kugachaáhukila nka nikwo, gataákuba nigalaánga empola zoómwe ha baantu abáandi.

Yéézu naasiindika abaheémba boómwe ikúmi na bábili (Matayo 10:1-4; Luka 6:12-16)

¹³ Yéézu yaáhanama omu ibaanga. Okwo yaáyéta abaantu áabo yaáyeenzile weényini, baamwiizáho.

¹⁴ Yaátoozá abaantu ikúmi na bábili kuba hamo náze na aábe naabasiindika kwoólekeelela.

¹⁵ Káandi, akabaha amagala go kubiinga amazimu aha baantu.

¹⁶ Aga nigo amazína ga abaantu ikúmi na bábili áabo yaatoólize, Simoni, óogwo Yéézu akamuluka iziína eliindi, Peétero,‡

¹⁷ Yakobo no omulumuna Yohana, abo nibo bakaba bali abáana ba Zebedayo, áabo Yéézu akabaluka iziína lya Boanerge, ensoonga yaáho abeene enkuba,

¹⁸ Andrea, Filipino, Baritolomayo, Matayo, Tomaso, Yakobo omwaana wa Alfayo, Tadayo, Simoni Omuzelóote,§

¹⁹ na Yuda Iskariote, ogwo ayaamukoongile Yéézu.

Yéézu naalegelelwa nka nikwo naatégeza amagala ga Beelzebuli (Matayo 12:22-32; Luka 11:14-23)

Niho Yéézu yaásuba omúka, yaátaaha omu nzu.

²⁰ Echipípi cha abaantu chaákoba aho káandi, kuhicha Yéézu na abaheémba boómwe bakalemwa no óobu kulya ebyookulya.

²¹ Obuchilo badugu boómwe bahuliile empola ezo, baázeenda kumukwáata, habwo kuba bakaba nibagaámba nka nikwo ahuúgeene.

²² Abeégesa be ebilangilo bya Musa kuluga omuli Yeruzaléemu, bakaba nibagaámba báti, “Ayina Beelzebuli!”* Ogwo mukúlu wa amazimu, niwe alikumuha obuhicha bwo

* **3:6 3:6 Herode:** Habwo obusoomboozi bwooli osome *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile*. † **3:6 3:6 Abahweezi bo omukáma Herode Antipasi:** Bakaba embága ya Abayahudi éezo ekaba eyina amagala. Boónyini na Abafarisayo ti engaanzi butúnu. Náho bóona bakaba batakweenda kumanyiika habwa Yéézu omu nsi yóona, niho baábaanza kuloondela omuháanda ga kumwíta Yéézu. ‡ **3:16 3:16 Peétero:** Ensoonga yaáho no *oluchili*. § **3:18 3:18 Simoni Omuzelóote:** Akaba ayina amazína ábili, límo ne lye Echiyahudi, *Simoni Omuzelóote*, eliindi ne lye Echiaramu, *Simoni Omukananayo*. Góona geena ensoonga eémo, omuuntu óogwo akaba alweene ichúmu lyo kuloonda kweéyagaalula kuluga omu obutégeki bwe Echirúumi. Osome Matayo 10:4; Luka 6:15. * **3:22 3:22 Beelzebuli:** Éeli ni iziína eliindi li Isitáani mukúlu wa amazimu.

kubiinga amazimu ha baantu.”

²³ Aho Yeézu yaábéeta, yaábaanza kubasoomboolela aha migani aáti, “Isitáani lyaakaáhicha líta kweéyiháho lyoónyini?”

²⁴ Kábilaaba obukáma búmo nibweetaanisa bwoónyini bwoónka, obukáma obwo tibukulama.

²⁵ Káandi, kábilaaba eéka eémo keéyetaanisa yoónka, eéka ezo tékuhicha kulama no obuche bwa akáti.

²⁶ Kábilaaba Isitáani nilibiínga no kulwaana na amazimu mazeenzíge, obukáma bwaályo buba bwaátaana. Tibwaakuhicha kulama no obuche bwa akáti, mazima ogwo omuhélo gwaágwo gwaáhika.

²⁷ Náho, amazima ni nka nikwo, omuuntu takuhicha kutaaha omúka ye empaambazi abone kusaakula ebiintu acháali atakamukomile. Mazima kaálaaba yaámukomile kuluunzi, aho niho yaakaáhicha kumunyagiilila ebiintu omúka yoómwe.

²⁸ “Mazima butúnu niimbagaambila nka nikwo, abaantu nibaganyilwa ebiheno byáabo byóona, káandi nibaganyilwa ebilogoto byáabo byóona.

²⁹ Náho, kábilaaba omuuntu naamulogota Omwooyo Mutakatífu, tayina kuganyilwa obucha no obuchiile. Náho naába ne entaambala ye ebiheno obucha no obuchiile.”

³⁰ Yeézu akabagaambila aátyo, habwo kuba boónyini bakaba nibagaamba báti, “Ayina izimu.”

Badugu ba Yeézu na nyina

(Matayo 12:46-50; Luka 8:19-21)

³¹ Niho nyina Yeézu na badugu boómwe baáhika, baáyemeelela ahéelu ye éenzu éezo akaba alimo. Baásiindika omuuntu oómo amwéete Yeézu.

³² Embága mpáango ya abaantu ekaba ayikéele, emuzoongoolokile. Niho baámugaambila Yeézu báti, “Léeba, nyoko na badugu baawe bali ahéelu, nibakuloónda.”

³³ Yeézu yaábagalulila aáti, “Máaha na badugu baanze ni baáhi?”

³⁴ Yaábaleeba abaantu áabo beékeele bamuzoongoolokile, yaágaamba aáti, “Léeba, aba nibo máaha na badugu baanze.

³⁵ Habwo kuba omuuntu óogwo alikukola áago Múungu ayeénda, ogwo niwe aba mulumuna waanze, munyaányeene na niwe máaha.”

4

Omugani gwo omubíbi we embibo

(Matayo 13:1-9; Luka 8:4-8)

¹ Yeézu yaábaanza kweégesa káandi abaantu aha ngeégeelo ye enyaanza. Echipípi cha abaantu chaákoba. Niho yaátaaha omu bwáato, yeékala omu nyaanza kuba batamuzoóngá. Echipípi cha abaantu cheekala omu ngeégeelo ye enyaanza.

² Akabeégesa ameégeso méenzi aha migani. Omu meégeso goómwe akoólekeelela aáti,

³ “Muhuliilíze! Akaba aliho omubíbi oómo óogwo akeemuka kuza omu musili gwoómwe kubiba embibo zoómwe.

⁴ Obuchilo akaba naabiba, embibo ezíindi zikalagala omu muháanda, enyonyi zéeza, zaázilya.

⁵ Embibo ezíindi zikalagala omu itaka liche aha luchili, zaamela bwaangu habwo kuba itaka likaba lili liche kwoónka.

⁶ Náho obuchilo omusana gwaatiile, gwaáyomesa elyo itaka, embibo ziba zaáhotoka no okukaánzagala, habwo kuba emizi yaázo telabeele eyiziikile ahaansi bwooli.

⁷ Embibo ezíindi zikalagala omu máhwa. Áaho amáhwa ago kagakuzile hamo ne emimelo, gaázimigisiliza, zaalemwa kukomeela no kusohoza omwéezo.

⁸ Náho, embibo eziíndi zikalagala omu itaka liluunzi, zaamela, zaákula no okuzáala amagoomba. Eémo yaázáala makúmi asatu, eéndi yaázáala makúmi mukáaga, ne eéndi yaázáala igana límo!"

⁹ Niho Yeézu yaábagaambila aáti, "Óogwo ayina amatwi, ahuliilize!"

*Ha bwaáchi Yeézu naagaamba ha migani
(Matayo 13:10-17; Luka 8:9-10)*

¹⁰ Obuchilo abaantu be embága baálugilého, Yeézu yaásigala na abaheémba boómwe ikúmi na bábili hamo na abaheémba abáandi. Niho baámubúuza ensoonga ye emigani yoómwe.

¹¹ Yaábagalulila aáti, "Múungu abaheéle ímwe okusoombookelwa amagaambo ge entaahililo zo obukáma bwoómwe, náho boónyini nibagaambilwa aha migani kuba tibakaheelwe okusoombookelwa áago,

¹² nko óokwo omubáasi Isaya akaandika,
'Kuleeba, muláaba nimuleeba,
náho timulihweeza nakáti,
Kuhulila, muláaba nimuhulila,
náho timulisoombookelwa nakáti.
Kábyaakubeele bitali bityo,
bakalekeliíle ebiheno byáabo, baganyilwe.'"

*Yeézu naasasaánula omugani gwo omubíbi
(Matayo 13:18-23; Luka 8:11-15)*

¹³ Niho Yeézu yaábazila aáti, "Kamulaalemwa kusoombookelwa ogu omugani, elyáaba eéta aha migani eéndi?"

¹⁴ Omubíbi no omuuntu óogwo alikuleétela abáandi echigaambo cho obukáma bwa Múungu.

¹⁵ Abaantu abáandi basusana ni itaka elili aha mpelo yo omuháanda áaho chilikubibwa echigaambo echo. Náho obuchilo bahulila kwoónka echo chigaambo, Isitáani líiza, no kwiiháho echo chigaambo éecho Múungu abibile omu miganya yáabo.

¹⁶ Abaantu abáandi basusana ne embibo ezalageele aha luchili. Obuchilo bahulila echigaambo cho obukáma bwa Múungu, bachiínaankula aha manulilwa.

¹⁷ Náho habwo kuba basusana no omumelo óogwo ogutéena mizi, bakwaáta echigaambo che empola ezo aha mwáanya muche kwoónka, habwo kuba okwiikiliza kwáabo tikulabeele ne emizi bwooli. Keélaaba ebyaágálalo ne ennáku bibagwéela habwe echigaambo echo, aho na aho bibakúumpisa no okuleka okwiikiliza kwáabo.

¹⁸ Abáandi basusana ne embibo éezo ezalageele omu mahwa. Ogwo ni nko omubeelo gwa abo abalikhulila echo echigaambo,

¹⁹ náho, boónyini babeéhwa ne ebitahatahiso bye éensi ezi. Bataahwamo ne etuúnku za amabonwa méenzi hamo no kuligila kuloondela ebiintu ebiluunzi ebíindi. Ebyo bimigisiliza echigaambo echo, nácho tichihicha kulábya amagoomba omu bulami bwaácho.

²⁰ Na abáandi basusana ni itaka liluunzi. Aba bahulila echigaambo cha Múungu no kuchiínaankula no kuzáala amagoomba, oómo makúmi asatu, oóndi makúmi mukáaga no oóndi igana límo."

*Omugani gwo olumuli
(Luka 8:16-18)*

²¹ Yeézu yaábagaambila aáti, "Ngási, heena omuuntu óogwo alikwaacha olumuli no kulufuúndikila omu chitukulu nali akaluta omu buunkululu bwe echitabo? Náho naaluteleka aha lugulu ya akakóondo kaálwo lubone kumulikila hóona.

²² Bityo nikwo, byóona ebili bweeseléke óobu, bilyaaleebwa aha bwéelu. Na byóona ebichigiliilwe, bilyaátéebwa aha bwéelu bimanyiike.

²³ Óogwo ayina amatwi, ahuliilize!”

²⁴ Niho Yeézu yaázeendelela kubasoomboolela aáti, “Muhuliilize kuzima! Bityo nyini nka nikwo koólikweésohoza kuchihuliiliza echigaambo, oótyo nikwo Múungu náwe naakuha amasala, na naakwoongela kuchisoombookelwa bwooli.

²⁵ Manya sii, omuuntu óogwo aheelwe ebiintu akabikolesa emilimo. Náho omuuntu weéna wéena óogwo aheelwe ebiintu náho akaleka kubikolesa emilimo, mazima na áako ayebikiliíze, alyaáyakwa.”

Omugani gwe embibo éezo elikumela

²⁶ Yeézu yaábagaambila aáti, “Obukáma bwa Múungu, omususaniso gwaáho ni nke empola ezi. Omuuntu abiba embibo omu itaka.

²⁷ Omu chilo ahunila na nyemisana aba méeso, embibo ezo zimela no okusebuka, na weényini omulimi takusoombookelwa éecho echilikuzikola zityo.

²⁸ Itaka elyo nyini nilikuza embibo ezo no kuzáala. Aha kubaanza neesohoza amababi, neebaanza kufuluma, ha muheleeluko neesohoza ikuumba éelyo liina embibo.

²⁹ Emyéezo ezo kazilikukomeela, no kwóoma, aho niho omulimi atwaála eliihiso lyo kugesá.”

Omugani gwa akazuma kache

(Matayo 13:31-32; Luka 13:18-19)

³⁰ Yeézu yaáyoongela kubasoomboolela aáti, “Obukáma bwa Múungu tubususanise na chiíha? Tubususanise na mugani chi?

³¹ Bisusana no oluzuma lwe ehaladáali, olwo oluli luche bwooli kuchila enzuma eziíndi zóona.

³² Kalumela, lukula no kuba omuti muháango kusaaga emiti yóona omu musili. Guzila na amatábazi maháango ne enyonyi názo zoombeka ebyaali olugulu omu matábazi gaágwo.”

³³ Yeézu akagaamba echigaambo cha Múungu aha migani míinzi nke ezi, aha kazeendele áako baáhekize kusoombookelwa.

³⁴ Akaba atéena kuhooya nábo atagaambile emigani. Náho, obuchilo akaba ali hamo na abaheémba boómwe bali boónka, akaba abasoomboolela byóona.

Yeézu naachuleéza echiihúle omu nyaanza

(Matayo 8:23-27; Luka 8:22-25)

³⁵ Echilo echo olweébazo, Yeézu yaábagaambila abaheémba boómwe aáti, “Twaambuke enyaanza, tuzeénde aha mulaambo.”

³⁶ Baáleka embága ya abaantu, baáhanama omu bwáato óobwo akaba alimo Yeézu, baalugáho hamo náwe. Hakaba heena amáato agáandi áago bakazeendana nágo.

³⁷ Echiihúle chaábaanza kuteela omu nyaanza. Amakóonzo gakaba nigateéla obwáato, améenzi gabaanza kutaaha omu bwáato bwaáyeenda kwiízula.

³⁸ Obuchilo obwo, Yeézu akaba alyaamile enyuma omu bwáato, asikamiliize omútwe gwoómwe aha musago. Abaheémba boómwe baámwiimucha, baágaamba báti, “Mweégesa, tokusaaswa nka nikwo nitufwa?”

³⁹ Niho Yeézu yaáyemeelela no kugukáama ogwo muyaga, yaágaambila enyaanza aáti, “Oyésizé! Chuleéla!” Ogwo muyaga gwaáhula kuteela, haaba echineembe butúnu.

⁴⁰ Mbwéenu Yeézu yaábabúuza abaheémba boómwe aáti, “Ha bwaáchi nimutiína? Mbwéenu no óobu nyini mucháli timwiina okwiikiliza?”

⁴¹ Boónyini batiina bwooli, baábaanza kweébua báti, “Ngási noóha ogu, nóobwo omuyaga na amakóonzo ge enyaanza nibimugomookela?”

5

*Yeézu naachíza omuuntu owa amazimu
(Matayo 8:28-34; Luka 8:26-39)*

¹ Yeézu na abacheémba boómwe baáhika ha mulaambo gwe enyaanza ya Galiláaya, omu nsi ya Abageráasi.

² Obuchilo Yeézu kiyaatuúkile kuluga omu bwáato, ahonyini abugana no omuuntu óogwo akaba ayina izimu naalugiílila omu nyaanga zo kuziikilámo abáfwiile.*

³ Omuuntu ogwo akaba naatuúla omu bitúulo. Akaba ayina amagala, akaba ataliho weéna wéena óogwo ayaahikize kumuboha no óobu bwe eminyololyo.

⁴ Bakaba nibamuboha ne eminyololyo entúlo nyíinzi omu ngalo no omu magulu, náho akazinogola zóona. Akaba ataliho omuuntu owa amáani óogwo yaakuhicha kumusiinga.

⁵ Buchiile, omu chilo na nyemisana akaba abayo omu bitúulo no omu mabaanga, naachula no kweéhalaatula na amabáale.

⁶ Obuchilo ogwo muuntu káyaamuloliile Yeézu, aba yaámwiílukiilila, yaámugwa omu magulu.

⁷ Mala ogwo omuuntu yaáyaambaza ahi iláka liháango aáti, “Okaatuulanwa chi neenye, ka noondoonda íwe, Yeézu Mutábani wa Múungu Óogwo Ali Olugulu ya Byóona! Niinkulahiza ahi izíina lya Múungu nka nikwo otaanyagalaza!”

⁸ Akasaba aátyo habwo kuba Yeézu akaba aligaambiile éelyo izimu aáti, “Luheendého hali ugu muuntu!”

⁹ Yeézu yaálibúza aáti, “Izíina lyaawe oli oóha?” Lyaámugalulila niligaámba líti, “Izíina lyaanze ndi Ensuli, habwo kuba íchwe tuli béenzi ha muuntu ugu.”

¹⁰ Izimu éelyo lyaámusaba entúlo nyíinzi nka nikwo atababiínga omu nsi éezo.

¹¹ Hakaba heena obusho bwe empunu, omu iliísizo aha ngolomoko yi ibaanga.

¹² Niho amazimu ago gagaamba gáti, “Nitukusába túti, otukuúndile tutáahe omu mpunu ezo.”

¹³ Yeézu yaágakuúndila. Mbwéenu ago amazimu gaamulugáho ogwo muuntu, gaazitaahamo empunu. Obusho bwóona bwe empunu bwaatamo olubilo aha ngolomoko mpáango ye éelyo ibaanga, lyaátaaha omu nyaanza no kufwa. Empunu ezo zikaba nizihika ebihuumbi bibili (2,000).

¹⁴ Abo balíisa be empunu baba beéluka, baázeenda nibalaánga ezo mpola omu muzihwa no omu mitúulo yo obutúuzi. Abaantu beeza, babone kweébonela boónyini ago agaákolwa.

¹⁵ Obuchilo kábaahikile hali Yeézu, bamubona omuuntu óogwo akaba ayina embága ya amazimu ayikéele, azweele ebizwáalo, na ayina obwéenze bwóona, baátúina bwooli.

¹⁶ Bali áabo baabweene amagaambo ago baaba nibabagaambila abaantu abáandi agamugwiilemo ogwo owa amazimu hamo ne empunu.

¹⁷ Niho abaantu abo baábaanza kumuneémbelala Yeézu alugeho omu chaalo cháabo.

¹⁸ Obuchilo Yeézu akaba naatáaha omu bwáato, omuuntu óogwo akaba ayina amazimu yaámusaba Yeézu nka nikwo amukuúndile azeénde hamo náwe.

¹⁹ Náho Yeézu talamukuúndiile, yaámugaambila aáti, “Zeénda owáanyu, omu báanyu, obalaangaanile, ni magaambo chi maháango áago Omukáma yaákukolela ne echiganyizi éecho yaákuzilila.”

* **5:2 5:2 Omu nyaanga zo kuziikilámo abáfwiile:** Ensoonga eéndi ni nka nikwo, *aba amazimu bakaba batuula omwo omu mbi nali omu nyaanga zo kuziikámo abáfwiile*. Abayahudi bakaba nibazíika bafwiile omu nyaanga éezo ezikaba zisumilwe omu luchili.

²⁰ Aho omuuntu ogwo yaázeenda, yaábaanza kwoólekeelela empola ya amagaambo maháango áago Yéézu yaámukolela omuli Dekapoolisi,[†] abaantu bóona baásobelwa.

*Yéézu naamuzóola muhala wa Yairo
no kumuchiza omukázi
(Matayo 9:18-26; Luka 8:40-56)*

²¹ Yéézu na abaheémba boómwe baáyaambuka enyaanza káandi kusuba ha mulaambo. Obuchilo kábaahikile, embága mpáango ya abaantu yaamukobáho aha ngeégeelo ye chaambo.

²² Yééza omweébeembezi wi isomelo, iziina lyoómwe Yairo. Obuchilo káyaamubwéene Yéézu, yaamuzáho, yáagwa omu magulu goómwe.

²³ Yaámuneémbelela naagaámba aáti, “Muhala waanze no omulwéele, naayeénda kufwa. Niinsaba tuzeénde, omuteho engalo zaawe, abone kuchila no kulama.”

²⁴ Yéézu yaázeenda náwe owoómwe. Embága ezo mpáango, ekaba neemukulaatíla, neemufuundiliza buli lubazu.

²⁵ Omu mbága ezo, hakaba heena omukázi óogwo akaba ayina endwáala ye emizezi aha myáaka ikúmi ne ibili.

²⁶ Ogwo mukázi akaba yaáyagaleele bwooli kulibata omu bafúmu béenzi. Akaba yaásikiize ebiintu byoómwe byóona naatwaála omu bafúmu, náho endwáala yoómwe telabeele kúundi, nayo ekaguma kwoongela.

²⁷ Obuchilo omukázi ogwo káyaahuliize empola za Yéézu, yaákweengela omu mbága ya abaantu kuluga enyuma yoómwe, aba yaamukuumyaho aha lukugilo lwo omwéenda gwa Yéézu.

²⁸ Habwo kuba omuganya gwoómwe gukateékatéeka gúti, “Kiíndakuumyáho kwoónka ebizwáalo byoómwe, niinchila.”

²⁹ Ahonyini enságama yaálekelala kuzwa, yeehulila aha mubili nka nikwo yaáchila.

³⁰ Bwaangu Yéézu yaámanya nka nikwo amagala goómwe gaákola omulimo. Yaábahiindukila, yaábabúza abaantu be ezo mbága aáti, “Noóha óogwo ayaankuumyáho emyéenda yaanze?”

³¹ Abaheémba boómwe baámusubiza, “Mbwéenu nooléebe nka nikwo abaantu béenzi óokwo balikukufuúndiliza! Ha bwaáchi noobuúza, ‘Noóha óogwo ayaáankuumyáho?’”

³² Náho yaáleebe kunu na kunu, abone kumubona óogwo ayaamukumizeho.

³³ Niho omukázi ogwo yaátina bwooli no okuzuguma habwo kuba akaba yaámanyile agaámugwamo, bityo aba yééza no kumugwa omu magulu, yaámusoomboolela amazima góona.

³⁴ Yéézu yaámugaambila aáti, “Íwe muhalákazi waanze, okwiikiliza kwaawe nikwo kwaákuchiza. Ozeénde no obuhóolo, obutazila endwáala yaawe káandi.”

³⁵ Obuchilo Yéézu akaba achaáhooya, abaantu beeza kuluga omu nzu ya Yairo, omweébeembezi wi isomelo, nibagaámba báti, “Leka kumwaágalaza omweégesa, habwo kuba muhala waawe yaáfwiile.”

³⁶ Náho Yéézu talacheétilého echigaambo cháabo, yaámugaambila Yairo aáti, “Otatiina, yikiliza kwoónka.”

³⁷ Yéézu talakuunzile omuuntu weéna wéena akwaátaangane náwe. Yaázeenda na Peétero, Yakobo na Yohana ali mulumuna wa Yakobo.

³⁸ Obuchilo kábaahikile omu nzu ya Yairo, Yéézu yaásaanga abaantu nibachula no kutéela empámo.

³⁹ Yaátaaha omu nzu, yaábazila aáti, “Nimuchulila chiíha? Omuhalákazi ogu tákafwiile, náho alyaamile kwoónka.”

[†] 5:20 5:20 **Dekapoolisi:** Ensoonga yaáyo ne emitúulo ikúmi. Éensi éezo bakaba nibeekala abaantu áabo abatali Abayahudi.

⁴⁰ Abaantu abaabeele bali omwo bamuseka ahi igayo, náho Yéézu yaábasohoza bóona ahéelu. Yaátwáala iíse, nyina wo omuhálákazi na abaheémba boómwe básatu, baázeenda omu chiseenge chi balyaamikile omuhálákazi.

⁴¹ Yaámukwáata omuhálákazi ogwo bwe engalo, yaámugaambila aáti, “Talitha, koum!” Ensoonga yaáho, “Muhálákazi, niinkugaambila, yimuka!”

⁴² Ahonyini, omuhálákazi ogwo akaba ayina emyáaka ikúmi ne ebili, yaáyemeelela, yaábaanza kulibata. Baásobelwa bwooli.

⁴³ Yéézu yaábakaama bwooli nka nikwo batabigaambila omuuntu weéna weéna ebyo ebyaákolwa. Mále yaábagaambila abazéele bo ogwo omuhálákazi bamuhe ebyookulya.

6

*Abaantu ba Nazaréeti nibamwaánga Yéézu
(Matayo 13:53-58; Luka 4:16-30)*

¹ Yéézu yaalugáyo okwo, yaásuba omu mugoongo gwo owáabo, na abaheémba boómwe baámukulaatila.

² Obuchilo echilo che Endaálíkizo kichaáhikile, yaábaanza kweégesa omu isomelo. Béenzi áabo abaamuhuliile baásobelwa. Bakaba nibeebuúza báti, “Aa! Ngási ogu abonesize nkáhi aga góona? Káandi, abonesize nkáhi amasala góona nka aga, na amagala go kukola amahano nka ago?”

³ Óogu tíwe ogwo omusala miti, mutábani wa Mariamu, na abalumuna ni Yakobo, Yose, Yuda na Simoni? Ngási, banyáanya tibatuleéne neechwe aha?” Baásaaya habwa weényini, baáleka kumwiikiliza.

⁴ Yéézu yaábagaambila aáti, “Omubáasi akuzibwa hoóna hoóna, náho tayina ikuzo omu muzihwa gwo owáabo, tayina ikuzo hali badugu boómwe no owoómwe.”

⁵ Bityo, Yéézu talahikize kukolayo okwo amahano méenzi, náho akateelaho emikono abalwéele bache no kubachiza.

⁶ Yaásobelwa bwooli habwo kuba abaantu abo tibalamwiikiliize.

*Yéézu naasiindika abaheémba boómwe ikúmi na bábili
(Matayo 10:5-15; Luka 9:1-6)*

Niho Yéézu yaázoongoloka omu migoongo yo obutúuzi kubeégesa abaantu.

⁷ Yaábéeta abaheémba boómwe ikúmi na bábili. Yaábaha amagala go kusohoza abaantu amazimu, yaábasiindika bábili bábili.

⁸ Yaábalagila aáti, “Mutatwáala chiintu choóna chóona omu luzendo lwéenyu náho oluhiimbo lwoónka. Mutatwáala ensáho, nali omukaate, nali empilya.

⁹ Muzwaále enkeeto náho mutaakuzwaála ebizwáalo byo kuhiindula.”

¹⁰ Káandi, yaábagaambila aáti, “Omu nzu yoóna yóona éezo balaabanyegeza, mwiikale omwo nyini, kuhika obuchilo mulaaluga ahaantu aho.

¹¹ Káandi, hoóna hóona áaho balaáleka kubanyegeza nali kubahuliiliza, mulugého, mweekuunkumule enkuungu éezo éeli ha magulu gáanyu,* neéba emanyiso ye ebiheno byáabo.”

¹² Abaheémba abo baalugáho, baábaanza kuboólekeelela abaantu nka nikwo batamwe no kubilekelela ebiheno byáabo no kumuhiindukila Múungu.

¹³ Babiinga amazimu méenzi, baábasiiga amazuta† abalwéele béenzi, baábachiza.

*Olufu lwa Yohana Omubatiza
(Matayo 14:1-12; Luka 9:7-9)*

* **6:11 6:11 Mweekuunkumule enkuungu éezo éeli ha magulu gáanyu:** Omu buchilo óobwo ekaba eli obuteéka bwa Abayahudi kugaya no okubaanga abaantu omu kukuunkumula amagulu gáabo. † **6:13 6:13 Kubasiiga amazuta:** Kukooloka nka nikwo Múungu niwe ayaábachiza.

¹⁴ Omukáma Herode Antipasi, akahuliza empola za Yeézu, habwo kuba akaba naamanyíika hóona. Abáandi bakaba nibagaámba báti, “Ni Yohana Omubatiza yaázoolwa kuluga omu bafwiile, niyo ensoonga ayina amagala go kukola amahano maháango nka ago.”

¹⁵ Abáandi bakaba nibagaámba báti, “Yeézu ni Eliya.”[‡] Abáandi bakaba nibagaámba báti, “Weényini no omubáasi wa Múungu nka ababáasi abáandi ba kala.”

¹⁶ Obuchilo Herode Antipasi yaáhuliile empola ezi, yaámuzila aáti, “Ogu ni Yohana, óogwo nkanogola omútwe. Yaázooka kuluga omu bafwiile!”

¹⁷ Aho aha bubaandizo Herode Antipasi weényini akaba alagiize nka nikwo Yohana akwaátwe, achiingilwe omu ibóhelo. Herode akakola aátyo habwo kuba akaba aswiile Herodia óogwo akaba ali muka mulumunáwe, alikwéetwa, Filipo.

¹⁸ Kuba Yohana akaba naamusoomboólela aáti, “No omuzilo omu méeso ga Múungu kuswéela omukázi wa mudugu waawe obuchilo achaali achili mwooyo.”

¹⁹ Mbweenu amagaambo ago gakaleetelela Herodia kumutámwa Yohana, no kuloondela omuháanda gwo kumwíta, náho yaábulwa. Mbweenu habwo kumunuliza Herodia, Herode Antipasi yaálagila Katiíkilo bamukwáate Yohana no kumuboha omu ibóhelo.

²⁰ Náho akaba naamweemanya, kuba Herodia ataákwiiza kumwíta, habwo kuba akamutína Yohana no okusoombookelwa nka nikwo, Yohana no omugololoke no mutakatíifu. Herode Antipasi ayeenda kumuhuliiliza Yohana bwooli, náho obuchilo yaamuhuliilize, azululukilwa.

²¹ Ne echilo chimo Herodia akabona omuháanda muluunzi gwo kumwíta Yohana. Echilo cho kulya amazenyi go kuzaalwa kwoómwe Herode Antipasi, akabaángisa baalubago, abakúlu ba abalwaanila ngoma na abatégeki be éensi ya Galiláaya.

²² Obuchilo abazenyi kabeekéele, enkuuba ali muhala wa Herodia kayaataahilemo, akanegula, Herode na abazenyi boómwe baba baánulilwa. Omukáma Herode yaámugaambila omuhala ogwo aáti, “Onsabe choóna chóona éecho olikweenda, ínye niinkuha.”

²³ Yaálahila aáti, “Niinkuha choóna chóona éecho olikweenda, no óobu obwaata iheembe bwo obukáma bwaanze.”

²⁴ Niho ogwo muhala yaásohola ahéelu, yaámubúuza nyina aáti, “Máaha, nsábe chiíha?” Nyina yaámugalulila aáti, “Sába akuhe mútwe gwa Yohana Omubatiza.”

²⁵ Omuhala ogwo yaásuba bwaangu aha mukáma, yaámugaambila aáti, “Niinyeenda oómpe óobu nyini omútwe gwa Yohana Omubatiza aha lutemele lwe embaáhu.”[§]

²⁶ Omukáma yaázuzubalilwa bwooli, náho habwe echilahilóche omu méeso ga abazenyi boómwe, talayeenzile kumwaángilila.

²⁷ Mala Omukáma yaámusiíndika katiíkilo azeénde kumunogola Yohana omútwe. Katiíkilo yaázeenda omu ibóhelo, yaánogola omútwe gwa Yohana.

²⁸ Yaáguléeta omútwe gwa Yohana aha lutemele, yaágumuha ogwo muhala wa Herode, náwe yaágumutwaálila nyina.

²⁹ Obuchilo abaheémba ba Yohana baáhuliile ago, baázeenda, baátwáala omutúumbi gwoómwe, baáguziika omu mbi.

*Yeézu naaliisa abaantu ebihuumbi bitaanu no obusáago
(Matayo 14:13-21; Luka 9:10-17; Yohana 6:1-14)*

[‡] 6:15 6:15 *Eliya*: No omubási wa kala. Osome 1 Abakáma 17kuhika 2 Abakáma 2. [§] 6:25 6:25 *Oómpe óobu nyini omútwe gwa Yohana Omubatiza aha lutemele lwe embaáhu*: Ensoonga, kunogola omútwe gukaba guli omuháanda gwo kwiita omuuntu bunaanka omu mizeenzo ye Echirúumi. Muka Herode akeenda omútwe aha lutemele abone kuleeba nka nikwo baámazile kumwíta Yohana. Na kábaabeele baámazile echo chikolwa omútwe gukasabulwáyo okwo hala.

³⁰ Obuchilo entumwa* za Yeézu zaasubile, zaákoba omu méeso ga Yeézu, baámugaambila góona áago baákozile na áago baayegesize.

³¹ Kwiingana na abaantu béenzi bwooli áabo bakaba baliho, abáandi bakaba nibeéza, abáandi bakaba nibalugaho, Yeézu na abaheémba boómwe baábulwa omwáanya gwo okulya. Yaábagaambila abaheémba boómwe aáti, “Mwiíze, tuzeénde ahaantu ahatéena baantu, tubone kuhuúmula kache.”

³² Baalugáho boónyini kwo bwáato, baázeenda ahaantu áaho ahatéena abaantu.

³³ Náho obuchilo bakalugayo abaantu béenzi baábabona, baábamanya. Abaantu abo hamo na abáandi kuluga omu mizihwa mínzi baábelukiilila lwa amagulu, baábeebeembelela kuhika okwo áaho bakaba nibazeénda.

³⁴ Obuchilo yaásooka omu bwáato, yaábona embága mpáango ya abaantu. Yaábazilila echiganyizi, habwo kuba bakaba bali nke entaama zitéena omulúisa. Yaábaanza kubeégesa amagaambo méenzi.

³⁵ Obuchilo izóoba kalyaaheénzile omukóno, abaheémba boómwe beeza hali weényini, baámugaambila báti, “Aha tuli no omu chitúuntu, ne ensiimbaazi yeéliliza.

³⁶ Obalage abaantu aba, bazeénde omu mitúulo beégulile ebyookulya.”

³⁷ Náho Yeézu yaábagalulila aáti, “Ímwe Mubáhe ebyookulya.” Baámubúuza báti, “Nooyeénda íchwe tuzeénde kubagulila emikaate ye edináli magána abili† tubone kubaha balye?”

³⁸ Yeézu yaábabúuza aáti, “Ngási, mwiina emikaate engáhi? Nimuzeénde muleebe.” Baázeenda kuleeba, baásuba, baámugaambila báti, “Twiine emikaate itaanu ne eénfwi ibili.”

³⁹ Yeézu yaábagaambila aáti mubeekáze abaantu bóona empelo bunaanka aha bunyaansi.

⁴⁰ Beékala empelo, abáandi igana, abáandi makúmi ataanu ataanu.

⁴¹ Yeézu yaátwáala emikaate itaanu ezo ne eénfwi ibili, yaálalamila omu igulu, yaámusiima Múungu. Niho yaázimenyula emikaate, yaábaha abaheémba boómwe babone kubagabila abaantu bóona emikaate ne eénfwi.

⁴² Abaantu bóona baálya, baáhaaga.

⁴³ Niho, abaheémba boómwe baákoby koby amasaága ge emikaate ne eénfwi, beezuza ebitukulu ikúmi na bibili.

⁴⁴ Áabo bakalya emikaate aho, abaséeza bakaba bali ebihuumbi bitaanu.

*Yeézu naalibata aha lugulu ya améenzi
(Matayo 14:22-33; Yohana 6:16-21)*

⁴⁵ Niho Yeézu yaálagila abaheémba boómwe nka nikwo, bahanáme omu bwáato, beebeembele kuzeenda buseeli bwe enyaanza, omuli Betisaida, obuchilo weényini aláaba naazilaga embága ya abaantu.

⁴⁶ Káyaabeele yaámazile kulagana ne embága ya abaantu, yaáhanama omu ibaanga kusaba Múungu.

⁴⁷ Kahabeele aha kachilo chilo, abaheembábe bakaba bali omu bwáato aha buziba, náwe Yeézu akaba achili weénka aha mulaambo.

⁴⁸ Yaábabona óokwo bakaba nibaagalala bwooli kutéela engáhi, habwo kuba omuyaga muháango gwe eéntwe gukaba niguheémba. Mbweénu obuchilo heéliliile omulucheelelélwa,‡ yaabazeendáho naalibata aha méenzi, yaáyeenda kubahiinguliza.

⁴⁹ Náho, obuchilo bóona kábaamubwéene Yeézu naalibata aha lugulu ye enyaanza, baátekuza lúundi ne echimunyaamunya, beékaangwa bwooli no kutéela empámo.

⁵⁰ Ahonyini, Yeézu yaábagaambila aáti, “Mutíimbye omuganya, mutatiina! Níinye!”

* **6:30 6:30 Entumwa:** Habwo obusoomboozi bwooli osome *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile.*

† **6:37 6:37 Edináali magána abili:** Empilya nke éezo ekaba eli empeéla yo omuuntu oómo aha méezi munána.

‡ **6:48 6:48 Mbweénu obuchilo heéliliile omulucheelelélwa:** Aháandi nibagaamba, *Omu itúumbi isisimuka lya kána.*

⁵¹ Yeézu yaáhanama omu bwáato omwo, omuyaga gwaáchuleela haaba echineembe. Baásobelwa bwooli,

⁵² habwo kuba bakaba bachaali batakasoomboókilwe nóobu elyo ihano lye emikaate. Emiganya yáabo ekaba elemiile.

Yeézu naachíza abalwéele okwo Genezareti (Matayo 14:34-36)

⁵³ Obuchilo Yeézu na abaheémba boómwe baayaambukile enyaanza, baáhika omu nsi ya Genezareti. Baánaga enaanga baágoba aho aha chaambo.

⁵⁴ Obuchilo baatuúkile omu bwáato, ahonyini abaantu bo okwo baámusoombookelwa Yeézu,

⁵⁵ beéluka nibazoongoloka omu nsi yáabo yóona. Abaantu bakaba nibamuleetela Yeézu abalwéele aha mikeeka kuzeenda hoóna hóona áaho bahuliile nka nikwo Yeézu aliho.

⁵⁶ Hoóna hóona áaho Yeézu akeemuka kuza, eébe omu migoongo, omu maboma nali omu mitúulo, bakaba nibamuleetela abalwéele no kubabyaámika omu magulizo. Nábo baámuleémbeleza Yeézu abakuúndile abalwéele bakoleho no óobu aha lukugilo lwe ebizwaalóbye kwoónka. Niho abalwéele bóona áabo abaabeele bákolaho, bakachila.

7

Yeézu naayaánga améégeso ga Abafarisayo (Matayo 15:1-9)

¹ Ebilo ebyo, Abafarisayo bóona na abeégesa be ebilangilo bya Musa abáandi abalugile Yerusaléemu bakoba hali Yeézu,

² baábona omu baheémba boómwe abáandi nibalya ebyookulya ne engalo eziteezile nko óokwo elikweendelwa.

³ Abafarisayo na Abayahudi abáandi tibalabeele nibalya batéena kunaaba kuhicha aha nkokola,* bakaba bakulaatila obuteéka bwa beesabo enkúlu nko óokwo bukaba buli.

⁴ Obuchilo nibaluga omu igulizo, tibalya, babaánza ha kunaaba nka nikwo elikweendelwa, niho babone kulya. Káandi, beézuka obuteéka bwáabo obúundi bwíinzi bwa kala, nko kwóoza ebikóombe, ifulila ne ebiseme byóona.

⁵ Niho Abafarisayo na abeégesa be ebilangilo bya Musa baámubúuza Yeézu báti, “Ha bwaáchi abaheémba baawe tibakukuláatila obuteéka bwa besiichwe enkúlu? Nibalya ebyookulya batéena kunaaba engalo kwiingana okwo elikweendelwa!”

⁶ Yeézu yaábagalulila aáti, “Ímwe ngóbya. Múungu akagaamba mazima ha bwéenyu kulabila omubáasi woómwe Isaya nka nikwo, ‘Abaantu aba nibaankúza aha bigaambo kwoónka, náho emiganya yáabo eli hala neenye.

⁷ Nibaanyeseénga busa, habwo kuba amagaambo áago balikweégesa ne ebilangilo bya abaantu.”

⁸ Yeézu yaázeendelela kubasoomboolela aáti, “Ímwe nimuleka ebilangilo bya Múungu, nimukulaatila obuteéka bwa abaantu.

⁹ “Nimuzila muti mwiina obwéenze kwáanga ebilangilo byoómwe Múungu, kuba mubóne kukulaatila obuteéka bwáanyu!

¹⁰ Aha nsoonga Musa† akagaamba nka nikwo, ‘Obakúze iíso na nyoko.’ Káandi, yaálagila nka nikwo, ‘Weéna wéna óogwo alikuzuma iíse nali nyina, kufwa na aáfwe.’

* **7:3 7:3** Ensoonga yo obwo buunabi bwe engalo bukaba buli obuteéka bwa Abayahudi habwo kweéyeza engalo. **7:7 7:6-7** Osome Isaya 29:13. † **7:10 7:10 Musa:** Habwo obusoomboosi bwooli osome *Obusoomboosi habwa Amagaambo Agagumile.* **7:10 7:10** Osome Okuluga 20:12; Okwiizukwa kwe Ebilangilo 5:16. **7:10 7:10** Osome Okuluga 21:17; Amagaambo ga Abaláawi 20:9.

¹¹ Náho ímwe, omu kweégesa kwáanyu mugaamba ni kuzima kwoónka kábilaaba omuuntu naamusoomboólela íise nali nyina nka nikwo, ‘Ebiintu byaanze éebyo naakuhikize kukuhweela, byaabéele Korbani, ensoonga yaáho naámazile kusohozá nke echitáambo ahali Múungu.’

¹² Habwo kweégesa mútyo, nimutwaalilila nka nikwo atamuzuna íise nali nyina.

¹³ Bityo nimusuúcha echigaambo cha Múungu habwo kukulaatila obuteéka bwáanyu. Na nimukola méenzi áago galikususana na aga.”

*Amábi góona nigaluga omu muganya
(Matayo 15:10-20)*

¹⁴ Yeézu yaáyéta káandi embága ya abaantu, yaábagaambila aáti, “Nimuhuliilize mweétegeeleze, musoomboókelwe amagaambo áago ndikubagaambila!

¹⁵ Tihaliho chiintu éecho kachilikumutaahamo omuuntu no kuleételela obulofo.‡ Náho, áago agalikuluga omu muganya gwo omuuntu nigo galikumuleételela omuuntu obulofo. [

¹⁶ Óogwo ayina amatwi go okuhulila, ahuliilize.]”

¹⁷ Káyaamazile kulekaana ne embága ya abaantu no kutaaha omu nzu, abaheémba boómwe baámubúuza habwo omugani ogwo.

¹⁸ Yaábagaambila aáti, “Ngási, neemwe muli abalogwéezi? Timukusoombookelwa nka nikwo, echiintu éecho echilikumutaahamo omuuntu, tichikuhicha kuleételela obulofo?

¹⁹ Ha kuba tichikumutaaha omu muganya, nichiiiza omuunda kwoónka no kusohola omu mubili.” Aha kugaamba aátyo, Yeézu akakomeenteleza nka nikwo ebyookulya byóona bibe nibiliíbwa bitaba omuzilo.§

²⁰ Yaázeendelela kugaamba aáti, “Echimulugamo omuuntu, nicho chimuleetelela omuuntu obulofo.

²¹ Nikwo kugaamba omu muganya niho biluga ebiteékuzo bíbi, byo obusiihani,

²² olukóno, obwíisi, obusaambani, etuúunku mbi, obufu, enteba, ameele, obuzilwa, ilyoógo, ihagi no obusilu.

²³ Obuzilwa bwóona óobwo buluga omu muganya gwo omuuntu nibwo buleetelela omuuntu kuba omulofo.”

*Okwiikiliza kuháango kwo omukázi ogwo atali Muyahudi
(Matayo 15:21-28)*

²⁴ Yeézu yaalugáyo okwo Galiláaya, yaázeenda omu byaalo bya Tíilo na Sidóoni. Okwo, yaátaaha omu nzu, talayeenzile omuuntu weéna weéna amanye nka nikwo aliho. Náho talahikize kweéseleka.

²⁵ Náho hakaba heena omukázi óogwo omuhala akaba ayina izimu, yaamwiizáho bwaangu, yaáteela ebizwi omu méeso goómwe.

²⁶ Ogwo mukázi akaba atali Muyahudi akalugiilila Foonike omu nsi ya Siíría. Ogwo mukázi yaámusaba Yeézu alimwiihého omuhala izimu.

²⁷ Yeézu yaámugaambila aáti, “Ti kuzima kutwáala ebyookulya bya abayaánda no kubinagila eémbwa.* Babaánze abayaánda baháage.”

²⁸ Náho omukázi ogwo yaámugalulila Yeézu aáti, “Nikwo bili Mukáma, náho no óobu eémbwa ezili aheéfo ye emeéza nizilya ebisige bya abayaánda.”

‡ **7:15 7:15 Obulofo:** Habwo obusoomboozi bwooli, osome echigaambo cho *Obutába no obulofo* omu *Obusoom-boozi habwa Amagaambo Agagumile.* § **7:19 7:19 Ebyookulya byóona bibe nibiliíbwa bitaba omuzilo:** Omu bilagilo bya Musa, Abayahudi tibaleekiliziiibwe kulya ebyookulya ebiindi nke empunu na akami. Osome

Amagaambo ga Abaláawi 11. * **7:27 7:27 Ti kuzima kutwáala ebyookulya bya abayaánda no kubinagila eémbwa:** Abayahudi bakagaamba abayaánda niyo kumanyisa Abayahudi. Káandi, bakagaamba eémbwa niyo kumanyisa áabo abatali Bayahudi.

²⁹ Yeézu yaámugalulila aáti, “Aho waágaamba kuzima. Mbwéenu, zeénda, izimu lyaamulugaho muhala waawe.”

³⁰ Omukázi ogwo yaásuba omúka, yaásaanga omuhala alyaamile aha chitabo, izimu lyaámulugilého.

Yeézu naachíza enzibamatwi no omutita

³¹ Niho Yeézu yaáluga omu mbíbi za Tíilo, yaálaba ahagáti ya Sidóoni, kuhika aha nyaanza ya Galiláaya, no kutaaha omuli Dekapoolisi.

³² Okwo hakaba heena omuuntu oómo, óogwo akaba ali enzibamatwi káandi naadidibiza. Abaantu baámuléeta ahali Yeézu, baámuneémbela amuteho engalo, abone kuchila.

³³ Yeézu yaamwiihaho kuluga omu mbága ya abaantu, yaázeenda náwe weénka ahatéena baantu. Yaákola enkumu zoómwe omu matwi go omuuntu oóli. Yaáchweela amachwaánta aha lukumúlwe, yaamukoláho aha lulími.

³⁴ Yaálalamila omu igulu, yéecha, yaámugaambila aáti, “Efata,” ensoonga yaáho, “Komooloka.”

³⁵ Ahonyini, omuuntu ogwo akomooloka amatwi, okukomwa kwo olulími lwoómwe kwaálekulila, yaábaanza kugaamba gaamba kuzima.

³⁶ Yeézu yaáyaángila embága ya abaantu nka nikwo, batabigaambila muuntu weéna weéna éebyo yaákola. Náho kwiingana óokwo yaázeendeliile kubaángila, nikwo bagumiizeho bwooli kwaátula empola ezo.

³⁷ Baásobelwa bwooli, baágaamba báti, “Góona áago alikukola ni maluunzi. Naachíza enzibamatwi nábo nibabona kuhulila, na abatita nábo nibabona kugaamba gaamba!”

8

Yeézu naaliísa abaantu ebihuumbi bina no obusáago (Matayo 15:32-39)

¹ Omu bilo ebyo, káandi embága eéndi mpáango ya abaantu ekakoba, no omwáanya gukahiíngula bahweélwa ebyookulya. Niho Yeézu yaábéeta abaheémba boómwe, yaábagaambila nka nikwo,

² “Echi ne echilo cha kásatu abaantu aba tweékeele nábo, na tibéena choóna chóona ehookulya, nicho chaambonesa mbazilile echiganyizi.

³ Kinakugaamba mbaleke bazeénde owaabo ne enzala, batakwiiiza bakalába, bakagwa omu muháanda, na abáandi nibalugíilila hala.”

⁴ Abaheémba boómwe bamugalulila báti, “Aha omu iluungu, tiheena omuuntu óogwo yaakuhicha kubonesa emikaate yo kubahaagisa abaantu bóona aba.”

⁵ Yeézu yaábabúuza aáti, “Mwiina emikaate engáhi?” Baámugaambila báti, “Twiina emikaate musaanzu.”

⁶ Yeézu yaábalagila abaantu bóona beekale ahaansi. Yeemucha emikaate musaanzu ezo, yaásiima, yaágumenyula. Yaábaha abaheémba boómwe, babagabile abaantu.

⁷ Káandi, bakaba beena otufwi tuche túti. Yeézu yaásiima, mala yaábalagila abaheémba boómwe babáhe abaantu.

⁸ Abaantu baálya, baáhaaga. Niho, abaheémba baátulaaniza amasaága ge ebyookulya, beezuza ebitukulu musaanzu.

⁹ Abaantu áabo bakalya ebyookulya bakaba nibahicha kuba ebihuumbi bina. Niho Yeézu yaábalaga abaantu abo, bazeénde owaabo.

¹⁰ Mala aba yaátaaha omu bwáato na abaheémba boómwe, baázeenda omu nsi ya Dalimanuta.

Abafarisayo nibeénda eméenke kuluga hali Yeézu (Matayo 12:38-42; 16:1-4)

¹¹ Obuchilo Yeézu na abaheémba boómwe kábaahikile Dalimanuta, Abafarisayo beeza hali Yeézu. Baábaanza kuhakana náwe kuba bamuleéngé. Bakaba nibamusaba aboóleke emanyiso kwoóleka nka nikwo alugile hali Múungu.

¹² Yeézu yaázuzubalilwa omu mwooyo. Yaábagaambila aáti, “Ha bwaáchi ímwe abaantu bo obuchilo óobu nimweénda kubona olumanyiso? Mazima butúnu niimbagaambila, ínyé tiínkuboóleka olumanyiso lwoóna lwóona abaantu bo obuchilo óobu.”

¹³ Yaábaleka, yaátaaha káandi omu bwáato hamo na abaheémba boómwe. Baábaanza oluzeendo lwo kubuga babone kwaambuka ha mulaambo.

Ameégeso ge ebisuba ga Abafarisayo na Abasadukayo (Matayo 16:5-12)

¹⁴ Abaheémba ba Yeézu bakaba beebilwe kusutula emikaate. Bakaba beena omukaate gúmo gwoónka omu bwáato.

¹⁵ Yeézu yaábahana aáti, “Muleémanya mube méeso ni ituumbyo* Iya Abafarisayo ne elyo omukáma Herode Antipasi.”

¹⁶ Abaheémba boómwe baábaanza kubiteélana boónyini omuli boónyini báti, “Naagaámba aátyo, habwo kuba titwína emikaate.”

¹⁷ Yeézu akamanya góona áago bakaba nibahoóyela, yaábabúuza aáti, “Ha bwaáchi ímwe nimuteékateéka mweénka nka nikwo, mutéena mikaate? Mucháali kusoombookelwa no kumanya echiintu? Ngási emiganya yáanyu yaálemiile?”

¹⁸ Nikwo kugaamba ímwe mwiina améeso, náho timukuhwéeza chiintu? Mwiina amatwi, náho timukuhulila chiintu? Óobu, ha bwaáchi timukwiizuka?

¹⁹ Obuchilo óobu naámenywiile emikaate ezo itaanu no kubalísa abaantu obusáago bwe ebihumbi bitaanu, mukasuumbya ebitukulu biingáhi ebya amasaága?” Baámusubiza baágaamba báti, “Tukasuumbya ebitukulu ikúmi na bibili.”

²⁰ “No obuchilo naámenywiile emikaate musaanzu no kubabonesa abaantu ebihumbi bina, mukasuumbya ebitukulu biingáhi ebya amasaága?” Baámusubiza baágaamba báti, “Ebitukulu musaanzu.”

²¹ Niho yaábabúuza yaábazila aáti, “No óobu timukasoombookiilwe?”

Yeézu naachíza omuhume óokwo Betisaida

²² Yeézu na abaheémba boómwe, baáhika aha mugoongo gwa Betisaida. Abaantu bunaanka bamuletela omuhume oómo. Baámusaba Yeézu amukolého no kumuchíza.

²³ Yeézu yaámukwáata engalo omuhume ogwo, yaázeenda náwe ahéelu yo ogwo mugoongo. Yaámuchweela amachwaánta omu méeso, yaamutéelaho engalo aha méeso, yaámubúuza aáti, “Óobu, noohwéeza choóna chóona?”

²⁴ Omuuntu ogwo yaáleeba olugulu, yaágaamba aáti, “Niimbóna abaantu, nibaloleenkana nke emiti, nibalibata libata.”

²⁵ Yeézu yaamutaho engalo káandi aha méeso, náwe ogwo muuntu yaánoonkola améeso ge. Yaáchila, yaáhicha kuhwéeza ebiintu byóona kuzima.

²⁶ Yeézu yaámugaambila aáti, “Zeénda omúka, otasuba omuli ogu mugoongo.”

Peétero naayikiliza nka nikwo Yeézu niwe Masihi (Matayo 16:13-20; Luka 9:18-21)

²⁷ Yeézu na abaheémba boómwe baalugáho Betisaida, baázeenda emigoongo ya héehi na Kaizáaria-Filipi. Obuchilo bakaba nibalibata omu muháanda, Yeézu yaábabúuza aáti, “Abaantu nibagaámba ínyé ndi oóha?”

* **8:15 8:15 Ituumbyo:** Ituumbyo omulimo gwaályo no kutuumbisa obusaano bubone kutuumba. Bityo nyini ameégeso ge ebisuba nigasíisa bóona omu kubéehwa. Aha, Yeézu naayiinganisa ituumbyo éelyo na kusunika kubi óokwo Abafarisayo na Herode Antipasi bakaba nibakola ha baantu. Obusuniki bwa Abafarisayo bukaba buli obwa ameégeso ge ebisuba. Herode Antipasi akaba ali omusuniki we emiháanda mibi.

²⁸ Bamugalulila báti, “Abáandi nibagaámba íwe ni Yohana Omubatiza, abáandi nibagaámba íwe no omubáasi Eliya, abáandi nibagaámba no omubáasi oóndi wa kala wa Múungu.”

²⁹ Yaábabúuza aáti, “Óobu ímwe, nimugaámba ínye ndi oóha?” Peétero yaámugalulila yaámuzila aáti, “Íwe ni Masihi.”†

³⁰ Yeézu yaábahana batagama kumugaambila omuuntu weéna wéena weényini noóha.

Yeézu naabáasa okufwa no okuzooka kwoómwe
(Matayo 16:21-28; Luka 9:22-27)

³¹ Niho Yeézu yaábaanza kubeégesa abatheémba boómwe, nka nikwo ni lwaampaka hali ínye Mutábani wo Omuuntu, mbone ebyaágalo biháango, nnyaángwe na abanyaampala ba Abayahudi, na abakúlu ba abagabe, na abeégesa be ebilagilo bya Musa, na nnyitwe. Náho echilo cha kásatu kulugiilila kufwa kwaanze, niinzóolwa.

³² Yeézu akaba naabagaambila abatheémba boómwe echigaambo echo butúnu. Náho Peétero yaámweeta ha lubazu, yaábaanza kumuchaáhukila.

³³ Yeézu yaáhiinduka, yaábaleeba abatheémba boómwe. Yaámuchaáhukila Peétero aáti, “Íwe Isitáni, galuka enyuma yaanze! Habwo kuba, ebiteékuzo byaawe ne bya abaantu kwoónka náho ti bya Múungu.”

³⁴ Yaáyéta embága ya abaantu hamo na abatheémba boómwe, yaábagaambila aáti, “Kaálaaba omuuntu weéna wéena naaloonda kuba omuheémba waanze, naayeéndelwa aleke kukuláatila ebiteékuzo byoómwe asutule omusalaba gwoómwe,‡ ankulaatile.

³⁵ Habwo kuba omuuntu óogwo alaayeénda kuchuúngula obulami bwoómwe, alyaábubuza obulami bwoómwe. Mazima óogwo alaásiingalicha obulami bwoómwe ha bwaanze na habwe Empola Nzima, naába no obulami bwo obucha no buchiile.

³⁶ Omuuntu naabona mugaso chi, kaálaabonesa byóona ebyo omu nsi ezi, náho akabuza obulami bwoómwe bwo obucha no obuchiile?

³⁷ Óobu, omuuntu yaakaáhicha kusohoza chiintu chi cho kubonesa kumusubiza obulami bwoómwe?

³⁸ Óogwo alaánzilila ensóni ínye na amagaambo gaanze aha buchilo óobu bwe ebiheno no obutamweésiga Múungu, ínye Mutábani wo Omuuntu niimmuzilila ensóni omuuntu ogwo obuchilo niintuúka hamo na bamaléeka abatakatífu ahi ikuzo Iya Táata.”

9

¹ Yeézu yaázeendelela kubasoomboolela aáti, “Mazima butúnu niimbagaambila nka nikwo, heena abaantu omuli aba abeémeeliile aha áabo tibalifwa bachaali kubona obukáma bwa Múungu obulikwiiza na amagala.”

Yeézu naahiinduka ensuso
(Matayo 17:1-13; Luka 9:28-36)

² Obuchilo byaáhiíngwiile ebilo mukáaga, Yeézu yeemucha Peétero, Yakobo na Yohana, yaáhanama nábo omu ibaanga lila, ahaantu áaho hakaba hatéena baantu. Obuchilo bali aho, Yeézu yaábahiinduka kúundi ensuso yoómwe, omu méeso gáabo.

³ Ebizwáalo byoómwe byaámweeka bwooli. Byaaba byaáyela kusáaga omufuzi weéna wéena wo omu nsi ezi tiyaákuhicha kufula áatyó.

⁴ Abatheémba bwoómwe baábona Musa na Eliya, baaba nibagaamba gaamba na Yeézu.

† 8:29 8:29 **Masihi:** Habwo obusoomboozu bwooli, osome echigaambo cha Kristu omu Obusoomboozu habwa Amagaambo Agagumile. ‡ 8:34 8:34 **Asutule omusalaba gwoómwe:** Niyo kugaamba kumwiikiliza Múungu aha muganya gwóona no kuba oyikiliize kufwa habwa Yeézu.

⁵ Niho Peétero yaámugaambila Yeézu aáti, “Mweégesa, ni kuzima íchwé tuliho aha. Twoombeke aha otutiindi túsatu, kámo kabe akaawe, akáandi kabe aka Musa, na akáandi kabe aka Eliya.”

⁶ Náho talamanyile echo kugaamba, habwo kuba weényini na bazeenzíbe bakakwáatwa obutíini bwooli.

⁷ Niho lyéeza elíle, lyaábasweekelela. Iláka lyaáhulilwa kulugiilila omu líle, lyaágaamba líti, “Ogu niwe Mutábani waanze enganzi, mumuhuliilize weényini.”

⁸ Abaheémba abo baba baáleebe kunu na kunu, kwiíchulwa! Tibalamubwéene omuuntu oóndi ayaabeele ali hamo nábo, kwoónka Yeézu weénka.

⁹ Obuchilo bakaba nibagolomoka kuluga ahi ibaanga elyo, Yeézu yaábalagila nka nikwo batabigaambila muuntu weéna weéna éebyo baábona, kuhicha obuchilo Mutábani wo Omuuntu aliba yaázookile kuluga omu bafwiile.

¹⁰ Abaheémba abo baáchikwáata echigaambo echo, náho baaba nibeebuúza boónyini boónka báti, “Okwo kuzooka kwoómwe kuluga omu bafwiile ensoonga yaáho ni chííha?”

¹¹ Baámubúuza Yeézu báti, “Óobu ha bwaáchi abeégesa be ebilagilo bya Musa bagaamba nka nikwo, ni lwaampaka Eliya amweébeembebele Masihi kwíiza?”

¹² Náwe yaábagalulila aáti, “Mazima Eliya naayebeembela kwíiza na naaloónza kuzima ebiintu byóona. No óobu bityo, ha bwaáchi chaandikilwe aha Maandiko Matakatiífu nka nikwo, ínye Mutábani wo Omuuntu ndyaáyalagala ebyaágalazo bíinzi no kugaywa?”

¹³ Náho niimbagaambila nka nikwo, Eliya* yeézile, abaantu bakamukolela góona amábi óokwo baabeele nibeénda, nko óokwo byaabeele byaándikilwe habwa weényini.”

Okwiikiliza kwa amazima nikuhicha byóona
(Matayo 17:14-21; Luka 9:37-43)

¹⁴ Obuchilo Yeézu, Peétero, Yohana na Yakobo baáhikile aha baheémba abáandi, baábona embága mpáango ya abaantu ebazoongolokile. Abeégesa be ebilagilo bya Musa bakaba nibahakana na abaheémba.

¹⁵ Obuchilo embága ezo yaamubwéene Yeézu, yóona yaásobelwa bwooli. Ahonyini baámwiílukiilila, baámwaangalucha.

¹⁶ Yeézu yaábagaambila aáti, “Nimuhakana chííha nábo?”

¹⁷ Omuuntu oómo omuli ezo mbága yaábasubiza aáti, “Mweégesa, naámuléeta mutábani waanze hali íiwe. Ayina izimu éelyo lilikumukola aábe omutita.

¹⁸ Entúlo nyíinzi nilimutuungama, nilimugwíisa ahaansi, naasohoza ifúlo omu kanwa, no kusa améeno no kukaánzagala omubili gwóona. Abaheémba baawe mbasabile nka nikwo balibiínge izimu, náho bakalemwa.”

¹⁹ Yeézu yaábasubiza aáti, “Ímwe abaantu be enchilo ezi zo kwáanga kwiikiliza, niinyikala neemwe no kubeémela kuhicha lí? Mumuléete omusígazi hali ínye.”

²⁰ Baámuléeta omusígazi ogwo ahali Yeézu. Náho obuchilo izimu lyaamubweene Yeézu, ahonyini lyaamutamo ebisiimbo ogwo musígazi. Yáagwa ahaansi, yaágalaagala no kusohoza ifúlo omu kanwa.

²¹ Yeézu yaámubúuza íise wo omusígazi aáti, “Ebyaágalazo ebi bibaandize kuluga ílí?” Íise yaámuzila aáti, “Kulugiilila aha buto bwoómwe.

²² Entúlo nyíinzi izimu elyo limugwiísizwe omu mulilo no omu méenzi libone kumwíta. Óobu koólaaba noohicha kukola choóna chóona, otuzilile echiganyizi, otuzune.”

9:11 9:11 Osome Malaki 4:5-6. * **9:13 9:13 Eliya:** Yeézu naayiinganisa Eliya na Yohana Omubatiza. Yohana akamuloongeza Yeézu omuháanda, omulimo óogwo Abayahudi bakaba nibamutegeza nka nikwo Eliya alaákola. Osome Matayo 11:13-14; 17:10-13; Mariko 1:2-4. **9:13 9:13** Osome Mariko 6:14-29.

²³ Yeézu yaámugalulila aáti, “Ha bwaáchi noogaámba ‘Koólaaba noohicha’? Góona gakwiíle ha muuntu óogwo alikumwiíkiliza Múungu.”

²⁴ Niho iíse wo ogwo musígazi kwaambaza ahi iláka naagaámba aáti, “Niinyikiliza! Náho okwiikiliza kwaanze ni kuche, onzune.”

²⁵ Obuchilo Yeézu akabona nka nikwo embága ya abaantu neeyoongela bwaangu kumuzoóngoloka, yaálikaama elyo izimu, naalizila aáti, “Íwe izimu! Nookola ogu musígazi kuba omutita ne enzibamatwi. Óobu niinkulagila, oluhéendého aha musígazi ogu, mále otalimutaahámo nakáti.”

²⁶ Niho izimu elyo kutéela eyoombo mpáango, lyaámugwiisa ogwo musígazi no kumutamo ebisiimbo bwooli, liba lyaamulugaho. Ogwo musígazi aba yáaba nka ayáafwa, béenzi aho bakaba nibagaámba báti, “Yaáfwa!”

²⁷ Náho, Yeézu yaámukwáata engalo ogwo musígazi, yaámwiimucha, náwe ayemeelela.

²⁸ Niho Yeézu yaátaaha omu nzu, abaheémba boómwe baámubúuza ha bweeseléke báti, “Ha bwaáchi íichwe tukalemwa kulibiinga izimu elyo?”

²⁹ Yeézu yaábagaambila aáti, “Izimu nke eli tilikuhicha kubiingwa kwoónka náho habwo okusaba.”

*Yeézu naahoóyela káandi habwo okufwa
no kuzooka kwoómwe
(Matayo 17:22-23; Luka 9:43-45)*

³⁰ Yeézu na abaheémba boómwe baalugáyo okwo, baánogoza ahagáti ye éensi ya Galiláaya. Yeézu talayeenzile abaantu bamanye nka nikwo ali okwo,

³¹ habwo kuba akaba naabeegésa abaheémba boómwe. Yaábagaambila aáti, “Ínye Mutábani wo Omuuntu niinkoóngwa na nibaánta omu ngalo za abaantu nábo balaányíta, náho echilo cha kásatu, ndaázoolwa.”

³² Abaheémba boómwe tibalasoombookiilwe echigaambo éecho akaba naagaámba, no óobu bityo batiina kumubúuza.

*Noóha ali mukúlu omuli bóona
(Matayo 18:1-5; Luka 9:46-48)*

³³ Yeézu na abaheémba boómwe baáhika Kaperinaumu. Baátaaha omu nzu eémo, Yeézu yaábabúuza aáti, “Mubele nimweehakanisa chiíha omu muháanda?”

³⁴ Náho abaheémba boómwe beésiza, habwo kuba bakaba nibeehakanisa boónyini boónka omu muháanda nka nikwo noóha omuli boónyini óogwo akaba ali mukúlu kusaaga bazeenzíbe bóona.

³⁵ Yeézu yeekala ahaansi, yaábéeta abo baheémba boómwe ikúmi na bábili. Yaábagaambila aáti, “Omuuntu óogwo alikweenda aábe niwe mukúlu omuli bóona, naayeéndelwa aábe omweécheesha, no kuba omuzáana ahali bóona.”

³⁶ Mala yeemucha omwaana muto, yaámuta ahagáti yáabo. Yaámufuúmbata, yaábagaambila nka nikwo,

³⁷ “Omuuntu óogwo alikumwiínaankula omwaana nko ogu ahi izíina lyaanze, naába yaányinaankula ínye. Káandi, omuuntu óogwo alaanyinaánkula ínye, takuunyinaánkula ínye nyeénka. Mazima naába yaámwiinaankula na Múungu owo obuzizi óogwo akaansiíndika ínye.”

*Omuuntu óogwo alikwiikililizana neemwe
ali olubazu lwéenyu
(Luka 9:49-50)*

³⁸ Yohana yaámugaambila Yeézu aáti, “Mweégesa, tukamubona omuuntu óogwo akaba naataagucha amazimu ahi izíina lyaawe, twaámwaangila, habwo kuba weényini ti muheémba waawe nkeechwe.”

³⁹ Náho Yeézu yaámuzila aáti, “Mutamwaángila omuuntu nko ogwo. Habwo kuba tihaliho omuuntu óogwo alikukola ihano ahi izíina lyaanze, akamala akahicha káandi kuúngaamba kubi.

⁴⁰ Omuuntu óogwo atakwaángilana neechwe, ali hamo neechwe.

⁴¹ Omuuntu weéna wéena óogwo alaábaha no óobu améenzi mache go okunywa, habwo kuba ímwe muli abaantu ba Masihi, mazima butúnu niimbagaambila nka nikwo, ogwo naayinaánkula empeéla yoómwe.”

*Ebikaamo habwo kubaleételela abáandi kukola ebiheno
(Matayo 18:6-9; Luka 17:1-2)*

⁴² Yeézu yaázeendelela kugaamba aáti, “Náho kaálaaba aliho omuuntu ogwo akamuleételela akole ebiheno oómo omu bato aba abalikuunyikiliza, ni haáchili hali weényini akomwe olubeengo omu bicha no kutubizwa omu chitubi che enyaanza.

⁴³ Káandi, kábilaaba omukóno gwaawe nigukuleételela kukola ebiheno, ogunogole. Ni haáchili otaahemo omu bulami bwo obucha no buchiile oyina obulema bwe engalo eémo, kuchila kuba ne engalo ibili no kuzeenda omu lyoongoola lyo mulilo gwa kuzimu.[†] [

⁴⁴ Okwo hoónyini amazito gaáyo tigafwa, no omulilo gwaáyo tigulaala.]

⁴⁵ Keélaaba okugulu kwaawe nikukuleetelela kukola ebiheno, okunogole. Ni haáchili otaahemo omu bulami bwo obucha no buchiile oli omulema wo okugulu kúmo, kuchila kuba na amagulu abili no okunagwa omu lyoongoola lyo omulilo gwa kuzimu. [

⁴⁶ Okwo hoónyini amazito gaáyo tigafwa, no omulilo gwaáyo tigulaala.]

⁴⁷ Na kabyaakuba elíiso lyaawe lyaákuleételela kukola ebiheno, olikúulemo. Ni haáchili otaahemo omu bukáma bwa Múungu oyina ensóongo, kuchila kutaahamo oyina améeso abili no kuza kunagwa omu lyoongoola lyo omulilo gwa kuzimu.

⁴⁸ Okwo hoónyini amazito gaáyo tigafwa, no omulilo gwaáyo tigulaala.”

*Abaheémba ba Yeézu ni nko omwóonyo
(Matayo 5:13; Luka 14:34-35)*

⁴⁹ “Múungu naalabya buli muuntu omu lwaágalalo óolwo olulikususana no omulilo, nko óokwo abagabe bakaba basiiga omwóonyo[‡] omufwa gwe echitáambo omwáanya bachaali kuchisiingalicha.[§]

⁵⁰ Omwóonyo ni muluunzi, náho kagulikubuza omuta gwaáyo, niguhicha kutulilwa chiintu chi gubone kukoza káandi? Neemwe mube nko omwóonyo óogwo ogukolize, mube no obuhóolo ímwe omuli ímwe.”

10

*Yeézu naayegesa habwo kuswéela no kulekaana
(Matayo 19:1-12; Luka 16:18)*

¹ Niho Yeézu na abaheémba boómwe baalugáho okwo Kaperinaumu, baázeenda omu nsi ya Yudea, baáyaambuka buseeli bwo omunóna gwa Yorodáani. Embága za abaantu béenzi káandi nizimuzoongoloka, mala yaaba naabeegésa nko óokwo bukaba buli obuteéka bwoómwe.

² Mala kuluga omu Bafarisayo beeza babone kumuleengesa. Baámubúuza báti, “Ngási, ebilagilo bya Musa nibikuundilana omukwaáta kumuleka mukázi woómwe?”

[†] 9:43 9:43 **Kuzimu:** Habwo obusoomboozi bwooli osome *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile.* [‡] 9:49 9:49 **Bakaba basiiga omwóonyo:** Abayahudi bakaba basiiga omufwa omwóonyo nka nikwo eyele niho babone kuzisiingalicha nke echitáambo. Osome Amagaambo ga Abaláawi 2:13. Bityo nyini Abakristu nibahiingula omu byaágalazo biháango omu bulami bwáabo babone kwéezwa no kuloonzwa kuba abahálila bazima ba Múungu.

[§] 9:49 9:49 Eyaandikilwe omu Chiyunani, *Buli muuntu naateébwámo omwóonyo ha mulilo.*

³ Yeézu yaábagalulila aáti, “Ngási, Musa akabalagila chilagilo chi?”

⁴ Baámusubiza nibagaamba báti, “Musa akeekiliza nka nikwo, iiba amwaandikile mukázi woómwe olwaandiko lwo kwaángana no kumuhicha.”

⁵ Aho Yeézu yaábagaambila aáti, “Musa akabaandikila echilagilo echo habwo kulemeela kwe emiganya yáanyu.

⁶ Náho, kulugiilila aha bubaandizo bwo kuhaangwa éensi, Múungu akahaanga omukwaáta no omukázi,

⁷ ‘Habwe ensoonga ezo, omukwaáta alaasiga íise na nyina, akwaátaangane na mukaziwe,

⁸ nábo bábili nibaba omubili gúmo.’ Ha bwéecho, tibaliba bábili káandi, náho omubili gúmo.

⁹ Nikwo, éecho echaateelanisizwe na Múungu, omuuntu atachitaáganisa.”

¹⁰ Obuchilo baátaahile káandi omu nzu, abaheémba boómwe baámubúuza habwe echigaambo echi.

¹¹ Yeézu yaábagaambila aáti, “Omuuntu weéna weéna óogwo alaamuleka mukaziwe no kukuúmpula oóndi, aho naába naamukolela obuseégu ogwo mukaziwe owa mbele.

¹² No omukázi óogwo alaáleka íiba no kuswéelwa no omukwaáta oóndi, weényini ogu mukázi naába omusaambani.”

*Yeézu naabafúuha abáana bato
(Matayo 19:13-15; Luka 18:15-17)*

¹³ Abaantu bakaba nibamuleetela Yeézu abáana abato abone kubakoláho no kubáfúuha. Náho abaheémba boómwe baábachaáhukila abaantu abo.

¹⁴ Obuchilo Yeézu yaábabwéene abaheémba boómwe nibakola bátyo, yaánigahalilwa. Yaábagaambila aáti, “Mubaleke abáana abato beéze hali ínye, mutabazibila kuunyizaho! Manya obukáma bwa Múungu no bwa abaantu abo kwiingana nka abáana abato aba.

¹⁵ Mazima butúnu niimbagaambila nka nikwo, weéna weéna óogwo atakwaánaankula obukáma bwa Múungu nko omwaana omuto, óogwo takuhicha kubutaahamo obukáma bwa Múungu no obuche bwa akáti.”

¹⁶ Aho aba yaábanyweégela abo baana, no kubateelaho engalo zoómwe, yaábafuuha.

*Chigumile aha muhíte kuza omu bukáma bwa Múungu
(Matayo 19:16-26; Luka 18:18-27)*

¹⁷ Obuchilo Yeézu na abaheémba boómwe bakabaanza kulugáho, omuuntu oómo yaámwiílukiilila, yaáteela ebizwi ahaansi omu méeso goómwe. Yaámubúuza aáti, “Mweégesa omweésigwa, nkole chiíha mbone kuhuungula obulami bwo obucha no obuchiile?”

¹⁸ Yeézu yaámugalulila aáti, “Ha bwaáchi noogaamba ínye ndi omweésigwa? Tihaliho omuuntu óogwo ali omweésigwa, náho Múungu weénka.

¹⁹ Mbweenu, noobisoombookelwa ebilagilo bya Múungu éebyo bilikugaamba nka nikwo, ‘Otaákwiita, otaákuba omusaambani, otaákwiiba, otaákusiinza ebisuba, otaákubeeha, obakúze íiso na nyoko.”

²⁰ Ogwo muuntu aba yaámusúbiza aáti, “Mweégesa, ebyo byóona mbikoondoókiile kulugilila aha buto bwaanze.”

²¹ Yeézu yaámuleeba aha kumweétegeeleza, yaámwéenda, yaámugaambila aáti, “Noobulabulilwa echiintu chimo. Zeénda oguze ebiintu byóona éebyo oyinabyo, empilya ezo obáhe abahabi, aho noóba waázila ensabo yaawe omu igulu. Mále oyize, onkulaatile.”

²² Náho, obuchilo yaáhuliile aátyo, yaásaaswa aha muganya habwe echigaambo echo. Yaalugáho habwo buzune, habwo kuba akaba ali omuhíte bwooli.

²³ Yeézu yaáleeba kunu na kunu, yaábagaambila abaheémba boómwe aáti, “Chilyáaba chigumile aha bahíte kuzamo omu bukáma bwa Múungu!”

²⁴ Abaheémba boómwe baásobelwa habwa amagaambo goómwe. Yeézu yaábagaambila káandi aáti, “Baana baanze, mulébe nka nikwo chigumile kuzamo omu bukáma bwa Múungu.*

²⁵ Mala chihuhuukile bwooli ha ntwangabuleende kuhiíngula omu kahulu ko olusíinge, kusaaga omuhíte kuza omu bukáma bwa Múungu.”

²⁶ Abaheémba boómwe baáyoongela kusobelwa muno, habwe echigaambo echo. Baaba nibeebuúza boónyini omuli boónyini báti, “Óobu noóha mbwéenu óogwo yaakaáhicha kuchuúngulwa?”

²⁷ Yeézu yaábaleeba omu kubeétegeeleza, yaábagaambila aáti, “Ha baantu tigakwiíle, náho hali Múungu ti bityo, habwo kuba hali Múungu góona gakwiíle.”

²⁸ Peétero yaámugaambila aáti, “Léeba, íichwe tukasiga byóona, nitukukulaatila íiwe no kuba abaheémba baawe.”

²⁹ Niho Yeézu yaágaamba aáti, “Mazima butúnu niimbagaambila nka nikwo, omuuntu óogwo asigile eekáye, akasiga beene báabo, banyáanya, nyina, íise, abáana, nali amasaambo, ha bwaánze na habwe Empola Nzima,

³⁰ Múungu naamuha bíenzi bwooli kusaaga ebyo. Mbwéenu omu mwáanya ogu naayinaánkula amazu, abalumuna, banyáanya, ba nyina, abáana na amasaambo. Hamo na ago góona, naába ne ebyaágalo. Na aha buchilo obwo obulikwiiza, aleénaánkula obulami bwo obucha no obuchiile.

³¹ Náho béenzi áabo abalikuleebwa na abo omugaso óobu, tibaliba no omugaso gwoóna gwóona omu buchilo obwo obulikwiiza. Káandi na béenzi áabo abalikuleebwa ti bo omugaso óobu, baláaba abo omugaso omu buchilo obwo obulikwiiza.”

*Yeézu naahoóyela káandi okufwa no kuzooka kwoómwe
(Matayo 20:17-19; Luka 18:31-34)*

³² Obuchilo Yeézu na abaheémba boómwe bakaba bali omu muháanda kuzeenda omu chikaali cha Yeruzaléemu, Yeézu akaba naabeebeembelela omu méeso gáabo. Abaheémba boómwe baásobelwa, na abaantu abáandi abaabeele nibamukulaatila, bakaba beena obutíini Yeézu yaábéeta káandi ha lubazu abaheémba boómwe ikúmi na bábili, yaábaanza kubasoomboolela áago agalaamusaánga.

³³ Yaágaamba aáti, “Léeba, óobu twaayeleka Yeruzaléemu. Niho óokwo, íinye Mutábani wo Omuuntu, nibaánta omu ngalo za abakúlu ba abagabe ba Múungu no omu ngalo za abeégesa be ebilangilo bya Musa. Nábo nibaanchwaaziika nka nikwo nnyítwe. Káandi, nibaantwaála omu ngalo za Abanyamahaánga.†

³⁴ Áabo baantu nibaandogota no kuunchwéela amachwaánta. Nibaankóna enkoba no kuunyíta. Náho, echilo cha kásatu, ndaázooka.”

*Omukúlu abakolele áabo alikweébeembelela
(Matayo 20:20-28)*

³⁵ Niho Yakobo na Yohana, abáana ba Zebedayo, baámwiilila héehi Yeézu, baámugaambila báti, “Mweégesa, nitusaba otukolele choóna chóona éecho tulaákusaba.”

³⁶ Yeézu yaábabúza aáti, “Nimweénda mbakolele chiíha?”

* **10:24 10:24 Chigumile kuzamo omu bukáma bwa Múungu:** Amaandiko agáandi ga kala gaandikilwe, chigumile ha baantu áabo abategeza obuhite bwáabo kuza omu bukáma bwa Múungu. † **10:33 10:33 Abanyamahaánga:** Habwo obusoombozi bwooli osome Obusoombozi habwa Amagaambo Agagumile.

³⁷ Baámugaambila báti, “Obuchilo olaabaanza kutégeka omu ikuzo lyaawe, nitukusába twiikale hamo neewe, oómo olubazu lwo omukóno gwo obúlyo, oóndi olubazu lwo omukóno gwo obumoso.”

³⁸ Yeézu yaábagaambila aáti, “Timukuchisoombookelwa éecho mulikusaba. Ngási, mukaáhicha kunywéela echikóombe éecho ndinyweelaho ínye,‡ nali mukaáhicha kubatizwa obubatizo bwo kufwa óobwo ndaabatizibwa ínye?”

³⁹ Baámusubiza báti, “Nitúhicha.” Yeézu yaábagaambila aáti, “Mazima, nimuchinyweelaho echikóombe éecho ínye ndikuchinyweeláho, no kubatizwa obubatizo óobwo ndaabatizibwa ínye.”

⁴⁰ Náho, kwíkala olubazu lwaanze lwo obúlyo nali lwo bumoso ti mulimo gwaanze kubakuúndila. Omwáanya ogwo na habwa áabo abaloongiizwe.”

⁴¹ Obuchilo abaheémba abáandi ikúmi bahuliile ha bwéecho, baábaanza kubatamwa Yakobo na Yohana.

⁴² Niho Yeézu yaábaháma abaheémba bóona, beelile hali weényini. Yaábagaambila aáti, “Nimusoombóokelwa nka nikwo abatégeki ba amahaánga agáandi nibategéka abaantu báabo lwa amagala, káandi nibabakozesa.”

⁴³ Náho etaákwiiza bikaba bityo hali ímwe. Omuuntu weéna weéna ogwo alikweenda kuba mukúlu omuli ímwe, naayeéndelwa kuba omuzáana wáanyu.

⁴⁴ No omuuntu ogwo alikweenda kuba owa mbele omuli ímwe, aábe omuhálila wa bóona.

⁴⁵ Habwo kuba neenye Mutábani wo Omuuntu, tiíndeezile mbone kukolelwa, náho nnyizile kubakolela abaantu no kusohozza obulami bwaanze, mbone kubakomoolola abaantu béenzi.”

Yeézu naachíza omuhume óokwo Yeriko (Matayo 20:29-34; Luka 18:35-43)

⁴⁶ Niho, baba baáhika omuli Yeriko. Obuchilo Yeézu na abaheémba boómwe, ne embága mpáango ya abaantu nibaluga omuli Yeriko, bakamusaanga omuuntu oómo óogwo akaba ali omuhume mala káandi ali omusabiliza ni izíina lyoómwe Baritimayo, ali mutábani wa Timayo. Akaba ayikeele aha mpelo yo omuháanda kunu naasabiliza.

⁴⁷ Obuchilo yaáhuliile nka nikwo Yeézu Omunyanazaréeti akaba naahiingula aho, yaábaanza kuhamuka ahi iláka liháango, “Yeézu, Mutábani wa Daudi,§ onzilile echiganyizi!”

⁴⁸ Abaantu béenzi baaba nibamukáama nka nikwo ayésise. Náho weényini akoongela kwaambaza ahi iláka liháango bwooli, “Mutábani wa Daudi, onzilile echiganyizi!”

⁴⁹ Niho Yeézu kweémeelela yaágaamba aáti, “Mumwéete ayize aha.” Baámwéeta ogwo muhume, baámugaambila báti, “Tiímbya omuganya, yemeelela! Naakweéta.”

⁵⁰ Náwe yaánaga echizwáalo choómwe ahaansi, yaáyemeelela bwaangu, yaázeenda hali Yeézu.

⁵¹ Yeézu yaámubúuza aáti, “Nooyeénda nkukolele chiíha?” Omuhume ogwo yaámugalulila aáti, “Mweégesa, niinyeénda kuhwéeza.”

⁵² Yeézu yaámuzila aáti, “Táaha omúka, okwiikiliza kwaawe nikwo kwaákuchiza.” Ahonyini, ogwo muuntu aba yaábaanza kuhwéeza, yaámukulaatila Yeézu omu muháanda.

‡ 10:38 10:38 *Ngási, mukaáhicha kunywéela echikóombe éecho ndinyweelaho ínye:* Ensoonga eéndi ni nka nikwo, *Ngási, nimuhicha kwaagalala nko óokwo ndikuza kwaagalala?* § 10:47 10:47 *Mutábani wa Daudi:* Habwo obusoomboosi bwooli, osome echigaambo cha Daudi omu *Obusoomboosi habwa Amagaambo Agagumile.* Osome Enzina 89:3-37; Yeremia 23:5-6; Ezekieli 34:23-24.

11

*Masihi Yeézu naayanaánkulwa Yeruzaléemu
(Matayo 21:1-11; Luka 19:28-40; Yohana 12:12-19)*

¹ Obuchilo Yeézu na abaheémba boómwe bakaba beélilila omu chikaali cha Yeruzaléemu, héehi ne emigoongo ya Betifáage na Betania, ahi ibaanga lye Emizeituni, Yeézu yaábasiíndika bábili omuli abo.

² Yaábagaambila aáti, “Nimuzeénde omu mugoongo óogwo oguli omu méeso gáanyu. Obuchilo nimuhika okwo, ahonyini nimusaánga omwaana gwe ensíkili, óogwo ogutakasutulaga muuntu, gusibikilwe. Mugusibule muguléete aha.

³ No omuuntu weéna weéna kaálaababúuza nka nikwo, ‘Ha bwaáchi nimukola mútyo?’ mumugaambile nka nikwo, ‘Omukáma wéetu naagweénda, naagusubya óobu nyini.’ ”

⁴ Mbwéenu baázeenda, baágusaanga omwaana gwe ensíkili gusibikilwe ahéelu yo olwiizi aha muháanda omugazi, baágusibula.

⁵ Abaantu bunaanka omuli áabo abaabeele beémeeliile aho héehi, baábabúuza báti, “Ímwe! Nimukola chiíha aho? Ha bwaáchi nimugusibula ogwo mwáana gwe ensíkili?”

⁶ Abaheémba abo baábagalulila nko óokwo Yeézu akaba abalagiile ku balagaambáho. Mbwéenu abo baantu baábeekililiza.

⁷ Abaheémba abo baágutwáala omwaana gwe ensíkili ahali Yeézu, no kwaala emyéenda yáabo aha lugulu ye ensíkili ezo. Yeézu yaahanamáho, yeékala.

⁸ Abaantu béenzi baáyala emyéenda yáabo omu muháanda,* abáandi baánogola amatábazi omu misili no kwaala omu muháanda.

⁹ Abaantu bunaanka bakaba nibamweebeembelela Yeézu, abáandi bakaba nibamukulaatíla enyuma. Bóona bakaba nibahamuka iláka bakaba nibagaamba báti, “Hosana!†

Ayina omugisa ogwo alikwiiza ahi izíina lyo Omukáma Múungu!

¹⁰ Bwiina omugisa obukáma bwe isíchwe enkúlu Daudi, óobwo obulikwiiza! Hosana Múungu wo omu igulu!”

¹¹ Yeézu yaataahámo omuli Yeruzaléemu, yaázeenda gúmo gwoónka, yaátaaha omu nzu ya Múungu.‡ Yaábileeba aha bweétegeelezi ebiintu byóona éebyo bikaba bilimo omwo. Náho habwo kuba ekaba kali akáanya ko olweébazo, yaalugáho, yaázeenda Betania hamo na abaheémba boómwe ikúmi na bábili.

*Yeézu naayegesa omugani aha kuchéena
omutini ogutéena misumo
(Matayo 21:18-19)*

¹² Nyeéncha eémo Yeézu na abaheémba boómwe obuchilo baabeele nibaluga Betania kusuba Yeruzaléemu, yaáhulila enzala.

¹³ Yaáloleela kuluga hala, omuti gwo omutini, ogwo gukaba gwiina amababi méenzi. Aba yaágwiilililaho abone kuleeba kagulaaba gwiina amagoomba. Káyaahikile aho, yaásaanga tigwíina amagoomba, gwiizwíile amababi goónka, habwo kuba obuchilo óobu bukaba butakahikile bwo kulabisa emisumo.

¹⁴ Niho yaágucheena omuti ogwo aáti, “Kubaandiza leélo éeli kuhicha buchiile, nakáti omuuntu weéna weéna atalilya omusumo kuluga hali íiwe!” Abaheémba boómwe baágahulila amagaambo ago.

11:7 11:7 Osome Zakaria 9:9. * **11:8 11:8 Baáyala emyéenda yáabo omu muháanda:** Ensoonga yaáho, baáyoleka ikuzo lyo kumukúza Yeézu. † **11:9 11:9 Hosana:** Omu lulími lwe Echihebrania, ensoonga yaáho ekaba, “Chuungúla óobu!” Náho aha buchilo bwa Yeézu echigaambo echi chikagaambwa bwooli kumukúza Múungu nali Masihi. Osome Enzina 118:25. **11:9 11:9** Osome Enzina 118:25-26. ‡ **11:11 11:11 Omu nzu ya Múungu:** Habwo obusoomboozi bwooli, osome echigaambo che *Éenzu ya Múungu* omu *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile*.

*Yeézu naabiínga abasúluza kuluga omu nzu ya Múungu
(Matayo 21:12-17; Luka 19:45-48; Yohana 2:13-22)*

¹⁵ Obuchilo kábaahikile Yeruzaléemu, niho Yeézu yaátaaha omu lubúga lwe éenzu ya Múungu. Kayataahile omwo, yaábasaanga béenzi abaabeele nibaguza no kugula ebiintu omwo, yaábabiinga bóona. Yaábaanza kuziluúndula emeéza za abaabeele nibahiínga empilya, ne ebitébe bya abaabeele nibaguza ebiiba.

¹⁶ Mala, talamukuúndiile omuuntu weéna wéena kwiimucha echiintu choóna chóona kuchilabya omu lubúga lwe éenzu ya Múungu.

¹⁷ Niho Yeézu yaábeégesa, yaágaamba aáti, “Ngási, tityaandikilwe omu Maandiko Matakátífu, nka nikwo Múungu akagaamba aáti, ‘Éenzu yaanze elyáaba éenzu yo kusabilamo ha mahaánga góona?’ Náho ímwe, mwaázihiindwiile kuba ‘enyaanga ya abasaakuzi.’”

¹⁸ Obuchilo abakúlu ba abagabe na abeégesa be ebiilagilo bya Musa baáhuliile ago góona, baábaanza kuloondela omuháanda gwo kumwíta, habwo kuba bakaba nibamutiína, ha kumanya nka nikwo abaantu bóona bakaba nibamuteénga habwa améégeso goómwe.

¹⁹ Káhaabeele haaba olweébazo, Yeézu na abaheémba boómwe baalugáho baásohola omuli echo chikaali.

*Kusaba Múungu omu kwiikiliza
(Matayo 21:20-22)*

²⁰ Buchiile enchaákala, obuchilo baabeele nibasuba omu chikaali cha Yeruzaléemu, baágusaanga omutini ogwo gwaáyomile gwóona kubaandiza emizi yaágwo kuhika ahakaneenge neenge.

²¹ Peétero aba yeézuka amagaambo áago Yeézu akagulagila, mala aba yaámugaambila Yeézu aáti, “Mweégesa, léeba! Omutini óogwo waacheénile, gwaáyomile!”

²² Yeézu yaábasubiza aáti, “Mumweésige Múungu.

²³ Mazima butúnu niimbagaambila nka nikwo, omuuntu óogwo alaamweésiga Múungu mala akabulwa okugumwa gumwa aha muganya gwoómwe, mazima éecho alikugaamba nichibaho. Yaakaáhicha kugaambila ibaanga éeli nka nikwo, ‘Kuúka oze kweénaga omu nyaanza,’ na ago nigakolwa.

²⁴ Ha bwéecho niimbagaambila nka nikwo, obuchilo mulaasaba choóna chóona, mube no obweésige nka nikwo mwaábiinaánkwiile, neemwe nimubiinaánkula.

²⁵ Náho obuchilo nimusaba, muganyile omuuntu weéna wéena óogwo abaheniile, kuba náwe Isímwe owo omu igulu abone kubaganyila neemwe ebiheno byáanyu byóona. [

²⁶ Náho kábilaaba ímwe mutakuganyila abáandi, náwe Isímwe owo omu igulu takubaganyila ebiheno byáanyu.]”

*Yeézu naabuúzbwa habwo obuhicha bwoómwe
(Matayo 21:23-27; Luka 20:1-8)*

²⁷ Yeézu na abaheémba boómwe baáhika káandi omuli Yeruzaléemu. Obuchilo akaba naalibata omu lubúga lwe éenzu ya Múungu, abakúlu ba abagabe, abeégesa be ebiilagilo bya Musa na abanyaampala ba Abayahudi baamukobaho Yeézu.

²⁸ Baámubúuza báti, “Ago go olikukola, noogakola aha buzizi chi? Noóha ogwo akuheéle obuzizi obwo?”

²⁹ Yeézu yaábazila aáti, “Neenye niimbabuúza echigaambo chimo. Kámulaahicha kuunsubiza echo, neenye niimbagaambila na habwa buzizi chi niinhicha kugakola aga gi ndikukola.

³⁰ Ngási, Yohana akeeha nkáhi obuzizi bwo kubatiza abaantu? Bukaluga ahali Múungu nali bukaluga aha baantu? Tuléebe nimuunsubize!"

³¹ Baábaanza kubiteélana boónyini boónka kunu nibagaamba báti, "Katulaagaamba nka nikwo, 'Bukaluga ahali Múungu,' naatubuúza nka nikwo, 'Mbwéenu, habwa chiíha timulamwiikiliize?'

³² Náho, katulaagaamba nka nikwo, 'Bukaluga aha baantu,' abaantu nibatunigahalila." Bakaba nibabatiína abaantu, habwo kuba abaantu bóona bakamweétegeéleza Yohana nka nikwo, no omubáasi wa mazima.

³³ Niho, bamugalulila Yeézu báti, "Titukumanya." Náwe Yeézu yaábasubiza aáti, "No óobu ínye tiínkubagaambila niingakola amagaambo aga habwa buzizi chi."

12

*Omugani gwa abalimi abazilwa
(Matayo 21:33-46; Luka 20:9-19)*

¹ Yeézu yaábaanza kufúmoola na abo abatégeki ba Abayahudi omu kubachwéela emigani. Yaábagaambila aáti, "Hakaba heena omuuntu oómo óogwo akalima omusili gwe emizabibu. Yaáguzoóngolochesha olugo, yaasumamo izuungilo lyo kuzuungilamo ezo zabibu. Yaáyoómbeka oluswi luleehi lwa abaleebelezi omuli ogwo musili.

Yaáguheélela* aha balimi bunaanka, yaázeenda oluzeendo. ² Obuchilo bwo kugesha emizabibu kabwaahikile, yaásiindika omuzáana woómwe ha balimi abo, abone kwiinaankula omugabo gwoómwe gwe ezabibu kuluga omu musili gwoómwe.

³ Náho, abo balimi baámukwáata ogwo muzáana, bámutéela no kumusúbya engalo zili busa.

⁴ Owo omusili yaámusiindika omuzáana woómwe oóndi ahali abo balimi. Náwe baámutéela omu mútwe, no kumugookela bwooli.

⁵ Yaásiindika omuzáana woómwe oóndi, ogwo náwe, abo balimi baámwíta. Yaasiindikáyo abazáana boómwe abáandi béenzi. Abo balimi baábatéela abahálila abáandi, na abáandi baábéeta.

⁶ Owo musili yaásigalila no omuuntu oómo weénka wo kumusiindika, omutábani engaanzi. Aha muheleeluko yaamusiindikáyo ahali abo balimi, naagaamba nka nikwo, 'Ogu ni mutábani waanze, weényini nibamukúza.'

⁷ "Náho, obuchilo óobwo yaáhikile, abo balimi beégaambila nka nikwo, 'Ogu niwe omuhuunguzi wo ogu musili. Óobu, tumwíte, obuhuunguzi bwoómwe nibuba obwéetu.'

⁸ Niho baámukwáata, baámwíta, baánaga omutuumbígwe ahéelu yo ogwo musili gwe emizabibu."

⁹ Yeézu yaábabúza aáti, "Mbwéenu, ogwo kanyina wo omusili we emizabibu alaákola chiíha? Alyéza na kubéeta abalimi abo, no omusili ogwo, yaáguheélela abaantu abáandi.

¹⁰ Ngási, timukasomaga Amaandiko Matakatíifu agalikugaamba gáti?

'Tbáale éelyo baayaángile aboómbeki, nilyo lyaahiindikile kuba ibáale igazi lyo oluhazo.†

¹¹ Omukáma Múungu niwe akózile echigaambo echi, nácho ne cho kusobeza omu méeso géetu."

¹² Abakúlu ba abagabe, abeégesa be ebilagilo bya Musa na abanyaampala ba Abayahudi baaba baásoombookelwa nka nikwo ogwo mugani nigubagaamba boónyini.

* **12:1 12:1 Yaáguheélela:** Habwa Abayahudi nko omuuntu akootesize omusili, abalimi báabo bakaba nibabagana na kanyina wo omusili omwéezo óogwo bakabonesa kuluga omu musili ogwo. † **12:10 12:10 Ibáale igazi lyo oluhazo:** Likeendelwa habwo obwoómbeki bwa Abayahudi. Likabuganisa enkuta ibili, no kukwaatilila éenzu yóona. **12:11 12:11** Osome Enzina 118:22-23.

Niho baáyeenda bamukwáate, náho habwo kuba bakatíina embága ya abaantu, baba baálekaho, baalugáho, baázeenda.

*Yeézu naabuú梓bwa habwo kuliha oluhaambwe
(Matayo 22:15-22; Luka 20:20-26)*

¹³ Niho abakúlu ba abagabe, abeégesa be ebilagilo bya Musa na abanyaampala ba Abayahudi baábasiíndika Abafarisayo bunaanka na abaantu abakuú梓zile obutégeki bwo omukáma Herode, bamucheécheéle Yeézu kwiingana na amagaambo goómwe weényini.

¹⁴ Baamuzaho Yeézu, baámugaambila báti, “Mweégesa, nitusoomboókelwa nka nikwo íwe oba omuuntu wa mazima. Íwe tokutíina omuuntu weéna weéna ni ikuzo lyo omuuntu ti kaantu hali íwe. Nooyegesa omuháanda gwa Múungu aha mazima. Ngási, kwiingana ne ebilagilo byéetu bye Echiyahudi, nitweendélwa kusohoza oluhaambwe ahali Kaizáari?‡

¹⁵ Tusohoze nali tutasohoze?”

Náho Yeézu akasoombookelwa obugóbya bwáabo, yaábagaambila aáti, “Ha bwaáchi nimuleengesa kuuncheécheela? Nimuziindeétele empilya nzileebe.” ¹⁶ Niho baázimutwaálila, yaábabúuza aáti, “Ensuso yo omuuntu ogu ni izíina elili ahali ezi mpilya ye edináli, ne ebyo oóha?” Baámusubiza baágaamba báti, “Ne bya Kaizáari.”

¹⁷ Yeézu yaábagaambila aáti, “Ebili ebya Kaizáari mumuhe Kaizáari, ne ebya Múungu mubimuhe weényini Múungu.” Bóna baásobelwa bwooli.

*Yeézu naayegesa habwo okuzooka kwa abáfwiile
(Matayo 22:23-33; Luka 20:27-40)*

¹⁸ Abasadukayo§ bunaanka beeza hali Yeézu. Abo Basadukayo baágaamba nka nikwo, okuzooka kwa abáfwiile tikulibaho. Niho baámubúuza nka nikwo,

¹⁹ “Íwe Mweégesa, Musa akatulagila omu bilagilo byoómwe nka nikwo, kábilaaba omuuntu yaáfwa no kusiga entuúmbakazi atamuzaliile omwaana, omulumuna amuhuungule ogwo ntuúmbakazi, amuzaálile abána ayaafwiile.

²⁰ Mbweenu, bakaba baliho abadugu musaanzu be éenda éemo. Owo kubaanza aba yaákuúmpula omukázi, náho yaáfwa acháli atakazéele náze omwaana.

²¹ Omulumuna owa kábili aba yaámuhungula ogwo ntuúmbakazi, náho náwe aba yaáfwa atakazéele náze omwaana. Káandi ayaákulaatileho ogwo omulumuna owa kásatu náwe biba byaaba bityo nyini.

²² Bóna abo abadugu no ogwo owa musaanzu bakáfwa obutasiga mwána weéna weéna wo kuzála náze ogwo ntuúmbakazi. Aha muheleeluko gwa byóona, ogwo ntuúmbakazi náwe aba yaáfwa.

²³ Ha bwéecho nitusaba otusoomboolele, obuchilo abáfwiile balaázooka, ogwo mukázi aláaba ali muko oóha? Habwo kuba abaséeza bakaba bali musaanzu, na buli oómo akamukuúmpula!”

²⁴ Yeézu yaábagaambila aáti, “Ímwe mwaáhabile, habwo kuba timukugasoombookelwa Amaandiko Matakatíifu no óobu obuzizi bwa Múungu.

²⁵ Habwo kuba abáfwiile kabalizóoka, tibalikuumpula nali kukuúmpulwa. Náho baláaba nka bamaléeka bo omu igulu, boónyini tibakuumpula nali kukuúmpulwa.

²⁶ Na habwe empola yo okuzooka kwa abo abáfwiile, ngási muchaáliga kusoma omu chitabu cha Musa, óokwo Múungu akagaamba kuluga ahali echo chisaka echikaba nichaáka omulilo? Aho, Múungu akamugaambila Musa aáti ‘Ínye nínye Múungu wa Ibrahimu, Izáaka na Yakobo.’

‡ 12:14 12:14 **Kaizáari:** Habwo obusoomboozi bwooli osome *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile.*

§ 12:18 12:18 **Abasadukayo:** Habwo obusoomboozi bwooli osome *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile.*

12:19 12:19 Osome Okwiizukwa kwe Ebilagilo 25:5-6. 12:26 12:26 Osome Okuluga 3:6.

²⁷ Aha amagaambo ago, Múungu ti Múungu wa abáfwiile, weényini ni Múungu wa abo abali mwooyo. Ímwe mwaáhabile bwooli.”

Echilagilo chikúlu kuchila byóona
(Matayo 22:34-40; Luka 10:25-28)

²⁸ Obuchilo Yeézu akaba naateekelelana na Abasadukayo, omweégesa oómo we ebilagilo bya Musa náwe aba yaahikaho, yaábihulila éebyo balikweéteekelela. Obuchilo yaáhuliile nka nikwo Yeézu akabasubiza kuzima, náwe aba yaámubúuza aáti, “Kuluga omu bilagilo byóona, echilagilo echili cha mbele kusaaga byóona ni chííha?”

²⁹ Yeézu yaámugalulila aáti, “Echa mbele nicho echi, ‘Muhuliilíze ímwe Abaiziraeli! Omukáma Múungu wéetu, niwe Omukáma nyakámo.

³⁰ Omweénde Omukáma Múungu waawe aha muganya gwaawe gwóona, aha bwéenze bwaawe bwóona, aha magala gaawe góona, nikwo kugaamba, hali byoona ebili hali íwe.’

³¹ Ne echilagilo cha kábili nicho echi, ‘Omweénde muzeenzi waawe, nko óokwo olikweéyeenda íwe nyini.’ Tihaliho echilagilo echíindi echili chikúlu kusaaga ebyo bibili.”

³² Ogwo mweégesa we ebilagilo yaámugaambila Yeézu aáti, “Waásemeza Mweégesa! Waágaamba amazima nka nikwo Múungu no oómo weénka, táliho oóndi, náho weényini weénka.

³³ Káandi niinsoomboókelwa nka nikwo neeyeendelwa kumwéenda Múungu aha muganya gwaawe gwóona, aha bwéenze bwaawe bwóona na aha magala gaawe góona, no kumwéenda muzeenzi waawe nko óokwo olikweéyeenda íwe nyini. Ebyo nibyo ebilagilo bikulu bwooli. Amagaambo aga ni makúlu kugakola kusaaga kusohoza egabo zoóna zóona zo kusiingaalicha ne ebitáambo byóona ebiindi.”

³⁴ Obuchilo Yeézu akabona nkokwo, omuuntu ogwo yaásubya aha bweétegeezezi, yaámugaambila aáti, “Íwe toli hala no obukáma bwa Múungu.” Kulugiilila obuchilo obwo, talabeeleho no omuuntu no óobu oómo óogwo ayaagimile kumubúuza Yeézu amabúuzo agáandi.

Masihi niwe mutábani wa Daudi no Omukáma wa bóona
(Matayo 22:41-46; Luka 20:41-44)

³⁵ Obuchilo Yeézu akaba naayegesa abaantu omu lugo lwe éenzu ya Múungu, yaábabúuza aáti, “Ha bwaáchi abeégesa be ebilagilo bya Musa nibagaamba nka nikwo Masihi* ni mutábani wa Daudi?”

³⁶ Daudi weényini naayebeembelelelwa no Omwooyo Mutakatíifu, akagaamba nka nikwo, ‘Omukáma Múungu akamugaambila Omukáma waanze,† “Yikala olubazu lwaanze lwo obúlyo,‡ kuhika mbate ababisa baawe, ífo ya amagulu gaawe.” ’

³⁷ “Áaho Daudi weényini naagaamba Masihi no Omukáma woómwe. Ha bwéecho, Masihi yaakaáhicha aáta kuba mutábani woómwe na kunu no Omukáma woómwe káandi?” Abaantu be embága mpáango éezo bakaba nibamuhuliiliza Yeézu aha manulilwa.

12:30 12:30 Osome Okwiizukwa kwe Ebilagilo 6:4-5. **12:31 12:31** Osome Amagaambo ga Abaláawi 19:18.

* **12:35 12:35 Masihi:** Habwo obusoomboozu bwooli, osome echigaambo cha Kristu omu Obusoomboozu habwa Amagaambo Agagumile. † **12:36 12:36 Omukáma waanze:** Aha ne manyisa ni Yeézu Kristu. ‡ **12:36 12:36 Olubazu lwaanze lwo obúlyo:** Omu Bayahudi nílwo olubazu lwi ikuzo no obutégeki kwiikala obúlyo. **12:36 12:36** Osome Enzina 110:1.

*Yeézu naakáama Abafarisayo
na abeégesa be ebilangilo bya Musa
(Matayo 23:1-36; Luka 20:45-47)*

³⁸ Aha meégeso goómwe agáandi, Yeézu akagaamba aáti, “Mweélige na abeégesa be ebilangilo bya Musa. Aba nibeénda kulibata omu nsése kunu bazweele enkaanzu záabo ndeehi, no kweenda kwaángaluchwa ahi ikuzo omu magulizo.

³⁹ Káandi boónyini beenda kwiikala omu bitébe bya abakúlu omu masomelo. Na kabalikuba babaangisize omu mazenyi, beenda kwiikala áaho beékee abatégeki.

⁴⁰ Baba nibazaáya entuúmbakazi ebiintu byáabo. Káandi, aha bugobya nibeekola kuneémbelala esaala ndeehi. Aha chilo cho omuchwaáziiko, aba nibeenaánkula omuchwaáziiko oguli muháango bwooli.”

*Entuúmbakazi óogwo ayaasohweeze echitáambo chizima
(Luka 21:1-4)*

⁴¹ Yeézu yeékala héehi ne echíibo cho kusoholezamo echigabo omu lubúga lwe nzu ya Múungu. Akaba naaléeba abaantu nibasohozá echigabo omu chíibo echo. Abahíte béenzi bakaba nibasohozá empilya nyíinzi.

⁴² Yéeza entuúmbakazi omuhabi, náwe yaásohoza ehela nche ibili zoónka.

⁴³ Obuchilo Yeézu akabona ago, yaábéeta abaheémba boómwe, yaábagaambila aáti, “Mazima butúnu niimbagaambila nka nikwo, ogu mukázi entuúmbakazi no omuhabi, yaásohoza endeengo mpaango kuchila abáandi bóona.

⁴⁴ Niingaamba íinti, habwo kuba abaantu aba bóona, baásohoza ebígabo ebili echinogóka chiche choónka cha amabonwa gáabo méenzi. Náho ogu entuúmbakazi hamo no kuba omuhabi bwooli, yaatamo byóona éebyo alikweésiga omu bulami bwoómwe.”

13

*Yeézu naahoóyela habwo okukaambulwa
kwe éenzu ya Múungu
(Matayo 24:1-2; Luka 21:5-6)*

¹ Obuchilo Yeézu akaba naaluga omu nzu ya Múungu hamo na abaheémba boómwe, omuheémba woómwe oómo yaámuzila aáti, “Mweégesa, galéebe amabáale maháango aga na amazu maháango aga óokwo galikusobeza!”

² Yeézu yaámusubiza aáti, “Noobona amazu maháango aga? Tililisigalilaho ibáale éelyo lilihuungaho aha lugulu ye eliindi, buli límo lilyaákaambulwa!”

*Yeézu naahoóyela habwe ebyaágalazo biháango
éebyo ebilikwiiza
(Matayo 24:3-14; Luka 21:7-19)*

³ Obuchilo Yeézu akaba ayikéele ahi ibaanga lye Emizeituni, ayolekiile éenzu ya Múungu, Peétero, Yakobo, Yohana na Andrea beeza hali weényini. Baámubúuza obuchilo bakaba bali boónyini boónka,

⁴ “Nitukusaba otugaambiile, áago olikugaamba galyaabaho íili? Ni luméenke chi óolwo lulitwooleka nka nikwo ago geéliliza kweésulukiza?”

⁵ Niho Yeézu yaábaanza kubasoomboolela aáti, “Mube méeso, omuntu weéna weéna ataákwiiza kubabéeha!

⁶ Abaantu béenzi balyéeza ahi izíina lyaanze, nibagaamba nka nikwo, ‘Íinye níinye Masihi!’ Abaantu abo baláaba abalikubéeha abaantu béenzi.

⁷ Obuchilo íimwe kamulihulila empola ne ensumo zi ichúmu, mutatiina. Ago ni lwaampaka gabone kubonwa, náho omuhélo gwe éensi niguba gucháli kuhika.

⁸ Éensi eémo elyaálwaana ne eéndi, obukáma búmo bulaálwaana no obúundi. Nihabaho na amateengeto ge éensi ahaantu bunaanka bunaanka, na halyáaba ne enzala. Ago nigaba nko obutaándikilo bwo obusúngu bwo omukázi óogwo alikweenda kweéchuungula.

⁹ “Náho ímwe, mube méeso bwooli. Abaantu balaábatwáala omu matégekelo balaábakona enkoba omu masomelo. Balaábatwáala aha baanaángwa na aha bakáma, ha bwaánze ínye. Obwo bulyáaba obuchilo bwo kwaátula Empola Nzima hali boónyini.

¹⁰ Empola Nzima ni lwaampaka kwoólekelelwa ha kubaanza aha baantu ba amahaánga góona.

¹¹ Obuchilo abaantu abo nibabakwaáta no kubatwáala omu magoombolola kuloonda kubachwaáziika, mutaákwaagalala áago mulaagaámbe. Mugaámbe áago Múungu alaábaha obuchilo óobwo nyini. Ti ímwe nyini áabo mulaagaámbe, mazima no Omwooyo Mutakatíifu óogwo ali omuli ímwe niwe alikugaamba.

¹² “Aha buchilo obwo nibiba nka nikwo, omweene wáabo naamukoonga omulumuna ha babisa abone kwiitwa. Káandi íse alaámukoonga kóonga omwaana, na abáana balaábazaázaana abazéele báabo babone kwiitwa.

¹³ Abaantu bóona nibabatamwa habwo kuba muli abaheémbe baanze. Náho, weéna weéna óogwo aleegumisiliza kuhika ihelezo, niwe alichuungulwa na Múungu.”

*Ebilo bye ebyaágalalo biháango omu nsi ya Yudea
(Matayo 24:15-35; Luka 21:20-33)*

¹⁴ “Nihaba no obuchilo óobwo mulaabona ‘echitamiso cho obusiisaguzi,’ chiimeliile ahaantu ahatakatíifu he éenzu ya Múungu, ahaantu áaho atakweendelwa kuba. Omuuntu weéna weéna óogwo alikusoma amagaambo aga, amanye kuzima ensoonga yaágo. Niho abaantu abali Yudea, beéchize aha kwiílukila omu mabaanga!

¹⁵ Náwe omuuntu óogwo aliba ahanamile aha luswi, atuúke aze kwiíluka bwaangu, atáza omu nzu kwiimucha ebiintu byoómwe.

¹⁶ Omuuntu weéna weéna óogwo aláaba ali omu musili, ataákusuba enyuma kwiimucha ebebo yoómwe.

¹⁷ Náho nimwiilóoko abakázi áabo abeena éenda na áabo baláaba niboóncha abáana báabo omu bilo ebyo!

¹⁸ Mumuneembebele Múungu nka nikwo, ebilo ebyo bitaba obuchilo bwe embého mpaango.

¹⁹ Amazima, omu bilo ebyo, abaantu balaabona ebyaágalalo biháango. Ebyaágalalo nke ebyo, bichaaliga kubaho kulugiilila obutaándikilo bwe éensi óobu yaázihaangile Múungu kuhicha leélo ezi, na tibilibonwa nakáti.

²⁰ Káandi, kaálaaba Omukáma yaakulekíle kuchésha ebilo ebyo bibe bíche, mbwéenu tihaákuzizile no omuuntu no oómo óogwo ayaakuchizile. Náho kwoónka habwa abatooziibwe na Múungu ebyo bilo bilyaánogolwa.

²¹ “Obuchilo obwo, kaálaaba omuuntu weéna weéna naabagaambila nka nikwo, ‘Léeba, Masihi ali aha!’ nali ‘Ali okwo!’ mutamwiikililiza.

²² Nibabaho ababási be ebisuba na abaantu áabo baláaba nibeeyeta nkokwo ni Masihi. Baláaba nibooleka emanyiso na amahano go kusobeza, kábilaaba nibikuundilana, babone kubahabisa abatooziibwe ba Múungu.

²³ Mbwéenu ímwe, mweélige! Ínye neébeembela kubahana góona.”

*Yeézu naateekelela kusuba kwoómwe
(Matayo 24:29-43; Luka 21:25-33; 17:26-30, 34-36)*

²⁴ “Léeba, obuchilo ebilo ebyo bye ebyaágalalo byaáhiíngwiile, izóoba nilitelwáho ensiimbaazi, okwéezi tikulisohozá káandi omwaanga,

²⁵ ne enyenyéezi názo nizingwa ahaansi kuluga omu igulu. Amagala go omu igulu galaázugumisibwa.

²⁶ “Niho abaantu bóona balaámbona ínye Mutábani wo Omuuntu niinyíza omu bwíile aha magala méenzi ni ikuzo.

²⁷ Niimbasiindika bamaléeka baanze babakumiinge abatoózibwa baanze kulugiilila buli hóona, omu nkási zóona ze éensi.”

²⁸ Yeézu yaázeendelela kugaamba aáti, “Mweéyege kuluga omugani gwo omutini. Obuchilo amatábazi gaágwo gaáyolobile gaátiíleho emisebuko na amababi gaáyasize, niho musoombookelwa nka nikwo obuchilo bwe echaanda bweéliliza.

²⁹ Bityo nyini neemwe, obuchilo nimubona agaákolwa, musoombookelwe nka nikwo weényini ali héehi, yaáhiikile aha lwiizi.

³⁰ Mazima butúnu niimbagaambila nka nikwo, abaantu bo obu buchilo tibakuhwaho obuchilo amagaambo ago góona gatakeésuululukiize.

³¹ Igulu ne éensi nibihwa, náho amagaambo gaanze tigalihwa nakáti.”

*Isúchwé Múungu niwe alikusoombookelwa
echilo cho kusuba kwa Yeézu
(Matayo 24:36-44)*

³² “Náho habwe echilo nali esáaha éezo amagaambo ago galibáho, táliho omuuntu óogwo alikumanya. No óobu bamaléeka bo omu igulu nali Mutábani wa Múungu tibakusoombookelwa, náho Táata weénka.

³³ Ha bwéecho, mwiikale nu méeso, [musabe], habwo kuba timukusoombookelwa nka nikwo, obuchilo obwo nibuhika íli.

³⁴ “Kwíiza kwo Mutábani wo Omuuntu nikwiingana no omuuntu óogwo alikuzeenda oluzeendo kuluga omu nzu yoómwe. Akabalagila abazána boómwe baziléebe éenzu. Yaábagabila buli oómo omulimo gwoómwe gwo kukola. Náwe omuleebelezi wa aha chisasi akamulagila nka nikwo, ayikale méeso.”

³⁵ Yeézu yaázeendelela kugaamba aáti, “Ímwe káandi, mwiikale nu méeso, habwo kuba timukusoombookelwa nka nikwo nyineéka alaásuba íli. Timukusoombookelwa nka nikwo alaásuba olweébazo, nali echilo itúumbi, nali omu nkoko, nali enchaákala.

³⁶ Mwiikale nu méeso, no óobu alaabezuumbukizamo ha kwíiza, ataákubasaanga omu túlo.

³⁷ Echi chi ndikubagaambila ímwe, niimbagaambila abaantu bóona, babe méeso.”

14

*Abatégeki ba Abayahudi nibaloondela
omuháanda gwo kumwíta Yeézu
(Matayo 26:1-5; Luka 22:1-2; Yohana 11:45-53)*

¹ Bikasigalila ebilo bibili byoónka, chibe echilo chikúlu cha Paásika* na amazenye ge emikaate éezo etatiílwémo ituumbyo.† Abakúlu ba abagabe ba Múungu na abeégesa be ebilagilo bya Musa, bakaba nibaloondela omuháanda gwo kumukwáata Yeézu ha bweeseléke, bamuchwaaziike no kumwíta.

² Náho baágaamba báti, “Echa mbele tuleke echilo cha amazenye chihingule, niho tumukwáate, abaantu bateéza kuléeta omusaambo.”

*Omukázi naamusúga Yeézu amazuta
(Matayo 26:6-13; Yohana 12:1-8)*

13:25 13:24-25 Osome Isaya 13:10; 34:4. 13:26 13:26 Osome Danyéli 7:13; Okusuululilwa 1:7. * 14:1 14:1 Paásika: Habwo obusoomboozi bwooli osome Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile. † 14:1 14:1 Amazenye ge emikaate éezo etatiílwémo ituumbyo: Habwo obusoomboozi bwooli osome Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile.

³ Obuchilo obwo Yeézu akaba ali Betania, omu nzu ya Simoni óogwo akamuchiza obubéembe. Óobu akaba ali aha luhelo naálya, aba yeeza omukázi oómo ayina olwaaba lwi ibáale eliina omuzeeze gwo obukaani buháango bwooli. Omukázi ogwo yaáchenyula omunwa gwo olwaabya, yaámwiitilila Yeézu omu mútwe.

⁴ Abaantu bunaanka áabo bakaba balimo omu nzu éezo, baba baátamwa. Baábaanza kweéhanuuzwa boónyini boónka báti, “Boózo! Ha bwaáchi omukázi ogu naasíisa amazuta go obukaani buháango aátyo?”

⁵ Amazuta aga gaakaáhkize kuguzwa kwe edináali magana asatu,[‡] ne empilya éezo zikaázunile abahabi!” Baámudugulumila bwooli ogwo mukázi.

⁶ Náho, Yeézu yaágaamba, “Mumuleke. Ha bwaáchi nimumwaagalaza? Éecho omukázi ogu yaákola hali ínye ne echigaambo chi ikuzo bwooli.

⁷ Abahabi batuula hamo neemwe ebilo byóona. Nimuhicha kubakolela amazima obuchilo bwoóna bwóona óobwo mulaayeénda. Náho, timukuba hamo neenye ebilo byóona.

⁸ Omukázi ogu akozile éecho alikuhicha. Yaáyebeembela kusiiga omubili gwaanze amazuta aga ha kuúndoongeza okuziikwa kwaanze.[§]

⁹ Mazima butúnu niimbagaambila nka nikwo, omu nsi zóona, hoóna hóona áaho abaantu baláaba niboolekeelela Empola Nzima, baláaba nibagaámba éecho akakola omukázi ogu, ha kumwiízuka.”

*Yuda Iskariote naayikiliza kumukoonga Yeézu
(Matayo 26:14-16; Luka 22:3-6)*

¹⁰ Niho Yuda Iskariote, oómo omu baheémba abo ikúmi na bábili ba Yeézu, yaázeenda kumukoonga ha bakúlu ba abagabe ba Múungu, abone kuboóleka omuháanda gwo kumukwáata Yeézu.

¹¹ Obuchilo bahuliile empola ezo, baánulilwa bwooli, baálagana náze nka nikwo nibamuha empilya. Niho Yuda yaábaanza kuloondela omwáanya muluunzi gwo kumukoonga.

*Yeézu naálya echookulya cha Paásika
hamo na abaheémba boómwe
(Matayo 26:17-25; Luka 22:7-14, 21-23; Yohana 13:21-30)*

¹² Ne echilo cho kubaanza cha amazenyi ge emikaate éezo etatiílwémo ituumbyo, echilo éecho abaantu bakaba nibatema omutaámbwa gwa Paásika. Abaheémba ba Yeézu baámubúuza báti, “Óobu nooyeénda tuzeénde tukuloongeze nkáhi ahaantu ho kulíla echookulya cha Paásika?”

¹³ Niho Yeézu yaábasiíndika abaheémba bábili, yaábagaambila aáti, “Nimuzeénde omu chikaali.* Nimubugana no omukwaáata oómo óogwo asutwiile ensúha ya améenzi, mumukulaatile áaho alikuzeenda.

¹⁴ Omu nzu éezo alataahamo, muzeénde mumugaambile nyineéka nka nikwo, ‘Omweégesa naakubuúza, “Echiseenge cha abazenyi chili nkáhi, óomwo ndaalya echookulya cha Paásika hamo na abaheémba baanze?” ’

¹⁵ Niho naabatwaála omu golofa, naabooleka echiseenge echiháango, nimusaánga haáliilwe. Mutuloongeze omwo, tulye echookulya cha Paásika.”

¹⁶ Abaheémba abo baalugáho, baázeenda omu chikaali cha Yeruzaléemu. Baásaanga góona gali nka nikwo Yeézu akabagaambila, baáloonza echookulya cha Paásika.

¹⁷ Obuchilo káhaabeele olweébazo, Yeézu yaáhika omu nzu ezo hamo na abaheémba boómwe abo ikúmi na bábili.

[‡] 14:5 14:5 *Edináali magana asatu*: Edináali éemo ekaba neeyiingana ne empeéla ya chilo chimo ha omuuntu oómo. [§] 14:8 14:8 Bukaba buli obuteéka bwa Abayahudi kusiiga amazuta omutúmbi. ^{*} 14:13 14:13 *Omu chikaali*: Ensoonga ni Yeruzaléemu. 14:16 14:16 Osome Okuluga 12:3-11.

¹⁸ Obuchilo bakaba nibalya, Yeézu yaágaamba aáti, “Mazima butúnu niimbagaambila, oómo wáanyu óogwo alikulya hamo neenye aha, alaánkoonga.”

¹⁹ Abaheémba boómwe baábaanza kuzuzubalilwa. Buli oómo yaámubúuza Yeézu, “Mazima tiwe íinye?”

²⁰ Yeézu yaábagaambila aáti, “No oómo omuli íimwe ikúmi na bábili, óogwo alikukoza omukaate hamo neenye aha chisaabo.

²¹ Íinye Mutábani wo Omuuntu, niinyítwa nko óokwo eyaandikilwe omu Maandiko Matakatiifu. Náho neelóoko omuuntu óogwo alaánkoonga. Yakabeele kuzima hali weényini hachili tiyaákuzeelwe!”

Ehookulya cho Omukáma

(Matayo 26:26-30; Luka 22:14-23; 1 Abakorinto 11:23-25)

²² Obuchilo bakaba nibalya, Yeézu yeemucha omukaate, yaásiima Múungu. Yaágumenyula, yaábaha abaheémba boómwe, yaágaamba aáti, “Mwaanaánkule, mulye, ogu nigwo omubili gwaanze.”

²³ Káyaamazile kukola aátyo yeemucha echikóombe che evíini, yaásiima Múungu, yaábaha, baányweelana bóona kuluga omuli echo chikóombe.

²⁴ Yaábagaambila aáti, “Ezi niyo enságama yaanze éezo elikusínza endagano† ya Múungu na abaantu boómwe, enságama éezo elikuseeseka habwa abaantu béenzi.

²⁵ Mazima butúnu niimbagaambila nka nikwo, tíinchisubiile kunywa káandi evíini ye emizabibu kuhika ahali echo chilo chi ndizinyweeláho evíini ye ensoonga eénsha omu bukáma bwa Múungu.”

²⁶ Niho baázina oluzina lwo kumusiingiza Múungu. Obuchilo baámazile kuzina, baalugáho, baázeenda omu ibaanga lye Emizeituni.

Yeézu naabáasa nka nikwo Simoni Peétero naamwaánga

(Matayo 26:31-35; Luka 22:31-34; Yohana 13:36-38)

²⁷ Obuchilo bakaba bali omu muháanda, Yeézu yaábagaambila abaheémba boómwe aáti, “Mwéena íimwe nimuunyiluka omu itúmbi lya leélo. Nigaba nka nikwo Múungu agaambile omu Maandiko Matakatiifu nka nikwo, ‘Ndyaátéela omulísa, názo entaama zilaábuungeela.’

²⁸ “Náho íinye obuchilo óobwo ndiba naázweelwe, ndyaábeebeembelela kuzeenda Galiláaya.”

²⁹ Niho Peétero yaámugaambila aáti, “No óobu bilaaba bazeenzi baanze bóona balaákunagilana, íinye tíinkukunagilana.”

³⁰ Yeézu yaámugaambila aáti, “Mazima butúnu niinkugaambila, omu chilo echi cha leélo, enkoókolomi echáli kukoókoloma entúlo ibili, noóba waányaangile entúlo isatu.”

³¹ Náho Peétero yaáguma kukomeenteleza aáti, “Nóobwo kufwa, ni lwaampaka iínfwe hamo neewe, tíindi wa kukwáanga íiwe nakáti!” Nábo abaheémba bóona bazeenzíbe baágaamba bátyo nyini.

Yeézu naaneembelela Múungu omuli Getisemane

(Matayo 26:36-46; Luka 22:39-46)

³² Niho baáhika omu musili óogwo ogulikwéetwa Getisemane. Yeézu yaábagaambila abaheémba boómwe aáti, “Mmuuntegamilile aha, obuchilo íinye kaandikusaba.”

³³ Yeemucha Peétero, Yakobo na Yohana, yaázeenda nábo hala kache, yaábaanza kuzululukilwa no kuzolelwa bwooli.

³⁴ Yaábagaambila aáti, “Omwooyo gwaanze gwiina entíimba bwooli kuhicha nóobu kufwa! Muundiindiilile aha, mubuchiíse hamo neenye.”

† 14:24 14:24 **Endagano:** Habwo obusoomboozi bwooli osome Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile. 14:27 14:27 Osome Zakaria 13:7.

³⁵ Yeézu yeelilaho nka aho kache, yáagwa ahaansi buzuúma. Yaásaba aáti, “Kábilaaba nibikuundilana, ntahiingula obuchilo bwo lwaágalalo olu.”

³⁶ Na yaágaamba aáti, “Abba, Táata, hali íwe góona gakwiile. Niinkusába onyihileho echikóombe éecho cho olwaágalalo. Bitaba nko óokwo ínye ndikweendaho, náho ohikiílize obweenzi bwaawe.”

³⁷ Obuchilo yaásubile aha baheémba boómwe básatu baliinya, yaábasaanga bali omu túlo. Yaámugaambila Peétero, “Simoni, oli omu túlo? Waálemwa kwiikala méeso hamo neenye no óobu ahi isáaha límo?”

³⁸ Niho yaábagaambila aáti, “Mwiikale nu méeso no kusaba Múungu, mutaákwiiza mukaleengesibwa. Omwooyo nigweénda kweégumisiliza ebileengeso, náho omubili tigwíina amagala.”[‡]

³⁹ Káandi Yeézu yaalugáho, yaázeenda kuneémbelela ha lubazu, yaásubiilila kuneémbelela amagaambo ago nyini.

⁴⁰ Obuchilo yaásubile entúlo ya kábili, yaábasaanga abaheémba boómwe bali omu túlo, habwo kuba améeso gáabo gakaba galemeeliilwe endoólo. Káyaabeele yaábapaámpwiile, tibalabeele ne cho kumugalulila.

⁴¹ Yeézu yaáluga káandi kusaba entúlo ya kásatu, yaábagaambila aáti, “Ha bwaáchi mucháali muchihuniile no kuhuúmula? Byaáhika. Omwáanya gwe ebyaágalalo byaanze, gwaáhika. Óobu ínye Mutábani wo Omuuntu nze kukobezibwa omu ngalo ze enkola bíbi.

⁴² Mwiimuke, tuzeénde. Léeba! Enkoonga yaanze yeéliliza!”

Yeézu naakwaátwa

(Matayo 26:47-56; Luka 22:47-53; Yohana 18:3-12)

⁴³ Obuchilo óobwo Yeézu akaba acháali naahoóyela amagaambo ago, ahonyini Yuda, oómo omuli abo ikúmi na bábili, yaáhika hamo ne embága mpaango ya abaantu, áabo bakwáasile embáadi ne engoligo. Abaantu abo bakaluga aha bakúlu ba abagabe, abeégesa be ebilagilo bya Musa na abanyaampala ba Abayahudi. §

⁴⁴ Yuda ogwo enkoonga wa Yeézu, akaba yaabamanyisize abo baantu emanyiso. Akaba abagaambiile aáti, “Omuuntu óogwo ndaanyweégela, niwe ogwo nyini. Mumutwáale kuzima ha kumweémanya.”

⁴⁵ Obuchilo Yuda yaáhikile aho, yaázeenda gúmo ahali Yeézu, yaágaamba aáti, “Mweégesa!” Niho yaámunyeégela.

⁴⁶ Abaantu abo baámukwáata Yeézu.

⁴⁷ Niho, oómo wa áabo abaabeele bali hamo na Yeézu, asopoololamo olubaadi lwoómwe, alumutéza no kumuchwa okutwi omuhálila wo omugabe omukúlu.

⁴⁸ Yeézu yaábagaambila abaantu abo aáti, “Óobu sii, ha kwiiza kuunkwáata kunu mukwaasile embáadi ne engoligo, ngási, nimuleeba nka nikwo ínye ndi omunyagiilizi?

⁴⁹ Buli chilo nkaba ndi hamo neemwe, niinyegesa omu lubúga lwe éenzu ya Múungu, na timulaleengesize kuunkwáata. Náho aga góona gakoziilwe kubona áago gaáyaandikilwe omu Maandiko Matakatiifu, gahikiilizwe.”

⁵⁰ Niho abaheémba boómwe bóona baámusigaho, beéluka.

⁵¹ Hakaba heena omusígazi oómo óogwo atazweéle chiintu náho isuúka lyoónka, akaba naamukulaatila Yeézu. Náwe bamukwáata,

⁵² náho, weényini yaábepulusuka, yaásiga isuúka lyoómwe, yeeluka ali busa.

[‡] 14:38 14:38 Omwooyo nigweénda kweégumisiliza ebileengeso, náho omubili tigwíina amagala: Eyaandikilwe omu Chiyunani, Omwooyo nigweénda, náho omubili guleengaheéle. § 14:43 14:43 Bakúlu ba abagabe, abeégesa be ebilagilo bya Musa na abanyaampala ba Abayahudi: Bakaba bali abaantu bi Itégekelo lya Balusiingo ba Abayahudi. Habwo obusoomboosi bwooli, osome echigaambo chi Itégekelo lya Balusiingo ba Abayahudi omu Obusoomboosi habwa Amagaambo Agagumile. 14:49 14:49 Osome Zakaria 13:7; Mariko 14:27.

Yeézu omu méeso ga abakúlu ba Abayahudi

(Matayo 26:57-68; Luka 22:54-55, 63-71; Yohana 18:13-14, 19-24)

⁵³ Niho abaantu áabo baámutwáala Yeézu aha mugabe mukúlu wa Múungu. Baákoba áaho bóona abakúlu ba abagabe, abanyaampala ba Abayahudi na abeégesa be ebilangilo bya Musa.

⁵⁴ Náwe Peétero yaaba naamukulaatila Yeézu kulugilila hala. Yaázeenda, yaátaaha omugati omu lubuga lwo omugabe mukúlu. Yeékala omwo hamo na abaleebelezi, yaaba naayota echikoome.

⁵⁵ Abakúlu ba abagabe ni Itégekelo likúlu lyóona baábaanza kuloondela ebyeéteelekezo byo kumulegelela Yeézu, babone kumuchwaáziika no kumwíta. Náho, tibalabeele nibabonesa ebyeéteelekezo byóona byóona éebyo ebilikugasa.

⁵⁶ Abaantu béenzi bakaba nibasohozá ebyeéteelekezo bye ebisuba kumulégelela Yeézu, náho ebyeéteelekezo byáabo tibilabeele nibikuundilana.

⁵⁷ Niho, abaantu abáandi bunaanka baáyemeelela, baásohoza buulubona bwe ebisuba nka nikwo,

⁵⁸ “Íichwe nyini tukamuhulila omuuntu ogu naagaámba nka nikwo, ‘Íinye niinkaambula éenzu ya Múungu ezi éezo abaantu baáyoombekile ne engalo. Káandi, niinyoombeka eéendi aha bilo bísatu kwoónka. Éenzu éezo etakwoómbekwa ne engalo za abaantu.”

⁵⁹ No óobu bityo, buulubona bwáabo tibulakuundileene.

⁶⁰ Niho omugabe mukúlu yaáyemeelela ahagáti yáabo, yaámubúuza Yeézu aáti, “Ngási, tozila cho kusubya no óobu echigaambo choóna chóona habwa ago gi balikukulegelela?”

⁶¹ Náho Yeézu ayisiza chee, talasubize chigaambo choóna chóona. Omugabe mukúlu yaázeendelela kumubúuza aáti, “Ngási, íwe oli Masihi, Mutábani wa Múungu owi ikuzo?”

⁶² Yeézu yaásubya aáti, “Íinye níinye. Neemwe mulyaámbona íinye Mutábani wo Omuuntu nnyikeele olubazu lwo obúlyo* lwa Múungu owo obuzizi, naayiza omu bwíile bwo olugulu.”

⁶³ Niho omugabe mukúlu kuteemula ebizwáalo byoómwe, yaágaamba aáti, “Ni baalubona chi káandi áabo tuchaáyeenda?”

⁶⁴ Mwaáchihulila ímwe nyini nkokwo yaálogota Múungu! Bityo ímwe nimugaamba muta?” Baámusubiza báti, “Chimugasize kwiitwa.”

⁶⁵ Niho abáandi baábaanza kumuchwéela amachwaánta, kumuzibika omu méeso no kumutéela enfune, kunu nibamugaambila báti, “Gaamba obubáasi, noóha óogwo ayaákuteela?” Nábo abaleebelezi áabo bakaba baliho aho, nábo baámutéela.

Peétero naamwaánga Yeézu

(Matayo 26:69-75; Luka 22:56-62; Yohana 18:15-18, 25-27)

⁶⁶ Obuchilo obwo bwóona, Peétero akaba ali omu lubuga, aheéfo ye echiseenge áaho Yeézu akaba naabuúzwa. Yéeza omuzaánakazi oómo kuluga omuli áabo abazaánakazi bo omugabe omukúlu.

⁶⁷ Yaámubona Peétero naayota omulilo, yaámunoonkolela améeso. Yaámugaambila aáti, “Neewe nyini obeelee oli hamo no ogwo Omunyanazaréeti, Yeézu.”

⁶⁸ Náho Peétero yaáyaanga, naasubya aáti, “Ago go olikugaamba, íinye tiínkugasoombookelwa, no obuche bwa akáti!” Yaázeenda aha mulyáango gwo olugo. Akaziingo ako nyini, enkoókolomi ekoókoloma.

* **14:62 14:62 Nnyikeele olubazu lwo obúlyo:** Ensoonga yaáho no kuháabwa obutégeki ni ikuzo. **14:62 14:62**
Osome Enzina 110:1. **14:62 14:62** Osome Danyéli 7:13.

⁶⁹ Omuzaánakazi ogwo aba yaámubona káandi Peétero, abanza kubagaambila abantu áabo abeémeeliile aho aáti, “Omuuntu ogu náwe ali hamo nábo.”

⁷⁰ Náho, Peétero yaáyaanga káandi.

Haalabaho akáanya kache, abantu áabo beémeeliile aho, baámugaambila Peétero báti, “Mazima íwe oli hamo nábo, habwo kuba neewe nyini oli omunya Galiláaya.”

⁷¹ Náho, Peétero akabanza kweécheena no kulahila aáti, “Omuuntu óogwo mulikugaamba, ínye tiínkumumanya!”

⁷² Ahonyini kwoónka, enkoókolomi yaákoókoloma entúlo ya kábili. Obuchilo obwo, Peétero yeézuka echigaambo cha Yeézu éecho akamugaambila aáti, “Enkoókolomi etakakoókolomile entúlo ya kábili, noóba waányogile entúlo isatu.” Obuchilo Peétero akatekuza ago, yaálila.

15

Yeézu naatwaálwa hali Pilato

(Matayo 27:1-2, 11-14; Luka 23:1-5; Yohana 18:28-38)

¹ Obuchilo kábwaachíle kwoónka, Itégekelo likúlu lyóona, éelyo nilyo likaba lili lya abakúlu ba abagabe, abanyaampala ba Abayahudi, na abeégesa be ebilagilo bya Musa, baátéela omukobo, baákola omweétegeko. Baámuboha Yeézu, baámutwáala aha mwaanaángwa we Echirúumi óogwo akaba naayétwa Pilato.

² Pilato yaámubúza Yeézu aáti, “Íwe oli omukáma wa Abayahudi?” Yeézu yaámugalulila aáti, “Níwe óogwo olikugaamba.”

³ Abakúlu ba abagabe bakaba nibamulégelela Yeézu nka nikwo akozile ebikolwa bínzi.

⁴ Pilato yaámubúza káandi, yaámuzila aáti, “Tokusubya chigaambo? Léeba óokwo balikukulegelela íwe ebilegelelo bínzi.”

⁵ Náho Yeézu talamugaluliile choóna chóona. Niho Pilato yaásobelwa.

Pilato naamuchwaaziika Yeézu

(Matayo 27:15-26; Luka 23:13-25; Yohana 18:39–19:16)

⁶ Aha mazenye ga Paásika, Pilato akaba ayina obuteéka bwo kubakomoololela embóhe eémo, éezo baamuseégile abantu.

⁷ Obuchilo obwo omu ibóhelo akaba alimo omuuntu oómo naayétwa Baraba hamo na abantu abáandi áabo bakakola obugome no obwíisi aha bugome bwáabo.

⁸ Embága ya abantu beeza hali Pilato, baábanza kumusaba abakomoololele embóhe eémo, nko óokwo yaámanyiile kukola.

⁹ Pilato yaábabúza aáti, “Ngási, nimweénda mbakomoololele omukáma wa Abayahudi?”

¹⁰ Akagaamba aátyo habwo kuba akamanya nka nikwo abakúlu ba abagabe baámutwáala Yeézu hali weényini habwi ichubi lyáabo kwoónka.

¹¹ Náho abakúlu ba abagabe basuunikile embága ya abantu ezo, nka nikwo bamusabe Pilato abakomoololele Baraba, ataákubakomoololele Yeézu.

¹² Pilato yaábabúza káandi aáti, “Mbweénu, nimweénda mmukoléchi omuuntu ogu óogwo mulikugaamba no omukáma wa Abayahudi?”

¹³ Abantu bóona baáhámuka aha yoombo káandi, baágaamba báti, “Abaámbwe aha musalaba!”

¹⁴ Pilato yaábabúza aáti, “Ngási, yaákola chiheno chi nka nikwo abaámbwe aha musalaba?” Náho boónyini baáyoongela kuhooyooka báti, “Abaámbwe! Abaámbwe aha musalaba!”

¹⁵ Pilato akaba naayeénda kuzinuliza embága ya abantu, bityo yaábakomoololele Baraba. Yaálagila abalwaanila ngoma boómwe bamutéele enkoba Yeézu. Niho yaábalagila bamutwáale, bamubaámbe aha musalaba.

Abalwaanila ngoma nibamulogota Yeézu
(Matayo 27:27-31; Yohana 19:2-3)

¹⁶ Abalwaanila ngoma abo baámutwáala Yeézu omu chikaali cho omwaanaángwa Pilato no kwéeta abalwaanila ngoma bóona bazeenzi báabo.

¹⁷ Baámuzwéeka Yeézu enkaanzu yi ibala lye ezaambalau elyo obukáma. Baáyogosa omukáko gwa amáhwa, baámuzwéeka aha mútwe.

¹⁸ Baábaanza kumulamya ahi igayo báti, “Nookasiinge, mukáma wa Abayahudi!”

¹⁹ Baámutéela ha mútwe no olusekeyáanda, no kumuchwéela amachwaánta, baámuteélela ebizwi kumulámya aha kumugaya.

²⁰ Obuchilo baámazile kumulogota, baámuzúula echo chizwáalo che ezaambalau, no kumuzwéeka káandi emyéenda yoómwe. Baámusohozá ahéelu, baázeenda kumubáamba aha musalaba.

Yeézu naabaámbwa aha musalaba
(Matayo 27:32-44; Luka 23:26-43; Yohana 19:17-27)

²¹ Omu muháanda, abalwaanila ngoma abo baábugana no omuuntu óogwo akaba naahiingula omu muzihwa kuluga omu musili, izíina lyoómwe Simoni, akaba ali omunya Kurene.* Omuuntu ogwo akaba ali iíse wa Alekisanda na Rufoni. Niho baámuhatika kusutula omusalaba gwa Yeézu.

²² Baámutwáala Yeézu áaho ahalikwéetwa Goligoota. Izíina éeli liina ensoonga eéti, “Oluhaanga lwo Omútwe.”

²³ Baámuha Yeézu evíini éezo ekaba etulaniilwe no omubázi,† náho weényini yaáyaanga kunywa.

²⁴ Niho baámubaamba aha musalaba, no kubagana ebizwáalo byoómwe‡ aha kubyeéseza olweeso§ lwi ibaando kulamula oóha alaatwáala myéenda chi.

²⁵ Obuchilo baámubaambile ha musalaba, ekaba eli esáaha isatu enchaákala.

²⁶ Aha musalaba bakataho amaandiko ge ntaambala yoómwe, gakaba nigagaámba gáti, “OGU NO OMUKÁMA WA ABAYAHUDI.”

²⁷ Bakaba baliho abaantu bábili abaabeele bali abanyagiilizi. Niho abalwaanila ngoma baábabaamba aha misalaba héehi na Yeézu, oómo olubazu lwo obúlyo no oóndi olubazu lwo obumoso. [

²⁸ Niho Amaandiko Matakatiifu gaáhikilizwe áago galikugaamba gáti, “Akabalwa hamo na abakola biheno.”]

²⁹ Abaantu abaabeele nibalaba aho, bakaba nibamulogota kunu nibazugumisa emitwe yáabo nibagaámba báti, “Ahaa! Íwe okagaamba nka nikwo noohicha kuzikaambula éenzu ya Múungu no kuzoómbeka káandi aha bilo bísatu,

³⁰ óobu mbwéenu oyechuungule weénka! Otuúke kuluga aha musalaba aho!”

³¹ Na abakúlu ba abagabe na abeégesa be ebilangilo bya Musa bóona hamo, baámulogota ha kweégaambila báti, “Akachuúngula abáandi, náho tiyaákuhicha kweéchuungula weényini!

³² Ngási weényini tíwe Masihi, Omukáma wa Abaiziraeli? Óobu tuléebe atuúke kuluga aha musalaba, tubone kumwiíkiliza!” No óobu abaantu bali, áabo bakababaamba ha misalaba hamo náwe, nábo baámuzuma.

* **15:21 15:21 Kurene:** No omutúulo ogukaba guli Chiziba cha Ntumwa omuli Afrika. † **15:23 15:23 Omubázi:** Óogwo nigweétwa emanemane, na gukamuhweela omuuntu kuhulila bwooli obusaasi. ‡ **15:24 15:24 Kubagana ebizwáalo byoómwe:** Omu buteéka bye Echirúumi, abalwaanila ngoma áabo bakamubaámba ha musalaba omukola biheno weéna weéna, bakaba babagana emyéenda yoómwe. Osome Enzina 22:18. § **15:24 15:24 Kubyeéseza olweeso:** Bakaba bataho otuti óotwo tukaba twiina oluméenko nali amabáale ageene amazína omu chiseme, kuba abasilikale batwaále éecho chilaágweela hali weényini. **15:28 15:28** Osome Isaya 53:12.

*Yeézu naakába**(Matayo 27:45-56; Luka 23:44-49; Yohana 19:28-30)*

³³ No kubaandiza esáaha mukáaga nyemisana kuhika esáaha mweenda, yaaba nsiimbaazi omu nsi yóna.

³⁴ Káyaahikile esáaha mweenda, Yeézu yaáyaambaza iláka liháango yaágaamba aáti, “Eloi, Eloi! Láma sabakithani?” Ensoonga yaáho ne eéti, “Múungu waanze, Múungu waanze! Ha bwaáchi waánnagilana?”

³⁵ Abaantu bunaanka áabo bakaba beémeeliile aho, obuchilo bahuliile Yeézu naagaamba ago, baágaamba báti, “Boózo muhuliliize, naamweéta Eliya.”

³⁶ Omuuntu oómo yeeluka bwaangu, yeeza yeemucha ikoongo, yaáliizuza evíini esaankameele, yaákomela aha lusekeyáanda lula. Yaámuha Yeézu nka nikwo aánywe. Omuuntu ogwo yaámuzila aáti, “Muleke tuléebe kaálaaba Eliya naayiza kumutúucha kuluga aho aha musalaba!”

³⁷ Yeézu yaáyaambaza iláka liháango, yaáfwa.

³⁸ Ichiingilizo éelyo likaba lili omu nzu ahatakatífu he éenzu ya Múungu lyaabalaalukámo enkási ibili kuluga olugulu kuhika ahaansi. ³⁹ Mukúlu wa abalwaanila ngoma óogwo akaba ayemeeliile omu méeso ga Yeézu, obuchilo káyaabweene nka nikwo Yeézu naáfwa, yaágaamba aáti, “Amazima omuuntu ogwo akaba ali Mutábani wa Múungu!”

⁴⁰ Bakaba baliho abakázi abaabeele nibaléeba habwa hala. Omuli abo akaba aliho Mariamu omunya Magidala, Salome na Mariamu nyina wa Yakobo omulumuna na Yose.

⁴¹ Abakázi abo bakaba bamukulaatiile no kumuheéleza Yeézu obuchilo akaba ali omu nsi ya Galiláaya. Bakaba baliho na abakázi abáandi béenzi áabo bakazeenda hamo náwe omuli Yerusaléemu.

*Yozéfu omunya Arimatea naamuzúka Yeézu**(Matayo 27:57-61; Luka 23:50-56; Yohana 19:38-42)*

⁴² Obuchilo yaáhiikile olweébazo, habwo kuba echilo echo chikaba chili echilo cho kweéloonza habwe Endaálíkizo,*

⁴³ yéeza omuuntu óogwo akaba ayétwa Yozéfu, omunya Arimatea. Akaba ali owi isima bwooli omu Itégekelo likúlu lya Abayahudi, na akaba naakweetegeza okwíza kwo obukáma bwa Múungu. Óogwo yaázeenda hali Pilato bwo obugimi kumusaba amukuúndile azeénde kwiimucha omutúumbi gwa Yeézu.

⁴⁴ Pilato yaásobelwa káyaahuliile nka nikwo, Yeézu yaámazile kufwa! Yaámweeta mukúlu wa abalwaanila ngoma abone kumumanyisa, kábilaaba na amazima nka nikwo Yeézu yaáfwiile.

⁴⁵ Obuchilo omukúlu wa abalwaanila ngoma yaásiinzile nka nikwo Yeézu yaáfwa, Pilato yaámukuúndila Yozéfu agutwáale omutúumbi.

⁴⁶ Niho Yozéfu náwe yaágula isáanda lye empilya nyíinzi. Yaázeenda aha musalaba aho, yaágutúucha ahaansi omutúumbi gwa Yeézu, yaáguziingilila ni isáanda. Yaziika omutúumbi ogwo omu mbi éezo ekaba esumile omu luchili,† yaáhiliingisa ibáale liháango no kulizibikiliza aha mulyáango gwe eémbi.

⁴⁷ Mariamu omunya Magidala na Mariamu nyina wa Yose baáhabóna áaho yaáziikilwe.

15:34 15:34 Osome Enzina 22:1. * 15:42 15:42 *Echilo cho kweéloonza habwe Endaálíkizo:* Habwo obusoomboozi bwooli, osome *Endaálíkizo* omu *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile*. † 15:46 15:46 Obuteéka bwa Abayahudi bwo kuziika abaantu, bakaba nibabata abáfwiile omu nyaanga na kutaho ibáale aha chisasi. Eémbi ya Yeézu ekaba eli omu nyaanga.

16

Yeézu naazóoka

(Matayo 28:1-8; Luka 24:1-12; Yohana 20:1-10)

¹ Obuchilo echilo che Endaálíkizo káchahiíngwiile, Mariamu omunya Magidala, Salome na Mariamu nyina wa Yakobo, baágula amazuta áago agakanuunkilila kuzima, bazeénde bagusiíge omutúumbi gwa Yeézu.

² Echilo cha aha bwooyo enchaákala, omulucheelelélwa, baázeenda aha mbi ya Yeézu.

³ Obuchilo bakaba bali omu muháanda, baábaanza kweébuuza báti, “Óobu, noóha óogwo alaatuhiliingisizaho ibáale elyo aha mulyáango gwe eémbi?”

⁴ Náho obuchilo kábaahikile, baábona ibáale elyo lyaáhiliingisiibwe, lili aha lubazu, na likaba lili liháango bwooli.

⁵ Bataaha omu mbi, beétimwa kubona omusígazi oómo óogwo akaba azweele enkaanzu ndeehi elikwéela pee. Ayikéele aha lubazu lwo obúlyo lwe eémbi.

⁶ Náwe yaábagaambila aáti, “Mutaákweetimwa. Niinsoomboókelwa nka nikwo nimumuloónda Yeézu Omunyanazaréeti, óogwo ayaabáambilwe aha musalaba. Yaázoolwa, taliho aha! Muléebe áaho bamulyaámikile.

⁷ Óobu nimuzeénde, mubagaambile abaheémba boómwe, muno muno Peétero, nka nikwo Yeézu naabeebeembelela kuzeenda Galiláaya. Okwo nikwo áaho mulaamubona nko óokwo yaábagaambiile.”

⁸ Obuchilo bahuliile bátyo, baábaanza kuzuguma aha butíini no kusobelwa. Baásohola ahéelu, beéluka kuluga omu mbi omwo. Tibalamugaambiile omuuntu weéna wéena, habwo kuba bakatína.

[Ebitabu bya kala bwooli tibiina ebigaambo bya Mariko 16:9-20.]

Yeézu naamweesuúlukila Mariamu omunya Magidala

(Matayo 28:9-10; Yohana 20:11-18)

⁹ Obuchilo Yeézu yaázookile omulucheelelélwa echilo cha aha bwooyo, owa mbele kumweésuululukiza akaba ali Mariamu omunya Magidala, óogwo akaba amwiihileho amazimu musaanzu.

¹⁰ Mariamu omunya Magidala yaázeenda, yaábagaambila abaabeele bali hamo na Yeézu, no obuchilo óobwo bakaba nibalila no kwaalama.

¹¹ Náho obuchilo bahuliile nka nikwo yaámubona Yeézu ali mwooyo, tibalekiliize.

Yeézu naabeesuúlulukiza abaheémba bábili

(Luka 24:13-35)

¹² Echilo echo nyini, Yeézu yaábesuululukiza bábili omu baheémba boómwe. Abaheémba abo bakaba bali omu muháanda, bakaba nibazeénda omu nsaambo. Baásiingwa kumumanya, habwo kuba akaba ayina ensuso eéndi.

¹³ Obuchilo bamusoóomboókiilwe, baásuba kubasoomboolela bazeenzi báabo, náho abaheémba abo tibalekiliize.

Yeézu naabeesuúlulukiza abaheémba ikúmi no oómo

(Matayo 28:16-20; Luka 24:36-49; Yohana 20:19-23; Amakúlu ge Entumwa 1:6-8)

¹⁴ Ha muheleeluko, Yeézu yaábesuululukiza abaheémba boómwe ikúmi no oómo, obuchilo bakaba bali hamo, nibalya. Yaábakaama habwo kulemeela kwe emiganya yáabo, habwo kuba bakáanga kwiikiliza amagaambo ga bazeenzi báabo, áabo abamubwéene Yeézu obuchilo yaázookile omu bafwiile.

¹⁵ Niho yaábagaambila aáti, “Nimuzeénde omu nsi zóona, muboólekeelele abaantu bóona, Empola zaanze Nzima.

¹⁶ Omuuntu weéna wéena óogwo aleekiliza no kubatizwa, alaáchuúngulwa. Náho, omuuntu weéna wéena óogwo alaáyaanga kwiikiliza, alaáchwaaziikwa.

¹⁷ Abaantu áabo abaleekiliza, nibakola emanyiso, kusohoza amazimu aha baantu habwi izíina lyaanze no kugaamba aha lulími lúsha.

¹⁸ Nibakwaáta enzóka kwe emikono, nali kunywa echiintu choóna chóona éecho chilikwiíta, tichilibakola chiintu. Nibaba nibabataho emikono yáabo aha balwéele, nábo nibabona kuchila.”

Yeézu naalelema kuza omu igulu

(Luka 24:50-53; Amakúlu ge Entumwa 1:9-11)

¹⁹ Obuchilo Omukáma Yeézu káyaamazile kuhooya nábo, Múungu yaámutwáala, yaálelema kuza omu igulu. Yeékala olubazu lwo obúlyo lwa Múungu.

²⁰ Abaheémba boómwe abo baalugáho aho. Baázeenda kwoólekeelela Empola Nzima hoóna hóona. Omukáma Yeézu akaba naabaha amagala go kukola emanyiso. Bityo nikwo akaba naasuúmba amagaambo ago kuba na ga mazima.]

Empola Nzima za Yeézu Kristu nko óókwo zayaandikilwe na Luka Obweébeembezi

Echitabu echi chikaandikwa na Luka. Luka akeenda omuuntu bunaanka, óogwo akaba naayétwa Teofiilo, ayizuke amazima habwo obulami bwa Yeézu, hamo ne emilimo yoómwe na amahano áago akaba akozile. Echo nicho chikakola ayaandike echitabu choómwe. Káandi, akaandika echitabu echíindi habwo obutaándikilo bwe ekelezia, ha bwéecho nicheétwa nka nikwo, Amakúlu ge Entumwa. Titwína empola nyíinzi habwa Luka, náho nitusoomboókelwa nka nikwo, akaba ali omulaguzi, no buchilo obúundi akalibata hamo ne entumwa Paulo omu emilimo yo kwoólekeeela Empola Nzima habwa Yeézu Kristu (Abakolosai 4:14; 2 Timoteo 4:11; Filemoni 1:24).

Echitabu echi chiina amagaambo agáandi áago gatalasoombweelwe bwooli omu bitabu ebíindi bye Endagano Eénsha, nko kuzaalwa na kwoólekeeela kwa Yohana Omubatiza, kuzaalwa kwa Yeézu na amagaambo go omu buto bwoómwe. Káandi Luka naayoleka engoonzi za Múungu nko óókwo zili aha baantu be engaanda nyíinzi. Yeézu naayoleka engoonzi ezo habwo omuháanda gwo kuteékelela abaantu omu migani, nko omugani gwo Omusamaria omweésigwa (Luka 10) no omugani gwo omwaana ayaabuzile (Luka 15).

Obweébeembezi

¹ Owi isima Teofiilo, abaantu béenzi beégumisiliize kwaandika aha buteéka amagaambo áago gakabaho omuli íichwe.

² Amagaambo ago tukagaambilwa na abaantu áabo yaábeesuululukiize amagaambo ago nyini habwa améeso gáabo kuluga aha bubaandizo bwe emilimo ya Yeézu, na abaantu abo nibo bakaba nibasuúgaanisa empola za Yeézu.

³ Neenye káandi, nnyetegeeliíze amagaambo ago góona kulugiilila aha bubaandizo. Naábona kuzima nkwaandikile, kuba

⁴ íwe neewe omanye mazima amagaambo áago okeégeswa.

Obubáasi bwo kuzaalwa Yohana Omubatiza

⁵ Herode obuchilo akaba ali omukáma we éensi ya Yudea, akaba aliho omugabe* oómo, izíina lyoómwe Zakaria, we embága yo obugabe ya Abiya. Mukazíwe náwe akaba ali owo olugaanda lwo omugabe Haruni,† izíina lyoómwe Elizabeti.

⁶ Bóona bábili bakaba bali abagololoke omu méeso go Omukáma Múungu. Bakaba beekomya ebilagilo byoómwe byóona, omu kubigomookela hatéena amabála goóna góona.

⁷ Bakaba batazeéle omwaana, habwo kuba Elizabeti akaba ali omuguumba, na bakaba baákokweele bwooli.

⁸ Chilo chimo, lukaba luli olubo lwe embága ya Zakaria kukola emilimo ya abagabe omu méeso ga Múungu.

⁹ Kwiingana no obuteéka bwo obugabe, Zakaria akatoozibwa kuza omu nzu yo Omukáma Múungu,‡ amwoóteze omwo obubáani.

* **1:5 1:5 Omugabe:** Habwo obusoombooji bwooli, osome echigaambo cha *Abagabe* omu *Obusoombooji habwa Amagaambo Agagumile*. † **1:5 1:5 Haruni:** Akaba ali mudugu wa Musa, akaba ali omugabe mukúlu owo kubaanza. Okuluga 28:1-3. ‡ **1:9 1:9 Omu nzu yo Omukáma Múungu:** Habwo obusoombooji bwooli, osome echigaambo che *Eenzi ya Múungu* omu *Obusoombooji habwa Amagaambo Agagumile*.

¹⁰ Zakaria obuchilo yaataahilemo kwoóteza obubáani, abaantu béenzi bakaba bakobile ahéelu, abalikusaba Múungu.

¹¹ Entúlo émo, Zakaria yaásuululukilwa na maléeka§ wo Omukáma Múungu. Maléeka ogwo, yaáyemeelela olubazu lwo obúlyo lwi itaámbilo lyo kwoóteza obubáani.

¹² Zakaria obuchilo káyaamubwéene, yeétimwa. Yaátína bwooli.

¹³ Náho maléeka ogwo yaámugaambila aáti, “Íwe Zakaria, otatiina! Aga áago waásaba Múungu, yaágahulila. Mukaawe Elizabeti alaakuzaalila omwaana wo obukwaáta, olyamwéeta Yohana.

¹⁴ Omwaana ogwo niwe alileetelela mube na amanulilwa bwooli. Abaantu béenzi balaánulilwa kuzaalwa kwoómwe.

¹⁵ Naába mukúlu omu méeso go Omukáma Múungu. Atanywa evíini* nali choóna chóona éecho chilikutamiiza. Aleezuzwa no Omwooyo Mutakatíifu, nóbu achili omuunda ya nyina.

¹⁶ Alaasubya abaantu béenzi ba Iziraeli aha Mukáma Múungu wáabo.

¹⁷ Alaámweebeembelela Omukáma, aloónze abaantu kumunyegeza, ayina amagala no Omwooyo gwa Múungu nko óokwo akaba ayinágo Eliya.† Alyaábakwaátanisa abazéele na abáana báabo, na abazilwa alyaábakola babe na amasala go kumugomookela Múungu.”

¹⁸ Zakaria yaámubúza aáti, “Ínye na mukaanze twaákokweele! Ndaachimanyaho iínta echigaambo echo?”

¹⁹ Maléeka yaágaamba aáti, “Nínye Gaburieli, óogwo ndikweémeelela omu méeso ga Múungu. Ansiindikile kunu, nnyize kukugaambila amagaambo ago amazima.

²⁰ Náho tokakuunzile amagaambo gaanze, áago mazima galaákolwa. Mbwéenu, kubaandiza óobu noóba omutita. Tolihicha kugaamba kuhicha kuhika obuchilo óobwo amagaambo ago galikolwa.”

²¹ Mbwéenu, abaantu abaabeele nibamuliindilila Zakaria, baásobelwa habwo kubona óokwo yeéliilwe omwo omu nzu ya Múungu.

²² Káyaalugilémo, talahikize kuhooya nábo. Baámanya abweene ameezaho omu nzu ya Múungu. Akaba naabooleka ne ngalo, náwe yaázeendelela kuba omutita.

²³ Ebilo byoómwe byo kuheéleza omu nzu ya Múungu obuchilo byaáhwéele, yaázeenda omúka.

²⁴ Aheezile, mukazíwe Elizabeti yeemucha éenda. Yaámala améezi ataanu bweeseléke, yaágaamba nka nikwo,

²⁵ “Omukáma Múungu niwe yaánkolela aátyo no kuúmpweela. Yaanyiháho ensóni omu baantu.”

Obubáasi bwo kuzaalwa Yézu

²⁶ Éenda ezo obuchilo yaáhikize améezi mukáaga, Múungu yaásiindika maléeka Gaburieli omu muzihwa gwi izíina lilikwéetwa Nazaréeti omu nsi ya Galiláaya,

²⁷ ahíke aha muhalakazi oómo óogwo akaba atakamumanyile omuséeza, izíina lyoómwe Mariamu. Omuhalákazi ogwo akaba asuumbikilwe no omukwaáta oómo, izíina lyoómwe Yozéfu, wo olugaanda lwo omukáma Daudi.‡

²⁸ Maléeka ogwo yaázeenda ahali Mariamu, yaámugaambila aáti, “Niinkusúula, íwe oyina omugisa bwooli! Omukáma Múungu ali hamo neewe.”

²⁹ Náwe yaázululukilwa bwooli habwa amagaambo ago, yaáteekuza omu muganya, “Echi chisuulo chiina nsoonga chí?”

§ 1:11 1:11 **Maléeka:** Habwo obusoomboozi bwooli osome *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile.* * 1:15 1:15 **Evíini:** Habwo obusoomboozi bwooli osome *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile.* † 1:17 1:17 **Eliya:** Abayahudi bakaba nibategeza kwíza káandi omubáasi Eliya, kuloonza kwíza kwa Masihi. Malaki 3:1; 4:5-6. ‡ 1:27 1:27 **Daudi:** Habwo obusoomboozi bwooli osome *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile.*

³⁰ Náho maléeka ogwo yaámugaambila aáti, “Íiwe Mariamu, otatiina, Múungu yaákubonesa embabazi.

³¹ Léeba, olaatwáala éenda, olaazáala omwaana wo obukwaáta, olyamwéeta Yéezu.

³² Alyáaba mukúlu, alyaáyétwa Mutábani wa Múungu Óogwo Ali Olugulu ya Byóona. Omukáma Múungu alaamuha echitébe chi ikuzo lyo obutégeki bwo omukáma Daudi, íise enkúlu.

³³ Alyáaba mukúlu we enzáalwa za Yakobo ebilo byóona. Obukáma boómwe tibulihwa nakáti.”

³⁴ Mariamu yaámubúuza maléeka aáti, “Aga galaákolwa gáta kunu íinye ntakumumanya omuséeza?”

³⁵ Maléeka yaámugalulila “Omwooyo Mutakatíifu alyaákwizáho, no obuhicha bwa Múungu Óogwo Ali Olugulu ya Byóona bulyaákusweeka. Bityo, omwaana óogwo olizaála aláaba omutakatíifu na alyaáyétwa Mutábani wa Múungu. §

³⁶ Léeba! Mudugu waawe Elizabeti, óogwo bakaba bamwéeta omuguumba, omu bukeékulu bwoómwe atweele éenda yo omwaana wo obukwaáta. Okwéezi oku no kwa mukáaga.

³⁷ Ensoonga Múungu tichiliho éecho alikulemwa kukola.”

³⁸ Mariamu yaámusubiza, “Íinye ndi omuzaánakazi wo Omukáma Múungu, bibe hali íinye nko óokwo waágaamba.” Ahonyini, maléeka ogwo yaázeenda.

Mariamu naazeénda kumwaángalucha Elizabeti

³⁹ Omu nchilo ezo nyini, Mariamu yaáloonza oluzeendo, yaázeenda bwaangu omu muzihwa gúmo omu nsi ya amabaanga ga Yuda.

⁴⁰ Yaátaaha omu nzu ya Zakaria, yaámwaángalucha Elizabeti. ⁴¹ Elizabeti obuchilo yaáhuliile echisuulo cha Mariamu, omwaana óogwo akaba ali omuunda yoómwe yaáguluka. Ahonyini, Elizabeti yeezuzwa no Omwooyo Mutakatíifu.

⁴² Niho yaágaamba ahi iláka liháango aáti, “Omu bakázi bóona, íiwe níiwe ófuuhilwe! No omwaana óogwo olaazáala, náwe ayina omugisa.

⁴³ Íinye ndi oóha, nóobu nyina wo Omukáma wéetu yéeza kuunyaangalucha?

⁴⁴ Obuchilo naáhulila echisuulo chaawe, ahonyini omwaana óogwo ali omuunda yaanze yaáguluka habwa amanulilwa.

⁴⁵ Íiwe ófuuhilwe, habwo kuba weékiliza amagaambo áago Omukáma Múungu yaákugaambila galaákolwa!”

Oluzina lwa Mariamu

⁴⁶ Mariamu yaágaamba aáti, “Omuganya gwaanze nigumusíima Omukáma Múungu,

⁴⁷ no omwooyo gwaanze nigumunulilwa Múungu, Omuchuúnguzi waanze.

⁴⁸ Habwo kuba abubweéne obulemwa bwo omuzaánakazi woómwe. Kuluga óobu abaantu be enzaalwa zóona balyaányéta owo omugisa.

⁴⁹ Múungu owo obuhicha bwóona yaánkolela amahano, ni iziina lyoómwe ne elitakatíifu.

⁵⁰ Naazeendelela kubazilila echiganyizi abaantu be enzaalwa ne enzaalwa áabo abalikumukoonookela.

⁵¹ Akozile amagaambo mahaango habwa amagala goómwe, abanagile abeene ihagi.

⁵² Abagwiisize abakúlu kuluga aha bitébe bi ikuzo lyáabo lyo obutégeki, abafula abeenamwiile.

⁵³ Abeena enzala abahaagisize kuzima,

§ 1:35 1:35 *Mutábani wa Múungu*: Habwo obusoomboozi bwooli osome *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile*.

abahiite ababiingile engalo zili busa.

⁵⁴ Azunile Abaizraeli abazáana boómwe, habwo kwiizuka kubazilila echiganyizi.

⁵⁵ Nko óokwo yaalagéene na Ibrahimu isiichwe enkúlu ne enzaalwa zoómwe zóona, ebilo byóona.”

⁵⁶ Niho Mariamu yeékala owa Elizabeti améezi asatu, yaámala yaásuba owoómwe.

Kuzaalwa kwa Yohana Omubatiza

⁵⁷ Echilo cho kweéchuungula kwa Elizabeti káchaahikile, yaázáala omwaana wo obukwaáta.

⁵⁸ Abatúuzi boómwe na abanyalugaanda, obuchilo baáhuliile okwo Omukáma Múungu yaámuziliile echiganyizi, baánulilwa hamo náze.

⁵⁹ Ogwo mwáana, káyaahikize echilo cha munáana, beeza kumusála ikóba,*

baáyeenda bamuluke izíina lya Zakaria, nke iíse.

⁶⁰ Náho, nyina yaáyaanga, yaágaamba, “Mmahi! Naalukwa izíina Yohana.”

⁶¹ Baásubya, “Kási! Tihaliho mudugu wéenyu óogwo alikwéetwa izíina elyo!”

⁶² Baámubúuza iíse habwo kumwoóleka ne ngalo, kuba abagaambile izíina éelyo alikweenda kumwéeta omutábani.

⁶³ Yaábasaba echibaáho, yaáchaandika aáti, “Izíina lyoómwe nilyo Yohana.” Bóona baásobelwa.

⁶⁴ Ahonyini akanwa kaákomoololwa, olulími lwaágololoka, yaábaanza kuhooya káandi, yaámukúza Múungu.

⁶⁵ Abatúuzi bóona baátíina bwooli. Echigaambo echo chaakumuuka bwooli omu nsi yóona ya mabaanga ga Yudea.

⁶⁶ Bóona áabo bahuliile, baaba nibeebuúza báti, “Omwaana ogwo naába omuuntu wa kazeendele chi?” Bakagaamba bátyo habwo kuba mazima, Omukáma Múungu akaba ali hamo náze.

Oluzina lwa Zakaria

⁶⁷ Zakaria iíse wo omwaana ogwo, yeezuzwa Omwooyo Mutakatíifu. Yaásohoza obubáasi nka nikwo,

⁶⁸ “Omukáma Múungu wéetu wa Iziraeli akuzibwe, habwo kuba ayizile no kubachuúngula abaantu boómwe.

⁶⁹ Atuheéle Omuchuúnguzi owo obuhicha kuluga omu lugaanda lwo omuzáana woómwe Daudi,

⁷⁰ nko óokwo yaabeele agaambile aho kala habwo omuháanda gwa ababáasi boómwe abatakatíifu.

⁷¹ Akatugaambila nka nikwo, alaátuchuúngula kuluga aha babisa béetu, no kuluga omu ngalo za abo abalikututamwa.

⁷² Yaágaamba nka nikwo alaábazilila echiganyizi besiichwe enkúlu, no kwiizuka endagano† yoómwe entakatíifu éezo yaalagéene nábo.

⁷³ Endagano ezo niyo akamulahilila isiímwe enkúlu Ibrahimu,

⁷⁴ nkokwo atubonesa íichwe, atuchuúngule kuluga omu ngalo za ababisa béetu, tube nitumugomookela obutazila butíini,

⁷⁵ tuli omu kukola amazima omu méeso goómwe omu butakatíifu ebilo byéetu byóona.

⁷⁶ Íiwe mwáana waanze, olyáaba nooyétwa omubáasi wa Múungu Óogwo Ali Olugulu ya Byóona,

* **1:59 1:59 Kumusála ikóba:** Habwo obusoomboozu bwooli osome *Obusoomboozu habwa Amagaambo Agagumile*.

† **1:72 1:72 Endagano:** Habwo obusoomboozu bwooli osome *Obusoomboozu habwa Amagaambo Agagumile*.

olyaámwiibeembelela Omukáma, kumuloongeza omuháanda.

⁷⁷ Mala olyaábamanyisa abaantu boómwe nka nikwo balichuúngulwa, habwo kuganyilwa ebiheno byáabo,

⁷⁸ kwiingana ne chiganyizi chiháango cha Múungu wéetu.

Obuchuúnguzi obwo bulyaátwiizila nko omwaanga gwi izóoba lilikusohola,

⁷⁹ na gulyaábamulikila abali omu nsiimbaazi,[‡] abali omu lwaágalalo no obutíini bwo olufu.

Alaátweebeembelela, tuzeénde omu muháanda gwo obuhóolo.”

⁸⁰ Bityo omwaana ogwo Yohana yaákula, yaábonesa amagala aha Mwooyo Mutakatíifu. Yaázeenda kwíkala omu nsi yo obwoóma, kuhicha obuchilo óobwo yeéyolekile aha Baiziraeli.

2

Kuzaalwa kwa Yéézu Kristu (Matayo 1:18-25)

¹ Omu bilo éebyo yaazeelwe Yohana, Kaizáari* Augusto akasohoza oluhamo nka nikwo abaantu bóona abali ahaansi yo obutégeki bwoómwe, bazeénde kweéyaandikisa.

² Okweéyaandikisa oku kukaba kuli okwa mbele, omu buchilo Kurenio óobu akaba ali omwaanaángwa we éensi ya Siíria.

³ Nikwo, abaantu bóona baázeenda kweéyaandikisa, buli baantu omu iboma lyáabo.

⁴ Yozéfu náwe akaluga omu iboma lya Nazaréeti omu nsi ya Galiláaya, yaáhanama kuzeenda omu nsi ya Yudea omu muzihwa gwa Betlehemu. Habwo kuba Betlehemu nicho echaalo cha Daudi, na Yozéfu akaba ali owo lugaanda lwoómwe.

⁵ Obuchilo óobwo yaázeenzile kweéyaandikisa akaba ali hamo na Mariamu, óogwo akaba amusuumbikile. Na Mariamu akaba ayine éenda.

⁶ No omu buchilo obwo bakaba bali aho Betlehemu, omwáanya gwo kuzáala kwo ogwo Mariamu gwaáhika,

⁷ yaázáala omutábani wo obuzigeezo, yaámusweekelela omu myéenda, yaámubyaámika omu káato ko kunyweésezamo ente. Habwo kuba, tibalabonesize echiseenge omu nzu yo kubyáama abazenyi.

Abalíisa kweésulukizwa na maléeka

⁸ Omu mbúga ya aho, bakaba balimo abalíisa abaabeele nibeekala omwo nibaléeba ebituungaánwa byáabo omu chilo.

⁹ Ahonyini, beesulukizwa na maléeka wo Omukáma. Ni ikuzo lyo Omukáma lyaábamulikila enkási zóona, baázila okweétimwa kuháango bwooli.

¹⁰ Náho maléeka ogwo yaábagaambila, “Mutatiina! Léeba, niimbamanyisa empola nzima bwooli za amanulilwa maháango ha baantu bóona,

¹¹ kuba leélo eli, omu iboma lyo omukáma Daudi, Omuchuúnguzi yaázáalwa ha bwéenyu. No ogwo Muchuúnguzi niwe Masihi,[†] Omukáma.

¹² Ne emanyiso yo kubamanyisa ebyo, niyo ezi: nimusaánga omwaana omucheche asweékeliilwe emyéenda za abacheche, abyaamikilwe omu káato ko kunyweésezamo ente.”

¹³ Ahonyini, ahali ogwo maléeka, haabonekanáho ebihuumbi bya abalwaanila ngoma bya bamaléeka bazeenzíbe kuluga omu igulu, baaba nibamukúza Múungu báti,

[‡] **1:79 1:79 Abali omu nsiimbaazi:** Ensoonga yaáho ne eéti áabo abatakumumanya Múungu. ^{*} **2:1 2:1 Kaizáari:** Habwo obusoomboozi bwooli osome *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile*. [†] **2:11 2:11 Masihi:** Habwo obusoomboozi bwooli, osome echigaambo cha Kristu omu *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile*.

14 “Múungu ali omu igulu akuzibwe!

No omu nsi, obuhóolo bube
ha baantu áabo alikweenda!”

15 Abo bamaléeka, kábaabeele baásubileyo omu igulu, abalíisa beégaambila,
“Tuzeénde Betlehemu, tubone kuleeba ebyo nka nikwo Omukáma yaátugaambila.”

16 Nikwo baázeenda nibeéluka, baábasaanga Mariamu na Yozéfu, baámubona
mwáana omucheche alyaamile omu káato ko kunyweésezamo ente.

17 Na kábaabeele baámubweene omwaana ogwo, baábamanyisa abaantu empola
zóona zo mwáana, éezo yaábagaambiile ogwo maléeka.

18 Na bóona abaahuliile áago baagaambíilwe na abo balíisa, baásobelwa bwooli.

19 Náho, Mariamu yaágabíika ago góona omu muganya gwoómwe, yaázeendelela
kugateékuza.

20 Kábaabalíile, abalíisa abo baásuba, kunu nibamukúza Múungu, hali byóona éebyo
baáhuliile no kubona. Nko óokwo baagaambíilwe na maléeka, nikwo bityo byóona
byaábéele.

Yeézu naahikiílizwa hali Múungu

21 Omwaana ogwo Yeézu, obuchilo yaáhicha echilo cha munáana, baámusala ikóba,
baámuluka izíina, Yeézu. Nilyo izíina éelyo ogwo maléeka akaba yaámuhéele, obuchilo
nyina akaba atakatwéele éenda.

22 Mbwéenu, kwiingana no óokwo byaabeele nibyeendelwa omu bilagilo bya Musa,
ebilo byo kweéyeza‡ kwáabo byaaba byaáhika, Yozéfu na Mariamu baátwáala ogwo
mwáana Yeézu okwo Yeruzaléemu, babone kumuhikiiliza ha Mukáma.

23 Habwo kuba, chaandikilwe omu bilagilo byo Omukáma nkokwo, “Buli mwáana
wo obuzigeezo wo obukwaáta, naayeéndelwa atoózwe kuba omutakatíifu ha Mukáma
Múungu.”

24 Hamo ne ebyo, bakaba nibeénda basohoze echo chitáambo cho kweéyeza,
echilikugaambwa chíti omu bilagilo byo Omukáma, “Musohoze echitáambo che ebiiba
bibili, nali amáana ábili ge ebiiba.”

25 Na aho Yeruzaléemu, hakaba haliho omuuntu oómo, izíina lyoómwe ali Simeoni.
Náwe akaba ali omugololoke omu méeso ga Múungu, na akaba naamukoondoókela,
kunu naaliindilila kuleeba okuchuúngulwa kwa Abaiziraeli. Omwooyo Mutakatíifu
akaba ali hamo náze,

26 na akaba yaámanyisizwe no Omwooyo Mutakatíifu nkokwo talifwa, obuchilo
atakamubwéene Masihi wo Omukáma.

27 Na abazéele boómwe kábaamutwéele Yeézu omu nzu ya Múungu, babone kukola
nko óokwo ebilagilo bilikubalagila, Omwooyo Mutakatíifu yaámweebeembelela
Simeoni nko óokwo ataahemo omwo.

28 Aho yaámwaanaankula omu mikonóye ogwo mwáana Yeézu, kunu naamusiingiza
Múungu aáti,

29 “Íwe Omukáma, mukúlu wa byóona,
óobu onkuúndile íinye omuzáana waawe,
íínfwé omu buhóolo.

Nko óokwo waalagéene, waábihicha,

30 habwo kuba neébonela obuchuúnguzi bwaawe,

31 óobwo waálongize omu méeso ga abaantu bóona.

32 Óobwo buchuúnguzi no omwaanga gwo kwoóleka
omuháanda gwaawe abo Abanyamahaánga,§

2:22 2:22 Osome Amagaambo ga Abaláawi 12:2-8. ‡ 2:22 2:22 **Kweéyeza:** Habwo obusoomboozi bwooli, osome echigaambo cha *Obutába no obulofo* omu *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile*. 2:23 2:23 Osome Okuluga 13:2, 12. § 2:32 2:32 **Abanyamahaánga:** Habwo obusoomboozi bwooli osome *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile*.

káandi abaantu baawe Abaiziraeli nábo babone ikuzo.”

³³ Ebigaambo éebyo yaágaambile Simeoni byaábasobeza iíse na nyina.

³⁴ Aho Simeoni yaábafuuha, yaámugaambila Mariamu, nyina wo omwaana ogwo aáti, “Léeba! Óogu mwáana, atiiwého na Múungu nkokwo naabagwíisa Abaiziraeli béenzi, mala naabakuza Abaiziraeli abáandi béenzi. Káandi alyáaba emanyiso elyaangwa na abaantu,

³⁵ kuhicha ebyaabeele byeéselekile omu miganya yáabo bimanyiike kuba aha bwéelu. Neewe omu muganya gwaawe noosáasa bwooli, nko ochumisilwe no olubaadi.”

³⁶ Na aho hakaba haliho omubáasi oómo, omukeékulu bwooli, izíina lyoómwe ali Ana, muhala wa Fanwéeli, wo olugaanda lwa Ashéri. Ogwo Ana akahicha emyáaka musaanzu yoónka ali hamo ne eéba, niho iíba kufwa.

³⁷ Mala yaaba omukázi akaambwiile kuhicha amakamo ge emyáaka makúmi munána ne eéna. Akaba asigala omwo nyini omu nzu ya Múungu, kunu naamusaba nyemisana no omu chilo ha chisiibo cho obutalya.

³⁸ Omu buchilo óobwo Simeoni naahóoya na Mariamu, Ana yaaba yaáhika aho, yaábaanza kumweésiingiza Múungu, no kugaamba empola zo omwaana ogwo ha baantu bóona abamutegiize nkokwo Múungu alyaáchuúngula Yeruzaléemu.

³⁹ Yozéfu na Mariamu, kábaabeele baámazile kukola ebilagilo byóona byo Omukáma okwo bilikulagila, baásuba omúka omu iboma lya Nazaréeti, omu nsi ya Galiláaya.

⁴⁰ Ogwo mwáana yaákula, no kuba na amagala, kunu naayizuzwa amasala no kufuuhwa na Múungu.

Omwaana Yeézu omu nzu ya Múungu

⁴¹ Abazéele ba Yeézu bakaba bazeenda Yeruzaléemu buli mwáaka, omu mazenyi ga Paásika.*

⁴² No obuchilo Yeézu óobu akaba ali omwaana we emyáaka ikúmi ne ibili, baázeenda náze okwo omu mazenyi kwiingana no obuteéka bwáabo.

⁴³ No obuchilo bwe ebyo bilo bikulu kábwaahweele, abo bazéele bo ogwo musígazi Yeézu baba baásuba nibatáaha omúka kuluga okwo omu mazenyi, náho weényini omusígazi aba yaasigalilayo okwo omu chikaali cha Yeruzaléemu. Na abazéele boómwe tibalamanyile echo,

⁴⁴ náho bakateékuza nkokwo ali hamo na bazeenzíbe áabo baabeele nibasuba hamo omúka. No obuchilo kábaabeele baázeenda oluzeendo lwe echilo chimo, bali omu muháanda, baábaanza kumuloondela omu banyalugaánda na abanywáani báabo.

⁴⁵ Na kábaamubuzilwe, baásuba Yeruzaléemu, kunu nibamuloondela.

⁴⁶ Omu chilo cha kásatu, baámusaanga omu nzu ya Múungu, ayikeele ahagáti ya abeégesa. Akaba naabahuliliza, naababuúza amabúuzo.

⁴⁷ Abaantu bóona abaahuliile nko óokwo yaabele naagaámba, baásobelwa bwooli habwo kweétegéeleza kwoómwe, na habwa akasubize koómwe.

⁴⁸ Abo bazéele boómwe, obuchilo kábaamubwéene, nábo baásobelwa bwooli. Nyina yaámugaambila, “Íwe mwáana waanze, na aha nsoonga chi! Kutukolela oótyo? Léeba iiso neenye, tubeele twiina okutahwa tahwa bwooli omu kukuloondela!”

⁴⁹ Omwaana náwe yaábasubiza, “Ha bwaáchi mubele nimuundoondela? Timukusoombookelwa nkokwo ni lwaampaka ínye kuba omu nzu ya Táata waanze?”

⁵⁰ Okwo kusubya kwa Yeézu, abo bazéele boómwe tibalasoombokiiilwe.

⁵¹ Kábyaahwéele ebyo, yaázeenda nábo omúka, owaabo Nazaréeti, náwe yaaba naabakoondoókela. Ago góona agaabeele nigakolwa, nyina woómwe akaba naagabiika omu muganya gwoómwe.

* **2:41 2:41 Paásika:** Habwo obusoomboozi bwooli osome *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile.*

⁵² Yeézu akazeendelela kukula, naayoongela omu masala, yaaba naayeéndwa na Múungu na abaantu.

3

*Yohana naaloónza omuháanda habwa Yeézu
(Matayo 3:1-12; Mariko 1:1-8; Yohana 1:19-28)*

¹ Gukaba guli omwáaka gwe ikúmi ne itaanu nka nikwo Kaizáari Tiberio akaba naatégeka muzihwa gwe Echirúmi. Pontio Pilato akaba ali omutégeki wa Yudea na Herode* Antipasi akaba ali omukáma we éensi ya Galiláaya. Na Filipo, mweene wáabo Herode akaba ali omukáma wa Iturea na Tulakoniiti. Lisanía weényini akaba ali omukáma wa Abileene.

² Obuchilo obwo, Anasi na Kayafa nibo baabeele bali abagabe abakúlu.

Mbwéenu, omu buchilo obwo, Yohana omwaana wa Zakaria, akaba ali omu nsi yo obwoóma. Obuchilo akaba ali okwo, yaásoomboolelwa empola kuluga ahali Múungu.

³ Yohana, akaba naazeénda kulabila éensi yóona elikuhelelana no omunóna gwa Yorodáani kunu naayatula empola ezo. Akaba naabagaambila abaantu aáti, “Mazima mutamwe ebiheno byáanyu, mubatizwe, Múungu abone kubaganyila.”

⁴ Ago gakahikiilila amagaambo go omubáasi Isaya, nko óokwo gaáyaandikilwe omu chitabu choómwe, nkokwo:

“Okwo omu nsi yo obwoóma,

heena omuuntu óogwo alikwaambaza ahi iláka liháango:

‘Muguloonze omuháanda gwo Omukáma,

mugolole obulabo óobwo alaahiíngula.

⁵ Buli iholoola, lifulilwe.

Na buli ibaanga no otubaanga, bifufuúlwe.

Emiháanda ezizongile, zigololwe.

Na hóona aheena ameena mache máche, hasemézwe.

⁶ Niho abaantu bóona balaábona obuchuúnguzi bwa Múungu.’ ”

⁷ Abaantu béenzi bakaba nibamwiízaho Yohana, abone kubabatiza. Náho, yaaba naabagaambila aáti, “Ímwe abo luzáalo lwe enzóka noóha ayaábahana nka nikwo nimuhicha kweéliga echihulumuko cha Múungu éecho echilikwiiza habwo kubatizwa kwoónka?

⁸ Mbwéenu, mwooleke ha bikolwa byáanyu nka nikwo mazima mwaálekeliile ebiheno byáanyu na nimumutegeza Múungu! Mutabaánza kuzila nka nikwo Múungu naabeekiliza kamulaaba nimweebona nka nikwo, ‘Isíichwe enkúlu ni Ibrahimú!† Niimbagaambila nka nikwo, Múungu yaakaáhicha kuhiindula amabáale aga kuba abáana ba Ibrahimú!

⁹ Óobu omuchwaáziiko gwa Múungu ni nke enséenya eli aha bitako bye emití! Na buli muti ogutakusohozá emisumo mizima, nigunogolwa, no kunagwa omu mulilo!”

¹⁰ Niho abaantu áabo abaabeele balimo omu chipípi echo, baámubúuza Yohana, “Mbwéenu! Tukole chiíha?”

¹¹ Yaábasubiza, “Buli ayina amagwáanda ábili, asohoze límo hali óogwo atéenalyo. Na buli ayina ehookulya, náwe akole aátyo nyini kwoónka.”

¹² Abahaámbya‡ nábo, baamwiízaho Yohana, abone kubabatiza. Baámubúuza, “Íwe Mweégesa, neechwe tukolého túta?”

¹³ Náwe yaábasubiza aáti, “Kamulaatobesa oluhaambwe, mutaákutobesa ensaagiliza kuchila endeengo éezo elikweendelwa.”

* **3:1 3:1 Herode:** Habwo obusoomboozí bwooli osome *Obusoomboozí habwa Amagaambo Agagumile.* **3:6 3:6** Osome Isaya 40:5. † **3:8 3:8 Ibrahimú:** Habwo obusoomboozí bwooli osome *Obusoomboozí habwa Amagaambo Agagumile.* ‡ **3:12 3:12 Abahaámbya:** Habwo obusoomboozí bwooli osome *Obusoomboozí habwa Amagaambo Agagumile.*

¹⁴ Abalwaanila ngoma nábo baámubúuza, “Neechwe, tuzilého túta?” Náwe, yaábasubiza aáti, “Ataákubáho omuuntu óogwo mulaamwáaka ebiintu byoómwe, nali kumusitaaka aha kumubeéheleza! Náho muhikwe empeéla éezo mulikwaanaankula.”

¹⁵ Abaantu bóona, bakaba nibeebuúza omu miganya yáabo habwa Yohana, habwo kuba bakaba beena echihika nkokwo hamo weényini niwe Masihi.

¹⁶ Náho, yaábagaambila bóona, “Ínye, niimbabatiza ha méenzi kwoónka. Náho alyéeza omuuntu óogwo alikuunchíla ha buhicha, tiinkwiilwe no óobu kumusumuululila enkóba ze enkeeto zoómwe! Weényini, niwe óogwo alaábabatiza ha Mwooyo Mutakatíifu, na ha mulilo.

¹⁷ Óobu akwaasile olutemele omu ngalo zoómwe abone kweesula ebititi kuluga omu ngano. Engano ezo naazisúuga omu chítála choómwe, náho ameelulo alyaágóocha omu mulilo ogutalilaala nakáti!”

¹⁸ Ha magaambo méenzi ago na agáandi, Yohana akaba naahána abaantu abo, ha kubamanyisa Empola Nzima za Múungu.

¹⁹ Káyaabaliile, Yohana yaámwaatulila omukáma Herode, ha kuba Herode akamukuúmpula Herodia, mukázi wa mweene wáabo. Yohana yaámuchaáhukila ha chigaambo echo, na ha bicolwa bíbi ebíindi byóona éebyo akaba naakola.

²⁰ Niho Herode yaáyoongela obubi bwoómwe bwóona, yaaba yaámuchiingila Yohana omu ibóhelo.

Okubatzwa kwa Yézu (Matayo 3:13-17; Mariko 1:9-11)

²¹ Obuchilo abaantu bóona bakaba baábatiziibwe na Yohana, náwe Yézu yaábatizwa. No omu buchilo óobwo Yézu yaaba naasába, ²² igulu lyaáchiinguka, no Omwooyo Mutakatíifu gwaámuhanaantukila aha lugulu yoómwe ensuso nke echiiiba. Omu igulu omwo nyini, haalugamo iláka, lyaágaamba, “Íwe níwe Mutábani waanze engaanzi, óogwo nnyesiimaho neewe bwooli!”

Olugaanda lwa Yézu Kristu (Matayo 1:1-17)

²³ Obuchilo Yézu naabaánza emilimóye, akaba ayina emyáaka nka makúmi asatu. Abaantu bakaba nibateekuza nkokwo akaba ali mutábani wa Yozéfu. No ogwo Yozéfu, akaba ali mutábani wa Héeli.

²⁴ Náwe Héeli, akaba ali mutábani wa Matati.

Na Matati, akaba ali mutábani wa Láawi.

Na Láawi, akaba ali mutábani wa Meliki.

Na Meliki, akaba ali mutábani wa Yana.

Na Yana, akaba ali mutábani wa Yozéfu.

²⁵ Náwe Yozéfu, akaba ali mutábani wa Matatia.

Na Matatia, akaba ali mutábani wa Amosi.

Na Amosi, akaba ali mutábani wa Nahumu.

Na Nahumu, akaba ali mutábani wa Esili.

Na Esili, akaba ali mutábani wa Nagai.

²⁶ Náwe Nagai, akaba ali mutábani wa Mati.

Na Mati, akaba ali mutábani wa Matatia.

Na Matatia, akaba ali mutábani wa Semei.

Na Semei, akaba ali mutábani wa Yozéfu.Š

Na Yozéfu, akaba ali mutábani wa Yóda.

²⁷ Náwe Yóda, akaba ali mutábani wa Yoanani.

Na Yoanani, akaba ali mutábani wa Resa.

Na Resa, akaba ali mutábani wa Zerubabeli.

Na Zerubabeli, akaba ali mutábani wa Shealitieli.

Na Shealitieli, akaba ali mutábani wa Neri.

²⁸ Náwe Neri, akaba ali mutábani wa Meliki.

Na Meliki, akaba ali mutábani wa Adi.

Na Adi, akaba ali mutábani wa Kosamu.

Na Kosamu, akaba ali mutábani wa Elimadáamu.

Na Elimadáamu, akaba ali mutábani wa Eri.

²⁹ Náwe Eri, akaba ali mutábani wa Yoshua.

Na Yoshua, akaba ali mutábani wa Eliezéeri.

Na Eliezéeri, akaba ali mutábani wa Yorimu.

Na Yorimu, akaba ali mutábani wa Matati.

Na Matati, akaba ali mutábani wa Láawi.

³⁰ Náwe Láawi, akaba ali mutábani wa Simeoni.

Na Simeoni, akaba ali mutábani wa Yuda.

Na Yuda, akaba ali mutábani wa Yozéfu.

Na Yozéfu, akaba ali mutábani wa Yonamu.

Na Yonamu, akaba ali mutábani wa Eliakimu.

³¹ Náwe Eliakimu, akaba ali mutábani wa Melea.

Na Melea, akaba ali mutábani wa Mena.

Na Mena, akaba ali mutábani wa Matata.

Na Matata, akaba ali mutábani wa Natani.

Na Natani, akaba ali mutábani wa Daudi.

³² Náwe Daudi, akaba ali mutábani wa Yese.

Na Yese, akaba ali mutábani wa Obedi.

Na Obedi, akaba ali mutábani wa Boazi.

Na Boazi, akaba ali mutábani wa Salumoni.

Na Salumoni, akaba ali mutábani wa Nashoni.

³³ Na Nashoni, akaba ali mutábani wa Aminadabu.

Na Aminadabu, akaba ali mutábani wa Aramu.

Na Aramu, akaba ali mutábani wa Hezeróoni.*

Na Hezeróoni, akaba ali mutábani wa Peréesi.

Na Peréesi, akaba ali mutábani wa Yuda.

³⁴ Náwe Yuda, akaba ali mutábani wa Yakobo.

Na Yakobo, akaba ali mutábani wa Izáaka.

Na Izáaka, akaba ali mutábani wa Ibrahímu.

Na Ibrahímu, akaba ali mutábani wa Téera.

Na Téera, akaba ali mutábani wa Nahóori.

³⁵ Náwe Nahóori, akaba ali mutábani wa Selugi.

Na Selugi, akaba ali mutábani wa Rehu.

Na Rehu, akaba ali mutábani wa Pelegi.

Na Pelegi, akaba ali mutábani wa Ebéeri.

Na Ebéeri, akaba ali mutábani wa Shéela.

³⁶ Náwe Shéela, akaba ali mutábani wa Kayinani.

Na Kayinani, akaba ali mutábani wa Arfakisáadi.

Na Arfakisáadi, akaba ali mutábani wa Shéemu.

Na Shéemu, akaba ali mutábani wa Núhu.

Na Núhu, akaba ali mutábani wa Laámeki.

³⁷ Náwe Laámeki, akaba ali mutábani wa Metuséela.

Na Metuséela, akaba ali mutábani wa Enoka.

Na Enoka, akaba ali mutábani wa Yaréedi.

Na Yaréedi, akaba ali mutábani wa Mahalaléli.

* **3:33 3:33 Na Aminadabu, akaba ali mutábani wa Aramu. Na Aramu, akaba ali mutábani wa Hezeróoni:**
Eyaandikilwe omu Chiyunani, Na Aminadabu, akaba ali mutábani wa Adimini. Na Adimini, akaba ali mutábani wa Arini. Na Arini, akaba ali mutábani wa Hezeróoni.

Na Mahalaléeli, akaba ali mutábani wa Kayinani.

³⁸ Náwe Kayinani, akaba ali mutábani wa Enosi.

Na Enosi, akaba ali mutábani wa Séeti.

Na Séeti, akaba ali mutábani wa Adamu.

Na Adamu, akaba ali mutábani wa Múungu.

4

Yeézu naaleengesibwa ni Isitáani

(Matayo 4:1-11; Mariko 1:12-13)

¹ Yeézu yaáluga aho aha munóna gwa Yorodáani ayizwíile Omwooyo Mutakatíifu. Akeebeembelelwa no Omwooyo kuhika omu nsi yo obwoóma,

² yaámala ebilo makúmi aána, akaba naaleengesibwa ni Isitáani.* No omu buchilo obwo, talaliile echiintu choóna chóona. Obuchilo káyaamazile ebilo ebyo, enzala ekaba neemuluma.

³ Niho elyo Isitáani kumugaambila liti, “Koólaaba íwe oli Mutábani wa Múungu, lilagile ibáale eli lihiinduke kuba omukaate.”

⁴ Yeézu yaálugalulila aáti, “Omu Maandiko Amatakatíifu chaandikilwe chíti, ‘Omuuntu tiyaákuhicha kutuungwa ebyookulya byoónka.”

⁵ Kalyaabalíile, Isitáani elyo lyaámutwáala Yeézu ahaantu hali olugulu bwooli, lyaámwoóleka obukáma bwóona bwe éensi ni ikuzo lyaámo ha káanya ako nyini.

⁶ Lyaámugaambila elyo Isitáani, “Obutégeki bwa byóona ebi, naakaákuha, hamo no obugéega bwaámo. Ha kuba byóona ebi, nínye óogwo naáhéelwe, na káandi naakaámuha omuuntu weéna weéna óogwo ndikweenda.

⁷ Ha bwéecho, koólaandamya, niinkuha byóona ebyo.”

⁸ Yeézu yaálisubiza, “Chaandikilwe chíti, ‘Omulámye Omukáma Múungu waawe, omugomookele weényini weénka.”

⁹ Kalyaabalíile Isitáani lyaámutwáala Yeézu Yeruzaléemu, lyaámweemeeleza aha luswi olula bwooli oluli aha nzu ya Múungu, lyaámugaambila, “Koólaaba íwe oli Mutábani wa Múungu, oyenaguze ahaansi kuluga aha,

¹⁰ habwo kuba chaandikilwe, ‘Múungu naalagíla bamaléeka boómwe, babone kukweémanya.’

¹¹ Na káandi, ‘Nibakusutula, amagulu gaawe oteéza okeékuumpa ahi ibáale.”

¹² Yeézu yaálisubiza, “Chaandikilwe chíti, ‘Otamuleengesa Omukáma Múungu waawe.”

¹³ Obuchilo Isitáani kályaabeele lyaámazile kumuleengesa Yeézu, lyaámuleka kuhicha libone omwáanya ogúundi, gwo kumuleengesa.

Yeézu naabaánza ikola lyoómwe aha bwéelu

(Matayo 4:12-17; 13:52-58; Mariko 1:14-15)

¹⁴ Káyaabalíile, Yeézu yaásuba owáabo Galiláaya, akaba ayina obuhicha bwo Omwooyo Mutakatíifu. Ne empoláze, zikasaámbaala bwooli omu nsi ezo yóona.

¹⁵ Yaázeenda naayegesa abaantu omu masomelo gáabo.† Na bóona, baaba nibamukúza.

Abaantu ba Nazaréeti nibamwaánga Yeézu

(Matayo 13:53-58; Mariko 6:1-6)

* **4:2 4:2 Isitáani:** Habwo obusoomboozi bwooli osome *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile.* **4:4 4:4** Osome Okwiizukwa kwe Ebilagilo 8:3. **4:8 4:8** Osome Okwiizukwa kwe Ebilagilo 6:13. **4:11 4:10-11** Osome Enzina 91:11-12. **4:12 4:12** Osome Okwiizukwa kwe Ebilagilo 6:16. † **4:15 4:15 Masomelo gáabo:** Habwo obusoomboozi bwooli, osome echigaambo chi *Isomelo omu Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile.*

¹⁶ Káyabaliile, yaásuba omúka Nazaréeti, omu muzihwa óogwo yaalezilwe. Na aha chilo che Endaálíkizo,† nka nikwo yaabele amanyiile, akataaha omu isomelo, yeémuka, yaáyemeelela abone kusoma echigaambo cha Múungu.

¹⁷ Akahaabwa echitabu cho omubáasi Isaya, yaáchifuúndula, yaáloondela ahaándikilwe,

¹⁸ “Omwooyo gwo Omukáma Múungu, guli hamo neenye, habwo kuba, antoólize kubamanyisa abahabi Empola Nzima. Yaánsiíndika mbone kubamanyisa embóhe, kukomoololwa kwáabo, no kubamanyisa abahume, kubona kuhweeza káandi, na áabo abalikwaágazibwa, mbachuúngule.

¹⁹ Mbone kuboólekeelela abaantu, omwáaka óogwo Omukáma Múungu alaáyoleka engoonzi zoómwe.”

²⁰ Káyamazile kusoma ebigaambo ebyo, Yeézu yaáfuundikila echitabu, yaámusubiza omuheéleza, mále yeékala. Na abaantu bóona áabo abaabeele bali omu isomelo, bakaba nibamutukuliza ha kumukómela améeso.

²¹ Niho yaábaanza kubagaambila, “Echaandiko éecho mwaáhulila, leélo ezi chaáhikiilizwa omu méeso géenyu.”

²² Abaantu bóona baásobelwa bwooli ha bigaambo byoómwe bye embabazi ebyaalugile omu kanwa koómwe, nábo baámugaamba kuzima. Baábaanza kweébuza, “Ngási, ogu tíwe mutábani wa Yozéfu?”

²³ Yeézu yaábagaambila, “Tihéena mwaaga nimuungaambile omugani ogu, ‘Íwe omulaguzi, oyechéze íwe nyini. Ensoonga, góona áago tuhuliile áago okozile omu muzihwa gwa Kaperinaumu, ogakole na aha omu muzihwa gwéetu!’ ”

²⁴ Yeézu yaágaamba, “Mazima butúnu niimbagaambila, taliho omubáasi ayikilizwa omu muzihwa gwoómwe.

²⁵ “Ha buchilo bwa Eliya, telagwiile enzula emyáaka isatu na améezi mukáaga, kuhicha enzala mpaango yaáteela éensi yóona ya Iziraeli. Na mumanye kuzima nkokwo, bakaba baliho abakázi béenzi abakaambwiile omu nsi, omu buchilo óobwo.

²⁶ Hamo ne ebyo, Eliya talasiindikilwe hali oómo wáabo. Náho akasiíndikwa ha mukázi oómo akaambwiile wo omuli Zarefáati, omu nsi ya Sidóoni, ahélu ya Iziraeli!

²⁷ “No omu buchilo bwo omubáasi Elísha bityo, bakaba baliho ababéembe béenzi omu nsi ya Iziraeli. Hamo ne ebyo, taliho oómo wáabo óogwo yaáyelizwe. Akachiza Naamani weénka, omuuntu kuluga éensi ya Síiria!”

²⁸ Abo bóona áabo abaabeele bakobile omu isomelo elyo, obuchilo kábaahuliile ago magaambo ga Yeézu, baázila echihulumuko bwooli.

²⁹ Ahonyini baáyemeelela bwaangu aha chiniga, baázeenda nibamusiindika. Baámusohoza ahélu yo omuzihwa kuhika aha ngolomoko ndeehi yi ibaanga elyoombekilwého aha lugulu áaho iboma lyáabo, babone kumunáguza ahaansi.

³⁰ Náho, yaáhiingula ahagáti ye echipípi cha abaantu abo, yaázeenda lwoómwe.

Yeézu naamanyisa obuzizi bwoómwe (Mariko 1:21-28)

³¹ Káyabaliile, Yeézu yaalugáho yaázeenda omu iboma lya Kaperinaumu, omu nsi ya Galiláaya. Echilo che Endaálíkizo, akataaha omu isomelo, yaábaanza kweégesa abaantu.

³² Ebyeégeso byoómwe, byaábasobela bwooli, habwo kuba bikaba biina obuzizi.

† 4:16 4:16 **Endaálíkizo:** Habwo obusoomboosi bwooli osome Obusoomboosi habwa Amagaambo Agagumile.
4:19 4:18-19 Osome Isaya 61:1-2.

³³ No omu isomelo elyo, akaba alimo omuuntu oómo ayaabeele akwaásilwe ni izimu. Izimu elyo lyaáchula no kuhamuka ahi iláka, ha kugaamba,

³⁴ “Íwe Yeézu Omunyanazaréeti, tukatuulanwa chi íwe neechwe ka nootuloónda? Weeza kutusiingalicha? Niinkumanya íwe, nkokwo íwe níwe Omutakatífu ayaatoosiibwe na Múungu!”

³⁵ Yeézu akalikáama izimu élyo ha kugaamba, “Buúmba akanwa kaawe! Omulugého ogu muuntu!” Ahonyini, izimu elyo lyaámugwiisa ahaansi ogwo muuntu, omu méeso ga abaantu abo bóona. Mále lyaamulugaho obutamuhutáaza.

³⁶ Abaantu bóona, baásobelwa bwooli, beébuuza, “Ni magaambo chi aga? Léeba amazimu, omuuntu ogu yaágazema ha buzizi na amagala nkokwo galugeho aha baantu, ahonyini nigalugaho!”

³⁷ Nikwo, empola za Yeézu ziba zaásaambaala bwooli omu nsi ezo yóona.

*Yeézu naachíza abalwéele béenzi
(Matayo 8:14-17; Mariko 1:29-34)*

³⁸ Yeézu akalugamo omu isomelo elyo, yaátaaha omu nzu ya Simoni. Omwo, nyinazaala wa Simoni akaba ayina omuswiiza muháango. Baámusaba Yeézu nkokwo amuchize.

³⁹ Niho kweémeelela héehi náze, yaágukaama omuswiiza. Ahonyini omuswiiza gwaamulugaho. Niho nyinazaala ogwo, yeemuka ahonyini, yaábaanza kubatóna ebyookulya.

⁴⁰ No obuchilo izóoba kályaagwiilemo, echilo che Endaálíkizo nichihwa, abaantu baámuleétela Yeézu abalwéele báabo bóona aba amalwéele gachiléene. Yeézu akateelaho buli oómo emikono yoómwe, yaábachíza.

⁴¹ Hamo ne ebyo, Yeézu yaábiinga amazimu omu baantu béenzi, gaátéela empámo omu kugaamba, “Íwe oli Mutábani wa Múungu!” Habwo kuba amazimu áago gakaba nigamumanya nkokwo Yeézu niwe Masihi, yaágakaama no kugaángila gatagaámba gaamba káandi.

*Yeézu naayolekeelela omuli Galiláaya
(Mariko 1:35-39)*

⁴² Nyeéncha eémo yaaho kábwaachíle, Yeézu akalugaho aho, yaázeenda ahaantu áaho hakaba hatéena abaantu. Echipípi cha abaantu, baaba nibamuloondela no obuchilo baamubweéne, baáyeenda kumwaángila, kuba atabaleka.

⁴³ Náho, Yeézu yaábagaambila, “Ni lwaampaka nzeénde káandi omu mizihwa ezíindi, mbone kubamanyisa Empola Nzima yo obukáma bwa Múungu. § Habwo kuba, nkatumwa habwe ensoonga ezo nyini.”

⁴⁴ Niho, Yeézu yaázeendelela kweégesa abaantu omu masomelo gáabo omu nsi ya Yudea.*

5

*Yeézu naatóza abaheémba boómwe
(Matayo 4:18-22; Mariko 1:16-20)*

¹ Echilo chimo, Yeézu akaba ayemeeliile aha ngeégeelo ye enyaanza ya Genezareti,* kunu naayegesa abaantu echigaambo cha Múungu. Baaba nibamwiililila, babone kumuhuliiliza, kuhicha baámumigisiliza.

² Na aho aha ngeégeelo ye enyaanza, Yeézu akabona amáato ábili. Abategi bakaba bagalekile amáato, habwo kuba bakaba niboóza emitégo yáabo.

§ 4:43 4:43 **Obukáma bwa Múungu:** Habwo obusoomboosi bwooli osome *Obusoomboosi habwa Amagaambo Agagumile.* * 4:44 4:44 **Yudea:** Eyaandikilwe omu Chiyunani, *Galiláaya.* * 5:1 5:1 **Enyaanza ya Genezareti:** Éeli ni iziina eliindi ha *enyaanza ya Galiláaya.*

³ Yaáhanama omu bwáato búmo bwaáho, óobwo bukaba buli bwo mwa Simoni, yaámusaba Simoni nka nikwo abwiilizeyo káche obwáato obwo obuziba kuluga aha ngeégéelo ye chaambo. Mále, Yeézu yeékala omu bwáato, yaázeendelela kweégesa abaantu.

⁴ No obuchilo káyaamazile kweégesa, yaámugaambila Simoni, “Búga obwáato muzeénde obuziba, mutége emitégo zéenyu, muzubule eénfwi.”

⁵ Simoni yaámusubiza, “Íiwe mukáma wéetu, léeba obwíile kucha tuleéle nitukola omulimo gwo kutéga ha kweéyomeleza obutabonesa chiintu! Náho habwo kuba níiwe waángaambila oótyo, niinzitega óobu nyini.”

⁶ Ha bwéecho Simoni na bazeenzíbe baázitega emitégo yáabo omu méenzi, baázubula eénfwi nyíinzi bwooli, kuhicha emitégo yáabo yaábaanza kuteemuka.

⁷ Kuhicha baáyeleeza emikono kwéeta bazeenzi báabo abaabeele bali omu bwáato obúundi, beéze kubahwéela. Obuchilo kábeezele, béezuza eénfwi amáato ábili, kuhicha bakaba beéliliza no kutubila.

⁸ Simoni, káyaabweene amahano ago, yaáteela ebizwi omu méeso ga Yeézu, yaámugaambila, “Íiwe Mukáma, ondugého ínye, habwo kuba ínye ndi omuheni!”

⁹ Simoni akagaamba ebigaambo ebyo, habwo kuba weényini hamo na bazeenzíbe bóona, bakasobelwa bwooli kubonesa eénfwi nyíinzi éezo baázubwíile.

¹⁰ Yakobo na Yohana, batábani ba Zebedayo, bakaba nibatéga hamo na Simoni. Ebyo byaábasobela nábo.

Yeézu yaámugaambila Simoni aáti, “Otaákutiina! Ha kuba kulugiilila leélo ezi, noóba omutegi wa abaantu.”†

¹¹ Simoni na bazeenzíbe baásubya amáato aha chaambo, baáleka ebiintu byáabo byóona, baámukulaatila Yeézu.

Yeézu naachíza omubéembe (Matayo 8:1-4; Mariko 1:40-45)

¹² Obuchilo Yeézu akaba ali omu muzihwa gúmo, hakeeza omuuntu oómo ayaabeele ayizwíile amabéembe‡ omubili gwóona. Náwe káyaamubwéene Yeézu, yaázumala omu méeso goómwe, yaáhicha obusóbwe ahaansi, yaámusaba, “Íiwe Mukáma, koólaayeénda, oyine obuhicha bwo kuunyéza.”

¹³ Yeézu yaágolola omukóno, yaamukoláho, yaámugaambila, “Niinyeénda ochile, oyele!” Ahonyini, obubéembe bwoómwe bwaamulugáho.

¹⁴ Yeézu yaámulagila aáti, “Otamugaambila omuuntu weéna wéena éebi! Náho, zeénda oyeyoleke ha mugabe, osohoze echitáambo cho kwoóleka nkokwo waáyézwa,§ nko óokwo Musa* yaalagíile.”

¹⁵ Hamo ne ebyo, empola za Yeézu zaaguma kumanyiika bwooli ha baantu. Bakaba nibamwiízaho ebipípi ne ebipípi, babone kuhuliiliza Ameégeso goómwe, no kuchízwa amalwáala gáabo.

¹⁶ Náho, Yeézu akaba abaleka no kuzeenda ahaantu hatéena baantu amusabe Múungu.

Yeézu ayina obuzizi bwo kuganyila ebiheno (Matayo 9:1-8; Mariko 2:1-12)

† **5:10 5:10 Omutegi wa abaantu:** Ensoonga yaáho ni nka nikwo ahwéele abaantu kuluga omu biheno byáabo no kubakoba hamo omu mbága ya abaantu ba Múungu. ‡ **5:12 5:12 Amabéembe:** Ne endwáala yo omubili. Abeena obubéembe tibalakuundiilwe kutulaanila na abazima, no nóbu kuza omu Misa. § **5:14 5:14 Echitáambo cho kwoóleka nkokwo waáyézwa:** Habwo obusoomboozi bwooli, osome echigaambo cha *Obutába no obulofo* omu *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile*. * **5:14 5:14 Musa:** Habwo obusoomboozi bwooli osome *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile*.

¹⁷ Echilo chimo, Yeézu akaba naayegesa abaantu. No omuli abo, bakaba balimo Abafarisayo,† hamo na abeégesa be ebilangilo.‡ Abo bakaluga buli mugoongo gwa Galiláaya ne ya Yudea, ne ya Yeruzaléemu. Yeézu akaba ayina obuhicha kuluga ha Mukáma Múungu abone kuchiza abaantu.

¹⁸ Niho, béeza abakwaáta, bakaba beemukize omuuntu ayaabeele ali enséege,§ akaba alyaamile aha chitwaálilizi. Bakaba nibeénda kumutaasha omu nzu, babone kumuléeta omu méeso ga Yeézu.

¹⁹ Náho bakalemwa kubonesa ho kumulabya, habwo kuba hakaba heena embága ya abaantu béenzi beemigisiliize. Niho baálamula kuhanama olwéego baáhika aha luswi lwe éenzu,* beemukize omuuntu ogwo. Obuchilo baabeele bali aha lugulu, baáfumula oluswi, baámutuucha ne echitwaálilizi choómwe ahagáti ya abaantu áabo bóona, omu méeso ga Yeézu.

²⁰ Obuchilo Yeézu káyaabweene nkokwo abaantu abo bakaba beena okwiikiliza, yaámugaambila, “Munywáani waanze, waáganyilwe ebiheno byaawe!”

²¹ Abeégesa be ebilangilo na Abafarisayo abo, ahonyini baábaanza kudugulima nibeegaambila, “Noóha ogu? Léeba naagaamba ebigaambo byo kumulogota Múungu? Táliho omuuntu óogwo yaakuhicha kuganyila ebiheno, náho Múungu weénka!”

²² Áago bakaba nibateekuza, ahonyini Yeézu yaágamanya, yaábabúza, “Ha bwaáchi nimuteekuza mútyo omu miganya yáanyu?”

²³ Ngási! Ni chiiha echilikuhuhuuka bwooli? Kumugaambila omuuntu, ‘Waáganyilwe ebiheno byaawe,’ nali kumugaambila, ‘Yemeelela, olibate?’

²⁴ Niinyeénda mumanye kuzima nkokwo, ínye Mutábani wo Omuuntu† nheelwe obuzizi bwo kuganyila ebiheno omu nsi.”

Mále Yeézu yaámugaambila omuuntu ogwo, “Niinkugaambila, yemeelela! Twaála echitwaálilizi chaawe, ozeénde omúka.”

²⁵ Ahonyini, omuuntu ogwo yaáyemeelela omu méeso ga abaantu, yeemucha omukeeka gwoómwe óogwo akaba abyaámiile, yaázeenda omúka kunu naamweesiingiza Múungu.

²⁶ Abaantu bóona abo, baásobelwa bwooli no kuzila kweéganya. Hamo ne ebyo, bakaba nibamweesiingiza Múungu, nibagaamba, “Kási! Leélo, twaábona ebigaambo byo kusobeza!”

Omukáma Yeézu akeeza kuchuúngula abe ebiheno (Matayo 9:9-13; Mariko 2:13-17)

²⁷ Kagahwéele ago, Yeézu yaalugamo omu nzu, yaábona omuhaámbya oómo, izíina lyoómwe naayétwa Láawi. Náwe Láawi,‡ akaba ayikeele omu kazu koómwe kokutobesezamo oluhaambwe.

Aho, Yeézu yaámugaambila aáti, “Onkuláatile!”

²⁸ Ahonyini, Láawi yaáyemeelela, yaleka byóona, yaábaanza kumukulaatila Yeézu.

²⁹ Káyaabaliile, Láawi yaámukolela Yeézu obuzenyi buháango omukáye. Omu nzu omwo, bakaba bakobile abahaámbya béenzi, na abaantu abáandi abaabeele nibalya hamo ha luhelo.

³⁰ Chaaletelela Abafarisayo, na abeégesa báabo be ebilangilo, kuzeenda kubadugulumila abaheémba ba Yeézu, baágaamba, “Ha bwaáchi nimulya no okunywa hamo na abahaámbya na abaheni abáandi?”

† 5:17 5:17 **Abafarisayo:** Habwo obusoomboozi bwooli osome *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile.*

‡ 5:17 5:17 **Abeégesa be ebilangilo:** Habwo obusoomboozi bwooli osome *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile.* § 5:18 5:18 **Enséege:** No omuuntu alageele omubili gwe. * 5:19 5:19 **Aha luswi lwe éenzu:** Ebilo éebyo, amaka ga Abayahudi gakaba geena oluswi oluli aha bwéelu aha lugulu. Bakaba niboombeka olwéego ahéelu lwo kuhanamila.

† 5:24 5:24 **Mutábani wo Omuuntu:** Habwo obusoomboozi bwooli osome *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile.* ‡ 5:27 5:27 **Láawi:** Izíina eliindi niwe Matayo.

³¹ Yeézu yaábasubiza, “Abaantu abeene enziingo nzima, tibakugaswa omulaguzi, náho abalwéele nibo abalikugaswa!”

³² Bityo nyini, Ínye tiíndeezile kwéeta abaanu abagololoke, náho abaheni batamwe ebiheno byáabo no kumutegeza Múungu.”

Ameégeso habwe echisiibo

(Matayo 9:14-15; Mariko 2:18-20)

³³ Abaanu abo baámugaambila Yeézu, “Abaheémba ba Yohana nibazila echisiibo che ebyookulya entúlo nyíinzi, obuchilo nibamusaba Múungu. Bityo na abahaémba ba Abafarisayo, nábo bakola bátyo nyini. Náho abahaémba baawe, nibazeendelela kulya no okunywa!”

³⁴ Yeézu yaábasubiza, “Obuchilo chisweéla achili hamo na abazenyi boómwe omu bweenga, nimuhicha muta kubakola abazenyi abo babe ne echisiibo cho okulya no okunywa?”

³⁵ Náho, omu bilo éebyo ebiliíza, chisweéla alyaáyhawo ahagáti yáabo. Omu bilo ebyo, niho baliba ne echisiibo.”

Yeézu naasusanisa ameégeso ga kala

na agoómwe amasha

(Matayo 9:16-17; Mariko 2:21-22)

³⁶ Yeézu yaábagaambila omugani ogúundi, yaágaamba, “Taliho omuuntu abaziilila echibatulo cho omwéenda omusha aha mwéenda ogukokweele. Habwo kuba, kaálaakola aátyo, naába yaásiisa omwéenda gwoómwe omusha. Hamo ne ebyo, echiláka echo cho omwéenda omusha, tichikukuúndilana no omwéenda omukulu kúlu.

³⁷ “Na taliho omuuntu ahikize kutamo evíini[§] eénsha omu nfulebe enkulu kúlu. Habwo kuba, kaálaakola aátyo, evíini eénsha neebila, neeyáta embíiko ezo, nayó neeseéseka. Ne embíiko ezo, zityo nyini názo nizibiíha.

³⁸ Náho evíini eénsha, neeyeendelwa eteébwe omu mbíiko ze eémpu eénsha!

³⁹ No omuuntu óogwo amanyiile kunywa evíini ya kala, aba atakulígila evíini eénsha. Agaamba nka nikwo, eya kala niyo nzima.”*

6

Omutábani wo Omuuntu niwe Omukáma

we echilo che Endaálíkizo

(Matayo 12:1-8; Mariko 2:23-28)

¹ Echilo chimo che Endaálíkizo, Yeézu akaba naalaba omu misili ye engano, na abahaémba boómwe baábaanza kuhéenda ebikuumba bye engano, beheéhamo enzuma zaázo kwe engalo balya.

² Niho Abafarisayo abáandi baábabúuza, “Ha bwaáchi nimukola éebyo ebilikwaángilwa ne ebilangilo kukolwa aha chilo che Endaálíkizo?”

³ Yeézu yaábagalulila, “Ngási, timukasomile Amaandiko Matakatíifu nka nikwo Daudi yaákozile obuchilo óobwo weényini na bazeenzíbe bakaba beene enzala?”

⁴ Weényini akataaha omu nzu ya Múungu, yeehámo emikaate éezo ekaba yaásohwéezwe hali Múungu, yaázilya no kubaha bazeenzíbe. Telakuundiilwe omu bilagilo bya Musa omuuntu kulya emikaate ezo náho abagabe ba Múungu boónka.”

⁵ Yeézu yaáyoongela ha kugaamba aáti, “Ínye Omutábani wo Omuuntu, nínye Omukáma we echilo che Endaálíkizo.”

§ 5:37 5:37 *Evíini*: Habwo obusoomboozi bwooli osome *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile*. * 5:39 5:36-39 *Echibatulo* ne *evíini eénsha*: Ne emigani elikweémelelela ameégeso ga Yeézu amasha mala mazima kusaaga aga Abafarisayo. Ameégeso ga Abafarisayo gakaba gali aga kala. 6:4 6:4 Osome 1 Samweeli 21:1-6; Amagaambo ga Abaláawi 24:9.

*Yeézu naachíza omuuntu echilo che Endaálíkizo
(Matayo 12:9-14; Mariko 3:1-6)*

⁶ Ha chilo echíindi che Endaálíkizo, Yeézu akataaha omu isomelo, yaábaanza kweégesa abaantu. Omu isomelo omwo, akaba alimo omuuntu oómo, óogwo omukóno gwoómwe gwo obúlyo gukaba gulagéele.

⁷ Abafarisayo na abeégesa be ebilangilo, bakaba nibamuléeba Yeézu, babone nkokwo alaamuchíza omuuntu ogwo aha chilo che Endaálíkizo. Bakaba nibaloondela emiháanda yo kumulégelela.

⁸ Náho, Yeézu akamanya ebiteékuzo byáabo bíbi. Ha bwéecho, yaámugaambila omuuntu owo omukóno ogulagéele, “Íiza, oyemeelele aha ahagáti.” Omuuntu ogwo yeemuka, yaázeenda yeémeelele ahagáti yáabo.

⁹ Ahonyini, Yeézu yaábagaambila Abafarisayo na abeégesa be ebilangilo, “Ha bwéecho, mbabúuze amabúuzo! Kwiingana ne ebilangilo bya Musa, ngási ni chiintu chi echíkililizibwe kukolwa ha chilo che Endaálíkizo, kukola ebizima nali kukola ebíbi? Echilo echo tubuchíze obulami, nali tubusiingaálíche?”

¹⁰ Yeézu yaábatukuliza améeso abaantu áabo bóona. Mále yaámugaambila omuuntu ogwo, “Golola omukóno gwaawe.” Náwe, obuchilo naagugolola, ahonyini gwaáchila.

¹¹ Nábo Abafarisayo hamo na abeégesa be ebilangilo abo, baaba baásaaya bwooli. Baábaanza kweéhanuza nka nikwo balaámukolela Yeézu amagaambo mábi.

*Yeézu yaásiindika abaheémba boómwe ikúmi na bábili
(Matayo 10:1-4; Mariko 3:13-19)*

¹² Omu bilo ebyo, Yeézu akazeenda kumusaba Múungu omu ibaanga, yaásaba obwíile kucha.

¹³ No obuchilo nihacha, yaábéeta abaheémba boómwe. Omuli abo yaátoozá ikúmi na bábili, yaábaluka izíina, “Entumwa.”* Ne entumwa ezo, nibo aba:

¹⁴ Simoni, óogwo akamuluka izíina lya Peétero,† Andrea ali mudugu wa Simoni, Yakobo, Yohana, Filipo, Baritolomayo,

¹⁵ Matayo, Tomaso, Yakobo, mutábani wa Alfayo, Simoni ayaayesilwe Omuzelóote,‡

¹⁶ Yuda mutábani wa Yakobo, na Yuda Iskariote, óogwo ayaabalíile akamukóonga ha kumuguza Yeézu aha babisa boómwe.

*Yeézu naayegesa abaantu no kuchíza abalwéele
(Matayo 4:23-25)*

¹⁷ Yeézu yaátuuka kuluga omu ibaanga, hamo na abaheémba boómwe. No obuchilo káyaahikile aha mbúga, yaáyemeelele. Aho, bakakóba abaheémba boómwe ne embága ya abaantu béenzi áabo balugile enkási zóona eza Yudea, ne eza Yerusaléemu, no kuluga olubazu lwe engeégeelo ye enyaanza ya Tíilo ne ya Sidóoni. Abaantu abo bakéeza aho, kumuhuliiliza Yeézu no kuchizwa amalwáala gáabo.

¹⁸ No óobu bóona áabo abaabeele nibaagalazwa na amazimu, yaaba naabachíza.

¹⁹ Abaantu abo bóona, bakaba nibaleengesa kumukolaho Yeézu, habwo kuba obuhicha bukaba nibumulugaho no kubachíza bóona.

*Ebyeégeso byo omugisa ne ebyo olwaágálalo
(Matayo 5:1-12)*

²⁰ Yeézu yaáleeba abaheémba boómwe, yaábagaambila, “Mwiina omugisa ímwe áabo muli abahabi! Habwo kuba ímwe níimwe abaantu bo obukáma bwa Múungu.

* **6:13 6:13 Entumwa:** Habwo obusoomboozi bwooli osome Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile.

† **6:14 6:14 Peétero:** Ensoonga yaáho no oluchili. ‡ **6:15 6:15 Simoni ayaayesilwe Omuzelóote:** Akaba ali Simoni oóndi. Zelóote ni izíina lye Echiyahudi éelyo baáyesele omuuntu óogwo akaba alweene ichúmu lyo okweenda kweyagaalula kuluga omu butégeki bwa Abarúumi.

²¹ Mwiina omugisa ímwe áabo mulikuhulila enzala óobu!

Habwo kuba ahaleéza nimuhaágiswa.

Mwiina omugisa ímwe áabo mulikuchula óobu!

Habwo kuba ahaleéza nimuseka.

²² Mwiina omugisa ímwe, omu buchilo abaantu balaábatámwa, omu buchilo balyaábachiindika, ha kubazúma, no kubaléga ímwe amagaambo mábi habwo kuba nimuunkulaatila ínye Mutábani wo Omuuntu.

²³ Ha chilo echo, muguluke guluke aha manulilwa,

habwo kuba Múungu ababiikiile empeéla mpáango omu igulu.

Nábo beeseénkulu báabo baantu, bakaba nibabahenela ababási báyó nyini.

²⁴ Náho, nimwiilóoko, ímwe áabo muli abahíte!

Habwo kuba mwaáhéelwe okunulilwa kwéenyu.

²⁵ Nimwiilóoko, ímwe áabo mulikuhaaga óobu!

Habwo kuba nimuhulila enzala ahaleéza.

Nimwiilóoko, ímwe áabo mulikuseka óobu!

Habwo kuba nimuchula aha ntíimba no kwaalama ahaleéza.

²⁶ Nimwiilóoko, obuchilo abaantu bóona nibabeesiingiza!

Habwo kuba beesabo enkúlu, báyó nyini

nikwo bakaba nibabakolela ababási be ebisuba.”

Ebyeégeso byo kweenda ababisa

(Matayo 5:38-48; 7:12)

²⁷ “Niimbagaambila ímwe áabo mulikuunhuliiliza, mubeénde ababisa báanyu. Na abaantu áabo abalikubatamwa, ímwe mubakolele ebizima.

²⁸ Na abaantu áabo abalikubachéena, mubasabile nka nikwo Múungu abafúuhe. Na áabo abalikubaágalaza, mubasabile hali Múungu.

²⁹ “Omuuntu kaálaakutéela itama ha kukugaya, muhiindulile ne eliindi. Omuuntu kaálaakwáaka ebebo yaawe, mulekele atwaále no óobu enkaanzu.

³⁰ Weéna wéna óogwo alaakusaba echiintu, múhe. Omuuntu kaálaatwáala ebiintu byaawe, otamusaba abikusubize.

³¹ Mubakolele abáandi nka nikwo ímwe mulikweenda boónyini babakolele ímwe hanu.

³² “Kimwaakweenda abo boónka abalikubéenda ímwe, nimuba mwaákola bizima chi, byo kuhicha kusiimwa? No óobu abe biheno, nibabéenda abaantu áabo abalikubéenda!

³³ Na kamulaabazuna abo kwoónka, áabo abalikubazuna ímwe, nimuba mwaákola bizima chi, byo kuhicha kusiimwa? Nábo abe ebiheno, bakola báyó nyini!

³⁴ Na kamulaabatíza áabo mulikweétegeza nkokwo nibabasubiza, nimuba mwaákola bizima chi, byo kuhicha kusiimwa? Nábo abe ebiheno, nibabatiza bazeenzi báabo. Habwo kuba nibategeza nkokwo, abo nibabasubiza byóona!

³⁵ “Náho ímwe, mubeénde ababisa báanyu, mubakolele ebizima. Muboohoze, obutategeza nkokwo nimusubizwa. Nikwo bityo mulaábona obuhite buháango, no okuba abáana ba Múungu Óogwo Ali Olugulu ya Byóona. Habwo kuba, Múungu naabahwéela no óobu áabo abatakumusíima, na abalikukola ebiheno.

³⁶ “Mube ne echiganyizi aha báandi, nke Isíimwe óokwo ayina echiganyizi omu baantu.”

Ameégeso habwo obutachwaáziikila abáandi

(Matayo 7:1-5)

³⁷ “Mutaákuchwaaziika abáandi, neemwe timukuchwaáziikilwa. Mutaákutuuzila abáandi neemwe tibakubeétuuzila. Mubaganyile abaantu áabo abaabahéniile, niho neemwe mulaáganyilwa.

³⁸ Mubáhe abáandi ebiintu, niho neemwe mulaahéebwa. Ne ebiintu éebyo mulaahéebwa, nibiba nke ndeengo nzima bwooli. Endeengo yo kwiízula no kusiíndagilwa, no kuzugumiswa ebone kwiízula bwooli, kuhicha no kuseeseka. Habwo kuba, endeengo éezo mulaaleengelaho abáandi, niyo neemwe mulyáaba nimuleengélwaho.”

³⁹ Yeézu yaábagaambila omugani ogu, “Ngási omuhume akwiíle kumwoóleka omuháanda omuhume muzeenziwe? Amazima, bóona bábili nibagwa omu liina!

⁴⁰ “Omuheémba takwiíle kuba omumanyi bwooli kuchila omweégesawe. Náho, kaálikuba yaáyegeesiibwe no kumanya byóona, niho alaásusana no omweégesáwe.

⁴¹ “Ha bwaáchi nooléeba akatokoozi áako kali omu líiso lya muzeenzi waawe, náho okabula kubona embago éezo eli omu líiso lyaawe?

⁴² Noohichaho oóta kumugaambila muzeenzi waawe, ‘íwe mudugu waanze, leka nkwiíhilemo akatokoozi omu líiso lyaawe,’ obuchilo íwe nyini tokubona embago éezo eli omu líiso lyaawe? Ngóbya we! Obaánze oyihémo embago éezo eli omu líiso lyaawe, niho olaahicha kuleeba kuzima akatokoozi akali omu líiso lya muzeenzi waawe okakeehamo.”

Abaantu bamanyiikana habwe entúungwa záabo (Matayo 7:16-20; 12:33-35)

⁴³ “Habwo kuba, tiguliho omuti omuzima, ogulikulaba amagoomba mábi, na káandi tiguliho omuti omubi, ogulikulabya emisumo mizima.

⁴⁴ Abaantu tibakutabula emisumo yo omutini ha miti ya amáhwa, na káandi tibakutabula emisumo ye emizabibu ha miti ye emisoongóma. Náho buli muti, nigumanyíika aha misumo yaágwo.

⁴⁵ “Nikwo bili bityo na aha muuntu we ntúungwa nzima, ebigaambo byoómwe bizima bisohola ne ebiteékuzo bizima éebyo bili omu muganya gwoómwe. Káandi bityo nyini, omuuntu omuzilwa, amagaambo goómwe mábi gasohola ne ebiteékuzo bíbi éebyo bili omu muganya gwoómwe. Habwo kuba, amagaambo áago omuuntu alikugaamba, nigalugiílila omu biteékuzobye ebiizwiile omuli weényini.”

Omugani gwa aboómbeki bábili (Matayo 7:24-27)

⁴⁶ “Na ha bwaáchi nimuunyéta, ‘Omukáma! Omukáma!’ Náho amagaambo áago ndikubagaambila, timukugakola?

⁴⁷ Weéna wéena óogwo alikwíza ahali ínye, akahuliiliza ebigaambo byaanze no kubiíkiliza, akakola nko óokwo bilikulagila, niimbashoomboólela nkokwo naasusana oóha.

⁴⁸ “Naasusana no omwoómbeki we éenzu ayaasumile ahaansi bwooli, kuhicha kuhika aha luchili, akoombeka oluhazo aha lugulu yaáho.

“No omu buchilo bwe enzula, omunóna gukagweelela, améenzi geézula, gaátéela éenzu ezo. No óobu bityo, ticalazichuúndagwiile, habwo kuba ekaba eyoombekilwe kuzima.

⁴⁹ “Náho, weéna wéena óogwo alikuhuliiliza ebigaambo byaanze na takubyeékomya, ogwo, naasusana no omuuntu óogwo yaáyoómbekile éenzu yoómwe aha musényi gwoónka, etéena oluhazo. No obuchilo bwo kugweelela kwo omunóna, améenzi gakazitéela éenzu ezo, entúlo éemo yágwa ahaansi, ekasiisikala yóona pye!”

7

Okwiikiliza kwo omweébeembezi wa abalwaanila ngoma (Matayo 8:5-13; Yohana 4:43-45)

¹ Obuchilo Yeézu káyaamazile kugaamba ebigaambo ebyo byóona ha chipípi cha abaantu, yaázeenda yaátaaha omuli Kaperinaumu.

² Omu muzihwa ogwo, hakaba heena omwiímeelelezi wa abalwaanila ngoma be Echirúumi. Omwiímeelelezi ogwo, akaba ayina omuhálila óogwo akaba ayeenda bwooli. Náho omuhálila ogwo akaba naalwaála, yeéliliize no okufwa.

³ Ha bwéecho, omwiímeelelezi ogwo, obuchilo káyaahuliile empola za Yeézu, yaásiindika abanyaampala abáandi ba Abayahudi hali Yeézu, baze kumusaba ayize kumuchíza omuhálila woómwe.

⁴ Abanyaampala abo obuchilo kábaahikile hali Yeézu, baámuneémbelela bwooli ha kumugaambila, “Omuuntu ogwo, akwiile omukolele echigaambo echi,

⁵ habwo kuba naayeénda éensi yéetu, náwe niwe óogwo ayaatwoómbekiile isomelo lyéetu.”

⁶ Niho Yeézu yaalugáho hamo na abanyaampala abo kuzeenda omúka yo omwiímeelelezi ogwo wa abalwaanila ngoma. No obuchilo Kábaabeele beéliliza aho, omwiímeelelezi ogwo akasiindika abanywáani boómwe, baázeenda ne empola zoómwe hali Yeézu, baámugaambila, “Íiwe Mukáma, otaákwiiyagalaza bwooli, habwo kuba tiinkwiíwe otaahemo omwaánze.

⁷ Ne ezo niyo ensoonga naábona káandi nkokwo tiinkwiíle kuhika hali íiwe. Náho ogaámbe echigaambo kwoónka, omuhálila waanze náwe naachila.

⁸ “Habwo kuba, neenye ndi ahaansi yo obutégeki bwa abakúlu baanze, nnyina abalwaanila ngoma abali ahaansi yaanze. Kaándikumulagila oómo, ‘Ozeénde’, ahonyini naazeénda. Kaándikumulagila oóndi, ‘Ííza’, náwe ahonyini naayiza. No omuzáana waanze, kaándikumulagila, ‘Kola oóti’, nikwo alaakola.”

⁹ Obuchilo Yeézu káyaahuliile ago, yaámusobelwa bwooli. Yaázeechebuka embága ya abaantu áabo abaabeele nibamukulaatíla, yaábagaambila, “Niimbagaambila nka nikwo, no óobu omu Baiziraeli bóona, tiínkabwéene omuuntu weéna weéna owo kwiikiliza kuháango nko óoku!”

¹⁰ Áaho abaantu abo abaasiíndikilwe kabaasubile omúka yo omwiímeelelezi ogwo, baásaanga omuhálila yaáchizile.

Yeézu naamuzóola omusígazi óogwo afwíle

¹¹ Ha káanya káche, Yeézu akazeenda omu muzihwa ogulikwéetwa Naíni, akaba ali hamo na abaheémba boómwe, na abaantu abáandi béenzi.

¹² No obuchilo káyaabeele yeéliliza iléembo lyo omu iboma, yaábugana na abaantu abaabeele beemukize omutúumbi gwo omukwaáta. Omukwaáta ogwo, akaba niwe ali omwaana nyakámo, hali nyina, óogwo ayaabeele ali entuúmbakazi. Omukázi ogwo, akaba akulaatileene na abaantu béenzi bo omu iboma elyo.

¹³ Obuchilo Omukáma Yeézu káyaamubwéene ogwo mukázi, yaámuzilila echiganyizi, yaámugaambila, “Leka kuchula.”

¹⁴ Yeelila héehi ne echitwaálizi echaabeele chiimuchiízweho omutúumbi, yaachikoláho. Na abaantu áabo abaabeele bachiímukize, beemelela.

Yeézu yaágaamba, “Íiwe musígazi, niinkugaambila, imuka!”

¹⁵ Óogwo afwíle, ahonyini yeémuka. Yeékala, yaábaanza káandi no kugaamba gaamba. Niho, Yeézu yaámuhikiiliza hali nyina.

¹⁶ Abaantu abo bóona beétimwa bwooli, baábaanza kumukúza Múungu omu kugaamba, “Omubási mukúlu, yeésuulukiza omuli íichwe!” Káandi baágaamba, “Múungu yéeza kuhwéela abaantu boómwe!”

¹⁷ Empola ze ebyo, zaásaambaala bwooli omuli Yudea yóona, no omu nsi ezíindi zo obutúuzi.

*Yeézu naayikiliza nka nikwo weényini niwe Masihi
(Matayo 11:2-19)*

¹⁸ Obuchilo Yeézu akaba naakola byóona ebyo, abaheémba ba Yohana, baamuleétela empola.

¹⁹ Yohana náwe yaáyéta bábili omuli abo, yaábasiíndika nkokwo bazeénde kumubúuza Omukáma Yeézu, nkokwo, “Ngási, íwe níwe Masihi óogwo aleéza, nali tumutegezeyo oóndi?”

²⁰ Nikwo, obuchilo abo bábili bamuhikileho, baámugaambila, “Yohana Omubatiza yaátusiíndika hali íwe, tukubuúze, ‘Ngási, íwe níwe Masihi óogwo aleéza, nali tumutegezeyo oóndi?’ ”

²¹ Ha buchilo obwo nyini, Yeézu akaba naachíza abaantu béenzi amalwáala gáabo. Akaba naachíza káandi abalikwaágazibwa na amazimu. Akabaha aha ngoonzi amagala abahume béenzi baábona kuleeba.

²² Niho, Yeézu kubahubiza, “Muzeénde mumugaambile Yohana góona áago mwaábona, na góona áago mwaáhulila, nka nikwo, abahume, nibahweéza, abalema, nibalibata, aba mabéembe, nibachizwa, enzibamatwi, nibahulila, abáfwiile, nibazoolwa, na abahabi, nibaatulilwa Empola Nzima.*

²³ “Ayina omugisa, weéna wéna óogwo aténa kutahwa tahwa hali ínye!”

²⁴ Kábaabeele abo bábili baalugáho aho, Yeézu yaábaanza kubagaambila echipípi cha abaantu empola za Yohana, nkokwo, “Obuchilo mwaáziile omu nsi yo obwoóma kumuleeba Yohana, ngási, mukazeenda kuleeba chiíha? Akasahuunga akalikuchuúndagulwa chúundagulwa no omuyaga? Mmahi!

²⁵ Mbwéenu, mukazeenda kuleeba chiíha? Ngási omuntu óogwo azweele ebizwáalo biluunzi? Mmahi! Mumanye, abaantu áabo abazwáala ebizwáalo biluunzi, no obweendeza omu biintu bíenzi éebyo beenábyo, abo baba nibeekala omu mazu maháango ge echikáma!

²⁶ “Mbwéenu, mukazeenda kuleeba chiíha? Ngási, mukazeenda kuleeba omubáasi? Éego nyini no omubáasi, náho niimbagaambila nka nikwo, Yohana ni mukúlu kusaagáho omubáasi.

²⁷ Omu Maandiko Amatakatíifu, niwe óogwo ayaayaandikiilwe éebi, ‘Huliiliza, niinsiindika entumwa yaanze omu méeso gaawe, ogwo alaakweébeembelela omu kukugololela omuháanda.”

²⁸ Yeézu yaágaamba káandi, “Neenye niimbagaambila nkokwo, omu baantu bóona áabo abazeelwe na abakázi, takabahoga omuntu weéna wéna ali mukúlu kusaaga Yohana. No óobu bityo, omuntu aténa mugaso omu bukáma bwa Múungu, niwe mukúlu kumusaaga weényini.”

²⁹ (Abo baantu bóona, hamo na abahaámbya, obuchilo baáhuliile amagaambo ago ga Yeézu, baásoombookelwa amazima ga Múungu. Ha kuba abaantu abo nibo áabo ababatiziibwe na Yohana.

³⁰ Náho Abafarisayo na abeégesa be ebilangilo, boónyini, bakáanga éebyo Múungu yaabeendíize, habwo kuba bakáanga kubatizwa na Yohana.)

³¹ Yeézu yaágaamba káandi, “Abaantu bo obuchilo óobu mbasusanise na chiíha? Béena ntúungwa chi?

³² Nibasusana na abáana abekeele omu igulizo, nibeehamukila báti, “Tukabateelela emiléela, náho kubona nimunegula mahi! Mala twaábazinila enzina ze entímba, náho timulachuzile!”

³³ “Habwo kuba, obuchilo Yohana Omubatiza yeézile, akaba aténa obuteéka bwo kulya emikaate, no óobu kunywa evíini. Ímwe nimugaamba nkokwo ayina izimu!

* **7:22 7:22 Nibaatulilwa Empola Nzima:** Omubáasi Isaya akabaasa nka nikwo, Kristu alaákola éezo milimo yóona. Osome Isaya 35:5-6; 61:1. **7:27 7:27** Osome Malaki 3:1.

³⁴ Mbweenu, ínye Mutábani wo Omuuntu nnyizile, níndya ebyookulya no kunywa, na abaantu baágaamba nka nikwo, 'Léeba! Óogu no owo muháanka na káandi no omutamiizi! Na ni munywáani wa abahaámbya na abaheni!'

³⁵ "No óobu bityo, amasala ga Múungu gamanyisibwa kuba ga mazima habwo muháanda gwe ebikolwa bya abaantu boómwe."

Yeézu naaganyila omukázi owe ebiheno

³⁶ Omufarisayo oómo, akamwaángisa Yeézu ayize kulya owoómwe. Niho, Yeézu kutaaha omu nzu yo ogwo Mufarisayo, yaaba yeekala kulya ebyookulya. ³⁷ No omu iboma elyo, hakaba heena omukázi oómo óogwo akaba naamanyíika kuba atuula ali omuheni. Omukázi ogwo, obuchilo yaáhuliile nkokwo Yeézu naálya owo Mufarisayo ogwo, yaataahámo omu nzu omwo no olwaabya lwi ibáale eliina omuzeeze gwo obukaani buháango bwooli.

³⁸ Yaáyemeelela enyuma ya Yeézu, héehi na amagulu goómwe. Yaábaanza kuchula, amaziga goómwe nigatoonyekela aha magulu ga Yeézu. Yaaba naagakubula ni isóke lyoómwe, naamunyeegela no omunwa omu magulu ge, no kugasiiga emizeeze.

³⁹ Omufarisayo, obuchilo yaabweene ago, yaátekuza omu muganyágwe aáti, "Omuuntu ogu, yaakubeele ali omubáasi, yaakumanyíle nkokwo, omukázi ogu alikumukólaho, no omuuntu aliho aáta. Yakaámanyile nkokwo, weényini atuula ali omuheni!"

⁴⁰ Yeézu yaámugaambila, "Íwe Simoni, nnyine echigaambo niinyeénda kukugaambila." Náwe yaámusubiza, "Íwe Mweégesa, ngaambila."

Niho, Yeézu kugaamba,

⁴¹ "Hakaba heena abaantu bábili, abo bábili bakaba nibatoóngwa empilya na ayaabeele aboóhosize. Oómo wáabo, akaba ayohosize edináali† magana ataanu. Muzeenziwe náwe, akoohozza edináali makúmi ataanu.

⁴² Abo bábili obuchilo baábuzilwe empilya zo kumuliha amabáanza gáabo, óogwo ayaabeele aboóhosize yaábaganyila, bataliha. Mbweenu, omuli abo bábili, noóha alaayeenda bwooli?"

⁴³ Simoni yaámusubiza, "Niinzila nkokwo, neéba ogwo ayaabeele aganyiilwe ibáanza liháango." Yeézu yaámugaambila, "Waásubya kuzima."

⁴⁴ Aho Yeézu yaámwechebuka omukázi ogwo, yaámugaambila Simoni, "Noomuléeba omukázi ogu? Naátaaha omu nzu yaawe íwe, náho tiwanyegeza ha kuúmpa améenzi go kunaaba amagulu gaanze.‡ Náho weényini, yaáyoza amagulu gaanze na amaziga goómwe, no kugasusula ni isóke lyoómwe.

⁴⁵ No obuchilo noonyaangalúcha, tiwaányweegela. Náho weényini, kuluga obuchilo bwóona niintáaha óomu, takalemilwe kunyweégela amagulu gaanze.

⁴⁶ Tiwáampa isima ha kuúnsiiga omútwe gwaanze amazuta. Náho weényini, yaánsiiga amagulu gaanze emizeeze.

⁴⁷ Ha bwéecho niinkugaambila, habwo kuba engoonzi zo ogwo mukázi ni nyíinzi, neeyoleka nkokwo ebiheno byoómwe bínzi, byaáganywilwe. Náho weéna wéena óogwo ayaáganyiilwe ebiheno bíche, ogwo, aba ayina engoonzi nche kwoónka."

⁴⁸ Mala, Yeézu yaámugaambila ogwo mukázi, "Waáganyiilwe ebiheno byaawe."

⁴⁹ Abazenyi abáandi áabo baabeele beékeele hamo náze aha byookulya, baábaanza kweébuza, nkokwo, "Noóha ogu, alikuhicha no óobu kuganyila ebiheno?"

⁵⁰ Aho Yeézu yaágaambila omukázi ogwo, "Okwiikiliza kwaawe nikwo kwaákuchiza! Ozeénde no obuhóolo."

† **7:41 7:41 Edináali:** Edináali émo ekaba neeyiingana ne empeéla ya chilo chimo ha omuuntu oómo. ‡ **7:44 7:44 Améenzi go kunaaba amagulu gaanze:** Aha Bayahudi, chikaba chili che entúungwa kumuha omuzenyi améenzi go kwóoza amagulu goómwe, ha kuba emiháanda zikaba ziizwiile enkuungu nali amatome, obuchilo bwe enzula.

8

Abakázi abaabeele nibamuhweela Yeézu

¹ Kagahwéele ago, Yeézu akaba naazeénda ha kulabila buli muzihwa ne emigoongo. Akaba naalaánga no kwoólekeelela abaantu Empola Nzima zo obukáma bwa Múungu. Na abaheémba boómwe ikúmi na bábili bakaba bali hamo náze.

² Mala káandi akaba akulaatileene na abakázi abáandi áabo yaabeele yaábachílize amalwáala gáabo, no kubeéhaho amazimu. Omuli áabo bakázi, hakaba halimo Mariamu omunya Magidala, óogwo Yeézu yaabele yaamwiihileho amazimu musaanzu.

³ Káandi hakaba heena Yoana, ali muka Kuza. Kuza, niwe endiínza ye ebiintu byo omukáma Herode. Akaba aliho Suzana, na abakázi abáandi béenzi. Abakázi áabo, bakaba nibasohozha ebiintu byáabo, ha kumuzuna Yeézu na abaheémba boómwe.

Omugani gwo omubíbi we embibo

(Matayo 13:1-9; Mariko 4:1-9)

⁴ Echilo chimo, abaantu be emizihwa mínzi, bakaba nibamwiízaho Yeézu, baákoba embága mpáango. Aho yaábagaambila ha mugani ogu,

⁵ “Hakaba heena omubíbi, ayaabeele azeenzíle kubiba embibóze omu musili. No obuchilo akaba naabiba, eziíndi zikalagala omu muháanda, zaálibatilwa. Ne enyonyi zikeeza zaázilya.

⁶ Eziíndi, zikalagala omu itaka liche aha luchili. Kizaamezíle, zaabulwa améenzi, zaáyoma.

⁷ Eziíndi, zikalagala omu mahwa. No obuchilo kagakuzile hamo ne emimelo, gakazimigisiliza.

⁸ “Hakaba heena eziíndi, éezo ezagwíile omu busi buluunzi. No obuchilo kizakomiile, zikaba nizigeswa buli mbíbo igana igana.” Obuchilo Yeézu yaámazile kugaamba ebyo, yaáhamuka ahi iláka omu kugaamba, “Ogwo ayina amatwí, ahuliilize!”

Ha bwaáchi Yeézu naagaamba ha migani

(Matayo 13:10-23; Mariko 4:10-20)

⁹ Abaheémba ba Yeézu bakamubúza, “Óogu mugani, nooyeénda kugaamba chííha?”

¹⁰ Yaábasubiza, “Múungu abaheéle ímwe okusoombookelwa amagaambo ge entaahililo zo obukáma bwoómwe. Náho abáandi, aba niimbagaambila ha migani, kuba,

‘No óobu balikuleeba, batakuhwéeza.

Na no óobu balikuhulila, bataákusoombookelwa.’

¹¹ “Mbwéenu ensoonga yo omugani ogwo, niyo ezi: Embíbo, ne echigaambo cha Múungu.

¹² Ezo embíbo ezalageele héehi no omuháanda nizimanyisa abaantu áabo abalikuchihuliiliza echigaambo cha Múungu. Ahonyini, Isitáani lyéeza no kuchiihamo omu myóoyo yáabo, bataákwiiza kwiikiliza no kuchuúnguka.

¹³ “Ne embíbo éezo ezalageele omu itaka elyáaho ahaansi aha luchili, nizimanyisa abaantu áabo abalikuhuliiliza echigaambo cho obukáma bwa Múungu, nibachanaánkula aha manulilwa, nibachiikiliza aha mwáanya muche kwoónka, habwo kuba okwiikiliza kwáabo tikulabeele ne emizi bwooli. Náho obuchilo bwo kuleengesibwa, nibachileka, aha nsoonga nibasusana ne emimelo éezo etéena mizi.

¹⁴ “Ne embíbo éezo ezagwíile omugati ya amáhwa, nizimanyisa abaantu áabo abalikuhulila echigaambo echo. Náho ahaleéza, nibamigisilizwa no okutahwa tahwa ne etuúunku za amabonwa méenzi, ne emizeendele yáabo yo oluhagali omu bulami bwáabo. Ago nigaleetelela okwiikiliza kwáabo kuleka kusohozha emisumo mizima.

¹⁵ “Ne embíbo éezo ezagwíile omu busi buluunzi, nizimanyisa abaantu áabo abalikhulila echigaambo echo. Kabalikumala kuchihulila, nibachiinaánkula aha muganya muzima, nibazeendelela no kweéyomeleza, kuhicha omwáanya gwóona nibasohoza emisumo.”

Omugani gwo olumuli

(Mariko 4:21-25)

¹⁶ “Taliho omuuntu óogwo alikwaacha olumuli, akalusweekelela ne echitukulu, nali akaluta omu buunkululu bwe echitabo. Náho, naaluteleka aha lugulu ya akakóondo, kuba abaantu kabalataahamo, babone kuhwéeza habwo omwaanga.

¹⁷ “Bityo nikwo, byóona ebili bweeseléke óobu, bilyaaleebwa aha bwéelu. Na byóona ebichigiliilwe, bilyaátéebwa aha bwéelu bimanyiike.

¹⁸ “Nikwo, ago gi mulikhulila, mugahuliilize kuzima! Habwo kuba, omuuntu óogwo ayina echiintu, niwe óogwo alaayongezibwa abe ne ebiíndi. Náho, omuuntu atéena chiintu, no óobu ako akache akaálikubona nkokwo ayinako, naayaákwa.”

Badugu ba Yeézu na nyina

(Matayo 12:46-50; Mariko 3:31-35)

¹⁹ Niho, nyina na badugu boómwe Yeézu, baamwiizáho. Náho tibalahikize kumwiililila, habwo kuba abaantu béenzi bakaba nibeemigisiliza.

²⁰ Abaantu abáandi baámugaambila Yeézu, “Nyoko na badugu baawe beemeeliile ahéelu, nibeénda kukubóna.”

²¹ Yeézu yaábasubiza, “Máaha na badugu baanze nibo bóona áabo abalikhulila echigaambo cha Múungu no kuchikola.”

Yeézu naachuleéza omuyaga muháango na amakóonzo

(Matayo 8:23-27; Mariko 4:35-41)

²² Echilo chimo, Yeézu akahanama omu bwáato bwi itaanga, hamo na abaheémba boómwe. Yaábagaambila, “Twaambuke enyaanza tuze buseeli.” Ha bwéecho, baalugáho.

²³ Obuchilo bakaba nibazeénda, Yeézu akahunila. Omwo omu nyaanza hakabaho omuyaga gwo omusote. Obwáato obwo bwaábaanza kwiízula améenzi, bóona bakaba bali omu ntaambala.

²⁴ Abaheémba abo baamuzaho Yeézu baámupaámpula, baámugaambila, “Mukáma wéetu! Mukáma wéetu! Twaásiingaalika!”

Yeézu yeémuka. Aho yaágukaama ogwo muyaga muháango, káandi na amakóonzo, nkokwo bichuleéle. Entúlo eémo, byaáchuléla, haaba echineembe.

²⁵ Aho, Yeézu yaábabúuza abaheémba boómwe, “Kuli nkáhi okwiikiliza kwéenyu?” Abaheémba abo baátína bwooli. Hamo ne ebyo, baásobelwa, omu kweébúuza, “Ngási noóha ogu, alikuzema nóobwo omuyaga na amakóonzo, entúlo eémo nibimutiína?”

Yeézu naachíza omuuntu owa amazimu méenzi bwooli

(Matayo 8:28-34; Mariko 5:1-20)

²⁶ Yeézu na abaheémba boómwe obuchilo óobwo baayaambukile enyaanza ya Galiláaya, baáhika éensi ya Abageráasi, ha musábuko gwa kábili gwe éensi ya Galiláaya.

²⁷ No obuchilo Yeézu naatuúka aha chaambo, yaamwiizáho omuuntu oómo wo omuzihwa ogwo, ayaabeele ayina amazimu ha bilo bíinzi, akaba atakutúula omúka, náho akaba naatuúla omu kufuluka fuluka no kutúula omu bitúulo. Ebilo byóona éebyo akaba ayikala ali busa obutazwaala myéenda.

²⁸⁻²⁹ Elyo izimu, likaba limutabaálila entúlo nyíinzi. Abaantu bakaba baleéngesa kumuzuna, ha kumukóma ne eminyololyo ne empiingu. Hamo ne ebyo, akaba naazinogola nogola, mále izimu nilimutwaála ahaantu hatéena baantu. Yeézu káyaabugeene no omuuntu ogwo, yaálizema izimu elyo limulugého ogwo muuntu.

Omuuntu obuchilo yeélilila héehi na Yeézu, yaáhamuka ahi iláka liháango. Yáagwa buzuúma omu méeso ga Yeézu, yaámugaambila ahi iláka liháango, “Íiwe Yeézu, Mutábani wa Múungu Óogwo Ali Olugulu ya Byóona, okaatuulanwa chi neenye, ka noondoonda íiwe! Niinkusába, otaanyagalaza!”

³⁰ Yeézu yaámubúuza, “Ízíina lyaawe oli oóha?” Náwe yaámusubiza, “Ízíina lyaanze, ndi Ensuli.” Akagaamba aátyo habwo kuba amazimu méenzi gakaba gamulího.

³¹ Amazimu ago, gakabaanza kumusaba Yeézu nkokwo atagazema gazeénde kutaaha omu liina elila lyo kuzimu.*

³² Na aho aha ngolomoko ya akabaanga ako, hakaba heena idaaale liháango lye empunu éezo zaabéele nizilya. Niho, amazimu ago gaámusaba Yeézu, nkokwo agakuúndile gazeénde gataáhe omuunda yaázo. No obuchilo naagakuundíla,

³³ amazimu ago gaamulugáho omuuntu ogwo, gaázeenda geetaasha lwa amáani omu mpunu ezo. Empunu zóona, zeelukila omu nyaanza kuluga aha ngolomoko ézo mpaango, zaáfweela omu méenzi.

³⁴ Abalíisa be empunu ezo, bakaleeba ebyo byóona ebyaagwíile. Niho beéluka, baázeenda omu muzihwa no omu masaambo, nibakumuúcha empola ezi ha baantu.

³⁵ Mále abaantu baalugáho kuzeenda kuleeba ebigaambo ebyo óokwo bili, baamuhikáho Yeézu. Obuchilo bwo kumuhikáho, baámubona omuuntu óolíinya, ayaabeele ayina amazimu gaámulugilého. Akaba ayikeele héehi na amagulu ga Yeézu, azweele omwéenda, ayina obwéenze bwóona. Abaantu abo baákwáatwa no obutíini.

³⁶ Abaantu áabo abaabwéene agagwiile góona, bakaba nibabasoomboólela bazeenzi báabo nkokwo omuuntu ogwo atuungamiilwe amazimu ku yaáchilizwe.

³⁷ Abaantu bóona bo omu nsi ya Abageráasi, beétimwa bwooli. Baámusaba Yeézu nkokwo alugeho aho hali boónyini. Nikwo, yaáhanama omu bwáato bwi itaanga yaásuba.

³⁸ Omuuntu ogwo, ayaabeele amazimu gaámulugilého, yaámusaba Yeézu nkokwo bazeénde hamo náze. Náho Yeézu yaámusubya, yaámugaambila,

³⁹ “Osube omúka yaawe, ozeénde kubasoomboolela abaantu áago Múungu yaákukolela.”

Niho, omuuntu ogwo yaalugáho aho, yaázeenda naabasoomboólela abaantu ba buli hóona omu muzihwa ogwo ago gi Yeézu yaámukolela.

*Yeézu naamuzóola muhala wa Yairo
no kumuchiza omukázi
(Matayo 9:18-26; Mariko 5:21-43)*

⁴⁰ Obuchilo Yeézu yaásubile okwo Galiláaya, akanyegezwa ne embága ya abaantu áabo abaabeele nibamutegamilila.

⁴¹ Aho, yéeza omuuntu oómo, izíina lyoómwe Yairo, omweébeembezi wi isomelo. Yairo, yaáteela ebizwi omu méeso ga Yeézu, yaámusaba nkokwo ayize omúka yoómwe,

⁴² habwo kuba muhalawe nyakámo we emyáaka nke ikúmi ne ebili, akaba ali héehi kufwa.

Obuchilo Yeézu akaba naazeénda aho, echipípi echo cha abaantu, chikakulaatilana náwe kunu nibamumigisiliza bwooli.

⁴³ No omu baantu abo, hakaba heena omukázi óogwo akaba ayina endwáala ye emizezi aha myáaka ikúmi ne ibili. [No óobu yaabeele yaámazile kuhéela ebiintu byoómwe byóona ha kuliha abafúmu,] akaba ataliho no óobu oómo óogwo ayaahikize kumuchíza.

⁴⁴ Niho, omukázi ogwo yéeza kuluga enyuma ya Yeézu, yaamukuumyáho aha lukugilo lwo omwéenda gwoómwe. Ahonyini yaáchila.

* **8:31 8:31 Kuzimu:** Habwo obusoombooji bwooli osome *Obusoombooji habwa Amagaambo Agagumile.*

⁴⁵ Yeézu yaábúuza, “Óogwo ayaánkuumyáho, noóha?” Abaantu bóona, bakalahila. Peétero náwe yaámugaambila Yeézu, “Íwe Mukáma wéetu, na abaantu beenzi baákuzoongolokile nibakumigisiliza!”

⁴⁶ Náho, Yeézu yaágaamba, “Niimanya heena omuuntu óogwo ayaánkuumyáho, habwo kuba niinyehulila nkokwo obuhicha bwo kuchiza bwaandugáho.”

⁴⁷ Omukázi ogwo, obuchilo káyaabweene nkokwo tayina akazeendele ko kweéseleka káandi, yaamwiizáho Yeézu, naazuguma. Yaáteela ebizwi, yaámugaambila omu méeso ga abaantu abo bóona, ensoonga yo kumukuumyáho, na nkokwo yaáchizwa aha ntúlo eémo.

⁴⁸ Yeézu yaámugaambila, “Íwe muhalákazi waanze, okwiikiliza kwaawe nikwo kwaákuchiza. Ozeénde no obuhóolo!”

⁴⁹ Obuchilo Yeézu akaba achaágaamba gaamba ebyo, yéeza omuuntu kuluga omúka owa Yairo, omweébeembezi wi isomelo, yaámugaambila, “Leka kumwaágalaza Omweégesa, habwo kuba muhala waawe yaáfwiile.”

⁵⁰ Náho Yeézu kayaabihuliile ebigaambo ebyo, yaámugaambila Yairo, “Otatiina, yikiliza kwoónka, na muhala waawe naachizwa.”

⁵¹ No obuchilo Yeézu naahika omúka owa Yairo, yaábaángila abaantu abáandi kutaahamo omu nzu hamo náze, choónka yaákuundila Peétero, Yohana, Yakobo, iíse na nyina wo omuhalákazi ogwo.

⁵² Abaantu bóona aháka ezo, bakaba nibachúla no kwaalama habwo omuhalákazi ogwo. Náho, Yeézu yaábagaambila, “Muleke kuchula! Takafwiile ogu, choónka ahuniile kwoónka!”

⁵³ Abaantu abo baábaanza kumusekeelela ahi igayo, habwo kuba bakaba nibamanya nkokwo ogwo akaba yaáfwiile.

⁵⁴ Yeézu, yaákwáata omukóno gwo omuhalákazi ogwo, yaámugaambila, “Íwe mwáana, imuka!”

⁵⁵ Ahonyini, omuhalákazi ogwo, omwooyo gwaamusubamo, yaáyemeelela. Yeézu yaábagaambila nka nikwo, bamuhe ebyookulya.

⁵⁶ Abazéele boómwe baásobelwa bwooli. Náho Yeézu yaábaangila nka nikwo, bataákumugaambila omuuntu weéna wéena ago agágwa.

9

*Yeézu naasiindika entumwa zoómwe ikúmi na bábili
(Matayo 10:5-15; Mariko 6:7-13)*

¹ Echilo chimo Yeézu akeeta entumwa zoómwe ikúmi ne ebili. Yaábaha obuzizi no obuhicha bwo kubiinga amazimu góona kuluga ha baantu, no obuzizi bwo kuchiza amalwáala.

² Yaábasiindika, bazeénde kubalaanga abaantu empola zo obukáma bwa Múungu, no okuchiza abalwéele.

³ Yaábagaambila, “Mutaákwiimucha echiintu omu luzendo lwéenyu, no óobu enkoni, no óobu ensáho, no óobu echookulya, no óobu empilya, no óobu enkaanzu ibili.

⁴ “Ne éenzu yoóna yóona éezo mulaataahámo, mwiikale aho, kuhicha echilo éecho mulilugamo omu mutúulo ogwo.

⁵ Náho omuzihwa gwoóna gwóona óogwo abaantu balaáleka kubeénaankula, mulugého aho, mweekuunkumule enkuungu eli ha amagulu gáanyu.* Ha kukola mútyo, neéba emanyiso ye ebiheno byáabo.”

⁶ Niho entumwa ezo, baázeenda nibahiingula omu migoongo. Bakaba niboolekeelela abaantu Empola Nzima, no kuchiza abalwéele ba buli haantu.

* 9:5 9:5 *Mweekuunkumule enkuungu eli ha amagulu gáanyu*: Omu buchilo óobwo ekaba eli obuteéka bwa Abayahudi kugaya no okubaanga abaantu omu kukuunkumula amagulu gáabo.

*Yeézu naaleételela Herode kutahwa tahwa
(Matayo 14:1-12; Mariko 6:14-29)*

⁷ Góona ago gi Yeézu akaba naakola, omukáma Herode akaba naahulila empola zoómwe, zaámuha kutahwa tahwa. Habwo kuba, abaantu abáandi bakaba nibagaamba nka nikwo, Yeézu niwe Yohana Omubatiza ayaázoolwa kuluga omu bafwiile.

⁸ Abáandi, bakaba bagaamba nka nikwo, niwe omubási Eliya† óogwo ayéeza káandi. Hakaba heena abáandi, áabo bakaba nibagaamba nkokwo, oómo wo omuli abo babási ba kala niwe yaázooka.

⁹ Náho, Herode akagaamba, “Yohana, nkamunogola omútwe! Mbwéenu, ogwo noóha, wi ndikuhulila empola ze ebikolwa ebyo?” Bityo, Herode akaba naayéenda abonane na Yeézu.

*Yeézu naaliisa abaantu ebihuumbi bitaanu no obusáago
(Matayo 14:13-21; Mariko 6:30-44; Yohana 6:1-14)*

¹⁰ Entumwa abo ba Yeézu, baásuba hali Yeézu, baámusoomboolela byóona éebyo baákozile. Áaho, yaábatwála baázeenda boónka omu muzihwa ogulikwéetwa Betisaida.

¹¹ Náho embága ya abaantu baámanya empola nkokwo yaázeenda aho, baaba nibamukulaatila. Yaábanyegeza, yaábaanza kubeégesa ebigaambo byo obukáma bwa Múungu. Na abalwéele omuli abo, akaba naabachíza.

¹² No obuchilo heéliliza olweébazo, abaheémba abo ikúmi na bábili béeza baámugaambila, “Áaho tuli, no omu chitúuntu. Ha bwéecho, obakuúndile abaantu aba bazeénde omu mitúulo no omu maka aheena emisili, babone kubonesa ebyookulya na aho kubyáama.”

¹³ Yeézu yaábasubiza, “Mubáhe ebyookulya íimwe!” Baámusubiza, “Íichwe titwíina byookulya, náho emikaate itaanu yoónka, ne eénfwi ibili. Ngási, nooyeénda tuzeénde kubagulila abaantu embága yóona ezi ebyookulya?”

¹⁴ Na abakwaáta áabo abaabeele bali aho, bakaba bali ebihuumbi bitaanu no obusáago.

Yeézu yaábagaambila abaheémba boómwe, “Mubagaambile abaantu aba beekale empelo bunaanka, buli luhelo abaantu babe makúmi ataanu ataanu báti.”

¹⁵ Niho, baákola nka nikwo yaabalagíile, abaantu bóona baaba beékala.

¹⁶ Yeézu yeeháho emikaate ezo itaanu, ne eénfwi ibili. Yaálaangamila olugulu omu igulu, yaámusiima Múungu. Niho yaázimenyula, yaábaha abaheémba boómwe, babone kubaha abaantu.

¹⁷ Aba bóona baálya, baáhaaga. Abaantu bakatulaaniza amasaága ge ebyookulya, geézula ebitukulu ikúmi na bibili.

*Peétero naqyikiliza nka nikwo Yeézu niwe Masihi
(Matayo 16:13-28; Mariko 8:27-9:1)*

¹⁸ Echilo chimo, Yeézu na abaheémba boómwe bakaba bali hamo, boónka. Yeézu akaba naamusaba Múungu. Káyaabaliile, yaábabúuza, “Embága za abaantu nibagaamba nka nikwo íinye ndi oóha?”

¹⁹ Baámusubiza, “Abáandi, nibagaamba nka nikwo íiwe níwe Yohana Omubatiza. Na abáandi bagaamba nka nikwo, íiwe oli omubási Eliya. Nábo abáandi nka nikwo, íiwe oli oómo wo omuli abo babási ba kala óogwo ayaázooka.”

²⁰ Yeézu yaábabúuza káandi, “Náho íimwe sii! Nimugaamba íinye ndi oóha?” Peétero yaámusubiza, “Íiwe níwe Masihi wo mwa Múungu!”

† 9:8 9:8 *Eliya*: No omubási wa kala. Osome 1 Abakáma 17kuhika 2 Abakáma 2.

²¹ Yeézu yaábaangila omu kubalagila nka nikwo batagaambila omuuntu echigaambo echo.

²² Yaábagaambila, “Ínye Omutábani wo Omuuntu, ni lwaampaka nnyagalazwe bwooli, nnyaángwe na abanyaampala ba Abayahudi, na bakúlu ba abagabe ba Múungu, na abeégesa be ebilagilo, kuhika nnyitwe. Náho ha chilo cha kásatu, mazima ndyaázoolwa.”

²³ Niho, Yeézu yaábagaambila bóona aáti, “Kaálaaba omuuntu weéna wéena naaloonda kuba omuheémba waanze, naayeéndelwa aleke kukuláatila ebiteékuzo byoómwe, asutule omusalaba gwoómwe buchiile,‡ ankulaatile.

²⁴ Habwo kuba, weéna wéena óogwo alikweenda kweéchuungula omwooyo gwoómwe, niwe alaabuza obulami bwoómwe. Na weéna wéena óogwo alaabuza obulamíbwe ha bwaanze, niwe alaabuchuíngula.

²⁵ Omuuntu naabona mugaso chi, kaálaabonesa byóona ebyo omu nsi ezi, náho akabuza obulami bwoómwe?

²⁶ “Weéna wéena óogwo alikuúnzilila ensoni ínye na amagaambo gaanze, ogwo niwe ínye Mutábani wo Omuuntu neenye ndaámuzilila ensoni, obuchilo ndiíza ahi ikuzo lyaanze, ne elya Táata, ne elya bamaléeka boómwe abatakatiifu.

²⁷ “Mazima niimbagaambila nka nikwo, heena abaantu omuli aba abeémeeliile aha áabo tibalifwa, bacháali batakabubwéene obukáma bwa Múungu!”

*Yeézu naahiinduka ensuso
(Matayo 17:1-8; Mariko 9:2-8)*

²⁸ Káyaamazile kugaamba ebigaambo ebyo, byaáhiingula nke ebilo munána, Yeézu yaátwáala Peétero, Yohana, na Yakobo, yaáhanama nábo omu ibaanga, abone kusaba hali Múungu okwo.

²⁹ Obuchilo yaáhika omu ibaanga, yaábaanza kumusaba Múungu. Mále, yaáhiinduka ensuso yo obusóbwe. Ebizwáalo byoómwe, byaaba bilikweela pee! No kwéengelela bwooli.

³⁰⁻³¹ Ahonyini, haabonekanáho abakwaáta bábili nibeengelela ahi ikuzo, bali Musa na Eliya, abo abaabeele nibagaamba gaamba na Yeézu habwe empola zo kufwa kwoómwe, nkokwo alaahikiíliiza okwo Yeruzaléemu.

³² Ha mwáanya ogwo, Peétero na bazeenzíbe bakaba bahuniile omu túlo tulikulemeela. No obuchilo kibeemuka, baámubona Yeézu naayeengelela ahi ikuzo lyoómwe. Baababonáho áabo abakwaáta bábili, beemeeliile héehi náze.

³³ Obuchilo aba bábili nibamuleka Yeézu, Peétero yaámugaambila, “Íwe Mukáma wéetu, ni kuluunzi íchwe tuliho aha. Twoombeke aha otutiindi túsatu, kámo kabe akaawe, akáandi kabe aka Musa, na akáandi kabe aka Eliya.” Ago Peétero gi yaágaambile, talagamanyile.

³⁴ Obuchilo Peétero akaba naagaamba amagaambo ago, aha lugulu yáabo heezaho obwíile, bwaábaswéeka. Abaheémba abo baátína bwooli.

³⁵ Kuluga omu bwíile omwo haalugamo iláka, niligaamba, “Ogu niwe Mutábani waanze engaanzi óogwo naátoólize! Mumuhuliilize weényini!”

³⁶ Kagahwéele amagaambo ago, abaheémba abo baáleeba Yeézu yaásigala weénka. Nábo beésiza no omu bilo ebyo tibalamugaambiile omuuntu weéna wéena ebyo babweene aho.

*Okwiikiliza kwa amazima nikuhicha byóona
(Matayo 17:14-18; Mariko 9:14-27)*

³⁷ Obuchilo nihacha, Yeézu na abaheémba abo básatu baátúuka okwo omu ibaanga, baábugana ne embága mpaango ya abaantu.

‡ 9:23 9:23 **Asutule omusalaba gwoómwe buchiile:** Niyo kugaamba kumwiikiliza Múungu aha muganya gwóona no kuba oyikiliize kufwa habwa Yeézu.

³⁸ No omu baantu abo, hakaba heena omuuntu oómo ayaabeele naahamuka ahi iláka omu kugaamba, “Íwe Mweégesa, niinkusába, ondeébele omusígazi ogu, kuba weényini niwe mwána waanze nyakámo.

³⁹ Elyo izimu limwaagalaza, limukola ateéle eyoombo. Káandi limuleetela ebisiimbo, kuhicha ifúlo limuluga omu kanwa. Lizeendelela kumuyuuguula no kumusikula sikula bwooli, na limulekula aha kwaágalala.

⁴⁰ Abaheémba baawe mbasabile nka nikwo balibiínge izimu, náho bakalemwa.”

⁴¹ Yeézu yaágaamba, “Ímwe abaantu be enchilo ezi zo kwáanga kwiikiliza, mwaátumaangile kubi! Niinyikala neemwe no kubeémela, kuhicha li? Ndeétela mutábani waawe.”

⁴² Omwaana ogwo, obuchilo akaba naayiza, ahonyini, elyo izimu lyaámugwiisa ahaansi, lyaámukola kufuluuta. Náho, Yeézu akalikáama, yaámuchiza omwaana ogwo, yaámusúbiza iíse.

⁴³ Abaantu bóona, obuchilo baabweene obuhicha bukúlu bwa Múungu, baásobelwa bwooli.

*Yeézu naahoóyela káandi habwo okufwa
no kuzooka kwoómwe
(Matayo 17:22-23; Mariko 9:30-32)*

Abaantu abo bóona, bakaba bachaali nibasobelwa ebikolwa byóona bya Yeézu. Obuchilo obwo Yeézu yaábagaambila abaheémba boómwe, yaágaamba,

⁴⁴ “Ebigaambo ebyo ndaábagaambila óobu, mubihuliilíze kuzima! Ínye Omutábani wo Omuuntu niizeénda kukoongwa na nibaánta omu ngalo za abaantu.”

⁴⁵ Náho, ago gi Yeézu yaábagaambiile, tibalagasoombookiilwe, habwo kuba echigaambo echo chikaba chiselekilwe hali boónyini, bataákusoombookelwa ensoonga yaáho. Mala bakaba nibatiína kumubúuza ensoonga ye ebigaambo byoómwe.

*Noóha ali mukúlu omuli bóona
(Matayo 18:1-5; Mariko 9:33-37)*

⁴⁶ Omu baheémba ba Yeézu, haabámo ebiteékuzo bíbi, nka nikwo noóha omuli boónyini aláaba mukúlu kuchila bazeenzíbe.

⁴⁷ Náho Yeézu akamanya okuteékuza kwáabo. Ha bwéecho, yaátwáala omwaana muto, yaámweemeleza héehi na áaho aáli,

⁴⁸ yaábagaambila, “Omuuntu óogwo alaamwiinaánkula omwaana ogu ahi izíina lyaanze, naába yaányinaankula ínye. No omuuntu óogwo alaanyinaánkula ínye, naába yaámwiinaankula no óogwo ayaansiíndikile. Habwo kuba, omuuntu óogwo ali muto omuli ímwe mwéena, ogwo niwe ali mukúlu kuchila bóona.”

*Omuuntu óogwo alikwiikilizana neemwe
ali olubazu lwéenyu
(Mariko 9:38-40)*

⁴⁹ Yohana yaámugaambila Yeézu, “Íwe Mukáma wéetu, tukamubona omuuntu óogwo akaba naataagucha amazimu ahi izíina lyaawe, twaámwaangila, habwo kuba weényini ti muheémba waawe nkeechwe.”

⁵⁰ Yeézu yaámusubiza, “Mutamwaángila omuuntu nko ogwo, habwo kuba omuuntu ogwo atakwaángilana neemwe, ali olubazu lwéenyu.”

Abasamaria abáandi kwáanga kumunyégeza Yeézu

⁵¹ Obuchilo bwa Yeézu kutwáalwa omu igulu bukaba bweéliliize, niho yaálamwíile nka nikwo azeénde Yerusaléemu, yaázeenda.

⁵² Omu luzeendo lwoómwe, akasiindika entumwa abókumweébeembelela. Aba bakataaha omu mugoongo gwa Abasamaria, babone kumuloongeza aho kubyáama.

⁵³ Náho, abatwiile okwo baayaanga kumwiinaankula, habwo kuba akaba naazeenda Yeruzaléemu.

⁵⁴ Abaheemba boómwe, Yakobo na Yohana, kabaabweene ago, baámubúuza, “Íwe Mukáma wéetu, nooyeenda tusábe omulilo gutuúke kuluga omu igulu gubasiingaáliche, [nka Eliya náwe kwoyaakozile]?”

⁵⁵ Náho Yeézu, obuchilo nibagaamba ebyo, yaábechebuka, yaábahana, [yaágaamba, ‘ímwe timukumanya muli baantu chi.]

⁵⁶ Habwo kuba Omutábani wo Omuuntu taleézile kusiingalicha abaantu, náho kubachuúngula.” Baázeenda omu mugoongo ogúundi.

Entaángano yo kumukulaatila Yeézu (Matayo 8:19-22)

⁵⁷ Obuchilo Yeézu na abaheemba boómwe bakaba nibalibata omu muháanda, omuuntu oómo yaámugaambila, “Niinkúkulaatila hoóna hoóna áaho olaáza!”

⁵⁸ Yeézu náwe yaámusubiza, “Nyamuhaábwa, ziba ziina ameena gaázo, ne enyonyi, zizila ebyaali. Náho, ínye Mutábani wo Omuuntu, tiinzila no óobu aho kubyaámika omútwe gwaanze.”

⁵⁹ Yeézu yaágaambila omuuntu oóndi, “Onkuláatile!” Omuuntu ogwo yaámusubiza, “Íwe Mukáma, nkuúndila ntaandike nzeénde kumuziika táata.”

⁶⁰ Náho Yeézu yaámusubiza, “Leka abáfwiile babazíike abáfwiile bazeenzi báabo. § Náho íwe, zeénda oze kubamanyisa abaantu empola zo obukáma bwa Múungu.”

⁶¹ No óobu omuuntu oóndi, yaámugaambila Yeézu aáti, “Íwe Mukáma, niinkukulaatila. Náho echa mbele, onkuúndile nzeénde mbalage abaantu bo omúka.”

⁶² Yeézu yaámugaambila, “Omuuntu weéna weéna óogwo ayaábaandize kulima ne enfuka ye ente, kaálaaba naayechebuka kuleeba enyuma, ogwo, takweendelwa kuba omuhálila wa Múungu omu bukáma bwoómwe.”

10

Yeézu naabasiindika abaheemba abáandi makúmi musaanzu

¹ Kagahwéele ago, Omukáma Yeézu yaátoza abaheemba abáandi makúmi musaanzu na bábili. Yaábasiindika bábili bábili, bamweébeembelele buli muzihwa na buli hoóna áaho yaabeele alamwiile weényini kuhika.

² Yaábagaambila abaheemba boómwe aáti, “Emyéezo ni múnzi, náho abakózi ni bache. Ha bwéecho, mumusabe kanyina wo omusili, abone kusiindika abakózi omu musili gwoómwe.

³ Mwiilóoko, muzeénde ímwe. Náho, mumanye nka nikwo niimbatwéeka nka abáana be entaama éezo ezilikulibata ahagáti ye emisegwe!

⁴ Mutaákutwáala enfulebe ye empilya, nali ensáho, nali enkeeto. Mala káandi mutaángalucha omuuntu weéna weéna omu muháanda.*

⁵ “No obuchilo mulaataahámo omu nzu, mwaangalúche abaantu bo omwo, múti, ‘ímwe, mube no obuhóolo.’

⁶ Na kahalaaba heena omuuntu wo obuhóolo omwo, obuhóolo óobwo muláaba mwiinabwo, nibusigala náwe. Náho, kihalaaba hatéena omuuntu wo obuhóolo omu nzu omwo, obuhóolo bwéenyu nibubasubila.

§ 9:60 9:60 **Abáfwiile babazíike abáfwiile bazeenzi báabo:** Nikwo kugaamba nka nikwo, abaantu abalikwáanga kumuloonda Yeézu, mubaleke bakole emilimo yáabo ya busa. * 10:4 10:4 **Mutaángalucha omuuntu weéna weéna omu muháanda:** Ensoonga yaámo, mutaákuhuga huga omu muháanda aha kwaángalucha abaantu.

⁷ Mutaákuba nimuzeénda kubyáama omu nzu ezíindi zíindi. Náho, mwiikale omu nzu éezo mwaazamo, nimulya ebyookulya éebyo balikubaha. Habwo kuba omukózi chimugasize kuhaabwa empeéla yoómwe.

⁸ “Obuchilo mulaataahámo omu chaalo choóna chóona, na abatúuzi nibabanyégeza, mulye ebyookulya éebyo baláaba nibabaha.

⁹ Na abalwéele abali omu byaalo ebyo, mubachíze. Mubagaambile abatúuzi nkokwo, obukáma bwa Múungu bwaábeélilila.

¹⁰ “Náho, obuchilo mulaataahámo omu chaalo choóna chóona, na abatúuzi tibakubanyégeza ímwe, mulabile omu miháanda, nimugaamba,

¹¹ ‘No óobu enkuungu ye echaalo chéenyu éezo elamasile aha magulu géetu, nituzikuunkumulaho, neéba emanyiso ye ebiheno byáanyu. Hamo ne ebyo, mumanye mazima nkokwo, obukáma bwa Múungu bweélilize!’

¹² Niimbagaambila nkokwo, echilo éecho Múungu alichwaaziika abaantu be éensi, alyaábachwaáziika kúbi bwooli abaantu bo omu chaalo echo kuchila abaantu ba Sodoma!”

*Yeézu naakáama abaantu
omu byaalo ebyo balikumwáanga
(Matayo 11:20-24)*

¹³ “Nimwiilóoko ímwe, abaantu ba Korazíini! Mulamanya ímwe, abaantu ba Betisaida! Habwo kuba, amahano áago nkakola hali ímwe, naakugakozíle omuli Tíilo na Sidóoni,[†] abaantu ba Tíilo na Sidóoni baakaátamilwe ebiheno byáabo no kumuhiindukila Múungu bwaangu. Baakaáyolekile okuhiindukila kwáabo omu kwiikala bazweele amagunila, no kweésiiga ízu.

¹⁴ Ha bwéecho, echilo éecho Múungu alichwaaziika abaantu, alyaábachwaáziikila neemwe kúbi bwooli kuchila abaantu ababi aba Tíilo na Sidóoni!

¹⁵ “Neemwe, abaantu ba Kaperinaumu, mutaákuteekuza nka nikwo nimukuzibwa kuhika omu igulu? Mmahi, olyaágolomolwa ohike omu lyoongoola lya kuzimu yo olufu.”

¹⁶ Mále, Yeézu yaábagaambila abaheémba boómwe, “Omuuntu óogwo alaabahuliiliza ímwe, naába yaánhuliiliza ínye. No omuuntu óogwo alaábáanga ímwe, naába yaányaangile ínye. No óogwo alikunyáanga, aha kukola aátyo, naába yaámwaangile óogwo ayaansiíndikile.”

Abaheémba baásuba nibanulilwa hali Yeézu

¹⁷ Kahaabaliile, abaheémba abo makúmi musaanzu na bábili baásuba, nibanulilwa. Baámugaambila, “Íwe Mukáma wéetu, no óobu amazimu, obuchilo nitugabiínga ahi iziina lyaawe, nigatukoondoókela!”

¹⁸ Yeézu yaábagalulila, “Naaba naálibona Isitáani nilihanaántuka nko olulábyo kuluga omu igulu.

¹⁹ Léeba mumanye nka nikwo, naábahéele obuzizi bwo kusínga amagala góona go ogwo omubisa. Ha buhicha obwo, nimulibatila no óobu enzóka na kamiína, na tihaliho echiintu choóna chóona éecho chilaábahutaaza.

²⁰ “No óobu bityo, mutaákunulilwa nka nikwo amazimu nigabakoondoókela. Náho, munulilwe echigaambo echi, nka nikwo amazíina géenyu gaáyaandikilwe omu igulu.”

*Amanulilwa ga Yeézu
(Matayo 11:25-27; 13:16-17)*

²¹ Obuchilo obwo, Yeézu akasemelelwa bwooli omu Mwooyo Mutakatíifu, yaágaamba, “Íwe Táata, Mukáma wi igulu ne éensi, niinkusiima habwo kuba,

[†] 10:13 10:13 *Tíilo na Sidóoni*: Abaantu be emizihwa éezo bakaba batali Abayahudi, bakaba bali Abanyama-haanga. Káandi Abayahudi bakabeélucha abaantu áabo habwe ebíbi bínzi.

ebigaambo ebi okaseleka abamasala na abamanyi, okabita aha bwéelu aha baantu áabo abeena okwiikiliza nka abayaánda abato. Égo Táata, habwo kuba nikwo óokwo wayeenzile.”

²² Mále yaábagaambila, “Táata ampeelee byóona. Tihaliho omuuntu óogwo alikumusoombookelwa Mutábani wa Múungu nka nikwo aáli, náho Táata weénka. Káandi, taliho muuntu óogwo alikumusoombookelwa Táata nka nikwo aáli, náho Omutábani weénka, na weéna wéena óogwo Omutábani alaalamula kumusuululila.”

²³ Ahonyini, Yeézu yaábaleeba abaheémba boómwe, yaábagaambila boónyini boónka, “Mwiina omugisa ímwe, habwo kuba nimuleeba ebigaambo ebyo ha méeso géenyu!

²⁴ Niimbagaambila, hakaba heena ababáasi béenzi, na abakáma béenzi, áabo bakaba nibabyeefúza kuleeba ebyo bi mulikuleeba, náho tibalabibwéene. Káandi, ebyo bi mulikuhulila ímwe, bakaba nibabyeefúza kubihulila, náho tibalabihuliile.”

Omugani gwo Omusamaria owe echiganyizi aha Muyahudi

²⁵ Echilo chimo, omweégesa oómo we ebilagilo akeémelela, yaámubúuza Yeézu ibúuzo kumuleengesa, yaámugaambila, “Íwe Mweégesa, nkole chííha, mbone kuhuungula obulami bwo obucha no obuchiile?”

²⁶ Yeézu yaámusubiza, “Omu bilagilo haandikilwémo chííha? Noobimanyáho oóta?”

²⁷ Yaámusubiza, “Byaandíkilwe bití, ‘Omweénde Omukáma Múungu waawe aha muganya gwaawe gwóona, aha bwéenze bwaawe bwóona, aha magala gaawe góona, nikwo kugaamba, hali byoona ebili hali íwe.’ Mala ‘Omweénde muzeenzi waawe nko óokwo olikweéyeenda íwe nyini.”

²⁸ Yeézu yaámugaambila, “Waásubya kuzima! Kola oótyo, neewe noobona obulami.”

²⁹ Náho, omweégesa ogwo we ebilagilo, akaba naayeénda kwoóleka nkokwo no omugololoke, niyo ensoonga yaámubúuza Yeézu, “Mutúuzi waanze, noóha?”

³⁰ Yeézu yaámugalulila aáti, “Hakaba heena omuuntu oómo, ayaabeele naagolomoka kuluga Yeruzaléemu, akaba naalibata kuzeenda Yeriko. No omu muháanda omwo, yáagwa omu ngalo za abanyagiilizi. Bóona baámugulukila, baámutéela bwooli, baámuzúula ebizwáalo, baámusiga ali héehi no okufwa.

³¹ “Ahi ibaando lizima, omu muháanda ogwo, hakeeza omugabe oómo wa Múungu. Náho omugabe ogwo, obuchilo yaamubwéene omuuntu ogwo, yaálaba aha mpelo yo omuháanda. ³² Omuláawi† náwe, yaáhika aho, na akazeendele kaaba kátyo nyini. Obuchilo yaamubwéene omuuntu ogwo, yaálaba aha mpelo yo omuháanda.

³³ “Aha káanya yéeza Omusamaria§ oómo, óogwo ayaabeele ali omu luzeendo lwoómwe. Obuchilo yaamubwéene omuuntu ogwo, yaámuganyila.

³⁴ Yaamuzáho, yaámuséemba obuhuta bwoómwe ha kubuteelaho evíini na amazuta, yaábukoma. Mále yaámuhanamika aha lugulu ye ensíkili yoómwe, yaámutwáala omu nzu ya abazenyi, yaaba naamulwaáza.

³⁵ “Nyeéncha eémo, yaásohoza omu nsaho edináali* ibili, yaámuha owe éenzu ya abazenyi. Yaámugaambila, ‘Omulwáaze omuuntu ogu. Na kázilaayeendelwáho empilya eziíndi ha bwoómwe, obuchilo Ndaáhiingula aha, niinkuliha.’ ”

³⁶ Niho, Yeézu yaámubúuza omweégesa ogwo we ebilagilo, “Ha bwéecho! Ha kuleeba kwaawe, akaba ali oóha omu baantu abo básatu, ayaabeele ali mutuuzi wo ogwo ayaatabaaliilwe na abanyagiilizi ha kumukolela ebizima?”

10:27 10:27 Osome Okwiizukwa kwe Ebilagilo 6:5. **10:27 10:27** Osome Amagaambo ga Abaláawi 19:18. † **10:32 10:32 Omuláawi:** Abaláawi aba bakaba bali abahálila ba Múungu, áabo bakaba nibakola omu nzu yoómwe. Ha mpola bwooli, osome Okubala 3:1-13. § **10:33 10:33 Omusamaria:** Abayahudi bakaba nibabagaya Abasamaria, ha nsoonga bakaleeba nkokwo Abasamaria nibamulámya Múungu ha miháanda éezo etakuundiilwe. Nikwo, abaantu ba amahaánga aga abili bakaba bahateene. * **10:35 10:35 Edináali:** Edináali eémo ekaba neeyiingana ne empeéla ya chilo chimo ha omuuntu oómo.

³⁷ Yaámusubiza, “Ogwo ayaamuziliile echiganyizi.”
Yeézu yaámugaambila, “Zeénda, oóbe na akazeendele kátyo nyini!”

Yeézu omu nzu ya Marita na Mariamu

³⁸ Yeézu na abaheémba boómwe, obuchilo bali omu muháanda, bataaha omu mugoongo gúmo. No omukázi oómo, izíina lyoómwe Marita, yaábanyegeza omúka yoómwe.

³⁹ Ogwo Marita, akaba ayina muhala wáabo, izíina lyoómwe Mariamu. Obuchilo obwo, Mariamu akaba ayikeele héehi na amagulu go Omukáma, naahuliiliza amagaambo goómwe.

⁴⁰ Náho Marita akaba naayagalala ni ikola línzi. Niyo ensoonga yaámwiililila héehi Yeézu, yaámugaambila, “Íwe Mukáma wéetu, sii, tokusaaswa nkokwo muhala wéetu yaándekele emilimo zóona? Ha bwéecho, omugaambile ampwéele!”

⁴¹ Omukáma yaámusubiza, “Íwe Marita, Marita! Oyine okutahwa tahwa no kwaagalala habwa bíenzi.

⁴² Náho heena echigaambo chimo choónka echilikweendelwa, káandi nichigasa kuchila byóona. Mariamu niwe óogwo ayaáchitooza, na taliho omuuntu alaáchimwáaka.”

11

Ameégeso habwo kumusaba Múungu (Matayo 6:9-13; 7:7-11)

¹ Echilo chimo, Yeézu akaba naamusaba Múungu ahaantu bunaanka. No obuchilo yaámazile, oómo wa abaheémba boómwe yaámugaambila, “Íwe Mukáma, otweégesa akazeendele ha kumusaba Múungu, nko óokwo Yohana Omubatiza yaabeégesize abaheémba boómwe.”

² Yeézu yaábagaambila, “Obuchilo muláaba nimumusaba Múungu, mugaámbe múti, ‘Isíichwe [owo omu igulu], izíina lyaawe likuzibwe. Obukáma bwaawe bwiíze. [Okweenda kwaawe kuhikiílizwe, omu nsi nko okwo omu igulu.]’

³ Otuhe buli bucha ebyookulya byéetu.

⁴ Otuganyile ebiheno byéetu, nko óokwo neechwe tuganyila abalikutuhénela. Otatutwáala omu kuleengesibwa [náho otuchuúngule ne elyo Isitáani].’ ”

⁵ Aho Yeézu yaábagaambila, “Tugaámbe oómo omuli íimwe ayina munywáani woómwe, yaamuzáho omu itúumbi, yaámugaambila, ‘Íwe munywáani! Niinsaba ontíizého emikaate isatu,

⁶ habwo kuba, munywáani waanze abeele ali omu luzeendo, yaáhihika owéetu, na tiinyina ehookulya cho kumúha.’

⁷ “Náho, munywaaniwe ogwo yaámusubiza, ‘Otaákuunyagalaza! Léeba naáchiingile olwíizi! Ínye na abáana baanze twaályaamile aha chitabo na tiínkuhicha kwiimuka no kukúha echiintu choóna chóona.’

⁸ “Niimbagaambila, no óobu biláaba omuuntu ogwo takwiimuka no kumúha muzeenziwe omukaate habwo kuba weényini ni munywáani woómwe, naayimuka no kumúha buli chiintu éecho alikweenda habwo kuba munywaaniwe talalekile kumusaba.

⁹ “Nikwo, neenye niimbagaambila, musábe, na mulyaáhaabwa, mukwáabe mulyaábona, muchiinguze, na mulyaáchiingulilwa.

¹⁰ Habwo kuba, buli muuntu óogwo alikusaba, aheébwa. Na buli muuntu óogwo ataábuuza, abigwaho. Na buli muuntu óogwo achiinguza, achiingulilwa.

¹¹ “Ngási, heena omuzéele weéna wéena omuli íimwe, óogwo omwaana woómwe kaálikumusaba eénfwi, naamuha enzóka?”

¹² Nali omwaana kaálikumusaba ihuli, mazima naamuha kamiína?

¹³ Ha bwéecho íimwe, no óobu muli abaheni, nimusoomboókelwa kubaha abáana báanyu egabo ezigasize. Mazima! Isíimwe óogwo ali omu igulu naakola kusáaga aho, naabaha Omwooyo Mutakatíifu áabo abalikumusaba.”

Yeézu naalegelelwa nka nikwo

naatégeza amagala ga Beelzebuli

(Matayo 12:22-30; Mariko 3:22-27)

¹⁴ Echilo chimo, Yeézu akaba naabiínga izimu éelyo elyaamukozile omuuntu oómo kuba omutita. Obuchilo izimu nilimulugáho, yaábaanza kugaamba gaamba káandi. Abaantu áabo abaabeele baliho omuli ezo mbága, baáteenga bwooli.

¹⁵ Náho, abáandi omuli abo baágaamba, “Naabiínga amazimu habwa amagala ga Beelzebuli,* mukúlu wa amazimu!”

¹⁶ Abáandi bakaba nibeénda kumuleengesa Yeézu, baámusaba aboóleke emanyiso kwoóleka nka nikwo alugile hali Múungu.

¹⁷ Náho, habwo kuba Yeézu akamanya ebiteékuzo byáabo, yaábagaambila, “Buli bukáma nibweetaanisa no kulwaana bwoónyini omuli bwoónyini, obwo bukáma busiingáalika. Bityo nyini, eéka, keélitaagana, neégwa.

¹⁸ Bityo nyini ni Isitáani, kalilaaba nilibiínga no kulwaana na amazimu mazeenzíge, obukáma bwaályo nibulama buta?

“Naábabúuza ibúuzo elyo, habwo kuba nimugaámba nkokwo niimbiínga amazimu ha buhicha bwa Beelzebuli.

¹⁹ Íimwe nimugaámba nka nikwo íinye niimbiínga amazimu habwa amagala ga Beelzebuli. Mbweenu, abaheémba† báanyu nábo, nibagabiínga ha magala go oóha? Ha bwéecho, abo nyini nibo balaabachwaázika íimwe.

²⁰ Náho, kábilaaba íinye niimbiínga amazimu ha buhicha bwa Múungu, eyina ensoonga ya nkokwo obukáma bwoómwe bwaáhikile hali íimwe.”

²¹ Yeézu yaázeendelela kugaamba, “Omuuntu owa amagala ne echikwáato, naayekómya ebiintu bye eéka yoómwe, niho ebiintu byoómwe tibikukumibwáho nibiba no obuhóolo.

²² Náho, omuuntu oóndi owa amagala bwooli, kaáleéza kumutabaalila, no kumusíinga, naamwaáka ebikwáato byoómwe éebyo alikutegeza, naayiba byóona ebili omúka, no kubigaba ha báandi.

²³ “Omuuntu óogwo atali hamo ne íinye, taanyemela. Káandi, ogwo atasuúmbya hamo neenye, anaganaga.”

Kusuba kwi izimu aha muuntu

(Matayo 12:43-45)

²⁴ “Obuchilo izimu kaliluga aha muuntu, lizeenda omu nsi yo obwoóma no kweéengeela okwo lili omu kuloondela obuhuúmulo. Náho bubula, izimu elyo niligaámba nka nikwo, ‘Kaánsube owaánze áaho naálugile.’

²⁵ Obuchilo nilisuba hali weényini, nilisaánga hali busa, hakukuumbilwe, no kutónwa kuluunzi.

²⁶ Aho, nilizeénda kuléeta amazimu musaanzu áago gali amazilwa bwooli kuchila lyoónyini, góona géeza gamutaáhila ogwo muuntu. Niho obulami bwo omuuntu ogwo bulikuba bubi kusáaga óokwo bukaba buli aha bubaandizo.”

* **11:15 11:15 Beelzebuli:** Éeli ni izíina eliindi li Isitáani mukúlu wa amazimu. † **11:19 11:19 Abaheémba:** Eyaandikilwe omu Chiyunani, abáana.

Ni baáhi áabo aboókuba no omugisa?

²⁷ Obuchilo Yeézu akaba naagaamba ago, omu mbága ya abaantu, akaba aliho omukázi oómo ayaahamukile ahi iláka liháango, omu kumugaambila aáti, “Eyina omugisa éenda ya máaha waawe eyaakuzéele na amabéele áago waáyoonkile!”

²⁸ Náho Yeézu yaásubya omu kugaamba, “Mmahi! Áabo abalikhulila echigaambo cha Múungu aha kuchikoondookéla, nibo abeena omugisa!”

*Abafarisayo nibeénda eméenke kuluga hali Yeézu
(Matayo 12:38-42; Mariko 8:12)*

²⁹ Obuchilo embága ya abaantu yaáguma kukoba, Yeézu akagaamba aáti, “Abaantu bo luzáalo óolu na abazilwa bwooli! Nibaansaba emanyiso, náho tibakuháabwa emanyiso choónka emanyiso ezo zo mwa Yona, omubáasi.

³⁰ Habwe ensoonga, keélaaba Yona akaba ali emanyiso ha baantu be echikaali cha Ninawi, bityo nikwo ínye Mutábani wo Omuuntu neenye, ndyáaba emanyiso ha baantu bo luzáalo óolu.

³¹ “Echilo cho omuchwaáziiko, omugóle wo olubazu lwa nyakaziinzakazi alaáyemeelela, no kubasoholeza buulubona nkokwo abaantu bo obuchilo óobu na abaheni. Habwo kuba, weényini akazeenda oluzeendo kuluga éensi za hala bwooli, abone kuhulila ebigaambo byo obweétegeezeza bwa Selemani. Kási, aha nyini aliho oómo óogwo ali mukúlu kuchila Selemani!

³² “Káandi, echilo cho omuchwaáziiko abaantu ba Ninawi, balaáyemeelela omu méeso ga Múungu hamo na abaantu bo obuchilo óobu, no kubasoholeza buulubona abaantu bo luzáalo óolu nkokwo na abaheni. Habwo kuba, abaantu abo ba Ninawi, obuchilo Yona yaábagaambiile echigaambo cha Múungu, ahonyini baátamwa ebiheno byáabo no kubilekelela. Aha aliho oómo óogwo ali mukúlu kuchila Yona!”

*Olumuli lwo omubili
(Matayo 5:15; 6:22-23)*

³³ “Taliho omuuntu óogwo alikwaacha olumuli, akaluta aheéselekile, nali akaluswékelela ne echitukulu. Náho naaluteleka aha lugulu ya akakóondo, kuba obuchilo abaantu nibazamo muliinya, babone kuleeba ha mwaanga ogwo.

³⁴ “Na améeso gaawe, ni nko olumuli lyo omubili. Kagalikuba nigahweéza kuzima, omubili gwaawe gwóona gwiikala omu mwaanga. Náho, améeso gaawe kagalikuba gali mábi, omubili gwaawe gwiizwiile ensiimbaazi.

³⁵ Ha bwéecho, oyékomye nkokwo mazima oyinagwo omwaanga omugati yaawe. Otaákuba ne ensiimbaazi omwo!

³⁶ Habwo kuba, nkokwo omubili gwaawe gwóona gwiina echeengéezi chiteena lugazi lwe ensiimbaazi yoóna yóona, gulaámweeka, nko olumuli óokwo lukumulikila.”

*Yeézu naakáama Abafarisayo
na abégesa be ebilagilo bya Musa
(Matayo 23:1-36; Mariko 12:38-40; Luka 20:45-47)*

³⁷ Yeézu káyaabeele achaágaamba ebyo, Omufarisayo oómo yaámwaangisa ha byookulya omúka yoómwe. Yeézu yaataahámo, yeékala ha luhelo.

³⁸ Omufarisayo ogwo, yaábona nkokwo Yeézu takanaabile yaálya ebyookulya, yaásobelwa bwooli.‡

³⁹ Náho, Omukáma yaámugaambila, “Íimwe Abafarisayo, mwoózo echikóombe no olutemele ahéelu. Náho omuli íimwe, emyóoyo eyizwiile obunyagiilizi no obubi.

⁴⁰ Íimwe basilu! Óogwo ayaahaangile ahéelu, ngási talahaangile omuunda káandi?

‡ 11:38 11:38 Ensoonga yo obwo buunabi bwe engalo bukaba buli obuteéka bwa Abayahudi habwo kweéyeza engalo.

² Chóona chóona éecho echifuundikiilwe, chilyaáfuundulwa, na káandi, tihaliho echiselekilwe echitalimanywa.

³ Buli chóona éecho mulikuhoooya omu nsimbaazi, nichihulilwa aha mwaanga. Na buli éecho mulikweéhweehweetéla omu matwi omu biseenge byo omugati, nichaatulwa ahi iláka liháango olugulu ye éenzu.”

*Alikweendelwa kutínwa ni Múungu weénka
(Matayo 10:28-31)*

⁴ “Niimbagaambila ímwe banywáani baanze, mutaákubatiina abaantu áabo abalikwíta omubili. Kabalikumala kwíta, tibakuhicha kukola echilikusáaga aho.

⁵ Náho, niimbahana óogwo mulikweendelwa kumutína, mumutíine Múungu! Kaálikuba yaámazile kumwíta omuuntu, ayina obuzizi bwo kumunáguza omu lyoongoola lyo omulilo gwa kuzimu gwo obucha no obuchiile.† Ni Múungu weénka óogwo mulikweendelwa kutína!

⁶ “Ngási, enfuunzi itaanu tizikuguzwa habwo obukaani buche kwoónka? No óobu bityo, Múungu takumwéebwa no óobu oómo omuli abo.

⁷ Náho ímwe, mwiina obukaani kuchila enfuunzi nyíinzi! Múungu naamanya no óobu olubalo lwi isóke lyóona lye emitwe yáanyu. Ha bwéecho, mutaákutiina.”

*Kukúunda okwiikiliza kwéenyu omu méeso ga abaantu
(Matayo 10:32-33; 12:32; 10:19-20)*

⁸ “Niimbagaambila nkokwo, buli muuntu óogwo alikuundaangaana omu méeso ga abaantu nkokwo weényini no omuuntu waanze, ínye Mutábani wo Omuuntu neenye ndaámulaangaana omu méeso ga bamaléeka ba Múungu nkokwo ogwo muuntu no waanze.

⁹ Náho, buli muuntu óogwo alikuunyoga omu méeso ga abaantu, náwe naayógwa omu méeso ga bamaléeka ba Múungu.

¹⁰ Buli muuntu óogwo alikugaamba amagaambo mábi hali ínye Mutábani wo Omuuntu, naaganyilwa. Náho, buli muuntu óogwo alikugaamba amagaambo mábi go kumulyoogweeza Omwooyo Mutakatíifu, ogwo taliganyilwa.

¹¹ “Obuchilo nimutwaálwa omu masomelo ga Múungu, omu méeso ga abatégeki, na abeene obuhicha, mutaákwaagalala. Mutaákuba no okutahwa tahwa ha bigaambo éebyo mulaayeénda kugaamba aha kweézuna,

¹² habwo kuba, akáanya ako nyini, Omwooyo Mutakatíifu naabeegésa amagaambo áago muhikiilwe kugaamba.”

Omugani gwo omuhíte omusilu

¹³ Omu mbága ezo ya abaantu, omuuntu oómo yaámugaambila Yeézu, “Mweégesa, omugaambile mudugu waanze, tubagane ebiintu éebi yaátulekíile táata.”

¹⁴ Yeézu yaámugaambila, “Noóha ayaantiilého ímbe omulamuzi nali omukwaátanisi wéenyu?”

¹⁵ Mala Yeézu yaábagaambila abaantu abo, “Muléebe! Mweélige na buli chiintu cha ameeleu ge ebiintu, habwo kuba, obulami bwo omuuntu, tibukuluga ha bwíinzi bwe ebiintu byoómwe éebyo ayinabyo.”

¹⁶ Káandi Yeézu yaábachwéela omugani, aha kugaamba, “Hakaba heena omuhíte oómo, ayaayelize ebyookulya bíinzi bwooli omu musili gwoómwe.

¹⁷ Yeébuza omu muganya gwoómwe, ‘Nzileho iínta óobu? Ebi byookulya byaanze byóona, tiinyina ahaantu áaho ndaábita!’

† 12:5 12:5 **Omulilo gwa kuzimu gwo obucha no obuchiile:** Habwo obusoomboozi bwooli, osome echigaambo cha Kuzimu omu Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile.

18 “Káandi yeégaambila, ‘Niinziláho iínti. Niinkaambula ebitála byaanze, no kwoómbeka ebíindi biháango bwooli. Omwo niíntamo ebyookulya byaanze byóona, ne ebiintu byaanze ebíindi.’

19 Aho káandi niingaambila omu muganya gwaanze, ‘Óobu neeteláho obuhite bwe ebiintu bíinzi bizima. Nibiingása aha myáaka míinzi! Mbwéenu óobu, nhuumule kwoónka. Nndye no okunywa! Nnulilwe!’

20 “Náho, Múungu yaámugaambila, ‘Íiwe omusilu! Leélo omu chilo, noófwa! Ne ebiintu byóona éebyo oyesuumbíize, nibiba byo oóha?’ ”

21 Yeézu, yaámala aha kugaamba, “Bityo nikwo nka nikwo bilaabaho, aha muuntu ogwo alikweésuumbiza ebiintu bíinzi ha bwoómwe weényini, náho omu kazeendele ke ebiintu byoómwe, takumusaaswa Múungu.”

Ameégeso habwo okutahwa tahwa (Matayo 6:25-34)

22 Mala, Yeézu yaábagaambila abaheémba boómwe, “Ha nsoonga ezo, niimbagaambila nka nikwo, mutaákuba no kutahwa tahwa habwo obulami bwéenyu, nkokwo nimulya chi, nali ha mibili yáanyu, nkokwo nimuzwaála chi.

23 Habwo kuba obulami bwiina obukaani kuchila ebyookulya, omubili nágwo, gwiina obukaani kuchila ebizwáalo!

24 “Muléebe amakolokózi. Tigakubiba nali kugesha, tigazila mbíiko yoóna yóona nali ebitála, náho kwoónka Múungu naagaliísa. Kamwaakwiínganisibwa ne enyonyi, mwiina obukaani bwooli kusáaga aho!

25 Noóha omuli íimwe ayaakuhicha kweéyoongeláho obulami bwoómwe nóobu nko omwáanya gwe esáaha eémo† omu kutahwa tahwa kwoómwe?

26 Mbwéenu! Nko óokwo timwaákuhicha kukola nóobwo echigaambo chiche nke echo, ha bwaáchi mwiina okutahwa tahwa hali ebyo ebíindi?

27 “Muteekuze óokwo enyaso, nka nikwo zilikumela. Tizikukola emilimo nali kwóogosa ebizwáalo. Náho niimbagaambila nka nikwo, nóobu omukáma Selemani§ omu ikuzo lyoómwe lyóona, talazweekilwe kuzima nka límo lye enyaso ezo!

28 Bityo nikwo Múungu azweeka enyaso na amababi go omu nkáamba, áago galiho leélo, na nyeéncha niganágwa omu mulilo. Ngási, ta amazima nkokwo naabazweéka íimwe? Íimwe abaantu bo okwiikiliza kuche!

29 “Bityo, mutaákweeyagalalila nimulya chíiha, nali nimunywa chíiha, mutaákuba no okutahwa tahwa.

30 Abaantu ba amahaánga góona áabo abatakumumanya Múungu nibaagalalila ebiintu ebyo. Náho Isíimwe naasoombookelwa kuzima nka nikwo mulikweenda ebyo!

31 Ha bwéecho, echa mbele muloondele amagaambo go obukáma bwa Múungu, ne ebiintu ebi byóona naaboongéla.”

Ameégeso habwo obuhite bwo omu igulu (Matayo 6:19-21)

32 “Mutaákutiina, íimwe embága nche, habwo kuba Isíimwe azizile engoonzi kubaha obukáma bwoómwe.

33 Muguze ebiintu byáanyu, musuumbuuse abahabi. Mweékolele enfulebe éezo ezitakukokola, mube ne ensáho okwo omu igulu aheene obuhóolo nayo tekuchéeha. Okwo, taliho omwíbi kwíiba, nali embuungu kuzisiisagula.

34 Hoóna hóona áaho mulikubíika ensáho yáanyu, niho ne emyóoyo yáanyu elaaba eéli.”

† 12:25 12:25 *Obulami bwoómwe nóobu nko omwáanya gwe esáaha eémo*: Eyaandikilwe omu Chiyunani, obuleehi bwo obulami bwoómwe nke echifúba chimo. § 12:27 12:27 *Selemani*: Akaba ali omukáma oómo wa kala wa Abayahudi. Osome 1 Abakáma.

*Abaantu kuba méeso aha kwiza kwoómwe
omukáma Yézu*

³⁵ “Mube buligi ligi mweébohile omusipi kuheéleza, ne emuli zéenyu, zibe nizaáka.

³⁶ Mube nka abaantu áabo balikumuliíndilila omukáma wáabo asube kuluga omu mazenye go obweenga, kuba kaáleéza no kubachiínguza, abasaánge muli buligi ligi ahonyini mumuchiíngulile.

³⁷ Nibaba no omugisa, abazáana áabo omukáma wáabo alaasaanga bali méeso obuchilo aleéza. Mazima butúnu niimbagaambila, naayeloónza, naabeekaza aha byookulya, no kubaheéleza!

³⁸ Niguba omugisa aha bazáana abo keélaaba omukáma wáabo yaásuba no kubasaanga bali buligi ligi noobwo omu itúumbi lye esáaha munáana nali enchaákala omulucheeleléwa!

³⁹ Mumanye kuzima echigaambo echi: Kanyina we éenzu, yaakumanyíle akáanya áako aleéza omwíibi, yaakeéloongize, no omwíibi tiyaákutaahilémo omúka yoómwe.

⁴⁰ Ha bwéecho neemwe, mube mweéloongize, habwo kuba ínye Mutábani wo Omuuntu, ndyéeza omu buchilo óobwo mutakutegeza.”

*Omugani gwo omuzáana omweésigwa
no óogwo atali mweésigwa
(Matayo 24:45-51)*

⁴¹ Káandi, Peétero akamubúuza Yézu, “Mukáma, omugani ogwo gu waátugaambila, ngási na hali íchwe kwoónka, nali na aha baantu bóona?”

⁴² Omukáma yaámusubiza, “Noóha sii omwiímeelelezi óogwo ali omweésigwa no owa amasala? Ayina akazeendele ako, ogwo omukáma woómwe alaamuta kuba omwiímeelelezi wa abazáana bazeenzíbe, abone kubaha empeéla ye ebyookulya omu buchilo obulikugasa.

⁴³ Naába ayina omugisa weényini omuzáana óogwo omukáma woómwe kaálaasuba kuluga omu luzeendo, no kumusaanga naakola aátyo.

⁴⁴ Mazima butúnu niimbagaambila nka nikwo, omukáma woómwe naamutáho aábe omwiímeelelezi we ebiintu byoómwe byóona.

⁴⁵ “Náho, nibibaho bita omuzáana ogwo kaáleegaambila omu muganya gwoómwe, ‘Omukáma waanze yeélilwa bwooli kusuba?’ Niho abanza kubatéela abazáana bazeenzíbe, abaséeza na abakázi, no kulya no okunywa, kuhicha yaátamiila.

⁴⁶ Mbwéenu, mukáma wo ogwo muzáana alyéeza aha chilo chi atakutégeza na aha buchilo obwo atakumanya. Niho omukáma woómwe alaámunogagula ebinogoka bibili, no kumuta ahaantu hamo na abaantu áabo batakwimwikiliza Múungu.

⁴⁷ “Omuzáana óogwo alikumanya okwo alikweendaho omukáma woómwe, náho takeeloongize na takakozile okwo alikweendelwa, ogwo naateélwa bwooli.

⁴⁸ Náho, omuhálila óogwo atakusoombookelwa okwo alikweendaho mukáma woómwe, na akakola echigaambo echimugasize kutéelwa, weényini naateélwa kuche. Omuuntu óogwo aheelwe bíinzi, naatoóngwa bíinzi, omuuntu óogwo ategiizwe bíinzi, naatoóngwa bwooli muno kusaagiliza.”

*Yézu aleesile obutaániso
(Matayo 10:34-36)*

⁴⁹ “Ínye, nkeza omu nsi, mbone kwaacha omulilo. Na naakaáyeenzile bwooli mbone omulilo ogwo gwaayakile!

⁵⁰ Nnyina obubatizo bwe ebyaágalalo óobwo ndikweendelwa nnyinaánkule, no kuhicha buhikiílizwe, nnyinalwo olwaágalalo luháango.

⁵¹ Ngási, nimuteekuza nkokwo neeza omu nsi kuléeta obuhóolo? Mmahi! Niimbagaambila nkokwo, neeza kutaáganisa abaantu.

⁵² Kubaandiza óobu, omu nzu ya abaantu bataanu, básatu nibataagána na bábili. Bábili nábo, nibataagána na abo básatu.

⁵³ Abaantu balyaátaagana, iíse, alaáchokolana no omutábani, no omusígazi náwe, alaáchokolana ne iíse. Nyina, alaáhakana no omuhala, omuhálákazi náwe alaáhakana na nyina. Nyinazaala, alaáchokolana na mweengáwe, ogwo mweenga náwe, alaásiingangána na nyinazaala.”

*Obutamanya ensoonga ya amagaambo
agalikugwa ebilo éebi
(Matayo 16:2-3)*

⁵⁴ Káandi Yeézu yaázigaambila embága ya abaantu, “Kamulikubona obwíile nibulugiílila olubazu lwo obugwa, ahonyini nimugaamba, ‘Enzula neégwa óobu nyini,’ amazima nayo, eégwa.

⁵⁵ Kamulikubona omuyaga niguluga olubazu lwa nyakaziinzakazi, mara mugaamba, ‘Nihabaho ne echifuúnda,’ na nikwo bilikuba.

⁵⁶ Ímwe ngóbya! Nimuhicha kuzima kusoombookelwa akazeendele ko obwíile ne emiyaga ye éensi aha kuzileeba, ngási óobu! Na ha bwaáchi nimulemwa kusoombookelwa ensoonga ya amagaambo ago agalikugwa ebilo éebi?”

*Abaantu kweégumisiliza kukuúndilana
no omulégelezi wáabo
(Matayo 5:25-26)*

⁵⁷ “Na ha bwaáchi timukuhicha kweélamulila ímwe nyini kukola amagaambo amazima ago obuteéka agalikweendelwa?

⁵⁸ Obuchilo omulégelezi waawe naakutwaála omu itégekelo, yakaábee kuzima oyégumisilize bwooli kukuúndilana náwe mucháli muchili omu muháanda. Echíindi chaáho, naakuhicha omu méeso go omulamuzi. No omulamuzi ogwo, naakuta omu ngalo za abasilikale, nábo nibakutáasha lwa amáani omu ibóhelo.

⁵⁹ Niinkugaambila nkokwo, mazima tokulugamo omwo, kuhicha omazile kuliha ne eséenti yo omuhélo, obutasigaza ibáanza!”

13

Muleke ebiheno mutaákusiingaalika

¹ Obuchilo obwo, abaantu bakéeza baámugaambila Yeézu empola za Abagaliláaya abáandi abo nkokwo Pilato akazitúlaaniza enságama yáabo ne ye ebitáambo byáabo.

² Yeézu yaábagaambila, “Ngási, nimuteekuza nkokwo Abagaliláaya abo bakáfwa bátyo, habwo kuba bakaba bali abaheni kuchila Abagaliláaya abáandi bóona?

³ Niimbagaambila iínti, ti bityo! Kamulaaba mutatamilwe ebiheno byáanyu mukabileka no kumuhiindukila Múungu, bityo nyini neemwe nimusiingaalika mwéena!

⁴ Nali, abo baantu bóona ikúmi na munána áabo abaagweeliilwe no oluswi luleehi bwooli okwo Siloamu bakáfwa, ngási, nimuteekuza nkokwo abo nibo bakaba bali abaheni kuchila abatúuzi abáandi bóona ba Yerusaléemu?

⁵ Niimbagaambila iínti, ti bityo! Kamulaaba mutatamilwe ebiheno byáanyu mukabilekelela no kumuhiindukila Múungu, bityo nyini neemwe nimusiingaalika mwéena!”

Omugani gwo muti óogwo gutakusohoza emisumo

⁶ Aho, Yeézu yaábachwéela omugani abaantu abo, ha kubagaambila, “Hakaba heena omuuntu oómo óogwo akaba ayina omuti gwo omutini oguhaambilwe omu musili

gwoómwe gwe emizabibu. Káyaabalíile, yéeza kusoloma emisumo kuluga omu mutini, náho talabonesize.

⁷ Mbwéenu, yaámugaambila omuhálila woómwe wo omu musili, 'Léeba! Mba niinyíza kuloondela emisumo omuli ogu muti ogu gwo omutini, aha mwáanya gwe emyáaka isatu. Náho tiinkabonesagamo choóna chóona! Mbwéenu gunogole, gutaákuzeendelela kukula omu itaka busa!'

⁸ "Náho, ogwo muhalila yaámusubiza, 'Mukáma, guléke omwáaka ogu, mbone kugulimila no kugutéeláho obunula.

⁹ Kagulaazáala emisumo omwáaka oguleéza, ni kuzima! Náho kágulaaléka kuzáala, mbwéenu ogunogole.'"

Yeézu naachíza omukázi echilo che Endaálíkizo

¹⁰ Echilo chimo che Endaálíkizo, Yeézu akaba ali omu isomelo límo, naayegesa abaantu.

¹¹ Omwo, hakaba heenamo omukázi oómo, óogwo akaba akwaásilwe ni izimu lya amalwáala aha myáaka ikúmi na munáana. Izimu likaba lyaámuhínyile omugoongo, na talahikize kweémeelela bweémi.

¹² Obuchilo Yeézu yaamubwéene, akamwéeta ayize hali weényini, yaámugaambila, "Máaha, óobu! Oóbe no obuhóolo, waáchila obulwéele bwaawe."

¹³ Yeézu yaamutéelaho engalo, ahonyini yaáyemeelela bweémi, yaaba naamukuza Múungu.

¹⁴ Habwo kuba echilo echo Yeézu akachiza omuuntu chikaba chili echilo che Endaálíkizo, omweébeembezi wi isomelo akasaaya. Yaábagaambila abaantu, "Omuli buli bwooyo, ebilo ebihikiililwe byo kukola emilimo nibyo mukáaga. Mbwéenu! Mwiíze muchízwe omu bilo ebyo, náho mutaákwíza kuchizwa echilo che Endaálíkizo!"

¹⁵ Ahonyini Omukáma yaámusubiza, "Íimwe ngóbya! Íimwe mwéena nimukola emilimo echilo che Endaálíkizo! Ngási buli oómo wéenyu, tasibula ente yoómwe nali ensíkili yoómwe kuluga omu chibuga, azitwáale kunywa améenzi, no óobu chili echilo che Endaálíkizo?"

¹⁶ Léeba ogu mukázi, wo olugaanda lwa Ibrahimu, yaámazile emyáaka ikúmi na munáana abohilwe ni Isitáani. Mbwéenu sii! Ogwo náwe, amazima abeele atali lwaampaka akomoololwe omu chilo che Endaálíkizo?"

¹⁷ Obuchilo Yeézu yaágaambile ago, abagome boómwe bóona, ahonyini baákolwa ensoni. Náho abáandi bóona, bakanulilwa bwooli habwe ebigaambo bizima bya amahano áago Yeézu akaba naakola.

Omugani gwa akazuma kache no omugani gwi ituumbyo (Matayo 13:31-33; Mariko 4:30-32)

¹⁸ Káandi Yeézu yaábúuza, "Obukáma bwa Múungu nibususana na chiíha? Mbwiínganise na chiíha?"

¹⁹ Nibususana no oluzuma luche lwe ehaladáali éezo omuuntu akabiba omu musili gwoómwe. Embíbo yaámela, yaaba omuti, zéeza enyonyi zaáyoombeka ebyaali byaázo omuli ago matabazi gaágwo."

²⁰ Yeézu yaábúuza káandi, "Mbususanise obukáma bwa Múungu na chiíha?"

²¹ Nibususana ni ituumbyo éelyo omukázi naatwaála no kutulaaniza ne ensaano ye engano ye embalililo ye ebitukulu bísatu. Ituumbyo elyo nilileetelela ensaano ye engano yóona kutuumba."

Kutaaha omu bukáma bwa Múungu (Matayo 7:13-14, 21-23)

²² Yeézu akaba ali omu luzeendo kuzeenda Yeruzaléemu. Omu muháanda áaho akalabila, akaba naayegesa abaantu bo omu mizihwa no omu migoongo.

²³ Chilo chimo, omuuntu akamubúuza, “Mukáma, abaantu áabo balichuúngulwa, balyáaba báche kwoónka?”

Yeézu yaágaamba,

²⁴ “Mweéyomeleze mwéena kuzamo aha kulabila omulyaango ogufuunzile. Niimbagaambila nkokwo, béenzi balyaáleengesa kuzamo, náho balyaálemwa.

²⁵ Obuchilo owe éenzu yaáchiingile olwíizi, mulyaáyemeelela ahéelu, mulyaábaanza kumuchiínguza na ha kumusaba, ‘Mukáma, otuchiíngulile!’ Náho naabasubiza, ‘Tiínkubamanya! Tiínkumanya mwaaluga nkáhi!’

²⁶ “Neemwe mulaámugaambila, ‘Ngási tukalya no okunywa hamo neewe! No omu mitúulo yéetu, niho okatweégesa’

²⁷ Náho naabagaambila, ‘Naábagaambiile, tiínkubamanya na tiínkumanya mwaaluga nkáhi! Mulugého aha, ímwe abapagasi abaheni!’

²⁸ “Niho mulaáchúla no kusa améeno, habwo kuba, nimumubona Ibrahimu, Izáaka, na Yakobo, na ababási bóona bali omu bukáma bwa Múungu, náho ímwe muláaba mwaánagilwe ahéelu!

²⁹ Abaantu nibeéza kuluga obutúluka no obugwa, kuluga chiziba cha ntumwa na nyakaziinzakazi, balaálya ebyookulya omu bukáma bwa Múungu.

³⁰ “Muhuliilíze! Abaantu áabo abali bo omuheleeluko óobu, balyáaba nibo abo kubaanza, na abo kubaanza óobu, balyáaba abo omuheleeluko.”

*Yeézu naazululukilwa habwa Yeruzaléemu
(Matayo 23:37-39)*

³¹ Obuchilo obwo nyini, Abafarisayo bunaanka bakamuzáho Yeézu baámugaambila, “Lugáho aha, ozeénde ahaantu aháandi, habwo kuba Herode naayeénda kukwíta.”

³² Yeézu yaábasubiza, “Muzeénde muzigaambile nyamuhaábwa* ezo, ‘Léeba! Leélo na nyeéncha, niimbiínga amazimu kubalugaho abaantu, no kubachíza abalwéele, ne echilo cha kásatu, niinhikiíliiza ensoonga yaanze.’

³³ Hamo ne ebyo, niinyeendelwa nzeendelele no oluzeendo lwaanze lwo kuzeenda Yeruzaléemu leélo na nyeéncha ne ezweéli, kuhicha nhíke okwo, habwo kuba tichikwiíle omubási kufwéela ahaantu aháandi, choónka Yeruzaléemu!

³⁴ “Íwe Yeruzaléemu, Yeruzaléemu! Nooyita ababási, no kubahoonda na amabáale abaantu áabo Múungu abasiindikile hali íwe. Entúlo nyíinzi nkaba niinyeénda kubakoby koby abaantu baawe, nko óokwo enkóko okwo ekoby koby otuzwíyo twaáyo omu manana gaáyo, náho buli ntúlo timuleenzile!

³⁵ Muléebe! Óobu Múungu yaábaleka ímwe ne éenzu yáanyu! Mbwéenu, niimbagaambila, amazima tímukuumbona káandi, kuhicha obuchilo mulyaágaamba nka nikwo, ‘Ayina omugisa ogwo alikwiiza ahi izína lyo Omukáma Múungu!’”

14

Yeézu naamuchíza omulwéele echilo che Endaálíkizo

¹ Echilo chimo che Endaálíkizo, Yeézu akazeenda kulya ebyookulya omúka yo omutégeki oómo wa Abafarisayo. No obuchilo akaba ali omwo, Abafarisayo na abáandi bakaba nibamuleébeleza bwooli.

² Na aho omu méeso goómwe, hakaba haliho omuuntu oómo, óogwo akaba ayina obulwéele bwo kututuma.

³ Yeézu yaábabúuza Abafarisayo na abeégesa be ebilagilo, “Ngási, nitukuundilwa ne ebilagilo byéetu kuchíza abaantu omu chilo che Endaálíkizo, nali no omuzilo?”

⁴ Náho boónyini, beésiza. Yeézu yaamukwaatáho omulwéele ogwo, yaámuchiza, yaámulaga asube omúka.

* **13:32 13:32 Nyamuhaábwa:** Ensoonga yaaho no kugaamba nka nikwo Herode tayina máani na ti chiintu cho kutína. **13:35 13:35** Osome Enzina 118:26.

⁵ Káandi Yeézu yaábabúuza, “Noóha omuli ímwe óogwo, ente nali ensíkili yoómwe* káyaakugwa omu iziba echilo che Endaálíkizo, tiyaákuziihilémo bwaangu ahonyini, nóobwo chili echilo che Endaálíkizo?”

⁶ Abaantu abo, tibalabeele ne cho kusubya habwa amagaambo aga.

Nimwiilóoko habwo kweéloondelela isima

⁷ Yeézu akaba naaléeba abazenyi abalaálíkwa óokwo bakaba nibeesoleda ebitébe bya abazenyi bi isima. Niho yaábachwéela omugani, aha kugaamba,

⁸ “Obuchilo nooyaangisibwa omu mazeniyi go obweenga, otaákwiikala ahaantu ha bazenyi bi isima. Otaákukola oótyo habwo kuba, hamo lúundi ayaangisiíbwe oóndi owi isima bwooli kuchila íwe.

⁹ No ogwo abalaálíkile ímwe bábili, naayiza kukugaambila, ‘Mulekele ogu olugazi lwaawe.’ Aho, nóokolwa ensoni bwooli, habwo kuba nooyeendelwa kuzeenda kwíikalila olugazi lwa aha muhélo bwooli.

¹⁰ “Náho, obuchilo noolaalikwa omu mazeniyi go obweenga, zeénda oyikále aha lugazi lwa aha muhélo bwooli. Ha bwéecho obuchilo óogwo ayaakulaálíkile aleéza, akugaambile, ‘Munywáani waanze, íiza súba kunu ahéehi, niho hazima bwooli.’ Bityo nikwo olaahaabwa ikuzo omu méeso ga abazenyi bóona.

¹¹ Habwe ensoonga, buli muuntu óogwo alikweékuza, alyaácheéshibwa. Na buli muuntu óogwo alikweecheesha, naakuzibwa.”

¹² Aho, Yeézu yaámugaambila ogwo ayaamwaángisize, “Obuchilo noobaloongeza abaantu amazeniyi ge echookulya cha nyemisana nali aha lweébazo, otaákwaangisa banywáani baawe, nali béene báanyu, nali abaantu bali badugu baawe, nali abatúuzi baawe abahíte. Koólaakola oótyo, abo nábo nibakwaangisa owaabo, na bityo nibakusubiza aha kukusubiza nka ago gi waabahéele.

¹³ “Náho, obuchilo noobaloongeza abaantu amazeniyi, oyaangise abahabi, abalema, enziíngami, na abahume.

¹⁴ Niho oláaba no omugisa, habwo kuba abo tibéena echiintu chokukusubiza. Náho Múungu niwe óogwo alaakusubiza, obuchilo alizoola abaantu áabo baamusemelíze weényini.”

Omugani gwo obweenga (Matayo 22:1-10)

¹⁵ Oómo omuli abo abaabeele beékeelee hamo na Yeézu aha luhelo, kayaabihuliile ebigaambo ebyo, yaámugaambila, “Ayina omugisa, omuuntu weéna wéena óogwo alaalya amazeniyi omu bukáma bwa Múungu!”

¹⁶ Yeézu yaámusubiza aha mugani ha kugaamba aáti, “Hakaba heena omuuntu oómo óogwo akaloonza amazeniyi maháango, yaálaalika abaantu beenzi.

¹⁷ Ha kachilo ka amazeniyi kaáhika, yaásiindika omuzáana woómwe aha balaálíkwa bóona azeénde kubagaambila, ‘Óobu mwiíze! Ebiintu byóona byaákóbile!’

¹⁸ “Náho, abalaálíkwa bóona, oómo oómo baaba nibeebulabuza nibasaba echiganyizi. Owa mbele, yaámugaambila, ‘Nguzile ensaambo, mazima nzeénde kuzileeba. Niinkusába onzilile echiganyizi.’

¹⁹ Oóndi akagaamba, ‘Nguzile ente zo kulima, emikomelano itaanu, no óobu, niinzeénda kuzigema. Niinkusába onzilile echiganyizi.’

²⁰ No oóndi akagaamba, ‘Nswiíle omukázi omu buchilo óobu nyini, ha bwéecho tiínkuhicha kwíiza.’

²¹ Ogwo muhálila yaagalukáyo, yaámumanyisa omukáma woómwe ago góona. Niho omukáma woómwe yaánigahala, yaámugaambila omuzáana woómwe, ‘Zeénda

* **14:5 14:5 Ensíkili yoómwe:** Omu Maandiko agáandi haandikilwe háti, *omwaanáwe*.

bwaangu omuli ogwo muháanda omugazi no otuhaándagazi two omu muzihwa ogwo, ozeénde kubaléeta abahabi, abalema, abahume, ne enziíngami aha.'

²² Káyaabalíle, omuzáana ogwo yaásuba, yaámugaambila, 'Mukáma, ago gi waándagila nikwo naázila. No óobu bityo, hacháali hachiliho obwiikalo ha báandi.'

²³ Omukáma yaámugaambila omuzáana woómwe aáti, 'Mbwéenu! Osohole ahéelu ozeénde aha miháanda éezo elikuzeenda omu mitúulo emiche, no omu misili, obakomeenteleze abaantu beéze batáahe omúka yaanze, kuhicha eyizule.

²⁴ Náho omuli abo bóona áabo naalaalikile, niimbagaambila nkokwo talimo nóobwo omuuntu oómo óogwo alaaloza amazenyi gaanze!' "

Ti nzaana kuba omuheémba wa Yeézu (Matayo 10:37-38)

²⁵ Yeézu, akaba naakulaatilana ne embága mpaango ya abaantu. Yaáhiinduka, yaábagaambila,

²⁶ "Omuuntu weéna wéna óogwo alikuunyizaho, mazima ha kwiingana no kuunyeenda ínye, naayeéndelwa atamwe íise, nyina, mukázi woómwe, abáana boómwe, badugu boómwe, na banyáanya, nóobwo ayitamwe weényini weénka. Bitali bityo takuhicha kuba omuheémba waanze.

²⁷ No omuuntu weéna wéna óogwo atakeemukize omusalaba gwoómwe akaankulaatila, takuhicha kuba omuheémba waanze.

²⁸ "Tugaámbe oómo omuli ímwe naayeénda kwoómbeka oluswi lula bwooli. Mazima, takwoombeka atekeéle no kuleeba obuguzi bwa buli chiintu éecho alaakozesa aha kwoómbeka oluswi olwo. Kaálaakola aátyo, niho alaasoomboókelwa nkokwo ayina empilya zo kuhicha kumala obwoómbeki.

²⁹ Kaálaaba atakozile aátyo, yaakaáhicha kwoómbeka oluhazo, náho ahaleéza naalemwa kulumaliiliza oluswi. Niho buli muhiínguzi, alyáaba naamugaya,

³⁰ aha kugaamba, 'Omuuntu ogu akabaanza kwoómbeka, náho talahikize kumaliiliza obwoómbeki obu!'

³¹ Nali ni mukáma chi ayaakweenda kuza kulwaana no omukáma oóndi, atabaandize akeekala no kuteékuza nkokwo yakaahicha, aha balwaanila ngoma boómwe ebihuumbi ikúmi (10,000), kugima kulwaana ichúmu no ogwo omukáma ayina abalwaanila ngoma ebihuumbi makúmi ábili (20,000)?

³² Kaálaabona nkokwo naalemwa, ahonyini naasiindika entumwa boómwe, bazeénde bwaangu aha mukáma oóndi achili hala, babone kukuúndilana kuba no obuhóolo.

³³ Bityo nikwo no omuli ímwe, taliho nóobwo oómo wéenyu óogwo yaakuhicha kuba omuheémba waanze, kaálaaba atakalekile byóona éebi ayinabyo."

Abaheémba ba Yeézu ni nko omwóonyo no omwaanga (Matayo 5:13; Mariko 9:50)

³⁴ "Omwóonyo ne echiintu chizima. Náho kagulikuba gwaáhwéele omuta, tigwaakuhicha kuba no obunuzi bwo omwóonyo káandi.

³⁵ Omwóonyo gwa akazeendele aka, tigukugása chiintu, nali ahi itaka, nali aha bunula, abaantu nibagunaga kwoónka. Óogwo ayina amatwi, ahuliilize!"

15

Omugani gwe entaama eyaabuzile (Matayo 18:12-14)

¹ Echilo chimo, abahaámbya na abeene ebiheno abáandi, bóona bakakóba hali Yeézu, bamuhuliilize.

² Chaaletelera Abafarisayo na abeégesa be ebilagilo bya Múungu, baádugulima báti, “Omuuntu ogu, léeba naabaangisa abeene ebiheno! Káandi naálya hamo nábo!”

³ Ha bwéecho, Yéézu yaábachwéela omugani, yaágaamba,

⁴ “Tugaámbe oómo omuli ímwe ayina entaama igana. Kaálaamanya nkokwo émo yaázo yaábula, naakola chiíha? Ngási, takuzileka ezo makúmi mweenda na mweenda omu maliísizo, no kuzeenda kuloondela ezo émo ebuzile, kuhicha azibone?”

⁵ Obuchilo naazibona, naazisutula ha mabega aha manulilwa,

⁶ no kuziléeta omúka. Aho naabeéta banywáani boómwe na abatúuzi, no kubagaambila, ‘Tunulilwe hamo neenye, habwo kuba entaama yaanze, éezo eyaabuzile, naázibona!’

⁷ Niimbagaambila, bityo nikwo halibaho amanulilwa maháango omu igulu, obuchilo owe ebiheno oómo kaalikubitamwa akabilekelela akalamula kumuhiindukila Múungu, kuchila abo makúmi mweenda na mweenda abagololoke áabo abatakusaaswa kutamwa ebiheno byáabo bakabilekelela no kubula kumuhiindukila Múungu.”

Omugani gwe empilya eyaabuzile

⁸ “Nali tugaámbe omukázi oómo ayina empilya ikúmi zo obukaani,* mala yaábúza émo. Ngási takukoóngeza olumuli, no kukukuumba éenzu yóona, omu kuziloondela aha ha bweeyomeleza kuhicha azibone?”

⁹ Obuchilo alaazibona, naabeéta abanywáani boómwe na abatúuzi, no kubagaambila, ‘Tunulilwe hamo, habwo kuba empilya éezo eyaabuzile, naázibona!’

¹⁰ “Niimbagaambila, bityo nyini heena amanulilwa omu méeso ga bamaléeka ba Múungu, obuchilo owe ebiheno oómo kaalikutamwa ebiheno byoómwe akabilekelela akalamula kumuhiindukila Múungu.”

Omugani gwa táata owe echiganyizi chiinzi

¹¹ Yéézu akazeendelela kugaamba, “Hakaba heenaho omuuntu oómo óogwo akaba ayina abatábani bábili.

¹² Omuto, yaáza ahali íise yaámugaambila, ‘Táata, íimpa obuhuunguzi bwaanze.’ Ha bwéecho, isébo yaábagabila amabonwa goómwe.

¹³ “Kábyaahiíngwiile ebilo bíche, ogwo omuto yaákobyanya kobyanya ebiintu byoómwe byóona, yaazila oluzeendo yaázeenda éensi ya hala. Obuchilo káyaahikile óokwo, yaábaanza kubisiisagula ebiintu byoómwe aha kubilya kúbi.

¹⁴ Káyaamazile empilya zóona, heeza enzala mpaango omu nsi ezo, náwe yaaba atéena choóna chóona.

¹⁵ Ha bwéecho, yaázeenda yaákwaátaangana no omuuntu oómo wo okwo, yaámusaba nkokwo aábe omuhálila woómwe. Ogwo muuntu yaámusiíndika omu musili kulísa empunu zoómwe.

¹⁶ No obuchilo empunu zikaba nizilya ebisusu, na weényini akalumwa enzala yaáligila kubilya! Náho taliho omuuntu óogwo ayaamuhéele choóna chóona echo kulya.

¹⁷ “Ha muheleeluko, akabaanza kwiizilwa amasala, omu kuteékuza aáti, ‘Abazáana ba táata, léeba bóona nibalya, kuhicha nibaháaga no kubisigaza! Náho aha, niínfwa habwe enzala.

¹⁸ Óobu niinsúba hali táata, no kumugaambila, “Táata, naámuheniile Múungu, na naákuheniile íwe káandi.

¹⁹ Tiinkwiílwe káandi kwéetwa omwaana waawe. Ha bwéecho, onkole nko oómo wa abazáana baawe.” ’

* **15:8 15:8 Empilya ikúmi zo obukaani:** Eyaandikilwe omu Chiyunani, *edarakima ikúmi*. Edarakima émo ekaba eli empeéla yo omukózi we emilimo aha chilo chimo.

²⁰ Mbweenu, yaalugáho aho, yaásuba hali iíse. Obuchilo akaba acháali achili hala no omúka, iíse yaámubona, omuganya gwoómwe gwéezulwa ne echiganyizi. Ahonyini yaámwiílukiilila omutábani, yaámubuúmbatila no kumunyweégela.

²¹ Ogwo mwáana yaámugaambila iíse, 'Táata, naámuheniile Múungu, na naákuheniile íwe káandi. Tiinkwiílwe káandi kwéetwa omwaana waawe.'

²² "Náho, iíse yaábagaambila abazáana boómwe, 'Bwaangu! Muleéte enkaanzu enduunzi mumuzwéeke. Mumuzwéeke empeto omu lukumu lwoómwe,† ne ebilaátu omu magulu.

²³ Muleéte ezo esázwa ye enyána, muzibáage. Tukole amazenyi, tulye ha manulilwa,

²⁴ habwo kuba ogu mwáana waanze, abeele abuzile, náho óobu yaábonwa, abeele ali nka afwíile, óobu káandi ali mwooyo!' Niho abo bóona baábaanza kukola amazenyi ga amanulilwa.

²⁵ "Omu buchilo obwo, ogwo omutábani omukúlu, akaba ali omu musili. Obuchilo yaabele naasuba yeélilila omúka, akahulila nkokwo abaantu nibazina no kunegula.

²⁶ Yaámweeta omuzáana oómo, yaámubúza, 'Heena chiíha?'

²⁷ Yaámugaambila, 'Mulumuna waawe yéeza, na iíso yaámutemela esázwa ye enyána, habwo kuba yaámubona omutábani, káandi, achili mwooyo.'

²⁸ Ogwo musígazi omukúlu yaásaaya, yaáyaanga kutaahamo omúka. Iíse yaásohola ahéelu, yaaba naamusaba ataahemo.

²⁹ "Náho weényini yaámusubiza, 'Táata huliiliza! Emyáaka mínzi mba niinkuheezeza, káandi tiínkalekileho kukoondookela ebilagilo byaawe nóobwo entúlo eémo! Hali íinye, tokaampéele nóobwo omwaana gwe embuzi, mbone kukola amazenyi nnulilwe hamo na banywáani baanze.

³⁰ Náho omwaana waawe ogu, óogwo asiísagwiile amabonwa gaawe aha busiihani, obuchilo kwoónka yéeza, weényini waámutemela esázwa ye enyána!'

³¹ "Iíse yaámugaambila, 'Mwáana waanze, íwe otuula hamo neenye buchiile, na amabonwa góona gi nnyinágo na agaáwe.

³² Náho mulumuna waawe, nituhikiílilwa tumukolele amazenyi no kunulilwa hamo. Habwo kuba ogu mwáana waanze, abeele abuzile, náho óobu yaábonwa, abeele ali nka afwíile, óobu káandi ali mwooyo!' "

16

Omugani gwo omwiímeelelezi omucheluke

¹ Káandi, Yézu yaábagaambila abaheémba boómwe, "Hakaba heena omuhíte oómo no omwiímeelelezi woómwe. Omwiímeelelezi ogwo, akalegelelwa nkokwo akaba naasíisa ebiintu bya mukamáwe.

² Ha bwéecho, omuhíte akamwéeta omwiímeeleleziíwe, yaámubúza, 'Ni magaambo chi aga gi ndikuhulila hali íwe? Ntoondela okubala kwe ebiintu byaanze, habwo kuba tokukuúndilwa kuzeendelela kuba omwiímeelelezi!'

³ Ogwo mwiímeelelezi yeébuza, 'Nzileho nta óobu? Omukáma waanze, naanyiha omu milimo. Tiinyina amagala go kulima, na niinzila ensoni kusabiliza.

⁴ Mbweenu, niimanya cho kukola, kuba ahaleéza abaantu babone kuunnyegeza omu maka gáabo kaándaalekesibwa emilimo ezi.'

⁵ Ha bwéecho, omwiímeelelezi ogwo yaábéeta buli oómo, bóona, abalikutóongwa na mukamáwe. Yaámubúza owa mbele, 'Ibáanza lyaawe ha mukáma waanze ni ndeengo chi?'

† 15:22 15:22 *Mumuzwéeke empeto omu lukumu lwoómwe:* Ensoonga yaáho no kumusubiza obuteéka bwoómwe bwo kuzaalwa no kwoóleka nkokwo weényini ti muhalila.

⁶ Yaámusubiza, ‘Ibáanza lyaanze, na amapipa igana ga amazuta ge emizeituni.’* Omwiímeelezi yaámugaambila, ‘Twaála olwaandiko óolu, olwaandikilwe ibáanza lyaawe yikala aha, ozihiindule bwaangu, yaandika makúmi ataanu.’

⁷ Mala káandi yaámubúza omutoongwa oóndi, ‘Íwe, ibáanza lyaawe ni ndeengo chi?’ Náwe yaámusubiza, ‘Amagunila igana ge engano.’ Ogwo omwiímeelezi yaámugaambila, ‘Twaála olwaandiko óolu lwi ibáanza lyaawe, yaandikaho makúmi munána.’

⁸ “Káyaabaliile, omuhíte yaámusiingiza ogwo omwiímeelezi atali omweésigwa aha buchelu bwoómwe. Habwo kuba, abaantu ba kataka ezi béena obuchelu ha bigaambo byáabo na bazeenzi báabo, kuchila abaantu bo omu mwaanga.

⁹ Náwe Yeézu yaázeendelela kubagaambila, muheéle ebiintu byáanyu byo omuli kataka ezi ha báandi mubóne abanywáani, kuba kábilihwa, mwaangiswe omu butúulo bwo obucha no obuchiile.

¹⁰ “Buli muuntu óogwo ali omweésigwa aha magaambo máche, niwe ali omweésigwa nóobwo aha magaambo amaháango. Bityo nyini, buli muuntu óogwo atali omweésigwa aha magaambo máche, niwe atali omweésigwa nóobwo aha magaambo amaháango.

¹¹ Mbweénu, kamulaaba ímwe mutabeéle abeésigwa aha kutégeka amabonwa go omuli kataka ezi, noóha alaabeésiga omu kubaha obutégeki bwo obuhite bwa amazima bwo omu igulu?

¹² Kamulaaba ímwe mutabeéle abeésigwa aha mabonwa go oóndi, mbweénu noóha akwiíle kubaha ímwe amabonwa agali géenyu!

¹³ “Taliho omuhálila óogwo yaakuhicha kuheéleza abakáma bábili. Habwo kuba, yaakaátamwa omukáma oómo no kweenda oóndi, nali yaakaákúunda ago omukáma oóli, na ayaanga ago omukáma ogu. Bityo neemwe, timwaákuhicha kugomookela Múungu hamo na amabonwa!”

¹⁴ Abafarisayo, obuchilo baáhuliile amagaambo ago ga Yeézu, bakabaanza kumuseka aha kumugaya, habwo kuba bakaba nibeénda bwooli empilya.

¹⁵ Yeézu yaábagaambila, “Ímwe, nimweekola abagololoke omu méeso ga abaantu. Náho, Múungu naamanya amagaambo ago agali omu miganya yáanyu. Habwo kuba, amagaambo ago gi balikukuza bwooli abaantu, nigamutamisa bwooli Múungu!”

Ameégeso bunaanka ga Yeézu

(Matayo 11:12-13; 5:31-32; Mariko 10:11-12)

¹⁶ “Ebilagilo bya Musa, na amaandiko ga ababáasi, gakaba nigakulaatilwa na abaantu kuhicha omu buchilo bwa Yohana Omubatiza. Kuluga obuchilo bwoómwe, abaantu bakaba nibamanyiswa Empola Nzima zo obukáma bwa Múungu, na buli muuntu ayetaashámo lwa amagala.†

¹⁷ Nóobwo bityo, chihuhuukile bwooli ahi igulu ne éensi kuhwáho, kuchila enyuguta eémo ye ebilagilo kubuza echilali.

¹⁸ “Buli muuntu, kaalikulekaana na mukazíwe no kukuúmpula oóndi, naasaambana. Na alaakuumpula omukázi óogwo ayaalekéene ne eéba, naasaambana.”

Omuhíte na Lazáaro

¹⁹ “Hakaba heena omuhíte oómo óogwo akaba alya kuzima buli chilo, no kuzwaala ebizwáalo bizima, mále byo obukaani, bye ezaambalau.

²⁰ Na ahi iléembo lyo ogwo muhíte, akaba ayikalaho omuhabi oómo, izíina lyoómwe Lazáaro. Lazáaro, omubili gwoómwe gwóona gukaba gwiizwíile ebigo,

* **16:6 16:6 Emizeituni:** No omuti gwe emisumo yo okulya, náho káandi abaantu bakola amazuta go okulya nali kumwiitilila omuuntu omu mútwe obuchilo ali omu kuhéebwa obukáma. † **16:16 16:16 Buli muuntu ayetaashámo lwa amagala:** Ensoonga eéndi ni nka nikwo, *abaantu bóona nibakomeentelezwa bwooli babuzémo.*

²¹ eémbwa zikaba niziíza kumulaámba láamba ebigogo byoómwe. Lazáaro akaba aligila ahaábwe kulya amasaága ge ebyookulya áago gakaba nigalagala kuluga aha meéza yo ogwo muhíte.

²² “Nikwo yaálemwa, omuhabi Lazáaro yaáfwa. Bamaléeka baámutwáala omu igulu, héehi na Ibrahimímu. Ogwo muhíte náwe yaáfwa, yaáziikwa.

²³ No obuchilo omuhíte akaba naayagalala bwooli okwo kuzimu, yayeenamula améeso, yaábona Ibrahimímu kuluga hala, náwe Lazáaro ali héehi náwe.

²⁴ Akamwéeta ahi iláka, ‘Táata Ibrahimímu, onganyile! Niinyagalala bwooli omu mulilo ogu! Omusiíndike Lazáaro ayize hali íinye, akole omunwa gwo olukumúlwe omu méenzi, agatoónyeye aha lulími lwaanze lubone kuhóla.’

²⁵ “Náho, Ibrahimímu yaámusubiza, ‘Mwáana waanze, oyizuke nkokwo okabonesa amagaambo mazima omu bulami bwaawe, na Lazáaro, akabonesa amábi. Náho óobu, weényini naahumuzwa aha, neewe nooyagalala bwooli.

²⁶ Hamo na ago, hali íichwe neemwe, hatiilwého eliina liháango bwooli. Obubáho bwe eliina ni biti, áabo abalikweenda kuluga kunu kuzeenda hali íimwe, na áabo abalikweenda kuluga óokwo kwíza hali íichwe, bataákuhicha kwaambukáho.’

²⁷ “Ogwo muhíte yaágaamba, ‘Guuku, niinkusába omusiíndike azeénde omúka hali táata,

²⁸ habwo kuba nnyinábo badugu baanze batanu, abone kubahana bataákwiza bakéeza kunu hali ebi byaágalazo ebisaagiliize.’

²⁹ Náho, Ibrahimímu yaámusubiza, ‘Badugu baawe, beenágo amaandiko ga Musa na ababáasi. Baléke bagahuliilize ago!’

³⁰ “Náwe yaámusubiza, ‘Mmahi, táata Ibrahimímu! Náho, kábilaaba omuuntu kuluga omu bafwíile akabazeendela, niho balaátamwa ebiheno byáabo bakabilekelela no kumuhiindukila Múungu.’

³¹ Ibrahimímu yaámusubiza, ‘Abo badugu baawe, kábalaaba batagahuliliize amaandiko ga Musa na ababáasi, tibaákubyeetaho nóobwo kayaakuba naazóoka omuuntu kuluga omu bafwíile kuzeenda kubakoonza koonza.’”

17

*Ebikaamo habwo kubaleételela abáandi kukola ebiheno
(Matayo 18:6-7, 21-22; Mariko 9:42)*

¹ Yeézu yaábagaambila abaheémba boómwe, “Ebileengeso ebyo bilikuleételela abaantu bakole ebiheno, nibibaho. Náho, neelóoko ogwo omuuntu alaabileételela!

² Yaakuba haáchili hali weényini akomwe olubeengo omu bicha no kutubizwa omu chitubi che enyaanza, kuchila weényini kumuleételela oómo wa abato aba akole ebiheno!

³ Ha bwéecho, mweékomye muteéza kukola mútyo!

“Omweékomye mudugu waawe kaálaakuhanela, omuháne, na kaálaasaba echiganyizi ha chiheno choómwe, omuganyile.

⁴ Nóobwo kaálaaba yaákuhenela entúlo musaanzu aha chilo chimo, na buli ntúlo naasuba hali íiwe naakugwa omu magulu aha kugaamba, ‘Onganyile,’ neewe omuganyile!”

Amagala go okwiikiliza

⁵ Niho entumwa ezo zaámugaambila Omukáma, “Mbwéenu, otwoóngele okwiikiliza kwéetu!”

⁶ Omukáma yaábasubiza, “Kámwaakubeele no okwiikiliza kuche nóobwo nko oluzuma luche lwe ehaladáali, mwaakaágaambiile omuti ogu gwo omutini nkokwo, ‘Nyukuka ozeénde kumela omu nyaanza,’ nágwo gwaakaábakoondookiile.”

Omulimo gwo omuzáana

⁷ “Tugaámbe oómo omuli íimwe ayina omuzáana óogwo alikulima nali naaliísa entaama. Ngási ogu omuzáana kaálikusuba omúka kuluga omu masaambo, ahonyini mukáma woómwe naahicha kumugaambila, ‘Boneka ebyookulya?’

⁸ Mmahi! Naamugaambila, ‘Ondoongeze ebyookulya, oyeloonze kuuntóna obuchilo ndaaba niíndya no okunywa. Niho neewe olaabona kulya no okunywa.’

⁹ Mbwéenu! Omuzáana kaálaagakola áago omukáma woómwe yaámulagiilila, ngási ogwo mukáma naamusiima aha kugakóla? Mmahi!

¹⁰ “Bityo nikwo neemwe, kamulaamala kukola góona áago mwaálagilwa, mugaámbe, ‘Íichwe na abazáana kwoónka. Twaákola áago tubele nitweendélwa kukola.’”

Yeézu naachíza abaantu ikúmi abeene amabéembe

¹¹ Obuchilo Yeézu akaba naazeénda Yeruzaléemu, akalabila embibi za Samaria, ne za Galiláaya.

¹² Echilo chimo, akataahamo omu mugoongo gúmo, yaábugana na abaantu ikúmi abeene amabéembe. Abo abeene amabéembe, baáyemeelela hala na weényini,*

¹³ baáhámuka ahi iláka omu kugaamba, “Yeézu, Mukáma, otuganyile!”

¹⁴ Yeézu yaábabona, yaábagaambila, “Muzeénde mweéyoleke aha bagabe ba Múungu.” Baázeenda, no obuchilo bakaba bali omu luzeendo, baáchila.

¹⁵ Oómo wáabo, obuchilo káyaabweene nkokwo yaámazile kuchila, ahonyini yaásuba hali Yeézu, naamusiingiza Múungu ahi iláka liháango.

¹⁶ Obuchilo yaáhikile, omu kumusiima, yágwa buzuúma omu magulu, omu méeso ga Yeézu. No ogwo muuntu, akaba ali Omusamaria.†

¹⁷ Yeézu yaágaamba, “Léeba abaantu ikúmi bachilizwe! Mbwéenu, abo abáandi mweenda bali nkáhi?”

¹⁸ Tihaliho abáandi áabo abaabwéenwe nibasuba kumukúza Múungu, choónka ogu omuzenyi?”

¹⁹ Káandi Yeézu yaámugaambila, “Yemeelela, ozeénde. Okwiikiliza kwaawe nikwo kwaákuchiza.”

Áago agaliisuululukiza obuchilo

Mutábani wo Omuuntu kaáliíza

(Matayo 24:23-28, 37-41)

²⁰ Echilo chimo, Abafarisayo bakamubúza Yeézu, “Obukáma bwa Múungu, nibwiíza ílí?” Yeézu yaábasubiza, “Kwííza kwo obukáma bwa Múungu, ti kwe emanyiso éezo zilikubonwa aha méeso.

²¹ Abaantu tibalihicha kugaamba, ‘Muléebe! Buli aha!’ nali, ‘Muléebe! Buli aho!’ Muhuliilíze, obukáma bwa Múungu buli omuli íimwe.”

²² Káandi, Yeézu yaábagaambila abaheémba boómwe, “Omu bilo éebyo ebilikwiiza, mulaáligila kuleeba no óobu chilo chimo che ebilo byaanze íinye Mutábani wo Omuuntu, na timulichibona.

²³ Abaantu balaábagaambila, ‘Muléebe! Ngugwo aho!’ nali ‘Muléebe! Ngugu aha!’ Náho abaantu abo mutaákubeelukiilila.

²⁴ Ago naábagaambila habwo kuba, echilo cho okusuba íinye Mutábani wo Omuuntu, ndyéeza nko olulábyo okwo lulabyáho bwaangu no ogwo mwaanga gumulikila enkasi zóona zi igulu.

* **17:12 17:12 Baáyemeelela hala na weényini:** Ha ensoonga bakaba nibeetimwa habwa mabéembe gáabo. Kuba omu ntúungwa za Abayahudi, abeene amabéembe bakaba batakuundilwa kwiilila ha baantu abazima nali kulya nábo. Habwo obusoomboozí bwooli, osome echigaambo cha *Obutába no obulofo* omu *Obusoomboozí habwa Amagaambo Agagumile* na Amagaambo ga Abaláawi 13:45-46. † **17:16 17:16 Omusamaria:** Abayahudi bakaba nibabagaya Abasamaria, ha nsoonga bakaleeba nkokwo Abasamaria nibamulámya Múungu ha miháanda éezo etakuundiilwe. Nikwo, abaantu ba amahaánga aga abili bakaba bahateene.

²⁵ Náho echa mbele, ni lwaampaka Mutábani wo Omuuntu mbone ebyaágálalo bíenzi no kwáangwa na abaantu bo obuchilo óobu.

²⁶ “Nko óókwo byaabeelého omu bilo bya Núhu, nikwo bilibaho ebilo byo kusuba kwaanze ínye Mutábani wo Omuuntu.

²⁷ Ebilo bya Núhu, abaantu bakaba nibalya no okunywa, nibasweéla no kuswéelwa, kuhicha echilo éecho Núhu yaátaahile omuli safína. Aho enzula ne enzwéelo zo kwiikisa éensi zéeza, zaábasiingalicha abo bóona.

²⁸ “No óobu ebilo bya Lúutu, amagaambo gakaba gali gátýo nyini. Abaantu bakaba nibalya, no okunywa, nibagula no kuguza, nibalima, no kubiba embíbo, na bakaba niboombeka.

²⁹ Náho, echilo éecho Lúutu yaálugile Sodoma, omulilo muháango gwe echikwaazo gwaáseeseka nke enzula kuluga omu igulu, gwaábasiingalicha abo bóona.

³⁰ “Bitýo nikwo bilaabaho echilo éecho ínye Mutábani wo Omuuntu kíndisuúlulwa.

³¹ Echilo echo, omuuntu aliba ali aha lugulu yo oluswi lwe nzu yoómwe, ne ebiintu byoómwe bili omu nzu, atuúke no kwiíluka kwoónka, atáza omu nzu kwiimucha chóona chóona. No omuuntu aliba ali omu musili, bitýo nyini, talisuba omúka kutwáala chóona chóona. ³² Mwiizuke ago agaagwíle hali mukázi wa Lúutu!‡

³³ Buli muuntu óogwo alaaleengesa kuchiza obulami bwoómwe, niwe alaabubuza. Na buli muuntu óogwo alaabubuza, niwe alaabuchuúngula.

³⁴ “Niimbagaambila nkokwo, omu chilo omwo, abaantu bábili balyáaba balyaamile aha chitabo chimo. Oómo aleéhibwaho no oóndi alaásigwaho.

³⁵ Echilo echo, abakázi bábili balyáaba nibasa hamo. Oómo aleéhibwaho no oóndi alaásigwaho. [

³⁶ Abaantu bábili nibaba bali omu musili, oómo aleéhibwaho no oóndi alaásigwaho.]”

³⁷ Abaheémba baámubúza, “Mukáma, ago galyáaba nkáhi?” Yaábasubiza omu mubéelo, “Buli hóona aheena emitúumbi, niho empuungu zikoba.”

18

Omugani gwo kumusaba Múungu obutóosa

¹ Mále Yeézu yaábachwéela omugani, abone kubeéleka nka nikwo, ni lwaampaka kumuneémbelala Múungu buchiile no obutáfwa omuganya.

² Yaábagaambila, “Omu muzihwa gúmo, hakaba halimo omulamuzi oómo. Omulamuzi ogwo, akaba atakutína Múungu, nali kumusaaswa omuuntu.

³ Omu muzihwa ogwo, akaba alimo omukázi oómo akaambwiile. Óogu mukázi akaba amuzeendaho ogwo mulamuzi buli ntúlo ha kumuneémbelala, kwo kumugaambila, ‘Niinsaba oómpe obuteéka ha bwaanze no omubisa waanze.’

⁴ “Aha mwáanya mula, ogwo mulamuzi akáanga kumuhweela omukázi akaambwiile. Náho ha muheleeluko, yeégaambila omu muganya gwoómwe, ‘Ínye tiínkumutína Múungu, nali tiínkubetéaho abaantu.

⁵ Náho, habwo kuba ogu mukázi akaambwiile naanyagalaza yagalaza bwooli, óobu niinkola akolelwe ebimukwiile, kuba ataákuzeendelela kuúndemesa aha kuunyizaho obutóosa!’ ”

⁶ Káandi, Omukáma yaágaamba, “Muhuliilíze kuzima amagaambo go ogwo mulamuzi omuheni!

⁷ Ngási, nikwo kugaamba Múungu, talibahweela abo abi yaatoólize, abo abalikumuhamukila nyemisana no omu chilo? Ngási, naayilililwa kubahuliiliza?

‡ 17:32 17:32 **Mukázi wa Lúutu:** Múungu akamuchwaáziika bwooli, habwo kuba ogwo mukázi akachebuka kuleeba Sodoma, omutúulo óogwo Múungu akaba yaáguchwaáziikile no kugusiingalicha. Osome Okubaanza 19:26.

⁸ Niimbagaambila naabahwéela bwaangu. Náho, kaándiíza íinye Mutábani wo Omuuntu, ngási, mazima ndaásaanga omu nsi bachiliho abaantu abeene okwiikiliza?”

Omugani gwo Omufarisayo no omutobesa wo oluhaambwe

⁹ Káandi, Yeézu yaábachwéela omugani abaantu abáandi, áabo bakeebona nkokwo nibo abagololoke omu méeso ga Múungu, no kubagaya abáandi. Yaágaamba,

¹⁰ “Hakaba heenaho abaantu bábili, áabo bakahanama kuzeenda omu nzu ya Múungu ha kumusaba. Oómo akaba ali Omufarisayo, no oóndi akaba ali omuhaámbya.

¹¹ Ogwo Mufarisayo yaáyemeelela, kunu naamusaba omu muganya, ‘Íwe Múungu, niinkusiima habwo kuba íinye tíndi nka abaantu abáandi: abanyagiilizi, abatéezi be ebisuba, nali abasiihani. Niinkusiima nkokwo íinye tíndi nko ogu muhaámbya!

¹² Mba ne echisiibo entúlo ibili omu bwooyo, niinkusoholeza ezáaka, éemo omuli ikúmi kuluga omu mabónwa gaanze góona.’

¹³ “Náho ogwo omuhaámbya, yaásigala haláho, káche. Na taleénzile no óobu kwiinamula améeso goómwe omu igulu, náho yaaba naayeteéla aha kalezi koómwe aha ntíimba, aha kugaamba, ‘Múungu, onganyile íinye owe ebiheno!’

¹⁴ Niimbagaambila nkokwo, ogwo omuhaámbya akasuba omúka aganyiiilwe na Múungu. Náho ogwo oóndi, mmahi! Habwe ensoonga, buli muuntu óogwo alikweékuza, alyaácheéshibwa. Na buli muuntu óogwo alikweecheesha, naakuzibwa.”

Yeézu naabafúuha abáana bato

(Matayo 19:13-15; Mariko 10:13-16)

¹⁵ Obuchilo obúundi, abaantu bakaba nibamuleetela Yeézu nóobu abáana báabo abato, abone kubateelaho engalo no kubáfúuha. Obuchilo abaheémba boómwe baabweene bátyo, baábaanza kubaángila abaantu abo, ha magaambo go kubachaáhukila.

¹⁶ Náho, Yeézu yaábéeta hali weényini abáana abo, aha kugaamba, “Mubaleke abáana abato beéze hali íinye, mutabazibila kuunyizaho! Manya obukáma bwa Múungu no bwa abaantu abo kwiingana nka abáana aba abato.

¹⁷ Mazima butúnu niimbagaambila, omuuntu weéna weéna óogwo atakwiikiliza obukáma bwa Múungu nko omwaana muto, ogwo alaásíngwa kubutaahamo.”

Chigumile aha muhíte kuza omu bukáma bwa Múungu

(Matayo 19:16-30; Mariko 10:17-31)

¹⁸ Omutégeki oómo, akamubúuza Yeézu, “Mweégesa omweésigwa, nkole chiíha, mbone kuhuungula obulami bwo obucha no obuchiile?”

¹⁹ Yeézu yaámugaambila, “Ha bwaáchi noogaámba íinye ndi omweésigwa? Tihaliho omuuntu óogwo ali omweésigwa, náho Múungu weénka!

²⁰ Íwe, noobimanya kuzima ebilagilo bya Múungu: ‘Otaákuba omusaambani, otaákwiita, otaákwiiba, otaákusiinza ebisuba, obakúze íiso na nyoko.’”

²¹ Omutégeki yaámusubiza, “Ebilagilo ebi byóona, mbikoondoókiile kulugilila aha buto bwaanze.”

²² Obuchilo Yeézu yaábihuliile ebyo, yaámugaambila, “Noobulabulilwa echigaambo echíndi chimo choónka. Ebiintu byóona éebyo oyinabyo, zeénda oze kubiguza, empilya ezo obáhe abahabi, aho noóba waázila ensabo yaawe omu igulu. Mále oyize, onkulaatile.”

²³ Ogwo mutégeki, obuchilo yaábihuliile ebyo, akazululukilwa bwooli, habwo kuba akaba ali omuhíte bwooli.

²⁴ Obuchilo Yeézu yaámubona naazululukilwa aátyo, akagaamba, “Chilyáaba chigumile bwooli aha bahíte kuzamo omu bukáma bwa Múungu!

²⁵ Habwo kuba, chihuhuukile bwooli ha ntwangabuleende kuhiingula omu kahulu ko olusínge, kusaaga omuhíte kuza omu bukáma bwa Múungu!”

²⁶ Abaantu abo kábaahuliile ago, baágaamba, “Óobu noóha mbwéenu ogwo yaakaáhicha kuchuúngulwa?”

²⁷ Yeézu yaábagaambila, “Amagaambo áago agatakwiile omu baantu, hali Múungu gakwiile.”

²⁸ Aho, Peétero yaámugaambila Yeézu, “Léeba íchwe, twaálekile ebiintu byéetu byóona, twaákukulaatila íiwe no kuba abaheémba baawe!”

²⁹ Yeézu yaágaamba, “Mazima butúnu niimbagaambila nkokwo, buli muuntu óogwo alekile éenzu yoómwe, nali mukázi woómwe, nali badugu boómwe, nali abazéele boómwe, nali abána boómwe, habwo obukáma bwa Múungu,

³⁰ amazima naayanaánkula bínzi bwooli kuchila éebyo yaálekile, kaálikuba acháli achili omu nsi ezi. Káandi, okwo omu igulu, alaábona obulami bwo obucha no obuchiile.”

*Yeézu naahoóyela káandi okufwa no kuzooka kwoómwe
(Matayo 20:17-19; Mariko 10:32-34)*

³¹ Mala Yeézu yaábatwáala abaheémba boómwe ikúmi na bábili aha lubazu, yaábagaambila, “Muhuliilize! Nituhanama kuzeenda Yeruzaléemu. Na aho, góona áago ababáasi baáyaandikile ha bwaánze ínye Mutábani wo Omuuntu, nigahikiilizwa.

³² Nibaantwáala omu ngalo za Abanyamahaánga abo nibaankola kúbi no kuundogota, no kuunchwéela amachwaánta.

³³ Káandi, nibaankóna enkóba no kuunyita, náho echilo cha kásatu, ndyaázooka.”

³⁴ Amagaambo áago Yeézu yaábagaambiile abaheémba boómwe, tibalamanyile. Habwo kuba ensoonga ya amagaambo ago ekaba eselekilwe hali boónyini. Tibalamanyile naahoóyela chíiha.

*Yeézu naachíza omuhume óokwo Yeriko
(Matayo 20:29-34; Mariko 10:46-52)*

³⁵ Yeézu akaba yeéliliza Yeriko, na aha ngeégeelo yo omuháanda, hakaba heena omuhume oómo. Omuhume ogwo akaba ayikéele, naasabiliza.

³⁶ Obuchilo yaáhuliile abaantu béenzi nibahiingula aho, yaábúza, “Heena chíiha?”

³⁷ Baámugaambila, “Yeézu Omunyanazaréeti naahiingula.”

³⁸ Ahonyini, yaáhamuka ahi iláka, aha kugaamba, “Yeézu, Mutábani wa Daudi,* onzilile echiganyizi!”

³⁹ Abaantu abo abaabeele beébeembiile, bakaba nibamuchaahukila ayesize. Náho weényini, yaáguma kuhamuka ahi iláka omu kumwéeta, “Mutábani wa Daudi, onzilile echiganyizi!”

⁴⁰ Yeézu yaáyemeelela, yaálagila ogwo muhume aleétwe hali weényini. Obuchilo yaámuhika héehi, Yeézu yaámubúza,

⁴¹ “Nooyeénda nkukolele chíiha?” Náwe yaágaamba, “Mukáma, niinsaba mbone kuhwéza káandi.”

⁴² Yeézu yaámugaambila, “Hweéza! Okwiikiliza kwaawe nikwo kwaákuchiza.”

⁴³ Ahonyini, yaáhwéza, yaámukulaatila Yeézu, naamukuza Múungu. Abaantu bóona, obuchilo baabweene ebyo, nábo baábaanza kumukúza Múungu.

* **18:38 18:38 Mutábani wa Daudi:** Habwo obusoomboozi bwooli, osome echigaambo cha Daudi omu Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile.

19

Yeézu naamuchuúngula Zakayo

¹ Mala Yeézu yaataahámo omuli Yeriko, ali omu kuhiíngula naazeénda.

² Omu chaalo omwo, hakaba heena omuhíte oómo, iziina lyoómwe Zakayo. Omuhíte ogwo akaba ali mukúlu wa abahaámbya.

³ Zakayo akaba naayeénda kuleeba Yeézu no omuuntu aliho aáta, náho talahikize kumubona, habwo kuba hakaba heena embága mpaango ya abaantu, náwe akaba ali mugufu.

⁴ Ha bwéecho yeeluka bwaangu, yaázeenda omu méeso ge embága, yaáhanama omuti gwo omukunyu, kuba ahiche kumubona Yeézu kaálaaba naahiingula omu muháanda ogwo.

⁵ Obuchilo Yeézu yaáhikile aho, yaáleeba olugulu yo omuti, yaágaamba, “Zakayo, tuúka bwaangu! Ni lwaampaka íinye kuba omuzenye omúka yaawe leélo.”

⁶ Ahonyini Zakayo yaátuuka, yaámwaangisa Yeézu omúka yoómwe aha manulilwa maháango.

⁷ Abaantu bóona, obuchilo baabweene ago, baábaanza kudugulima omu kugaamba, “Léeba yaázeenda kulya no owe ebiheno!”

⁸ Náho, Zakayo yaáyemeelela, yaámugaambila Omukáma, “Huliiliza, Mukáma! Óobu nyini, niimbáha abahabi obwaata iheembe bwe ebiintu byaanze. Na kiindaaba naáyakile omuuntu weéna wéena, niimmusubiza entúlo iína ye endeengo.”

⁹ Yeézu yaágaamba, “Leélo obuchuúnguzi bwaáhika omu nzu ezi. Habwo kuba ogu náwe, yaáyoleka kuba omwaana wa mazima wa Ibrahimu,

¹⁰ habwo kuba íinye Mutábani wo Omuuntu nkeeza kuloonda no kuchuúngula abaantu áabo ababuzile.”

Omugani gwa abazáana áabo abakalekelwa empilya (Matayo 25:14-30)

¹¹ Kábaabeele nibahuliiliza aga, Yeézu yaázeendelela kubagaambila omugani, habwo kuba akaba yeéliliza kuhika Yerusaléemu, abaantu bakaba nibateekuza nka nikwo obukáma bwa Múungu nibweesuúlukiza ahonyini.

¹² Ha bwéecho, yaábagaambila, “Hakaba heenaho omuuntu oómo wo olugaanda lwo obukáma. Omuuntu ogwo, akazeenda oluzeendo kuzeenda éensi ya hala, abone kwiinaankula obutégeki bwo kuba omukáma, mále asube kutégeka éensi yoómwe.

¹³ “Acháli kulugáho, yaáyéta abazáana boómwe ikúmi, yaábaha buli oómo endeengo mpaango ye empilya* zilibwiinganisa, yaábagaambila, ‘Mukole isúluza ne empilya ezi kuhika obuchilo óobwo ndaágaluka.’

¹⁴ Náho ogwo muuntu, abaantu be éensi yoómwe bakamutamwa bwooli. Baásiindika entumwa bamukulaatile no kubagaambila okwo báti, ‘Omuuntu ogu, titukweenda aábe omukáma wéetu!’

¹⁵ No óobu bityo, akaheebwa amagala go obukáma. Obuchilo káyaasubile, omukáma yaábéeta abazáana áabo yaaheele empilya, abone buli muzáana kumugaambila yaámubonesiize nsaága chi.

¹⁶ “Omuhálila wa mbele yaáhika, yaámugaambila, ‘Mukáma, kwiingana ne ezo empilya éezo waándekiile, mbweene omugaso entúlo ikúmi kusáaga aho.’

¹⁷ Ogwo mukáma yaámugaambila, ‘Íwe muzáana waanze owe entúungwa nzima, okozile kuzima! Aha kuba obee omweésigwa omu kweétegéeleza ha bíche bwooli, naákuha obutégeki aha mizihwa ikúmi.’

* **19:13 19:13 Endeengo mpaango ye empilya:** Eyaandikilwe omu Chiyunani, yaábaha buli oómo mina. Mina éezo ekaba niyo eli empeéla yo omuhálila aha bilo igana omu buchilo óobwo. Emina eémo ni nke edináli igana nali eémo ye ikúmi ye etalaanta.

¹⁸ “Omuhálila wa kábili náwe yaáhika, yaámugaambila, ‘Mukáma, kwiingana ne ezo empilya éezo waándekeile, mbweene omugaso entúlo itaanu kusáaga aho.’

¹⁹ Omukáma yaámugaambila, ‘Neewe, naákuha amagala ha mizihwa itaanu.’

²⁰ “Omuhálila oóndi yaáhika, yaágaamba, ‘Mukáma, empilya zaawe nzizi aha. Nkazikoma omu kasila, kuba zitaákubula.

²¹ Nkakutíina, aha nsoonga íwe oli omuuntu wa amakaála. Nootwaála éebyo otatílého na noogesa ahaantu hoótalahaambile chiintu.’

²² “Omukáma yaámugaambila, ‘Íwe muzáana omuheni! Óobu niinkuchwaaziika kwiingana na amagaambo gaawe íwe nyini. Mbweenu okagaamba noomanya nkokwo ínye ndi omuuntu wa amakaála bwooli, niintwaála ago gi ntalatiilého, na niingesa áago ntalahaambile.

²³ Kábilaaba nikwo bili bityo, mbweenu ha bwaáchi tolaazisulwiize empilya zaanze okazituunda na abatuunzi, mbone kuzitwála hamo ne ensaága yaázo obuchilo bwo kusuba kwaanze?’

²⁴ “Ahonyini, yaábagaambila abaantu áabo abakaba beémeeliile aho, ‘Mumwáake ogwo empilya ezo, muzeénde kumuha óogwo ayaábonesizeho omugaso entúlo ikúmi.’

²⁵ Náho baámugaambila, ‘Mukáma, ogu yaábonesize omugaso gwe entúlo ikúmi!’

²⁶ “Yaábasubiza, ‘Niimbagaambila nkokwo, buli muuntu óogwo alikweékomya kuzima éebyo ayinabyo, naayoongelwa ebíindi. Náho, omuuntu óogwo atakweekomya éebyo ayinabyo, no óobu echiche echa aláaba ayinacho nichitwaálwa.

²⁷ No óobu bityo, abo ababisa baanze áabo abataleenzile ínye kubatégeka, mubaléete aha, mubeétile omu méeso gaanze!’ ”

*Masihi Yeézu naayanaánkulwa Yeruzaléemu
(Matayo 21:1-11; Mariko 11:1-11; Yohana 12:12-19)*

²⁸ Yeézu káyaamazile kugaamba ago, akabeébeembelela abaantu be mbága ezo yaázeendelela no oluzeendo lwoómwe lwo kuzeenda Yeruzaléemu.

²⁹ Obuchilo yeéliliza ebyaalo bya Betifáage na Betania, ahi ibaanga éelyo likaba nilyeétwa Emizeituni, yaábasiíndika abaheémba boómwe bábili,

³⁰ yaábagaambila, “Muzeénde omu mugoongo óogwo guli omu méeso gáanyu. No obuchilo mulaazámo omwo, nimusaánga omwaana gwe ensíkili gusibikilwe óogwo ogutakasutulaga muuntu. Mugusibule, muguléete aha.

³¹ No omuuntu kaálaababúza, ‘Ha bwaáchi nimugusibula?’ Mumugaambile, ‘Omukáma wéetu naagweénda.’ ”

³² Mbweenu, abaheémba abo baázeenda, baásaanga byóona bili nka nikwo Yeézu yaábagaambiile.

³³ Obuchilo bakaba nibagusibula ogwo mwáana gwe ensíkili, bakáma baágwo baábabúza, “Ha bwaáchi nimugusibula ogwo mwáana gwe ensíkili?”

³⁴ Baábasúbiza, “Omukáma wéetu naagweénda.”

³⁵ Baamuleétela Yeézu ogwo mwáana gwe ensíkili, baáyala ebizwáalo byáabo aha lugulu yaágwo, mala baámuhanamika Yeézu.

³⁶ Obuchilo Yeézu akaba naazeénda, abaantu baáyala emyéenda yáabo omu muháanda.†

³⁷ No obuchilo yeéliliza ahaantu áaho omuháanda nigugolomoka kuluga ahi ibaanga lye Emizeituni, embága yóona ya abaheémba boómwe baábaanza kumukúza Múungu aha manulilwa, habwa amahano góona áago baabweene. Bakahamuka aha maláka gáabo,

³⁸ omu kugaamba,
“Ayina omugisa omutégeki ogwo alikwiiza ahi izíina lyo Omukáma Múungu,

† 19:36 19:36 *Baáyala emyéenda yáabo omu muháanda:* Ensoonga yaáho, baáyoleka ikuzo lyo kumukúza Yeézu.
19:38 19:38 *Osome Enzina* 118:26.

heena obuhóolo omu igulu,
weényini óogwo ali olugulu ya byóona,
ayina ikuzo lyóona!"

³⁹ Omuli ezo mbága, bakaba balimo Abafarisayo. Aho, baámugaambila Yeézu, "Mweégesa, obaángile abaheémba baawe bataákugaamba ago!"

⁴⁰ Yeézu yaábasubiza, "Niimbagaambila nka nikwo, aba kibaleésiza, mazima amabáale nigahamuka ahi iláka!"

Yeézu naalíla habwa Yeruzaléemu

⁴¹ Obuchilo káyeeliliize omu chikaali cha Yeruzaléemu no kuchileeba, Yeézu yaábaanza kuchichulila.

⁴² Yaáchigaambila, "Naakaáliigile bwooli leélo ezi nkokwo waakumanyile no óobu íiwe emiháanda yo kubona obuhóolo! Náho óobu eselekilwe omu méeso gaawe.

⁴³ Habwo kuba, omu bilo éebyo ebileéza, ababisa baawe balaákukuba, balaákuzoóngolokeza olukúta enkasi zóona no kukwaángila otalugamo omugati.

⁴⁴ Nibakusiingaálíchiza ahaansi íiwe na abáana baawe omugati ye ensíka zaawe na tibalileka no óobu ibáale límo olugulu ye eliindi. Ebi na habwo kuba toleenzile kumanya obuchilo óobu Múungu yaakuleétiile obuchuúnguzi!"

Yeézu naabiínga abasúluza kuluga omu nzu ya Múungu (Matayo 21:12-17; Mariko 11:15-19; Yohana 2:13-22)

⁴⁵ Mala Yeézu yaataahámo omu lubúga lwe éenzu ya Múungu[‡] okwo Yeruzaléemu, yaábaanza kubabiínga abaantu áabo bakaba nibaguza ebiintu omwo.

⁴⁶ Yaábagaambila, "Gaandikilwe omu Maandiko Matakatífu nka nikwo Múungu akagaamba aáti, 'Éenzu yaanze elyáaba éenzu yo kusabilamo.' Náho íimwe, mwaázihiindwiile kuba 'enyaanga ya abasaakuzi.'"

⁴⁷ Buli chilo, Yeézu akaba naayegesa abaantu omu lubúga lwe éenzu ya Múungu. Náho abakúlu ba abagabe ba Múungu, hamo na abeégesa be ebilagilo na abanyaampala ba Abayahudi, bakaba nibaloondela akazeendele ko kumwíta,

⁴⁸ náho tibalabweene olugazi lwo kukola choóna chóona, habwo kuba abaantu bóona bakaba nibahuliiliza ebigaambo byoómwe aha bweetegeeleza buháango.

20

Yeézu naabuúziibwa habwo obuhicha bwoómwe (Matayo 21:23-27; Mariko 11:27-33)

¹ Echilo chimo, Yeézu akaba ali omu lubúga lwe éenzu ya Múungu, ali omu kubeégesa abaantu no kubagaambila Empola Nzima. Abakúlu ba abagabe ba Múungu, na abeégesa be ebilagilo, na abanyaampala ba Abayahudi ahonyini, baamwiizáho,

² baámugaambila, "Otugaambile, ago go olikukola, noogakola aha buzizi chi? Ngási, noóha alikukuha obuzizi óobu?"

³ Yaábagaambila, "Neenye niimbabuúza echigaambo chimo. Muungaambile,

⁴ obuzizi bwa Yohana kubatiza bukaluga ahali Múungu, nali bukaluga aha baantu?"

⁵ Aho, beégaambila, "Katulaagaámba nkokwo Múungu akamusiíndika Yohana kubatiza, naagaámba, 'Mbweenu, habwa chiíha timulamwiíkiliize?"

⁶ Na katulaamusubiza nkokwo obuzizi bwoómwe bukaluga aha baantu, aho abaantu bóona nibatuhoóna na amabáale, habwo kuba nibategeza nkokwo Yohana akaba ali omubási."

19:38 19:38 Osome Enzina 148:1. [‡] **19:45 19:45** *Omu lubúga lwe éenzu ya Múungu:* Habwo obusoomboozi bwooli, osome echigaambo che *Éenzu ya Múungu* omu *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile.* **19:46**
19:46 Osome Isaya 56:7. **19:46 19:46** Osome Yeremia 7:11.

⁷ Niho baálemwa, bamugalulila báti, “Titukumanya obuzizi bwoómwe bukaluga nkáhi.”

⁸ Yeézu yaábagaambila, “No óobu ínye, tiínkubagaambila na aha buzizi chi niinkola amagaambo aga.”

*Omugani gwa abalimi abazilwa
(Matayo 21:33-46; Mariko 12:1-12)*

⁹ Mala káandi, Yeézu yaázeendelela kubachwéela abaantu omugani ogu, “Hakaba heena omuuntu oómo, akabiba emizabibu omu musili gwoómwe, yaáguheélela* aha balimi. Káyaabalíle, yaazila oluzeendo omu nsi ya hala, yaamaláyo okwo ebilo bíenzi.

¹⁰ Obuchilo bwo kugesa kibwaahikile, yaámusiíndika omuzáana woómwe aha balimi abo, babone kumuha omugabo gwoómwe gwe ezabibu. Náho, abalimi abo baámutéela no kumusúbya engalo zili busa.

¹¹ “Kanyina wo omusili, yaásiindika omuzáana oóndi. Náho náwe baámutéela no kumugóola bwooli, mala baámubínga engalo zili busa.

¹² Yaámusiíndika omuzáana wa kásatu. Ogwo náwe, baámuhutáaza, baámubínga.

¹³ “Ha muheleeluko, kanyina wo omusili akagaamba, ‘Mbweénu, nzileho iínta? Entúlo ezi, niimmusiindika mutábani waanze engaanzi! Hamo lúundi ogu, nibamukúza.’

¹⁴ Náho, abo balimi kábaamubwéene, beégaambila, ‘Óogu niwe omuhuunguzi wo ogu musili. Óobu, tumwíte, obuhuunguzi bwoómwe nibuba obwéetu.’

¹⁵ Áaho, baámunaga ahéelu yo ogwo musili, baámwíta.”

Niho Yeézu yaábabúza, “Mbweénu, ogwo kanyina wo omusili alyaábakoláho áata abo balimi?

¹⁶ Alyéza na kubéeta abalimi abo, no omusili ogwo, yaáguheélela abaantu abáandi!” Obuchilo abaantu baáhuliile amagaambo ago, baágaamba, “Mazima! Ago gataákubáho.”

¹⁷ Yeézu yaábatukuliza améeso, yaábagaambila, “Mbweénu! Geena nsoonga chi amaandiko aga?

‘Ibáale éelyo baayaángile aboómbeki, nilyo lyaahiindukile kuba ibáale igazi lyo oluhazo.’†

¹⁸ “Omuuntu weéna weéna óogwo aligwa ahi ibáale elyo, naasekenyuka. Káandi, óogwo ibáale lilaamugwéela, nilimusa butúnu.”

¹⁹ Abo beégesa be ebilagilo na abakúlu ba abagabe ba Múungu, baásoombookelwa nka nikwo omugani ogu nigubagaamba boónyini. Bakaba nibeénda kumukwáata bwaangu ahonyini, náho bakatína embága ya abaantu.

*Yeézu naabuúribwa habwo kuliha oluhaambwe
(Matayo 22:15-22; Mariko 12:13-17)*

²⁰ Ha bwéecho abatégeki ba Abayahudi, baaba nibamubaandila bwooli Yeézu, baánsiíndika abacheéengelezi. Abo bacheéengelezi, bakeekola nkokwo na abaantu abagololoke. Náho, bakaba beena ensoonga yo kumukwáasa Yeézu aha bigaambo byoómwe, babone kumukwáata no kumutwáala kulégelelwa omu butegéki bwo obuhicha bwo omwaanaángwa wa Abarúumi.

²¹ Bityo, abacheéengelezi baámubúza, “Mweégesa, nitumanya nkokwo buli chigaambo éecho olikugaamba no kweégesa nichigasa. Íwe tokusaaswa obukúlu bwo omuuntu, náho nooyegesa amazima ahali bóona, batuúle nka nikwo Múungu alikweenda.

* **20:9 20:9 Yaáguheélela:** Habwa Abayahudi nko omuuntu akootesize omusili, abalimi báabo bakaba nibabagana na kanyina wo omusili omwéezo óogwo bakabonesa kuluga omu musili ogwo. † **20:17 20:17 Ibáale igazi lyo oluhazo:** Likeendelwa habwo obwoómbeki bwa Abayahudi. Likabuganisa enkuta ibili, no kukwaatilila éenzi yóona.

²² Ngási! Mbweenu, kwiingana ne ebilagilo byéetu bye Echiyahudi, nitweendélwa tusohoze oluhaambwe ahali Kaizáari,‡ nali no omuzilo kumusoholeza?"

²³ Ahonyini Yeézu yaámanya obugóbya bwáabo, yaábagaambila,

²⁴ "Nimuziinyoleke empilya ye edináali. Ensuso yo omuuntu ogu ni izína elili ahali ezi mpilya ye edináali, ne ebyo oóha?" Baámugaambila, "Ne ebya Kaizáari."

²⁵ Yeézu yaábagaambila, "Mbweenu, ebili bya Kaizáari, mumuhe Kaizáari, Ne bya Múungu, mubimuhe Múungu."

²⁶ Akasubize ako ka Yeézu kaábasobela bwooli, beésiza. Bakalemwa kumukwáasa aha magaaambo áago akagaamba omu méeso ga abaantu.

*Yeézu naayegesa habwo okuzooka kwa abáfwiile
(Matayo 22:23-33; Mariko 12:18-27)*

²⁷ Mala Abasadukayo§ bunaanka baamwiizáho Yeézu. Abasadukayo bakaba nibeegesa nkokwo abáfwiile, mazima tibakuzooka. Baámubúuza Yeézu,

²⁸ "Mweégesa, Musa akatulagila omu bilagilo byoómwe nka nikwo, kábilaaba omuuntu yaáfwa no kusiga entuúmbakazi atamuzaliile omwaana, omulumuna amuhuungule ogwo ntuúmbakazi, amuzaálile abána ayaafwíile.

²⁹ Tugaámbe, bakaba baliho abadugu musaanzu be éenda éemo. Owo kubaanza aba yaákuúmpula omukázi, no kufwa atéena kuzáala náze omwaana,

³⁰ no omudugu woómwe owa kábili [yaámuhuungula náwe yaáfwa atéena kuzáala náze omwaana.]

³¹ Kahaabaliile, owa kásatu, náwe yaámuhuungula ogwo mukázi, yaáfwa. Byaaba bityo nyini ahali bóona musaanzu, baámuhuungula mukázi ogwo, baáfwa batéena kusigaho abána.

³² Ha muheleeluko, ogwo mukázi náwe yaáfwa.

³³ Mbweenu, echilo echo cho kuzooka, ogwo mukázi alyáaba muko oóha? Habwo kuba abaséeza bakaba bali musaanzu, na buli oómo akamukuúmpula!"

³⁴ Yeézu yaábagaambila, "Abaantu bo obuchilo óobu nibakuumpula no kukuúmpulwa.

³⁵ Náho, áabo Múungu yaábabona bakwíilwe kuzoolwa kuluga omu bafwíile no kutúula omu nsi éensha, abo káandi tibalikuumpula, nali kukuúmpulwa.

³⁶ Na tichikwiíle nkokwo balyaáfwa káandi, habwo kuba balyáaba nka bamaléeka. Balyáaba abána ba Múungu, aha kuba baázoolwa.

³⁷ "No óobu Musa akamanyisa abaantu nkokwo abáfwiile balaázooka. Aha mpola ye echo chisaka echaabeele nichaáka omulilo, Omukáma akagaamba nka nikwo, 'Niwe Múungu wa Ibrahimu, Izáaka, na Yakobo.'

³⁸ Ha bwéecho, weényini ti Múungu wa abáfwiile, náho ni Múungu wa abo abali mwooyo, habwo kuba hali weényini bóona nibalama."

³⁹ Aho, abeégesa abáandi be ebilagilo baágaamba, "Mweégesa, waágaamba kuzima!"

⁴⁰ Kubaandiza obuchilo obwo, taliho ayaaleengesize kumubúuza Yeézu amabúuzo agáandi.

*Masihi niwe mutábani wa Daudi no Omukáma wa bóona
(Matayo 22:41-46; Mariko 12:35-37)*

⁴¹ Mala, Yeézu yaábabúuza abeégesa abo, "Ngási abaantu nibagaámháho báta nkokwo Masihi ni mutábani wo omukáma Daudi?"

⁴² Daudi weényini, omu chitabu che Enzina, naagaamba,

‡ 20:22 20:22 **Kaizáari:** Habwo obusoomboozi bwooli osome Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile.

§ 20:27 20:27 **Abasadukayo:** Habwo obusoomboozi bwooli osome Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile.

20:28 20:28 Osome Okwiizukwa kwe Ebilagilo 25:5-10. 20:37 20:37 Osome Okuluga 3:6.

‘Omukáma Múungu akamugaambila Omukáma waanze,*

“Oyikále olubazu lwaanze lwo obúlyo,†

⁴³ kuhika mbate ababisa baawe,
iifo ya amagulu gaawe.” ’

⁴⁴ “Aho, Daudi naamweéta weényini, ‘Omukáma’ woómwe, ha bwéecho, naahicha aáta kuba omutábani?”

Yeézu naakáama Abafarisayo

na abeégesa be ebilangilo bya Musa

(Matayo 23:1-36; Mariko 12:38-40; Luka 11:37-54)

⁴⁵ Obuchilo abaantu be embága bakaba nibamuhuliiliza, Yeézu yaábagaambila abaheémba boómwe,

⁴⁶ “Mweélige na abeégesa be ebilangilo bya Musa. Aba nibeénda kulibata omu nsése kunu bazweele enkaanzu záabo ndeehi, no kweenda kwaángaluchwa ahi ikuzo omu magulizo. Káandi boónyini beenda kwiikala omu bitébe bya abakúlu omu masomelo. Na kabalikuba babaangisize omu mazenye, beenda kwíikala áaho beékeele abatégeki.

⁴⁷ Baba nibazaáya entuúmbakazi ebiintu byáabo. Káandi, aha bugobya nibeekola kuneémbelela esaala ndeehi. Aha chilo cho omuchwaáziiko, abo nibeenaánkula omuchwaáziiko oguli muháango bwooli!”

21

Entuúmbakazi óogwo ayaasohweeze echitáambo chizima

(Mariko 12:41-44)

¹ Omwáanya ogwo Yeézu akaba achili omu lubúga lwo omu nzu ya Múungu, naaléeba, yaábona abahíte óokwo baabeele nibatamo ebigabo byáabo omu chíibo che ebigabo.

² Káandi yaábona omuhabi oómo, ayaabeele ali entuúmbakazi, naátámo omu chíibo ehela nche ibili zoónka.

³ Aho, Yeézu yaágaamba, “Niimbagaambila amazima nkokwo, ogu mukázi entuúmbakazi no omuhabi, niwe yaásohoza endeengo mpaango kuchila abáandi bóona.

⁴ Niingaamba iinti habwo kuba aba bóona, baásohoza ebigabo éebyo ne echinogóka chiche choónka cha amabonwa gáabo méenzi. Náho ogu entuúmbakazi, hamo no kuba omuhabi bwooli, yaatamo byóona éebyo alikweésiga aha bulami!”

Yeézu naahoóyela habwo okukaambulwa

kwe éenzu ya Múungu

(Matayo 24:1-2; Mariko 13:1-2)

⁵ Omuli abo baheémba, bakaba nibahoóyelela nka nikwo éenzu ya Múungu etonilwe na amabáale maluunzi, hamo ne ebiintu byo obukaani éebyo abaantu baamusoholiize Múungu. Náho Yeézu yaágaamba,

⁶ “Ebi byóona éebi mulikuleeba, haléeza ebilo éebyo tililisigalila no óobu ibáale éelyo lilisigala ha lugulu ye eliindi. Góona galyaákaambulwa!”

Yeézu naahoóyela habwe ebyaágalo biháango

ébyo ebilikwiiza

(Matayo 24:3-14; Mariko 13:1-8)

⁷ Abaantu abo baámubúuza, “Mweégesa, ebigaambo ebyo bilyáabaho ílí? Ni luméenke chi óolwo lulitwooleka nka nikwo ago geéliliza kweésulukiza?”

* 20:42 20:42 **Omukáma waanze:** Aha neemanyisa ni Yeézu Kristu. † 20:42 20:42 **Olubazu lwaanze lwo obúlyo:** Omu Bayahudi níwo olubazu lwi ikuzo no obutégeki kwiikala obúlyo. 20:43 20:43 **Osome Enzina 110:1.**

⁸ Yaábagaambila, “Mube méeso, mutaákwiiza mukabéehwa! Abaantu béenzi baléeza ahi iziina lyaanze, buli oómo aha kugaamba, ‘Niwe ínye Masihi!’ Káandi, nibagaamba, ‘Obuchilo bwo omuheleeluko, bweéliliza!’ Abaantu abo, mutaákubakulaatila!

⁹ No obuchilo óobwo mluaáhulila empola zi ichúmu, no kuteeyeeka, mutaákutiina. Ago ni lwaampaka geéze ha kubaanza, náho omuhélo gwe éensi niguba gucháli kuhika.”

¹⁰ Yeézu yaázeendelela kugaamba, “Éensi eómo elyaálwaana ne eéndi, obukáma búmo bulaálwaana no obúundi.

¹¹ Halyaábaho okuteengeta kuháango kwe éensi, na haantu bunaanka bunaanka enzala mpaango na amalwála mábi bwooli. No kuluga omu igulu, haalabaho ne emanyiso mpaango, na amahano go okutiínisa.”

Ebyaágalalo éebyo ebilikwiiza
(Matayo 10:16-20; Mariko 13:9-13)

¹² “Náho, obuchilo ago góona gacháli kubahikaho, abaantu nibabakwaáta ímwe no kubatwála omu masomelo ga Múungu muchwaaziikwe, no kubaboha omu mabóhelo, omu kubaágalaza kúbi. Na nimutwaálwa omu méeso ga abakáma na abaanaángwa, habwo kuba ímwe muli abaheémba baanze.

¹³ Nibwo obuchilo mulyaábona omwáanya gwo kuunyatula.

¹⁴ “Ha bwéecho, mutiímbye emiganya yáanyu mutaákutahwa tahwa, mutaákuteekuza bwooli amagaambo áago mulaagaamba obuchilo bwo kweéhohoola.

¹⁵ Ínye hanu, niimbáha okweétegeeze ha magaambo áago mulaagaamba, kuhicha ababisa báanyu tibalihicha kwáanga nali kuhakana.

¹⁶ “Omu buchilo obwo bwo kusohozwa aha batégeki, nimunobwa no óobu na abazéele báanyu, badugu báanyu, abaantu bo olugaanda lwéenyu, na abanywáani báanyu. Omuli ímwe abáandi nimwiítwa.

¹⁷ Abaantu bóona nibabatamwa habwo kuba muli abaheémba baanze.

¹⁸ Náho, tikakubula nóobu akasoke kámo omu mitwe záanyu!

¹⁹ Na kamuleégumya, niho mulaaháabwa obulami bwo obucha no obuchiile.”

Ebilo bye ebyaágalalo biháango omu nsi ya Yudea
(Matayo 24:15-21; Mariko 13:14-19)

²⁰ “Obuchilo mulaábona nkokwo omu chikaali cha Yeruzaléemu chaákubilwe na abalwaani bi ichúmu, niho mulaamanya nkokwo obuchilo bweéliliza áaho gulaásiisagulwa.

²¹ Aho, abo abali Yudea, beéchize aha kwiílukila omu mabaanga. Abo abali omu chikaali cha Yeruzaléemu, balugemo omwo bwaangu, na abo bali omu misili, bataákusuba omu muzihwa omu.

²² Ha kuba, ebilo ebyo, ne ebilo byo omuchwaáziiko, ebigaambo byóona éebyo ebyaayaandikilwe bibone kuhikiilila.

²³ Nimwiilóoko abakázi áabo abeena éenda na áabo baláaba niboóncha abána báabo omu bilo ebyo! Elaaba kúbi, omu nsi ezi, nihabaho ne ebyaágalalo bisaagiliize bwooli, káandi ne echihulumuko cha Múungu nichibeezila abaantu aba.

²⁴ Abaantu abáandi, balyaáyitwa aha lubáadi. Na abáandi, nibakwaátwa embohe no kutwáalwa omu nsi zóona. No omu chikaali cha Yeruzaléemu choónyini, Abanyamahaánga nibeéza no kuchitégeka, kuhika emihaanguko záabo zibe zaáhikiiliziibwe.”

Yeézu naateekelela kusuba kwoómwe
(Matayo 24:29-31; Mariko 13:24-27)

²⁵ “Nihabaho ne emanyiso omu izóoba, omu kwéezi, ne enyeyéezi. Amahaánga góona omu nsi, galyáaba no olwaágalalo aha bwo kutahwa tahwa kwiingana no omusuumo gwo okuhilila kwa amakóonzó ge enyaanza.

²⁶ Abaantu balyaáfwa bwooli emiganya ha kweéganya kuhika nibalába kwiingana no kutegeza kusaangwa na amagaambo mábi agaleéza omu nsi. Habwo kuba, amagala go omu igulu galaázugumisibwa.

²⁷ “Aho niho abaantu balaábona ínye Mutábani wo Omuuntu, niinyiza omu bwíle, nnyina obuzizi bwíinzi ni ikuzo likúlu.

²⁸ Ago góona, obuchilo galaábaanza kukolwa, mwiimeelele buligi ligi mwiinamule emitwe yáanyu, habwo kuba obuchilo bwo kuchuúngulwa kwéenyu, bweéliliza!”

*Omugani gwo omuti gwo omutini
(Matayo 24:32-35; Mariko 13:28-31)*

²⁹ Mále, Yeézu yaábagaambila abahaémba boómwe omugani, aha kugaamba, “Muleebe omuti gwo omutini, ne emiti eéndi yóona.

³⁰ Obuchilo nimubona nkokwo yaábaanza kusébuka amababi, ahonyini nimumanya nkokwo obuchilo bwe echaanda bweéliliza.

³¹ “Nikwo bilibaho hali ímwe. Obuchilo mulaábona nkokwo áago nigabaho, niho mulaamanya nkokwo obukáma bwa Múungu bweéliliza.

³² Mazima butúnu niimbagaambila nka nikwo, abaantu bo obu buchilo tibakuhwaho obuchilo amagaambo ago góona gatakeésuululukiize.

³³ Igulu ne éensi nibihwa, náho amagaambo gaanze tigalihwa nakáti.”

Kuba méeso

³⁴ “Mweélige, mutaákwíza mukalemelelwa ne ebya katóozi, obutamiizi, no okutahwa tahwa kwo omu bulami, ne echilo echo nichibeezila bwaangu

³⁵ echilo echo, chilyaábeefuumbukamo abaantu bóona omu nsi yóona.

³⁶ Ha bwéecho, mube méeso buli káanya, omu kumusaba Múungu nkokwo mwaakaáhkize kweéliga amahano ago góona agalabagwamo kuhicha mweémeelela omu méeso gaanze ínye Mutábani wo Omuuntu.”

³⁷ Omuli ebyo bilo, nyemisana Yeézu akaba naayegesa abaantu omu lubúga lwe éenzu ya Múungu, no omu chilo, akaba naazeénda kuhunila omu ibaanga lye Emizeituni.

³⁸ Buli chilo, abaantu bóona bakaba beémuka omulucheelelélwa no kuzeenda omu lubúga lwe éenzu ya Múungu, babone kumuhuliiliza.

22

Abatégeki ba Abayahudi nibaloondela

omuháanda gwo kumwíta Yeézu

(Matayo 26:1-5, 14-16; Mariko 14:1-2, 10-11; Yohana 11:45-53)

¹ Amazenye ge emikaate éezo etatiílwémo ituumbyo,* geéliliza. (Niyo elikwéetwa Paásika.)

² Abakúlu ba abagabe ba Múungu, hamo na abeégesa be ebilagilo, bakaba nibaloondela omuháanda gwo kumwíta Yeézu. Náho, bakatína habwa abaantu.

³ Aho, Isitáani lyaamuzamo Yuda óogwo akaba ayétwa Iskariote, akaba ali oómo wáabo abahaémba ba Yeézu ikúmi na bábili.

⁴ Niho, Yuda yaázeenda ha bakúlu ba abagabe ba Múungu, na ha batwaálilizi ba abalwaanila ngoma be éenzu ya Múungu. Yeehanuuzi nábo nka nikwo alaamukooba Yeézu no kumusohoza hali boónyini.

⁵ Ago, gaábasemelela bwooli, baákuundilana hamo kumuliha empilya.

⁶ Yuda yaákúunda, ahonyini yaábaanza kuloondela omwáanya gwo kubaha Yeézu obuchilo abaantu béenzi tibalaho.

* 22:1 22:1 Amazenye ge emikaate éezo etatiílwémo ituumbyo: Habwo obusoombozi bwooli osome Obusoombozi habwa Amagaambo Agagumile.

Yeézu naálya echookulya cha Paásika

hamo na abaheémba boómwe

(Matayo 26:17-30; Mariko 14:12-26; Yohana 13:21-30; 1 Abakorinto 11:23-25)

⁷ Echilo cha mbele cha amazenyi ge emikaate éezo etatiílwémo ituumbyo, chaáhika. (Nicho echilo éecho omutaámbwa gwa Paásika guhikiiliilwe kubáagwa.)

⁸ Niho, Yeézu kubasiíndika Peétero na Yohana, akabagaambila, “Muzeénde kutuloongeza echookulya cha Paásika, tubone kwíiza kulya hamo.”

⁹ Baámubúza, “Nooyeénda tuchiloongeze nkáhi?”

¹⁰ Yaábasubiza, “Obuchilo mlataahamo omu chikaali,[†] nimubugana no omukwaáta oómo, ayimukize ensúha ya améenzi. Mumukulaatile muhike omu nzu éezo alataahamo,

¹¹ mumugaambile nyineéka, ‘Omweégesa naakubuúza, “Echiseenge cha abazenyi chili nkáhi, omwo ndaalya echookulya cha Paásika hamo na abaheémba baanze?”’

¹² Aho, naabatwaála omu golofa, naabooleka echiseenge echiháango. Omwo nimusaánga chilóongize. Omwo nyini mutuloongezemo echookulya cha Paásika.”

¹³ Abaheémba abo bábili, obuchilo óobu baáhuliile ebyo, baalugáho aho, baázeenda, baásaanga byóona byaábéele nka Yeézu óokwo yaábagaambiile. Baábaanza kuloonza echookulya cha Paásika.

¹⁴ Akáanya ko kulya kaáhika. Niho Yeézu kwiikala ha luhelo, hamo ne entumwaze.

¹⁵ Yaábagaambila aáti, “Ndigiile bwooli kulya echi chookulya cha Paásika hamo neemwe ncháali ntakaágaleezwe!

¹⁶ Ha bwéecho niimbagaambila nkokwo, tiinkulya káandi kuhicha ensoonga yaáho yóona ehikiilizwe omu bukáma bwa Múungu.”

¹⁷ Ahonyini, Yeézu yeemucha echikóombe. Káyaabeele yaámazile kusiima, yaágaamba aáti, “Mutwaále ezi, munyweeleláne!

¹⁸ Niimbagaambila nka nikwo, kulugilila óobu tiinkunywa káandi evíini kuhicha áaho buliíza obukáma bwa Múungu.”

¹⁹ Káandi, Yeézu yeemucha omukaate. Káyaabeele yaámazile kusiima, yaágumenyula, yaábaha, ha kubagaambila, [“Óogu no omubili gwaanze, ogulikusohezwa ha bwéenyu. Mube nimukola mútyo, aha kunyizuka ínye!”

²⁰ Káyaabeele baámazile kulya, bityo nyini, Yeézu yeemucha káandi echikóombe echo, yaágaamba, “Evíini ezi omu chikóombe ne endagano[‡] eénsha. Múungu naagahikiiliza, habwo kuseeseka kwe enságama yaanze ha bwéenyu.]

²¹ “Náho muléebe! Engalo zo óogwo alaánnoba, zili hamo neenye nitukoza hamo.

²² Ínye Mutábani wo Omuuntu, niinzeénda kwíitwa, nko óokwo nkaba ndamuliilwe. No óobu bityo, neelóoko hali óogwo alaánnoba!”

²³ Aho, entumwa za Yeézu baábaanza kweébua, noóha hali íichwe alihicha kukola ago.

Ameégeso go obukúlu

²⁴ Haabáho empaka omu ntumwa za Yeézu, nkokwo noóha alikuteékuzwa omuli boónyini aláaba mukúlu kuchila bazeenzíbe.

²⁵ Chaamukola Yeézu kubagaambila, “Abakáma ba amahaánga agáandi baba nibabatégeka abaantu báabo lwa amagala. Abo abatégeki, baba nibesiingiza nkokwo na abeetégezwa.

²⁶ “Náho ímwe, mutaákuba mútyo. Omuli ímwe, omuuntu kaálaaba mukúlu kuchila abáandi, aábe nko omuuntu ali muto bwooli kuchila abáandi. Na kaálaaba naatégeka, aábe nko omuuntu ali omuzáana.

[†] 22:10 22:10 **Omu chikaali:** Ensoonga ni Yerusalému. [‡] 22:20 22:20 **Endagano:** Habwo obusoombooji bwooli osome *Obusoombooji habwa Amagaambo Agagumile.*

²⁷ Mbweenu! Noóha ali mukúlu bwooli? No óogwo ali aha luhelo naálya, nali óogwo alikuléeta ebyookulya? Niinzila iínti no ogwo ali aha luhelo naálya! Náho, íinye ndi ahagáti yáanyu, nko omuzáana wéenyu.

²⁸ “Íimwe, omwáanya gwóona óobu mbele niindeengeswa, mubele muli hamo neenye.

²⁹ Ha bwéecho, niimbakola abatégeki omu bukáma bwaanze, nko óokwo Táata waanze yaáncosile kuba omukáma.

³⁰ No omu bukáma bwaanze, nituba nitulya ebyookulya no kunywa hamo, na nimwiikala aha bitébe byo obutégeki, nimutégeka Abaiziraeli ne engaanda záabo ikúmi ne ébili.”

*Yeézu naabáasa nka nikwo Simoni Peétero naamwaánga
(Matayo 26:31-35; Mariko 14:27-31; Yohana 13:36-38)*

³¹ Yeézu yaágaamba, “Íiwe Simoni, íiwe Simoni! Omanyé kuzima nkokwo Isitáani lyeékililiziibwe kubaleengesa mwéena. Nikuba nko kweelula omuchele.

³² Náho, naákusabiile hali Múungu, nkokwo otaákulekaho okwiikiliza kwaawe. Na káandi koólaaba waángwiile omu magulu, ozeénde kubaha amagala bazeenzi baawe.”

³³ Náho, Simoni yaámusubiza, “Íiwe, Mukáma wéetu! Íinye ndi buligi ligi kuzeenda kubohwa hamo neewe omu ibóhelo, no óobu kwítwa hamo neewe!”

³⁴ Yeézu yaámugaambila, “Íiwe Peétero! Niinkugaambila nkokwo, leélo enkoókolomi tekukoókoloma, otakanyaángile entúlo isatu nka nikwo tokuúmmanya!”

Agaayaandikilwe habwa Yeézu nigakolwa óobu

³⁵ Káyaabaliile, Yeézu yaábúuza abaheémba boómwe, “Obuchilo naábasiíndikile mutéena enfulebe ye empilya, nali omugugu, nali ebilaátu, ngási mukabulilwa choóna chóona?” Baámusubiza, “Mmahi!”

³⁶ Yeézu yaábagaambila, “Náho óobu, kaálaaba omuuntu ayina enfulebe ye empilya, nali omugugu, abitwáale. Na kaálaaba atéena lubáadi, aguze ebebo yoómwe, abone kulugula lúmo.

³⁷ Habwo kuba chaandikilwe, ‘Akabalwa hamo na abakola bihenó.’ Ago magaambo gakaandikwa ha bwaánze. Niimbagaambila amazima iínti ni lwaampaka kuhikiilizwa hali íinye, nágo gali héehi kukolwa óobu.”

³⁸ Abo baámugaambila, “Íiwe Omukáma wéetu! Léeba! Aha heena embáadi ibili.” Náwe yaágaamba, “Mubileke ebyo.”

*Yeézu naaneembelela Múungu omuli Getisemane
(Matayo 26:36-46; Mariko 14:32-42)*

³⁹ Yeézu yaalugáho aho, yaázeenda ahi ibaanga lye Emizeituni, nko óokwo yaabele amanyiile. Na abaheémba boómwe bakaba nibamukulaatíla.

⁴⁰ Káyaahikile ahi ibaanga elyo, yaábagaambila, “Mumusabe Múungu, nka nikwo mutaákwiiza mukaza omu bileengeso.”

⁴¹ Niho, kubaleka aho, akeelila akáanya káche, nko obula bwo kunaguza ibáale. Yaáteela ebizwi, yaámusaba Múungu aáti,

⁴² “Íiwe Táata! Koólaayeénda, onyihileho echikóombe echi cho olwaágálalo. Náho, buli éecho olikweenda íiwe, chikolwe. Náho chitaákuba éecho ndikweenda íinye!”

[

⁴³ Aho, maléeka kuluga omu igulu yaámwiisulukiza Yeézu, yaamutamo amagala.

⁴⁴ Yeézu akaba ayina obusaasi bwo olwaágálalo luháango bwooli, yaáguma kumusaba Múungu aha chihika. Empiita yoómwe, yaásusana na amatoónya go obwáamba, yaaba neetoónya ahaansi omu itaka.]

⁴⁵ Na káyaamazile kumusaba Múungu, yaáyemeelela, yéeza aha baheémba boómwe, yaábasaanga bahuniile ha kuba bakaba beene entiimba.

⁴⁶ Yaábagaambila, “He! Ha bwaáchi muhuníle? Mwiimuke! Mumusabe Múungu, mutaákwiiza mukaza omu bileengeso.”

Yeézu naakwaátwa

(Matayo 26:47-56; Mariko 14:43-50; Yohana 18:3-11)

⁴⁷ Obuchilo Yeézu akaba acháli naagaamba ebyo, baamwiizáho abaantu béenzi. Abaantu aba, bakeebeembelelwa na Yuda, oómo wáabo wa abaheémba boómwe ikúmi na bábili. Niho, Yuda yaámwiililila héehi Yeézu, abone kumunyeégela.

⁴⁸ Yeézu yaámugaambila, “Íwe Yuda! Ngási, noomukoóngá Mutábani wo Omuuntu ha kumunyeégela?”

⁴⁹ Abaheémba ba Yeézu, obuchilo kábaabweene okwo bilaába, baámubúza, “Íwe Omukáma wéetu! Ngási, tubatemaateme ne embáadi?”

⁵⁰ Ahonyini, oómo wáabo yaámuteela omuhálila wo omugabe omukúlu no lubáadi, yaámutema okutwi kwo obúlyo.

⁵¹ Yeézu yaágaamba, “Mubileke ebyo!” Yaakukoláho okutwi kwo omuhálila ogwo, yaámuchiza.

⁵² Omuli abo baantu áabo bakéeza kumukwáata Yeézu, bakaba balimo abakúlu ba abagabe ba Múungu, na abakúlu ba abasilikale be éenzu ya Múungu, hamo na abanyaampala ba Abayahudi. Yeézu yaábabúza, “Ímwe! Ha bwaáchi mwéeza ne embáadi ne engoligo, nkoóti mweézila omunyagiilizi?”

⁵³ Ha bwaáchi buli chilo, tukaba nitusíba hamo omu nzu ya Múungu, na timulaankuúmizeho! Náho óobu, nibwo obuchilo bwéenyu, obuchilo bwo okutégeka kwe ensiimbaazi.”

⁵⁴ Ahonyini, abo baantu baámukwáata Yeézu, baámutwáala omúka yo omugabe mukúlu. Peétero yaábakulaatila haláho.

Peétero naamwaánga Yeézu

(Matayo 26:57-58; Mariko 14:53-54, 66-72; Yohana 18:12-18, 25-27)

⁵⁵ Akáanya abo baantu baáhika ha lubuga lwe eéka, baáhéemba echikoome, beékala. Peétero náwe, yéeza omuli abo yeekala hamo nábo.

⁵⁶ Ne echikoome echo chaámumulika, no omuzaánakazi oómo yaámuleeba ha kumukómela, yaágaamba, “Mazima ugu muuntu, akaba ali hamo náze.”

⁵⁷ Náho Peétero yaáyaanga, “Íwe mukázi! Tiínkumumanya!”

⁵⁸ Káyaabaliile káche, omuuntu oóndi yaámubona Peétero, yaámugaambila, “Neewe oli muzeenzi wáabo.” Náho Peétero yaámusubiza, “Íwe mwoózo! Tí ínye!”

⁵⁹ Káyaabeele yaáhiingwiile esáaha eémo eéti, omuuntu oóndi yaámukomeenteleza, “Omu mazima, ugu muuntu akaba ali hamo náze! Habwo kuba weényini náwe no omu Galiláaya!”

⁶⁰ Náho Peétero yaámusubiza, “Íwe mwoózo! Áago olikugaamba, tiínkugumanya!”

Acháali naagaamba ago, ahonyini enkoókolomi ekoókoloma.

⁶¹ Omukáma yaámweechebuka, yaámuleeba Peétero aha méeso. Ahonyini, Peétero yeézuka ago magaambo go Omukáma gi yaámugaambiile, “Leélo, enkoókolomi etakakoókolomile, noóba waányogile entúlo isatu.”

⁶² Aho, Peétero yaásohola ahéelu, yaábaanza kuchula ha ntíimba na amaziga méenzi.

Abachuungi nibamugaya Yeézu

(Matayo 26:67-68; Mariko 14:65)

⁶³ Abakwaáta abo abakaba nibamweekomya Yeézu, baaba nibamusekeélela. Hamo na ago, bakaba nibamuteéla bwooli.

⁶⁴ Baámusweekelela aha méeso, ha kumugaambila buli ntúlo, “Gaámba obubáasi! Noóha óogwo ayaákuteela?”

⁶⁵ Baáguma kumuzuma ha magaambo méenzi go kulyoogweeza.

Yeézu naalegelelwa omu méeso ga abakúlu

(Matayo 26:59-66; Mariko 14:55-64; Yohana 18:19-24)

⁶⁶ Obuchilo bwo omulucheelelwa, Itégekelo lya abanyaampala bóona ba Abayahudi§ beékobya. Omu Itégekelo éelyo hakaba heena abakúlu ba abagabe ba Múungu, na abeégesa be ebilangilo. Yeézu yaáleetwa omu méeso gáabo. Niho baámubúuza,

⁶⁷ “Íwe! Koólaaba níwe Masihi, otugaambile.”

Yeézu yaábasubiza, “Mazima naakubagaambíile, timwaákukuunzile.

⁶⁸ Na kinakubabuulize, timwaákuunsubiize.

⁶⁹ Náho kubaandiza óobu, ínye Mutábani wo Omuuntu níimba nnyikeele olubazu lwo obúlyo* lwa Múungu wo obuzizi bwóona.”

⁷⁰ Bóona, baámubúuza Yeézu káandi, “Ha bwéecho, íwe oli Mutábani wa Múungu?” Yeézu yaábasubiza, “Ha bwaáchi ímwe nyini mwaágaambile nkokwo ínye nínye!”

⁷¹ Ahonyini, abakúlu abo baágaamba, “Mbwéenu! Nitweendela chi obwaátuzi obúundi? Léeba íchwe boónyini twaáhuliile echigaambo echi kuluga aha munwa gwoómwe weényini!”

23

Yeézu naatwaálwa hali Pilato

(Matayo 27:1-2, 11-14; Mariko 15:1-5; Yohana 18:28-38)

¹ Kábaabalíile, abakúlu abo bóona ba Abayahudi baáyemeelela, baámutwáala Yeézu hali Pontio Pilato, óogwo ayaabeele ali omwaanaángwa wo omu nsi ya Yudea.

² Baábaanza kumulegelela ha busaaye omu kugaamba, “Omuuntu ugu, twaámubona naasíisa echaalo chéetu ha kuba naayaangila abaantu nkokwo bataákutoba oluhaambwe hali Kaizáari, na naagaamba nkokwo weényini niwe Masihi, omukáma.”

³ Niho, Pilato yaámugaambila Yeézu, “Ngási, níwe omukáma wa Abayahudi?”

Yeézu náwe yaágaamba, “Mbwéenu kawachegaambila íwe nyini!”

⁴ Aho, Pilato yaábagaambila abakúlu ba abagabe ba Múungu, hamo ne echipípi cha abaantu, “Omuuntu ugu, tihaliho echiheno choóna chóona éecho naábona hali weényini.”

⁵ Abaantu abo, baákomeenteleza kugaamba, “Léeba! Ha byeégeso byoómwe, naaleéta omusuniko ha baantu! Akabaandiza óokwo Galiláaya, na yaábisaámbeeze kuhicha éensi ezi yóona ya Yudea.”

⁶ Obuchilo óobwo Pilato yaáhuliile ago, yaábúuza kaálaaba Yeézu no omu Galiláaya.

⁷ Na káyaamanyile nkokwo weényini no omu Galiláaya wo obutégeki bwa Herode, yaámusiíndika hali Herode habwo kuba ebilo ebyo, Herode akaba ali okwo Yerusaléemu.

Herode naamubuúliliza Yeézu

⁸ Akáanya Herode yaamubwéene Yeézu, akanulilwa bwooli ha kuba akaba yaáhuliile empola zoómwe. Na ha bilo bíinzi akaba ategeza kumubona, abone kuleeba emanyiso ezo alaakola Yeézu.

⁹ Herode yaámubuúliliza Yeézu ha mabúuzo méenzi. Náho Yeézu talamusubiize chigaambo.

§ 22:66 22:66 *Itégekelo lya abanyaampala bóona ba Abayahudi:* Habwo obusoombozi bwooli, osome echigaambo cha Itégekelo lya Balusiingo ba Abayahudi omu Obusoombozi habwa Amagaambo Agagumile.

* 22:69 22:69 *Nnyikeele olubazu lwo obúlyo:* Ensoonga yaáho no kuháabwa obutégeki ni ikuzo.

¹⁰ Abakúlu ba abagabe ba Múungu na abeégesa be ebilangilo bakaba baliho, baaba nibamulégelela Yeézu kúbi.

¹¹ Mara Herode na abalwaanila ngoma boómwe baábaanza kumugaya. Nibamusekeélela, baámweechuma enkaanzu nduunzi ye echikáma. Káyaabaliile, Herode yaámusubya Yeézu hali Pilato.

¹² Na buluga echilo echo, Herode na Pilato bakaba abanywáani, náho bakaba banobeéne aha bubaandizo.

Pilato naakuúnda nkokwo Yeézu ayitwe

(Matayo 27:15-26; Mariko 15:6-15; Yohana 18:38–19:16)

¹³ Káyaabaliile, Pilato yaábabuganisa abakúlu ba abagabe ba Múungu, abatégeki ba Abayahudi, hamo na abaantu bo omu muzihwa.

¹⁴ Yaábagaambila, “Mwaándeetela omuuntu ogu, nimugaamba nkokwo naabasunika abaantu. Mumanye kuzima nkokwo naámubuúliiize omu méeso géenyu. Na aha kulégelela kwéenyu kwóona, tihaliho echiheno choóna chóona éecho naábona hali weényini.

¹⁵ Bityo Herode náwe, takachibweene echiheno hali weényini. Niyo ensoonga yaámusubya hali íchwé. Mumanye kuzima nkokwo omuuntu ogu, tihaliho echigaambo echi yaákola, éecho echihikize ayitwe!

¹⁶ Ha bwéecho niimmukona óobu, niho ndaámulekulila.”

[¹⁷ Buli chilo chikúlu cha Paásika, Pilato akaba ayeendelwa abalekulile abaantu embóhe eémo.]

¹⁸ Abaantu abo bóona, baáhámuka hamo omu kugaamba, “Omwiíheho omuuntu ogu! Otuchiíngulile Baraba!”

¹⁹ Na Baraba ogwo, akaba abohilwe omu ibóhelo habwo kuba akaléeta omusuniko muháango omu muzihwa, no kwiita.

²⁰ Pilato, akaba naayeénda kumulekulila Yeézu, chaaletelela káandi weényini kugaamba na abaantu abo.

²¹ Náho, baáguma kutéela eyoombo, “Mubaámbe ha musalaba! Mubaámbe ha musalaba!”

²² Yaágaamba nábo káandi entúlo ya kásatu, “Ímwe mulamanya! Yaákola ntaambala chi? Ha bwaáchi tiínkabwéene echigaambo choóna chóona hali weényini éecho echihikize ayitwe! Ha bwéecho niimmukona óobu, niho nimulekulila.”

²³ Náho, abaantu abo baáguma kutéela eyoombo bwooli nka nikwo Yeézu abaámbe ha musalaba. Nikwo, eyoombo záabo zaásiinga.

²⁴ Niho, Pilato yaálamula kumuchwaáziika nkokwo abakolele Abayahudi abo nka nikwo bakaba nibamusaba.

²⁵ Yaábachiíngulila Baraba kwiingana no okusaba kwáabo, nóobwo akaba abohilwe habwo kuleételela omusuniko muháango omu muzihwa, no obwíisi. Yaálamula kubaha Yeézu babone kumukola nko óokwo balikweenda kwiingana no kutóonga kwáabo.

Yeézu naabaámbe aha musalaba

(Matayo 27:32-44; Mariko 15:21-32; Yohana 19:17-27)

²⁶ Akáanya abalwaanila ngoma bakaba nibamutwáala Yeézu kumwíta, baábugana no omuuntu oómo, izíina lyoómwe Simoni, wo omuzihwa gwa Kurene.* Ogwo Simoni, akaba naaluga omu musili. Aho, baámukwáata, baámutweeka omusalaba gwa Yeézu. Yaázeenda agwiímukize kunu naamukulaatila Yeézu.

²⁷ Abaantu béenzi bakaba nibamukulaatila Yeézu. Omuli abo, abakázi bakaba nibamuchulila ha ntíimba.

* 23:26 23:26 **Kurene:** No omutúulo ogukaba guli Chiziba cha Ntumwa omuli Afrika.

²⁸ Yeézu yaábechebuka, yaábagaambila, “Íimwe bakázi ba Yeruzaléemu! Mutaanchulila! Náho, mweéchulilile íimwe nyini, hamo na abáana báanyu!

²⁹ Mumanye ha mazima nkokwo omu bilo ebilikwiiza, abaantu nibagaamba, ‘Beena omugisa abakázi áabo bali abaguumba. Beena omugisa áabo abataloónkize!’

³⁰ Mala, balyaáhamukila amabaanga báti, ‘Mutugwéele!’ Balyaáhamukila emigoongo báti, ‘Mutusweékelele!’

³¹ Habwe ensoonga, kábilaaba ebyo nibikolwa ha muti mubisi, ngási nibibaho bita ha muti gwoómile?”

³² Ha buchilo obwo, hakaba heena abazilwa bábili. Abalwaanila ngoma bakaba nibamutwáala Yeézu na abazilwa abo, bazeénde kumwíta hamo nábo.

³³ Baáhika ahaantu áaho halikwéetwa “Oluhaanga lwo Omútwe,” baámubaamba Yeézu ha musalaba. Baábaamba abazilwa abo bábili, buli oómo omusalaba gwoómwe, oómo olubazu lwo omukóno gwo obúlyo gwa Yeézu, no oóndi olubazu lwoómwe lwo obumoso.

³⁴ Yeézu yaágaamba, “Íiwe Táata! Obaganyile! Habwo kuba aga gi balikukola, tibakugasoombookelwa.” Abalwaanila ngoma abo baáyesa olweeso† lwi ibaando aha kubagana ebizwáalo bya Yeézu.

³⁵ Abaantu bakeemelela áaho nibaléeba. Bakúlu ba Abayahudi, baábaanza kumugaya Yeézu omu kugaamba, “Léeba akachuúngula abáandi! Mbwéenu! Keélaaba weényini niwe Masihi óogwo ayaatooziibwe na Múungu, ayechuungule weényini!”

³⁶ Abalwaanila ngoma nábo, baámugaya. Bakaba nibamwiililila, babone kumuha evíini esaankameele.

³⁷ Bakasubiilila kumugaambila, “Koólaaba íiwe oli omukáma wa Abayahudi, oyechuungule íiwe nyini!”

³⁸ Na aha lugulu aha mútwe gwoómwe, baatáho echibaáho cha amaandiko, gaandikilwe gáti, “OGU NIWE OMUKÁMA WA ABAYAHUDI.”

³⁹ Oómo wáabo omu bazilwa abo bábili, yaámuzuma Yeézu omu kugaamba, “Ngási íiwe níiwe Masihi? Mbwéenu! Oyezune íiwe nyini! Neechwe, otuchuúngule!”

⁴⁰ Náho, muzeenziwe yaámuchaáhukila ha kumukaama ha kugaamba, “Ngási, íiwe tokumutína Múungu obuchilo neewe noochwaaziika kufwa nka weényini?”

⁴¹ Náho íichwe, twaáchwaaziikwa ha mazima, kwiingana ne ebikolwa byéetu. Náho ogu, takozile echiheno choóna chóona.”

⁴² Mara, yaágaamba, “Íiwe Yeézu! Obuchilo óobwo olaazamo omu bukáma bwaawe, neenye olaanyizuka!”

⁴³ Yeézu yaámusubiza, “Mazima butúnu niinkugaambila, leélo ezi nituba hamo omu Butúulo bwo Kunulilwa.”

Yeézu naakába

(Matayo 27:45-56; Mariko 15:33-41; Yohana 19:28-30)

⁴⁴ Obuchilo nke esáaha mukáaga zíti nyemisana, haaba ne ensiimbaazi éensi yóona kuhicha esáaha mweenda,

⁴⁵ habwo kuba izóoba likaláala. Ni ichiíngilizo elyaabeele lisiikile ahaantu ahatakatífu omu nzu ya Múungu, ahonyini lyaáteemukamo ha binogóka bibili.

⁴⁶ Niho Yeézu yaáchula ahi iláka liháango, “Íiwe Táata! Omu ngalo zaawe naákuheéleza omwooyo gwaanze.” Káyaabeele yaámazile kugaamba aátyo, omwooyo gwoómwe gwaahwámo.

23:30 23:30 Osome Hosea 10:8. † **23:34 23:34 Baáyesa olweeso:** Bakaba bataho otuti óotwo tukaba twiina oluméenko nali amabáale ageene amazína omu chiseme, kuba abasilikale batwaále éecho chilaágweela hali weényini.

⁴⁷ Omwiímeelelezi wa abalwaanila ngoma abo akabona byóona éebyo ebyáagwa. Niho yaákuza Múungu omu kugaamba, “Ha mazima, omuuntu ogu takozile echiheno choóna chóona!”

⁴⁸ Abaantu bóona, kábaabweene ebyáagwa ebyo, baásuba omúka owáabo, nibeeteéla aha kalezi káabo aha ntímba.

⁴⁹ Na bóona áabo abaamumanyile Yéézu, bakaba beémeeliile haláho káche, na bakabona ebyo byóona ebyáagwa. Omuli abo abaabeele beémeeliile, bakaba balimo na abakázi áabo baabeele nibamukulaatíla kuluga omu nsi ya Galiláaya.

Yozéfu omunya Arimatea naamuzúka Yéézu

(Matayo 27:57-61; Mariko 15:42-47; Yohana 19:38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Hakaba haliho omuuntu oómo, izíina lyoómwe Yozéfu, wo omu iboma lya Arimatea, omu nsi ya Yudea. Yozéfu akaba ali oómo wáabo wa abakúlu ba Abayahudi. Náho talakuundileene na bazeenzíbe ha chigaambo echo cho kumwíta Yéézu, ha kuba akaba ali omuuntu ayetegeeliize no omugololoke omu méeso ga Múungu. Na káandi akaba ategamiliile obukáma bwa Múungu bwiíze.

⁵² Niho, Yozéfu yaázeenda kumusaba Pilato nkokwo atwaále omutúumbi gwa Yéézu.

⁵³ Pilato káyekiliize, Yozéfu yaázeenda kuguhanaantula kuluga ha musalaba. Yaátaandika kuguziíngilila isáanda, káyaabaliile, yaáguziika omu mbi eyaabeele esumilwe aha luchili.† Omu mbi omwo, hatakaziikilwe omuuntu weéna weéna omugati.

⁵⁴ Echilo echo, chikaba chili echilo cho kweéloonza.‡ Ne echilo che Endaálíkizo, chikaba chili héehi kubaanza.

⁵⁵ Abakázi abo abeezile hamo na Yéézu kuluga Galiláaya, baázeenda hamo na Yozéfu aha mbi. Baázibona eémbi, na nka nikwo omutúumbi gwa Yéézu óokwo gwaályaámikizwe omugati.

⁵⁶ Kábaabalíle, baásuba omúka, baáloonza amazuta ne emizeeze.* Náho baáhuumula ha chilo che Endaálíkizo, nke echilagilo cha Abayahudi nko óokwo chilikulagila.

24

Yéézu naazóoka

(Matayo 28:1-10; Mariko 16:1-8; Yohana 20:1-10)

¹ Obuchilo bwo omulucheelelélwa echilo cha Habwooyo, abakázi abo baázeenda aha mbi. Bakaba beemukize emizeeze éezo baaloongíze.

² Ne elyo ibáale liháango likaba lichilingile eémbi, baálisaanga lyaáhilingisiibwe aha mpelo.

³ Niho, baataahámo omugati. Náho baásaanga omutúumbi gwo Omukáma Yéézu, gutalimo.

⁴ Echigaambo echi chaabaha okutahwa tahwa bwooli. Akáanya bachaáyagalala báti, ahonyini héehi nábo, baáyemeelela abakwaáta bábili, bazweele ebizwáalo bilikweela pee!

⁵ Abakázi abo kábaabweene ebyo, baákwáatwa obutíini buháango. Beénama, kuhicha obuso bwáabo ahaansi.

Náho, abakwaáta abo baábagaambila, “Kanimuloónda ali mwooyo aha bafwiile?”

⁶ Taliho káandi aha! Yaázookile! Ngási, timukwiizuka ago magaaambo yaábagaambiile óobu akaba acháali Galiláaya,

† 23:53 23:53 Obuteéka bwa Abayahudi bwo kuziika abaantu, bakaba nibabata abáfwiile omu nyaanga na kutaho ibáale aha chisasi. Eémbi ya Yéézu ekaba eli omu nyaanga. § 23:54 23:54 *Echilo cho kweéloonza:* Habwo obusoomboozu bwooli, osome echigaambo che Endaálíkizo omu Obusoomboozu habwa Amagaambo Agagumile.

* 23:56 23:56 *Amazuta ne emizeeze:* Zikaba zili habwo kuhuumbika aha mutuumbi gwa Yéézu. 23:56 23:56 Osome Okwiizukwa kwe Ebilagilo 5:12-15.

⁷ ‘Iinye Mutábani wo Omuuntu, ni lwaampaka nsohozwe omu ngalo za abaheni, na nibaambaamba aha musalaba. No óobu bityo, echilo cha kásatu, niinzóoka!’ ”

⁸ Abakázi abo, bageezuka ago magaambo ga Yeézu.

⁹ Ha bwéecho, baalugáho aha mbi. Baázeenda kugagaamba áago góona aha ntumwa za Yeézu ikúmi no oómo, hamo na bóona abáandi.

¹⁰ Na abakázi abo, nibo aba: Mariamu omunya Magidala, na Yoana, na Mariamu nyina wa Yakobo, hamo na abakázi abáandi áabo bakaba hamo nábo.

¹¹ Náho, káandi baágaamba éebyo byóona aha ntumwa za Yeézu, entumwa baábibona nke ebitéena ensoonga, tibalabeesigile abakázi áabo aha mpola éezo.

¹² Ha bwéecho, Peétero yaáyemeelela ahonyini, yeeluka kuza aha mbi. Yaáhika aha mbi, yaataahámo omugati, yeénama kuleeba, yaábona isáanda éelyo baamuziikilemo Yeézu, bilimo byoónyini byoónka. Yaalugaho áaho, ali omu kusobelwa bwooli.

*Yeézu naabeesuúlulukiza abaheémba bábili
(Mariko 16:12-13)*

¹³ Ha chilo echo nyini cha Habwooyo, abaheémba bábili ba Yeézu bakaba bali omu luzeendo lwo kuzeenda omu mugoongo gwa Emau. Omutúulo ogwo, guli nko kulibata esáaha ibili zíti kuluga Yeruzaléemu.

¹⁴ Bábili abo, bakaba nibazeénda nibeetekelela empola za amagaambo góona áago agagwiile.

¹⁵ Obuchilo bakaba bacháali nibatekelela aga, Yeézu weényini yéeza, yaálibata hamo nábo.

¹⁶ Baámubona, náho Múungu akabakola bataákumumanya nkokwo ni Yeézu.

¹⁷ Yaábabúza, “Nimutekelela magaambo chi kunu nimulibata?”

Baáyemeelela, obuso bwáabo nibwooleka entíimba.

¹⁸ Oómo wáabo, iziina lyoómwe ni Kileopa, yaámusubiza, “Ngási, omu chipípi cha abaantu bóona abaabeele bali Yeruzaléemu, níwe weénka omuzenyi otakahuliile góona áago agagwiile aho ebilo éebi?”

¹⁹ Yeézu náwe yaábasubiza, “Ni magaambo chi ago?”

Baámusubiza, “Íichwe nitutekelela byóona éebyo bamukolíile Yeézu Omunyanazaréeti. Abaantu bóona, no óobu na Múungu, bakabona nkokwo weényini no omubáasi, habwo kuba ebikolwa byoómwe na amagaambo goómwe gakaba geena obuhicha bwooli.

²⁰ Náho, abakúlu ba abagabe ba Múungu, na abatégeki béetu, baámusohozwa, achwaaziikilwe kufwa. Kábaabalíile, baámwíta ha kumubaamba ha musalaba.

²¹ Na weényini niwe twaámutegiize nkokwo alaátuchuúngula Abaiziraeli. Náho óobu, buluga ago góona gagwiile, leélo ne echilo cha kásatu.

²² “Hamo ne ebyo, abáandi abakázi omuli íichwe baátukaamaaza, habwo kuba leélo obuchilo bwo omulucheelelélwa, baázeenda aha mbi,

²³ baásaanga omutúumbi gutalimo omugati. Béeza kutugaambila nkokwo beesulukizwa na bamaléeka, abo baábagaambila nkokwo Yeézu ali mwooyo!

²⁴ “Mále, abáandi omuli íichwe baázeenda aha mbi, baásaanga byóona ni nka nikwo abakázi abo baátugaambila. Nábo bityo nyini, tibalagubwéene omutúumbi.”

²⁵ Yeézu yaábagaambila, “Íimwe basílu! Ha bwaáchi timukuhicha kwiikiliza buli áago gaagaambilwe na ababási?”

²⁶ Ngási, ti Masihi akaba ahikiiliilwe kulabila ebyaágälazo ebyo byóona, atakazíile omu ikuzo lyoómwe?”

²⁷ Niho, Yeézu kubasoomboolela amagaambo ago góona agaayaandikilwe ageene empoláze, kubaandiza omu Maandiko ga Musa na aga ababási abáandi bóona.

²⁸ Niho beeliliza omu mugoongo óogwo baabeele nibazeénda. Náwe Yeézu yeekola nka acháli naazeendelela no oluzeendo.

²⁹ Náho, baámuneémbelela bwooli, “Yikala hamo neechwe aha! Léeba ensiimbaazi neeyiza, ni izóoba lyáagwa.”

Niho, Yeézu yaataahámo omu nzu, abone kwiikala hamo nábo.

³⁰ Káyaabaliile beékala hamo ha luhelo niho Yeézu yeemucha omukaate, yaásaba no kusiima, yaágumenyula, yaaba naabaha.

³¹ Ahonyini, Múungu yaábakola kumanya nkokwo ni Yeézu. Náwe ahonyini yaabahwáho aha méeso.

³² Beébuuza, “Akáanya ako yaaba naagaámbe gaamba neechwe omu muháanda, ha kutusoomboolela agali omu Maandiko Amatakatíifu, mbwéenu kitwaahulila nko omulilo gwaáyaka omu miganya yéetu?”

³³ Ha buchilo obwo nyini baáyemelela, baásuba Yeruzaléemu. Baábugana ne entumwa za Yeézu ikúmi ne eémo beékobyá hamo na abáandi.

³⁴ Bóona bakaba nibabagaambila bábili áabo omu kugaamba, “Na amazima nkokwo Omukáma wéetu yaázooka! Yaámweesuululukiize Simoni!”

³⁵ Niho nábo kubasoomboolela bazeenzi báabo buli áago agagwiile omu muháanda. Baábagaambila nka nikwo baabweene kumumanya Yeézu obuchilo naabamenyulila omukaate.

*Yeézu naabeesuúlulukiza abaheémbe ikúmi no oómo
(Matayo 28:16-20; Mariko 16:14-18; Yohana 20:19-23; Amakúlu ge Entumwa 1:6-8)*

³⁶ Obuchilo abaheémbe áabo ba Yeézu bakaba bacháli bachaáhooyela empola ye éebyo, ahonyini Yeézu náwe, yaáyemelela ahagáti yáabo. Yaábagaambila, “Mube no obuhóolo!”

³⁷ Beékaangwa, baátína bwooli, habwo kuba bakeéteekuza nkokwo baábona omuzimu.

³⁸ Náho, Yeézu yaábagaambila, “Ha bwaáchi mwaázululukwa! Kamwaábéele ne enteenga teenga omu miganya yáanyu?”

³⁹ Muundébe emikono yaanze na amagulu gaanze, niho mumanye nkokwo nínye! Muunkúumye! Mweélebele ímwe nyini! Ha kuba omuzimu tigwína mubili, nali amagúfa, nko óokwo mulikuleeba nnyinabyo.”

⁴⁰ Obuchilo Yeézu káyaamazile kubagaambila ago, yaábooleka emikono na amagulu.

⁴¹ Abaheémbe boómwe, bakanulilwa bwooli, kuhicha tibalakuunzile nka nikwo ebyo byóona na amazima. Baásobelwa bwooli.

Niho, Yeézu yaábabúuza, “Ngási aha heena ehookulya choóna chóona?”

⁴² Baámuha echinogóka che eénfwi eyaabeele eyokizwe.

⁴³ Yaáchanaánkula, yaáchilya omu méeso gáabo.

⁴⁴ Yaábagaambila, “Obuchilo mbele nchili hamo neemwe, mbele niimbagaambila amagaambo góona áago agaándikilwe ha bwaánze ni lwaampaka gahikiilizwe: agaándikilwe omu bilagilo bya Musa, no omu maandiko ga ababáasi, no omu chitabu che Enzina.”

⁴⁵ Aho, Yeézu yaábakola kumanya Amaandiko Matakatiifu.

⁴⁶ Káandi yaábagaambila, “Gaandikilwe nka nikwo, Masihi naayeéndelwa kwaágazibwa ne echilo cha kásatu, alyaázooka kuluga omu bafwíle.

⁴⁷ Na nka nikwo, abaantu ba amahaána góona, kubaandiza Yeruzaléemu, boólekeélelwe nka nikwo batamwe ebiheno byáabo, babone kuganyilwa.

⁴⁸ Ímwe mwaáyatula amagaambo ago.

⁴⁹ “Muléebe! Niimbasiindikila Omwooyo Mutakatíifu nka Táata waanze omulago ogwo yaabeésagiize. Náho, muliindilile omu iboma óomu kuhicha obuchilo óobwo mulaaháabwa obuzizi óobwo buleéza kuluga omu igulu.”

*Yeézu naalelema kuza omu igulu
(Mariko 16:19-20; Amakúlu ge Entumwa 1:9-11)*

⁵⁰ Káyaabaliile, Yeézu yaábeebeembelela abaheémba boómwe kuhicha kuhika omu muzihwa gwa Betania. Akáanya kabaahikile aho, yeemucha emikonóye aha lugulu, yaábafuuha.

⁵¹ Na káandi akaba acháli naabafúuha, yaábaleka, yaaba naalelema kuzeenda omu igulu.

⁵² Aho, baámulamya. Baásuba Yeruzaléemu, nibanulilwa bwooli.

⁵³ Beékala aha nzu ya Múungu, nibamukúza Múungu.

Empola Nzima za Yeézu Kristu nko óokwo zayaandikilwe na Yohana Obweébeembezi

Yohana akaba ali oómo omuli abo baheémba ikúmi na bábili bo mwa Yeézu. Akaandika echitabu echi abone kuhweela abeekiliza bóona, Abayahudi na abaantu abáandi áabo abaamwiikiliize Yeézu. Talayaandikile empola zo obulami bwa Yeézu weénka, náho naateekelela hamo ne empola ze eméenke nyínzi éezo Yeézu akakola, na ameégeso áago akeégesa. Amagaambo ago góona nigooleka nka nikwo, Yeézu akaba atali omuuntu kwoónka, náho káandi akaba ali Múungu.

Echitabu echi Yohana naabaánza omu kukomeenteleza nka nikwo Yeézu niwe echigaambo cha Múungu. Káandi naagaámbe nka nikwo olufu lwoómwe ne echitáambo éecho echilikuchuúngula abaantu kuluga omu biheni byáabo, na káandi nka nikwo Yeézu niwe Masihi óogwo ababási be Endagano ya Kala bakabási. Omu mulyaango gwe 13–17 naagaambilila engoonzi za Yeézu habwa abaheémbe boómwe na amagaambo áago akabagaambila abone kubatiimbya omuganya aha lweébazo óolwo akatéebwa omuli itaanu. Echitabu nichihikiiliza omu kuteékelela óokwo Yeézu akachwaaziikilwa no kugoógootelwa aha musalaba, no óokwo yaázookile kuluga omu bafwiile, no kweésulukiza abaheémbe boómwe entúlo nyínzi.

Echigaambo akeeza omu nsi yaaba omuuntu

¹ Aho obwa mbele na mbele, hakaba haliho Echigaambo. No ogwo Chigaambo akaba ali hamo na Múungu, mala ogwo Chigaambo niwe akaba ali Múungu.

² Kulugiilila obwa mbele na mbele, ogwo Chigaambo akaba ali hamo na Múungu.

³ Ebiintu byóona bikahaangwa ha kulabila hali ogwo Chigaambo. Tihaliho no óobu echiintu chimo éecho chikahaangwa hatéena weényini.

⁴ Echigaambo ogwo akaba ali entabuko yo obulami bwóona, no obulami obwo nibwo buleeta omwaanga omu baantu.

⁵ Omwaanga ogwo gumulika omu nsiimbaazi, mala ensiimbaazi telahikize kugusiinga.

⁶ Akeeza omuuntu oómo óogwo akasiindikwa na Múungu. Ogwo muuntu akaba naayétwa Yohana.*

⁷ Weényini akeeza kusiinza ogwo mwaanga, kuba abaantu bóona babone kwiikiliza habwo kulabila okusiinza kwoómwe.

⁸ Yohana weényini akaba atali ogwo mwaanga, náho akeeza kugusiinza.

⁹ Ogu nigwo omwaanga gwa amazima, óogwo gumulikila buli muuntu, nágwo gukaba nigwiíza omu nsi ezi.

¹⁰ Ogwo Chigaambo niwe ayaabeele aliho omu nsi ezi éezo Múungu akahaanga habwo kulabila hali weényini. Náho, abaantu abo omu nsi ezo tibalamusoombookilwe.

¹¹ Akeeza habwa abaantu boómwe, náho abaantu boómwe tibalamwiinaankwiile.

¹² Náho abaantu bóona áabo bakamunyegeza no kumwiikiliza, abo akabaha obuhicha bwo kuba abána ba Múungu.

¹³ Abaazéelwe, ti habwe enságama, ti habwe engoonzi zo omubili, mala ti habwe engoonzi zo omuuntu, náho Múungu weényini niwe abakozile kuba abána boómwe.

* **1:6 1:6 Yohana:** Yohana ogu niwe Yohana Omubatiza.

¹⁴ Mbwéenu, ogwo Chigaambo yaaba omuuntu, yeékala omuli íichwe. Neechwe twaálileeba ikuzo lyoómwe, ikuzo lyo Omutábani nyakámo we Isíichwe Múungu. Weényini ayizwiile embabazi mpaango na amazima.

¹⁵ Yohana yaámusiinza, yaáhamuka ahi iláka naagaamba aáti, “Ogu niwe óogwo nkaba niimbagaambila nka nikwo, ‘Naayiza kwiiza omuuntu oómo enyuma yaanze, óogwo ali mukúlu kusaaga íinye, habwo kuba akaba abáho obuchilo íinye ncháali ntakazeelwe.’ ”

¹⁶ Na habwa akalyo koómwe Múungu atuheéle íichwe twéena embabazi zoómwe, káandi naazeendelela kutuha embabazi obusáago.

¹⁷ Ensoonga, kala Múungu akasohoza ebilangilo byoómwe omu kulabila hali Musa,[†] na mbwéenu asohweeze embabazi yoómwe na amazima goómwe kulabila hali Yeézu Kristu.[‡]

¹⁸ Táliho omuuntu weéna wéena óogwo alahikize kumubona Múungu. Náho Omwaana nyakámo, náwe ali Múungu, mále óogwo ali héehi na Táata, óogwo niwe ayaatusuululiile.

*Yohana naaloónza omuháanda habwa Yeézu
(Matayo 3:1-12; Mariko 1:1-8; Luka 3:1-18)*

¹⁹ Echilo chimo, abatégeki ba Abayahudi bakasiindika abagabe§ na Abaláawi* kuluga Yeruzaléemu, bazeénde ahali Yohana. Aho baámubúuza báti, “Íiwe oli oóha?”

²⁰ Yohana yaáyatula obuumbona omu kugaamba obutazila kuseleka amazima aáti, “Íinye tiíndi Masihi.”[†]

²¹ Baámubúuza káandi báti, “Óobu íiwe oli oóha? Ngási, íiwe níiwe omubáasi Eliya?” Yohana yaábagalulila aáti, “Mmahi, íinye tiíndi Eliya.” Boónyini baámubúuza káandi báti, “Ngási, íiwe níiwe omubáasi óogwo tulikuliindilila kuluga ahali Múungu?” Yohana yaábagalulila aáti, “Mmahi, tíwe íinye.”

²² Baámubúuza káandi báti, “Mbwéenu, íiwe oli oóha? Otugaambile tubone kuzeenda kubasoomboolela abo abaátusiindika. Íiwe noogaamba chiíha ha bwaáwe nyini?”

²³ Yohana yaábagalulila kwiingana na amagaambo áago omubáasi Isaya óokwo yaágaambile, aáti, “Íinye níinye ogwo, ‘Omuuntu alikuhámuka ahi iláka liháango omu nsi yo obwoóma, nka nikwo, mugugolole omuháanda gwo Omukáma!’ ”

²⁴ Omu baantu áabo bakasiindikwa bazeénde ahali Yohana, bakaba balimo na Abafarisayo.[‡]

²⁵ Abo baámubúuza báti, “Kábilaaba íiwe toli Masihi, nali omubáasi Eliya, nali omubáasi óogwo tulikuliindilila kuluga ahali Múungu, na ha bwaáchi noobatiza abaantu?”

²⁶ Yohana yaábagalulila aáti, “Íinye niimbatiza abaantu ha méenzi, náho omuli íimwe aliho omuuntu óogwo íimwe timukamusoombookiilwe.

²⁷ Ogwo niwe alikwiiza enyuma yaanze. Íinye tiinkwiilwe no óobu kumusumuululila enkóba ze enkeeto zoómwe.”§

[†] **1:17 1:17 Musa:** Habwo obusoomboozi bwooli osome *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile.* [‡] **1:17**

1:17 Kristu: Habwo obusoomboozi bwooli osome *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile.* § **1:19 1:19**

Abagabe: Habwo obusoomboozi bwooli osome *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile.* * **1:19 1:19**

Abaláawi: Abaláawi aba bakaba bali abahálila ba Múungu, áabo bakaba nibakola omu nzu yoómwe. Ha mpola bwooli, osome Okubala 3:1-13. [†] **1:20 1:20 Masihi:** Habwo obusoomboozi bwooli, osome echigaambo cha Kristu omu *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile.* **1:21 1:21** Osome Okwiizukwa kwe Ebilangilo 18:15-22. **1:23**

1:23 Osome Isaya 40:3. [‡] **1:24 1:24 Abafarisayo:** Habwo obusoomboozi bwooli osome *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile.* § **1:27 1:27 Kumusumuululila enkóba ze enkeeto zoómwe:** Omu bilo éebyo, emilimo yo kukomoolola enkóba ze enkeeto za abazenyi kubona amagulu gáabo kwóozwa na méenzi, ekaba ekolwa na abahálila bi ifo bwooli.

²⁸ Amagaambo ago góona gakakolwa okwo Betania, obutúluka bwo omulaambo gwo omunóna gwa Yorodáani, obuchilo Yohana akaba naabatiza abaantu.

Yeézu no Omutaámbwa wa Múungu

²⁹ Nyeéncha eémo, Yohana yaámubona Yeézu naayiza hali weényini. Yaábagaambila abaantu áabo bakaba baliho aho aáti, “Muléebe, ogwo niwe Omutaámbwa* wa Múungu, óogwo alikwiihaho ebiheno bya abaantu bóona abe éensi ezi!

³⁰ Ogu niwe óogwo naábagaambiile nka nikwo, ‘Naayiza kwiiza omuuntu oómo enyuma yaanze, óogwo ali mukúlu kusaaga ínye, habwo kuba akaba abáho obuchilo ínye ncháali ntakazéelwe.’

³¹ No óobu neenye nkaba ntakumusoombookelwa nka nikwo noóha, náho nkeeza kubatiza abaantu aha méenzi kuba abone kumanyiswa omu baantu ba Iziraeli.”

³² Niho Yohana akabaátulila áago akaba abwéene, naagaámba aáti, “Naágubona Omwooyo nigumuhanaántukila kuluga omu igulu nke echiiba nágwo gwéeza gwaátuungama ha lugulu ya weényini.

³³ No óobu neenye nkaba ntakumusoombookelwa nka nikwo noóha, náho Múungu óogwo akaansiíndika kubatiza akaba angaambiile nka nikwo, ‘Omuuntu óogwo olibona nka nikwo Omwooyo gwaanze nigumuhanaántukila aha lugulu yoómwe no kusigala náwe, ogwo niwe óogwo alaabatiza abaantu ha Mwooyo Mutakatíifu.’”

³⁴ Aho Yohana yaámuzila aáti, “Neenye naábona ago góona, na niimmusiinza óobu nka nikwo, ogwo niwe Mutábani wa Múungu.”†

Yeézu naatóza abaheémba boómwe bo kubaanza

³⁵ Nyeéncha eémo, Yohana akaba ayemeeliile ahonyini, hamo na bábili omu baheémba boómwe.

³⁶ Mála yaámubona Yeézu naahiingula héehi nábo. Niho yaábagaambila abaheémba boómwe aáti, “Muléebe, ogwo niwe Omutaámbwa wa Múungu!”

³⁷ Obuchilo abaheémba abo bábili baáhuliile ago magaaambo, baámukulaatíla Yeézu.

³⁸ Yeézu yeéchebuka, yaábona abaheémba abo nibamukulaatíla. Yaábabúuza aáti, “Ngási, nimweénda chiíha?” Boónyini baámusubiza báti, “Íwe Rabi, otuula nkáhi?” Ensoonga ye echigaambo “Rabi” no “Omweégesa.”

³⁹ Yeézu yaábasubiza aáti, “Mwiíze, muhaléebe.” Niho baámukulaatíla, baázeenda baáhabóna áaho akaba atuula. Obuchilo baáhiikile aho, zikaba zili esáaha ikúmi zo olweébazo, baásiiba hamo náze echo chilo.

⁴⁰ Oómo omu baheémba abo bábili áabo bahuliile amagaambo ga Yohana no kumukulaatila Yeézu, akaba naayétwa Andrea, mudugu wa Simoni Peétero éenda eémo.

⁴¹ Ahonyini azeénda kumuloondela Simoni, mweene wáabo. Obuchilo yaamubwéene, yaámugaambila aáti, “Twaámubona Masihi,” ensoonga yaáho ni “Kristu.”

⁴² Niho Andrea yaámutwáala Simoni ahali Yeézu. Yeézu yaámuléeba Simoni, yaámugaambila aáti, “Íwe oli Simoni, mutábani wa Yohana. Náho kubaandiza óobu, izíina lyaawe olaáyétwa Kefa.” Izíina elyo omu Chiyunani ni Peétero, ensoonga yaályo no “Oluchili.”

Yeézu naatóza abaheémba abáandi bábili

⁴³ Nyeéncha eémo, Yeézu yaálamula nka nikwo azeénde omu nsi ya Galiláaya. Mbweénu amusaánga Filipo, yaámugaambila aáti, “Íiza, onkulaatile.”

* **1:29 1:29 Omutaámbwa:** Habwo obusoomboozi bwooli osome *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile.*
1:29 1:29 Osome Okuluga 12:21-28. † **1:34 1:34 Mutábani wa Múungu:** Habwo obusoomboozi bwooli osome *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile.*

⁴⁴ Filipo akaba ali omuuntu kuluga omu muzihwa gwa Betisaida, óomwo Andrea na Peétero nábo bakaba nibatuúla.

⁴⁵ Mbwéenu, Filipo yaámusaanga Natanaeli, yaámugaambila aáti, “Twaámubona omuuntu óogwo Musa akaandika empola zoómwe omu echitabu che ebilagilo, káandi óogwo ababáasi nábo bakaandika empola zoómwe. Izíina lyoómwe ni Yeézu omunya Nazaréeti, mutábani wa Yozéfu.”

⁴⁶ Náho Natanaeli yaámubúuza Filipo aáti, “Ngási echiintu echili chizima chikaáhichaho chita kuluga omu iboma lya Nazaréeti?” Filipo náwe yaámugalulila aáti, “Íiza, oléebe.”

⁴⁷ Mbwéenu Yeézu yaámubona Natanaeli naamwiízáho, yaágaamba empoláze aáti, “Léeba, ogu muuntu no Omuiziraeli wa amazima, atéena enteba yoóna yóona omuli weényini.”

⁴⁸ Natanaeli yaámubúuza Yeézu aáti, “Bitá noomanya?” Yeézu yaámugalulila aáti, “No óobu obuchilo Filipo achaali atakakweésile, ínye nkakubona oyikeele ahaansi yo omuti gwo omutini.”

⁴⁹ Natanaeli yaámugalulila aáti, “Mweégesa, íiwe oli Mutábani wa Múungu! Íiwe níiwe Omukáma wa Abaiziraeli!”

⁵⁰ Yeézu yaámubúuza aáti, “Ngási, nooyikiliza habwo kuba naákugaambila nka nikwo nkakubona obuchilo obwo oyikeele ahaansi yo omutini? Olaábona amagaambo agáandi amakúlu agasaagile aga!”

⁵¹ Niho yaámugaambila aáti, “Mazima butúnu niimbagaambila nka nikwo, mulaábona igulu nilichiinguka, na mulaábona bamaléeka ba Múungu nibahanama no kutúuka hali ínye Mutábani wo Omuuntu.”[‡]

2

Amazenyi go obweenga omu muzihwa gwa Kána

¹ Kábyaabeele byaáhiíngwiile ebilo bibili, hakaba heena amazenyi go obweenga omu muzihwa gwa Kána, omu nsi ya Galiláaya. Ahali obwo bweenga, nyina Yeézu náwe akaba aliho.

² Yeézu na abaheémba boómwe nábo bakaba balalikilwe ahali obwo bweenga.

³ Obuchilo abazenyi bakaba baánywiile evíini* yóona, nyina Yeézu yaámugaambila aáti, “Baáhwéelwa evíini.”[†]

⁴ Yeézu yaámugalulila aáti, “Máaha, ha bwaáchi noongaambila oótyo? Omwáanya gwo kukola emilimo yaanze gucháali kuhika.”

⁵ Niho nyina yaábagaambila abahálila aáti, “Choóna chóona éecho alaabalagila, muchikole.”

⁶ Mbwéenu, zikaba ziliho ensúha mukáaga za améenzi éezo zikakoleswa amabáale. Abayahudi bakaba bazitamo améenzi habwo kweéyeza kwiingana no obuteéka bwáabo. Buli nsúha ekaba neeyizula nke endeengo ya amadebe ataanu nali mukáaga.

⁷ Niho Yeézu yaábagaambila abahálila aáti, “Mwiizuze améenzi omu nsúha ezo.” Nábo baáziizuza kuhicha aha lugulu.

⁸ Niho, Yeézu yaábalagila aáti, “Mbwéenu, mutáhe améenzi ago, muze kumuha mukúlu wa amazenyi.” Nábo baákola bátyo.

⁹ Mukúlu wa amazenyi yaáloza améenzi ago, áago gakaba gaáhiindukile kuba evíini. Talasoombookilwe áaho ekaluga ezo víini, náho abahálila áabo abatahile améenzi omu nsúha ezo bakamanya. Niho ogwo mukúlu wa amazenyi yaámweeta chisweéla.

[‡] 1:51 1:51 *Mutábani wo Omuuntu:* Habwo obusoomboozi bwooli osome *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile.* * 2:3 2:3 *Evíini:* Habwo obusoomboozi bwooli osome *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile.*

[†] 2:3 2:3 *Baáhwéelwa evíini:* Omu bilo éebyo, ekaba eli ensóni bwooli aha beenga kulebesa evíini amazenyi gatakahwéele.

¹⁰ Obuchilo yeezile, mukúlu wa amazenye yaámugaambila aáti, “Buli akola amazenye ataándika kubaha abazenye evíini éezo eli nduunzi. Niho, obuchilo abo bazenye kábalaaba baánywiile no kuhikwa, niho eloonzwa evíini éezo eloongolweele. Náho íwe waáléeta evíini éezo eli nduunzi aha muhélo.”

¹¹ Yeézu akakola oluméeneko óolu lwa mbele omu muzihwa gwa Kána omu nsi ya Galiláaya. Habwo oluméeneko olwo akoóleka ikuzo lyoómwe, na abaheémba boómwe baámwiikiliza.

¹² Obuchilo amazenye go obweenga gaáhwéele, Yeézu yaágolomoka kuzeenda omu muzihwa gwa Kaperinaumu hamo na nyina, abalumuna abo obukwaáta na abaheémba boómwe. Beékala okwo ebilo bíche.

*Yeézu naabiínga abasúluzwa kuluga omu nzu ya Múungu
(Matayo 21:12-13; Mariko 11:15-17; Luka 19:45-46)*

¹³ Obuchilo echilo chikúlu cha Abayahudi éecho echilikwéetwa Paásika[‡] chikaba cheliliize, Yeézu yaáhanama kuzeenda Yerusaléemu.

¹⁴ Mbwéenu, obuchilo yaáhikile, yaátaaha omu lubúga lwe éenzu ya Múungu, yaásaanga omwo abaantu nibaguza ente, entaama ne ebiiba, na abáandi bakaba beékee omu meéza záabo nibahiínga empilya zo kukoza omu nzu ya Múungu. §

¹⁵ Obuchilo Yeézu akabona ago, yaáyogosa omusumi gwe enkóba, yaábiinga bóona abaabeele nibaguza omu lubúga lwe éenzu ya Múungu, hamo ne entaama ne ente. Káandi, yaázuumika emeéza za abo abalikuhiinga empilya, no okuzifuka empilya záabo.

¹⁶ Niho yaábagaambila abaabeele nibaguza ebiiba aáti, “Mubiíheho ebiintu éebi aha! Mutaákuzikola ezi nzu ya Táata kuba igulizo!”

¹⁷ Obuchilo abaheémba boómwe bahuliile ago, beézuka amagaambo áago gaandikilwe omu Maandiko Matakatiifu gáti, “Engoonzi zaanze habwe éenzu yaawe zaáyaka omuunda yaanze na niziinsiingaálícha ínye.”

¹⁸ Obuchilo abatégeki ba Abayahudi baabweene áago Yeézu yaákozile, baámubúza báti, “Nookola luméeneko chi kutwoóleka nka nikwo oyina amagala go kukola amagaambo ago?”

¹⁹ Yeézu yaábagalulila aáti, “Muzikaambagule éenzu ya Múungu ezi, neenye niinzoombéka omu bilo bísatu.”

²⁰ Niho baámusubiza báti, “Éenzu ya Múungu ezi ekoómbekwa aha myáaka makúmi aána na mukáaga! Bitá íwe noohichaho oóta kuzoómbeka omu bilo bísatu byoónka?”

²¹ Náho Yeézu akaba atakuhooyela habwe éenzu ya Múungu yoónyini, náho akaba naahoóyela habwo omubili gwoómwe.

²² Ahaakulaatiile, obuchilo óobwo Yeézu yaázookile kuluga omu bafwiile, abaheémba boómwe bakeezuka amagaambo áago akagaamba. Habwo omuháanda ogwo, beekiliza Amaandiko Matakatiifu, na amagaambo áago Yeézu akagaamba.

*Yeézu naasoombookelwa áago agali
omu miganya ya abaantu bóona*

²³ Obuchilo Yeézu akaba ali Yerusaléemu aha chilo chikúlu cha Paásika, abaantu béenzi bakamwiikiliza, habwo kuba bakaleeba eméeneko éezo akaba akola.

²⁴ Náho Yeézu talabesigile, habwo kuba akabasoombookelwa bóona.

²⁵ Taleénzile omuuntu weéna weéna kumusoomboolela habwa abo baantu, habwo kuba akasoombookelwa kuzima góona áago gali omu muganya gwa buli muuntu.

‡ 2:13 2:13 Paásika: Habwo obusoomboozi bwooli osome Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile. § 2:14 2:14 Éenzu ya Múungu: Habwo obusoomboozi bwooli osome Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile. 2:17 2:17 Osome Enzina 69:9.

3

Nikodemo naamuyeelela Yeézu

¹ Akaba aliho omweébeembezi oómo wa Abayahudi we embága ya Abafarisayo, izíina lyoómwe Nikodemo.

² Chilo chimo omu chilo, akazeenda hali Yeézu, yaámugaambila aáti, “Mweégesa, nitusoomboókelwa nka nikwo íiwe oli omweégesa óogwo osiindikilwe na Múungu, habwo kuba táliho omuuntu óogwo ayaakuhicha kukola emanyiso éezo olikukola íiwe hanu, kayaakuba Múungu atali hamo náze.”

³ Yeézu yaámugalulila aáti, “Mazima butúnu niinkugaambila nkokwo, táliho omuuntu óogwo ayaakuhicha kutaahamo omu bukáma bwa Múungu* kaálaaba atazeélwe entúlo ya kábili.”

⁴ Nikodemo yaámubúza Yeézu aáti, “Ngási! Omuuntu yaakaáhichaho aáta kuzáalwa káandi entúlo ya kábili kunu yaákuzile yaábeele omunyaampala? Kuba, yaakaáhicha kusubamo omuunda ya nyina abone kuzaalwa káandi?”

⁵ Yeézu yaámugalulila aáti, “Mazima butúnu niinkugaambila nka nikwo, táliho omuuntu óogwo yaakuhicha kutaahamo omu bukáma bwa Múungu kaálikuba atakazéelwe kwa améenzi no kwo Omwooyo.

⁶ Omuuntu azaalwa na abazéele boómwe kwo omubili, náho Omwooyo gwa Múungu guzaala omuuntu aha mwooyo.

⁷ Otaákusobelwa aha kuba naákugaambila nka nikwo, ‘Ni lwaampaka muzaálwe entúlo ya kábili.’

⁸ Omwooyo Mutakatíifu naasusana omuyaga óogwo ogulikuhéemba kwoólekela áaho gulikweenda. Okaáhicha kuhulila okuhéemba kwaágwo, náho okabula kumanya áaho gulikulugiilila no okwo áaho gulikuzeenda. Nikwo bili aha muuntu óogwo ayaazéelwe no Mwooyo.”

⁹ Nikodemo yaámubúza Yeézu aáti, “Ngási, aga magaambo nigahichaho gáta kukolwa?”

¹⁰ Yeézu yaámugalulila aáti, “Ngási íiwe oli omweégesa óogwo olikukuzibwa bwooli omu nsi ya Iziraeli na tokugasoombookelwa amagaambo aga?

¹¹ Mazima butúnu niinkugaambila nka nikwo, íichwe tugaamba áago tulikumanya, no kusiinza áago tubweéne. Náho ímwe timukwiikiliza okusiinza kwéetu.

¹² Mbasoombooliile empola za amagaambo áago agalikukolwa omuli ezi nsi, náho ímwe mukabula kuunyikiliza. Óobu nimuhichaho muta kuunyikiliza kaándaabasoomboolela empola za amagaambo áago agalikukolwa omu igulu?

¹³ Tábahho omuuntu óogwo alahikize kusutuka kuza omu igulu, náho ínye nyeénka Mutábani wo Omuuntu, óogwo naáhanaantukile kuluga omu igulu.

¹⁴ “Obuchilo Abaiziraeli bakaba bali omu nsi yo obwoóma, Musa akakola echisusano che enzóka ye esaba no kuzihanamika aha muti babone kuchila. Bityo nyini neenye Mutábani wo Omuuntu ni lwaampaka kuhanamikwa, ¹⁵ kuba buli muuntu óogwo alikwiikiliza abone kuba no obulami bwo obucha no obuchiile.”

¹⁶ Ensoonga Múungu akabéenda bwooli abaantu bóona be éensi ezi. Niyo entaahililo akamusohozza Omutábani nyakámo kwiiza omu nsi ezi, kuba buli muuntu óogwo alikumwiikiliza atasiingaáluka, náho aábe no obulami bwo obucha no obuchiile.

¹⁷ Múungu talamusiindikile Omutábani omu nsi ezi abone kuchwaáziika abaantu, náho abachuúngule kulabila hali weényini.

* **3:3 3:3 Obukáma bwa Múungu:** Habwo obusoombooji bwooli osome *Obusoombooji habwa Amagaambo Agagumile.* **3:3 3:3** Osome Yohana 1:13. **3:14 3:14** Osome Okubala 21:4-9.

¹⁸ Múungu tachwaaziika omuuntu óogwo alikumwiikiliza Omutábani. Náho omuuntu óogwo atakumwiikiliza, yaáchwaaziikilwe habwo kuba takamwiikiliize Omutábani nyakámo wa Múungu.

¹⁹ No omuchwaáziiko nigwo ogu nka nikwo, Mutábani wa Múungu aleesile omwaanga omu nsi óomu, náho abaantu beenzile kuba omu nsiimbaazi kuchila kuba omu mwaanga, habwo kuba ebikolwa byáabo ni bíbi.

²⁰ Buli muuntu weena óogwo akola ebikolwa bíbi, weényini agutamwa ogu mwaanga. Tayeénda kwíiza omuli ogu mwaanga, kuba ebikolwa byoómwe bíbi biteéza kumanywa.

²¹ Náho abaantu bóona áabo abakola ebikolwa bya amazima, boónyini nibaloondela kuba omuli ogwo mwaanga, kuba esoombóoke nka nikwo niwe Múungu óogwo alikubaha obuhicha bwo kugakola.

Yohana Omubatiza naamwaatula Yeézu

²² Mbweénu, kábyaahiíngwiile ebyo, Yeézu na abaheémba boómwe baásohola omu muzihwa baázeenda omu nsi ya Yudea. Yeékala hamo nábo ha mwáanya bunaanka, yaaba naabatiza abaantu.

²³ Yohana náwe akaba abatiza abaantu omu byaalo bya Ainoni, héehi no omugoongo gwa Salimu. Gakaba galiyo améenzi agali méenzi okwo, na abaantu bakaba bazeenda hali Yohana náwe akaba naababatiza.

²⁴ Aha buchilo obwo, Yohana akaba atakakwaásilwe no kutéebwa omu ibóhelo.

²⁵ Chilo chimo, omu baheémba ba Yohana bakazogootana no Omuyahudi oómo habwe empola zo obuteéka bwo kweéyeza.

²⁶ Niho baázeenda ahali Yohana, baámugaambila báti, “Mweégesa, nooyizuka omuuntu óogwo akaba ali hamo neewe okwo aha mulaambo gwo omunóna gwa Yorodáani no óogwo okaatula empola zoómwe? Óobu weényini náwe naabatiza, na abaantu bóona nibazeénda hali weényini!”

²⁷ Yohana yaábagalulila aáti, “Omuuntu tiyaákuhicha kubonesa echiintu choóna chóona, kayaakuba ataheélwe na Múungu.

²⁸ Ímwe nyini ni baalusíinza baanze nkokwo naágaambile nka nikwo, ‘Ínye tíndi Masihi, náho Múungu akaansiíndika mbone kumweébeembelela weényini Masihi.’

²⁹ Chisweélwa ayeendelwa kuzeenda owa chisweéla. Ínye ndi nka munywáani wa chisweéla, nnyimeeliile olubazu lwoómwe na niinulilwa kaandikuhulila iláka lyoómwe chisweéla naahóoya. Mazima nikwo amanulilwa gaanze gaáhikiilizibwa.

³⁰ Ni lwaampaka Yeézu agume kuba mukúlu bwooli, náho ínye kúba muto.”

Empola zo óogwo alugile omu igulu

³¹ Weényini óogwo ayizile kuluga omu igulu, ali olugulu ya bóona. Weéna wéena óogwo alikuluga omu nsi, naagaámba amagaambo go omu nsi ezi. Náho óogwo alugile omu igulu, ali olugulu ya bóona.

³² Weényini ayatula áago yaabwéene no kugahulila, náho táliho omuuntu óogwo alikwiikiliza okusiinza kwoómwe.

³³ Omuuntu weéna wéena óogwo alikwiikiliza okusiinza kwoómwe, naásuúmba nka nikwo Múungu no owa amazima.

³⁴ Óogwo akasiindikwa na Múungu agaámba amagaambo ga Múungu, na ha kuba Múungu amuha Omwooyo Mutakatífu aténa kumuteelaho endeengo.

³⁵ Isíichwe Múungu azila engoonzi aha Mutábani, káandi amuheéle obuzizi bwa byóona.

³⁶ Omuuntu óogwo alikumwiikiliza Mutábani wa Múungu, ogwo ayina obulami bwo obucha no obuchiile. Náho omuuntu óogwo alikumwáanga Mutábani wa Múungu,

ogwo taliba no obulami bwo obucha no obuchiile, náho echihulumuko cha Múungu chilyaáguma kumubaho.

4

Yeézu naahóoya no omukázi omunya Samaria

¹ Mbweenu, Yeézu yaáhulila nka nikwo Abafarisayo baásoombookiilwe nka nikwo, naabatiza no kubonesa abaheémba béenzi kusaaga Yohana.

² No óobu bityo, amazima ni nka nikwo, Yeézu weényini talabatiize, náho abaheémba boómwe nibo abaabeele nibabatiza.

³ Mbweenu, Yeézu káyaahuliize aátyo, yaalugáho omu nsi ya Yudea, yaásuba omu nsi ya Galiláaya.

⁴ Obuchilo akaba naazeénda okwo Galiláaya, ekaba eli lwaampaka ahiingule Samaria.

⁵ Mbweenu, baáhika omu muzihwa gúmo gwa Samaria óogwo gukaba nigweétwa Sikari. Omuzihwa ogwo, gukaba guli héehi no musili óogwo Yakobo akaha obuhuunguzi mutábani Yozéfu.

⁶ Aho niho likaba lili iziba lya Yakobo. Náwe Yeézu aba yeékala aho aha mpelo ye elyo iziba abone kuhuúmula, kuba akaba ayina obulemwa habwo oluzeendo. Ekaba lili iháangwe lya nke esáaha mukáaga zíti.

⁷ Mala, omukázi oómo omu Samaria yaáhika aho ahi iziba kutáha améenzi. Yeézu yaámugaambila aáti, “Niinsaba, oómpe améenzi mbone kunywa.”

⁸ Ogwo mwáanya, abaheémba boómwe Yeézu bakaba baázeenzile omu muzihwa kuza kugula ebyookulya.

⁹ Mbweenu, ogwo Omusamariakazi aba yaámugalulila aáti, “Íwe oli Omuyahudi, neenye ndi Omusamariakazi. Ngási noohichaho oóta íwe kuúnsaba ínye nkúhe améenzi?” Akagaamba aátyo, habwo kuba Abayahudi bakaba batakobana na Abasamaria.*

¹⁰ Yeézu yaámugalulila aáti, “Káwaakubeele waásoombookiilwe engabilano éezo Múungu alikweenda kukúha, mala káandi okahicha kusoombokelwa nkokwo noóha óogwo alikukuseega améenzi, waakubeele waánsabile, neenye naakaákuhéle améenzi áago agatuha obulami.”

¹¹ Omukázi ogwo yaámugalulila Yeézu aáti, “Mukáma, íwe toyina no óobu echitahiso, mále káandi eli iziba ni lila, noogataábuuza nkáhi ago méenzi agatuha obulami?”

¹² Isíichwe enkúlu Yakobo weényini niwe akatuha eli iziba, na weényini nyini akaba anywa aga méenzi gaályo hamo na abána boómwe ne ebituungaánwa byoómwe. Óobu ngási íwe, nooyebona nka nikwo íwe oli mukúlu bwooli kusaaga weényini?”

¹³ Niho Yeézu yaámugalulila aáti, “Buli oómo óogwo alikunywa aga méenzi aga agalikuluga omuli eli iziba, naahulila iliho káandi na káandi.

¹⁴ Náho omuuntu óogwo alanywa améenzi áago ndaamuha ínye, talihulila iliho káandi obucha no obuchiile. Habwo kuba améenzi áago ndaamuha, nigahiinduka kuba nke enzwéelo za améenzi ezili omuli weényini, nayo elyáaba neézwa ha kumuha obulami bwo obucha no obuchiile.”

¹⁵ Niho ogwo mukázi aba yaámugaambila Yeézu aáti, “Mukáma, oómpe ago méenzi, neenye ntalihulila iliho, na káandi ntálíza aha káandi kwiiza kutáha aga méenzi omuli eli iziba.”

¹⁶ Yeézu yaámugalulila aáti, “Zeénda omwéete bálo, oyize náze aha.”

4:5 4:5 Osome Okubaanza 48:21-22. * 4:9 4:9 **Abayahudi bakaba batakobana na Abasamaria:** Na habwo kuba bakaba bamanya nka nikwo Abasamaria ti baantu ba Múungu. 4:14 4:14 Osome Isaya 58:11.

¹⁷ Ogwo mukázi amugalulila aáti, “Ínye tiinyina ibáanye.” Yeézu náwe yaámusubiza aáti, “Waágaamba amazima nka nikwo íwe toyina bálo,

¹⁸ habwo kuba waámazile kwiikala na abaséeza bataanu, no ogwo muséeza óogwo olikwiikala náze óobu, ti bálo. Aho waágaamba amazima.”

¹⁹ Ogwo mukázi yaámugalulila Yeézu aáti, “Mukáma, niimbóna nka nikwo íwe oli omubáasi.

²⁰ Besiichwe enkúlu bakaba nibamulámya Múungu omuli eli ibaanga lya Gerizimu, náho ímwe Abayahudi nimugaámba ni lwaampaka tuzeénde kumulámya Múungu omuli Yeruzaléemu.”

²¹ Yeézu yaámugalulila ogwo Omusamariakazi aáti, “Onyikilize, obuchilo nibwiíza óobwo mulibulwa kumulámya Isíimwe omuli eli ibaanga nali okwo omuli Yeruzaléemu.

²² Ímwe Abasamaria nimumulamya óogwo mutakumusoombokelwa. Náho íchwe Abayahudi nitumulamya óogwo tulikusoombokelwa, habwo kuba obuchuúnguzi bwa abaantu bóona nibwiíza kulabila aha Bayahudi.

²³ Náho obuchilo nibwiíza, mále bwaáhkile, óobwo abaantu áabo abalikweenda kumulámya Isíichwe Múungu aha mazima, balaámulamya aha Mwooyo na amazima. Ha bwéecho Isíichwe Múungu naaloondela abaantu nka abo babone kumulamya.

²⁴ Múungu no Omwooyo. Abaantu áabo abalikumulámya, ni lwaampaka babe nibamulámya aha Mwooyo na aha mazima.”

²⁵ Ogwo mukázi yaámugaambila Yeézu aáti, “Niinsoomboókelwa nka nikwo Masihi naayiza, óogwo alikwéetwa Kristu. Mala niinsoomboókelwa nka nikwo, obuchilo óobwo aleéza, alaátusoomboolela buli chiintu.”

²⁶ Niho Yeézu yaámugalulila aáti, “Ínye, óogwo alikuhooya neewe nínye Masihi.”

²⁷ Mala, obuchilo obwo nyini, abaheémba boómwe nábo baba baásuba. Baásobelwa bwooli kusaanga Yeézu naahóoya no omukázi.† Náho talabeeleho no óobu oómo ayaábuúlize aáti, “Nooyeénda chiíha hali weényini?” nali aáti, “Ha bwaáchi noohóoya no omukázi?”

²⁸ Niho, ogwo mukázi aba yaásigaho aho ensúha yoómwe ya améenzi, aba yaátayo kuzeenda omu muzihwa. Kayaahikileyo okwo, yaágaambila abaantu nka nikwo,

²⁹ “Tuzeénde, muze kumubona omuuntu óogwo ayaángaambila amagaambo góona áago ndakozile! Ngási, tibyaakuba nka nikwo ogwo niwe Masihi?”

³⁰ Obuchilo abaantu bahuliile ago, baásohola kuluga omuli ogwo muzihwa, baamuzaho Yeézu.

³¹ Obuchilo abaantu abo bakaba batakahikile hali Yeézu, abaheémba boómwe bakaba nibamutoozela Yeézu báti, “Mweégesa, noólye echookulya.”

³² Náho weényini yaábagalulila aáti, “Ínye nnyina echookulya éecho mutakusoombokelwa ímwe.”

³³ Niho abaheémba boómwe kutaándika kweébua bati, “Ngási, heena omuuntu óogwo yaámuléetela ebyookulya?”

³⁴ Yeézu yaábagalulila aáti, “Echookulya chaanze no kukola áago alikweenda óogwo akaansiíndika, no kuguhikiiliza omulimo gwoómwe.

³⁵ Ímwe mumanyiile kugaamba nka nikwo, ‘Haásigeele améezi aána goónka kuhika obuchilo bwi igesa.’ Náho ínye niimbagaambila nka nikwo, muléebe amasaambo óokwo gali, gaáyelize ebyookulya, nágo galiindiliile kwoónka kugeswa.

³⁶ Omugesi naabonesa empeéla yoómwe, no okusuumbya ebigesizwe habwo obulami bwo obucha no obuchiile. Bityo, omubíbi no omugesi, bóona nibabona kunulilwa hamo.

4:20 4:20 Osome Okwiizukwa kwe Ebilagilo 11:29; 2 Amagaambo ge Enchilo 6:6. **4:22 4:22** Osome Okubaanza 12:3. † **4:27 4:27** *Baásobelwa bwooli kusaanga Yeézu naahóoya no omukázi:* Abeégesa ba Abayahudi bakaba batahóoya na abakázi obuchilo bali boónyini boónka, muno muno na abakázi abazenyi.

³⁷ Ha bwéecho gubaho omugani ogwa amazima ogugaamba nka nikwo, ‘Omuuntu oómo abiba, no oóndi agesa.’

³⁸ Ínye nkabasiíndika íimwe mubóne kugesá áago mutalayagalaliile. Abaantu abáandi bakaágalala ha kukola emilimo yóona, neemwe nimubonesa omugaso gwe emilimo yáabo.”

³⁹ Mbwéenu, Abasamaria béenzi omu muzihwa ogwo, baámwiíkiliza Yéezu, habwo kuba bakahulila obuumbona bwo ogwo mukázi báti, “Omuuntu ogwo yaángaambila amagaambo góona áago ndakozile.”

⁴⁰ Niho Abasamaria baáhika áaho akaba aáli Yéezu, baámutoózela bwooli ayikále hamo nábo. Niho yeékala omuli ogwo muzihwa ebilo bibili.

⁴¹ Abaantu béenzi bwooli baámwiíkiliza Yéezu habwe empola éezo akaba naabagaambila.

⁴² Baámugaambila ogwo mukázi báti, “Echo kubaanza twaámwiíkiliza ogu muuntu, habwa áago waátugaambila íwe. Náho óobu íchwe nyini nitumwiíkiliza habwo kuba twaámuhulila áago alikugaamba. Óobu nitusoomboókélwa butúnu nka nikwo, ogu muuntu mazima niwe Omuchuúnguzi we éensi.”

*Okwiíkiliza kwo omweébeembezi wa abalwaanila ngoma
(Matayo 8:5-13; Luka 7:1-10)*

⁴³ Kábyaabele byaáhiíngwiile ebilo bibili, Yéezu aba yaalugáyo okwo, yaazila oluzeendo kuza omu nsi ya Galiláaya.

⁴⁴ Yéezu akaba agaambile aáti, “Omubási tahaabwa ikuzo na abaantu bo omu muzihwa gwo owaabo.”

⁴⁵ Obuchilo yaahikileyo okwo Galiláaya Abagaliláaya béenzi baámunyegeza, habwo kuba boónyini nábo bakaba baliyo okwo omu mazenyi ga Paásika na bakaba baabweene góona áago Yéezu akakola okwo Yerusaléemu omu buchilo bwa ago mazenyi.

⁴⁶ Yéezu yaázeenda káandi omu muzihwa gwa Kána yo okwo Galiláaya, áaho yaáhiindwiile améenzi kuba evíini. Mbwéenu, akaba aliho omutwaáliliza oómo we chikáma kuluga omu muzihwa gwa Kaperinaumu. Ogwo mutwaáliliza akaba ayina omutábani omúka yoómwe, ogwo mutábani akaba ali omulwéele.

⁴⁷ Mbwéenu ogwo mutwaáliliza káyaahuliize nka nikwo Yéezu yaásubile kuluga Yudea ali Galiláaya. Yaázeenda hali Yéezu no kumuneémbelela nka nikwo azeénde Kaperinaumu, abone kuza kumuchiza omutábani, habwo kuba akaba ali omulwéele ali aha chihalala.

⁴⁸ Yéezu yaámugalulila aáti, “Íimwe, kamulikubula kubona emanyiso na amahano, buzima timukwiíkiliza!”

⁴⁹ Ogwo mutwaáliliza yaámugalulila Yéezu aáti, “Mukáma, niinkusába, tuzeénde ha mutábani waanze, achaali atákafwíile.”

⁵⁰ Náho Yéezu yaámugalulila aáti, “Zeénda, mutábani waawe yaáchizile.” Ogwo mutwaáliliza aba yaágeékiliza ago magaambo ga Yéezu áago akamugaambila, yaalugáho, aba yaatáyo.

⁵¹ Nyeéncha éemo, obuchilo akaba achaali achili omu muháanda achaágolomoka kutaaha, aba yaábugana na abazána boómwe, nábo baba baámusoomboolela nka nikwo, mutábani woómwe yaáchizile.

⁵² Niho náwe aba yaábabúza ako kaziingo áako yabaandiizémo kweébulila enziingo zoómwe. Nábo baámusubiza báti, “Omuswíiza gumulekuliile kubaandiza nyeénchilo, esáaha musaanzu omu iháangwe.”

⁵³ Mbwéenu, íise wo ogwo musígazi aba yaásoombookelwa nka nikwo, yaáchila kubaandiza áako kaziingo nyini áako Yéezu akagaamba aáti, “Mutábani waawe

yaáchizile.” Áaho ogwo mutwaáliliza hamo na abaantu bóona bo omúka yoómwe, baba baámwiíkiliza Yeezu.

⁵⁴ Óolu lukaba luli oluméeneko lwa kábili óolwo Yeezu akakola omu nsi ya Galiláaya, obuchilo yaabele yaásubile kuluga omu nsi ya Yudea.

5

Yeezu naachíza enziíngami

¹ Kágaabeele ago gaáhwéele, Yeezu yaázeenda Yeruzaléemu omu mazenyi ga Abayahudi.

² Okwo omuli Yeruzaléemu, hakaba heenamo iléembo liháango éelyo likaba nilyeétwa, “Iléembo lye Entaama.”* Héehi ne elyo iléembo, hakaba heena iláambo, elyo iláambo likaba lyéetwa omu iziina lyo olulími lwe Echihebrania, liti, Beetizata. Iláambo elyo likaba lizoongolokilwe na amakulato ataanu áago gakaba geena enyomyo.

³ Omuli ago makulato, bakaba balyaamamo abalwéele béenzi, nka abahume, enziíngami, na áabo abalageele. [Bakaba baliindiliile améenzi gabulaangulwe,

⁴ ha kuba hakaba haazila omwáanya óogwo maléeka[†] wa Múungu akaba atúuka, aza omuli elyo iláambo no kugabulaangula améenzi. Omulwéele óogwo akaba aba owo kubaanza ha kuzamo omu méenzi kagalikuba gaábulaangwiilwe, ogwo mulwéele akaba achila endwáala yoóna yóona éezo akaba ayina.]

⁵ Omuli abo nyini, akaba alimo omuuntu oómo óogwo ayaabeele ali omulwéele aha mwáanya gwe emyáaka makúmi asatu na munána.

⁶ Niho Yeezu kumubona ogwo muuntu alyaamile aho. Yaaba yaásoombookelwa nka nikwo yaalalweele omwáanya mula, yaámubúuza, “Ngási, nooyeénda kuchila?”

⁷ Ogwo mulwéele yaámugalulila Yeezu aáti, “Mukáma, íinye tiinyina omuuntu wo kuúnzuna kutaahámo omu iláambo obuchilo améenzi nigabulaángulwa. Buli kiindikweenda kutaahamo, omuuntu oóndi naayaanguha kuunyibeembela kuzamo.”

⁸ Niho Yeezu aba yaámugaambila aáti, “Yemeelela, yimucha omukeeka gwaawe, olibate.”

⁹ Ahonyini, ogwo muuntu aba yaáchila, yeemucha omukeeka gwoómwe, yaábaanza kulibata.

Náho echigaambo echi chikakolwa aha chilo che Endaálíkizo.[‡]

¹⁰ Ha bwéecho, abatégeki ba Abayahudi baámugaambila omuuntu óogwo ayaáchilizwe báti, “Leélo ne echilo che Endaálíkizo, ebligilo byéetu tibikukukuundila kusutula omukeeka gwaawe.”

¹¹ Náho yaábagalulila aáti, “Omuuntu óogwo ayaáanchíza, niwe ayaángaambila nka nikwo, ‘Sutula omukeeka gwaawe, olibate.’”

¹² Abo batégeki baámubúuza báti, “Ngási, ogwo muuntu ayaákugaambila kukola oótyo, noóha?”

¹³ Náho weényini talamusoombookilwe óogwo ayaamuchilize, habwo kuba Yeezu akaba yaámazile kulugáho aho, kuba hakaba heena embága mpaango ya abaantu.

¹⁴ Káyaabeele yaámazile ebyo, Yeezu yaáza omu nzu ya Múungu, yaamusaangamo ogwo muuntu ayaáchilizwe náwe, mala aba yaámugaambila aáti, “Huliiliza, óobu waáchila enziingo zaawe. Otasubila káandi kuhena, oteéza okazila entaambala esagiliize.”

4:54 4:54 Osome Yohana 2:11. * **5:2 5:2** Omu muzihwa gwa Yeruzaléemu lukaba lulimo olugo olwoombekesizwe amabáale, lukaba luzoongolokile omuzihwa gwóona. Óolwo lugo lukaba lwiina amaléembo méenzi. Buli iléembo likaba liina iziina lyaályo. Iléembo límo lyaáho likaba nilyeétwa “Iléembo lye Entaama” habwo kuba likaba lili héehi ni igulizo éelyo bakaba nibagulizaho entaama ne ebituungaánwa ebiindi. Osome Nehemia 3:1; 12:39. † **5:4 5:4** **Maléeka:** Habwo obusoomboozu bwooli osome *Obusoomboozu habwa Amagaambo Agagumile*. ‡ **5:9 5:9** **Endaálíkizo:** Habwo obusoomboozu bwooli osome *Obusoomboozu habwa Amagaambo Agagumile*.

¹⁵ Mala, ogwo muuntu aba yaáza aha batégeki ba Abayahudi, yaábagaambila nka nikwo ni Yeézu ayaámuchiza.

¹⁶ Niho Abayahudi baábaanza kumwaágalaza Yeézu, habwo kuba akaba yaáchiza omuuntu ha chilo che Endaálikizo.

¹⁷ Náho Yeézu yaábagaambila aáti, “Táata naakola emilimo buchiile, neenye niinkola iintyo nyini.”

¹⁸ Habwa ago amagaambo, abatégeki ba Abayahudi baayomaho omu kuloondela omuháanda gwo kumwíta Yeézu. Bakaba nibeénda kukola bátyo, ti habwo kuba Yeézu akaba naahenela echilo che Endaálikizo kwoónka, náho habwo kuba akaba naagaamba nka nikwo, Múungu ni Ííse. Habwo kugaamba aátyo, baábona naayekola nka nikwo ali nko óokwo aáli Múungu.

Obutwáale bwa Mutábani wa Múungu

¹⁹ Yeézu yaábagaambila abo batégeki aáti, “Mazima butúnu niimbagaambila nka nikwo, Mutábani wa Múungu tiyaákuhicha kukola choóna chóona habwo obuzizi bwoómwe weényini. Naahicha kukola kwoónka éecho alikubona nichikolwa ne Ííse. Kuba éecho alikukola Ííse, no Omutábani náwe achikola aátyo nyini.

²⁰ Táata ayina engoonzi no Omutábani, na naamwooleka buli chóona éecho alikukola weényini. Káandi, alaámwooleka amagaambo makúlu kusáaga aga, kuba íimwe mubóne kusobelwa bwooli.

²¹ Nko óokwo Táata azóola abáfwiile no kubabonesa obulami, bityo nyini Omutábani náwe ababonesa obulami abaantu áabo alikweenda.

²² Táata tachwaaziika muuntu, náho aheéle Omutábani obuzizi bwóona bwo kuchwaáziika abaantu.

²³ Habwo ogwo muháanda, abaantu bóona nibamukúza Omutábani nko óokwo balikumukúza Ííse. Omuuntu óogwo atakumukúza Omutábani, ogwo takumukúza Ííse óogwo akamusiíndika.

²⁴ “Mazima butúnu niimbagaambila nka nikwo, omuuntu óogwo alikuhulila amagaambo gaanze, akageékomya no kumwiikiliza Múungu óogwo akaansiíndika, ogwo muuntu ayina obulami bwo obucha no obuchiile. Ogwo muuntu mazima talichwaaziikwa, náho yaáyaambukile kuluga omu lufu no kuza omu bulami bwo obucha no obuchiile.

²⁵ Mazima butúnu niimbagaambila nka nikwo, obuchilo nibwiíza, káandi no obwo buchilo bwaáhikile, nka nikwo abáfwiile balaáhulila iláka lya Mutábani wa Múungu. Mala abo baantu abaliba nibahulila, balaázila obulami bwo obucha no obuchiile.

²⁶ Nko óokwo Táata ali entabuko yo obulami bwo bucha no buchiile, nikwo bityo nyini yaámuhiíliile Omutábani kuzila entabuko yo obwo bulami.

²⁷ Káandi, amuheéle Omutábani obuzizi bwo kuchwaáziika abaantu, habwo kuba weényini niwe Mutábani wo Omuuntu.

²⁸ “Ago magaambo mutaákusobelwa! Niheéza akaziingo áako bóona áabo abáfwiile balaáhulila iláka lya Mutábani wo Omuuntu,

²⁹ nábo balaázooka no kuluga omu bitúulo. Abaantu abaabeele nibakola ebikolwa bye entúungwa nzima, balaázoolwa no kuháabwa obulami bwo bucha no buchiile, náho abaabeele nibakola ebikolwa byo obuzilwa, balaázoolwa no kuchwaáziikilwa.

³⁰ Tiháliho chiintu choóna chóona éecho naakuhicha kukola aha buzizi bwaanze íinye. Niinchwaaziika abaantu nko óokwo Táata alikuundagila. Omuchwaáziiko gwaanze no gwa amazima, habwo kuba echífu chaanze tiyo kukola nko óokwo íinye ndikweendaho, náho niinkola nko óokwo alikweendaho Táata ayaansiíndikile.”

Okusiinza kwa Yeézu

³¹ “Kábilaaba íinye niinyesiínza empola zaanze íinye nyeénka, timwaákuhicha kwiikiliza nka nikwo okusiinza kwaanze no okwa amazima.

³² Náho aliho oóndi óogwo alikusíinza empola zaanze ahali ímwe. Neenye niinsoomboókelwa nka nikwo, áago alikusíinza habwi ínye na aga mazima.

³³ Ímwe mukasiindika abaantu ahali Yohana Omubatiza kubonesa empola, náwe akasiinza amazima ha bwaánze.

³⁴ Ínye ti nka nikwo oóti niinyesiga bwooli okusiinza kwa abaantu, náho niimbagaambila ago góona, muhiche kuchuúngulwa.

³⁵ Yohana Omubatiza akaba ali nko olumuli óolwo olulikwáaka no okumulika omu nsiimbaazi, neemwe mukaba muli bweémi ha kugunulilwa ogwo mwaanga ahali ako kaziingo.

³⁶ “Náho ínye nnyina okusiinza kuháango kusaaga okwo okwa Yohana, niyo emilimo éezo Táata akaámpa mbone kuzihikiiliza. Emilimo yaanze neeyoleka nka nikwo, Táata niwe weényini óogwo akaansiindika.

³⁷ Náwe Táata óogwo akaansiindika, weényini ansiínza. Ímwe muchaálga no óobu kuhulila iláka lyoómwe, nali kuzibona ensuso yoómwe nka nikwo eéli.

³⁸ Na ameégeso ge empola zoómwe, tigakwiikala omuli ímwe, habwo kuba timukuunyikiliza ínye óogwo nkasiindikwa na Táata kwíza hali ímwe.

³⁹ Nimukola echífu ha kucheéngelela Amaandiko Matakatíifu, habwo kuba nimuteekuza nka nikwo nimuhicha kubonesamo omwo obulami bwo obucha no obuchiile. Náho kási, ago Maandiko nigaansiínza ínye!

⁴⁰ No óobu bityo, ímwe nimwaánga kwíza hali ínye, kuba mubonese obulami bwo obucha no obuchiile.

⁴¹ “Ínye tiínkutegeza ikuzo kuluga omu baantu.

⁴² Náho ínye niimbashoomboókelwa óokwo muli, ímwe, timukumwéenda Múungu omu miganya yáanyu.

⁴³ Ínye nnyizile habwo obutwáale bwa Táata, náho nimwaánga kuunyinaankula. Náho omuuntu oóndi kaáleéza habwo obutwáale bwa weényini, ímwe nimumwiinaankula.

⁴⁴ Ímwe nimweénda kusiingizwa na bazeenzi báanyu, náho timukuloonda ikuzo éelyo elilikuluga ahali weényini Múungu. Mbweénu, aho, nimuhicha muta kuunyikiliza?

⁴⁵ “Mutaákuteekuza nka nikwo, ínye ndaábalegelela ahali Táata. Musa niwe óogwo alibalegelela, habwo kuba ogwo niwe mulikutegeza.

⁴⁶ Kábyaakubeele amazima nka nikwo mwaakwiikiliize amagaambo go mwa Musa, mbweénu neenye mwaakaányikiliize, habwe ensoonga Musa akaandika empola zaanze.

⁴⁷ Náho kábilaaba ímwe mutakwíkiliza amaandiko go mwa Musa, mbweénu nimuhicha muta kwiikiliza amagaambo gaanze?”

6

*Yeézu naaliisa abaantu ebihuumbi bataanu no obusáago
(Matayo 14:13-21; Mariko 6:33-44; Luka 9:12-17)*

¹ Kágaabeele gaáhwéele ago, Yeézu yayaambuka enyaanza ya Galiláaya, iziina eliindi lye ezo nyaanza ni Tiberia.

² Embága mpáango ya abaantu bakaba nibamukulaatíla Yeézu, habwo kuba bakaba baabweene eméeneko éezo akaba naakola aha balwéele.

³ Niho Yeézu yaáhanama omu ibaanga hamo na abaheémba boómwe, yeékala okwo hamo nábo.

⁴ Obuchilo obwo, echilo chikúlu cha Abayahudi echilikwéetwa Paásika, nácho chikaba cheéliliza.

⁵ Mbwéenu Yeézu akaleeba, yaábona embága mpáango ya abaantu abaabeele nibeéza hali weényini. Niho aba yaámubúuza Filipo aáti, “Ngási, ni nkáhi áaho twaakuhicha kugula ebyookulya byo kulíisa ezi mbága yóona ya abaantu?”

⁶ Yeézu akamubúuza Filipo aátyo ha kumuleengesa, ha kuba akaba naasoomboókelwa éecho alaakola.

⁷ Filipo yaámugalulila aáti, “No óobu twaakubeele tuguzile ebyookulya bíche kwoónka habwa buli muuntu, bye edináali magána abili* tibyaákubahikile aba baantu bóona.”

⁸ Niho Andrea, óogwo akaba ali oómo omu baheémba ba Yeézu, káandi ali mweene wáabo na Simoni Peétero, aba yaámugaambila Yeézu nka nikwo,

⁹ “Aliho aha omusígazi oómo óogwo ayina emikaate itaanu ne eénfwi ibili. Náho, ebyookulya ebi nibigasa chíiha aha mbága ezi yóona?”

¹⁰ Mbwéenu, Yeézu yaálagila abaheémba boómwe aáti, “Mubagaambile abaantu beekale.” Ahaantu aho, hakaba heena endyaámila nyíinzi. Niho abaantu bóona, baba beékala. Omuli abo nyini, bakaba balimo obukúmi bwa abaséeza ebihuumbi bitaanu.

¹¹ Niho, Yeézu yeemucha ezo mikaate, yaámusiima Múungu, yaábagabila abaantu bóona abaabeele beékele babone kulya. Yaákola aátyo nyini na ahali ezo nfwi ibili, yaábagabila. Abaantu bóona baálya nko óokwo baabeele nibeéndaho kulya.

¹² Mbwéenu abaantu bóona kabahaágile, Yeézu yaábalagila abaheémba boómwe aáti, “Mutulaanize emisige yóona ye ebyookulya, bitaákwiiza bikasiisagulika.”

¹³ Mbwéenu, batulaaniza amanogóka góona, baaba beezuza ebitukulu ikúmi na bibili kuluga hali ebyo binogóka bye mikaate itaanu ye eshayiri éebyo bikasigalila.

¹⁴ Obuchilo abaantu abo baabweene oluméenke óolwo Yeézu akakola, baágaamba báti, “Mazima ogu muuntu niwe omubáasi wa Múungu óogwo tubele nitutegeza nka nikwo aléeza omu nsi ezi.”

¹⁵ Yeézu yaásoombookelwa nka nikwo áabo baantu bakaba nibeénda bamukwáate lwa amáani, babone kumukola kuba omukáma wáabo. Niho Yeézu aba yaalugáho aho, yaázeenda weénka omu ibaanga.

*Yeézu naalibata aha lugulu ya améenzi
(Matayo 14:22-33; Mariko 6:45-52)*

¹⁶ Kahabeele olweébazo, abaheémba ba Yeézu baágolomoka kuzeenda aha nyaanza ya Galiláaya.

¹⁷ Baáhanama omu bwáato, babone kwaambuka enyaanza kuzeenda omu muzihwa gwa Kaperinaumu. Obuchilo obwo, ensiimbaazi ekaba yaábaandize, náho Yeézu akaba acháli atakabahikiile abaheémba boómwe.

¹⁸ Mbwéenu, enyaanza eba yaábaanza kubulaanguka, habwo kuba omuyaga muháango gukaba nigwiíha.

¹⁹ Obuchilo abaheémba ba Yeézu kábaabeele baábugile oluzeendo nka akáanya ke ekilomíta itaanu nali mukáaga zíti, baba baámubona Yeézu naalibata aha lugulu ya améenzi ge enyaanza kwiililila obwáato bwáabo. Baátína bwooli.

²⁰ Niho, Yeézu yaábagaambila aáti, “Mutatiina! Níinye!”

²¹ Mbwéenu, boónyini baáyeenda nka nikwo ahaname omu bwáato. Ahonyini, obwáato buba bwaágoba aha mulaambo áaho bakaba nibazeénda.

Yeézu niwe echookulya echilikubaha abaantu obulami

²² Nyeéncha éemo, embága ya abaantu áabo bakaba basigaliile okwo aha mulaambo ogúundi gwe enyaanza, baabonáho obwáato búmo bwoónka aho.

* **6:7 6:7 Edináali magána abili:** Okubalilila óokwo chikaba chili empeéla ye echilo chimo che emilimo aha baantu magána abili. **6:14 6:14** Osome Okwiizukwa kwe Ebilagilo 18:15-19.

Baámanya nka nikwo Yeézu talabugile omu bwáato hamo na abaheémba boómwe, náho abaheémba boómwe bakabuga boónka.

²³ Niho, abaantu abáandi beeza na amáato kuluga omu muzihwa gwa Tiberia, baáhika héehi na ahaantu áaho embága ya abaantu ekalya emikaate, obuchilo Omukáma Yeézu yaabele yaámazile kumusiima Múungu.

²⁴ Obuchilo embága ya abaantu abo baabweene nka nikwo Yeézu akaba ataliho aho, na abaheémba boómwe nábo bakaba bataliho, baáhanama omu bwáato, baábuga kuzeenda Kaperinaumu babone kumuloondela Yeézu.

Yeézu omukaate gwo obulami

²⁵ Abo baantu kábaahikile ha mulaambo gwe enyaanza, baámusaanga Yeézu, baámubúuza báti, “Mweégesa, oyizile kunu ílí?”

²⁶ Yeézu yaábagalulila aáti, “Mazima butúnu niimbagaambila nka nikwo, nimuundoóndela habwo kuba nkábaha emikaate, mwaálya no kuhaaga, ti habwo kuba nimweénda kusoombookelwa eméenke éezo nkakola.

²⁷ Mutaákukola emilimo habwo kubonesa echookulya éecho chilikusiisikala, náho mube nimukola emilimo habwo kubonesa echookulya éecho chitakusiisikala, káandi echilikubaha obulami bwo bucha no buchiile. Ínye Mutábani wo Omuuntu, niimbáha echookulya echo, habwo kuba Isíchwe Múungu ampeelee amagala go kukola iíntyó.”

²⁸ Niho boónyini baámubúuza báti, “Ngási, tukole chíiha kuba tubone kukola amagaambo áago Múungu alikweenda?”

²⁹ Yeézu yaábagalulila aáti, “Echigaambo éecho Múungu alikweenda mukole, no kunyikiliza ínye, óogwo nkasiindikwa náze.”

³⁰ Aho baámubúuza báti, “Nookola luméenke chi, tubone kululeeba niho tukwiikilize? Nookola chiintu chi?”

³¹ Besiichwe enkúlu, obuchilo baabeele bali omu nsi yo obwoóma, bakalya echookulya chilikwéetwa mana echituukile kuluga omu igulu.† Chaandikilwe omu Maandiko Matakatiifu nka nikwo, ‘Akabaha ebyookulya byo kuluga omu igulu balye.’”

³² Mbwéenu, Yeézu yaábagaambila aáti, “Mazima butúnu niimbagaambila nka nikwo, tíwe Musa óogwo akaha besiimweénkulu echo chookulya cho kuluga omu igulu, náho ni Táata. Weényini niwe alikubaha ímwe echookulya cha mazima kuluga omu igulu.

³³ Echookulya cha Múungu no ogwo alikuhanaantuka kuluga omu igulu, kuba ababonese abaantu bóona abo omu nsi ezi obulami bwo obucha no obuchiile.”

³⁴ Niho baámugaambila báti, “Mukáma, tuhe buchiile echo chookulya.”

³⁵ Yeézu yaábagalulila aáti, “Ínye nínye echookulya echilikubaha abaantu obulami bwo obucha no obuchiile. Omuuntu óogwo alikwiiza hali ínye no kuunyikiliza, talizila nzala káandi, nali kuhulila iliho káandi.

³⁶ “Náho ínye nkabagaambila nka nikwo, mwaámbona, náho timukuunyikiliza.

³⁷ Abaantu bóona áabo alikuúmpa Táata, nibeéza hali ínye. Ínye tíinkwáanga no óobu oómo óogwo alikwiiza hali ínye.

³⁸ Ínye tíindeezile kuluga omu igulu mbone kuba niinkola óokwo ndikweenda ínye, náho mbone kuba niinkola óokwo alikweenda Táata óogwo akaansiindika.

³⁹ Táata óogwo akaansiindika naayeénda aáti, ntaákubuzi no óobu omuuntu oómo omuli áabo akaámpa, náho mbone kubazoola bóona ha chilo cho omuhélo.

⁴⁰ Éecho alikweenda Táata ni nka nikwo, buli muuntu óogwo alikusoombookelwa nka nikwo, ínye ndi Omutábani no kuunyikiliza, aábe no obulami bwo bucha no buchiile. Ogwo ínye ndaámuzoola aha chilo cho omuhélo.”

† **6:31 6:31 Mana:** Bikaba bili ebyookulya ebyaatuukile kuluga omu igulu éebyo bakalya Abaiziraeli obuchilo bakaba bali omu nsi yo obwoóma óobu bakaba nibaluga Miisiri. Osome Okuluga 16:4-36. **6:31 6:31** Osome Enzina 78:24.

⁴¹ Mbweenu, Abayahudi ba aho, baabanza kuteeka teeka habwo kuba Yeézu akeegaamba aati, “Ínye nínye echookulya éecho echituukile kuluga omu igulu.”

⁴² Beébua báti, “Ngási, omuuntu ogu tíwe Yeézu, omwana wa Yozéfu? Káandi abazeele boómwe nitubamanya? Óobu, bita yaakaáhicha kugaamba nka nikwo, ‘Nhanaantukile kuluga omu igulu’?”

⁴³ Yeézu yaabagalulila aati, “Muleke kudugulima ímwe mweenka.

⁴⁴ Táliho omuuntu óogwo ayaakuhicha kwíiza hali ínye, kábilaaba atakebeembeliilwe na Táata óogwo akaansiíndika. Neenye niinyíza kumuzoola aha chilo cho omuhélo.

⁴⁵ Chaandikilwe omu Maandiko Matakatiifu ga ababási nka nikwo, ‘Abaantu bóona balaáyeswa na Múungu.’ Mbweenu, omuuntu óogwo alikuhuliiliza no kweeyega kuluga hali Táata, ayiza hali ínye.

⁴⁶ Táliho omuuntu óogwo ayaámubweene Múungu Táata, náho ínye nyeenka ayaámubweene, habwo kuba nkaluga hali weényini.

⁴⁷ “Mazima butúnu niimbagaambila nka nikwo, omuuntu weéna weéna óogwo alikuunyikiliza, ogwo ayina obulami bwo bucha no buchiile.

⁴⁸ Ínye nínye echookulya echilikubaha abaantu obwo bulami.

⁴⁹ Besímwe enkúlu bakalya echookulya echilikwéetwa mana echituukile kuluga omu igulu, obuchilo bakaba bali okwo omu nsi yo obwoóma, náho no óobu bityo bakáfwa.

⁵⁰ Náho aha chiliho echookulya éecho echituukile kuluga omu igulu. Omuntu kaálaálya echo chookulya, talifwa nakáti.

⁵¹ Ínye nínye echo echookulya echaatuúkile kuluga omu igulu, echilikubaha abaantu obulami bwo obucha no obuchiile. Omuntu óogwo alikulya echo chookulya, aláaba no obulami bwo obucha no obuchiile. Echookulya echo no omubili gwaanze óogwo ndasohozza habwa abaantu bóona be éensi ezi, babone kuba no obulami bwo obucha no obuchiile.”

⁵² Mbweenu, abo Bayahudi baabanza kuzogootana boónyini boónka, nibagaamba báti, “Óogu muuntu, naahichaho áata kutuha íchwé omubili gwoómwe, tugulye?”

⁵³ Ha bwéecho, Yeézu yaabagaambila aati, “Mazima butúnu niimbagaambila nka nikwo, kábilaaba mutaliile omubili gwaanze, no okunywa enságama yaanze ínye Mutábani wo Omuntu, timukuba no obulami bwo obucha no obuchiile.

⁵⁴ Omuntu óogwo alikulya omubili gwaanze no okunywa enságama yaanze, ogwo ayina obulami bwo bucha no buchiile, neenye ndyaámuzoola aha chilo cho omuhélo.

⁵⁵ Musoomboókelwe nka nikwo, omubili gwaanze nigwo echookulya cha amazima, ne enságama yaanze niyo ensikilizo ya amazima.

⁵⁶ Omuntu óogwo alikulya omubili gwaanze no okunywa enságama yaanze, ogwo naazeendelela kusigalila omuli ínye, neenye niinsigala omuli weényini.

⁵⁷ Táata óogwo ali omulame akaansiíndika, neenye mbonese obulami kuluga hali weényini. Bityo nyini, omuntu weéna weéna alikuúndya ínye, náwe naabonesa obwo bulami kuluga hali ínye.

⁵⁸ Mbweenu, ínye nínye echookulya éecho echituukile kuluga omu igulu. Echookulya echo tichikususana ne echookulya éecho besiimwe enkúlu bakalya, bakáfwa. Náho omuntu óogwo alikulya echookulya echi, naába no obulami bwo bucha no buchiile.”

⁵⁹ Yeézu akagaamba amagaambo ago, obuchilo yaabeele naayegesa omu isomelo† lyo okwo Kaperinaumu.

6:45 6:45 Osome Isaya 54:13. 6:57 6:57 Osome Yohana 5:21. † 6:59 6:59 **Isomelo:** Habwo obusoomboosi bwooli osome *Obusoomboosi habwa Amagaambo Agagumile.*

Abaheémba béenzi nibamusiga Yeézu

⁶⁰ Obuchilo abaantu béenzi omu baheémba boómwe baáhuliile amagaambo ago, baágaamba báti, “Ameégeso aga gazaazaheele bwooli! Oóha ayaakuhicha kugeékiliza?”

⁶¹ Yeézu akasoombookelwa nkokwo, abaheémba boómwe nibadugulumila amagaambo áago akaba agaambile, ha bwéecho yaábabúuza aáti, “Ngási, echigaambo echi nichibatamisa?”

⁶² Mbweenu, bilyaábaho bita kamuliimbona ínye Mutábani wo Omuuntu, niindelema kuzeenda olugulu áaho nkaba ndi omu kubaanza?

⁶³ Omwooyo gwa Múungu niwe óogwo alikubaha abaantu obulami. Omuuntu tiyaákuhicha kukola choóna chóona habwo obuhicha bwoómwe weénka. Amagaambo áago naábagaambila na ago Omwooyo gwa Múungu, na nigaleeta obulami bwo obucha no obuchiile.

⁶⁴ Náho baliho abáandi omuli ímwe áabo abatakwiikiliza.” Yeézu akagaamba aátyo, habwo kuba akasoombookelwa kuluga aha bubaandizo nka nikwo, ni baáhi áabo abatakumwiikiliza, na nka nikwo noóha óogwo alimukoonga kóonga.

⁶⁵ Mbweenu, yaázeendelela kubasoomboolela aáti, “Ezo niyo ensoonga niimbagaambila nka nikwo, táliho omuuntu óogwo ayaakuhicha kwíiza hali ínye, kaálaaba ateebeembeliilwe na Táata.”

⁶⁶ Kubaandiza obuchilo óobwo baáhuliile ago magaambo, béenzi omu baheémba boómwe, baámusigaho, tibalalibasile náwe káandi.

⁶⁷ Niho Yeézu yaábúuza abaheémba boómwe ikúmi na bábili aáti, “Ngási, neemwe nyini nimweénda kuluhéenda?”

⁶⁸ Simoni Peétero yaámugalulila aáti, “Mukáma, tuzeénde hali oóha? Íiwe oyinágo amagaambo ago obulami bwo bucha no obuchiile.

⁶⁹ Íichwe nitukwiikiliza na nitusoomboókelwa nka nikwo, íiwe níiwe Omutakatíifu owo kuluga hali Múungu.”

⁷⁰ Niho Yeézu yaábagaambila aáti, “Ngási, tiíndabatoólize ímwe ikúmi na bábili kuba abaheémba baanze? Náho no óobu bityo, oómo omuli ímwe naayebeembelelwa ni Isitáani.”§

⁷¹ Aho Yeézu akaba naamuhooyela Yuda, mutábani wa Simoni Iskariote. Ogwo Yuda niwe óogwo ayaakumukoonga kóongile Yeézu, mále akaba ali oómo omuli áabo abaheémba boómwe ikúmi na bábili.

7

Yeézu naazeénda Yeruzaléemu aha mazenyi go otutiindi

¹ Kágaabeele gaáhiingwiile ago, Yeézu yaábaanza kulibata omu nsi ya Galiláaya. Taleénzile kulibata omu nsi ya Yudea, habwo kuba abatégeki ba Abayahudi bakaba nibeénda kumwíita.

² Obuchilo obwo, amazenyi ga Abayahudi go Otutiindi* gakaba geéliliize.

³ Niho balumuna ba Yeézu baámugaambila báti, “Oteekala aha, ozeénde Yudea, kuba abaheémba baawe babone kuleeba amahano áago olikukola.

§ **6:70 6:70 Isitáani:** Habwo obusoomboozi bwooli osome *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile.* * **7:2 7:2 Amazenyi ga Abayahudi go Otutiindi:** Chikaba chili echilo chikúlu éecho Abayahudi bakakola amazenyi gi igesa lye emizabibu ne emizeituni, no kusaba babone enzula yo mwáaka óogwo ogulikwiiza. Óobu bakaba nibakola amazenyi echilo chikúlu éecho, bakaba nibeekala omu tutiindi óotwo boombekesize amababi ge emiti. Habwo kukola bátyo, bakeezuka nka nikwo beesébo enkúlu bakalibata no kwíikala omu nsi yo obwoóma emyáaka makúmi aána. Osome Amagaambo ga Abaláawi 23:33-36, 39-43; Okwiizukwa kwe Ebilagilo 16:13-16. Abaantu béenzi bakaba nibalibata oluzeendo kuzeenda omuli Yeruzaléemu kukola amazenyi ge echilo chikúlu éecho hamo.

⁴ Kaálaaba omuuntu naayeénda akumuúke omu baantu, takweendelwa akole emilimo yoómwe aha bweeseléke. Mbweenu, keélaaba íwe noohicha kukola amagaambo ago, zeénda oyeyoleke omu baantu bóona, babone kukumanya.”

⁵ Abalumunábe bakagaamba bátyo, habwo kuba na boónyini bakaba batakwiiwiliza Yeézu.

⁶ Niho Yeézu yaábagaambila aáti, “Obuchilo bwaanze obugasize, bucháli tibukahikile, náho ahali ímwe buli mwáanya nigubagasa.

⁷ Abaantu be éensi ezi, tibéena entaahililo yo kubatamwa ímwe. Náho nibaantámwa ínye, habwo kuba niinyatula nka nikwo, ebikolwa byáabo ne ebyo obuzilwa.

⁸ Ímwe nyini, nimwiilóoko muhaname kuzeenda okwo Yeruzaléemu kulya amazenyi. Ínye tiínkuzeenda, habwo kuba obuchilo bwaanze tibukahikile.”

⁹ Obuchilo Yeézu káyaamazile kugaamba amagaambo ago, yaásigala omu nsi ya Galiláaya.

¹⁰ Náho obuchilo abalumunábe bakaba baázeenzile Yeruzaléemu kulya echilo chikúlu echo, Yeézu náwe yaázeenda okwo, náho aha bweeseléke, aténa kweéyoleka butúnu.

¹¹ Mbweenu, obuchilo bwa amazenyi, abatégeki ba Abayahudi baaba nibamuloondela Yeézu. Baábúuza abaantu báti, “Ali nkáhi ogwo muuntu?”

¹² Abaantu béenzi baaba nibadugulíma habwa Yeézu. Abáandi omuli abo nibagaamba báti, “Yeézu no omuuntu omweésigwa,” náho abáandi baaba nibagaamba báti, “Mmahi, weényini naabahabisa abaantu.”

¹³ Náho talabeeleho omuuntu óogwo ayaabeele naamugaamba Yeézu ha bwéelu, habwo kuba bakaba nibabatiína abatégeki ba Abayahudi.

Yeézu naayegesa abaantu omu nzu ya Múungu

¹⁴ Ebilo bya amazenyi kibyaahikile ahagáti, Yeézu yaáhanama, yaáza omu lubúga lwe éenzu ya Múungu, yaábaanza kweégesa omwo abaantu.

¹⁵ Mala, abatégeki ba Abayahudi baásobelwa habwa améégeso goómwe, baágaamba báti, “Ngási, ogu muuntu ogu ahikize aáta kusoombookelwa góona aga, kunu atasomile?”

¹⁶ Mbweenu, Yeézu yaábagaambila aáti, “Ameégeso áago ndikubeégesa, ti gaanze, náho galugile ahali óogwo akaansiíndika.

¹⁷ Omuntu óogwo alikweenda kukola áago Múungu alikweenda, ogwo alaásoombookelwa nka nikwo, améégeso gaanze nigaluga ahali Múungu, na nka nikwo tiínkugaamba kwoónka kuluga omu muganya gwaanze.

¹⁸ Omuntu ogwo alikugaamba kwoónka ha bweenzi bwoómwe, ogwo aba naaloonda ikuzo lya weényini. Náho óogwo alikuloondela ikuzo lyo óogwo akamusiíndika, ogwo naagaamba amazima, no obuzilwa tibulimo omu muganya gwoómwe.”

¹⁹ Yeézu yaázeendelela kugaamba aáti, “Nimumanya nka nikwo, Musa akabaha ebilagilo bya Múungu. Náho táliho omuntu omuli ímwe óogwo alikubyeékomya ebyo bilagilo. Ha bwaáchi nimuloónnda kuunyíta?”

²⁰ Aho embága ya abaantu yaámusubiza eéti, “Íwe oyine izimu! Noóha óogwo alikweenda kukwíta?”

²¹ Yeézu yaábagalulila aáti, “Heena ihano límo éelyo nkakola, neemwe mwaákaankamala.

²² Léeba, Musa akabalagila kusála ikóba† abáana báanyu bo obuséeza. Ti nka nikwo obuteéka obwo bukaluga hali weényini Musa, náho bukalugilila ahali besiimwe

7:21 7:21 Osome Yohana 5:1-15. † **7:22 7:22 Kusála ikóba:** Habwo obusoomboozi bwooli osome *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile.*

enkúlu aba kala.‡ Ímwe óobu nimubasála amakóba abáana báanyu no óobu ha chilo che Endaálíkizo.

²³ Nimuzila echífu omu kweékomya ebilangilo bya Musa habwo okusála amakóba abáana báanyu abaséeza aha chilo che Endaálíkizo. Náho ha bwaáchi niimmuniingahalila kaándikuchiza enziingo zóona zo omuuntu omu chilo che Endaálíkizo?

²⁴ Mutaákuchwaaziika omuuntu habwa amagaambo ago agalikubonwa ahéelu, náho mube nimulamula abaantu omu kukulaatila amazima.”

Abaantu nibeebuúza nkokwo Yeézu niwe Masihi

²⁵ Mbweenu, abaantu abáandi ba Yerusaléemu aho, baaba nibeebuúza báti, “Ngási, ogu muuntu tíwe óogwo abatégeki béetu balikuloonda kumwíta?

²⁶ Mulole, óobu naagaamba ha bwéelu, na káandi tihaliho omuuntu alikumugaambila no óobu echigaambo choóna chóona! Ngási, byaakáaba nka nikwo, abatégeki béetu baásoombookelwa amazima nka nikwo, ogwo niwe Masihi?

²⁷ Omuuntu ogu, nitusoomboókelwa áaho alugile. Náho obuchilo aleéza weényini Masihi, táliho muuntu óogwo alisoombookelwa áaho yaálugile.”

²⁸ Obuchilo Yeézu akaba naayegesa omu lubúga lwe éenzu ya Múungu, yaáyaambaza ahi iláka naagaamba aáti, “Íngu nimugaamba, nimuummanya, na nimuhasoomboókelwa áaho ndugiíliile. Ínye tíndeezile aha bwo obuzizi bwaanze, náho nkasiindikwa na Múungu óogwo ali owa mazima, náho ímwe timukumusoombookelwa.

²⁹ Ínye niimmusoomboókelwa, habwo kuba ndugile hali weényini. Weényini niwe akaansiíndika kwíza.”

³⁰ Niho abaantu baáloonda kumuta omuli itaanu, náho talabeeleho omuuntu óogwo ayaaleengesize kumutaho engalo, habwo kuba obuchilo bwoómwe obukaba buleengilwe bukaba butakahikile.

³¹ Náho omuli abo baantu, bakaba balimo béenzi áabo abaamwiíkiliize Yeézu. Abaantu abo baágaamba báti, “Ngási, obuchilo Masihi aléeza, alaáhicha kukola eméenke nyíinzi kusaaga éezo alikukola ogu muuntu?”

Abaselikale nibalagilwa kumukwáata Yeézu

³² Mbweenu, Abafarisayo bahuliile óokwo embága ya abaantu nibahweehweéta bátyo habwa Yeézu. Ha bwéecho, Abafarisayo abo, hamo na abakúlu ba abagabe, baásiíndika abaselikale kuba bamukwáate Yeézu.

³³ Niho Yeézu yaábagaambila abaantu abo aáti, “Niímbe neemwe aha mwáanya muche kwoónka. Mala niinsuba ahali óogwo akaansiíndika.

³⁴ Mulaándoondela, náho timuliimba. Káandi, neenye áaho ndiba ndi, ímwe timwaákuhicha kwíza.”

³⁵ Niho Abayahudi багаamba báti, “Ngási, omuuntu ogu alyáaza nkáhi áaho íchwe titukwiíle kumubona? Ngási, naayeénda kuzeenda aha Bayahudi áabo abasaambaalile omu nsi ezíindi, no kweégesa Abanyamahaánga?§

³⁶ Ngási, ayina nsoonga chi obu alikugaamba nka nikwo, ‘Mulaándoondela, náho timuliimba. Káandi, áaho ínye ndiba ndi, ímwe timulihicha kwiizáho?’”

Yeézu naahoóyela kwíza kwo Omwooyo Mutakatífu

³⁷ Echilo cho kumaliiliza amazenyi go Otutiindi, chikaba chili echilo chiháango. Mbweenu, Yeézu yaáyemeelela omu lubúga lwe éenzu ya Múungu, yaáyaambaza ahi iláka liháango aáti, “Omuuntu ayina iliho, ayize hali ínye, abone kunywa!

‡ 7:22 7:22 *Besiimwe enkúlu aba kala:* Neetwiizukiza habwa Ibrahimu, Izáaka na Yakobo. § 7:35 7:35 *Abanyamahaánga:* Habwo obusoomboozi bwooli osome *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile.*

³⁸ Amaandiko Matakatiifu nigasoomboola nka nikwo, omuuntu óogwo alikuunyikiliza, ‘Enzwéelo za méenzi agatuha obulami zilaázela kuluga omuli weényini.’ ”

³⁹ Yeézu akaba naahoóyela Omwooyo Mutakatiifu, óogwo baliinaánkula abaantu áabo abamwiikilize Yeézu. Omwáanya ogwo, Múungu akaba atakasiindikile Omwooyo gwoómwe hali boónyini, habwo kuba Yeézu akaba achaali atakakuziibwe.

Abaantu obutahulilana habwa Yeézu

⁴⁰ Mbwéenu abaantu abáandi kuluga omuli ezo mbága kábaahuliile ago magaambo, baágaamba báti, “Mazima, ogu muuntu niwe ogwo omubási óogwo tulikumuliindilila kuluga ahali Múungu.”

⁴¹ Abaantu abáandi baágaamba báti, “Óogu muuntu niwe Masihi.” Náho abáandi baágaamba báti, “Mmahi, Masihi tiyaákuhicha kuluga omu nsi ya Galiláaya.

⁴² Ngási, Amaandiko Matakatiifu tigakusoomboola nka nikwo, Masihi alaáluga omu lugaanda lwo omukáma Daudi?* Káandi nka nikwo, alaázaálilwa omuli Betlehemu, omu mugoongo óogwo akazaalilwámo Daudi?”

⁴³ Bityo ezo mbága ya baantu eba yaátaagana habwa Yeézu.

⁴⁴ Abáandi bakaba nibeénda kumuta omuli itaanu náho talabeeleho omuuntu óogwo ayaaleengeseze kumukwáata.

Abatégeki ba Abayahudi baálemwa kumwiikiliza Yeézu

⁴⁵ Mbwéenu, abaselikale abo baásuba aha bakúlu ba abagabe na Abafarisayo. Abatégeki abo baábabúuza báti, “Ha bwaáchi timwaamukwaata Yeézu no kumuléeta aha?”

⁴⁶ Abaselikale abo baábasúbiza báti, “Tuchaáliga no obuche bwa akáti kuhulila omuuntu oóndi óogwo alikuhicha kugaamba nko óokwo alikugaambáho ogu.”

⁴⁷ Niho Abafarisayo baábabúuza báti, “Ngási, no óobu ímwe mwaábeehabeehilwe náze?”

⁴⁸ Ngási, mwaábwéene no óobu oómo omu beébeembezi ba abaantu nali Omufarisayo no óobu oómo óogwo ayaámwiikilize?

⁴⁹ Náho abaantu áabo abalikumwiikiliza, ne embága ya abaantu áabo abatakusoombookelwa ebilagilo bya Musa. Bacheénilwe na Múungu!”

⁵⁰ Niho Nikodemo, oómo wa abatégeki ba Abafarisayo óogwo ha bubaandizo akaba ayimukile kuza hali Yeézu echilo chimo omu chilo, yaábúuza bazeenzíbe nka nikwo,

⁵¹ “Ngási, echilagilo chéetu nichikuúnda kumuchwaáziika omuuntu obuchilo titukamuhuliliize no kusoombookelwa áago alikukola?”

⁵² Boónyini baámusubiza Nikodemo báti, “Ngási, neewe nyini olugile Galiláaya? Ilóoko ozeénde ogacheéengelele kuzima Amaandiko Matakatiifu, neewe obóne kusoombookelwa nka nikwo, táliho no obuche bwa akáti omubási óogwo alilugiilila omuli Galiláaya.”

[Ebitabu bya kala bwooli tibiina ebigaambo bya Yohana 8:1-11.]

8

[¹ Niho abo bóona baalugáyo okwo, baásuba omúka. Yeézu yaázeenda ahi ibaanga lye Emizeituni.

Omukázi óogwo ayaakwáasilwe omu busaambani

² Óobu haáchíile, Yeézu yaázeenda káandi omu lubúga lwe éenzu ya Múungu. Abaantu bóona baamwiizáho, náwe yeékala, yaábaanza kubeégesa.

7:38 7:38 Osome Isaya 44:3; 55:1; 58:11. **7:40 7:40** Osome Okwiizukwa kwe Ebilagilo 18:15-22. * **7:42 7:42** **Daudi:** Habwo obusoomboozi bwooli osome *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile.* **7:42 7:42** Osome 2 Samweeli 7:12-16; Mika 5:2; Matayo 2:5-6.

³ Niho, abeégesa be ebilangilo bya Musa* na Abafarisayo, baámuléeta omukázi óogwo akaba akwaásilwe omu busaambani, baámuta ahagáti ye embága ya abaantu.

⁴ Mala baámugaambila Yéézu báti, “Mweégesa, ugu mukázi, yaákwaatwa naasaambana.

⁵ Mbwéenu, omu bilagilo byéetu, Musa akatulagila kwiita omukázi nko ugu, ha kumuhoonda na amabáale. Mbwéenu, íwe noogaámháho oóta?”

⁶ Boónyini bakamubúuza bátyo Yéézu habwo kumuleengesa, babone kubonesa omuháanda gwo kumulégelela. Náho Yéézu yeénama, yaábaanza kwaandika ahaansi no olukumu lwoómwe.

⁷ Obu baázeendeliile kumubúuza, Yéézu yeénamuluka, yaábagaambila aáti, “Kaálaaba aliho omuuntu omuli ímwe óogwo achaáliga kuhena no óobu entúlo eémo, ogwo aábe owo kubaanza kumuhoonda ibáale ugu mukázi.”

⁸ Mala, Yéézu yeénama káandi ahaansi, yaázeendelela kwaandika ahi itaka.

⁹ Obu baáhuliile ago magaambo, baálegelelwa ne emiganya yáabo,† baábaanza kunyoloomboka oómo oómo, kubaandiza abanyaampala. Ha muheleeluko, Yéézu yaasigalahó weénka no ogwo mukázi, ugu mukázi yaásigala ayemeeliile omu méeso goómwe.

¹⁰ Niho Yéézu yeénamuluka, yaámubúuza aáti, “Íwe mukázi, bali nkáhi áabo abalikukulegelela? Ngási, táliho óogwo ayaásigalila abone kukuchwaáziikila?”

¹¹ Yaámugalulila aáti, “Mukáma, tiyaásigalilahó no óobu oómo.” Niho, Yéézu yaámugaambila aáti, “Nóobu ínye tiínkukuchwaaziikila. Zeénda, náho kubaandiza leélo éeli, otahena káandi.”]

Yéézu niwe omwaanga gwe éensi

¹² Mbwéenu, Yéézu yaázeendelela kugaamba aáti, “Ínye nínye omwaanga gwe éensi. Omuuntu weéna wéna óogwo alikuunkulaatila ínye, takulibata omu nsiimbaazi no obuche bwa akáti, náho aláaba no omwaanga óogwo gulikumweebeembelela omu bulami bwo obucha no obuchiile.”

¹³ Abafarisayo baámugaambila Yéézu báti, “Íwe nooyesiinza weénka. Okusiinza kwaawe ti kwa amazima!”

¹⁴ Yéézu yaábagalulila aáti, “Nóobu bilaaba niinyesiinza nyeénka, okusiinza kwaanze no kwa amazima. Ínye niinsoomboókélwa áaho nkaluga, káandi niinsoomboókélwa áaho ndikuzeenda. Náho ímwe timukusoombookelwa áaho nkaluga na áaho ndikuzeenda.

¹⁵ Ímwe nimuteekuza no kulamula kwiingana na akaleébele ka abaantu, náho ínye tiínkumulamulila muuntu iíntyó.

¹⁶ Náho kábilaaba ínye niimmulamulila omuuntu, niimmulamulila aha mazima, habwo kuba ínye tiíndi nyeénka, náho ndi hamo na Táata óogwo akaansiíndika.

¹⁷ Omu bilagilo byáanyu haandikilwe nka nikwo, okusiinza kwa abaantu bábili nikweesigwa kuba okwa amazima.

¹⁸ Mbwéenu, ínye niinyesiínza, na Táata óogwo akaansiíndika náwe naanyesiínza.”

¹⁹ Niho Abafarisayo baámubúuza Yéézu báti, “Ngási, Íiso ali nkáhi?” Yéézu yaábagalulila aáti, “Ímwe timukuunsoomboókélwa ínye, no óobu Táata timukumusoombookelwa. Kabiliba mwaakuunsoomboókíilwe ínye, mbwéenu mukaámusoombookíilwe na Táata.”

²⁰ Yéézu akagaamba ago góona, obuchilo yaabele naayegesa aha lubuga lwe éenzu ya Múungu, ahaantu áaho bakaba nibatamo omwo ebíibo bye empilya. Náho

* **8:3 8:3 Abeégesa be ebilangilo bya Musa:** Habwo obusoomboozi bwooli osome Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile. **8:5 8:5** Osome Amagaambo ga Abaláawi 20:10; Okwiizukwa kwe Ebilangilo 22:22-24.

† **8:9 8:9 Baálegelelwa ne emiganya yáabo:** Amagaambo aga tigali omu maandiko agáandi ge Chiyunani. **8:17 8:17** Osome Okwiizukwa kwe Ebilangilo 17:6; 19:15.

talabeeleho omuuntu óogwo akamuta omuli itaanu, habwo kuba obuchilo bwoómwe bukaba butakahikile.

Yeézu naagaámbe habwo olufu lwoómwe

²¹ Mbweénu, Yeézu yaábagaambila Abafarisayo abo káandi aáti, “Ínye niinzeénda, neemwe mulaándoondela. Náho mulaafwa omu biheni byáanyu. Áaho ndikuzeenda ínye, ímwe timukuhicha kwiizáho.”

²² Niho abatégeki ba Abayahudi baábaanza kweébua bati, “Ha bwaáchi naagaámbe nka nikwo, titukwiile kumukulaatila áaho alikuzeenda? Ngási, naáza kweéyita?”

²³ Yeézu yaázeendelela kubasoomboolela aáti, “Ímwe mulugiliile ahaansi aha, náho ínye ndugile olugulu omu igulu. Ímwe muli abe ezi nsi, náho ínye tiíndi we éensi ezi.

²⁴ Niyo ensoonga nkabagaambila nka nikwo, mulaáfweela omu biheni byáanyu. Habwo kuba kamulaaba mutakwiikiliza nka nikwo ‘Ínye Niwe,’[‡] mulaáfweela omu biheni byáanyu.”

²⁵ Nábo baámubúza bati, “Otugaambiile, íwe oli oóha?” Yeézu yaábagalulila aáti, “Mbagaambiile kuluga obutaándikilo nka nikwo ínye ndi oóha!

²⁶ Nnyina amagaambo méenzi go kubagaambila no kubachwaáziika, náho tiínkukola iíntyo. Óogwo akaansiíndika no wa amazima, neenye empola éezo naáhuliile kuluga hali weényini, nizo ndikubasoomboolela abaantu be éensi ezi.”

²⁷ Obuchilo bahuliile ebyo, tibalasoombookiilwe nka nikwo akaba naagaámbe nábo habwe Eése owo omu igulu.

²⁸ Mbweénu, Yeézu yaábagaambila aáti, “Obuchilo mulaanhanamika aha musalaba, aho niho mulaamanya nka nikwo ínye nínye Mutábani wo Omuuntu. Káandi mulaásoombookelwa nka nikwo góona áago ndikukola, tiínkugakola habwa amagala gaanze, náho niingagaámbe óokwo Táata akaanyegesa.

²⁹ Ogwo ayaansiíndikile ali hamo neenye. Takaandekile ínye nyeénka, habwo kuba obuchilo bwóona niinkola ago agalikumusemelela.”

³⁰ Obuchilo Yeézu akaba naagaámbe amagaambo ago, abaantu béenzi baámwiikiliza.

Múungu naabakola abaantu beéyagaalule

³¹ Mbweénu, Yeézu yaábagaambila Abayahudi áabo baamwiikiliize aáti, “Kábilaaba nimuzeendelela kukulaatila ameégeso gaanze, aho niho muláaba abaheémbe baanze ba amazima.

³² Káandi mulaásoombookelwa amazima, na amazima ago, nigabaha obweéyagaaluzi.”

³³ Boónyini baámusubiza bati, “Íchwe ne enzaalwa za Ibrahimu. § Tuchaálige kukolwa no omuuntu weéna weéna kuba abahálila. Ha bwaáchi nootugaambila nka nikwo íchwe nituba abeéyagaalwiile?”

³⁴ Yeézu yaábagalulila aáti, “Mazima butúnu niimbagaambila nka nikwo, omuuntu weéna weéna óogwo alikuzeendelela kuhena, ogwo no omuhálila we echiheno.

³⁵ Omuhálila tasigala omúka yo omukáma woómwe ebilo byóona, náho omutábani niwe asigalila omúka ebilo byóona.

³⁶ Bityo, ínye Mutábani wa Múungu kaándikubaha obweéyagaaluzi, nimuba mweéyagaalula mazima.

³⁷ Niinsoomboókelwa nka nikwo, ímwe muli abo oluzáalo lwa Ibrahimu. Náho nimuloondela kuunyíta, habwo kuba nimwaánga kwiikiliza áago ndikuboólekeelela.

‡ **8:24 8:24 Ínye Niwe:** Aha Yeézu naayemanyisa nko óokwo Múungu alikweémanyisa omu Ndagano ya Kala. Osome Okuluga 3:14; Isaya 43:10. § **8:33 8:33 Ibrahimu:** Habwo obusoomboozi bwooli osome *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile.* **8:34 8:34** Osome Abarúmi 6:12-23.

³⁸ Ínye niimbagaambila áago mbweene ahali Táata, náho ímwe nimukola áago muhuliile kuluga hali isíimwe.”

³⁹ Boónyini baámusubiza báti, “Ibrahímu niwe isíichwe!” Yeézu yaábagalulila aáti, “Kábilaaba mazima muli enzálwa ya Ibrahímu mukaábeele nimukola áago akaba akola Ibrahímu.

⁴⁰ Náho óobu nimuloondela omuháanda gwo kuunyíta, no óobu naámazile kubasoomboolela amazima áago naáhuliile kuluga ahali Múungu. Ibrahímu talakozile óokwo mulikuloonda kukola óobu.

⁴¹ Ebikolwa éebyo ímwe mulikukola, nibiluga ahali isíimwe.”

Niho baámusubiza báti, “Íichwe tituli enzaalwa zo obusiihani. Twiina Táata oómo weénka niwe Múungu!”

⁴² Yeézu yaábagalulila aáti, “Kaálaaba Múungu ali Isíimwe, mukaányeenzile, habwo kuba nkaluga ahali Múungu, no óobu ndi aha. Ínye tiíndeezile aha magala gaanze, náho Múungu niwe yaánsiíndikile.

⁴³ Ha bwaáchi timukusoombookelwa áago ndikubagaambila? Na habwo kuba timukweenda kuhuliliiza amagaambo áago ndikubasoomboolela.

⁴⁴ Ímwe muli abi Isitáani, ogwo niwe isíimwe! Bityo nimweénda kukola áago isíimwe alikuligila. Weényini no omwísi kulugiilila aha butaándiko, mále tayeénda amazima, habwo kuba amazima ticalimo omuli weényini. Obuchilo naagaamba ebisuba, niyo entabuko yoómwe, habwo kuba weényini no omubéehi, káandi niwe íise we ebisuba byóona.

⁴⁵ Náho timukuunyikiliza ínye habwo kuba niimbashoomboolela amazima.

⁴⁶ Noóha omuli ímwe óogwo ayaakuhicha kusiinza nka nikwo ínye ndi omuheni? Keélaaba niimbagaambila amazima, ha bwaáchi timukuunyikiliza?

⁴⁷ Omuuntu óogwo ali owa Múungu, ahulila amagaambo goómwe Múungu. Ímwe timukuhulila amagaambo goómwe, habwo kuba ímwe timuli abaantu boómwe.”

Yeézu ni mukúlu kusaaga Ibrahímu

⁴⁸ Abayahudi baámusubiza Yeézu báti, “Ngási, íichwe hanu titukugaamba amazima katulikugaamba nka nikwo, íiwe oli omunya Samaria, na káandi oyine izimu?”

⁴⁹ Yeézu yaábagalulila aáti, “Ínye tiinyina izimu. Ínye niimmukúza Táata, náho ímwe nimuungoókela.

⁵⁰ Ínye tiínkuloonda echikumuuko chaanze, náho aliho oóndi óogwo alikuloonda kuunkúza, káandi niwe omulamuzi wa mazima.

⁵¹ Mazima butúnu niimbagaambila nka nikwo, omuuntu óogwo alikweékomya ameégeso gaanze, talifwa no obuche bwa akáti.”

⁵² Mbweenu, Abayahudi abo baámugaambila Yeézu báti, “Óobu nitusoomboókelwa nka nikwo, íiwe oyina izimu! Ibrahímu akafwa, na ababáasi nábo bakáfwa. Náho íiwe noogaamba nka nikwo, ‘Omuuntu óogwo alikweékomya ameégeso gaanze, talifwa no obuche bwa akáti.’

⁵³ Ngási, nooyekola kuba mukúlu kusaaga isíichwe enkúlu Ibrahímu? Weényini akafwa, na ababáasi nábo bakáfwa. Ngási, íiwe nooyekola kuba oóha?”

⁵⁴ Yeézu yaábagalulila aáti, “Kábilaaba niinyekuza nyeénka, kweékuza kwaanze tikwiina nsoonga yoóna yóona. Náho Táata, óogwo mulikugaamba ímwe nka nikwo ni Múungu wáanyu, niwe alikuunkuza.

⁵⁵ Ímwe timukumusoombookelwa Múungu, náho ínye niimmusoomboókelwa. Keélaaba naakugaambíle nka nikwo tiínkumusoombookelwa, niho naakubeele ndi omubéehi nkeemwe. Náho ínye niimmusoomboókelwa Múungu, káandi niinkulaatila áago alikugaamba.

⁵⁶ Isíimwe enkúlu Ibrahímu, akanulilwa bwooli kuchibona echilo cho kwíiza kwaanze. Obuchilo yaachibwéene, akanulilwa bwooli.”

⁵⁷ Mbwéenu, Abayahudi baámugaambila Yeézu báti, “Íwe tokahikize emyáaka makúmi ataanu. Ni bitaho okahicha kumubona Ibrahímu?”

⁵⁸ Yeézu yaábagalulila aáti, “Mazima butúnu niimbagaambila nka nikwo, obuchilo Ibrahímu akaba atakazéelwe, ínye ndiyo.”*

⁵⁹ Obuchilo Abayahudi baáhuliile ago, baákobya amabáale babone kugamuhoondesa.† Náho Yeézu aba yeéseleka, yaásohola omu lubúga lwe éenzu ya Múungu.

9

Yeézu naachíza omuhume

¹ Echilo chimo, obuchilo Yeézu akaba naalibata omu muháanda, yaábona omuuntu oómo óogwo akazaalwa ali omuhume.

² Abaheémba boómwe baámubúuza báti, “Mweégesa, omuuntu ogu akazaalwa ali omuhume habwe ebiheno byo oóha? Byo omuuntu ogu weényini, nali bya abazéele boómwe?”

³ Yeézu yaábagalulila aáti, “Óogu talabeele omuhume habwe ebiheno byoómwe, nali ebiheno bya abazéele boómwe. Náho akazaalwa ali omuhume, kuba obuzizi bwa Múungu bubone kumanyiswa omu baantu kulabila obulami bwoómwe.

⁴ Nitweendélwa kukola emilimo ya Múungu óogwo akaansiíndika, obuchilo óobu hacháali ni nyemisana. Ensiimbaazi neeyiza kwiiza, áaho tulaaleka kuhicha kukola emilimo ezo.

⁵ Obuchilo óobwo nchili omu nsi ezi, ínye ndi omwaanga omu baantu be éensi ezi.”

⁶ Obuchilo Yeézu yaámazile kugaamba ago magaambo, yaáchweela amachwaánta ahi itaka, yaábúumba olutome na amachwaánta, olwo lutome yaálusiiga aha méeso go ogwo omuhume.

⁷ Niho yaámugaambila ogwo omuhume aáti, “Zeénda onáabe omu iláambo lya Siloamu.” Siloamu, ensoonga yaáho no “Óogwo asiindikilwe.” Niho ogwo omuhume yaázeenda, yaánaaba obuso, yaásuba omúka yoómwe naahweéza kuzima.

⁸ Mbwéenu, batúuzi boómwe na abáandi abaabeele baalamanyiile kumubona ali omu kusabiliza, beébuza báti, “Ngási, ogu muuntu tíwe oliinya óogwo akaba asiiba ayikeele no kusabiliza?”

⁹ Abáandi baágaamba báti, “Niwe.” Abáandi baágaamba báti, “Ti weényini, náho naasusana náwe bwooli.” Náho weényini nyini yaábasoomboolela aáti, “Na amazima, niwe ínye.”

¹⁰ Niho baámubúuza báti, “Kábilaaba amazima niwe íwe, ni bitaho améeso gaawe gaáhicha kuhwéeza?”

¹¹ Yaábagalulila aáti, “Omuuntu óogwo alikwéetwa Yeézu, akachwéela amachwaánta omu itaka, yaálubúumba, olwo lutome yalusiiga aha méeso gaanze. Mala yaángaambila nka nikwo, ‘Zeénda onáabe omu iláambo lya Siloamu.’ Mbwéenu mba naázeenda, naánaaba, naábonesa kuhweeza.”

¹² Boónyini baámubúuza báti, “Ngási, ogwo muuntu ali nkáhi?” Náwe yaábagalulila aáti, “Ínye tiínkumanya.”

Abafarisayo nibamucheengelela óogwo akaba ali omuhume

* **8:58 8:58 Obuchilo Ibrahímu akaba atakazéelwe, ínye ndiyo:** Aha Yeézu naayemanyisa nko óokwo Múungu alikweémanyisa omu Ndagano ya Kala. Osome Okuluga 3:14; Isaya 43:10. † **8:59 8:59** Abayahudi bakaba nibeénda kumwíta Yeézu, habwo kuba bakateekuzi nka nikwo naamuzuma Múungu habwo kukoza izíina lyoómwe.

¹³ Mbweenu, baámutwáala óogwo akaba ali omuhume aha Bafarisayo.

¹⁴ Echilo éecho Yeézu akakola olutome na amachwaánta, no kumuchíza ogwo muhume, chikaba chili echilo che Endaálíkizo.

¹⁵ Mbweenu, Abafarisayo nábo baámubúuza káandi omuuntu ogwo óokwo akahichaho kuhweeza. Yaábagalulila aáti, “Omuuntu oómo akaansiiga olutome aha méeso, naánaaba, no óobu niinhweéza.”

¹⁶ Niho Abafarisayo abáandi baágaamba báti, “Omuuntu óogwo akózile aátyo, talugile ahali Múungu, habwo kuba naahenela ebilagilo bye echilo che Endaálíkizo.” Náho Abafarisayo abáandi baágaamba báti, “Ngási, omuheni yaakaáhichaho aáta kukola eméeneko za amahano nke ezo?” Ha bwéecho, baátána boónyini boónka.

¹⁷ Niho, Abafarisayo baámubúuza káandi óogwo ayaabeele ali omuhume báti, “Omuuntu óogwo ayaákuchiza améeso gaawe, íiwe noogaámbáho oóta habwa weényini?” Náwe yaábagalulila aáti, “Íinye niimbóna omuuntu ogwo no omubási wa Múungu.”

¹⁸ Náho abatégeki abo ba Abayahudi tibalekiliize empola ezo nka nikwo, omuuntu ogwo akaba ali omuhume. Ha bwéecho, baáyéta abazéele boómwe.

¹⁹ Baábabúuza báti, “Ngási, omuuntu ugu ni mutábani wáanyu? Na amazima nka nikwo akazaalwa ali omuhume? Kábilaaba ni bityo, ni bitaho yaáhicha kuhweeza óobu?”

²⁰ Niho abazéele boómwe baábagalulila báti, “Íichwe nitusoomboókelwa nka nikwo ugu ni mutábani wéetu, na nka nikwo akazaalwa ali omuhume.

²¹ Náho titukusoombookelwa óokwo akahicha kuhweeza, káandi titukumusoombookelwa omuuntu óogwo ayaamuchilize améeso goómwe. Mumubúuze weényini, habwo kuba ni muuntu mukúlu, yaakaáhicha kusoomboola weényini.”

²² Abazéele boómwe bakagaamba bátyo, habwo kuba bakaba nibabatiína abatégeki ba Abayahudi. Habwe ensoonga, Abayahudi bakaba beékililizeene nka nikwo, omuuntu weéna wéena óogwo aleekiliza nka nikwo Yeézu niwe Masihi, alaátaaguchwa kuluga omu isomelo.

²³ Nicho chaaleételele abazéele багаámbe báti, “Mumubúuze weényini, habwo kuba ni muuntu mukúlu.”

²⁴ Mbweenu, abatégeki ba Abayahudi baámwéeta káandi omuuntu óogwo akaba ali omuhume, baámugaambila báti, “Omuhe ikuzo Múungu nka nikwo, gaamba amazima! Íichwe nitumanya nka nikwo óogwo muuntu ayaakuchilize, no omuheni.”

²⁵ Náwe yaábagalulila aáti, “Íinye tíinkumanya nkokwo omuuntu ogwo no omuheni, náho niinsoomboókelwa echiintu chimo choónka. Nkaba ndi omuhume, náho óobu niinhweéza.”

²⁶ Mála baámubúuza báti, “Ngási, ogwo muuntu akukoliile chíha? Akuhuumbulwiile aáta ago méeso gaawe?”

²⁷ Náwe yaábagalulila aáti, “Naámazile kubasoomboolela empola ezo, náho timwaámpuliliza. Ha bwaáchi nimweénda mbagaambile káandi? Ngási, neemwe nimweénda kuba abaheémba boómwe?”

²⁸ Náho, boónyini baámuzuma báti, “Íiwe níiwe omuheémba woómwe! Náho íichwe tuli abaheémba ba Musa.

²⁹ Nitusoomboókelwa nka nikwo Múungu akagaamba na Musa, náho omuuntu ogwo titukusoombookelwa áaho alugile.”

³⁰ Náwe yaábagalulila aáti, “Echi ne echigaambo cho kusobeza bwooli! Íimwe timkusoombookelwa áaho yaálugile, náho ogwo niwe ayaáanchíza améeso gaanze!

³¹ Nitusoomboókelwa nka nikwo, Múungu takuhulila okusaba kwa abaheni, náho naahulila omuuntu weéna wéena óogwo alikumugomookela Múungu no kukola áago

alikleenda.

³² Kulugilila kala, tuchaáliga kuhulila no óobu entúlo eémo nka nikwo, omuuntu yaáchiza omuuntu óogwo akazaalwa ali omuhume.

³³ Kayaakuba omuuntu ogwo atalugilile owa Múungu, tiyaákuhikize kukola choóna chóona.”

³⁴ Boónyini baámugalulila báti, “Íwe okazáalwa no okulelwa nko omuheni. Mbwéenu noohichaho oóta kutweégesa íichwe?” Niho, baba baamutaaguchamo omwo.

Obuhume bwo omuganya

³⁵ Obuchilo Yeézu yaahuliize nka nikwo baamutaaguchamo ogwo muuntu, yaázeenda kumutabuza. Obuchilo yaamubwéene, yaámubúza aáti, “Ngási, noonyikiliza íinye Mutábani wo Omuuntu?”

³⁶ Omuuntu ogwo yaámugalulila aáti, “Mukáma, ongaambile Mutábani wo Omuuntu noóha, mbone kuba niimwiikiliza.”

³⁷ Yeézu yaasubámo naamugaámbila aáti, “Íwe waámazile kumubona, káandi niwe óogwo olikuhooya náze.”

³⁸ Omuuntu ogwo yaámuzila aáti, “Niinyikiliza Mukáma waanze.” Niho yaámulamya.

³⁹ Mbwéenu, Yeézu yaámuzila aáti, “Ínye nnyizile omu nsi ezi kuchwaázika, kuba abo abali abahume babone kuhweza, na abo abalikuleeba, babe abahume.”

⁴⁰ Niho, Abafarisayo abáandi áabo bakaba baliho aho, obuchilo bahuliile amagaambo ago, baámubúza báti, “Ngási, noogaamba nka nikwo neechwe tuli abahume?”

⁴¹ Yeézu yaábagalulila aáti, “Kámwaakubeele abahume, timwaákubeele ne entaambala ye echiheno. Náho óobu nimugaamba nka nikwo nimuleeba kuzima, habwe echo nimusigala ne echiheno cháanyu.”

10

Omugani gwo omulisa omweésigwa

¹ Yeézu yaázeendelela kugaamba aáti, “Mazima butúnu niimbagaambila nka nikwo, omuuntu óogwo atakutaaha omu chihoongóle che entaama omu kuhiingula ahi iléembo, náho naalabila aháandi, ogwo muuntu no omwíibi mále no omunyagiilizi.

² Náho óogwo alikutaahámo omu kulabila ahi iléembo lye echihongóle, ogwo niwe omulisa we entaama.

³ Omuliinzi we echibuga amuchiingulila ogwo iléembo, ne entaama zihulila iláka lyoómwe. Náwe omulisa ayéta buli ntaama izíina lyaáyo no kuzifunya omu kusohola ahéelu.

⁴ Obuchilo yaámazile kuzisohozza entaama zoómwe ahéelu, naazeebeembelela omu méeso, názo zimukulaátla, habwo kuba zilisoomboókelwa iláka lyoómwe.

⁵ Entaama tizikuhicha kumukulaatila omuzenyi, náho zimwiiluka, habwo kuba tizikulisoombookelwa iláka lyoómwe.”

⁶ Yeézu akabagaambila Abafarisayo omugani ugu, náho boónyini tibalasoombokilwe áago akaba naabagaambila.

⁷ Mbwéenu, Yeézu yaábagaambila káandi aáti, “Mazima butúnu niimbagaambila nka nikwo, ínye nínye iléembo éelyo entaama zilabila kutaaha omu chibuga.

⁸ Abo abáandi bóona abaanyebeembeliile kwiiza bakaba bali abeebi na abanyagiilizi, náho entaama tizilabahuliilize.

⁹ Ínye nínye elyo iléembo. Weéna wéena óogwo alikutaahamo omu chibuga kulabila hali ínye, alaáchuungulwa, káandi alyáaba omweéyagaaluzi kuzamo no kusohola, na naabonesa amaliísizo.

¹⁰ Omwíibi ayiza omu chibuga habwe echihika cho kwíiba, no kwíta no kusiingaalicha. Náho ínye nnyizile babone kuba no obulami, káandi babe no obulami obwo ha bwíinzi.

¹¹ “Ínye nínye omulíisa omweésigwa. Omulíisa omweésigwa asohoza obulami bwoómwe habwe entaama zoómwe.

¹² Omuuntu alikuliísiza empeéla atali kanyinázo entaama, kaalikubona omusegwe nigwiíza, naayiluka no kuzinagilana entaama zoónka. Ha bwéecho, ogwo musegwe niguzizaázaana ezo ntaama no kuzisaámbaaza.

¹³ Ogwo muliisa we empeéla ayiluka, habwo kuba takuzisaaswa ezo ntaama no obuche bwa káti.

¹⁴ “Ínye nínye omulíisa omweésigwa. Niinzisoombookelwa kuzima entaama zaanze, názo niziinsoombookelwa,

¹⁵ nko óokwo Táata alikuunsoombookelwaho ínye, neenye nikwo ndikumusoombookelwaho. Ínye niinsohoza obulami bwaanze habwe entaama zaanze.

¹⁶ Ínye nnyina entaama ezíindi éezo ezitali ezo omuli echi chibuga, niinyeendelwa názo nziléete óomu. Kuba ezo ntaama názo, zilaálihulila iláka lyaanze. Bityo, nibuba obusho búmo, no omulíisa oómo.

¹⁷ “Ha bwéecho, nicho Táata anyeéndela, kuba niimbusohoza obulami bwaanze, mbone kubusúbya káandi.

¹⁸ Táliho omuuntu óogwo ayaakuhicha kusaakula obulami bwaanze. Nínye nyeénka ndikubusohoza obulami bwaanze. Nnyina obuzizi bwo kubusohoza obulami bwaanze, mala nnyina obuzizi bwo kubusúbya káandi. Echo chilagilo cho kukola iínty nkachiinaankula kuluga hali Táata.”

¹⁹ Obuchilo bahuliile amagaambo ago, Abayahudi baba baátáana káandi boónyini boónka.

²⁰ Béenzi kuluga omuli abo nyini baágaamba báti, “Óogu ayina izimu! Mále ahikiilwe na abazimu! Ha bwaáchi nimumuhuliiliza?”

²¹ Náho abáandi baágaamba báti, “Amagaambo áago alikugaamba ti go omuuntu óogwo ayina izimu. Ngási, izimu likaáhicha kumukola omuhume ahweéze?”

Abayahudi nibamwaánga Yeézu

²² Mbweenu, okwo Yeruzaléemu, hakaba heena obuzenyi bwa Abayahudi bwo kwiizuka nka nikwo isomelo likéezwa no kuchiingulwa káandi. Obuchilo obwo, bukaba buli obwe embého.

²³ Yeézu akaba naalibata aha lubúga lwe éenzu ya Múungu, aha chinogoka éecho chilikwéetwa nka nikwo, omu Ikulato lya Selemani.

²⁴ Abayahudi abáandi baámuzoongoloka, baámubúza báti, “Ngási, nootuteéyeecha omu miganya yéetu kuhicha iíli? Kábilaaba íiwe níwe Masihi, otugaambiile butúnu.”

²⁵ Náho Yeézu yaábagalulila aáti, “Ínye naámazile kubasoomboolela iínty, náho ímwe timukuunyikiliza. Ebikolwa éebyo ndikukola habwa amagala ga Táata, nibyo bilikuunsínza nka nikwo ínye ndi oóha.

²⁶ Náho timukweenda kuunyikiliza, habwo kuba ímwe timuli entaama zaanze.

²⁷ Entaama zaanze zihulila iláka lyaanze. Ínye niinzisoombookelwa, názo ziinkulaátilla.

²⁸ Ínye niimbáha obulami bwo obucha no obuchiile, na tibalisiingaalika no obuche bwa akáti. Káandi tíhalibaho omuuntu óogwo alihicha kubasaakula ímwe kuluga omu mikono yaanze.

²⁹ Táata óogwo ampeelee abo, weényini niwe mukúlu kusáaga bóona. Káandi táliho omuuntu óogwo ayaakuhicha kubasaakula kuluga omu ngalo zoómwe.

³⁰ Ínye na Táata tuli obúmo.”

³¹ Ahonyini Abayahudi baákobya amabáale, babone kugamuhoondesa.

³² Náho Yeézu yaábagaambila aáti, “Ndaboólekile ebikolwa bínzi bizima éebyo nkakola habwo obuzizi bwa Táata. Ni chigaambo chi omuli ebyo echilikubakola ímwe muloónde kuúinhoonda na amabáale?”

³³ Abayahudi baábasúbiza báti, “Titukweenda kukuhoonda na amabáale habwo kukola amagaambo amazima, náho habwo kuba noomulyoógooza Múungu. Nooyegaámba nka nikwo íwe oli Múungu, obuchilo íwe oli omuuntu kwoónka nka abáandi!”

³⁴ Yeézu yaábabúza aáti, “Ngási, tihaandikilwe omu Maandiko gáanyu ge ebligilo nka nikwo Múungu akagaamba nkokwo, ‘ímwe muli bamúungu’?”

³⁵ Haandikilwe omu Maandiko Matakatiifu nka nikwo, abaantu áabo abeenaánkwiile echigaambo cha Múungu, Múungu akabéeta nka nikwo ni bamúungu. Neechwe nitusoomboókelwa nka nikwo, ago agaándikilwe omu Maandiko Matakatiifu na aga amazima tigakuhicha kwiihibwáho.

³⁶ Táata niwe ayaanyelize no kuunsiíndika omu nsi ezi. Óobu ngási, ha bwaáchi nimugaámba nka nikwo, ínye niimmulyoógooza Múungu obuchilo niingaámba nka nikwo, ‘ínye ndi Mutábani wa Múungu’?

³⁷ Kábilaaba tiínkukola emilimo za Táata, mbwéenu mutaanyikiliza.

³⁸ Náho kábilaaba niinkola emilimo ya Táata, no óobu kábilaaba timukuunyikiliza ínye, mbwéenu mwiikilize emilimo ezo. Niho mulaásoombookelwa no kumanya nka nikwo, Táata ali omuli ínye, neenye ndi omuli weényini Táata.”

³⁹ Obuchilo Abayahudi bahuliile amagaambo ago, baáloonda káandi kumuta omuli itaanu, náho Yeézu aba yeépuluusuka omu ngalo záabo yaatáyo.

⁴⁰ Mala, Yeézu azeénda káandi buseeli bwo omunóna gwa Yorodáani, yaáhika áaho Yohana akaba abatiza abaantu aha bubaandizo. Yeékalayo okwo ebilo bíche.

⁴¹ Abaantu béenzi baamwiizáho, baágaamba báti, “No óobu kábilaaba Yohana talakozile oluméenke no óobu lúmo, náho amagaambo góona áago akaba naagaámba habwa Yeézu, gakaba gali aga mazima.”

⁴² Abaantu béenzi áabo bakaba baliho aho, baámwiikiliza Yeézu.

11

Okufwa kwa Lazáaro

¹ Akaba aliho omuuntu oómo izíina lyoómwe Lazáaro, akaba naatuúla Betania, náwe akaba ali omulwéele. Omuli ogwo mugoongo gwa Betania nimwo bakaba batuula banyáanya bo ogu Lazáaro, bali Mariamu na Marita.

² Óogu Mariamu, munyáanya wa Lazáaro omulwéele, niwe óogwo akamusiiga Omukáma Yeézu amazuta go omugaaazu yaámukubula amagulu habwi isóke lyoómwe.

³ Mbwéenu, Mariamu na Marita baásiindika empola ahali Yeézu báti, “Mukáma, enfula yaawe Lazáaro no omulwéele.”

⁴ Obuchilo Yeézu yaáhuliile empola éezo, yaágaamba aáti, “Endwáala éezo ti yo kumwíta, náho ne eyo kwoóleka ikuzo lya Múungu. Alweele kuba, habwo omuháanda ogwo, ínye Mutábani wa Múungu, mbone kukúzybwa omu kulabila endwáala yoómwe.”

⁵ Yeézu akabéenda Marita na Mariamu munyáanya, wa Lazáaro.

⁶ Mbwéenu, obuchilo Yeézu yaahuliize nka nikwo Lazáaro akaba ali omulwéele, yaázeendelela kwíikala ahaantu áaho ebilo bibili.

⁷ Mala káyaamazile éebyo, niho Yeézu yaábagaambila abaheémbe boómwe aáti, “Tusubeyo okwo Yudea.”

⁸ Abaheémba boómwe baámusubiza báti, “Mweégesa, no óobu zuba zuba nka nikwo Abayahudi bakaba nibeénda kukuhoonda na amabáale babone kukwíta. Ha bwaáchi nooyeénda kusubayo káandi okwo?”

⁹ Yeézu yaábagalulila aáti, “Ngási, nyemisana tezila amasáaha ikúmi na abili? Kábilaaba omuuntu naalibata nyemisana, tiyaákuhicha kweékuumpa okugulu kwoómwe, habwo kuba omwaanga gwe éensi ezi nigumumulikila byóona.

¹⁰ Náho óogwo alikulibata omu chilo naayekuúmpa, habwo kuba omwaanga gwo kumumulikila tigulimo.”

¹¹ Obuchilo Yeézu káyaamazile kugaamba áago, yaázeendelela kugaambila abaheémba boómwe aáti, “Munywáani wéetu Lazáaro abyaámile, náho niinzeénda kumwiimucha.”

¹² Niho abaheémba boómwe baámusubiza báti, “Mukáma, keélaaba alyaamile, naachila.”

¹³ Abaheémba boómwe bakateekuza nka nikwo naateekelela nka nikwo Lazáaro alyaamile otúlo, náho Yeézu akaba naamanyisa nka nikwo yaáfwiile.

¹⁴ Niho, Yeézu kubagaambila butúnu aáti, “Lazáaro yaáfwiile.

¹⁵ Náho ínye niinulilwa nka nikwo mbele ntaliho obuchilo Lazáaro naakába, kuba ímwe mubóne kuunyikiliza. Mbwéenu, tuzeénde owoómwe.”

¹⁶ Niho omuheémba oómo iziina lyoómwe Tomaso óogwo iziina elíindi akaba ayétwa Iloongo, yaábagaambila abaheémba bazeenzíbe aáti, “Neechwe tuzeénde, tubone kufwa hamo náwe.”

Yeézu ayina obuzizi bwo okuzoola abáfwiile

¹⁷ Mbwéenu, obuchilo Yeézu yaahikileyo okwo, yaásaanga Lazáaro akaba yaámazile ebilo bina omu chiláalo.

¹⁸ Omugoongo gwa Betania gukaba guli nke ekilomíta isatu kwoónka kuluga Yeruzaléemu.

¹⁹ Abayahudi béenzi bakaba beézile Betania kusuumbilila Marita na Mariamu, habwo olufu lwa Lazáaro munyáanya wáabo.

²⁰ Mbwéenu, obuchilo Marita yaáhuliile nka nikwo Yeézu akaba naayiza, yaásohola ahéelu, yaázeenda kumunyegeza. Kwoónka weényini Mariamu yaásigalila omúka.

²¹ Marita yaámugaambila Yeézu aáti, “Mukáma, káwaakubeele oliho aha, munyaányeenye tiyaákufwíile.

²² Náho no óobu nyini niinsoomboókelwa nka nikwo, choóna chóona éecho olaamusaba Múungu, naakuha.”

²³ Yeézu yaámugalulila aáti, “Munyaányoko alaázooka.”

²⁴ Marita yaámuzila aáti, “Niinsoomboókelwa nka nikwo aha chilo cho muheleeluko cho kuzooka kwa abaantu, náwe alaázooka.”

²⁵ Yeézu yaámugalulila aáti, “Ínye nínye okuzooka no obulami. Omuuntu weéna weéna óogwo alikuunyikiliza ínye, no óobu alaáfwa, aláaba omulame.

²⁶ Na weéna weéna óogwo ali mwooyo no kuunyikiliza ínye, talifwa nakáti. Ngási, noogeekiliza ago?”

²⁷ Marita yaámugalulila aáti, “Mazima Mukáma, niinyikiliza nka nikwo íwe oli Masihi, Mutábani wa Múungu, óogwo alikwíiza omu nsi.”

Yeézu naachula

²⁸ Obuchilo Marita akagaamba ago, aba yaázeenda kumwéeta Mariamu ali muhala wáabo, yaámuhweéhweetela aha bweeseléke aáti, “Omweégesa aliho aha, naakweéta.”

²⁹ Obuchilo Mariamu yaáhuliile aátyo, yeémuka bwaangu, yaáza ahali Yeézu.

³⁰ Akáanya ako, Yeézu akaba achaali atakataahile omu mugoongo ogwo, náho akaba ali áaho Marita akazeenda kumunyegeza.

³¹ Abayahudi abaabeele bali hamo na Mariamu kumusuumbilila, kábaabweene naayimuka no kulugáho bwaangu. Bityo baámukulaatíla, habwo kuba bakateékuza nka nikwo naazeénda aha chitúulo abone kuchulilayo okwo.

³² Obuchilo Mariamu yaáhikile áaho Yeézu akaba ali, akamubona, yaáteela ebizwi omu méeso goómwe, yaámugaambila aáti, “Mukáma, káwaakubeele oliho aha, munyaányeene tiyaákufwíile.”

³³ Obuchilo Yeézu yaamubwéene Mariamu naachula, na Abayahudi abo béeza náze káandi nibachula, yaáhulila obusúungu bwooli omu mwooyo gwoómwe, yaázululukilwa bwooli.

³⁴ Mbwéenu, yaábabúuza aáti, “Mumuziikile nkáhi?” Baámusubiza báti, “Mukáma, íiza ohaléebe.”

³⁵ Yeézu yaáchula.

³⁶ Mbwéenu, Abayahudi abaabeele bali aha lufu baágaamba báti, “Muléebe óokwo abeele naamweénda Lazáaro!”

³⁷ Náho abáandi omuli abo baágaamba báti, “Ngási, ogu muuntu tíwe ayaahuumbulwiile ogwo muhume, tiyaákuhikize kumukolela no ogu Lazáaro ataákufwa?”

Yeézu naamuzóola Lazáaro

³⁸ Niho Yeézu yaáhulila káandi kuzololokelwa bwooli omu muganya gwoómwe, yaáhika aha mbi. Eémbi ezo ekaba eli enyaanga éezo echiingisiibwe ni ibáale liháango.

³⁹ Yeézu yaábagaambila abaantu áabo bakaba baliho aho aáti, “Muliíheho ibáale elyo.” Náho Marita, munyáanya Lazáaro ogwo chífwa, yaámugalulila aáti, “Mukáma, óobu naanúunka, aha kuba yaámazile ebilo bina ali omu chitúulo.”

⁴⁰ Yeézu yaámugaambila aáti, “Ngási, tinaákugaambila nka nikwo, keélaaba nooyikiliza, noolibona ikuzo lya Múungu?”

⁴¹ Mbwéenu, beehaho elyo ibáale. Yeézu alalamila améeso goómwe olugulu, aneémbelela ahali Múungu aáti, “Táata, niinkusiima habwo kuba waánhulila.

⁴² Ínye mba niinsoomboókelwa nka nikwo ompulila buchiile, mbwéenu niingaamba amagaambo aga habwe embága ya aba baantu aba abakobile aha, kuba babone kwiikiliza nka nikwo íwe níwe okaannsiíndika.”

⁴³ Obuchilo Yeézu yaámazile kugaamba ago, yaáhamuka ahi iláka liháango naagaamba aáti, “Lazáaro, íiza kunu ahéelu!”

⁴⁴ Mbwéenu, Lazáaro óogwo akaba afwíile, yaásohola ahéelu. Amagulu ne emikono yoómwe ziseembilwe isáanda, káandi obuso bwoómwe buseembilwe isila. Niho Yeézu yaábalagila aáti, “Mumusuulule emyéenda ezo, mumuleke azeénde.”

Abatégeki ba Abayahudi nibaloondela

omuháanda gwo kumwíta Yeézu

(Matayo 26:3-5; Mariko 14:1-2; Luka 22:1-2)

⁴⁵ Mbwéenu, Abayahudi béenzi áabo bakaba beézile ahali Mariamu, obuchilo baabweene áago Yeézu akakola, baámwiikiliza.

⁴⁶ Náho Abayahudi abáandi omuli abo baba baázeenda aha Bafarisayo, baábasoomboolela éebyo Yeézu yaákola.

⁴⁷ Mbwéenu, abakúlu ba abagabe na Abafarisayo baáyetesa echiikalo chi Itégekelo lya Balusiingo ba Abayahudi,* beébúuza báti, “Tukole chi? Óogu muuntu naakola eméenke nyíinzi.

* **11:47 11:47 Itégekelo lya Balusiingo ba Abayahudi:** Habwo obusoomboozi bwooli osome *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile.*

⁴⁸ Kábilaaba nitumuleka azeendelele kukola ago mahano, abaantu bóona nibamwiikiliza. Niho Abarúumi baléeza no kusiisa byóona, ihaánga lyéetu, hamo ni isomelo lyéetu.”

⁴⁹ Omuuntu oómo omuli abo balusiingo iziina lyoómwe Kayafa, óogwo akaba ali omugabe mukúlu wo omwáaka ogwo, yaábagaambila aáti, “Ímwe timukusoombookelwa choóna chóona!”

⁵⁰ Ngási, timukusoombookelwa nka nikwo, ni haáchili hali ímwe nka nikwo omuuntu oómo afweéle embága yóona, kuchila ihaánga lyóona lisiingaálichibwe?

⁵¹ Kayafa talagaambile ago habwe ebiteékuzo byoómwe weényini, náho habwo kuba akaba ali omugabe mukúlu wo omwáaka ogwo. Bityo akaba naabáasa nka nikwo Yeézu alaáfwa habwe éensi ya Abayahudi,

⁵² na ti habwa boónyini boónka, náho na habwo kusuumbya abáana ba Múungu áabo abasaambee omu nsi, babone kuba hamo.

⁵³ Kulugiilila echilo echo, abatégeki ba Abayahudi baákola omweétegeko gwo kumwíita Yeézu.

⁵⁴ Ha bwéecho, Yeézu yaálekelela kulibata ha bwéelu omu Bayahudi. Yaalugáho aho no kuzeenda héehi no omu nsi yo obwoóma, omu muzihwa óogwo gukaba gweetwa Efraimu, yeékala okwo hamo na abaheémba boómwe.

⁵⁵ Obuchilo obwo, echilo chikúlu cha Abayahudi echilikwéetwa Paásika chikaba cheéliliza. Ha bwéecho, abaantu béenzi baalugáyo omu maboma gáabo kuzeenda Yeruzaléemu, babone kweéloonza kala habwo kweéyeza.

⁵⁶ Abaantu baaba nibamuloondela Yeézu. Obuchilo bakaba beemeeliile omu lubúga lwe éenzu ya Múungu, beébuza báti, “Ímwe nimuleebaho muta? Omuuntu ogwo takwiiza aha mazenyi aga?”

⁵⁷ Abakúlu ba abagabe na Abafarisayo bakaba balagiile nka nikwo, omuuntu weéna wéena óogwo alikumanya áaho Yeézu ali, aleéte empola hali boónyini babone kumuta omuli itaanu.

12

*Omukázi naamusúga Yeézu amazuta
(Mariko 14:3-9; Matayo 26:6-13; Luka 7:36-50)*

¹ Kabyaasigeele ebilo mukáaga kuhika amazenyi ga Paásika, Yeézu yaáhika káandi Betania áaho yaabeele atúula Lazáaro.

² Mbwéenu, abaantu ba aho baámuloongeza amazenyi. Marita yaámuheéleza, na Lazáaro akaba ali oómo omu baantu áabo abaabeele beékee aha luhelo hamo na Yeézu.

³ Mbwéenu, Mariamu yeemucha enusu líta ya amazuta galikweetwa nardo galikwéela ageena obukaani buháango na geena omuzeeze muluunzi. Yaásiiga aha magulu ga Yeézu, yaágakubula amagulu ga Yeézu habwi isóke lyoómwe ogwo mukázi. Éenzu yóona yaásohoza omugaazu muluunzi gwe emizeeze.

⁴ Náho oómo wa abaheémba boómwe, iziina lyoómwe Yuda Iskariote, óogwo alaámukoonga kóonga Yeézu, yaámuzila nka nikwo,

⁵ “Ha bwaáchi amazuta ago tigaáguzwa edináali magána asatu* no kuhaabwa abahabi?”

⁶ Yuda talagaambisiibwe ebyo habwo kusaaswa abahabi, náho na habwo kuba akaba ali omwíibi. Yuda niwe akaba naasutula enfulebe ye empilya, na akaba ayiba empilya ezikaba ziteebwa omu nfulebe ezo.

11:55 11:55 Osome Okubala 9:10; 2 Amagaambo ge Enchilo 30:17-19.
Ekaba eli empeéla yo obuteéka aha muhalila aha bilo magána asatu.

* **12:5 12:5** *Edináali magána asatu:*

⁷ Mbweenu, Yeézu yaámugalulila Yuda aáti, “Omuléke, habwo kuba yaánsiiga amazuta habwe emiloonzo ye echo chilo éecho baliinzíika.[†]

⁸ Abahabi mwiinábo ebilo byóona, náho ínye tiínkúba hamo neemwe ebilo byóona.”

*Abatégeki ba Abayahudi nibakola enteba
yo kwíita Lazáaro*

⁹ Mbweenu, Abayahudi béenzi baábulila nka nikwo Yeézu akaba ali ahaantu aho, baázeenda kumubona, ti weényini kwoónka, náho káandi kumubona Lazáaro óogwo Yeézu akamuzoola kuluga omu bafwiile.

¹⁰ Niho abakúlu ba abagabe baákola enteba yo kumwíita Lazáaro káandi,

¹¹ habwe ensoonga yo kuzoolwa kwoómwe, Abayahudi béenzi baámwiíkíla Yeézu, baáyeliga na abatégeki báabo.

*Masihi Yeézu naayanaánculwa Yeruzaléemu
(Matayo 21:1-11; Mariko 11:1-11; Luka 19:28-40)*

¹² Nyeéncha eémo, embága mpaango ya abaantu áabo bakaba beezíle kulya obuzenyi bwa Paásika, baábulila nka nikwo Yeézu ali omu muháanda kwíiza Yeruzaléemu.

¹³ Mbweenu, baátwála amatábazi ge emichíindo, baázeenda kumusuúngaana Yeézu. Baáyaambaza ahi iláka nibagaamba báti, “Hosana![‡]

Ayina omugisa óogwo alikwíiza ahi izíina lya Omukáma Múungu!

Ayina omugisa Omukáma wa Abaizraeli.”

¹⁴ Mbweenu, Yeézu yaásaanga omwaana gwe ensíkili, yaáguhanama nko óokwo chaandikilwe omu Maandiko Matakatiifu chíti,

¹⁵ “Ímwe abaantu ba Sayuni,[§] mutatiina!

Léeba, omukáma wáanyu naayiza, ahanamile omwaana gwe ensíkili!”

¹⁶ Obuchilo obwo, abaheémba ba Yeézu tibalasoombookiilwe ago. Náho obuchilo Yeézu yaabele yaázookile niho beézuka nka nikwo amagaambo ago gakaaandikwa na nikwo óokwo baamukoliile.

¹⁷ Abaantu abaabeele bali hamo na Yeézu obuchilo óobwo yaáyesile Lazáaro kuluga omu chitúulo no kumuzoola kuluga omu bafwiile, baaba nibaatula empola ezo omu baantu.

¹⁸ Ha bwéecho, abaantu béenzi bakabonesa kuhulila empola ze eméenke éezo Yeézu akakola. Echo nicho chikakola abaantu béenzi baásohola Yeruzaléemu kuzeenda kumusuúngaana Yeézu.

¹⁹ Náho Abafarisayo beégaambila báti, “Nimuléeba! Titúkuhicha kukola choóna chóona! Muléeba, abaantu bóona nibamukulaatíla.”

Yeézu naahoóyela habwo olufu lwoómwe

²⁰ Hakaba heena abaantu áabo bakaba bali Abanyamahaánga, omuli abo baantu bakaba balimo áabo bakazeenda Yeruzaléemu habwa amazenyi ga Paásika.

²¹ Mbweenu, abaantu abo baázeenda ahali Filipo óogwo akalugiilila Betisaida okwo omu nsi ya Galiláaya, baámusaba báti, “Owi isima, nitusaba tubonane na Yeézu.”

²² Filipo yaázeenda kumumanyisa Andrea empola ezo, niho bóona baázeenda kumugaambila Yeézu.

[†] 12:7 12:7 Bukaba buli obuteéka bwa Abayahudi kusiiga amazuta omutúumbi. [‡] 12:13 12:13 **Hosana:** Omu lulími lwe Echihebrania, ensoonga yaáho ekaba, “Chuungúla óobu!” Náho aha buchilo bwa Yeézu echigaambo echi chikagaambwa bwooli kumukúza Múungu nali Masihi. Osome Enzina 118:25. 12:13 12:13 Osome Enzina 118:25-26. [§] 12:15 12:15 **Sayuni:** Ni izíina eliindi lya Yeruzaléemu. 12:15 12:15 Osome Isaya 40:9; Zefania 3:16; Zakaria 9:9.

²³ Yeézu yaábagalulila aáti, “Obuchilo bwaáhikile hali íinye Mutábani wo Omuuntu kuhaabwa ikuzo.

²⁴ Mazima butúnu niimbagaambila nka nikwo, kábilaaba akazuma ke engano katakagwiile omu itaka no kufwa, tikakuhicha kumela. Náho kakalaáfwa, nikamela no kuzáala enzuma nyínzi.

²⁵ Omuuntu weéna weéna óogwo alikweenda kuchigilila obulami bwoómwe, naabulwa obulami bwo obucha no obuchiile. Náho weéna weéna óogwo atakusaaswa obulami bwoómwe omu nsi ezi, óogwo naabuchuungula obulami bwoómwe kuhicha obucha no obuchiile.

²⁶ Omuuntu weéna weéna óogwo alikuunheéleza íinye, neeyeendelwa ankulaatile. Hoóna hóona áaho ndi, aho niho omuzáana waanze aláaba aáli. Táata naamukuza omuuntu weéna weéna óogwo alikuunheéleza íinye.”

²⁷ Niho Yeézu yaámuzila aáti, “Óobu naábaanza kuzuzubalilwa bwooli omu muganya gwaanze. Ngaámbe chííha? Ngási, ngaámbe nka nikwo, ‘Íiwe Táata, niinkusába onchuúngule kuluga aha buchilo óobu bwe ebyaágalalo?’ Mmahi, tinaákuhicha kusaba íintyo, habwo kuba nnyizile omu nsi ezi kuba nsaángwe ebyaágalalo ebyo.

²⁸ Íiwe Táata Múungu, osuulule ikuzo li izíina lyaawe.”

Niho iláka liluga omu igulu niligaamba líti, “Naásuulula ikuzo lyaanze, káandi niinzeendelela kulisuulula.”

²⁹ Embága ya abaantu áabo abaabeele beemeeliile aho, obuchilo bahuliile elyo iláka, abáandi bakagaamba báti, “Ne enkuba,” na abáandi bakagaamba báti, “Maléeka yaágaamba gaamba náze.”

³⁰ Náho Yeézu yaábagaambila aáti, “Iláka éelyo mwaábulila libeele litali ha bwaánze, náho hali íimwe.

³¹ Óobu bwaáhikile obuchilo bwa Múungu kuzichwaáziikila éensi ezi. Óobu bwaáhikile obuchilo bwo kulitaágucha ahéelu Isitáani éelyo lili omutégeki we éensi ezi.

³² Obuchilo óobwo íinye ndaayeleezibwa olugulu ye éensi, niinkwéesa abaantu bóona babone kwiiza hali íinye.”

³³ Yeézu akagaamba aátyo, kwoóleka ni lufu chi óolwo alaáfwa.

³⁴ Mbweénu, embága ezo yaámusubiza Yeézu eéti, “Tusomile omu Maandiko Matakatiífu nka nikwo, Masihi naába omulame obucha no obuchiile. Mbweénu, ha bwaáchi noogaamba nka nikwo, ni lwaampaka Mutábani wo Omuuntu ayeleezibwe olugulu? Ngási, Mutábani wo Omuuntu ogu noóha?”

³⁵ Yeézu yaábagaambila aáti, “Omwaanga niguba hamo neemwe aha káanya kache kwoónka. Muzeendelele kulibata omu mwaanga ogu mucháali muchiinágwo, kuba ensiimbaazi eteéza kubapaámpukilamo. Kuba, omuuntu óogwo alikulibata omu nsiimbaazi, tasoombookelwa áaho alikuzeenda.

³⁶ Aha buchilo óobu óobwo mwiina omwaanga, mugwiikilize omwaanga ogwo, mubóne kuba abáana bo omwaanga.”

Obuchilo Yeézu yaámazile kugaamba ago, yaásiga embága ya abaantu abo, yaázeenda kweéseleka.

Abayahudi béenzi nibaánga kumwiikiliza Yeézu

³⁷ Náho nóobwo Yeézu yaákozile eméenke nyínzi omu méeso gáabo, abaantu béenzi tibalamwiikilize.

³⁸ Ekaba eli eétyo gabone kuhikiilizibwa amagaambo áago omubáasi Isaya akagaamba aáti,

“Mukáma, noóha óogwo ayikiliize empola zéetu?

Káandi, noóha óogwo omusuululiile obuzizi bwaawe?”

³⁹ Tibalamwiikiliize habwo kuba Múungu akagaamba kulabila ahali Isaya nka nikwo,

⁴⁰ “Naáhumisa améeso gáabo,
no kukola emiganya yáabo eébe egumile,
batabona kuhweeza habwa méeso,
batakusoombookelwa ha miganya,
bateéza bakaánhiindukila,
neenye nkabachíza.”

⁴¹ Isaya akagaamba amagaambo aga, habwo kuba akalibona ikuzo lya Yeézu no kugaamba empola zoómwe.

⁴² Nóobu bityo, abatégeki béenzi ba Abayahudi bakamwiikiliza Yeézu. Náho tibalagaambile ha bwéelu nka nikwo baámwiikiliize, habwo kuba bakaba nibatiína kubiingwa na Abafarisayo kuluga omu isomelo.

⁴³ Abatégeki abo bakaba nibeénda bwooli kukúzibwa na abaantu, kuchila kukúzibwa na Múungu.

Abaantu balaáchwaaziikwa habwa amagaambo áago Yeézu akagaamba

⁴⁴ Mbwéenu, Yeézu yaáhamuka iláka naagaamba aáti, “Omuuntu óogwo alikuunyikiliza, takuunyikiliza ínye nyeénka, náho naamwiikiliza na Múungu óogwo akaansiindika.

⁴⁵ Omuuntu óogwo alikuumbona ínye, naába yaámubona Múungu óogwo akaansiindika.

⁴⁶ Ínye nnyizile omu nsi ezi nko omwaanga, kuba buli muuntu óogwo alikuunyikiliza, atazeendelela kutúula omu nsiimbaazi.

⁴⁷ “Omuuntu weéna wéena óogwo aliba yaáhuliile ebigaambo byaanze, náho akáanga kubikwáata, ínye tiíndimuchwaáziika. Habwo kuba, tiíndeezile omu nsi ezi kuchwaáziika abaantu, náho nnyizile kubachuúngula.

⁴⁸ Omuuntu weéna wéena óogwo alikuunyáanga ínye hamo na amagaambo gaanze, alyaáchwaaziikwa. Amagaambo áago ngaambile, nigo galeeza kumuchwaáziika aha chilo echo cho omuhélo.

⁴⁹ Tiíndagaambile amagaambo ago habwo obuzizi bwaanze ínye nyini, náho Táata óogwo ansiindikile niwe yaándagiiliile ebyo kugaamba, no óokwo ndaasoomboola.

⁵⁰ Káandi, niinsoomboókelwa nka nikwo echilagilo choómwe chibabonesa abaantu obulami bwo obucha no obuchiile. Mbwéenu, ínye niingaamba kwoónka áago Táata yaángaambiile ngaámbe.”

13

Yeézu naayóza amagulu ga abaheémba boómwe

¹ Mbwéenu, obuchilo amazenye ga Paásika* gakaba gatakahikile, Yeézu yaásoombookelwa nka nikwo obuchilo bwoómwe bwaáhiikile bwo kulugáho omu nsi ezi abone kusuba owe Eése. Yeézu akaba ayina engoonzi na abaantu boómwe omu nsi, na yaázeendelela kubazilila engoonzi bwooli kuhicha omuhélo.

² Yeézu na abaheémba boómwe bakaba nibalaagila. Akaziingo ako, Isitáani likaba lyaátaahile omu muganya gwa Yuda, mutábani wa Simoni Iskariote, abone kumukoonga kóonga Yeézu.

³ Yeézu akaba naasoomboókelwa nka nikwo Iíse akamuha obuzizi habwe ebiintu byóona. Káandi akaba naasoomboókelwa nka nikwo akalugiilila ahali Múungu, na nka nikwo alaásuba ahali Múungu.

12:40 12:40 Osome Isaya 6:10. * **13:1 13:1 Paásika:** Habwo obusoomboozi bwooli osome *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile.*

⁴ Mbweenu, obuchilo nibalya, Yeézu yaáyemeelela, yaázuula enkaanzu yoómwe, yaátwála enkáanda yaázeekoma omu nyuguny.

⁵ Niho, yaáchenena améenzi omu lusaabuzo, yaábaanza kwóoza amagulu ga abaheémba boómwe no kugakubula ne enkáanda éezo ayekomile.

⁶ Obuchilo Yeézu yaamuhikaho Simoni Peétero, Peétero yaámubúuza aáti, “Mukáma, íwe nooyeénda kuunyóza ínye amagulu?”

⁷ Yeézu yaámugalulila aáti, “Éecho ndikukola, íwe tokuchisoombookelwa óobu, náho noochisoombookelwa ahaleéza.”

⁸ Peétero yaámugaambila aáti, “Íwe toliinyoza ínye amagulu no obuche bwa akáti!” Yeézu yaámugalulila aáti, “Kábilaaba íwe nooyaanga ntakwóoza amagulu, tokuhicha kukoba hamo neenye káandi.”

⁹ Simoni Peétero yaámugalulila aáti, “Mukáma, kábilaaba ni bityo, otaanyoza amagulu goónka, náho ne emikono yaanze hamo no omútwe gwaanze.”

¹⁰ Yeézu yaámugalulila aáti, “Omuuntu óogwo ayaámazile kwóoga, takweendelwa ayoge káandi, náho kunaaba amagulu goónka, habwo kuba yaámazile kwéela. Ímwe mwaámazile kwéela, náho ti mwéena.”

¹¹ Yeézu akaba naamusoombookelwa óogwo ayaakumukoonga kóongile, nicho chaaleéteilele agaámbe aáti, “Náho ti mwéena áabo mweezile.”

¹² Obuchilo Yeézu yaámazile kwóoza abaheémba boómwe amagulu gáabo, yaázwaala enkaanzu yoómwe, yeékala nábo káandi, yaábabúuza aáti, “Ngási, mwaáchisoombookelwa éecho naábakolela?”

¹³ Ímwe nimuunyeta ‘Omweégesa’ no ‘Omukáma.’ Ago na ga amazima, habwo kuba nikwo ndi.

¹⁴ Mbweenu kábilaaba ínye ndi Omweégesa wáanyu no Omukáma wáanyu, naáboóza ímwe amagulu, neeyeendelwa ímwe neemwe mube nimweeyoza amagulu mútyo nyini.

¹⁵ Mbaheele omugani, nka nikwo neemwe mube nimweekolela nkeenye óokwo mbakoliíle ímwe.

¹⁶ Mazima butúnu niimbagaambila nka nikwo, omuzáana ti mukúlu kuchila omukáma woómwe, káandi omuuntu óogwo alikusiíndikwa ti mukúlu kuchila óogwo alikumusiíndika.

¹⁷ Mbweenu kábilaaba mwaágasoombookelwa ago góona, niho Múungu alaábafuuha kamulaaba nimugakolela emilimo.

¹⁸ “Tiínkugaamba ago hali ímwe mwéena. Niimbasoombookelwa áabo ntoolize kuba abaheémba baanze. Náho ni lwaampaka gahikiilizwe áago agaándikilwe omu Maandiko Matakatiifu nka nikwo, ‘Munywáani waanze óogwo akaba naálya ebyookulya hamo neenye, yaáhiinduka kuba omubisa waanze.’

¹⁹ Niimbagaambila ago góona gacháli gatakeésuululukiize, kuba obuchilo óobwo galisuúlulukiza, mwiikilize nka nikwo ‘Ínye Niwe.’†

²⁰ Mazima butúnu niimbagaambila nka nikwo, omuuntu weéna wéena óogwo alikumwiínaankula óogwo nkamusiíndika, ogwo naába yaányinaánkula neenye. Bityo nyini, óogwo alikuunyinaánkula ínye, naába yaámwiinaankula Táata óogwo akaansiíndika.”

*Yeézu naálya ehookulya cha Paásika
hamo na abaheémba boómwe
(Matayo 26:20-25; Mariko 14:17-21; Luka 22:21-23)*

13:18 13:18 Osome Enzina 41:9. † **13:19 13:19** *Ínye Niwe:* Aha Yeézu naayemanyisa nko óokwo Múungu alikweémanyisa omu Ndagano ya Kala. Osome Okuluga 3:14; Isaya 43:10.

²¹ Obuchilo Yeézu akagaamba amagaambo ago, akazululukilwa bwooli omu mwooyo gwoómwe, yaáyatula naagaamba aáti, “Mazima butúnu niimbagaambila nka nikwo, oómo omuli íimwe naankoónga.”

²² Niho abaheémba boómwe baábaanza kweéleeba, habwo kuba tibalasoombookilwe naamugaamba oóha.

²³ Oómo omu baheémba boómwe akaba ayegamiile aha chifuba cha Yeézu, omuheémba ogwo niwe akaba ayeéndwa bwooli na Yeézu.

²⁴ Mbwéenu, Simoni Peétero yaámuleémbeleza omuheémba ogwo, yaámugaambila aáti, “Mubúuze Yeézu nka nikwo noóha omuli íichwe óogwo alikugaamba.”

²⁵ Niho omuheémba ogwo akaba ayegamiile aha kalezi ka Yeézu, yaámubúuza aáti, “Mukáma, noóha?”

²⁶ Yeézu yaámugalulila aáti, “No óogwo ndaaha echinogóka cho omukaate éecho ndaakoza.” Mbwéenu, yeemucha echinogóka cho omukaate yaáchikoza, yaaha Yuda, mutábani wa Simoni Iskariote.

²⁷ Yuda obuchilo yaáyanaankwiile echinogóka echo cho omukaate, Isitáani lyaamutaahamo. Niho Yeézu aba yaámugaambila aáti, “Áago olikweenda kukola, ogakole bwaangul!”

²⁸ Náho talabeeleho no óobu oómo omuli abo abáandi abaabeele bakobile aha luhelo óogwo yaasoombookilwe ha bwaáchi Yeézu yaábagaambila aátyo.

²⁹ Abáandi bakateékuza nka nikwo Yeézu akagaamba aátyo, habwo kuba Yuda akaba ali omubiiki we empilya. Bakateékuza nka nikwo Yeézu akamugaambila Yuda nka nikwo agule ebiintu bya amazenyi ga Paásika, nali nka nikwo abáhe abahabi empilya.

³⁰ Mbwéenu, obuchilo Yuda akaba yaátwéele echinogóka echo cho omukaate, yaalugáho omwáanya ogwo nyini. Gukaba guli omwáanya gwe echilo.

Yeézu naabaha echilagilo chisha abaheémba boómwe

³¹ Mbwéenu, obuchilo Yuda yaabele yaálugileho, Yeézu yaábagaambila abaheémba boómwe aáti, “Óobu ikuzo lyaanze, íinye Mutábani wo Omuuntu, lyeélilila kubonekana butúnu. No óobu ikuzo lya Múungu lilyaábonekana ha bwéelu kulabila ahali íinye.

³² Kábilaaba ikuzo lyoómwe lyaábonekana kulabila ahali íinye, mbwéenu na Múungu náwe naamanyisa abaantu ikuzo lyaanze íinye Mutábani wo Omuuntu. Alaákola aátyo zuba zuba.

³³ “Íimwe baana baanze enfula, níimba neemwe aha mwáanya mugufu gwoónka. Mulaándoondela, náho nko óokwo mbeele niimbassoomboolela abatégeki ba Abayahudi, bityo nyini niimbagaambila neemwe óobu nka nikwo, ahaantu áaho ndaazeénda íinye, íimwe timukuhicha kuhikaho.

³⁴ Óobu, niimbáha echilagilo echisha. Niimbalagila nka nikwo, mweendane. Nko óokwo íinye ndikubéenda íimwe, bityo nyini neemwe mweendane.

³⁵ Kábilaaba nimweéndana mútyo, aho niho abaantu bóona balaásoombookelwa nka nikwo, íimwe muli abaheémba baanze.”

Yeézu naabáasa nka nikwo Simoni Peétero naamwoóga (Matayo 26:31-35; Mariko 14:27-31; Luka 22:31-34)

³⁶ Mbwéenu, Simoni Peétero yaámubúuza Yeézu aáti, “Mukáma, noóza nkáhi?” Yeézu yaámugalulila aáti, “Ahaantu áaho ndikuza íinye, íiwe tokuhicha kuunkulaatila óobu, náho olaánkulaatila ahaleéza.”

³⁷ Peétero yaámubúuza aáti, “Mukáma, ha bwaáchi tinaákuhicha kukukulaatila okwo óobu? Íinye ndi bweémi kufwa ha bwaáwe!”

³⁸ Yeézu yaámugalulila aáti, “Ngási íiwe oli bweémi kufwa ha bwaánze? Mazima butúnu niinkugaambila nka nikwo, enkoókolomi etakakoókolomile, noóba waányogile entúlo isatu.”

14

Yeézu niwe omuháanda gwo kuzeenda owa Múungu

¹ Yeézu yaázeendelela kweégesa abatheémba boómwe aáti, “Mutazuzubalilwa omu miganya yaányu. Mumwiikilize Múungu, káandi muunyikilize neenye.

² Omu nzu ya Táata, heena obwiikalo bwíenzi. Byaakubeele bitali bityo, mazima naakaábagaambiile nka nikwo niinzeénda kubaloongeza obwiikalo?

³ Obuchilo ndaamala kubaloongeza obwiikalo omwo, niinsuba hali íimwe káandi. Niho ndabatwáala kuzeenda ahaantu áaho ndaaba ndi, neemwe muláaba muli áaho hamo neenye.

⁴ Íimwe nimusoomboókelwa omuháanda gwo kuhika áaho ndikuzeenda.”

⁵ Niho, Tomaso yaábúza Yeézu aáti, “Mukáma, íichwe titukusoombookelwa áaho olikuzeenda. Mbweenu nituhicha túta kugusoombookelwa ogwo muháanda?”

⁶ Yeézu yaámugalulila aáti, “Íinye níinye omuháanda, na amazima, no obulami. Tihaliho omuuntu weéna weéna óogwo ayaakuhicha kuhika ahali Táata kaálaaba atakalabiile hali íinye.

⁷ Kábilaaba mwaakuunsoombookiilwe íinye, aho mukamusoombookiilwe Táata náwe. Kubaandiza óobu, nimumusoombookelwa na mwaámazile kumubona.”

⁸ Niho, Filipo yaámugaambila aáti, “Mukáma, otwoóleke Táata! Echo choónka nichihika.”

⁹ Yeézu yaámugalulila aáti, “Mbee ndi hamo neemwe omwáanya gwóona ogwo, íiwe Filipo otakuunsoombookelwa? Omuuntu weéna weéna óogwo ambweene íinye, naába amubweene Táata. Mbweenu, ha bwaáchi noongaambila nka nikwo, ‘Otwoóleke Táata?’

¹⁰ Ngási, tokwiikiliza nka nikwo íinye ndi omuli weényini Táata, náwe Táata ali omuli íinye? Amagaambo áago ndikubagaambila tigakulugiilila omu biteékuzo byaanze, náho Táata óogwo ali omuli íinye, naakola emilimo yoómwe kulabila hali íinye.

¹¹ Mwiikilize éebyo ndikugaamba nka nikwo, íinye ndi omuli weényini Táata, na Táata ali omuli íinye. Náho kamulaaba mutakweenda kwiikiliza áago ndikugaamba, mbweenu mwiikilize habwe ebikolwa éebyo ndikukola.

¹² Mazima butúnu niimbagaambila nka nikwo, omuuntu weéna weéna óogwo alikuunyikiliza, alaakola emilimo éezo íinye ndikukola. Káandi alaákola emilimo kusaaga éezo íinye ndikukola, habwo kuba íinye niinzeénda ahali Táata.

¹³ Kamulaasaba echiintu choóna chóona ahi izíina lyaanze, íinye niinchikola, kuba ikuzo lya Táata libonekane kulabila omuli íinye, Omutábani.

¹⁴ Echiintu choóna chóona éecho mulaansaba ahi izíina lyaanze, niinchikola.”

Yeézu naalagana okwíza kwo Omwooyo Mutakatífu

¹⁵ “Kamulaaba nimuunyeénda, nimubyeekomya ebilagilo byaanze.

¹⁶ Neenye niimmusaba Táata abáhe Omuhweezi oóndi,* abone kuba hamo neemwe omwáanya gwóona.

¹⁷ Ogwo niwe Omwooyo owa mazima. Abaantu be éensi ezi tibakuhicha kumwiinaankula, habwo kuba tibakumubona, káandi tibakumusoombookelwa. Náho íimwe nimumusoombookelwa ogwo Mwooyo, habwo kuba naayikala hamo neemwe, káandi naába ali omuli íimwe.

¹⁸ “Tiinkubasiga íimwe mweénka nke enfúuzi, náho niinsuba káandi hali íimwe.

* **14:16 14:16 Omuhweezi oóndi:** Yeézu naahoóyela habwo Omwooyo Mutakatífu.

¹⁹ Hacháali akáanya kache na tiínkubonwa káandi omu nsi ezi. Náho íimwe nimuumbona, habwo kuba ndi omulame, neemwe nimuba muli abalame.

²⁰ Aha chilo echo, mulaamany nka nikwo íinye ndi omuli weényini Táata, neemwe muli omuli íinye, neenye ndi omuli íimwe.

²¹ Omuuntu óogwo alikweékomya ebligilo byaanze, ogwo niwe alikuunyeenda. No omuuntu óogwo alikuunyeenda, Táata náwe alaámwéenda. Neenye ndaámuzilila engoonzi no kweéyoleka hali weényini.”

²² Yuda atali ogwo Iskariote, yaámubúza Yeézu aáti, “Mukáma, nibiba bita nka nikwo oyeyoleke hali íichwe, náho ti ha baantu abáandi be éensi ezi?”

²³ Yeézu yaámugalulila aáti, “Omuuntu óogwo alikuunyeenda, ayekomya amagaambo gaanze, náwe Táata alaámwéenda. Káandi íinye na Táata nitwiíza hali weényini no kwíikala hamo náze.

²⁴ Náho omuuntu weéna wéena óogwo atakuunyeenda, ogwo tayekomya amagaambo gaanze. Amagaambo áago ndikubasoomboolela ti gaanze, náho na ga Táata óogwo ansiindikile hali íimwe.

²⁵ “Mbagaambíile góona ago, obuchilo ncháali ndi hamo neemwe.

²⁶ Náho Omuhweezi ogwo, óogwo ali Omwooyo Mutakatíifu óogwo Táata alaasiindika hali íimwe ahi izíina lyaanze, alaábeegesa no kubeézikiza góona áago nkabagaambila.

²⁷ Niimbasigila obuhóolo, obuhóolo bwaanze niimbáha. Obuhóolo óobwo ti nko óobwo muhaabwa ne éensi ezi. Mutazuzubalilwa omu miganya yáanyu, káandi mutatiina choóna chóona.

²⁸ Mwaáhuliize áago nkabagaambila nka nikwo, ‘Niinzeénda, náho niinsuba káandi hali íimwe.’ Kábilaaba mazima mwakuunyeénzile, mukaánulilwe kuhulila nka nikwo niinzeénda ahali Táata, habwo kuba Táata ni mukúlu kusaaga íinye.

²⁹ “Mbagaambíile ago góona óobu, obuchilo ago magaambo gacháali gatakabéeleho, kuba obuchilo óobwo galaabaho, mubóne kuunyikiliza.

³⁰ Tinaákuhicha kuhooya neemwe omwáanya mula, habwo kuba omutégeki we éensi óobu naayiza. Náho tayina amagala goóna goóna ha bwaánze.

³¹ Amagaambo áago ndikukola nigo áago Táata yaándagiiliile ngakole, kuba abaantu bóona babone kusoombokelwa nka nikwo nnyine engoonzi na Táata.

“Óobu, mwiimeelele, tulugeho aha.”

15

Yeézu no omuzabibu gwa amazima

¹ Yeézu yaázeendelela kubeégesa aáti, “Íinye níinye omuzabibu gwa mazima, na Táata niwe omulimi.

² Buli itábazi omuli íinye éelyo elitakuzáala amagoomba, Táata aliihaho. Náho buli itábazi éelyo lilikuzáala amagoomba, Táata alisálila kuba lizaále bwooli.

³ Íimwe mwaáyezile, habwa ameégeso gaanze áago naáboolekeeliile.

⁴ Mwiikale omuli íinye, neenye niinyikala omuli íimwe. Nko óokwo itábazi litakuhicha kuzáala amagoomba lyoónka litéena kweekwaatilila aha muzabibu, bityo nyini neemwe timwaákuhicha kukola áago Múngu ayeénda mutéena kwíikala omuli íinye.

⁵ “Íinye ndi omuzabibu, íimwe muli amatábazi. Omuuntu óogwo alikutúula omuli íinye, neenye niintuúla omuli weényini, ogwo naába alikuzáala amagoomba méenzi, habwo kuba hatéena íinye timwaákuhicha kukola choóna chóona.

⁶ Omuuntu weéna wéena óogwo atakwiikala omuli íinye asuseene ni itábazi éelyo elinogweelwe no kwóoma. Mbwéenu abaantu baálíkobyana no kulinaga omu mulilo no okusha.

⁷ Kamuleekala omuli ínye ne ebigaambo byaanze kabileekala omuli ímwe, mbwéenu mumusabe Táata choóna chóona éecho mulikweenda, náwe naabaha.

⁸ Kamulaaba nimuzaála amagoomba méenzi no kuba abaheémba baanze ba amazima, muláaba nimwooleka ha bwélu ikuzo lya Táata.

⁹ Nko óokwo Táata alikunyeenda ínye, nikwo neenye nnyina engoonzi hali ímwe. Mbwéenu mwiikale omu ngoonzi zaanze.

¹⁰ Kamulaaba nimukwaáta ebilangilo byaanze, mbwéenu mulaázeendelela kwíkala omu ngoonzi zaanze, nko óokwo ínye nkwaasile ebilangilo bya Táata no kwíkala omu ngoonzi zoómwe.

¹¹ “Naábagaambila aga kuba kunulilwa kwaanze kube omuli ímwe, no kunulilwa kwáanyu kuhikiílizwe.

¹² Echilagilo chaanze nicho echi, mube nimweéndana, nko óokwo ínye ndikubéenda ímwe.

¹³ Táliho omuuntu óogwo ayina engoonzi mpáango kuchila óogwo alikusohoza obulami bwoómwe habwa abanywáani boómwe.

¹⁴ Kamulaaba nimukola áago mbalagiile, ímwe muli banywáani baanze.

¹⁵ Kubaandiza óobu, tiínkubéeta káandi abazáana, habwo kuba omuzáana takusoombookelwa éecho mukúlu woómwe alikukola. Náho ímwe niimbeéta banywáani baanze, habwo kuba naábasuululila góona áago naáhuliile kuluga hali Táata.

¹⁶ Ímwe timulaantoolize ínye, náho nínye óogwo nkabatóoza ímwe. Nkabaatóoza kuba muzaále amagoomba áago agatakuhwa nakáti. Kámulaakola mútyo, góona áago mulikusaba omu izíina lyaanze, náwe Táata naabaha.

¹⁷ Mbwéenu, Echilagilo chaanze nicho echi, mweendane.”

Abaantu be éensi ezi nibabatamwa áabo abalikumwiikiliza Yeézu

¹⁸ Yeézu yaázeendelela kubeégesa aáti, “Kábilaaba abaantu be éensi ezi balaabatamwa ímwe, mube nimwiizuka nka nikwo bakeébeembela kuuntámwa ínye.

¹⁹ Kámwaakubeele muli abaantu be éensi ezi, mbwéenu áabo baakubeele nibabeénda nko óokwo balikweenda abaantu báabo. Náho ímwe timukabéele be éensi ezi, habwo kuba mbatoolize kuluga omu nsi óomu. Niyo ensoonga éezo abaantu omu éensi ezi nibabatamwa.

²⁰ Mwiizuke áago naábagaambiile nka nikwo, ‘Omuzáana ti mukúlu kumusáaga omukáma woómwe.’ Mbwéenu, kábilaaba bakaanyagalaza ínye, balaábaagalaza neemwe káandi. Náho kábilaaba beekiliza améégeso gaanze, baleekiliza na gáanyu.

²¹ Náho nibabakolela góona ago habwo kuba nimuunkulaatila ínye, káandi habwe ensoonga nka nikwo tibakumumanya óogwo ansiindikile.

²² Naakubeele ntaleezile hali boónyini no kugaamba gaamba nábo, mbwéenu tibaákubeele ne ebiheno. Náho óobu, tibakuhicha kweétoonganila nka nikwo tibéena ebiheno.

²³ Omuntu weéna wéna óogwo alikuuntámwa ínye, naamutámwa na Táata káandi.

²⁴ Nkozile amahano maháango áago atakakolaga oóndi. Naakubeele ntalagakozile, tibaákubeele ne ebiheno. Náho óobu, babweene góona áago nkakola, no óobu bityo bacháali baantamilwe, na bamutamilwe Táata káandi.

²⁵ Aga gabeele kuba amagaambo gahikiilile áago gaandikilwe omu Maandiko Matakatiifu kuba, ‘Bakaantamilwa busa.’

²⁶ “Niimmusiindika hali ímwe Omuhweezi, óogwo no Omwooyo Mutakatíifu, wo kubasuululila abaantu bóona amazima. Naaluga hali Táata, no obuchilo alihika hali ímwe, alaáyatula amazima ha bwaanze.

²⁷ Mále neemwe káandi mulaasiinza empola zaanze, habwo kuba mukaba muli hamo neenye kuluga aha bubaandizo.

16

¹ “Mbagaambiile amagaambo ago góona kuba mutaakukuleka okwiikiliza kwáanyu.

² Abaantu baláaba nibabatóla ímwe omu masomelo. Nibwiíza obuchilo óobwo kábilaaba omuuntu naabeéta, alaateekuza nkokwo naakola emilimo ya Múungu.

³ Nibabakolela bátyo, habwo kuba tibakumumanya Táata, káandi íinye, tibakuummánya.

⁴ Náho niimbagaambila ago, kuba obuchilo bwáabo bwo kukola ago áaho bulaahika, mwiizuke nka nikwo naábagaambiile.”

Emilimo yo Omwooyo Mutakatúfu

“Tiindabagaambiile ago góona aha bubaandizo, habwo kuba nkaba ndi hamo neemwe.

⁵ Mbwéenu, óobu naázeenda hali Táata óogwo ansiindikile hali ímwe. Náho táliho weéna weéna ahagáti yáanyu óogwo alikubúuza nka nikwo, ‘Ngási, noozeénda nkáhi?’

⁶ Mwaázuzubaliilwa bwooli omu miganya yáanyu habwo kuba niimbagaambila kuba niinzeénda hali Táata.

⁷ “Niimbagaambila amazima, ni kuzima hali ímwe nka nikwo naázeenda hali Táata. Kaándaaba ntakuzeenda, Omuhweezi ogwo tiyaákuhicha kwíiza hali ímwe. Náho kaándaaba niinzeénda, niimmusiindika hali ímwe.

⁸ Obuchilo kaáliíza ogwo Muhweezi, alaazimanyisa éensi habwe ebiheno, amazima no omuchwaáziiko.

⁹ Aláaba naabooleka nka nikwo na abaheni, habwo kuba tibakuunyikiliza íinye.

¹⁰ Alaayoleka nka nikwo íinye ndi owa amazima habwo kuba niinzeénda hali Táata na tímuliimbona káandi.

¹¹ Aláaba naabooleka ha bwéelu kuba Múungu alyaábachwaáziika habwe ensoonga yaálichwaáziika Isitáani, elilikutegeka éensi ezi.

¹² “Ncháali nchiinágo méenzi go kubasoomboolela, náho obuchilo óobu timwaákuhicha kugasoombookelwa.

¹³ Omwooyo ogwo owa mazima, obuchilo aléeza hali ímwe, alaábeebeembelela kusoombokelwa amazima mwéena. Taligaamba habwa amagala goómwe weényini, náho alyaágaamba áago ahuliile no kubasoomboolela áago galaabonwa.

¹⁴ Omwooyo ogwo aláaba naabooleka ikuzo lyaanze, habwo kuba alaábagaambila góona áago alihulila kuluga hali íinye.

¹⁵ Ebiintu byóona éebyo Táata ayinabyo ne ebyaánze. Niyo ensoonga niingaamba kuba Omwooyo ogwo naabagaambila góona áago naába agahuliile kuluga hali íinye.”

Entúmba nizihiinduka kuba amanulilwa

¹⁶ “Kacháali akáanya kache neemwe timuliimbona, káandi kacháali akáanya kache neemwe mulyaámbona.”

¹⁷ Mbwéenu, abaheémba boómwe abáandi beébúuza báti, “Ngási, ensoonga yaáho ni chííha áago yaágaamba nka nikwo, ‘Kacháali akáanya kache neemwe timuliimbona, káandi kacháali akáanya kache neemwe mulyaámbona,’ na nka nikwo, ‘Niinzeénda hali Táata?’”

¹⁸ Mbwéenu, baáguma kweébúuza báti, “Ensoonga yaáho ni chííha, ‘Akáanya kache’? Íichwe titukusoombookelwa áago yaágaamba.”

¹⁹ Yeézu yaásoombokelwa kuba bakaba nibeénda kumubúuza áago agaambile, mbwéenu yaábabúuza aáti, “Ngási, nimweebuúza habwa áago naágaamba nka nikwo, ‘Kacháali akáanya kache neemwe timuliimbona, káandi kacháali akáanya kache neemwe mulyaámbona’?”

²⁰ Mazima butúnu niimbagaambila nka nikwo, ímwe mulaalila no kuzolelwa, náho abaantu be éensi ezi balaánulilwa. Mulaazolelwa, náho entíimba zéenyú zilaáhiinduka kuba amanulilwa.

²¹ Nko omukázi alikuzeenda kuzáala omwaana, azuzubalilwa habwo kuba obuchilo bwo olwaágalalo lwoómwe bwaáhika. Náho obuchilo yaázáala, takwiizuka káandi olwaágalalo olwo habwa amanulilwa go kuzaalwa omwaana omu nsi.

²² Ímwe káandi mwiina entíimba aha mwáanya. Náho ndéeza káandi hali ímwe, mbwéenu muláaba na manulilwa omu miganya yáanyu. Táliho óogwo aligeelhaho amanulilwa ago kuluga omu miganya yáanyu.

²³ Káandi echilo echo, timuliimbúza echigaambo choóna chóona.

“Mazima butúnu niimbagaambila nka nikwo, góona áago mulikusaba omu izíina lyaanze, náwe Táata naabaha.

²⁴ Kuhicha óobu, timukasabile choóna chóona hali Múungu ahi izíina lyaanze. Musabe hali Múungu, náwe naabaha. Aha muháanda ogwo mulaázeendelela kuba na manulilwa bwooli omu miganya yáanyu.”

Yeézu asiingile obuzilwa bwe éensi

²⁵ “Niimbagaambila góona ago aha muháanda gwe emigani. Obuchilo nibwiíza óobwo ntaligaamba neemwe aha muháanda gwe emigani, náho ndaábagaambila ha bwéelu habwa Táata.

²⁶ Omu buchilo obwo, mulaakolesa izíina lyaanze kumusaba Múungu. Tiínkugaamba kuba ínye ndaábasabila hali Táata.

²⁷ Weényini Táata abeénda ímwe, habwo kuba ímwe nimuunyeénda ínye, káandi mwiikiliize kuba nkaluga hali Táata.

²⁸ Nkeeza omu éensi ezi kuluga hali Táata, náho óobu niinduga omu nsi omu, niinsuba hali Táata.”

²⁹ Mbwéenu abaheémba boómwe baámugaambila báti, “Óobu waábaanza kugaamba neechwe otéena kukoza emigani!

³⁰ Mbwéenu, óobu twaásoombookelwa nka nikwo noomanya góona, káandi tokweenda omuuntu kukubúza choóna chóona. Ago nigo áago gatukozile kwiikiliza nkokwo okaluga hali Múungu.”

³¹ Yeézu yaábabúza aáti, “Ngási, mwaányiikiliza óobu?

³² Obuchilo bweélilila, káandi buli héehi bwooli, obuchilo bwóona mulaásaambaala. Buli oómo alaazeenda owaabo, no kuúndeka ínye nyeénka. Náho tiínkúba ínye nyeénka, habwo kuba Táata ali hamo neenye.

³³ Ímwe enfula, naábagaambila ago góona kuba mube no obuhóolo omu miganya yáanyu, habwo kuba muli omuli ínye. Omu nsi omu mulaabonesa ebyaágalalo bíinzi, náho mutatiina habwo kuba ínye naázisiínga éensi.”

17

Yeézu naasabila abaheémba boómwe ahali Múungu

¹ Obuchilo Yeézu káyaamazile kugaamba góona ago, yaálalamila omu igulu, yaáneembelela aáti, “Íiwe Táata, obuchilo bwaáhiikile. Oboóleke abaantu ikuzo lyaanze ínye Mutábani waawe, kuba neenye mbooleke ikuzo lyaawe nko óokwo lili.

² Ompeéle obuzizi hali bóona abeene omubili, kuba mbone kubaha obulami bwo bucha no buchiile bóona áabo waampéele.

³ Obulami bwo bucha no buchiile nibwo óobu, abaantu bakumanye íiwe Múungu owa mazima, íiwe weénka, káandi baammanyé ínye Yeézu Kristu, óogwo okaansiíndika hali boónyini.

⁴ Ínye naáyoleka ikuzo lyaawe aha abaantu bóona omu nsi, kulabila omu emilimo éezo okaansiíndika kuzikola.

⁵ Íwe Táata, niinsaba oyoleke ikuzo lyaanze, ikuzo éelyo nkaba nnyina obuchilo tuli hamo, obuchilo ochaali otakahaangile éensi.”

Yeézu naasabila abaheémba boómwe

⁶ “Nkukozile okumuúke aha baantu áabo waampéele abaabeele bali abe éensi ezi. Boónyini bakaba bali abaawe, neewe wabaámpa ínye. Mále bakwaasile echigaambo chaawe.

⁷ Óobu baásoombookelwa nkokwo ebiintu byóona éebyo okaámpa, bilugile hali íwe,

⁸ habwo kuba naábagaambila góona áago okaángaambila, nábo bagenaánkwiile. Nibasoombookelwa mazima kuba ndugile hali íwe, káandi beekilize kuba níwe óogwo okaansiíndika.

⁹ Niimbasabila abo habwo kuba na abaantu baawe. Tiinkubasabila abaantu bóona be éensi ezi, náho niimbasabila áabo okaámpa boónka.

¹⁰ Abaantu bóona abali abaánze na abaawe, káandi abaantu bóona abali abaawe na abaánze. Ikuzo lyaanze lisuululiilwe kulabila hali boónyini.

¹¹ Ínye niinyíza hali íwe, mbwéenu tiinkubaho káandi omu nsi óomu. Náho boónyini nibazeendelela kuba omu nsi aha. Íwe Táata Omutakatíifu, niinkusába obeemanye aha buhicha bwi izíina lyaawe éelyo ompeéle, kuba babe chiintu chimo nko óokwo ínye neewe tuli chiintu chimo.

¹² Obuchilo nkaba ndi hamo nábo, nkaba mbeemanyile aha buhicha bwi izíina lyaawe éelyo waampéele. Nkaba niimbaléeba kuzima kuba ntaákubuza no óobu oómo omuli abo, choónka óogwo alikweendelwa kusiingaalichwa, kuba bihikiilizwe éebyo ebyaandikilwe omu Maandiko Matakatiifu.

¹³ “Íwe Táata, óobu niinyíza hali íwe. Ínye niimbagaambila abaheémba baanze góona ago obuchilo ncháali nchili omu nsi ezi, kuba amanulilwa gaanze gahikiilizibwe omu miganya yáabo.

¹⁴ Niimbagaambila abaheémba baanze empola éezo ompeéle. Náho abaantu bo omu nsi ezi babatamilwe, habwo kuba boónyini ti bo omu nsi óomu, nko óokwo ínye ntali wo omu nsi óomu.

¹⁵ “Íwe Táata, tiinkusaba nka nikwo obeéhémo omu nsi óomu, náho nka nikwo obachigilile ne neelyo Izilwa, Isitáani.

¹⁶ Boónyini ti bo omu nsi óomu nko óokwo ínye ntali wo omu nsi óomu.

¹⁷ Íwe Táata, niinkusába obeeze babe abaantu baawe, omu mazima gaawe, habwo kuba echigaambo chaawe nicho amazima.

¹⁸ Nko óokwo okaansiíndika ínye omu nsi, bityo nyini neenye naábasiindika boónyini omu nsi.

¹⁹ Naáyetaho kukukólela íwe habwe ensoonga yáabo, kuba na abo beézwe omu mazima.”

Yeézu naasabila áabo abalikumwiikiliza

²⁰ “Tiinkubasabila boónyini boónka, náho niimbasabila bóona áabo abaleekiliza habwa amagaambo áago abaheémba baanze nibaboolekelelela.

²¹ Niinsaba nka nikwo abo babe echiintu chimo. Táata, niinsaba babe omuli íichwe, nko óokwo íwe oli omuli ínye, neenye ndi omuli íwe. Niinsaba kuba babe echiintu chimo, kuba abaantu be éensi beekilize nkokwo níwe óogwo okaansiíndika.

²² Ikuzo éelyo okaámpa ínye, naábaha abaheémba baanze, kuba babe echiintu chimo, nko óokwo ínye neewe tuli echiintu chimo.

²³ Ínye ndi omuli boónyini, neewe oli omuli ínye. Niinsaba nka nikwo babe echiintu chimo butúnu, nka nikwo aha muháanda ogwo abaantu bóona bo omu nsi

basoombookelwe nkokwo níwe óogwo okaansiíndika, káandi basoombookelwe nkokwo noobeénda nko óokwo olikuunyeenda íinye.

²⁴ “Íiwe Táata, niindígila kuba áabo waampéele babe hamo neenye áaho ndikuba ndi, kuba balibone ikuzo lyaanze éelyo okaámpa, habwo kuba okaányéenda no óobu ochaali kuhaanga éensi.

²⁵ Íiwe Táata owa amazima, abaantu bo omu nsi óomu tibakukusoombookelwa. Náho íinye niinkusoomboókelwa, káandi abaheémba baanze nibasoomboókelwa kuba níwe óogwo okaanssiíndika.

²⁶ Íinye mbeegesize nko óokwo íiwe oóli, káandi niinzeendelela kukola iíntyó, kuba beendane nko óokwo olikuunyeenda íinye, káandi mbone kuba omuli boónyini.”

18

*Yeézu naateébwa omuli itaanu
(Matayo 26:47-56; Mariko 14:43-50; Luka 22:47-53)*

¹ Obuchilo Yeézu káyaamazile kusaba, yaalugaho na abaheémba boómwe, yayaambuka omu ihoolola lya Kidroni, áaho hakaba guliho omusili gwe emizeituni. Baátaaha omwo.

² Mbwéenu, Yuda óogwo akamukoonga kóonga Yeézu, akaba naagumanya omusili ogwo, habwo kuba Yeézu akamanyiila kuzeenda omwo enchilo nyíinzi hamo na abaheémba boómwe.

³ Mbwéenu, Yuda yaázeebeembelela embága ya abalwaanila ngoma, hamo na abazáana abáandi kuluga aha bakúlu ba abagabe na aha Bafarisayo. Baázeenda omu musili ogwo, bakwásile emyaanga, ebimuli ne ebikwáato.

⁴ Yeézu akamanya góona áago gakaba nigategezwa kukolwa hali weényini. Mbwéenu, yeelila omu méeso, yaábabúza abaantu abaabeele beezíle aáti, “Ngási, nimumuloondela oóha?”

⁵ Boónyini baámusubiza báti, “Nitumuloondela Yeézu Omunyanazaréeti.” Yeézu yaábagalulila aáti, “Íinye níinye.”

Yuda óogwo akamukóonga kóonga Yeézu akaba ayemeeliile hamo na abasilikale abo.

⁶ Mbwéenu, obuchilo Yeézu yaábagaambiile aáti, “Íinye níinye,” abasilikale abo baásuba enyuma no kugwa ahaansi.

⁷ Yeézu yaábabúza káandi aáti, “Ngási, nimumuloónda oóha?” Boónyini baámusubiza báti, “Nitumuloondela Yeézu Omunyanazaréeti.”

⁸ Yeézu yaábagaambila aáti, “Niimbagaambila nkokwo íinye níinye. Kamulaaba nimuundoondela íinye, mbwéenu mubaleke abaantu abali hamo neenye bazeénde.”

⁹ Yeézu akagaamba aátyo kuba kuhikiiliza áago akagaamba aha bubaandizo aáti, “Nkaba niimbaliísa kuzima, kuba ntaákubuza no óobu oómo omuli abo áabo okaámpa.”

¹⁰ Simoni Peétero akaba ayina olubáadi, mbwéenu yaálusopoolola, yaámuchwa okutwi kwo obúlyo omuhálila wo omugabe mukúlu. Omuzáana ogwo izíina lyoómwe akaba naayétwa Maliko.

¹¹ Náho Yeézu yaámukaama Peétero aáti, “Peétero, subya olubáadi lwaawe omu chiláalo chaálwo. Ngási, tokumanya kuba niinyeendelwa kwaágalazwa nko óokwo Táata aloongize kuba nnyagalazwe?”*

*Baámutwáala Yeézu ahali Anasi
(Matayo 26:57-58; Mariko 14:53-54; Luka 22:54)*

18:9 18:9 Osome Yohana 17:12. * **18:11 18:11** Ngási, tokumanya kuba niinyeendelwa kwaágalazwa nko óokwo Táata aloongize kuba nnyagalazwe? Eyaandikilwe omu Chiyunani, Ntaákwiiza kunywéela echikóombe éecho Táata ampeelee kuba nnywe?

¹² Mbweenu, mukúlu wa abalwaanila ngoma, hamo ne embága yoómwe, na abazáana ba abatégeki ba Abayahudi, baámuta omuli itaanu Yeézu, baámuboha.

¹³ Mbweenu, baámutwáala ha kubaanza hali Anasi, óogwo akaba ali isézaala wa Kayafa, óogwo akaba ali omugabe mukúlu omwáaka ogwo.

¹⁴ Omu bilo bye enyuma, Kayafa niwe óogwo akabachóola abatégeki ba Abayahudi kuba ni hachili omuuntu oómo kufwa habwa abaantu bóona.

Peétero naamwaánga Yeézu

(Matayo 26:58, 69-70; Mariko 14:54, 66-68; Luka 22:55-57)

¹⁵ Simoni Peétero no omuheémba oóndi bakaba nibamukulaatíla Yeézu bwe enyuma. Omuheémba ogwo akaba naamanyíika aha mugabe omukúlu, niwe yaátaaha na Yeézu omu lubuga lwe eéka yo omugabe mukúlu.

¹⁶ Náho Peétero yaáyemeelela ahéelu omu lwiizi. Niho omuheémba oóndi óogwo akaba naamanyíika aha mugabe mukúlu, yaáluga ahéelu. Yaágaamba gaamba no omuhálákazi oómo óogwo akaba naayemeelela aha chisasi, yaámukuúndila Peétero kuza omu lubúga.

¹⁷ Mbweenu, omuzaánakazi omuliindilizi ogwo, yaámubúuza Peétero aáti, “Ngási, neewe hanu toli oómo omu baheémba bo omuuntu ogwo?” Peétero yaámugalulila aáti, “Mmahi, ti ínye.”

¹⁸ Habwo kuba hakaba heena embého, abazáana na abaleebelezi áabo bakaba beemeeliile áaho gwaábeelee guliho omulilo gwa amakala, bakaba niboóta omulilo. Náwe Peétero akaba ayemeeliile hamo nábo, akaba naayota omulilo.

Yeézu naalegelelwa omu méeso ga abakúlu

(Matayo 26:59-66; Mariko 14:55-64; Luka 22:66-71)

¹⁹ Mbweenu omugabe omukúlu ogwo, izíina lyoómwe Anasi, yaámubúuza Yeézu empola za abaheémba boómwe na ameégeso goómwe.

²⁰ Yeézu yaámugalulila aáti, “Obuchilo bwóona nkaba niingaamba aha baantu bóona ha bwéelu, nkaba niinyegesa abaantu omu nzu za amasomelo gáanyu no omu lubúga lwe éenzu ya Múungu omwo áaho Abayahudi béenzi baba nibakobamo hamo. Nnyegesize ameégeso gaanze góona ha bwéelu.

²¹ Ha bwaáchi kuumbúuza ínye? Mbweenu ha bwaáchi tokubabúuza abaantu abaabeele nibaampuuliliza obuchilo niinyegesa? Boónyini nibamanya áago nkaba niingaamba no kweégesa.”

²² Obuchilo Yeézu akagaamba ago, omusilikale oómo óogwo akaba ayemeeliile héehi náwe amuteeza oluhi, yaámubúuza aáti, “Ngási, noomusubiza oótyo omugabe mukúlu?”

²³ Yeézu yaámugalulila aáti, “Kaándaaba naágaamba kubi, yatula obubi bwaanze. Náho kábilaaba naágaamba amazima, ha bwaáchi noonteéla?”

²⁴ Mbweenu, obuchilo Yeézu achaali abohilwe, Anasi yaálagila nkokwo bamutwáale owo omugabe mukúlu, Kayafa.

Peétero naamwaánga Yeézu

(Matayo 26:71-75; Mariko 14:69-72; Luka 22:58-62)

²⁵ Mbweenu, obuchilo Simoni Peétero akaba ayimeeliile achaáyota omulilo, abaantu bunaanka baámubúuza báti, “Ngási, neewe toli oómo wa abaheémba bo ogwo muuntu?” Peétero yaáyáanga yaágaamba, “Ti ínye.” ²⁶ Náho oómo wo omu bahálila bo omugabe mukúlu, mudugu wo óogwo akachwéebwa okutwi na Peétero, aba yaámubúuza aáti, “Ngási, ínye tinaákubona íwe okwo omu musili oli hamo náze Yeézu?”

²⁷ Káandi ahonyini Peétero aba yaáguluka omu kwáanga. Ahonyini, enkoókolomi eba yaákoókoloma.

Yeézu naatwaálwa hali Pilato

(Matayo 27:1-2; Mariko 15:1-5; Luka 23:1-5)

²⁸ Mbweenu, obuchilo kábwaachíile, abatégeki ba Abayahudi baámutwáala Yeézu kuluga owa Kayafa. Baázeenda náwe omu ikulato lyo omutégeki we Echirúumi. Náho boónyini tibalataahilemo omu ikulato lyoómwe† kuba bateetaho obulofo‡ no kulemwa kulya ebyookulya bya Paásika.

²⁹ Mbweenu omweébeembezi wa Abarúumi, iziina lyoómwe Pilato, yaáluga ahéelu no kuzeenda áaho baabeele bali, yaábabúuza yaágaamba, “Ngási, omuuntu ogu akozile bíbi chi éebyo mulikumulégelela?”

³⁰ Boónyini baámusubiza báti, “Kábilaaba omuuntu ogu yaakubeele atali ne ebíbi, titwaákumuleesile hali íwe.”

³¹ Pilato yaábagaambila aáti, “Mbweenu ímwe mumutwáale mumuchwaaziike kwiingana ne ebilagilo byáanyu.” Náho Abayahudi baámusubiza báti, “Titwíina amagala go kumuchwaáziika omuuntu weéna weéna kuba aáfwe.”

³² Ago gakabaho gátyo, kuba amagaambo áago Yeézu akagaamba gahike kwoóleka óokwo alaáfwa.

Pilato naamubúuza Yeézu

³³ Mbweenu, Pilato yaátaaha káandi omu nzu, yaálagila nka nikwo, bamuléete Yeézu hali weényini, yaámubúuza aáti, “Íngu, íwe oli mukáma wa Abayahudi?”

³⁴ Yeézu yaámugalulila aáti, “Ngási, amagaambo áago olikubúuza na agaáwe nali ago kuluga omu baantu abáandi abakusoombooliile empola zaanze?”

³⁵ Pilato yaámugalulila aáti, “Ngási, ínye ndi Omuyahudi? Abaantu be éensi yaawe hamo na abakúlu ba abagabe nibo áabo baákuléeta hali ínye kuba nkuchwaáziike. Ngási, okozile chiheno chí?”

³⁶ Yeézu yaámugalulila aáti, “Obukáma bwaanze ti bwe éensi ezi. Kábwaakubeele buli obwe éensi ezi, abaheémbe baanze bakaandwaaniile kuba ntakwaatwa na Abayahudi. Náho obukáma bwaanze ti bwo omu nsi omu.”

³⁷ Mbweenu, Pilato yaámubúuza aáti, “Ngási, mbweenu na mazima kuba íwe oli omukáma?” Yeézu yaámugalulila aáti, “Níwe waágaamba kuba ínye ndi omukáma. Ínye nkazalilwa omu nsi omu, káandi nkeza mbone kwaatulila abaantu amazima. Omuntu weéna weéna óogwo alikugakulaatila amazima, ogwo naagahulila amagaambo gaanze.”

³⁸ Pilato yaámubúuza aáti, “Amazima ni chiíha?”

Obuchilo Pilato akagaamba ago, yaásohola ahéelu, yaábagaambila abatégeki ba Abayahudi aáti, “Ínye tínkabonesize echiheno choóna chóona cho kumulegelela omuntu ogu.

³⁹ Náho muzila obuteéka bwo kuúnsaba kubakomoololela embóhe oómo obuchilo bwe echilo chikúlu cha Paásika. Ngási, nimweénda mbakomoololele omukáma wa Abayahudi?”

⁴⁰ Náho abaantu bóona baátéela eyoombo nibagaamba báti, “Mmahi! Otatuchiíngulila omuuntu ogwo, náho otuchiíngulile Baraba.” Baraba akaba abohilwe omu ibóhelo habwo kugomela obutégeki bwa Abarúumi.

† 18:28 18:28 *Tibalataahilemo omu ikulato lyoómwe:* Kwiingana no obuteéka bwa Abayahudi, kábilaaba Omuyahudi ataahile omu nzu yo omuuntu óogwo ti Muiyahudi akalofoka, tiyaákuhikize kulya ebyookulya cho omu echilo chikúlu cha Paásika. ‡ 18:28 18:28 *Obulofo:* Habwo obusoomboozi bwooli, osome echigaambo cha Obutába no obulofo omu Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile.

19

Abalwaanila ngoma nibamulogota Yeézu

¹ Niho, Pilato yaámusohoza Yeézu, yaálagila bamutéele enkoba.

² Abalwaanila ngoma baáyogosa omukáko gwa amáhwa, baámuzwéeka aha mútwe. Káandi baámuzwéeka enkaanzu yi ibala lye ezaambalau. ³ Baaba nibamuzaho, baámwaangalucha nibagaámba báti, “Nookasiinge, íiwe Omukáma wa Abayahudi!” Baámukaámbaatula eémpi.

⁴ Pilato yaáza ahéelu káandi, yaábagaambila embága ya abaantu abo aáti, “Muhuliilíze, niimmuléeta ahéelu hali ímwe omuuntu ogu, kuba musoomboókelwe nka nikwo tínkabwéene echiheno choóna chóona cho kumulegelela omuuntu ogu.”

⁵ Mbweenu, Yeézu yaásohola ahéelu obuchilo azweele omukáko gwa amáhwa ne enkaanzu ye ezaambalau. Mbweenu, Pilato yaáhooya ha bwéelu aáti, “Léeba, omuuntu weényini niwe ogu.”

⁶ Obuchilo abakúlu ba abagabe na abaleebelezi be éenzu ya Múungu baámubona Yeézu, batéela eyoombo nibagaámba báti, “Mubaámbe aha musalaba, Mubaámbe aha musalaba!” Mbweenu, Pilato yaábagaambila aáti, “Mumutwáale ímwe nyini mumubaámbe aha musalaba, habwe ensoonga íinye tínkabonesize echiheno choóna chóona cho kumulegelela.”

⁷ Abayahudi baámusubiza báti, “Íichwe twiinácho echilagilo. Kwiingana ne echilagilo echo, naayeéndelwa kwítwa, habwo kuba naayegaámba nka nikwo ni Mutábani wa Múungu.”

⁸ Obuchilo Pilato yaáhuliile amagaambo ago, yaáguma kutína bwooli.

⁹ Mbweenu, yaátaaha káandi omu nzu, yaámubúza Yeézu aáti, “Íiwe olugile nkáhi?” Náho Yeézu talamugaluliile choóna chóona.

¹⁰ Mbweenu, Pilato yaámugalulila aáti, “Ha bwaáchi tokugaamba? Ngási, tokumanya kuba nnyina amagala go kukukomoolola, na ago kukubaamba aha musalaba?”

¹¹ Yeézu yaámugalulila Pilato aáti, “Tiwaákubeele oyina amagala goóna goóna ha bwaánze káwaakubeele otaheélwe na Múungu. Náho omuuntu óogwo antiile omu ngalo zaawe ayina echiheno chiháango bwooli kusáaga echiheno chaawe.”

¹² Mbweenu, obuchilo Pilato yaáhuliile ago, yaábaanza kuloondela omuháanda gwo kumukomoolola Yeézu, náho Abayahudi baáyoongela kutéela eyoombo nibagaámba báti, “Koólaamukomoolola omuuntu ogwo, mbweenu íiwe toli munywáani wa Kaizáari.* Omuuntu weéna wéna óogwo alikweékola kuba omukáma, naamunuga Kaizáari.”

¹³ Obuchilo Pilato yaáhuliile amagaambo ago, yaámuléeta Yeézu ahéelu, yaázeenda kwíikala náwe omu chitébe cho muchwaaziiko, ahaantu áaho bakaheeta Omwaalilo gwi Ibáale. Habwo lulími lwe Echihebrania nibagaámba Gabatha.

¹⁴ Ekaba yeéliliza esáaha mukáaga aha chilo cho kweéloonza habwe echilo chikúlu cha Paásika.

Pilato yaábagaambila abatégeki ba Abayahudi aáti, “Muléebe, omukáma wáanyu!”

¹⁵ Boónyini batéela eyoombo nibagaámba báti, “Mwíite, mwíite! Mubaámbe aha musalaba!” Pilato yaábabúza aáti, “Ngási, nimweénda mmubaámbe aha musalaba omukáma wáanyu?” Abakúlu ba abagabe baámusubiza báti, “Íichwe titwína omukáma oóndi náho Kaizáari!”

¹⁶ Mbweenu, omuhélo Pilato yaámuta Yeézu omu ngalo záabo kuba bamubaámbe aha musalaba.

*Yeézu naabaámwa aha musalaba
(Matayo 27:32-44; Mariko 15:21-32; Luka 23:26-43)*

19:7 19:7 Osome Amagaambo ga Abaláawi 24:16. * **19:12 19:12 Kaizáari:** Habwo obusoomboosi bwooli osome Obusoomboosi habwa Amagaambo Agagumile.

Mbwéenu, abasilikale baámutwáala Yéézu no kuzeenda náze.

¹⁷ Yeemucha omusalaba gwoómwe, yaásohola omu muzihwa, yaázeenda ahaantu áaho omu lulími lwe Echihebrania nibaheéta Goligoota. Izíina eli líina ensoonga eéti, “Oluhaanga lwo Omútwe.”

¹⁸ Obuchilo kábaahikile aho, baámubaamba Yéézu aha musalaba. Ahaantu ahonyini bakaba baliho abaantu abáandi bábili áabo abaabeele babaambilwe aha misalaba hamo náwe, oómo olubazu lwo obúlyo no oóndi olubazu lwo obumoso, náwe Yéézu yaaba ahagáti.

¹⁹ Pilato yaálagila nkokwo gaandikwe amagaambo no kutéebwa aha musalaba gwa Yéézu, áago galikugaamba gáti, “OGU NI YEÉZU OMUNYANAZARÉeti, OMUKÁma WA ABAYAHUDI.”

²⁰ Amaandiko ago gakaaandikwa omu lulími lwe Echihebrania, Echirúumi ne Echiyunani. Abayahudi béenzi bakaba nibasoma amaandiko ago, habwo kuba ahaantu áaho baámubaambile aha musalaba hakaba hali héehi na Yerusaléemu.

²¹ Mbwéenu, abakúlu ba abagabe baámugaambila Pilato báti, “Otaakwaandika nka nikwo, ‘Óogu no omukáma wa Abayahudi,’ náho oyaandike nka nikwo, ‘Omuuntu ogu akagaamba kuba weényini no omukáma wa Abayahudi.’”

²² Pilato yaábagalulila aáti, “Mmahi, tiínkuhiindula amaandiko áago naáyaandika.”

²³ Obuchilo abasilikale baámubaambile Yéézu aha musalaba, baátwáala emyéenda yoómwe, baázitéela amafuungu aána. Buli omusilikale yeemucha echinogokáche. Káandi, baátwáala enkaanzu yoómwe. Enkaanzu éezo ekaba eyogosome yóona kubaandiza olugulu kuhika aheéfo, telabeele no olubaziililo no óobu lúmo.

²⁴ Mbwéenu, baáteékátéeka báti, “Tutaziteémula ezi nkaanzu, náho tuteéle olweeso, tulole nka nikwo, neéba yo oóha.” Ago gakakolwa kuba gabonwe kuhikiilizwa áago agaándikilwe omu Maandiko Matakátífu gáti, “Bakabagana emyéenda yaanze, na kuzitéelela olweeso enkaanzu yaanze.” Nikwo óokwo bakakola abasilikale.

²⁵ Mbwéenu, bakaba baliho abakázi abáandi bana abaabeele beemeeliile héehi no musalaba gwa Yéézu. Aha bakázi abo akaba aliho nyina Yéézu, nyina éento wa Yéézu, Mariamu muka Kilopa, na Mariamu omunya Magidala.

²⁶ Obuchilo Yéézu káyaamubwéene nyina no ogwo muheémba óogwo yaáyeenzile bwooli ayemeeliile héehi na nyina, yaámuzila aáti, “Íwe máaha waanze, muléebe ogu. Mukole aábe omwaana waawe.”

²⁷ Káandi yaámugaambila omuheémba ogwo aáti, “Muléebe ogu. Omukóle aábe nyoko.” Mbwéenu, kuluga obuchilo obwo nyini omuheémba ogwo yaámunyegeza nyina Yéézu, ayikale náze omúka yoómwe.

Yéézu naakába

(Matayo 27:45-56; Mariko 15:33-41; Luka 23:44-49)

²⁸ Mbwéenu, Yéézu yaásoombookelwa kuba akaba yaámazile kuzikola emilimo yoómwe. Mbwéenu, yaáhooya naagaámba aáti, “Naázila iliho.” Akagaamba aátyo kuba gahikiilile áago agaabeele gaandikilwe omu Maandiko Matakátífu.

²⁹ Ahaantu áaho hakaba heena echiseme éecho bakeezuza evíini esaankameele. Mbwéenu, beémucha esifoongo,† baázikozwa omu víini ezo, baázita omu lusekeyáanda, baámutwaálila Yéézu aha munwa.

³⁰ Yéézu obuchilo yaázilozwa evíini esaankameele ezo, yaáhooya naagaámba aáti, “Emilimo yaanze yaáhwa!” Mbwéenu yeenamika omútwe gwoómwe, omwooyo gwaahwámo.

Abasilikale nibamuchumita Yéézu ni ichúmu

³¹ Chikaba chili echilo cho kweéloonzwa habwe Endaálíkizo,‡ káandi Endaálíkizo ezo

19:24 19:24 Osome Enzina 22:18. **19:28 19:28** Osome Enzina 69:21. † **19:29 19:29 Esifoongo:** Neesusana ne enyaámwa. ‡ **19:31 19:31 Echilo cho kweéloonzwa habwe Endaálíkizo:** Habwo obusoomboozi bwooli, osome Endaálíkizo omu Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile.

ekaba eli echilo chiháango kusaaga Endaálíkizo eziíndi. Abatégeki ba Abayahudi bakaba bateénda omutúumbi gusigale aha lugulu yo musalaba aha chilo che Endaálíkizo, mbwéenu baázeenda hali Pilato, baámusaba nka nikwo abasilikale bazeénde kubahéenda amagulu abaantu áabo ababaambilwe, no kwiiháho emitúumbi yáabo aha misalaba. §

³² Mbwéenu, abasilikale baázeenda, baámuhéenda amagulu owo kubaanza no wa kábili áabo ababaambilwe hamo na Yeézu.

³³ Náho obuchilo nibazeénda hali Yeézu, baásaanga yaáfwiile, bityo tibalamuheenzile amagulu.

³⁴ Náho omulwaanila ngoma oómo yaámuchumita Yeézu ni ichúmu aha lubazu. Ahonyini enságama na méenzi byaásululuka.

³⁵ Empola ezi zaandikilwe no omuuntu óogwo akaba naagabona áago gakaba nigakolwa. Okusiinza kwoómwe no kwa amazima, náwe naamanya kuba áago alikugaamba na ga mazima. Akagaandika kuba neemwe hanu mwiikilize.

³⁶ Ago gakakolwa kuba gahikiilizwe áago agaándikilwe omu Maandiko Matakatífu kuba, “Tihaliho igufwa lyoómwe éelyo lilaahéendwa.”

³⁷ Káandi Amaandiko Matakatífu nigagaamba gáti, “Baléeza kuleeba óogwo baáchumisile ichúmu.”

Yozéfu omunya Arimatea naamuzúka Yeézu
(Matayo 27:57-61; Mariko 15:42-47; Luka 23:50-56)

³⁸ Kágaabeele gaáhiingwiile ago, yéeza omuuntu oómo izína lyoómwe Yozéfu, óogwo akalugiilila Arimatea. Omuuntu ogwo akaba ali omuheémba wa Yeézu, náho habwe eseleke kwoónka, habwo kuba akaba naabatiína abatégeki ba Abayahudi. Mbwéenu, omuuntu ogwo yaázeenda hali Pilato, yaámusaba kuba atwaále omutúumbi gwa Yeézu, aáze kuziika. Pilato yaámukuúndila. Mbwéenu, Yozéfu yaázeenda, yeeháho omutúumbi gwa Yeézu.

³⁹ Náwe Nikodemo óogwo obuchilo búmo akazeenda hali Yeézu omu chilo, yéeza yaáleeta omutulaanilo gwe emanemane no obubáani, gakaba gali ekilo makúmi asatu.

⁴⁰ Mbwéenu, abo bábili baátwáala omutúumbi gwa Yeézu, baáguziíngilila isáanda, hamo ne emizeeze emiluunzi kwiingana no obuteéka bwa Abayahudi bwo kuziika abaantu.

⁴¹ Ahaantu áaho yaabaambiilwe Yeézu hakaba guliho musili. Omu musili omwo hakaba halimo eémbi nsha éezo etakaziikagwamo omuuntu weéna wéena.*

⁴² Echilo echo, chikaba echilo cha Abayahudi kweéloonza habwe Endaálíkizo. Ha bwéecho baámuziika Yeézu omu mbi ezo, habwo kuba ekaba eli héehi.

20

Yeézu naazóoka
(Matayo 28:1-8; Mariko 16:1-8; Luka 24:1-12)

¹ Echilo cha mbele cho obwooyo, enchaákala omulucheeleléwa, Mariamu omunya Magidala yaázeenda omu mbi ya Yeézu. Yaásaanga ibáale elyo lyaáhiliingsiibwe kuluga aha mulyáango gwe eémbi.

² Mbwéenu, yeeluka kuluga aho, yaázeenda hali Simoni Peétero na aha omuheémba óogwo Yeézu yaáyeenzile. Yaábagaambila aáti, “Abaantu baagwiiháho omutúumbi gwo Omukáma wéetu omu mbi, káandi titukusoombookelwa áaho baágutwáala!”

³ Peétero no omuheémba oóndi ogwo, baalugáho, baázeenda omu mbi.

§ 19:31 19:31 **Kubahéenda amagulu:** Bakakola bátyo kuba bafwe ahonyini. 19:36 19:36 Osome Enzina 34:20.

19:37 19:37 Osome Zakaria 12:10. 19:39 19:39 Osome Yohana 3:1-2. * 19:41 19:41 Obuteéka bwa Abayahudi bwo kuziika abaantu, bakaba nibabata abáfwiile omu nyaanga na kutaho ibáale aha chisasi. Eémbi ya Yeézu ekaba eli omu nyaanga.

⁴ Bóona bábili bakaba nibeéluka, náho omuheémba ogwo oóndi yeeluka kumusáaga Peétero no kweébeembela kuhika omu mbi.

⁵ Yeénama, yaásuuzwa omu mbi, yaálibona isáanda éelyo bakamuziikila Yeézu, náho talatáahile omugati.

⁶ Mbweénu, Simoni Peétero yamukulaatila, yaáhika aho, yaátaaha omu mbi no kulisaanga isáanda éelyo bakamuziikila Yeézu.

⁷ Káandi yaásaanga ne echitaambaala éecho baamukomile Yeézu omu mútwe. Chikaba chitali hamo ne emyéenda eéndi, náho chikahinywa no kutéebwa ha lubazu.

⁸ Mbweénu, omuheémba oóndi óogwo akeébeembela kuhika aho, náwe yaátaaha omu mbi. Yaáleeba, yeekililiza,

⁹ nóobwo bakaba bachaali kusoombookelwa Amaandiko Matakatiifu áago galikugaamba nka nikwo, Yeézu ni lwaampaka azooke kuluga omu bafwiile.

¹⁰ Mbweénu, abaheémba abo baázeenda owaabo.

Yeézu naamweesuúlukila Mariamu omunya Magidala (Matayo 28:9-10; Mariko 16:9-11)

¹¹ Náho Mariamu omunya Magidala yaásigala no kweémeelela ahéelu aha mbi, akaba naalíla. Obuchilo akaba naalíla, yeénama no kusuuza omu mbi,

¹² yaábabona bamaléeka bábili áabo bazweele emyéenda zilikwéela. Bakaba beékeele áaho bakaba balyaamikile omutúumbi gwa Yeézu. Maléeka oómo ayikeele olubazu óolwo gukaba guli omútwe gwa Yeézu, oóndi ayikeele olubazu óolwo gakaba gali amagulu ga Yeézu.

¹³ Bamaléeka abo baámubúuza báti, “Íwe máaha, ha bwaáchi noolila?” Náwe yaábagalulila aáti, “Abaantu baagwiiháho omutúumbi gwo Omukáma waanze, káandi tiínkumanya áaho baágutwáala!”

¹⁴ Obuchilo Mariamu yaámazile kugaamba amagaambo ago, yeéchebuka, yaámubona Yeézu ayemeeliile ahonyini, náho weényini Mariamu talamumanyile.

¹⁵ Yeézu yaámubúuza yaámuzila, “Íwe máaha, ha bwaáchi noolila? Ngási, noomuloónda oóha?” Mariamu akateekuza kuba omuuntu ogwo akaba omuzáana wo omusili, mbweénu yaámugalulila aáti, “Íwe táata, kábilaaba níwe waagwiihaho omutúumbi gwoómwe, ngaambila áaho waguta, neenye ndaazeénda kugutwáala.”

¹⁶ Yeézu yaámweeta izíina lyoómwe aáti, “Íwe Mariamu!” Mále Mariamu yeéchebuka, yaámubona Yeézu, yaágaamba omu lulími lwe Echihebrania aáti, “Raboni!” Raboni, ensoonga yaáho no “Omweégesa.”

¹⁷ Yeézu yaámugaambila aáti, “Leka otaankwáata. Ncháali tikazeenzile omu igulu hali Táata. Mbweénu, zeénda kubagaambila abeekiliza bazeenzi baanze,* kuba naázeenda omu igulu hali Táata, óogwo ali Isímwe, hali Múungu waanze óogwo ali Múungu wáanyu.”

¹⁸ Mbweénu Mariamu omunya Magidala yaázeenda aha baheémba ba Yeézu, yaábagaambila empola ezi, naagaámba aáti, “Léeba, ínye naámubona Omukáma!” Mbweénu, yabasoomboolela góona áago Yeézu akamulagila.

Yeézu naabeesuúlukiza abaheémba ikúmi no oómo

¹⁹ Yaaba olweébazo echilo echo nyini cha mbele cho obwooyo, abaheémba ba Yeézu bakakóba omu nzu éemo no kuchiinga emilyaango habwo kuba bakaba nibatiína abatégeki ba Abayahudi. No óobu keélaaba emilyaango ekaba echiingilwe, mala Yeézu yaábonwa ha bwéelu, no kweémeelela ahagáti yáabo, yaábagaambila aáti, “Obuhóolo bube neemwe!”

²⁰ Mbweénu, yaábooleka engalo zoómwe no olubazu lwoómwe. Obuchilo abaheémba baámubweene Omukáma, baánulilwa bwooli.

* **20:17 20:17 Abeekiliza bazeenzi baanze:** Ensoonga yaáho na, *abaheémba baanze*.

²¹ Yeézu yaábasuula káandi aáti, “Obuhóolo bube neemwe. Nko óokwo Táata akaansiindika ínye, bityo nyini neenye niimbasiindika ímwe omu nsi aha.”

²² Káyaamazile kugaamba ago, mbwéenu yaábahuuhila olwooya, yaábagaambila aáti, “Mwiinaánkule Omwooyo Mutakatífu.

²³ Kamulaaba nimubaganyila abaantu ebiheno byáabo, Múungu náwe yaábaganyiile ebiheno byáabo. Kamulaaba mutakubaganyila, Múungu náwe takabaganyiile.”

Yeézu naamweesuúlulila Tomaso

²⁴ Omuheémba oómo omu baheémba ba Yeézu, izíina lyoómwe Tomaso óogwo izíina elíindi akaba ayétwa Iloongo, akaba atali hamo na abaheémba abáandi obuchilo Yeézu naabeesuúlulukiza.

²⁵ Mbwéenu, abaheémba abáandi abo baámugaambila báti, “Íichwe twaámubona Omukáma.” Náho weényini yaábagalulila aáti, “Ínye tinaákuhicha kwiikiliza ago kaándaaba ntabweéne aha kubaanza amakozo ge emisumali omu ngalo zoómwe, no kúta olukumu lwaanze áaho baágoógotiile emisumali no kúta omukóno gwaanze aho aha lubazu lwoómwe.”

²⁶ Obuchilo ebilo munána byaáhiingwiile, abaheémba ba Yeézu baákoba hamo káandi omu nzu. Echilo echo náwe Tomaso akaba aliho hamo nábo. Emilyaango bachiingile, mala, Yeézu yaábonwa ha bwéelu, yaáyemeelela ahagáti yáabo, yaábasuula aáti, “Obuhóolo bube neemwe!”

²⁷ Mbwéenu, Yeézu yaámugaambila Tomaso aáti, “Íiwe Tomaso, íiza onkúumye no lukumu lwaawe omu ngalo zaanze. Káandi, onkúumye ne omukóno gwaawe omu lubazu lwaanze. Otakuzeendelela kuleka kwiikiliza, náho oyikilize.”

²⁸ Tomaso yaámugalulila aáti, “Omukáma waanze na Múungu waanze!”

²⁹ Yeézu yaámugalulila aáti, “Weékiliza habwo kuba waámbona. Béena omugisa áabo banyikiliize no óobu kábalaaba batakaambweene.”

Echihika che echitabu éechi

³⁰ Yeézu akakola eméenke eéndi nyíinzi éezo abaheémba boómwe bakazibona. Tizilaandikilwe omu chitabu echi.

³¹ Náho eméenke éezo zili omu echitabu echi zikaandikwa kuba mubóne kwiikiliza nka nikwo Yeézu niwe Masihi, Mutábani wa Múungu, no kuba aha kumwiikiliza, mubóne obulami bwo bucha no buchiile kulabila omu izíina lyoómwe.

21

Yeézu naabeesuúlulukiza abaheémba boómwe Galiláaya

¹ Kágaabeele gaáhiingwiile ago, Yeézu yaábeesuululukiza káandi abaheémba boómwe aha ngeégeelo ye enyaanza ya Tiberia.

² Bakaba baliho Simoni Peétero, Tomaso óogwo izíina elíindi akaba ayétwa Iloongo, Natanaeli óogwo akalugiilila Kána omuli Galiláaya, abána bábili ba Zebedayo,* na abaheémba abáandi bábili.

³ Simoni Peétero yaábagaambila bazeenzíbe aáti, “Niinzeénda kutéga eénfwi.” Boónyini baámusubiza báti, “Neechwe nituzeénda hamo neewe.” Mbwéenu baázeenda, baáhanama omu bwáato, bakatega omu chilo pee, náho tibalakwaasize eénfwi yóona yóona.

⁴ Omulucheelelélwa, Yeézu yaáyemeelela aha ngeégeelo ye enyaanza, náho abaheémba boómwe tibalamanyile kuba ni Yeézu.

⁵ Mbwéenu, Yeézu yaábéeta aáti, “Bána baanze, ngási, mwaákwáasa eénfwi yoóna yóona?” Boónyini baámusubiza báti, “Mmahi.”

* 21:2 21:2 **Abána bábili ba Zebedayo:** Amazína gáabo bakaba ni ba Yakobo na Yohana. Osome Matayo 10:2.

⁶ Yeézu yaábagaambila aáti, “Munaguze omutego olubazu lwo obúlyo lwo obwáato, neemwe nimubona kubasa eénfwi.” Mbwéenu, baánaguza omutego gwáabo omu nyaanza omukóno gwo obúlyo, bakakwáasa eénfwi nyíinzi bwooli kuhicha baásiingwa kugukweesa omutego gwáabo.

⁷ Omuheémba óogwo Yeézu ayaamweenzile bwooli, yaámugaambila Peétero aáti, “No Omukáma!” Obuchilo Simoni Peétero yaáhuliile kuba no Omukáma, yaázwaala omwéenda gwoómwe óogwo akazuula obuchilo yabaandize kutéga, yeenaga omu nyaanza.

⁸ Abaheémba abáandi beeza aha bwáato, habwo kuba tibalabeele hala kuhika aha chaambo, náho bakaba bali nke entáambo igana límo zíti. Bakweesa omutego óogwo gukeezula eénfwi.

⁹ Obuchilo kábaahikile aha ngeégeelo ye enyaanza, baábona heena olutóondo lwo omulilo. Ahali ogwo mulilo zikaba zitiilwého eénfwi no omukaate.

¹⁰ Yeézu yaábagaambila abaheémba boómwe aáti, “Mwiíze, muleéte aha eénfwi iínche éezo mwaátéga.”

¹¹ Mbwéenu Simoni Peétero yaátaaha omu bwáato, yaákweeseza aha ngeégeelo ye enyaanza omutego óogwo gukaba gwiizwíile eénfwi. Omu mutego ogwo zikaba zilimo eénfwi empáango igana límo makúmi ataanu ne isatu. No óobu bilaaba zikaba zilimo eénfwi nyíinzi bwooli, no óobu bityo omutego tigulatéemukile.

¹² Yeézu yaábagaambila abaheémba boómwe aáti, “Mwiíza mulye ebyookulya.” Taliho omuheémba óogwo ayaaleengesize kumubúuza aáti, “Íwe oli oóha?” habwo kuba bakamanya kuba no Omukáma.

¹³ Mbwéenu Yeézu yéeza, yeemucha omukaate, yaábaha abaheémba boómwe. Káandi, yeemucha ne eénfwi, yaákola aátyo nyini.

¹⁴ Ezo ekaba eli entúlo ya kásatu Yeézu kubesuululikiza abaheémba boómwe buluga Múungu kumuzoola kuluga omu bafwiile.

Yeézu naamubuúza Peétero

¹⁵ Obuchilo baliile, Yeézu yaámubúuza Peétero aáti, “Simoni, mutábani wa Yohana, ngási, noonyeénda bwooli íinye kusaaga bazeenzi baawe aba óokwo balikuunyeenda?” Peétero yaámugalulila aáti, “Éego, Omukáma, noomanya kuba niinkweénda.” Yeézu yaámugaambila aáti, “Liísa entaama zaanze.”

¹⁶ Yeézu yaámubúuza Peétero entúlo ya kábili aáti, “Simoni, mutábani wa Yohana, ngási noonyeénda?” Peétero yaámugalulila aáti, “Éego, Omukáma, noomanya kuba niinkweénda.” Yeézu yaámugaambila aáti, “Liísa entaama zaanze.”

¹⁷ Yaámubúuza entúlo ya kásatu aáti, “Simoni, mutábani wa Yohana, ngási noonyeénda?” Mbwéenu, Peétero yaázuzubalilwa habwo kuba akamubuuliza entúlo ya kásatu kuba, “Ngási, noonyeénda?” Yaámugalulila aáti, “Íwe Omukáma, noomanya góona. Noomanya kuba niinkweénda.” Yeézu yaámugaambila, “Liísa entaama zaanze.

¹⁸ Mazima butúnu niinkugaambila nka nikwo, obuchilo okaba oli omusígazi, okamanyiila kuzwaala emyéenda yaawe íwe nyini, no kuzeenda hóona áaho wayeenzile. Náho obuchilo olyaákokola, olyaágolola emikóno yaawe no omuuntu oóndi alyaákuzwéeka emyéenda yaawe na kukuutwáala áaho otakweenda kuzeenda.”

¹⁹ Yeézu akagaamba aátyo kwoóleka omuháanda óogwo Peétero alaáfwa, no ogwo kumukúza Múungu. Mbwéenu, Yeézu yaámugaambila Peétero aáti, “Nkuláatila.”

²⁰ Mbwéenu, Peétero yeéchebuka, yaámubona omuheémba óogwo Yeézu yaáyeenzile bwooli, akaba naabakulaatila. Omuheémba ogwo niwe óogwo akaba ayikeele héehi na Yeézu obuchilo nibalya ebyookulya, no kumubúuza kuba, “Íwe Omukáma, noóha alaakukoonga?”

²¹ Mbwéenu, obuchilo Peétero ayaámubwéene omuheémba ogwo, yaámubúuza Yeézu aáti, “Mukáma, ngási ogu náwe?”

²² Yeézu yaámugalulila yaámuzila aáti, “Kiindaaba niinyeénda kuba aábe omulame kuhicha obuchilo niinsuba, echo nichikusaanila chi? Íwe nkuláatila.”

²³ Mbwéenu echigaambo echo chikasugaana omu beekiliza nka nikwo omuheémba ogwo talifwa nakáti. Náho Yeézu talamugaambiile nka nikwo omuheémba ogwo talifwa nakáti, náho akagaamba aáti, “Kiindaaba niinyeénda kuba aábe ali omulame kuhicha obuchilo niinsuba, ha bwaáchi ago nigakwaágalaza?”

²⁴ Omuheémba ogwo niwe óogwo alikusínza aga na niwe yaágaandikile. No óobu íichwe nitusoomboókelwa kuba áago alikugaamba na ga mazima.

Yeézu akakola amagaambo agáandi méenzi

²⁵ Galiho amagaambo agáandi méenzi áago Yeézu akaba naakola. Kábyaakubeele góona ago gakwaandikilwe, niimbóna omu nsi hóona tihakuhikile kutamo ebitabu éebyo byaakwaandikilwe.

Amakúlu ge Entumwa Obweébeembezi

Omwaandiki we echitabu cha Amakúlu ge Entumwa akaba ali Luka. Weényini niwe ayaayaandikile echitabu che Empola Nzima éecho chilikwéetwa Luka. Luka akaba ali omuuntu atali Muyahudi. Akaba naalibata ne entumwa Paulo omu nzeendo bunaanka zoómwe zo kwoólekeelela Empola Nzima habwa Yeézu Kristu (Abakolosai 4:10-14). Paulo akagaamba nka nikwo Luka akaba ali oómo wáaho wa abahálila abaabeele nibamuzuna (2 Timoteo 4:11; Filemoni 24). Káandi akaba ali “omulaguzi engaanzi” (Abakolosai 4:14).

Luka akaandika echitabu cha Amakúlu ge Entumwa aha myáaka ya 60-64 káyaabeele Yeézu yaázeelwe, obuchilo yaabele ali hamo na Paulo omu muzihwa gwa Rúumi. Nitusoomboókelwa nka nikwo Luka akaandika echitabu echo aha myáaka ezo, habwo kuba obuchilo echitabu nichihwa Paulo akaba atakamazile kubohwa kwoómwe.

Luka akaandika echitabu che Empola Nzima za Luka hamo ne echitabu cha Amakúlu ge Entumwa aha muuntu óogwo akaba naayétwa Teofiilo. Luka akamwaandikila Teofiilo, bakamweeta nka nikwo no “owi isima” (Luka 1:1-3). Teofiilo óogwo, ababuya béenzi be Bibulia nibateekuza nka nikwo akaba ali oómo wa abakúlu ba Rúumi áabo abaachuúngukile. Nóobu kábilaaba Luka alimwaandikila Teofiilo, Luka akaba alamwiile kubaándikila abeekiliza bóona, Abayahudi hamo na Abanyamahaána, babisóme ebitabu ebyo.

Echitabu cha Amakúlu ge Entumwa no luzeeendelezo lwe Empola Nzima za Luka (Amakúlu ge Entumwa 1:1-2). Nichitaándikila áaho echitabu cha Luka chaamalilize. Omu chitabu cha Amakúlu ge Entumwa, Luka naasoomboola amahano ge ensoonga bwooli áago akabona aha bubaandizo bwe ekelezia ya aha butaándiko. Echihika choómwe chiháango chikaba no kwoóleka nka nikwo Múungu yaázisaambeeze Empola Nzima za Yeézu, no óokwo yaázikulize no kuzifuuha ekelezia habwe emilimo yo Omwooyo Mutakatíifu.

Obweébeembezi

¹ Owe engoonzi Teofiilo, omu chitabu chaanze cho kutaándika,* nkakwaándikila habwa amagaambo góona áago Yeézu yaákozile no kweégesa, kuluga ha bubaandizo

² kuhika echilo éecho yaatweelwe kuzeenda omu igulu. Atakatwéelwe, akabalagila ha muháanda gwo Omwooyo Mutakatíifu entumwa† zoómwe áabo yaabeele atoólize.

³ Ha mwáanya gwe ebilo makúmi áana káyaabeele yaayagaleezwe kuhicha kufwa, akaba naayeyoleka hali ezo ntumwa káandi na káandi, naayemanyisa butúnu nkokwo ali mwooyo, no kubeégesa amagaambo go obukáma bwa Múungu.‡

⁴ Echilo chimo, obuchilo Yeézu akaba naálya hamo ne ezo ntumwa, akabalagila, “Mutalugamo omu chikaali cha Yeruzaléemu. Náho mutegamilíle omwo nyini, kuhika obuchilo óobwo muleenaánkula Omwooyo óogwo Táata yaabeésagiize ímwe kulabila amagaambo gaanze áago mbele niimbagaambila.

⁵ Kuba, Yohana akabatiza abaantu aha méenzi, náho ahaleéza ha bilo bíche ímwe nimubatizwa aha Mwooyo Mutakatíifu.”

Yeézu naabeesuúlulukiza abaheémba ikúmi no oómo

* **1:1 1:1 Omu chitabu chaanze cho kutaándika:** Ne Echitabu cha Luka. † **1:2 1:2 Entumwa:** Habwo obusoomboozii bwooli osome *Obusoomboozii habwa Amagaambo Agagumile.* ‡ **1:3 1:3 Obukáma bwa Múungu:** Habwo obusoomboozii bwooli osome *Obusoomboozii habwa Amagaambo Agagumile.*

⁶ Bityo, omu buchilo ezo ntumwa kázaakobile hamo na Yeézu, zaámubúuza, “Mukáma wéetu, obuchilo obu niho olaábasubiza Abaiziraeli obukáma bwáabo?”

⁷ Náwe yaábagaambila, “Obuchilo nali emihaanguko za amagaambo ago, ti géenya kumanya, ha kuba ni Táata weénka óogwo ha buzizi bwoómwe yaálamwíile nigabáho ílí.

⁸ Náho nimwiinaánkula obuhicha obuchilo Omwooyo Mutakatíifu aleeza hali ímwe, nimuba nimuunyatula ínye omuli Yeruzaléemu ne enkasi ezíindi zóona ze éensi ya Yudea, na Samaria, no kuhika hóona ha muhélo gwi ihaंगा lye éensi.”

Yeézu naalelema kuza omu igulu

(Luka 24:50-53; Mariko 16:19-20)

⁹ Obuchilo Yeézu yaámazile kubagaambila entumwa zoómwe ago, nibamuleeba bóona, ahonyini akasutulwa kuzeenda omu igulu. Obwíile bwaámusweekelela, tibalamubweene káandi.

¹⁰ Obuchilo bakaba bacháali nibalaangamila améeso gáabo olugulu, bwaangu ahonyini, héehi nábo, beemelelaho abakwaáta bábili áabo bakaba bazweele ebizwáalo bilikwéela!

¹¹ Baágaamba, “Ímwe bakwaáta ba Galiláaya, kamweemeeliile aha nimuleeba omu igulu? Ogu Yeézu ayaátwaalwa kuluga hali ímwe kuzeenda omu igulu, aleeza káandi aátyo nyini, nko óokwo mwaámuleeba naazeénda omu igulu.”

Mathia naatóozwa kuba entumwa

¹² Mala entumwa baalugáho aho ahi ibaanga elyo elilikwéetwa Mizeituni, baásuba omu chikaali cha Yeruzaléemu. Hakaba hali héehi, nko oluzeendo lwe echilo che Endaálíkizo. §

¹³ Baátaaha omu muzihwa, baázeenda baáhanama omu chiseenge echoombekilwe olugulu ye éenzu* omwo baabeele nibeekala. Ezo ntumwa nibo aba: Peétero, Yohana, Yakobo, Andrea, Filipo, Tomaso, Baritolomayo, Matayo na Yakobo, ali mutábani wa Alfayo. Káandi bakaba baliho Simoni, óogwo akaba ali Omuzelóote, na Yuda, ali mutábani wa Yakobo.

¹⁴ Aba bóona bakaba bakoba aho kumusaba Múungu ha nsoonga eémo, hamo na Mariamu nyina wa Yeézu, na abakázi abáandi, na badugu ba Yeézu.

¹⁵ Omu mwáanya ogwo, hakaba heena omukobo gwa abeekiliza. (Obwíinzi bwa abaantu bukaba buli igana límo na makúmi ábili báti.) Niho Peétero yeémelela ahagáti yáabo,

¹⁶ yaábagaambila, “Badugu baanze, amagaambo ago agaayaandikilwe omu Maandiko Amatakatíifu habwa Yuda, gakaba gali lwaampaka gahikiílizwe. Ago gakagaambwa no Omwooyo Mutakatíifu kulabila hali Daudi† habwe empola za Yuda, ayaábeebeembeliile áabo abamukwaásile Yeézu.

¹⁷ Akabalwa kuba entumwa muzeenzi wéetu, akaboneswa ikola eli hamo neechwe.”

¹⁸ (Obuchilo obwo, Yuda akagula ensaambo hali ezo mpilya éezo yaáyanaankwiile kwiingana ne echikolwa choómwe chibi. Omwo niho yaágwíile buzuúma, éenda yoómwe ekaátika, na amala goómwe gaáseeseka ahéelu.

¹⁹ Empola ze echigaambo echo zaámanyiika ha batúuzi bóona ba Yeruzaléemu. Ha bwéecho baáziluka ensaambo ezo izíina lya Akeldama kuluga omu lulími lwáabo, ensoonga yaáho, Ensaambo ye Enságama.)

²⁰ Peétero yaázeendelela omu kugaamba, “Kuba amagaambo ago agaándikilwe omu chitabu che Enzina nigo aga,

§ 1:12 1:12 **Oluzeendo lwe echilo che Endaálíkizo:** Ensoonga, oluzeendo óolu lukeekilizibwa na Abayahudi aha chilo che Endaálíkizo. Obula bwaáho bukaba buli nke ekilomíita eémo eéti. Habwo obusoomboozi bwooli osome *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile.* * 1:13 1:13 **Omu chiseenge echoombekilwe olugulu ye éenzu:** Aháandi ne egolófa. † 1:16 1:16 **Daudi:** Habwo obusoomboozi bwooli osome *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile.*

‘Éenzu yoómwe eébe no obufúuzi,
hataákubaho omuuntu óogwo alaasigala aho.’

“Káandi chaandikilwe,
‘Omulimo gwoómwe gwo kweémeelelela,
ahaábwe omuuntu oóndi.’

²¹ “Ha bwéecho, ni lwaampaka atoózwe omuuntu oóndi óogwo ayaakulaatileene
neechwe obuchilo bwóona óobwo Omukáma Yeézu akaba ali hamo neechwe,

²² kubaandiza obuchilo óobwo Yeézu akabatizibwa na Yohana kuhicha obuchilo obu
yaátweelwe kuzeenda omu igulu. Óogwo alaatoózibwa, naayeéndelwa aábe hamo
neechwe kugaamba obubona bwo okuzooka kwa Yeézu.”

²³ Bityo, baatáho amazína ga abaantu bábili. Oómo akaba ali Yozéfu ayaabeele
naayétwa Barsaba, káandi akaba ayina izína eliindi Yusito. No wa kábili, akaba ayétwa
Mathia.

²⁴ Baámusaba Múungu omu kugaamba, “Mukáma, níwe olikumanya emiganya ya
abaantu bóona. Ha bwéecho, nitukusaba otwoóleke noóha omuli aba bábili
waámutoólize nka nikwo,

²⁵ atwaále omwáanya ogu gwo obuheéleza bwe entumwa éezo Yuda alekile,
obuchilo yaáfwiile no kuzeenda ahaantu áaho ahalikumugasa.”

²⁶ Mala baáyesa olweeso, lwaámugweela Mathia, yaátelaniswa na abo entumwa
abáandi ikúmi no oómo.

2

Kwiízuzwa obuhicha kuluga ha Mwooyo Mutakatífu echilo cha Peentekoste

¹ Obuchilo bwe echilo cha Peentekoste* kabwaahikile, abaantu bóona áabo
abamwiikilize Yeézu bakaba bakobile omu nzu eémo.

² Ahonyini, iláka elyaabeele lili nke echiihúle cho omuyaga, gwaáhémbe kuluga
omu igulu, gwéeza gwéezula omu nzu yóona éezo bakaba beekelele.

³ Ahonyini beesulukizwa ebiintu bili nke endími zo omulilo, byebaganisa,
byeekala aha lugulu ya buli oómo wáabo.

⁴ Abaantu abo bóona beezuzwa obuhicha kuluga ha Mwooyo Mutakatífu,
baábaanza kugaamba ha ndími eziindi, nko óokwo Omwooyo Mutakatífu yaabeendiize
kugaamba.

⁵ Na aho Yerusaléemu bakaba baliho Abayahudi abaabeele nibamulámya Múungu.
Abo Bayahudi bakaluga buli mahaánga góona ge éensi.

⁶ Obuchilo kábaahuliile iláka eli, abaantu embága beeza. Na buli oómo wáabo
yaákamaala, habwo kuba akabahulila abeekiliza abo nibagaamba gaamba nábo omu
ndími ezili záabo.

⁷ Ago gaábasobeza no kubakaamaaza bwooli, kunu nibagaámba, “Ngási aba bóona
bi tulikuhulila nibasoomboola báti, ta abatuuzi ba Galiláaya?

⁸ Ngási! Byáabaho bita nkokwo buli oómo wéetu naabahulila nibagaámba ha lulími
lwoómwe lwo obuzaálwa?

⁹ Aha heena abaantu kuluga omu nsi za Abaparti, Medi, Eláamu, Mesopotamia no
omu byaalo bya Yudea, Kapadokia, Poonto, Asia,†

¹⁰ Furigia, Paamfilia, na Miísiri. Heena abáandi kuluga olubazu lwe éensi ya Libia
éezo zili héehi na Kurene. Heena abazenyi áabo bakaba balugile okwo Rúumi, abo

1:20 1:20 Osome Enzina 69:25. **1:20 1:20** Osome Enzina 109:8. * **2:1 2:1 Peentekoste:** Eyaandikilwe omu Chiyunani, *makúmi ataanu* echilo chikúlu chi igesa. Abayahudi bakalya amazenye buchilo byaáhiingwiile ebilo makúmi ataanu kuluga omu chilo chikúlu cha Paásika. Omu Ndagano ya Kala chikaba chili echilo chikúlu chi igesa, ne emisumo ya mbele. Omu Ndagano Eénsha echilo chikúlu echi bukaba buli obuchilo bwe entumwa kwiinaankula Omwooyo Mutakatífu kuluga hali Múungu. † **2:9 2:9 Asia:** Echi chikaba chili echaalo omu butégeki bwa Abarúumi, ebilo éebi nicheétwa Buturuki.

abáandi na Abayahudi bo obuteéka, na abáandi bakazaalilwa edíini ezíindi náho beékilizana ne edíini ye Chiyahudi.

¹¹ Heena abáandi áabo bali Abakirete, na abáandi Abaarabu. Neechwe chweéna, nituhulila abaantu aba nibamukúza Múungu ha bikolwa byoómwe bikulu, omu ndími ezili zéetu nyini!”

¹² Abaantu bóona baákamaala no kutahwa tahwa nibeegaambila, “Chiina nsoonga chi, echi chigaambo?”

¹³ Náho abáandi omuli abo baábasekeeela abo baantu ba Yeézu omu kugaamba, “Batamiile evíini!”

*Peétero naasoomboólela abaantu
empola zo Omwooyo Mutakatífu*

¹⁴ Náho Peétero yeémelela, hamo ne entumwa bazeenzíbe abo ikúmi no oómo, yaábagaambila abaantu áabo ahi iláka liháango, “Ímwe Bayahudi, neemwe abáandi áabo mulikutúula aha Yerusaléemu, muumpuliilize kuzima, mbone kubasoomboolela ebyo!

¹⁵ Nimuzila múti abaantu aba batamiile, amazima, aba baantu tibatamiile. Óobu hacháali ne esáaha isatu kwoónka ze enchaákala!

¹⁶ Náho amagaambo aga nigo áago gaagaambilwe kulabila aha mubáasi Yoeli,

¹⁷ Múungu naagaamba nka nikwo, ‘Omu bilo byo omuheleeluko, niimbaseésela abaantu bóona Omwooyo gwaanze.

Batábani báanyu na bahala báanyu balaabáasa,‡

na abasigazi báanyu nibabona ameezaho,

na abanyaampala báanyu nibaloóta ebiloosi.

¹⁸ Omu bilo ebyo niimbaseésela Omwooyo gwaanze

no óobu aha lugulu ya abazána baanze, abakwaáta na abakázi,

nábo balaágaamba obubási.

¹⁹ Niinkola amahano omu igulu olugulu,

ne emanyiso omu nsi ahaansi,

obwáamba, no omulilo,

no olwoóyela lwíinzi lwe elíka.

²⁰ Izóoba lilaáhiinduka kuba ensiimbaazi,

no okwéezi kuláaba okulikutukula nko obwáamba.

Ago góona galáaba obuchilo chitakahikile echilo chikúlu chi ikuzo lyo Omukáma Múungu.

²¹ Na buli muuntu óogwo alikwéeta

ahi izíina lyo Omukáma Múungu, naachuungulwa.”

²² Peétero yaázeendelela kugaamba, “Ímwe bakwaáta Abanyaiziraeli, muhuliilíze!

Múungu akamumanyisa butúnu Yeézu Omunyanazaréeti hali ímwe, ha muháanda

gwa amahano go kusobeza ne eméeneko kulabila hali weényini, éezo Múungu

akamuhikiiliza kuzikola omuli ímwe. Ago, ímwe nyini nimugamanya kuzima.

²³ Káyaabaliile ogu Yeézu yaásohozwa hali ímwe, nka Múungu okwo yaálamwíile kwiingana ne ensoonga yoómwe kuluga ha bubaandizo. Neemwe mukamubaamba

no kumwiítala aha musalaba, aha muháanda gwo kulabila Abanyamahaánga§

abatakusaaswa ebilangilo.

²⁴ Náho Múungu akamuzoola kuluga omu bafwiile, yaámuchuúngula ne ebyaágala

byo olufu, habwo kuba mazima tichikwiíle lufu kuzeendelela kumukóma Yeézu!

²⁵ Kuba náwe Omukáma Daudi akagaamba aáti habwa Yeézu,

‡ **2:17 2:17 Balaabáasa:** Aháandi ni balaáhaánga, ensoonga kugaamba echitakabeeleho chikeeza kubaho. **2:21**

2:21 Osome Yoeli 2:28-32. § **2:23 2:23 Abanyamahaánga:** Habwo obusoombooji bwooli osome Obusoombooji habwa Amagaambo Agagumile.

‘Nkaba mmubona Omukáma ali Múungu omu méeso gaanze buli bucha.
Na habwo kuba ali olubazu lwaanze lwo obúlyo, tiínkuchuúndagulika.

²⁶ Ha bwéecho, omuganya gwaanze nigusemelelwa,
káandi olulími lwaanze niluteéla emihila.
No óobu omubili gwaanze nágwo, nigutuúla aha bweetegeza bwa weényini,

²⁷ habwo kuba íiwe toligunagilana omwooyo gwaanze omuli kuzimu,*
na káandi tokukuunda omubili gwaanze guzuúnde, íinye Omutakatíifu waawe.

²⁸ Waányoleka emiháanda zo obulami,
noonyizuza amanulilwa, habwo kuba oli héehi neenye.”

²⁹ Peétero yaázeendelela kugaamba, “Abayahudi bazeenzi baanze, niinhicha
kubagaambila ha kugima nkokwo isíchwe enkúlu Daudi akafwa, yaázikwa, ne eémbi
yoómwe echáali eliho aha kuhicha leélo.

³⁰ Náho Daudi akaba ali omubáasi, na akamanya nkokwo Múungu akamweésagiza
ha kulahila nka nikwo, alyaámukola omuntu oómo wo kuluga omu lugaanda
lwoómwe kwiikala aha chitébe cho obutégeki bwoómwe.

³¹ Daudi akasoombookelwa amagaambo áago nigabáho gáta, niho akagaamba
habwo kuzooka kwa Masihi† nka nikwo, talalekilwe omu kuzimu nali omubili
gwoómwe tigulazuunzile.

³² Ogwo Yeézu, Múungu akamuzoola kuluga omu bafwiile, neechwe chwéena ni
baalubona bo okuzooka okwo.

³³ Múungu yaámuha Yeézu ikuzo liháango no kumuta héehi náze olubazu lwo
obúlyo. Náwe Yeézu yaáyanaankula kuluga hali weényini Táata Omwooyo Mutakatíifu
óogwo yaatweésagiize, náwe yaátuseeseliile. Echo nicho mulikuleeba óobu no
kuhulila.

³⁴ Kuba Daudi weényini talasutukile no kuzeenda omu igulu, náho akagaamba,
‘Omukáma Múungu akamugaambila Omukáma waanze,‡
“Oyikále olubazu lwaanze lwo obúlyo,

³⁵ kuhika mbate ababisa baawe, íifo ya amagulu gaawe.” ”

³⁶ Peétero akamala ha kugaamba, “Ha bwéecho, Abaiziraeli bóona nibeendelwa
bamanye aha mazima nkokwo: Múungu yaámukola ogu nyini Yeézu kuba weényini
Masihi no Omukáma, ogu, íimwe mukamubaamba aha musalaba.”

³⁷ Abaantu abo, kábaahuliile amagaambo ago, gaábachumita bwooli omu miganya
yáabo. Baámubúuza Peétero ne entumwa abáandi, “Bazeenzi béetu, óobu tuzilého
túta?”

³⁸ Peétero yaábagaambila, “Buli oómo weenyu atamwe ebiheno byoómwe no
kubilekelela, amuhiindukile Múungu no kubatizwa ahi izíina Iya Yeézu Kristu,§
mubóne kuganyilwa ebiheno byáanyu. Neemwe nimwiinaánkula obuhicha bwo
Omwooyo Mutakatíifu.

³⁹ Múungu akatweésagiza endagano ezi ha bwéenyu, na abáana báanyu, na ha
báandi bóona áabo abali hala okwo, kuba bóona áabo abalikhwéetwa no Omukáma,
Múungu wéetu weényini.”

* **2:27 2:27 Kuzimu:** Habwo obusoomboozi bwooli osome *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile.* **2:28**
2:28 Osome Enzina 16:8-11. † **2:31 2:31 Masihi:** Habwo obusoomboozi bwooli, osome echigaambo cha Kristu
omu *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile.* **2:31 2:31** Osome Enzina 16:10. ‡ **2:34 2:34 Omukáma**
Múungu akamugaambila Omukáma waanze: Obusasaanuzi bwe echigaambo éechi nibwiingana mazima ne
ensoonga oku eéli omu chitabu che Enzina. Osome Enzina 110:1. Náho, echigaambo ha chigaambo, omuchafa ogu
omu chitabu cha Amakúlu ge Entumwa nigusasaánulwa, *Omukáma akamugaambila Omukáma waanze.* **2:35**
2:35 Osome Enzina 110:1. § **2:38 2:38 Kristu:** Habwo obusoomboozi bwooli osome *Obusoomboozi habwa*
Amagaambo Agagumile.

⁴⁰ Peétero yaázeendelela kubagaambila abo baantu amagaambo agáandi méenzi go kubaneémbela omu kubagumisa omuganya ha kugaamba, “Mchuungulwe kuluga omu luzáalo olu oluhuugeene lwa abatakutegezwa!”

⁴¹ Ha bwéecho, bóona abeenaánkwiile echigaambo choómwe Peétero, bakabatizibwa. Echilo éecho abaantu bo kuhika nke ebihumbi bísatu (3,000) baaba baáyoongelwa omu baheémba abáandi.

Obúmo bwa abaheémba ba Yeézu

⁴² Abaheémba bakazeendelela omu kweéyega ebyeégeso bye entumwa za Yeézu. Beékala omu búmo bwo Omwooyo, baaba nibamenyula omukaate,* no kumusaba Múungu hamo.

⁴³ Entumwa abo bakaba nibakola emanyiso na amahano go kusobeza méenzi, kuhicha abaantu bóona baaba beétimwa.

⁴⁴ Abeekiliza bóona bakakóba ahaantu hamo, omu kukobela buli chiintu chóona éecho bakaba beenácho hamo.

⁴⁵ Bakaba nibaguza ebiintu byáabo ne empilya éezo baabonesize, bakazibagana, kwiinganisa no okweenda kwa buli oómo okwo kuli.

⁴⁶ Buli chilo bakazeendelela kubugana omu lubúga lwe éenzu ya Múungu.† Bakaba nibamenyula omukaate omu maka gáabo, no kulya hamo ha manulilwa no omuganya gulikwéela.

⁴⁷ Bakaba nibamukúza Múungu no kunulilwa omu mbabazi za abaantu bóona. Na buchiile, Omukáma yaaba naaboongéla abaantu abáandi omu mbága ya abo abaabeele nibachuungúlwa.

3

Peétero naachíza enziúngami ahi izíina lya Yeézu

¹ Echilo chimo, Peétero na Yohana bakaba nibazeénda aha nzu ya Múungu kusaba. Akáanya ako zikaba zili esáaha mweenda za nyemisana.

² Omu nzu ya Múungu omwo, akaba alimo omuuntu, enziúngami óogwo akaba naayimuchwa na abaantu héehi no omulyaango ogulikwéetwa Muzima. Akaba ali omulema kuluga ha kuzáalwa kwoómwe na buli chilo akaba atwáalwa okwo, abone kusaba empilya ha baantu áabo bakaba nibatáaha omu nzu ya Múungu.

³ Omuuntu ogwo káyaababwéene Peétero na Yohana beélilila kutaaha omu nzu ya Múungu, yaábasaba bamuhe empilya.

⁴ Aho Peétero na Yohana baámutukuliza améeso, niho Peétero yaámugaambila, “Otulébe íchwe!”

⁵ Yaábaleeba, kunu naayetegeza nkokwo bakaba beene echiintu cho kumuha.

⁶ Náho Peétero yaámugaambila, “Tiinyina eféeza* nali ezaháabu, náho echi nnyinácho, nicho ndikukuha. Niinkugaambila ahi izíina lya Yeézu Kristu Omunyanazaréeti, yemeelela, olibate!”

⁷ Peétero yaámukwáata ogwo muuntu omukóno gwo obúlyo, yaámweemeleza. Ahonyini amagulu ne enfuundo zoómwe byaaba na amagala.

⁸ Yaáyemelela bwaangu no kuguluka, yaábaanza kulibata weénka. Yaátaha omu nzu ya Múungu hamo na Peétero na Yohana, kunu naalibata no kuguluka guluka naamukuza Múungu.

⁹ Abaantu bóona baámubona naalibata no kumukúza Múungu.

* **2:42 2:42 Nibamenyula omukaate:** Kukaba nikukolwa obuchilo bwo Oluhelo lwo Omukáma. Bakaba nibeeheeleza nibalya hamo bóona, no okwiizuka Omukáma Yeézu okwaágalazwa kwoómwe. † **2:46 2:46 Éenzu ya Múungu:** Habwo obusoomboozi bwooli osome Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile. * **3:6 3:6 Eféeza:** Ni isiinza lilikwéela eliina obuguzi buháango elilikukoleswa nke empilya.

¹⁰ Baámumanya nkokwo niwe ogwo nyini ayaabeele naayikala no kusabiliza aha mulyaango ogulikwéetwa Muzima gwe éenzu ya Múungu. Bóona bakeekaángwa no kusobelwa bwooli kuleeba echigaambo echo echaamweésuulukiize.

Peétero naabeegésa abaantu habwa Yeézu

¹¹ Obuchilo obwo, omuuntu ogwo ayaáchilizwe akaba naaboomeléla Peétero na Yohana. Abaantu bóona baábelukiilila nibasobelwa bwooli. Ahaantu áaho Peétero na Yohana bakaba bali hakaba niheétwa Ikulato lya Selemani.

¹² Obuchilo Peétero yaábabwéene abaantu abo, yaábagaambila, “Abaiziraeli bazeenzi baanze, hali chiíha ebyo nibibasobela? Ha bwaáchi nimututukuliza améeso? Nimuzila múti ogu muuntu naalibata ha buhicha bwéetu, nali habwo kuba íichwe nitutuúla nko óokwo Múungu alikutweéndeza?

¹³ Mmahi! Ti bityo. Óobu Múungu wa besiichwe enkúlu, Ibrahimu, Izáaka, na Yakobo, yaámukúza omuzáana woómwe Yeézu. No ogwo Yeézu niwe óogwo ímwe nyini mwaamusohwéeze ahali Pilato, mukatóonga nka nikwo achwaaziikilwe okufwa! No óobu obuchilo Pilato akaba ayeenzile amulekulile Yeézu azeénde, mukamwáanga,

¹⁴ mwaámusaba Pilato nkokwo omwísi achiingulilwe no kuleka weényini. Mukamwáanga Yeézu, Omutakatífu no Omugololoke.

¹⁵ Mukamwíta weényini ali obutaándikilo bwo obulame! Náho Múungu akamuzoola kuluga omu bafwiile, neechwe ni baalubona bo okuzooka kwoómwe.

¹⁶ Omuntu óogwo mulikubona aha, nimumumanya kuzima. Weényini yaáchízwa ha muháanda gwo okwiikiliza omu izína lya Yeézu. Éelyo izína, hamo no kumwiikiliza weényini, niyo ensoonga yaabele no kuchila, nko óokwo mulikubona óokwo aáli.

¹⁷ “Óobu Abaiziraeli bazeenzi béetu, éebyo byóona éebyo mwaámukoliile Yeézu, ímwe na abatwaáliliza báanyu, niimmanya nkokwo mukakola habwo butasoombookelwa.

¹⁸ Náho, aha muháanda ogwo Múungu akahikiiliza amagaambo áago yaábaasize ha muháanda gwa ababáasi boómwe bóona nkokwo, Masihi woómwe naayagalazwa.

¹⁹ Ha bwéecho, mutamwe ebiheno byáanyu no kubilekelela, mumuhiindukile Múungu, niho weényini ayihého ebiheno byáanyu, bubone kwiiza obuchilo bwo kuhuúmuzwa habwo kubaho kwoómwe Omukáma. Ha muháanda ogu, Múungu aláaba naabachuleéza no kubagumya emyóoyo kuluga ha Mukáma Múungu,

²⁰ naasiindika Yeézu hali ímwe. Weényini niwe Masihi, Omuchuúnguzi óogwo Múungu yaámutoólize ha bwéenyu ímwe kuluga ha bubaandizo.

²¹ Ni lwaampaka Yeézu asigale omu igulu kuhicha buhike obuchilo Múungu akole ebiintu byóona bibe bisha, nko óokwo yaágaambile kuluga kala ha muháanda gwa ababáasi boómwe abatakatífu.

²² “Kuba, Musa† akagaamba, ‘Kuluga omuli ímwe Abaiziraeli, Omukáma Múungu weenyu alyaábaleétela omubáasi nkeenye. Muhuliilíze kuzima buli chigaambo éecho alibagaambila.

²³ Omuntu weéna wéena óogwo alileka kumuhuliiliza ogwo omubáasi, alyaáchiindikwa mazima na abaantu ba Múungu.’

²⁴ No óobu ababáasi bóona, kubaandiza Samweeli na abáandi áabo abaakulaatiilého, bakabáasa amagaambo ge ebilo ebi.

† 3:22 3:22 **Musa:** Habwo obusoomboozi bwooli osome *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile.* 3:23 Osome Okwiizukwa kwe Ebilagilo 18:15-19.

²⁵ Ímwe muli abáana ba ababáasi, káandi mulimo omu ndagano‡ éezo Múungu yaákozile na baguúku báanyu. Múungu akamweésagiza Ibrahímu,§ ‘Kuluga omu luzáalo lwaawe ndyaáfuuha engaanda zóona omu nsi.’

²⁶ Múungu kayaamukulize omuzáana woómwe Yeézu, obwa mbele akamusiíndika hali ímwe, niho abafúuhe ha kubahiindula buli oómo kuluga omu biheni byoómwe.”

4

Peétero na Yohana omu Itégekelo lya Balusiingo ba Abayahudi

¹ Obuchilo Peétero na Yohana bakaba niboolekeelela abaantu abo, abagabe* ba Múungu, na Abasadukayo,† na mukúlu wa abalwaanila ngoma be éenzu ya Múungu baabeezáho.

² Beeza basaayile bwooli, habwo kuba Peétero na Yohana bakaba nibabeegesa abaantu nibabaatulila nkokwo, hali Yeézu heena okuzooka kwa abáfwiile kwiingana no kuzooka kwoómwe.

³ Ha bwéecho, baábakwáata Peétero na Yohana. Baábachiíngila omu ibóhelo kuhicha nyeéncha eémo, habwo kuba hakaba hali olweébazo.

⁴ No óobu bityo, béenzi abaahuliile echigaambo cha Peétero na Yohana bakeekiliza, kuhicha okubalwa kwa abakwaáata boónka áabo abakeekiliza Yeézu kwaáhika ebihuumbi bitaanu biti.

⁵ Nyeéncha eémo, echilo cha kábili, abatégeki, abanyaampala, na abeégesa be ebilagilo baákoba aho Yeruzaléemu.

⁶ Ahagáti ya abaantu abo, bakaba balimo omugabe omukúlu wa Múungu Anasi, hamo na Kayafa, Yohana, Alekisa, na abáandi áabo bakaba bali bo lugaanda lwa Anasi.

⁷ Baálagila Peétero na Yohana baleetwe, baábeemeeleza omu méeso gi Itégekelo lya Balusiingo,‡ baábabúuza omu kugaamba, “Ago gi mukozile, mugakozile ha buhicha chi, nali ahi izíina lyo oóha?”

⁸ Aho Peétero ayizwiile obuhicha kuluga aha Mwooyo Mutakatíifu yaábasubiza, “Abatégeki na abanyaampala!

⁹ Keélaaba leélo nimutubuúza amabúuzo habwo kuba tumuhweéliile omuuntu ogu akaba ali omulema, na nimutubuuliliza nka nikwo yaachizwáho,

¹⁰ mbwéenu, ímwe mwéena, hamo na Abaiziraeli abáandi bóona, mumanye ebi. Niinyeénda mumanye ha mazima nka nikwo ogu ayemeeliile omu méeso géenyu yaábeele no bulami ha buhicha bwi izíina lya Yeézu Kristu Omunyanazaréeti. Ogwo niwe ímwe mukamubaamba, náho Múungu akamuzoola kuluga omu bafwiile.

¹¹ Niwe óogwo Amaandiko Matakatiifu galikugaamba nka nikwo, weényini ni, ‘Tbáale éelyo mukáanga ímwe aboómbeki,

elyo nilyo lyaahiindukile kuba ibáale igazi lyo oluhazo.’§

¹² “Obuchuúnguzi nibubonwa kuluga hali weényini weénka, Yeézu Kristu! Kuba mazima tihaliho izíina eliindi iífo yi igulu éelyo baheélwe abaantu kubachuúngula, obuchuúnguzi bwéetu ni lwaampaka buluge ahi izíina éelyo lyoónka.”

‡ 3:25 3:25 **Endagano:** Habwo obusoomboozu bwooli osome *Obusoomboozu habwa Amagaambo Agagumile.*

§ 3:25 3:25 **Ibrahímu:** Habwo obusoomboozu bwooli osome *Obusoomboozu habwa Amagaambo Agagumile.* * 4:1

4:1 **Abagabe:** Habwo obusoomboozu bwooli osome *Obusoomboozu habwa Amagaambo Agagumile.* † 4:1 4:1

Abasadukayo: Habwo obusoomboozu bwooli osome *Obusoomboozu habwa Amagaambo Agagumile.* ‡ 4:7 4:7

Itégekelo lya Balusiingo: Habwo obusoomboozu bwooli osome *Obusoomboozu habwa Amagaambo Agagumile.*

§ 4:11 4:11 **Ibáale igazi lyo oluhazo:** Likeendelwa habwo obwoómbeki bwa Abayahudi. Likabuganisa enkuta ibili, no kukwaatilila éenzu yóona. 4:11 4:11 Osome Enzina 118:22.

¹³ Balusiingo abo kábaabweene nkokwo Peétero na Yohana baágaamba no obugimi, na nkokwo abo na abaantu bátyo kwoónka batéena echisomo, niho baábasobelwa bwooli. Baábaanza kumanya nka nikwo Peétero na Yohana baabeele hamo na Yeézu ha mwáanya.

¹⁴ Náho, habwo kuba balusiingo abo bakaba nibamuleeba omukwaáta óogwo akachízwá ayímeeliile aho ali hamo na Peétero na Yohana, tibalabeele ne echigaambo cho kugaamba.

¹⁵ Bityo, baábazema Peétero na Yohana basohole omu Itégekelo elyo. Boónyini baasigalámo nibehanuuza

¹⁶ no kweébuuza báti, “Tubazilého túta abaantu aba? Abatúuzi bóona ba aha Yeruzaléemu nibamanya nkokwo baákola emanyiso zi ihano, na titúkuhicha kulyóoga.

¹⁷ Náho tubone kwaángila echigaambo chitáakuzeendelela kusaágiliza kusaámbaala omu baantu, ni kuzima tubaángile abaantu aba balekelele kugaamba káandi no omuuntu weéna weéna ahi iziina lya Yeézu.”

¹⁸ Niho áabo balusiingo baábéeta Peétero na Yohana. Baábagaambila bataleengesa kweégesa nali kugaamba káandi habwi iziina lya Yeézu.

¹⁹ Náho Peétero na Yohana baábagaambila, “Mulamule ímwe nyini, kábilaaba na mazima omu méeso ga Múungu kubakoondookela ímwe kuchila Múungu.

²⁰ Íichwe Titúkuhicha kuleka kugaamba habwe ebigaambo éebyo twaabwéene no kuhulila!”

²¹⁻²² Peétero na Yohana kabaagaambile báti, balusiingo abo tibalabweene omuháanda gwo kubachwaáziika, habwo kuba abaantu bóona bakaba nibamukúza bwooli Múungu habwe emanyiso yi ihano elyo. Bakaba nibamanya nkokwo omuuntu óogwo ayaáchizwa akaba ali omulema ha mwáanya gwe emyáaka makúmi áana no obusáago. Ha bwéecho balusiingo baábahana káandi Peétero na Yohana aha busaaye buháango, baábalekulila bazeénde.

Abekiliza ba Yeézu nibamusaba Múungu abatemo obuhicha

²³ Peétero na Yohana, obuchilo bakakomoololwa, baásuba ha beekiliza bazeenzi báabo. Baábasoomboolela amagaambo góona áago baagaambíilwe na abakúlu ba bagabe ba Múungu hamo na abanyaampala ba Abayahudi.

²⁴ Na abaantu abo kábaahuliile amagaambo ago, bóona hamo baáteelana omu kumusaba Múungu nibagaámba, “Íiwe Omukáma Múungu, íiwe níiwe omutégeki mukúlu wa byóona. Íiwe níiwe ayaahaangile igulu, ne éensi, ne enziba, na byóona ebilimo.

²⁵ Íiwe okagaamba ha muháanda gwo Omwooyo Mutakatíifu, kulabila ha kanwa ke isíchwe Daudi, omuzáana waawe, ‘Ha bwaáchi Abanyamahaánga nibasáaya bwooli, káandi, abaantu nibateekuza ebitéena mugaso?

²⁶ Abakáma be éensi na abatégeki baákobile hamo, babone kumwáanga Omukáma, no kumwáanga Masihi woómwe.’

²⁷ “Na amazima nka nikwo omukáma Herode* na Pontio Pilato bakakoba hamo na Abanyamahaánga na Abaiziraeli omu chikaali echo, babone kumwáanga Yeézu, omuzáana waawe omutakatíifu óogwo waámutoólize.

²⁸ Boónyini baákola áago kwiingana no obuhicha bwaawe no okweenda kwaawe óokwo okaba olamwiileho gakolwe kuluga aha bubaandizo.

²⁹ Omukáma Múungu, okuléeebe okulamula kwáabo kubi. Otuhe obuhicha, íichwe abazáana baawe, kugaamba echigaambo chaawe ha bugimi buháango.

4:26 4:26 Osome Enzina 2:1-2. * **4:27 4:27 Herode:** Habwo obusoomboozi bwooli osome *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile.*

³⁰ Golola omukóno gwaawe obóne kuchiza abaantu, no kukola emanyiso na amahano ha muháanda gwi iziina lya Yeézu, omuzáana waawe mutakatíifu!"

³¹ Obuchilo baámazile kumusaba Múungu, ahaantu áaho baabeele bakobile haáchuundagulwa. Nábo bóona beezuzwa obuhicha kuluga aha Mwooyo Mutakatíifu, baábaanza kweégesa abaantu echigaambo cha Múungu ha bugimi.

Abeekiliza nibakobela ebiintu byáabo hamo

³² Abeekiliza bóona bakaba béene obúmo ha mateékuzo na ha chihika. Taliho omuuntu óogwo akatóonga no óobu echiintu chimo nka nikwo ne cha weényini weénka, náho bakakobela hamo byóona éebyo baabeele beenábyo.

³³ Entumwa za Yeézu bakaba nibabagaambila obuumbona abaantu ha buhicha bwíinzi aha mpola za nka nikwo, Omukáma Yeézu azoókile. Múungu akaba naabaha bóona embabazi yoómwe mpaango.

³⁴ Kuba talabeeleho omuuntu weéna wéna omuli abo óogwo ayaalebesize echiintu. Ha kuba abaantu bóona abo abaabeele beene amasaambo nali éenzu bakabiguza,

³⁵ empilya baázita omu magulu ge entumwa. Ezo mpilya entumwa baázigabila abaantu, kwiingana no okweendáho kwa buli muuntu.

³⁶ Hakaba heena Omuláawi oómo, iziina lyoómwe Yozéfu, enzáalwa yo omu iziinga lya Kipro, óogwo entumwa za Yeézu bakamweeta iziina Barinaba (ensoonga yaáho no, "Owo kugumya omuganya").

³⁷ Ogwo muuntu akaguza ensaambo yoómwe. Ne empilya éezo yaabweene, yaáziléeta aha ntumwa.

5

Obugóbya bwa Anania na Safira

¹ Hakaba heena omuuntu, iziina lyoómwe Anania. Mukazíwe akaba naayétwa Safira. Boónyini bakaguza ensaambo yáabo.

² No kuluga empilya éezo baabonesize, Anania akeehaho empilya eziindi yaáziseleka habwa weényini. Mukazíwe akaba ayikililizeene náwe kukola aátyo. Empilya éezo ezaasigeele, Anania yaáziléeta yaábaha entumwa za Yeézu.

³ Náho Peétero yaámugaambila, "Íwe Anania! Ha bwaáchi Isitáani* lyaátégeka omuganya gwaawe, kuhicha kugaamba ebisuba ha Mwooyo Mutakatíifu? Ha bweeseléke weébiikila ensaága ye empilya éezo obweéne ha kuguza ensaambo yaawe.

⁴ Otakaligulize libeele litali echiintu chaawe, tikwo? Noobwo obeele waágulize, empilya zibeele zili omu buhicha bwaawe kuzikoza óokwo olikweenda. Ha bwaáchi waálamula kukola echigaambo nke éechi? Tiwaábeeha muuntu, waágaambila Múungu ebisuba!"

⁵ Obuchilo Anania yaáhuliile éebyo bigaambo bya Peétero, yágwa ahaansi, yaáfwa. Bóona áabo abaahuliile ebigaambo éebyo bya Peétero bakeéganya bwooli.

⁶ Abasigazi beeza baásweekelela omubili gwoómwe ne esuúka, baámusohoza ahéelu, baámuziika.

⁷ Kahaabaliile ha mwáanya gwe esáaha isatu zíti, muka Anania náwe yaátaaha omu chiseenge éecho, atéena kumanya amagaambo áago agágwa.

⁸ Peétero yaámubúuza, "Hóona sii! Ngaambila, mugulize ensaambo yáanyu ha mpilya ezi?" Yaámusubiza, "Éego! Tugulize ha ndeengo éezo!"

⁹ Peétero yaámugaambila, "Ha bwaáchi íwe na bálo mweékiliza kumuleengesa Omwooyo Mutakatíifu gwo Omukáma? Léeba! Abasigazi áabo abaázeenda kumuziika bálo, baásuba, óobu bali áaho aha chisasi, nibataahámo kukutwáala íwe ahéelu óobu nyini!"

* **5:3 5:3 Isitáani:** Habwo obusoombooji bwooli osome *Obusoombooji habwa Amagaambo Agagumile.*

¹⁰ Ahonyini Safira náwe yáagwa ahaansi omu magulu ga Peétero, yaáfwa. Niho abasigazi baataahámo, baásaanga Safira náwe yaáfwiile. Baágusohozá ahéelu omutúumbi gwoómwe, baáguziika héehi neéba.

¹¹ Amagaambo áago gaásaambaala omu kelezia, beétimwa bwooli, hamo na abáandi bóona áabo abaahuliile empola ezi.

Entumwa za Yeézu nibakola amaleeba méenzi

¹² Éezo entumwa za Yeézu bakaba nibakola emanyiso na amahano go kusobeza méenzi omu baantu. Na abeekiliza ba Yeézu bóona bakaba bakoba hamo omu nzu ya Múungu, omu Ikulato Iya Selemani ha nsoonga eémo.

¹³ Omuuntu weéna weéna oóndi óogwo akaba atali omwiikiliza akatíina kuteélana nábo. Náho, abaantu béenzi bakabakoondookela.

¹⁴ Nábo abáandi, abakwaáata na abakázi, bakamwiikiliza Omukáma, bityo obukúmi bwa abeekiliza bukaba nibweeyoongela bwooli.

¹⁵ Habwa amahano ge entumwa, abaantu bakaba nibabasohozá abalwéele ahéelu nibabatwaála kubalyaámika omu miháanda. Óokwo bakaba nibabalyaamika aha bitabo ne emikeeka, kubona obuchilo Peétero naahiingula, echimunyaamunya choómwe chibone kubakúumya abáandi omuli áabo, bachile. ¹⁶ Abaantu beenzi bakahika kuluga omu maboma ge engeégeelo ya Yeruzaléemu, nibabaleéta abalwéele báabo, na áabo abaabeele batuungamiilwe na amazimu. Bóona bakachízwa.

Entumwa za Yeézu nibaagalazwa

¹⁷ Omugabe omukúlu, na bazeenzíbe bóona áabo bakaba bali Abasadukayo, bakazila ichubi bwooli habwe entumwa za Yeézu.

¹⁸ Ha bwéecho, baábakwáata entumwa éezo, baábachiíngila omu ibóhelo liháango.

¹⁹ Náho omu chilo omwo maléeka† oómo wo Omukáma Múungu yaáchiingula emilyaango ye éenzu éezo, yaábasohozá ahéelu. Mala yaábagaambila,

²⁰ “Muzeénde kweémeelela omu lubúga lwe éenzu ya Múungu, mubagaambile abaantu amagaambo góona habwo obulami óobu obusha!”

²¹ Entumwa éezo kábaahuliile éebyo, baábikoondookela, baázeenda omu lubúga lwe éenzu ya Múungu enchaákala yo omulutulutúlu, baábaanza kweégesa abaantu omwo.

Obuchilo óobwo nyini omugabe omukúlu, hamo na bazeenzíbe áabo, bakabalaálika Itégekelo Iya Balusiingo ba Abaiziraeli, nikwo kugaamba embága yóona ya abakúlu ba Abayahudi, babugane. Baásiindika abaantu omu ibóhelo, babone kubaléeta entumwa ezo.

²² Náho obuchilo baatahilemo omwo, baásaanga ezo entumwa tibalimo. Baásuba basohozá empola nkokwo,

²³ “Obuchilo twaáhika omu ibóhelo, twaásaanga emilyaango echiingile kuzima, na abachuungi beémeeliile ahéelu ye emilyaango nibachuúnga. Náho obuchilo twaáchiingula emilyaango, titwaámusaangamo omuuntu weéna weéna omwo omugati!”

²⁴ Omukúlu wa abachuungi be éenzu ya Múungu no omugabe omukúlu kábaahuliile éebyo baaba no kutahwa tahwa omu kweébúuza, “Amagaambo aga gaabaho gáta?”

²⁵ Mala omuuntu oómo yeeza, yaábagaambila, “Muunhuliilize! Áabo baantu abo mubeele mubohile, óobu nyini balimo omugati omu lubúga lwe éenzu ya Múungu! Nibeegesa abaantu!”

²⁶ Niho óogwo mukúlu wa abachuungi, hamo na abachuungi boómwe, baázeenda ha lyéezo ntumwa, baábaléeta. Náho tibalabakwaásile lwa amáani, habwo kuba bakatíina nkokwo abaantu bakaábahoonzile na amabáale.

† 5:19 5:19 **Maléeka:** Habwo obusoomboozi bwooli osome *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile.*

²⁷ Baábeebeembelela omu Itégekelo éelyo lya Balusiingo, baábeemeeleza omu méeso ga bóona. Omugabe omukúlu yaábagaambila,

²⁸ “Tubaangiize bwooli nkokwo mutabeégesa abaantu habwi iziina lyo omuuntu ogwo! Náho nimuzeendelela kweégesa abaantu empola zoómwe omu nkási zóona za Yeruzaléemu, nimugaamba nkokwo kufwa kwoómwe kwaáletelelwa neechwe.”[‡]

²⁹ Peétero hamo ne entumwa bazeenzíbe baábagaambila, “Chikwiilwe tumukoondoókele Múungu, kuchila kukoondoókela abaantu!

³⁰ Íimwe mukamwíta Yeézu ha muháanda gwo kumubáamba aha musalaba, náho Múungu wa besiichwe enkúlu akamuzoola.

³¹ Yaámweemeeleza óogwo no kumuhanamika aha chitébe ha kumuta olubazu lwoómwe lwo obúlyo, aábe Omutégeki no Omuchuúnguzi. Múungu akozile aátyo, kuba ababonese Abaiziraeli balekelele ebiheno byáabo, na baganyilwe.

³² Íichwe ni baalubona be éebyo byóona, na káandi Omwooyo Mutakatífu ni lubona. Weényini niwe óogwo Múungu yaátuhéele íichwe abeétegeeleza boómwe.”

Obuhanuuzi bwa Gamalieli

³³ Obuchilo balusiingo áabo kábaahuliile éebyo, baásaaya bwooli, bakaba nibeénda kubéeta áabo entumwa.

³⁴ Náho omu Itégekelo éelyo, hakaba heena Omufarisayo[§] oómo, iziina lyoómwe Gamalieli. Gamalieli óogwo akaba ali omweégesa we ebilangilo, akaba naakuzwa na abaantu bóona. Akeémeelela, yaálagila nkokwo entumwa basohozwe ahéelu ha mwáanya mugufu.

³⁵ Mala yaábagaambila balusiingo bazeenzíbe, “Abakwaáta ba Iziraeli, mweétegeeleze echigaambo éecho mulikweenda kukola ha baantu aba!

³⁶ Nimwiizuka ebilo éebyo ebihingwiile, akaba aliho omuuntu, iziina lyoómwe Theuda. Theuda ogwo akaba naayebuga nkokwo no omuuntu mukúlu, na abaantu magana aána báti baáhulilana náze. Náho omuheleeluko, akeetwa, na áabo bóona áabo abaamukulaatiile bakasaambaala. Emilimo záabo zóona, zaaba busa.

³⁷ Káandi, ahakulaatiilého, obuchilo obwo abaantu bakaba nibabalwa, akabaho omubisa oóndi. Óogwo akaba ali omu Galiláaya, iziina lyoómwe Yuda. Akababéeha abaantu bamukulaatile, náho náwe akafwa, na bóona áabo abaamukulaatiile bakasaambaala.

³⁸ Mbwéenu óobu niimbahanúza, mubaleke abaantu aba! Mutaákubakolela choóna chóona, kábilaaba omuháanda gwáabo na byóona éebyo balikukola ne byo obumuuntu kwoónka, nibihwáho byoónyini.

³⁹ Náho kábilaaba ebyo ne emilimo za Múungu, timukuhicha kubaángila aba, nimwiisaánga nimumwaánga Múungu weényini.”

⁴⁰ Bityo, okulamulwa okwo kwa Gamalieli, áabo bazeenzíbe baákwiikiliza. Baábéeta entumwa kusuba omu Itégekelo. Baálagila bateélwe ensáanzu* bwooli. Mále baábaángila nka nikwo balekelele kubagaambila abaantu empola omu iziina lya Yeézu, baábalekulila bazeénde.

⁴¹ Entumwa áabo baalugamo omu Itégekelo éelyo nibanulilwa, habwo kuba baáyeendelwa kugoolwa habwi iziina lya Yeézu.

⁴² Tibalalekile kweégesa abaantu no kubaátulila Empola Nzima nka nikwo Yeézu niwe Masihi.[†] Buli chilo bakazeendelela kukola bátyo omu lubúga lwe éenzu ya

[‡] 5:28 5:28 *Nimugaamba nkokwo kufwa kwoómwe kwaáletelelwa neechwe:* Obusasaanuzi obúundi bwe Ebibulia bwaandikilwe, mwaálamula kuléeta enságama yo omuuntu ogu ha bwéetu. § 5:34 5:34 *Omufarisayo:*

Habwo obusoomboozi bwooli, osome Abafarisayo omu Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile. * 5:40 5:40 *Bateélwe ensáanzu:* Kwiingana ne ntúungwa za Abayahudi, abaheni bakaba bateelwa ne ensáanzu ezitakusáaga entúlo 39, omu méeso ne enyuma. Entúlo 40, Abayahudi bakaba bateekuza nka nikwo baakaáhicha kuléeta olufu.

† 5:42 5:42 *Masihi:* Habwo obusoomboozi bwooli, osome echigaambo cha Kristu omu Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile.

Múungu, no omu maka ga abaantu.

6

Baátozibwa abahweezi musaanzu

¹ Ebilo éebyo, obwínzi bwa abaheémba ba Yeézu bukaba nibuzeendelela kukanya. Omuli áabo hakaba heena Abayahudi áabo abagaambile olulími lwe Echiyunani, na Abayahudi bazeenzi báabo áabo abagaambile olulími lwe Echihebrania.* Abo abaabeele nibahóoya Echiyunani bakabadugulumila Abayahudi abo olulími lwe Echihebrania nka nikwo, tibalabasaasilwe entuúmbakazi záabo omu kubabaganisiza ebyookulya bya buli bucha.

² Ha bwéecho entumwa ikúmi na bábili baábakobya kobya abaheémba bóona, baábagaambila, “Ti kuzima íchwé tuleke kweégesa echigaambo cha Múungu habwo kugabila abaantu ebyookulya.

³ Ha bwéecho, beekiliza bazeenzi béetu, mutoóze abakwaáta musaanzu omuli íimwe áabo abalikumanyíika nkokwo beezwíle obuhicha kuluga Omwooyo Mutakatíifu no kweétegeeleza. Abo nitubaha omulimo ogu,

⁴ tubone íchwé kuguma kumusaba Múungu no kuchiheéleza omu baantu echigaambo choómwe.”

⁵ Echo chigaambo chaábanulila abaheémba abo bóona. Baátóza Stefano, omuuntu óogwo ayizwiile Omwooyo Mutakatíifu no owo okwiikiliza kuháango. Káandi baábatóza Filipo, Porokoro, Nikanori, Timoni, Parimena, na Nikolao wa Antiokia,† ogu ayaahiindukile no kukulaatila okwiikiliza kwa Abayahudi.

⁶ Baábaléeta abakwaáta abo omu méeso ge entumwa, nábo baábasabila nibabateélaho emikono aha lugulu yáabo.

⁷ Ne echigaambo cha Múungu chaásaambaala. Okubalwa kwa abaheémba kweéyoongela bwooli omuli Yeruzaléemu, ne embága mpaango ya abagabe be Echiyahudi baákoondookela okwo kwiikiliza.

Okukwáatwa kwa Stefano

⁸ Múungu akaba naamuha Stefano embabazi bwooli no obuhicha bwíinzi, yaaba naakola amahano maháango go kusobeza ne emanyiso omu baantu.

⁹ Náho abáandi omu Bayahudi bakaleéngesa kuhakana náwe. Abo bakaluga omu isomelo‡ Iya Abayahudi éelyo elyaayesilwe Isomelo Iya Abaantu Bokweéyagaalula.§ Abáandi omuli abo bakaluga Kurene na Alekisandria, na abáandi bakaluga Kilikia, na Asia. Abayahudi abo baaba nibehanuuza na Stefano,

¹⁰ náho yaaba naabasiínga ha kugaamba amagaambo go kweétegeeleza ha buhicha bwo Omwooyo Mutakatíifu.

¹¹ Niho baásunika abaantu bunaanka bweeseléke, babone kugaamba ebisuba nkokwo bamuhuliíle Stefano naamuzuma no kulyoogooza kubi habwa Musa na Múungu.

* **6:1 6:1** Omuli Yeruzaléemu, bakaba balimo abaabeele batulaanile hamo na Abayahudi. Abáandi aha buteéka bwáabo bukaba buli bwa buli éensi ezíindi, ezitali Iziraeli, na áabo bakaba nibagaámbe bwooli Echiyunani. Abayahudi ba Yudea na Yeruzaléemu bakaba nibagaámbe endími záabo ze Echihebrania. † **6:5 6:5 Filipo, Porokoro, Nikanori, Timoni, Parimena, na Nikolao wa Antiokia:** Amaziina ga bóona áabo na amaziina ge Echiyunani, bityo, abeenzi beekiliza nka abo bakaba bali be embága ye Echiyunani omu beekiliza be Echihebrania. ‡ **6:9 6:9 Isomelo:** Habwo obusoombozi bwooli osome *Obusoombozi habwa Amagaambo Agagumile.* § **6:9 6:9 Isomelo Iya Abaantu Bokweéyagaalula:** Ensoonga, abeenzi beekiliza nka nikwo éelyo ni isomelo Iya Abayahudi áabo bakaba abaháliila abakomoolwiilwe. Áabo nibo abakahakana na Stefano.

¹² Ha kugaamba ebyo, baábasunika bwooli abaantu, hamo na abanyaampala ba Abayahudi na abeégesa be ebilagilo.* Abo baamuzáho Stefano, baámukwáata, baámutwáala omu Itégekelo lya Balusiingo ba Abayahudi.

¹³ Baáléeta baalubona be ebisuba, abo baágaamba ebisuba habwa Stefano, nibagaamba, “Ebilo byóona ogu muuntu naagaamba amagaambo ge echilogwéezi habwe éenzu ezi entakatífu ya Múungu, na habwe ebilagilo bya Musa!

¹⁴ Ha kuba tumuhuliile naagaamba nkokwo, Yeézu Omunyanazaréeti naakaambúla éenzu ezi ya Múungu, no kuhiindula entúungwa éezo twiinaánkwiile kuluga hali Musa.”

¹⁵ Abaantu bóona omu Itégekelo elyo lya Balusiingo bakeekala bamutukuliize améeso Stefano, bakabona obuso bwoómwe bwaásusana nko obuso bwa maléeka.

7

Stefano omu Itégekelo lya Balusiingo ba Abayahudi

¹ Mala omugabe omukúlu yaámubúuza Stefano, “Aga góona áago balikugaamba ha bwéenyu, ngási nikwo gali?”

² Stefano yaágaamba, “Ímwe bazeenzi béetu na besiichwe, muunhuliilize! Múungu wi ikuzo akeesuulukiza hali táata wéetu Ibrahímu ali omu nsi ya Mesopotamia, obuchilo acháali atakafulukíile Haráani.

³ Múungu akamugaambila, ‘Olugemo omu nsi yaawe ezi, obasige omwo badugu baawe, ozeénde omu nsi éezo ndaakwoóleka.’

⁴ Niho Ibrahímu akafuluka omu nsi yoómwe ya Bakalidayo, yaázeenda yaátuula Haráani. Káyaabeele yaámazile kufwa íise, Múungu yaamufululayo okwo, yaámuléeta omu nsi ezi yo mulikutuulamo ímwe óobu.

⁵ Omu nsi ezi, Múungu talamuhéele Ibrahímu obuhuunguzi bwoóna bwóona, no óobu akanogoka kache. No óobu bityo, akamweésagiza kumuha éensi ezi, eébe eyoómwe no oluzáalo lwoómwe, noobwo obuchilo óobwo akaba atéena mwáana.

⁶ Bityo Múungu yaámugaambila Ibrahímu, ‘Abaantu bo oluzáalo lwaawe balyáaba abazenyi omu nsi ya abaantu abáandi. No okwo, abaantu be éensi éezo nibabakola abahálila báabo, nibaba nibabaagaláza bwooli ha myáaka magana áana.

⁷ Náho abaantu bi ihaánga elyo, ínye Múungu wáanyu ndyaábachwaáziika, niho, abaantu bo lugaanda lwaawe balyaaluga omu nsi ezo, baléeza aha no kuungomookela.’

⁸ Káyaabalíile Múungu yaákola endagano na Ibrahímu yo kusála amakóba,* éezo eyaakozilwe ha muháanda gwo kusála ikóba buli mwáana wo bukwaáta. Bityo Ibrahímu yaaba íise wa Izáaka, akamusála ikóba echilo cha munáana káyaabeele yaazéelwe. Náwe Izáaka yaaba íise wa Yakobo, yaámusala ikóba, náwe Yakobo yaaba íise wa abasigazi ikúmi na bábili, yaábasala amakóba. Abo nibo besiichwe enkúlu.

⁹ “Abo baguúku béetu bakamuzilíla ichubi mudugu wáabo, Yozéfu, baámuguza aábe omuhálila omu nsi ya Miísiri. Náho, Múungu akaba ali hamo náze Yozéfu,

¹⁰ yaámuchuúngula omu byaágalazo byoómwe byóona. Yaámuha okweétegeezeleza ne embabazi yoómwe kuhicha Farao omukáma wa Miísiri yaámwéenda, yaamutaho aábe omutégeki mukúlu omu nsi yoómwe ya Miísiri, no omwiimeelelezi wa bóona omu nzu yoómwe ye chikáma.

¹¹ “Káhabalíile haabáho ne enzala mpaango omuli ezo nsi yóona ya Miísiri, no omu nsi ya Kanáani, abaantu baáyagalala bwóoli. Besiichwe enkúlu bakesaánga batéena ehookulya choóna chóona.

* **6:12 6:12 Abeégesa be ebilagilo:** Habwo obusoomboozi bwooli osome *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile.* **7:3 7:3** Osome Okubaanza 12:1. **7:7 7:7** Osome Okubaanza 15:13-14; Okuluga 3:12. * **7:8 7:8 Kusála amakóba:** Habwo obusoomboozi bwooli osome *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile.*

¹² Yakobo yaáhulila nkokwo omu nsi ya Miísiri hakaba heena engano, yaábasiíndika besíichwe enkúlu, bazeénde okwo. Olu lukaba luli oluzeendo lwáabo lwa mbele kuhika okwo.

¹³ Omu luzendo lwáabo lwa kábili, Yozéfu yeémanyisa hali badugúbe, na Farao yaábamanya badugu ba Yozéfu.

¹⁴ Yozéfu yaásiindika empola hali iíse Yakobo, nkokwo ayize okwo Miísiri hamo na badugu boómwe bóona. Bakaba bali abaantu makúmi musaanzu na bataanu.

¹⁵ Mala Yakobo yaázeenda Miísiri, yaafweeláyo okwo, weényini hamo na baguúku béetu.

¹⁶ Kábaabalíile emibili yáabo yaáleetwa owáabo Shekeemu, yaáziikwa omu mbi ye nyaanga. Enyaanga éezo Ibrahímu akagulayo okwo ha mpilya bunaanka kuluga ha baana bo bukwaáta bo mwa Hamóori.

¹⁷ “Náho, obuchilo kábwaabeele bweéliliza óobwo Múungu ahikiílize endagano éezo akaba yaamweésagiize Ibrahímu, obwíinzi bwa abaantu okwo Miísiri bukeéyoongela bwooli.

¹⁸ Ha muheleeluko, yaabaho omukáma oóndi yaábaanza kutégeka, ogu akaba atakumanya empola zoóna zóona za Yozéfu.

¹⁹ Omukáma ogu akababéehe abaantu bi ihaánga lyéetu, no kubáaya, no kubahatika banage ahéelu abáana báabo abacheche, babone kufwa.

²⁰ “Omu buchilo obwo nyini Musa akazáalwa, akaba ali omwaana muzima bwooli omu méeso ga Múungu. Akalelwa na abazéele boómwe omu nzu yáabo ha méezi asatu.

²¹ Obuchilo óobwo abazéele boómwe bakalemwa kuzeendelela kumuseleka, baámuta ahéelu. Yaákugwa na muhala wo Farao omukáma wa Miísiri, yaámutwáala yaámulela nko omwaanáwe wo bukwaáta.

²² Musa yaáyolekelelwa amasala góona ga Abamiísiri, yaaba omugimi omu kugaamba, no wa amagala ha kukola.

²³ “Obuchilo Musa káyaahikize echéemo che myáaka makúmi aána, akazila echihika cho kuzeenda kubayeélela badugúbe Abaiziraeli.

²⁴ Yaábona Omuiziraeli oómo, óogwo aténa ntaambala, naahutáazwa no Mumiísiri. Ahonyini yaámulwaanila ogwo mudugu woómwe, yaámweehoolela aha kumwiígaza ogwo Mumiísiri.

²⁵ Obuchilo obwo Musa akaba naateekuza nkokwo badugu boómwe baakaásoombookiilwe nkokwo Múungu naabachuungúla ha buhweezi bwoómwe, náho tibalasoombookiilwe bátyo.

²⁶ Nyeéncha éemo, yaábugana na Abaiziraeli bábili áabo bakaba nibalwáana. Yaáleengesa kubalamula, naabagaambila, ‘Boózo, íimwe muli abadugu! Ha bwaáchi nimweehutáaza?’

²⁷ “Náho weényini ayaabeele naamuhutáaza muzeenziwe yaásiindika Musa aha lubazu, naagaámba, ‘Noóha ogu ayaakutiilého oóbe omutégeki wéetu no mulamuzi wéetu?’

²⁸ Ngási, nooyeénda kuunyíta nko óokwo oyisile ogwo Mumiísiri nyeénchilo?’

²⁹ Obuchilo Musa káyaahuliile amagaambo ago, yeeluka, yaázeenda omu nsi ya Midiani, kutúula okwo nko omuzenyi. Okwo, akazáala abáana bábili.

³⁰ “Káyaabeele yaátwíile Midiani emyáaka makúmi aána, ali omu nsi yo obwoóma muno héehi ni ibaanga lya Sinai, akeésuulukizwa na maléeka oómo. Ogwo maléeka akaba ali omu chisaka éecho echaabeele nichaáka omulilo.

³¹ Obuchilo yaabweene echisaka éecho akasobelwa bwooli, yeelila héehi kuchileeba kuzima, yaáhulila iláka lyo Omukáma Múungu, nilimugaambila,

³² ‘Ínye ndi Múungu wa besiimwe enkúlu, Múungu wa Ibrahimu, Izáaka, na Yakobo!’ Obuchilo Musa káyaahuliile ago, yaábaanza kuzuguma ha butíini, talaleengeseze kuleeba echisaka echo.

³³ Aho Omukáma Múungu yaámugaambila, ‘Zuúla enkeeto zaawe, habwo kuba aho ho oyimeeliile na ahaantu hatakatíifu.

³⁴ Mazima naábona abaantu baanze óokwo balikwaágalazwa okwo omu nsi ya Miísiri, naáhulila okuchula kwáabo. Ha ensoonga ezo naátuuka ahaansi mbone kubachuúngula. Óobu, niinkusiindika okwo Miísiri.’

³⁵ “Ogu Musa, niwe óogwo abaantu ba Iziraeli bakamwáanga omu kugaamba, ‘Noóha ugu ayaakutiilého oóbe omutégeki wéetu no mulamuzi wéetu?’ Niwe ogwo nyini Múungu akamusiindika aábe omutégeki wáabo no omuchuúnguzi wáabo, ha muháanda gwa maléeka ugu ayaamweésulukiize omuli echo chisaka!

³⁶ Káyaabaliile, Musa akabeébeembelela kubeeha omu nsi ya Miísiri, ha muháanda gwo kwoóleka amahano ne emanyiso nyínzi éezo akaba naakola omu nsi ya Miísiri, omu nziba ya Shamu, no omu nsi yo obwoóma muno ha mwáanya gwe myáaka makúmi aána.”

Iziraeli neemwaánga Múungu

³⁷ “Ogwo niwe Musa ayaagaambiile Abaiziraeli abo, ‘Kuluga omuli badugu báanyu, Múungu alyaámukuza omubáasi nkeenye.’

³⁸ Niwe ugu akaba ali hamo no omukobo gwa Abaiziraeli omu nsi yo obwoóma muno. Niwe ugu ayaagaambile na maléeka wa Múungu hamo na besíchwe enkúlu omu ibaanga lya Sinai, yaáyanaankula kuluga hali weényini amagaambo go obulame, yaátugaambila íichwe.

³⁹ “Náho besiichwe enkúlu, bakáanga kumukoondookela Musa. Bakamubyéeda, nibeegoónga omu miganya yáabo kusuba Miísiri.

⁴⁰ Baámugaambila Haruni, ‘Otukolele ebisusano bya bamúungu, éebyo bilaatweébeembeléla. Ha nsoonga Musa, ugu ayaatweébeembelíle kuluga omu nsi ya Miísiri, titukumanya amagaambo áago agaámugweela!’

⁴¹ Obwo nibwo obuchilo bakakola echisusano éecho chilikususana ne enyána ye ente. Baázisoholeza ebitáambo, no kukola amazenyi habwe echiintu éecho beekoliile ha mikóno yáabo boónyini!

⁴² Ha bwéecho Múungu yaábatega omugoongo, yaábaleka balamye izóoba, okwéezi, ne enyenyéezi zo omu igulu, nko óokwo byaayaandikilwe omu chitabu cha ababáasi, ‘Ímwe Abaiziraeli, obuchilo mweekeele omu nsi yo obwoóma muno ha myáaka

makúmi aána,
ngási, mukaba nimuumbaagila íinye ebituungaánwa mubóne kuúnsoholeza ebitáambo? Mmahi!

⁴³ Ímwe mukaba nimwiimucha iheéma lya múungu weenyu Moloki,†

ne enyenyéezi za múungu weenyu Refani.‡

Ebisusano éebyo mweékoliile, no kubilamya.

Ha bwéecho, ndyaábakola mube enkwáate,

mulyaátwáalwa éensi za hala bwooli, no óobu kutaámbuka éensi ya Babéeli.”

Iheéma itakatíifu lya Múungu

7:32 7:32 Osome Okuluga 3:6. **7:34 7:34** Osome Okuluga 3:5-10. **7:37 7:37** Osome Okwiizukwa kwe Ebilagilo 18:15. **7:40 7:40** Osome Okuluga 32:1. † **7:43 7:43 Moloki:** Ni izíina lya múungu ayaalamizwe na abaantu Abaamoni, niwe múungu wáabo wi izóoba no omulilo, káandi ayaatégekile. Abaamoni no óobu Abaiziraeli bakéeta abáana báabo habwo óogwo múungu wáabo. Osome 1 Abakáma 11:7. ‡ **7:43 7:43 Refani:** Ni izíina lya múungu ayaalamizwe na abaantu ba Miísiri, niwe múungu wáabo wa sitiari elikwéetwa, Saturni. **7:43 7:42-43** Osome Amosi 5:25-27.

⁴⁴ Stefano yaázeendelela kugaamba, “Óokwo omu nsi yo obwoóma muno, besiichwe enkúlu bakaba beene iheéma ha kugaamba obubona bwa Múungu. § Múungu akaba amulagiile Musa alikole iheéma aha nsuso éezo Múungu akamwoóleka.

⁴⁵ Kahaabaliile, besiichwe enkúlu bakaliínaankula no kweéheeleleza iheéma eli omuli boónyini kuhicha abeébeembeliilwe na Yoshua. Nábo baáliléeta omu nsi éezo baáyakile kuluga ha Abanyamahaánga. Abaantu aba Múungu akababiinga omu méeso gáabo. Iheéma lyaásigala omuli ezo nsi yáabo kuhicha obuchilo bwo omukáma Daudi.

⁴⁶ Daudi óogwo akazililwa embabazi ya Múungu, náwe akamusaba amukuúndile abone kumwoómbekela obwiikalo Múungu wa Yakobo.

⁴⁷ Náho omwoómbeki we éenzu ezo akaba ali omukáma Selemani.

⁴⁸ “No óobu bityo, Múungu Óogwo Ali Olugulu ya Byóona, káandi takutúula omu nzu éezo ezoombekilwe ne emikono ya abaantu kwoónka. Ni nko omubáasi akagaamba,

⁴⁹ ‘Omukáma Múungu agaámba aáti, igulu, niho echitébe chaanze cho obutégeki, ne éensi, niho ahaantu haanze ho kúta amagulu gaanze.

Óobu, nimuunyoombekela nzu chi?

Nali ahaantu haanze ho kuhuúmula ni nkáhi?

⁵⁰ Ebi byóona, ngási tíwe íinye nyini óogwo naabihaangile?”

⁵¹ Stefano yaázeendelela kugaamba, “Íimwe mwiina ihagi! Emiganya yáanyu na amatwi gáanyu ni nka ago aga abagome! * Íimwe ni nka besíimwe enkúlu. Ebilo byóona nimumwaánga Omwooyo Mutakatíifu!

⁵² Ngási, heena omubáasi no óobu oómo ogu batalamwaágaleeze? Bakabéeta no óobu ababáasi abo kala bakaba nibagaámba kwiiza kwo Ogwo Omugololoke! No ogu niwe oliinya óogwo íimwe mukamunóba, mwaámwíta!

⁵³ Mbweenu, íimwe mukeenaankula echilagilo cha Múungu, echaasohweezwe ha muháanda gwa bamaléeka boómwe, no óobu bityo timulachikoondookíle.”

Kwítwa kwa Stefano

⁵⁴ Obuchilo Balusiingo áabo ba Abayahudi kábaahuliile amagaambo áago ga Stefano, baásaaya bwooli, baámuseela améeno ha chiniga.

⁵⁵ Náho Stefano ayizwiile obuhicha bwo Omwooyo Mutakatíifu, yaánoonkolela améeso olugulu omu igulu, yaábona ikuzo lya Múungu, na Yeézu ayemeeliile olubazu lwo obúlyo lwa Múungu.

⁵⁶ Aho yaágaamba, “Muléebe! Niimbóna igulu lyaáchiinguka, no Omutábani wo Omuuntu† ayemeeliile olubazu lwo obúlyo lwa Múungu!”

⁵⁷ Aho balusiingo abo ba Abayahudi kábaahuliile ago baátéela eyoombo, nibazibika amatwi gáabo ha mikóno yáabo. Baámwiilukiilila Stefano hamo, baámukwáata,

⁵⁸ baámusohoza ahéelu yi iboma, baábaanza kumuhoonda na amabáale. Nábo baalubona bakazúula ebebo, baágaleka héehi no omusígazi izína lyoómwe Sauli.

⁵⁹ Obuchilo baabeele nibamuhoónda Stefano na amabáale, yaásaba aáti, “Omukáma Yeézu, oyinaánkule omwooyo gwaanze!”

⁶⁰ Mala yaáteela ebizwi, yaálila ahi iláka liháango omu kugaamba aáti, “Mukáma, oteekala nácho echiheno echi!” Káyaabeele yaámazile kugaamba ebyo, yaáfwa. Sauli náwe akabona nka nikwo, echigaambo cho kumwíta Stefano yaakuundileene nácho.

§ 7:44 7:44 *Iheéma ha kugaamba obubona bwa Múungu:* Habwo obusoomboosi bwooli, osome Éenzu ya Múungu omu Obusoomboosi habwa Amagaambo Agagumile. 7:50 7:49-50 Osome Isaya 66:1-2. * 7:51 7:51 *Emiganya yáanyu na amatwi gáanyu ni nka ago aga abagome:* Obusasaanuzi obúundi ne Emiganya yáanyu na amatwi géenyu tigakasázilwe! † 7:56 7:56 *Mutábani wo Omuuntu:* Habwo obusoomboosi bwooli osome Obusoomboosi habwa Amagaambo Agagumile.

8

Okwaágazwa kwa abeekiliza no kulaluka kwáabo

¹⁻² Kábaabalíle abakwaáta abo abalikumwiikiliza Múungu baámuziika Stefano no kumwaálamila bwooli.

Echilo éecho baamwiísile Stefano, abeekiliza be ekelezia ya Yeruzaléemu baábaanza kwaágazwa bwooli. Abeekiliza bóona baálaluka, baásaambaalila omu nsi za Yudea na Samaria. Entumwa za Yeézu boónka nibo abasígeele Yeruzaléemu.

³ Sauli náwe yaábaanza kusiingaalicha ekelezia. Weényini yaaba naatáaha buli nzu, naabatwaála abakwaáta na abakázi lwa amáani, no kubachiíngila omu ibóhelo.

Filipo omu byaalo bya Samaria

⁴ Abo beekiliza abasaambelee, baaba nibabeegesa abaantu Empola Nzima za Yeézu buli haantu áaho baabeele nibazeénda.

⁵ Filippo* náwe yaázeenda omu iboma límo lya Samaria, yaábaanza kubaátulila abaantu bo okwo empola za Masihi.

⁶ Abaantu beenzi bakaba nibamuhuliiliza aha bweétegeeleza, nibahulila no kuleeba emanyiso éezo akaba naakola.

⁷ Akaba naabiínga amazimu kuluga omu baantu beenzi, nigabalugaho kunu nigateéla empámo. Akaba naabachíza beenzi áabo bakaba bali enziíngami na abalageele emibili.

⁸ Ha bwéecho abaantu bo omu iboma éelyo bakaba beena amanulilwa maháango.

Omulozi Simoni

⁹ Omu iboma elyo, hakaba heena omuhike oómo, izíina lyoómwe Simoni. Aha mwáanya mula, Simoni akaba naabasobéza abaantu bo omu nsi ya Samaria ha kukola obuhike, naayebuga nka nikwo weényini no omuuntu mukúlu.

¹⁰ Abaantu bóona, abato na abakúlu, bakaba nibamuhuliiliza ha kweétegeeleza nibagaamba, “Ogu niwe obuhicha bwa Múungu óogwo alikwéetwa Obuhicha Bukúlu!”

¹¹ Abaantu áabo bakamweekomya bátyo habwo kuba akabasobeza ha mwáanya mula ne ebisobezo byoómwe.

¹² Náho obuchilo abaantu kabaamwiikiliize Filippo, naaboolekeelela Empola Nzima zo obukáma bwa Múungu na habwi izíina lya Yeézu Kristu, baábatizibwa, abakwaáta hamo na abakázi.

¹³ Na weényini Simoni yaámwiikiliza Yeézu, yaábatizwa, yaaba yaákwaátaangana hamo na Filippo buli haantu. Obuchilo yaabweene emanyiso na amaleeba áago Filippo akaba naakola, yaásobelwa.

¹⁴ Okwo Yeruzaléemu, entumwa kábaahuliile nka nikwo abaantu ba Samaria beekiliza echigaambo cha Múungu, baásiindika Peétero na Yohana kuza hali abo.

¹⁵ Kábaahikile, baábasabila abaantu abo babone kumwiínaankula Omwooyo Mutakatíifu.

¹⁶ Kuba, Omwooyo Mutakatíifu akaba atákatuukile no óobu hali oómo wáabo. Abo bakaba babatiziibwe kwoónka ahi izíina lyo Mukáma Yeézu.

¹⁷ Peétero na Yohana bakaba nibabateélaho emikono yáabo aha lugulu ya abeekiliza abo, nábo beenaánkula Omwooyo Mutakatíifu.

¹⁸ Simoni, obuchilo yaabweene nka nikwo abaantu beenaánkula Omwooyo Mutakatíifu aha kutéebwáho emikono ze entumwa, yaábaha Peétero na Yohana empílya, naabagaambila,

¹⁹ “Muúmpe neenye obuzizi obu, mbone buli muuntu óogwo ndaámutéelaho emikono yaanze, ayanaánkule Omwooyo Mutakatíifu.”

* **8:5 8:5 Filippo:** Akaba ali oómo wáabo áabo abahweezi musaanzu. Osome Amakúlu ge Entumwa 6:5.

²⁰ Náho Peétero yaámusubiza, “Empilya zaawe zisiingaálike hamo neewe habwo kuba nooteekuza obuhicha bwa Múungu nibuboneswa aha mpilya!

²¹ Íwe, toyina mubalo nali omugabo gwoóna gwóona omu chigaambo echi cha Múungu habwo kuba omuganya gwaawe ti gugololokile omu méeso ga Múungu.

²² Bityo, mazima lekela obufu bwaawe, osabe Omukáma. Lúundi alaálamula kukuganyila habwe ensoonga mbi omu mwooyo gwaawe.

²³ Kuba niindéeba íwe, nka nikwo oyizwiile ichubi liháango ne ebiheno byaawe nibikubóha.”

²⁴ Simoni yaásubya, “Ímwe, muunsabile ha Mukáma, kuba chitáambaho no óobu echigaambo chimo omuli ago gi mulikugaamba!”

²⁵ Obuchilo Peétero na Yohana kabamazile okwaátula kwáabo no kubeégesa abaantu bo okwo echigaambo habwo Omukáma Yeézu, baábaanza oluzeendo lwáabo kusuba Yeruzaléemu. Baálabila omu migoongo mínzi za Abasamaria niboolekelela abaantu Empola Nzima ezo.

Filipo naagaambila omukúlu Empola Nzima za Yeézu

²⁶ Maléeka wo Omukáma akamugaambila Filipino, “Yimuka, ozeénde ihaándagazi lyo kwoólekela olubazu lwa nyakaziinzakazi, elilikulugilila Yeruzaléemu no kugolomoka kuza Gaza.” Ihaándagazi éeli likaba nililabila omu nsi yo obwoóma.

²⁷ Bityo Filipino yaalugáho aho. Obuchilo akaba ali omu ihaándagazi, yaábugana no omukúlu oómo we éensi ya Ethiopia, ogu akaba akonilwe.[†] Omukúlu óogwo akaba ali omwiímeelezi mukúlu we ensabo ya Kaandake, ali omukámakazi wa Ethiopia. Akaba aziile Yeruzaléemu kumulámya Múungu.

²⁸ Óobu akaba naasuba omúka, ayikeele omu igáli lyoómwe lyo kukweeswa ne efaláasi, ali omu kusoma echitabu cho omubáasi Isaya.

²⁹ Omwooyo Mutakatíifu yaámugaambila Filipino, “Zeénda bwaangu oyilile ahi gáli elyo, ozeendáne nályo.”

³⁰ Niho Filipino yaáliilukiilila, yaalihikáho. Yaámuhuliiliza ogwo mukúlu ali omu kusoma omu chitabu cho omubáasi Isaya, yaámubúuza, “Mbwéenu, amagaambo áago olikusoma, noogasoomboókelwa?”

³¹ Náwe yaámusubiza, “Niinhicha aánta kusoombokelwa, obuchilo tihaliho omuuntu wo kuúnsoomboolela ago?” Bityo, yaámunyegeza Filipino ahaname igáli, ayikale hamo náze.

³² Amaandiko Matakatiifu áago akaba naasóma omukúlu ogwo, nigo aga: “Akatwáalwa nke entaama elikuzeenda kubáagwa, na nko omutaámbwa okwo gulikweésiza obuchilo nigunogolwa amooya, bityo nyini talagaambile echigaambo choóna chóona.

³³ Bakamugoola no kumwíma amazima goómwe obuchilo bwo omuchwaáziiko. Noóha óogwo alaahicha kuhooyela empola zo oluzáalo lwoómwe? Kuba obulami bwoómwe bukeehwáho omu nsi.”

³⁴ Ogwo omukúlu akonilwe yaámubúuza Filipino, “Niinsaba ongaambile, amagaambo ago go omubáasi na habwo oóha? Na ha bwoómwe weényini, nali habwo omuuntu oóndi?”

³⁵ Ahonyini Filipino yaábaanza na amagaambo áago nyini ga Amaandiko Matakatiifu, yaázeendelela kumusoombokelwa Empola Nzima za Yeézu.

³⁶ Obuchilo bakaba nibazeénda omu muháanda, baáhika ahaantu ahaabeele heena améenzi. Ogwo omukúlu akonilwe yaámugaambila Filipino, “Léeba, aha heena améenzi! Heena chiintu chi cho kuunyaángila ndeke kubatizwa?” [

[†] 8:27 8:27 **Akonilwe:** Ensoonga ebilo éebyo, hakaba heena abaantu abatulagilwe. Áabo baakaátoozibwe kuba abahálila bakúlu. 8:33 8:32-33 Osome Isaya 53:7-8.

³⁷ Filipo yaámugaambila, “Koólaamwiikiliza Yeézu Kristu aha muganya gwaawe gwoóna, wakaáhicha kubatizwa.” Náwe yaámusubiza, “Niinyikiliza nka nikwo Yeézu Kristu ni Mutábani wa Múungu.”]

³⁸ Ahonyini yaálagila igáali liimeelezwe. Niho bóona bábili baátúuka kuluga omu igáali, baátaaha omuli ago méenzi, náwe Filipo yaámubatiza.

³⁹ Obuchilo nibalugamo omu méenzi, ahonyini Omwooyo gwo Omukáma gwaámusapula Filipo. Omukúlu ogwo talamubwéene káandi, yaázeendelela no oluzeendo lwoómwe ali omu kunulilwa.

⁴⁰ Náho Filipo yeesaanga yaáhkile omu muzihwa gwa Azoto, na yaázeendelela kulabila omuli buli muzihwa gwo okwo naabaátulila abaantu Empola Nzima kuhicha akahika omu iboma lya Kaizáaria.

9

Kuhiindulwa kwa Sauli omuganya

¹ Omwáanya ogwo, Sauli akazeendelela na amatiinisa goómwe go kwíta abaheémba bo Omukáma. Yaamuzáho omugabe omukúlu,

² yaámusaba amuhe enyaandiko zo kumumanyisa, azeénde názo omu masomelo ga Múungu go omu muzihwa gwa Damaásiko. Empapula éezo zimwiikililize nka nikwo, kaálaasaanga okwo omuheémba weéna weéna we embága elikwéetwa Omuháanda,* bali abakwaáta nali abakázi, ababohe no kubaléeta Yeruzaléemu.

³ Niho Sauli yaázeenda Damaásiko. Káyeelilize omu muzihwa, ahonyini omwaanga muháango kuluga omu igulu gwaámumweekela enkasi zóona.

⁴ Yáagwa ahaansi, yaáhulila iláka nilimubuúza, “Sauli, Sauli! Ha bwaáchi noonyagalaza?”

⁵ Sauli yaábúza, “Íwe Mukáma, íwe oli oóha?” Yaámugaambila, “Ínye nínye Yeézu, ogu íwe olikwaágalaza.

⁶ Óobu, oyimeelele! Zeénda otaahemo omu iboma, omwo noogaambilwa áago ohikiililwe okole.”

⁷ Abaantu abo abaabeele nibazeénda hamo na Sauli baáyemeelela beésiize chée! Habwo kuba nábo bakalihulila elyo iláka, náho tibalabweene muuntu weéna weéna.

⁸ Sauli yeemukahoha ahaansi, yaáyemeelela, yaáhuumbulula améeso goómwe, náho talahikize kuleeba chiintu. Abo bazeenzíbe baákwáata omukonógwe ha kumuhabula, baamutaashamo omuli Damaásiko.

⁹ Yeekala omwo ha bilo bísatu, talahikize kuhwéeza, kulya choóna chóona, nali kunywa.

¹⁰ Okwo Damaásiko, hakaba heena omuheémba oómo wa Yeézu, iziina lyoómwe Anania. Omukáma yaámweeta Anania omu meezaho, “Anania!” Náwe yaáyétabila, “Kaláme, Mukáma.”

¹¹ Omukáma yaámugaambila, “Óobu zeénda omu nzu yo mwa Yuda, éezo eli aha muháanda ogulikwéetwa Ogugololokile. Obuulilize omwo omuuntu óogwo ayaaluga omu muzihwa gwa Tarso, iziina lyoómwe naayétwa Sauli. Óobu naasába Múungu.

¹² Náwe yaabwéene ameezaho. Omu meezaho ago, akabona omukwaáta iziina lyoómwe Anania naatáaha omu nzu éezo alimo weényini, naátáho emikono ha lugulúye, kuba abone kuleeba káandi.”

¹³ Náho Anania yaágaamba, “Mukáma, abaantu beenzi baangaambíile empola zo omuuntu ogwo na nka nikwo yaábakoliile ebíbi abatakatiifu baawe okwo Yeruzaléemu!

¹⁴ No óobu ali aha, ayina obuhicha kuluga ha bakúlu ba abagabe ba Múungu abakwáate bóona abo abalikusaba ahi iziina lyaawe.”

* **9:2 9:2 Omuháanda:** Iziina Omuháanda nilimanyisa embága ya abaheémba ba Yeézu hamo no obulami obulikwoóleka ebizima na amazima omu kukwaátana na Yeézu Kristu.

¹⁵ Náho Omukáma yaámugaambila Anania, “Zeénda kwoónka! Omuuntu ogwo, mmutoolize ábe omuhálila waanze, abone kumanyisa iziina lyaanze ha Abanyamahaánga, ha bakáma báabo, no óobu aha Baiziraeli.

¹⁶ Ínye nyini niimwoolekelela nka nikwo ni lwaampaka ayagalale bwooli habwi iziina lyaanze.”

¹⁷ Ha bwéecho, Anania yaázeenda, yaátaaha omu nzu ezo. Yaatáho emikono yoómwe aha lugulu ya Sauli, yaámugaambila, “Mwiikiliza muzeenzi waanze Sauli, Omukáma Yeézu ayaakweesuulukiize omu muháanda obuchilo okaba nooyiza aha. Omukáma óogwo yaánsiindika hali íiwe, obóne káandi kuhweeza, mala oyizuzwe obuhicha bwo Omwooyo Mutakatíifu.”

¹⁸ Ahonyini ebiintu nka amagaamba byaálagala kuluga omu méeso go mwa Sauli, yaáhicha kuleeba káandi, yaáyemeelela, yaábatizwa.

¹⁹ Mala yaálya ebyookulya, yaazila amagala káandi.

Sauli naamuhleeza Yeézu omu muzihwa gwa Damaásiko

Ha bilo bíche, Sauli akeekala hamo na abaheémba ba Yeézu omuli Damaásiko.

²⁰ Ahonyini yaábaanza kuboólekelela omu masomelo ga Abayahudi, naabasoomboólela empola za Yeézu, nka nikwo weényini niwe Mutábani wa Múungu.†

²¹ Abaantu bóona abo abaamuhuliile Sauli baásobelwa bwooli, beébua, “Omuuntu ugu, tíwe óogwo akaba naayagalaza abaantu abalikusaba omu iziina lya Yeézu okwo Yeruzaléemu? Káandi tíwe ugu ayeezile aha abakwáate abaantu áabo abatwáale aha bakúlu ba abagabe ba Múungu?”

²² Náho Sauli akaba naaguma kubona amagala go kweégesa abaantu. Káandi, akaba naabamanyisa Abayahudi ba Damaásiko aha Maandiko Matakatíifu nka nikwo Yeézu niwe Masihi, kuhicha baálemwa kumuhakanisa.

²³ Kábyaabeele ebilo bíenzi byaáhiíngwiile, Abayahudi baákola okweéhanuza kwo kumwíta Sauli.

²⁴ Omu chilo na nyemisana Abayahudi baaba nibamuteébeleza omu maleembo go omuzihwa ogwo, kuba kaálaasohola babone kumwíta. Náho Sauli yaáháabwa empola zo obweéhanuuzi obwo.

²⁵ Bityo, abaheémba boómwe baámutwáala omu chilo, baámutuucha ali omu chitukulu aha kulabila ahaantu aheene omwáanya omu lukuta.

Sauli óokwo Yeruzaléemu

²⁶ Sauli akasuba Yeruzaléemu. Obuchilo obwo káyaahikile, yaaba naaleengesa kukwaátaangana hamo na abaheémba ba Yeézu. Náho áabo bóona bakamutiína habwo kuba bakaba batakwíkiliza nkokwo yaabeele omuheémba wa Yeézu.

²⁷ Náho Barinaba yaámutwáala Sauli aha ntumwa za Yeézu. Yaábagaambila nkokwo Sauli akabona Omukáma omu muháanda ali omu luzeendo kuza Damaásiko, na nkokwo Omukáma yaáhooyile náwe. Káandi, yaábagaambila nka nikwo aha kugima yaáyolekeeliile abaantu bo okwo ahi iziina lya Yeézu.

²⁸ Ha bwéecho Sauli yeekala hamo na abaheémba ba Yeézu naataahámo no kusohola omuli Yeruzaléemu no okwoólekelela abaantu empola ha kugima ahi iziina lya Omukáma.

²⁹ Akaba naahóoya no kuhakana na Abayahudi abo abagaambile Echiyunani, náho boónyini bakaba nibaloónda kumwíta.

³⁰ Abeekiliza bazeenzi béetu, kábaamanyile empola ezo, baámuseéndekeleza kuhicha omu muzihwa gwa Kaizáaria, no kuluga okwo, baámusiindika azeénde okwo Tarso.‡

³¹ Mála, ekelezia ekaba eyina obuhóolo enkasi zóona zo omuli Yudea, Galiláaya, na Samaria. Abeekiliza ba buli haantu bakazeendelela kukomeela no kutiimbibwa

† 9:20 9:20 **Mutábani wa Múungu:** Habwo obusoomboozí bwooli osome *Obusoomboozí habwa Amagaambo Agagumile.* ‡ 9:30 9:30 **Tarso:** No omuzihwa gwo omúka yoómwe Sauli.

omuganya no Omwooyo Mutakatíifu. Káandi, abeekiliza abo baaba nibamweeganya Omukáma ahi isima, no okukanya kwáabo kukazeendelela kwoongela.

Ainea naachízwá

³² Peétero káyaabeele naazeénda buli haantu, chilo chimo akahika kubayeélela abatakatiifu áabo bakaba nibatuúla Lida.

³³ Okwo, yaásaanga omuuntu oómo omukwaáta, alikwéetwa Ainea. Ogwo akaba alageele omubili, alyaamile aha chitabo ha mwáanya gwe emyáaka munána.

³⁴ Peétero yaámugaambila, “Ainea, Yeézu Kristu naakuchíza. Yimuka! Oyale echitabo chaawe.” Ahonyini Ainea yaáyemeelela!

³⁵ Kahaabaliile, abaantu bóona abo abaatwiile omuli Lida, no omu ihoolola Iya Saroni, baámubona Ainea, baáhiinduka kumwiíkiliza Omukáma Yeézu.

Peétero naamuzóola Dorkasi

³⁶ Omu muzihwa gwa Yopa hakaba heena omukázi oómo, ali omuheémba wa Yeézu, iziína Iyoómwe Tabita. (Omu lulími lwe Echiyunani, iziína éeli ni Dorkasi.) Weényini akaba asuumbuusa abahabi, káandi akaba akola ebikolwa bizima.

³⁷ Ebilo ebyo akalwáala, yaáfwa. Abaantu baáyoza omubili gwoómwe, baágubyaámika omu chiseenge echoombekilwe olugulu ye éenzu.

³⁸ Obuchilo obwo abaheémba bakahulila nka nikwo Peétero akaba ali Lida, baábasiíndika abakwaáta bábili hali Peétero, habwo kuba Lida ekaba eli héehi na Yopa. Abo baámugaambila Peétero, “Nitukusaba, oyize owéetu bwaangu!”

³⁹ Peétero yeémuka, yaázeenda hamo nábo. Obuchilo kabaahikile, baámutwáala omu chiseenge echoombekilwe olugulu ye éenzu. Omwo, abakázi bóona abakaambwiile baámuzoongoloka nibachula. Baámwooleka enkaanzu, ne ebizwáalo ebíindi éebyo Dorkasi akaba abaziilila obuchilo achili mwooyo.

⁴⁰ Mala Peétero yaábasohozá bóona ahéelu, yaáteela ebizwi, yaámusaba Múungu. Mála yaáguhiindukila ogwo mutuumbi, yaágaamba, “Tabita, yemeelela!” Tabita yaáhuumbulula améeso goómwe, yaámuleeba Peétero, mala yeékala aha chitabo.

⁴¹ Peétero yaámukwáata omukóno, yaámuhweela kwiimeelela. Yaábéeta abo bakázi abakaambwiile na abatakatiifu abáandi, yaábooleka Tabita, nka nikwo yaábeele mwooyo.

⁴² Empola ze ebyo zaásaambaala bwooli okwo hóona omuli Yopa, abaantu beenzi baámwiíkiliza Omukáma.

⁴³ Mala Peétero yeekala aho Yopa ebilo bíenzi, naatuúla omu nzu yo omusisiimi we eémpu, iziína Iyoómwe Simoni.

10

Kornelio Omurúumi naamweéta Peétero

¹ Omu muzihwa gwa Kaizáaria hakaba heena omwiímeelelezi wa abalwaanila ngoma, iziína Iyoómwe naayétwa Kornelio. Ogwo akeémeelelela abalwaanila ngoma igana omu mbága éezo yaayesilwe Embága ya Abalwaanila Ngoma ye Echiitalia.

² Weényini akaba naamukoondoókela no kweétaho hali Múungu, hamo na abaantu bóona omúka yoómwe. Akaba naamusaba Múungu buli mwáanya, no kubaha ebigabo abaantu abahabi.

³ Chilo chimo nke esáaha mweenda zíti za nyemisana, Kornelio akabona ameezaho. Omu meezaho ago, yaábona maléeka wa Múungu naamwiízaho. Maléeka ogwo yaámugaambila, “Kornelio!”

⁴ Náwe Kornelio yaámukomela améeso ogwo maléeka ha butíini, naamubuúza, “Mukáma, ni chíiha?”

Ogwo maléeka yaámusubiza, “Okusaba kwaawe na nka nikwo olikuzuna abahabi byaáhika omu igulu no kuba obwiizukizo* omu méeso ga Múungu.

⁵ Óobu, osiíndike abaantu bazeénde omu muzihwa gwa Yopa, bamuléete Simoni óogwo alikwéetwa Peétero.

⁶ Naatuúla nko omuzenyi omu nzu ya Simoni, omusisiimi we eémpu. Éenzu yoómwe éeli aha ngeégeelo ye enziba.”

⁷ Obuchilo maléeka yaámazile kugaambila Kornelio ago, yaalugáho. Kornelio yaáyéta abazáana bábili, no omulwaanila ngoma oómo omu bahwéezi boómwe óogwo alikwéetáho hali Múungu.

⁸ Kornelio yaábasoomboolela góona ago óokwo gaabaho, yaábasiíndika bazeénde Yopa.

Ameezaho hali Peétero

⁹ Nyeéncha eémo, obuchilo abo baantu básatu bakaba beéliliza iboma lya Yopa, Peétero yaáhanama olugulu ye éenzu† kumusaba Múungu. Ekaba eli esáaha mukáaga zíti za nyemisana.

¹⁰ Yaálumwa enzala, yeégoonga kulya. Obuchilo bakaba nibamuloongeza echookulya, yaátwaalilizibwa no kubona ameezaho.

¹¹ Omu meezaho omwo yaábona igulu lyaáchiinguka, ne echiintu nki isuúka liháango elikwaasilwe embazu zaályo iína, likaba nilituúchwa ahaansi kuhicha ahi itaka. ¹² Omugati yaályo hakaba heenamo buli lugaanda lwe enyameéswe ne ebituungaánwa ebiina amagulu aána, enyameéswe éezo ezilikwaázula ahaansi, ne enyonyi.

¹³ Aho Peétero yaáhulila iláka, nilimugaambila, “Peétero, yimeelela! Baága no okulya!”

¹⁴ Peétero yaámugaambila, “Mmahi, Mukáma! Tiínkalyaga mahi echookulya choóna chóona éecho echili omuzilo nali echilofo!‡”§

¹⁵ Elyo iláka lyaámugaambila káandi Peétero, “Otaákubyeeta omuzilo ebiintu éebyo Múungu yaáyelize.”

¹⁶ Echigaambo echi chaásubiililwa entúlo isatu, niho elyo isuúka lyaásubibwa omu igulu.

¹⁷ Obuchilo Peétero akaba achali acheébua habwe ensoonga ya ameezaho áago yaabweene, abaantu abo básatu áabo bakasiindikwa na Kornelio baáyemeelela ahéelu yo omulyaango gwe éenzu yoómwe ezo. Bakaba baábuulilize éenzu ya Simoni, nikwo baázimanyile éenzu niyo ezi.

¹⁸ Baátéela hóodi no kubúuza, “Ngási, heena omuzenyi omu, óogwo izíina lyoómwe ni Simoni alikwéetwa Peétero?”

¹⁹ No obuchilo Peétero akaba naateekuza ago meezaho, Omwooyo Mutakatíifu gwaámugaambila, “Huliiliza! Heena abaantu básatu aha, nibakuloondela.

* **10:4 10:4 Obwiizukizo:** Ensoonga yaáho, okusaba ne ebigabo bya Kornelio nibiinganiswa no okuzuha kuluunzi kwo obwiizukizo bwa buli chilo aha Bayahudi, nka nikwo bilikugaambwa omu chitabu cha Amagaambo ga Abaláawi. Osome Amagaambo ga Abaláawi 2:2. † **10:9 10:9 Olugulu ye éenzu:** Ensoonga, Abayahudi bakaba nibasakáala oluswi lwe éenzu záabo ha kubyaámika emigaanda no kuzikoma ne embazi olugulu, no kwaaláho ebilago, no kuhóma ni itaka lye echiswa. Áaho aha lugulu yo oluswi niho bakaba nibahuumulila. ‡ **10:14 10:14 Echilofo:** Habwo obusoomboosi bwooli, osome echigaambo cha *Obutába no obulofo* omu *Obusoomboosi habwa Amagaambo Agagumile*. § **10:14 10:14 Echookulya choóna chóona éecho echili omuzilo nali echilofo:** Ensoonga, Abayahudi bakaba beene ebilagilo ebilikulekaanisa ebyookulya éebyo bikaba bili ebilofo ne éebyo bikaba bili ebiluunzi kulíbwa. Osome Amagaambo ga Abaláawi 11:39-44. Káandi bakaleka ebyookulya, kukolaho ebiintu ne emilimo nali ebikolwa ebyaabakozile omuuntu aábe omuzilo omu díini záabo, habwo kuba éebi bikaleételela omuuntu atolwe omu kuhooya na Abayahudi abáandi no omu kumulámya Múungu omu nzu ze emikobo.

²⁰ Bityo Otuúke ahaansi, mala ozeénde hamo nábo. Otaákuba no kutahwa tahwa habwo kuba ínye nínye naábasiindika hali íwe.”

²¹ Peétero yaátuuka ahaansi, yaábagaambila abo baantu, “Ínye nínye óogwo mulikuloondela. Ha bwaáchi mwéeza?”

²² Baámugaambila, “Twaásiindikwa no omwiímeelelezi oómo wa abalwaanila ngoma, izíina lyoómwe naayétwa Kornelio. Óogwo aheébwa isima liháango na abaantu bóona abi ihaánga lya Abayahudi, weényini agomookela Múungu, mále no omuuntu omugololoke. Maléeka omutakatíifu wa Múungu yaámulagila akunyégeze omu nzu yoómwe, abone kuhuliiliza empola éezo olaamugaambila.”

²³ Niho Peétero yaábeénaankula no kubanyegeza omu nzu, babe abazenyi boómwe. Nyeéncha eémo, Peétero hamo na abazenyi, na abeekiliza báche bazeenzi béetu bo kuluga Yopa, baaba baábaanza oluzeendo.

Peétero omu nzu ya Kornelio

²⁴ Echilo echaakulaatilého, baba baáhika omu muzihwa gwa Kaizáaria. Baásaanga Kornelio yaákoba kobize badugúbe, hamo na abanywáani boómwe ba héehi, baliho babaliindiliile.

²⁵ Obuchilo Peétero naataahámo, Kornelio akeeza yaámwaanaankula, yaáteela ebizwi omu méeso goómwe no kwíinama ahaansi kumuha ikuzo.

²⁶ Náho Peétero yaámweemeeleza naamugaámbila, “Oyimeelele! Ínye ndi omuuntu kwoónka nkeewe!”

²⁷ Niho Peétero na Kornelio baátaaha omu nzu kunu nibahóoya, baásaanga abaantu beenzi bakobile omu nzu.

²⁸ Peétero yaábagaambila, “Ímwe nimumanya kuzima nka nikwo no omuzilo íichwe Abayahudi kusiímBahala na Abanyamahaánga agáandi. No óobu kubayeélela, titukukuúndilwa. Náho Múungu yaányoleka nka nikwo ntaákuteekuza omuuntu weéna weéna nkokwo no omulofo, nali no omuzilo.

²⁹ Niyo ensoonga obuchilo nimuunyeta, neeza ntéena kweéganya. Mbwéenu, ni chigaambóchi éecho mwaanyetela?”

³⁰ Kornelio yaámugaambila, “Ebilo bísatu éebyo bihiingwíile, mbeele ndi omúka niimmusaba Múungu, esáaha nke ezi, ensoonga esáaha mweenda nyemisana. Ahonyini naábona omuuntu ayemeeliile omu méeso gaanze ayechemile ebizwáalo biluunzi.

³¹ Yaángaambila, ‘Kornelio, Múungu yaáhulila okusaba kwaawe, naayizuka nkokwo olikuzuna abahabi.

³² Ha bwéecho, óobu osiíndike abaantu omu muzihwa gwa Yopa, bamuléete Simoni óogwo alikwéetwa Peétero. Naatuúla nko omuzenyi omúka ya Simoni, omusisiimi we eémpu.* Éenzu yoómwe éeli aha ngeégeelo ye enziba.’

³³ Niyo ensoonga nsiindikile abaantu hali íwe bwaangu, neewe waákola kuzima kwíiza. Óobu twéena tuli omu méeso ga Múungu, tubone kuhulila buli chigaambo éecho Omukáma yaákulagila kutugaambila.”

³⁴ Aho Peétero yaágaambila abaantu abo aáti, “Óobu niho naámanya nka nikwo, mazima Múungu tazila obweendeza omu baantu!

³⁵ Naabakuúnda abaantu ba buli ihaánga áabo abalikumukoondookela, no kukola amazima omu méeso goómwe.

³⁶ Nimusoomboókelwa empola éezo weényini akasiindika ha Baiziraeli. Babéele niboolekelelwa Empola Nzima zo obuhóolo ha kulabila hali Yeézu Kristu. Ogu Yeézu niwe Omukáma wa abaantu bóona.

³⁷ Káandi nimusoomboókelwa amagaambo ago agagwíile omu nsi yóona ya Yudea. Gakabaandiza Galiláaya, obuchilo Yohana Omubatiza yaáyolekeeliile obubatizo.

* **10:32 10:32 Omusisiimi we eémpu:** Aháandi no, omunyuki we eémpu.

³⁸ Múungu yaámutoólize Yeézu owa Nazaréeti ha kumwiítile Omwooyo Mutakatíifu no obuhicha. Yeézu náwe akazeenda ahaantu hóona, naakola ebizima no kuchiza bóona áabo bakaba nibaagalazwa ni Isitáani, habwo kuba Múungu akaba ali hamo náze.

³⁹ “Neechwe níchwe baalubona ba amagaambo góona áago Yeézu yaákozile omu nsi ya Abayahudi, na Yerusaléemu. Bakamwiíta ha kumubáamba aha musalaba,

⁴⁰ náho Múungu akamuzoola echilo cha kásatu, yaámwooleka ha baantu.

⁴¹ Talabweenwe ha baantu bóona, náho akabonwa hali baalubona áabo Múungu akaba yaátoolize kumubona, na baalubona abo nibo íichwe, áabo twaálíle no okunywa hamo náze káyaabeele yaázookile kuluga omu bafwíile.

⁴² Akatulagila kwoólekeeela abaantu Empola Nzima, no kugaamba okwaátula nka nikwo weényini niwe ayaatoziibwe na Múungu, achwaaziíke abeene obulame na abáfwiile.

⁴³ Amaandiko ga Ababáasi bóona gagaamba okwaátula nko okwo habwa weényini, omuuntu weéna weéna óogwo alikumwiíkila naaganyilwa ebiheno byoómwe kulabila ahi izíina lya Yeézu.”

Kwaanaankula Omwooyo Mutakatíifu ha Banyamahaánga

⁴⁴ Obuchilo Peétero akaba achaali naagaamba ebyo, bóona áabo bakaba nibamuhuliiliza, Omwooyo Mutakatíifu yaabeezamo.

⁴⁵ Abo Bayahudi abeésigwa áabo bakaba beézile hamo na Peétero, baákamaala bwooli kuleeba nkokwo Múungu yaáseesa obuhicha bwo Omwooyo Mutakatíifu ha Abanyamahaánga.

⁴⁶ Kuba bakahulila abaantu abo nibagaamba omu ndími ezíindi† nibamukúza Múungu. Aho Peétero yaágaamba,

⁴⁷ “Ngási heena omuuntu weéna weéna wo kwaángila abaantu aba bataákubatzwa aha méenzi? Beenaánkula Omwooyo Mutakatíifu nko óokwo neechwe twaámwiinaankwiile.”

⁴⁸ Ha bwéecho Peétero yaábalagila nka nikwo babatizwe ahi izíina lya Yeézu Kristu. Niho baámusaba Peétero ayikale nábo aha bilo bíche.

11

Peétero naasoomboola amagaambo ageesuúlukiize ha Banyamahaánga

¹ Entumwa za Yeézu na abeekiliza bazeenzi béetu abáandi bo okwo Yudea, baáhulila empola nka nikwo Abanyamahaánga nábo beekiliza echigaambo cha Múungu.

² Ha bwéecho, obuchilo Peétero yaásubile Yerusaléemu, Abayahudi abo baábaanza kumweéfuza,

³ nibagaamba, “Íwe okataaha omu nzu eyina abaantu abatasázilwe amakóba* no kulya ebyookulya hamo nábo!”

⁴ Niho Peétero yaábaanza kubasoomboolela amagaambo góona nka nikwo óokwo byaabeelého, naagaamba,

⁵ “Chilo chimo nkaba ndi omu iboma lya Yopa niimmusaba Múungu, naátwaalilizibwa na kubona ameezaho. Omu meezaho ago, naábona echiintu nki isuúka liháango elyaabeele nilituúlwa ahaansi kuluga omu igulu, kunu embazu zaályo íina zikwaasilwe, nályo lyaátuukila aha mpelo yaanze.

† 10:46 10:46 **Omu ndími ezíindi:** Ensoonga, Omwooyo Mutakatíifu yaábeendiize kugaamba ndími éezo bataleégesiibwe. * 11:3 11:3 **Abatasázilwe amakóba:** Habwo obusoomboosi bwooli, osome echigaambo cho Kusálwa ikóba omu Obusoomboosi habwa Amagaambo Agagumile.

⁶ Nkalikomela améeso kuzima, naábona enyameéswa ne ebituungaánwa byo omu nsi eza buli lugaanda ebiina amagulu aána, enyameéswa éezo ezilikwaázula, ne enyonyi.

⁷ “Niho naáhulila iláka niliingaambila, ‘Peétero, yimeelela! Baága no okulya!’

⁸ Naágaamba, ‘Mmahi, Mukáma! Tiínkalyaga mahi echookulya choóna chóona éecho chili omuzilo nali echilofol!’

⁹ Náho nkahulila káandi iláka elyo kuluga omu igulu, niliingaambila, ‘Otaákubyeeta omuzilo ebiintu éebyo Múungu yaáyelize.’

¹⁰ Echigaambo echi chaásubiililwa entúlo isatu, mala ebiintu ebyo byóona byaákweeswa kusuba káandi omu igulu.

¹¹ “Ahonyini abaantu básatu áabo abaasiíndikilwe kuluga Kaizáaria baáhika omu méeso ge éenzu éezo nkaba niinyikala.

¹² Omwooyo Mutakatíifu gwaángaambila nka nikwo nzeénde hamo nábo, ntaákuzila okutahwa tahwa. Ha bwéecho naázeenda nábo, na aba abeekiliza bazeenzi betu mukáaga bakazeenda neechwe hamo. Obuchilo twaázilemo omu nzu ya Kornelio,

¹³ yaátusoomboolela óokwo yaamubwéene maléeka omúka yoómwe, yaámugaambila, ‘Obasiíndike abaantu kuza okwo Yopa, bamwéete Simoni óogwo alikwéetwa Peétero ayize.

¹⁴ Ogwo niwe alaakugaambila empola, na ha kulabila empola ezo íiwe na abaantu bóona be eéka yaawe yóona nimuchuungulwa.’

¹⁵ “Kanabaandize kubagaambila abaantu abo empola, niho Omwooyo Mutakatíifu yaabeezamo, nko óokwo yaatwiizileho ha bubaandizo.

¹⁶ Neézuka echigaambo éecho Omukáma akatugaambila, ‘Yohana akabatiza abaantu aha méenzi, náho íimwe nimubatizwa aha Mwooyo Mutakatíifu.’

¹⁷ Ha bwéecho obwo buhicha óobwo Múungu akatuha íichwe áabo tulikumwiíkiliza Omukáma Yeézu Kristu, nibyo ebyo nyini yaábaha nábo aba baantu. Mbweénu! Íinye ndi oóha nsiingaangáne na Múungu?”

¹⁸ Obuchilo Abayahudi abo kibaahuliile amagaambo ago, beésiza. Baámweésiingiza Múungu nibagaamba, “Kási, Múungu yaábaha obuhicha kulekela ebiheno byáabo Abanyamahaánga, babone obulame bwo obucha no obuchiile!”

Kufuuhwa kwa abeekiliza ba Yeézu okwo Antiokia eya Síria

¹⁹ Abáandi ba abeekiliza áabo abasaambeele aha kwaágalazwa kwiingana no kwíitwa kwa Stefano, bakeelukila omu nsi ya Foonike, Kipro, na Antiokia. No okwo hóona, baaba nibagaamba empola za Yeézu ha Abayahudi boónka.

²⁰ Náho abeekiliza abáandi kuluga éensi ya Kipro no omu muzihwa gwa Kurene baázeenda Antiokia. Aba baábaanza kwoólekeelela Empola Nzima ezo zo Omukáma Yeézu no óobu ha Abanyamahaánga.

²¹ No obuhicha bwo Omukáma bukaba buli hamo nábo, na abaantu beenzi bwooli baámwiíkiliza no kumukulaatila Omukáma.

²² Obuchilo kábaahuliile empola za abaheémba abo omuli Antiokia, ekelezia ya Yerusaléemu yaámusiíndika Barinaba azeénde okwo.

²³ Obuchilo yaáhikile okwo, akabona nka nikwo Múungu yaábaha abaantu áabo embabazi zoómwe. Yaánulilwa bwooli, naabagumya emiganya bazeendelele ne ensoonga yo kuba abeésigwa ha Mukáma.

²⁴ Barinaba akaba ali omuntu ayetegeeliize na ayizwiile obuhicha bwo Omwooyo Mutakatíifu no kumwiíkiliza Múungu. No kukanya kwe embága ya abaantu bo Omukáma kwaáyoongela bwooli.

²⁵ Mala Barinaba yaázeenda Tarso kumuloondela Sauli okwo.

²⁶ Obuchilo yaamubwéene, yaámuléeta aho Antiokia. Abo bábili beékala ne ekelezia okwo omwáaka gwóona, baaba nibeegesa abaantu beenzi bwooli habwa Yeézu. Aho omuli Antiokia nimwo abaheémba ba Yeézu bakabaanza kwéetwa Abakristu.

²⁷ Omu bilo ebyo, bakéeza omuli Antiokia ababáasi kuluga Yeruzaléemu.

²⁸ Oómo wáabo, izíina lyoómwe naayétwa Agabo, yaáyemeelela omu mukobo, yaágaamba obubáasi ha muháanda gwo Omwooyo Mutakatíifu nka nikwo enzala mpaango elyéeza omu nsi ezi yóona. Kahaabaliile, enzala éezo ekabaho omu buchilo Kaizáari Klaudio akaba naatégeka.

²⁹ Ha bwéecho, abaheémba baálamula nka nikwo, buli oómo wáabo, kwiingana no obuhicha bwoómwe, asohoze choóna chóona habwo kubazuna abo beekiliza bazeenzibe áabo bakaba nibatuúla Yudea.

³⁰ Baákola bátyo, baábaha Barinaba na Sauli engabilano ezo, babone kuzitwáala ha banyaampala be ekelezia yo okwo Yudea.

12

Kuzunwa kwa Peétero kuluga omu ibóhelo

¹ Omu bilo ebyo, omukáma Herode* yaábaanza kubaágalaza abeekiliza abáandi abe ekelezia.

² Akalagila Yakobo† mudugu wa Yohana ayitwe ha lubáadi.

³ Obuchilo káyaabweene nka nikwo echikolwa echo chaábanulila Abayahudi, yaálagila na Peétero akwaátwe. Echi chikabaho obuchilo bwa amazenyi ge emikaate éezo etatiílwémo ituumbyo.‡

⁴ Káyaamazile kumukwáata Peétero, Herode yaálagila ateébwe omu ibóhelo. Yaámuhikiiliza ha bipípi bina bya abalwaanila ngoma bana bána, babone kumweékomya. Akaba ayeenzile amuchwaáziike omu méeso ga abaantu echilo chikúlu cha Paásika§ kachilaaba chaáhwéele.

⁵ Bityo, Peétero akaba atiilwe omu ibóhelo, náho ekelezia ekaba neeyeéyomeleza bwooli kumusabila hali Múungu.

⁶ Omu chilo cho kwiimukila echilo éecho Herode akaba yaálamwíile kumuchwaáziika Peétero, weényini akaba alyaamile ahagáti ya abalwaanila ngoma bábili, abohilwe ne eminyololyo ebili. Ahéelu yo olwíizi lwe ezo nzu, abalwaanila ngoma abáandi bakaba nibaheekomya.

⁷ Ahonyini yeesuululukizaho maléeka wo Omukáma yaáyemeelela ahaantu áaho Peétero akaba ali, omwaanga* gwaáyaka omugati ye echiseenge echo. Maléeka yaamukoláho Peétero omu lubazu kumuhiinda, naamugaámbila, “Yimuka bwaangu!” Mále eminyololyo éezo akaba akomilwe Peétero omu mikono yaálagala ahaansi!

⁸ Aho maléeka yaámugaambila, “Ozwaále ebizwáalo byaawe ne enkeeto zaawe.” Náwe Peétero yaákola áatyo. Maléeka yaámugaambila, “Zwaála ebebo yaawe, onkuláatile!”

⁹ Peétero yaámukulaatila ogwo maléeka, niboolekela ahéelu yi ibóhelo. Náho Peétero talamanyile nka nikwo ebikolwa ebyo byóona bya maléeka bikaba bili bya mazima, akaba naateekuza nka nikwo naabona ameezaho kwoónka.

¹⁰ Peétero no ogwo maléeka bahiíngula ha balwaanila ngoma ba mbele, na ba kábili, baáhika aha lwiizi lwi isiinza lwi iléembo lyo kutaahilamo omu iboma. Olwiizi olwo

* **12:1 12:1 Herode:** Habwo obusoomboozi bwooli osome *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile*. † **12:2 12:2 Yakobo:** Akaba ali mutábani wa Zebedayo, na ali oómo wa abaheémba ba Yeézu abakaba bali ikúmi na bábili. ‡ **12:3 12:3 Amazenyi ge emikaate éezo etatiílwémo ituumbyo:** Habwo obusoomboozi bwooli osome *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile*. § **12:4 12:4 Paásika:** Habwo obusoomboozi bwooli osome *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile*. * **12:7 12:7 Omwaanga:** Aháandi nibagaámbe ne echeengézi.

Iwaáchiinguka lwoónka, baásohola ahéelu yi ibóhelo. Baálibata omuháanda gúmo, ahonyini ogwo maléeka yaámuleka Peétero.

¹¹ Áaho Peétero káyaamanyile nka nikwo ago agaámugweela gaaba gatali ebiloosi, yaágaamba, “Óobu naámanya ha mazima, Omukáma yaánsiíndikiile maléeka woómwe. Yaánchuungwíile kuluga engalo za Herode, no kuluga omu mábi góona áago Abayahudi baabeele nibategeza kuunkolela.”

¹² Obuchilo Peétero káyaamanyile ebyo, yaázeenda ahaanzu ya Mariamu, nyina Yohana ayétwa Mariko. Omu nzu ezo, abeekiliza beenzi bakaba bakobile, nibamusaba Múungu habwa Peétero.

¹³ Peétero yaáteela hóodi aha lwiizi lwi iléembo lye éenzu éezo. Omuhalákazi oómo omuzaánakazi, izíina lyoómwe Roda, yeeza kuhuliiliza nka nikwo noóha.

¹⁴ Obuchilo yaásoombookilwe iláka lya Peétero, yaánulilwa bwooli, yaásuba obutamuchiíngulila. Yaábagaambila bóona omu nzu, “Peétero ayemeeliile aha chisasi!”

¹⁵ Abo baámubúuza, “Ngási waásala?” Náho ogwo muhalákazi yaákomeenteleza nka nikwo libeele lili iláka lya Peétero éelyo yaáhulila. Niho baámugaambila, “Mazima ogwo ni maléeka woómwe.”

¹⁶ Omwáanya óogwo Peétero akaba naazeendelela kutéela hóodi ahi iléembo. Obuchilo kábaachiíngwíile iléembo, baámubona, baásobelwa muno.

¹⁷ Peétero yaáyemeeleza omukóno kubamanyisa beésise, yaábagaambila nkokwo Omukáma yaámusohozu kuluga omu ibóhelo. Niho yaábagaambila, “Empola ezi, mumugaambile Yakobo na abeekiliza bazeenzi béetu abáandi.” Mala Peétero yaalugáho aho, yaázeenda ahaantu aháandi.

¹⁸ Káhaabeele omulucheelelélwa, okwo omu ibóhelo abalwaanila ngoma baaba no kutahwa tahwa kwíinzi bwooli habwa áago agaámugweela Peétero.

¹⁹ Herode yaálagila abalwaanila ngoma boómwe bamuloónde Peétero bwooli, náho talabweenwe. Ha bwéecho, yaálagila abalwaanila ngoma áabo abaabeele nibamweekomya Peétero babuulilizwe. Obuchilo baábuzilwe cho kusubya, yaálagila beétwe. Káyaabaliile Herode yaalugáho aho Yudea, yaázeenda okwo Kaizáaria, yeekala okwo ha mwáanya.

Okufwa kwo omukáma Herode

²⁰ Mbwéenu, Herode akaba asaayile bwooli ha baantu ba Tíilo, na ba Sidóoni. Ha bwéecho abaantu áabo baámuzeendela Herode aha nsoonga eémo kusaba nka nikwo babe no obuhóolo, habwo kuba omu mizihwa záabo bakaba babonesa ebyookulya kuluga éensi ya Herode. Baámukoóba kooba Bulasto, óogwo akaba ali omwiímeelelezi we éenzu yo omukáma Herode, akuundilane nábo omu méeso ga Herode.

²¹ Echilo éecho omukáma Herode akaba atoólize kubonana nábo, yaázwaala ebizwáalo byoómwe bye chikáma, yeékala aha chitébe choómwe, yaágaamba ebigaambo omu méeso ga abaantu.

²² Aho abaantu abo baábaanza kumweésiingiza, nibateéla eyoombo omu kugaamba, “Éeli tilyo iláka lyo omuntu! Elyo ni iláka lya Múungu!”

²³ Ahonyini, habwo kuba Herode talamuhéele Múungu ikuzo lyoómwe, maléeka wo Omukáma yaámuteela Herode aha ndwáala yo kulúmwa enzóka zo omuunda, yaáfwa.

²⁴ Echigaambo cha Múungu habwa Yeézu chikazeendelela kusaámbaala omu baantu, na abeekiliza baáyoongela bwooli.

²⁵ Nábo Barinaba na Sauli kábaamazile okuheéleza kwáabo kwo kutwáala empilya ezitoolizwe aha beekiliza okwo Yerusaléemu, baásuba Antiokia bali hamo na Yohana, alikwéetwa ahi izíina eliindi Mariko.

13

Barinaba na Sauli nibatoózwa omu milimo

¹ Omu kelezia ya Antiokia bakaba bali ababáasi na abeégesa. Omuli abo akaba ali Barinaba, Simeoni alikwéetwa Nigeri,* Lukio kuluga Kurene, Sauli, na Manaeni óogwo akalelelwa hamo no omukáma Herode.

² Obuchilo baabeele nibamulámya Omukáma no kuzila echisiibo, Omwooyo Mutakatíifu yaábagaambila, “Muuntoóleze Barinaba na Sauli aha bwe emilimo éezo naábeetela.”

³ Ha bwéecho, kábaamazile echisiibo† no kumusaba Múungu, baabateeláho emikono yáabo hali Barinaba na Sauli, baábasiíndika bazeénde.

Barinaba na Sauli niboólekeelela omu iziinga lya Kipro

⁴ Barinaba na Sauli baágolomoka kuhika ha chaambo cha Selukia, habwo kuba bakaba baasiindikilwe no Omwooyo Mutakatíifu. Kuluga okwo baáyaambuka, baábuga‡ ni itaanga kuzeenda Kipro.

⁵ Kábaahikile okwo omu iziinga, baázeenda, baáhika omu chaalo chilikwéetwa Salami, okwo baábaanza kwoólekeelela abaantu echigaambo cha Múungu omu masomelo ga Abayahudi.§ Bakaba bali hamo na Yohana Mariko, weényini akaba ali omuhweezi wáabo.

⁶ Kábaabeele baáyeéliile omu iziinga lyóona lya Kipro, niho baáhika Pafo. Aho baábugana no Omuyahudi oómo omulozi, omubáasi we ebisuba, izíina lyoómwe Bar-Yeézu.*

⁷ Ogu akaba ali hamo no omwaanaángwa Serugio Paulo, ayaabeele ayina obwéenze. Omukúlu ogwo yaáyéta Barinaba na Sauli bamwiízeho, akaba naayeéenda ahuliilize echigaambo cha Múungu kuluga hali boónyini.

⁸ Náho, Bar-Yeézu, omulozi (izíina lyoómwe omu Chiyunani ni Elima) akaba naagaamba amagaambo go kwáanga empola za Barinaba na Sauli, kunu naaleengesa kumusunika omwaanaángwa wi iziinga elyo ataákumwiikiliza Yeézu.

⁹ Niho Sauli, óogwo káandi akaba ayétwa Paulo,† káyaabeele yeézwile obuhicha bwo Omwooyo Mutakatíifu, yaámutukuliza améeso Elima omulozi, naamugaámbila,

¹⁰ “Íiwe mwána wi Isitáani! Íiwe oli omubisa wa byóona ebili bizima omu méeso ga Múungu! Oyizwiile obucheluke bwoónka, óoba noobeéha abáandi! Noozeendelela kuhabisa amagaambo ga mazima go Omukáma kuba ebisuba!

¹¹ Óobu, huliiliza! Omukáma yaágolola omukóno gwoómwe kukuchwaáziika, noóba omuhume, obutahicha kuhwéeza omusana gwi izóoba ha mwáanya.” Ahonyini, oluhwe lwaámuchiinga aha méeso, náwe yaaba omu nsiimbaazi atéena kuhwéeza. Yaábaanza kutuuyana no kuloondela omuuntu óogwo alaámukwáata omukóno abone kumweébeembelela.

¹² Omwaanaángwa ogwo káyaabweene ihano elyo, yaámwiikiliza Omukáma habwo kuba yaásobiilwe bwooli habwe ebyeégeso byo Omukáma éebyo akahulila.

Barinaba na Paulo omu muzihwa gwa Antiokia Pisidia

¹³ Paulo na bazeenzibe baalugáho aho Pafo. Baábuga baázeenda baágoba Perga omu chaalo cha Paamfilia. Yohana Mariko yaábaleka aho, yaásuba Yerusaléemu.

* **13:1 13:1 Nigeri:** Ensoonga yaáho, omuuntu alikwiilagula. † **13:3 13:3 Echisiibo:** Ensoonga, kuleka kulya habwe ensoonga yo kuzila omwáanya muzima bwooli ha kusaba (kuhooya) no kumukúza Múungu. ‡ **13:4 13:4 Baábuga:** Ensoonga, baábuga no obwáato buháango bwooli bwi itaanga nki Ikalua. § **13:5 13:5 Omu masomelo ga Abayahudi:** Izíina eliindi lye éenzu éezo omu Chiswaahili na, amasinagogi. * **13:6 13:6 Bar-Yeézu:** Ensoonga yaácho omu lulími lwe Echiyahudi no, Omwaana wa Yoshua. Eyaandikilwe omu Chiyunani, Omwaana wa Yeézu. Obuchilo óobwo Yeézu likaba lili izíina kwoónka ha Abayahudi. † **13:9 13:9 Sauli, óogwo káandi akaba ayétwa Paulo:** Ensoonga, Sauli ni izíina lye Echihebrania, ne éelyo lya Paulo likaba lili lye Echirúumi.

¹⁴ Mala Paulo na Barinaba baalugáho Perga, baázeendelela no oluzeendo, baágoba Antiokia omu nsi ya Pisidia. Echilo che Endaálíkizo,† baátaaha omu isomelo lya Abayahudi, beékala.

¹⁵ Obuchilo baámazile kusoma kuluga omu bilagilo bya Musa no omu bitabu bya ababáasi, abeémeelezi bi isomelo elyo baásiindika omuuntu hali Paulo na Barinaba kubagaambila, “Abaiziraeli bazeenzi béetu, kamulaaba mwiina echigaambo cho kubagaambila abaantu kubagumya omuganya, muchigaámbe.”

¹⁶ Aho Paulo, yeemucha omukóno nka nikwo bamuhuuliíle, yaágaamba, “Ímwe abakwaáta ba Iziraeli, neemwe Abanyamahaánga áabo mulikulamya Múungu, muumpuliilize!

¹⁷ Múungu wa abaantu ba Iziraeli niwe akatooza besiichwe enkúlu. Omu mwáanya óogwo baabeele nibatuúla omu nsi ya Miísiri, akabakola kuba olugaanda luháango bwooli. Káyaabaliile yaábeebeembelela, omu kubasohozha omuli Miísiri ha buhicha bwoómwe bwo kusobeza,

¹⁸ yaábegumisiliza aha mwáanya gwe emyáaka makúmi aána omu nsi yo obwoóma.

¹⁹ Káandi, yaásiingalicha endími musaanzu omu nsi ya Kanáani, yaábaha baguúku béetu éensi éezo kuba obuhuunguzi bwáabo.

²⁰ Ago góona gakakolwa omu mwáanya gwe emyáaka magana aána na makúmi ataanu zíti.

“Káyaabaliile, Múungu yaábaha baguúku béetu abalamuzi be ebilangilo kubeébeembelela, kuhicha obuchilo bwo omubáasi Samweeli.

²¹ Niho baásabile nka nikwo babe no omukáma. Múungu yaábaha Sauli, mutábani wa Kishi, wo lugaanda lwa Benyaámini, náwe yaaba omukáma wáabo ha myáaka makúmi aána.

²² Obuchilo Múungu yaamwiihileho Sauli, yaámwiimeeleza Daudi kuba omukáma wáabo. Múungu akagaamba okwaátula buzima habwa Daudi, ‘Naámubona Daudi mutábani wa Yese, kuba omuuntu óogwo alikuunsemelela aha muganya, káandi niwe alaakola okweenda kwaanze kwóona.’

²³ “Kuluga ha luzaalólwe Daudi, Múungu yaábaleétela Abaiziraeli Omuchuúnguzi Yeézu, nka nikwo yaamweésagiize.

²⁴ Obuchilo Yeézu acháali atakabaandize emilimo yoómwe, Yohana akabasoomboolela Abaiziraeli bóona nkokwo nibeendelwa batamwe ebiheno byáabo no kumuhiindukila Múungu, no okubatizibwa.

²⁵ Obuchilo Yohana káyaabeele naamaliíle emilimo yoómwe, akaba naagaamba, ‘Nimuzila ínye ndi oóha? Ínye tíwe ogwo weényini óogwo mulikuteékuza kuba niwe ínye! Muhuliilize! Óogwo alikwíza ha bwaánze, ínye tiinkwiíle no óobu kukomoolola enkóba za amakuúbaasi goómwe.’§”

²⁶ Paulo yaázeendelela kugaamba, “Badugu béetu, ímwe enzaalwa za Ibrahimu neemwe Abanyamahaánga áabo mulikumukoondookela Múungu, ha bwéetu empola ezo zo kuchuúnguka zisiindikilwe!

²⁷ Kuba abaantu ba Yerusaléemu na abakúlu báabo tibalamanyile nka nikwo Yeézu niwe Omuchuúnguzi, baámukola weényini achwaaziikwe. Aha kumukolela bátyo, bakahikiíle amagaambo áago agaándikilwe habwa weényini omu bitabu bya ababáasi, na nigo áago baba nibagasoma buli chilo che Endaálíkizo.

²⁸ Noobwo tibalabweene ne ensoonga yoóna yóona ya amazima yo kumulégelela ayitwe, baámusaba Pilato alagize kwíitwa.

† 13:14 13:14 **Endaálíkizo:** Habwo obusoomboosi bwooli osome *Obusoomboosi habwa Amagaambo Agagumile.*

§ 13:25 13:25 **Kukomoolola enkóba za amakuúbaasi goómwe:** Ensoonga, obuchilo óobwo, omuzenye alikutaaha omu nzu, omuhálila akamukomoololela amakuúbaasi goómwe, emilimo éezo ekaba eli yo omuhálila wa ahaansi bwooli.

²⁹ Obuchilo kábaamazile góona áago agaándikilwe habwa Yeézu, baámuhanaantula kuluga aha musalaba, baámuta omu mbi ye enyaanga.

³⁰ Náho Múungu yaámuzóola kuluga omu bafwiile.

³¹ Náwe Yeézu, aha bilo bíenzi, yaábeesүүлүлүкiza abaantu abo abaakulaatileene náze kuluga Galiláaya kuhika Yerusaléemu. Óobu, abo nibo baalubona boómwe ha baantu béetu.

³² “Íichwe nituboolekeelega Empola Nzima nka nikwo, ago gi Múungu yaábalagiile besiichwe enkúlu

³³ yaágahikiiliza ahali íichwe, abáana báabo omu kumuzoola Yeézu. Nka nikwo chayaandikilwe omu Nzina ya kábili,

‘Íiwe níiwe Mutábani waanze,
leélo íinye naaba líso.’

³⁴ “Káandi, Múungu akamuzoola Yeézu kuluga omu bafwiile kuba ataákuzuunda káandi. Habwe ebyo, Múungu akagaamba aáti,
‘Niimbáha emigisa emitakatífu za amazima
éezo nkamweésagiza Daudi.’

³⁵ “Bityo, echigaambo éecho chaandikilwe ahaantu aháandi,
‘Tokumuleka Omutakatífu waawe abone kuzuunda.’”

³⁶ Paulo yaázeendelega kugaamba, “Obuchilo Daudi akahikiiliza góona áago Múungu yaámweendiize akole aha nzaalwa zo obuchilo bwoómwe, yaáfwa, yaáziikwa héehi na beeseénkulu, omubili gwoómwe gwaábona kuzuunda.

³⁷ Náho ogwo, óogwo Múungu akamuzoola, weényini talabweene kuzuunda.

³⁸ “Ha bwéecho bazeenzi béetu, niinyeénda musoomboókelwe nka nikwo, aha kulabila ahali Yeézu heena okuganyilwa kwe ebiheno.

³⁹ Kulabila hali weényini weénka, buli muuntu óogwo alikumwiikiliza naabalwa kuba omugololoke omu méeso ga Múungu, echigaambo éecho echitakwiikilizana hali íimwe aha kukuláatila ebligilo bya Musa.

⁴⁰ Ha bwéecho mweémanyé kuzima kuba mutaákwiiza mukakwáatwa na amagaambo áago agaándikilwe omu bitabu bya ababáasi,

⁴¹ ‘Íimwe abi igayo, muleebe!

Musobelwe no okusiingaalika,

habwo kuba omu bilo byáanyu niinkola echigaambo éecho timwaákuchiikiliza, nóobwo omuuntu yaakubasoomboólela echo chigaambo.”

⁴² Obuchilo Paulo na Barinaba bakaba nibasohola omu nzu yi isomelo lya Abayahudi, abaantu baábasaba basube aha chilo che Endaálíkizo elikwiiza, babone kuzeendelega kugaamba habwa amagaambo ago.

⁴³ Obuchilo omukobo ogwo gwi isomelo kagwaahwéele, Abayahudi beenzi, hamo na Abanyamahaánga agáandi áabo abakeekiliza edíini ye Echiyahudi, bakabakulaatila Paulo na Barinaba. Bakaba nibahóoya hamo na abo beekiliza no kubagumya omuganya bazeendelege kulama omu mbabazi za Múungu.

⁴⁴ Echilo che Endaálíkizo éezo eyakulaatíleho, lúundi buli muuntu kuluga omu iboma éelyo bakakóba kuhuliiliza echigaambo habwo Omukáma.

⁴⁵ Nábo Abayahudi kábaabweene embága mpaango za abaantu, baaba ni ichubi bwooli. Niho baábaanza kumuhakanisa Paulo no kumuzuma habwe ebigaambo éebyo alikugaamba.

⁴⁶ No óobu bityo, Paulo na Barinaba baábasúbiza Abayahudi abo aha kugima omu kugaamba, “Tukeendelwa twoolekeelege echigaambo cha Múungu kubaanza hali íimwe. Náho, habwo kuba mwaálamula kuchaanga, no kweébona timugasize obulame

bwo obucha no obuchiile, muléebe! Nitubaleka, tuzeénde kwoólekeelela Abanyamahaánga.

⁴⁷ Kuba nibyo Omukáma atulagíile aáti, 'Naákutaho oóbe omwaanga aha Banyamahaánga, oóbe Omuchuúnguzi wa abaantu omu nsi yóona.'"

⁴⁸ Abo Abanyamahaánga, kábaahuliile echigaambo echo, baánulilwa, baaba nibachikuza echigaambo habwo Omukáma. Nábo bóona áabo bakaba baatóoziíbwe kuba no obulami obutahwaho, baámwiikiliza Yeézu.

⁴⁹ Bityo echigaambo habwo Omukáma chiba chaásaambaala buli hóona omu chaalo echo.

⁵⁰ Náho Abayahudi bakabasunika abakázi bi isima áabo bakamulámya Múungu,* na abakwaáta abakúlu bo omu iboma elyo. Abo baábeebeembelela abaantu kubaágalaza Paulo na Barinaba, nikwo baábabiinga kuluga omu chaalo cháabo.

⁵¹ Bityo Paulo na Barinaba baákuunkumula enkuungu kuluga amagulu gáabo† ha kubáanga, baázeenda Ikonio.

⁵² Nábo abaheémba ba Yeézu okwo bakaba beézwiile amanulilwa bwooli, nibazeendelela omu kwiízula obuhicha bwo Omwooyo Mutakatíifu.

14

Paulo na Barinaba óokwo Ikonio

¹ Okwo Ikonio, Paulo na Barinaba baazámo hamo omu isomelo lya Abayahudi nko obuteéka bwáabo. Omwo baáyolekeelela ha buhicha buháango kuhicha Abayahudi beenzi beekiliza Yeézu, hamo na abaantu beenzi ba Abanyamahaánga.

² Náho Abayahudi áabo abakaanga kumwiikiliza Yeézu, baábaanza kusunika emiganya yáabo Abanyamahaánga, babone kubatamwa abo abeekiliza bazeenzi béetu.

³ Ha bwéecho Paulo na Barinaba baázeendelela kwiikala ebilo bíenzi aho Ikonio, nibabagaambila abaantu aha kugima echigaambo cho Omukáma Yeézu. Omukáma náwe yaaba naamanyisa echo chigaambo choómwe che embabazi omu kubahikiiliza kukola emanyiso na amahano.

⁴ Náho, abaantu bo omuli elyo iboma baba baátaaganamo embága ibili. Omuli áabo bakaba nibakuundilana na Abayahudi, abáandi olubazu lwe entumwa.

⁵ Omuli abo Bayahudi na Abanyamahaánga, hamo na abatégeki báabo, baázila omuzeenzo gwo kubeéfoolela kubi Paulo na Barinaba no kubahoonda na amabáale.

⁶ Náho obuchilo entumwa baabweene empola ezi, beélukila Likaonia, omu chaalo cha Lisitira na Derbe ne engeégeelo ye ebyaalo ebihielelene ne ezo.

⁷ No okwo baaba niboolekeelela abaantu Empola Nzima za Yeézu.

Paulo na Barinaba omu muzihwa gwa Lisitira

⁸ Omuli Lisitira, akaba alimo omuuntu óogwo akaba ali enziíngami bulugiilila kuzáalwa kwoómwe, na takahichaga kulibata.

⁹ Obuchilo Paulo akaba naayolekeelela, ogwo muuntu náwe akaba ayikeele aho naamuhuliiliza. Paulo yaámuleeba omu méeso aha kumukomela, yaásoombookelwa nka nikwo ayina okwiikiliza kwo kuchizwa.

¹⁰ Nikwo Paulo yaámugaambila ahi iláka liháango, "Yimuka! Oyimeelele lwa amagulu gaawe." Ahonyini ogwo muuntu yaáguluka, yaáyemeelele lwa amagulúge, yaábaanza kulibata libata aho weénka!

13:47 13:47 Osome Isaya 49:6. * **13:50 13:50** *Abakázi bi isima áabo bakamulámya Múungu:* Beenzi beekiliza nka nikwo abakázi aba bakaba Abanyamahaánga abaakulaatiile edíni ye Echiyahudi. † **13:51 13:51** *Baákuunkumula enkuungu kuluga amagulu gáabo:* Omu buchilo óobwo ekaba eli obuteéka bwa Abayahudi kugaya no okubaanga abaantu omu kukuunkumula amagulu gáabo.

¹¹ Echipípi cha abaantu echo káchabwéene amaleeba áago yaákozile Paulo, baábaanza kuhamuka omu lulími lwáabo lwe Chilikaonia omu kugaamba, “Bamúungu baátúuka hali íchwe omu nsuso ya abaantu!”

¹² Baámuluka Barinaba izíina lya múungu wáabo oómo alikwéetwa Zeu. Na Paulo, baámwéeta izíina lya múungu wáabo oóndi alikwéetwa Herme, habwo kuba Paulo niwe akaba ali omugaambi mukúlu.*

¹³ Ahéelu kache yo omu iboma elyo, hakaba heena éenzu ya múungu Zeu. Omugabe we éenzu ezo yaáleeta echimasa che ente no omukáko gwe enyaso aha lwiizi lwi iboma. Weényini hamo ne ebipípi ebyo bya abaantu bakaba nibeénda kubataámbila.

¹⁴ Náho entumwa Paulo na Barinaba kábaabihuliile ebyo bigaambo, baálaansamula ebizwáalo byáabo,† baáhulumuka bwaangu omugati ye ebipípi ebyo, kunu nibahamuka ahi iláka liháango,

¹⁵ “Ímwe baantu! Ha bwaáchi nimukola amagaambo aga? Neechwe tuli abaantu kwoónka nkeemwe! Tuli aha kuboólekeelela Empola Nzima nka nikwo, muléke kulámya ebiintu bitéena mugaso, mumuhiindukile Múungu owo obulami! Weényini niwe ayaahaangile igulu, ne éensi, ne enziba, na byóona ebilimo.

¹⁶ Obuchilo bwe enzálwa za kala ezaahiíngwiile, Múungu akabeékililiza Abanyamahaánga bóona batuúle no kukola óokwo balikweéhulila.

¹⁷ No óobu bityo, talalekiile kweésoomboola. Habwo kuba ímwe akabakolela amazima. Weényini abaleetela enzula kuluga omu igulu no kubaboneseza omwéezo aha mwáanya gwaágwo, náwe abahaagisa ebyookulya aha manulilwa omu myóoyo yáanyu.”

¹⁸ Noobwo Paulo na Barinaba bakagaamba amagaambo ago, chikaba chigumile kubaángila abaantu be ebipiipi ebyo bataákubataámbila.

¹⁹ Niho beeza Abayahudi abáandi kuluga Antiokia, no kuluga Ikonio. Baábakoonza koonza abaantu bo okwo Lisitira, kuhicha baaba no obúmo, baámuhoónda Paulo na amabáale. Baámukululila ahéelu yi iboma nibamanya nka nikwo yaáfwa.

²⁰ Náho abaheémba kábaabeele baákoba no kumuzoóngoloka, yeémuka, yaásuba omu iboma. Nyeéncha émo, yaalugaho aho, yaázeenda hamo na Barinaba omu chaalo cha Derbe.

Okusuba kwa Paulo na Barinaba okwo Antiokia omu nsi ya Siiria

²¹ Okwo Derbe baáyolekeelela abaantu Empola Nzima ya Yeézu no kubakoonza koonza béenzi omuli abo kuhicha kuba abaheémba. Kábaabalíle baásuba omu kulabila omu maboma ga Lisitira, Ikonio, na Antiokia.

²² Omu byaalo ebyo, bakagumisa abaheémba no kubatiimbya bazeendelele kuguma omu kwiikiliza kwáabo. Bakaba nibabagaambila, “Omu kutaaha omu bukáma bwa Múungu, tichikwiíle otalabile omu byaágalo bínzi.”

²³ Omuli buli kelezia, Paulo na Barinaba baábatoóleza abáandi omuli abo beekiliza kuba abanyaampala. Baázila echisiibo no kubasabila omu kubahikiiliza omu ngalo zo Omukáma, óogwo bakaba baamwiikilize.

²⁴ Paulo na Barinaba baálabila éensi ya Pisidia, baataahamo omu chaalo cha Paamfilia,

²⁵ baáhika Perga. Okwo bakoolekeelela empola habwa Yeézu, niho baágolomoka omuli Atalia.

* **14:12 14:12** Ensoonga, omuli bamúungu ba Abayunani, óogwo Zeu niwe ayaabeele ali mukúlu kuchila bazeenzíbe bóona, no óogwo Herme niwe ayaabeele ali entumwa no omugaambi alikutegezwa aha kusoomboola. † **14:14 14:14** *Baálaansamula ebizwáalo byáabo*: Ensoonga, Abayahudi bakalaánsamula ebizwáalo byáabo kwooleka nka nikwo baátamiswa. Omu buteéka óobu echipípi bakamuzuma kubi Múungu wa amazima ha kwéeta entumwa ni bamúungu. Ha bwéecho ekaba nibeendelwa entumwa baángo lwa kuhicha.

²⁶ Buluga aho babuga no obwáato bwi itaanga, baásuba Antiokia omu nsi ya Siíria. Aho niho obwa mbele bakaba basabiíwe babe aheéfo ye embabazi ya Múungu ha milimo éezo bakaba baámazile omu luzendo lwáabo.

²⁷ Obuchilo baáhekile káandi aho Antiokia, bakazeeta ekelezia. Baábasoomboolela góona áago Múungu yaákozile kulabila hali boónyini, na nka nikwo óokwo yaábachiinguliile Abanyamahaánga olwiizi lwo kwiikiliza Yeézu.

²⁸ Beékala ha mwáanya mula aho Antiokia hamo na abaheémba abo.

15

Itégekelo lya Yeruzaléemu

¹ Abaantu bunaanka bakaluga Yudea, baágolomoka aho omu muzihwa gwa Antiokia kuluga Yudea. Baábaanza kweégesa abeekiliza bazeenzi béetu omu kugaamba, “Kamulaaba mutasázilwe amakóba kwiingana ne entúungwa éezo twaáleekiilwe na Musa, timukuhicha kuchuúnguka.”

² Echo chigaambo chaaleetelela Paulo na Barinaba nábo kuhakana bwooli na abo baantu. Omuhélo, ekelezia ya aho Antiokia yaálamula nkokwo Paulo na Barinaba hamo na abeekiliza abáandi omuli abo bazeénde hamo Yeruzaléemu, babone kubugana okwo ne ntumwa za Yeézu na aha banyaampala be ekelezia aha mpola ye echigaambo echo.

³ Ekelezia yaábasiíndika kuzeenda. Paulo na abo bazeenzíbe, baálabila omu nsi ya Foonike, no omuli Samaria, baaba nibabasoomboólela abaantu óokwo Abanyamahaánga bamwiikilize Yeézu. Empola ezo zaábasemelela bwóoli abeekiliza bóona bazeenzi béetu.

⁴ Kabaahikile Yeruzaléemu, baáyanaankulwa kuzima ne ekelezia yo okwo, hamo ne entumwa za Yeézu, na abanyaampala. Baábaha empola za byóona éebyo Múungu yaákozile kulabila hali boónyini.

⁵ Náho abeekiliza bunaanka be embága ya Abafarisayo* baáyemeelela, baágaamba, “Abanyamahaánga nábo bahatikwe kusálwa amakóba, na balagilwe kukoondoókela ebilagilo byóona bya Musa.”

⁶ Ha bwéecho, entumwa za Yeézu na abo abanyaampala be ekelezia baákoba hamo babone kweéhanuuzza kuzima echo chigaambo.

⁷ Kábaabeele baámazile omwáanya mula omu kweéhanuuzza, Peétero yaáyemeelela, yaábagaambila, “Ímwe badugu béetu, nimumanya nkokwo bulugiilila kala Múungu akaantooza ínye kubaátulila Abanyamahaánga babone kuhulila no kwiikiliza echigaambo che Empola Nzima.

⁸ Náwe Múungu niwe alikumanya emiganya ya abaantu, akabaátulila nka nikwo naabeekiliza omu kubaha Omwooyo Mutakatíifu nko óokwo yaátuhéele íchwe.

⁹ Ha bwéecho tiheenaho obuchilanisi óobwo Múungu yaákozile hali íchwe na boónyini, habwo kuba na boónyini ha muháanda ogwo nyini gwo kwiikiliza akabéeza emiganya yáabo.

¹⁰ Mbwéenu, ha bwaáchi nimumuleengesa Múungu ha kubatwéeka omugaámba omu bicha bya abaheémba, óogwo besiichwe enkúlu gukabalema, neechwe nyini nigutulema kugusutula?

¹¹ Mmahi! Íchwe nitwiikiliza nka nikwo nituchuungulwa habwe embabazi zo Omukáma Yeézu, nka boónyini okwo balikuchuúngulwaho.”

¹² Aho embága yóona yeésiza chee! Baaba abo kumuhuliliiza Barinaba na Paulo nibabasoomboólela nka nikwo emanyiso na amahano go okusobeza áago Múungu yaákozile omuli abo Banyamahaánga ha kulabila hali boónyini.

* 15:5 15:5 **Abafarisayo:** Habwo obusoomboozzi bwooli osome *Obusoomboozzi habwa Amagaambo Agagumile.*

¹³ Obuchilo kabamazile kusoomboola, Yakobo náwe yaágaamba aáti, “Ímwe beekiliza bazeenzi béetu, muunhuliilize!

¹⁴ Simoni† yaátusoomboolile nkokwo Múungu ha kubaanza akabeékomya Abanyamahaánga aha kutóza abaantu kuluga omuli abo habwi iziina lyoómwe.

¹⁵ Echigaambo éechi nichiikilizana hamo na Amagaambo ga ababáasi nko óokwo gaáyaandikilwe,

¹⁶ ‘Aha muheleeluko gwe ebigaambo ebi, ndyaásuba, neenye ndyaázombeka káandi éenzu ya Daudi eyaagwíile. Niinyombeka káandi amatoongo goómwe no okugasemeza,

¹⁷ kuba abaantu abáandi babone kumuloondela Omukáma Múungu, no óobu abo Abanyamahaánga, bóona abalikwéetwa ahi iziina lyaanze, naagaamba Omukáma Múungu’ alikukola byóona ebi,

¹⁸ ebyaasoomboókile bulugiilila kala.”

¹⁹ Yakobo yaázeendelela kugaamba, “Ha bwéecho okulamula kwaanze ni kuti, tutaákubaagalaza Abanyamahaánga abalikumuhiindukila Múungu.

²⁰ Náho nitweendélwa tubaandikile olwaandiko lwo kubagaambila nkokwo beéligé ne enyama esohweezwe aha mazimu, emize mibi yo obusaambani,‡ kulya enyama ze ebituungaánwa ebihotweelwe,§ no okunywa obwáamba.

²¹ Kuba buluga kala, ebilangilo bya Musa bibeéle nibyoolekelelwa omuli buli muzihwa, no kusomwa omu masomelo ga Abayahudi buli chilo che Endaálikizo.”

Olwaandiko ha beekiliza Abanyamahaánga

²² Aho ezo ntumwa za Yeézu na áabo abanyaampala, hamo ne ekelezia yóona yo okwo Yeruzaléemu baálamula nkokwo batoóze abáandi omuli abo abalaazeénda hamo na Paulo na Barinaba okwo Antiokia. Bityo omuli abo beekiliza bazeenzi béetu, baátóza abeébeembezi bábili, oómo ni Yuda ayaabeele ayétwa Barsaba, no oóndi ni Sila. Abo baásiindikwa kuzeenda no olwaandiko olulikugaamba luti,

²³ “Íichwe entumwa hamo na abanyaampala, abadugu bazeenzi beenyu ba Yeézu, nitubaangalucha ímwe abeekiliza bazeenzi béetu Abanyamahaánga abali Antiokia, no omu nsi ya Siíria, no omu chaalo cha Kilikia.

²⁴ Tuhuliile nkokwo abaantu bunaanka abalugile owéetu bakabagaambila ebigaambo byo kubahabisa, no kubaágalaza emiganya yáanyu. Íichwe titulabasiíndikile.

²⁵ Ha bwéecho, tweekililizana nkokwo tutoóze abakwaáta no kubasiíndika hali ímwe, beéze hamo ne engaanzi zéetu Barinaba na Paulo.

²⁶ Abaantu aba bali omu buhuta bwo obulame bwáabo habwi iziina lyo Omukáma wéetu Yeézu Kristu.

²⁷ Ha bwéecho abo twaábasiíndika hali ímwe, Yuda na Sila, boónyini aba nibabamanyisa aha munwa gwáabo ebigaambo éebyo twaáyaandika.

²⁸ Kuba byaámunulila Omwooyo Mutakatífu neechwe tweekiliza tutaákubatweeka omugugu gwoóna gwóona kusaaga amagaambo aga.

²⁹ Mweéligé ne enyama esohweezwe aha mazimu, kunywa obwáamba, kulya enyama ze ebituungaánwa ebihotweelwe, no kukola obusiihani. Kamuleeliga ne ebyo, nimuba mwaákola kuzima. Mube no obuhóolo.”

† 15:14 15:14 **Simoni:** Ni iziina lyoómwe lyo obuteéka. Yeézu akamwéeta Peétero, ensoonga yaáho Oluchili. Osome Matayo 16:17-18. § 15:17 15:17 Osome Amosi 9:11-12. ‡ 15:20 15:20 **Obusaambani:** Aháandi no, *obusiihani* nali *obuseégu*. § 15:20 15:20 **Ebituungaánwa ebihotweelwe:** Ensoonga, Abayahudi bakaba beene ebilangilo kuluga hali Musa nkokwo bataákulya ebituungaánwa no obwáamba bwaábyo, nibeendelwa babuséese ahaansi, habwo kuba obulame bwa buli chihaángwa butuula omu bwáamba. Osome Amagaambo ga Abaláawi 17:13-14.

³⁰ Kábaabeele baálagilwe, baágolomoka kuzeenda Antiokia. Baábakobya kobya abeekiliza, baábaha olwo lwaandiko.

³¹ Abeekiliza abo kábaalusomile, lwaábagumya emiganya, baánulilwa.

³² Nábo Yuda na Sila, abo abaabeele bali ababáasi, baábagaambila abo beekiliza bazeenzi báabo ebigaambo bíenzi byo kubagumya emiganya, no kubakola bagume.

³³ Kábaabeele beékeele okwo ha mwáanya, abo beekiliza bazeenzi béetu baábakuúndila nkokwo basube okwo hali abo abaabasiíndikile, baábalaga aha buhóolo. [

³⁴ Náho Sila weényini yaábona nkokwo ni kuzima asigaleyo okwo.]

³⁵ Paulo na Barinaba nábo bakasigala okwo Antiokia, nibeegesa no kwoólekeelela echigaambo habwo Omukáma, hamo na abaantu abáandi beenzi.

Paulo na Barinaba nibalekáana

³⁶ Kábyaahiíngwiile ebilo, Paulo yaágaambila Barinaba aáti, “Tusube aha beekiliza bazeenzi béetu omuli buli iboma éelyo twaáyege size echigaambo habwo Omukáma, tubone kubayeélela no kuleeba nka nikwo balikuzeendelela.”

³⁷ Omu luzendo olwo, Barinaba akeenda bamutwaale Yohana ayaabeele ayétwa Mariko azeénde hamo nábo.

³⁸ Náho Paulo yaábona nkokwo ti kuzima Mariko azeénde hamo nábo, habwo kuba akabaleka okwo Paamfilia, na talazeendeliile kukola nábo emilimo.

³⁹ Echo chaaleetelela boónyini okuhakana kuháango no obutahuliilizana, kuhicha baálekaana. Barinaba yaámutwáala Mariko, baázeenda hamo omu bwáato bwi itaanga kuhicha baáhika omu iziinga lya Kipro.

⁴⁰ Paulo náwe yaátoza Sila. Na abo beekiliza bazeenzi béetu baábasabila embabazi zo Omukáma, niho Paulo na Sila baázeenda.

⁴¹ Baálabila omu nsi ya Siíria na Kilikia, nibagagumisa amakelezia.

16

Timoteo naazeénda hamo na Paulo na Sila

¹ Paulo akahika Derbe, na Lisitira. Okwo hakaba heena omuheémbe wa Yeézu, izíina lyoómwe ni Timoteo. Nyina, akaba ali omukázi we Echiyahudi ayaamwiikilize Yeézu. Náho íise akaba ali Omuyunani.

² Timoteo akaba ayina okukuzwa kuzima omu beekiliza bazeenzi béetu abo okwo Lisitira na Ikonio.

³ Paulo yaáyeenda nkokwo Timoteo azeénde náze omu luzendo. Ha bwéecho, yaámusala ikóba Timoteo abone kukuúndilwa na Abayahudi bóona bo okwo. Kuba Abayahudi abo bakaba nibamanya nkokwo íise Timoteo akaba ali Omuyunani.*

⁴ Ahakulaatiilého Paulo na abo bazeenzíbe baázeenda nibalabila omu maboma go okwo. Baaba nibabamanyisa abeekiliza ba Abanyamahaánga ebyo bilagilo ebyaatiilwého ne entumwa za Yeézu hamo na abanyaampala bo okwo Yeruzalému, nábo babone kubikoondoókela ebyo bilagilo.

⁵ Ha bwéecho ekelezia zo okwo zaázeendelela kukomeela omu kwiikiliza. No kupeetwa kwa abeekiliza kukaba nikweeyoongela buli chilo.

Ameezaho ga Paulo habwo omuntu wa Makedonia

⁶ Paulo na bazeenzíbe abo baálaba omuli Furigia no omuli Galatia. Bakakola bátyo habwo kuba bakaba baáyaángiizwe no Omwooyo Mutakatífu nkokwo bataákwiiza kwoólekeelela echigaambo cha Múungu omuli Asia.

⁷ Kábaahikile aha lubíbi lwo kutaaha omuli Misia, baáleengesa kutaaha omuli Bithinia, náho Omwooyo gwa Yeézu tigulabeekililize.

* 16:3 16:3 **Akaba ali Omuyunani:** Ensoonga, omu buteéka bwa Abayunani aba bakaba bali abatasála amakóba.

⁸ Ha bwéecho, baálabila omuli Misia, baázeenda Turoa.

⁹ Omu chilo Paulo yaábona ameezaho. Omu meezaho goómwe, akabona omuli Makedonia omuuntu oómo wa Makedonia ayemeeliile, naamusaba bwóoli Paulo, naagaamba, “Oyaambuke kunu, oyize Makedonia, otuhwéele.”

¹⁰ Káyaabeele Paulo yaáleeble ago meezaho, ahonyini tweéloonza kuzeenda okwo Makedonia. Tukabona nkokwo Múungu yaátweeta kumanyisa Empola Nzima ha baantu bo okwo.

Lidia naamwiikiliza Yeézu

¹¹ Ha bwéecho twaalugáho aho Turoa no obwáato bwi itaanga, twaázeenda omuháanda gúmo kuhika omu iziinga lya Samotirake. Nyeéncha eémo twaázeenda, twaáhika omu muzihwa gwa Neapoli.

¹² Kuluga aho, twaázeenda kuhika Filipi, nilyo iboma liháango omuli Makedonia, na nilyo iboma lya Abarúumi bakaba nibatuúla. Neechwe tweékala aho ebilo bíche.

¹³ Omu chilo che Endaálíkizo twaázeenda ahéelu yo ogwo muzihwa, héehi no omunóna, habwo kuba tukaba nituteekuza nkokwo niho twaakaásaangile abaantu nibamusaba Múungu. Kátwaahikile aho, tukasaanga bakobile abakázi, neechwe tweékala no kuhooya hamo nábo.

¹⁴ Omuli abo abaabeele nibatuhuliiliza, akaba aliho omukázi oómo wo omu iboma lya Thiatira, izíina lyoómwe ni Lidia. Ogu Lidia akaba ali omusúluza we ebizwáalo bye ezaambalau, náwe akaba amulámya Múungu. Paulo káyaabamanyisize Empola Nzima, Omukáma yaáchiingula omwooyo gwa Lidia abone kweétegeeleza amazima ge empola zo mwa Paulo.

¹⁵ Káyaabeele yaábatizwe hamo na abaantu be éenzu yoómwe, akatusaba naagaamba, “Kamulaaba mwaálamula no kubona nkokwo neenye ndi omwiikiliza wo Omukáma, mwiikale hali íinye.” Yaátuneémbelela kuhicha twaákúunda kwiikala ha woómwe.

Paulo na Sila nibabohwa omu ibóhelo

¹⁶ Echilo chimo, obuchilo tukaba nituzeénda ahaantu ho kumusaba Múungu, tweésulukizwa no omuhalákazi oómo ali omuzaánakazi. Ogwo muzaánakazi akaba ayina izimu libi elyaabeele nilimuha obuhicha bwo kulagula amagaambo go obuchilo obulikwiiza. Ha muháanda ogwo bakamábe bakaba nibabonesa empilya nyíinzi.

¹⁷ Ogwo muhalákazi yaaba naakulaatila Paulo neechwe, naateéla eyoombo omu kugaamba, “Aba baantu na abazána ba Múungu, Óogwo Ali Olugulu ya Byóona. Aba baliho kubamanyisa omuháanda gwo kuchuúnguka.”

¹⁸ Yaámala ebilo bíinzi ali omu kukola aátyo. Omuhélo, Paulo yaásaaya. Yaálihiindukila elyo izimu libi, yaáligaambila, “Niinkulagila ahi izíina lya Yeézu Kristu, omulugého omuhalákazi ogu!” Omwáanya ogwo nyini elyo izimu libi lyaamulugáho.

¹⁹ Abo abakáma bo ogwo muhalákazi, kábaabweene nkokwo tihaliho itegezo káandi lyo kubonesa amabonwa, baábatabaalila Paulo na Sila, baábakulula kuhika omu igulizo omu méeso ga abatégeki.

²⁰ Baábatwáala aha balamuzi bakúlu, baábagaambila, “Aba bakwaáta na Abayahudi, nibaleetelela elyo iboma lyéetu libe no omusaambo bwóoli.

²¹ Nábo nibatulaánga kukulaatila obuteéka bwo owaabo óobwo íichwe Abarúumi no omuzilo kubwiikiliza, nali kubukulaatila.”

²² Mále abaantu abaabeele bakobile echipípi áaho beékililizana no kulégelelwa okwo kwa Paulo na Sila. Abo balamuzi bakúlu baábazúula Paulo na Sila ebizwáalo byáabo, baálagila nkokwo bateélwe ensáanzu.

²³ Kábaamazile kubatéela bwooli, baábanaguza omu ibóhelo. Abo balamuzi bakúlu baámukomeenteleza omwiímeelelezi nkokwo abeékomye kuzima.

²⁴ Ha bwéecho omwiímeelelezi ogwo yaábataasha omu chiseenge cho omugati, yaábakoma amagulu gáabo ahagáti ya mabago ge miti.

²⁵ Káhaabeele itúumbi, Paulo na Sila bakaba nibamusaba Múungu, no kumuzinila enzina zo kumukúza. Embóhe bazeenzi báabo bakaba nibabahuliiliza.

²⁶ Bwaangu ahonyini, enyahínga mpaango bwóoli yaáhiingula omu nsi, yaáchuundagula oluhazo lwe elyo ibóhelo. Mala emilyaango yóona yaaba yaáchiinguka yoónka, ne eminyololyo ye embóhe zóona éeba yaákomooloka.

²⁷ Ogwo mwiímeelelezi wi ibóhelo elyo yeémuka. Káyaabweene nkokwo emilyaango echiingwiile, yaálusopoololayo olubaadi lwoómwe ali bweémi kweéyita. Ha kuba akaba naateekuza nkokwo ezo mbóhe zóona zaányooloombokile.

²⁸ Náho Paulo yaáteela eyoombo naamugaámbila, “Óteéyita! Chwéena tulimo óomu!”

²⁹ Aho ogwo mwiímeelelezi yaálagila ebimuli bileétwe, yeelukila omu nzu ezo, yágwa omu méeso ga Paulo na Sila naazuguma aha butíini.

³⁰ Niho yaábatwáala ahéelu, yaábabúza, “Íimwe bakáma baanze, ni lwaampaka ínye nkole chiiha mbone kuchuúnguka?”

³¹ Baámusubiza, “Mwiikilize Omukáma Yézu, niho olaachuúnguka, íwe hamo na abaantu abali omu nzu yaawe.”

³² Aho Paulo na Sila baámweégesa ogwo mwiímeelelezi echigaambo habwo Omukáma, hamo na abaantu bóona abaabeele bali omu nzu yoómwe.

³³ Esáaha ezo nyini yo omu chilo, ogwo omwiímeelelezi yaábóza Paulo na Sila obuhuta bwáabo, mala ahonyini, weényini hamo na abo badugúbe bóona baaba baábatizibwa.

³⁴ Ahakulaatiilého yaábatwáala Paulo na Sila omukáye, yaábaha ebyookulya. Akanulilwa bwóoli habwo kuba akaba yaámwiikiliza Múungu, weényini hamo na abo abe eéka yoómwe bóona.

³⁵ Kahachiile, abo balamuzi bakúlu baásiindika abasilikale báabo hali ogwo mwiímeelelezi wi ibóhelo, babone kumugaambila báti, “Obakomoolole abo baantu.”

³⁶ Bityo Ogwo mwiímeelelezi, yaámugaambila Paulo, “Abalamuzi baánsiindika nkokwo mbakomoolole. Ha bwéecho, muzeénde no obuhólo.”

³⁷ Náho Paulo yaábagaambila, “Ha bwaáchi baátutíle omu méeso ga abaantu batéena kutuchwaáziika, neechwe tuli Abarúumi abáana nzaálwa! Káandi baatunagwíize omu ibóhelo. Ngási! Mbweenu nibeénda kutwiihámo omu bweeseléke? Tichikwiile! Nibeendelwa boónyini nibo beéze batwiihemo omu.”

³⁸ Abasilikale abo baábagaambila abalamuzi bakúlu ebyo byóona. Abalamuzi abo, kábaahuliile nkokwo Paulo na Sila na Abarúumi, baákwáatwa no obutíini.

³⁹ Béeza baábaneembelela. Baabeehámo omu ibóhelo, nibabasaba nkokwo balugého aho omu iboma lyáabo.

⁴⁰ Paulo na Sila, kábaabeele baálugile omu ibóhelo, baázeenda omu nzu ya Lidia. Baábonana na abeekiliza bazeenzi báabo, no kubagumya emiganya. Ahakulaatiilého baalugáho aho.

17

Paulo naayolekelela omu muzihwa gwa Teesalonike

¹ Paulo na Sila bakahiingula omuli Amfipoli, na Apolonia, kuhicha baáhika omuli Teesalonike. Aho Teesalonike hakaba heene isomelo Iya Abayahudi.

² Bityo nko óokwo bwaabeele buli obuteéka bwoómwe Paulo akataahámo omu nzu ezo, na aha mwáanya gwa amooyo asatu ge Endaálíkizo yaaba naabiteelána ha kubakoonza koonza Abayahudi kuluga omu Maandiko Amatakatíifu.

³ Akagasoomboola no kwoóleka butúnu nkokwo Masihi ekaba eli lwaampaka ayagalazwe, aáfwe, no okuzooka kuluga omu bafwíle. Paulo yaábagaambila, “Ogwo Masihi, niwe ogu nyini Yeézu óogwo ndikubamanyisa.”

⁴ Abáandi kuluga omuli abo Bayahudi beekiliza éebyo bakagaamba Paulo na Sila, baátulaanila nábo. Káandi baaba baliho abaantu embága mpaango ya Abayunani abamulámya Múungu hamo na abakázi béenzi abi isima, na boónyini bakatulaanila nábo.

⁵ Náho abáandi omu Bayahudi baázila ichubi. Baáloondela abaantu katóozi abatéena kályo ne entúungwa nzima kuluga omu baantu abazilwa abali okwo omu igulizo. Nábo baákola embága no kubaanza omusaambo omu iboma lyóona. Baátabaalila eéka yo mwa Yaasoni nibabaloondela Paulo na Sila babone kubaléeta aha bwéelu ahali ezo mbága ya abaantu.

⁶ Náho kábaababuzilwe, baákulula weényini Yaasoni hamo na abáandi abeekiliza bazeenzi béetu. Baábaléeta omu méeso ga abakúlu bo omuzihwa, nibahamuka báti, “Aba baantu baleesile omubulaangulo muháango omu nsi zóona, óobu bali aha omu muzihwa gwéetu.

⁷ Náwe Yaasoni akabeénaankula omukáye. Hamo ne ebyo, aba bóona nibabigaya ebilangilo ebyaatiilwého na Kaizáari* omu kugaamba nkokwo heena omukáma oóndi, óogwo alikwéetwa Yeézu.”

⁸ Abo bakúlu ne echipípi echo, kábaahuliile ebyo bigaambo, baábuyaanganisibwa aha musaambo muháango.

⁹ Baábachwa Yaasoni na bazeenzíbe empilya zo omusiimbo. Mara, baábaleka bazeénde.

Paulo na Sila omuli Beroya

¹⁰ Echilo echo nyini omu chilo, abeekiliza bazeenzi béetu baábasiíndika bwaangu Paulo na Sila bazeénde Beroya. Obuchilo baáhikileyo okwo, baátaaha omu isomelo lya Abayahudi.

¹¹ Nábo Abayahudi ba aho Beroya bakaba bali abaantu abafula kuchila abo Abateesalonike. Boónyini bakeenaankula echigaambo cha Múungu ha chihika chiháango. Buli chilo, baaba nibagacheengelela Amaandiko Matakatiifu babone kukómela éebyo alikugaamba Paulo ne bya mazima.

¹² Abayahudi béenzi omuli abo baámwiikiliza Yeézu, hamo na Abayunani béenzi, abakwaáta na abakázi bi isima.

¹³ Náho abo Abayahudi ba Teesalonike, kábasoomboókilwe nkokwo Paulo akaba naayegesa echigaambo cha Múungu okwo Beroya, baazeéndayo kubasunikiliza no kubaágálaza ebipípi bya abaantu babaánze omusaambo.

¹⁴ Niho abeekiliza bazeenzi béetu baámutwáala bwaangu Paulo, baámuhicha kuhicha aha ngeégéelo ye enziba. Náho Sila na Timoteo boónyini bakasigalayo okwo Beroya.

¹⁵ Aho abaabeele nibamuseendekeleza Paulo baámutwáala kuhika Atene. Kábaabeele nibalugaho kusuba Beroya, Paulo yaábaha ebilangilo hali Timoteo na Sila nka nikwo beeze bwaangu batéena kwiililwa, bamukulaatile.

Paulo naahóoya na abaantu ba Atene

¹⁶ Obuchilo Paulo káyaabeele naabategamilila Sila na Timoteo okwo Atene, akeehulila kubi bwooli omu mwooyo gwoómwe káyaabweene iboma elyo lyóona liizwiile ebisusano bya bamúungu.

* **17:7 17:7 Kaizáari:** Habwo obusoomboozi bwooli osome *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile.*

¹⁷ Ha bwéecho yaaba naabiteelána buli chilo aha kubakoonza koonza Abayahudi hamo na Abayunani abamulámya Múungu okwo omu isomelo. Káandi buli chilo yaaba naabasoomboólela abaantu abo yaabele naabugana nábo omu magulizo.

¹⁸ Abáandi omuli abo abaabeele beene amasala ge embága ya Kiepikurio,[†] hamo na be embága ya Kisitoiko[‡] baábugana na Paulo, omuli abo baágaamba, “Ngási! Ogu kanyabigaambo naaleengesa kugaamba chi?” Abáandi baágaamba, “Naasusa nkokwo naahoóyela empola za bamúungu be echizenyi.” Ebyaabaleeteliile kugaamba bátyo, ekaba nkokwo Paulo akaba naabasoomboólela Empola Nzima za Yeézu, ne empola zo kuzooka kwa abáfwiile.

¹⁹ Bityo abo abeene amasala baámutwáala Paulo omu méeso gi Itégekelo elikúlu elilikwéetwa Areopago. Abakúlu be elyo Itégekelo baámugaambila, “Nitweénda otusoomboólele ensoonga ye ebyeégeso ebisha éebyo olikweélekelelela.

²⁰ Kuba íwe nooleéta amagaambo amasha omu matwi géetu, ha bwéecho nitweénda kumanya ensoonga yaágo ni chííha?”

²¹ Obuchilo obwo abaantu bo okwo Atene, hamo na abazenye ba hala abaabeele nibatuúla okwo, bakaba nibeénda kuhuliiliza amagaambo masha. Omwáanya gwáabo mwíenzi bakaba nibahoóyelela ebyo bigaambo.

²² Bityo Paulo yaáyemeelela omuli elyo Itégekelo lya Areopago, yaágaamba, “Ímwe bakwaáta ba Atene! Niimbóna nkokwo nimukulaatila bwooli amagaambo ge edíni.

²³ Kuba obuchilo mbele niinhiingula omuli ogwo muzihwa, aha kukómela mbweene ebisusano bíenzi éebyo mulikulamya. No óobu naábona itaámbilo límo lyaandikilwe amagaambo aga: HALI MÚungu ATAKUMANYIUKANA. Ogwo Múungu ogu mulikulamya mutéena kumumanya, niwe ogu ndikubasoomboolela.

²⁴ “Múungu ayaahaangile éensi na byóona ebilimo, óogwo ali Omukáma wi igulu ne éensi, takutúula omu mazu agoombekilwe aha mikono ya abaantu.

²⁵ Na káandi takuheélezwa ne emikóno ya abaantu nka nikwo naayeénda echiintu choóna chóona, habwo kuba weényini niwe alikubaha abaantu bóona obulami, okwiicha no kubabonesa ebiintu byóona.

²⁶ No kuluga aha muuntu oómo akakola endími zóona za abaantu, babone kutúula omu nsi zóona. Náwe buluga kala akaba yaálamwíile no kutaho obuchilo ne embibi za ahaantu áaho baláaba nibatuúla.

²⁷ Múungu akakola aátyo, abaantu babone kumuloondela, no óobu ha muháanda gwo kutaabuuza omu biteékuzo, hamo baakaáhicha kumubona. No óobu bityo, tali hala na buli oómo wéetu,

²⁸ kuba omuli weényini íichwe nitubona obulami, nitulibata no kubáho. Ni nko omu baándiki báanyu be emibeelo óokwo baagaambile, ‘Neechwe, tuli abaanábe.’

²⁹ “Bityo habwo kuba íichwe tuli abáana ba Múungu, titukweendelwa kuteékuza nkokwo Múungu naasusana ne echisusano echilikuhéeswa che ezaháabu, nali

[†] 17:18 17:18 **Ge embága ya Kiepikurio:** Abasomi aba bakakulaatila ebyeégeso byo omuuntu alikwéetwa Epikulius. Bakahanuúza nka nikwo abaantu bataákweeyagalaza na amagaambo ge éensi áago agatakulama. Bakeekiliza nka nikwo ebya katózi ha muuntu bibe kweéliga no obusaasi, ennáku ne ebyaágala byóona omu bulami bwéetu. Bakaleeba edíni zóona nko obuzilwa. Bityo tibalahikize kwiinaankula ebyeégeso bya Paulo habwa Múungu nali byo okuchuúngulwa kwa abáfwiile omu bulami obusha. [‡] 17:18 17:18 **Be embága ya Kisitoiko:** Abasomi aba bakakulaatila ebyeégeso byo omuuntu alikwéetwa Zeno. Bakáanga ebyeégeso bya aba Epikulio byo kuloondela ebya katózi omuli buli chigaambo omu bulami bwáabo. Bakeekiliza nka nikwo, no óobu ebizima bigumile kubibonesa, abaantu baloondela ebizima no kubaheéleza abaantu abáandi omu bikolwa byáabo byóona. Abaantu beétégeke ebiteékuzo no okweéhulila kwáabo kuba babone kutúula batéena enteenga teenga no kudugulima. Káandi bakeekiliza nka nikwo amagaambo góona go omu bulami nigakulaatila okweétegeza éensi kuba nka Múungu. Bityo bakahicha kukuúndilana na Paulo nka nikwo heena múungu omukúlu. Náho bakáanga ebyeégeso byo kuzoolwa kwa abáfwiile omu bulami obusha.

emiliinga, nali cha amabáale. Ago góona nigakolwa aha kuteékuza no obugoga bwa abaantu.

³⁰ No óobu kala omu nchilo ezi zo obufweéla Múungu akeekola nka atakuleeba, óobu naalagíla abaantu bóona abali hoóna hóona batamwe ebiheno byáabo no kubilekelela, bamuhiindukile Múungu.

³¹ Kuba yaátiilého echilo éecho alichwaaziika abaantu bóona be éensi ha mazima ge ebilangilo, kulabila aha muuntu óogwo yaatoólize. Akaboóleka abaantu bóona amazima ge ebyo ha kumuzoola ogwo muuntu, kuluga omu bafwiile.”

³² Abo baantu, kábaahuliile nkokwo Paulo naahoóyelela empola zo kuzooka kwa abáfwiile, abáandi omuli abo bakaba nibamulyoógooza. Náho abáandi baámugaambila, “Nitukuhuliiliza káandi habwe empola ezi.”

³³ Bityo Paulo yaásohola ahéelu ye elyo Itégekelo.

³⁴ Omuli abo baantu abáandi baáteelana náze, baaba abeekiliza. Omuli abo akaba alimo Dionisio, ali oómo wi Itégekelo lya Areopago, no mukázi oómo, izíina lyoómwe ni Damari, hamo na abaantu abáandi.

18

Paulo omu muzihwa gwa Korinto

¹ Amagaambo ago kagahwéele, Paulo yaalugáho aho Atene, yaázeenda Korinto.

² Okwo yaábugana no Muyahudi oómo, izíina lyoómwe Akila, enzaalwa yo okwo Poonto. Ogwo Akila hamo na mukaziwe Prisila, bakaba nibaluga omu muzihwa gwa Rúumi omu nsi ya Italia. Bakakola bátyo habwo kuba Kaizáari Klaudio* akaba alagiile nkokwo Abayahudi bóona balugemo omuli ogwo omuzihwa. Bityo Paulo yaábayeélela.

³ Yaásigala omwo nyini omúka yáabo, baaba nibakola hamo, habwo kuba Paulo akaba ali omubuya wo kubaziilila amaheéma nka boónyini.

⁴ Buli chilo che Endaálíkizo, Paulo yaátaaha omu isomelo lya Abayahudi, yaábiteelana nábo omu kubakoonza koonza, naaleengesa kubahaniilila Abayahudi hamo na Abayunani.

⁵ Obuchilo Sila na Timoteo kabaahikile áaho kuluga Makedonia, Paulo yaábaanza kukolesa omwaanyágwe gwóona omu kuboólekelela empola Abayahudi no kubabonesa nka nikwo Yeézu niwe Masihi.

⁶ Náho abo Abayahudi baábaanza kumuhakanisa no kumuzuma. Weényini yaábakuunkumulila ebizwáalo byoómwe, yaábagaambila, “Enságama yáanyu eébe aha lugulu ye emitwe yáanyu! Ínye, niinyéla omuganya. Kulugiilila óobu, niinzeénda omu Banyamahaánga.”

⁷ Ahonyini, Paulo yaalugáyo omuli ezo nzu yi isomelo, yaáza omu nzu yo omuuntu izíina lyoómwe Tito Yusito. Ogu akaba agomookela Múungu ne enzúye ekaba eli omu lubíbi lúmo ni isomelo lya Abayahudi.

⁸ Omweébeembezi wi isomelo, izíina lyoómwe Krispo, yaaba yaámwiikiliza Omukáma, hamo na abaantu bóona be eéka yoómwe. Abakorinto abáandi beenzi abaahuliile empola ezi, nábo beekiliza, baábatizibwa.

⁹ Omu chilo Omukáma yaamwiizáho Paulo omu meezaho yaámugaambila aáti, “Otatiina, ozeendelele kwoónka kugaamba, oteésiza

¹⁰ habwo kuba ndi hamo neewe. Tihaliho omuuntu alaákukuumyáho okwo abone kukuhutaaza, habwo kuba omu iboma elyo nnyinamo abaantu béenzi.”

¹¹ Ha bwéecho Paulo yaamaláyo omwáaka gúmo na améezi mukáaga ali aho Korinto, naayegesa omuli abo echigaambo cha Múungu.

* **18:2 18:2 Kaizáari Klaudio:** Akaba ali omukáma mukúlu wa Abarúumi.

¹² Náho obuchilo Galio akaba naatégeka echaalo cha Akaya, Abayahudi ha nsoonga eémo, baámutabaalila Paulo. Baámuléeta omu itégekelo lyo kuchwaáziika,

¹³ baágaamba, “Ogu muuntu naabasunika abaantu nkokwo babe nibamulámya Múungu ha muháanda ogwo íchwe titukwiikilizwa ne ebligilo byéetu.”

¹⁴ Obuchilo Paulo yaáyeenda kusoombola, Galio yaábagaambila abo Abayahudi aáti, “Ímwe Bayahudi, kámwaakubileesile ebilegelelo byo obugóbya, nali bye ebiheno bíbi, niho naakaábee ne enteélelo nzima yo kuhuliiliza okulégelela kwéenyu.

¹⁵ Náho habwo kuba nimuhakana ha magaambo kwoónka, na ha maziina, na ha bilagilo byáanyu, mugalamule ímwe nyini. Ínye tiínkweenda kuba omulamuzi wa amagaambo ago.”

¹⁶ Aho Galio yaábabiinga balugého aho omu méeso gi itégekelo lya abachwaáziiki.

¹⁷ Niho abo bóona baátabaalila Sostenesi, omweébeembezi wi isomelo lya Abayahudi, ahonyini baámutéela omu méeso gi itégekelo. Náho ebyo bikolwa, Galio talabyeétiilého yaábileeba kwoónka.

Paulo naasuba omu muzihwa gwa Antiokia

¹⁸ Paulo yaázeendelela kwiikala aho Korinto ha bilo bíinzi. Ahaabaliile yaábalaga abeekiliza bazeenzi béetu, yaázeenda Kenkrea, yaámwa isóke lyo omútwe gwoómwe† habwo omulahi óogwo akataho. Kábaabaliile weényini hamo na Prisila na Akila baáhanama obwáato bwi itaanga baábuga kuzeenda omu nsi ya Siíria.

¹⁹ Baáhika omu muzihwa gwa Efeso. Aho Paulo yaálekaana na Prisila na Akila. Weényini yaátaaha omu isomelo lya Abayahudi, yaábiteélana nábo aha kubakoonza koonza.

²⁰ Abo Bayahudi baámusaba Paulo nka nikwo ayoongéle ebilo éebyo alaasigala aho ha wáabo, náho weényini taleekiliize.

²¹ Náho, omu kubalaga yaábagaambila, “Múungu kaálaayeénda, niinsuba káandi hali ímwe.” Niho yaáhanama omu bwáato bwi itaanga yaábuga kulugáyo Efeso.

²² Obuchilo Paulo yaátuukile omu muzihwa gwa Kaizáaria, yaáhanama kuza Yerusaléemu, okwo yaáyaangalucha ekelezia. Niho yaágolomoka kuza Antiokia.

²³ Káyaabeele yaámazilého ebilo bíche, yaalugáho aho, yaáhiingula omuli Galatia, na Furigia, yaaba naabatamo amagala abaheémba bóona.

Apolo naaboolekeelela Abayahudi

²⁴ Ha buchilo obwo omu muzihwa gwa Efeso, akahika Omuyahudi oómo, izíina lyoómwe ni Apolo, enzálwa yo omu muzihwa gwa Alekissandria. Ogwo Apolo akaba ayina obuhicha buháango omu kwoólekeelela, na akaba naamanya bwooli Amaandiko Matakatiifu.

²⁵ Omuntu ogwo akaba ayegesiiibwe omuháanda gwo Omukáma. Na aha kuba omwooyo gwoómwe gukaba gwiine echihika omu kugaamba gaamba no kweégesa ha buteéka bwa amazima ebigaambo bye empola za Yeézu. Náho ha lubazu lwo obubatizo, akaba asoombookelwa obubatizo bwa Yohana bwoónka.

²⁶ Apolo yaátaaha omu isomelo lya Abayahudi, yaábaanza kweégesa omwo aha kugima. Prisila na Akila, kábaahuliile ebyo byeégeso bya Apolo, baámutwáala owaabo, baámuteékelela babone obweétegeeleza bwoómwe habwo omuháanda gwa Múungu busaagého kuhicha kuzima.

²⁷ Náwe Apolo káyaayeenzile kuzeenda omu nsi ya Akaya, abeekiliza bazeenzi boómwe baámugumya omuganya, baábaándikila abaheémba bazeenzi báabo abo okwo olwaandiko lwo kumwiínaankula kuzima. Káyaahikile okwo, yaábahweela bwóoli abaabeele baámwiikilize Yeézu aha mbabazi za Múungu.

† 18:18 18:18 **Yaámwa isóke lyo omútwe gwoómwe:** Ensoonga yaácho, Abayahudi obuchilo bwo kumulahilila Múungu echigaambo bunaanka bakaba nibachikola, niho baámwa omútwe kumanyisa nkokwo baálahila.

²⁸ Kuba ha buhicha buháango, Apolo akabahakanila Abayahudi omu méeso ga abaantu omu kuboóleka kuluga omu Maandiko Amatakatíifu nkokwo, Yeézu niwe Masihi.

19

Paulo naayolekelela abaantu ba Efeso

¹ Obuchilo Apolo yaabele ali Korinto, Paulo náwe yaaba naahiingula omu mitúulo ya ha mulaambo, yaágolomokela omu muzihwa gwa Efeso. Okwo yaábugana na abaheémba bunaanka, ² yaábabúza, “Obuchilo bwo mwaamwiikiliize Yeézu, ngási mukanaankula Omwooyo Mutakatíifu?” Baámusubiza, “Mmahi, no óobu kuhulila nkokwo aliho, titukahuliize.”

³ Yaábabúza, “Ngási, ni bubatizo chi óobwo mwaabatiizwe?” Baámusubiza, “Ha bubatizo bwa Yohana.”

⁴ Paulo yaábagaambila, “Yohana akabatiza abaantu abaatamilwe ebiheno byáabo, yaaba naabagaambila nkokwo bamwiikilize weényini óogwo aleeza enyuma yoómwe, niwe Yeézu.”

⁵ Nábo kábaahuliile ebyo bigaambo, baábatizibwa ahi izíina lyo Omukáma Yeézu.

⁶ Obuchilo Paulo akaba naabateelaho emikono, ahonyini Omwooyo Mutakatíifu yaábatuúkila, baábaanza kugaamba aha ndími eziindi, nibasohoza obubási.

⁷ Na abo abaantu, kubalwa kwáabo kukahika abakwaáta nke ikúmi na bábili.

⁸ Paulo akakola améezi asatu naatáaha omu isomelo lya Abayahudi. Yaaba naabiteelána nábo ha kubakoonza koonza abaantu habwo obukáma bwa Múungu, babone kwiikiliza.

⁹ Náho abáandi baákola emiganya yáabo kuba egumile. Baáyáanga kwiikiliza nibazuma Omuháanda* omu méeso ga abaantu. Ha bwéecho Paulo yaálekaana nábo, yaátwála abeekiliza omu isomelo lyo omuuntu ayétwa Tirano. Buchiile yaaba naabiteelána omwo nábo omu kubakoonza koonza habwa Yeézu.

¹⁰ Paulo yaámala omwo emyáaka ebili naamanyisa abaantu habwa Yeézu, abaantu bóona bo omuli Asia baáhicha kuhulila echigaambo habwo Omukáma, Abayahudi hamo na Abayunani.

Abasigazi ba Sikewa nibateélwa na amazimu mábi

¹¹ Múungu akaba naakola eméeneko za amahano ha muháanda gwa Paulo.

¹² No óobu abalwéele abaateeliilwého ezo myéenda no otusila kuluga aha mubili gwoómwe, amalwála gáabo gakabalugaho, na amazimu gakabalugaho abaantu.

¹³ Mbwéenu hakaba heena Abayahudi abáandi abaazeenzile okwo no okwo, nibagabiínga amazimu omu baantu. Abo bakagaamba izíina lyo Omukáma Yeézu nibaleengesa kugabiínga, nibagaamba, “Ahi izíina lya Yeézu óogwo Paulo alikwoólekelela, niimbalagila nkokwo mulugého ha muuntu ugu!”

¹⁴ Omuli abo hakaba heena abasigazi musaanzu ba Sikewa, Omuyahudi oómo ali omugabe omukúlu

¹⁵ Náho izimu libi lyaábasubiza, “Niimmusoomboókelwa Yeézu, na niimmusoomboókelwa Paulo, náho ímwe muli baáhi?”

¹⁶ Ahonyini ogwo muuntu ayaabeele akwaásilwe ni izimu libi yaábagulukila abo, yaábasiínga amagala. Yaábatéela bwóoli, kuhika beélukila ahélu bali busa beena obuhuta.

¹⁷ Empola ye ebyo yaásaambaala bwooli omu Bayahudi no omu Bayunani abatuuzi ba aho Efeso. Abo bóona baaba baázila okweétimwa, ni izíina lyo Omukáma Yeézu lyaaba nilikúzbwa.

* **19:9 19:9 Omuháanda:** Izíina Omuháanda nilimanyisa embága ya abaheémba ba Yeézu hamo no obulami obulikwoóleka ebizima na amazimu omu kukwaátana na Yeézu Kristu.

¹⁸ Aho abaantu beenzi abamwiikilize Yeézu beégaamba omu méeso ga abaantu ha bikolwa byáabo éebyo bakaba bakozile.

¹⁹ Na abaantu beenzi omuli abo abakozile amagaambo go obulozi baásuumbya ebitabu byáabo, baábyóocha omulilo omu méeso ga abaantu. Kábaapeésile obukaani bwe ebyo bitabu byóona, baásaanga nka nikwo nibuhika ebinogoka bye eféeza ebihuumbi makúmi ataanu.[†]

²⁰ Bityo echigaambo cho Omukáma chikasaámbaala omu baantu, no kusaágiliza ha buhicha.

Omusaambo muháango omu muzihwa gwa Efeso

²¹ Kábyaabele byaáhwéele ebyo byóona, Paulo yaálamula omu mwooyo gwoómwe nkokwo alabile omu nsi ya Makedonia, ne ya Akaya, azeénde omu chikaali cha Yeruzaléemu. Yaágaamba aáti, “Kaándaaba naáhikileyo okwo, káandi ni lwaampaka nhíke kubona echikaali cha Rúumi.”

²² Bityo akabasiíndika abaantu bábili omu bahwéezi boómwe, Timoteo na Erasto, kuzeenda okwo Makedonia, weényini yaásigala ha mwáanya omuli Asia.

²³ Ha buchilo obwo nyini aho Efeso, haabáho omusaambo muháango bwóoli habwo Omuháanda guliinya.

²⁴ Kuba omuli ogwo omuzihwa hakaba heena omuhéesi we ebisusano bye eféeza, izíina lyoómwe ni Demetiriusi. Náwe akaba ahéesa otuzu twe eféeza twa múungu wáabo we echikazi alikwéetwa Aritemi, na akaba ababonesa abahéesi bazeenzíbe ibona liháango.

²⁵ Weényini akabasuumbya abo abahéesi bazeenzíbe, hamo na abakózi abáandi abaabeele nibakola emilimo ezo. Yaábagaambila, “Íimwe bakwaáta, nimusoomboókélwa kuzima nkokwo obuhite bwéetu nibutegeza isúluza eli.

²⁶ Óobu mwaábona no kuhulila ogwo Paulo óokwo alikubakoonza no kubahiindula omu nsoonga abaantu beenzi ba aha Efeso, hamo héehi echaalo chóona cha Asia. Naagaambila abaantu nkokwo ebisusano éebyo bilikukolwa ha mikono ya abaantu ti bamúungu ba amazima.

²⁷ Eliho entaambala nkokwo ezi milimo yéetu neebaanza kuhaabwa izíina libi. Na ti bityo kwoónka, káandi ne éenzu ya múungu wéetu mukúlu Aritemi, nayo neebalwa kuba ti kaantu. No óobu na Aritemi weényini, ugu alamibwa omu chaalo chóona cha Asia no omu nsi ezíindi zóona, naatuúchwa kuluga obukúlu bwoómwe.”

²⁸ Abahéesi abo kábaahuliile ebigaambo ebyo bya Demetrio baákwáatwa echihulumuko muno. Baábaanza kuteela eyoombo nibagaámba, “Aritemi wa Abaefeso niwe mukúlu!”

²⁹ Omu iboma lyóona lya Efeso lyaaba no okutahwa tahwa. Abaantu babakwáata Gayo na Aristariko, abatuuzi ba Makedonia abaazizile oluzeendo hamo na Paulo. Baatáahilamo hamo omu ikobezo lye emizaano.

³⁰ Paulo yeégoonga nkokwo azemo omu mbága ezo ya abaantu, náho abaheémba bazeenzíbe tibalamukuúndiile.

³¹ No óobu na abáandi banywaánibe omu bakúlu bo okwo Asia, nábo bamusiíndikila empola yo kumwaángila nkokwo ataákutaahámo omu lugo hali abo baantu.

³² Embága ezo baázila omubuyaangano bwóoli. Abáandi bakaba nibateéla empámo báti, na abáandi nibahamuka kúundi. Abeenzi tibalamanyile no óobu ne echaabakobize omwo.

³³ Abayahudi bamusiíndika Alekisanda omu méeso ga abo baantu. Aho abaantu abáandi baámuhanuuzi ahi iláka liháango. Náwe yaábazibikiliza aha mukóno abo

[†] 19:19 19:19 *Ebinogoka bye eféeza ebihuumbi makúmi ataanu:* Ensoonga, bikaba biina obukaani bwo kuhéela omuhálila we emilimo aha bilo ebihuumbi makúmi ataanu.

abaantu bóona nkokwo beesize, habwo kuba akaba naayeénda kweéhohoola omu méeso gáabo.

³⁴ Náho obuchilo bamanyile nkokwo weényini no Muyahudi, baátéela eyoombo hamo aha masáaha ábili, nibagaámbe, “Aritemi wa Abaefeso niwe mukúlu!”

³⁵ Omuhélo, omwaandiki mukúlu wo omuli elyo iboma yaábachuleeza abo baantu. Yaábagaambila, “Ímwe bakwaáta ba Efeso, buli muuntu omu nsi eziíndi zóona naamanya nka nikwo elyo iboma lya Efeso nilyo omwiímeelelezi we éenzu ya múungu mukúlu Aritemi, hamo ne echisusano choómwe echaalagéele kuluga omu igulu.

³⁶ Ha bwéecho, tihaliho omuuntu ugu ayaakwaangile amagaambo aga, bityo nimuhatikwa muchuleéle, na mutaákuzila echipáampo choóna chóona ha bwiila.

³⁷ Kuba aba baantu áabo mwaáléeta aha, tihaliho chiintu éecho baáyiba omu nzu ya bamúungu béetu. No óobu na múungu wéetu Aritemi weényini, tibaámulyoógooza.

³⁸ Ha bwéecho kábilaaba Demetiriusi na bazeenzíbe abahéesi beene ebilegelelo no omuuntu bunaanka, twiina ahaantu ho kulumulila ebligilo, na abalamuzi be ebligilo baliho. Aho niho balikweendelwa balegelelane.

³⁹ Na kamulaaba mwiina amagaambo agáandi goóna goóna, mugatwáale aha mukobo gwa abaantu ogulikwiikilizwa ne bilagilo byéetu.

⁴⁰ Kuba tweéganye nka nikwo twaakaáhicha kulégelelwa habwo omusaambo muháango óogwo twaákola leélo. Neechwe titwiina kályo áako tulaáhicha kugaamba omwo, habwo kuba ugu musaambo gubeele guli busa.”

⁴¹ Káyaamazile kugaamba ago, yaábaleka bazeénde.

20

Paulo kuza omu nsi ya Makedonia na Bugiriki

¹ Ogwo musaambo kagwaahwéele, Paulo yaáyéta abaheémbe ba aho. Káyaabeele yaámazile kubagumya emiganya, yaábalaga, mala yaázeenda omu nsi ya Makedonia.

² Yaaba naahiingula enkasi zóona, no kubagumya emiganya ha bigaambo bíinzi. Niho yaáhika Bugiriki,*

³ yeekaláyo okwo améezi asatu. Obuchilo akaba yeéliliza kubaanza oluzeendo lwo kusuba omu nsi ya Siiria ha muháanda gwo bwáato bwi itaanga, Paulo yaámanya nkokwo Abayahudi baázizile okweéhanuza kubi habwa weényini. Ha bwéecho yaálamula asube omu kulabila omu nsi ya Makedonia.

⁴ Paulo akazeenda hamo na Sopatero, mutábani wa Piir owo okwo Beroya, hamo na Aristariko na Sekuundo wo okwo Teesalonike, na Gayo wo okwo Derbe, na Timoteo, na Tikiko na Torofimo wo okwo Asia.

⁵ Abo baantu bakeébeembela no kutuliindilila okwo omu muzihwa gwa Turoa.

⁶ Obuchilo byaáhwa ebilo bya amazenye ge emikaate éezo etatiílwémo ituumbyo, twaábuga omu bwáato bwi itaanga kuluga Filipi. Twaázeenda oluzeendo lwe ebilo bitaanu twaáhika Turoa, aho niho twaábugana na bazeenzi béetu. Tweékala aho ebilo musaanzu.

Paulo naamuzóola Eutiko omu muzihwa gwa Turoa

⁷ Echilo cha Halwaamukáaga olweébazo, tukakoba hamo, tubone kumenyula omukaate. Aho Paulo yaaba naabiteelána ebigaambo omu baantu ha kubakoonza koonza, yaázeendelela kugaamba kuhicha itúumbi, habwo kuba akaba ayina oluzeendo nyeéncha éemo.

⁸ Tukakoba omu chiseenge echoombekilwe olugulu ye éenzu. Omwo hakaba heena emuli nyíinzi.

* **20:2 20:2 Bugiriki:** Omu nsoonga eéndi éensi ya Bugiriki niyo Buyunani.

⁹ Aha ndoleelo ye echo chiseenge, akaba ayikeeleho omusígazi, izíina lyoómwe naayétwa Eutiko. Ogwo Eutiko yaátwaalilizibwa otúlo tulemiile bwóoli, habwo kuba Paulo akaba naazeendelela ha mwáanya mula kubiteélana aha kubakoonza koonza abaantu habwa Yeézu. Niho, Eutiko yaaba yaálemeelelwa no otúlo, yaákoongooka kuluga éenzu ya kásatu olugulu, yeéhekula ahaansi. Obuchilo abaantu baámwiímucha, baásaanga yaáfwiile.

¹⁰ Paulo náwe yaátuuka ahaansi. Yeénama hali ogwo musígazi, yaámubuúmbatila, yaábagaambila abo baantu aáti, “Mutatiina! Obulamíbwe achiinabwo!”

¹¹ Mala Paulo yaáhanama káandi no kusuba omu chiseenge cho olugulu, yaámenyula omukaate, yaálya hamo nábo. Yaázeendelela kusoomboola kuhicha omulucheelelélwa. Niho yaalugáho aho, yaázeenda.

¹² Abo baantu baámutwáala ogwo musígazi omúka, ali muzima, baásemelelwa bwooli omu miganya.

Oluzeendo lwo kuhika Mileto

¹³ Íichwe twaázeenda kuhanama omu bwáato bwi itaanga, twaámweebeembelela Paulo omu kuhika okwo Aso. Okwo niho twaákuundileene tuze kumuhíika weényini, kuba akaba yaálamwiile azeénde okwo Aso lwa amagulu.

¹⁴ Káyaabugeene neechwe okwo Aso, twaámuhíika omu bwáato, twaázeenda hamo twaáhika Mitilene.

¹⁵ Echilo echaakulaatiilého, twaátweeka itaanga twaázeenda, twaánogoza kweélekelelana ni iziinga lya Kiyo. Nyeéncha eémo twaáhika omu iziinga lya Samo, tweekala Trogilio. Echilo echaakulaatiilého, twaágoba Mileto.

¹⁶ Paulo akaba alamwiile tubuge tuhiingulizéyo Efeso, kuba akaba atakweenda ayililwéyo Asia. Akaba naayaanguha lúundi kaálaahicha, echilo cha Peentekoste chibone kumusaanga yaahikileyo okwo Yeruzaléemu.

Paulo naalaga abanyaampala be ekelezia yo okwo Efeso

¹⁷ Paulo káyaahikile Mileto, yaáyéta abanyaampala be ekelezia yo okwo Efeso beéze babugane náze.

¹⁸ Kábaahikile, yaábagaambila, “Íimwe nimumanya nka nikwo naátwiile neemwe obuchilo bwóona kulugiilila echilo cha mbele óobu naálibatiile aha Asia.

¹⁹ Nkaba niimmuheeleza Omukáma aha kweécheesha bwooli, aha maziga na aha bileengeso naábweéne habwe enteba za Abayahudi.

²⁰ Tiíndaselekile echigaambo choóna chóona echaabeele chiina omugaso omuli íimwe. Náho nkabeégesa ha bwélu no kuhika buli nzu.

²¹ Nkabaátulila Abayahudi hamo na Abayunani abamulámya Múungu nkokwo batamwe ebiheno byáabo no kumuhiindukila Múungu káandi bamwiikilize Omukáma wéetu Yeézu Kristu.

²² “Léeba óobu, Omwooyo Mutakatíifu naansiindíka nzeénde Yeruzaléemu. Tiínkumanya ebigaambo ebiliyo ebilaangwayo okwo.

²³ Niimmanya kwoónka Omwooyo Mutakatíifu naanhána omuli buli iboma nka nikwo okubohwa no okuzugumisibwa nibiindiindilila íinye.

²⁴ Náho tiínkubala obulami bwaanze kuba echiintu choóna chóona cho obukaani hali íinye. Niinyeénda kwoónka mbone kumala oluzeendo lwaanze lwo obuheéleza óobwo naáyanaankwiile kuluga ha Mukáma Yeézu, kwaátula Empola Nzima ze embabazi za Múungu.

²⁵ “Léeba óobu, niimmanya nka nikwo omuli íimwe mwéena áabo naábeele naáhikileho no kuboólekelela obukáma bwa Múungu, talibaho óogwo alibona káandi obuso bwaanze.

²⁶ Ha bwéecho, echilo echi cha leélo niimbaatulila nkokwo ínye niinyéla, tiinyina entaambala yoóna yóona aha bwe enságama yo omuuntu weéna wéena.†

²⁷ Kuba tiíndeganyile kuboólekeelela ímwe ensoonga yóona ya Múungu.

²⁸ “Mweékomye ímwe nyini, na muzeémanye embága yóona éezo Omwooyo Mutakatíifu yaábatilého ímwe kuba abaleebelezi báabo, mubóne kuzeémanya ekelezia ezo ya Múungu nka abalíisa. Ekelezia éezo aguzile aha nságama yoómwe weényini.

²⁹ Niimmanya nkokwo kaándiba naálugileho, abaantu nke emisegwe ye enduluhe balyaábeesáakamo omuli ímwe, na tibalileka kubahutaaza neemwe.

³⁰ No óobu kuluga omuli ímwe nyini, nibeemukamo abaantu abalaagaamba ebigaambo ebilikuchulika amazima, no kubakoonga abaheémba babone kubakulaatila boónyini.

³¹ Ha bwéecho, mwiikale méeso! Mwiizuke nkokwo aha myáaka isatu, nyemisana no omu chilo, tiíndalekileho kuhana buli oómo weenyu ha maziga.

³² “Óobu, naábahikiiliza omu ngalo za Múungu, na aha chigaambo che embabazi zoómwe. Echo chigaambo chiina obuhicha bwo kubagumya no kubaha obuhuunguzi ímwe hamo na abo bóona abakozilwe kuba abatakatíifu boómwe Múungu.

³³ “Ínye tiíndeégoongile eféeza, nali ezaháabu nali emyéenda yo omuuntu weéna wéena.

³⁴ Ímwe nyini nimumanya nkokwo nkaba niinkola emilimo ha mikóno yaanze, habwe ebyo kuuntúnga ínye na bazeenzi baanze.

³⁵ Ha buli chigaambo éecho nkozile, nkaboóleka nkokwo ni lwaampaka kukola emilimo aha bweeyomeleza tubone kubazuna abaantu abatéena magala. Na káandi, twiizuke ebigaambo byo Omukáma Yéezu éebyo weényini yaágaambile, ‘Okusohoza kwiina omugisa obusáago kuchila kwiinaankula.’”

³⁶ Paulo káyaamazile kugaamba ebyo, yaáteela ebizwi hamo na abo bóona, yaámusaba Múungu.

³⁷ Buli oómo yaáchula bwooli, baaba nibamubuumbaatila omu bicha no kumunyweégela.

³⁸ Echaaleételiile bazululukwe muno muno chikaba chili echigaambo éecho akagaamba nka nikwo, tibalimubona káandi obuso bwoómwe. Baámuseéndekeleza kuhicha baámuhicha aha bwáato obwo bwi itaanga.

21

Paulo naazeénda Yeruzalému

¹ Obuchilo kátwaabeele twaalageene na abo banyaampala ba Efeso, twaáhanama omuli obwo bwáato bwi itaanga, twaábuga itaanga límo kuhicha twaáhika omu iziinga lya Kosi. Kábwaachíile, twaábuga kuzeenda omu iziinga lya Rodo. Kuluga aho, twaábuga káandi twaáhika omuli Patara.

² Aho twaábugana no bwáato bwi itaanga obúundi obulikwaambuka kuza omu nsi ya Foonike. Bityo twaábuhanama, twaábuga hamo nábo.

³ Katwaaloliile obuhaanga bwi iziinga lya Kipro twaálihiinguliza olubazu lwo omukóno gwo obumoso, twaábuga kuzeenda omu nsi ya Siíría, twaátúuka omuli Tíilo. Kuba okwo niho obwáato bwéetu bwaakutuuchíze emigugu yaábwo.

⁴ Aho twaábaloondela no kubonana na abeekiliza, tweekala nábo ha bilo musaanzu. Abo baheémba bakaba nibamusaba Paulo ha Mwooyo Mutakatíifu nkokwo atahanáma kuzeenda Yeruzalému.

⁵ No óobu bityo, kagwaahwéele omwáanya gwéetu twaalugáho okwo no kuzeendelela no oluzeendo lwéetu. Abo baheémba bóona ba aho Tíilo, abakwaáta na

† 20:26 20:26 *Tiinyina entaambala yoóna yóona aha bwe enságama yo omuuntu weéna wéena:* Aháandi ni, ínye tiinyina ntaambala aha muuntu weéna wéena omuli ímwe óogwo ayaakubula.

bakázi báabo, na abáana báabo, baátuseendekela ahélu ye elyo iboma, baátuhicha aha chaambo. Aho twaátéela ebizwi, twaámusaba Múungu.

⁶ Kátwaalageene, twaáhanama omuli obwo bwáato bwi itaanga, nábo baásuba omúka.

⁷ Twaalugáho aho Tíilo, twaázeendelela no oluzeendo twaáhika omuzihwa gwa Tolemai. Aho twaáyaangalucha abeekiliza bazeenzi béetu, tweekala nábo echilo chimo.

⁸ Kábwaachíile, twaalugáho aho, twaázeenda kuhika omu muzihwa gwa Kaizáaria. Tweekala omu nzu ya Filipo. Weényini akaba ali Omukúmuuchi we Empola Nzima no oómo omuli abo bahwézi musaanzu abatoolizwe Yeruzaléemu.

⁹ Ogwo Filipo akaba ayina abahala bana, áabo bakaba bali aba biíkila, nábo bakaba nibasohozwa obubáasi.

¹⁰ Kátwaabeele tweekeele ebilo bíinzi aho Kaizáaria, yaátuuka omubáasi kuluga Yudea, iziina lyoómwe ni Agabo.

¹¹ Weényini yaatwiizáho, yaátwála omusipi gwa Paulo, yeekoma amagulu ne emikonóye, yaágaamba, “Omwooyo Mutakatíifu naagaamba aáti, ‘Bityo nyini nikwo Abayahudi ba Yeruzaléemu balaámukóma omuuntu owo omusipi ogu, nábo nibamuta omu mikono ya Abanyamahaánga.’”

¹² Mbwéenu kátwaahuliile tútyo, íchwe hamo na abo baantu ba aho Kaizáaria twaábaanza kumuneémbelela Paulo atahanáma kuzeenda Yeruzaléemu.

¹³ Náho yaátusubiza aáti, “Ha bwaáchi nimuchula no kuunyíta omuganya? Ínye ndi buligi ligi tikwo kubohwa kwoónka aho Yeruzaléemu, no óobu kwítwa habwi iziina lyo Omukáma Yézu.”

¹⁴ Kátwaaleebile nkokwo Paulo takwiikiliza kukoonzwa koonzwa, tweésiza omu kugaamba, “Leka engoonzi yo Omukáma niyo ekolwe.”

¹⁵ Obuchilo kábwaahweele, twaákomeelela, twaalugáho aho twaáhanama kuzeenda Yeruzaléemu.

¹⁶ Omuluzeendo, abaheémba abáandi ba Kaizáaria bakakulaatilana neechwe. Baátutwála omúka ya Mnasoni, omuuntu wa Kipro, omuheémba wa kala. Bakeenda twiikale náze ha woómwe.

Paulo naahika Yeruzaléemu

¹⁷ Kátwaahikile Yeruzaléemu, abeekiliza bazeenzi béetu ba aho batunyegeza ha manulilwa.

¹⁸ Nyeéncha eémo, Paulo yaázeenda hamo neetwe hali Yakobo. Abanyaampala bóona be ekelezia bakaba baliho.

¹⁹ Na káyaabeele yaábaangalukize, yaábasoomboolela ebigaambo byóona chimo chimo Múungu éebyo yaákozile omu mahaánga ha kulabila obuheéleza bwoómwe bwo kumugomookela Múungu.

²⁰ Kábaahuliile ebyo, baámukuza Múungu, baámugaambila Paulo báti, “Íwe omwiikiliza muzeenzi wéetu, nooléeba nkokwo ebihuumbi ne ebihuumbi omuli aba Abayahudi áabo baámwiikilize Yézu. Abo bóona beena echihika bwóoli kukuláatila ebilagilo bya Musa.

²¹ Bakagaambilwa nkokwo nooyegesa Abayahudi bóona abalikwiikala omu Banyamahaánga nkokwo batamukuláatila Musa. Káandi bakagaambilwa nkokwo íwe obalagila bataákusala amakóba ga abáana báabo, nali kukulaatila entúungwa ze Echiyahudi.

²² Mbwéenu, tukole chíha? Mazima nibahulila nka nikwo weézile Yeruzaléemu.

²³ Ha bwéecho, okole nko óokwo tulikukugaambila. Twiinábo abakwaáta bana aha, abatilého omulahi omu méeso ga Múungu.

²⁴ Muzeénde hamo, mweéyeze hamo nábo. Obalihilile babone kumwa emitwe yáabo. Ha kukola tútyo, buli muuntu naamanya nkokwo empola éezo baagaambíilwe ha bwaáwe ta amazima, náho íwe nyini noozeendelela kukwáata ebilagilo.

²⁵ Náho habwa Abanyamahaánga abalikwiikiliza Yeézu, tukabaándikila no kubaha obulamuzi bwéetu, nkokwo beelige ne enyama esohweezwe aha mazimu, batanywa obwáamba, kulya enyama ze ebituungaánwa ebihotweelwe, no obusaambani.”*

²⁶ Niho Paulo yaábatwáala abo abakwaáta bana, na nyeéncha eémo yeéyeze hamo nábo. Yaátaaha omu nzu ya Múungu, naalaánga echilo cho omuheleeluko ha kweézibwa kwáabo, echilo éecho balaasohozwa echitáambo habwa buli oómo wáabo.

Paulo naakwaatíwa omu nzu ya Múungu

²⁷ Ebilo musaanzu byo kweéyeze kábyeelilile kuhwa, Abayahudi abalugile Asia baámubona Paulo omu nzu ya Múungu. Baásunika abaantu bóona baámukwáata.

²⁸ Baátéela eyoombo no kugaamba, “Íimwe bakwáata ba Iziraeli! Mutuhwéele! Ogu omuuntu niwe alikweégesa abaantu bóona ba buli haantu ebitakukuúndilana na Abaiziraeli, ne ebilagilo bya Musa, ne éenzu ezi ya Múungu. No óobu obusáago, yaataashámo Abayunani omu nzu ya Múungu ezo no kugookela ahaantu aha ahatakatífu.”†

²⁹ Aba bakagaamba bátyo habwo kuba bakamubona Trofimo, óogwo ali omuli Efeso, ali hamo na Paulo áaho aha chikaali cha Yeruzaléemu. Bakateékuza nkokwo Paulo yaámutaasha Torofimo omu nzu ya Múungu.

³⁰ Echikaali chóona cha Yeruzaléemu cheezula omusaambo. Abaantu baákoba bwaangu bwaangu baámukwáata Paulo, baámukulula nibamusohozwa ahéelu ye éenzu ya Múungu, na ahonyini emilyaango ye éenzu ya Múungu yaáchíingwa.

³¹ Obuchilo abo baantu bakaba nibaloónda omuháanda gwo kumwíta, empola zamuhikáho mukúlu we embága ya abalwaanila ngoma be Echirúumi nkokwo omu chikaali chóona cha Yeruzaléemu chiizwiile omusaambo.

³² Ahonyini yaátwáala abalwaanila ngoma hamo na abeémeelelezi báabo, beéluka kuzeenda hali abo abaantu. Abo baantu kábaababwéene abo abalwaanila ngoma bali hamo no ogwo mukúlu wáabo, baáleka kumutéela Paulo.

³³ Ahonyini ogwo mukúlu wa abalwaanila ngoma yaábelilila, yaámukwáata Paulo, yaálagila nkokwo akomwe ne eminyololyo ebili. Yaábabúuza, “Ogu noóha? Yaákola chííha?”

³⁴ Abaantu omu mbága baábaanza kuteela eyoombo, omuli abo nibagaámba echi, abáandi bali omu kugaamba éecho. Ogwo mukúlu wa abalwaanila ngoma káyaalemilwe kumanya ha mazima ga ago ageésuululukiza ahaabwa akabuluungano ako, yaálagila nkokwo Paulo aleétwe omu olwaanabuga luháango lwe enkáambi ya abalwaanila ngoma.

³⁵ Obuchilo Paulo káyaahikile aha madaála go kutaahamo omu lugo olwo, abalwaanila ngoma bakamwiímucha ha kumuchuúngula kuluga omu buzilwa bwe chipípi cha baantu.

³⁶ Kuba echipípi chiháango cha baantu chikaba nichibakulaatila nichiamuka omu kugaamba, “Omusiingaálíche!”

Paulo naayehohóola omu méeso ga abaantu

* **21:25 21:25 Obusaambani:** Aháandi no, obusiiani nali obuseégu. † **21:28 21:28 Yaataashámo Abayunani omu nzu ya Múungu ezo no kugookela ahaantu aha ahatakatífu:** Omu nzu ya Múungu, hakaba heena olubúga lwa abakwaáta ba Abayahudi boónka bakekililizwa kuba áaho, káandi hakaba heena olubúga lwa abakázi Abayahudi. Abanyamahaánga bakaba beena olubúga lwaabo olwaabele luli ahéelu ye éenzu ya Múungu ne éebyo bibuga bya Abayahudi.

³⁷ Náwe Paulo káyaabeele yeélilila kutaahibwamo omu olwaanabuga lwáabo, yaámubúuza ogwo mukúlu wa abalwaanila ngoma, “Ngási niinkuundilwa nkugaambile echigaambo?” Náwe yaágaamba, “Ngási neewe noomanya Echiyunani?”

³⁸ Ngási ti íwe Omumiísiri ogwo omu bilo ebihingwiile akabaanzisa omusaambo no kubeébeembelela abési ebihumbi bina (4,000) omu nsi yo obwoóma?”

³⁹ Paulo yaámusubiza, “Ínye ndi Omuyahudi wo kuluga Tarso, omu chaalo cha Kilikia, omwaana nzaálwa wi iboma elitáli lyo kugaywa. Niinkweeseengeleza onkuúndile ngaámbe gaambe na baantu aba.”

⁴⁰ Mbwénu, ogwo mukúlu wa abalwaanila ngoma káyaabeele yaámukuúndiile, Paulo yaáyemeelela aha madaála, yaábalingulila omukóno abo baantu nkokwo beesize. Na kábaabeele beésilize che, niho yaáhooya nábo omu lulími lwe Echihebrania.

22

¹ Paulo yaábagaambila, “Ímwe badugu béetu na baatáata baanze, mukuhuliilize okweétoonganila kwaanze omu méeso géenyu!”

² Abo baantu kábaahuliile nkokwo Paulo naagaamba omu lulími lwáabo lwe Echihebrania, baáguma kwiikala beésiliize bwooli. Paulo yaázeendelela kubasoomboolela aha kugaamba,

³ “Ínye ndi Omuyahudi. Nkazaalilwa okwo Tarso, omu chaalo cha Kilikia. Náho nkalelelwa aha chikaali aha Yeruzaléemu. Nkeégeswa aha buteéka na Gamalieli ebilagilo byóona éebyo twaáleekiilwe na baguúku béetu. Nkazila echihika bwooli kumuheéleza Múungu, nkeemwe nyini mwéena óokwo muli leélo ezi.

⁴ Nkabaágalaza bwooli abaantu abaakulaatiile Omuháanda* ogu kuhicha no óobu kubéeta. Nkaba niimbakwaáta abakwaáta na abakázi no kubanaga omu ibóhelo.

⁵ Káandi no óobu omugabe omukúlu hamo ni Itégekelo lya abanyaampala bóona† ni baalubona baanze nkokwo aga na aga amazima. Na abo nyini nibo baampeele olwaandiko lwo kubatwaálila Abayahudi bazeenzi béetu abali omu muzihwa gwa Damaásiko. Naázeenda okwo mbone kubakwáata abo abeekiliza ba Kristu bo okwo, no kubaléeta embóhe abo aha Yeruzaléemu, babone kwaágalazwa.

⁶ “Obuchilo nkaba ndi omu luzeendo, omu káanya nke esáaha mukáaga zíti zo omu iháangwe, neélilila kuhika Damaásiko. Ahonyini omwaanga gwaámweeka bwooli kuluga olugulu gwaámweekela hóona.

⁷ Náagwa ahaansi, naáhulila iláka niliingaambila, ‘Sauli, Sauli! Ha bwaáchi noonnyagalaza?’

⁸ Aho naábúuza, ‘Íwe Mukáma, íwe oli oóha?’ Yaánsuibiza, ‘Ínye ndi Yeézu Omunyanazaréeti, ogu íwe olikuunyágalaza.’

⁹ Abo abaabeele bali hamo neenye bakabona echeengéezi, náho tibalalihuliile iláka lyo óogwo akagaamba gaamba neenye.

¹⁰ Naámubúuza, ‘Íwe Mukáma, nkole chííha?’ Yaánsuibiza, ‘Yimeelela! Otáahemo omu muzihwa gwa Damaásiko, no omwo niho olaagaambilwa habwa byóona éebyo olagiilwe obikole.’

¹¹ Aho nkaba ntakuhicha kuhweeza habwo kumweeka kwo omwaanga‡ ogwo, ha bwéecho abo bazeenzi baanze baánkwáata emikono, baányebeembelela, na bityo naáhika Damaásiko.

* **22:4 22:4 Omuháanda:** Izína Omuháanda nilimanyisa embága ya abaheémba ba Yeézu hamo no obulami obulikwoóleka ebizima na amazima omu kukwaátana na Yeézu Kristu. † **22:5 22:5 Itégekelo lya abanyaampala bóona:** Habwo obusoomboosi bwooli, osome echigaambo cha Itégekelo lya Balusiingo ba Abayahudi omu Obusoomboosi habwa Amagaambo Agagumile. ‡ **22:11 22:11 Omwaanga:** Aháandi nibagaamba ne echeengéezi.

¹² “Aho hakaba haliho omuuntu oómo, izíina lyoómwe naayétwa Anania. Ogwo Anania akaba amugomookela Múungu omu kukulaatila ebilangilo bya Musa. Káandi akaba naakuzwa na Abayahudi bóona bo okwo.

¹³ Weényini akaanyizaho, yaáyemeelela héehi neenye, yaángaambila, ‘íiwe mwiikiliza muzeenzi wéetu Sauli, bona kuhwéeza káandi!’ Akaziingo ako nyini naámuhwéeza.

¹⁴ “Yaángaambila, ‘Múungu wa besíchwe akakutóza íiwe. Akakola aátyo obóne kusoombookelwa engoonzi zoómwe, no kumubona Ogwo Omugololoke, no kulihulila iláka lilikuluga omu kanwa ka weényini,

¹⁵ habwo kuba noóba lubona woómwe. Olyaágaambila abaantu bóona empola éezo obweéne no kuhulila.

¹⁶ Mbweenu, hali chiiha nooyililwa? Yemeelela! Obatizwe, oyoze ne ebiheno byaawe, omu kwéeta izíina lyoómwe.’

¹⁷ “Mala, kánabeele naásubile Yeruzaléemu, obuchilo naábeele niinsaba omu nzu ya Múungu, nkatwaalilizibwa omu meezaho.

¹⁸ Naámubona Omukáma Yeézu naangaambila, ‘Lahúka bwaangu! Olugemo omuli Yeruzaléemu habwo kuba tibakubwiikiliza obuumbona bwaawe ha bwaánze.’

¹⁹ Naámusubiza, ‘Mukáma, boónyini nibamanya nka nikwo naázeenzile buli isomelo lya Abayahudi mbone kubasiíndika omu ibóhelo no kubatéela abo abalikukwiikiliza.

²⁰ Káandi obuchilo obwáamba bwa lubona waawe Stefano bwaáseésilwe, íinye nyini nkaba nnyimeeliile ha lubazu, niinyikilizana ne echikolwa echo no kubyeémanya ebizwáalo bya abaamwiísile.’

²¹ Náho Omukáma yaánsuibiza, ‘Ozeénde, habwo kuba niinkusiindika hala aha Banyamahaánga.’ ”

Paulo naayemanyisa nkokwo náwe no Omurúumi

²² Echo chipípi cha abaantu bakaba nibamuhuliiliza kuhicha káyaagaambile echigaambo echo, niho baáhámuka ha malaka gáabo no kuteela eyoombo nibagaamba, “Mumwiíhe lugulu! Omu nsi ezi, takugasa alame!”

²³ Abo baantu baaba nibatéela eyoombo, nibazuúla no kuhuunga ebizwáalo byáabo no kusaamula enkuungu bwíile. §

²⁴ Niho ogwo mukúlu wa abalwaanila ngoma yaábalagila abalwaanila ngoma boómwe nka nikwo bamutaashemo Paulo omu olwaanabuga luháango lwe enkáambi yáabo. Káandi yaábagaambila bamukaguze Paulo omu kumutéela ensáanzu, abone kumanya na ha bwaáchi echaáleetelela abo baantu bamuteélele eyoombo.

²⁵ Kábaamazile kumukona ne enkóba, Paulo yaámubúuza omwiímeelelezi oómo wa abalwaanila ngoma ayemeeliile héehi omu kugaamba, “Ngási ti muzilo kumutéela Omurúumi, achali atakachwaaziikilwe?”

²⁶ Ogwo mwiímeelelezi wa abalwaanila ngoma káyaahuliile ebyo, yaázeenda hali mukúlu wáabo, yaámubúuza, “Nooyeénda kukola chiiha? Ha kuba ogu muuntu no Omurúumi.”

²⁷ Ogwo mukúlu wáabo yaamwiizáho Paulo, yaámubúuza, “Ongaambile, íiwe oli Omurúumi?” Paulo yaámusubiza, “Éego, mazima nikwo.”

²⁸ Ogwo mukúlu yaámugaambila, “Íinye Oburúumi bwaanze nkabubonesa ha kuliha empilya nyínzi.” Paulo yaámusubiza, “Íinye ndi Omurúumi wo obuteéka.”

²⁹ Ahonyini abo balwaanila ngoma abaabeele bali bweémi kumubuúliliza Paulo baalugáho baámuleka. Ogwo mukúlu wáabo náwe yaátína káyaamanyile nka nikwo Paulo no Omurúumi, habwo kuba akamukoma.

Paulo omu Itégekelo lya Balusiingo bóona ba Abayahudi

§ 22:23 22:23 Nibazuúla no kuhuunga ebizwáalo byáabo no kusaamula enkuungu bwíile: Abaantu bakakola bátyo nibooleka nka nikwo baátamiswa ne ebigaambo byoómwe Paulo.

³⁰ Nyeéncha eémo, ogwo lusíingo yaáyeenda kumanya buli éecho chaaletelela Paulo kulégelelwa na abo Bayahudi. Ha bwéecho yaámulekulila Paulo, yaálagila abakúlu ba abagabe hamo ni Itégekelo lya Balusiingo bóona bakobe hamo. Kahaabaliile yaámuléeta aheéfo Paulo, yaámwiimeleza omu meeso gáabo.

23

¹ Aho Paulo yaábakomela améeso abo abi Itégekelo lya Balusiingo ba Abayahudi, yaábagaambila, “Ímwe Abayahudi bazeenzi baanze, ínye mbele niintuúla no omuganya gulikwéela ogutakuundegelela buchiile, kuhicha echilo cha leélo niintuúla kuzima omu méeso ga Múungu.”

² Omugabe omukúlu Anania, káyaahuliile aátyo, ahonyini yaábalagila abeémeeliile héehi na Paulo nka nikwo bamutéele oluhi aha munwa.

³ Niho Paulo yaámugaambila ogwo Anania aáti, “Neewe Múungu naakuteéla, íwe, olusíika olusiigilwe eswaakala!” Íwe nooyikala aha obóne kuunchwaáziika aha kwiingana ne ebilangilo, na kunu íwe nyini tokubihikiiliza ebilangilo aha kugaamba nka nikwo nteélwe oluhi!”

⁴ Aho abaantu abeémeeliile omu mpelo baámugaambila, “Mbési, noohichaho oóta kumuzuma omugabe omukúlu?”

⁵ Paulo yaábasubiza, “Ímwe bazeenzi baanze, tinaásoombookelwa nka nikwo niwe omugabe omukúlu. Kuba chaandikilwe nka nikwo, ‘Otaákuba noogaamba kubi ha omutégeki wényu.’”

⁶ Aho omuli abo balusiingo, Paulo akasoombookelwa nka nikwo heenamo Abasadukayo, na Abafarisayo. Ha bwéecho yaáhamuka ahi iláka omu Itégekelo omwo ha kugaamba, “Ímwe bazeenzi baanze, ínye ndi Omufarisayo, omwaana wa Abafarisayo. Niinchwaaziikwa habwo kuba niintegeza nka nikwo abáfwiile balaázooka.”

⁷ Paulo káyaamazile kugaamba ebyo, haaba emyeéhakaniso omuli abo Abafarisayo na Abasadukayo, ni Itégekelo lyóona baásaambaala omu kuzogootana.

⁸ Aha nsoonga, Abasadukayo bateekuza nka nikwo tiheenaho kuzooka kwa abáfwiile, bamaléeka tibaliho, na nka nikwo amazimu tigaliho. Náho Abafarisayo boónyini nibakuúnda nka nikwo ago góona galiho.

⁹ Aho omuli abo bakúlu haaba omusuniko bwooli. Omuli abo beégesa be ebilangilo be edíini za Abafarisayo, beemelela, baáhakana nibagaamba, “Tihaliho obuzilwa bwoóna bwóona óobwo twaábona aha muuntu ugu. Hamo lúundi omwooyo nali maléeka yaágaamba náwe!”

¹⁰ Abo bakúlu ba Abayahudi baáhakana bwooli, niho ogwo omukúlu wa abalwaanila ngoma yaátúina nka nikwo bakaámulaansamula Paulo ebinogoka nogoka. Bityo yaábagaambila abo balwaanila ngoma boómwe nka nikwo batáahemo omugati yáabo Abayahudi lwa amáani, babone kumuchuúngula Paulo, bamutwáale omu olwaanabuga lwe enkáambi yáabo.

¹¹ Omu nsiimbaazi ye echilo echo, Omukáma yaáyemeelela omu mpelo yo mwa Paulo, yaámugaambila, “Gumya omuganya! Nka nikwo waányatula aha Yeruzaléemu, bityo nikwo olikuhatikwa oótyo nyini onsínze okwo omu chikaali cha Rúumi.”

Obuhanuuzi bwo kumwíta Paulo

* **23:3 23:3 Olusíika olusiigilwe eswaakala:** Uluguta nko óolu nilubonwa ahéelu lusemiile mále lugazi náho omugati luzuunzile tilwiina chizima na tilugasa kaantu. Ensoonga ya Paulo omu kugaamba aátyo ni nkokwo, omugabe ogwo ayekola kuba omulamuzi owa amazima óogwo alikweékomya kuzima ebilangilo, náho ebikolwa byoómwe bichulikile obutazeendana ne ebilangilo ebyo. **23:5 23:5** Osome Okuluga 22:28.

¹² Kábwaachíile enchaákala, abo Bayahudi baázila obuhanuuzi bubi habwa weényini Paulo. Baázila endagano nka nikwo tibakulya, nali okunywa, kuhicha babe baámwiísile Paulo.

¹³ Abo abakozile obwo buhanuúzi bakaba bali abaantu kusáagaho makúmi aána.

¹⁴ Baázeenda aha bakúlu ba abagabe ba Múungu na ha banyaampala ba Abayahudi, baábagaambila, “Twaálahila kuba ne echisiibo cho obutalya choóna chóona kuhicha twaámwiíta Paulo.

¹⁵ Ha bwéecho óobu, ímwe hamo ni Itégekelo lya Balusiingo mumusabe omukúlu wa abalwaanila ngoma amuléete Paulo ahaansi hali ímwe. Mweékole nka nikwo nimweénda kusoombookelwa kuzima ebigaambo éebyo alikuchwaáziikilwa, neechwe tuli buligi ligi kumwiíta atakahikile aha.”

¹⁶ Obwo buhanuúzi bubi bwa Abayahudi abo, kási omwíhwa wa Paulo ali omwaana wa munyáanya aba yaábuhulila! Bityo yaázeenda omuli olwo lwaanzabuga luháango lwa abalwaanila ngoma, yaámumanyisa Paulo.

¹⁷ Aho Paulo yaámweeta omwiímeelelezi oómo wa abalwaanila ngoma, yaámugaambila, “Otwaále ogu musígazi aha mukúlu, habwo kuba ayina echigaambo éecho alaámugaambila.”

¹⁸ Ha bwéecho ogwo mwiímeelelezi yaámutwáala ogwo musígazi aha mukúlu, yaámugaambila, “Ogwo mbóhe Paulo yaányeta. Yaánsaba nka nikwo nkuleétele ogu musígazi, íngu ayina echigaambo cho kukugaambila.”

¹⁹ Ogwo mukúlu yaámukola omusígazi ogwo aha mukóno, yaámutwáala aha bweeseléke, yaámubúza, “Nooyeénda kuúngaambila chííha?”

²⁰ Ogwo musígazi yaámusubiza, “Abayahudi baákozile obuhanuuzi nka nikwo bakusabe obaleétele Paulo nyeéncha omu méeso gi Itégekelo lya Balusiingo báabo. Nibeekola nka nikwo nibeénda kusoombookelwa kuzima amagaambo áago alikuchwaáziikwa.

²¹ Náho otaákukoonzwa koonzwa, habwo kuba heena Abayahudi kusaágiliza makúmi aána bali bweémi kumubaandila Paulo omu muháanda. Baálahila kuhicha kufwa kwoómwe nka nikwo tibakulya, nali kunywa, kábalaaba batakamwiísile Paulo. Óobu nibeloónza, baliindiliile kwoónka obakuúndile.”

²² Aho omukúlu ogwo yaámugaambila omusígazi ogwo omu kugaamba, “Otamugaambila omuuntu weéna wéena nka nikwo waámmanyisa ezi mpola!” Niho yaámukuúndila azeénde.

Paulo naatwaálwa aha mwaanaángwa Feliki

²³ Kahaabaliile ogwo mukúlu yaáyéta abeémeelelezi bábili ba abalwaanila ngoma abali ahaansi yoómwe, yaábagaambila, “Muloónze abalwaanila ngoma magana ábili abalaazeénda lwa amagulu, hamo na abáandi makúmi musaanzu abalaazeénda aha faláasi, na abáandi magana ábili abalaazeénda beemukize amachúmu. Abo bóona babe bweémi kulugáho aha esáaha isatu zo omu chilo, abo kuzeenda omu muzihwa gwa Kaizáaria.

²⁴ Paulo náwe ahaábwe efaláasi zo kuhanama, abone kuhika kuzima owo omwaanaángwa Feliki.”

²⁵ Ogwo mukúlu wa abalwaanila ngoma yaáyaandika olwaandiko olulikugaamba luti,

²⁶ “Íwe owi isima, omwaanaángwa Feliki, ínye Klaudio Lisia niinkwaangalucha.

²⁷ Ogu muuntu akakwáatwa na Abayahudi, nibeénda bamwíte. Náho ínye nkeeza na abalwaanila ngoma baanze, naámuchuúngula. Nkaba naágaambiilwe nka nikwo weényini no Omurúumi.

²⁸ Nkeenda kumanya ensoonga éezo Abayahudi bakaba nibamulégelela, ha bwéecho naámutwáala omu méeso gi Itégekelo lya Balusiingo báabo.

²⁹ Naámanya nka nikwo nibamulégelela aha mabúuzo áago gali habwe ebilagilo byáabo. Náho ahali ago gi yaálégelelwa nágo, tihaliho echigaambo choóna chóona éecho echaakuleeteliile ayitwe, nali kubohwa.

³⁰ Náho kánaamanyisizwe empola nka nikwo heena obuhanuuzi bubi habwa weényini, naámusiíndika okwo hali íiwe. Káandi nkabalagila abo abalegelezi boómwe nka nikwo okwo niho beéze bamulégelele omu méeso gaawe.”

³¹ Ha bwéecho abo balwaanila ngoma baámutwáala Paulo nka nikwo baalagiilwe, baámutwáala omu chilo omwo nyini baámuhicha omu muzihwa gwa Antipatri.

³² Kábwaachíle, abo balwaanila ngoma abaazeenzile lwa amagulu baásuba omu lwaanzabuga lwáabo oluháango, baábaleka bazeenzi báabo abaazeenzile lwe efaláasi bazeénde hamo na Paulo.

³³ Obuchilo abo baáhika okwo omu muzihwa gwa Kaizáaria, no kumuhikiiliza omu mikono yo omwaanaángwa olwo lwaandiko, baáhikiiliza náwe Paulo hali weényini.

³⁴ Omwaanaángwa káyaamazile kusoma olwo lwaandiko, yaábabúza, “Ogu muuntu no wa nsi chi?” Obuchilo yaasoomboóliilwe nka nikwo Paulo no owa Kilikia,

³⁵ yaámugaambila, “Amagaambo gaawe, niingahuliiliza obuchilo abalegelezi baawe kábaleéza.” Aho ogwo mwaanaángwa yaálagila nka nikwo Paulo bamweemanye omu chikaali cho obutégeki bwa Herode.

24

Paulo naalegelelwa omu méeso go omwaanaángwa Feliki

¹ Kábyaabeele byaáhiíngwiile ebilo bitaanu, omugabe omukúlu Anania yaátuuka aho omu muzihwa gwa Kaizáaria. Akahika hamo na abanyaampala báche ba Bayahudi, no omutoóngani oómo, izína lyoómwe ni Tertulo. Abo bóona baámumanyisa omwaanaángwa Feliki amagaambo áago bakaba nibamulégelela Paulo.

² Paulo káyayesilwe ataahemo omugati, Tertulo yaábaanza kumulégelela naagaamba, “Owi isima Feliki, ha bwaáwe nitubona obuhóolo bwíinzi omu nsi yaawe, na ha bwiímeelelezi bwaawe amagaambo mábi nigasemezibwa kusáaga habwi ihaánga eli.

³ Mbwéenu nitugenaánkula amagaambo aga góona hali buli muháanda na buli hóona, ha kusiima bwooli.

⁴ Náho ntaákwiiza kukutamisa bwooli, nitukusaba otweégumisilize kutuhuliiliza amagaambo máche ha bufula bwaawe.

⁵ “Twaámubona omuuntu ogu no omuzaaza, omutaándiki wo omusaambo omu Bayahudi bóona omu nsi, káandi no mweébeembezi we embága ya ababisa elikwéetwa Abanazaréeti abatakukuúndilana ne edíini yéetu.

⁶ Káandi akaleengesa okulofola éenzu ya Múungu, ahonyini twaámukwáata. [Twaáyeenda kumuchwaáziika aha kwiingana ne ebilagilo byéetu.

⁷ Náho ogwo mukúlu wa abalwaanila ngoma Lisia yaáhika yaámutwáala lwa amáani kuluga omu ngalo zéetu,

⁸ yaálagila nka nikwo abalegelezi boómwe bahike omu méeso gaawe.] Obuchilo íiwe nyini olaamucheéengelela, niho olaamanya amazima ge ebi bigaambo byóona éebyo twaámulegelela hali íiwe.”

⁹ Ago magaambo go mwa Tertulo, Abayahudi baákuundilana nágo nka nikwo na aga amazima.

Paulo naayehohóola omu méeso go omwaanaángwa Feliki

¹⁰ Aho omwaanaángwa yaámuliíngulila Paulo nka nikwo náwe agaámbe. Bityo náwe yaábaanza kugaamba, “Íinye niimmanya nka nikwo íiwe olabeele omulamuzi we éensi ezi ha mwáanya gwe emyáaka míinzi. Bityo íinye naánulilwa kweétoonganila omu méeso gaawe.

¹¹ Íiwe nyini waakaáhihikize kweécomeenteleza kuzima nka nikwo tibikahiíngwiile kusáaga ebilo ikúmi na bibili kulugiilila obuchilo naáhanamile kuzeenda Yerusaléemu kumulámya okwo Múungu.

¹² Aba abalikuundegelela tibalaánsaangile ndi omu kuhakana na abaantu, nali kuleételela abaantu bazile omusaambo, gube omwo omu nzu ya Múungu, nali omu masomelo gáabo, nali ahaantu aháandi omu iboma.

¹³ Káandi aga amagaambo áago balikuúndegelela, tibakuhicha kumanyisa nka nikwo na aga amazima.

¹⁴ “Aga ndikwiígaamba omu méeso gaawe, niimmulámya Múungu wa besiichwe enkúlu, no kumuheéleza aha kulabila Omuháanda,* óogwo abaantu aba nibagaámbe ne embága ya ababisa be edíini yéetu. Hamo na ago, niinyikiliza amagaambo góona agalikuzeendana ne ebilangilo bya Musa, na agaayaandikilwe omu bitabu bya ababási.

¹⁵ Neenye niimmutégeza Múungu, nka abaantu abo okwo nábo balikumutégeza, nkokwo Múungu alaázoola abáfwiile bóona, abagololoke, hamo na ababisa.

¹⁶ Ha bwéecho, Niinyeyomeleza obucha no obuchiile kutúula no omuganya gulikwéela ogwo ogutakuundegelela omu méeso ga Múungu, nali omu méeso ga abaantu ebilo byóona.

¹⁷ “Mbwéenu kánabeele naámazile emyáaka mínzi ntaliho Yerusaléemu, nkasuba mbone kubaleétela abaantu baanze echo kubagasa habwa abahabi no kusohoza ebigabo hali Múungu.

¹⁸ Obuchilo aba baantu abaansaangile niinkola ago omu nzu ya Múungu, nkaba naáyelizwe. Káandi tiíndaziilemo omwo hamo ne embága ya abaantu, nali kukola omusaambo omwo. Náho omwo omu nzu ya Múungu bakaba balimo Abayahudi abáandi abaalugile Asia.

¹⁹ Abo, nibo bakaba bahikiílwé kuundegelela hali íiwe, kábaakubeele beena echigaambo choóna chóona ha bwaánze.

²⁰ Nali aba abaliho aha, багаámbe ebiheno byóona éebyo baabweene hali íinye obuchilo naáyemeeliile omu Itégekelo lya Balusiingo ba Bayahudi.

²¹ Bagaámbe byóona, náho kwoónka obuchilo niindaáya ahi iláka liháango omu méeso gáabo omu kugaamba, ‘íinye niinchwaaziíkwa omu méeso géenye leélo habwo kuba niintegeza nka nikwo abáfwiile balaázooka.’”

²² Feliki akasoombookelwa kuzima empola yo Omuháanda. Bityo yaáyeemeeleza ha mwáanya itégekelo elyo, naabagaambila abo abalegelezi ba Paulo aáti, “Niindamula omuchwaáziiko habwe entoóngana yáanyu obuchilo ogwo omukúlu wa abalwaanila ngoma Lisia kaáleéza aha.”

²³ Aho Feliki yaámugaambila omwiímeelelezi wa abalwaanila ngoma aáti, “Omweékomye Paulo, náho káandi oóbe noomuha omwáanya gwo okweéyagaalula. Abanywáani boómwe babe nibakuundilwa kumuhweela cho kumugasa weényini.”

Paulo omu méeso go omwaanaángwa Feliki na Drusila

²⁴ Obuchilo byaáhiíngwiile ebilo bíche, ogwo Feliki yéeza hamo na mukázi woómwe Drusila, omuhalakazi wa Abayahudi. Aho yaámweetela Paulo, yaámuhuliliza naahoóyelela habwe empola zo okwiikiliza omu kweékwaatanisa na Kristu Yeézu.

²⁵ Yaázeendelela kubiteélana ha kubakoonza koonza habwe empola ze entúungwa nzima omu méeso ga Múungu, okutúula kuzima kwo kwiibalilila, na nka nikwo Múungu alibachwaaziíka abaantu. Obuchilo Feliki káyaahuliile ebyo, yaátína.

* **24:14 24:14 Omuháanda:** Izína Omuháanda nilimanyisa embága ya abaheémbe ba Yeézu hamo no obulami obulikwoóleka ebizima na amazima omu kukwaátana na Yeézu Kristu.

Yaámusubiza Paulo omu kugaamba aáti, “Óobu wakaáhicha kuzeenda. Niinkweéta káandi kiindaabonesa omwáanya.”

²⁶ Feliki akaba naatégeza nka nikwo Paulo amuhe empilya. Bityo entúlo nyínzi yaázeendelela kumwéeta Paulo, abone kuhooya náze.

²⁷ Káhabeele yaáhiingwiile emyáaka ibili, Porkio Festo yaátwáala omwáanya gwo mwa Feliki. Náwe Feliki akaba ayeenda kweéseengeleza aha Bayahudi, bityo yaámuleka Paulo omwo omu ibóhelo.

25

Paulo omu méeso go omwaanaángwa Festo

¹ Ebilo bísatu kábyaahwéele bya Festo kuhika Kaizáaria kutwáala obutégeki bwoómwe obusha, yaáhanama kuzeenda Yeruzaléemu.

² Obuchilo akaba ali okwo, abakúlu ba abagabe ba Múungu, na bakúlu abáandi ba Abayahudi beeza okwo áaho ali, baámumanyisa ebilégelelo éebyo bakaba nibamulégelela Paulo. Baámusaba bwooli

³ nka nikwo abazilile embabazi, amugalule Paulo aho Yeruzaléemu, habwo kuba baákozile obuhanuuzi bwo kumwíta Paulo omu muháanda.

⁴ Festo yaábasubiza, “Paulo nibamweekomya okwo Kaizáaria, neenye nyini ndi héehi kusubayo okwo zuba zuba kwoónka.

⁵ Ha bwéecho, abatégeki báanyu bakulaátilane hamo neenye tugolomokeyo okwo, bazeénde kumulégelela kahalaaba haliho echigaambo chibi habwo omuuntu ugu.”

⁶ Festo yaámala ebilo ebíindi munáana, nali ikúmi, ali hamo na abo baantu, yaásuba aho Kaizáaria. Obuchilo kábwaachíile, yeékala aha chitébe cho kuchwaáziikila ebilagilo, yaálagila nka nikwo Paulo aleétwe.

⁷ Obuchilo Paulo yaáhikile aho, yaábasaanga Abayahudi abaatuukile aho kuluga Yeruzaléemu. Abo Bayahudi baámuzoongoloka, baábaanza kumulégelela aha mábi méenzi agalemiile. Náho baálemwa kusoombola butúnu nka nikwo ebilegelelo ebyo bikaba bili ebya amazima.

⁸ Aho Paulo náwe yaábaanza kweéhohoola omu kugaamba, “Tiheenaho echilagilo cha Abayahudi éecho ínye naáhena, nali tinaáhena habwe éenzu ya Múungu, nali habwa Kaizáari.”

⁹ Festo omu kweenda kweéseengeleza aha Bayahudi, yaámubúuza Paulo naagaamba aáti, “Ngási waakaákuúnzile kuzeenda Yeruzaléemu, okwo niho ochwaaziikilwe omu méeso gaanze aha kulégelela oku?”

¹⁰ Paulo yaámusubiza, “Nnyimeeliile omu méeso ga abalamuzi be ebilagilo abatiilwého na Kaizáari, na niho aha nyini áaho nhikiíliilwe kuchwaáziikilwa omu bilagilo. Tihaliho obubi óobwo naáhena aha Bayahudi, nka nikwo íwe nyini óokwo olikumanya.

¹¹ Mbwéenu kábilaaba naakubeele ne echigaambo éecho echaakuleeteliile nnyitwe, tinakwaangile kwítwa. Náho, kábilaaba ebigaambo éebyo Abayahudi bi balikuúndegelela ti bya amazima, taliho óogwo ayaakuhicha kuunkwaása omu ngalo záabo! Ínye niindamula okufululwa kwe ebilegelelo byaanze bize kuchwaáziikilwa na Kaizáari!”*

¹² Mbwéenu Festo yeéhanuuzi na abanyaampala bi itégekelo lyoómwe, niho yaámusubiza Paulo omu kugaamba aáti, “Waásaba nka nikwo omuchwaáziiko gwaawe guzilwe na Kaizáari. Bityo nikwo olaáchwaaziikwa!”

* **25:11 25:11 Ínye niindamula okufululwa kwe ebilegelelo byaanze bize kuchwaáziikilwa na Kaizáari:** Ensoonga, buli ayaabeele ali Omurúumi, akaba ayina okwiikilizibwa kwo kusaba omuchwaáziiko gwoómwe gukolelwe óokwo Rúumi, omu méeso ga Kaizáari. Kaizáari ni izína lyo omutwáale bwo omukáma mukúlu wa Abarúumi.

*Omwaanaángwa Festo naasába obuhanuuzi
aha mukáma Agripa*

¹³ Obuchilo byaáhiíngwiile ebilo bíche, omukáma Agripa† hamo na Bernike beeza aho Kaizáaria, babone kumuzilila isima Festo.

¹⁴ Abo baámala aho ebilo bíinzi. Omu bilo ebyo Festo yaámumanyisa ogwo mukáma empola za Paulo naamugaámbila, “Aha heena omuuntu oómo óogwo Feliki akamusiga achiingiilwe omu ibóhelo.

¹⁵ Obuchilo naáziile Yeruzaléemu, abakúlu ba abagabe ba Múungu hamo na abanyaampala ba Abayahudi, baámulegelela ogwo Paulo, nibaansaba nka nikwo mmuchwaaziike.

¹⁶ “Naábasubiza nka nikwo íichwe Abarúumi tikazeendele kéetu kumuchwaáziika omuuntu, obuchilo atákeéhohweele omu méeso ga abalegelezi boómwe.

¹⁷ Bityo kánasubile aha hamo na abo abalegelezi bo mwa Paulo, tiindeéliilwe. Nyeéncha éemo, neekala aha chitébe chaanze cho okulamula ebilagilo, naáyetesa omukobo no kulagila nka nikwo Paulo aleétwe.

¹⁸ Kábamuleésile, abo abalegelezi boómwe beemelela, baábaanza kumulégelela. Náho amagaambo áago baamulegeliile tugalabeele gali mábi bwooli, nka nikwo naátegiize.

¹⁹ Náho bakaba nibahakana na weényini habwa amabúuzo ge edíini yáabo kwoónka, na habwo omuuntu oómo ayaafwíile, izína lyoómwe ni Yeézu, ogwo Paulo akaba naagaamba nka nikwo no omulame.

²⁰ Amagaambo nka ago, tiíndabeele no obuteéka bwa nka nikwo naakugakagwiíze kuzima, ha bwéecho Naámubúuza Paulo kaálaaba Naayikiliza kuzeenda Yeruzaléemu, abone kuchwaáziikilwa okwo habwa amagaambo aga.

²¹ Náho Paulo yaásaba nka nikwo bamweemanye kuhicha obuchilo óobwo omuchwaáziiko gwoómwe gulamulilwe ahali Kaizáari. Ha bwéecho naákuunda nka nikwo bamweemanye kuhicha mbone kumutwáala ahali Kaizáari.”

²² Aho Agripa yaámugaambila Festo, “Naakaáyeenzile kumuhuliiliza omuuntu ogu íinye nyini.” Festo yaámusubiza, “Olaamuhuliiliza nyeéncha.”

Paulo omu méeso go omukáma Agripa

²³ Kábwaachíile, Agripa hamo no óogwo Bernike beeza aha chikumuko chiháango. Baataahamo omu ikobezo li itégekelo, nibakulaatilwa na abakúlu ba abalwaanila ngoma, na abaséeza abakúlu abáandi abo omu iboma. Festo yaálagila nka nikwo Paulo aleétwe.

²⁴ Aho Festo yaágaamba aáti, “Íiwe Mukáma Agripa, neemwe mwéena áabo tuli hamo aha, ogu muuntu óogwo mulikuleeba, Abayahudi bóona bakaankuúnganila okwo Yeruzaléemu na aha bátyo nyini. Nibateéla eyoombo omu kuhamuka nka nikwo tichikwiíle azeendelele kulama.

²⁵ Íinye nyini tiíndabweene nka nikwo yaákola choóna chóona éecho echilikumugasa ayitwe. Náho habwo kuba akalamula nka nikwo omuchwaáziiko gwoómwe gufululwe guze kulamulilwa okwo aha mukáma wéetu, neenye naálamula kumusiíndikayo okwo omu muzihwa gwa Rúumi.

²⁶ Nóobu bityo, tiinyina echigaambo cha mazima habwa weényini éecho naakumwaandikiíle ogwo Mukáma wéetu mukúlu. Niyo ensoonga naámuléeta aha omu méeso géenye mwéena, na muno muno omu méeso gaawe íiwe omukáma

† 25:13 25:13 **Omukáma Agripa:** Aha muchafwa ogu, omukáma Agripa no omukáma Herode Agripa wa Kábili ayaatégekile echinogóka che éensi ya Palestina. Akaba ali enzaalwa yo omukáma Herode Agripa wa Mbele alikugaambwa omu chitabu che Amakúlu ge Entumwa. Aba bakaba bali enzaalwa za Herode Mukúlu alikugaambwa omu chitabu cha Luka na Matayo. Osome Amakúlu ge Entumwa 12:1; Luka 1:5; Matayo 2:1-22.

Agripa, kuba obuchilo tulaamala kumubúuza niho ndaaba ne echigaambo cho kwaandika habwa weényini.

²⁷ Kuba niindéeba ti chigaambo che ensoonga nzima kusiindika embóhe atéena empola yoóna yóona yo kumanyisa áago alikulegelelwa.”

26

Paulo naayehohóola omu méeso ga Agripa

¹ Agripa yaámugaambila Paulo nka nikwo waákuundilwa kweésoomboola íwe nyini. Ha bwéecho Paulo yaáyemeeleza omukóno,* yaábaanza kweéhohoola aha kugaamba,

² “Íwe mukáma Agripa, leélo niinyehulila nka nikwo nnyina omugisa, aha kuba niinyimeelela omu méeso gaawe kweéhohoola hali góona áago Abayahudi balikuundégelela.

³ Niingaamba iintyo habwo kuba íwe noosoomboókelwa kuzima obuteéka bwóona bwa Abayahudi, na góona áago balikuhakana. Ha bwéecho niinkusaba oyeyomeleze kuumpuliiliza.

⁴ “Abayahudi bóona nibasoomboókelwa kuzima bwooli okwo nkaba niintuúla, kulugiilila aha buto bwaanze óokwo omu nsi yéetu, na káandi óokwo Yeruzalému.

⁵ Boónyini baansoomboókiilwe aha mwáanya mula na baakaáhicha kuunyatula, kábalaaba nibeénda, nka nikwo nkatuula ndi Omufarisayo omu kukulaatila obuteéka bwe embága ye edíini yéetu óobwo bulikusaaga embága ezíindi zóona.

⁶ Neenye niinchwaaziikwa leélo aha kuba niintegeza endagano éezo Múungu akalagana na besíchwe.

⁷ Ezo Ndagano no óobu abaantu abi ihaánga lyéetu ne engaanda ikúmi ne ebili, nábo nibategeza nka nikwo Múungu alaázihikiiliza. Niyo ensoonga nibamulámya nyemisana no omu chilo. Íwe Mukáma, nikwo okwo nyini kutegeza óokwo Abayahudi balikuundégelela leélo!

⁸ Ha bwaáchi ímwe nimwiikiliza nka nikwo tichikwiile Múungu abazoole abáfwiile?

⁹ “No óobu neenye nkaba mbona nka nikwo chiinkwiile nkole buli kazeendele áako kakuhakaniile izíina lya Yeézu Omunyanazaréti.

¹⁰ Bityo nikwo nakola okwo Yeruzalému. Nkaba niimbaboha abaantu boómwe beenzi abatakatífu omu ibóhelo, nko óokwo nkaba niinkuundilwa na abakúlu ba abagabe ba Múungu. Káandi obuchilo omuli abo nyini baabeele nibalamulilwa omuchwaáziiko gwo kwítwa, neenye nkaba nnyesa olweeso lwo kukúunda kwítwa kwáabo.

¹¹ Entúlo nyíinzi na amasomelo góona nkaba niimbachwaaziika omu kubahatika kumulyoogooza Yeézu bwooli. Nkaba nnyine echiníga chiháango hali boónyini kuhicha mbaloondele no kubaágalaza no óobu omu maboma ga amahaánga agáandi.

¹² “Echilo chimo omu milimo éezo nkaba ndi omu muháanda kuzeenda omu muzihwa gwa Damaásiko, nnyina obutégeki bwóona ne emilagi ya bakúlu ba abagabe ba Múungu.

¹³ Íwe Mukáma, obuchilo nkaba ndi omu muháanda omu mwáanya gwa nyemisana ahagáti, ahonyini naábona omwaanga niguummweékela kuluga olugulu. Gukaba nigumwéeka kuchila izóoba, gwaátumulikila embazu zéetu zóona, íchwe na bazeenzi béetu áabo twaázeenzile hamo.

¹⁴ Twéena twáagwa ahaansi. Naáhulila iláka niliingaambila omu lulími lwéetu lwe Echihebrania, ‘Sauli, Sauli! Ha bwaáchi noonyagalaza? Nooyesaásisa busa kusiba omuzéle oluhiimbo lwa mukáma waawe!’

* **26:1 26:1 Yaáyemeeleza omukóno:** Aha nsoonga, kumanyisa eméenko nka nikwo naayeénda kugaamba gaamba.

15 “Naábúza, ‘Íwe Mukáma, íwe oli oóha?’ Yaánsuibiza, ‘Ínye nínye Yeézu, ogu íwe olikwaágala.

16 Óbu oyimuke, mále oyimeelele! Naákweesuululukiza, mbone kukutaho oóbe omuzáana na káandi lubona waanze habwo kugaamba éebyo waábona, na ahali byóona éebyo ndaakwoóleka.

17 Niímba niinkuchuungúla kuluga omu ngalo za bazeenzi báanyu Abayahudi ne za Abanyamahaánga. Niinkusiindika hali boónyini,

18 obóne kuhuumbulula améeso gáabo, babone kuluga omu nsimbaazi no kutaaha omu mwaanga,[†] no kusohola kuluga omu magala gi Isitáani, bamuhiindukile Múungu. Ha muháanda ogu babone kuganyilwa ebiheno byáabo, káandi bazile obuhuunguzi hamo na abáandi bóona áabo abaayelizwe ha kulabila okuunyikiliza ínye.’

19 “Bityo íwe omukáma Agripa, kánaabwéene ago meezaho agaalugile omu igulu, tiíndagagayile.

20 Nkabaanza kweégesa abaantu bo okwo Damaásiko mále káandi abaantu ba Yeruzaléemu, na abe éensi yóona ya Yudea, kuhika na aha Abanyamahaánga. Nkabeegesa nka nikwo batamwe ebiheno byáabo no kubilekelela, bamuhiindukile Múungu. Káandi bakole ebikolwa bizima byo kumanyisa butúnu nka nikwo baáhuungama ebiheno byáabo. Káandi naáyegeza amagaambo áago nyini aha abaantu ba Yeruzaléemu, na abe éensi yóona ya Yudea, kuhicha na aha Banyamahaánga bityo nyini.

21 Ago nyini nigo entaahililo Abayahudi bakaankwáata obuchilo baansaangile omu nzu ya Múungu, baáyeenda kuunyita.

22 Náho Múungu yaámpweeliile kulemwa kuhika echilo echi cha leélo. Ha bwéecho niinyimeelela aha omu méeso ga bakúlu, no omu méeso ga abaantu aba abatuuzi bityo nyini, kusohoza obubona. Tihaliho amagaambo agáandi áago ndikugaamba, agatali ago nyini agagaambilwe na ababáasi, na agagaambilwe na Musa, nka nikwo galyáaba.

23 Kuba bóona áabo bakagaamba nka nikwo Masihi naagaswa ayagalazwe, naába owo kubaanza kuzooka kuluga omu bafwiile, abone kumanyisa obukáma bwo omwaanga aha baantu boómwe Abayahudi, na aha Banyamahaánga bityo nyini.”

24 Obuchilo Paulo akaba naayehohóola, Festo yaámunogoza ahi iláka liháango naagaamba, “Íwe Paulo! Ngási waásala! Okusoma kwaawe bwooli kukukozile oóbe omusazi!”

25 Paulo yaámusuibiza, “Íwe owi isima Festo, ínye tiíndi omusazi. Aga amagaambo áago ndikugaamba na aga amazima, mále go obwéenze butekeene.

26 No óbu omukáma Agripa naamanya kuzima habwa amagaambo ago. Nnyina okweékoonza nka nikwo tiheenaho no óbu echigaambo chimo omuli ago éecho otamanyile, habwo kuba tugalabeele gali go kukolwa omu bweeseléke. Ha bwéecho naakumugaambiile ago ha kugima.

27 Íwe omukáma Agripa, agagaambilwe na ababáasi, ngási noogeeakiliza? Ínye niimmanya amazima nka nikwo noogeeakiliza.”

28 Aho Agripa yaámugaambila Paulo, “Ngási nooteekuza nka nikwo noonkoónza ímbe Omukristu aha magaambo amáche nka aga?”

29 Paulo yaámusuibiza, “Kábilaaba aha magaambo amáche, nali aha méenzi, niimmusaba Múungu ha bwaáwe, na habwa aba abáandi bóona abalikuunhuliiliza leélo, mube nkeenye okwo ndi, náho kwoónka ne ezi eminyololyo.”

[†] 26:18 26:18 *Omu mwaanga*: Aháandi nibagaamba ne *echeengézi*.

³⁰ Aho omukáma yaáyemeelela, hamo no omwaanaángwa Festo na Bernike, na abo abáandi áabo bakaba beékeele hamo nábo.

³¹ Kábaalugilého aho, beégaambila omu kugaamba, “Ogu muuntu, takakozile choóna chóona éecho echaakuleeteliile ayitwe, nali kubohwa.”

³² Agripa yaámugaambila Festo naagaamba, “Ogu muuntu kibyaakubeele atasabile nka nikwo entoóngana yoómwe echwaaziíkwe ahali Kaizáari, yaakaálekuliilwe.”

27

Paulo yaátwáalwa omu muzihwa gwa Rúumi

¹ Káhaabaliile yaálamulwa nka nikwo tubuge no obwáato bwi itaanga kuza omu nsi ya Italia. Bityo Paulo ne embóhe abáandi baáhikilizwa aha mwiímeelelezi oómo wa abalwaanila ngoma, izína lyoómwe ni Juliasi, we embága ya abalwaanila ngoma eyaabeele neeyétwa Embága yo Omukáma Agosto.

² Bityo twaáhanama omu bwáato búmo bwi itaanga bwo omuzihwa gwa Adramitio obwaabeele nibuzeénda no kugoba omu byaambo bunaanka bya Asia. Kátwaalugileho, tukaba tuli hamo na Aristariko, owa Teesalonike omu nsi ya Makedonia.

³ Kábwaachiile, twaágoba aha chaambo cha Sidóoni. Aho ogwo Juliasi yaámunyegeza Paulo kuzima aha kumukuúndila azeénde kubonana na abanywáani boómwe, babone kumuzuna ebikozeso byo kumugasa weényini.

⁴ Kuluga okwo twaázeendelela no oluzeendo lwéetu, twaátéelwa omuyaga. Bityo twaálabila olubazu lwi ífo lwi iziinga lya Kipro tubone kweéliga no omuyaga kuba okwo tigulabeeleyo mwíinzi.

⁵ Tukaambuka ezo nziba kuzeenda aha kulabila aha ngeégeelo ya Kilikia, ne ya Paamfilia, twaáhika Mira omu nsi ya Likia.

⁶ Aho, ogwo mwiímeelelezi wa abalwaanila ngoma yaábusaanga aho obwáato bwi itaanga kuluga Alekisandria obwaabeele nibuzeénda omu nsi ya Italia. Niho yaátuhanamika omuli obwo bwáato.

⁷ Twaámala ebilo bíinzi omuli obwo bwáato tuli omu kubuga mpóla mpola aha lwaágalalo, tuba tweélilila omu muzihwa gwa Nido. Aho omuyaga muháango gwaátulema kuhiingula olubazu óolwo tukaba tutegiize tulabile, yaáleetelela tuzeénde enyuma yi iziinga lya Kirete, kulabila olusoonga olulikwéetwa Salimone.

⁸ Twaázeenda nitucheecheéla héehi ne engeégeelo aha lwaágalalo, twaálemwa twaáhika ahalikwéetwa Omu Igobelo lyo Obuhóolo, héehi no omu iboma lya Lasea.

⁹ Omwáanya mula gukaba gwaáhiingwíleho, nóobu echilo chikúlu che Echisiibo chaaba chaáhiingwíle. Chaabaho nka nikwo kábilaaba nituzeendelela no olwo luzendo, twaakaáhicha kuba omu ntaambala.* Ha bwéecho Paulo yaábahanuuzi abo bazeenzíbe aha kugaamba,

¹⁰ “Ímwe baséeza, naábona nka nikwo óolu luzendo lwéetu nilutuleetela entaambala. Obu bwáato bwi itaanga hamo ne ezi emigugu yaáyo, byóona nibisiingaálíkila omu nziba. Nóobu omuli íchwe, heena áabo abalaasiingaalicha obulami bwáabo.”

¹¹ Náho ogwo mwiímeelelezi wa abalwaanila ngoma taleekiliize obuhanuuzi bwa Paulo yaábona nka nikwo tibukugasa, yaákoonzwa koonzwa amagaambo go omugobi† wo obwo bwáato, na aga kanyina wo obwáato.

¹² Hamo na ago, áaho lili elyo igobelo hakaba hatali hazima omu buchilo bwe embého. Ha bwéecho abaantu beenzi omuli obwo bwáato bwi itaanga baálamula obuhanuuzi nka nikwo balugého aho, baléebe kábaakuhicha kuhika omu igobelo

* **27:9 27:9 Twaakaáhicha kuba omu ntaambala:** Ensoonga, ekaba no omu buchilo bwe emiyaga miháango yo kutubiza. † **27:11 27:11 Omugobi:** Izína eliindi naayétwa, *omusalahaangi*.

elíindi omuli elyo nyini iziinga lya Kirete ahalikwéetwa Foonikisi. Aho niho bakeenda basigale omu buchilo obwo obwe embého. Elyo igobelo lya Kirete nilyoolekela obutúluka bwa nyakaziinzakazi hamo no omu butuluka bwa chiziba cha ntumwa.

*Paulo na bazeenzíbe nibaagalala bwooli
habwe echiihúle omu nziba*

¹³ Mbwéenu, omuyaga gwe echineembe gwaábaanza kuhéemba kuluga olubazu lwa nyakaziinzakazi. Gwaábakola abo obwáato obwo bateekúze nka nikwo baábona omwáanya gwo kuzeendelela no olwo luzeendo lwáabo, óokwo baabeele beénzileho. Ha bwéecho baasiimbuláyo enaanga. Baábuga nibacheecheéla héehi ne engeégeelo ye elyo iziinga lya Kirete.

¹⁴ Náho tigulahiingwiileho omwáanya mula, kuluga omuli elyo iziinga gwéeza omuyaga muháango bwooli gwe echiihúle gwaátéela, ogulikwéetwa, Obutúluka bwa Chiziba cha Ntumwa.

¹⁵ Ogwo muyaga gukaba niguteéla omu mbazu zo obwo bwáato bwi itaanga. No óobu twaásiingaangeene nágwo, náho gukatulema. Twaábéha kuza omu nziba.

¹⁶ Twaaba twaalaba enyuma ya akaziinga kache akalikwéetwa Kauda, kaatuchiingilizaho kache. Aha lwaágalalo tukahicha kubukoma engóye obwáato bwéetu obuche‡

¹⁷ twaábona tubuhanamike omu bwáato bwi itaanga. Obuchilo twaabele twaábutiilemo omwo, abo babugi baábuziingilila ne engóye obwo bwáato obuháango obwi itaanga, butaákuhicha kwaátika. Baátína nka nikwo bwaakaáhatila aha mukuúngulu gwi ikóondo lya Sirti. § Ha bwéecho baátúula itaanga* lyo obwo bwáato, baábuleka obwáato busiindikwe no omuyaga.

¹⁸ Echiihúle chiháango chaázeendelela kuhéemba no kubutéela muno obwo bwáato. Nikwo nyeéncha éemo, abo babugi baálamula kunaguza emigugu omu nziba.

¹⁹ Echilo cha kásatu, beehaho ebikozeso byo obwáato, baábizugunya omu nziba aha ngalo záabo nyini.

²⁰ Byaáhiingula ebilo bíinzi izóoba ne enyeyéezi tizikubonwa, ne ezo enziba yaaba neezeendelela kubíiha. Yaáleetelela tubulwe itegezo nka nikwo titukuchila.

²¹ Abo babugi, kábaabeele baámazile ebilo bíinzi omuli ezo nziba batakulya chiintu, Paulo yaáyemeelela omugati yáabo, yaábagaambila, “Íimwe babugi, obuchilo obwo nkabahanuuzo okwo Kirete nka nikwo tutaákulugáho aho, mukaba nimuhikiililwa kuumpuliiliza. Kámwaakubeele muumpuliilize, ebiintu byáanyu tityaákusiisiikeele no kusiingaalika biti.

²² Nóobu bityo, niimbasaba óobu nka nikwo mutiímbye emiganya. Ensoonga tihaliho nóobu oómo omuli íimwe alaáfwa, náho obwáato nibwo bulyaásikila.

²³ “Íinye ndi omuuntu wa Múungu, na mále ndi omuhálila woómwe. Omu chilo cha leélo maléeka woómwe oómo ayimeeliile omu mpelo yaanze,

²⁴ yaángaambila, ‘Íiwe Paulo, otaákutiina! Ni lwaampaka oyimeelele omu méeso ga Kaizáari. Mále omanyé nka nikwo bóona áabo abalikubuga hamo neewe, Múungu akuheéle aha mbabazi zoómwe.’

²⁵ Ha bwéecho íimwe abaséeza, mutiímbye emiganya, kuba niinyesiga Múungu nka nikwo amagaambo aga nigaba nko óokwo angaambiile.

²⁶ Nóobu bityo, nituhatikwa kubéha omu iziinga bunaanka.”

‡ **27:16 27:16 Obwáato bwéetu obuche:** Obuchilo óobwo bikaba buli obuteéka bwo kukweesa obwáato obuche bwe engáhi enyuma yo obwáato obuháango bwi itaanga. Omulimo gwaáyo gukaba guli okuchuúngula ababugi kábilaaba obwáato obuháango bwaátuyene nali kuzwaánganisibwa no omusote. § **27:17 27:17 Ikóondo lya Sirti:** Ikóondo éeli lili aha chaambo che enziba ye éensi ya Libia. * **27:17 27:17 Itaanga:** Ensoonga yaácho omu Chiyunani teli aha bwéelu. Obúundi yakáaba, enaanga.

Paulo na bazeenzíbe nibachuunguka omu nziba

²⁷ Omu bilo ikúmi na bina tukaba nitusiindikwa no ogwo omuyaga muháango kunu no okwo omuli ezo nziba ya Adilia. Obuchilo kihaabeele omu itúumbi, abo babugi beehulila nka nikwo hamo beeliliza aha chaambo bunaanka.

²⁸ Nikwo baátúula endeengo omu nziba, baábona nka nikwo kuhika ahaansi heena ebíta makúmi ábili. Kábeeliileho kache, káandi baátúula ezo ndeengo omu nziba, baábona nka nikwo kuhika ahaansi heena ebíta ikúmi na bitaanu.

²⁹ Baátúina nka nikwo obwáato bukaátúile aha byáazi, ha bwéecho baátubiza omu méenzi enaanga iina za aha nyuma yo obwáato obuháango. Baaba nibasaba nka nikwo hache bwaangu.

³⁰ Aho abo babugi baáleengesa kuchweéngela kuluga omu bwáato. Baátúucha akáato omu nziba, beekola nkokwo nibeénda kunaguza enaanga olubazu lwo omu méeso go obwáato obuháango.

³¹ Ahonyini Paulo yaágaambila ogwo mwiímeelelezi wa abalwaanila ngoma, hamo na abalwaanila ngoma boómwe naagaamba, “Aba babugi, kábalaaba batasigeéle hamo neemwe omuli obu bwáato obuháango, timukuhicha kuchila.”

³² Ha bwéecho abo balwaanila ngoma baánogola engóye ezaabeele zikomile obwo bwáato obuche, baábulekula enziba ebutwáale.

³³ Obuchilo kihaabeele heélilila omulutulutúlu, Paulo yaábaneémbelela abo bazeenzíbe bóona balye ebyookulya kunu naagaamba, “Leélo mwaámala ebilo ikúmi na bina muli omu kutahwa tahwa, na tihaliho echiintu éecho muliile.

³⁴ Ha bwéecho niimbasaba mulye, mubóne kuhicha kuzeendelela kuba no obulame. Taliho weéna weéna omuli íimwe alaabuza no óobu olusoke lúmo omu mútwe gwoómwe.”

³⁵ Obuchilo Paulo káyaamazile kugaamba aátyo, yaátwáala omukaate, yaámusiima Múungu omu méeso ga abo bóona, yaágumenyula, yaábaanza kulya.

³⁶ Ahonyini abo bóona baátiimbwa emiganya, nábo baálya.

³⁷ Twéena omu bwáato tukaba tuli abaantu magana ábili na makúmi musaanzu na mukáaga.

³⁸ Abo bóona, obuchilo baabeele baáhaagile, baánaguza engano omu nziba, babone kubukola obwo bwáato buhuuúke.

³⁹ Obuchilo kábwaachíile kuzima, abo babugi baábona ikóondo héehi elikaba liina omusényi aha chaambo, náho tibalamanyile ne lya nsi chi. Baálamula nka nikwo babwoólekeze obwo bwáato buzeende buhase omuli elyo ikóondo, keélaaba chíkililizeene.

⁴⁰ Nikwo baánogola engóye ze ezo nnaanga baazisigayo omu nziba, baásumuulula engóye ezaabeele zikomile ensukáani, ensukáani zibone kutúuka omu méenzi kubugisa obwáato. Mále baáhanamika itaanga eliche elya mbele lyo obwáato bubone kusiindikwa no omuyaga kuzeendela omuli elyo ikóondo aha chaambo.

⁴¹ Náho obwo bwáato kábweeliileho kache, bwaáhika omu iteélanilo lye engezi ibili, omwo bwaáhatila aha mukuúngulu. Aho bweekala obutanyegenyuka, bwaátéelwa lwa amáani na Amakóonzo aha chitako kuhicha bwaásiingalika.

⁴² Abo balwaanila ngoma bakeéhanuza nka nikwo babeegáze abo embóhe bóona, kuba atabaho nóobu omuuntu oómo omuli abo ayaakuhicha kuziha akatoloka.

⁴³ Náho ogwo mwiímeelelezi wáabo talayeenzile nka nikwo Paulo ayitwe, ha bwéecho yaábaangila bataákukola obweéhanuuzi bwáabo. Aho yaábalagila nka nikwo abo abalikumanya kuziha beénaguze omu méenzi, babone kuhika aha chaambo.

⁴⁴ Abalaasigalila batwáale embaáhu, nali ebinogoka ebíindi byo obwáato, nibyo bazihíse. Bityo nikwo bóona bakaambuka baaba baáhika kuzima aha chaambo.

28

Paulo naakwaátwa ne enzóka óokwo Malita

¹ Obuchilo twaabele twaágoba kuzima aha chaambo, twaásoombookelwa nkokwo tuli omu iziinga elilikwéetwa Malita.

² Abatuuzi ba aho baátunyegeza kuzima bwooli. Baatuheémbela echikoome, habwo kuba bukaba buli obuchilo bwe embého, ne enzula ekaba neégwa.

³ Paulo yaáseenya oluba lwe eénkwi. Obuchilo akaba naazita omu mulilo, enzóka yaásohola omwo habwe echifuúnda, yeéziinga ziinga aha mukóno.

⁴ Abo baantu ba aho, obuchilo baabweene nka nikwo ezo nzóka yeeleleembya aha mukóno gwa Paulo, beégaambila, “Na amazima nka nikwo ogu muuntu no omwíisi, habwo kuba no óobu yaáchuunguka ne ezi nziba, Múungu takumwiíkila nka nikwo aábe no obulame.”

⁵ Aho Paulo yaázisuunsumulila ezo nzóka omu chikoome, na talahuteele nóobu kache.

⁶ Abo baantu baaba nibaléeba keélaaba Paulo naaziimba, nali naágwa ahaansi, aáfwe. Baámala omwáanya mula baliho nibamuléeba bwooli óokwo alaabáho. No obuchilo baabweene nka nikwo tihaliho choóna chóona éecho yaába, baáhiindula ebiteékuzo byáabo nibagaamba nka nikwo weényini ni múungu.

Paulo naamuchíza iise wo omutégeki wo okwo Malita

⁷ Aho hi twaayaambukiile hakaba hali héehi no omusili gwo omutégeki wi iziinga elyo, iziina lyoómwe ni Publio. Ogwo Publio akatwaángisa ha bufula owoómwe, twaámala ebilo bísatu omwo.

⁸ Omu buchilo obwo, iise wa Publio akaba alyaamile aha chitabo, habwo kuba akaba ayina omuswiiza, mále akaba naatulukiilila enságama. Paulo yaázeenda kumwaángalucha owoómwe, yaámusabila, yaamutéelaho engalo zoómwe, yaámuchiza.

⁹ Ago gaákola abalwéele abáandi bóona omuli elyo iziinga baaba nibamwiízaho Paulo, nábo baáchíza.

¹⁰ Abo baantu ba aho baátuzilila isima liháango bwooli. Obuchilo twaabeele nitweénda kubuga, baátuzuna buli chiintu éecho twaabele nitweénda.

Paulo naahika omu muzihwa gwa Rúumi

¹¹ Bityo obuchilo twaabeele twaámala améezi asatu omuli elyo iziinga, twaábuga no obwáato obúundi bwi itaanga obwaabeele buli aho buliindiliile obuchilo obwo obwe embého buhiingule. Obwo bwáato bukaba nibuluga omu muzihwa gwo okwo Alekisandria, eméeneko yo obwo bwáato na abadugu bali amaloongo.

¹² Twaáhika omuli Sirakusi. Obuchilo twaámazile omwo ebilo bísatu, twaalugámo,

¹³ twaáyaambuka kuza omu muzihwa gwa Regio. Kábwaachíle, omuyaga gwaáluga olubazu lwa nyakaziinzakazi, gwaátutwáala, na nyeéncha éemo tuba twaáhika omuli Puteoli.

¹⁴ Aho twaábugana na abeekiliza bazeenzi béetu omuli Kristu, baátusaba nka nikwo twiikale nábo ebilo musaanzu. Na aha muháanda ogu twaáhika omu chikaali cha Rúumi.

¹⁵ Abeekiliza bazeenzi béetu abo okwo Rúumi, kábaahuliile nka nikwo tuli omu muháanda kuzeenda owaabo, beeza kutunyweégela omu Igulizo lya Apio, no okwo ahalikwéetwa Éenzu Isatu za Abazenyi. Obuchilo Paulo káyaababwéene omu méeso, yaásiima Múungu, yaáguma omu mwooyo.

Paulo naayolekeeleda abaantu ba Rúumi habwa Yéézu

¹⁶ Obuchilo twaabeele twaáhika Rúumi, Paulo yaákuundilwa nka nikwo asigale omu nzu yoómwe weénka, baámuha omulwaanila ngoma wo kumweékomya.

¹⁷ Obuchilo káyaamazile aho ebilo bísatu, yaáyéta abakúlu ba Abayahudi aba aho. Kabaakobile, yaábagaambila, “Ímwe badugu baanze, tiindaheniile no óobu omuntu oómo wo lugaanda lwéetu nali entúungwa eémo yi twaáleekiilwe na besiichwe enkúlu. Nóobu bityo, nkakwáatwa okwo Yeruzaléemu, naáteebwa omu ngalo za Abarúumi.

¹⁸ Abo Barúumi kábaabeele baámbuúliize kuzima, baáyeenda kuúndekulila, habwo kuba tibalabweene echiheno éecho nkakola kutwaáliilila nnyitwe.

¹⁹ Náho Abayahudi kábayaángile nka nikwo ntaákuchiingulilwa, chaankola nsábe nka nikwo entoóngana yaanze echwaaziíkwe kunu ahali Kaizáari. Éezo teyina ensoonga kugaamba nka nikwo nkeenda kubalégelela abaantu béetu.

²⁰ Kwiingana na ago, nicho chileeteliile naábéeta, tubone kuhooya hamo. Kuba echigaambo éecho ndikubohelwa ne eminyololyo ezi, nicho echo nyini éecho balikutegeza bazeenzi béetu Abaiziraeli.”

²¹ Aho abo bakúlu ba Abayahudi baámusubiza Paulo nibagaamba, “Íichwe, titwíina olwaandiko óolwo twaabwéene kuluga Yudea ha bwaáwe. Káandi taliho omudugu Omuyahudi omuli íichwe óogwo alugile okwo, ayaátusoombooliile ebilegelelo nali kugaamba echigaambo chibi ha bwaáwe.

²² Íichwe nituliindilila kwoónka kuhulila áago olikuteékuza íiwe, habwo kuba edíini ezi yi olikukulaatila, nitumanya nka nikwo nelegelelwa kubi buli hóona.”

²³ Ha bwéecho baákuundilana na Paulo echilo éecho balaákoba okwo omu nzu éezo akaba atúula. Echilo echo káchaahikile, abo Bayahudi baákoba béenzi. Paulo yaámala echilo chóona naabamanyisa habwe empola zo obukáma bwa Múungu, yaabakoonza koonza no kubasoomboolela obwaátuzi bwa amagaambo agalikugaambwa habwa Yeézu omu Maandiko agaayaandikilwe na Musa, no omu bitabu bya ababáasi.

²⁴ Ago magaambo gi yaágaambile Paulo, abáandi omuli abo Bayahudi baákoonzibwa nágo, náho abáandi baágaanga.

²⁵ Niho Paulo yaágaamba echigaambo choómwe cho okuheleeluka. Aho Abayahudi baábaanza kulugáho, batéena kukuúndilana omuli boónyini boónka. Paulo akaba agaambile aáti, “Omwooyo Mutakatiifu akabagaambila amazima beesiimwe enkúlu aha muháanda gwo omubáasi Isaya omu kugaamba aáti,

²⁶ ‘Ozeénde ahali aba baantu, abagaambile oóti,

“Kuhulila, muláaba nimuhulila, náho timulisoombookelwa nakáti.

Kuleeba, muláaba nimuleeba, náho timulihweeza nakáti.

²⁷ Bilyáaba bityo, habwo kuba emiganya ya abaantu aba, elemeéliilwe, tekwaanguha omu kusoombookelwa,

na amatwi gáabo nigalemeela kuhulila,

na améeso gáabo tigakuhicha kuhwéeza.

Byaakubeele bitali bityo, baakaáhwelize habwa améeso gáabo,

baakaáhuliile habwa amatwi gáabo,

baakaásoombookiilwe habwe emiganya yáabo,

kuhicha baanhiindukile, mbone kubachíza.” ”

²⁸ Paulo yaázeendelela kugaamba, “Ha bwéecho, mumanye óobu nka nikwo obu obuchuúnguzi obulugile ahali Múungu butwéelwe ha Abanyamahaánga. Nábo nibahulila no kwiikiliza!” [

²⁹ Obuchilo Paulo káyaamazile kugaamba amagaambo ago, abo Bayahudi baázeenda nibahakana bwooli.]

³⁰ Weényini Paulo akamala emyáaka ibili yóona akaambikile omu nzu yo kulihila. Bóona abaabeele nibamwiízaho, yaaba naabanyegeza omwo.

³¹ Yaáyegesa abaantu aha bwe empola zo obukáma bwa Múungu no Omukáma Yeézu Kristu. Akakola aátyo ha kugima atéena echili kumuzibila.

Olwaandiko lwa Paulo aha Barúumi Obweébeembezi

Olwaandiko olu lwa Abarúumi lukaandikwa ne entumwa Paulo. Obuchilo bwo kwaandika olwaandiko olu, Paulo akaba atakaguyeéliile omuzihwa gwa Rúumi. Abakristu abo ba Rúumi, bakaba bali Abayahudi hamo na abaantu áabo abatali Abayahudi (ensoonga, Abanyamahaánga). Paulo akaandika olwaandiko olu abone kubeégesa Abakristu ba Rúumi nko óokwo elikweendelwaho aha mwiikiliza wa Kristu abone kulama omu kwiikiliza, no okusoombookelwa amagaambo agasobile áago agalikuhicha kumugwamo kwiingana no okwo kwiikiliza.

Omu lwaandiko olu aha Barúumi, Paulo naayegesa empola zo obuchuúnguzi obwo twaakuhicha kububonesa kulabila ahali Yeézu Kristu weénka. Echiteékuzo echikúlu cha Paulo omwaandiki wo olwaandiko olu chili omu magaambo áago agalikugaamba gáti, *“Ínye tiinkuzila ensóni kwaátula ezo Mpola Nzima, habwo kuba nigo amagala ga Múungu go kuchuúngula abaantu bóona áabo abalikumwiikiliza Yeézu, kubaandiza Abayahudi kuhicha abaantu áabo abali Abanyamahaánga. Ezo Mpola Nzima, neeyoleka butúnu óokwo Múungu alikubalila abaantu kuba abagololoke omu méeso goómwe habwo omuháanda gwo okwiikiliza kwoónka”* (1:16-17). Hamo na ago, Paulo naamanyisa butúnu nka nikwo obuchuúnguzi óobwo twaakuhicha kwiinaankula kuluga ahali Yeézu Kristu, nibutugasa kutúula omu bulami bwo kumunuliza Múungu (omulyaango gwe 12–15).

Empola

¹ Olwaandiko olu ndwaandikile ínye Paulo, omuzáana wa Kristu Yeézu. Ínye nkéetwa kúba entumwa yoómwe, naátóozibwa íimbe niinyolekeelela Empola Nzima kuluga ahali Múungu.

² Ezo Mpola Nzima, niyo éezo Múungu akalagana kulugiilila kala, kulabila aha babáasi boómwe omu Maandiko Matakatiifu.

³ Ezo Mpola Nzima na habwo Omutábani woómwe Múungu. Aha bumuuntu bwoómwe, akazaalwa kulugiilila omu lugaanda lwo omukáma Daudi,*

⁴ náho habwo Omwooyo Mutakatíifu, Múungu akamutooza kuba Omutábani owo obuhicha bwóona, óobu akamuzoola kuluga omu bafwiile. No ogwo mutábani niwe Yeézu Kristu, Omukáma wéetu.

⁵ Okulabila hali weényini, Múungu akaámpa embabazi zo kuba entumwa yo Omukáma Yeézu, kuba abali Abanyamahaánga† babone kumwiikiliza no kumukoondookela, ni izíina lyoómwe likuzibwe.

⁶ Ímwe neemwe muli omuli abo nyini na mweesilwe kuba abaantu ba Yeézu Kristu.

⁷ Niimbaandikila ímwe abeekiliza bóona áabo muli okwo Rúumi. Múungu ayina engoonzi neemwe bwooli, na yaábéeta mubóne kuba abaantu boómwe abatakatiifu.‡

Embabazi no obuhóolo kuluga ahali Isíchwe Múungu, na aha Mukáma Yeézu Kristu, bibe neemwe.

Paulo naayefúuza kubayeélela abeekiliza ba Rúumi

1:1 1:1 Osome Amakúlu ge Entumwa 9:15; Abagalatia 1:1, 15. osome Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile. † **1:5 1:5** Abanyamahaánga: Habwo obusoomboozi bwooli osome Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile. ‡ **1:7 1:7** Abatakatiifu: Habwo obusoomboozi bwooli osome Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile.

* **1:3 1:3 Daudi:** Habwo obusoomboozi bwooli
† **1:5 1:5 Abanyamahaánga:** Habwo obusoomboozi
‡ **1:7 1:7 Abatakatiifu:** Habwo obusoomboozi

⁸ Ha kubaanza, niimusíma Múungu kulabila hali Yeézu Kristu, ha bwéenyu mwéena, habwo kuba empola habwo okwiikiliza kwéenyu nizilaangaanwa omu nsi yóona.

⁹ Múungu óogwo ndikulamya aha muganya gwaanze gwóona omu kubalaangaanila abaantu Empola Nzima yo Omutábani, naamanya óokwo ndikubasabila obutóosa.

¹⁰ Niinsaba buchiile nka nikwo, lúundi Múungu kaálaayeénda, amboneseze omwáanya gwo kwiiza hali ímwe zuba zuba.

¹¹ Niinsaba iínty, habwo kuba nnyina echihika bwooli kubonana neemwe, mbone kugumya okwiikiliza kwéenyu habwo kubaha omugisa gwo omwooyo.

¹² Éecho ndikweenda ni nka nikwo, okwiikiliza kwéenyu kuungumye ínye, no okwiikiliza kwaanze kubagumye ímwe.

¹³ Abeekiliza bazeenzi baanze, niinyeénda musoomboókelwe nka nikwo, entúlo nyíinzi mbele niintegeza kuhika hali ímwe, náho kuhicha óobu nnyaangiilwe. Niinyeénda, mbone kubonesa amabonwa mazima okwo, nko óokwo nkakola aha baantu abáandi áabo abali Abanyamahaánga.

¹⁴ Múungu andagiiliile ímbe niinyolekelela Empola Nzima omu baantu bóona, omu Bayunani no omuli áabo abatali Abayunani, § omuli abo abeena amasala no omuli áabo abatéena amasala.

¹⁵ Ha bwéecho, niinyegoónga bwooli nnyize kubalaanga Empola Nzima no óobu okwo owáanyu Rúmi.

Amagala ge Empola Nzima ya Múungu

¹⁶ Ínye tínkuzila ensóni kwaátula ezo Mpola Nzima, habwo kuba nigo amagala ga Múungu go kuchuúngula abaantu bóona áabo abalikumwiikiliza Yeézu, kubaandiza Abayahudi kuhicha abaantu áabo abali Abanyamahaánga.

¹⁷ Ezo Mpola Nzima, neeyoleka butúnu óokwo Múungu alikubalila abaantu kuba abagololoke omu méeso goómwe habwo omuháanda gwo okwiikiliza kwoónka. Ni nko óokwo Amaandiko Matakatiifu galikugaamba gáti, “Omugololoke, aláaba naatuúla omu kwiikiliza.”

Múungu naachwaaziika abaantu habwe ebiheno byáabo

¹⁸ Múungu weényini ayoleka ha bwéelu echihulumuko choómwe kuluga omu igulu, omu kubeéhoolela abaantu áabo abalikumwáanga no kukola obuzilwa. Abaantu abo abalikwáanga amazima goómwe, ha buzilwa bwáabo.

¹⁹ Náho ti nka nikwo tibakusoombookelwa empola za Múungu. Múungu weényini akaboóleka butúnu empola zoómwe, ha bwéecho nisisoombooka omu baantu.

²⁰ Aho aha bubaandizo Múungu akahaanga ebihaángwa byóona. Ha bwéecho kulugiilila aha buchilo obwo, abaantu bóona nibamusoombookelwa kulabila hali éebyo akahaanga, no óobu weényini aláaba atakubonwa. Ebihaángwa ebyo nibyooleka entúungwa zoómwe óokwo ziliho, káandi nibyooleka nka nikwo ayina amagala góona, niwe owo obucha no obuchiile. Ha bwéecho, tibakuhicha kutóonga nka nikwo tibakumusoombookelwa.

²¹ No óobu abalikumusoombookelwa Múungu nka nikwo aáli, náho nibabulwa kumukúza nali kumusiima nko óokwo agasize. Beena ebiteékuzo bíbi, no obwéenze bwáabo buli omu nsiimbaazi.

²² Nibeesiingiza nka nikwo nibo abeena amasala, náho na abafweéla.

§ 1:14 1:14 **Bayunani no omuli áabo abatali Abayunani:** Obuchilo óobwo olwaandiko bu lwaayaandikilwe, olulími lwa Abayunani ne entúungwa záabo bikaba nibisoombooka omu nsi nyíinzi. Abaantu áabo bakaba nibamanya kuhooza olulími lwe Echiyunani bakaba nibabagaya abaantu bóona áabo abakaba batakumanya kuhooza olwo olulími no kukola amagaambo áago agalikwiingana ne ezo ntúungwa. **1:17 1:17** Osome Habakuki 2:4.

²³ Baálekileho kumulámya Múungu óogwo aliho obucha no obuchiile, baalamya ebisusano bya bamúungu ebilikususana na abaantu áabo abafwa, enyonyi ne enyameésa ezilikulibata ne ezilikwaázusa éenda.

²⁴ Ha nsoonga ezo, Múungu akabaha ennáku yo kubaleka bakulaatile oluhagali lwaabo lwo kukola amagaambo ge ensoni ha muháanda gwe emibili yáabo.

²⁵ Bakalekaho amazima ga Múungu, baalamya ebisuba omu kulamya ebihaángwa no kubiheéleza, ha mwáanya gwa Múungu Omuhaangi. Weényini niwe agasize kukúziwa obucha no obuchiile! Amina.

²⁶ Ha bwéecho, Múungu akabaha ennáku yo kubaleka babe nibeekolela amagaambo ge ensoni ha muháanda gwe emibili yáabo. No óobu abakázi baálekileho kukoza emibili yáabo nko óokwo yaahaangilweho, na nibazikolesa nko óokwo etalahaangilwe kukoleswa.*

²⁷ Bityo nyini abaséeza nábo, baálekileho kukoza emibili yáabo nko óokwo ekahaangwáho, omukwaáta no omukázi. Abaséeza nibeeligila boónyini boónka, nibakola amagaambo ge ensóni. Habwo kukola bátyo, beésoliile boónyini ennáku éezo ezilikwiingana ne ebikolwa byáabo byo okuhabisa.

²⁸ Mbweenu, abaantu baángile kumusoombookelwa Múungu, ha bwéecho, Múungu náwe abalekile babe nibakulaatila ebiteékuzo byáabo byo kutuumaanga, nibakola amagaambo áago agatakweendelwa kukolwa.

²⁹ Beézwiile engaanda nyíinzi bwooli za buli buzilwa, etuúngu za amabonwa, ni ichubi. Nibeénda endwaana, obwíisi, obuteélanisi, okugaamba ebisuba na beena echihika chibi. Na abanyeegani ba abaantu,

³⁰ beena okweébeheleza, na nibamutámwa Múungu. Tibakweétwaalika amagaambo ga bazeenzi báabo, káandi na abaantu be emyeésiingizo no kweébuga. Obuchilo bwóona nibaloondela omuháanda omusha gwo kukola obuzilwa. Tibakukoondookela abazéele báabo,

³¹ baabeele abasilu, tibachihikiliza emilago yáabo, tibéena engoonzi nali echiganyizi.

³² Abaantu abo nibasoomboókelwa kuzima nka nikwo, omuuntu kaálaakola ebikolwa byo obuzilwa nke ebyo, nichiba chimugasize kusiingaalichwa na Múungu. No óobu bityo, tibakusaaswa! Nibazeendelela kukola ago, káandi nibazila báti abáandi kabalikugakola, nibakola kuzima.

2

Múungu alaáchwaáziika abaantu bóona aténa kweendeza

¹ Mbweenu, íwe munywáani waanze oli oóha, noolamulila bazeenzi baawe? Toyina amagala ago no obuche bwa akáti no obu olaaba oli oóha. Náho no óobu íwe tokuhicha kweéhohoola omu méeso ga Múungu! Léeba, obuchilo óobwo olikuchwaáziika abáandi, niho omanyé nka nikwo nooyechwaaziika íwe nyini, habwo kuba amagaambo gáabo go obuzilwa nigo ago nyini neewe olikukola.

² Íchwe twéena nitusoomboókelwa nka nikwo Múungu naachwaaziika ha mazima abaantu áabo abalikukola amagaambo nka ago.

³ Náho íwe munywáani waanze, noolamulila abaantu abáandi kunu íwe nyini noogakola amagaambo ago nyini. Otateekuza nka nikwo Múungu naakuleka aténa kukuchwaáziika.

* **1:26 1:26 Abakázi baálekileho kukoza emibili yáabo nko óokwo yaahaangilweho, na nibazikolesa nko óokwo etalahaangilwe kukoleswa:** Ensoonga yoómwe ni nka nikwo, abakázi baálekileho kulyaama na abaséeza báabo, na balikubyáama na abakázi abáandi.

⁴ Múungu no omweésigwa bwooli, naakuzilila obufula bwíinzi, no kukweémela bwooli. Náho óobu íwe, léeba noogagaya ago góona? Tokusoombookelwa nka nikwo naakwoleka obufula bwoómwe, obóne kubitamwa ebiheno byaawe no kumuhiindukila weényini?

⁵ Habwo kuba noolemeela omuganya gwaawe, nooyaánga kubitamwa ebiheno byaawe no kumuhiindukila Múungu. Ha bwéecho mbwéenu, nooyesuúgaanisiza ennáku aha chilo echo che echihulumuko obuchilo Múungu alaákola obulamuzi bwoómwe bwa amazima.

⁶ Echilo echo, Múungu alaámuha buli muuntu kwiingana ne ebikolwa byoómwe.

⁷ Alaábaha obulami bwo obucha no obuchiile abaantu áabo abalikweéyomeleza omu kukola ebizima, habwo kuba nibaloondela ikuzo, isima no obulami éebyo ebitakusiisikala.

⁸ Náho naabatamwa no kubeéhoolela aha chihulumukoche abeena obwáaye áabo abalikwáanga kutégeza agali aga amazima na nibasola kukola obuzilwa.

⁹ Abaantu bóona áabo abalikukola amagaambo go obuzilwa, alaábaha ennáku mpaango ne ebyaágazazo, kubaandiza Abayahudi kuhicha abaantu abo abali Abanyamahaánga.

¹⁰ Náho abaantu bóona áabo abakola ebizima, alaábaha ikuzo, isima no obuhóolo, kubaandiza Abayahudi kuhicha abaantu abo abali Abanyamahaánga.

¹¹ Múungu tasoloola muuntu weéna wéena.

¹² Abaantu abo abali Abanyamahaánga abalikukola ebiheno. Balaásiingaalichwa, no óobu baláaba batéena kubisoombookelwa ebilangilo bya Musa.* Abayahudi, no óobu balikusoombookelwa ebyo bilagilo, nábo nibakola ebiheno, na balaálamulilwa kwiingana ne ebyo bilagilo.

¹³ Nibachwaaziíkwa, habwo kuba Múungu takumubalila kuba omugololoke omu meeso goómwe omuuntu óogwo alikuhuliiliza kwoónka ebyo bilagilo, náho óogwo alikukola áago ebilangilo bilikwoólekeelela agakole.

¹⁴ Abaantu áabo abali Abanyamahaánga, abo abatakusoombookelwa ebyo ebilangilo. No óobu bityo, kabalikukola ebizima kwiingana ne ebiteékuzo byáabo, na amagaambo ago ni nko óokwo ebilangilo bya Musa bilikwoólekeelela, aho neeyoleka nka nikwo nibasoomboókelwa kukola áago agalikugasa.

¹⁵ Nibooleka aha bikolwa byáabo nka nikwo éecho echilikweendelwa omu bilagilo, chaandikilwe omu miganya yáabo. Entúlo ezíindi ebiteékuzo byáabo nibibalegelela, ne entúlo ezíindi nibibatoonganila.

¹⁶ Nikwo chilibaho aha chilo cho omuchwaáziiko. Múungu alyaáchwaáziika abaantu ha magambo gáabo ga bweeseléke kulabila ahali Kristu Yeézu, kwiingana ne Empola Nzima yi ndikwoólekeelela.

Okugooka kwa Abayahudi habwe ebilangilo

¹⁷ Íwe óogwo olikweéyeta nka nikwo oli Omuyahudi owa amazima, nootégeza kuba owa amazima omu méeso ga Múungu habwo kweékomya ebilangilo bya Musa. Mala nooyesiingiza nka nikwo íwe oli omuuntu wa Múungu.

¹⁸ Nooyehulila nka nikwo noosoomboókelwa éebyo Múungu alikweenda okole, na waábonesize kusoombookelwa amazima, habwo kuba oyegesizwe ebilangilo byoómwe.

¹⁹ Nooyeesiga bwooli nka nikwo íwe oli omweébeembezi wa abaantu abo abali Abanyamahaánga, nko óogwo alikweébeembelela abahume, nali nko olumuli óolwo olulikumulikila abali omu nsiimbaazi.

2:6 2:6 Osome Enzina 62:12. **2:9 2:9** Osome 2 Abateesalonike 1:6. * **2:12 2:12 Musa:** Habwo obusoomboozi bwooli osome *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile.* **2:19 2:19** Osome Isaya 42:6; 49:6; 60:3.

²⁰ Nooyehulila nka nikwo íwe no omweégesa wa abaantu abo abali nka abáana abacheche, ha kuba tibakusoombookelwa amagaambo ga Múungu. Ogasize kuba omweégesa wáabo, ha kuba ebilangilo bikweegesize empola zo obumanyi bwóona no obubuya bwa amazima.

²¹ Íwe nooyegesa abaantu abáandi, náho ha bwaáchi tokukola áago olikweégesa? Nooboolekelela abáandi nka nikwo bataákwiiba, náho ha bwaáchi íwe hanu nooyiba?

²² Íwe noogaambila abaantu nka nikwo bataákusaambana, náho ha bwaáchi íwe hanu noosaambana? Íwe nootamwa ebisusano bya amagala go obuteéka, náho ha bwaáchi íwe hanu nooyiba ebiintu kuluga omu nzu zo kutaámbila ebisusano ebyo?

²³ Íwe noobona ebilangilo ne echiintu che ensoonga bwooli, náho noomugoókela Múungu habwo kuhenela ebilangilo byoómwe.

²⁴ Ha bwéecho, ni nko óokwo Amaandiko Matakatífu galikugaamba gáti, “Iziina lya Múungu nilizumwa na abaantu áabo abali Abanyamahaánga, habwe ebikolwa byo obuzilwa éebyo mulikukola.”

Kusálwa ikóba lyoónka tikukuhicha kuchuúngula Abayahudi

²⁵ Kusálwa ikóba[†] kwaawe kwiina omugaso, kábilaaba nookola nko óokwo ebilangilo bilikwoólekelela. Náho kábilaaba noobihenela ebilangilo, kusálwa ikóba kwaawe nikuba kutéena mugaso gwoóna gwóona, káandi íwe noóba nko omuuntu óogwo atasazilwe ikóba lyo obuséeza.

²⁶ Ha bwéecho, omuuntu óogwo atasazilwe ikóba lyo obuséeza, kábilaaba naakola nko óokwo ebilangilo bilikwoólekelela, Múungu naamukuúnda nko omuuntu óogwo asázilwe ikóba lyo obuséeza.

²⁷ Niho abaantu áabo abali Abanyamahaánga abatasázilwe ikóba lyo obuséeza, náho nibabikoondoókela ebilangilo óokwo bilikwoólekelela, ebikolwa byáabo bizima nibyeeyata nka nikwo íwe Omuyahudi oli omukola biheni. Íwe osázilwe ikóba lyo obuséeza, káandi noosoomboókelwa ebilangilo bya Múungu, náho noobihenela ebyo bilagilo.

²⁸ Habwo kuba omuuntu takuba Omuyahudi kwiingana na akazeendele koómwe ka ahéelu, no óobu okusálwa kwoómwe kwi ikóba lyo obuséeza aha mubili tikukumukola aábe Omuyahudi wa amazima.

²⁹ Mmahi! Omuyahudi wa amazima no óogwo agomookela Múungu aha muganya gwoómwe gwóona. Káandi okusálwa ikóba lyo obuséeza ne echigaambo chilikukulwa no Omwooyo Mutakatífu omu muganya gwoómwe, ti aha kweékomya ebilangilo bya Musa. Omuuntu nko ogwo, takwiinaankula isima kuluga omu baantu, náho naasiimwa na weényini Múungu.

3

Emigaso aha Bayahudi

¹ Ha bwéecho, heena mugaso chi kuba Omuyahudi? No kusálwa ikóba lyo obuséeza heena mugaso chi?

² Na mazima nka nikwo, kuba Omuyahudi heena emigaso múnzi. Echigaambo cho kutaándika ni nka nikwo, Múungu akabategeza Abayahudi amagaambo goómwe babone kugabíika no kugeékomya.

2:24 2:24 Osome Isaya 52:5; Ezekieli 36:20, 22. [†] **2:25 2:25** *Kusálwa ikóba:* Habwo obusoomboozii bwooli osome Obusoomboozii habwa Amagaambo Agagumile.

³ Náho Abayahudi abáandi tibalabeele abeésigwa omu kweékomya amagaambo goómwe. Ngási, tugaámbe nka nikwo abo Bayahudi kuleka kuba abeésigwa hali Múungu nikuhiindula weényini aleke kuba omweésigwa?

⁴ Mmahi, no obuche bwa akáti! Abaantu bóona na ababéehi, náho Múungu amanyisa amazima goónka. Ni nko óokwo Amaandiko Matakatiifu galikugaamba habwa weényini gáti,
“Buli óobu olegelela,
elaásoombooka ha bwéelu nka nikwo amagaambo gaawe na aga amazima.
No omu kuchwaáziika,
ííwe osiínga.”

⁵ Ha bwéecho, obuchilo Múungu naatukona habwe ebiheno byéetu íichwe Abayahudi, nibyo bilikwooleka ha bwéelu nka nikwo Múungu no wa amazima. Kábilaaba Múungu naatwaagalaza, tugaámbe nka nikwo Múungu tali wa amazima?

⁶ Mmahi, no obuche bwa akáti! Byaakubeele bili bityo, Múungu yaakaáhikize áata kubachwaáziika abaantu be éensi?

⁷ Náho obúundi abaantu baakaáhicha kugaamba báti, “Kábilaaba kubulwa obweésigwa kwaanze nikubakola abaantu bamanye nka nikwo Múungu no omweésigwa bwooli, na habwe echo kumuha ikuzo, mbwéenu ha bwaáchi nchaáchwaaziikwa kuba owe ebiheno?”

⁸ Nicho abaantu balikutubeeheleza báti, “No óobu Paulo náwe naayegesa áatyó!” Nikwo abaantu abáandi baambeeheleze omu kuundegelela nka nikwo no óobu íinye Paulo niinyegesa iíntyó. Náho íinye niingaámba nka nikwo, abaantu abo bóona balaáchwaaziikwa kwiingana no obuzilwa bwáabo.

Tábaho omuuntu ayina amazima omu méeso ga Múungu

⁹ Mbwéenu, tugaámbe chiíha? Ngási, tugaámbe nka nikwo íichwe Abayahudi twiine omugaso kusaaga abaantu abáandi áabo abatali Abayahudi? Mmahi! Nko óokwo naalámazile kubamanyisa nka nikwo, Abayahudi hamo na áabo abali Abanyamahaánga, bóona nibatuúngwa ne ebiheno.

¹⁰ Ni nko óokwo Amaandiko Matakatiifu galikugaamba gáti,
“Táliho no óobu omuuntu oómo omugololoke omu méeso ga Múungu.

¹¹ Táliho omuuntu óogwo alikusoombookelwa amagaambo ga Múungu, káandi táliho óogwo alikutabuza kumusoombookelwa.

¹² Abaantu bóona baáhugeene tibachimukoondookela Múungu, bóona tibachigasa káandi omu méeso goómwe.

Táliho no óobu omuuntu oómo akola amazima.”

¹³ “Omunwa gwáabo ni nke eémbi etafuliílwé,
endími záabo nisisohóza okubeéheleza.”

“Kuluga omu kanwa káabo
nigasohola amagaambo ageene obusúungu nko bwe enzóka.”

¹⁴ “Eminwa yáabo eyizwiile amagaambo go kuchéena,
na amagaambo áago agalikusaasisa.”

¹⁵ “Amagulu gáabo nigalahúka omu kuhutaaza no okwiita.

¹⁶ Hóona áaho balikuzeenda,
nibasíisa no kusikiza.

¹⁷ Tibakusoombookelwa kutúula hamo na abáandi omu buhóolo.”

¹⁸ “Tibakumweétegeeleza Múungu no obuche bwa akáti.”

¹⁹ Mbwéenu, íichwe nitusoomboókelwa nka nikwo, obuchilo Amaandiko Matakatiifu kagalikusoomboola echiintu choóna chóona, nigasoomboola abaantu áabo

bakaháabwa amaandiko ago. Amaandiko gakatéebwaho, kuba bóona omu nsi yóona bataákuba ne echeéteelekeze cho kweétoonganila obuchilo Múungu alaáchwaáziika. Bóona balaásoombookelwa nka nikwo bakwíilwe omuchwaáziiko gwa Múungu.

²⁰ Omuuntu weéna weéna talibalwa kuba omugololoke omu méeso ga Múungu habwo kweékomya ebilangilo byoómwe. Omulimo gwe ebyo bilagilo, no kumanyisa abaantu bóona nka nikwo na abaheni.

*Omuuntu alikubalwa kuba owa amazima
habwo kumwiikiliza Yeézu*

²¹ Náho óobu, Múungu atwoólekile omuháanda gwo kubabalila abaantu kuba abagololoke omu méeso goómwe, na ti habwo omuháanda gwe ebilangilo. No óobu amaandiko ge ebilangilo bya Musa na amaandiko ga ababáasi nigagaamba butúnu empola ezo.

²² Omuháanda ogwo nigwo kumwiikiliza Yeézu Kristu. Abaantu bóona áabo abalikumwiikiliza Yeézu Kristu, Múungu naababalila kuba abagololoke omu méeso goómwe. Tibeene okuchilana,

²³ habwo kuba bóona bakozile ebiheno no obulami bwáabo tibukwoóleka ikuzo lya Múungu.

²⁴ Náho habwe embabazi ya Múungu, babálwe kuba abagololoke omu méeso goómwe, batéena kumuliha choóna chóona. Bachuungwiilwe kuluga omu biheno byáabo kulabila Kristu Yeézu.

²⁵ Múungu akamukola Yeézu aábe echitáambo cho kukwaátanisa abaantu na weényini. Omu kukwaátaniswa okwo abaantu nibabona kuganyilwa ebiheno byáabo, habwo kwiikiliza nka nikwo Yeézu akafwa habwa boónyini. Múungu akamukola Yeézu aábe echitáambo abone kwoóleka nka nikwo weényini no owa amazima, habwo kuba akeégumisiliza, talabachwaáziikile ha biheno éebyo bakakola obuchilo bwe enyuma.

²⁶ Mala akakola aátyo, abone kwoóleka amazima goómwe omu kuchwaáziika ebiheno omu buchilo obu. Nikwo alikukola omu buchilo alikubabalila abaantu áabo abalikumwiikiliza Yeézu kuba abagololoke omu méeso goómwe.

²⁷ Ha bwéecho, tiheena nsoonga yoóna yóona yo kweésiingiza, habwo kuba kwiikilizibwa na Múungu nikulugiiilila omu kwiikiliza, ti habwo kweékomya ebilangilo.

²⁸ Nitusoomboókelwa nka nikwo Múungu niwe alikumubala omuuntu kuba omugololoke habwo kumwiikiliza Yeézu kwoónka, ti habwo kweékomya ebilangilo bya Musa.

²⁹ Ngási, Múungu ni Múungu wa Abayahudi boónka? Mmahi! Ngási weényini náwe ni Múungu wa abo Abanyamahaánga? Éego, Múungu ni Múungu wa abaantu bóona,

³⁰ habwo kuba heena Múungu oómo weénka. Weényini naababalila Abayahudi na Abanyamahaánga bóona, kuba abagololoke habwo kumwiikiliza Yeézu weénka.

³¹ Ngási, óobu katulikukomeenteleza kwiikiliza Yeézu, nichingana no kugaamba nka nikwo, ebilangilo bya Musa tibiina mugaso? Mmahi, no obu che bwa akáti! Náho, katulaamwiikiliza Yeézu, niho tuláaba twaáhikiiliza goóna áago ebilangilo bya Musa bilikulagila.

4

*Ibrahímu akabalwa kuba owa amazima
habwo kwiikiliza kwoómwe*

¹ Mbwéenu, tugaámbe chiíha óobu habwa isíichwe Ibrahímu?* Bitá Múungu akamubona kuba omuuntu omugololoke omu méeso goómwe?

3:24 3:24 Osome Abaefeso 1:7; Abakolosai 1:14.
Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile.

* **4:1 4:1 Ibrahímu:** Habwo obusoomboozi bwooli osome

² Kábilaaba Ibrahimú akabalwa kuba omuuntu omugololoke habwe ebikolwa byoómwe ebizima, niho yaakaábee ne echiintu cho kweésiingiza. Náho amazima ni nka nikwo, tayina choóna chóona cho kweésiingiza omu méeso ga Múungu.

³ Amaandiko Matakatiifu nigagaamba gáti, “Ibrahimú akamwiikiliza Múungu, ha bwéecho Múungu yaámubalila kuba omuuntu omugololoke omu méeso goómwe.”

⁴ Mbwéenu, obuchilo omuuntu naakola emilimo, empeéla yoómwe tekubalwa hali weényini nko omusuumbuuso, náho na amazima goómwe agamukwiile alihwe.

⁵ Náho omuuntu óogwo atakutégeza ebikolwa byoómwe, kunu naamwiikiliza Múungu óogwo alikubala abaantu abazilwa kuba abaantu abagololoke, weényini Múungu naamubalila kuba omugololoke habwo okwo kwiikiliza kwoómwe.

⁶ Ni nko omukáma Daudi óokwo akagaamba habwo omugisa gwo omuuntu óogwo Múungu alikumubala kuba omugololoke atéena kuleeba ebikolwa byoómwe. Akagaamba nka nikwo,

⁷ “Béena omugisa abaantu áabo Múungu abaganyiile ebiheno byáabo no kubisweekelela.

⁸ Ayina omugisa omuuntu óogwo Omukáma takumupéetela ebiheno byoómwe.”

⁹ Óobu, omugisa ogwo na habwa abaantu áabo abaasazilwe ikóba lyo obuséeza boónka, nali no óobu aha baantu áabo abatakusálwa ikóba lyo obuséeza? Niimbeezukiza nka nikwo Amaandiko Matakatiifu galikugaambaho, Ibrahimú akamwiikiliza Múungu, ha bwéecho Múungu yaámubalila kuba omuuntu omugololoke omu méeso goómwe.

¹⁰ Mbwéenu bikabaho bita? Obuchilo óobwo akaba asázilwe ikóba lyo obuséeza, nali akaba achaali? Bikabaho óobu akaba achaali atákasázilwe ikóba lyoómwe lyo obuséeza!

¹¹ Kusálwa ikóba kwa weényini ahaakulaatiile, kukaba oluméenke óolwo olwaayolekile nka nikwo Múungu akamubalila kuba omugololoke habwo kwiikiliza kwoómwe. Okwiikiliza okwo akaba ayinakwo achaali atákasázilwe ikóba lyo obuséeza. Habwo omuháanda ogwo, Ibrahimú akakolwa kuba isíchwe wa abeekiliza bóona áabo abatakasázilwe ikóba, babone no óobu nábo kubalwa kuba abagololoke omu méeso ga Múungu.

¹² Mala, Ibrahimú ni iíse wa abaantu áabo abasazilwe ikóba lyo obuséeza, náho ti habwo okusálwa kwáabo. Ni isébo ha kuba boónyini nábo bamwiikiliize Múungu bátyo nyini nka Ibrahimú óokwo akamwiikiliza obuchilo atákasázilwe.

¹³ Múungu akalaganisa Ibrahimú na abaantu bo oluzáalo lwoómwe nka nikwo, yaakaábaheele éensi yóona eébe obuhuunguzi bwáabo. Múungu talalaageene aátyo habwo kuba Ibrahimú akaba naahikiiliza ebilagilo, náho habwo kuba akaba naamwiikiliza. Niho yaámubalila Ibrahimú kuba omugololoke omu méeso goómwe.

¹⁴ Nka abaantu abakwaasile ebilagilo baakwiinaánkwiile obuhuunguzi obwo Múungu akabalanisa, habwo kuba baáhiikiliza ebilagilo, niho okwiikiliza ahali Múungu tikwaákubeele no mugaso. Káandi, endagano ya Múungu nayo yakaábee eye ebisuba,

¹⁵ habwo kuba kuguluka ebilagilo, nikuleéta omuchwaáziiko. Náho obuchilo tiheena ebilagilo, niho tihaliho kukoongookela ebilagilo.

¹⁶ Echo nicho chilikuleételela endagano ya Múungu etegeze okwiikiliza kwoónka, habwo kuba neetegeza embabazi zoómwe. Habwo omuháanda ogwo, góona áago bakalaganisibwa abaantu bóona bo oluzáalo lwa Ibrahimú, gabe ga mazima, ti aha Bayahudi kwoónka áabo abalikhikiiliza ebilagilo, náho no óobu ahali abo

abalikumwiikiliza Múungu nko óokwo Ibrahímu akakola. Ibrahímu niwe isíichwe twéena áabo tulikumwiikiliza Múungu.

¹⁷ Ni nko óokwo Múungu akamugaambila Ibrahímu omu Maandiko Matakatiifu aáti, “Naákutaho oóbe iíse wa amahaánga méenzi.” Ibrahímu akahaabwa endagano ezo kuluga hali Múungu, akamwiikiliza Múungu óogwo ababonesa abáfwiile obulami, no óogwo alagila ebiintu bibeho éebyo ebichaálaga kubaho.

¹⁸ Obuchilo Ibrahímu akagaambilwa amagaambo ago, chikaba chigumile kugeékiliza. Náho akazeendelela kwiikiliza no okutegeza nka nikwo Múungu naamukola aábe iíse wa amahaánga méenzi, habwo kuba Múungu akaba amugaambiile aáti, “Nikwo lulíba oluzáalo lwaawe.”

¹⁹ Obuchilo obwo, Ibrahímu akaba ayina nke emyáaka igana límo. Akamanya nka nikwo, omubili gwoómwe gwaábeelee nko ogukabile, na Sáara mukázi woómwe akaba yaábeelee omuguumba. Náho, okwiikiliza kwa Ibrahímu tikulacheehile.

²⁰ Káandi, talabeele no okutahwa tahwa kwoóna kwóona habwe endagano éezo Múungu akamweésagiza. Náho yaázeendelela kuguma omu kumwiikiliza no kumukúza,

²¹ habwo kuba akasoombookelwa aha mazima nka nikwo, áago Múungu akamweésagiza, yaakaáhicha kugakola.

²² Na ha kuba Ibrahímu akamwiikiliza, Múungu akamubalila kuba omuuntu omugololoke omu méeso goómwe.

²³ Óobu, amagaambo áago, “Múungu akamubalila kuba omuuntu omugololoke omu méeso goómwe,” tigalaandikilwe habwa Ibrahímu kwoónka,

²⁴ náho gakaandikwa no óobu ha bwéetu chwéena. Amagaambo ago nigatugaambila nka nikwo katulaamwiikiliza Múungu óogwo akamuzoola Yeézu Omukáma wéetu kuluga omu bafwiile, niho no óobu íichwe nitubalwa kuba abagololoke omu méeso ga Múungu.

²⁵ Múungu akamusohozza Yeézu, abone kufwa habwe ebiheno byéetu, na akamuzoola kuluga omu bafwiile, tubone íichwe kubalwa kuba abagololoke omu méeso goómwe.

5

Omugisa gwo kumwiikiliza Múungu

¹ Habwo kuba Múungu yaátubaliile kuba abagololoke omu méeso goómwe, habwo okwiikiliza kwéetu, twiine obuhóolo náze omu kulabila Omukáma wéetu Yeézu Kristu.

² Habwo omuháanda gwo kumwiikiliza Yeézu, Múungu atuheéle embabazi yoómwe. No óobu nyini nituzeendelela kwiinaankula embabazi ezo. Nitunulilwa bwooli, habwo kuba nitutegeza tuláaba tuli hamo na Múungu omu ikuzo lyoómwe.

³ No óobu elaaba nitugweelwamo ebyaágalazo byoóna byóona, nituzeendelela kunulilwa, habwo kuba nitusoomboókelwa nka nikwo ebyaágalalo nibituleetela okweéyomeleza.

⁴ Okweéyomeleza okwo nikwo kulikutubonesa kuba no omuganya muzima, nágwo nigutuleetela itegezo.

⁵ Itegezo éelyo tilikuhicha kutwíta omuganya, habwo kuba Múungu akatuseesela engoonzi zoómwe nyiinzi omu miganya yéetu, kulabila Omwooyo gwoómwe Omutakatiifu.

⁶ Mbwéenu, obuchilo óobwo íichwe tukaba tutéena kweézuna íichwe nyini, Kristu akeeza yaátufwéela íichwe abazilwa, no obuchilo óobwo bukaba buli bwo kugasa bwooli.

⁷ Chiba chigumile muno aha muuntu weéna weéna akuúnde kwítwa habwo omugololoke. Náho lúundi chikwiile aha muuntu kweélamulila kufwa habwo omuuntu ogwo owe entúungwa nzima weénka.

⁸ Náho Múungu naatwooleka nka nikwo ayina engoonzi mpaango neechwe ha muháanda ogu. Omu mwáanya ogwo íchwe tukaba tuchaáhena, weényini Múungu yaámusohozá Kristu kufwa ha bwéetu.

⁹ Óobu, habwe echigabo che enságama ya Yeézu Kristu, tubazilwe kuba abagololoke omu méeso ga Múungu. Bityo ha muháanda gwa Kristu mazima tulaáchuúngulwa náwe kuluga omu chihulumuko cha Múungu.

¹⁰ Obuchilo íchwe tukaba tuchaali ababisa boómwe, Múungu akatukwaátanisa íchwe na weényini kulabila olufu lwo Omutábani. Ha bwéecho, habwo kuba tukwaátanisiibwe túti, mazima tulaáchuúngulwa kuluga omu muchwaaziiko gwa Múungu kulabila obulami bwo Omutábani.

¹¹ Mbweénu, kusaaga ago góona, Múungu atukozile tunulilwe bwooli, habwo kuba omu kulabila Omukáma wéetu Yeézu Kristu tukozilwe kuba abanywáani ba Múungu.

Adamu akatuleetela olufu, náho Yeézu atuheéle obulami

¹² Mbweénu, kulabila aha muuntu oómo, echiheno chikataaha omu nsi, no okulabila echiheno éechi, olufu lwaátaahila. Na aha kazeendele áako, abaantu bóona nibafwa, habwo kuba bóona bahenile.

¹³ Kuba kulugiilila obuchilo Adamu yaáhenile kuhicha obuchilo óobwo Musa yaaheelwe ebilagilo, ebiheno bikaba bilimo omu nsi íla. Náho Múungu talababaliile abaantu kuba abaheni be ebilagilo, habwo kuba ebilagilo bikaba bitakabéeleho.

¹⁴ Mbweénu, abaantu bóona abo obuchilo obwo, bakaba nibafwa. Olufu lukabatégeka, no óobu kábilaaba tibalakozile ebiheno byo kukoongookela echilagilo nko óokwo Adamu akakola.

Mbweénu, Adamu akaba ali omususano gwa Yeézu Kristu óogwo ayaakwiizile ahaleéza.

¹⁵ Echiheno cha Adamu tichikwiingana ne embabazi ya Múungu na Yeézu Kristu. Adamu no omuuntu oómo óogwo akaleetelela abaantu bóona bafwe habwe echiheno choómwe. Náho heena oómo oóndi, Yeézu Kristu, óogwo alikubaha abaantu béenzi engabilano ye embabazi ya Múungu. Embabazi ezo, teyina ndeengo, neesaága bwooli echiheno cha Adamu!

¹⁶ Heena okuchilana kuháango omu ngabilano ye embabazi ya Múungu ne ezo eye entabukilano ye echiheno cha Adamu. Obuchilo echiheno chimo éecho chikakolwa na Adamu, Múungu akachwaáziika abaantu no kubaha ennáku. Náho obuchilo ebiheno bíenzi bikoziilwe na abaantu, Múungu naababala abagololoke omu méeso goómwe, habwe engabilano zoómwe.

¹⁷ Bityo, echiheno cho omuuntu oómo, chikaleetelela olufu lutegeke abaantu bóona. Náho óobu mazima, abaantu bóona áabo abalikwiinaankula embabazi ya Múungu éezo etéena ndeengo, ne engabilano yo kubalwa kuba abagololoke, balaátegeka omu bulami bwo bucha no buchiile, kulabila ogwo oóndi oómo, Yeézu Kristu.

¹⁸ Ha bwéecho, nko óokwo echiheno cho omuuntu oómo óokwo chaleesile ennáku omu baantu bóona, bityo nyini káandi echikolwa cha amazima cho omuuntu oómo chikaleeta kubalilwa obugololoke óobwo obuleeta obulami omuli bóona.

¹⁹ Omuntu oómo akáanga kumukoondookela Múungu, yaáleetelela abaantu béenzi babe abaheni. Bityo nyini, habwo omuuntu oómo akamukoondookela Múungu, yaáleetelela abaantu béenzi babe abagololoke omu méeso ga Múungu.

²⁰ Ebilagilo bya Musa bikeeza, byaáleetelela ebiheno kwoongela. No óobu bityo, obuchilo ebiheno bikoongela, embabazi ya Múungu nayo ekaguma kwoongela.

²¹ Mbweénu, ebiheno bikaba nibitégeka abaantu no kubaleételela olufu. Bityo nyini, embabazi ya Múungu eébe neetegeka abaantu, habwo kubabalila kuba

abagololoke, na áago gababonese obulami bwo obucha no obuchiile, kulabila aha Mukáma wéetu Yeézu Kristu.

6

Yeézu niwe akasiinga amagala ge echiheno

¹ Óobu tugaámbe chiíha? Ngási, tugume kuhena, kuba embabazi za Múungu zibone kwoongela?

² Mmahi, no obuche bwa akáti! Íchwe twaabele nka abáfwiile habwe empola zo okuhena. Ha bwéecho, titukwiíle kuzeendelela kutúula káandi omu biheno.

³ Musoomboókelwe nka nikwo, obuchilo tukabatizibwa omuli Kristu Yeézu, tukakwaátaangana náze omu kufwa kwoómwe.

⁴ Bityo, tukaba tuli nkoóti twaáfwiile no okuziikwa hamo náze kuba neechwe tulame omu kazeendele ko obulami obusha, nko okwo Kristu akazoolwa kuluga omu bafwiile habwa amagala gi ikuzo lye Isíichwe Múungu.

⁵ Nko óokwo tukakwaátaangana na Kristu omu kufwa kwoómwe, bityo nyini nitukobana náwe omu kuzooka kwoómwe.

⁶ Nitusoomboókelwa nka nikwo obulami bwéetu obwo twaabele nitutuúla bukafwa hamo na Kristu aha musalaba, kuba amagala ge echiheno omuunda yéetu gatatutégeka káandi, no kutukóla kuba abahálila be echiheno.

⁷ Habwo kuba omuuntu alikufwa, naába ayaáteesulilwa kuluga omu magala ge echiheno.

⁸ Twaáfwiile hamo na Kristu, ha bwéecho nitwiikiliza nka nikwo nitutuúla hamo náze.

⁹ Habwo kuba nitusoomboókelwa nka nikwo Kristu akazooka kuluga omu bafwiile, talifwa káandi, olufu tilukumutégeka káandi.

¹⁰ Habwo kuba, káyaafwiile, akafwa no kuleekaana na amagala ge echiheno obucha no obuchiile, óobu ali omulame, no omu bulami bwoómwe naamunuliza Múungu.

¹¹ Bityo nyini, neemwe hanu, mweébone nka nikwo mukafwa habwe echiheno, na nimutuúla habwo kumunuliza Múungu, omu kukwaátana na Kristu Yeézu.

¹² Ha bwéecho, ni lwaampaka echiheno chitatégeka emibili yáanyu éezo eéfwá, kuba mukoondoókele etuúnku mbi ze emibili yáanyu.

¹³ Mále mutazisohoza enzíingo ze emibili yáanyu kuba bibe nke ebikwáato habwe echiheno omu kukola obuzilwa, náho ímwe nyini mweésohoze habwa Múungu nka abaantu áabo bakazoolwa kuluga omu bafwiile, no kutaahibwa omu bulami obusha. Káandi musohoze enziingo záanyu hali weényini zibe ebikwáato bya amazima goómwe.

¹⁴ Echiheno tichilibatégeka káandi, habwo kuba timukweébeembelelwa ne ebilangilo, náho nimweebeembelelwa ne embabazi ya Múungu.

Embabazi za Múungu nizileetelela abeekiliza kukola amazima

¹⁵ Mbweenu tugaámbe chiíha? Ngási, tugume kuhena, habwo kuba titukweébeembelelwa ne ebilangilo, náho nitweebeembelelwa ne embabazi ya Múungu? Mmahi, no obuche bwa akáti!

¹⁶ Timukusoombookelwa nka nikwo, ahali weényini óogwo mulikweésohoza omu kukola áago alikweenda, niho mulikuba abalikumukoondookela nka abahálila boómwe? Mbweenu, kábilaaba nimuba abalikweésohoza kukola ebiheno, nimuba abahálila be echiheno, ne ebilangilo nnyúma byaáyo no olufu. Náho kamulikuba nimweesohoza kumukoondookela Múungu, nimuba abazáana ba Múungu, no omuzuumbuko gwaámo no obulami bwa amazima.

¹⁷ Kala, ímwe mukaba muli nka abahálila be echiheno. Náho niimusíma Múungu, habwo kuba óobu mwiikiliize omu miganya yáanyu yóona kugomookela améégeso ga amazima áago mukeégeswa.

¹⁸ Mwaáhéelwe obweéyagaaluzi na Múungu kuluga omu buhalila bwe ebiheno, mwaaba abahálila boómwe aba amazima.

¹⁹ Niingaámbe neemwe aha mugani gwa buli chilo, habwo kuba ímwe muchili abeélemwa omu kusoombookelwa. Mukaba nimukolesa enziingo ze emibili yáanyu kuba nka abahálila bo okukola obulofo ne ebikolwa bíbi, nabyo bikoongela bwooli. Náho óobu, ni lwaampaka muzikolese enziingo záanyu zibe nka abahálila bo kukola amazima, habwe echihika cho kwéezwa na Múungu.

²⁰ Kala, obuchilo mukaba muli abahálila be echiheno, mukaba muli abalikweétegeka, mutéena obweétegeeleza bwo kukola áago Múungu alikweenda.

²¹ Ngási mukabonesa mugaso chi habwe ebikolwa byáanyu byo obuzilwa, éebye óobu bilikubakoza ensóni? Tiheenaho omugaso gwoóna gwóona! Amagaambo ago nigaleeta olufu lwo bucha no buchiile.

²² Náho óobu, habwo kuba mwaáhéelwe na Múungu kuluga omu buhalila bwe echiheno, mále, abakozile kuba abahálila boómwe, mubonesize omugaso gwo kwéezwa no kwiinaankula obulami bwo bucha no buchiile.

²³ Omuuntu weéna weéna óogwo ali omuzáana we echiheno, empeéla yoómwe no olufu lwo bucha no buchiile. Náho íchwe, Múungu naatuha obulami bwo bucha no buchiile. Obulami óobwo tiyo empeéla, náho ne engabilano éezo tulikwiinaankula kulabila Kristu Yézu, Omukáma wéetu.

7

Abeekiliza tibachitegekwa ne ebilangilo bya Musa

¹ Abeekiliza bazeenzi baanze, niingaámbe neemwe, abaantu áabo mulikusoombookelwa kuzima ebilangilo bya Musa. Nimusoomboókelwa nka nikwo omuuntu naatégekwa ne ebilangilo obuchilo bwóona óobwo alikuba achili omulame.

² Ha mususano, echilagilo nichilagila nka nikwo, omukázi takwiikilizibwa kulekaana ne íiba obuchilo íiba achili omulame. Náho kábilaaba íiba yaáfwa, niho echilagilo echo tichikumwaángila káandi omukázi.

³ Bityo, kaálaswéelwa no omuséeza oóndi obuchilo íiba achili omulame, naába omusiihani. Náho kábilaaba íiba yaáfwiile, echilagilo echo tichikumwaángila káandi, yaakaáhicha kuswéelwa no omuséeza oóndi, mala naába atali omusiihani.

⁴ Abeekiliza bazeenzi baanze, amagaambo ago nikwo galiho hali ímwe hanu. No óobu ímwe timukwaángilwa káandi ne ebilangilo bya Musa, habwo kuba mwaáfwiile hamo na Kristu aha musalaba. Óobu ímwe muli abaantu boómwe, óogwo akazoolwa kuluga omu bafwiile, kuba obulami bwéetu bube ne emisumo mizima habwa Múungu.

⁵ Obuchilo óobwo entabuko yéetu ye ebiheno ekaba neetutegeka, ebilangilo bikakola etuúunku zéetu mbi zibe na amagala hali íchwe, tukaba nitukola ebiheno. Ha bwéecho, olufu lwaaba lwaábaho.

⁶ Tukaba tubohilwe ne ebilangilo, náho óobu twaáfwiile hamo na Kristu, na bityo yaátukozile kuba abeéyagaaluzi kuluga omu ebilangilo. Óobu titukumuheéleza Múungu aha muháanda gwa kala gwo kweékomya ebilangilo éebye bikaandikwa, náho nitumuheeleza habwo omuháanda omusha gwo kweébeembebelewa no Omwooyo Mutakatíifu.

Ebiheno nibimanyiika habwe ebilangilo

⁷ Óobu tugaámbe chíha? Tugaámbe nka nikwo, ebilangilo nibileetelela ebiheno? Mmahi, no obuche bwa akáti! Kábilaaba ebilangilo byaakulekile kubaho, tinaákuhikize

kusoombookelwa nka nikwo ebiheno ni chiintu chi. Káchaakubeele chitaliho echilagilo éecho echilikugaamba chíti, “Otaákweefuza echiintu cha muzeenzi waawe,” tinaákuhikize kusoombookelwa nka nikwo kuligila echiintu cho omuuntu oóndi, no okuhena.

⁸ Náho kulabila echilagilo echo, echiheno chikabonesa omwáanya gwo kuléeta etuúнку mbi za buli lugaanda omuli ínye. Kábilaaba ebilangilo byaakubeele bitaliho, ebiheno bikabeele ebitéena amagala.

⁹ Aha buchilo óobwo nkaba ntakabisoombookilwe ebilangilo, nkaba niintuúla nko óokwo naábeele niinyeéendaho. Náho obuchilo naámanyile echilagilo, ebiheno byaaba na amagala bwooli na byaaba nibiindeetela olufu.

¹⁰ Naábona nka nikwo echilagilo echo, echaabeele chili habwo kuúmpa obulami, nichiiindeetela olufu.

¹¹ Kulabila echilagilo éecho, echiheno chikabonesa omwáanya, chaámbeéhabéeha bwooli no kuundeételela olufu.

¹² Mbweénu, esoombooke nka nikwo, ebilangilo bya Musa byóona ne ebitakatífu, nabyo ne ebya amazima, na káandi ni biluunzi.

¹³ Ha bwéecho, ago geena ensoonga nka nikwo ebiintu ebyo bizima biindeetiile olufu? Mmahi, no obuche bwa akáti! Ebiheno nibyo biindetiile olufu habwo omuháanda gwe ebilangilo ebili bizima, kuba ebilangilo bibe nibyooleka butúnu nka nikwo, echiheno ne echiintu chibi bwooli.

¹⁴ Nitusoomboókelwa nka nikwo ebilangilo ne ebyo Omwooyo gwa Múungu, náho ínye omu ntabuko yaanze ye ebiheno, ndi omuhálila waábyo.

¹⁵ Ínye tiinkusoombookelwa éecho ndikukola. Éecho ndikweenda nkole, tiinkuchikola. Náho éecho ndikutamwa, echo nicho ndikukola.

¹⁶ No óokwo ndikukola amagaambo áago ntakweenda ngakole, nibyooleka nka nikwo niinyikiliza nkokwo ebilangilo ni bizima.

¹⁷ Mbweénu áaho tíмба ínye óogwo ndikuhena, náho ne echo echiheno echili omuli ínye.

¹⁸ Niinsoomboókelwa nka nikwo, omuli ínye, omu ntabuko yaanze ye ebiheno, tihalimo chiintu choóna chóona chizima. Nnyeenda kukola echizima, náho tiinyina obuhicha bwo kuchikola.

¹⁹ Amagaambo amazima áago ndikweenda kukola, tiinkugakola. Náho, amábi áago ntakweenda ngakole, nigo ndikukola.

²⁰ Ha bwéecho, kaándikuba niinkola áago ntakweenda ngakole, áaho níмба ntali ínye óogwo ndikukola ebiheno, náho ne echo chiheno éecho echilikwiikala omuli ínye.

²¹ Mbweénu, naákugula nka nikwo, obuchilo ndoonza kukola echiintu chizima, niinyesaánga nka nikwo éecho echili chibi nicho ndikukola.

²² Ebilangilo bya Múungu, niimbyeénda ha muganya gwaanze gwóona.

²³ Náho naákugula nka nikwo enzíingo zo omubili gwaanze, ziba nizitegekwa na amagala ge ebiheno áago agasiingangana ne ebiteékuzo byaanze ebizima. Amagala ago nigo galikuunkola iímbe enkwáate ye echo chilagilo che echiheno éecho echilikukola omulimo omu nziingo zo omubili gwaanze.

²⁴ Neelóoko hali ínye! Noóha óogwo alaáchuúngula omubili gwaanze kuluga omu magala ge ebiheno áago agalikuuntwaáliliza omu lufu?

²⁵ Niimusíima Múungu, habwo kuba weényini niwe alaánchuúngula, kulabila hali Yeézu Kristu, Omukáma wéetu.

Ha bwéecho mbweénu, ínye nyini aha busoombookelwa bwaanze ínye ndi omuhálila we ebilangilo bya Múungu, náho omu ntabuko yaanze ye ebiheno, ínye iimba omuhálila we echiheno éecho echilikukola omulimo omu nziingo zaanze.

8

Abeekiliza nibalama ha kweébeembelelwa no Omwooyo Mutakatífu

¹ Mbwéenu óobu, Múungu takuchwaáziika abaantu áabo abakwaateene na Kristu Yeézu.

² Habwo omuháanda gwo kuunkwaátanisa na Kristu Yeézu, amagala go Omwooyo Mutakatífu óogwo alikuleeta obulami bwo bucha no buchiile, gaánkozile íimbe no obweéyagaaluzi kuluga omu amagala ge ebiheno no olufu.

³ Ebilagilo bya Musa bikaba bitéena amagala go kutuha obweéyagaaluzi, habwe entabuko yéetu ye ebiheno. Náho ebyo bilagilo éecho bitalahikize kukola, Múungu abikozile. Akamusiíndika Omutábani nyakámo, kwiiza hali íichwe omu nsi ayina omubili nke emibili éezo twiina íichwe abaheni. Weényini yeesohoza omubili gwoómwe gube echitáambo habwo kulamulilwa ebiheno byéetu. Ha kukola aátyo, Múungu akachwaáziika ebiheno aha mubili gwa Kristu,

⁴ kuba amagaambo góona ga amazima áago galikweendelwa omu bilagilo gahikiilizwe kuzima omuli íichwe. Íichwe nitweebeembelelwa no Omwooyo Mutakatífu, na titukweébeembelelwa káandi ne entabuko yéetu ye ebiheno.

⁵ Abaantu áabo balikweébeembelelwa ne entabuko yáabo ye ebiheno, ebiteékuzo byáabo no omu kuhena. Náho áabo abalikweébeembelelwa no Omwooyo Mutakatífu, ebiteékuzo byáabo biba omu kweenda kukola ebikolwa éebyo ebilikumusemelela Omwooyo Mutakatífu.

⁶ Abaantu áabo ebiteékuzo byáabo bilikweébeembelelwa ne entabuko ye ebiheno, nibabonesa olufu lwo bucha no buchiile. Náho abaantu áabo ebiteékuzo byáabo bilikweébeembelelwa no Omwooyo Mutakatífu, nibabonesa obulami bwa buchiile no obuhóolo.

⁷ Abaantu áabo abalikweébeembelelwa ne entabuko yáabo ye ebiheno, abo na ababisa ba Múungu. Habwo kuba tibakukoondookela ebilagilo byoómwe, káandi tibakuhicha kubyéekomya.

⁸ Ha bwéecho, abaantu áabo abalikweébeembelelwa ne entabuko yáabo ye ebiheno, tibakuhicha kumunuliza Múungu.

⁹ Náho íimwe óobu, timukweébeembelelwa ne entabuko yáanyu ye ebiheno, náho nimwebeembelelwa no Omwooyo gwa Múungu, habwo kuba naatuúla omuli íimwe. Omuuntu weéna wéena óogwo atéena Omwooyo gwa Kristu,* ogwo aba atali omuuntu wa Kristu.

¹⁰ Óobu, Kristu naatuúla omuli íimwe. Ha bwéecho, no óobu emibili yáanyu elikufwa habwe ebiheno, Omwooyo Mutakatífu naabaha obulami, habwo kuba Múungu abapetiile kuba abeena amazima omu méeso goómwe.

¹¹ Omwooyo gwa Múungu óogwo alikutúula omuli íimwe, niwe Omwooyo gwo óogwo akamuzoola Kristu Yeézu kuluga omu bafwiile. Ha bwéecho, Múungu alaábaha obulami obusha, no óobu emibili yáanyu éezo eéfwa. Alaákola aátyo ha amagala go Omwooyo Mutakatífu óogwo alikutúula omuli íimwe.

¹² Ha bwéecho, abeekiliza bazeenzi baanze, íichwe tekweendelwa tutuúle omu kweébeembelelwa ne entabuko yéetu ye ebiheno.

¹³ Habwo kuba, kamulaaba nimutuúla omu kweébeembelelwa ne entabuko yáanyu ye ebiheno, mazima nimufwa. Náho, kamulaayáanga butúnu aha magala go Omwooyo Mutakatífu, kukola amagaambo áago entabuko yáanyu ye ebiheno elikweenda mugakole, nimutuúla obucha no obuchiile.

* **8:9 8:9 Omwooyo gwa Kristu:** Omwooyo gwa Kristu niwe *Omwooyo gwa Múungu*, nali *Omwooyo Mutakatífu*.
8:13 8:13 Osome Abagalatia 6:8.

¹⁴ Bóona áabo abalikweébeembelelwa no Omwooyo gwa Múungu, abo nibo abáana ba Múungu.

¹⁵ Habwo kuba, timuleénaankwiile Omwooyo gwo kubakola ímwe mube káandi abahálila áabo mulikumutína, náho mukeenaankula Omwooyo ogwo abakozile kuba abáana boómwe Múungu. Omwooyo ogwo nigwo gulikutukola tumuháme Múungu, “Aba” ensoonga yaáho, “Táata!”

¹⁶ Omwooyo ogwo gwoónyini nigukomeenteleza omu miganya yéetu nka nikwo, íichwe tuli abáana ba Múungu.

¹⁷ Mbwéenu, habwo kuba íichwe tuli abáana ba Múungu, tuleénaankula obuhuunguzi bwéetu hamo na Kristu. Náho éecho echilikweendelwa hali íichwe óobu ni nka nikwo, tukóbe omu lwaágalalo hamo na Kristu, tubone neechwe kukoba hamo náze omu ikuzo.

Múungu yaábaha ikuzo liháango abáana boómwe

¹⁸ Niimbóna nka nikwo, olwaágalalo lwéetu lwo obuchilo obu, ti kaantu, kaándikwiinganisa ni ikuzo éelyo Múungu alaatuha omu buchilo obwo obulikwiiza.

¹⁹ Ebiintu byóona éebyo bikahaangwa, nibiliindilila aha chihika chiháango obuchilo óobwo Múungu alaámanyisa butúnu abáana boómwe ni baáhi.

²⁰ Habwo kuba ebihaángwa bikahaangwa omu kazeendele ko kusiisikala, ti habwo obweenzi bwaábyo, náho bikakolwa bityo ha ngoonzi za Múungu. No óobu bityo, buliho obwiítegezo,

²¹ habwo kuba bilaáchuungulwa kuluga omu buhálila bwo okusiisikala no olufu. Áaho niho bilyaáheebwa obweéyagaaluzi ni ikuzo éelyo Múungu aliha abáana boómwe.

²² Nitusoomboókelwa nka nikwo, no óobu háti obu, ebihaángwa byóona nibyaambaza hamo ha busaasi bwo obusúungu, nko obusúungu bwo omukázi óogwo alikweéchuungula omwaana.

²³ Káandi, ti nka nikwo ne ebiintu ebyo kwoónka éebyo ebilikwaambaza aha busúungu, náho neechwe nitwaambaza omu miganya yéetu. Twaáheelwe Omwooyo Mutakatíifu óogwo ali engabilano ya mbele ya Múungu, tubone kuloza obuzima óobwo tulaahéebwa. Náho tucháali nitudugulima omu miganya yéetu, habwo kuba nituliindilila ha chihika chiháango bwooli obuchilo óobwo Múungu alaátuchuúngula kuba abáana boómwe omu kutuha enziingo eénsha.

²⁴ Twiinabwo obweésige óobwo kulugiilila obuchilo Múungu yaátuchuúngwiile. Náho kábilaaba nitweesiga kubona echiintu éecho twaakuhicha kuchileeba, okwo ti kutegeza. Ngási, noóha ayaakweesiga kuhaabwa echiintu éecho yaábonesize?

²⁵ Náho katulikutegeza kuhaabwa echiintu éecho tutakabonesize, niho tuchiliindilila no okweégumisiliza.

²⁶ Hamo na ago, Omwooyo Mutakatíifu niwe atuzuna omu bulemwa bwéetu. Habwo kuba íichwe titukusoombookelwa kumusaba Múungu okwo tulikweendelwaho tumusabe, náho weényini Omwooyo niwe atuneéembelela hali Múungu omu kachulile ko obusaasi obutakugaambwa.

²⁷ Múungu óogwo alikukaguza góona agali omu miganya yéetu, niwe alikusoombookelwa ebiteékuzo byo Omwooyo Mutakatíifu, habwo kuba Omwooyo óogwo gusabila abaantu ba Múungu nko óokwo Múungu ayeénda.

²⁸ Nitusoomboókelwa nka nikwo, Múungu akola amagaambo góona kuléeta ebizima omu baantu bóona áabo balikumwéenda,† áabo abeesilwe habwo kuhikiiliza echihika choómwe.

8:20 8:20 Osome Okubaanza 3:17. † 8:28 8:28 *Múungu akola amagaambo góona kuléeta ebizima omu baantu bóona áabo balikumwéenda*: Obusasaanuzi obúundi bukaáhicha kuba, amagaambo góona nigaleeta ebizima omu baantu bóona áabo balikumwéenda Múungu, nali omu magaambo góona, Múungu akola emilimo hamo na abaantu bóona áabo nibamwéenda abone kubaha ebizima.

²⁹ Múungu akabamanya abaantu boómwe kulugiilila obuchilo nóobu éensi etakahaangilwe. Áabo nibo akabatóza kuluga aha bubaandizo basusaniswe no omususano gwo Omutábani, kuba Omutábani aábe niwe mukúlu omu beekiliza beenzi bazeenzi boómwe.

³⁰ Habwo kuba, áabo yaabele atoólize kuluga aha ntábuko, nibo áabo yaáyesile, abo yaábabala kuba abagololoke, na nibo áabo akabalaganisa nka nikwo alaábaha ikuzo.

Abeekiliza tibakuhicha kutaáganisibwa ne engoonzi za Múungu

³¹ Mbwéenu, tugaámbe chiíha óobu habwa amagaambo ago? Habwo kuba Múungu aliho ha bwéetu, taliho óogwo ayaakuhicha kutusíinga!

³² Múungu talamuziliile echiganyizi Omutábani nyakámo náho akamusohoza aáfwe ha bwéetu chwéena. Mbwéenu, keélaaba Múungu akozile aátyo, mazima naatuha busa buli chiintu chóona hamo na weényini!

³³ Noóha óogwo yaakuhicha kubalegelela abatoozibwe na Múungu? Táliho, habwo kuba óogwo yaábabaliile kuba abagololoke ni weényini Múungu.

³⁴ Káandi noóha óogwo alaabalamulila omuchwaáziiko? Táliho, habwo kuba Kristu Yeézu akafwa no kuzoolwa yaaba omulame, káandi óobu ayikala olubazu lwo obúlyo lwa Múungu, weényini niwe alikutusabila.

³⁵ Ni chiintu chi éecho echaakuhicha kututaáganisa ne engoonzi za Kristu? Mmahi, tichiliho! No óobu bilaaba tuli omu lwaágalalo luháango, tuli omu kuchuúndagulwa, tuli omu iífwa, nali kubulabulilwa ebizwáalo, nali omu buhuta, nali ichúmu, Kristu naazeendelela kutwéenda.

³⁶ Ni nko óokwo Amaandiko Matakatiifu galikusoomboola gáti, “Buchiile nituchwaaziikilwa ha kwítwa, habwo kuba tuli abeésigwa baawe.

Nitutwaalizibwa nke entaama, zo kubáagwa kwoónka.”

³⁷ Náho no óobu bilaaba ago góona nigatusaánga, mazima íchwé nituzeendelela kusíinga, omu kulabila hali Kristu óogwo alikutwéenda.

³⁸⁻³⁹ Nnyina obweétegeeleza nka nikwo tiháliho chiintu éecho echilikuhicha kututaáganisa ne engoonzi za Múungu hali íchwé. Múungu naazeendelela kutwéenda, keélaaba tuli abalame nali twaáfwiile. No óobu maléeka,[‡] nali abeena obutégeki abali aha bwíile, nali ebihaángwa ebiina amagala tibikuhicha kututaáganisa ne engoonzi zoómwe. No óobu amagaambo áago agalikweésuulukiza omu buchilo obu nali omu nchilo ezo ezilikwiiza, nali choóna chóona éecho echili omu igulu nali kuzimu,[§] nali choóna chóona omu nsi, tiháliho echiintu éecho echilikuhicha kututaáganisa ne engoonzi za Múungu hali íchwé. Engoonzi éezo atuheéle íchwé kulabila ahali Kristu Yeézu, Omukáma wéetu.

9

Paulo naayehulila obusúungu habwa abaantu ba Iziraeli

¹ Kristu naasoombookelwa nka nikwo áago ndikweenda kugaamba na amazima goónka. No óobu omuganya gwaanze óogwo gulikweébeembelelwa no Omwooyo Mutakatífu nágwo niguunsuúmba nka nikwo, tiínkugaamba ebisuba.

² Mazima, ínye nnyina entíimba mpáango bwooli no obusaasi buháango omu muganya gwaanze

8:36 8:36 Osome Enzina 44:22. [‡] **8:38-39 8:38-39 Maléeka:** Habwo obusoomboozi bwooli osome *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile.* [§] **8:38-39 8:38-39 Kuzimu:** Habwo obusoomboozi bwooli osome *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile.*

³ habwa abaantu bi ihaánga lyaanze. Kábilaaba nibikuundilana, naakeékiliize kucheenwa no kutaáganisibwa obutába hamo na Kristu, kabyaakuba kukola iínty kwaakubeele kwíne omugaso omu kubazuna abanyalugaanda bazeenzi baanze.

⁴ Abo nibo Abaiziraeli, abaantu áabo Múungu yaatoólize akabazila kuba abáana boómwe, yaábooleka ikuzo lyoómwe no okutaho endagano* nábo. Káandi akabaha ebilangilo byoómwe, hamo ne emilago yoómwe, no kubalagiilila akazeendele óokwo elikweendelwa bamulámye.

⁵ Boónyini ne enzáalwa za besiichwe enkúlu. Omu bazéele abo akalugamo Masihi† habwo obumuuntu bwoómwe, weényini niwe Múungu, Mukúlu wa byóona, akuzibwe obucha no obuchiile!‡ Amina.

⁶ Tiinyina ensoonga nka nikwo Múungu akalemwa kuhikiiliza emilago yoómwe éezo akagaamba aha Baiziraeli. Ti bityo, habwo kuba ti nka nikwo Abaiziraeli bóona na abaantu ba Múungu owa amazima.

⁷ Ti nka nikwo abazáalwa bóona ba Ibrahimu nibo abáana boómwe ba amazima. Náho Múungu akamweésagiza Ibrahimu aáti, “Kulabila ahali Izáaka olaabona enzáalwa áabo balyéetwa abaaawe.”

⁸ Ensoonga ye ebigaambo ebyo ni nka nikwo, tibo bóona áabo abazeelwe kwo omubili na Ibrahimu nibo bali abáana ba Múungu, náho na abo boónka abazeelwe kuluga omu ndagano ya Múungu hali Ibrahimu, abo abanyalugaanda nibo balikubalwa kuba abáana boómwe Múungu.

⁹ Habwo kuba echigaambo che endagano ezo ya Múungu chikaba chili chíti, “Omwaáaka oguleéza, omu muhaanguko nko ogu, ndyaásuba, na Sáara mukaawe alyáaba yaázigeeze omutábani.”

¹⁰ Káandi tigo ago goónka, náho Rebéka náwe akamuzaálila isiíchwe enkúlu Izáaka abáana bali amaloongo.

¹¹⁻¹² Obuchilo amaloongo áabo batakazeelwe, na áaho babeele batakakozile choóna chóona chibe chizima nali chibi, Múungu yaámugaambila Rebéka aáti, “Omuzigeezo alaámuheéleza omulumuna.” Echigaambo éecho nichooleka nka nikwo Múungu naayéta omuuntu kwiingana ne echihika cha weényini Múungu, ti kwiingana na akazeendele ko omuuntu ogwo.

¹³ Ni nko óokwo Amaandiko Matakatiifu galikusoomboola gáti, “Yakobo nkamutóoza, náho Esau nkamutámwa.”

Múungu akola nko óokwo alikweendaho

¹⁴ Óobu tugaámbe chiíha habwa amagaambo áago? Tugaámbe nka nikwo Múungu ti wa amazima? Mmahi, no obuche bwa akáti!

¹⁵ Múungu weényini akamugaambila Musa aáti, “Ínye mmuzilila echiganyizi omuuntu óogwo ndikweenda kumuzilila echiganyizi, mala ínye mmuzilila embabazi óogwo muuntu wi ndikweenda kumuzilila embabazi.”

¹⁶ Ha bwéecho, Múungu weénka niwe alikulamula kuganyila omuuntu weéna weéna, ti ha bweenzi nali echífu cho ogwo muuntu.

¹⁷ Léeba omu Maandiko Matakatiifu Múungu akamugaambila Farao omukáma wa Miisiri aáti, “Nkakubonesa kuba omukáma, mbone kwoóleka abaantu obuhicha bwaanze kulabila hali íiwe, ni iziina lyaanze likumuúke omu nsi yóona.”

* **9:4 9:4 Endagano:** Habwo obusoomboozi bwooli osome *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile*. † **9:5 9:5 Masihi:** Habwo obusoomboozi bwooli, osome echigaambo cha Kristu omu *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile*. ‡ **9:5 9:5 Omu bazéele abo akalugamo Masihi habwo obumuuntu bwoómwe, weényini niwe Múungu, Mukúlu wa byóona, akuzibwe obucha no obuchiile:** Obusasaanuzi obúundi yaakaáhicha kuba, *Omu bazéele abo akalugamo Masihi habwo obu muuntu bwoómwe. Múungu, Mukúlu wa byóona, akuzibwe obucha no obuchiile!* **9:7 9:7** Osome Okubaanza 21:12. **9:9 9:9** Osome Okubaanza 18:10, 14. **9:11-12 9:11-12** Osome Okubaanza 25:23. **9:13 9:13** Osome Malaki 1:2-3. **9:15 9:15** Osome Okuluga 33:19. **9:17 9:17** Osome Okuluga 9:16.

¹⁸ Mbwéenu nu, Múungu azilila echiganyizi ha muuntu, nko óokwo Múungu ayeénda, no kumukola omuuntu oóndi aábe no omuganya gugumile, nko óokwo Múungu alikweenda.

¹⁹ Hamo, omuuntu yaakaáhicha kubúuza aáti, “Kábilaaba nikwo bili bityo, Múungu naahichaho aáta kuhanisa omuuntu weéna wéena? Noóha óogwo ayaakuhicha kwaángiza éecho Múungu alikweenda?”

²⁰ Náho íwe omuuntu, íwe oli oóha kuhakana oótyo na Múungu? Ngási, echiseme chi ibúumba chikaáhicha kuhakana no omubúumbi waácho no kumubúuza chíti, “Ha bwaáchi okaambúumba oóti?”

²¹ Omubúumbi ayina obuhicha bwo kubúumba ibúumba nko óokwo alikweendaho. Yaakaáhicha kubúumba enyuungu ibili kuluga ibúumba elyo nyini, enyuungu eémo eéba habwe ebikoleso bi isima, ne eéndi eéba habwe ebikoleso bya buli chilo.

²² Nikwo bili ahali Múungu. Akeenda kwoóleka abaantu echihulumuko na amagala goómwe, náho akeégumisiliza bwooli abaantu áabo bakwiilwe kusikizwa.

²³ Akakola aátyo, kuba abone kwoóleka ikuzo lyoómwe likúlu habwa abaantu áabo akaloonza kwiinaankula echiganyizi choómwe. Akaloonza kuluga kala babone kuba náze omu ikuzo lyoómwe.

²⁴ Omuli abo baantu áabo yaáyesile, tulimo no óobu íchwé. Talayesile Abayahudi boónka, náho no óobu áabo abali Abanyamahaánga.

²⁵ Echo nicho éecho Múungu alikugaamba omu chitabu cho omubáasi Hosea aáti, “Abaantu áabo abatali abaánze, niimbeéta ‘Abaantu baanze.’

Na áabo ntalabeénzile, niimbeéta ‘Enfula zaanze.’ ”

²⁶ Káandi agaambile aáti,

“Áaho baagaambíilwe báti, ‘Íimwe timuli abaantu baanze,’ áaho niho balyéetwa ‘Abáana ba Múungu óogwo ali omulame.’ ”

²⁷ Káandi, omubáasi Isaya naagaamba habwa Abaiziraeli aáti, “No óobu kábilaaba Abaiziraeli ni béenzi nko omusényi gwa aha chaambo che enziba, náho áabo abalaáchuúngulwa, ni báche.

²⁸ Omukáma naabaha abaantu be éensi yóona omuchwaáziiko oguhikile atéena kwiílilwa, nko óokwo akagaamba.”

²⁹ Ni nko óokwo omubáasi Isaya akagaamba kala aáti, “Yaakubeele atali Omukáma wa Abalwaanila Ngoma atatusigaliízeho oluzáalo luche íchwé Abaiziraeli twaakubeele twaásiingaalikile bóona nka abaantu ba Sodoma na Gomora.”

Abaiziraeli béenzi tibéena amazima omu méeso ga Múungu

³⁰ Mbwéenu, tugaámbe chiíha óobu habwa amagaambo ago? Abaantu áabo abali Abanyamahaánga tibalaágaleele kuba abaantu abagololoke omu méeso ga Múungu, náho Múungu akababalila kuba abagololoke ha muháanda gwo kumwiíkiliza Kristu.

³¹ Abaiziraeli bakaba nibaagalala kweékomya ebilangilo bya Musa babone kubalwa kuba abagololoke omu méeso ga Múungu, náho tibalahikize.

³² Ha bwaáchi tibalabazilwe kuba abeena amazima omu méeso ga Múungu? Habwo kuba bakategeza ebikolwa byáabo na tibalamwiíkiliize Kristu. Kristu niwe ibáale lyo kweékuumpáho

³³ nko óokwo Múungu akagaamba omu Maandiko Matakatífu aáti, “Muléebe, óokwo Sayuni niéntaho ibáale.

Ibáale éelyo ni ibáale lyo kweékuumpáho abaantu,
no oluchili lwo kubagwiisa,
nályo nilibakola babe nibagwa.
Omuuntu óogwo alikumwiikiliza,
taligooka no obuche bwa akáti!"

10

¹ Abeekiliza bazeenzi baanze, echo ndikweenda ha muganya gwaanze gwóona nka nikwo Abaiziraeli bachuungulwe. Éecho nicho ndikusaba ahali Múungu.

² Niinsuúmba nka nikwo, abaantu abo batiilého echífu cho kumukoondookela Múungu, no óobu bityo tibakusoombookelwa okwo Múungu alikweenda bamukoondookeleho.

³ Boónyini tibalakoonookiile omuháanda óogwo Múungu alikubabalila abaantu obugololoke, habwo kuba tibalagusoombookiilwe, káandi bakaloondela kuba abeena amazima ha muháanda gwo kukulaatila echilagilo cha Musa.

⁴ Kristu niwe omuhélo gwe ebilangilo byóona bya Musa, kuba abaantu bóona áabo abalikumwiikiliza weényini, babone kubalwa kuba abagololoke omu méeso ga Múungu.

Abaantu bóona nibahicha kuchuúngulwa

⁵ Musa akaandika habwo kubalwa kuba abagololoke omu méeso ga Múungu habwo omuháanda gwo kukwáata ebilangilo aáti, "Omuuntu óogwo alikukola góona áago agalikulagilwa omu bilagilo, naába no obulami habwo kubikoondookela ebyo."

⁶ Náho habwo kubalwa kuba omugololoke omu méeso ga Múungu ha muháanda gwo kumwiikiliza, Musa akagaamba aáti, "Mutaákweebuuza omu miganya yáanyu nka nikwo, 'Noóha óogwo yaakaáhicha kuhanama olugulu kuhika omu igulu?' " Kugaamba tútyo nikumanyisa nka nikwo, mumusabe Kristu ayize ahaansi ezi.

⁷ Na Musa akagaamba aáti, "Mutaákweebuuza nka nikwo, 'Noóha óogwo alikuhicha kutúuka ahaansi kuhika omu liina elila lyo kuzimu?'" Kugaamba tútyo nikumanyisa nka nikwo, mumuléete Kristu kuluga omu bafwiile.

⁸ Náho éecho echilikugaambwa omu Maandiko Matakatiifu ne éechi, "Echigaambo cha Múungu chili héehi neewe, chili omu kanwa kaawe na chili omu muganya gwaawe." Óobu, echigaambo echo nicho empola éezo tulikwaátula habwo kumwiikiliza Yeézu Kristu.

⁹ Empola ezo ni nka nikwo, koolikugaamba habwo omunwa gwaawe íwe nyini oóti, "Yeézu no Omukáma," no kwiikiliza omu muganya gwaawe nka nikwo Múungu akamuzoola kuluga omu bafwiile, olyaáchuungulwa.

¹⁰ Kuba omuuntu kaálikumwiikiliza Yeézu Kristu ha muganya gwoómwe, niho alikubalwa kuba omugololoke omu méeso ga Múungu. Kaálikukúunda akagaamba okwiikilizákwe aha munwágwe, niho alikuchuúngulwa.

¹¹ Amaandiko Matakatiifu nigagaamba gáti, "Buli muuntu óogwo alikumwiikiliza, taligooka no obuche bwa akáti!"

¹² Amagaambo ago nigooleka nka nikwo, tihéena okutola aha Bayahudi nali áabo abali Abanyamahaánga. Heena Omukáma oómo weénka ha baantu bóona. Weényini naabahiíla bwooli ha bufula abaantu bóona áabo abalikumusaba.

¹³ Habwo kuba Amaandiko Matakatiifu nigagaamba gáti, "Buli muuntu óogwo alikwéeta ahi iziina lyo Omukáma, naachuungulwa."

Okwiikiliza kuluga omu kwoólekeelelwa

¹⁴ Mbwéenu, abaantu nibahicha báta kumwéeta kábilaaba bachaáliga kumwiíkiliza? Káandi nibahicha báta kumwiíkiliza kábalaaba bachaáliga kuhuliza empola zoómwe? Na nibahicha báta kuhuliza empola zoómwe kábilaaba bachaali kwoólekeelelwa?

¹⁵ Káandi abaantu nibahicha báta kuzeenda kwoólekeelela empola ezo kábalaaba batasiindikilwe? Ni nko óokwo Amaandiko Matakatiifu galikugaambaho gáti, “Kwiiza kwo omuuntu óogwo alikuleeta Empola Nzima, ne echigaambo chizima bwooli!”

¹⁶ No óobu bityo, ti Baiziraeli bóona áabo abaaziinaánkwiile Empola Nzima ezo no kuzikoondookela, beenzi tibalekiliize. Niyo ensoonga omubáasi Isaya akamubúza Múungu aáti, “Mukáma, noóha óogwo ayekiliize ago twaábassoomboóliile?”

¹⁷ Ha bwéecho, abaantu nibahicha kumwiíkiliza Kristu kábilaaba baábulila empola habwa Kristu. Náho nibahicha kuhulila kwoónka kábilaaba empola ezo zaáyolekeelelwa.

¹⁸ Mbwéenu, kábilaaba ni bityo, leka mbuúze. Ngási, Abaiziraeli tibalazihuliile ezo mpola? Na amazima nka nikwo bakazihulila, habwo kuba Amaandiko Matakatiifu nigagaamba gáti,

“Abaantu bagaambile empola za Múungu buli hóona.

No óobu kuhicha ha muhélo gwe éensi, bagaambile amagaambo goómwe.”

¹⁹ Leka mbuúze káandi. Ngási, obuchilo bahuliile ezo empola, tibalazisoombookiilwe? Na amazima nka nikwo bakazisoombookelwa. Echigaambo cho kutaándika, Múungu akabagaambila Abaiziraeli kulabila hali Musa aáti,

“Niimbakola mubazilile ichubi
abaantu abo abatali bi ihaánga lyaanze.

Na niimbakola mube nimunigahala

na abaantu abo abali abasilu.”

²⁰ Mále, akabagaambila kulabila ha mubáasi Isaya aha bugimi aáti,

“Abaantu abo abatalaankwaabile,
nibo baánkugula.

Na abaantu abo abatakutaabúza empola zaanze,

nibo neemanyisa hali boónyini.”

²¹ Náho habwa Abaiziraeli, Múungu akagaamba aáti,

“Echilo chóona nkatégeleza engalo kuteélana na abaantu baanze,

náho boónyini ti bagololoke,

káandi na abagome.”

11

Múungu takaángile Abaiziraeli kuba abaantu boómwe

¹ Óobu niimbuúza nka nikwo, ngási, Múungu akanagilana abaantu boómwe?

Mmahi, no obuche bwa akáti! Ínye weényini ndi Omuiziraeli, kuluga omu luzáalo lwa Ibrahimu, kuluga omu lugaanda lwa Benyaámini.

² Múungu talanagileene abaantu boómwe áabo akabatóza kulugiilila obuchilo éensi etakahaangilwe. Nali timukusoombookelwa éecho Amaandiko Matakatiifu galikugaamba habwo omubáasi Eliya obuchilo akadugulumila Múungu habwa Abaiziraeli? Yaámuzila nka nikwo,

³ “Mukáma, abaantu aba beesile ababáasi baawe, no kukaambula amataámbilo gaawe. Ínye naásigala nyeénka, no obu nibaloónka kuunyíta neenye!”

⁴ Náho Múungu akamusubiza chiíha? Akagaamba aáti, “Neesigaliza abaantu ebihuumbi musaanzu (7,000) áabo abatakuteélela ebizwi ha kulamya Baali.”

⁵ No óobu nyini nikwo biliho, baásigaliileho Abaiziraeli báche kwoónka áabo Múungu yaatoólize habwe embabazi yoómwe.

⁶ Batoziibwe habwe embabazi ya Múungu, ha bwéecho ti habwe ebikolwa byáabo. Kayaakuba kutóoza kwoómwe nikutegeza ebikolwa byáabo, embabazi yoómwe neéba etachili embabazi káandi.

⁷ Ha bwéecho, amagaambo galiho gáti. Abaiziraeli bakaloondela kuba abeena amazima omu méeso ga Múungu, náho tibalabonesize. Na Abaiziraeli kwoónka áabo abatoolizwe na Múungu, nibo bakabonesa. Abáandi áabo abasigaliile, Múungu akabakola babe ne emiganya elemiile.

⁸ Ni nko óokwo Amaandiko Matakatíifu galikusoomboola gáti, “Múungu akabakola babe ne emyooyo elemiile, akabasweeka améeso gáabo kuba batabona kuhweeza, káandi akabaziba amatwi bataákuhicha kuhulila. Nikwo bali kuhicha leélo éeli.”

⁹ No omukáma Daudi akagaamba aáti, “Obuchilo nibakola amazenyi gáabo, Múungu agakole kuba oluzuumba lwo kubabasa, no omutego gwo kubagwiisa, na gabe omweéholelo gwáabo.

¹⁰ Améeso gáabo gaswéekwe ensiimbaazi, kuba bataákuhicha kuhweeza káandi choóna chóona, ne emigoongo yáabo eyikale eyinamile buchiile, habwo olwaágala lwaáabo.”*

Kwáanga kwa Abaiziraeli kubele omugisa ahali abo Abanyamahaánga

¹¹ Óobu niimbuúza nka nikwo, ngási, Abaiziraeli bakeékuumpa kuhicha baásiingalika butúnu? Mmahi, no obuche bwa akáti! Náho habwo kwáanga kwáabo obuchuúnguzi bwiizile aha Banyamahaánga. Aha muháanda óogwo, Múungu akeenda Abaiziraeli babone kubazilila ichubi.

¹² Kábilaaba okuhena kwa Abaiziraeli, kubabonesize embabazi mpáango hali abo Abanyamahaánga, no obuzilwa bwáabo bwo omwooyo buleesile omugisa muháango omulí abo Abanyamahaánga, mbwéenu ni butúnu nka nikwo kutaahibwamo kwáabo Abaiziraeli nikuba kwo omugisa bwooli!

¹³ Óobu, niingaamba neemwe, abo muli Abanyamahaánga. Mazima Múungu akaansiíndika kúba entumwa habwa abo abali Abanyamahaánga. Niinyesiingiza omulimo gwaanze,

¹⁴ omu kutegeza nka nikwo, kulabila emilimo yaanze, Abaiziraeli bazeenzi baanze nibabazilila ímwe ichubi lyo kubonesa obuchuúnguzi, na bityo niimbóna kubachuúngula abáandi omulí abo.

¹⁵ Léeba, obuchilo Abaiziraeli bakamwáanga Omuchuúnguzi, Múungu náwe akabaanga, akasemelana na abo Abanyamahaánga. Ha bwéecho, obuchilo Múungu alibeekiliza káandi Abaiziraeli, chilyáaba nka abáfwiile bazooka!

¹⁶ Kábilaaba omuuntu yaámuheéleza Múungu omwéezo gwoómwe gwa mbele, niguba gwáaba omutakatíifu, no óobu omwéezo gwoómwe gwóona ogwaásigala niguba gwáaba omutakatíifu.†

11:8 11:8 Osome Okwiizukwa kwe Ebilagilo 29:4; Isaya 29:10. * **11:10 11:9-10** Omu magaambo ago ge Enzina, Daudi naagaamba empola za ababisa boómwe. Óobu Paulo atweele amagaambo áago naagaambilila empola za Abaiziraeli áabo abalikwáanga kwiikiliza Empola Nzima habwo Omukáma Yézu. Osome Enzina 69:22-23. † **11:16 11:16** Abasomi béenzi nibagaamba nka nikwo **omwéezo gwoómwe gwa mbele** niyo beese enkúlu ba Abaiziraeli áabo abali Ibrahimu, Izáaka na Yakobo.

¹⁷ Kuba, omu musili amatábazi agáandi ago omuzeituni gakanogolwa, na áaho aha chitako chi gaanogweelweho haamelaho engulukizi yo omuzeituni gwo omu chitúuntu. Ímwe Abanyamahaánga muli itábazi elyo omuzeituni ogwo, mwaaba mwaákobelana amagala no okunywa hamo amalila go omuzeituni omuli ogwo musili.

¹⁸ Ha bwéecho, mutabagaya áabo abaanogweelwe nka amatábazi. Muteésiingiza, mwiizuke nka nikwo, ímwe timukuzisutula emizi, náho níimwe áabo mulikusutulwa ne emizi.

¹⁹ Obúundi okaáhicha kugaamba oóti, “Áago matábazi gakanogolwa, ínye mbone kubibwa omu mwáanya gwaágo áaho gaanogweelwe.”

²⁰ Éego, na amazima. Amatábazi ago gakanogolwa habwo kuba tigaleékiliize, náho íwe oyemeeliile oótyo habwo kwiikiliza kwaawe. Ha bwéecho, otaákweesiingiza, náho omutiínage Múungu.

²¹ Kuba Múungu akachwaáziika abo Abaiziraeli abali nka amatábazi ge entabuko yo omuzeituni, yakaahicha kukuchwaáziika neewe.

²² Mulébe óokwo Múungu aba ali enyeésagizi aha báandi, no obúundi óokwo alikubeéhoolela abáandi habwo omweéhoolelo muháango. Naabeehoólela áabo bakáanga kumwiíkiliza, na naakuzilila íwe obweésagizi, koólizeendelela kumwiíkiliza. Náho koólilekaho kumwiíkiliza, neewe nyini noonogolwa.

²³ Kábilaaba Abaiziraeli áabo nibalekelela obugome bwáabo bakeekiliza, nibabibwa káandi, habwo kuba Múungu ayina obuhicha bwo kubabibaho káandi.

²⁴ Ha kuba íwe Omunyamahaánga, ha buteéka íwe oli nki itábazi lyo omuzeituni gwo omu chitúuntu. Náho oyihilweyo okwo, weeza kubibwa aha muzeituni óogwo ogukaba guhaambilwe omu musili, ahaantu áaho omu buteéka tiho haawe. Náho, Abaiziraeli omu buteéka ni nka amatábazi go omuzeituni oguli omu musili, na ne echigaambo chiche bwooli hali boónyini kubibwa káandi aha chitako cho omuti ogwo nyini ogwáabo.

Múungu aganyila abaantu bóona

²⁵ Abeekiliza bazeenzi baanze, niinyeénda musoomboókelwe habwe entaahililo ya Múungu éezo kala ekaba eli olufubo, kuba mutaákwiiza mukeésiingiza abeena amasala bwooli. Musoomboókelwe nka nikwo no omuli áabo Abaiziraeli abaabeele beena emiganya elemiile. Káandi, obugome bwáabo bukaba buli bwo omwáanya kwoónka, kuhicha basugeene Abanyamahaánga bóona baláaba baátaahile omu bukáma bwa Múungu.

²⁶ Habwo omuháanda ogwo, Abaiziraeli bóona balaáchuúngulwa. Ni nko óokwo Múungu akagaamba omu Maandiko Matakatífu aáti, “Omuchuúnguzi aleéza kuluga Sayuni, alaákola enzaalwa za Yakobo baleke kumwáanga Múungu.

²⁷ Áaho niho endagano yaanze nábo elaahikiílizwa, óobu ndeehaho ebiheno byáabo.”

²⁸ Óobwo Abaiziraeli bakaba nibaánga Empola Nzima zo mwa Yeézu Kristu, bakeekola kuba ababisa ba Múungu. Náho echigaambo echo chaaba habwo mugaso gwáanyu, ímwe abaantu áabo muli Abanyamahaánga. No óobu bityo, Múungu achabéenda Abaiziraeli, habwo kuba akaba abatoólize beesébo enkúlu no kukola endagano nábo.

²⁹ Múungu kaálikuba yaatoólize abaantu boómwe no kubáfuuha, tiyaákuhicha kuhiinduka.

³⁰ Kala, ímwe timulamukoondookiile Múungu, náho óobu mweenaankula echiganyizi cha Múungu, habwo kuba Abaiziraeli tibalamukoondookiile.

³¹ Léeba, bityo nyini nibiba hali boónyini. Óobu tibakumukoondookela Múungu, náho nibeenaánkula echiganyizi cha Múungu káandi, habwo kuba nibabona óokwo ímwe mwiinaánkwiile echiganyizi choómwe.

³² Múungu akaboha abaantu bóona omu bugome bwáabo, abone kubazilila bóona echiganyizi.

Múungu akuzibwe

³³ Ngási! Noóha óogwo yaakuhicha kusoombookelwa óokwo buli obuhite bwa Múungu, amasala no obumanyi bwoómwe? Titukuhicha kubisoombookelwa! Táliho omuuntu óogwo ayaakuhicha kusoombookelwa obulamuzi bwoómwe nali kwoólekelela emiháanda yoómwe.

³⁴ “Noóha ayaakuhicha kusoombookelwa ebiteékuzo byo Omukáma? Noóha óogwo abeele ali omuhanuuzi woómwe?”

³⁵ “Nali, noóha óogwo akamwoóhoza Omukáma echiintu éecho weényini alikweendelwa amusubize?”

³⁶ Múungu niwe óogwo akahaanga ebiintu byóona. No kulabila hali weényini ebiintu byóona nibizeendelela kubaho, ne ebiintu byóona biliho habwi ikuzo lyoómwe. Akuzibwe obucha no obuchiile! Amina.

12

Mweésohoze obulami bwáanyu no kumukolela Múungu

¹ Óobu abeekiliza bazeenzi baanze, nimusoomboókelwa óokwo Múungu atuzilila echiganyizi. Ha bwéecho, niimbatoozela nka nikwo, mweésohoze emibili yéenyu ahali Múungu, mube nke echitáambo éecho echili echiláme, ne echitakatíifu, éecho echilikumunuliza. Kukola mútyo, nigwo omuháanda gwa mazima gwo kumulámya Múungu.

² Mutátoolela obuteéka bwa abaantu be éensi ezi, náho muleke Múungu ahiindule emiganya yáanyu, mubóne kuba ne ebiteékuzo ebizima. Áaho niho mulaahicha kusoombookelwa áago Múungu ayeénda omu kugakola, na bityo nimubona kumanya nka nikwo ne echigaambo echili chizima, echilikumusemelela ne echihikile.

³ Óobu, kwiingana ne embabazi éezo Kristu ambonesize ímbe entumwa yoómwe, niimbagaambila buli oómo wáanyu nka nikwo, ataákweebona nka nikwo agasize bwooli kuchila okwo alikweendelwa aábe. Okuteekuza kwáanyu kube ne endeengo yo kwiingana no okwiikiliza okwo Múungu amugabiile buli oómo.*

⁴ Nko óokwo mulikumanya, twiina omubili gúmo, náho gwiina enzíingo nyíinzi, na buli luziingo lutageene omulimo gwaálwo.

⁵ Bityo nikwo neechwe, tuli béenzi, náho twaabele omubili gúmo habwo kukwaátana kwéetu na Kristu. Aha mubili gwoómwe, buli muuntu no oluziingo ahali bazeenzíbe.

⁶ Ha bwéecho, twiine engabilano bunaanka bunaanka, nko óokwo Múungu akatuha kwiingana ne embabazi ezi yaátuhéele, ha bwéecho tuzikolese habwa bazeenzi béetu. Omuntu óogwo aheelwe engabilano yo kusohozza obubáasi, azikolese ezo ngabilano kwiingana no okwiikiliza kwéetu.

11:34 11:34 Osome Isaya 40:13. 11:35 11:35 Osome Ayubu 41:11. * 12:3 12:3 *Endeengo yo kwiingana no okwiikiliza okwo Múungu amugabiile buli oómo:* Obusasaanuzi obúundi bwaakaáhicha kuba, buli muuntu ayeleénge kwiingana no okwiikiliza kwéetu.

⁷ Omuuntu óogwo aheelwe engabilano yo obuhalila, abakolele bazeenzíbe kuzima. Omuuntu óogwo aheelwe engabilano yo kweégesa, abeégesa kuzima.

⁸ Omuuntu óogwo aheelwe engabilano yo kubatiimbya omuganya bazeenzíbe, akole aátyo aha muganya gulikwéela. Omuuntu óogwo aheelwe engabilano yo kuzuna abaantu ebyo kubagasa, akole aátyo aha bufula. Omuuntu óogwo aheelwe engabilano yo obutwáale, ategeke ha chífu chóona. No omuuntu óogwo aheelwe engabilano ye echiganyizi, aganyile bazeenzíbe ha kusemelelwa.

Mweendane

⁹ Mubeénde bazeenzi báanyu habwe engoonzi za amazima ezitéena bugóbya bwoóna bwóona. Munobe echigaambo choóna chóona echo obuzilwa, mukole ebizima obuchilo bwóona.

¹⁰ Mweendane ímwe omuli ímwe nka abadugu abe éenda éemo. Buli muuntu amuzilile isima liháango muzeenzíwe.

¹¹ Mutaákuba abaléenga omu kukola emilimo yo Omukáma, náho mutagate omu mwooyo† ha kuzeendelele kumugomookela.

¹² Musemelelwe habwo kuba nimutegeza kubonesa amazima áago Múungu akabalaganisa. Mweégumisilize omu ntiimba, na muzeendelele kumuneémbelela Múungu.

¹³ Mubazune abatakatíifu‡ omu byeégasilo byáabo, na mweéyomeleze omu kubasaandukila abazenyi.

¹⁴ Abaantu áabo abalikubaágalaza ímwe, mubasabile nka nikwo Múungu abafúuhe. Náho mutaákuba nimubasabila nka nikwo bachéenwe.

¹⁵ Munulilwe hamo na áabo abalikunulilwa, na muchule hamo na áabo abalikuchula.

¹⁶ Muzeendane hamo omu chihika chimo. Mutaákuba nimweláata, náho mweécheeshe, mube no okukobana na abaantu abahabi. Mutaákweebona nka nikwo ímwe mweénka mwiina amasala.

¹⁷ Abaantu kábalaabakolela obuzilwa, mutabakólela obuzilwa. Náho mutekaáne ha kukola éebyo abaantu balaáleeba nka nikwo ni biluunzi.

¹⁸ Kábilaaba nibikuundilana, na kábilaaba óokwo mulikuhicha chigasize, muteelane omu buhóolo na abaantu bóona.

¹⁹ Enfula zaanze, muteehoólela enzigu, náho mumulekele Múungu akole aátyo. Habwo kuba omu Maandiko Matakatiifu Omukáma naagaamba aáti, “Kuliha enzigu no omulimo gwaanze, neenye ndaahoolela.”

²⁰ Káandi, Amaandiko Matakatiifu nigagaamba habwo obutehoólela gáti, “Kábilaaba omubisa waawe ayina enzala, omuzune echookulya.

Na kábilaaba ayina iliho, omuzune echo okunywa.

Koólaazila oótyo, noóba nko owaámukumila amatoondo go omulilo ha mútwe gwoómwe.”§

²¹ Otasiingwa no obuzilwa óobwo olikukolelwa na abaantu, náho obusíinge obuzilwa obwo omu kukola ebizima.

13

Tubagololokele abatégeki be éensi

† 12:11 12:11 *Mutagate omu mwooyo:* Obusasaanuzi obúundi bwaakaáhicha kuba, *Omwooyo Mutakatíifu* abazune muzeendelele kukola emilimo yo Omukáma ha muganya gwóona. ‡ 12:13 12:13 *Abatakatíifu:* Ensoonga ni, *abeekiliza bazeenzi báanyu.* § 12:19 12:19 *Osome Okwiizukwa kwe Ebilagilo 32:35.* § 12:20 12:20 *Noóba nko owaámukumila amatoondo go omulilo ha mútwe gwoómwe:* Abasomi béenzi nibateekuza nka nikwo ensoonga yaáho ni nka nikwo, *noóba waámugoola habwe ebikolwa byoómwe bíbi habwa amazima gaawe.* Osome Emibeelo 25:21-22.

¹ Buli muuntu naayeéndelwa kugololokela abatégeki be éensi. Habwo kuba, obutégeki bwóona buluga hali Múungu, káandi na abatégeki abaliho, niwe abakola kuba abatégeki.

² Ha bwéecho, omuuntu weéna weéna óogwo alikuhinyooza obutégeki bwáabo, naamuhinyooza Múungu óogwo akabata ahali obwo butégeki. No omuuntu kaálaasiingaangana aátyo, naayeletelela omuchwaáziiko gwa Múungu.

³ Abatégeki tibakutiinisa omuuntu ogwo alikukola ebizima, náho óogwo alikukola amábi. Ha bwéecho, kábilaaba tokweenda omutíine omutégeki, oóbe nookola ebizima, náwe naakusiingiza,

⁴ kuba weényini no omuzáana wa Múungu, ne emilimo éezo alikukola eyina omugaso hali íiwe. Náho, koólaakola amábi, áaho íiwe nooyeendelwa omutíine! Na amazima nka nikwo ayina obuhicha bwo kukweéhoolela. Omu kukola aátyo, naába omuhálila wa Múungu omu kuhikiiliza echihulumuko choómwe ahali ogwo alikukola amábi.

⁵ Ha bwéecho, ni lwaampaka kugololokela abatégeki be éensi. Okubagololokela kwáanyu kutaákuba na habwo kutína echihulumuko cha Múungu, náho mubakuze habwo kuba nimusoomboókelwa kuzima aha miganya yáanyu nka nikwo, Múungu naayeénda mube nimukola mútyo.

⁶ Káandi, na habwe ensoonga ezo, nicho mulikusoholeza oluhaambwe. Kuba abatégeki na abazáana ba Múungu, nibakola omulimo óogwo Múungu abaheéle bagukole.

⁷ Ha bwéecho, mube nimuha bóona ebibahikile. Musohoze oluhaambwe aha bahaámbya áabo abalikwiinaankula oluhaambwe. Mukole mútyo ahali buli ibáanza éelyo olikutóongwa. Na kábilaaba nimweendelwa kuzilila isima omuuntu óogwo ahikilwe kuhaabwa, mbwéenu mumugololokele.

Engoonzi nigwo omuháanda gwo kuhikiiliza ebilangilo bya Múungu

⁸ Mutaákuba nimutoóngwa choóna chóona no omuuntu, náho kwoónka ibáanza lye engoonzi. Ogwo ayine engoonzi na muzeenziwe, niwe alikuhikiiliza ebilangilo bya Múungu.

⁹ Léeba, ebilangilo nibigaamba bíti, “Otasaambana, otaákwíta, otaákwíiba, no otaákweefuza echiintu cha muzeenzi waawe.” Náho, ebilangilo ebyo ne ebiindi byóona nibiteelaniswa omu chilagilo chimo éecho echilikugaamba chíti, “Omweénde muzeenzi waawe nko óokwo olikweéyeenda íiwe nyini.”

¹⁰ Omuuntu óogwo alikumweénda muzeenziwe, takumukolela amábi. Ha bwéecho, engoonzi nigwo omuháanda gwo kuhikiiliza ebilangilo bya Múungu.

¹¹ Mube nimukola ago góona, habwo kuba nimusoomboókelwa nka nikwo, esáaha yo kwiimuka kuluga omu túlo yaáhikile. Léeba, obuchilo bwo obuchuúnguzi bwéetu buli héehi bwooli, kuchila aha bubaandizo óobu twaabaandize kwiikiliza.

¹² Óobu, itúumbi lyaázeendelela, heéliliza kuba omulucheeleléwa. Ha bwéecho, tuhúle ebikolwa bíbi éebyo ebikolwa omu nsiimbaazi, na tukwaáte ebikwáato byo omwaanga.

¹³ Tube na akazeendele kaluunzi nka abaantu áabo abalikutúula omu mwaanga gwe echilo chisha. Tutaákuba abaantu áabo abalikulya amazenyi ge etuúunku zo omubili no obutamizi. Tutaákukola engaanda yoóna yóona yo kweélyaama buyaga. Tutaákuba abe enkuúngana, nali kuba abi ichubi.

¹⁴ Náho, Omukáma Yéezu Kristu aábe niwe omweébeembezi wáanyu. Muteekilizana no obuche bwa akáti kweébeembelelwa ne entabuko ye ebiheno ha kukulaatila etuúunku zaáyo mbi.

14

Mutaákuchwaaziika abeekiliza bazeenzi báanyu

¹ Mumwiinaánkule omwiikiliza muzeenzi wáanyu óogwo owo obulemwa omu kwiikiliza kwoómwe. Mutamuhakanisa habwe ebiteékuzo byoómwe.

² Omuuntu oómo naayikiliza omu kulya buli kaantu, náho omuuntu oóndi óogwo okwiikiliza kwoómwe kwiina obulemwa, atuungwa okulya omukubi gwa amababi gwoónka.

³ Omuuntu óogwo aálya buli chiintu, atamugaya muzeenziwe ogwo atakulya buli chiintu. Náwe omuuntu ogwo atakulya buli chiintu, atamuchwaaziikila muzeenziwe ogwo alikulya buli chiintu, habwo kuba Múungu amukuunzile aátyo nko óokwo aáli.

⁴ Íwe toyina obuzizi bwoóna bwóona bwo kuchwaáziika omuzáana wo omuuntu oóndi. Omukáma woómwe niwe alikusoombookelwa nka nikwo omuzáana woómwe yaáhena nali takahenile. No omuzáana woómwe naakola nko óokwo alikweendelwa, habwo kuba Omukáma Yeézu ayina obuhicha bwo kumwiímeeleza aábe naakola aátyo.

⁵ Omuuntu yaakaáhicha kuleeba nka nikwo echilo bunaanka chiina ensoonga kusaaga echilo echíndi, náho omuuntu oóndi naahicha kuleeba nka nikwo ebilo byóona nibisusana. Buli muuntu aábe naayetegeezeleza omu kukulaatila akateékulize koómwe óokwo yaálamula ni chilo chi echigasize.

⁶ Omuuntu óogwo alikuleeba nka nikwo echilo bunaanka chiina ensoonga kuchila ebilo ebíndi, naakola aátyo habwo kuba naayeénda kumunuliza Omukáma. No oóndi óogwo alikulya choóna chóona, naakola aátyo habwo kuba naayeénda kumunuliza Omukáma, tiyaákuhicha kulya choóna chóona atéena kumusiima Múungu. No oóndi óogwo atakulya buli chiintu, naakola aátyo habwo kuba naayeénda kumunuliza Omukáma, náwe naamusiima Múungu.

⁷ Niingaámba iínty, habwo kuba táliho omuuntu omuli íichwe óogwo alikutúula habwa weényini weénka, nali óogwo alikukaba habwa weényini.

⁸ Obuchilo óobu tuli abalame, nitutuúla habwo Omukáma Yeézu. No obuchilo óobwo tulikufwa, nitufwa habwo Omukáma Yeézu. Ha bwéecho, kábilaaba tuli abalame nali nitufwa, íichwe tuli abaantu boómwe.

⁹ Ezi niyo ensoonga nka nikwo Kristu akafwa no kulama káandi, kuba aábe Omukáma wa abaantu bóona, abo abáfwiile na abalame.

¹⁰ Náho íwe óogwo olikulya emikubi ya amababi yoónka, na ha bwaáchi noochwaaziika omwiikiliza muzeenzi waawe? Neewe óogwo olikulya buli chiintu, na ha bwaáchi noomugaya omwiikiliza muzeenzi waawe? Íichwe twéena tulaáyemeelela omu méeso ge echitébe chi ikuzo lya Múungu, náwe alaátuchwaáziika buli oómo wéetu.

¹¹ Ni nko okwo Amaandiko Matakatíifu okwo galikugaamba gáti,

“Mazima, Omukáma Múungu agaámba,

buli muuntu alaátéela ebizwi omu méeso gaanze,

na buli muuntu aha lulími lwoómwe alaámukuza Múungu.”

¹² Ha bwéecho, buli oómo wéetu, alyeégaamba weényini omu méeso ga Múungu.

Óogwo ayaákomile omu kwiikiliza kwoómwe atamukuúmpisa oóndi óogwo atakakomiile

¹³ Ha bwéecho, tuhúle kweéchwaaziika. Tulamule kuleka kukola choóna chóona éecho cho kumuleételela omwiikiliza muzéenzi wéetu kukola ebiheno nali kumuta omu bileengeso.

¹⁴ Habwa améégeso go Omukáma Yéézu, niinsoomboókelwa aha bweetegeeleza nka nikwo, tihaliho echookulya choóna chóona echilofo.* Náho kábilaaba omuuntu naabona echookulya bunaanka ne echilofo, aho niho echookulya echo chibeele echilofo hali weényini.

¹⁵ Ha bwéecho, kábilaaba íwe noomuleetelela omwiikiliza muzeenzi waawe asáase bwooli omu muganya gwoómwe obuchilo noólya ebyookulya bunaanka, áaho niho olikuba waáleka kumwéenda muzeenzi waawe. Ha bwéecho, oteekiliza no obuche bwa akáti nka nikwo, echookulya chaawe chibe entaahililo yo kuhaba kwo omuuntu oóndi óogwo Kristu akafwa habwa weényini!

¹⁶ Otakola chiintu éecho íwe olikuchibona ni chizima, chibe nichizumwa na abáandi nka nikwo ne chiintu chibi.

¹⁷ Kuba empola zo obukáma bwa Múungu† ti habwo okulya no okunywa, náho ne empola habwo kukola amazima, kutúula omu obuhóolo no omu manulilwa. Áago góona nigakuúnda habwo kuzunwa no Omwooyo Mutakatíifu.

¹⁸ Omuntu óogwo alikumuheéleza Kristu aátyo, naamunuliza Múungu, káandi naasiimwa na abaantu.

¹⁹ Ha bwéecho mbwéenu, tukole echífu obuchilo bwóona ha kukola amagaambo áago agalikuléeta obuhóolo omu beekiliza bazeenzi béetu, na áago agalikubagúmya omu kwiikiliza.

²⁰ Otaákusiisa omulimo gwa Múungu habwe ebyookulya byoóna byóona éebyo olikweenda. Mazima, ebyookulya byóona nibiikilizibwa kulíbwa, náho ni kubi aha muuntu kulya echookulya choóna chóona éecho echilikuleételela muzeenzi waawe kuhena.

²¹ Ni kuzima okazila kulya enyama, nali okunywa evíni,‡ nali kukola choóna chóona éecho echaakukutwaalilila kumutamisa omwiikiliza muzeenzi waawe.

²² Óobu íwe, okwiikiliza kwaawe óokwo oyinakwo oyikále nakwo íwe weénka omu méeso ga Múungu kwoónka. No omugisa kukola éecho olikuteékuza nka nikwo na amazima otéena kweéchwaaziikila íwe nyini.

²³ Náho, weéna wéena óogwo alikugumwa gumwa habwe echookulya éecho alikulya, óogwo naába yaáchwaaziikwa na Múungu, habwo kuba ogwo naakola éecho alikwiikiliza nka nikwo ni chibi omu méeso ga Múungu. Kábilaaba omuuntu kaálaakola choóna chóona éecho atakwiikiliza nka nikwo ni chizima, áaho naába yaáhena.

15

Kweémanya no okweendana

¹ Mbwéenu, íchwe áabo twaákomile omu kwiikiliza, nitweendélwa kubeémela bazeenzi béetu áabo abalikweélemwa omu kwiikiliza. Tubahwéele omu bulemwa bwáabo, na tuleke kukola amagaambo áago tulikunulizwa íchwe nyini.

² Buli oómo wéetu, akole amagaambo go kumunuliza omwiikiliza muzeenziwe habwo mugaso gwoómwe, abone kugumisibwa omu okwiikiliza.

³ No óobu Kristu weényini, talakozile amagaambo áago agamunuliza weényini weénka. Náho áago akakola gakaba gali nko óokwo eyaandikilwe, “Ebizumi éebyo balikukuzuma íwe Múungu, bikaánsaanga neenye.”

* **14:14 14:14 Echilofo:** Habwo obusoombooji bwooli, osome echigaambo cha *Obutába no obulofo* omu *Obusoombooji habwa Amagaambo Agagumile*. **14:14 14:14** Osome Mariko 7:18-20. † **14:17 14:17 Obukáma bwa Múungu:** Habwo obusoombooji bwooli osome *Obusoombooji habwa Amagaambo Agagumile*. ‡ **14:21 14:21 Evíni:** Habwo obusoombooji bwooli osome *Obusoombooji habwa Amagaambo Agagumile*. **15:3 15:3** Osome Enzina 69:9.

⁴ Góona áago agaayaandikilwe kala omu Maandiko Matakatiifu, gakaandikwa habwo kutweégesa íichwe. Amaandiko áago agalikutuhweela kweégumisiliza omu Iwaágalalo lwéetu na nigatutiimbya, tubone kúba ni itegezo.

⁵ Múungu niwe entabuko yo kweégumisiliza no kututiimbya emiganya. Óobu, niinsaba nka nikwo, abakole muzeendane hamo aha chihika chimo, habwo kuba nimumutoolela Kristu Yeézu.

⁶ Áaho niho íimwe mwéena nimuhicha kumukúza Múungu, Iíse wo Omukáma wéetu Yeézu Kristu, aha chihika chimo na ahi iláka límo.

Múungu naabeekiliza Abayahudi na áabo abatali Abayahudi

⁷ Óobu, mube nimweeyiinaánkula íimwe omuli íimwe, nko óokwo Kristu akabeénaankula íimwe, kuba abaantu babone kumukúza Múungu.

⁸ Habwe ensoonga niimbagaambila nka nikwo, Kristu akeeza kuba omuzáana wa Abayahudi, abone kuboóleka nka nikwo, Múungu no omweésigwa. Habwo omuháanda gwa Kristu, Múungu ahikiliize endagano zóona éezo akalagana ahali beesébo enkúlu.

⁹ Káandi, akeeza kubonesa abaantu áabo abatali Abayahudi bamukuze Múungu habwe echiganyizi choómwe. Ni nko óokwo Amaandiko Matakatiifu galikugaamba gáti,

“Mbweénu, niinkusiingiza omu baantu ba amahaánga agáandi, Niinkuzinila enzina zo kulikúza izína lyaawe.”

¹⁰ Káandi, Amaandiko nigagaámba gáti,

“Íimwe abaantu ba amahaánga agáandi, munulilwe hamo na abaantu ba Múungu!”

¹¹ Káandi, Amaandiko nigagaámba gáti,

“Íimwe abaantu bóona ba amahaánga agáandi, mumukuze Omukáma.

Íimwe abaantu bóona, mumukuze bwooli!”

¹² No óobu omubáasi Isaya náwe akagaamba aáti,

“Omuuntu oómo kuluga omu chitáko cha Yese aléeza, náwe alaátégeka amahaánga góona.

Na abaantu ba amahaánga góona,

balyaámutegeza nka nikwo, weényini alaábachuúngula.”

¹³ Múungu niwe óogwo tulikutegeza nka nikwo alaákola góona áago akatweésagiza. Ha bwéecho, niimbabilwa nka nikwo, ababonese obuhóolo bwóona na manulilwa góona obuchilo nimuzeendelela kumwiikiliza. Áaho niho muláaba ni itegezo liháango, habwo kuba nimuzunwa na amagala go Omwooyo Mutakatíifu.

Echihika cha Paulo cho kwaandika olwaandiko

¹⁴ Abeekiliza bazeenzi baanze, nnyine itegezo nka nikwo íimwe muli abaantu abe emiganya mizima, na mwiina obuhicha bwo kusoombokelwa kuzima óokwo mulikweendelwa mukole, káandi mwiina obuhicha bwo kweéhanuza.

¹⁵ No óobu bityo, naábaandikila amagaambo agáandi omu Iwaandiko óolu aha bugimi, mbone kubeézikiza amagaambo ago. Naázila iintyo, habwo kuba Múungu,

¹⁶ ambonesize embabazi zo kuba omuheéleza wa Kristu Yeézu habwa abaantu áabo abali Abanyamahaánga. Nkaheebwa omulimo gwo obugabe bwo kubalaangaanila Empola Nzima kuluga ahali Múungu, kuba babone kwéezwa no Omwooyo Mutakatíifu. Bityo, nibaba nke echigabo éecho echilikumunuliza Múungu.

¹⁷ Óobu, habwo kukwaátana kwaanze na Kristu Yeézu, niinhicha kweésiingiza obuchilo niimmuheeleza Múungu kulabila hali weényini.

¹⁸ Neenye tiíndileengesa kugaamba echigaambo choóna chóona echíindi, náho ebyo byóona éebyo Kristu akakola kulabila hali íinye. Akakola Abanyamahaánga bamukoondoókele, kulabila amagaambo áago nkaba niingaámba no omulimo óogwo nkaba niinkola.

¹⁹ Bakakwéeswa kukoondookela, habwo kuba kulabila hali íinye bakabona obuzizi bwa Kristu aha manyiso na amahano. Nkahicha kugakola habwo obuzizi bwo Omwooyo gwa Múungu. No omu kukola ebyo, nkazoongoloka buli hóona niinyolekeelela Empola Nzima habwa Kristu, kubaandiza omu chikaali cha Yeruzaléemu kuhika omu iboma lya Iluriko.

²⁰ Omuli ago góona, niinyeyomeleza kwaátula Empola Nzima ahaantu áaho abaantu bachaáliga kwoólekeelelwa empola habwa Kristu. Niinkola iíntyó, ntaákwiiza kwoómbeka ahaantu áaho omuuntu oóndi yaámazile kutaho oluhazo lwoómwe.

²¹ Óokwo ndikukola, ni nko óokwo Amaandiko Matakatífu galikugaambaho gáti, “Abaantu áabo bachaáliga kwoólekeelelwa empola zoómwe, nibo balizibona, na abaantu áabo bachaáliga kuzihuliza, nibo balaazisoombookelwa.”

Omweétegeko gwa Paulo gwo kuzeenda Rúumi

²² Emilimo ezo nizo zikaba niziinzibila bwooli kwíiza okwo hali íimwe.

²³ Náho óobu, tiínchiina emilimo yaanze omu byaalo éebi, na aha kuba ne emyáaka múnzi óobu mbele niinyegoóngwa bwooli kwíiza hali íimwe,

²⁴ niintegeza kubayeélela no kwííkala hamo neemwe aha mwáanya muche, no omuganya gwaanze gubone kunulilwa ha kuba neemwe. [Niinhiingula hali íimwe] obuchilo niinzeénda omu nsi ya Spania, na niintegeza muunzune omu luzendo lwaanze.

²⁵ Mbweenu óobu, niinzeénda Yeruzaléemu mbone kubasoholeza omusolo abeekiliza bazeenzi béetu abo óokwo.

²⁶ Abeekiliza abali Makedonia na Akaya, bakabona ni kuzima kusohoza omusolo, babazune abahabi omu beekiliza abali okwo Yeruzaléemu.

²⁷ Áabo boónyini bakalamula kukola bátyo. Náho na mazima nka nikwo nibatoóngwa kubazuna, habwo kuba bakobile hamo na Abayahudi omu migisa zo obuchuúnguzi éezo zilabila aha Bayahudi. Ha bwéecho, abeekiliza abatali Abayahudi nibeendelwa babahweele Abayahudi ha kubaha ebiintu byáabo.

²⁸ Obuchilo nímba naámazile omulimo ogwo gwo kubatwaálila abeekiliza ba Yeruzaléemu echeégasilo echo, niimbaánza oluzeendo lwaanze lwo kuzeenda Spania, na niindeétwa hali íimwe.

²⁹ Niinsoombookelwa nka nikwo, obuchilo ndéeza hali íimwe, niinyíza no omugisa guhikiliile bwooli gwo mwa Kristu.

³⁰ Abeekiliza bazeenzi baanze, habwo kukwaátana kwéetu no Omukáma wéetu Yeézu Kristu, na habwe engoonzi zo Omwooyo Mutakatífu éezo atuheéle, niimbasaba aha muganya gwaanze gwóona nka nikwo, mweyéomeleze kukwaátana neenye omu kuúnsabila ahali Múungu.

³¹ Muunsabile nka nikwo, abaantu omu nsi ya Yudea okwo áabo abatakumwiíkiliza Yeézu Kristu, bateéza bakaanzila kubi. Káandi muunsabile nka nikwo abatakatífu bo okwo Yeruzaléemu, beekilize kwiinaankula echeégasilo éecho ndikubatwaálila.

³² Bityo, Múungu kaálaayeénda, ndéeza hali íimwe omu manulilwa bwooli, mbone kuba no obuchilo bwo kuhuúmula hamo neemwe.

³³ Múungu óogwo alikubaha obuhóolo, aábe hamo neemwe mwéena. Amina.

16

*Paulo naasiindika empola
aha baantu bunaanka bunaanka*

¹ Niinyeénda kubamanyisa munyaányeechwe Fibi. Weényini no omuheéleza we ekelezia éezo eli Kenkrea.

² Niinsaba mumunyegeze kuzima, habwo kuba náwe no omwiikiliza wo Omukáma Yeézu. Mumunyegeze nko óokwo elikweendelwa omu beekiliza ba Yeézu Kristu. Káandi, niinsaba nka nikwo, mumuzune na choóna chóona éecho kumugasa, habwo kuba weényini náwe akahweela abaantu béenzi, hamo neenye.

³ Munyaángalukize Prisila hamo na Akila. Abo na abahálila bazeenzi baanze omu milimo ya Kristu Yeézu,

⁴ na bakeelilila kubuza obulami bwáabo ha bwaánze. Tíwe ínye nyeénka óogwo ndikubasiima, náho no óobu abeekiliza áabo Abanyamahaána omu makelezia góona, nibabasiima. Munyaángalukize abeekiliza áabo ababa nibakoba kusaba omu nzu yáabo.

⁵ Munyaángalukize engaanzi yaanze Epaineto. Weényini niwe owo kubaanza kumwiikiliza Kristu omu chaalo cho okwo Asia.*

⁶ Munyaángalukize Mariamu óogwo akeéyomeleza aha chífu kukola emilimo hali ímwe.

⁷ Munyaángalukize Androniko na Yunia, Abayahudi bazeenzi baanze, áabo bakabohwa hamo neenye omu ibóhelo. Bakanyiibeembelela omu kumwiikiliza Kristu, káandi bakumuukile bwooli omu ntumwa.†

⁸ Munyaángalukize engaanzi yaanze Ampuliato, omwiikiliza wo Omukáma wéetu Yeézu Kristu.

⁹ Munyaángalukize Urbanus, omuhálila muzéenzi wéetu omu milimo ya Kristu, ne engaanzi yaanze Stakisi.

¹⁰ Munyaángalukize Apele. Weényini akaba ali omweésigwa omu bileengeso bíenzi habwa Kristu. Káandi munyaángalukize abaantu bo omúka ya Aristobulo.

¹¹ Munyaángalukize Herodioni, Omuyahudi muzeenzi waanze. Munyaángalukize abaantu bo omúka ya Narkiso áabo abalikumwiikiliza Omukáma wéetu Yeézu Kristu.

¹² Munyaángalukize Trifaina na Trifosa. Abakázi áabo nibeeyomeleza bwooli kukola emilimo yo Omukáma wéetu Yeézu Kristu. Káandi, munyaángalukize engaanzi yaanze Persisa. Óogu náwe no omukázi óogwo ayegumisilize bwooli kukola emilimo yo Omukáma wéetu Yeézu Kristu.

¹³ Munyaángalukize Rufoni, omutoózibwa wo Omukáma wéetu Yeézu Kristu, munyaángalukize na nyina. Nyina óogwo akaanzuna nka máaha omuzéele.

¹⁴ Munyaángalukize Asinkrito, Flegoni, Herme, Patroba, Herma, na abeekiliza bóona abali hamo náze.

¹⁵ Ha muheleeluko, munyaángalukize Filologo na Yulia, Nerea na muhala wáabo, na Olimpa, hamo na abatakatífu bóona abali hamo nábo.

¹⁶ Mweéyaangaluche aha chinyweégelo echitakatífu. Abeekiliza ba amakelezia góona ga Kristu, nibabaangalucha.

Paulo naabahana abeekiliza

¹⁷ Óobu, abeekiliza bazeenzi baanze, niimbaséega nka nikwo, mube méeso na abaantu áabo abalikuleételela obutaániso omu beekiliza. Abaantu áabo nibaleetelela

* **16:5 16:5 Asia:** Éechi chikaba chili echaalo omu butégeki bwa Abarúmi, ebilo éebi nicheétwa Buturuki. † **16:7 16:7 Bakumuukile bwooli omu ntumwa:** Obusasaanuzi obúundi bwaakaáhicha kuba, abalikukuzwa bwooli ne entumwa.

abeekiliza kukola ebiheno, na nibaganuga ameégeso áago mukeégeswa. Mweélige hala nábo!

¹⁸ Abaantu ba akazeendele áako tibakumukolela Kristu, Omukáma wéetu, náho éecho balikuloonda no kukulaatila etuúngu záabo zoónka. Nibagaamba amagaambo maluunzi go kweéseengeleza, náho nibabeéha abaantu abalikwiikiliza empola ze ebisuba aha bwiila.

¹⁹ Abaantu bóona bahuliíze óokwo mulikumukoondookela Omukáma hali byóona. Echigaambo echo nichiiinnuliza bwooli. No óobu bityo, niinyeénda mube na amasala bwooli omu kukola amagaambo agasemiile, na mweélige no obuzilwa bwoóna bwóona.

²⁰ Náwe Múungu óogwo alikubaha obuhóolo, takwiílilwa, bwaangu alaálitabagula elyo Isitáani[‡] ahaansi ya amagulu gáanyu.

Embabazi yo Omukáma wéetu Yeézu Kristu eébe hamo neemwe. [Amina.]

²¹ Timoteo, omuhálila muzeenzi waanze, naabaangalucha. Káandi, Abayahudi bazeenzi baanze Lukio, Yaasoni na Sosipatro, nibabaangalucha.

²² No óobu ínye Tértio, omwaandiki wo olwaandiko óolu lwa Paulo, niimbaangalucha habwo Omukáma.

²³ Gayo óogwo ínye Paulo ndikwiikala owoómwe, náwe naabaangalucha. Omúka yoómwe abeekiliza bóona be ekelezia ya aha niho bakoba. Káandi Erasto, óogwo no omubiiki we empilya wo omu iboma éeli,[§] naabaangalucha. Aha muheleeluko, mudugu wéetu Kwaátuusi naabaangalucha.

[
²⁴ Embabazi yo Omukáma wéetu Yeézu Kristu eébe hamo neemwe mwéena. Amina.]

Paulo naamukuza Múungu

²⁵ Óobu, tumukuze Múungu! Weényini naahicha kubakola mube nimuguma omu kwiikiliza kwáanyu, kulabila omu Mpola Nzima habwa Yeézu Kristu éezo nkaba niinyolekelela hali ímwe. Empola éezo ekaba eli olufubo buluga kala,

²⁶ náho óobu, etiilwe ha bwéelu, no kulabila omu Maandiko Matakatiifu ga ababáasi, empola éezo zikumuukile omu baantu ba amahaánga góona omu nsi. Múungu wo bucha no buchiile niwe alagiile empola ezo zaatulwe omu baantu bóona, kuba abo káandi babone kumwiikiliza no kumukoondookela Omukáma Yeézu.

²⁷ Múungu nyakámo, niwe owa amasala, óogwo kulabila hali Yeézu Kristu ikuzo liina weényini obucha no obuchiile! Amina.

[‡] 16:20 16:20 *Isitáani*: Habwo obusoomboozi bwooli osome *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile*.

[§] 16:23 16:23 Omu muzihwa ogwo lúundi nibo omu muzihwa ba Korinto.

Olwaandiko lwo kubaanza lwa Paulo aha Bakorinto Obweébeembezi

Olwaandiko óolu lukaandikwa na Paulo, entumwa ya Kristu Yeézu (1:1). Akaandika olwaandiko óolu aha kelezia éezo ekaba éeli omu muzihwa gwa Korinto. Paulo niwe akabaanzisa ekelezia ezo.

Omuzihwa gwa Korinto gukaba gukumuukile bwooli omu nsi ya Bugiriki no omu butégeki bwóona bwe Echirúumi. Omuzihwa óogwo gukaba guli aha chaambo che enziba ya Mediteraniani. Abaantu béenzi kuluga enkasi zóona bakaba nibaguza no okugula ebiintu bíenzi omu muzihwa ogwo. Abo baantu bakaba beena obuteéka bwe engaanda nyíenzi, nko omususano kuneéembelela no kulamya ebisusano bya bamúungu. Obuteéka óobwo bukakola Abakristu betwaalalike omu kwiikiliza kwáabo na kumubúuza Paulo habwa amagaambo bunaanka bunaanka áago gakabahika (7:1).

Echihika cha Paulo kwaandika olwaandiko óolu, chikaba chili okusohoza obusoombooji habwa amagaambo áago Paulo akaba agahuliile kuluga aha Bakorinto. Ha bwéecho, akabaandikila óokwo Abakristu batuúle omu buswéelwa. Káandi naasoomboola habwe engeso yo okusaba, engabilano zo Omwooyo Mutakatíifu no okuzooka kwa abáfwiile.

Akaandika ago kuzuna ekelezia okwo Korinto no kuzitaho kuzima, ebone kuleka kutabaangana.

Empola

¹ Olwaandiko óolu naáyaandika ínye Paulo, ndi hamo no omwiikiliza muzeenzi wéetu Sostenesi. Nkéetwa kuba entumwa ya Kristu Yeézu habwo okweenda kwa Múungu.

² Nitubaandikila ímwe áabo muli omu kelezia ya Múungu Korinto. Múungu abeelize omu kuba no obúmo na Kristu Yeézu yaábéeta mube abatakatíifu* boómwe Múungu. Nitubaandikila ímwe hamo na abaantu bóona abe nkási zóona áabo abalikumusaba Yeézu Kristu, óogwo ali Omukáma wáabo na no Omukáma wéetu neechwe.

³ Embabazi no obuhóolo kuluga ahali Isíchwe Múungu, na aha Mukáma Yeézu Kristu, bibe hamo neemwe.

Okusiima kwa Paulo ahali Múungu

⁴ Niimusíima Múungu omwáanya gwóona hali ímwe, habwe embabazi éezo abaheéle aha muháanda gwa Kristu Yeézu.

⁵ Habwo kukwaátana kwéenyu na Kristu mubeele abahíte ahali buli chigaambo, muno aha kugaamba kwéenyu na aha amasala gáanyu.

⁶ Éebyo nibyooleka nka nikwo empola habwa Kristu éezo tukaboólekelela ne eza amazima.

⁷ Ha bwéecho timulacheheliilwe no obu engabilano eémo yo Omwooyo Mutakatíifu, kamulikuba nimutegamilila aha chihika chiháango kusuba kwo Omukáma wéetu Yeézu Kristu.

⁸ Weényini alaábagumya kuhicha ha muheleeluko mutaákwiiza kuba no okutuúzilwa, echilo echo cho okwiiza Omukáma wéetu Yeézu Kristu.

⁹ Múungu alaákola ago habwo kuba weényini no omweésigwa, niwe akabéeta ímwe, mube no obúmo no Omutábani, Yeézu Kristu Omukáma wéetu.

Obúmo omu beekiliza

* **1:2 1:2 Abatakatíifu:** Habwo obusoombooji bwooli osome Obusoombooji habwa Amagaambo Agagumile.

¹⁰ Mbweenu, beekiliza bazeenzi baanze, niimbatoózela ahi iziina lya Omukáma wéetu Yézu Kristu nka nikwo, mulekelele kuzogootana choónka muhulilane omu kahooyele káanyu. Mutaákuba nimutaána omuli ímwe, náho mube no obúmo omu kuteékuza kwáanyu no omu chihika cháanyu.

¹¹ Beekiliza bazeenzi baanze, abaantu bunaanka bo omúka ya Kloe baammanyisize empola nka nikwo heena okuzogootana omuli ímwe.

¹² Éecho ndikumanyisa ni nka nikwo, oómo omuli ímwe naagaámbe, “Ínye ndi owo mwa Paulo.” Oóndi naagaámbe aáti, “Ínye ndi owo mwa Apolo.” Oóndi naagaámbe aáti, “Ínye ndi owo mwa Kefa.”† No oóndi naagaámbe aáti, “Ínye ndi owo mwa Kristu.”

¹³ Ngási, Kristu ayebaganisize? Ngási, ínye Paulo nínye naáfwiile aha musalaba hali ímwe? Ngási, mukabatizibwa ahi iziina lyaanze ínye Paulo?

¹⁴ Niimusíima Múungu, habwo kuba tiíndabatiize weéna weéna hali ímwe, náho Krispo na Gayo.

¹⁵ Ha bwéecho, táliho óogwo ayaakuhicha kugaamba nka nikwo abatizwe ahi iziina lyaanze.

¹⁶ Hamo na abo niinyizuka nka nikwo nkabatiza abaantu bo omúka ya Stefana. Náho kusaaga abo, tiínkumanya nka nikwo nkamubatiza omuuntu oóndi weéna weéna.

¹⁷ Kristu talaánnsiíndikile kubatiza abaantu. Akaansiíndika kwoólekelele Empola Nzima, ntéena kugaamba ebigaambo byo obweétegeeleza, ebilikuhicha kuhiindula amagala ge empola zo omusalaba gwa Kristu.

Kristu niwe amagala na amasala ga Múungu

¹⁸ Abaantu áabo abalikutumaanga nibaléeba nka nikwo empola yo olufu lwa Kristu aha musalaba ne yo obufweéla, náho ahali íchwe áabo tulikuchuúngulwa, empola ezo eyina amagala ga Múungu.

¹⁹ Ni nko óokwo eyaandikilwe omu Maandiko Matakatiifu eéti, “Abaantu abeena amasala, niingasikiza amasala gáabo. Abamanyi, niimbulyoógooza obumanyi bwáabo.”

²⁰ Ali nkáhi omuuntu óogwo owe ngeso? Ali nkáhi omweégesa we ebligilo? Nali weéna weéna omu nsi ezi owo kweenda bwooli kuhakana? Múungu akozile amasala góona ge éensi ezi, kuba obufweéla.

²¹ Niingaámbe iínty, habwo kuba Múungu, aha ngeso zoómwe, akalamula nka nikwo abaantu tibalihicha kumusoombookelwa habwo omuháanda gwe engeso záabo boónyini. Náho Múungu akeenda kubachuúngula áabo abalikumwiikiliza habwo omuháanda gwa amagaambo áago tulikulaanga. Amagaambo ago, abaantu áabo abatakumumanya Múungu, nibagaámbe nka nikwo na go obufweéla.

²² Habwe echo Abayahudi nibeénda emanyiso babone kwiikiliza, Abayunani nibatoóngá kuhuliiliza amasala.

²³ Náho íchwe, nitulaánga empola habwa Kristu óogwo akaágalazibwa aha musalaba. Empola ezo nizibahenesa Abayahudi, na ahali abo Abanyamahaánga‡ ne empola zo obufweéla.

²⁴ Náho ahali áabo Múungu akabéeta kuba aboómwe, babe Abayahudi nali babe Abayunani, Kristu niwe amagala ga Múungu ne engeso za Múungu.

²⁵ Habwo kuba amagaambo ga Múungu áago gabonwa nka nikwo na ago obufweéla, geena engeso kusáaga engeso za abaantu. Na amagaambo ga Múungu

1:12 1:12 Osome Amakúlu ge Entumwa 18:24; 19:1. † **1:12 1:12 Kefa:** Éeli ni iziina eliindi lya Peétero. Iziina éeli Peétero no omu lulími lwe Chiyunani, iziina éeli Kefa no omu lulími lwe Echiaramu. Omu ndími ezi ensoonga yaáho niyo kugaamba nka nikwo, *oluchili*. Osome Matayo 16:18. **1:19 1:19** Osome Isaya 29:14. ‡ **1:23 1:23 Abanyamahaánga:** Habwo obusoomboozi bwooli osome *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile*.

áago abaantu balikuleeba nka nikwo na ago obulemwa, geena amagala kusaaga amagala ga abaantu.

²⁶ Beekiliza bazeenzi baanze, mwiizuke obuchilo mwaáyesilwe na Múungu. Béenzi omuli ímwe mukaba mutéena engeso kwiingana no okwo abaantu kwo balikuleebaho. Káandi beenzi omuli ímwe mukaba mutéena obuhicha, na ti béenzi abo mukalugiilila omu maka ageena ikuzo.

²⁷ Náho Múungu akasola abaantu abalikubonekana na abafweéla omu nsi abone kubakoza ensoni abe engeso. Káandi Múungu akasola abaantu áabo abalikubonekana abaléenga omu nsi abone kubakoza ensoni abeena amagala.

²⁸ Káandi akasola abaantu be éensi ezi abaagayilwe no kusekwa, káandi abaantu áabo balikubonwa nka nikwo ti kaantu, kuba abone kusiisa áago abaantu balikubona na ageena ensoonga.

²⁹ Múungu akakola aátyo kuba omuuntu weéna wéena atakweésiingiza omu méeso goómwe.

³⁰ Múungu niwe yaábakwaatanisize ímwe na Kristu Yeézu. Weényini amukozile Kristu aábe engeso yéetu, na ha muháanda gwa Kristu, tubeele abagololoke omu méeso ga Múungu, tubeele abatakatífu, mále tuchuungwiilwe.

³¹ Ni nko óokwo eyaandikilwe omu Maandiko Matakatiifu eéti, “Omuuntu ogwo alikweésiingiza, ayesiingize habwo Omukáma weénka.”

2

¹ Beekiliza bazeenzi baanze, kaneezile owéenyu kuboólekeelela ímwe olufubo lwa amazima olusuululiilwe na Múungu, tiíndayolekeeliile ha bigaambo byo okukoonza koonza nali bye engeso.

² Kuba nkaalamula nka nikwo obuchilo óobwo ndaaba ndi ahali ímwe, mboólekeelele kwoónka amagaambo habwa Yeézu Kristu, muno muno okufwa kwoómwe aha musalaba.

³ Nkeeza owéenyu omu kweélemwa kwaanze, no kweéganya no omu kuzuguma bwooli.

⁴ Ameégeso gaanze no kwoólekeelela kwaanze, tiíndakukozile aha bweétegeeleza ne ebigaambo byo kukoonza koonza abaantu, náho amagala go Omwooyo Mutakatíifu gakaba nigooleka amazima.

⁵ Nkakola iínty kuba okwiikiliza kwéenyu kutategeza engeso za abaantu náho amagala ga Múungu.

Obweétegeeleza kuluga hali Múungu

⁶ No obu bityo, íchwe nitugaamba amagaambo ga amasala aha baantu abo abeena akalyo omu kwiikiliza, náho amasala ago ti ge éensi, nali ga abatégeki baáyo áabo abatakulama.

⁷ Amagaambo ge engeso áago tulikugaamba, nigo aga Múungu. Aga no olufubo lwa Múungu, óolwo lukaba luselekilwe omu baantu. Obuchilo Múungu akaba atakahaangile éensi, akalamula kukoza engeso yoómwe habwi ikuzo lyéetu.

⁸ Taliho omutégeki no obu oómo omu nsi óomu óogwo ayaágamanyile amasala ago. Kuba baákumanyile, tibaákumubaambile Omukáma wi ikuzo lyóona.

⁹ Náho ni nko óokwo eyaandikilwe omu Maandiko Matakatiifu eéti, “Amagaambo áago elíso tilikagabonaga, okutwi tikukahichaga kugahulila, mále tigakataahaga omu muganya gwo omuuntu, nigo Múungu yaáloongiize abaantu áabo balikumwéenda.”

¹⁰ Na ahali íitwe, Múungu akatusuululila amagaambo aga omu kukoza Omwooyo gwoómwe. Ensoonga Omwooyo gwa Múungu níwe óogwo alikukaguza buli kaantu, no óobu éebyo ebiíselekile bwooli byo mwa Múungu.

¹¹ Taliho omuntu ayaakuhicha kumanya áago omuntu oóndi alikuteekuza. Omwooyo gwoómwe gwoónka nigwo gulikugamanya. Bityo nyini, Omwooyo gwa Múungu gwoónka nigwo óogwo gulikumanya Múungu chaálíkuteekuza.

¹² Mbwéenu íichwe titulaánaankwiile omwooyo gwe éensi ezi, náho Múungu akatuha Omwooyo gwoómwe tubone kuhicha kumanya amagaambo ge embabazi áago akatuha busa.

¹³ Aha titukugaamba tútyo ha magaambo ga amasala áago tweegesizwe na abaantu, náho ha magaambo go Omwooyo gwa Múungu, nitusasanula empola zo mwooyo hali abo abeene ogu Mwooyo.

¹⁴ Omuuntu atéena Omwooyo gwa Múungu tiyaákuhicha kwiinaankula amagaambo áago agalikuluga ha Mwooyo gwa Múungu, habwo kuba hali weényini ago na ago obufweéla. Mále tiyaákuhicha kugasoombookelwa, habwo kuba gamanyiika habwo kuhweelwa no Mwooyo gwa Múungu.

¹⁵ Omuuntu alikweebeembelewa no Omwooyo gwa Múungu naakaguza no kuchilanisa amagaambo góona, náho weényini tiyaákuhicha kukaguzwa no omuntu óogwo atéena ogwo Mwooyo.

¹⁶ Ni nko óokwo Amaandiko Matakatífu galikugaamba nka nikwo:

“Noóha ayaakuhicha kusoombokelwa ebiteékuzo byo Omukáma?

Káandi noóha ayaakuhicha kumuhanuuzwa?”

Náho íichwe abeekiliza tuheelwe kusoombokelwa ebiteékuzo ebilikuluga ahali Kristu.

3

Paulo na Apolo bóona na abakózi ba Yéézu

¹ Beekiliza bazeenzi baanze, kánaabeele ndi okwo owéenyu hamo neemwe, tiindahikize kuhooya neemwe nka abaantu abeebeembebelelwa no Omwooyo Mutakatífu. Náho nkahooya neemwe nka abaantu abalikweébeembebelelwa ne entabuko ye ebiheno, na nka abáana bato omuli Kristu.

² Abáana abacheche nibanywa amáta goónka, tibakuháabwa ebyookulya bya abakúlu, bityo neenye nkábaha ameégeso gahuuukile habwo kuba mukaba mutakakomiile. No óobu mucháali timukakomiile,

³ habwo kuba mucheébeembebelelwa ne entabuko yáanyu yo kukola ebiheno. Mucheezilila ichubi no kuzogootana íimwe mweénka, ago tigakwoóleka nka nikwo mucháali mucheébeembebelelwa na amagaambo ge éensi ezi no kulama nka abaantu be éensi ezi?

⁴ Niingaamba íintyo, habwe ensoonga omuntu oómo omuli íimwe naagaamba, “Íinye ndi owo mwa Paulo.” Oóndi naagaamba aáti, “Íinye ndi owo mwa Apolo.” Ngási, ebyo tibikwoóleka butúnu nkokwo íimwe mucháali muchaátuula nka abaantu bo obuteéka?

⁵ Leka mbabúuze íimwe, ogwo Apolo noóha? Neenye ndi oóha? Íichwe chweéna tuli abaheéleza bo Omukáma Yéézu kwoónka, na Múungu kulabila hali íichwe akabakola mumwiikilize Yéézu. Buli oómo akaheebwa emilimo yoómwe no Omukáma.

⁶ Íinye nkabiba embibo, Apolo akeetilila améenzi; náho alikukuza ni Múungu.

⁷ Mbwéenu, owo kubiba no owo kwiitilila améenzi ti kaantu, náho owe ensoonga ni Múungu alikuzikola ezo mbíbo kukula.

⁸ Omuhaambi no omwiitilizi bóona ni bámo, na buli oómo alaayinaankula ensiimi yoómwe kwíngana ne emilimo yoómwe.

⁹ Niwe Múungu óogwo tulikumukolela emilimo hamo, neemwe no omusili gwoómwe. Káandi ímwe ni ikiindaánsi lyoómwe.

¹⁰ Kwíngana ne embabazi éezo naáheelwe na Múungu, ínye ndi nko omwoómbeki mukúlu owa amasala óogwo ayaayoombekile oluhazo. No oóndi naayoombéka ha luhazo olwo nyini. Náho buli mwoombeki abe omweétegeezezi okwo alikwoómbekaho ahali olwo luhazo.

¹¹ Habwo kuba taliho omuuntu óogwo ayaakuhicha kutaho oluhazo olúundi lwóona lwoóna náho óolwo olwaálamazile kuteebwáho. Oluhazo olwo niwe Yeézu Kristu.

¹² Abáandi nibakoza ezaháabu, emiliinga nali amabáale go obukaani kwoómbeka aha lugulu yo olwo oluhazo, na abáandi nibakoza emitu, amatuútu nali obunyaansi.

¹³ No obuluunzi bwo omulimo gwa buli muuntu gulaámanyiika butúnu echilo cho omuhélo, habwo kuba omulilo gulaágema omulimo gwa buli muuntu kwooleka obuluunzi bwaágwo.

¹⁴ Kábilaaba emilimo yo omuuntu neésigala, omuuntu ogwo naayinaánkula ensiimi.

¹⁵ Omuuntu ogwo omulimo gwoómwe gulaásiingalika, alaabuza ensiimi. Náho weényini alaáchuúngulwa, nóobu aláaba nko omuuntu ayaákubaguzwa kuza omuli ogwo mulilo.

¹⁶ Ngási, timukumanya nkokwo ímwe muli éenzu ya Múungu, mále nka nikwo Omwooyo gwa Múungu gutuula omuli ímwe?

¹⁷ Omuuntu káyaakusíisa éenzu ya Múungu, náwe Múungu naamusíisa, habwo kuba éenzu ya Múungu ne entakatíifu, neemwe níimwe éenzu ezo.

¹⁸ Omuuntu weéna weéna omuli ímwe ataákwiibeeha nka nikwo ayina amasala. Omuuntu kaaleebona nka nikwo ayinágo amasala aha ndeengo ye éensi ezi, mbwéenu na ayekole omufweéla abone kuba owa amasala,

¹⁹ habwo kuba áago abaantu balikubona na amasala, hali weényini Múungu no obufweéla. Habwe ensoonga omu Maandiko nigagaámbe, “Múungu abakwaása abeena amasala omu buchelu bwáabo.”

²⁰ Káandi chaandikilwe, “Omukáma Múungu naamanya nkokwo ebiteékuzo bya abaantu abeena amasala tibiina nsoonga.”

²¹ Mbwéenu omuuntu weena weena atakweésiingiza habwo kuba weényini no omuheémbe wo omuuntu bunaanka, habwe ensoonga ebiintu byóona ne byáanyu,

²² ímbe ndi ínye Paulo, aábe ali Apolo, nali aábe ali Kefa, nali éensi, nali obulami nali olufu, nali obuchilo obuliho no obuchilo obulikwiiza. Ebiintu byóona ne byáanyu,

²³ neemwe muli abaantu ba Kristu, náwe Kristu no wa Múungu.

4

Emilimo ze entumwa

¹ Abaantu batupéete nka nikwo íchwe tuli abaheéleza ba Kristu, tuheelwe emilimo yo kwoólekeelela empola za Múungu éezo ezaabeele ziselekilwe.

² Óobu, omuuntu óogwo aheelwe emilimo, naayeéndelwa aábe omuhálila omweésigwa.

³ Náho hali ínye, ti kaantu ndaáchwaaziikwa neemwe, no óobu ndaáchwaaziikwa na abalamuzi abi itégekelo. Káandi nóobu ínye nyini tínkweéchwaaziika,

⁴ habwo kuba tínkubona choóna chóona echibi omu muganya gwaanze. Náho éecho ti kugaamba nka nikwo tiinyina echiheno. Omukáma Yeézu niwe alikuunchwaáziika.

⁵ Óobu, mutachwaaziika choóna chóona, muliindilile kuhicha Omukáma Yeézu aliiza kuchwaáziika. Weényini niwe alaákaguza ebiintu byóona éebyo ebiíselekile omu nsiimbaazi no kwoóleka áago agali omu miganya ya abaantu. Niho buli muuntu alaábonesa ikuzo éelyo elimugasize, kuluga ahali Múungu.

⁶ Beekiliza bazeenzi béetu, naágaamba amagaambo ago góona ha bwaánze na Apolo, tubone kuba omususano hali íimwe. Habwo omususano óogwo, musoomboókelwe áago agalikugaambwa omu omugani ogu, “Mutaákwaambuka áago agaayaandikilwe omu Maandiko Matakatiifu.” Kábilaaba nimukulaatila omugani óogwo, talibaho omuuntu weéna wéena óogwo aleesiga omuuntu oómo no kumugaya oóndi.

⁷ Óobu, noóha óogwo ayaakukóla kugasa bwooli kuchila oóndi? Ni chiintu chi éecho oyina éecho otalaheelwe na Múungu? Kábilaaba oheélwe, ha bwaáchi nooyesiingiza nkoóti tolaheelwe?

⁸ Óobu nimweehulila mwaáhaagile! Nimweebona mwaábee abahíte! Nimweebona mwaábee abakáma, nóobwo íchwé tutali abakáma! Ni kuzima kámwaakubeele muli abakáma mazima, kuba íchwé tutegeke hamo neemwe!

⁹ Náho niimbóna nka nikwo Múungu atukozile íchwé entumwa kuba abaantu bo kugaywa kuchila bóona. Tuli nka abaantu áabo abachwaaziikilwe kwíitwa. Tukozilwe nka abaantu bo kusekwa omu nsi, ahali bamaléeka na aha baantu.

¹⁰ Abaantu béenzi nibatuleeba íchwé nkokwo tuli abafweéla, habwo kuba nitumuheezeza Kristu, náho íimwe nimweehulila nka nikwo muli abeena amasala habwo kuba nimumukulaatila Kristu. Íchwé nitubonwa nka nikwo tuli abeélemwa, náho íimwe nimweleeba nka nikwo mwiina amagala. Íchwé nitugaywa, náho íimwe nimweleeba nka nikwo muli abi ikuzo.

¹¹ No óobu nyini, twiine enzala ni íliho, káandi twaázuukile, nituteélwa, káandi titwíina obwiikalo.

¹² Nitukola emilimo yéetu ha chífu bwooli aha mikono yéetu íchwé nyini. Obuchilo abaantu nibatuzuma, nitubafúuha. Obuchilo nibatwaagalaza, nitweegumisiliza.

¹³ Obuchilo nibatugaamba kubi, nitubasubiza kuzima. No óobu, nitukolelwa nka amataaba ge éensi, na ahali buli muuntu íchwé no obulofo.

¹⁴ Tiínkubaándikila amagaambo aga kubagoola, náho niinyeénda kubahana nka abáana baanze enfula,

¹⁵ aha nsoonga nóobwo mwiina abaantu béenzi áabo abalikubalela omuli Kristu, isíimwe no oómo. Ínye ndi isíimwe omuli Kristu Yeézu, aha nsoonga ínye nínye naáboolekeeliile Empola Nzima.

¹⁶ Óobu, niimbatoózela nka nikwo, mube nimukulaatila akazeendele kaanze.

¹⁷ Éecho nicho chiinkozile kumusiíndika Timoteo, omwaana waanze engaanzi, ogwo no omweésigwa omu milimo yo Omukáma. Weényini naabeezuka amagaambo áago ínye ndikukulaatila omu kukwaátana na Kristu, áago ndikweégesa abaantu buli hóona omu makelezia góona.

¹⁸ Óobu abáandi omuli íimwe nibesiingiza, habwe ensoonga nibateekuza nka nikwo tiínkwíiza káandi hali íimwe okwo.

¹⁹ Náho Omukáma kaálaayeénda, niinyíza hali íimwe bwaangu. Aho niho ndaamanya amagaambo áago balikugaamba abo abalikweésiingiza, na tikwo kumanya amagaambo gáabo kwoónka, náho okusoombookelwa no óobu obuhicha bwáabo.

²⁰ Niingaamba iínty habwo kuba obukáma bwa Múungu,* tibukubonekana omu magaambo kwoónka, náho muno omu buzizi.

²¹ Óobu, nimweénda nkole chííha? Ngási, nnyize hali íimwe ne enkoni? Nali nnyize aha ngoonzi no omwooyo gwo obufula?

5

Obuseégu tibukweendelwa omu beekiliza

* **4:20 4:20 Obukáma bwa Múungu:** Habwo obusoomboozu bwooli osome *Obusoomboozu habwa Amagaambo Agagumile.*

¹ Mazima empola nzihuliíze nka nikwo, omuli ímwe heena obuseégu! Obuseégu nko obwo, buchaálíga kubonwa no óobu aha abaantu áabo abatakumumanya Múungu. No obuseégu bwo omuuntu kulibata na mkeése.

² Na mwiina echisilimu! Mukaágasizwe kuzila entímba. No omuuntu óogwo akozile ago chimugasize abiíngwe kuluga omu mbága yáanyu.

³ No óobu ínye ndi hala neemwe kwo omubili, náho ndi hamo neemwe habwo omwooyo, neenye naámazile kusohozwa omuchwaáziiko gwaanze hali ogwo ayaakozile echigaambo echo che ensoni.

⁴ Bityo, mukobe ahi izíina lyo Omukáma wéetu Yeézu Kristu, neenye níimba ndi hamo neemwe aha mwooyo, no obuhicha bwo Omukáma Yeézu nibuba buli hamo neemwe.

⁵ Niho mumusohoze omuuntu ogwo ahi Isitáani,* kuba entabuko yoómwe ye ebiheno esiingaalichwe no omwooyo gwoómwe guchuúngulwe echilo cho kusuba kwo Omukáma Yeézu.

⁶ Emyeésiingizo yáanyu tekugasa. Ngási mazima timukumanya múti, “Akatumbyo kache kwoónka nikatumbya ensaano yóona!”†

⁷ Mbwéenu mweéyeze, habwo kumwiihamo omuuntu omuzilwa omuli ímwe, nko kwiihámo ituumbyo lya kala. Aho nimuba abaantu abásha nke echiihulo chisha echitéena ituumbyo. Na bityo nikwo mwaabeele aha nsoonga Kristu óogwo niwe Omutaámbwa‡ wéetu wa Paásika,§ akasohozwa kuba echitáambo cho kutwéeza.

⁸ Mbwéenu, tutaákulya Paásika habwe emikaate* éezo etiilwemo ituumbyo lya kala, ituumbyo lyo obubi no obuzilwa, náho tulye amazenyi habwe emikaate éezo etatiilwemo ituumbyo, nikwo okwéela kwo omuganya na amazima.

⁹ Nkabaándikila omu lwaandiko lwo kubaanza ha kubagaambila mutaákutulaanila hamo na abaantu abaseégu.

¹⁰ Ensoonga yaanze ekaba etáli nka nikwo, mutaakukobana na abali abaseégu, abe etuúngu, abanyagiilizi na abalikulamya ebisusano, habwo kuba kulekaana na abaantu nka abo, mwaakayeendiilwe mufuluke omu nsi ezi mubóne kweéliga na abaantu bóona nka abo.

¹¹ Náho ensoonga yaanze ekaba eli ezi: mutateelana no omuuntu óogwo alikweéyeta omwiikiliza muzeenzi wéenyi kunu ali omuseégu, nali owe etuúngu, owo kulamya ebisusano, omuzumaangani, omutamiizi nali omunyagiilizi. Káandi no okulya mutalya hamo no omuuntu nko ogwo.

¹²⁻¹³ Ha amazima ti mulimo gwaanze kuchwaáziika abaantu abo batali abeekiliza, habwo kuba Múungu alaáchwaáziika abaantu abo. Náho emilimo yáanyu no kuchwaáziika abaantu áabo bali abeekiliza be embága yáanyu, nka Amaandiko óokwo galikugaamba, “Mumubiíngwe omu mbága yáanyu omuuntu omuzilwa.”

6

Entoóngana omu beekiliza

¹ Abeekiliza bazeenzi béetu, kábilaaba oómo wéenyi ayina entoóngana habwa muzeenziwe, naahicha aáta kutwáala entoóngana yoómwe omu itegekelo lya abalamuzi abatakumumanya Múungu, babone kumulamulila no kuleka kutwáala entoóngana yoómwe omu méeso ga abaantu ba Múungu?

* **5:5 5:5 Isitáani:** Habwo obusoomboozi bwooli osome *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile*. † **5:6 5:6 Akatumbyo kache kwoónka nikatumbya ensaano yóona:** Ensoonga yaáho ni nka nikwo akazeendele kábi ka abaantu báche, nikabeéha abaantu béenzi. ‡ **5:7 5:7 Omutaámbwa:** Habwo obusoomboozi bwooli osome *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile*. § **5:7 5:7 Paásika:** Habwo obusoomboozi bwooli osome *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile*. * **5:8 5:8 Emikaate:** Habwo obusoomboozi bwooli, osome echigaambo cha *Amazenyi ge emikaate éezo etatiilwemo ituumbyo omu Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile*. **5:12-13 5:12-13** Osome Okwiizukwa kwe Ebilagilo 17:7.

² Ngási timukumanya nkokwo abatakatíifu nibo áabo balitégeka no kulamulila abaantu be éensi? Bityo kábilaaba ímwe níimwe áabo mulilamula abaantu be éensi, ha bwaáchi timwaákuhicha kulamula entoóngana ezihuhuukile omuli ímwe?

³ Timukumanya nkokwo tulaábachwaáziika bamaléeka? Kábilaaba bili bityo, mbwéenu nimweendelwa mube nimumala amagaambo géenyu ga buli chilo.

⁴ Mbwéenu obuchilo nimuzogootana habwa amagaambo ga buli chilo, mutaákutwaala okuzogootana kwéenyu omu méeso ga balamuzi abo batali abeekiliza bazeenzi beenyu, abaantu abatakuhéebwa isima omu kelezia.

⁵ Niingaámba iínty mbone kubagoola. Ngási, omuli ímwe tiheena muuntu no óobu oómo ayina engeso, ayaakuhicha kubalamula abeekiliza bazeenzi boómwe?

⁶ Náho ímwe, mwiina entúungwa yo omuuntu kutoóngana no omwiikiliza muzeenzi woómwe omu itégekelo, mále omu méeso ga abalamuzi abatali abeekiliza babalamule!

⁷ Ha amazima okutoongana kwéenyu nikwoóleka nkokwo mwaálemilwe bwooli! Yakabeele haáchili, kubaleka abaantu babanyagiilile ebiintu nali babáake entuundo záanyu kuchila kubatwáala abaheémba bazeenzi beenyu omu itégekelo.

⁸ Náho óobu, ímwe níimwe mulikunyagiilila no kwáaka abaantu entuundo záabo, mále nimubakolela abeekiliza bazeenzi báanyu!

Mukoze emibili yéenyu kumukúza Múungu

⁹ Ngási, timukumanya nkokwo abaantu abazilwa tibalitaaha omu bukáma bwa Múungu? Mutaákwíbeeha! Abaseégu, abalikulamya ebisusano, abasaambani, no óobu áabo balikukola obuseégu abakwaáta kwa abakwaáta,

¹⁰ abeebi, abo omutuubo, abatamiizi, abazumaangani, na abanyagiilizi, abo bóona tibalitaaha omu bukáma bwa Múungu.

¹¹ Ha kugaamba amazima abáandi omuli ímwe mukaba muli mútyo. Náho mukóozwa obuzilwa bwéenyu, mwaáyezwa, no kubalwa kuba abagololoke kulabila ahi izíina Iyo Omukáma Yeézu Kristu na aha Mwooyo gwa Múungu wéetu.

Mweélige no obusiiani

¹² Abáandi nimugaámba, “Niinyikililizibwa kukola ebiintu byóona.” Náho ínye niingaámba, ti byóona ebiina omugaso. No óobu abáandi nimugaámba múti, “Niinyikililizibwa kukola buli chiintu,” ínye Paulo tiínkwíkililiza echiintu choóna chóona chiintegeke nko omuhálila.

¹³ Abáandi nimugaámba, “Ebyookulya na habwe éenda, nayo éenda na habwe ebyookulya, nabyo Múungu naabikola byóona bibili bibe no omuhélo.”* Ínye niingaámba nka nikwo, mazima omubili ti habwa amagaambo nko obusiiani, náho habwo Omukáma, náwe Omukáma naaguleebelela.

¹⁴ Káandi Múungu alaátuzoola íchwé aha magala goómwe, nko óokwo akamuzoola Omukáma kuluga omu bafwiile.

¹⁵ Ngási, timukumanya nka nikwo emibili yáanyu ne enzíingo zo omubili gwa Kristu? Bityo, ni kuzima kuteélanisa enzíingo zo omubili gwa Kristu no omusiiani? Mmahi, no obuche bwa akáti!

¹⁶ Ngási timukumanya nka nikwo omukwaáta kaálíkuteélana no omusiiani, bóona bábili nibaba omubili gúmo? Ha nsoonga Amaandiko nigagaámba, “Bábili nibaba omubili gúmo.”

¹⁷ Náho weéna weéna óogwo akwaátaangeene no Omukáma naába omwooyo gúmo náze.

* 6:13 6:13 *Ebyookulya na habwe éenda, nayo éenda na habwe ebyookulya, nabyo Múungu naabikola byóona bibili bibe no omuhélo:* Omu kugaamba bátyo, Abakorinto bakaba nibamanyisa nka nikwo ebikolwa byo omubili tibiina kuba echiheno. 6:16 6:16 Osome Okubaanza 2:24.

¹⁸ Bityo muleke obusiihani. Nimugaamba, “Ebiheno byoona éebyo omuuntu alikukola, bili ahélu yo omubili gwoómwe,” náho ínye niingaamba, omuuntu óogwo alaakola obusiihani, naaguhanela omubili gwoómwe.

¹⁹ Ngási timukumanya nkokwo emibili yáanyu niyo éenzu ya Múungu, áaho atuúla Omwooyo Mutakatífu óogwo mukaháabwa na Múungu? Ímwe timukweétégeka mweénka, ímwe muli aba Múungu,

²⁰ ha kuba mukagulwa náze aha bukaani. Ha bwéecho ímwe emibili yáanyu muzikoze kumukola Múungu akuzwe.

7

Obuswéezi

¹ Óobu, niingaamba habwa amagaambo áago mwaányaandikiile, “Ni haáchili omukwaáta ataákulyaama no omukázi.”

² Náho habwe entaambala yo kukola obuseégu, buli mukwaáta naayeéndelwa aábe na mukaziwe, na buli mukázi aábe ne eéba.

³ Ííba ahikiíliize amazima ga mukaziwe go kulyaama náze bityo nyini no omukázi náwe ahiche amazima ago nyini hali ííba.

⁴ Omukázi tayina obutégeki ha mubili gwoómwe, náho ííba niwe ayina obutégeki. Náwe ííba tayina obutégeki habwo omubili gwoómwe, náho mukaziwe niwe ayina obutégeki.

⁵ Mutaákweeyima, hamo lúundi kamulaaba mukuundileene kukola mútyo aha mwáanya muche kwoónka, kuba mubóne omwáanya muluunzi gwo kumusaba Múungu. Ahaleéza, musubilane káandi, kuba Isitáani litaákwiiza kubaleengesa kukola obuseégu, habwo kuba timwaákuhicha kweégumisiliza.

⁶ Naábagaambila amagaambo áago omu kubahanuuzi, ti nka nikwo niinyeénda kubahatika.

⁷ Naakaáyeenzile abaantu bóona babe nkeenye okwo ndi,* náho ti bityo habwo kuba buli muuntu Múungu akamuha engabilano ye, oómo engabilano ezi, oóndi ezo.

⁸ Óobu, niimbashoomboolela abo abatakaswiile nali abatakaswiilwe na habwe entuúmbakazi nka nikwo, ni kuzima bazeendelele kwiikala boónyini boónka batéena kuswéela nali kuswéelwa, nko óokwo ínye ndi.

⁹ Náho kábalaaba nibalemwa kweégumisiliza, ni kuzima basweéle nali kuswéelwa, habwo kuba ni haáchili, kuchila kuzila oluhagali.

¹⁰ Hali áabo abaásweeleene, niimbáha echilagilo. Echilagilo echo ti chaanze, náho chilugile aha Mukáma Yeézu, nka nikwo, omukázi atalekaana ne eéba.

¹¹ Náho kaálaaba naalekáana náze, atasweelwa no omukwaáta oóndi, bitali bityo, ahulilizane ne eéba no kugalulana. Náwe ííba, atamuleka mukaziwe.

¹² Mbwéenu abaantu abáandi ínye niimbilagila, amagaambo áago ndikugaamba na agaánze, tugalugile ha Mukáma Yeézu. Éecho ndikugaamba ni nka nikwo, kaálaaba omukwaáta omwiikiliza aswiile omukázi óogwo atali mwiikiliza, no omukázi óogwo ayiikilize kuzeendelela kutúula náze, atamuleka.

¹³ Bityo nyini, omukázi omwiikiliza, kaálaaba aswiilwe no omukwaáta óogwo atali mwiikiliza, no omukwaáta óogwo ayiikilize kuzeendelela kutúula náze, atamuleka.

¹⁴ Niingaamba ínty, habwo kuba Múungu naamweéza omukwaáta óogwo atali mwiikiliza, kulabila hali mukaziwe. Náwe omukázi óogwo atali mwiikiliza, Múungu naamweéza kulabila hali ííba óogwo ali omwiikiliza. Kábyaakubeele bitali bityo, abáana báanyu baakaábéele abalofo, náho óobu na abáana ba Múungu.

* **7:7 7:7 Babe nkeenye okwo ndi:** Aha Paulo naayetekelela kuba tayina mukázi, káandi ezo ne engabilano yoómwe. **7:10 7:10** Osome Matayo 5:32; Mariko 10:9-12.

15 Náho nko óogwo atali mwiikiliza naayeénda kulekaana no omwiikiliza muzeenziwe, muleke akole aátyo. Áaho omwiikiliza ogwo takukomwa ne ensweela ezo, habwo kuba Múungu atweesile tubone kutúula aha buhóolo.†

16 Íwe omukázi omwiikiliza, tokuhicha kumanya nka nikwo, bálo naabona kumwiikiliza Kristu habwo kwiikiliza kwaawe. Neewe omukwaáta omwiikiliza, tokuhicha kumanya nka nikwo, mukaawe naabona kumwiikiliza Kristu habwo okwiikiliza kwaawe.

Buli mwiikiliza atuúle nko óokwo akaba ali obuchilo yaayesilwe na Múungu

17 Buli muuntu atuúle kwiingana no okwo Omukáma yaámuloongiize, obuchilo Múungu akamwéeta. Bityo nikwo ndikulagila omu makelezia góona.

18 Kaálaaba omuuntu akeetwa na Múungu obuchilo akaba yasazilwe ikóba lyo obuséeza,‡ atakwéekola nkokwo tasázilwe ikóba lyo obuséeza. Káandi, kaálaaba omuuntu akeetwa na Múungu omuli abo abatákasázilwe ikóba lyo obuséeza, atasálwa ikóba lyo obuséeza.

19 Kusálwa ikóba lyo obuséeza nali kuleka kusálwa ikóba ti kaantu. Echiintu éecho chiina omugaso no kweékomya ebilagilo bya Múungu.

20 Óobu, buli muuntu asigale nko óokwo akaba ali obuchilo Múungu yaámweesile.

21 Ngási, íwe obuchilo Múungu akakwéeta okaba oli omuhálila? Éecho chitakwaagalaza. Náho koólaaba noobonesa omwáanya gwo kweéyagaalula, ogukolese omwáanya ogwo.

22 Naágaamba nka nikwo éecho chitakwaagalaza, habwo kuba omuuntu óogwo akaba ali omuhálila obuchilo yaayesilwe no Omukáma, ogwo yáaba ayeyagaalwiile habwo Omukáma. Náwe óogwo ayaabeele atali omuhálila obuchilo yaayesilwe, ogu yáaba omuhálila wa Kristu.

23 Ímwe mwéena mukagulwa náze aha bukaani. Bityo, mutaákuba abahálila ba abaantu.

24 Beekiliza bazeenzi baanze, buli muuntu asigale nko óokwo akaba ali obuchilo yaayesilwe na Múungu, aábe naamugomookela aha buzuníbwe.

Obusoomboozi habwa áabo abatakaswiilwe na ahali áabo abali entuúmbakazi

25 Mbweenu, habwa abahalákazi áabo abali aba biíkila,§ tiinyina echilagilo kuluga aha Mukáma Yeézu. Náho niimboolekelela habwe ebiteékuzo byaanze, ínye óogwo nkwiile kwiikililizibwa habwe echiganyizi cha Múungu.

26 Mbweenu, habwo kuba heena ebyaágala bíinzi ebilo éebi, niinteekuza nka nikwo ni kuzima omuuntu asigale nko óokwo aáli.

27 Koólaaba oswíile, otaákuloonda kulekaana na mukaawe. Koólaaba otakaswiile, otaákuloonda kuswéela.

28 Náho no óobu koólaaswéela, tokuba okozile echiheno. No omuhalákazi omubiíkila náwe, kaálaaswéelwa, takuba akozile echiheno. Náho, áabo abasweeleene balaázila okweétwaalalika omu bulami bwáabo, neenye naakaáyeenzile okweétwaalalika okwo kuteéza kubagwamo.

29 Beekiliza bazeenzi baanze, niinyeénda kugaamba iínti, omwáanya óogwo ogwaásigeele kuhicha Kristu kusuba, ni muche. Bityo, kuluga óobu áabo abaswiile baleke kuteékuzi abakázi báabo kwoónka, náho bakole emilimo yo Omukáma.

† 7:15 7:15 *Múungu atweesile tubone kutúula aha buhóolo*: Eyaandikilwe omu Chiyunani, *Múungu abeesile mubóne kutúula aha buhóolo*. ‡ 7:18 7:18 *Yasazilwe ikóba lyo obuséeza*: Habwo obusoomboozi bwooli, osome echigaambo cha *Kusálwa ikóba* omu *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile*. § 7:25 7:25 *Habwa abahalákazi áabo abali aba biíkila*: Obusasaanuzi obúundi bwaakaáhicha kuba nka nikwo, *ahali áabo batakaswiile nali kuswéelwa*.

³⁰ Nábo abalikulila babe nka abatakulila, áabo abalikunulilwa babe nka abatakusemelelwa, áabo abalikugula ebiintu basane nka abatéena chiintu,

³¹ na áabo abalikwaágalalila obulami bwo omu nsi ezi, abo bóona bataákwáagalalila bwooli amagaambo ago, habwo kuba éensi ezi nko óokwo eéli, neehiingula.

³² Niinyeénda mutaákuba no okutahwa tahwa habwa amagaambo go obulami aga. Omuuntu óogwo atakaswiile, ayagalalila emilimo yo Omukáma, naateekuza óokwo alaamunuliza Omukáma.

³³ Náho omuuntu óogwo aswiile, ayagalalila amagaambo ge éensi ezi, naateekuza óokwo alaamunuliza mukazíwe,

³⁴ ebiteékuzo byoómwe nibibamo enkási ibili. Náwe omukázi atéena iíba, no omuhálákazi omubiíkila ayagalalila amagaambo ge emilimo yo Omukáma kuba aábe omutakatíifu wo omubili no omwooyo. Náho omukázi óogwo aswiilwe, ayagalalila amagaambo go obulami bwe éensi ezi, naateekuza óokwo alaamunulizaho iíba.

³⁵ Niingaámba amagaambo ago habwo mugaso gwáanyu, ti nka nikwo niinyeénda kubaángila. Niinyeénda nka nikwo mube nimutuúla nko óokwo elikugasa, mube nimumuheezeza Omukáma aha muganya gwóona hatéena kukweesibwa na amagaambo agáandi.

³⁶ Omuuntu weéna weéna óogwo alikubona nka nikwo takukola kuzima kuleka kumuswéela omuhálákazi óogwo alikuba yaámusuumbikile, mále kéélaaba oluhagali lwoómwe nilumusiínga,* no omuuntu óogwo naabona nka nikwo neegasa basweelane, akole nko óokwo alikweenda, basweelane. Áaho takuba akozile echiheno.

³⁷ Na kábilaaba ogwo muséeza yaáyemela, atéena kuhatikwa no omuuntu, yaálamula kuluga omu muganya gwoómwe obutasweela ogwo muhálákazi, na mále yaáhicha kulutégeka oluhagali lwoómwe, naába yaákola kuzima.

³⁸ Bityo, óogwo alikulamula kuswéela omuhálákazi óogwo alikuba yaásuumbikile, naába akozile kuzima. Náwe óogwo alikulamula kuleka kuswéela omuhálákazi óogwo alikuba yaásuumbikile, weényini naába akozile kuzima bwooli.†

³⁹ Omukázi óogwo aswiilwe, asumikwa ne ensweelwa omwáanya gwóona ogwo iíba aba ali omulame. Náho kaálaaba iíba yaáfwiile, áaho naába yaásumuululwa no kuba ayeyagaalwiile kuswéelwa no omukwaáta weéna weéna óogwo alikweenda, náho iíba ogwo aábe ali omwiikiliza wo Omukáma.

⁴⁰ Náho hachili bwooli akaambwiile ogwo asigale atéena kuswéelwa. Éebyo ne ebiteékuzo byaanze, na niinteekuza kuba ínye káandi Omwooyo gwa Múungu niguunyolekelela kugaamba amagaambo ago.

8

Ebyookulya éebyo ebitaambiilwe ebisusano

* **7:36 7:36 Mále kéélaaba oluhagali lwoómwe nilumusiínga:** Obusasaanuzi obúundi bukaáhicha kuba nka nikwo, na no óobu emyáaka yoómwe yo kuswéelwa elaaba yaáhiingwiile. † **7:38 7:36-38** Habwe emichafwa ezi, obusasaanuzi obúundi bukaáhicha kuba nka nikwo, Omuuntu weéna weéna óogwo naabona nka nikwo ti kuzima kuleka kumusiiga omuhálákazi óogwo asuumbikilwe, káandi no óobu emyáaka yoómwe yo kuswéelwa yaáhiingwiile, no omuuntu óogwo naabona nka nikwo neegasa amusíge, akole nko óokwo alikweenda, amusíge. Áaho takuba akozile echiheno. Na kaálaaba omuuntu alamwiile omu muganya gwoómwe weényini kuba takumusiiga omuhala, na tihaliho chiintu éecho echilikumuhatika kumusiiga, káandi yaakaáhicha kutégeka obweenzi bwoómwe, mbwéenu, naába akozile kuzima. Bityo, omuuntu óogwo alikulamula kumusiiga omuhala óogwo asuumbikilwe, naába yaákola kuzima. Náwe óogwo atakumusiiga, naakola kuzima bwooli.

¹ Óobu kwiingana no óokwo mukaambúuza habwe ebituungaánwa éebyo ebitaambiilwe ebisusano.* “Íichwe twéena twiine obumanyi.” Obumanyi nibubakola abaantu babe abahelani, náho engoonzi nizo zilikubagumya abaantu omu kwiikiliza.

² Nko omuuntu naayebona kuba naamanya echigaambo bunaanka, ogwo takumanya choóna chóona nko óokwo alikweendelwa kusoombookelwa.

³ Náho omuuntu óogwo alikumweénda Múungu, ogwo niwe alikumanywa na Múungu weényini.

⁴ Óobu habwo kulya ebyookulya éebyo ebitaambiilwe ebisusano, nitusoomboókelwa kuba ebisusano éebyo bilikulamibwa, ti chiintu omu nsi óomu. Káandi nitusoomboókelwa kuba aliyo Múungu oómo weénka.

⁵ Abaantu bagaámba nka nikwo heena bamúungu omu igulu na bamúungu omu nsi. Nóobu haláaba heena abo “bamúungu” béenzi na “abakáma” béenzi abalikwiikilizibwa na abaantu abo,

⁶ hali íichwe, aliho Múungu oómo weénka, niwe Isíichwe, niwe akahaanga ebiintu byóona, káandi neechwe nitutuúla ha bwoómwe. Káandi aliho Omukáma oómo weénka, niwe Yeézu Kristu, ne ebiintu byóona bikahaangwa kulabila hali weényini, káandi íichwe nitutuúla kulabila weényini.

⁷ Náho ti nka nikwo abaantu bóona beena obumanyi obwo, habwe ensoonga baliho abáandi abaabeele beena obuteéka bwo kulamya ebisusano. No óobu, obuchilo nibalya enyama éezo etaambiilwe ebisusano, enyama ezo nizibakola kuteékuza ebisusano. Áaho nibeebona omu miganya yáabo kuba nibakola ebiheno, habwe ensoonga tibakakomiile omu okwiikiliza.

⁸ Mbweenu, ebyookulya tibikutukola kuba héehi na Múungu, habwo kuba no óobu katulaaleka kulya, titukubuza chiintu, káandi no óobu tulaálya, titukwoongelwa chiintu.

⁹ Náho mweémanye kuzima, okweétegeka kwáanyu kutaba nikukuumpisa áabo abatakakomiile omu kwiikiliza.

¹⁰ Niingaámba iintyo, habwo kuba omuuntu óogwo atakakomiile omu kwiikiliza, kábilaaba naakubona íwe óogwo alikumanya nka nikwo ebisusano tibiina bulami, noólya ebyookulya omu nzu ya Múungu yo kutaámbila ebisusano. Ngási, takuteekuza omu muganya goómwe kuba náwe chimugasize kulya ebyookulya éebyo ebitaambiilwe ebisusano?

¹¹ Ha muháanda ogwo, óogwo atakakomiile omu kwiikiliza, naakuleka okwiikiliza kwoómwe habwo obumanyi bwaawe. Káandi weényini niwe omwiikiliza muzeenzi waawe óogwo Kristu akamufwéela!

¹² Bityo, óobwo mulikubahenela abeekiliza bazeenzi báanyu áabo abatakakomiile omu kwiikiliza, no okubasaasisa omu miganya yáabo, áaho muláaba nimumuhenela Kristu weényini.

¹³ Habwe éecho, kábilaaba enyama éezo ndikulya, nizimuleetelela kusiitaala omwiikiliza muzeenzi waanze, tínkulya káandi ezo nyama buchiile, kuba ntaákwiiza kumuleételela omwiikiliza muzeenzi waanze ahene.

9

Paulo takukolesa amazima goómwe ge entumwa

¹ Óobu, íinye ndi omuuntu ayeyagaalwiile, mala káandi íinye ndi entumwa! Ngási íinye tiíndamubwéene Omukáma wéetu Yeézu? Mále emilimo éezo íinye nkakola ngási tiyo ebakozile íimwe mumwiikilize Omukáma?

* **8:1 8:1 Ebituungaánwa éebyo ebitaambiilwe ebisusano:** Aha bilo ebyo, enyama nyíinzi bakaba bataandika kutáamba aha bisusano éebyo bakaba nibalamya nka múungu, niho ahaleéza bakaba kubatwáala kuguza omu igulizo.

² Nóobu abaantu abáandi nibabona kuba ínye tíndi entumwa, kwoónka hali ímwe ínye ndi entumwa, habwo kuba okwiikiliza kwéenyu omuli Kristu no oluméenko óolwo lulikwoóleka kuba ínye ndi entumwa yo Omukáma.

³ Echigaambo chaanze aha baantu áabo abalikubúza habwo omulimo gwaanze gwo obuhalila nicho echo:

⁴ Ngási íchwe titukweendelwa kuhaabwa ebyookulya ne ebyookunywa habwe emilimo yéetu yo obuhalila?

⁵ Óobu, nimuteekuza kuba íchwe titwína obweéyagaaluzi kuzeenda na abakázi abeekiliza, omu luzeendo lwo kwaátula empola habwa Kristu, nko óokwo balikukola entumwa eziindi, beene báabo Omukáma Yéézu, no óobu Kefa?

⁶ Nali nínye na Barinaba tweénka áabo tulikweendelwa kukola emilimo kuba tubone ebiintu habwo obulami bwéetu?

⁷ Ni mulwaanila ngoma chi óogwo alikuzeenda omu ndwaana aha kweeliha weényini? Ni mulimi chi óogwo alikubiba emizabibu omu musili gwoómwe, na atalya amagoomba gaázo? Káandi ni muliisa chi óogwo alikuliisa ebituungaánwa, na atanywa amáta ge bituungaánwa ebyo?

⁸ Amagaambo áago ndikugaamba, ti ebiteékuzo bya abaantu kwoónka, ne ebilagilo bya Musa* nabyo nibyoolekeelela bityo.

⁹ Omu bilagilo bya Musa eyaandikilwe kuba, “Obuchilo éente neehuúla engano, otazikoma omunwa.” Mbwéenu, nikwo kugaamba nka nikwo omu magaambo áago Múungu naahoóyela empola ze éente kwoónka?

¹⁰ Nali akaba naagaamba ha bwéetu? Nikwo bili! Amaandiko áago gakaandikwa ha bwéetu, habwo kuba óogwo alikulima no óogwo alikugesha, bóona nibeendelwa kutegeza kuba balaabona egabo.

¹¹ Íchwe tukaboólekeelela empola zo omu mwooyo habwa Kristu, nko omuuntu óogwo alikubiba embibo. Óobu, ne echigaambo chigumile hali ímwe kutuha ebiintu byo kulya no okunywa, kuba tubone kuba nko omuuntu óogwo alikugesha?

¹² Kábilaaba abáandi bakwíle kuhaabwa ebiintu nke ebyo kuluga hali ímwe, óobu íchwe, titukwíle bwooli kuhaabwa ebiintu ebyo?

Náho íchwe titulatóongile éebyo tukwíle kuhaabwa neemwe, náho nitweegumisiliza omuli byóona, kuba tutaákwiiza kubaángila abaantu kwiikiliza Empola Nzima habwa Kristu.

¹³ Ngási, timukusoombookelwa nka nikwo áabo abalikukola emilimo omu nzu ya Múungu,† nibabonesa ebyookulya byáabo kuluga omu nzu ya Múungu ezo, ensoonga, abalikukola emilimo yo omu itaámbilo, nibeenaánkula egabo yáabo kuluga omu itaámbilo?

¹⁴ Káandi Omukáma Yéézu alagiile bityo nyini, kuba, áabo balikwoólekeelela Empola Nzima, babe nibabonesa ebyo kubatúnga habwe emilimo ezo.

¹⁵ Náho ínye ncháaliga kutóonga no óobu chimo omuli áago nkwiíle kuhaabwa. Káandi tiinkwaandika iínty, kuba muúmpe ago. Hali ínye hachili kufwa kuchila kuhweelwa ebiintu kuluga hali ímwe, habwo kuba tiinkweenda omuuntu weéna weéna anyangile kweébuga habwo kwaátula Empola Nzima, ntéena kuháabwa ebiintu.

¹⁶ Ínye tiinkwiíle kweébuga habwo kwoólekeelela Empola Nzima, habwo kuba emilimo ezo niyo ndagiilwe kukola. Káandi neelóoko ínye kaándaaba ntakwoolekeelela Empola Nzima ezo.

* **9:8 9:8 Musa:** Habwo obusoomboozi bwooli osome *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile.* **9:9 9:9** Osome Okwiizukwa kwe Ebilagilo 25:4. † **9:13 9:13 Éenzu ya Múungu:** Habwo obusoomboozi bwooli osome *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile.*

¹⁷ Kánaakubeele niinkola emilimo ezi habwe ngoonzi zaanze ínye nyini, naakeétegiize kubonesa empeéla. Náho ti bityo hali ínye, habwo kuba Múungu ampeele emilimo ezi habwe engoonzi zoómwe, mbone kuzikola.

¹⁸ Óobu empeéla yaanze ni chiíha? Empeéla yaanze niyo kwoólekeeela Empola Nzima ntéena kulihwa, ntéena kutóonga áago nkwiile kuhaabwa habwo kwoólekeeela Empola ezo.

Amagaambo áago entumwa balikweendelwa kukola

¹⁹ Nóobu ínye tíndi muhalila wo omuuntu weéna wéena, ndi ayeyagaalwiile, nnyetiile kuba omuhálila wa abaantu bóona, mbone kubazuna abaantu béenzi bamwiikilize Kristu.

²⁰ Aha Bayahudi, nkaba ndi nko Muyahudi, mbone kubazuna bamwiikilize Kristu. Ínye nyini tíndi ahaansi ye ebilangilo bya Musa, náho nkeeta ahaansi ye ebilangilo ebyo, habwa áabo abalikukulaatila ebilangilo ebyo, mbone kubazuna bamwiikilize Kristu.

²¹ Ahali áabo abatéena ebilangilo bya Musa, nkaba nko omuuntu óogwo etéena ebilangilo ebyo, mbone kubazuna bamwiikilize Kristu. Éezo teyina nsoonga nka nikwo tínkukulaatila ebilangilo bya Múungu. Niimbikulaatila, habwo kuba niinkulaatila ebilangilo bya Kristu.

²² Ahali áabo abalemwa, nkaba nko omulemwa, mbone kubazuna bamwiikilize Kristu. Nkakola góona aha baantu bóona, kuba aha kazeendele koóna koóna mbachuúngule omuli abo.

²³ Niinkola ago góona habwe Empola Nzima kuba nkobane na abáandi omu migisa ze Empola Nzima ezo.

²⁴ Timukusoombookelwa kuba abaantu abali kusiingaangana kutéela olubilo, nibeéluka bóona, náho óogwo alikwiinaankula omukáko gwo obusíngi‡ no oómo weénka? Óobu mube nimwiiluka bwooli, mubóne kwiinaankula omukáko ogwo.

²⁵ Abali kusiingaangana omu nzaana, baba nibakola ameeyegeso aha chifu babone kweéloonza habwo okusiingaangana. Nibakola bátyo babone kwiinaankula omukáko óogwo gutakulama. Náho íichwe nitukola tútyo, tubone kwiinaankula omukáko óogwo gulikulama obucha no obuchiile. ²⁶ Ha bwéecho ínye tínkwiiluka nko omuuntu óogwo alikwiiluka atéena echihika, mále tínkulwaana nko omuuntu óogwo alikuteela busa enfune.

²⁷ Náho niingwaagalaza no kuguzuundisa omubili gwaanze kweégumisiliza, kuba kaándaamala kuboólekeeela abaantu Empola Nzima, ínye nyini ntaákwiiza kubulwa omukáko.

10

Ebikaamo habwo kulamya ebisusano

¹ Beekiliza bazeenzi béetu, niinyeénda musoomboókelwe nkokwo, obuchilo besiichwe enkúlu baálugile Míísiri, bóona bakaba nibeebeembelelwa no obwíile, mále bóona bakahiingula ahagáti ye enziba.

² Ni nko kugaamba nka nikwo bóona bakabatizibwa omu líile no omu nziba no kuba abaheémba ba Musa,

³ na bóona bakalya ehookulya chimo echikaluga omu igulu.

⁴ Káandi bóona bakanywa echoókunywa chimo echo omwooyo, habwo kuba bakaba nibanywa echaabeele chiluga omuli olwo luchili lwo omwooyo olwaabele lubakulaatila. Oluchili olwo akaba ali weényini Kristu.

‡ 9:24 9:24 **Omukáko gwo obusíngi:** Omu buteéka bwe Echiyunani ekaba eli empeéla éezo akaba ahaabwa omuuntu óogwo akaba asiínga omu kwiíluka. 10:1 10:1 Osome Okuluga 13:21-22. 10:2 10:2 Osome Okuluga 14:22-29. 10:3 10:3 Osome Okuluga 16:35. 10:4 10:4 Osome Okuluga 17:1-7; Okubala 20:2-17.

⁵ Náho béenzi omuli abo, bakaba batamusemeleza Múungu, ha bwéecho bakáfwa, emitúumbi yáabo yaásigala esaambeeze buyaga obutazíikwa omu nsi yo obwoóma.

⁶ Mbweenu, amagaambo áago góona ne emigani hali íichwe, kuba tutaákuba nituligila amábi, nko óokwo boónyini bakaba nibaligila amábi.

⁷ Mbweenu, mutaákuba nimulamya ebisusano, nko óokwo abáandi omuli abo bakaba nibakola. Habwa boónyini eyaandikilwe omu Maandiko Matakatiifu eéti, “Abaantu bakeekala kulya no okunywa, na ahaleéza beemelela kunegula.”*

⁸ Káandi tutakola obusiihiani, nko óokwo abáandi omuli áabo bakaba nibakola, kuhika aha chilo chimo bakasiingaalichibwa abaantu ebihuumbi makúmi ábili na bísatu (23,000).

⁹ Káandi tutaákuba nitumuleengesa Omukáma,† nko óokwo abáandi omuli abo bakamuleengesa, baálumwa ne enzóka, baáfwa.

¹⁰ Káandi mutaakudugulima nko óokwo abáandi omuli abo bakadugulima, baásiingaalichibwa no omusiingaalichi.

¹¹ Mbweenu, amagaambo ago góona áago gakabasaanga boónyini, gakaaandikwa gabe emigani yo kutuhana íichwe áabo tulikutúula omu bilo éebi bya ha muhélo.

¹² Mbweenu, óogwo alikweébona kuba ayemeeliile bweémi omu kwiikiliza, ayeleebe, ataákwiiza akagwa.

¹³ Ebileengeso éebyo ebibasaangile, ni nke ebyo ebilikubasaanga abaantu buli chilo. Múungu aba omweésigwa, weényini talibaleka muleengesibwe kusaaga obuhicha bwéenyu. Náho, hamo ne ebyo bileengeso, weényini naababonesa akazeendele ko kunyoloombokamo, kuba muhiche kugima omu bileengeso.

¹⁴ Mbweenu, enfula zaanze abeekiliza, mwiilúke kulamya ebisusano, mutaleengesa no obuche bwa akati!

¹⁵ Niingaamba neemwe abeena obwéenze, mulamule ímwe nyini habwa áago ndikugaamba.

¹⁶ Mbweenu, obuchilo nitumusiima Múungu habwe echikóombe cho omugisa éecho tulikunywéela obuchilo bwe ehookulya cho Omukáma, ngási, ti nságama ya Kristu eéyo tulikuba nitukoba? Káandi, obuchilo nitubega omukaate no kulya, titukuba nitukoba ha mubili gwa Kristu?

¹⁷ Omukaate óogwo tulikukoba íichwe twéena ni gúmo. Ha bwéecho, íichwe áabo tuli béenzi tuli omubili gúmo.

¹⁸ Mulébe Abaiziraeli kwiingana ne entabuko yáabo yo omubili. Obuchilo nibalya éebyo biheelizwe echitáambo ahi itaámbilo, nibakobana hamo omu kumulamya Múungu ha bwéecho chitáambo.

¹⁹ Óobu, niinyeénda kugaamba chíha? Ebyookulya éebyo ebitaambiilwe ebisusano biina omugaso gwoóna gwóona? Nali ebisusano nabyo ne echiintu?

²⁰ Mmahi! Niinyeénda kugaamba nka nikwo ebitáambo éebyo balikusohozu abaantu áabo abatakumumanya Múungu, tibakumusoholeza Múungu, náho nibasoholeza amazimu. Neenye tínkweenda ímwe mukobane na abo abáandi omu kulamya amazimu!

²¹ Timukuhicha kunywéela echikóombe cho Omukáma ne echa amazimu. Timukweendelwa kulya ebyookulya byo Omukáma ne bya amazimu.

²² Nali, nitweénda kumukola Omukáma aábe ni ichubi? Nimuteekuza nka nikwo twiine amagala kusaaga weényini?

Áago abeekiliza balikukola gamukuze Múungu

* **10:7 10:7** Abaantu áabo bakaba nibakola bátyo omu kulamya echisusano che enyána ye ezaháabu. Osome Okuluga 32:6. **10:8 10:8** Osome Okubala 25:1-9. † **10:9 10:9 Omukáma:** Eyaandikilwe omu Chiyunani, Kristu. **10:9 10:9** Osome Okubala 21:4-9. **10:10 10:10** Osome Okubala 16:41-49. **10:18 10:18** Osome Amagaambo ga Abaláawi 7:6-10, 14-15.

²³ Abaantu abáandi omuli ímwe nibagaamba báti, “Niinyikilizibwa kukola ebiintu byóona.” Náho ínye niingaamba nka nikwo, ti byóona éebyo biina omugaso hali íchwe. Káandi nibagaamba báti, “Ebiintu byóona bikeekilizibwa kukolwa.” Náho ínye niingaamba nka nikwo, ti biintu byóona éebyo bilikugasa okwiikiliza kwéetu kugumisibwe.

²⁴ Omuuntu ataákumanya áago galikumuhweela weényini weénka, náho amanye áago agalikhweela bazeenzíbe.

²⁵ Mube nimulya enyama yóona yóona éezo elikuguzwa omu igulizo mutéena kubuuliliza, kuba mutaagalala omu miganya yáanyu,

²⁶ habwo kuba Amaandiko Matakatiifu nigagaamba gáti, “Éensi hamo ne ebiintu byóona ebilímo ne byo Omukáma.”

²⁷ Kaálaaba omuuntu óogwo atali mwiikiliza naabaangisa kulya, neemwe mukeenda kuzeenda, mulye enyama yóona yóona ezo aláaba yaábaloongeza mutéena kubuuliliza, kuba mutaagalala omu miganya yáanyu.

²⁸ Náho kaálaaba omuuntu naabagaambila aáti, “Enyama ezo eheeliizwe ebisusano,” aho mutaákulya enyama ezo, habwo omuuntu óogwo ayaábagaambila, káandi habwo obutoongani bwo omuganya.

²⁹ Obuchilo ndikugaamba iinti, “Habwo obutoongani bwo omuganya,” tiinkugaamba habwe miganya yáanyu, náho omuganya gwo omuuntu óogwo ayaábagaambila. Náho ha bwaáchi obutoongani bwo muganya gwo oóndi, neenchwaaziika habwo obweéyagaaluzi bwaanze?

³⁰ Obu ndikulya echookulya, mba niimusíima Múungu. Ha bwaáchi abáandi nibaanzuma ha kulya echookulya éecho naásiima Múungu?

³¹ Mbweenu óobu, choóna chóona éecho mulikukola, kube kuli okulya, kube kuli okunywa, nali no óobu echiintu echíindi, muchikole habwo kumulamiliza Múungu.

³² Mutalikola echikolwa choóna chóona echilikuleételela abaantu abáandi kukola echikolwa chibi, babe bali Abayahudi, Abanyamahaánga, nali omuuntu weéna wéena wo omu kelezia ya Múungu.

³³ Mube nkeenye okwo ndi. Niinyeyomeleza kunuliza abaantu bóona aha magaambo góona áago ndikukola. Tikwo kuba niinkola iínty, mbone omugaso nyeénka, náho niinkola iínty kuba abaantu béenzi babone ensaága habwo kubonesa obuchuúnguzi.

11

¹ Bityo muuntoolele ínye, nko óokwo ínye káandi ndikumutooléla Kristu.

Akazeendele ko kusaba omu kelezia

² Niimbasiingiza habwo kuba nimwiizuka buchiile ha magaambo góona áago naákozile no kweégesa, na nimweekomya ago meégeso góona áago nkeenaankula no kubeégesa.

³ Náho óobu niinyeénda musoomboókelwe nka nikwo omútwe* gwo omukwaáta weéna wéena omwiikiliza ni Kristu, omútwe gwo omukázi ni iiba, no omútwe gwa Kristu ni Múungu.

⁴ Mbweenu, obuchilo mweekobile nke ekelezia, omukwaáta weéna wéena omwiikiliza óogwo alikusweekelela omútwe akaziingo alikusaba, nali akaziingo alikusohozza obubáasi, ogwo naamugóola Kristu, óogwo ali omútwe gwoómwe.

⁵ No omukázi omwiikiliza óogwo atakusweeka omútwe gwoómwe obuchilo alikusaba, nali obuchilo alikusohozza obubáasi, ogwo naamugóola iiba, óogwo ali

10:26 10:26 Osome Enzina 24:1. * **11:3 11:3 Omútwe:** Ensoonga ye echigaambo éechi niyo kugaamba nka nikwo, owo amagala, káandi nka nikwo ne entabuko.

omútwe gwoómwe. Nibiba bityo, habwo kuba naába nko omukázi óogwo amwiile isóke.†

⁶ Kaálaaba omukázi atakusweeka omútwe gwoómwe, na aámwe isóke lyoómwe! Náho, habwo kuba ne ensóni aha mukázi kumwa isóke, haáchili asweékelele omútwe gwoómwe.

⁷ Tekweendelwa aha mukwaáta kuswéeka omútwe, habwo kuba weényini ne ensuso ya Múungu, káandi ni ikuzo lya Múungu. Náho omukázi ni ikuzo lye eéba.

⁸ Niingaámba iínty habwo kuba Múungu talamuhaangile omukwaáta ogwo Adamu kuluga aha mukázi ogwo Eva, náho akamuhaanga omukázi kuluga aha mukwaáta.

⁹ Káandi Múungu talamuhaangile omukwaáta habwo omukázi, náho akamuhaanga omukázi habwo omukwaáta.

¹⁰ Ha bwéecho, káandi habwa maléeka,‡ omukázi naayeéndelwa kuswéeka omútwe gwoómwe, eébe eméeneko yo kwoóleka nka nikwo ali ahaansi yo obutégeki bwe eéba.§

¹¹ Náho aha kukwaátana no Omukáma, omukázi naatégeza omukwaáta, náwe omukwaáta naatégeza omukázi,

¹² habwo kuba nko óokwo omukázi wo okubaanza akahaangwa kuluga aha mukwaáta, bityo nyini omukwaáta azaalwa no omukázi. Náho ebiintu byóona nibiluga hali Múungu.

¹³ Óobu mulamule ímwe nyini, ngási ni kuzima omukázi kusaba Múungu ayesweekile omútwe?

¹⁴ No obuhaángwa bwoónyini nibutweegesa nka nikwo ne ensóni aha mukwaáta kuba ni isóke lila!

¹⁵ Náho aha mukázi kuba ni isóke lila nikumukola ahaábwe ikuzo,* habwo kuba aheelwe isóke lila kuba libe nko omwéenda gwo kuswéeka omútwe.

¹⁶ Náho kaálaaba omuuntu naayeénda kuzogootana habwa amagaambo ago, na amanye nka nikwo íichwe titwína obuteéka obúundi, nali omu makelezia ga Múungu tihaliho obuteéka obúundi.

Abakorinto tibakulya ebyookulya byo Omukáma óokwo elikweendelwa

¹⁷ Habwa áago ndikweenda kubalagila óobu, tiínkubasiíngiza, habwo kuba obuchilo mukobile timukukola ageene omugaso, náho nimukola agatéena mugaso.

¹⁸ Nhuliize nka nikwo, obuchilo mukobile nke ekelezia, heena okutána omuli ímwe. Neenye niinyikiliza okubalilila nka nikwo nikwo bili.

¹⁹ Okweétola ni lwaampaka kubeho omuli ímwe, kuba áabo aba mazima bamanyíike.

²⁰ Náho óobu, obuchilo mukobile, timukulya echookulya cho Omukáma.

²¹ Niingaámba iínti habwo kuba kamulikulya, buli oómo naálya no kumala echookulya choómwe atéena kukoba hamo na abáandi. Mbweenu, abáandi nibeekala ne enzala tibakuhaaga, abáandi nibalya no kunywa bwooli kuhika nibatamiila.

²² Óobu, timwiina éenzu áaho mwaakuhicha kulya no kunywéela omwo? Ha bwaáchi nimugaya ekelezia ya Múungu no kubagoola abo abatéena chiintu? Mbagambile chíiha? Mbasiingize? Mmahi! Tiínkubasiíngiza habwa amagaambo ago.

Kulya echookulya cho Omukáma óokwo elikweendelwa

† **11:5 11:5 Amwiile isóke:** Obuchilo obwo ekaba eli ensóni aha mukázi kumwa oluhála. ‡ **11:10 11:10 Maléeka:** Habwo obusoomboozu bwooli osome *Obusoomboozu habwa Amagaambo Agagumile.* § **11:10 11:10 Kwoóleka nka nikwo ali ahaansi yo obutégeki bwe eéba:** Obusasaanuzi obúundi yaakaáhicha kuba nka nikwo, *kwoóleka amagala goómwe.* **11:12 11:12** Osome Okubaanza 2:21-23. * **11:15 11:15 Kuba ni isóke lila nikumukola ahaábwe ikuzo:** Obuchilo obwo bukaba buli obuteéka aha bakázi kutúunga isóke.

²³ Ameégeso áago neenaánkwiile kuluga aha Mukáma Yeézu, nigo áago nkábaha ímwe nka nikwo, omu itúumbi elyo obu akakoonga koongwa, akatwaala omukaate,

²⁴ yaámusiima Múungu, yaágumenyula, yaágaamba aáti, “Óogu nigwo omubili gwaanze oguli ha bwéenyu. Mube nimukola mútyo, aha kunyizuka ínye!”

²⁵ Bityo nyini, obuchilo baámazile kulya ebyookulya, yeemucha echikóombe che evíni,[†] yaágaamba aáti, “Evíni ezi omu chikóombe neeyemeelelela endagano[‡] eénsha ya Múungu neemwe, kulabila enságama yaanze. Buli buchilo mulikunywéela echikóombe echi, mube nimukola mútyo, habwo kunyizuka ínye!”

²⁶ Mbweénu, obuchilo nimulya omukaate ogwo no kunywéela echikóombe echo, nimuba nimulaangana okufwa kwo Omukáma kuhicha obuchilo alaasuba.

²⁷ Omuuntu weéna wéna óogwo alikulya omukaate ogwo nali kunywéela echikóombe echo óokwo etakweendelwa, naába akozile ebiheno, habwo kuba yaágaya omubili ne enságama yo Omukáma.

²⁸ Mbweénu, buli muuntu ayekaguze weényini, niho aálye omukaate no kunywéela echikóombe.

²⁹ Niingaámba iínty, habwo kuba omuuntu óogwo alikulya omukaate no kunywéela echikóombe atéena kusoombookelwa nka nikwo ayina obúmo no omubili gwo Omukáma, ogwo naába naayetáasha weényini omu muchwaaziiko gwa Múungu.

³⁰ Ezo niyo ensoonga nka nikwo omuli ímwe heena abaleengaheele na abalwéele béenzi, mále abáandi baáfwíile.

³¹ Kátwaakubeele nitweekaguza íchwé nyini, Múungu tiyaákutuchwaaziikile.

³² Náho óobu, Omukáma kaálaatulamulila no kutuchwaáziika habwe ebikolwa byéetu bíbi, naatuhana, kuba ataliiza kutuchwaáziika obuchilo naabachwaaziika abaantu áabo abatakumweésiga Kristu.

³³ Mbweénu, beekiliza bazeenzi baanze, obuchilo nimukoba kulya ehookulya cho Omukáma, mweényegeze.

³⁴ Nko omuuntu ayina enzala, aábe naálya omúka yoómwe, kuba okubugana kwéenyu kutakubakola kuchwaáziikwa. Amagaambo agáandi áago agasigala, ndaágata kuzima kaandiíza.

12

Engabilano zo Omwooyo Mutakatífu

¹ Óobu, abeekiliza bazeenzi béetu, niimbagaambila habwi ibúuzo éelyo mubuulize habwa amagaambo go Omwooyo Mutakatífu. Niinyeénda mugasoomboókelwe kuzima.

² Nimusoomboókelwa nkokwo obuchilo mukaba mutakumumanya Múungu, mukabéhwa no kwoólekelezwa kulamya ebisusano, nóobu ebisusano éebyo tibikuhicha kusoomboola.

³ Bityo, niimbamanyisa nka nikwo omuuntu weéna wéna óogwo alikweébeembelelwa no Omwooyo gwa Múungu tiyaákuhicha kugaamba kuba, “Yeézu achéenwe.” Káandi omuuntu weéna wéna tiyaákuhicha kugaamba kuba, “Yeézu no Omukáma,” kaálaaba atakweebeembelelwa no Omwooyo Mutakatífu.

⁴ Ziliho engabilano ze engaanda bunaanka bunaanka, náho Omwooyo óogwo alikuheéleza engabilano ezo no ogwo nyini.

⁵ Káandi nitumugomookela Omukáma aha kazeendele bunaanka, náho Omukáma óogwo tulikumugomookela no ogwo nyini.

[†] 11:25 11:25 *Evíni*: Habwo obusoomboozi bwooli osome *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile*. [‡] 11:25 11:25 *Endagano*: Habwo obusoomboozi bwooli osome *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile*. 11:29 11:29 Osome 1 Abakorinto 10:17.

⁶ Káandi nitukola emilimo za buli lugaanda, náho Múungu óogwo alikutubonesa twéena kukola emilimo ezo no ogwo nyini.

⁷ Múungu naamuha buli muuntu engabilano éezo elikweéleka Omwooyo guliho.

⁸ Omwooyo nigumuha omuuntu oómo kugaamba amagaambo ge engeso, oóndi Omwooyo ogwo nyini nigumuha kugaamba amagaambo go obumanyi.

⁹ Omwooyo ogwo nyini nigumuha oóndi engabilano yo kuba no okwiikiliza kuháango, oóndi engabilano yo kuchiza,

¹⁰ oóndi engabilano yo kukola amahano, oóndi engabilano yo kusohoza obubáasi. Omwooyo ogwo nyini nigumuha oóndi engabilano yo kusoombookelwa kazilaaba empola zilugile aha myooyo mibi nali aha Mwooyo Mutakatíifu, oóndi engabilano yo kugaamba endími ezíindi, oóndi engabilano yo kusasaanula endími ezo.

¹¹ Emilimo yóona ezo naazikola Omwooyo ogwo nyini, káandi naamuha buli muuntu nko óokwo alikweendaho weényini Omwooyo.

Omubili gúmo, enzíingo nyíinzi

¹² Omubili gwo omuuntu gwiina enzíingo nyíinzi, náho enzíingo ezo zóona no omubili gúmo. Nikwo bili aha mubili gwa Kristu.

¹³ Niingaámba íintyo, habwo kuba íichwe twéena, tube Abayahudi nali tube Abanyamahaánga, tube abahálila nali tube abeéyagaalwiile, tukabatizibwa aha Mwooyo gúmo no kuhaabwa Omwooyo ogwo gúmo, tubone kuba omubili gúmo.

¹⁴ Mbwéenu, omubili tigwíina oluziingo lúmo lwoónka, náho gwiina enzíingo nyíinzi.

¹⁵ Okugulu kukaáhicha kugaamba, “Íinye tíindi engalo, na bityo íinye tíindi wa aha mubili.” Náho kugaamba kutyo tichikukukola okugulu kutaba oluziingo lwo omubili.

¹⁶ No okutwi kakulaagaámba kúti, “Íinye tíindi líiso, bityo íinye ti chinogoka cho omubili,” tikwaákubeele echinogóka cho omubili habwe ensoonga ezo mazima?

¹⁷ Kágwaakubeele omubili gwóona guli elíiso, omuuntu yaakaáhkize áata kuhulila? Nali omubili gwóona gwaakubele okutwi, omuuntu yaakaáhkize áata kunuúncha?

¹⁸ Náho óobu, Múungu aloongize buli luziingo aha mubili nko óokwo yaáyeenzile weényini.

¹⁹ Omubili tigwaákubeele omubili, kagwaakubele no oluziingo lúmo lwoónka.

²⁰ Habwe echo heena enzíingo nyíinzi, náho omubili nigwo óogwo nyini gúmo.

²¹ Elíiso tilyaakuhicha kugugaambila omukóno líti, “Íiwe tíinkukwéenda.” No omútwe tigwaakuhicha kugagaambila amagulu gúti, “Íimwe tíinkubéenda.”

²² Obusáago bwa ago, enzíingo zo omubili éezo zilikubonwa nka nikwo, ne ezileengaheele, nizo zilikweendwa bwooli.

²³ Káandi enzíingo éezo zilikubonwa nka nikwo, tizikwiíle kuhaabwa isima, nizo tulikuzikuza bwooli. Enzíingo zo omubili gwéetu éezo zilikubonwa nka nikwo, nizileéta ensóni, nizo tulikukwáata bwooli,

²⁴ náho enzíingo éezo zitakuléeta ensóni, tizikweendwa kukwáatwa nke ezíindi. Múungu weényini aloongize kuzima omubili. Enzíingo éezo zitakuháabwa isima bwooli, azikozile zihaábwe isima,

²⁵ kuba omubili gutaákutáana, náho enzíingo zóona zihweélane.

²⁶ Nko oluziingo lúmo lwo omubili kalulaahutáala, zóona nisisáasa hamo nálwo. Káandi oluziingo lúmo kalulaasiíngizwa, zóona zinulilwa hamo nálwo.

²⁷ Mbwéenu, íimwe mwéena no omubili gwa Kristu, na buli oómo wáanyu no oluziingo aha mubili ogwo.

²⁸ Múungu atiilemo omu kelezia olwo kutaándika entumwa, olwa kábili ababáasi, olwa kásatu abeégesa. Káandi atiilemo áabo balikukola amahano, áabo beena engabilano yo kuchiza abalwéele, áabo beena engabilano yo kubazuna abáandi, áabo

beena engabilano yo kweébeembelela, na áabo beena engabilano yo kugaamba endími eziíndi.

²⁹ Óobu, abaantu bóona ne entumwa? Abaantu bóona na ababáasi? Abaantu bóona na abeégesa? Abaantu bóona nibakola amahano?

³⁰ Ngási, abaantu bóona beena engabilano yo kuchiza abalwéele? Abaantu bóona nibagaamba endími eziíndi? Abaantu bóona beena engabilano yo kusasaanula endími ezo?

Engoonzi

³¹ Mbwéenu, muligile kubonesa engabilano enkúlu. Neenye niinyeénda kuboóleka akazeendele akali kaluunzi bwooli kusaágiliza.

13

¹ Kinaakugaambile aha ndími za abaantu ne ndími za bamaléeka, náho kiindaaba ntéena engoonzi, naakáaba nki ibaambala elilikwoomba, nali nke eyoombo ye enkeengele éezo elikutéelwa.

² Káandi kinaakuba niinsohoza obubáasi no kusoombokelwa entaahililo yóona no kuba no obumanyi bwóona, na kinaakuba no okwiikiliza kuháango kwo kuhicha kufulula amabaanga, náho kaándaaba ntéena engoonzi, ínye ti chiintu.

³ Káandi kiindaaha abahabi ebiintu byaanze byóona, no okusohoza omubili gwaanze gubone kwoochibwa omu mulilo,* náho kiindaaba ntéena engoonzi, tiinkugaswa chiintu choóna chóona.

⁴ Omuuntu óogwo ayina engoonzi ayina okweégumisiliza, no omweésigwa, tayina ichubi, tayina myeésiingizo, káandi tayina ihagi.

⁵ Engoonzi nizimukola omuuntu aábe naabaha isima abáandi, tizikumukola kuteékuza amagaambo goómwe goónka, nali kutamwa bwaangu, nali kubíika echiníga omu muganya.

⁶ Engoonzi nizimukola omuuntu atakunulilwa obuzilwa, náho kunulilwa amazima.

⁷ Engoonzi nizimukola aábe naayegumisiliza omuli góona, aábe ayina okwiikiliza akáanya kóona, aábe ayina obweésige akáanya kóona, káandi aábe naayemela omuli byóona.

⁸ Kusohoza obubáasi, kugaamba endími eziíndi, no kuba no obumanyi, engabilano ezo zóona ziina omuhélo. Náho engoonzi tiziina omuhélo!

⁹ Nitumanya amagaambo mache kwoónka, káandi kusohoza obubáasi hali íchwe, tibuhikile.

¹⁰ Náho obuchilo obugololokile nibwiíza, áago agatahikiiliziibwe galaáhwa.

¹¹ Obuchilo nkaba nchili omwaana, nkaba niingaamba age cháana no kuteékuza age cháana. Náho óobu, age cháana naágaleka, habwo kuba ndi mukúlu.

¹² Omu kazeendele óokwo tulikuleeba óobu, ni nko kubona omu ilole, náho ahaleéza tulaábonana butúnu. Óobu niinsoomboókelwa kache kwoónka, náho ahaleéza ndaasoombookelwa butúnu nko óokwo Múungu alikuunsoombookelwa ínye.

¹³ Mbwéenu óobu, ebiintu éebi bísatu nibilama, okwiikiliza, obweésige ne engoonzi, mále omuli éebi, echili chiháango ne engoonzi.

14

Kusohoza obubáasi no kugaamba endími eziíndi

¹ Mweéyomeleze kuba ne engoonzi, mále muligile kubonesa engabilano zo Omwooyo Mutakatíifu, muno engabilano yo kusohoza obubáasi.

* **13:3 13:3 Gubone kwoochibwa omu mulilo:** Eyaandikilwe omu Chiyunani, kuba nnyesiingizeho.

² Omuuntu óogwo alikugaamba olulími olúundi, takugaamba na abaantu, náho naagaamba na Múungu, habwo kuba áago alikugaamba táliho óogwo alikugasoombookelwa. Weényini naába naagaamba amagaambo aha magala go Omwooyo.*

³ Náho óogwo alikusohozza obubáasi, naagaamba na abaantu amagaambo go kubagumya aha kwiikiliza, go kubatiimbya omuganya na go kubahuumuza.

⁴ Óogwo alikugaamba olulími olúundi, naayegumya weényini omu kwiikiliza, náho óogwo alikusohozza obubáasi naabagumya abeekiliza bazeenzíbe.

⁵ Íinye niinyeénda ímwe mwéena mube nimugaamba endími zóona, náho niinyeénda bwooli mube nimusohozza obubáasi. Niingaamba íintyo, habwo kuba kusohozza obubáasi nikugasa abeekiliza bwooli kuchila kugaamba endími ezíindi, kaálaaba ataliho óogwo alikuzisasaanula ezo ndími. Bityo, óogwo alikugaamba endími ezíindi azisasaánule abone kuhweela abeekiliza bazeenzíbe babone kugumisibwa omu kwiikiliza kwáabo.

⁶ Mbwéenu, abeekiliza bazeenzi baanze, kaándeéza owéenyu no kugaamba endími ezíindi, niimbagasa chi? Timukugaswa choóna chóona. Náho kiindaabagaambila áago Múungu ansuululiile, nali kiindaabáha obumanyi, kiindaasohozza obubáasi nali kiindaayegesa, áaho nimugaswa.

⁷ Nikwo bili no óobu aha biintu ebitali ebilame, eébe emiléela, eébe emizeeze, obuchilo nibisohozza iláka. Kábilaaba nibisohozza iláka obutazila ngeso, omuuntu naahicha aáta kusoombokelwa oluzina?

⁸ Káandi, kachilaaba echikuli chitaásoombooka kuzima emanyiso yaácho omu baantu, noóha óogwo aleloonza habwe endwaana yi ichúmu?

⁹ Nikwo bili na hali ímwe. Kamulaaba nimugaamba olulími óolwo olutasoombookile omu baantu, noóha óogwo ayaakuhicha kusoombokelwa éecho mulikugaamba? Aho áago mulikugaamba nigaba nigatwaálwa no omuyaga.

¹⁰ Omu nsi heena endími ze engaanda nyiinzi, náho tihaliho no óobu olulími lúmo óolwo lutéena ensoonga zaálwo.

¹¹ Óobu, kiindaaba ntakusoombookelwa ensoonga yo olulími óolwo omuuntu alikugaamba, niimba ndi nko omuzenyi hali weényini, náwe naába ali nko omuzenyi hali íinye.

¹² Nikwo bili na hali ímwe. Óobu, habwo kuba nimweénda bwooli kuba ne engabilano zo Omwooyo Mutakatíifu, mukole echífu bwooli kuba ne engabilano éezo zilikusasa abeekiliza bazeenzi beenyu bagumisibwe omu kwiikiliza.

¹³ Ha bwéecho, omuuntu óogwo alikugaamba olulími olúundi, amusabe Múungu kuba amuhwéele kusasaanula éecho alikugaamba.

¹⁴ Niingaamba íintyo, habwo kuba kiindaasába aha lulími olúundi, omwooyo gwaanze nigwo gulikusaba, náho obwéenze bwaanze tibukugaswa choóna chóona.

¹⁵ Óobu niinyeendelwa kukola chííha? Ndaasaba aha mwooyo aha ndími ezíindi, káandi ndaasaba aha bwéenze, ndaazina aha mwooyo aha ndími ezíindi, káandi ndaazina aha bwéenze.

¹⁶ Koólaamusiingiza Múungu aha mwooyo kwoónka, omuuntu óogwo etéena engabilano ezo yo kusoombokelwa endími ezíindi, naahicha aáta kusiima omu kusaba kwaawe, aáti, “Amina”? Atakusoombookelwa áago olikugaamba!

¹⁷ Na mazima nka nikwo okusiima kwaawe ahali Múungu kwaakaáhicha kuba kuzima, náho okusiima kwaawe tikukumugasa ogwo muuntu kuguma omu kwiikiliza.

* 14:2 14:2 Weényini naába naagaamba amagaambo aha magala go Omwooyo: Obusasaanuzi obúundi yaakaáhicha kuba nka nikwo, Weényini naába naagaamba amagaambo go omubiimba omu muganya gwoómwe.

¹⁸ Niimusíima Múungu habwo kuba niingaámba aha ndími ezíindi kuchila ímwe mwéena,

¹⁹ náho omu kelezia niinyeénda bwooli kugaamba aha bwéenze amagaambo ataanu áago agalikusoombooka kuba mbeégese abáandi. Echo nicho chizima bwooli kuchila kugaamba amagaambo ebihuumbi ikúmi omu ndími ezíindi.

²⁰ Abeekiliza bazeenzi baanze, mutatéekuza nka abáana, náho mube nimuteekuza nka abaantu bakúlu. Náho habwo obuzilwa, mube nka abeena akalyo.

²¹ Omu Maandiko Matakatíifu eyaandikilwe eéti,
“Omukáma naagaámba nka nikwo,
‘Niingaámba na abaantu aba kulabila abazenyi ba hala,
áabo balikugaamba endími ezíindi,
nóobu bityo tibaliinhuliliza.’”

²² Habwe echo kugaamba endími ezíindi no oluméenke lwa amagala ga Múungu aha baantu abatali abeekiliza, tilwo oluméenke aha beekiliza. Náho obubáasi nibusohozwa habwa abeekiliza, ti habwa abaantu abatali abeekiliza.

²³ Mbweenu, kábilaaba abeekiliza bakobile kusaba, mále bóona babaánze kugaamba endími ezíindi, mále bakataahamo abaantu áabo abatéena engabilano yo kusoombookelwa endími ezíindi, no óobu abatali abeekiliza, tibakugaamba mwiina obusazi?

²⁴ Náho bóona kábalaaba nibasohozwa obubáasi, mále ataahemo omuuntu óogwo etéena engabilano yo kusoombookelwa endími ezíindi, nali óogwo atali mwiikiliza, áago alikuhulila kuluga hali bóona nigamukola kusoombookelwa obuzilwa bwoómwe. Káandi áago alikuhulila nigamuchwaaziika.

²⁵ Áago ageéselekile omu muganya gwoómwe naagasoombookelwa, niho alaateela ebizwi no kwiinamisa obuso kuhika ahaansi kumulámya Múungu, naagaámba aáti, “Amazima Múungu ali omuli ímwe!”

Akazeendele ka abeekiliza kusaba

²⁶ Mbweenu, beekiliza bazeenzi baanze, tugaámbe chiíha? Obuchilo mukobile kusaba, oómo azone oluzina, oóndi ayegese, oóndi agaámbe áago Múungu amusuúlulwiile, oóndi agaámbe endími ezíindi, no oóndi asasaánule. Amagaambo ago góona gakolwe kugumisa abeekiliza.

²⁷ Kábalaaba baliho áabo balikugaamba endími ezíindi, багаámbe bábili nali básatu boónka, batakusaaga aho, багаámbe oómo oómo, káandi abeho omuuntu wo kusasaanula áago balikugaamba.

²⁸ Kaálaaba ataliho omuuntu wo kusasaanula, óogwo alikugaamba endími ezíindi aleke kugaamba omu kelezia, náho agaámbe na Múungu omu omwooyo gwoómwe.

²⁹ Nábo áabo abalikusohozwa obubáasi, багаámbe bábili nali básatu, na abáandi bagaleéenge amagaambo gáabo.

³⁰ Náho kaálaaba oóndi omuli abo abalikuhuliiliza asuúlulilwe echigaambo kuluga hali Múungu, owo kubaanza óogwo akaba naayolekeelela ayésise.

³¹ Ha bwéecho, buli oómo naabonesa omwáanya gwo kwoólekeelela, kuba abaantu bóona beegéswe no kutiimbibwa omuganya.

³² Engabilano yo omwooyo gwo kusohozwa obubáasi, neekoondoókela ababáasi,

³³ habwo kuba Múungu wéetu ti wa kabuluungano, náho no wo obuhóolo.

Nko óokwo bili omu makelezia góona ga abaantu ba Múungu,

³⁴ obuchilo mukobile omu kelezia, abakázi beesize, habwo kuba tibakwiikilizibwa kugaamba. Náho nibeendelwa babe abakoóndooki nko óokwo ebilangilo bya Musa bilikugaamba.

³⁵ Kábalaaba nibeénda kusoombokelwa echigaambo bunaanka, babe nibababuúza beebabo omúka, habwo kuba ne ensóni omukázi kugaamba omu kelezia.

³⁶ Ngási, echigaambo cha Múungu chilugile ahali ímwe? Nali chiizile ahali ímwe mweénka?

³⁷ Kaálaaba omuuntu naayebona nka nikwo ayina engabilano yo kusohoza obubáasi, nali nka nikwo ayina engabilano eéndi yo Omwooyo Mutakatíifu, amanye nka nikwo, áago ndikubaándikila, ne echilagilo kuluga aha Mukáma.

³⁸ Náho omuuntu óogwo alikugaya ago, náwe aábe naagáywa.

³⁹ Bityo, abeekiliza bazeenzi baanze, mweéyomeleze kubonesa kusohoza obubáasi, káandi mutaákuba nimumwaangila omuuntu kugaamba endími ezíindi.

⁴⁰ Náho amagaambo góona gakolwe kuzima, káandi aha ngeso.

15

Okuzooka kwa Kristu

¹ Mbweenu, beekiliza bazeenzi baanze, niimbeezukiza Empola Nzima éezo nkoolekeelela hali ímwe, neemwe mwaázinaankula. Ezo niyo elikubakola kweémeelela bweémi.

² Kamulaaba nimukwáata amagaambo áago nkoolekeelela hali ímwe, aho nimubonesa obuchuúnguzi. Ni lwaampaka muzeendelele kugeékiliza. Kábilaaba nimugaleka, okwiikiliza kwéenyu nikuba kutéena mugaso.

³ Nkabeegesa améégeso ge ensoonga áago ínye nyini neenaánkwiile, nka nikwo Kristu akafwa habwe ebiheno byéetu, nko óokwo eyaandikilwe omu Maandiko Matakatiifu.

⁴ Káandi kuba akaziikwa, na nka nikwo akazooka echilo cha kásatu, nko óokwo eyaandikilwe omu Maandiko Matakatiifu.

⁵ Káandi akeeyoleka hali Kefa, mále yeéyoleka aha ntumwa zoómwe ikúmi na bábili.

⁶ Ahaakulaatiile akeeyoleka aha beekiliza áabo basaagile magana ataanu hamo. Béenzi omuli abo no óobu bachaali bali mwooyo, náho abáandi baáfwiile.

⁷ Niho yeéyoleka hali Yakobo, ahaakulaatiile yeéyoleka aha ntumwa zóona.

⁸ Na aha muhélo gwa abaantu bóona, yeéyoleka hali ínye káandi, ínye óogwo ndi nko omuuntu óogwo ayaázaalwa aha buchilo obutali bwoómwe.

⁹ Kuba entumwa abáandi bóona na abe ensoonga kuchila ínye, tiínkugaswa kwéetwa entumwa habwo kuba nkaagalaza ekelezia ya Múungu.

¹⁰ Náho embabazi ya Múungu niyo enkozile ínye kuba entumwa. Ne embabazi yoómwe hali ínye telabeele busa, habwo kuba kulabila embabazi ezo nkozile emilimo kusaaga entumwa zóona. Tiinkozile ago aha magala gaanze ínye nyini, náho Múungu aha mbabazi zoómwe niwe akakola emilimo hamo neenye.

¹¹ Bityo, mbweenu, ímbe ínye, nali babe bali entumwa ezíindi ezo, nitwoolekeelela empola ezo nyini, mále niyo éezo mwiikiliize.

Kuzooka kwa abáfwiile

¹² Óobu, habwo kuba neeyolekelelwa nka nikwo Kristu akazooka kuluga omu bafwiile, byaaba bita abáandi omuli ímwe nibagaamba nka nikwo abáfwiile tibalizoolwa?

¹³ Náho kábilaaba abáfwiile tibalizoolwa, mbweenu, Kristu náwe talazookile.

¹⁴ Na kaálaaba Kristu talazookile, kwoólekeelela kwéetu kuláaba ni busa, no okwiikiliza kwéenyu kuláaba busa.

¹⁵ Káandi íichwe twaakabweenwe kuba baalubona be ebisuba habwe empola ya Múungu, habwo kuba nitusiínza kuba Múungu akamuzoola Kristu kuluga omu bafwiile. Náho kábilaaba abáfwiile batakuzoolwa, mbweenu, Múungu talamuzweele.

¹⁶ Niingaámbe iínty, habwo kuba kábalaaba abáfwiile batakuzoolwa, náwe Kristu talazookile.

¹⁷ Na kaálaaba Kristu atalazookile, okwiikiliza kwéenyi nikuba kutéena mugaso, náho nimuba mutakachuungwiilwe kuluga omu biheni byáanyu.

¹⁸ Obusáago bwa ago, bóona abáfwiile nibamwiikiliza Kristu, baáhabile bwooli.

¹⁹ Kibulaaba obweésige bwéetu hali Kristu no bwo kubonesa obulami bwo éensi ezi kwoónka, aho niho nituba abaantu be entíimba kusaaga abaantu bóona.

²⁰ Náho óobu, amazima ni biti, Kristu akazooka kuluga omu bafwiile, na weényini niwe owo kubaanza kuzooka ahali áabo abáfwiile.

²¹ Nko óokwo olufu lukaleetwa no omuuntu oómo omu nsi, bityo nyini nakwo okuzooka kwa abáfwiile kukaleetwa no omuuntu oómo.

²² Na nko óokwo abaantu bóona balikufwa habwo kukwaátana kwáabo na Adamu, bityo nyini abaantu bóona balyaázoolwa habwo kukwaátana kwáabo na Kristu.

²³ Náho buli muuntu alazoolwa aha buchilo bwoómwe, Kristu niwe owo kubaanza kuzooka, na ahaleéza balyaázoolwa abaantu boómwe, obuchilo óobwo aliíza.

²⁴ Aho niho gulikwiiza omuhélo gwa byóona, áaho Kristu alaamuhikiiliza Isíichwe Múungu obukáma, kalaamala kusiingaalicha abatégeki bóona, bóona abeene obutwáale, na abeene obwanaángwa bwoóna bwóona.

²⁵ Niingaámbe iínty, habwo kuba Kristu ni lwaampaka ategeke kuhicha abasíinge ababisa boómwe bóona no kubategeka.*

²⁶ Omubisa wa aha muheleeluko kusiingaalichwa no olufu.

²⁷ Amaandiko Matakatiifu nigagaámbe gáti, “Múungu akozile ebiintu byóona bitegekwe na weényini.” Amagaambo ago “ebiintu byóona,” tigéena ensoonga nka nikwo Múungu náwe ategekwe no ogwo, habwo kuba Múungu niwe akozile ebiintu byóona bitegekwe na Kristu.

²⁸ No obuchilo ebiintu byóona nibitégekwa no Omutábani, niho náwe Omutábani alyéeta ahaansi yo obutégeki bwa Múungu, óogwo akozile ebiintu byóona bitégekwe no Omutábani, kuba Múungu áabe omutégeki wa byóona.

²⁹ Óobu, abaantu áabo balikubatizibwa habwa abáfwiile nibategeza kubonesa chiintu chi? Kábalaaba abáfwiile tibakuzoolwa no óobu chilo chimo, ha bwaáchi abaantu nibabatizwa habwa abáfwiile?

³⁰ Neechwe, ha bwaáchi nitweeta omu ntaambala buli káanya?

³¹ Abeekiliza bazeenzi baanze, buchile ínye ndi omu ntaambala yo kufwa. Na aga na mazima, nko óokwo na mazima nka nikwo niinyesiingiza ha bwéenyi habwo kuba mukwaateéne na Kristu Yeézu Omukáma wéetu.

³² Kábilaaba tiheena okuzooka, nkabonesa mugaso chi kulwaana na abo, bo omu muzihwa gwa Efeso, áabo abali nke enyameéswe eziluluhile? Kábalaaba abáfwiile tibakuzoolwa, mbwéenu, “Tube nitulya no okunywa, habwo kuba nyeéncha nitufwa.”

³³ Mutaákubeehwa na abaantu áabo balikugaamba bátyo, habwe ensoonga, “Abanywáani babi, basíisa entúungwa nzima.”

³⁴ Mubaánze kukoza obwéenze káandi nko óokwo mulikweendelwa, no kuleka kukola ebiheno, habwe ensoonga abáandi omuli ímwe tibakumumanya Múungu. Niingaámbe ago, kuba mbagoole.

Óokwo omubili gulaaba echilo cho okuzooka

³⁵ Omuuntu yaakaáhicha kubúuza áati, “Abáfwiile balaázoolwa báta? Na baláaba ne emibili ya akazeendele chi?”

* **15:25 15:25 Kubategeka:** Eyaandikilwe omu Chiyunani, *kubata aheéfo ya amagulu goómwe*. Habwa amagaambo ago, osome Enzina 110:1. **15:27 15:27** Osome Enzina 8:6. **15:32 15:32** Osome Isaya 22:13.

³⁶ Áago na amabúuzo go obusilu! Koólikubiba embibo, tiyaákuhicha kumela etakataándikile kufwa.

³⁷ Embibo éezo olikubiba, eébe engano nali embibo eéndi, tekususana no omumelo gwaáyo.

³⁸ Múungu naaziha embibo omubili nko óokwo alikweenda, buli mbibo naaziha omubili gwaáyo.

³⁹ Ebihaángwa byóona biina emibili, náho emibili éezo tekususana. Emibili ya abaantu ne ya akazeendele kámo, ye enyameéswe ne ya akazeendele akáandi, eye enyonyi ne ya akazeendele akáandi, ne eye eénfwi ne ya akazeendele akáandi.

⁴⁰ Káandi eliho emibili yo omu igulu ne emibili yo omu nsi. Okweébuga kwe emibili yo omu igulu kuchileéne, no okweébuga kwe emibili yo omu nsi kuchileéne.

⁴¹ Obwaaki bwi izóoba ni búundi, obwaaki bwo okwézi ni búundi no obwaaki bwe enenyéezi ni búundi. Kuba buli nyenyéezi eyina akaakile kaáyo.

⁴² Bityo nikwo biliba, obuchilo óobwo abáfwiile balyaázooka. Nke embibo, omubili óogwo guziikwa gwiina entabuko yo kusiisikala, náho óogwo ogulikuzoolwa no ogutasiisikala.

⁴³ Omubili guziikwa aha nsoni, náho guzóolwa ahi ikuzo. Omubili guziikwa gwiina obulemwa, náho omubili oguzoolwa, gwiina amagala.

⁴⁴ Oguziikwa no omubili gwe entabuko, náho oguzoolwa no omubili omusha óogwo tulaahaabwa no Omwooyo Mutakatífu. Guliho omubili gwe entabuko, bityo guliho no óobu omubili omusha óogwo Omwooyo Mutakatífu alaatuha.

⁴⁵ Omu Maandiko Matakátífu eyaandikilwe eéti, “Omuuntu owo kubaanza, Adamu, akahaangwa yaaba omuuntu omulame,” náho Adamu wa aha muheleeluko, Kristu, yaaba Omwooyo óogwo alikubaha abaantu obulami.

⁴⁶ Náho omubili óogwo ogulikweebeembela no ogwo ogwe entabuko, ahaleéza nigwiíza omubili omusha óogwo tulaahaabwa no Omwooyo Mutakatífu.

⁴⁷ Omuuntu owo kubaanza, Adamu, akahaangwa ahi itaka, akaba ali owo omu nsi. Omuuntu wa kábili, Kristu, no omuuntu wo omu igulu.

⁴⁸ Bityo, abaantu bóona bo omu nsi beena emibili ye éensi nko óokwo guli omubili gwa Adamu. Na abaantu bóona bo omu igulu baláaba no omubili gwo omu igulu nko omubili gwa Kristu.

⁴⁹ Nko óokwo tulikususana na Adamu, óogwo akahaangwa ahi itaka, bityo nyini tulyaásusana na Kristu, omuuntu owo omu igulu.

⁵⁰ Abeekiliza bazeenzi baanze, éecho ndikugaamba ni nka nikwo, omubili gwe enyama ne enságama tigwaakuhicha kuza omu bukáma bwa Múungu, ne éecho chilikusiisikala tichaakuhicha kubamo ahaantu aho ahatéena cho kusiisikala.

⁵¹ Muhuliilíze, niimbasoomboolela olufubo nka nikwo, íchwe titukufwa chwéena, náho chwéena tulyaáhiinduka.

⁵² Echo chilaabaho aha kaziingo kámo, nko mwáanya gwo kuhuumbiliza no kuhuumbulula, obuchilo áaho echikuli cho omuhélo chilyaáyoomba. Obuchilo obwo abáfwiile balyaázoolwa ne emibili éezo etakusiisikala káandi, neechwe áabo tuchili mwooyo, tulyaáhiinduka káandi.

⁵³ Chilyáaba chítyo, habwo kuba omubili ogu óogwo gulikusiisikala nigweendelwa guhiindulwe gube omubili óogwo gutakusiisikala, omubili ogu óogwo gulikufwa guhiindulwe kuba omubili óogwo gutakufwa.

⁵⁴ Mbwéenu, omubili ogu óogwo gulikusiisikala no kufwa, obuchilo gulihindulwa kuba omubili óogwo gutakusiisikala no okufwa. Aho niho chilaaba chaáhiikilizwa echigaambo éecho chikaandikwa omu Maandiko Matakátífu éecho chilikugaamba chíti,

“Múungu yaásiinga olufu, lwaásiingwa bwooli!”

⁵⁵ “Olufu, obusíngi bwaawe buli nkáhi?

Buli nkáhi obuhicha bwaawe bwo kuléeta obusúungu?”

⁵⁶ Obuhicha obwo bwo olufu nibuleetelelwa ne ebiheno éebyo tulikukola. No obuhicha bwe ebiheno, ne ebilangilo.

⁵⁷ Náho tumusiime Múungu! Óogwo alikutuha obusíngi ha biheno, na aha lufu, kulabila omuháanda gwo Omukáma wéetu Yeézu Kristu.

⁵⁸ Bityo, abeekiliza bazeenzi baanze enfula, mube emaanzi omu kwiikiliza nka nikwo okuzooka kuliho na mutáfwa emiganya. Muzeendelele kukola emilimo yo Omukáma ha chífu buchiile, habwo kuba nimusoomboókelwa nka nikwo emilimo ezo ti ya busa.

16

Emisolo yo kubazuna abeekiliza

¹ Óobu niingaamba habwe emisolo yo kubazuna abeekiliza ba Yeruzaléemu nko óokwo mwaányaandikiile. Ímwe káandi mukole nko óokwo nkabagaambila abaantu ba amakelezia ga Galatia.

² Buli bwooyo, buli oómo wéenyu aábe naabiíka ensáho kwiingana na amabonwa goómwe, kuba obuchilo óobwo ndiíza ahali ímwe, hataákubaho no okukobya koby a omusolo.

³ Obuchilo ndaahika, ndyaásiindika ne enyaandiko zo okumanyisa abaantu áabo mulaatóza kuba batwaále omusolo ogwo aha kelezia ya Yeruzaléemu.

⁴ Mále elaábonwa kuba íinye káandi niinyeendelwa kuzeenda, mbwéenu, ndaazeénda hamo nábo.

Omweétegeko gwa Paulo kuhika Korinto

⁵ Ndaahiingula ahali ímwe okwo, obuchilo niinduga Makedonia, habwo kuba niinyeénda ha kubaanza kulabila Makedonia.

⁶ Obuchilo kaandiíza, lúundi ndyeekala neemwe aha mwáanya bunaanka, nali no óobu aha buchilo bwóona bwe embého, kuba muumpweele kuzeendelela no luzeendo lwaanze, hoóna hóona áaho ndaazeénda kuluga hali ímwe.

⁷ Tiínkweenda kubonana neemwe óobu aha kuhiíngula kwoónka. Niintegeza kwíikala hali ímwe omwáanya bunaanka, kaálaaba Omukáma naankuundila.

⁸ Náho óobu niinsigala omu muzihwa gwa Efeso aha, kuhicha echilo chikúlu cha Peentekoste* chihike.

⁹ Niinkola iintyo, habwo kuba Múungu yaánciingulila omulyaango, kuba nkole omulimo muháango omu muzihwa ugu, noókuba baliho abaantu béenzi áabo balikuunhinyooza.

¹⁰ Timoteo kaáleéza owéenyu, mumwiinaánkule kuzima, kuba ayikále atéena obutíni, habwo kuba weényini naakola emilimo yo Omukáma nkeenye.

¹¹ Omuuntu atomugaya. Náho mumuloongóole omu kulugáyo okwo, kuba ahiche kusuba hali íinye, habwo kuba íinye niimmuliindilila ahíke hamo na abeekiliza bazeenzi béetu.

¹² Mbwéenu, habwo omwiikiliza muzeenzi wéetu Apolo, mmweeseengeliize bwooli nka nikwo ayize hali ímwe hamo na abeekiliza abáandi. Náho takweenda kwíiza óobu. Aléeza obuchilo óobwo alibonesa omwáanya.

Amagaambo go kulaga

15:54 15:54 Osome Isaya 25:8. 15:55 15:55 Osome Hosea 13:14. * 16:8 16:8 **Peentekoste**: Ne echilo chikúlu cha Abayahudi baba nibachikola kabilikuba byaáhiíngwiile ebilo makúmi ataanu kulugiilila echilo cha Paásika. Echilo chikúlu éecho chikaba chili cha amazenyi gi igesa.

¹³ Mube méeso, mugume omu okwiikiliza, káandi mube emaanzi na abeena amagala.

¹⁴ Amagaambo géenyu góona mube nimugakola aha ngoonzi.

¹⁵ Abeekiliza bazeenzi baanze, nimusoomboókelwa kuba Stefana na abaantu bo omúka yoómwe, nibo bakaba abo kutaándika kumwiikiliza Yeézu Kristu omuli Akaya, nábo beetileho kubaheéleza abeekiliza. Bityo, niimbasaba,

¹⁶ mube nimubakoondookela abaantu nka abo, na abáandi bóona áabo abalikukola emilimo ezo hamo nábo ha chífu.

¹⁷ Niinulilwa bwooli nka nikwo Stefana, Foritunato na Akaiko, baáhika aha. Kubaho kwáabo kuunzunile aha kazeendele ko kuleka kubaho kwéenyu.

¹⁸ Bagusemeleza omwooyo gwaanze, ne emyooyo yáanyu. Ha bwéecho, mubasoombookelwe kuzima abaantu nka aba.

¹⁹ Abaantu ba amakelezia ga Asia,[†] nibabaangalucha. Akila na mukazíwe Prisila, hamo na abeekiliza áabo beékobyá omúka yáabo, nibabaangalucha bwooli omu kukwaátana no Omukáma Yeézu.

²⁰ Abeekiliza bóona ba aha nibabaangalucha. Mweéyaangaluche aha chinyweégelo echitakatífu.

²¹ Ínye Paulo niimbaangalucha ha kwaandika ne engalo yaanze ínye nyini.

²² Omuuntu óogwo atakumwéenda Omukáma Yeézu, achéenwe. Mukáma wéetu, oyize!

²³ Embabazi yo Omukáma Yeézu eébe neemwe.

²⁴ Niimbeénda ímwe mwéena, omu kukwaátana na Kristu Yeézu.

[†] **16:19 16:19 Asia:** Éechi chikaba chili echaalo omu butégeki bwa Abarúumi, ebilo éebi nicheétwa Buturuki.

Olwaandiko lwa kábili lwa Paulo aha Bakorinto Obweébeembezi

Olwaandiko óolu lukaandikwa na Paulo, entumwa ya Yeézu Kristu. Olwaandiko óolu no olwaandiko lwa kábili aha beekiliza be ekelezia éezo ekaba eli omu muzihwa gwa Korinto. Paulo niwe akabaanzisa ekelezia ezo.

Echihika cha Paulo kwaandika olwaandiko óolu, chikaba chilikwoólekelela abeekiliza ba Korinto áago balikweendelwa bakole omu kwiikiliza kwáabo. Naabaandikila nka nikwo babe méeso habwa abeégesa abe ebisuba áabo abatebeeliize omu kelezia omu bweeseléke no óobu niboolekelela amagaambo ge ebisuba. Abeégesa abo bakaba nibagaamba nka nikwo Paulo ti ntumwa ya amazima yo mwa Kristu. Bakaba nibeekola nka nikwo, boónyini obu nibo entumwa enkúlu zo mwa Kristu. Ha bwéecho Paulo naayetoonganila nka nikwo weényini ne entumwa ya amazima, káandi nka nikwo ayina obuzizi kuluga ahali Kristu. Naakola aátyo habwo omuháanda gwo kubasoomboolela Abakorinto nka nikwo omu bulemwa nimwo amagala ga Múungu gabonwa. Káandi naagaambila Abakorinto akazeendele ko kubazuna habwa abeekiliza ba Yeruzaléemu.

Empola

¹ Olwaandiko óolu naálwaandika ínye Paulo, ndi hamo no omwiikiliza muzeenzi wéetu Timoteo. Ínye Paulo ndi entumwa ya Kristu Yeézu habwo okweenda kwa Múungu. Nitubaandikila ímwe áabo muli omu kelezia ya Múungu omu muzihwa gwa Korinto, hamo na abatakatífu* bóona abali Akaya.

² Embabazi no obuhóolo kuluga ahali Múungu Isíichwe, na aha Mukáma Yeézu Kristu, bibe hamo neemwe.

Múungu atwiihucha omu byaágalazo

³ Akuzibwe Múungu, Íse wo Omukáma wéetu Yeézu Kristu, Isíichwe owe echiganyizi, káandi niwe Múungu óogwo atwiihucha omuli góona.

⁴ Weényini atwiihucha omu byaágalazo byéetu byóona, kuba tubone neechwe kubeehucha abáandi abali omu byaágalazo bye engaanda bunaanka bunaanka, nko óokwo íichwe tulikwiihuchwa na Múungu.

⁵ Nko óokwo tulikuguma kwiinaankula ebyaágalalo habwa Kristu, bityo nyini Múungu naaguma kutwiihucha kulabila ahali Kristu.

⁶ Obuchilo nitwaagalala, nitwaagalala habwa akeehucho káanyu no obuchuúnguzi bwáanyu. Káandi, obuchilo íichwe nitwiihuchwa, niho neemwe mulikwiinaankula akeehucho. Akeehucho áako nikabaleetelela kweégumisiliza omu byaágalazo éebyo nyini éebyo neechwe tulikwaágalala.

⁷ Obweésige bwéetu hali ímwe ni buháango, habwo kuba nitusoomboókelwa nka nikwo, nko óokwo mulikwaágalala nkeechwe, nikwo mulikusemelezwa nkeechwe.

⁸ Beekiliza bazeenzi béetu, nitweénda musoomboókelwe óokwo twayaágalele omuli Asia.† Tukabona ebyaágalazo éebyo ebisaagiliize, tukalemeelelwa, twaáhicha kuteékuza nka nikwo tukaáfwiile.

⁹ Mazima tukehulila nka abaantu áabo baabeele bachwaaziikilwe kwíitwa. Náho echigaambo echo chikabaho, kuba tutaákweesiga amagala géetu, náho tumweésige Múungu óogwo azoola abáfwiile.

* **1:1 1:1 Abatakatífu:** Habwo obusoomboozi bwooli osome Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile.

† **1:8 1:8 Asia:** Éechi chikaba chili echaalo omu butégeki bwa Abarúumi, ebilo éebi nicheétwa Buturuki.

¹⁰ Weényini niwe ayaátuchuúngwiile obuchilo tukaba tuli aha ntaambala mpaango yo kufwa, mále alaátuchuúngula káandi. Íichwe nitumutegeza weényini nka nikwo aláaba naakola aátyo obuchilo bwóona.

¹¹ Nóobu íimwe, nimutuhwéela omu kutusabila ahali Múungu. Weényini naahulila okusaba kwéenyu no kutufuuha íichwe. Niho abaantu béenzi balaámusiima Múungu ha bwéetu.

Paulo naayósa oluzeendo lwo kuzeenda Korinto

¹² Mbwéenu, íichwe nitweekuza aha chigaambo chimo. Emiganya yéetu neetusiínza nka nikwo tulikutúula omu bugololoke no omu obweésigwa óobwo obulikuluga ahali Múungu. Titulebeembeliilwe na amasala go obumuuntu, náho habwe embabazi ya Múungu. Nikwo tulikutúula omu nsi ezi, na muno aha bwiimanye omuli íichwe neemwe.

¹³⁻¹⁴ Titukubaandikila aha mibéelo, náho nitubaandikila áago mulikuhicha kugasoma no kugasoombookelwa kuzima. Náho obu nimutusoombookelwa kache kwoónka, niintegeza nka nikwo ahaleéza mulaátusoombookelwa kuzima bwooli niho muhiche kweésiingiza ha bwéetu, nko óokwo neechwe tuliisiingiza hali íimwe hali éecho echo chilo cho kusuba Omukáma wéetu Yeézu.

¹⁵ Nkaba nnyina obweétegeeleza bwa amagaambo ago, ne ezo niyo ensoonga nkaba niinyeénda kuhika hali íimwe okwo ha kubaanza, kuba mubóne omugisa gwo kuyeélelwa neenye entúlo ibili.

¹⁶ Nkeenda kulabila hali íimwe okwo, obuchilo bwo kuzeenda Makedonia, na káandi obuchilo bwo kusuba kuluga Makedonia, kuba mubóne kuúmpweela aha luzendo lwaanze lwo kuzeenda Yudea.

¹⁷ Ngási, nimuteekuza nka nikwo nkóosa oluzeendo lwaanze lwo kusuba hali íimwe, habwo kuba tiinyina obweétegeeleza? Nali nimuteekuza nka nikwo niinyebeembelelwa ne engoonzi zaanze, nibyo bilikuunkola ngaámbe, “Éego” omwáanya gúmo, na ahonyini káandi ngaámbe, “Mmahi”?

¹⁸ Náho obu, nko óokwo Múungu ali omweésigwa, amagaambo áago twaábasoomboóliile ticalabeele go omuuntu kugaamba, “Éego” omwáanya gúmo, na ahonyini káandi kugaamba, “Mmahi.”

¹⁹ Niingaámbe iínty, habwo kuba Yeézu Kristu, Mutábani wa Múungu,† óogwo íinye, na Silwaano,§ na Timoteo tukamwoólekeelela hali íimwe, akaba atali omuuntu wo kugaamba “Éego” omwáanya gúmo, na ahaleéza káandi kugaamba “Mmahi.” Náho hali weényini obuchilo bwóona no kugaamba aáti, “Éego.”

²⁰ Nikwo bili, habwo kuba góona áago Múungu akalagana, gaáhikilizwe kulabila hali Yeézu Kristu. Na habwe ensoonga yaáho nka nikwo nitugaámbe, “Amina,”* habwo kumukúza Múungu.

²¹ Mbwéenu, Múungu ayaatutoolize niwe alikutugumisa íichwe neemwe omu kukwaátana na Kristu.

²² Múungu niwe atuteelileho oluméenke kumanyisa nka nikwo íichwe tuli abaantu boómwe, habwo kutuha Omwooyo Mutakatíifu omu miganya yéetu, abone kuba omusiimbo gwa byóona ebyo Múungu alaatuha.

²³ Múungu na asiínze nka nikwo áago ndikugaamba na amazima! Tiíndasubile hali íimwe óokwo Korinto, habwo kuba tiíndeenzile musáase omu miganya yáanyu.

† **1:19 1:19 Mutábani wa Múungu:** Habwo obusoomboozi bwooli osome *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile.* § **1:19 1:19 Silwaano:** Omu chitabu cha Amakúlu ge Entumwa naayétwa *Sila.* * **1:20 1:20 Amina:** Echigaambo éechi ne Echihebrania ensoonga yaáho no kwiikiliza nka nikwo áago agaágaambwa na aga mazima. **1:22 1:22** Osome 2 Abakorinto 5:5; Abaefeso 1:14.

²⁴ Tikwo kugaamba íichwe nitweénda kubalagila áago mulikweendelwa kweékomya omu kwiikiliza, habwo kuba mwaágumile omu kwiikiliza. Náho, íichwe tuli abahálila hamo neemwe, habwa amanulilwa gáanyu.

2

¹ Ha bwéecho, nkalamula nka nikwo, ni kuzima ntaákusuba káandi hali íimwe, kuba ntaákubaleetelela kuzululukilwa káandi.

² Nkalamula iínty, habwo kuba nkeenye kanaakubaleételela íimwe muzululukilwe, táliho óogwo alaánkola íinye nnulilwe, náho íimwe mweénka áabo naázululucha!

³ Ezo niyo ensoonga nkabaándikila omu olwaandiko olwo* nka nikwo tiínkwiiza hali íimwe, ntaákwiiza nkazululuchibwa neemwe, abo nibo mulikweendelwa kuúnnuliza. Nnyina obweésige nka nikwo íinye kiíndaánulilwa, neemwe mwéena nyini nimumunulilwa.

⁴ Nkabaándikila olwaandiko olwo aha ntíimba mpáango no kuchuúndagulwa omu muganya gwaanze, mále aha maziga méenzi. Echihika chaanze tichilabeele nka nikwo muzoollelwe, náho nkaba niinyeénda musoomboókelwe óokwo ndikubéenda bwooli.

Echiganyizi aha muzilwa

⁵ Mbwéenu, omuuntu óogwo amuzululukize muzeenziwe, taánzululuchize íinye nyeénka, náho habwa akeebalilile bunaanka abazululukize neemwe mwéena. Niingaamba “omu kabalilile bunaanka,” habwo kuba tiínkweenda kuhaángusha amagaambo bwooli.

⁶ Omuchwaáziiko óogwo omuuntu ogwo akabonesa kuluga omuli béenzi báanyu, nigumuhika.

⁷ Obu nimweendelwa mumuganyile no kumwiihucha omuuntu ogwo, kuba ataákwiiza kuzuzubalilwa bwooli, kuhicha kufwa omuganya.

⁸ Ha bwéecho, niimbatoózela mumwoóleke nkokwo nimumweénda.

⁹ Ensoonga eéndi éezo ekaankola kubaándikila olwaandiko olwo, ekaba eli okubaleenga, mbone kusoombokelwa kamulaaba nimukoondoókela omuli góona.

¹⁰ Kamulikumuganyila omuuntu weéna weéna aha chigaambo choóna chóona, neenye hanu niímba naámuganyila. Na kahalikuba heena echigaambo choóna chóona éecho ndikweendelwa kuganyila, naámazile kuganyila omu méeso ga Kristu† habwo omugaso gwáanyu,

¹¹ kuba Isitáani‡ litaákwiiza kubonesa omwáanya gwo kutusínga, habwo kuba nitusoomboókelwa kuzima entaahililo zaályo.

Paulo omu muzihwa gwa Turoa

¹² Mbwéenu, obuchilo bu naáziileyo omu muzihwa gwa Turoa kwoólekeelela Empola Nzima habwa Kristu, nkasaanga Omukáma yaáchiinguliileyo okwo omulyáango gwo kukola omulimo gwoómwe.

¹³ Náho nkaba ntéena obuhóolo omu muganya gwaanze, habwo kuba tiíndamusaangileyo okwo Tito,§ omwiikiliza muzeenzi wéetu. Ha bwéecho, nkabalaga abaantu bo okwo, naálugáyo kuzeenda Makedonia.

* **2:3 2:3 Olwaandiko olwo:** Paulo akóosa oluzeendo lwoómwe lwa kábili lwo okuza Makedonia yaálamula kubaándikila olwaandiko kuba atakuzololochibwa nábo káandi. † **2:10 2:10 Naámazile kuganyila omu méeso ga Kristu:** Ensoonga yo kuganyila omu méeso ga Kristu no kusohoza echiganyizi cha amazima echitéena katokoozi.

‡ **2:11 2:11 Isitáani:** Habwo obusoomboozzi bwooli osome Obusoomboozzi habwa Amagaambo Agagumile. § **2:13 2:13 Náho nkaba ntéena obuhóolo omu muganya gwaanze, habwo kuba tiíndamusaangileyo okwo Tito:** Paulo akazila okugumwa gumwa omu muganya gwoómwe habwo kuba Tito akeelilwa kwiiza no kuléeta empola habwa Abakorinto ha bwéecho Paulo yaáteekuza nka nikwo Tito yaakáaba yaáhihika ne entaambala.

Kwaátula obusíngi bwa Kristu

¹⁴ Náho nitumusíima Múungu, aha kuba obuchilo bwóona naatweebeembelela omu musoóloongo gwo kusuungiila obusíngi bwa Kristu.* Káandi naatukola íichwe kusuugaanisa obumanyi bwe empola habwa Kristu buli haantu, nko óokwo omulaango gulikusaámbaalila hóona.

¹⁵ Nikwo bili, habwo kuba íichwe ni nke emizeeze nduunzi éezo Kristu alikumusoholeza Múungu. Emizeeze ezo neebahikila abaantu bóona, áabo abalikuchuúngulwa na áabo abalikutumaanga.

¹⁶ Ahali áabo abalikutumaanga, obunuunki obwo ni bubi, nibuleéta olufu. Náho ahali áabo abalikuchuúngulwa, okunuunkilila okwo ni kuluunzi, nikuleéta obulami. Mbwéenu, noóha óogwo ayaakuhicha kukola ogwo mulimo gwo obuhalila?

¹⁷ Íichwe tituli nka abaantu abáandi béenzi áabo abalikukolesa echigaambo cha Múungu isúluza, kuba babone omugaso. Náho íichwe, habwo obuzizi bwa Kristu, nitulaánga echigaambo cha Múungu ha bweésigwa bwóona omu méeso ga Múungu, habwo kuba weényini niwe akatusiíndika.

3

Abahálila be endagano éénsha

¹ Ngási, nimuteekuza nkokwo nitubaanza káandi kweésiingiza hali íimwe? Mmahi, íichwe tituli nka abaantu abáandi áabo abalikubaleétela olwaandiko lwo obumanyiso hali íimwe, nali kusaba kuluga hali íimwe olwaandiko lwo kumanyisa aha baantu abáandi.

² Íimwe níimwe olwaandiko olulikutumanyisa. Lwaandikilwe aha miganya yéetu, na abaantu bóona nibahicha kulusoombookelwa no kulusoma.

³ Nimwooleka butúnu nka nikwo íimwe níimwe olwaandiko lwa Kristu, óolwo olulikwoóleka ebiluga nnyúma bye emilimo ééyo twaákozile hali íimwe. Olwaandiko olwo tilulaandikilwe na akateébwa* no obwíino, náho lwaandikilwe no Omwooyo gwa Múungu óogwo ali omulame. Káandi tilulaandikilwe aha mbaáho za amabáale, náho lwaandikilwe omu miganya ya abaantu.

⁴ Nitugaamba ago, habwo kuba twiine obweésige obwo ahali Múungu omu kulabila ahali Kristu.

⁵ Ti nka nikwo nituteekuza nkokwo nituhicha kukola choóna chóona habwo obuhicha bwéetu íichwe nyini, náho obuhicha bwéetu bwóona buluga ahali Múungu.

⁶ Weényini niwe akatuha obuhicha bwo kuba abaheéleza be endagano yoómwe éénsha. Endagano† ezo tekuléetwa ne ebilagilo éébyo bikaandikwa, náho neelugiílila omu Mwooyo Mutakatíifu, habwo kuba ebilagilo nibileéta olufu, náho Omwooyo Mutakatíifu niguleéta obulami.

Ikuzo lye endagano éénsha

⁷ Ebilagilo éébyo bikaandikwa aha mbaáho za amabáale, bikaléeta olufu. Náho bikeeza omu ikuzo ééyo elilikweengelela, bityo Abaiziraeli baásiingwa kumuleeba Musa‡ omu buso, no obu kágwaahiíngwiile omwáanya muche kwoónka obweengelezi

* **2:14 2:14** Kwiingana no obuteéka bwa Abarúumi, obuchilo ensuli yaásubile kuluga omu ichúmu habwo obusíngi, omusoóloongo gukaba niguhiingula omu maboma. Aha musoóloongo bakaba baliho abaselikale abasíngi hamo na áabo abaselikale emaanzi ba ababisa, áabo bakakwáatwa enkwáate. Áabo bakeébeembela omu musoóloongo, bali omu kusekelelwa no okuzúmwa. Omu musoóloongo ogwo bakaba nibooteza bwooli obubáani habwa bamúungu báabo. * **3:3 3:3 Akateébwa:** Ensoonga ne ekaláamu. **3:3 3:3** Osome Okuluga 24:12; 31:18; Yeremia 31:33.

3:6 3:6 Osome Yeremia 31:31-34. † **3:6 3:6 Endagano:** Habwo obusoomboozi bwooli osome *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile.* ‡ **3:7 3:7 Musa:** Habwo obusoomboozi bwooli osome *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile.*

óobwo bukahweélekelela. Mbwéenu kábilaaba ikola lye ebilangilo éébyo ebilikuléeta olufu bikeeza ni ikuzo nke éelyo,

⁸ ngási obu ikola lyo Omwooyo Mutakatíifu tilikuba ni ikuzo lyo obusáago?

⁹ Káandi, nki ikola éelyo elilikukola abaantu kuchwaázikwa liina ikuzo, ikola éelyo elilikukola abaantu kuba abagololoke omu méeso ga Múungu niliba ni ikuzo liháango kusaaga!

¹⁰ Ha bwéecho, éelyo ikuzo lye endagano ya kala ni liche, kwiingana ni ikuzo lye endagano eénsha, éelyo lili liháango kusaaga.

¹¹ Kachilaaba éecho echihweelekeleli aha mwáanya muche kwoónka chikaba chiina ikuzo, éecho chililama obucha no obuchiile chiina ikuzo obusáago.

¹² Mbwéenu, habwo kuba echo nicho obweésige bwéetu, nitukola omu bugimi.

¹³ Íchwe titukukola nka Musa, óogwo akeesweeka obuso ne echitaambaala, kuba Abaiziraeli bataleeba óokwo obweengelezi bukaba nibuhweelekelela.

¹⁴ Náho Abaiziraeli bakalemeeza emiganya yáabo. Kuhicha háti obu balikusoma Endagano ya Kala, nibalemwa kusoombokelwa amazima, nibaba nkoóti bagubikilwe ne echo chitaambaala. Echitaambaala echo chicháali tichikeehilwého, habwo kuba chiihibwaho kwoónka, obuchilo omuuntu naamwiikiliza Kristu.

¹⁵ Na amazima, kuhicha leélo, obuchilo balikusoma ebitabu bye ebilangilo bya Musa, echo chitaambaala chisweekelela emiganya yáabo, bataákusoombokelwa amazima.

¹⁶ Náho obuchilo bwoóna bwóona kabalikumuhiindukila Omukáma, Omukáma naachibeehaho echo chitaambaala.

¹⁷ Obu, Omukáma niwe Omwooyo, na áaho Omwooyo gwo Omukáma guli, niho obweéyagaaluzi buli.

¹⁸ Mbwéenu, íchwe twéena áabo tutasweekeliilwe obuso bwéetu, nitwooleka ikuzo lyo Omukáma nko óokwo ilole lyoolekáho echisusano. Neechwe nituhiindulwa, tubone kususana náze, kuluga omu ikuzo kuhika omu ikuzo liháango bwooli. Omukáma ogwo niwe Omwooyo, niwe alikukola emilimo ezo.

4

Ensabo ya Múungu omu biseme bi ibúumba

¹ Mbwéenu, habwo kuba Múungu atuheéle emilimo ezi yo kwaátula empola nzima habwe echiganyizi choómwe, titukufwa omuganya.

² Twaángile butúnu kukola amagaambo go obweeseléke na age ensóni. Titukubéeha abaantu, nali titukutulaaniza echigaambo cha Múungu ne ebisuba. Náho, nitwiiseengeleza omu kugaamba amazima ha bweélu kuba abaantu bóona basoombokelwe aha miganya yáabo nka nikwo íchwe tuli abaantu ba amazima omu méeso ga Múungu.

³ Náho biláaba nka nikwo Empola Nzima éezo tulikulaanga esweekeliilwe echitaambaala, etasoombooka, chilyáaba esweekeliilwe kwoónka hali áabo abalikutumaanga.

⁴ Áabo baantu tibakumwiikiliza Yeézu, habwo kuba Isitáani, omutégeki we éensi ezi, asweekeliile obwéenze bwáabo. Éezo niyo nsoonga nibalemwa kubona omwaanga gwe Empola Nzima habwi ikuzo lya Kristu, óogwo ali ensuso ya Múungu.

⁵ Íchwe titukwaátula empola zéetu, náho nitulaánga nka nikwo Yeézu Kristu niwe Omukáma, na nka nikwo íchwe tuli abazáana báanyu habwa weényini.

⁶ Múungu akagaamba aáti, “Omwaanga gumulike omu nsiimbaazi.” Na weényini niwe ayakize omu miganya yéetu, no kutukóla tusoombokelwe ikuzo lyoómwe, éelyo elilikweengelela omu buso bwa Yeézu Kristu.

⁷ Mbweenu, ichwe twiinayo ensabo ezo yo kusoombokelwa ikuzo lyoómwe, náho tuli nke ebiseme bi ibúmba, ebone kusoomboka nka nikwo, amagala maháango go kukola emilimo ezo nigaluga ahali Múungu, na tiyo hali ichwe.

⁸ Nitubona ebyaágalalo bye engaanda bunaanka bunaanka, náho titukusiingwa. Nituzila okugumwa gumwa, náho titukufa omuganya.

⁹ Abaantu nibatwaagalaza, náho Múungu takutunagilana tweénka. Nibatuchekula ahaansi, náho titukufwa.

¹⁰ Ebilo byóona emibili yéetu eli omu ntaambala yo okufwa nka Yeézu, kuba obulami bwa Yeézu buhiche kubonwa aha mibili yéetu.

¹¹ Hamo ne ebyo, ichwe áabo tuli abalame, nitulibata no olufu obuchilo bwóona habwa Yeézu, kuba nkokwo obulami bwoómwe buhiche kubonwa aha mibili yéetu éezo elikufwa.

¹² Ha bwéecho mbweenu, ichwe tuli omu ntaambala yo olufu habwe ezi milimo yéetu, náho emilimo yéetu niyo elikuleételela ímwe mubonese obulami.

¹³ Náho ha kuba twiina omwooyo ogwo nyini gwo okwiikiliza nka Amaandiko Matakatiífu óokwo galikugaamba gáti, “Nkamwiikiliza Múungu, niyo ensoonga naáyatwiile empola zoómwe,” neechwe káandi nitwiikiliza, niyo ensoonga nitwaatula empola zoómwe.

¹⁴ Nitusoomboókelwa nka nikwo Múungu óogwo akamuzoola Omukáma Yeézu, alaátuzoola neechwe nko óokwo akamuzoola Yeézu, no okutuléeta ítwe hamo neemwe omu méeso goómwe.

¹⁵ Amagaambo góona áago agalikutugwámo, na hali ímwe, kuba embabazi ya Múungu ebahikile abaantu béenzi bwooli no obusáago, káandi abo baantu babone kumusiima bwooli Múungu. Ahali ago Múungu naazeendelela kuháabwa ikuzo.

Ikuzo lyo obucha no obuchiile

¹⁶ Bityo, titukufwa omuganya. Nóobu emibili yéetu elikukokola, náho omuunda yéetu Múungu naatukola kuba abásha ebilo byóona.

¹⁷ Titulifwa omuganya, habwo kuba ebyaágalalo byéetu nibihuhuúka na ne ebyo omwáanya muche kwoónka. Náho, nibituloongeza ikuzo lyo obucha no obuchiile. Ikuzo éelyo ni liháango bwooli, kuchila ebyaágalalo byóona.

¹⁸ Ha bwéecho, titukuleeba ebiintu éebyo ebilikubonwa, náho nituleeba éebyo ebitakubonwa, habwo kuba éebyo ebilikubonwa ne ebyo omwáanya muche kwoónka, náho, ebyo ebitakubonwa, ne ebyo obucha no obuchiile.

5

¹ Emibili yéetu éezo tulikutúulamo omu nsi ezi ni nko olukaali.* Náho nitusoomboókelwa nka nikwo, obuchilo lulaasisikala, Múungu alaátuha éenzu zo bucha no buchiile omu igulu, éezo etoombekilwe ne engalo za abaantu.

² Aha mibili yéetu yo obu nitulwaalilila, ha bwéecho twiine echihika bwooli cho kuza omu bwiikalo bwéetu owa Múungu, óokwo Múungu alaátuzwéeka emibili emísha elikuluga omu igulu.

³ Katulaaba twaázweekilwe emibili emísha, titukusaangwa tuzuukile.

⁴ Obuchilo katulikuba tuchaali tuchili omu mibili ezi, éezo eli nko olukaali, nitulwaalilila habwo kuba amagaambo méenzi nigatulemeélela. Ti nka nikwo nitweénda kuzúula emibili ezi éezo elikufwa, náho nitweénda kuzwéekwa emibili éezo etafwa, kuba emibili ezi, éezo elikufwa emilwe ne éezo etafwa.

4:13 4:13 Osome Enzina 116:10. * 5:1 5:1 **Emibili yéetu éezo tulikutúulamo omu nsi ezi ni nko olukaali:** Emibili yéetu neesusaniswa no olukaali habwo kuba olukaali lwoombekwa aha mwáanya muche no omwáanya muche káandi lukaambulwa no kwoómbekwa aháandi.

⁵ Múungu niwe atuloongize habwa amagaambo ago, na atuheéle Omwooyo gwoómwe, abone kuba omusiimbo gwa byóona ebyo Múungu alatuha.

⁶ Ha bwéecho, obuchilo bwóona twiina obweésige, no okuba nitumanya nka nikwo, obuchilo tulikutúulamo omu mibili ezi, tuli hala no Omukáma.

⁷ Nitutuúla habwo okwiikiliza, tikwo habwo kuleeba kwa améeso.

⁸ Amazima twiine obweésige, káandi nituleeba hachili tukaálekeene ne emibili ezi, no kuzeenda kutúula no Omukáma.

⁹ Ha bwéecho, katulaatúula aha mibili ezi, nali katulaatúula habwo Omukáma, echihika chéetu no kumunuliza weényini.

¹⁰ Habwo kuba íchwe twéena ni lwaampaka tulaáyemeelela omu méeso ge echitébe cha Kristu cho kuchwaázikila. Kuba buli oómo ahaábwe empeéla kwiingana na áago yaákozile óobu yaabeele naatuúla omu nsi, gabe amazima nali mábi.

Kukwaátanisa abaantu

¹¹ Mbwéenu, nitusoomboókelwa nka nikwo nitweendelwa kumulamya Omukáma. Bityo, nitweeyomeleza kubakweesa abaantu, babone kumwiikiliza Múungu. Naatusoombookelwa kuzima óokwo tuli. Neenye niintegeza nka nikwo ímwe neemwe nimutusoomboókelwa kuzima omu miganya yáanyu.

¹² Ti nka nikwo nituleengesa káandi kweéseengeleza ahali ímwe, náho nitweénda kubabonesa omwáanya gwo kweésiingiza ha bwéetu. Aho niho mulaazila amagaambo go kubasubiza áabo abalikweésiingiza bwooli amagaambo gáabo áago balikukola omu méeso ga abaantu kusaaga áago gali omu miganya yáabo.

¹³ Katulaaba nitubonwa nka nikwo tutuungamiíwe, na habwa Múungu. Náho kábilaaba nitubonwa nka nikwo twiina obwéenze, na hali ímwe.

¹⁴ Engoonzi za Kristu nizatweebeembelela, habwo kuba nitukuundilana nka nikwo omuuntu oómo akafwa habwa abaantu bóona, ensoonga yaáho ne eéti, abaantu bóona bakáfwa.

¹⁵ Náwe akafwa habwa abaantu bóona, kuba áabo abalikulama baleke kutúula habwa boónyini boónka, náho batuúle habwo ogwo akafwa no okuzooka habwa boónyini.

¹⁶ Ha bwéecho, kubaandiza obu titukumuleenga káandi omuuntu weéna weéna nko óokwo abaantu bo omu nsi balikumubona. No obu bilaaba obuchilo bunaanka tukaba nitumuleenga Kristu habwo omuháanda ogwo, náho obu titukukola tútyo káandi.

¹⁷ Omuntu weéna weéna óogwo akwaateéne na Kristu, yaábeele echihángwa chisha, aga kala gaáhiingwiile, amagaambo amasha gaáhika!

¹⁸ Áago góona ne emilimo ya Múungu. Weényini atukwaátanisize náwe habwo omuháanda gwa Kristu. Neechwe atuheéle emilimo yo kwaátula empola ezo zo kukwaatana náze.

¹⁹ Nikwo kugaamba nka nikwo, Múungu akaba naabakwaátanisa abaantu bóona na weényini kulabila ahali Kristu, aténa kubapeetela ebiheno byáabo. Na atuhikiíliize íchwe emilimo yo kubasoomboolela abaantu empola zo okukwaátanisa okwo.

²⁰ Mbwéenu, Kristu yaátusiíndika kukola emilimo yoómwe, no kulabila hali íchwe Múungu naabatoózela nka nikwo, mukwaatane náze. Habwa Kristu nitubasaba mukwaatane náze.

²¹ Kristu talabeele ne ebiheno byoóna byóona, náho Múungu akamupeetela ebiheno byéetu byóona, kuba íchwe tubone kukobana omu mazima ga Múungu kulabila hali Kristu.

6

¹ Obu, íchwe nitukola emilimo hamo na Múungu, ha bwéecho nitubatoózela nka nikwo, embabazi ya Múungu éezo mweenaankula, mutaákuleka ekabula busa.

² Múungu naagaamba omu Maandiko Matakatiifu aati, “Obuchilo óobwo obwaagaside, nkakuhulila, echilo cho obuchuúnguzi, nkakuhweela.”

Huliiliza mbwéenu, obuchilo óobwo obulikugasa nibwo obu, echilo cho obuchuúnguzi no óobu nyini!

Kweégumisiliza omu milimo ya Múungu

³ Titukumukolela omuuntu weéna wéena echigaambo choóna chóona éecho chilikumutama, kuba obuheélezi bwéetu butaákugaambwa kubi.

⁴ Náho, nitwooleka omu magaambo góona nka nikwo íchwe tuli abaheéleza ba Múungu. Nitweegumisiliza bwooli omu byaágalo, omu bwáage* no omu nnáku.

⁵ Omu kutéelwa, omu kubohwa omu mabóhelo, omu kubuyaanganisibwa. Omu kukozesibwa emilimo elikuguma, káandi omu kuchiisa obwíle no omu chisiibo.

⁶ Nitweeyoleka kuba abaheéleza ba Múungu habwo obugololoke, habwa amasala, habwo okweégumisiliza, habwo obukoondooki, habwo Omwooyo Mutakatíifu, habwe engoonzi za amazima

⁷ habwo kwoólekelela empola za amazima, habwa amagala ga Múungu, na ha muháanda gwo obugololoke obuli ebikwáato byéetu byo kusabula ne ebyo kweéchigiliza.

⁸ Íchwe nitumuheeleza Múungu, abaantu kabalaatukuza nali kutugaya, kabalaatweésiingiza nali kutugaamba kubi. Abaantu nibatubona nkoóti nituhabisa abaantu, náho íchwe nitugaamba amazima.

⁹ Nitubonwa nka abatakusoombooka, náho tukumuukile bwooli. Nitubonwa nkoóti nitufwa, náho twiina obulami! Twaatéelwa bwooli, náho titukanegilwe.

¹⁰ Káandi nitubonwa nkoóti tuzuzubaliilwe, náho obuchilo bwóona nitunulilwa. Nitubonwa nkoóti tuli abahabi, náho nitubabonesa obuhite bwíenzi. Nitubonwa nka nikwo titwíina choóna chóona, náho twiine ebiintu byóona.

¹¹ Ímwe Abakorinto, tugaambile neemwe ha bwéelu butúnu, habwo kuba mazima nitubeénda na muganya gúmo.

¹² Íchwe titukalekileho kubazilila engoonzi ímwe, náho ímwe níimwe mulekile kutuzilila engoonzi íchwe.

¹³ Obu niingaamba neemwe nko óokwo naakugaambíle na abáana baanze, nkokwo, mube nimutweénda aha miganya yáanyu yóona, nko óokwo íchwe twiina engoonzi za amazima neemwe.

Obúmo na abaantu áabo abatali abeekiliza

¹⁴ Mutaákwiiza mukateelana na abaantu áabo abatali abeekiliza. Ngási, amazima no obuzilwa bikaáhicha kuteélana hamo? Omwaanga ne ensiimbaazi nibihichaho bita kuba hamo?

¹⁵ Káandi Kristu na Beliari† nibahichaho báta kwiikilizana? Omwiikiliza no óogwo atali mwiikiliza beena búmo chi?

¹⁶ Heena ntahililanochi ye éenzu ya Múungu ne ebisusano bya bamúungu? Íchwe ne éenzu ya Múungu óogwo ali omulame! Ni nko óokwo Múungu weényini akagaamba aati,

“Niinyikala hamo nábo no kulibata ahagáti yáabo.

Níimba Múungu wáabo, nábo baláaba abaantu baanze.”

6:2 6:2 Osome Isaya 49:8. * 6:4 6:4 *Obwáage*: Entaambala mpaango. † 6:15 6:15 *Beliari*: Ni izíina eliindi habwi Isitáani. 6:16 6:16 Osome 1 Abakorinto 3:16; Abaefeso 2:20-21. 6:16 6:16 Osome Amagaambo ga Abaláawi 26:12; Yeremia 32:38; Ezeieli 37:27.

¹⁷ Ha bwéecho, Omukáma akagaamba káandi aáti,
 “Muluge ahagáti yáabo, mweélige nábo.
 Mutakólaho echiintu echilofo,
 niho ndaábanyegeza.”

¹⁸ Káandi akagaamba aáti,
 “Niímba Isímwe,
 neemwe nimuba abáana baanze abaséeza na abakázi.
 Omukáma Omuzizi wa Byóona naagaámba!”

7

¹ Obu, enfula zaanze, Múungu alageene kutuha amagaambo ago góona. Ha bwéecho, tweéyeze habwo kulekaana no obulofu bwóona bwo omu mubili no obwo omwooyo. Tube abatakatíifu aha magambo góona, habwo omuháanda gwo kumulamya Múungu.

Amanulilwa ga Paulo

² Mutwaanaánkule omu miganya yáanyu. Titulamuheniile omuuntu weéna wéena, titulamuhabisize weéna wéena, káandi titulamutuundiileho weéna wéena.

³ Tiínkugaamba amagaambo ago, mbone kubachwaaziikila nka nikwo muli abazilwa, habwo kuba naágaambile nka nikwo, ímwe muli omu miganya yéetu. Tuli hamo neemwe no obu kábilaaba no kutúula hamo, nali no kufwa hamo.

⁴ Niinhicha kugaamba neemwe habwo bugimi buháango, káandi niinyesiingiza bwooli hali ímwe. Mwaántimbya bwooli na mwaánkola ímbe no kusemelelwa kuháango, no obu tulikwaágalala bwooli.

⁵ No obu obuchilo twaáhkile Makedonia, titulabonesize no obu omwáanya gwo kuhuúmuza emibili yéetu, habwo kuba tukaba tuli omu byaágalalo enkasi zóona. Ahéelu hakaba heena endwaana, omu miganya yéetu hakaba heena okweéganya.

⁶ Náho Múungu óogwo ayihucha abáfwiile omuganya, akatwiihucha habwo kwíza kwa Tito.

⁷ Na ti nka nikwo, tukeehuchwa habwo kwíza kwa Tito kwoónka, náho tukeehuchwa no okwo ímwe mwaamwiihukize weényini. Akatugaambila óokwo mulikweégoonga kuumbona, no óokwo mulikuzuzubalilwa no kuunyagalalila ínye. Áago gaánkózile nnulilwe bwooli.

⁸ No obu olwaandiko óolwo nkabaándikila lukabaha entíimba, tiínkubona nka nikwo nkakola kubi. Na amazima nka nikwo, aha bubaandizo nkabona nka nikwo nkakola kubi, habwo kuba niinsoomboókelwa nka nikwo olwaandiko olwo lukabaha entíimba, no obwo aha mwáanya muche kwoónka.

⁹ Náho obu niinulilwa nka nikwo nkaandika olwaandiko olwo, ti habwo kuba lukabazololocha, náho niinulilwa habwo kuba entíimba zéenyu zikabakola mutamwe ebiheno byáanyu no kumuhiindukila Múungu. Okuzolelwa kwéenyu kukaba kuli nko óokwo Múungu yaáyeenzile, ha bwéecho íchwé titulabahutaalize habwo omuháanda gwoóna gwoóna.

¹⁰ Entíimba éezo elikwiiza habwe echihika cha Múungu, neékola abaantu batamwe ebiheno byáabo. Okwo okutamwa ebiheno no kubileka no kumuhiindukila Múungu ti chigaambo cho kweéfuza, habwo kuba nichileéta obuchuúngu. Náho entíimba éezo elikwiiza kuluga omu magambo ge éensi ezi, neeleéta olufu.

¹¹ Muléebe óokwo entíimba éezo Múungu alamwiile ebaleetiile omugaso muháango! Ebakozile kuba ne echihika chiháango cho kukola áago agalikugasa, mále ebakozile kweétoonganila nka nikwo, áago mulikukola na aga amazima. Káandi ebakozile mutamwe obuzilwa, kumulamya Múungu, kuzila echihika cho kuumbona, no okuba

ne echífu cho kubona nka nikwo óogwo ayaahenile ayinaánkwiile omuchwaáziiko gwoómwe. Habwe emiháanda ezo zóona mwoolekile kuba mutéena echiheno aha magaambo ago.

¹² Bityo, no obwo nkabaándikila olwaandiko olwo, tiíndaándikile habwo omuuntu óogwo amukoliile oóndi kubi, nali habwa ogwo akoliilwe kubi. Náho nkeenda mubóne ímwe nyini omu méeso ga Múungu, óokwo mulikweésohoza ha bwéetu.

¹³ Ahali echo, mutwiihukize. No obusáago bwo kwiihuchwa okwo, tukanulilwa bwooli obuchilo tukamubona Tito óokwo ayina amanulilwa, habwo kuba ímwe mwéena mukasaánduula omwooyo gwoómwe.

¹⁴ Ínye nkabasiingiza bwooli omu méeso goómwe, neemwe timulaangweele. Góona áago tukaba nitubagaambila gakaba gali amazima. Bityo nyini, áago tukabasiingiza omu méeso ga Tito, nágo gakasuumbwa kuba aga mazima.

¹⁵ Engoonzi za Tito hali ímwe niziguma kwoongela, obuchilo naayizuka óokwo ímwe mwéena mukaba nimumukoondookela no óokwo mukamwiínaankula habwo kutiina no kweéganya.

¹⁶ Niinulilwa bwooli, habwe ensoonga obu niinhicha kubategeza butúnu.

8

Omuganya gwo kuhweela abáandi

¹ Obu, abeekiliza bazeenzi béetu, nitweénda tubagaambile habwe embabazi ya Múungu éezo bakaháabwa abaantu ba amakelezia ga Makedonia.*

² Áabo baantu na abahabi bwooli, mále bakaleengesibwa habwe ebyaágalazo bíenzi, náho bakaba beena amanulilwa maháango áago gabaha obufula bwooli bo kusohoza ebiintu byáabo.

³ Niinsiínza nka nikwo, bakasohoza ebiintu bíenzi muno kuhicha baalebese obuhicha bwáabo. Káandi bakasohoza aha ngoonzi záabo boónyini.

⁴ Bakaba nibatutoózela bwooli nka nikwo, tubakuúndile kukoba aha milimo yo kubazuna abeekiliza ba Yeruzaléemu.

⁵ Bakakola bátyo kusaaga óokwo twaabele nitutegeza. Bakeetaho omu kubaanza aha Mukáma, mále beetaho hali íichwe káandi, nko óokwo Múungu ayeénda.

⁶ Ha bwéecho, tukamutoózela Tito nka nikwo, ayize abazune no obu ímwe kuhikiiliza omulimo ogwo gwe embabazi, habwo kuba niwe akagubaanzisa hali ímwe.

⁷ Mwiina obuhite omu magaambo góona. Mwiina okwiikiliza, obuhicha bwo kugaamba kuzima, obumanyi, echífu chiháango cho kukola ebizima, na nimutweénda bwooli.† Mbwéenu, Bityo nyini, mube no obuhite bwe embabazi zo kuhweela abáandi.

⁸ Tiínkugaamba ago mbone kubaha oluhámo, náho niinyeénda kuleeba kábilaaba engoonzi záanyu ne eza amazima, omu kuboóleka óokwo abáandi beena echífu cho kuhweela.

⁹ Nimusoomboókelwa óokwo Omukáma wéetu Yeézu Kristu yaábaheele embabazi zoómwe. Nóobu akaba ali omuhíte, náho akeekola kuba omuhabi hali ímwe, kuba kulabila omu buhabi bwoómwe, ímwe mubóne kuba abahíte.

¹⁰ Niimbáha obuhanuuzi obulikugasa hali ímwe habwe echigaambo éechi. Omwáaka óogwo oguhiingwiile, mukaba muli abo kubaanza kwoóleka echihika cho okuhanuuzi na abo kutaándika kubaanza okuhanuuzi.

* **8:1 8:1 Amakelezia ga Makedonia:** Aha Paulo naateekelela amakelezia áago akabaanzisa omu mizihwa za Teesalonike, Filipi, na Beroya. † **8:7 8:7 Nimutweénda bwooli:** Obusasaanuzi obúundi bwaakaáhicha kuba nka nikwo, mwiina engoonzi éezo ezilugile hali íichwe. **8:10 8:10** Osome 1 Abakorinto 16:1-4.

¹¹ Obu, mumale omulimo ogwo aha chihika, nko óokwo mwaabeele ne echihika obuchilo mukabaanza kugukola, mweésohoze kwiingana ne ebiintu éebyo mwiinabyo.

¹² Kaálaaba omuuntu ayina omuganya gwo kuhweela, Múungu naayinaánkula buli echo alikusohoza kwiingana ne ebyo ayinabyo. Múungu tatoonga echo omuuntu atéenacho.

¹³ Echihika chaanze ti nka nikwo ímwe mwaagalale no omugugu gwo kubazuna abáandi, kuba boónyini babe no obuhaáchili,

¹⁴ náho niinyeénda mwiingane. Omwáanya ogu mwiina ebiintu bíinzi, ha bwéecho mubazune áabo abatéena ebiintu, kuba nábo obuchilo baláaba ne ebiintu bíinzi babazune ímwe kamulaabulabulilwa echiintu. Habwo kukola mútyo muláaba mweéngana,

¹⁵ nko óokwo chaandikilwe omu Maandiko Matakatiifu chíti, “Óogwo akakobyá kobyá bíinzi, akaba atéene ebyo kusigaza, no óogwo akakobyá kobyá bíche, talacheeheliilwe.”

Tito na bazeenzíbe nibasiindikwa Korinto

¹⁶ Niimusiíma Múungu habwo kuba aheéle Tito omuganya gwo kubazuna nko óogwo nnyinagwo ínye hanu.

¹⁷ Niingaámba íntyó, habwo kuba obuchilo tukamutoózela kwiiza hali ímwe, akeekiliza. Káandi, naayiza hali ímwe aha bweenzi bwoómwe weényini, omu kweégoonga bwooli kubazuna.

¹⁸ Hamo náze nitumusiíndika omwiikiliza muzeenzi wéetu, óogwo akuzibwa omu makelezia góona habwe emilimo yoómwe yo kwaátula Empola Nzima.

¹⁹ Obusáago bwa ago, amakelezia gamutoolize omudugu ogwo abone kuba muzeenzi wéetu aha milimo ye embabazi yo kukóbya kobyá no kutwáala omusolo. Emilimo ezo nituzikola habwi ikuzo lyo Omukáma na neeyoleka omuganya gwéetu gwo kubazuna.

²⁰ Titukweenda tusaayilane no omuuntu weéna wéena habwo obwiímeelelezi bwéetu bwo kutwáala ebiintu éebyo abaantu basohweeze habwo obufula bwáabo.

²¹ Echihika chéetu no kukola amazima, ti mu méeso go Omukáma weénka, náho káandi omu méeso ga abaantu.

²² Káandi nitumusiíndika omwiikiliza oóndi, aábe hamo na ba Tito. Omwiikiliza ogwo no omweésigwa bwooli hali íichwe, entúlo nyíinzi habwe emiháanda bunaanka bunaanka ayolekile nka nikwo ayina echihika chiháango cho kukola emilimo, no obu ayina echihika chiháango kuchila aha bubaandizo, habwo kuba ayine obweésige buháango neemwe.

²³ Obu, kaálaaba omuuntu naayeénda kusoombookelwa empola za Tito, weényini no omwiikiliza muzeenzi waanze, óogwo alikukola emilimo hamo neenye habwo kubazuna ímwe. Na kábilaaba omuuntu naayeénda kusoombookelwa empola za abáandi áabo abalikwiiza hamo náwe, abo ne entumwa bazeenzi béetu, basiindikilwe na amakelezia, nábo nibamukúza Kristu.

²⁴ Ha bwéecho, muboóleke abo baantu engoonzi záanyu, kuba amakelezia gasoomboókelwe nka nikwo, twiine ensoonga yo kweésiingiza hali ímwe.

9

Omusuumbuuso habwa abeekiliza ba Yeruzaléemu

¹ Tiinyina cho kubaándikila habwo omusuumbuuso gwéenyu habwa abeekiliza ba Yeruzaléemu,

² habwo kuba niinsoomboókelwa nka nikwo mwiina omuganya gwo kubahweela. Niyo ensoonga niinyesiingiza hali ímwe ha abaantu ba Makedonia. Naábagaambila nka nikwo, ímwe abaantu be ekelezia ya Akaya, omwáaka óogwo oguhiingwiile mukeéloonza kusohoza. Echífu cheenyu echo chibakozile béenzi omuli abo kuba no omuganya gwo kusohoza.

³ Náho, niimbasiindika abeekiliza bazeenzi béetu aba, muhiche kwoóleka nka nikwo mazima mukeéloonza kusohoza, nko óokwo naábagaambila abaantu ba Makedonia. Tiínkweenda nka nikwo, amagaambo áago nkesiingiza hali ímwe, gabonwe nka agatéena ensoonga.

⁴ Kábilaaba niinyíza hali ímwe okwo hamo na abanya Makedonia abáandi no kubasaanga nka nikwo timukeloongize, áaho muláaba mwaátugoola habwo obweésige bwéetu hali ímwe. Káandi neemwe hamo mulaákolwa ensoni mpaango.

⁵ Ha bwéecho, naábona nka nikwo ni kuzima mbasabe abeekiliza bazeenzi béetu aba, batwiiibeembelele kwíiza hali ímwe okwo, babone kuloonza echigabo nko óokwo mukalagana kusohoza. Habwe engoonzi, ti habwo kuhatikwa.

Kusohoza echigabo aha muganya gwa amanulilwa

⁶ Mwiizuke echigaambo éechi, “Omuuntu óogwo abiba bíche, agesa bíche, náho óogwo abiba bíenzi, agesa bíenzi.”

⁷ Buli muuntu asohoze nko óokwo akalamula omu muganya gwoómwe, atasohoza aha ntíimba nali omu kuhatikwa, habwe ensoonga Múungu naamweénda omuuntu óogwo alikusohoza aha muganya gwa manulilwa.

⁸ Múungu yaakaáhicha kubáfuuha kuchila óokwo mulikweenda, kuba obuchilo bwóona mube na byóona éebyo mulikweenda, káandi mube abaantu bo kukola ebizima bíenzi byo kubazuna abáandi.

⁹ Ni nko óokwo chaandikilwe omu Maandiko Matakatiifu chíti, “Asohweeze aha muganya gwóona, kubabonesa abahabi, embabazi ya amazima goómwe ne yo obucha no obuchiile.”

¹⁰ Múungu niwe alikumuha omulimi embibo zo kubiba ne echookulya. Bityo nyini, alaábaha neemwe embibo zo kubiba no kuzoóngela. Nikwo kugaamba nka nikwo alaábaha no kuboóngela omuganya gwa amazima goómwe.

¹¹ Alaábaha obuhite omuli byóona, kuba muhiche kuba abafula ebilo byóona. Áaho niho abaantu balaámusiima Múungu habwe ebiintu éebyo tulaábatwaálila kuluga hali ímwe.

¹² Emilimo ezi ye embabazi éezo mulikukola, tekuzuna abeekiliza ba Yerusaléemu áabo abacheeheliilwe boónka, náho neékola abaantu béenzi babone kumusiima Múungu bwooli.

¹³ Balaámukúza Múungu, habwo kuba emilimo yáanyu neeyoleka nka nikwo ímwe muli abahálila baluunzi. Káandi balaámukúza habwe ensoonga nibabona óokwo mulikukoondookela Empola Nzima habwa Kristu, na habwe ensoonga muli abafula habwo kubazuna boónyini na abáandi bóona.

¹⁴ Baláaba nibabasabila ahali Múungu, nibabazilila echihika, habwe embabazi mpáango éezo Múungu abaheéle ímwe.

¹⁵ Tumusiíme Múungu habwe engabilano mpaango eyo kusobeza, éezo atuheéle.

10

Paulo naabagalulila áabo abalikumugaya

¹ Mbweenu, abáandi nibagaamba nka nikwo ínye ndi omufula obuchilo ndi hamo neemwe, na nka nikwo nzaázaheele obuchilo ndi hala neemwe kwoónka. Náho ínye Paulo, niimbatoózela habwo obukoondooki no obufula bwa Kristu.

² Niimbatoozela nka nikwo, obuchilo ndéeza hali íimwe óokwo, mutaánkola nzaázahale. Niingaámba ííntyó, habwe ensoonga niinsoomboókelwa nka nikwo niinhicha kuba nzaazaheele hali bóona áabo abalikuteékuza nka nikwo íichwe nitutuúla nka abaantu abáandi abo omu nsi ezi.

³ No obwo tulikutúula omu nsi ezi, titukulwaana endwaana nka abaantu bo omu nsi ezi.

⁴ Ebikwáato byéetu omu ndwaana ezo tibyo éebyo abaantu bo omu nsi ezi babikolesa, náho biina obuzizi kuluga ahali Múungu, na nibigwíisa ebigo byóona bya ababisa.

⁵ Nitusiisa amagaambo góona age ebisuba na amagaambo góona ago kweésiingiza áago agalikwaángila abaantu batamusoombookelwa Múungu. Káandi nituhanuza abaantu bahiinduke kuluga omu ebiteékuzo byáabo bíbi, kuba babe nibateekuza byóona nko óokwo ayeendáho Kristu.

⁶ No obuchilo muláaba mwaámugomookiile butúnu, íichwe tuláaba tuli buligi ligi kuchwaáziika amagaambo góona áago agatali ago kumugomookela.

⁷ Muleebe amagaambo áago agali omu méeso gáanyu! Omuuntu óogwo alikuteékuza kuba weényini ali owa Kristu, ayizuke nka nikwo íichwe neechwe tuli abaantu ba Kristu, nka weényini.

⁸ Lúundi niimbonwa nka nikwo, niinyesiingiza kusaaga obusáago habwo obutwáale óobwo Omukáma atuheéle. Náho no obu bityo, tiínkuzila ensóni, habwe ensoonga obutwáale óobwo tibukubasiisa, náho nibubagumya omu kwiikiliza.

⁹ Tiínkweenda mbonekane hali íimwe nka nikwo, niinyeénda kubatiínisa omu lwaandiko óolwo ndikubaándikila.

¹⁰ Niingaámba ííntyó, habwe ensoonga abáandi nibagaámba báti, “Enyaandiko za Paulo ziina amagaambo agalemiile, káandi agazaazaheele. Náho obuchilo ali hamo neechwe naabonekana tayine ikuzo, káandi ebigaambo byoómwe nibiba nke ebitéena ensoonga.”

¹¹ Omuuntu óogwo alikugaamba aátyo, asoombookelwe nkokwo, áago tulikubaandikila obuchilo tuli hala, nigo áago tulaákola obuchilo tuláaba tuli hamo neemwe.

¹² Íichwe titukuhicha kwéeta omu mbága eémo nali kweésusanisa na abaantu áabo abalikweésiingiza boónyini. Abaantu abalikweékola boónyini kuba endeengo yo kweéleengelamo, na abaantu abalikweeyiinganisa boónyini kwa boónyini na abalogwéezi.

¹³ Náho íichwe titukweesiingiza kusaaga endeengo ye emilimo éezo tuheelwe. Nitweesiingiza kwoónka habwe emilimo éezo Múungu atuheéle. Emilimo ezo niyo éezo tulikukola no obu hali íimwe.

¹⁴ Titukweésiingiza kusaaga endeengo ye emilimo éezo tuheelwe, nko óokwo byaakubeele katwaakwiiliilwe kuhika hali íimwe nitweesiingiza kusáaga endeengo. Náho íichwe tukaba tuli abo kutaándika kubaleétela Empola Nzima habwa Kristu.

¹⁵ Káandi titukweésiingiza habwe emilimo ya abaantu abáandi, emilimo éezo íichwe titulaheelwe. Náho nitutegeza nka nikwo, okwiikiliza kwéenyu nikuzeendelela kukula, nikwo emilimo yéetu omuli íimwe elaázeendelela kukula.

¹⁶ Áaho niho tulaáhicha kwaátula Empola Nzima omu nsi ezíindi óomwo empola éezo tekaátuliilwe. Ha kuba titukweenda kweésiingiza habwe emilimo éezo abaantu abáandi bakozile ahaantu aháandi.

¹⁷ Amaandiko Matakatiifu nigagaámba gáti, “Omuuntu ogwo alikweésiingiza, ayesiingize habwo Omukáma weénka.”

¹⁸ Ha bwéecho, omuuntu weéna wéena óogwo alikweésiingiza weényini takwiikilizibwa, náho óogwo asiíngizibwa no Omukáma niwe alikwiikilizibwa.

11

Paulo ne entumwa ze ebisuba

¹ No obu kábilaaba niingaamba nko omusilu kache, niinsaba muumpuliilize. Éego, muumpuliilize!

² Ínye niimbazilila ichubi ímwe, ichubi éelyo lilikuluga ahali Múungu, habwo kuba muli nko omuhalakazi óogwo ali omubiíkila, óogwo nkasuumbikila omukwaáta oómo weénka, ogwo mukwaáta oómo niwe Kristu.

³ Náho obu niinyetimwa nka nikwo, nko óokwo Eva yaabeéhilwe ne enzóka éezo enchelúke, neemwe mutaákwiiza mukabéehwa, mukalekela kumwéenda Kristu omu bugololoke no omu kwéela.

⁴ Niingaamba iínty, habwe ensoonga ímwe muli bwaangu kwiinaankula omuuntu óogwo alikwiiza kubaátulila empola za Yéezu oóndi, atali óogwo twabaatuliile. Káandi, nimwiinaánkula omwooyo ogúundi nali empola eziíndi éezo mutaleenaánkwiile kuluga hali íchwe.

⁵ Ínye tiínkwiibona nka nikwo ndi muto kusaaga áabo abalikweékola nka nikwo boónyini ne entumwa enkúlu.

⁶ No obu kábilaaba niimbonwa nka nikwo tiínkugaamba kuzima, obumanyi bwaanze ni buháango. Twoolekile éecho hali ímwe buli káanya kóona aha miháanda zóona.

⁷ Nkecheesha habwo omuháanda gwo kwaátula Empola Nzima ya Múungu hali ímwe ntéena empeéla, mubóne kukuzwa. Ngási, nkahena aha chigaambo echo?

⁸ Obuchilo nkakola emilimo hali ímwe, nkaba niinyinaánkula empilya kuluga omu makelezia agáandi. Ni nkoóti nkaba niimbaáka ebiintu byáabo, mbone kubakolela ímwe busa.

⁹ Obuchilo nkaba ndi hamo neemwe, kánabeele niinchehelelwa, tiíndabeele omugúgu aha muuntu weéna wéena omuli ímwe. Abeekiliza áabo bakaluga Makedonia bakaámpa éebyo nkaba niinyeénda. Nkaba niinyeganya, kuba ntaákuba omugúgu hali ímwe no obuche bwa akáti, na nikwo ndaazeendelela kukola.

¹⁰ Nko óokwo amazima ga Kristu gali omuli ínye, tihaliho omuuntu no obu oómo omu chaalo chóona cha Akaya okwo, ogwo alanzibila kweésiingiza habwe echigaambo echo.

¹¹ Tiínkugaamba iínty habwe ensoonga tiínkubéenda. Múungu naamanya nka nikwo niimbeénda!

¹² Ndaázeendelela kukola emilimo nko óokwo ndikukola obu, kuba entumwa áabo abalikweékola nka nikwo nibo abakúlu, batabonesa omwáanya gwo kweébuga nka nikwo, nibakola emilimo nkeechwe.

¹³ Abaantu nka abo ne entumwa ze ebisuba, nibakola emilimo omu kubeeha abaantu, nibeekola nka nikwo, ne entumwa za Kristu.

¹⁴ Echigaambo echo te echi ihano, habwe ensoonga no obu Isitáani lyoónyini nilyeékola kuba maléeka* wo omwaanga.

¹⁵ Ha bwéecho, ti chigaambo chi ihano, kábalaaba abaheéleza boómwe nábo nibeekola nka abaheéleza ba amazima. Omuhélo gwáabo baleénaankula agalikwiingana ne ebikolwa byáabo.

Paulo naáyesiingiza habwe ebyaágalalo byoómwe

¹⁶ Niingaamba káandi nka nikwo, omuuntu weéna wéena ataanteékuza nka nikwo ínye ndi omusilu! Náho no obu muláaba nimuteekuza nka nikwo ínye ndi omusilu, niimbasa muumpuliilize omu busilu obu, kuba neenye káandi mbone kweésiingizaho kache.

* **11:14 11:14 Maléeka:** Habwo obusoomboosi bwooli osome Obusoomboosi habwa Amagaambo Agagumile.

¹⁷ Amagaambo go kweésiingiza áago ndikugaamba obu, tigakulugiilila aha Mukáma, náho niingaamba nko omuuntu omusilu.

¹⁸ Béenzi nibesiingiza habwa amagaambo ge éensi ezi, bityo mbwéenu, neenye leka nnyesiingizeho.

¹⁹ Ímwe áabo mulikweebona nkokwo mwiina obwéenze niyo ensoonga mulikubeémela abafweéla omu manulilwa.

²⁰ Nimweemela no obu omuuntu óogwo alikubata omu buhálila, óogwo alikubeébila no kubanyagiilila ebiintu byáanyu, káandi óogwo alikweébona nka nikwo ali mukúlu kuchila ímwe no óogwo alikubatéela omu buso.

²¹ Niinkolwa ensóni kugaamba nka nikwo íchwe tukaba tuli abeélemwa titulabakoliile ago.

Obu niingaamba nko omusilu nka nikwo, kábilaaba aliho omuuntu óogwo agasize kweésiingiza habwa choóna chóona, neenye nyini nkwiíle kweésiingiza echigaambo éecho.

²² Kábilaaba boónyini na Abahebrania, neenye ndi omunya Hebrania. Nka boónyini na Abaiziraeli, neenye ndi omunya Iziraeli. Kábilaaba boónyini na abo olugaanda lwa Ibrahímu,† neenye ndi wo olugaanda lwa Ibrahímu.

²³ Obu ngaámbe nko omusazi nka nikwo, kábilaaba boónyini na abahálila ba Kristu, neenye ndi omuhálila wa Kristu kuchila boónyini. Ínye nnyeyomeliíze kukola emilimo bwooli, mbohilwe omu ibóhelo entúlo nyíinzi bwooli, ntiílwé entúlo nyíinzi bwooli, káandi nkaba ndi omu ntaambala yo olufu entúlo nyíinzi.

²⁴ Ntiílwé na Abayahudi entúlo itaanu enkoba makúmi asatu na mweenda.

²⁵ Ntiílwé enkonni na Abarúumi entúlo isatu, nhoonzilwe amabáale entúlo eémo, obwáato buunyatikiíle entúlo isatu omu nziba, mále obuchilo búmo nkatubila omu chitubi che enziba nkasiibamo echilo na nyemisana.

²⁶ Entúlo nyíinzi omu nzeendo zaanze, niinhátwa entaambala ye emizela, omu ntaambala yo kukwáatwa na abanyagiilizi, omu ntaambala kuluga omu Bayahudi bazeenzi baanze no kuluga omu baantu áabo abali Abanyamahaánga.‡ Nkaba ndi omu ntaambala omu maboma, omu bituuntu no omu nziba. Nkaba ndi omu ntaambala kuluga omuli áabo abalikweékola nka nikwo na abeekiliza bazeenzi béetu.

²⁷ Nkozile omulimo gulikuguma no kwaágalala, entúlo nyíinzi mbuzilwe kuhunila, nnyagaleéle ne echisiibo ni iliho, entúlo nyíinzi mbuzilwe ebyookulya, no kwíikala omu mbého ntéena myéenda.

²⁸ Hamo na ago góona, buchiile niindemeélelwa no omulimo gwaanze gwa makelezia góona.

²⁹ Kaálikuba omuuntu ayina obulemwa neenye niinyehulila obulemwa. Kábilaaba baamuleetelela omuuntu kuhena, neenye nsáasa omu muganya.

³⁰ Kábilaaba niinyeendelwa kweésiingiza, niinyesiingiza habwo obulemwa bwaanze.

³¹ Múungu, Íse wo Omukáma Yeézu, óogwo agasize kukúzipwa obucha no obuchiile, naasoombookelwa nka nikwo ínye tiínkugaamba ebisuba.

³² Obuchilo bunaanka nkaba ndi omu muzihwa gwa Damaásiko. Óokwo omweébeembezi óogwo akaba ali ahaansi yo omukáma Areta, akataho abaleebelezi aha maléembo go omu muzihwa, babone kuúnta omuli itaanu.

³³ Náho abaantu bunaanka baántuucha omu chitukulu chiháango kulabila aha ndoleelo éezo ekaba eli aha lukuta lwo omuzihwa, naáchila kukwáatwa.

† 11:22 11:22 **Ibrahímu:** Habwo obusoomboozi bwooli osome Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile.

‡ 11:26 11:26 **Abanyamahaánga:** Habwo obusoomboozi bwooli osome Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile. 11:33 11:32-33 Osome Amakúlu ge Entumwa 9:23-25.

12

Ameezaho ga Paulo no obulemwa bwoómwe

¹ Niinyeendelwa kweésiingiza, nóobwo gutaliho mugaso gwoóna gwóona. Náho obu niinyeenda kweésiingiza habwa ameezaho na amagaambo agáandi áago Omukáma anyolekile.

² Niimmumanya omuuntu oómo Omukristu,* óogwo emyáaka ikúmi ne eéna éezo ehiingwiile, akasapulwa kulemwa yaáhika omu igulu lya kásatu.† Tiínkumanya nka nikwo akaba ali omu mubili, nali ahéelu yo mubili, tiínkumanya, Múungu niwe alikusoombookelwa.

³ Káandi, ínye tiínkumanya nkokwo omuuntu ogwo akasapulwa aha mubili gwoómwe, nali nkokwo akaba atali omu mubili gwoómwe, obuchilo akasapulwa. Múungu niwe alikusoombookelwa. Náho, éecho ndikusoombookelwa ni nka nikwo, omuuntu ogwo

⁴ akasapulwa kuhicha kuhika okwo omu Butúulo bwo Kunulilwa.‡ Okwo yaáhulila amagaambo go kusobeza bwooli áago endími za abaantu tizaákuhicha kugagaamba, káandi taakweendelwa kugagaamba.

⁵ Obu, habwo omuuntu nko ogwo niinyesiingiza. Náho tiínkweésiingiza ha bwaánze ínye nyini, náho habwo kweélemwa kwaanze kwoónka.

⁶ No obu kábilaaba naakweénzile kweésiingiza, tinaákubeele omusilu, habwo kuba naakaábeele niingaamba amazima. Náho niinyetegeka ha kweésiingiza, kuba omuuntu weéna wéena ataákwiiza kuundéeba nka nikwo, nkwiílwe bwooli kusaaga áago balikubona no kugahulila kuluga hali ínye.

⁷ Náho nkaheebwa ebyaágalazo aha mubili gwaanze ebyo bili nki íhwa éelyo elilikuunchumita. Omuleeta ntwáale wi Isitáani akasiindikwa abone kuunyagalaza, ntaákwiiza kweésiingiza bwooli habwa méenzi go kusobeza áago Omukáma anyolekile.

⁸ Nkamuneémbelela Omukáma entúlo isatu anyihileho ebyaágalazo ebyo.

⁹ Náho weényini yaángambila aáti, “Embabazi yaanze neékuhika, habwo kuba omu kweélemwa nimwo obuhicha bwaanze bulikubonwa.” Bityo, níimba niinyesiingiza aha manulilwa maháango habwo kweélemwa kwaanze, kuba obuhicha bwa Kristu bube hamo neenye.

¹⁰ Ha bwéecho, niinulilwa habwo kweélemwa kwaanze, káandi niinulilwa kaándikuba niinzumwa no kubonesa ebileengeso, ebyaágalazo no kuchuúndagulwa habwa Kristu. Nnyina amanulilwa, habwo kuba obuchilo ndikuba no obulemwa, niho ndikuba na amagala.

Okutahwa tahwa kwa Paulo habwa Abakorinto

¹¹ Ngaambile nko omusilu, habwo kuba ímwe nímwewe muleteliile ngaámbe íintyo. Ímwe mukaba nimweendelwa kuunsiingiza. Kuba, nóobu ínye ndaaba ntali chiintu habwa choóna choóna ínye tiíndi muto kusaaga abo abali kweekola nke entumwa enkúlu.

¹² Obuchilo nkaba ndi hali ímwe nkemanyisa kuba entumwa, habwo kuba nkakola emanyiso, amahano na amagaambo go kusobeza aha bweeyomeleza bwóona.

¹³ Tiháliho echigaambo choóna choóna éecho nkakola habwa makelezia agáandi, éecho ntalakozile hali ímwe. Lúundi nkabahenela habwo kuba tiíndabeele omugúgu hali ímwe. Kábilaaba obwo nibwo obuzilwa bwaanze, nimukaanganyile!

* **12:2 12:2 Niimmumanya omuuntu oómo Omukristu:** Aha Paulo naayetekelela weényini nyini, hamo taleénzile kugaamba butúnu habwo kuba taleénzile kweésiingiza nka abeégesa be ebisuba bo óokwo Korinto, áabo bakaba beenda kweésiingiza bwooli. † **12:2 12:2 Igulu lya kásatu:** Abayahudi bakaba nibateekuza nka nikwo heena engaanda nyíinzi zi igulu. Igulu lya mbele na habwe enyonyi, elya kábili na habwi izóoba no okwéezi, elya kásatu no obwiikalo bwa Múungu. ‡ **12:4 12:4 Omu Butúulo bwo Kunulilwa:** Omu Chiyunani ni *Paradiso*, áaho Múungu aáli, káandi áaho balikuhuúmula abaantu ba Múungu áabo abáfwiile.

¹⁴ Obu niinyeloónza kwíiza hali ímwe entúlo ya kásatu, náho tiínkúba omugugu hali ímwe. Tiínkweenda ebiintu byáanyu, náho niimbeénda ímwe. Niingaámba iíntyó habwo kuba abáana tibakweendelwa kubíika embíiko habwa abazéele, náho abazéele nibo balikweendelwa kubíika embíiko habwa abáana.

¹⁵ Ínye niinulilwa kusohozá ebiintu byaanze no obu kweésohozá ínye nyini, mbone kubahweela ímwe. Náho neesana nka nikwo, obuchilo ínye niinguma kubazilila engoonzi bwooli, niho ímwe mulikuchésha engoonzi záanyu hali ínye.

¹⁶ Nimukuúnda nka nikwo nkaba ntali omugugu hali ímwe, náho no obu bityo abáandi omuli ímwe nibagaámba nka nikwo, ínye ndi omucheluke, mbakoóba koobile omu kubabéeha.

¹⁷ Ngási, nkabatuundilaho choóna chóona kulabila omu baantu áabo nkasiindika hali ímwe?

¹⁸ Nkamuneémbelela Tito ayize hali ímwe, na hamo náwe nkasiindika omwiikiliza muzeenzi wéetu oóndi. Ngási obu, Tito akabáaya choóna chóona? Ngási, timukuleeba nkokwo ínye na weényini tuli echiintu chimo omu myooyo yéetu, na káandi nka nikwo no obu akazeendele kéetu ni kámo?

¹⁹ Lúundi nimuteekuza nka nikwo kuhicha obu bóona nitweehohoola omu méeso gáanyu. Náho tugaambile amagaambo aga omu méeso ga Múungu, tukwaateéne na Kristu. Enfula zaanze, góona áago tulikukola, na habwo kubahweela mube emaanzi omu kwiikiliza.

²⁰ Niinyeganya nka nikwo, obuchilo ndéeza hali ímwe, lúundi niimbasaánga mwiina akazeendele áako akatakuúnuliza. Echo chikaantwaálilila nkole amagaambo áago agatalibanuliza ímwe. Niinyetimwa nka nikwo kábilaaba niimbasaánga mwiina endwaana, ichubi, echihulumuko, enzigu, okusayilana, obunyeegani, ebyeébugo, no omusaambo.

²¹ Niinyetimwa nka nikwo, obuchilo ndéeza hali ímwe káandi, Múungu waanze alaánkoza ensoni omu méeso gáanyu. Ndaázuzubalilwa kubona abaantu béenzi omuli ímwe áabo abaakozile ebiheno, tibakatamilwe no kumuhiindukila Múungu no kulekelela ebiheno byáabo byo obuseégu, obulofo na amagaambo agáandi age ensóni.

13

Echikaamo cho omuheleeluko

¹ Ezi neéba entúlo yaanze ya kásatu kwíiza hali ímwe. Amaandiko Matakatíifu nigagaámba gáti, “Buli chilegelelo chichwaaziikilwe habwo obwaátuzi bwa abaantu bábili nali básatu.”

² Obuchilo neezile hali ímwe entúlo ya kábili, nkabagaambila áabo bakaba nibakola ebiheno nka nikwo, obuchilo ndéeza káandi, tiínkúba ne echiganyizi hali boónyini. Obu ndi hala neemwe, niimbasoomboolela boónyini na abáandi omuli ímwe mwéena káandi nka nikwo, obuchilo ndéeza hali ímwe, tiínkúba ne echiganyizi hali boónyini.

³ Ndaákola iíntyó, habwo kuba nimweénda oluméenke lwo kusoombookelwa nka nikwo Kristu naagaámba kulabila hali ínye. Kristu tayina obuleéle omuli ímwe, náho naayoleka obuzizi bwoómwe omuli ímwe.

⁴ Na amazima nka nikwo Kristu akabaambwa omu kazeendele ko kweélemwa, náho obu ali omulame habwo obuzizi bwa Múungu. Bityo nyini íchwe tuli abeélemwa nko óokwo Kristu akaba ali, náho nimubona nka nikwo tuliba abalame hamo na weényini habwo obuzizi bwa Múungu.

⁵ Obu mweéleenge ímwe nyini, mubóne kusoombookelwa kamulaaba mwiina okwiikiliza. Mweékaguze ímwe nyini. Ngási, timukusoombookelwa nka nikwo Yeézu Kristu ali omuli ímwe? Kábilaaba bitali bityo, aho mwaálemwa endeengo yo okwiikiliza.

⁶ Náho niintegeza nka nikwo nimusoomboókelwa nka nikwo íchwe titulalemilwe ndeengo.

⁷ Nitumusaba Múungu nka nikwo mutaákukola echigaambo choóna chóona chibi, ti habwo kuba nitweénda tubonekane nka nikwo twaásiinga endeengo. Náho nitweénda mukole ebizima, no obu kábilaaba íchwe nitubonwa nka nikwo twaálemwa.

⁸ Niingaámba iíntyó, habwo kuba titukwiíle kuhinyooza amazima, náho nituhicha kwoónka kwoólekeelela amazima.

⁹ Nitunulilwa buchiile katulikuba abeélemwa, náho ímwe mwiina amagala. Nitumusaba Múungu abazune mube abahikile omu kwiikiliza kwéenyu.

¹⁰ Niimbaandikila amagaambo aga obuchilo ncháali ntakeezile hali ímwe, kuba obuchilo ndaaba ndi ahali ímwe, ntaákuhatikwa kuba omuzaázahazi omu kukoza amagala gaanze. Niingaámba iíntyó, habwo kuba amagala áago Omukáma akaámpa ti magala go kubasiisa, náho na amagala go kubazuna mube emaanzi omu kwiikiliza.

Amagaambo go kulaga

¹¹ Obu, abeekiliza bazeenzi béetu, twaazáyo!* Mube abahikile omu okwiikiliza, mweeyihuche, mube no obúmo, mutuulilane omu buhóolo. Náwe Múungu alikubaha engoonzi no obuhóolo aláaba hamo neemwe.

¹² Mweéyaangaluche aha chinyweégelo echitakatíifu.

¹³ Abatakatíifu bóona nibabaangalucha.

¹⁴ Embabazi yo Omukáma Yeézu Kristu, ne engoonzi za Múungu, no obúmo bwo Omwooyo Mutakatíifu, bibe hamo neemwe mwéena.

* **13:11 13:11 Twaazáyo:** Obusasaanuzi eéndi yaakaáhicha kuba nka nikwo, *munulilwe*.

Olwaandiko lwa Paulo aha Bagalatia Obweébeembezi

Galatia ne echaalo echikaba chili ahagáti ye éensi éezo ebilo éebi neeyétwa Buturuki. Paulo na Barinaba bakoolekeelela Empola Nzima habwa Yeézu omu maboma bunaanka áago gakaba gali omuli Galatia. Abaantu béenzi bakeekiliza Empola Nzima habwa Yeézu, baaba Abakristu. Náho omwáanya gukahiíngula, abaantu bunaanka baáyegesa Abakristu nka nikwo babe nibeekomya ebilagilo no obuteéka bwa Abayahudi, na babe nibasálwa ikóba lyo obuséeza.

Aha lwaandiko olu, Paulo naayizukiza Abakristu ba Galatia nka nikwo, Múungu naachuungúla abaantu bóona áabo abalikumwiíkiliza Kristu, tibo abo abalikweékomya ebilagilo nali obuteéka bunaanka. Paulo naasoomboola kuzima nka nikwo, titukwiíle kuba abaantu abeena amazima omu méeso ga Múungu habwo kweékomya ebilagilo byoómwe, náho na habwo okwiikiliza kwéetu kwoónka. Paulo naasoomboola nka nikwo obulami bwa Abakristu bwoongelwe no Omwooyo Mutakatífu, tubone kukoondoókela echilagilo chikúlu cha Múungu cho kweenda abaantu abáandi.

Empola

¹ Olwaandiko olu naálwaandika ínye Paulo, óogwo ndi entumwa, tíndasiindikilwe na abaantu nali kulagilwa no omuuntu bunaanka, náho nkasiindikwa na Yeézu Kristu weényini ne Isíichwe Múungu óogwo akamuzoola Yeézu kuluga omu bafwiile.

² Ínye hamo na abeekiliza bazeenzi béetu bóona abali hamo neenye aha, nitubaangalucha ímwe áabo muli omu makelezia ga Múungu omuli Galatia.

³ Embabazi no obuhóolo kuluga hali Isíichwe Múungu, na aha Mukáma wéetu Yeézu Kristu, bibe hamo neemwe.

⁴ Kristu akasohozza obulami bwoómwe, habwo kwiiháho ebiheno byéetu, abone kutuchuungula kuluga omu biheno byóona bye éensi ezi yo óobu nyini. Akakola aátyo kwiingana no óokwo Múungu Isíichwe alikweenda.

⁵ Múungu akuzibwe obucha no obuchiile! Amina.

Tihaliho Empola Nzima eéndi eli ya amazima

⁶ Ínye niinsobelwa bwooli ha bwéenyu! No omwáanya muhe kwoónka guhiingwiile, na bwaangu nimumuleka Múungu óogwo akabéeta habwe embabazi ya Kristu, na mwaábaanza kukulaatila améégeso agáandi áago abaantu abáandi bageeta nka nikwo, ne Empola Nzima.

⁷ Amazima ni nka nikwo teliho Empola Nzima eéndi. Náho baliho abaantu áabo abalikubabuyaanganisa na nibeénda kuhiindula Empola Nzima zo mwa Kristu.

⁸ Keélaaba omuuntu weéna wéena, no óobu tuláaba níchwé boónyini nali maléeka* kuluga omu igulu, naaboolekeelela empola éezo etakuzeendana na áago íichwe tukaboólekeelela, omuuntu ogwo achéenwe na Múungu!

⁹ Niinsubiilila kubasoomboolela káandi, nko óokwo nkabagaambila obuchilo obwo nka nikwo, keélaaba omuuntu naaboolekeelela empola eéndi, éezo etakuzeendana ne éezo mukeéyega kuluga hali íichwe, omuuntu ogwo achéenwe!

¹⁰ Óobu, nimuteekuza nka nikwo niindoondela kukuúndilwa na abaantu? Mmahi, ínye niindoondela kukuúndilwa na Múungu weényini kwoónka. Nali nimuteekuza nka

* **1:8 1:8 Maléeka:** Habwo obusoomboozi bwooli osome Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile.

nikwo niindoondela kusemeleza abaantu? Kábilaaba naakubeele niindoondela kunuliza abaantu, tinaákubeele omuzáana wa Kristu.

Paulo naasiindikwa na Múungu kwoólekeelela

Empola Nzima habwa Yeézu

¹¹ Abeekiliza bazeenzi béetu, niinyeénda musoomboókelwe nka nikwo, Empola Nzima éezo nkabaátulila tizilalugile aha baantu.

¹² Empola ezo tiíndaziinaankwiile kuluga ha muuntu, nali kweégeswa no omuuntu. Náho omu kulabila hali Yeézu Kristu weényini niwe akaánsuululila.

¹³ Buzima, ímwe mwaáhuliile akazeendele kaanze óokwo kaabeele kali, obuchilo obwo nkaba niindwaánila edíini yaanze ye Echiyahudi. Nimusoomboókelwa óokwo nkaagalaza ha busaago abaantu bo omu kelezia ya Múungu, kuzisikiza butúnu.

¹⁴ Nkachila bazeenzi baanze béenzi be echéemo chaanze habwo kulwaanila edíini yéetu ya Abayahudi. Nkeéyomeleza bwooli omu kweékomya engeso ezi naáheelwe na besiinye enkúlu.

¹⁵ Náho Múungu akaantooza obuchilo ncháali ntakazeelwe, yaányeta aha mbabazi yoómwe, yaálamula

¹⁶ kumuúnsuululila Omutábani óokwo aáli. Akalamula kukola aátyo, mbone kwaátula Empola Nzima habwo Omutábani ha Banyamahaánga.[†] Ínye tiíndaloonzile abaantu bo kuúnhanuuzi éecho ndaakola,

¹⁷ nali tiíndahanamile kuzeenda Yeruzaléemu hali áabo abanyebeembeliile kuba entumwa. Náho echo nkakola no kuzeenda bwaangu okwo omu nsi ya Arabia. Mbweénu, kanabaliile naásuba káandi omu muzihwa gwa Damaásiko.

¹⁸ Obuchilo yaáhiíngwiile emyáaka isatu, nkahanama kuza omu chikaali cha Yeruzaléemu mbone kubugana na Kefa.[‡] Naátúula owoómwe ebilo ikúmi na bitaanu.

¹⁹ Náho tiíndabweene entumwa abáandi, kuleka Yakobo, omulumuna wo Omukáma Yeézu.

²⁰ Múungu naasoombookelwa nka nikwo, amagaambo áago ndikubaándikila na ga mazima, ti ge ebisuba!

²¹ Mbweénu, ahaakulaatiile nkazeenda omu nsi ya Siíría na Kilikia.

²² Obuchilo obwo, ínye nkaba ntakaboneene na abaantu áabo abalikumwiíkiliza Kristu omu makelezia áago agakaba gali omu nsi ya Yudea.

²³ Echiintu choónka éecho bakaba nibasoomboókelwa ha bwaánze ne empola éezo baáhuliize eéti, “Omuuntu óogwo akaba naatwaagalaza aho aha bubaandizo, ebilo ebi naayolekelela okwiikiliza oku nyini óoku akeenda kusiingalicha!”

²⁴ Niho, baba baámukuza Múungu habwa áago akaba ankoliile.

2

¹ Obuchilo yaáhiíngwiile emyáaka ikúmi ne eéna, naáhanama káandi kuzeenda Yeruzaléemu hamo na Barinaba, no omu luzeendo olu naámutwáala Tito twaákwaatanisa náwe.

² Nkahanama kuzeenda Yeruzaléemu aha buchilo obwo, habwo kuba Múungu akaba ansuululiile nka nikwo nzeénde. Obuchilo twaáhikile, twaábugana na abatégeki be ekelezia aha lubazu. Naabasoomboólela abatégeki abo Empola Nzima éezo nkaba niinyolekelela Abanyamahaánga. Nkalamula kubamanyisa echigaambo echo, kubona emilimo éezo nkaba niinkola ne éezo ndikuzeendelela kukola, etaákwiiza kuba ya busa.

[†] **1:16 1:16 Banyamahaánga:** Habwo obusoomboozi bwooli, osome echigaambo cha Abanyamahaánga omu Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile. [‡] **1:18 1:18 Kefa:** Izíina lyoómwe eliindi ni *Peétero*. Osome Abagalatia 2:9, 11, 14.

³ Baákuundilana neenye. No óobu muzeenzi waanze Tito óogwo atali Muyahudi, talahatikilwe kweékomya ebilangilo bya Musa habwo kusálwa ikóba.*

⁴ Echigaambo echo cho kusálwa ikóba, chikabuulilizwa na abaantu abaabeele nibeebola kuba ni badugu béetu, náho bakeétaasha aha bucheluke kucheéngela obweéyagaaluzi bwéetu óobwo twiinabwo omuli Kristu Yeézu. Echihika cháabo chikaba no kutukóla tube abahálila be ebilangilo bya Musa.

⁵ Íichwe titulakuundileene nábo no obuche bwa káti, kubona amazima ge Empola Nzima ezeendelele kusigala neemwe ebilo byóona.

⁶ Náho abatégeki áabo be ekelezia áabo abalikukuzwa bwooli na abaantu, tibalabeele ne echigaambo choóna chóona chisha cho kuúngaambila. Na mazima bakakuzibwa bwooli, náho hali ínye ezo teyina ensoonga, habwo kuba Múungu takusaaswa ikuzo lyo omuuntu.

⁷ Abatégeki abo baámanya nka nikwo, Múungu akaansiíndika nnyolekeelele Empola Nzima habwa Yeézu aha Banyamahaánga, nka nikwo akamusiíndika Peétero oyolekeelele omu Bayahudi.

⁸ Habwo kuba Múungu óogwo ayaabonesize Peétero kuba entumwa yoómwe ha Abayahudi, niwe ogwo nyini ayaambonesa ínye kuba entumwa yoómwe aha Banyamahaánga.

⁹ Mbwéenu, Yakobo, Kefa na Yohana, abaabeele bali abatégeki abakúlu, bakasoomboókelwa nka nikwo Múungu niwe akaámpa emilimo ezi aha mbabazi zoómwe. Ha bwéecho, baátukwáata engalo ínye na Barinaba nko oluméeneko lwo obúmo bwéetu. Tukakuúndilana nka nikwo íichwe tuzeénde kukola emilimo ha Banyamahaánga, na boónyini bakole emilimo ha Abayahudi.

¹⁰ Abatégeki abo bakatusaba echigaambo chimo choónka, nka nikwo, tube nitwiizuka abahabi omu beekiliza bo okwo Yerusaléemu. Neenye nnyeyomeliize bwooli kukola echigaambo echo.

Paulo naamukáama Peétero

¹¹ Kágaabeele gaáhwéele ago, Kefa akeeza Antiokia. Kayeezile, nkamuhakanisa butúnu omu méeso ga abeekiliza, habwo kuba akahena.

¹² Obuchilo óobwo Peétero yaáhikile, akaba naálya ebyookulya hamo na abeekiliza áabo bakaba bali Abanyamahaánga hatéena kábi. Náho obuchilo abaantu bunaanka kuluga ahali Yakobo kábaahikile, akeésoloola na abeekiliza abo abaabeele bali Abanyamahaánga, yaáleka kulya nábo ebyookulya. Akakola aátyo, habwo kuba akeéganya abaantu abaabeele nibakomeenteleza nka nikwo abeekiliza bóona babe nibasálwa amakóba go obuséeza.

¹³ Káandi, abeekiliza abáandi be Echiyahudi baábaanza kukola nko óokwo Peétero akakola, kunu bamanyile nka nikwo no obugóbya. No óobu Barinaba náwe akakoobwa, yaákoba omu bugóbya bwáabo.

¹⁴ Mbwéenu, óobu nkabona nka nikwo tibakukola nko óokwo amazima ge Empola Nzima gali, naámugaambila Kefa aha bwéelu iínti, “Íiwe oli Omuyahudi, náho óokwo olikukola ni nko óokwo Abanyamahaánga balikukola. Na ha bwaáchi óobu obahátike abo abatali Abayahudi kukulaatila obuteéka bwe Echiyahudi?”

Abaantu bóona nibachuungúlwa habwo

kumwíkiliza Yeézu Kristu

¹⁵ Na mazima nka nikwo íichwe obuteéka bwéetu tuli Abayahudi, tituli Abanyamahaánga abali “abaheni.”

¹⁶ Náho nitumanya nka nikwo, omuuntu tiyaákuhicha kubalwa kuba omugololoke omu méeso ga Múungu habwo kweékomya ebilangilo bya Musa, náho na habwo

* **2:3 2:3 Kusálwa ikóba:** Habwo obusoomboozu bwooli osome *Obusoomboozu habwa Amagaambo Agagumile.*

kumwiikiliza Yeézu Kristu weénka. Tútyo neechwe káandi, tumwiikilize Kristu Yeézu tubone kubalwa kuba abagololoke omu méeso ga Múungu habwo kumwiikiliza Kristu, ti habwo kweékomya ebilangilo bya Musa. Na mazima nka nikwo táliho omuuntu óogwo yaakuhicha kubalwa kuba omugololoke omu méeso ga Múungu habwo kweékomya ebilangilo bya Musa.

¹⁷ Mbwéenu, nituleengesa kubalwa kuba abagololoke omu méeso ga Múungu habwo kukwaátana na Kristu, náho nitubalwa na abaantu abáandi nka nikwo íichwe nábo twaabele abaheni. Ngási, na amazima nka nikwo Kristu abeele omuhálila we ebiheno? Mmahi, no obuche bwa akáti!

¹⁸ Náho kábilaaba niinsubiilila kwiikiliza omweétegeko gwa kala ogwo kweékomya ebilangilo, omweétegeko óogwo nkáanga, áaho mbwéenu íinye, níimba ndi omuheni.

¹⁹ Obuchilo óobwo nkaba niindeengesa kweékomya ebilangilo bya Musa, ebilangilo bikaanchwaáziika, naáfwa. Náho óobu, tiínkuleengesa káandi kutúula habwo kweékomya ebilangilo ebyo, mbone kuhicha kutúula nko óokwo Múungu alikweendaho.

²⁰ Óobu Kristu akafwa aha musalaba, no obulami bwaanze bwa kala bukafwa. Óobu ndi omulame, náho ti nko óokwo naábee ndi kala, náho óobu ni Kristu óogwo alikutúula omuli íinye. Obulami óobwo nnyinabwo obuchilo obu, niintuúla omu kumwiikiliza Mutábani wa Múungu. Weényini akaányeenda no kubusohoza obulami bwoómwe hali íinye abone kuunchuúngula.

²¹ Tiínkusuucha embabazi ya Múungu. Ha kuba kábilaaba obugololoke nibuhicha kubonwa kulabila ebilangilo bya Musa, mbwéenu Kristu akafwa busa!

3

Ebilangilo nali okwiikiliza

¹ Íimwe Abagalatia, mubeele abafweéla bwooli! Noóha abalogile? Nkaboólekeelela butúnu habwa chi Yeézu Kristu akabaambwa aha musalaba.

² Niinyeénda mbabúuze echigaambo chimo. Ngási, mukeenaankula Omwooyo Mutakatíifu habwo kuba mkeekomya ebilangilo bya Musa, nali na habwo kuba mukahulila no kwiikiliza Empola Nzima habwa Yeézu?

³ Na ha bwaáchi mubeele abafweéla mútyo? Mukabaanza obulami bwáanyu obusha habwa amagala go Omwooyo Mutakatíifu, náho óobu nimweénda kuhikiilizibwa habwa amagala géenyu íimwe nyini?

⁴ Ngási, ebyaágala byóona éebyo bikabasaanga, bikaba bili ebya busa? Tibilabeele bya busa!

⁵ Mbwéenu muungaambile, ngási Múungu abaha Omwooyo Mutakatíifu no kukola amahano omuli íimwe habwo kuba mkeekomya ebilangilo bya Musa, nali habwo kuba mukahulila no kwiikiliza Empola Nzima habwa Yeézu?

⁶ Muteekuze empola za Ibrahimú.* Amaandiko Matakatiifu nigagaamba gáti, “Akamwiikiliza Múungu, ha bwéecho Múungu yaámubalila kuba omuuntu omugololoke omu méeso goómwe.”

⁷ Óobu mbwéenu, musoomboókelwe nka nikwo abaantu áabo abalikumwiikiliza Múungu, nibo bali abáana ba Ibrahimú ba mazima!

⁸ Amaandiko Matakatiifu gakabáasa nka nikwo Múungu yaakaábazile Abanyamahaánga kuba abagololoke omu méeso goómwe habwo okwiikiliza kwáabo. Múungu akeébeembela kumwoólekeelela Ibrahimú ezo Mpolá Nzima aáti, “Kulabila hali íiwe, Abanyamahaánga bóona nibafúuhwa.”

2:16 2:16 Osome Enzina 143:2; Abarúumi 3:20.
Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile.

* **3:6 3:6 Ibrahimú:** Habwo obusoomboozi bwooli osome
3:6 3:6 Osome Okubaanza 15:6. **3:8 3:8** Osome Okubaanza 12:3.

⁹ Ha bwéecho, abaantu áabo abalikumwiikiliza Múungu, nibafúuhwa, nko óokwo Ibrahimu akafuuhwa habwo kuba akamwiikiliza.

*Abeekiliza bachuúngwiilwe kuluga aha
mucheeno gwe ebilangilo bya Musa*

¹⁰ Náho bóona áabo abalikutegeza kuchuúngulwa habwo kukola áago galikweendelwa ne ebilangilo bya Musa, abo bacheenilwe. Amaandiko Matakatiifu nigagaamba gáti, “Weéna wéena óogwo atakukwáata no kukola góona áago agaándikilwe omu chitabu che ebilangilo, ogwo acheenilwe.”

¹¹ Mbwéenu, na amazima nka nikwo, taliho omuuntu óogwo alikubalwa kuba omugololoke omu méeso ga Múungu habwo kweékomya ebilangilo bya Musa, habwo kuba Amaandiko Matakatiifu nigagaamba gáti, “Omugololoke, aláaba naatuúla omu kwiikiliza.”

¹² Ebilangilo bya Musa tibikutegeza okwiikiliza, náho nibitegeza ebikolwa byo omuuntu éebyo alikukola. Ni nko óokwo Amaandiko Matakatiifu galikugaamba gáti, “Omuuntu óogwo alikukola góona áago agalikulagilwa omu bilangilo, naába no obulami habwo kubikoondookela ebyo.”

¹³ Kristu akatuchuúngula kuluga aha mucheeno gwe ebilangilo, habwo kwiimucha ogwo mucheeno gwéetu. Habwo kuba Amaandiko Matakatiifu nigagaamba gáti, “Weéna wéena óogwo abaambilwe aha musalaba, acheenilwe.”

¹⁴ Akatuchuúngula, kuba omugisa óogwo yaaheelwe Ibrahimu, guhikile Abanyamahaánga kulabila Kristu Yéezu. Bityo, óobu íichwe bóona tukaáhicha kwiinaankula Omwooyo Mutakatiifu óogwo Múungu akatweésagiza kutuha, habwo omuháanda gwo kumwiikiliza Kristu Yéezu.

*Emilago ya Múungu ahali Ibrahimu
ne echihika che ebilangilo byoómwe ahali Musa*

¹⁵ Beekiliza bazeenzi béetu, nsohoze omugani kuluga omu bulami bwéetu bwa buli chilo. Tugaámbe nka nikwo heena abaantu bábili beékililizeene habwe echigaambo bunaanka. Kábilaaba beékililizeene omu kukuúndilana, tihaliho omuuntu óogwo alihicha kubigaya nali kwoongela choóna chóona omu kukuúndilana kwáabo.

¹⁶ Mbwéenu, Múungu akasohoza emilago habwa isiíchwe enkúlu Ibrahimu, hamo ne enzáalwa yoómwe. Amaandiko Matakatiifu tigakusoomboola gáti, “Na aha nzaalwa zoómwe,” ensoonga yaáho ni nka nikwo ti béenzi, náho nigagaamba gáti, “Ne enzáalwa yoómwe,” ensoonga yaáho nka nikwo no oómo, niwe Kristu.

¹⁷ Éecho ndikweenda kugaamba ni nka nikwo, Múungu akakola no kusuumba endagano† yoómwe emyáaka magána aána na makúmi asatu, obuchilo ebilangilo bya Musa bitakabéeleho. Ha bwéecho, ebilangilo ebyo tibikuhicha kusúucha omulago ogwo nali kusaambulula endagano yoómwe.

¹⁸ Kábilaaba abaantu baakubwiinaánkwiile obuhuunguzi bwáabo kuluga ahali Múungu omu kweékomya ebilangilo, mbwéenu obuhuunguzi obwo tibwaákuhikize káandi kutegeza endagano ya Múungu. Náho Múungu, habwe embabazi yoómwe, akamuha Ibrahimu obuhuunguzi bwe ndagano habwo kuba akamweésagiza aátyo.

¹⁹ Mbwéenu, ebilangilo biina mulimo chi? Ebilangilo bikateebwáho habwo kwoóleka obufu bwa abaantu, kuhicha obuchilo óobwo aleéza Omuzáalwa wa Ibrahimu, óogwo Múungu akalagana nka nikwo aléeza. Ebilangilo ebyo, Múungu akamuha Musa‡

3:10 3:10 Osome Okwiizukwa kwe Ebilangilo 27:26. **3:11 3:11** Osome Habakuki 2:4. **3:12 3:12** Osome Amagaambo ga Abaláawi 18:5. **3:13 3:13** Osome Okwiizukwa kwe Ebilangilo 21:23. **3:16 3:16** Osome Okubaanza 12:7. † **3:17 3:17 Endagano:** Habwo obusoomboosi bwooli osome *Obusoomboosi habwa Amagaambo Agagumile*. ‡ **3:19 3:19 Musa:** Habwo obusoomboosi bwooli osome *Obusoomboosi habwa Amagaambo Agagumile*.

kulabila hali bamaléeka, na Musa yaaba omukwaátanisi wa Múungu na abaantu boómwe.

²⁰ Omukwaátanisi naayeéndelwa kubaho keélaaba enkási ibili nizikola endagano. Náho Múungu no oómo, weényini akakola endagano na Ibrahimú, hatéena kubaho omukwaátanisi.

²¹ Óobu ngási, ebilangilo nibihakana ne endagano éezo Múungu alageene? Mmahi, no obuche bwa akáti! Káhaakubeele heena obuhicha bwe ebilangilo kubabonesa abaantu obulami obusha, niho twaakaáhikize kubalwa kuba abaantu abagololoke omu méeso ga Múungu habwo kweékomya ebilangilo.

²² Náho tikwo bili. Amaandiko Matakatiifu nigagaamba nka nikwo, abaantu bóona babohilwe omu butégeki bwe ebiheno. Bityo, Múungu alaábaha éecho yaalagéene ahali bóona áabo abalikumwiíkiliza Yeézu Kristu.

²³ Obuchilo óobwo abaantu tutakabéele no okwiikiliza ahali Yeézu Kristu, ebilangilo bya Musa bikatweémányana no kutukóla kuba embóhe zaábyo. Tukaba nituliindilila obuchilo bwo kwiiza kwo okwiikiliza omuli Yeézu Kristu kusuúlulwe.

²⁴ Ebilangilo bya Musa bikaba nibitweebeembelela nko omulezi wéetu, kuhicha obuchilo óobwo Kristu akeeza. Ha bwéecho óobu, na habwo kumwiíkiliza Kristu nka nikwo tukaáhicha kubalwa kuba abagololoke omu méeso ga Múungu.

²⁵ Náho óobu, okwiikiliza omuli Yeézu Kristu kwaáhikile, ha bwéecho tituchili káandi omu kutégekwa ne ebilangilo

²⁶ Óobu ímwe mwéena muli abáana ba Múungu habwo okwiikiliza kwéenyu, habwo kuba mukwaateéne kulabila omuli Kristu Yeézu.

²⁷ Ímwe bóona áabo mubatiziibwe, mukwaateéne na Kristu, mwaábeele nka abamuzweele Kristu.

²⁸ Ha bwéecho, táliho kuchilanisa omu Muyahudi no óogwo atali Muyahudi, nali omuhálila no omuuntu ayeyagaalwiile, nali omukwaáta no omukázi. Bóona nimwiingana, habwo kuba mukwaateéne kulabila omuli Kristu Yeézu.

²⁹ Ímwe na bo mwa Kristu, na aha muháanda ogwo mubeele oluzáalo lwa Ibrahimú, na nimwiinaánkula obuhuunguzi óobwo Múungu akalagana.

4

¹ Mbwéenu, echigaambo éecho ndikweenda kubasoomboolela ni nka nikwo, weéna wéena óogwo alikuhungula ebiintu bye íise obuchilo achili omwaana, tayina kuchilana bwooli no omuhálila, nóobwo ali mukáma we ebiintu byóona.

² Obuchilo obwo bwóona, omuhuunguzi aba ali omu kutégekwa omu ngalo ze endiinja na abaantu áabo bali abeémeelelezi be ebiintu byoómwe, kuhicha obuchilo óobwo íise akaba aloongize.

³ Neechwe káandi ni bityo nyini, obuchilo óobwo Kristu akaba acháali kwiiza, tukaba tuli nka abáana, tukaba tuli abahálila bo obuteéka óobwo obulikutégeka éensi ezi.*

⁴ Náho obuchilo óobwo obwaaloongizwe kabwaahikile, Múungu yaámusiíndika Omutábani omu nsi ezi. Óogwo mutábani, akazaalwa no omukázi, yaaba naatuúla omu kutégekwa ne ebilangilo bya Musa.

⁵ Akasiindikwa abone kutuchuúngula íichwe áabo tukaba tuli abahálila be ebilangilo bya Musa. Akakola aátyo, kuba íichwe bóona tubone kuba abáana ba Múungu.

⁶ Habwo kuba tuli abáana ba Múungu, weényini akasiindika Omwooyo gwo Omutábani omu miganya yéetu. Omwooyo óogwo nigwo gulikutukola tumuháme Múungu ha chífu, “Aba” ensoonga yaáho, “Táata!”

3:22 3:22 Osome Abagalatia 3:14. 3:29 3:29 Osome Abagalatia 4:1-7. * 4:3 4:3 **Obuteéka óobwo obulikutégeka éensi ezi:** Ensoonga eéndi ni nka nikwo, emyooyo éezo elikutégeka éensi ezi.

⁷ Mbweenu, óobu káandi íimwe timuchili abahálila, náho muli abáana ba Múungu. Ha bwéecho, nimwiinaánkula obuhuunguzi óobwo Múungu ateeliileho abáana boómwe.

Paulo naabakáama Abagalatia

⁸ Íimwe kala mukaba mutakumusoombookelwa Múungu. Obuchilo obwo, mukaba muli abahálila bo okulamya amagala go obuteéka, ago agatakuluga hali Múungu owa amazima.

⁹ Náho óobu, nimumusoombookelwa Múungu, no obusáago bwa ago weényini naabasoomboókelwa íimwe. Mbweenu na ha bwaáchi nimweénda kutégekwa káandi no obuteéka óobwo obulikutégeka éensi ezi? Obuteéka óobwo tibwíina obuhicha nali ensoonga yoóna yóona. Nali káandi nimweénda bubakole kuba abahálila?

¹⁰ Mucheétegeezeza ebilo bikulu bye Echiyahudi! Nimweétegeezeza echilo bunaanka cho obwooyo, cha améezi, ne cho omwáaka!

¹¹ Niinyeganya nka nikwo lúundi emilimo yaanze yóona éezo nkakola ha bwéenyu, nkeéyagalaza busa kwoónka.

¹² Beekiliza bazeenzi béetu, niimbasaba nka nikwo, mube nkeenye habwo kuba íinye ndi nkeemwe.

Óobu nkaba ndi hamo neemwe, timulaanheniile nakáti.

¹³ Nimumanya nka nikwo aha bubaandizo, endwáala éezo nkaba nyina, niyo akaleetelela naábonesa omwáanya gwo kuboólekeelela Empola Nzima.

¹⁴ No óobu endwáala yaanze ekabaleengesa kuúngaya nali kuunyáanga, timulazizile mútyo. Náho éecho mukakola no kuunnyegeza nka maléeka wa Múungu, nali no óobu kuunnyegeza nka nikwo yaakubeele ali weényini Kristu Yeézu.

¹⁵ Obuchilo obwo, mukaba mwiina amanulilwa, náho óobu, ni chiíha echáaba? Niinkumuúcha amazima nka nikwo, obuchilo obwo kabyaakukuundíleene, mukaáhikize no óobu kuhopolamo améeso gáanyu mugaámpa íinye.

¹⁶ Ngási, óobu naaba omubisa wáanyu habwo kuba niimbagaambila amazima?

¹⁷ Abo beégesa be ebisuba nibabaagalalila íimwe, náho echihika cháabo ti chizima. Nibeénda kubataáganisa íimwe muunnuge íinye, nka nikwo íimwe mubaágalalile boónyini ha chihika.

¹⁸ Ne echigaambo chizima kweéyomeleza, náho eébe aha kukola ebikolwa ebizima. Mukole mútyo obuchilo bwóona, no óobu habwo obuchilo óobwo tíndi hamo neemwe.

¹⁹ Abáana baanze, ezi ne entúlo eéndi káandi hali íinye kuhulila obusúungu ha bwéenyu, nko óokwo omukázi owe éenda alumwa no obusúungu ha buchilo bwo kweéchuungula. Niinyehulila íintyo nyini, kuhicha entúungwa za Kristu zilaábonwa omu ntúungwa záanyu.

²⁰ Naakaáliigiile bwooli kuba hamo neemwe obuchilo obu, lúundi naakaáhooyile neemwe ha buchuleezi. Niintahwa tahwa bwooli ha bwéenyu!

Omugani gwa Haájiri na Sáara

²¹ Óobu muungaambile, íimwe áabo mulikweenda kuba abahálila kutégekwa ne ebilangilo bya Musa, ngási nimumusoomboókelwa kuzima óokwo ebilangilo bilikulagila?

²² Chaandikilwe omu Maandiko Matakatiifu nka nikwo, Ibrahimu akaba ayina abáana bábili. Oómo akamuzáala na Haájiri óogwo akaba ali omukázi omuhálila, no oóndi akamuzáala na Sáara óogwo akaba ali omukázi alikweéyagaalula.

²³ Omwaana wo omukázi omuhálila akazaalwa habwo omweétegeko gwa abaantu. Náho omwaana wo omukázi ayeyagaalwiile, weényini akazaalilwa habwe endagano ya Múungu.

²⁴ Abakázi abo bábili nibahicha kubonwa nko omususano gwe endagano ibili. Haájiri naayemelelela habwe ndagano yo kubaanza éezo eyaakoliilwe ahi ibaanga lya

Sinai omu nsi ya Arabia. Abáana boómwe bakazaalwa nka abahálila omu butégeki bwe ebilagilo bya Musa.

²⁵ Haájiri naayemelele habwe endagano éezo Múungu akakola ahi ibaanga lya Sinai omu nsi ya Arabia. Abaantu ba Yerusaléemu ba háti ni nka abáana ba Haájiri, habwo kuba na abahálila omu butégeki bwe ebilagilo bya Musa, nka weényini Haájiri na abáana boómwe bóona.

²⁶ Náho Sáara naayemelele ahali Yerusaléemu yo omu igulu, éecho chili echikaali echeéyagaalwiile, no ogwo niwe nyinéechwe.

²⁷ Omu Amaandiko Matakátífu, chaandikilwe habwa weényini chíti, “Nulilwa íiwe omuguumba óogwo otakuhicha kuzáala, yaambaza iláka íiwe óogwo otakahichaga kuhulila obusúungu bwo kweéchuungula omwaana, habwo kuba abáana bo ogwo alekilwe weénka ni béenzi, kusaaga óogwo ayina ííba.”

²⁸ Mbweenu óobu, beekiliza bazeenzi béetu, ímwe muli abáana ba Múungu habwe endagano yoómwe, nko óokwo Izáaka akaba ali.

²⁹ Náho aha bilo ebyo, omwaana óogwo akazaalilwa habwo omweétegeko gwa abaantu, akamwaágala omwaana óogwo akazaalwa ha obuhicha bwo Omwooyo Mutakátífu. Ebilo ebi, abaantu abali kutégekwa ne ebilagilo nibabaagalaza ímwe áabo mwiina obweéyagaaluzi bátyo nyini.

³⁰ Náho Amaandiko Matakátífu nigagaámháho gáta? Nigagaámha gáti, “Biínga omukázi omuhálila hamo no omwaana woómwe, habwo kuba omwaana wo omuhálila tiyaákuhicha kuhuungula hamo no omwaana wo omukázi ayeyagaalwiile.”

³¹ Ha bwéecho, beekiliza bazeenzi béetu, íichwe tituli abáana bo omukázi omuhálila, náho tuli abáana bo omukázi ayeyagaalwiile.

5

Obweéyagaaluzi bwo Omukristu

¹ Kristu atuheéle obweéyagaaluzi, kuba tubone kutúula omu bweéyagaaluzi. Ha bwéecho mwiimeelele bweémi, muteekiliza kusuba káandi omu kutégekwa no kuza omu buhálila bwe ebilagilo.

² Muhuliilize éecho íinye Paulo ndikubagaambila! Keélaaba nimukuúnda kusálwa ikóba habwo kweékomya ebilagilo bya Musa, aho Kristu naába atéena ensoonga yoóna yóona hali ímwe.

³ Niimbagaambila butúnu káandi nka nikwo, omuséeza weéna wéena óogwo alikukuunda kusálwa ikóba, naayeéndelwa kweékomya ebilagilo byóona bya Musa.

⁴ Keélaaba nimutegeza kubalwa kuba abagololoke omu méeso ga Múungu habwo kweékomya ebilagilo, mbweenu musoomboókelwe nka nikwo mwaátaganisizwe na Kristu, na muli hala ne embabazi za Múungu.

⁵ Náho íichwe nitutegeza habwo obuhicha bwo Omwooyo Mutakátífu nka nikwo, Múungu naatubala kuba abagololoke, habwo kuba nitumwiikiliza Yeézu.

⁶ Mbweenu, katulaaba tukobeene omuli Kristu Yeézu, kusálwa ikóba nali kuleka kusálwa tiheena ensoonga yoóna yóona. Echiintu che ensoonga no okwiikiliza kwéetu óokwo kulikukola emilimo omu ngoonzi.

⁷ Akazeendele káanyu mbele kali kazima! Óobu noóha abazibiile Mutakwáata ameégeso ga amazima?

⁸ Obwo obukoonza koonzi tibukuluga ahali Múungu óogwo abeesile.

⁹ Náho musoomboókelwe nka nikwo, ago meégeso ge ebisuba, ni nko óokwo abaantu balikugaamba báti, “Akatumbyo kache kwoónka nikatumbya ensaano yóona!”*

¹⁰ Niimbeesiga nka nikwo ímwe nimuteelana no Omukáma Yézu, ha bwéecho timukwiikiliza kubéhwa béehwa. Náho omuuntu weéna wéna óogwo alikubabuyaanganisa, no óobu aláaba ali oóha, naachwaaziíkwa.

¹¹ Beekiliza bazeenzi béetu, abaantu abáandi nibagaamba nka nikwo, ínye ncháali niinyolekeeela nka nikwo abaséeza bóona ni lwaampaka basálwe amakóba. Ha bwaáchi óobu Abayahudi bachaali nibaanyagalaza? Kábilaaba naakubeele niinyolekeeela iínty, okwoóleelele kwaanze habwe empola zo olufu lwa Yézu aha musalaba, tikwaákuleteliile Abayahudi batamwe amégeso gaanze.

¹² Niindígila nka nikwo abaantu áabo nibababuyaanganisa habwa amagaambo go kweésala amakóba, beésale boónyini!

Kutúula habwo obuhicha bwo Omwooyo Mutakatífu

¹³ Ímwe beekiliza bazeenzi béetu, mwaáyetelwa mubóne kwoónka kuba abeéyagaalwiile. Náho mutazila obweéyagaaluzi bwáanyu nko olugazi lwo kukulaatila etuúngu ye entabuko ze ebiheno, náho muhweélane omu ngoonzi.

¹⁴ Ebilagilo byóona bya Musa nibiteelaniswa aha chilagilo chimo echilikugaamba chíti, “Omweénde muzeenzi waawe nko óokwo olikweéyeenda íwe nyini.”

¹⁵ Náho kamulaazeendelela omu kweéhutaaza no kulumaangana, mulamanya mutaákwiiza mukeésiingalicha.

¹⁶ Mbwéenu, éecho ndikubagaambila ni nka nikwo, akazeendele káanyu kabe nikeebeembelelwa no Omwooyo Mutakatífu. Kámulaakola mútyo, timukuhikiiliza káandi etuúngu ze entabuko ye ebiheno.

¹⁷ Niimbagaambila iínty, habwo kuba etuúngu zo omubili zisiingangana no óokwo ayeendáho Omwooyo Mutakatífu, no Omwooyo Mutakatífu nigusiingangana ne etuúngu zo omubili. Omwooyo Mutakatífu ne etuúngu zo omubili nibyeetola, habwe ensoonga ezo, timukuhicha kukola choóna chóona éecho mulikweenda muchikole.

¹⁸ Keélaaba nimweebeembelelwa no Omwooyo Mutakatífu, timuchitégekwa ne ebilagilo bya Musa.

¹⁹ Mbwéenu, amagaambo áago agalikukolwa habwa ameelu go omubili gali butúnu, nágo no obusaambani,[†] obulofo, amagaambo góona ge ensóni,

²⁰ kulamya ebisusano, obulozi, obubisa, endwaana, echihulumuko, olwaango, abutahulilana, obukúmuuchi,

²¹ ichubi, entamiilo, amazenye ge etuúngu zo omubili na amagaambo agáandi góona áago agali nka ago. Niimbagaambila káandi nko óokwo nkaba naábagaambiile nka nikwo, abaantu áabo bakola amagaambo ago, tibakuhungula obukáma bwa Múungu.[‡]

²² Náho keélaaba nitweebeembelelwa no Omwooyo Mutakatífu, nituba ni igoomba lyo Omwooyo Mutakatífu. Igoomba elyo nilyo engoonzi, amanulilwa, obuhóolo, okweéyomeleza, obufula, obusaanduki, obweésigwa,

²³ obuteékaani no okweébalilila. Tihaliho ebilagilo éebyo ebilikwaángila omuuntu atakola amagaambo ago.

²⁴ Abaantu áabo abakwaateene na Kristu Yézu, baba batakutégekwa ne etuúngu záabo zo omubili hamo ne ebiteékuzo byáabo bíbi, habwo kuba bagabáambile ago góona aha musalaba gwa Yézu.

* **5:9 5:9 Akatumbyo kache kwoónka:** Ensoonga yaáho ni nka nikwo amégeso ge ebisuba ga abaantu báche, nigabeeha abaantu béenzi. **5:14 5:14 Osome Amagaambo ga Abaláawi 19:18.** [†] **5:19 5:19 Obusaambani:** Aháandi no obusihihani nali obuseégu. [‡] **5:21 5:21 Obukáma bwa Múungu:** Habwo obusoomboosi bwooli osome Obusoomboosi habwa Amagaambo Agagumile.

²⁵ Omwooyo Mutakatífu atuheéle obulami obusha, mbwéenu tutuungwe omu kumwiikiliza.

²⁶ Tuteésiingiza busa, tuleke obwáaye nali tutachubilana.

6

Kweéyemela kukola ebizima

¹ Beekiliza bazeenzi béetu, kamulaasoomboókelwa nka nikwo muzeenzi wáanyu yaákola ebiheno bunaanka, ímwe áabo mulikweébeembelelwa no Omwooyo Mutakatífu, mumuháne kuzima omuuntu nko ogwo aha muganya gwo buchuleezi. Náho mweémanyemiganya yáanyu ímwe nyini, mutaákwiiza mukaleengeswa kuba ne entúungwa nke ezoómwe.

² Mweézune omu kweéyemela ebyaágalalo byo kuziikilizwa kwáanyu, niho mulaahikiiliza echilagilo cha Kristu.

³ Omuuntu weéna weéna óogwo alikuteékuza nka nikwo ayina akalyo kusaaga bazeenzíbe, ogwo tayina kályo koóna kóona, naayebeéha weénka.

⁴ Buli muuntu akaguze entúungwa zoómwe weényini nyini. Keélaaba omuuntu naakola ebizima, aho yaakaáhicha kweésiingiza amagaambo amazima áago akozile. Náho ateeyiinganisa na amagaambo áago omuuntu oóndi akozile,

⁵ habwo kuba buli muuntu naayeéndelwa weényini nyini asutule omugugu gwoómwe.

⁶ Omuuntu óogwo alikweégeswa echigaambo cha Múungu, aábe naakobela hamo no omweégesa woómwe ebiintu ebiluunzi éebyo abonesize.

⁷ Mutaákweesuluhaza, Múungu tagaywa. Omuuntu éecho alikubiba, nicho alaágesa.

⁸ Kuba, omuuntu óogwo alikutumaanga omu tuúnku zo omubili, ogwo alaágesa okusiingaalichwa kuluga omuli ezo tuúnku. Náho óogwo alikukulaatila Omwooyo Mutakatífu, ogwo alaágesa kuluga omuli gwoónyini obulami obutahwaho.

⁹ Ha bwéecho, tutaákulemwa kukola ebikolwa ebizima! Katulaaba nitweegumisiliza kukola ebizima, nitugesha kuzima obuchilo bwo kugesha kábulaahika.

¹⁰ Mbwéenu, omwáanya gwoóna gwóona katulaaba no obugazi, tubazilile abaantu bóona ebizima, náho muno abeekiliza bazeenzi béetu.

Obusoombozi bwo kuheleeluka

¹¹ Muleebe óokwo mba niinyaandika ha nyúguta mpáango. Niinyaandika kwe engalo zaanze ínyene nyini óobu.

¹² Abaantu abo abalikubahatika ímwe musálwe amakóba, nibeénda bátyo kubona ikuzo lya abaantu. Nibeénda bateéza kwaágalazibwa habwo kwoólekelela empola habwo olufu lwa Kristu aha musalaba.

¹³ No óobu áabo abasazíwe amakóba boónyini, nábo tibakubyeékomya ebilagilo byóona. Echiintu éecho balikuloonda ni nka nikwo ímwe musálwe amakóba, babone kweékuza habwo kusálwa kwe emibili yáanyu.

¹⁴ Náho ínyene tínkweenda kuba ne echiintu cho kweésiingiza, náho olufu lwo Omukáma wéetu Yéézu Kristu aha musalaba. Habwo olufu lwoómwe, amagaambo góona ge éensi ezi gabulize ensoonga hali ínyene, no obulami bwaanze bwa kala bufwiile náwe aha musalaba.

¹⁵ Kusálwa ikóba nali kuleka kusálwa, tiheena ensoonga yoóna yóona. Echiintu che ensoonga no kuhaangwa obusha na Múungu.

¹⁶ Obuhóolo ne echiganyizi éebyo ebuluga ahali Múungu bibe na abaantu bóona áabo abalikweékomya amazima ago, abo nibo abaantu ba Múungu.*

6:2 6:2 Osome Yohana 13:34. 6:15 6:15 Osome 2 Abakorinto 5:17. * 6:16 6:16 Abo nibo abaantu ba Múungu: Obusasaanuzi obúundi bwaakaáhicha kuba, ni Iziraeli, abaantu ba Múungu.

¹⁷ Mbwéenu, kubaandiza óobu omuuntu weéna wéena ataanyagalaza, habwo kuba íinye nyina enkózo aha mubili gwaanze habwo kumuheéleza Yeeézu.

¹⁸ Beekiliza bazeenzi béetu, embabazi yo Omukáma wéetu Yeeézu Kristu eébe hamo neemwe omu myooyo yáanyu. Amina.

Olwaandiko lwa Paulo aha Baefeso Obweébeembezi

Olwaandiko aha Baefeso lukaandikwa omu mwáanya gúmo no olwaandiko aha Bakolosai. Béenzi nibateekuza nka nikwo lukaandikwa omu mwáaka gwa 60 gúti káyaabeele yaámazile kuzaalwa Yeézu Kristu. Omwaandiki akeémanyisa weényini nke entumwa Paulo (1:1). Paulo akaandikila Abakristu ba Efeso, náho byaakáaba nka nikwo olwaandiko olu echihika chaálwo chikaba chili luzoongoloke omu makelezia agáandi káandi áago gakaba gali héehi na Efeso. Káandi, Paulo naasoomboola nka nikwo akaba ali omu ibóhelo obuchilo óobwo akaandika olwaandiko olu (3:1; 4:1; 6:20). Paulo akasiindika olwaandiko olwo aha ngalo za Tikiko óogwo akaba ali omu luzeendo lwo kuyeélela ekelezia ya Efeso (6:21-22).

Efeso gukaba guli omuzihwa muháango guli ikulato lye Echirúumi omuli Asia Eénche. Efeso ekaba ekumuukile habwe éenzu ya múungu waáyo éezo ekaba etiilwého omu kutoó梓bwa kwo kuhikiilizwa habwa múungu omukázi we Chiyunani. Múungu óogwo akaba naayétwa Aritemi (Amakúlu ge Entumwa 19:23-31). Ekelezia ya Efeso ekaba eyina okwiikiliza kuháango obuchilo neebaanza, náho káyaahikile obuchilo yaáhwéelwa amagala go okwiikiliza kwaáyo óokwo kwo kubaanza (Okusuululilwa 2:1-7).

Paulo naasoomboola omu mulyaango gwa 1:1–3:21 nka nikwo Múungu akatooza abaantu no kubachuúngula kuluga omu biheno byáabo habwo omuháanda gwa Yeézu Kristu. Naasusanisa ekelezia no omubili, na Kristu nko omútwe gwoómwe. Káandi naasusanisa ekelezia nki ikiindaánsi, na Kristu nki ikúlugusi igazi lyo oluhazo óolwo. Omu mulyaango gwa 4:1–6:20, Paulo naasohozza obusoomboozi omu kwoóleka akazeendele ka akeekalile ko obulami bwe Echikristu.

Empola

¹ Olwaandiko olu naálwaandika ínye Paulo entumwa ya Kristu Yeézu habwo okweenda kwa Múungu. Niimbaandikila ímwe abatakatíifu* ba Múungu áabo mulikutúula [omu chaalo cho okwo Efeso]. Ímwe muli abeésigwa aha kukwaátaangana na Kristu Yeézu.

² Embabazi no obuhóolo kuluga hali Isíichwe Múungu, na aha Mukáma Yeézu Kristu, bibe hamo neemwe.

Emigisa zo omwooyo

³ Akuzibwe Múungu ne Iíse wo Omukáma wéetu Yeézu Kristu, ogwo akatufuuha aha buli migisa zóona zo omwooyo, omu bwiikalo bwe emyooyo, aha kukwaátaangana na Kristu.

⁴ Obuchilo Múungu akaba atakahaangile oluhazo lwe éensi, akatutóza tube abaantu boómwe ha muháanda gwo kukwaátaangana kwéetu na Kristu. Akakola aátyo, atuboneseze kuba abatakatíifu áabo tutéena entaambala omu méeso goómwe. Habwe engoonzi yoómwe,

⁵ Múungu akaba alamwíile kuluga kala, kutukóla kuba abáana boómwe aha muháanda gwa Yeézu Kristu. Akalamula kukola aátyo, habwe engoonzi zoómwe.

⁶ Ha bwéecho, nitumusiima Múungu habwe embabazi zoómwe zi ikuzo, éezo akatuha busa aha muháanda gwo Omwaana woómwe engaanzi.

* **1:1 1:1 Abatakatíifu:** Habwo obusoomboozi bwooli osome Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile.

⁷ Múungu akatuchuúngula kulabila enságama ya Yeézu Kristu, ensoonga atuganyíile ebiheno byéetu byóona, kwiingana no obwíenzi bwe embabazi zoómwe.

⁸ Náwe akatuha obusáago bwe embabazi zoómwe, káandi aleeteliile tube na amasala góona no obwéenze.

⁹ Akozile tusoombookelwe olufubo lwe echihika chizima che engoonzíze, na akeenda kuzikola kulabila hali Kristu.

¹⁰ Echihika cha Múungu ni nka nikwo, obuchilo óobwo yaáyeenzile kabulihika, alyaáteelanisa hamo ebiintu byóona ebyo omu igulu ne byo omu nsi, no kubikola bibe ahaansi yo obutégeki bwa Kristu.

¹¹ Múungu akozile amagaambo góona kwiingana ne engoonzíze. Weényini akatutóoza íchwé Abayahudi kuba abahuunguzi bo obuchuúnguzi ha muháanda gwa Yeézu Kristu, nko óokwo chabele chili echihika choómwe kulugiilila kala.

¹² Ha bwéecho, íchwé Abayahudi áabo tweébeembiile omu kumweésiga Kristu, tubone kuba omweésiingizo gwi ikuzo lya Múungu.

¹³ Neemwe káandi áabo mutali Abayahudi, mwaáhuliile amagaambo ga amazima, nizo Empola Nzima éezo eleesile obuchuúnguzi bwéenyu. Habwo kumwiíkiliza kwáanyu Kristu, Múungu náwe akabataho Omwooyo Mutakatíifu nko olumanyiso lwe endagano éezo yaábalageene. Omu kukola aátyo, akooleka nka nikwo, ímwe muli aboómwe.

¹⁴ Ogwo Omwooyo Mutakatíifu no omusiimbo hali íchwé nyini nka nikwo, Múungu naatuha byóona ebyo yaalagéene nka nikwo yaakatuhéele. Ogwo Mwooyo nigwo óogwo Múungu akataho kuhika obuchilo bwo kutuchuúngula íchwé abaantu boómwe. Tusíime ikuzo lyoómwe!

Paulo naasabila Abakristu ba Efeso

¹⁵ Niimusiíma Múungu, habwa amagaambo góona áago akatukolela. Kulugiilila óobu naáhuliile empola za akazeendele okwo mulikumwiíkiliza Omukáma Yeézu no okweenda abaantu bóona ba Múungu,

¹⁶ tiínkuleka kumusiíma Múungu ha bwéenyu. Niimbeezuka omwáanya gwóona omu kusaba kwaanze.

¹⁷ Niimmusaba Múungu wo Omukáma wéetu Yeézu Kristu, Isíichwe owi ikuzo, ababoneseze omwooyo gwa amasala no gwo kusuululilwa,† kuba mubóne kukula omu masala ha kumusoombookelwa weényini.

¹⁸ Abahwéele emiganya yáanyu ebóne kusoombookelwa itegezo lyo kutóoza kwoómwe okwo kuli, no okusoombookelwa obuhite bwo obuhuunguzi bwi ikuzo lyoómwe óobwo yaálagiile abaantu boómwe.

¹⁹ Niimmusaba Múungu nkokwo muhiche kusoombookelwa obuzizi bwoómwe bukúlu hali íchwé áabo tuli abeekiliza. Obuhicha óobwo bulikukola emilimo omuli íchwé, ni nka amagala goómwe maháango

²⁰ áago akakola ahali Kristu obuchilo akamuzoola kuluga omu bafwiile. Mála yaámuta olubazu lwo obúlyo omu bwiikalo bwe emyooyo,

²¹ olugulu bwooli kusáaga obukáma bwóona. Okwo, Kristu naatégeka abatégeki bóona, bóona abeene obutwáale, na abeena obwanaángwa bwoóna bwóona. Naabatégeka, niwe mukúlu wa abo bóona, ti omu nsi omu kwoónka, no óobu omu nsi éezo elikwiiza.

²² Múungu amuheéle Kristu obutégeki aha lugulu ye ebiintu byóona, ne ekelezia eheelwe weényini aábe niwe omútwe‡ gwe ebiintu éebyo byóona.

1:14 1:14 Osome 2 Abakorinto 1:22; 5:5. † **1:17 1:17** *Ababoneseze omwooyo gwa amasala no gwo kusuululilwa:* Ensoonga eéndi yaakaáhicha kuba yaábaha Omwooyo gwoómwe óogwo gulikubaha amasala no kusuululilwa. **1:20 1:20** Osome Enzina 110:1. ‡ **1:22 1:22** *Omútwe:* Ensoonga yaáho no omutégeki nali omukáma.

²³ Ekelezia nigwo omubili gwa Kristu, nayo eyizwiile no obuhikiilizwa bwoómwe. Weényini niwe alikuhikiiliza ebiintu byóona buli haantu.

2

Kuluga omu lufu kwiiza omu bulami

¹ Íimwe mukaba muli nka abáfwiile habwe ebiheno byáanyu.

² Obuchilo obwo, mukaba nimukola amagaambo mábi ge éensi ezi. Mukaba nimulikoondoókela Isitáani,* likama lya amazimu go obuhicha bwo omu bwíile. Weényini ahanuuluzwa áabo abatakumugomookela Múungu.

³ Íichwe twéena neechwe, tukaba tuli nka boónyini, tukaba nitukola ebikolwa ebye emibili no obwéenze bwéetu bukaba nibuligila tubikole. Tukaba tuli nka abaantu abáandi okwo bali omu nsi ezi. Tukazáalwa ne entabuko ze echihulumuko, ha bwéecho tukanigahalilwa na Múungu, mala yakaátuchwaázikiile.

⁴ Náho Múungu no owe echiganyizi chiháango, ne engoonzi zoómwe ahali íichwe tiziina muhélo.

⁵ Íichwe tukaba tuli nka abáfwiile habwe ebiheno byéetu. Náho Múungu akatukola kuba abalame hamo na Kristu. Akatuchuúngula habwe embabazi yoómwe.

⁶ Omu kukwaátaangana kwéetu na Kristu Yeézu, Múungu akatuzoola kuluga omu bafwiile hamo náwe, yaátwiikaza hamo náwe tubone kutégeka hamo náwe omu bwiikalo bwe emyooyo.

⁷ Akakola aátyo, abone kwoóleka omu buchilo obulikwiiza embabazi zoómwe ezisaagiliize omu mazima goómwe hali íichwe áabo twiina obúmo omu kukwaátaangana na Kristu Yeézu.

⁸ Múungu akabachuúngula habwe embabazi ye echiganyizi choómwe, aha muháanda gwo kwiikiliza. Óobwo obuchuúnguzi tibukwiiza habwe echífu chéenyu, éezo ne entono ye engabilano yáanyu kuluga hali Múungu.

⁹ Timulachuungwiilwe habwe ebikolwa bwéenyu, ha bwéecho, omuuntu weéna weéna ataákwiiza akeébuga.

¹⁰ Múungu akatuhaanga nko óokwo tuli. Akatuhaanga obusha habwo kukwaátaangana kwéetu na Kristu Yeézu, kuba tukole ebikolwa ebizima éebyo akatuloongeza tukole.

Kukwaátanisibwa kwa Abayahudi na Abanyamahaánga kulabila ahali Kristu

¹¹ Mbwéenu mwiizuke óokwo mwaabele muli aho kala. Entabuko yáanyu ne eya Abanyamahaánga,† ti ya abaantu ba Múungu. Abayahudi bakaba nibabeéta íimwe “abaantu abatasázilwe ikóba lyo obukwaáta,” náho boónyini nibeeeyeta áabo abasázilwe ikóba lyo obukwaáta, ensoonga okusálwa kwi ikóba‡ okulikukolwa ne engalo aha mibili yáabo.

¹² Mwiizuke nka nikwo, obuchilo óobwo timulabeele nimumusoombookelwa habwa Kristu. Mukaba mutakweehuliliza na abaantu ba Iziraeli, mukaba muli abazenyi áabo abaabeele mutakenakwiile endagano§ yoóna yóona omu ndagano yáabo. Timulabeele ni itegezo na mukatúula nka abaantu áabo abatakumusoombookelwa Múungu omu nsi ezi.

1:23 1:23 Osome Abarúumi 12:5; 1 Abakorinto 12:27; Abaefeso 4:10; Abakolosai 1:19. * **2:2 2:2 Isitáani:** Habwo obusoomboozi bwooli osome *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile.* **2:2 2:2** Osome Abaefeso 6:12; Abakolosai 1:13; Tito 3:3. **2:5 2:5** Osome Abarúumi 6:4. † **2:11 2:11 Abanyamahaánga:** Habwo obusoomboozi bwooli osome *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile.* ‡ **2:11 2:11 Kusálwa ikóba:** Habwo obusoomboozi bwooli osome *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile.* § **2:12 2:12 Endagano:** Habwo obusoomboozi bwooli osome *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile.*

¹³ Náho óobu, habwo kukwaátaangana kwéenyu na Kristu Yeézu, íimwe áabo kala áaho mukaba muli hala na Múungu, óobu mwaáleésilwe héehi habwo omuháanda gwe enságama ya Kristu.

¹⁴ Kristu weényini aleesile obuhóolo ahagáti yéetu, Abayahudi na abaantu abatali Abayahudi. Akatukola íichwe áabo tukaba tutaageéne, kuba no obúmo. Akeehaho obubisa óobwo bwaatutaaganiseze nko olusíika.

¹⁵ Kayaasohweeze omubili gwoómwe, akeehaho amagala ge ebilangilo bya Múungu, kuba kuluga embága ibili éezo, akole embága eémo eénsha. Bityo nikwo akaléeta obuhóolo ahagáti yéetu.

¹⁶ Kristu akeehaho obubisa bwéetu habwo omuháanda gwo kufwa kwoómwe aha musalaba. Akakwaátanisa embága ibili éezo kuba eémo no kutukwaátanisa ahali Múungu.

¹⁷ Mbweénu, Kristu obuchilo akeeza, yaáyolekeeela Empola Nzima zo obuhóolo, hali íimwe áabo mukaba timukumusoombookelwa Múungu, na hali abo Abayahudi abaabeele nibamusoomboókelwa.

¹⁸ Habwo kuba Kristu akafwéela aha musalaba, kulabila hali weényini, íichwe twéena, Abayahudi na abatali Abayahudi, tubonesize omwáanya gwo kumwiílila héehi Isíichwe habwo omuháanda gúmo gwo Omwooyo Mutakatíifu.

¹⁹ Mbweénu óobu, íimwe ti bazenyi nali abahiínguzi káandi, náho mwaábeele abatúuzi hamo na abaantu ba Múungu, abaantu bo olugaanda lwoómwe.

²⁰ Íimwe mwaábeele nke éenzu éezo eyoombekilwe aha luhazo, no oluhazo olwo ne entumwa na ababáasi.* Kristu Yeézu weényini niwe ibáale igazi lyo oluhazo olwo.

²¹ Weényini niwe alikwoómbeka ikiindaánsi lyóona kuhicha nilikwaatana kuluunzi, no kulikola libe liháango nke éenzu ya Múungu entakatíifu habwo Omukáma.

²² Aha kukwaátaangana náwe, íimwe káandi, nimukwaatana hamo na abáandi bóona, kuba obwiikalo bwa Múungu ha muháanda gwo Omwooyo gwoómwe.

3

Ikola Iya Paulo ha Banyamahaánga

¹ Habwe embabazi ya Múungu aha Banyamahaánga, íinye Paulo, niimbasabila. Íinye mbohilwe habwe emilimo éezo Kristu Yeézu akaámpa ha bwéenyu íimwe Abanyamahaánga.

² Habwe embabazi yoómwe, Múungu ankozile íinye kuba omuhálila woómwe mbone kubalaangaanila íimwe Empola Nzima. Niinsoomboókelwa nka nikwo echo mwaámazile kuchihulila.

³ Múungu weényini akaánsuululila entaahililo yoómwe éezo ekaba eli olufubo. Ndamazile kubaándikila habwe echo ha magaambo mache.

⁴ Kamulikusoma amagaambo gaanze áago naayaandikile, nimuhicha kumanya óokwo ndikuzisoombookelwa ezo ntaahililo yo olufubo lwa Múungu habwa Kristu.

⁵ Kala aho, Múungu talabasuululiile abaantu ogwo omuháanda gwoómwe. Náho óobu akoesize Omwooyo gwoómwe kuzisuululila entumwa na ababáasi boómwe abatakátíifu.

⁶ Nikwo kuzila oóti, óobu na abo abaantu abali Abanyamahaánga nibahuungula ebizima éebyo Múungu yaloongize abaantu boómwe. Abaantu bóona áabo abalikwiikiliza Empola Nzima, baabeele nko omubili gúmo, na nibakoba hamo embabazi éezo Múungu akalagana kulabila ahali Kristu Yeézu.

* **2:20 2:20 Oluhazo olwo ne entumwa na ababáasi:** Ensoonga eéndi yaakaáhicha kuba nka nikwo, *oluhazo óolwo olutiilwého ne entumwa na ababáasi.*

⁷ Múungu akaankola kuba omuheéleza wo kulaanga ezi Empola Nzima, kulugiilila omu ngabilano ye embabazi yoómwe. Akaámpa engabilano éezo habwa amagala go obuhicha bwoómwe bukúlu.

⁸ Ínye ndi muto kuchila abatakatiifu ba Múungu bóona na amazima tiinkwiílwe butúnu, náho Múungu akaámpa embabazi ezi yo kwoólekeelela Abanyamahaánga obuhite bwa Kristu obutéena ndeengo.

⁹ Múungu, Omuhaangi we ebiintu byóona, akaámpa emilimo yo kubateékelela abaantu bóona, basoombookelwe kuluunzi óokwo alikuhikiiliza entaahililo yoómwe éezo akaba afubile obuchilo bwóona.

¹⁰ Akakola aátyo kuba, amasala goómwe Múungu ga akazeendele kéenzi, gasoombooke ha batégeki no omu butwáale bwo omu bwiikalo bwe emyooyo, omu kulabila entaahililo ye ekelezia.

¹¹ Múungu akakola aátyo, kulugiilila entaahililo yoómwe ye ebilo byóona, éezo akahikiiliza habwo omuháanda gwo Omukáma wéetu Kristu Yeézu.

¹² Óobu, tukaáhicha kuhika ahali Múungu twiina obugimi, habwo kuba nitumwiikiliza Kristu Yeézu na twaakwaátaangeene náwe.

¹³ Ha bwéecho, niinsaba mutaákufwa emiganya habwe ebyaágalalo éebyo ndikubona ha bwéenyu. Ebyo nibibaleetelela nka nikwo nimuhaábwa ikuzo.

Paulo naasabila Abakristu basoombookelwe engoonzi za Kristu

¹⁴ Mbwéenu, habwo kuba amagaambo ago góona, ínye niimmuteelela ebizwi no kumusaba Isíichwe Múungu.

¹⁵ Weényini niwe engeso ye ebiintu byóona byo omu igulu ne ebyo omu nsi.

¹⁶ Niimmusaba Múungu, habwi ikuzo lyoómwe likúlu, ababonese amagala aha muháanda gwo Omwooyo gwoómwe, gwoónyini gubakole mube emaanzi omu muganya,

¹⁷ kuba nka nikwo, Kristu atuúle omu miganya yáanyu, habwo okwiikiliza óokwo mwiina. Káandi niimmusaba abahwéele kuguma omu ngoonzi. Muzile emizi no oluhazo lwe engoonzi.

¹⁸ Mumanye nka nikwo, ímwe hamo na abaantu bóona ba Múungu, mubóne kusoombookelwa nka nikwo engoonzi zoómwe óokwo zili mpaango bwooli ha bugazi, obuleehi, echéemo, ne echitubi.

¹⁹ Niinsaba mubóne kusoombookelwa engoonzi ezo za Masihi,* kuba entúungwa záanyu zisusane ne ezoómwe Múungu.

²⁰ Múungu akuzibwe! Weényini ahicha kukola amagaambo go kusobeza bwooli, kuchila áago tulikumusaba, nali áago tulikuteékuza nka nikwo yaakaáhicha kugakola. Weényini akola kwiingana na amagala, áago agakola emilimo omuli íchwe.

²¹ Akuzibwe habwi ikuzo lyoómwe éelyo elibonwa omu kelezia no omuli Kristu Yeézu. Akuzibwe ne enzaalwa zóona, obucha no obuchiile! Amina.

4

Kutúula ha búmo nko omubili gúmo

¹ Mbwéenu, ínye ugu ali embóhe habwo kuba niimmukolela Omukáma Yeézu, niimbasaba mutuúle nko óokwo mukwiílwe ha kwéetwa óokwo Múungu yaábeétiile.

² Mube abachuleezi, abafula, abeéyomelezi, na mube nimweemelana buli oómo omu ngoonzi.

³ Muzile echifu kubweémanya obúmo óobwo tukakwaátaanganiswa no Omwooyo Mutakatifu, habwo kutúula hamo omu buhóolo.

* **3:19 3:19 Masihi:** Habwo obusoomboozi bwooli, osome echigaambo cha Kristu omu Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile.

⁴ Habwo kuba heena omubili gúmo no Omwooyo Mutakatíifu gúmo, nka Múungu óokwo yaátweetiile tubone kwiinaankula okweésigwa okuli kúmo.

⁵ Mále Omukáma wéetu no oómo, okwiikiliza kwéetu ni kúmo, okubatzwa kwéetu nakwo ni kúmo,

⁶ na Múungu oómo, weényini niwe Isíichwe. Naatégeka bóona, naakola emilimo kulabila bóona, na naatuúla omuli bóona.

⁷ Náho buli oómo wéetu aheelwe na Kristu embabazi, kwiingana no óokwo Kristu weényini yaáyeenzile.

⁸ Éego kuba Amaandiko Matakatíifu nigagaamba gáti,
“Kayaasutukile olugulu,
akakwáata enkwáate,
yaábaha abaantu engabilano.”

⁹ Mbwéenu, kugaamba aáti, “Kayaasutukile olugulu,” ensoonga yaáho ni chííha? Ensoonga yaáho ni nka nikwo, Kristu acháali atakasutukile olugulu, akatuuka ahaansi kuhika kuzimu.*

¹⁰ Weényini óogwo akatuuka, niwe ogwo nyini ayaasutukile kuza aha lugulu yi igulu lyóona, abone kuhicha kubaho buli hóona.

¹¹ Weényini niwe ayaahéele abaantu engabilano. Abáandi akabahiila kuba entumwa, abáandi ababáasi, abáandi abakúmuuchi be Empola Nzima, na abáandi abalíisa, baliíse no kweégesa,

¹² aha chihika cho kubahikiiliza abatakatíifu, ne emilimo yoómwe ekolwe, aha nsoonga eéti, omubili gwa Kristu gubone kwoómbekwa.

¹³ Echigaambo echo nichizeendelela kuhicha íichwe twéena katulaaba no obúmo omu kwiikiliza kwéetu no omu kumusoombookelwa Mutábani wa Múungu. Tuláaba abaantu áabo abahikile nko óokwo ali Kristu.

¹⁴ Mbwéenu, titukuteeyechwa kunu na kunu nka abáana abacheche, habwo omuyaga gwa áago meégeso abaantu ababéehi nibatubuyaanganisa. Abaantu abo, baba nibeénda batuhabise habwa ameégeso gáabo ge ebisuba.

¹⁵ Náho, katulaaba nitugaambilana amazima aha mwooyo gwe engoonzi, nitugumisibwa omu magaambo góona, na nitwiingana na Kristu. Weényini niwe omútwe† gwa abeekiliza bóona.

¹⁶ Weényini naabateelanisa abaantu boómwe bóona nibaba bámo, nko óokwo enzíingo zo omubili ziteelana no okuba omubili gúmo. Keélaaba buli luziingo nilukola omulimo okwo elikweendelwa, omubili nigukula na niguba gwaáguma.‡

Obulami bwa kala no obulami obusha

¹⁷ Mbwéenu óobu, niimbagaambila no kubakomeenteleza aha buzizi óobwo Mukáma Yéezu yaampéele nka nikwo, mutaákutuula káandi nko óokwo batuula abaantu áabo abatakumumanya Múungu. Ebiteékuzo byáabo tibiina mugaso,

¹⁸ no obwéenze bwáabo buli omu nsiimbaazi. Bali hala no obulami buluunzi óobwo buluga hali Múungu, habwo busilu bwáabo no obugome bwáabo.

¹⁹ Tibakuzila ensóni no obuche bwa káti, beetaahize omu ngaanda zóona zo obusaambani. Káandi beena etuúunku yo kuzeendelela kukola amagaambo ago góona amábi.

²⁰ Náho íimwe, timuleégesizwe mútyo habwa Kristu.

²¹ Na amazima mukahulila kuluunzi empola habwa Yéezu no kweéyega ameégeso goómwe ga amazima.

4:8 4:8 Osome Enzina 68:18. * **4:9 4:9 Kuzimu:** Habwo obusoomboozi bwooli osome *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile.* † **4:15 4:15 Omútwe:** Ensoonga yaáho no *omutégeki* nali *omukáma.* **4:15 4:15** Osome Abaefeso 1:22; 5:23. ‡ **4:16 4:16 Keélaaba buli luziingo nilukola omulimo okwo elikweendelwa, omubili nigukula na niguba gwaáguma:** Ensoonga eéndi yaakaáhicha kuba, *Keélaaba buli oómo wéetu naakola emilimo éezo Kristu akatuha nko óokwo elikweendelwa, nituba twaáguma omu kweendana.*

²² Mukeégeswa nka nikwo, mulekaane ne engeso zéenyu za kala, éezo ezaabaleételiile ímwe kuba ne etuúngu ye ebisuba.

²³ Mukeégeswa nka nikwo mukolwe obusha akateékulize ne echihika che emyooyo yáanyu.

²⁴ Káandi, muzwaále akazeendele kasha, nko óokwo Múungu yaábahaangile mususane náwe, kamulaaba abeena ntúungwa nzima butúnu na abatéena kábi.

²⁵ Ha bwéecho, muleke ebisuba. Buli muuntu aábe naagaambila bazeenzíbe amazima, habwo kuba íchwe twéena ni nke enzíngo zo omubili gúmo.

²⁶ Kamulikusaaya, mutáhena, bole! Izóoba litagwamo mucháali muchisaayile.

²⁷ Kusaaya nikuliha Isitáani omwáanya kubasíinga.

²⁸ Omwíbi aleke kwíiba káandi, náho aábe alikukola emilimo mizima habwe engalo zoómwe weényini, abone kuhicha kuba ne echiintu cho kumugabila óogwo atéena chiintu.

²⁹ Mutagaámbe amagaambo mábi, náho mugaámbe amagaambo amazima go kubatiimbya abáandi kulugiilila omu byo kubatúunga. Ebyo, nibihicha kubabonesa omugisa ahali áabo abalikhulila.

³⁰ Na mutaákumuzululucha Omwooyo Mutakatíifu, habwo kuba weényini no olumanyiso lwa Múungu hali ímwe, óolwo olulikwoóleka nka nikwo, ímwe na abaantu boómwe, kuhicha ha chilo éecho Múungu alituchuungúla.

³¹ Mbwéenu, mulekaane ni ichubi, echihulumuko, ebiníga, kukuúngana, ebizumi, no obubi bwe engaanda zóona.

³² Mube nimukolelana ebizima, mube abeena echiganyizi, na mube nimuganyílana nko óokwo Múungu yaábaganyíile ímwe aha muháanda gwa Kristu.

5

Kutúula óokwo Múungu ayeendáho

¹ Habwo kuba muli abáana ba Múungu abo ayeénda, mususane náwe.

² Mutuúle omu ngoonzi, nko óokwo Kristu akatweenda íchwe, akeésohoza kufwa ha bwéetu, yaaba echitáambo éecho echiine omulaango muzima ahali Múungu.

³ Náho obusaambani* nakáti butahulilwa omuli ímwe, nali obulofo ne etuúngu za amabonwa, habwo kuba ebikolwa bye engaanda éezo tibizila akáanya omu batakatíifu.

⁴ Nakáti mutagaámbe ebigaambo ebye ensoni, ebigaambo ebye echifweéla nali obuhakani, éebyo tibikweendélwa, náho ebilikweendelwa ne éebyo ebili byo kumusiima Múungu.

⁵ Kuba ne etuúngu za amabonwa ni nko okulamya ebisusano bitali Múungu. Musoomboókelwe aha mazima nka nikwo abeena etuúngu za amabonwa, abaseégu, na abalofo tibakuhuungula choóna chóona omu bukáma bwa Kristu na Múungu.†

⁶ Mutakuunda omuuntu weéna wéena akababéeha habwa amagaambo nka ago agatéenamo nsoonga, kuba ago magaambo nigo galeetelela echihulumuko cha Múungu aha baantu áabo abalikwáanga kugomookela ebilangilóbye.

⁷ Ha bwéecho, mutateelana na abaantu nka abo.

⁸ Aho kala, ímwe mukaba muli omu nsiimbaazi, náho óobu, muli omu mwaanga omu kukwaátaangana kwéenyu no Omukáma Yeézu. Mbwéenu óobu, mulame nka abáana abali omu mwaanga!

4:30 4:30 Osome Abaefeso 1:13. * **5:3 5:3 Obusaambani:** Aháandi no obusiiani nali obuseégu. **5:4 5:4** Osome Abaefeso 5:20; Abakolosai 3:15, 17. **5:5 5:5** Osome Abakolosai 3:5. **5:5 5:5** Osome 1 Abakorinto 6:9-10; Abagalatia 5:20-21. † **5:5 5:5 Obukáma bwa Múungu:** Habwo obusoomboozi bwooli osome Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile.

⁹ Habwo kuba amagoomba go omwaanga no kukola ebikolwa byóona bye emiganya mizima ne ebye ntúungwa nzima, ne ebya amazima.

¹⁰ Muzile obweéyomeleza bwo kusoombookelwa amagaambo áago agalikumusemelela Omukáma.

¹¹ Mutaákuba nimusiimbahala ne ebikolwa bye ensiimbaazi kuba tibiina mugaso, náho mubite ha bwéelu.

¹² Ha kuba amagaambo áago agalikukolwa bweeseléke na abaantu abaheni, na age ensóni no óobu kugagaamba.

¹³ Náho buli chiintu chóona kachilikumulikwa no omwaanga chimanyíika, na amazima gaácho gasoombooka.

¹⁴ Niyo ensoonga egaambwa eéti,
“Imuka íwe óogwo ohuniile!

Ozóoke kuluga omu bafwiile,
na Kristu aléeza kukumulikila.”†

¹⁵ Mbweénu, mube abeétegeezezi nka nikwo mulikutuulaho. Mutaákuba nka abaantu abasilu, náho mutuúle nka abeena amasala.

¹⁶ Mukoze obuchilo bwáanyu kuzima, habwo kuba ebilo ebi abaantu nibakola obuzilwa bwíinzi.

¹⁷ Ha bwéecho, mutaákuba abasilu, náho muleengese kusoomboókelwa áago agali engoonzi yo Omukáma.

¹⁸ Káandi mutatamiila evíini, § habwo kuba kutamiila nikuleetelela omuuntu kukola amagaambo ge ensóni. Náho ímwe mwiizuzwe no Omwooyo Mutakatíifu.

¹⁹ Oluhoooyo lwéenyu lube lwe enzina zi ikuzo, ezaburi, ne enzina zo omu mwooyo. Mumuzinile no kumweéyaanda Omukáma Yeézu aha myóoyo yáanyu yóona.

²⁰ Káandi, mube nimumusiima Isíichwe Múungu, omu magaambo góona, buchiile, habwa amagaambo góona áago Omukáma wéetu Yeézu Kristu akozile.

²¹ Mube nimukoondoókelana ímwe omuli ímwe, habwo kuba nimumweeganya Kristu.

Ameégeso habwa abakázi na abaséeza

²² Ímwe abakázi, mube nimubakoondookela bebeenye, nko kumukoondookela Omukáma wéetu.

²³ Habwo kuba omuséeza nigwo omútwe* gwa mukaziwe, nka Kristu kwa ali omútwe gwe ekelezia, náwe no Omuchuúnguzi we éezo kelezia, niyo omubili gwoómwe.

²⁴ Mbweénu, nka nikwo ekelezia emukoondoókela Kristu bityo nyini na buli mukázi náwe amukoondoókele íiba ahali buli chigaambo.

²⁵ Neemwe abaséeza, mube nimweénda abakázi báanyu, nka Kristu okwo yaázizile engoonzi habwe kelezia, akeésohoza habwa yoónyini.

²⁶ Akakola aátyo habwe echigaambo choómwe abone kwéeza ekelezia, káyaabeele yaámazile kuzisemeza aha kuzóoza na améenzi.

²⁷ Kuba abone kweéboneseza ekelezia éezo elikukuzibwa, eteena katokoozi nali kunyaankabala nali choóna chóona nke ebyo náho eébe entakatíifu etéena entaambala.

† **5:14 5:14 Imuka íwe óogwo ohuniile! Ozóoke kuluga omu bafwiile, na Kristu aléeza kukumulikila:** Amagaambo aga ti chihweekezo cho kuluga Endagano ya Kala. Neesana oóti nka nikwo amagaambo aga gakakozwa omu luzina lwe Echikristu. Omu luzina óolu bakakolesa ebinogoka bunaanka bunaanka omu Bibulia nko okususanisa. Osome Isaya 26:19; 60:1; Abarúumi 13:11. § **5:18 5:18 Evíini:** Habwo obusoomboozu bwooli osome *Obusoomboozu habwa Amagaambo Agagumile.* **5:22 5:22** Osome Abakolosai 3:18; 1 Peétero 3:1. * **5:23 5:23 Omútwe:** Ensoonga yaáho no *omutégeki* nali *omukáma.* **5:25 5:25** Osome Abakolosai 3:19. **5:26 5:26** Osome Tito 3:5. **5:27 5:27** Osome 2 Abakorinto 11:2.

²⁸ Bityo nyini, buli museeza naayeéndelwa amweénde mukázi woómwe nko omubili gwoómwe nyini. Omuséeza óogwo alikumweénda mukaziwe, weényini ogwo ayeyeenda.

²⁹ Ha kuba tiheena omuuntu hoóna hóona óogwo atamwa omubili gwe, náho aguliisa no kugweémanya, nka Kristu óokwo ayemanya ekelezia yoómwe,

³⁰ neechwe tuli enziingo zo omubili gwoómwe.

³¹ Ha bwéecho, omukwaáta alaasiga íse na nyina, náwe azeénda kweékwaatanisa na mukaziwe, nábo bábili nibaba omubili gúmo.[†]

³² Omu magaambo aga heenamo echihwe, ne echihwe echo ni chiháango chilikusobeza. Náho ínye niingaamba habwe empola ya Kristu ne ekelezia.

³³ Mbwéenu, niimbagaambila káandi nka nikwo, buli museeza amweénde mukaziwe nko óokwo ayeyeenda weényini, na buli mukázi náwe, ataleka kumukoondookela iíba.

6

Abazéele na abáana

¹ Neemwe abáana, mube nimubakoondookela abazéele báanyu, habwo kuba mukwaateéne no Omukáma Yeézu, kuba kukola mútyo ne echigaambo cha amazima.

² Obakúze íiso na nyoko, echi nicho echilagilo cha mbele echiina endagano nka nikwo,

³ “Obonese emigisa no kulama ebilo bíinzi omu nsi.”

⁴ Neemwe ba táata, mutabachaáhukila abáana báanyu. Náho, mubalele omu kubahana no kubeégesa entúungwa nzima ezilikuluga aha Mukáma Yeézu.

Ameégeso habwa abakáma na abazáana báabo

⁵ Ímwe abahálila, mubakoondookele abakáma abalikubatégeka omu nsi ezi, aha kutína no kweéganya na ha kugololokwa omuganya. Mubakoondookele nka nikwo mulikumukoondookela Kristu.

⁶ Na káandi etaákuba kwoónka ha káanya áako balikubaleeba, kuba mubóne kweéseengeleza ha baantu, náho mube nka abahálila ba Kristu abakola ha muganya gúmo, áago Múungu ayeénda,

⁷ ha chihika chizima nko kumugomookela Omukáma na tibo abaantu.

⁸ Musoomboókelwe nka nikwo, buli muuntu naasubizwa no kwiinaankula kuluga ha Mukáma kwiingana ne ebyo ebizima éebyo yaákozile, aábe ali omuhálila nali óogwo atali omuhálila.

⁹ Neemwe abakáma, mubakolele abahálila báanyu ebizima mútyo nyini. Obutabatiinisa, kunu nimusoomboókelwa nka nikwo, Omukáma wáabo no Omukáma wáanyu aba oómo, náwe ali omu igulu, na nimusoomboókelwa nka nikwo weényini tasoloola muuntu weéna wéena.

Kukoza ebikwáato bya Múungu ha kulwaana ni Isitáani

¹⁰ Mále, mugume kuba emaanzi omu kukwaátaangana no Omukáma, muzile obuhicha bwa amagala ga weényini.

¹¹ Muzwaále ebikwáato byóona ebya Múungu, mubóne kuhicha kweétaanisa ne enteba zi Isitáani.

¹² Habwo kuba endwaana yéetu ti ha nságama no omubili, náho nitulwaana no kunuga abatégeki na abeena obuhicha, abakúlu be éensi yo obuzilwa, na aha magala ga amazimu agali omu bwiikalo bwe emyooyo.

[†] 5:31 5:31 Omukwaáta alaasiga íse na nyina, náwe azeénda kweékwaatanisa na mukaziwe, nábo bábili nibaba omubili gúmo: Amagaambo aga ne echihweekezo kuluga echitabu cho Okubaanza 2:24. 6:3 6:2-3 Osome Okuluga 20:12; Okwiizukwa kwe Ebilagilo 5:16. 6:4 6:4 Osome Abakolosai 3:21. 6:8 6:6-8 Osome Abakolosai 3:22-25. 6:9 6:9 Osome Abakolosai 4:1.

¹³ Habwe ensoonga ezo muzwaále ebikwáato byóona bya Múungu, mubóne kuhicha kweémela ha chilo cho obuzilwa, na kamulaaba mwaáhikize góona, mube mugumile.

¹⁴ Ha bwéecho mweemelele, amazima gabe nko omusipi ogubanywa éenda, na amazima ga akazeendele káanyu omu méeso ga Múungu gabe nke echizwáalo che enchiíngilizi ya aha kalezi.

¹⁵ Káandi, echífu cho kwaátula Empola Nzima yo obuhóolo chibe nke enkeeto omu magulu gáanyu.

¹⁶ Obusáago bwa ago góona, okwiikiliza kube nke enchiíngilizi omu ngalo záanyu, ebahwéele kuchiíngiliza emyaambi yóona yo omulilo gwe elyo Izilwa, Isitáani.

¹⁷ Obuchuúnguzi bube nke engofiíla yi isiinza aha mitwe yáanyu, ne echigaambo cha Múungu chibe nke embáadi éezo mulikuháabwa no Omwooyo Mutakatíifu.

¹⁸ Mube nimusaba obuchilo bwóona omu ngaanda zóona za akasabile na akaleémbeleze, kwiingana óokwo Omwooyo Mutakatíifu alikubeébeembelela. Mutaákweelemwa habwe echigaambo éecho, na mube bweémi kudasabila abatakatíifu ba Múungu bóona.

¹⁹ Mube nimuunsabila neenye nka nikwo, óobu ndaaba niingaamba echigaambo che empola zoómwe, Múungu aábe naambonesa amagaambo go kugaamba, buli óobu ndaaba niinyolekelela habwa Yeézu Kristu, mbone kuba niinyatula aha bugimi amazima áago Múungu akasuulula aha Mpola Nzima.

²⁰ Ínye ndi omugaambi we ezo Mpola Nzima habwa Yeézu Kristu, ne echo nicho chilikuleételela ímbe omu ibóhelo. Mbwéenu, muunsabile mbone kuhicha kwaátula aha bugimi nko óokwo ndikweendelwa.

Amagaambo go kulaga

²¹ Tikiko, omwiikiliza muzeenzi wéetu engaanzi no omuheéleza omweésigwa wo Omukáma Yeézu, naabagaambila buli chiintu, mubóne kusoombokelwa óokwo ndikuzeendelela ne éecho ndikukola.

²² Niimmusiindika hali ímwe, mubóne kusoombokelwa óokwo tulikuzeendelela no kubatiimbya emiganya.

²³ Ímwe beekiliza bazeenzi béetu, mube no obuhóolo omu kukwaátaangana na Kristu, engoonzi hamo no okwiikiliza okulikuluga hali Isíchwe Múungu na aha Mukáma Yeézu Kristu.

²⁴ Embabazi ya Múungu eébe aha baantu bóona áabo balikumwéenda Omukáma wéetu Yeézu Kristu aha ngoonzi éezo zitéena omuhélo. Amina.

Olwaandiko lwa Paulo aha Bafilipi Obweébeembezi

Olwaandiko olu lwa Abafilipi lukaandikwa ne entumwa Paulo. Paulo akaandika olwaandiko olu aha beekiliza be ekelezia éezo ekaba eli omu muzihwa gwa Filipi. Ekelezia ezi ekataandikwa na Paulo, obuchilo obwo akaba naayolekeelela okwo. Paulo akaandika olwaandiko olu káyaahiíngwiile emyáaka bunaanka, obuchilo akaba abohilwe omu ibóhelo omu muzihwa gwa Rúumi (1:13-14). Abeekiliza be ekelezia ya Filipi bakamanyisa engoonzi záabo hali Paulo nibamuzuna ne ebyo kumutúunga weényini.

Paulo naabaandikila abone kubasiima habwo omusuumbuuso gwáabo. Káandi, naagaámbe óokwo yaakaáhicha kusuugaanisa Empola Nzima za Yeézu omu ibóhelo lya Rúumi, atéena kutína olufu. Paulo naabatiímbya emiganya, babe nibakulaatila akazeendele ka Yeézu Kristu ha kweéyomeleza. Káandi, naabahana bateekililizana na ameégeso mábi ga Abayahudi áago galikubakola bataákuhulilana na abeekiliza abáandi no kwiita obúmo omu kelezia.

Olwaandiko olu nilusoombooka kuba olwaandiko lwa amanulilwa, habwo kuba echiteékuzo cha amanulilwa nicheesubiilila entúlo nyínzi. Amanulilwa ago nigabonwa omu beekiliza ba Yeézu Kristu.

Empola

¹ Olwaandiko olu nitubaandikila ínye Paulo, hamo na Timoteo, abazáana ba Kristu Yeézu. Nitubaandikila ímwe abatakatiifu* bóona, áabo muli omu mutégeko gwa Kristu Yeézu hamo na abaheéleza na abeémeelelezi, abo omu chaalo cho okwo Filipi.

² Embabazi no obuhóolo kuluga hali Isíichwe Múungu, na aha Mukáma Yeézu Kristu, bibe hamo neemwe.

Paulo naasiima no kubasabila Abafilipi

³ Buli kubateékuza, mba niimusíima Múungu waanze.

⁴ Káandi, buli káanya óobu mba niimbasabila ímwe mwéena, mba niinsaba aha manulilwa,

⁵ habwo obúmo bwéenyu omu kwoólekeelela Empola Nzima, kulugiilila echilo echo cha mbele kuhicha leélo eli.

⁶ Neenye éecho ndikweétegeeleza nka nikwo Múungu óogwo ataandikile omulimo ogu muluunzi omu miganya yáanyu, alaáguzeendeleza kuhicha aguhikiilize aha chilo éecho Kristu Yeézu alisuba.

⁷ Niinyeendelwa kubateékuliza éebi ha bwéenyu mwéena habwo kuba ímwe muli omu muganya gwaanze, niimbeénda bwooli. Mukobeene hamo neenye omu mbabazi yo kukola emilimo yoómwe, kiindaaba mbohilwe omu ibóhelo nali kiindaaba niintoonganila no kusuumba amazima ge Empola Nzima.

⁸ Kuba Múungu ni lubona waanze, niindígila bwooli kubonana neemwe káandi. Naamanya nka nikwo niimbeénda aha ngoonzi ezo nyini nka Kristu Yeézu okwo abeénda.

⁹ Niimbasabila ahali Múungu nka nikwo engoonzi záanyu zizeendelele kwoongela bwooli ha kusaágiliza, omu bweétegeelezi na amasala góona,

¹⁰ mubóne kusoombookelwa áago ageene omugaso. Aho niho nimuba abeena emiganya miluunzi, káandi nimuba batéena kábi kuhicha echilo éecho Kristu alisuba.

* **1:1 1:1 Abatakatiifu:** Habwo obusoomboozi bwooli osome Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile.

¹¹ Obulami bwéenyu nibuba bwiizwiile amagaambo ge entúungwa nzima áago agalikubonwa aha muháanda gwa Yeézu Kristu. Ago góona na habwo kumusiima no kumukúza Múungu.

*Paulo naasiima nka nikwo Empola Nzima
ya Kristu neelaangaanwa*

¹² Mbwéenu, beekiliza bazeenzi baanze, niinyeénda musoomboókelwe nka nikwo, amagaambo góona áago agaangwiilemo gahweéiliile bwooli kukumuucha Empola Nzima.

¹³ Habwa ago, abazunaangoma bóona be echikaali cho omutégeki Kaizáari,[†] hamo na abáandi bóona, nibasoomboókelwa nka nikwo mbohilwe habwo kumuheéleza Kristu.

¹⁴ Hamo na áago, niinsoomboókelwa nka nikwo oku kubohwa kwaanze kukozile abeekiliza bazeenzi béetu béenzi batiimbibwe emiganya no Omukáma Yeézu. Ha bwéecho, beenaánkwiile obugimi bwooli kwoólekeelela abaantu echigaambo cha Múungu batéena kutína.

¹⁵ Na mazima nka nikwo, baliho abáandi áabo balikwoólekeelela empola habwa Kristu ahi ichubi na aha ndwaana. No óobu bityo, baliho abáandi áabo balikwoólekeelela aha chihika chizima.

¹⁶ Abeena echihika chizima niboolekeelela aha ngoonzi, habwo kuba nibasoomboókelwa nka nikwo Múungu antoolize mbone kutoónganila Empola Nzima.

¹⁷ Náho abo abeene ichubi, baaba niboolekeelela empola habwa Kristu aha lwaango, mala ti habwe echihika cha amazima. Abo nibateékuza kwoongela olwaágala lwaanze omu ibóhelo.

¹⁸ Náho chisaasize chi? Ti kaantu, ínye niinulilwa kábilaaba empola habwa Kristu nizoolekelelwa, eébe ahi ichubi nali aha chihika chizima. Káandi niinzeendelela kunulilwa,

¹⁹ habwo kuba niinsoomboókelwa nka nikwo omuli byóona éebyo ebiingwiileho, niinchuungulwa. Bilyáaba bityo, habwo kuba nimuunsabila ahali Múungu, no Omwooyo Mutakatíifu gwa Yeézu Kristu niguunzuna.

²⁰ Nnyina echihika chiháango ni itegezo lyaanze ni nka nikwo, tiínkukola choóna chóona echokuúnziza ensoni nakáti, náho niinzeendelela kumulamiliza Kristu aha bugimi buháango omuli góona áago ndikukola. Niinkola iintyo omwáanya gwóona, no óobu nyini, ímbe niinsigala omulame nali ímbe níínfwa.

²¹ Habwo kuba obulami bwaanze nibuba bwo kumukolela Kristu. Káandi kiíndaáfwa, kufwa kwaanze nikuba omugaso bwooli, habwo kuba níimba hamo na Kristu.

²² Náho kiíndaasigalila omulame omu nsi, niinhicha kuzeendelela kubona amagoomba ge emilimo éezo ndikukola. Óobu tiínkumanya nsole chiíha!

²³ Nichiindemeélela ínye kusola omu magambo ábili. Niindigila kuluga lugulu ezi mbone kúba hamo na Kristu, habwo kuba echo nicho echigaambo chizima bwooli hali ínye.

²⁴ Náho, hali ímwe ne echigaambo chizima bwooli keélaaba nzeendelele kutúula omu nsi ezi.

²⁵ Mazima nnyina obweétegeezezi habwe echigaambo echo, ha bwéecho niinsoomboókelwa nka nikwo niinzeendelela kutúula omu nsi no kuba hamo neemwe mwéena, mbone kubahwéela muhiche kukula no kunulilwa omu kwiikiliza kwéenyu.

²⁶ Obuchilo óobwo ndaaba ndi hamo neemwe káandi, nimuzila omweésiingizo habwa Kristu Yeézu habwo kubaho kwaanze hali ímwe.

Akazeendele akalikweendelwa ne Empola Nzima

[†] **1:13 1:13 Kaizáari:** Habwo obusoomboozu bwooli osome *Obusoomboozu habwa Amagaambo Agagumile.*

²⁷ Mbweenu, akazeendele káanyu kabe óokwo elikweendelwa ne Empola Nzima habwa Kristu. Aho kaándeéza kubaleeba nali no óobu nteezile, niinyeénda kuhuliza nka nikwo nimuzeendelela kweémeelela bweémi omu myooyo yáanyu no kuba no obúmo, kunu muli hamo aha kutoónganila okwiikiliza kwe Empola Nzima.

²⁸ Káandi mutaákutiina ababisa báanyu no obuche bwa akáti. Bityo, obugimi bwáanyu nibubooleka butúnu nka nikwo boónyini niboolekela omu kusiingaalichwa, náho ímwe nimwoolekeela kuchuúngulwa. Ebyo byóona nibiluga hali Múungu.

²⁹ Habwo kuba muheelwe busa buli chiintu habwo kumugomookela Kristu, ti ha kumwiikiliza kwoónka, náho ha kwaágazwa habwa weényini.

³⁰ Nimusiingaangana na ago nyini áago nkaba niinsiingaangana nágo, nko óokwo mwaabweene. Káandi no óobu nyini nimuhulila nkokwo niinzeendelela kusiingaangana nágo.

2

Okutoólela obuchuleezi bwa Yeézu Kristu

¹ Mbweenu, habwo kuba guliyo omusemelo omu kukwaátaangana na Kristu, na nimusemelezwa ne engoonzi zoómwe, na mwiina obúmo no Omwooyo Mutakatífu, no kweendwa no kuzililwa echiganyizi na Kristu,

² mwiizulize amanulilwa gaanze! Muzeendane hamo omu chiteékuzo chimo na mweendane, káandi mube no obúmo omu miganya yáanyu na mube ne echihika chimo.

³ Mutakola echigaambo choóna chóona aha lwaango nali habwo obugéega. Náho mube no okweécheesha na mube abalikubona abáandi kuba be ensoonga bwooli kuchila ímwe nyini.

⁴ Buli oómo ataákuteekuza amagaambo goómwe weényini kwoónka, náho káandi ateekeze amagaambo ga abáandi.

⁵ Mube ne echihika echo nyini éecho akaba ayinacho Kristu Yeézu.

⁶ Nóobwo aha bubaandizo entabuko yoómwe akaba ali Múungu weényini, náho talabweene nka nikwo ni kuzima asigale akwaatiliile echo.

⁷ Ha bwéecho, yaálamula kulekulila elyo ikuzo, yeécheesha, yaaba nko omuhálila okwo aáli, yaázáalwa nka abaantu, yaaba omuntu butúnu,

⁸ náwe akeéchuleeza, no kukoondooka, kuhika ha káanya ko kufwa, éego, olufu aha musalaba!

⁹ Habwe ensoonga ezo, Múungu yaámuswaalula Yeézu ha lugulu kusaaga ebiintu byóona,

yaámuluka izíina éelyo lilikukulila amazína góona,

¹⁰ kuba habwi isima li izíina lya Yeézu,

ebihaángwa byóona ebyo omu igulu, ebyo omu nsi, ne ebya kuzimu,* biteéle ebizwi hali weényini,

¹¹ na buli lulími lwiikilize nka nikwo Yeézu Kristu niwe Omukáma ahi ikuzo lya Múungu Táata.

Abeekiliza babe nko omwaanga omu nsi

¹² Mbweenu, enfula zaanze, obuchilo óobwo naábee ndi owéenyu, mukaba nimumukoondookela Múungu buchiile. Bityo nyini, no óobu aha buchilo óobu ndi

^{2:9 2:9} Osome Abaefeso 2:21; Abahebrania 1:4. * ^{2:10 2:10} **Kuzimu:** Habwo obusoomboozi bwooli osome Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile. ^{2:11 2:10-11} Osome Isaya 45:18-23.

hala neemwe, muhikiilize obuchuúnguzi bwéenyu aha kutíina no kweéganya, nka abaantu abachuungwiilwe na Múungu.

¹³ Habwo kuba Múungu niwe alikukola emilimo omuli ímwe, okweenda kwéenyu ne ebikolwa byáanyu bibe byo kuhikiiliza echihika choómwe chizima.

¹⁴ Amagaambo góona áago mulikukola, mugakole mutéena kudugulima nali kuzogootana,

¹⁵ mubóne kuba abaantu baluunzi áabo abatéena kábi koóna kóona. Mube abáana ba Múungu áabo abatakugaambwa obubi na abaantu bo obuchilo obu óobwo bwiizwiile ebiheno no kuchulika ebigaambo. Ahagáti ya abaantu abo, ímwe mususe nke emyaanga éezo elikumulika omu nsi.

¹⁶ Mubalaangaánile abaantu echigaambo cha Múungu[†] éecho chibaha obulami bwo bucha no buchiile. Kamulikukola mútyo, ínyene niinhicha kweésiimaho omu chilo echo cha Kristu Yeézu alisuba, habwo kuba chilaábonwa nka nikwo emilimo éezo neegumisizeho kuzikola omuli ímwe, tíndeéyagaleeze busa.

¹⁷ No óobu kábilaaba níinfwa ne enságama yaanze neesohozwa nke echitáambo che evíini ahi itaámilo hamo ne echitáambo cho okwiikiliza kwéenyu habwa Múungu, ínyene niinulilwa, káandi niinulilwa hamo neemwe mwéena.

¹⁸ Neemwe káandi bityo nyini munulilwe, káandi munulilwe hamo neenye.

Paulo alaábasiíndika Timoteo na Epafrodito

¹⁹ Omukáma Yeézu kaálaayeénda, niintegeza kumusiíndika Timoteo kwiiza hali ímwe zuba zuba, mbone kuguma omuganya habwo kuhulila empola záanyu obuchilo alisuba kunu hali ínyene.

²⁰ Niimmusiindika weényini, habwo kuba tiinyina omuuntu oóndi óogwo alikubeemanya ímwe habwo omwooyo gwóona nka Timoteo.

²¹ Abáandi bóona nibeemanya amagaambo gáabo kwoónka, tibakweemanya kukola amagaambo áago Yeézu Kristu alikweenda.

²² Náho ímwe nimumanya óokwo Timoteo ayeyolekile kuba omuuntu muluunzi. Akozile emilimo yo kusuugaanisa Empola Nzima hamo neenye, nko omwaana ne eése.

²³ Ha bwéecho, niintegeza nka nikwo niimmusiindika hali ímwe ntéena kwiílilwa, obuchilo óobwo ndaamanya nka nikwo amagaambo gaanze nigazeendelela aha omu ibóhelo.

²⁴ Káandi niintégeza nka nikwo Omukáma Yeézu naakuúnda ínyene nyini nnyize hali ímwe zuba zuba.

²⁵ Ímwe mukamusiíndika Epafrodito hali ínyene kuúmpweela no kuunheéleza omu byaanze byo kuuntúunga. Óobu, niimbóna nka nikwo ni kuzima mmusiindike asube káandi hali ímwe. Epafrodito no omwiikiliza muzeenzi waanze, akozile emilimo ya Múungu hamo neenye, na yaábee nko omulwaanila ngoma muzeenzi waanze omu kuzilwaanila Empola Nzima.

²⁶ Habwo kuba abeele naaligila kubonana neemwe mwéena. Káandi omwooyo gwoómwe niguzololokelwa habwo kuba mwaáhuliize nka nikwo akaba naalwaála.

²⁷ Mazima akaba naalwaála bwooli, akaba ali aha chihalala, náho Múungu akamuzilila echiganyizi, yaámuchiza. Ti nka nikwo Múungu akamuzilila echiganyizi weényini weénka, no óobu ínyene akaanzilila echiganyizi, kuba ntaákuguma kuzolelwa.

²⁸ Ha bwéecho, niinyeénda bwooli kumusiíndika asube hali ímwe zuba zuba, kuba obuchilo kamulaamubona káandi, mubóne kunulilwa. Niho no óobu omuganya gwaanze gulaáchuleela.

[†] 2:16 2:16 *Mubalaangaánile abaantu echigaambo cha Múungu*: Ensoonga eéndi yaakaáhicha kuba, *Mukwaáte echigaambo cha Múungu*.

²⁹ Mbwéenu, mumwiinaánkule aha manulilwa maháango, aha kuba ni muzeenzi wáanyu omu kumwiikiliza Omukáma Yéézu. Nimweendelwa kumukúza omuuntu nko ogwo,

³⁰ habwo kuba akaba ayikiliize kufwa habwe emilimo ya Kristu. Mazima akaleetelela obulami bwoómwe abone kuúnhikiza amagaambo go kuúnzuna áago ímwe nyini timwaákuhikize kugaánhikiza kuba mukaba muli hala.

3

Paulo naamutegeza Kristu weénka

¹ Ha kuheleeluka, beekiliza bazeenzi baanze, munulilwe habwo kuba nimuteelana no Omukáma Yéézu!

Amagaambo áago ndamazile kubaándikila, tínkulemwa kugasubiilila káandi aha, habwo kuba niinsoomboókelwa nka nikwo nigakweemanya okwiikiliza kwéenyu.

² Mweélige na abeégesa abazilwa, áabo bali nke eémbwa enduluhe, boónyini bakomeenteleza nka nikwo abeekiliza bóona nibeendelwa kusálwa ikóba lyo obuséeza.* Ha bwéecho mweélige na áabo abakola obuzilwa.

³ Íchwe níichwe tusázilwe omu miganya yéetu, habwo kuba Omwooyo gwa Múungu nigutuhwéela kulamya Múungu. Íchwe nitweesiímila Kristu Yéézu no kumutegeza weényini kwoónka. Titukutegeza amagaambo go omu mubili habwo obuchuúnguzi,

⁴ no óobu ínye nyini nnyinayo ensoonga yo kutegeza amagaambo go omu mubili. Lúundi ngaámbe nka nikwo, kaálaaba aliho omuuntu óogwo naayeleeba ayina ensoonga yo kutegeza ebikolwa byo omu mubili, ínye niinsaága bwooli kuchila weényini.

⁵ Ínye nkasálwa echilo cha munáana kulugiilila obuchilo naázéelwe. Ínye ndi Omuiziraeli kuluga omu olugaanda lwa Benyaámini. Ínye ndi Omuhebrania wa mazima. Omu kweékomya ebilangilo bya Musa, ínye nkabyeékomya kuluunzi bwooli, habwo kuba nkaba ndi Omufarisayo.†

⁶ Káandi nkeéyomeleza bwooli kukola áago nkaba niinzila nka nikwo nigamusemeleza Múungu. Echo nicho chikaankola mbaágalaze abeekiliza ba Yéézu Kristu. Omu kweékomya ebilangilo bya Musa, nkaba ndi omuuntu owe ntúungwa nzima, ntéena kábi kóona kóona.

⁷ Náho, ago góona áago nkaba niimbóna nka nikwo geena omugaso hali ínye, óobu niimbóna nka nikwo na agatéena mugaso, habwo kuba óobu niimmukulaatila Kristu.

⁸ Éego, ta ago kwoónka, náho niimbóna góona kuba agatéena mugaso kaándikugeénganisa no omugaso muháango gwo kumumanya Kristu Yéézu, Omukáma waanze. Ndekile agáandi góona habwa weényini, ensoonga yaáho mbonesize omwaabo gwa amagaambo góona naágabala kuba nke ebitaaba mbone kumumanya Kristu,

⁹ no kukwaátaangana náwe. Tiínkutegeza káandi kuba omugololoke habwo kweékomya ebilangilo bya Musa, náho niintegeza kuba omugololoke habwo kumwiikiliza Kristu. Múungu naambalila kuba omuuntu omugololoke habwo kuba niimwiikiliza Kristu.

¹⁰ Niinyeénda mmumanye Kristu bwooli no kusoombookelwa obuhicha bwo kuzooka kwoómwe. Niinyeénda nteelane hamo náze omu byaágalazo byoómwe, káandi niinyeénda kususana náwe omu lufu lwoómwe.

* **3:2 3:2 Kusálwa ikóba lyo obuséeza:** Abeégesa áabo bakaba bataashizemo ebilangilo bya Musa omu ngeso ze ekelezia no kuhatika abeekiliza abatali Abayahudi kusálwa ikóba lyo obuséeza. Habwo obusoomboozi bwooli, osome echigaambo cha *Kusálwa ikóba* omu *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile*. **3:3 3:3** Osome Abarúumi 2:28-29. † **3:5 3:5 Omufarisayo:** Habwo obusoomboozi bwooli, osome *Abafarisayo* omu *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile*.

¹¹ Niinyeénda amagaambo ago, mbone kuba omuli abo baantu áabo Múungu alizoola kuluga omu bafwiile.

Kweéyomeleza kuhika omu mbalililo

¹² Tiínkugaamba nka nikwo naámazile kubonesa áago góona, nali nka nikwo naámazile kuba ahikile, mmahi, náho niinzeendelela kweéyomeleza kuba nchikwáate echo. Kuba nicho éecho Kristu Yeézu yaantoóliize.

¹³ Abeekiliza bazeenzi baanze, tiínkweebala nka nikwo naámazile kweékomya ago góona. Náho niinkola echiintu chimo echi, kweebwa áago gali enyuma no kweékomeenteleza ago agali omu méeso.

¹⁴ Niinyeeyomeleza omu kusiingaangana kuba aha muheleeluko mbone obusiingi no kuháabwa ensiimi yaanze. Múungu weényini anyesile kubonesa ensiimi ezo yo kuza omu igulu kulabila hali Kristu Yeézu.

¹⁵ Ha bwéecho, íichwe twéena abo obugololoke omu kwiikiliza kwéetu, nitweendélwa kuteékuza tútyo. Keélaaba mwiina amateékuzo áago agatakususana na ago, Múungu niwe alaabasululila óokwo gali.

¹⁶ Mbwéenu, echiintu che ensoonga óobu ni nka nikwo, tuzeendélele kweékomya amagaambo ago twaámazile kugeékomya.

Abeekiliza batoólele akazeendele ka Paulo

¹⁷ Abeekiliza bazeenzi baanze, íimwe mwéena mutoólele akazeendele kaanze. Káandi mutoólele kuluga aha baantu áabo abalikutoólele akazeendele kéetu.

¹⁸ Naámazile kubasoomboolela entúlo nyíenzi, no óobu niingaámba káandi niinchula habwa amaziga nka nikwo, baliho abaantu béenzi áabo abalikutúula nka ababisa bo obuchuúnguzi óobwo bukakolwa na Kristu aha musalaba.

¹⁹ Abaantu abo balyaásikizwa ha muheleeluko, ha kuba etuúngu yáabo niyo múungu wáabo. Boónyini nibeesiingiza ebikolwa byáabo bye ensóni, káandi nibateékuza kwoónka amagaambo ge éensi ezi.

²⁰ Náho íichwe, obutúuzi bwéetu buli omu igulu, na nituliindilila aha chihika chiháango Omuchuúnguzi no Omukáma Yeézu Kristu, ayize kuluga okwo omu igulu.

²¹ Weényini ayina amagala go kutaho ebiintu byóona bibe ahaansi yo obutégeki bwoómwe. Aha muháanda gwa amagala ago, naazihiindula emibili yéetu yo kweélemwa no okusiisikala, eébe ni ikuzo nko omubili gwoómwe óokwo guli.

4

¹ Ha bwéecho, beekiliza bazeenzi baanze enfula, niimbeénda na nyina echihika cho kubonana neemwe, mwiimeelele bweémi omu kumutegeza Omukáma Yeézu. Mazima na habwe ensoonga yáanyu nka nikwo níimba na amanulilwa no kwiinaankula endezi yo obusiingi.

Paulo naalagíla

² Euodia na Siintike, niimbasaba bwooli muzeendane hamo omu kuhuliilizana no okuba ne echihika chimo, habwo kuba bóona nimuteelana no Omukáma Yeézu.

³ Éego, no óobu íiwe, omuhálila muzeenzi waanze omweésigwa, niinsaba obahwéele abakázi bábili abo babe ne echihika chimo. Abo bakakola echífu bwooli kusuugaanisa Empola Nzima hamo neenye, na hamo na Klemeenti na abahálila bazeenzi baanze abáandi. Áabo amaziina gáabo góona gaandikilwe omu chitabu cho obulami.*

⁴ Munulilwe habwo kuba nimuteelana no Omukáma Yeézu. Káandi niingaámba munulilwe!

4:1 4:1 Osome 1 Abateesalonike 2:19. * **4:3 4:3 Omu chitabu cho obulami:** Nicho echitabu éecho Múungu ayaandikile amaziina ga abaantu áabo abaleenaankula obulami bwo obucha no obuchiile. Osome Okusuululilwa 20:11-15.

⁵ Obufula bwáanyu bumanyiíke aha baantu bóona. Omukáma Yeézu ali héehi.

⁶ Mutaákwiiyagalaza aha chigaambo choóna chóona, náho habwa buli chigaambo, mumumanyise Múungu byóona ebyo kubatúnga, aha kusaba no kutweézela, hamo no kusiima.

⁷ No obuhóolo bwa Múungu, óobwo obuchila amasala góona ga abaantu, nibubeemanya emiganya yáanyu no obwéenze bwéenyu omu kuteélana kwéenyu na Kristu Yeézu.

⁸ Niho, beekiliza bazeenzi baanze, muteekúze kwoónka amagaambo ago kweésigwa, amagaambo ago nigeendelwa kuzililwa isima, amagaambo aga amazima, amagaambo ago tigéena obuzilwa bwoóna bwóona, amagaambo ago gasemiile, amagaambo age echikumuuko chizima bwooli, amagaambo ago obugololoke bwoóna bwóona, na amagaambo ageene ilaangaano lizima.

⁹ Muzeendelele kukola áago mukeéyega no kwiinaankula kuluga hali ínye. Mukole áago mwaáhuliile niimbassoomboólela na áago mukabona naákozile. Niho, Múungu óogwo alikubaha obuhóolo naazeendelela kuba hamo neemwe.

Paulo naabasíma Abafilipi

¹⁰ Nkanulilwa bwooli omu kuteélana no Omukáma Yeézu, habwo kuba, ha muheleeluko nimwiizuka kuunteékuza káandi. Niinsoomboókelwa nka nikwo, mukaba nimuunteekuza omwáanya gwóona, náho mukabulwa omwáanya gwo kuunsiindikila echo kuunzuna.

¹¹ Tiínkugaamba iíntyó habwo kuba niimbulabulilwa ebyo kuunzuna, mmahi. Ínye nnyiyegile kwiikililizana na choóna chóona éecho nnyinácho.

¹² Niimmanya kutúula nko omuhabi, káandi niimmanya kutúula nko omuhíte. Nnyiyegile kwiikililizana na choóna chóona éecho echilaanyemaho, bube obuchilo bwo kuhaaga, nali obuchilo bwe enzala, eébe obuchilo bwo kuba na bíinzi, nali obuchilo bwo kucheéhelelwa.

¹³ Niinhicha kukola góona ago, habwo kuba Kristu niwe óogwo alikuuntamo amagala.

¹⁴ No óobu bityo, mukakola kuluunzi kukoba hamo neenye omu byaágalaalo byaanze.

¹⁵ Íimwe Abafilipi, nimumanya kuluunzi nka nikwo, kulugiilila obuchilo nkabaanza kuboólekeelela íimwe Empola Nzima no obuchilo naálugile omu chaalo chéenyu cha Makedonia, íimwe nyini níimwe mukaba nimuumpwéela. Ekelezia yáanyu niyo yoónka ekakobana neenye omu kusohoza no kwiinaankula ebiintu.

¹⁶ No óobu obuchilo nkaba ndi okwo Teesalonike, mukaba nimuuntweekela ebiintu byo kuúmpweela, ti ntúlo eémo yoónka.

¹⁷ Tiínkugaamba iíntyó habwo kuba niinyeénda kwiinaankula ebiintu kuluga hali íimwe, náho niinyeénda mbone emigisa éezo Múungu alikubaha zoongelwe habwo okwéela kwe emiganya yáanyu.

¹⁸ Ebiintu byóona éebyo mwaántweékiile kulabila Epafrodito, naábiinaankula. Byaáhikiliza kumala byóona ebyo kuuntúnga, káandi bisaagiliize óokwo naáyeenzile. Echo kuunzuna echo chibeele nke echitáambo echiina emizeeze emiluunzi, nicho echitáambo éecho Múungu naachikuúnda no kuchéenda.

¹⁹ Mbwéenu buli éecho mulikweenda Múungu waanze naabaha kwiingana no obuhite bwoómwe buháango. Alaákola aátyo kulabila ikuzo lyoómwe elili omuli Kristu Yeézu.

²⁰ Múungu, Isíichwe, akuzibwe obucha no obuchiile! Amina.

Amagaambo go kulaga

²¹ Mubaángaluche abatakatiifu bóona ba Kristu Yeézu okwo Filipi. Abahálila bazeenzi baanze abo abeekiliza abali hamo neenye, nábo nibabaangalucha.

²² Káandi abatakatífu bóona abo abalikutúula omu chaalo echi nibabaangalucha, muno muno abeekiliza áabo abalikutúula aha chikaali cha Kaizáari.

²³ Embabazi yo Omukáma Yéezu Kristu eébe hamo neemwe mwéena omu myooyo yáanyu.

Olwaandiko lwa Paulo aha Bakolosai Obweébeembezi

Kolosai gukaba guli omuzihwa muche omuli Asia. Ebilo ebi Kolosai ne echinogóka che éensi ya Buturuki. Ekaba eli ekilomíta 175 kuluga omuzihwa gwa Efeso áaho Paulo akalaangaana Empola Nzima habwa Yeézu (Amakúlu ge Entumwa 19). Náho Paulo weényini talayegesize Kolosai okwo, náho embága ya abaheémba ba Kolosai ekabaanziswa no omuuntu óogwo akaba naayétwa Epafra.

Obuchilo Paulo akaba ali omu ibóhelo, Epafra akeeza, yaábugana náze, yaámugaambila habwa abeégesa be ebisuba abaabeele nibaagalaza Abakristu. Omu Bakristu bo okwo Kolosai hakaba heena embága ibili, Abakristu ba Abayahudi na abáandi be Echiyunani. Mbweénu, omuli ezo mbága ibili, bakaba nibeénda kutulaaniza ameégeso ga Yeézu ne edíini záabo za kala.

Abaantu be Echiyahudi áabo bakeegesa ameégeso ge ebisuba, bakaba bali abalikwiikiliza nka nikwo boónyini na abaantu áabo abaatoziibwe na Múungu. Bakaba niboolekeelela nka nikwo no óobu kábilaaba omuuntu akaba ali omuheémba wa Yeézu, taladulize kukuúndilwa na Múungu keélaaba atákasázilwe ikóba lyoómwe no kukulaatila ebilagilo ne emizeenzo za Abayahudi. Abaantu abali Abayunani áabo bakeegesa ameégeso ge ebisuba, bakaba nibeekiliza nka nikwo, habwo kuba Múungu tayina biheno, tiyaákuhikize kuhaanga éensi éezo bakazibona eyina ebiheno. Káandi bakaba nibeekiliza nka nikwo omubili gwo omuuntu gwiina ebiheno, habwe éecho tityaákukuundileene Yeézu aábe Múungu na káandi atuúle omu nsi nko omuuntu.

Paulo naagalulila ameégeso áago ge ebisuba omu kugaamba amazima habwa Yeézu. Yeézu Kristu ni Múungu, akahaanga éensi, na niwe mukúlu we ebihaángwa byóona. Akatuula omu nsi ali omuuntu, yaáfwa habwe ebiheno béetu abone kutuganyila. Áago akakola Yeézu nigahika butúnu. Omuuntu kaalikumwiikiliza Yeézu, Múungu naamwiikiliza. Tihaliho chihika cho kusálwa ikóba nali kukulaatila ebilagilo nali emizeenzo yoóna yóona.

Paulo naabagaambila Abakristu nka nikwo, ni lwaampaka baleke entúungwa mbi za kala, no omwáanya gwaáho batuúle obulami obusha óobwo obulikumusemeleza Múungu. Naasoomboola ago omu kweégesa nka nikwo óokwo abaséeza na abakázi, abazéele na abáana, na abahálila na abahíte, balikweendelwa bakoleláne.

Empola

¹ Olwaandiko olu niimbaandikila íinye Paulo, nkéetwa habwo okweenda kwa Múungu, kuba entumwa ya Kristu Yeézu. Íinye hamo no omwiikiliza muzeenzi wéetu Timoteo,

² nitubaandikila íimwe abaantu ba Múungu áabo mulikutúula okwo Kolosai, íimwe abeekiliza bazeenzi béetu abeésigwa omu kukwaátana na Kristu.

Embabazi no obuhóolo kuluga ahali Isíichwe Múungu, bibe hamo neemwe.

Okusaba no okusiima habwa Múungu

³ Buli káanya óobu tulikubasabila íimwe, nitumusiima Múungu, Iíse wo Omukáma wéetu Yeézu Kristu,

⁴ buluga obu twaáhuliile óokwo mulikumwiikiliza Kristu Yeézu no okweenda abaantu bóona ba Múungu.

⁵ Okwiikiliza kwéenyu ne engoonzi záanyu nizilugiílila omu kutegeza kwéenyu okwo mwateelilwého ensáho yaábyo okwo omu igulu, ne empola ze ensáho éezo mwaámazile kuhuliza aha chigaambo cha amazima ge Empola Nzima.

⁶ Empola Nzima ezo ekahika hali ímwe, ekasuunganwa omu nsi yóona. Neezeendelela hóona kuleételela abaantu kumuhiindukila Múungu, nko óokwo yaabeele hali ímwe kulugiilila echilo echo mwaáhuliile habwe embabazi za Múungu no kusoombokelwa kuzima nka nikwo embabazi yoómwe óokwo éli amazima.

⁷ Ímwe mukeéyega ezo Empola Nzima kuluga ahali Epafra. Weényini no omuheéleza muzeenzi wéetu engaanzi, na no omweésigwa aha kumukolela Kristu emilimo ha bwéenyu.

⁸ Na niwe ayaatugaambíle empola ze engoonzi zéenyu éezo mwaáhéelwe no Omwooyo Mutakatíifu.

⁹ Ha bwéecho, íchwé titukalekile kudasabila, kulugiilila echo chilo chi twaahuliize empola záanyu. Na áago tulikusaba Múungu ni nka nikwo, abáhe okusoombokelwa kuzima engoonzi zoómwe, omu kubaha ímwe engeso zóona no obumanyi óobwo obulikuluga aha Mwooyo Mutakatíifu.*

¹⁰ Niho mulaahicha kutúula óokwo Omukáma Yeézu alikweenda, no kumunuliza omu magaambo góona. Obulami bwéenyu nibumunuliza habwe emilimo yáanyu mizima, káandi nimuguma kumusoombokelwa Múungu.

¹¹ Nitusaba Múungu aábe naabagumya aha magala goómwe maháango, kuba mubóne kweéyomeleza byóona mutéena kulemwa. Mbweenu, mube na amanulilwa

¹² nimumusiima Isíchwé Múungu, habwo kuba ababonesize kukoba obuhuunguzi bwa abaantu boómwe omu bukáma bwo omwaanga.

¹³ Atuchuungwiile kuluga omu magala ge ensiimbaazi, atutulwiile no kututaasha omu bukáma bwo Omutábani engaanzi.

¹⁴ Habwo kulabila aha Mutábani woómwe ogwo, tuchuungwiilwe omu kuganyilwa ebiheno byéetu.

Kristu ayina obuzizi habwa byóona

¹⁵ Kristu naayoleka butúnu nka nikwo Múungu kwaáli, nóobwo weényini Múungu takubonwa.

Weényini niwe mukúlu we ebihaángwa byoona, kanyina wo obuzizi aha bihaángwa byóona.

¹⁶ Habwo kuba kulabila hali weényini, ebiintu byóona bikahaangwa, ebyo ebili omu igulu ne ebili omu nsi, éebyo tulikubona ne éebyo tutakubibona, keélaaba abakáma nali abeena ikuzo, abatégeki nali abeena amagala, byóona bikahaangwa kulabila hali weényini na ha bwoómwe.

¹⁷ Weényini akaba aliho ebiintu byóona bitakahaangilwe, náwe aha buhicha bwoómwe ebiintu byóona nibizeendelela kubaho.

¹⁸ Weényini niwe omútwe gwo omubili, niyo ekelezia. Weényini niwe entaándikilo yo obulami obulikwiiza obusha, niwe owa mbele kuzooka kuluga omu bafwiile, abone kuba mukúlu omu biintu byóona.

¹⁹ Ni bityo, habwo kuba ekamusemeleza Múungu, nka nikwo bu Múungu bwoómwe bwóona bwiikale aha Mutábani.

²⁰ Káandi ekamusemeleza nka nikwo kulabila ahali Kristu, akwaátanisize ebiintu byóona na weényini, ebiintu ebili omu nsi omu ne ebili omu igulu.

Akakola aátyo, habwo kuléeta obuhóolo, kulabila enságama ya Kristu éezo ekaseeseka aha musalaba.

* **1:9 1:9** *Kubaha ímwe engeso zóona no obumanyi óobwo obulikuluga aha Mwooyo Mutakatíifu:* Ensoonga eéndi ni nka nikwo, *kubaha ímwe amasala méenzi no obumanyi bwo mwooyo.* **1:16 1:16** Osome Yohana 1:3. **1:19** Osome Abakolosai 2:9.

²¹ Aho enyuma neemwe mukaba muli hala na Múungu. Mukaba muli ababisa boómwe, habwe ebiteékuzo ne entúungwa zéenyu mbi. Náho óobu Múungu abakwaatanisize náwe,

²² aha muháanda gwo omubili gwa Kristu kufwa. Akakola aátyo kuba abaléete omu méeso goómwe muli abatakatífu, mutéena akatokoozi nali kutuúzilwa.

²³ Náho nimweendelwa kuzeendelela kwiikiliza Empola Nzima, kamulaaba muli abalame no kuba na amagala. Muteekiliza kuhiinduka no kwiíluka itegezo elyo mukaheebwa obuchilo óobwo mwaáhuliile Empola Nzima. Empola Nzima ezo nyini éezo eyolekeeliilwe ahali buli muuntu ali aheéfo yo obwíile, na nigwo omulimo, ínye Paulo, nkahaabwa kuba omuheéleza waágwo.

Echihika cha Paulo aha Bakolosai

²⁴ Óobu niimbinulilwa ebyaágazazo éebyo nnyinabyo ha bwéenyu. Aha mubili gwaanze niinhikiiliza ebyaágazazo bya Kristu éebyo ebyaalebile habwo omubili gwoómwe, ensoonga yaáho, ekelezia yoómwe.

²⁵ Kwiingana no óokwo yaáyeenzile, Múungu ankozile ínye kuba omuheéleza woómwe habwe ekelezia, mbone kuboólekeelela ímwe echigaambo choómwe chóona habwo omugaso gwáanyu.

²⁶ Echigaambo echo nigwo omweétegeko gwoómwe óogwo ogukaselekwa kulugiilila kala aha nzaálwa zóona, náho óobu Múungu agusuúlulwiile aha abaantu boómwe.

²⁷ Múungu akanulilwa kubasuululila abaantu boómwe omugaso gwo omweétegeko ogwo gwo kusobeza óogwo akakola no óobu ha Abanyamahaána.† Omweétegeko ogwo ni nka nikwo Kristu ali omuli ímwe, káandi nka nikwo weényini Kristu niwe alikubaha obweésige nka nikwo nimukoba omu ikuzo lyoómwe.

²⁸ Kristu niwe óogwo tulikwoólekeelela buli tulikuhana no kweégesa abaantu bóona omu bwéenze bwóona. Nitumwoolekeelela weényini, tubone kumuléeta buli muuntu omu méeso ga Múungu, baabeele abahikile omu kukwaátana kwáabo na Kristu.

²⁹ Na habwe ensoonga ezo, niinyeyomeleza aha chihika omu kukoza amagala maháango áago Kristu ambonesa.

2

¹ Niinyeénda musoomboókelwe óokwo nnyine echífu chiháango che emilimo ha bwéenyu, habwa abaantu abo omu muzihwa gwa Laodisia, na habwa bóona abáandi áabo abachaáluga kubonana neenye.

² Niinkola iínty babone kugumisibwa omu miganya no kukwaátanisibwa omu ngoonzi. Niinyeénda babone obumanyi bwóona óobwo obulikubaha obweétegeelezi. Niho balaasoomboókelwa obuliho habwe entaahililo za Múungu éezo ekaba eli olufubo buluga kala, nayo no kumusoombookelwa Kristu weényini.

³ Omuli weényini nimwo ziiselekile ensáho zóona ze engeso no obumanyi.

⁴ Niimbagaambila echi chigaambo, kuba muteekiliza kubéehwa béehwa no omuuntu weéna wéena aha amagaambo ge ebisuba, no óobu galáaba na go kubeételela bwooli.

⁵ Niingaamba iínty nóobwo ntali hamo neemwe ha mubili, náho omwooyo gwaanze guli hamo neemwe. Niinulilwa habwo kuba niinhuliza habwo obúmo bwáanyu no kwoongelwa kwáanyu aha kumwiikiliza Kristu.

Obulami obusha omuli Kristu

⁶ Mbweénu óobu, habwe ensoonga mwaámwiikiliza Kristu Yeézu nka nikwo no Omukáma, muzeendelele kumukoondookela omu bulami bwéenyu bwóona.

1:24 1:24 Osome 2 Abakorinto 4:10-12; Abafilipi 3:10-11. 1:26 1:26 Osome Abaefeso 3:3-5. † 1:27 1:27 *Abanyamahaána*: Habwo obusoomboozi bwooli osome *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile*.

⁷ Muzeendelele kutaashamo emizi yáanyu omuli weényini, mube mwoómbekilwe aha lugulu yo oluhazo lwoómwe, no kwiimeelela bweémi omuli áago tulikwiikiliza nko óókwo mwaayegesizwe. Káandi mube abaantu áabo abalikumusiima Múungu buli káanya.

⁸ Mube méeso, mutaákwiiza mukaba enkwáate habwa ameégeso ga busa na age ebisuba. Ameégeso ago nigalugiílila omu meégeso ga abaantu, ne emitegeko éezo ezilikutégeka éensi ezi.* Ameégeso ago tigakuluga ahali Kristu,

⁹ habwe ensoonga obuhikiilizwa bwóona bwa Múungu buli omuli weényini, omu mubili gwo obumuuntu.

¹⁰ Neemwe muheelwe obulami obuhikile, habwo kuba mukwaateéne na Kristu. Weényini niwe mukúlu habwa abatégeki na abeena amagala bóona omu nsi yo omwooyo.

¹¹ Obuchilo obu mwaákwaáteene na Kristu, mukeehibwaho obumuuntu bwe ebiheno omu kusálwa ikóba† na Kristu. Timulasázilwe aha ngalo za abaantu, náho weényini niwe ayaakozile.

¹² Obuchilo mwaabatiizwe, obumuuntu bwáanyu bwe ebiheno bukafwa bwaázikwa hamo na Kristu. Niho mwaázoolwa hamo náze, habwo kuba mukeekiliza amagala ga Múungu óogwo akamuzoola kuluga omu bafwiile.

¹³ Obuchilo mutakazweelwe, mukaba muli nka abáfwiile habwe ebiheno byáanyu, káandi mukaba mutasázilwe obumuuntu bwáanyu bwe ebiheno. Náho Múungu abaheéle obulami hamo na Kristu, náwe atuganyíle ebiheno byéetu byóona.

¹⁴ Múungu atulihile ibáanza lye ebiheno byéetu aha muháanda gwa Yéezu kutufwéela aha musalaba. Ni nkoóti akeehaho amaandiko ge ebiheno byéetu ebyo ebligilo bilikutulegelela, omu kugagoógootela aha musalaba.

¹⁵ No omu kukola aátyo, Kristu yaáyaka amagala gáabo abo batégeki na abeena amagala ge nsimbaazi, yaábasiinga aha manulilwa, yaábagoola aha bwéelu.

¹⁶ Ha bwéecho, mutabahuliiliza abaantu obu balaabachwaaziikila ímwe nka nikwo muli abaheni ha kuba timukukoondookela ebligilo omu kulya no okunywa, nali amazenye ge edíini, nali amazenye go kusohoza okwéezi, nali echilo che Endaálíkizo.‡

¹⁷ Ago góona gakaba gali echibého cha amagaambo áago agalikwiiza. Náho amagaambo aga mazima nigabonwa omuli Kristu weényini.

¹⁸ Heena abaantu áabo abalikukomeenteleza bwooli amagaambo go okweécheesha ahéelu no kulamya bamaléeka. Káandi, nibagaamba nka nikwo ímwe timugasize kwiinaankula empeéla yáanyu eyo obucha no obuchiile. Muteekiliza no obuche bwa akáti no óobu oómo omuli boónyini. Abaantu abo nibeebuga, habwo kuba nibagaamba nka nikwo babweene amagaambo ago omu meezaho. Náho aha mazima, basiluheéle habwe ebiteékuzo byáabo bíbi bye etuúngu yo omubili.

¹⁹ Abaantu abo batageene na Kristu óogwo alikweébeembelela ekelezia, eli omútwe gwo omubili gwoómwe. Kristu niwe alikuliisa no kuteélanisa hamo enzíingo ne emisi zóona. Bityo, omubili gwoómwe gwóona nigukula kuzima nka nikwo Múungu alikweendaho.

²⁰ Ímwe, entúungwa zéenyu ze ebiheno zikafwa hamo na Kristu, habwo kuba akabachuúngula mutazeendelela kukoondookela emitegeko éezo ezilikutégeka éensi ezi. Mbweenu, na ha bwaáchi mucháali nimutuúla nka abaantu bo omu nsi ezi? Muteekililizana kugomookela ebligilo nke ebi,

²¹ “Mutakwáata echi! Mutakólaho echo! Mutaloza echo!”

* **2:8 2:8 Emitegeko éezo ezilikutégeka éensi ezi:** Ensoonga eéndi ni nka nikwo, emyooyo éezo elikutégeka éensi ezi. † **2:11 2:11 Kusálwa ikóba:** Habwo obusoomboozi bwooli osome *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile.* ‡ **2:16 2:16 Endaálíkizo:** Habwo obusoomboozi bwooli osome *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile.* **2:20 2:20** Osome Abarúumi 6:1-11; Abagalatia 5:19-20; Abakolosai 2:12. **2:20 2:20** Osome Abakolosai 2:8.

²² Ago góona ne ebilangilo na ameeégeso ga abaantu kwoónka habwe ebiintu éebyo ebilikusiisikala kabilikuba byaákolesiibwe aha mwáanya muche.

²³ Na amazima, abo abalikukulaatila amagaambo ge ebyo bilagilo nibaloléeelwa nka nikwo beena amasala. Nibakulaatila okulamya okwo beteeliileho boónyini, embabazi za ahéelu no kutégeka omubili gwáabo aha cháaha. Náho ebilangilo ebyo tibikuhicha kwaángila etuúngu mbi zo omubili.

3

¹ Óobu, habwo kuba muzwéeelwe hamo na Kristu, mweékomye amagaambo go omu igulu, áaho Kristu ayikéele olubazu lwo obúlyo lwa Múungu.

² Muteekuze amagaambo ago agali omu igulu, mutatéeukuza ago omu nsi óomu,

³ habwo kuba obumuuntu bwáanyu bwe ebiheno bukafwa bwaáziikwa hamo na Kristu. Óobu nimutuúla hamo na Kristu omu méeso ga Múungu, náho obulami obwo hamo na weényini tibukubonwa.

⁴ Obulami bwáanyu nibulugiílila omuli Kristu. Obuchilo óobwo alibonwa, niho neemwe mulibonwa hamo na weényini omu ikuzo lyoómwe.

⁵ Mbweenu óobu, mugasabule hala bwooli amagaambo góona go omu nsi ezi agali omuli ímwe, nko obuseégu, obulofo, akahagáli, etuúngu mbi, ne etuúngu za amabonwa. Kuba ne etuúngu za amabonwa ni chimo no kulamya ebisusano okabula kulamya weényini Múungu.

⁶ Amagaambo nka ago, nigo galikutwaálilila Múungu anigahalile abaantu áabo abatakumukoondookela.*

⁷ Kala, ímwe nyini mukazeendelela omuli ago, obuchilo óobu mukaba nimutuúla omuli boónyini abeena entúungwa zityo.

⁸ Náho óobu muhule butúnu amagaambo ago góona hamo na agáandi nke echiníga, echihulumuko, obubi, ebizumi, ebigaambo bye ensoni, ebyo byóona bitabamo omu kanwa káanyu.

⁹ Mutasoomboólelana ebisuba, habwo kuba mwaábuzwiile obulami bwéenyu bwa kala hamo na amakúlu gaábwo góona,

¹⁰ na muzweele obulami obusha. Múungu weényini akahaanga obulami obwo obusha, na naazeendelela kubakola mususane bwooli no obwo bulami bwoómwe, kuba mubóne kumusoombookelwa kuzima bwooli.

¹¹ Ha nsoonga ezo, tiheena okuchilana káandi aha Muyahudi no Omunyamahaánga, óogwo asázilwe ikóba lyo obuséeza no óogwo atákasázilwe ikóba lyoómwe, omuntu óogwo ali omuséenzi no obu alikuba ali omuséenzi asagiliize, no obu omuhálila na atali omuhálila. Náho Kristu niwe buli chiintu na weényini alimo omuli bóona.

¹² Óobu, habwo kuba ímwe mubeele abatoosiibwe ba Múungu, na abatakatíifu áabo alikweenda, mube no omuganya gwe echiganyizi, obufula, embabazi, obuchuleezi no kweébuundaaza.

¹³ Mweemelane no kweéganyila, kábilaaba oómo wáanyu ayinacho echigaambo chibi habwa muzeenziwe. Nimweendelwa kweéganyila nko óokwo Omukáma akabaganyila ímwe.

¹⁴ Obusáago bwa ago góona mweendane, habwo kuba engoonzi nizo zilikubakwaátanisa mwéena omu búmo óobwo obuhikile.

¹⁵ Obuhóolo bwa Kristu butégeke omu miganya yáanyu. Ímwe mubeele omubili gúmo, ha bwéecho mweesilwe kutúula habwo obuhóolo. Káandi mube nimumusiima Múungu.

3:3 3:3 Osome Abakolosai 2:12, 20. **3:5 3:5** Osome Abaefeso 5:5. * **3:6 3:6** *Abaantu áabo abatakumukoondookela:* Amaandiko agáandi ge Echiyunani tigéena amagaambo ago. Osome Abaefeso 5:6. **3:11 3:11** Osome Abarúumi 10:12; Abagalatia 3:27-28; 6:15.

¹⁶ Echigaambo cha Kristu chiikale ha bwíenzi omuli ímwe kamulikweégesana na kamulikweéhana omu ngeso zóona. Mumuzinile Múungu kuluga omu miganya yáanyu no okusiima, omu kukoza ezaburi, ne enzina zi ikuzo, ne zo omu mwooyo.

¹⁷ Goóna goóna áago mulikugaamba nali kukola, mugakole ahi izíina lyo Omukáma Yéézu, nimumusiima Isíichwe Múungu kulabila hali weényini.

Kutúula kuzima omu nzu za Abakristu

¹⁸ Ímwe abakázi, mube nimubakoondookela bebeenye, nko óokwo elikweendelwa aha baantu áabo abalikumwiikiliza Omukáma Yéézu.

¹⁹ Neemwe abaséeza, mube nimweénda abakázi báanyu, mutaákuba enduluhe hali boónyini.

²⁰ Neemwe abáana, mube nimubakoondookela abazéele báanyu omuli góona, habwo kuba kukola mútyo nikumunuliza Omukáma Yéézu.

²¹ Neemwe ba táata, mutabasaambila abáana báanyu, kuba bataákwiza bakagwa omuganya.

²² Ímwe abahálila, mubakoondookele abakáma abalikubatégeka, omu milimo yóona. Mutaákuzila mútyo omu buchilo óobwo balikuleeba kwoónka, mubóne kweéseengeleza hali boónyini, náho mubazilile isima obuchilo bwóona omu bugololoke bwo omuganya, habwo kuba nimumugomookela Omukáma Yéézu.

²³ Choóna chóona éecho mulikukola, muchikole aha muganya gúmo, kamulaamuheéleza Omukáma, na ti baantu kwoónka.

²⁴ Mwiizuke nka nikwo Omukáma wo mulikukólela niwe Kristu, na weényini naabaha omuhuungulo gwáanyu guli empeéla éezo akalagana neemwe.

²⁵ Náho weéna weéna óogwo alikukola amábi, naayinaánkula kwiingana no obubi bwoómwe, habwo kuba Múungu tasoloola muuntu weéna weéna.

4

¹ Neemwe abakáma, mube nimubakolela abahálila báanyu aha mazima ne éebyo ebikwiilwe. Mwiizuke nka nikwo neemwe káandi mwiináze Omukáma omu igulu.

Ebilagilo no okusaba kwa Paulo

² Mube nimusaba ebilo byóona, mube méeso omu kusaba no kumusiima Múungu.

³ Mutusabile neechwe, Múungu abone kutuchiíngulila omulyaango gwo kwoólekelela echigaambo choómwe, cho kwaátula empola habwa Kristu éezo ekaba eselekilwe kala. Neenye mbohile habwo kwoólekelela empola ezo.

⁴ Mube nimumusaba Múungu nka nikwo ímbe na amagala go kwoólekelela aha bwéelu empola ezo nka nikwo ndikweendelwa nzigaámbe.

⁵ Mube na amasala omu kubakolela abaantu áabo abatakamwiíkiliize Yéézu. Mukoze obuchilo bwáanyu kuzima.

⁶ Omwáanya gwóona, amagaambo gáanyu gabe go omugisa káandi go kukoonza koonza nko omwóonyo, mubóne kusoombookelwa kumugalulila buli muuntu kuzima.

Amagaambo go kulaga

⁷ Omwiikiliza muzeenzi wéetu engaanzi Tikiko, alaábagaambila empola zaanze zóona. Weényini no omuheéleza muzeenzi wéetu omweésigwa óogwo tulikukola hamo náze emilimo zo Omukáma Yéézu.

⁸ Niimmusiindika hali ímwe, mubóne kusoombookelwa óokwo tulikuzeendelela no kubatiimbya emiganya.

⁹ Naayiza hamo na Onesimo, omwiikiliza muzeenzi wéetu engaanzi omweésigwa, óogwo ali omuuntu wo owáanyu. Nibabasoomboólela amagaambo góona áago agalikukolwa owéetu aha.

¹⁰ Aristariko, óogwo abohilwe hamo neenye omu ibóhelo aha, naabaangalucha. Náwe Mariko, ali nyínálumi wa Barinaba, naabaangalucha. Mwaámazile kwiinaankula ebilangilo habwa weényini. Obuchilo alaahika hali íimwe, mumwiinaánkule kuzima.

¹¹ Yeézu óogwo alikwéetwa Yusto, naabaangalucha. Omu Bayahudi áabo bamwiikiliize Yeézu Kristu, aba básatu kwoónka nibo balikukola emilimo habwo obukáma bwa Múungu hamo neenye. Nábo baantiimbisize omuganya bwooli.

¹² Epafra, omuzáana wa Kristu Yeézu na káandi omuuntu wo owáanyu, naabaangalucha. Obuchilo bwóona akola echífu kudasabila íimwe nka nikwo, mube abahikile omu kwiikiliza kwéenyu, na mukomeéle omu ngoonzi zóona za Múungu.

¹³ Niimmusiínza nka nikwo, naakola emilimo aha chífu ha bwéenyu na habwa abaantu bo omu mizihwa za Laodisia na Hierapoli.

¹⁴ Luka omulaguzi wéetu engaanzi, na Dema, nibabaangalucha.

¹⁵ Íimwe, mubaángaluche abeekiliza bazeenzi béetu ba Laodisia. Káandi mumwaángaluche Nimufa, ne ekelezia éezo elikubugana omu nzu yoómwe.

¹⁶ Olwaandiko olu kalulaaba lwaásomilwe hali íimwe, muluhiche aha beekiliza be ekelezia ya Laodisia kuba abo káandi balusome. Neemwe muloondele omuháanda gwo kubonesa no kusoma olwaandiko óolwo nkabasiíndikila boónyini.

¹⁷ Mumugaambile Arikipo nka nikwo, azeétegeeleze kuzima emilimo éezo Omukáma akamuha.

¹⁸ Íinye Paulo niimbaangalucha ha kwaandika ne engalo yaanze. Mwiizuke nka nikwo mbohilwe omu ibóhelo. Embabazi ya Múungu eébe hamo neemwe.

Olwaandiko lwo kubaanza lwa Paulo aha Bateesalonike Obweébeembezi

Olwaandiko olu no lwa Paulo, entumwa. Akaandika olwaandiko olu ali hamo na Silwaano na Timoteo. Akaandika habwa abeekiliza áabo bakaba bali omu iboma lya Teesalonike. Paulo akaba ali entumwa óogwo akaba naayolekeelela Empola Nzima habwa Yeézu Kristu, ha Bayahudi na ha baantu abo Abanyamahaánga.

Paulo na bazeenzíbe, kabaahikile omu nsi ya Bugiriki, yaáyolekeelela no kugumisa ekelezia omu iboma likúlu lyo omuli Makedonia. Omu iboma éelyo likaba nilyeétwa Teesalonike (Amakúlu ge Entumwa 17). Abaantu be emitulaanilo ezilekéene lekéene bakeekililizana ne empola zoómwe. Paulo kayaagumisize ekelezia ya aho Teesalonike, ebyaágalazo biháango byaábaanza kubaho ha beekiliza. Okwaágalazwa okwo kukaba nikukolwa na Abayahudi. Paulo yaálamula kulugáho chihahwe. Kayaaluguleyo okwo, no kulemwa kusubayo káandi, yaamusiindikáyo muzeenzíwe óogwo akaba ayétwa Timoteo, azeénde Teesalonike kubatiimbya emiganya abeekiliza bo okwo. Paulo weényini talaziileyo okwo, akazeendelela kwoólekeelela amahaánga agáandi. Omwáanya muche kagwaahwéele, Timoteo yaásuba hali Paulo, yaámutwáalila empola habwo okwiikiliza na akeekalile ka Abateesalonike. Paulo káyaahuliile empola ezo, yaánulilwa bwooli, yaabasiindikilayo olwaandiko lwo kubasiingiza, no kuboóngela ameégeso agáandi. Akabagumya emiganya babone kuzeendelela kutúula akeekalile áako kalikumugomookela Múungu. Empola ezo, noozisaánga omu lwaandiko lwo okubaanza lwa Paulo aha Bateesalonike. Akaandika habwo okugima habwe ebyaágalalo, na habwo kuba ne ensoonga nka nikwo, Yeézu alaásuba na abeekiliza balaátúula hamo náze. Paulo akagaamba echigaambo *kutegeza*, ha kuba ne ensoonga nka nikwo, Yeézu alaásuba.

Empola

¹ Olwaandiko olu nitubaandikila ínye Paulo, hamo na Silwaano* na Timoteo. Nitubaandikila ímwe áabo muli omu kelezia yo omu iboma lya Teesalonike, áabo muli embága ya abaantu áabo mumwiikiliize Múungu Isíchwe no Omukáma Yeézu Kristu.

Embabazi no obuhóolo bibe hamo neemwe.

Okusiima habwo obweésige bwa Abateesalonike

² Nitumusiima Múungu buchiile ha bwéenyu mwéena, na nitubasabila obutóosa.

³ Katulikubasabila hali Isíchwe Múungu, nitwiizuka obutóosa omu méeso goómwe omulimo óogwo mulikukola habwo okwiikiliza. Nitwiizuka echífu chéenyu éecho chilikuluga aha ngoonzi zéenyu, káandi okweégumya kwéenyu okulikulugiilila omu kutegeza óokwo twiina ha kusuba kwo Mukáma wéetu Yeézu Kristu.

⁴ Ímwe abeekiliza bazeenzi béetu, áabo muli enfula za Múungu, nitusoomboókelwa nkokwo mutooziibwe na Múungu kuba abaantu boómwe.

⁵ Nitusoomboókelwa tútyo, habwo kuba obuchilo twaayolekeeliile owéenyu Empola Nzima, titulayolekeeliile ha magaambo kanaku goónka. Náho tukoólekeelela ha buhicha na ha Mwooyo Mutakatíifu, twiina ne echihika nka nikwo empola ezo ne eza amazima. Ímwe nimusoomboókelwa óokwo twaabele tuli hamo neemwe, tubone kubahwéela.

* **1:1 1:1 Silwaano:** Omu chitabu che Amakúlu ge Entumwa naayétwa *Sila*.

⁶ Nóobwo mukaágalazibwa bwooli habwo okwiikiliza kwéenyu, mukeenaankula empola ezo ha manulilwa áago agalikuluga ha Mwooyo Mutakatíifu. Nka nikwo mwaákozile mútyo, mukasubiiliza omususaniso gwéetu no omususaniso gwo Omukáma Yeézu.

⁷ Niho omuli ago, mubeele emanyiso nduunzi aha beekiliza bóona abali Makedonia na Akaya.

⁸ Kuluga omuli íimwe, empola habwo Omukáma Yeézu ehuliíle. Tikwo kwoónka ha baantu bo omuli Makedonia na abo omuli Akaya, náho okwiikiliza kwéenyu hali Múungu kukumuukile hóona. Ha bwéecho titukweéyagalaza kugaamba choóna chóona.

⁹ Abaantu boónyini nibasoomboola habwa akazeendele áako mwaátwiinaánkwiile obuchilo tweezile hali íimwe. Nibateekelela nka nikwo mwaabilekile ebisusano byáanyu no kumusubila Múungu, mubóne kumuheéleza weényini omulame niwe owa amazima,

¹⁰ no kumuliindilila Yeézu Omutábani kuluga omu igulu. Weényini akazoolwa na Múungu, káandi niwe alikutuchuúngula omu chihulumuko cha Múungu echilikwiiza.

2

Omulimo gwa Paulo na bazeenzíbe óokwo Teesalonike

¹ Íimwe abeekiliza bazeenzi béetu, íimwe nyini nimusoomboókelwa nkokwo íichwe kwiiza hali íimwe, tikulabeele kwa busa.

² Káandi nimusoomboókelwa nka nikwo obuchilo tuchaali kuhika hali íimwe, tukaágalazwa no kuzúmwa omu chaalo echo cha Filipi. Nóobwo hali íimwe hakaba heena okusiingangana kuháango, náho Múungu akátuha obugimi bwo kwoólekelela Empola zoómwe Nzima.

³ Amagaambo áago tulikukomeenteleza hali íimwe, titukweenda kubahabisa, nali kuboólekelela habwe ensoonga mbi yo obucheluke, nali obugóbya, nali ichubi.

⁴ Náho nitwoolekelela habwo kuba tukakuundilwa na Múungu kutegezwa ne emilimo yo kwoólekelela Empola Nzima. Titukutegeza kubanuliza abaantu, náho nitweénda kumunuliza Múungu, ogu alikuleenga góona áago gali omu miganya yéetu.

⁵ Nimusoomboókelwa nka nikwo, tukaba tutakugaamba empola mubóne kutunulilwa, noobwo kugaamba ebigaambo éebyo bitali bya amazima kuba tubone omugaso. Múungu ni lubona!

⁶ Káandi tukaba tutakuloondela echikumuuko chi ikuzo kuluga ha baantu, noobwo kuluga hali íimwe, noobwo kuluga ha báandi bóona. Nóobwo íichwe ne entumwa za Kristu, na twaakaáhikize kweenda ebiintu bunaanka kuluga hali íimwe, náho titulakozile tútyo.

⁷ Tukaba tuli abafula hali íimwe nko omukázi obuchilo naayemanya abáana boómwe.

⁸ Tukabazilila engoonzi íimwe bwooli. Niho tukanulilwa ti habwo kubaha Empola Nzima ya Múungu yoónka, náho káandi kubaha omwáanya gwéetu na amagala géetu, habwo kuba íimwe mwaaba enfula zéetu.

⁹ Abeekiliza bazeenzi béetu, nimwiizuka echífu chéetu no kwaágalala kwéetu, óokwo twaabele nitukola emilimo omu chilo na nyemisana. Tukakola tútyo kuba tutaákwiiza kwaágalaza omuuntu weéna wéena omuli íimwe obuchilo nitwoolekelela Empola Nzima ya Múungu.

¹⁰ Íimwe ni baalubona béetu, na Múungu náwe ni lubona nka nikwo twaatuuleene neemwe abeekiliza, tukaba ne entúungwa zéetu nzima, káandi zo obuteéka, na tutéena kugaywa.

¹¹ Káandi nimusoomboókelwa nkokwo obuchilo tukaba tuli hali ímwe tukaba nitubakolela mwéena nka táata óokwo alikubahana abáana boómwe. Tukaba nitubagumya emiganya no kubahooyesa no kubaneémbela,

¹² nka nikwo mube nimutoóléla omu bulami bwe engeso éezo Múungu alikweenda. Múungu niwe alikubaháma nka nikwo, mutaahemo omu bukáma no omu ikuzo lyoómwe.

¹³ Káandi nitumusiima Múungu tutéena kwóosa, ha kuba kimwaahuliile echigaambo choómwe kuluga owéetu, timulachiinaankwiile nke echigaambo cha abaantu. Náho mukachiinaankula nke echigaambo cha Múungu, mazima nikwo bili. Echigaambo echo nichikola emilimo omu miganya yáanyu, ímwe áabo mumwiikiliize.

¹⁴ Abeekiliza bazeenzi béetu, amagaambo ago nyini agaabasaangile abaantu abo abalikumukulaatila Kristu Yeézu omu makelezia ga Múungu omu nsi ya Yudea, nigo ago nyini neemwe gabasaangile. Abáana nzaálwa bazeenzi báanyu babaagaleéze, nka nikwo Abayahudi bo okwo baabaágaleeze bazeenzi báabo habwo kumwiikiliza Yeézu.

¹⁵ Abayahudi abo, nibo bamwiísile Omukáma Yeézu na ababáasi ba kala. Káandi nibo batwaágaleze neechwe. Abaantu abo, nibamutamisa Múungu, káandi nibo ababisa ba abaantu bóona,

¹⁶ ha kuba nibatwaangila kuboólekeeela Abanyamahaánga* Empola Nzima éezo ezakubaleetiile obuchuúnguzi. Bityo nikwo nibazeendelela kuhikiiliza ebiheno byóona éebyo balikukola buchiile. Náho óobu echihulumuko cha Múungu chaábahikila!

*Paulo na bazeenzíbe nibazila ensoonga
yo kubugana na Abateesalonike*

¹⁷ Abeekiliza bazeenzi béetu, kulekaana kwéetu neemwe kukaba kuli omwáanya muhe kwoónka, káandi kulekaana okwo kukaba kuli kwo omubili, tikwo kwe emiganya. Ha buchilo obwo bwóona, tukaba nituligila nka nikwo tubonane neemwe káandi.

¹⁸ Niho tukeenda twiíze hali ímwe, muno muno ínye Paulo nkaba nnyeénda kwiiza buli káanya, náho Isitáani† likatuzibila.

¹⁹ Obuchilo Omukáma Yeézu kaáleéza, ni baáhi áabo baláaba ensiimbililo yi itegezo lyéetu? Káandi ni baáhi áabo baláaba ensiimbililo ya amanulilwa no omukáko gwéetu gwo kweésiingiza? Tibo ímwe?

²⁰ Mazima, ímwe níimwe áabo mulikutukola tweésiingize no kunulilwa.

3

Paulo naamusiíndika Timoteo óokwo Teesalonike

¹ Ha muheleeluko twaálemwa kweégumisiliza bwooli, ha kuba titulamanyile áago agalikukolwa okwo Teesalonike. Niho twaábona nkokwo, íchwe tusigale tweénka omuli Atene,

² tumusiíndike Timoteo omwiikiliza muzeenzi wéetu, abone kwiiza kubagumisa no kubatiimbya emiganya omu kwiikiliza kwéenyu. Weényini ni muzeenzi wéetu omuzáana wa Múungu omu kwoólekeeela Empola Nzima habwa Kristu.

³ Tukakola tútyo kuba omuuntu weéna wéena ataákugwa omuganya habwe ebyaágala byáanyu ebi. Ímwe nimusoomboókelwa nkokwo, nitweendélwa kulabila omu lwaágala.

⁴ Kuba obuchilo tukaba tuli hamo neemwe, tukaba nitubagaambila nka nikwo tulyaáyagalazibwa, na nikwo bili nko óokwo mulikusoombookelwáho.

* 2:16 2:16 **Abanyamahaánga:** Habwo obusoomboozu bwooli osome Obusoomboozu habwa Amagaambo Agagumile. † 2:18 2:18 **Isitáani:** Habwo obusoomboozu bwooli osome Obusoomboozu habwa Amagaambo Agagumile.

⁵ Niho neenye obuchilo naálemwa kweégumisiliza, naámusiíndika Timoteo hali ímwe, mbone kusoombokelwa habwo okwiikiliza kwéenyu. Nkakola íintyo, ha kuba bitaákuba nka nikwo lúundi Omuleengesi yaábaleengese no kubahabisa ne éezo milimo yóona ezi twaákozile hali ímwe, eébe ya busa.

Empola Nzima kuluga ha Bateesalonike

⁶ Náho óobu Timoteo yeézile kuluga owáanyu, yaatumanyisize empola nzima habwo okwiikiliza ne engoonzi zéenyu. Atusoomboóliile nka nikwo nimutwiizuka bwooli buchiile, na nimuligila kubonana neechwe, nka nikwo neechwe twiina echihika kubonana neemwe.

⁷ Abeekiliza bazeenzi béetu, empola habwo okwiikiliza kwéenyu, kututiimbíze emiganya kuluga omu byaágalazo byéetu byóona.

⁸ Óobu nitwiícha, ha kuba ímwe mwaáguma kwiimeelela bweémi ahali Omukáma Yeézu.

⁹ Óobu tukaáhicha kumuliha Múungu chiintu chi tubone kumusiima, ha bwéenyu? No óobu habwa amanulilwa maháango áago twiinágo omu méeso ga Múungu ha bwéenyu?

¹⁰ Nitumusaba Múungu ha bweeyomeleza omu chilo na nyemisana, nka nikwo atuzune twiíze tubonane neemwe, tubone kubahwéela éecho mwaálebesa habwo okwiikiliza kwéenyu.

¹¹ Nitumusaba weényini Múungu, Isíichwe, no Omukáma wéetu Yeézu, atuloongeze omuháanda gwéetu kwiiza hali ímwe.

¹² Omukáma aboongele no kubakanyisiza engoonzi no kweendana ímwe no kweenda abáandi bóona, nkeechwe óokwo tulikubeenda ímwe.

¹³ Káandi abagumise emiganya yáanyu, mubóne kuba abaantu abatakatíifu batéena ebilegelelo omu méeso ge Isíichwe Múungu, obuchilo óobwo Omukáma wéetu Yeézu kaáliiza hamo na abatakatíifu boómwe bóona.*

4

Akazeendele áako Múungu alikweenda

¹ Óobu ímwe abeekiliza bazeenzi béetu, mweéyegile kuluga hali íichwe óokwo mulikweendelwa kutúula, mubóne kumunuliza Múungu. Na mazima óokwo mulikukola mútyo. Óobu, nitubasaba no kubatweézela nka nikwo mugume ha kuzeendelela mútyo nka nikwo yaátulagiile Omukáma Yeézu.

² Nimusoomboókelwa emilagi éezo tukabalagila ha buhicha bwo Omukáma Yeézu.

³ Múungu naayeénda mube abaantu abatakatíifu, nikwo okugaamba mutaákuba nimuzila obusaambani.*

⁴ Ímwe mwéena muzitégeke emibili yáanyu, omu butakatíifu na buli oómo aábe ni isima.

⁵ Mutaákuba na akahagáli nka Abanyamahaánga áabo abatakumumanya Múungu.

⁶ Omuli ago, omuuntu atamuhenela omwiikiliza muzeenziwe, nali kumuhuunga. Nka nikwo ku twaábasoomboóliile no kubahana, bóona áabo abalikukola ago, Omukáma weényini naabeehoólela.

⁷ Múungu talatweésile kukola obusiihani, náho akatwéeta nka nikwo twiikale omu butakatíifu.

⁸ Ha bwéecho, omuuntu weéna wéena óogwo alikugaya améégeso aga, takumwáanga omuuntu, náho naamwaánga Múungu óogwo alikubaha ímwe Omwooyo gwoómwe Omutakatíifu.

* **3:13 3:13 Hamo na abatakatíifu boómwe bóona:** Ensoonga eéndi ni nka nikwo, *maléeka*, nali yakáaba Abakristu abáfwiile. * **4:3 4:3 Obusaambani:** Aháandi no, *obusiihani* nali *obuseégu*.

⁹ Óobu, tékweendelwa nkokwo tubaandikile ímwe habwo kweendana na badugu báanyu, ha kuba ímwe mwaáyegesiibwe na Múungu nka nikwo chilikweendelwa kuzililana engoonzi.

¹⁰ Mazima mubakolele mútyo beene báanyu bóona abali omu chaalo chóona cha Makedonia. Óobu nitubasaba ímwe abeekiliza bazeenzi béetu, mugume ha kweendana mútyo.

¹¹ Mube no omwooyo gwo obuhóolo. Omuuntu weéna wéena ataákweetwaalalika omu magaambo ga abáandi, náho akole emilimo ye emikono yoómwe weényini, nko óokwo ku twaabalagiíliile.

¹² Aho nimuba mwaáyoleka akazeendele kaluunzi ha baantu áabo batali Abakristu. Káandi timukuba abaantu abo abalikutegeza ebya abáandi.

Okuzoolwa kwa abáfwiile áabo bakamutegeza Yeézu

¹³ Ímwe abeekiliza bazeenzi béetu, nitweénda musoomboókelwe ebyo ebilaabagwámo ha Bakristu áabo abáfwiile, mubóne kuchuleela obutába ne entíimba nka abaantu abáandi áabo abatéena okutegeza kwo kuzooka.

¹⁴ Íichwe, nitwiikiliza nkokwo Yeézu akafwa, káandi akazooka. Ha bwéecho, nitutegeza nka nikwo Múungu naasiindikira Yeézu kuzoola no kusuba hamo nábo abaantu bóona áabo abáfwiile bamwiikilize.

¹⁵ Mbwéenu, éebi tulikubasoomboólela ha Chigaambo cho Omukáma Yeézu, nka nikwo íichwe áabo tuchaali tuli abalame, áabo tulaasigalila kuhicha obuchilo bwa weényini alisuba, mazima titulibeébeembelela áabo abáfwiile.

¹⁶ Omukáma weényini alaátuuka kuluga omu igulu. Náwe alaáhamuka aha buhicha, náwe maléeka† mukúlu alyaáhamuka ahi iláka ne echikuli cha Múungu chilyaáhulilwa. Niho bóona áabo abáfwiile bamwiikilize Kristu, nibo baliibeembéla omu kuzooka.

¹⁷ Niho íichwe áabo tuli méeso, áabo twaásigalila, tulyaásapulwa hamo nábo omu bwíile, tubone kumunyegeza Omukáma aha lugulu. Niho tuláaba hamo náze obucha no obuchiile.

¹⁸ Óobu mweétiimbye emiganya ha magaambo ago.

5

Kweéloonza ha chilo cho kwiiza Omukáma Yeézu

¹ Beekiliza bazeenzi béetu, nituleeba nka nikwo tutaákubaandikila habwo obuchilo ne emihaanguko zo kwiiza Omukáma.

² Kuba ímwe nyini nimusoomboókelwa nka nikwo echilo cho kwiiza kwo Omukáma chilyáaba nko óokwo omwíibi ayizaho itúumbi atéena kusohozza empola.

³ Obuchilo abaantu baligaamba báti, “Twiine obuhóolo, káandi tuli kuzima,” aho niho okusiingaalichwa kulaabeézila. Okusiingaalichwa okwo kulaabagwamo, nko obusúungu bwo kweéchuungula óokwo bumwiizila omukázi owe éenda. Omuli ago tibakuchuungulwa na káti.

⁴ Náho ímwe, beekiliza bazeenzi béetu, echilo éecho tichikubasaanga nko omwíibi, ha kuba ímwe timuli omu nsimbaazi.

⁵ Ímwe mwéena na abáana bo omwaanga,* káandi ba nyemisana. Íichwe twéena ti baantu bo omu chilo nali omu nsimbaazi.

⁶ Óobu, tutaákuba nka abáandi áabo balikubyáama otúlo, náho tube méeso no kwiibalilila.

⁷ Abaantu áabo balikubyáama otúlo, nibalyaáama omu chilo. Káandi áabo abalikutamiila, nibatamiila omu chilo.

† 4:16 4:16 **Maléeka:** Habwo obusoomboozzi bwooli osome *Obusoomboozzi habwa Amagaambo Agagumile.* * 5:5 5:5 **Omwaanga:** Aháandi nibagaamba ne *echeengézi.*

⁸ Náho ha kuba íchwe tuli abaantu ba nyemisana, tube no kwiibalilila. Tube no okwiikiliza ne engoonzi, ebyo nibiba nko ozweele enchiíngilizi ha kalezi kaawe. Káandi tumutegeze Múungu kutuchuúngula, niho nituba nkoóti tuzweele engofiíla omu mútwe.

⁹ Múungu talatutoólize íchwe abone kutusiingaalicha ha chihulumuko choómwe chiháango, náho akatutóoza tubone kwiinaankula obuchuúnguzi ha muháanda gwo Omukáma wéetu Yeézu Kristu.

¹⁰ Ogwo niwe akafwa ha bwéetu, tubone kutúula hamo náze, obuchilo tuchili abalame no óobu obuchilo twaáfwiile.

¹¹ Mbwéenu, mweéitimbye emiganya no kuhweelana nka nikwo mulikukola.

Entúungwa elikugasa ha beekiliza

¹² Mbwéenu beekiliza bazeenzi béetu, nitubasaba mubazilile isima áabo abalikwaágala ha chífu omuli ímwe, no kubeétegeeleza ímwe ha Mukáma Yeézu no kuboólekeelela.

¹³ Mubazilile isima liháango bwooli no kubazilila engoonzi kwiingana ne emilimo yáabo. Káandi mube no obuhóolo omuli ímwe.

¹⁴ Abeekiliza bazeenzi béetu, nitubaneembelela, mube nimubahana abaléenga no kubatiimbya áabo abáfwiile emiganya. Káandi mube nimubatiimbya áabo abatéena amagala no kubeéyomeleza abaantu bóona.

¹⁵ Mweémanyé nka nikwo omuuntu weéna weéna atamweéhoolela muzeenziwe obuzilwa ha buzilwa. Náho buchiile mube nimukolelana ebizima ímwe no kukolela ebizima abaantu bóona.

¹⁶ Mube na amanulilwa buchiile,

¹⁷ káandi musabe obutazila ihelezo.

¹⁸ Mube nimumusiima Múungu ahali byóona, ha kuba ebyo nibyo weényini alikweenda hali ímwe omu kukwaátana na Kristu Yeézu.

¹⁹ Mutaguláaza Omwooyo Mutakatífu.

²⁰ Káandi mutabugaya obubáasi,[†]

²¹ náho mugaleéngé amagaambo go obubáasi no kuguma omuli áago gali amazima,

²² na mweélige omuli góona ago agali mábi.

²³ Múungu weényini óogwo alikutuha obuhóolo, abéeze bwooli ímwe omuli byóona. Weényini abeemanyé emyooyo yáanyu no obulami bwáanyu ne emibili yáanyu, mubóne kuba abatéena ebilegelelo kuhika obuchilo bwo kwiiza kwoómwe Omukáma wéetu Yeézu Kristu.

²⁴ Múungu weényini óogwo alikubalaalika no omweésigwa, náwe naabakolela ago.

Amagaambo go kulaga

²⁵ Beekiliza bazeenzi béetu, neechwe mutusabile hali Múungu.

²⁶ Mubaángaluche abeekiliza bazeenzi béetu bóona aha chinyweégelo echitakatífu.

²⁷ Niimbakomeenteleza ha buhicha bwo Omukáma Yeézu nka nikwo, olwaandiko olu mubasomele bóona abeekiliza bazeenzi béetu.

²⁸ Embabazi yo Omukáma wéetu Yeézu Kristu eébe hamo neemwe mwéena.

[†] 5:20 5:20 **Obubáasi:** Aháandi no obulaangi.

Olwaandiko lwa kábili lwa Paulo aha Bateesalonike Obweébeembezi

Omwáanya muche gwoónka, kuluga Paulo asiindike olwaandiko lwoómwe lwo kubaanza, akabonesa empola nka nikwo, abeekiliza ba Teesalonike, tibalasoombookiilwe kuluunzi ameégeso goómwe agáandi. Béenzi bakateékuza nka nikwo Yeézu akaba yaásubile. Na abáandi bakaba baálekileho emilimo záabo zóona, ha kuba bakategeza nka nikwo, Yeézu yaakaásuba omwáanya gwoóna gwóona. Abáandi tibaleénzile kukola emilimo habwo obulemwa. Ha bwéecho, Paulo yaáyaandika olwaandiko lwa kábili, abone kuhiindula ebiteékuzo nke ebyo, ebyaabeele bitéena amazima. Omu lwaandiko lwa kábili akakomeenteleza nka nikwo, Yeézu akaba atakasubile omu nsi. Káandi, akabakomeenteleza kuzeendeleva kukola emilimo aha bweeyomeleza.

Empola

¹ Olwaandiko olu nitubaandikila ínye Paulo, hamo na Silwaano* na Timoteo. Nitubaandikila ímwe omu kelezia yo omu iboma lya Teesalonike áabo mumwiikiliize Isíichwe Múungu no Omukáma Yeézu Kristu.

² Embabazi no obuhóolo kuluga hali Isíichwe Múungu, na aha Mukáma Yeézu Kristu, bibe hamo neemwe.

Omuchwaáziiko gwa Múungu

obuchilo bwo kusuba kwa Yeézu

³ Abeekiliza bazeenzi béetu, nitweendélwa kumusiima Múungu buchiile ha bwéenyu, ha kuba okwiikiliza kwéenyu nikwoongela bwooli, káandi engoonzi záanyu nizizeendeleva kwoongela hali buli oómo.

⁴ Ha bwéecho nitweébona omu makelezia ga Múungu habwo okweégumya kwéenyu no okwiikiliza kwéenyu óokwo mwiina, omu byaágazazo byóona no okuzugumisibwa óokwo mulikweémela.

⁵ Ago góona nigamanyisa nka nikwo, omuchwaáziiko gwa Múungu no gwa amazima. Ha muchwaaziiko ogwo ímwe mugasize kwiinaankula obukáma bwoómwe, óobwo mulikwaágazibwa habwa bwoónyini.

⁶ Weényini Múungu alaákola amazima. Alaábeehoólela omu kubaágazaza áabo abalikubeéboneela ímwe,

⁷ no kubaha okuhuúmula hamo neechwe ímwe áabo mulikwaágazibwa. Alaakola ago obuchilo Omukáma Yeézu kaáliiza kuluga omu igulu, hamo na bamaléeka abo obuhicha bwoómwe

⁸ omu lumuli lwo omulilo. Yeézu niwe alaábeehoólela bóona áabo abatakumumanya Múungu na áabo abatakuzikoondookela Empola Nzima zo Omukáma wéetu Yeézu.

⁹ Omuchwaáziiko gwáabo gulyáaba okusiingalichwa kwo obucha no obuchiile no kutaániswa hala kuluga omu méeso go Omukáma hamo ni ikuzo lyoómwe likúlu.

¹⁰ Ha chilo echo weényini kaáleéza naabona kukuzwa omu batakatífu† boómwe, no kukaamalilwa kuluga ha baantu bóona áabo abamwiíkiliize. Káandi neemwe nimuba omuli abo, ha kuba okwaátula kwéetu kukeekililizibwa hali ímwe.

¹¹ Hali ago nitubasabila buchiile, nka nikwo Múungu wéetu abagase kwiingana no okweetwa kwáanyu, na aha buhicha bwoómwe, ahikiílize amagaambo amazima áago

* **1:1 1:1 Silwaano:** Omu byaandiko ebíindi nibagaamba ni Sila. † **1:10 1:10 Abatakatífu:** Habwo obusoomboozi bwooli osome Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile.

mulikweenda kukola, no kuhikiiliza emilimo yáanyu yóona mizima yo okwiikiliza hali Yeézu.

¹² Niho, izíina lyo Omukáma wéetu Yeézu libe nilikuzwa ha bwéenyu. Káandi neemwe mube nimukuzwa habwa weényini, habwe embabazi ya Múungu wéetu, ne yo Omukáma Yeézu Kristu.

2

Kubonwa kwo omubisa no kwiiza kwo Omukáma Yeézu

¹ Mbweenu beekiliza bazeenzi béetu, nitubaandikila habwo okusuba kwo Omukáma wéetu Yeézu Kristu, na nka nikwo tulaakoba hali weényini. Nitubasaba nka nikwo,

² mutagoókelwa bwaangu no kuleka echihika cháanyu nali omwooyo gwoóna gwóona mukatíinisibwa no kweétimwa nka nikwo echilo cho kwiiza Omukáma chaáhikile. Kuba lúundi mwaáhuliize ebisuba ebyo omu mpola bunaanka zo obubáasi, nali zo kwoólekeeela, nali zo olwaandiko óolwo lulikuteékuzwa nka nikwo lulugile hali íichwe.

³ Muteekilizana no omuuntu weéna weéna kubaleétela obugóbya hali choóna chóona, ha kuba echilo éecho tichilihika ha kubaanza, kuhicha bibaánze ebyo bilo abaantu balimugomela bwooli Múungu, káandi obuchilo Omubisa ogu* naába yaámanyisizwe hali íimwe. Ogwo Mubisa niwe aliheleeluka kusiingaalichwa butúnu.

⁴ Weényini talikuúndilana na buli chiintu éecho abaantu nibazila nka nikwo ni Múungu nali éecho balikulámya, na alaayeésiingiza kuba omukúlu wa byóona. Káandi alaaza kwiikala omu nzu ya Múungu no kweégaamba nka nikwo weényini niwe Múungu.

⁵ Ngási, timukwiizuka nka nikwo kánaabeele ndi hamo neemwe tiíndabasoombooliile ebi byóona?

⁶ Na nimusoomboókelwa éecho echilikumwaángila óobu nyini, abone kubonekana ha buchilo obwo obulikugasa.

⁷ No óobu nyini, amagala go bweeseléke go obubisa nigakola emilimo, na nigasigala bweeseléke kuhicha obuchilo óogwo alikugachigilila alaáyahibwaho.

⁸ Aho niho Omubisa ogwo alaásuululwa. Náho obuchilo Omukáma Yeézu kaáliiza, alyaámwiítisa olwooya lulikuluga omu kanwáke, na alyaámusiingaalicha ha mboneko ya amáani go kwiiza kwoómwe.

⁹ Obuchilo bwo kwiiza kwo Omubisa ogwo, alyéeza na amagala góona gi Isitáani† no kukola emanyiso na amahano ge ebisuba.

¹⁰ Alaábabéeha ha miháanda bunaanka bunaanka bóona áabo bali omu muháanda gwo kubula, ha kuba tibakwiikiliza kweenda amazima babone kuchuúngulwa.

¹¹ Ha bwéecho, Múungu naabasiindikila obubéehi obusaagiliize, babone kubwiikiliza obwo bubéehi.

¹² Kuba bóona áabo abalekile kwiikiliza amazima náho bakaba nibeenuuliza omu biheno, balaáchwaaziikwa.

Kweémelela bweémi no kweétegeeleza ameégeso

¹³ Náho íichwe, nitweendélwa kumusiima Múungu buchiile ha bwéenyu, abeekiliza bazeenzi béetu áabo mulikuzililwa engoonzi no Omukáma Yeézu. Nitweendélwa kukola tútyo, ha kuba akabatóoza íimwe kuluga aha bubaandizo bwo kuhaanga

2:1 2:1 Osome 1 Abateesalonike 4:17. * 2:3 2:3 **Omubisa ogu:** Ensoonga yaáho no omuhakanisa wa Kristu óogwo aba naamugomela Múungu no kuleka kukulaatila ebilangilóbye byóona. Omubisa ogu achileene ni Isitáani, náho naatégekwa ni Isitáani omu kazeendele ko kumuhakanila Múungu. † 2:9 2:9 **Isitáani:** Habwo obusoomboozi bwooli osome *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile.*

kwoómwe, mubóne kwiinaankula obuchuúnguzi.‡ Obuchuúnguzi obwo mubwiinaankwiile ha muháanda gwo kwéezwa no Omwooyo Mutakatífu na ha muháanda gwo kwiikiliza amazima.

¹⁴ Múungu akabéeta, kuba mubóne kwiinaankula obuchuúnguzi obwo ha muháanda gwe Empola Nzima éezo bakoolekeelela hali ímwe. Yaábéeta kuba mubóne kutulaanila omu ikuzo lyo Omukáma wéetu Yeézu Kristu.

¹⁵ Óobu beekiliza bazeenzi béetu, mwiimeelele bweémi no kweétegeza ameégeso áago mukeenaankula, keélaaba na ha kwoólekeelela kwéetu, nali ha nyaandiko zéetu.

¹⁶ Isíchwé Múungu yaátuziliile engoonzi, na ha mbabazi yoómwe naatugumya gúmya obucha no obuchiile no kutuha itegezo elitekeene. Nitumusaba weényini Múungu Táata hamo no Omukáma wéetu Yeézu Kristu nka nikwo,

¹⁷ abatiímbye emiganya no kubagumya, kuba mubóne kuhicha kugaamba no kukola góona agali amazima.

3

Paulo naabagaambila Abakristu bamusabile hamo na bazeenzíbe

¹ Kulugiilila aha, beekiliza bazeenzi béetu, mutusabile nka nikwo empola habwo Omukáma Yeézu zizeendelele kusaámbaala bwaangu, káandi abaantu baziinaankule ahi ikuzo, nko óokwo bikaba bili hali ímwe.

² Mutusabile hali Múungu atuchuúngule kuluga omu baantu abaheni na abazilwa, ha kuba ti bóona abeena okwiikiliza.

³ Náho Omukáma no omweésigwa, weényini alaábagumya ímwe no kubeékomya habwe elyo Izilwa, Isitáani.

⁴ Náwe Omukáma naatuha itegezo liháango ha bwéenyu nka nikwo, óobu nimukola áago tulikubalagila, káandi mulaázeendelela kugakola.

⁵ Omukáma ayebeembebele emiganya yáanyu omu ngoonzi za Múungu no kweégumisiliza kwa Kristu.

Mulyaálibona habwo obuléenga

⁶ Abeekiliza bazeenzi béetu, nitubalagila ahi iziina lyo Omukáma Yeézu Kristu nka nikwo, mutaáne na buli mweene wéenyu weéna wéena omwiikiliza óogwo ali omuléenga, óogwo atakukuláatila ebyeégeso éebyo mwiinaánkwiile kuluga ahali íchwé.

⁷ Nitugaamba tútyo, ha kuba ímwe nimusoomboókelwa óokwo mulikuhikiililwa mutoólele omususano gwéetu. Obuchilo tukaba tuli hamo neemwe, tukaba tutali abaléenga,

⁸ káandi tukaba tutalya ebyookulya ha muuntu weéna wéena tutéena kubilihila. Tukaba nitukola emilimo aha bweeyomeleza, omu chilo na nyemisana, tubone kuleka kutuunkumalila omuuntu weéna wéena omuli ímwe.

⁹ Tukakola tútyo, tikwo nka nikwo tukaba tutakugasa kubonesa chiintu kuluga hali ímwe, náho tukeenda tube emanyiso hali ímwe mubóne kututoólela.

¹⁰ Káandi kátwaabeele tuli hamo owéenyu, tukabalagila echigaambo túti, “Omuuntu weéna wéena óogwo atakweenda kukola emilimo, atalya byookulya.”

¹¹ Tugaambíle amagaambo ago ha kuba tuhuliile nka nikwo, baliho abáandi hali ímwe áabo bali abaléenga, tibakukola choóna chóona, náho nibeetwaalalika omu magambo ga abáandi.

‡ 2:13 2:13 Akabatóoza ímwe kuluga aha bubaandizo bwo kuhaanga kwoómwe, mubóne kwiinaankula obuchuúnguzi: Ensoonga yaácho omu Chiyunani teli aha bwéelu. Hamo ekáaba akabatóoza ímwe kuba omuli áabo bali aba mbele kuchuúngulwa.

¹² Abaantu áabo nitubalagila no kubaneémbelela ahi izíina lyo Omukáma Yéézu Kristu nka nikwo, babe nibakola emilimo ha buteékaani, babonese ebyookulya byáabo boónyini.

¹³ Náho ímwe abeekiliza bazeenzi béetu, mutaákufwa omuganya omu kukola ebizima.

¹⁴ Kaálaaba omuuntu weéna wéena atakweenda kukwáata ebilangilo byéetu éebyo bili omu lwaandiko olu, óogwo mulaamweémanya bwooli. Mutaákutulaanila hamo náze, abone kukolwa ensóni.

¹⁵ Bityo mutamuléeba nko omubisa, náho mube nimumuhana nka mweene wáanyu.

Amagaambo go kulaga

¹⁶ Mbwéenu, Omukáma Yéézu weényini óogwo ali ensiimbililo yo obuhóolo, aábe naabaha obuhóolo emihaanguko zóona omu miháanda yóona. Weényini aábe hamo neemwe mwéena.

¹⁷ Ínye Paulo niimbaandikila enyaángalucha ezi aha ngalo yaanze. Ezi niyo emanyiso omu byaandiko byaanze byóona, na niko akaandíkile kaanze.

¹⁸ Embabazi yo Omukáma wéetu Yéézu Kristu eébe hamo neemwe mwéena.

Olwaandiko lwo kubaanza lwa Paulo hali Timoteo Obweébeembezi

Olwaandiko óolu lwaandikilwe na Paulo entumwa ya Kristu (1:1). Akaandikila omuuntu óogwo akaba naayétwa Timoteo, kuluga omu iboma lya Lisitira. Nyina wa Timoteo akaba ali Omuyahudikazi, íse náwe akaba ali Omuyunani (Amakúlu ge Entumwa 16:1). Timoteo akachuúnguka ha muháanda gwe emilimo ya Paulo, niyo ensoonga Paulo naayéta Timoteo aáti, “Mwáana waanze wa amazima omu kwiikiliza” (1 Timoteo 1:2). Timoteo akalibata hamo na Paulo omu milimo zo kwoólekeelela Empola Nzima habwa Yeézu Kristu (Amakúlu ge Entumwa 17:14-15; 18:5). Byaakáaba nka nikwo Paulo akaandika olwaandiko óolu, omu mwáaka gwa 65 bulugiilila kuzaalwa kwa Kristu. Paulo obuchilo acháali atakaandikile olwaandiko óolu, akamuha Timoteo omulimo gwo kweémeelelela abeésigwa abali omu iboma lya Efeso (1:3).

Ensoonga ya Paulo kwaandika olwaandiko óolu, ekaba éeli, kumugaambila Timoteo akazeendele akalikweendelwa omu kutóza no kweégesa abanyaampala be ekelezia na abaheéleza. Paulo akeenda nka nikwo, Timoteo na abanyaampala áabo babe abaantu abatali abaheni, beégese amazima na akazeendele kaluunzi ha beekiliza. Káandi, akaba ayina ensoonga kumugaambila Timoteo nka nikwo, aábe emanyiso nzima ha baantu bóona (4:11). Ensoonga yoómwe eéndi, ekaba éli yo kumwoólekeeleza Timoteo kubazuna abeekiliza omuli áago agasobile agaabeele galiho. Káandi, Timoteo aábe na amagala kwáanga ameégeso góona age ebisuba (1:3-7; 4:1-5; 6:3-5).

Empola

¹ Olwaandiko óolu niimbaandikila ínye Paulo. Nkasiindikwa kuba entumwa ya Kristu Yeézu ha chilagilo cha Múungu Omuchuúnguzi wéetu ne echa Kristu Yeézu. Weényini niwe itegezo lyéetu.

² Niinkwaandikila íwe Timoteo, mwáana waanze wa amazima omu kwiikiliza. Embabazi ne echiganyizi no obuhóolo kuluga hali Isíchwe Múungu na hali Kristu Yeézu Omukáma wéetu, bibe hamo neewe.

Echikaamo aha beégesa be ebisuba

³ Obuchilo naálugileho kuzeenda Makedonia, nkakutweezela osigale omuli Efeso. Káandi óobu niinkutweézela íintyo obóne kubaángila abaantu áabo abalikwoólekeelela ameégeso ge ebisuba.

⁴ Obaángile baleke kuhúugaana habwo kweétegeeleza emigani za kala, no okubala kwa amazína ga baguúku agatéena muhélo. Amagaambo ago góona nigaleeta kweéhakanisa kwoónka, tigakuhweela abaantu kumwiikiliza Múungu. Kuba kumwiikiliza Múungu nigwo omuháanda gwoómwe gwo kuchuúngula abaantu.

⁵ Náho ebilangilo byéetu nibyoolekeelela abeekiliza bóona nka nikwo, beendane ha mwooyo muluunzi, ha muganya gulikwéela, no okwiikiliza kwa amazima.

⁶ Náho abeégesa abáandi baálugile omu buteéka bwa ago, baáhiindikile no kuza omu kugaamba empola zitéena kályo.

⁷ Nibeénda kuba abeégesa be ebilangilo bya Musa,* nóobwo áago balikugaamba no kugakomeenteleza muno, boónyini tibakugasoomboókelwa.

* **1:7 1:7 Abeégesa be ebilangilo bya Musa:** Habwo obusoomboozi bwooli osome Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile.

⁸ Náho íchwé nitumanya nka nikwo ebilangilo bya Musa ni biluunzi, kaálaaba omuuntu naabitwaalilila omu buteéka óobwo obulikweendelwa.

⁹ Nitweendélwa kumanya nka nikwo ebilangilo tibikatiilwého ha abagololoke, náho ebilangilo bitiilwého habwa abo abaheni be ebilangilo na ha bazilwa, hali áabo abatali abakoóndooki na ha baheni, hali áabo abatakumugomookela Múungu na ha abalofo, hali áabo abalikwíta beesébo na baanyinábo, na aha beesi ba abaantu,

¹⁰ ha abaseégu na abaséeza abalikweélyaama, hali áabo abalikuguza abahálila, ababéehi, na hali áabo abalikulahila aha bisuba. Ebilangilo bitiilwého ha baantu abalikukola amagaambo goóna góona agatakukuúndilana na améégeso ga amazima.

¹¹ Ameégeso aga ga amazima nigabonwa omu ikuzo lye Mpola Nzima, éezo ezilikwoóleka omugisa gwa Múungu alikusiimwa. Empola éezo niyo naátegiizwe na Múungu nzilaangáne.

Embabazi ya Yeézu Kristu hali Paulo

¹² Niimusíima Kristu Yeézu Omukáma wéetu, ha kuba akaansoomboókelwa kuba íinye ndi omweésigwa, yaántooza kuba omuheéleza woómwe no kuúmpa obuhicha kukola ikola lyoómwe.

¹³ Akakola aátyo no óobu ha bubaandizo áaho, nkamulyoogooza no kwaágálaza abaantu boómwe, na nkaba ndi omusilimu. Weényini akaanzilila echiganyizi, ha kuba nkaba niinkola ago omu busilu no okwiikiliza nkaba nteenákwo.

¹⁴ Mazima Omukáma wéetu Kristu Yeézu akaanfuuha bwooli. Káandi akaámpa okwiikiliza ne engoonzi ha kukwaátana náze.

¹⁵ Obusoomboozu bwo kweésigwa no kwiinaankulwa na bóona nibwo óobu, “Kristu Yeézu akeeza omu nsi, abone kuchuúngula abeena ebiheno.” Omuli abo abeena ebiheno, íinye nkozile ebiheno kusaaga bóona.

¹⁶ Náho habwe ensoonga éezo nyini, Yeézu Kristu akaánganyila íinye! Akaanyoleka okweéyomeleza kwoómwe hali íinye owe ebiheno kuchila bóona, mbone kúba emanyiso hali áabo abalaamwiikiliza babone kwiinaankula obulami bwo obucha no obuchiile.

¹⁷ Múungu niwe Omukáma óogwo atéena omuhélo, takufwa, káandi takubonwa, niwe weénka Múungu. Weényini ayanaánkule isima ni ikuzo obucha no obuchiile! Amina.

Ebilangilo bya Paulo ahali Timoteo

¹⁸ Mwáana waanze Timoteo, naákuha echilagilo éechi, kwiingana ne empola yo obubási† éezo zikagaambwa ha bwaáwe. Amagaambo ago gakuhweele kulwaana endwaana nzima yi ichúmu lye emilimo ya Múungu,

¹⁹ ha kukwaátilila okwiikiliza no kuba no omuganya gulikwéela. Abaantu abáandi bagayile kukola áago balikusoomboókelwa kuba na amazima, éecho chibatwaalilile kuleka okwiikiliza kwáabo.

²⁰ Omu baantu abo alimo Himenayo, na Alekisanda. Áabo naábaheeleza ahi Isitáani‡ babone kweéyega, baleke kumulyoogooza Múungu.

2

Ameégeso habwe esaala ze ekelezia

¹ Mbwéenu, ha kubaanza, niimbakomeenteleza mube nimusabila abaantu bóona ha bweécheesha no kusiima Múungu.

² Nimweendelwa kubasabila abakáma na abáandi bóona abeena obutégeki, tubone kwiikala ha bulami bwo obuhóolo, omu kugomookela Múungu no okuba ni isima.

† **1:18 1:18 Obubási:** Aháandi no obulaangi. **1:20 1:20** Osome 2 Timoteo 2:17-18. ‡ **1:20 1:20 Naábaheeleza ahi Isitáani:** Ensoonga yaáho ni nka nikwo Paulo akabatola batazeendelela kukoba hamo na abeekiliza omu kelezia.

³ Echigaambo éechi cho kusaba ni chizima, káandi nichimunuliza Múungu Omuchuúnguzi wéetu,

⁴ ha kuba naayeénda abaantu bóona bachuuungúlwe no kusoombookelwa amazima.

⁵ Heena Múungu oómo weénka, na káandi heena omukwaátanisi oómo weénka wa abaantu na Múungu, weényini no omuuntu, niwe Kristu Yeézu.

⁶ Weényini akeésohoza obulami bwoómwe, abone kutugula kuluga omu buzána tweekala tweéyagaalwiile. Óobu nibwo obubona óobwo Múungu akatuha omu mwáanya óogwo akataho.

⁷ Na aha mpola ezo, ínye nkatoozibwa kuba omwoólekeezezi no kuba entumwa. Niingaamba ebya amazima, tiínkugaamba ebisuba. Nkatoozibwa kuba omweégesa wa abo Abanyamahaánga,* mbone kúba niinyolekeezele empola yo okwiikiliza na amazima.

⁸ Ha bwéecho, buli haantu áaho mulikukoba kusaba, niinyeénda abaséeza beemuche engalo olugulu ha butakatífu† omu kusaba batéena echíniga nali endwaana.

Abakázi omu kelezia

⁹ Bityo nyini niinyeénda abakázi bazwaále ha kweétegeezezi, ahi isima, no okwiibalilila. Bataákweenda okweénuzi aha kuligisa isóke, nali kwo kuzwaala ebiintu bye ezaháabu no obukwáanzi, nali emyéenda zo obukaani buháango.

¹⁰ Náho bazwaále ha bikolwa bizima, nko óokwo balikweendelwa abakázi abo abeekiliize kumugomookela Múungu.

¹¹ Abakázi, kabalikuba nibeeyega, babe abeesiliize, bakoondooke.

¹² Tiínkukuúndila abakázi kweégesa nali okubatégeka abaséeza, náho babe nibealiza.

¹³ Niingaamba iínty, aha nsoonga Múungu akataandika kuhaanga Adamu, ahaakulaatiile Eva.

¹⁴ Káandi Adamu talabeehilwe, náho omukázi niwe ayaabeehilwe, yaáhenela echilagilo cha Múungu.

¹⁵ Náho obuchilo abakázi nibazaala no kulela abána báabo, nibachuúngulwa kábalaaba nibazeendelela kwiikala omu kwiikiliza, engoonzi, obutakatífu no omu kwiibalilila.

3

Entúungwa za abeémeelezezi be ekelezia

¹ “Omuuntu óogwo alikuligila emilimo yo kuba omwiímeelezezi we ekelezia, ogwo naaligila omulimo muzima.” Obusoomboozi óobu no bwo kweésigwa.

² Mbwéenu, ha mwiímeelezezi we ekelezia, naayeéndelwa aábe omuuntu óogwo aténa kutuúzilwa. Aábe iíba wo omukázi oómo weénka, aábe ayina okwiibalilila, káandi aábe enyeétegeezezi, mále aábe omuuntu óogwo alikukuzibwa, omufula, no omuuntu óogwo alikumanya kweégesa.

³ Ataákuba omutamiizi, ataákuba omusaámbe, aábe omuteékaani atali omulwaani. Káandi ataákuba alikutwaálalika empíya.

⁴ Aábe omuuntu alikweémeelelela kuzima eéka yoómwe, óogwo alikusoombookelwa kweégesa abaanábe omu kazeendele ko kumukoondoókela no kumuha isima.

⁵ Kábilaaba omuuntu naalemwa kwiítegeezezi kuzima eéka yoómwe weényini, naahichaho áata kwiimeelelela abeekiliza be ekelezia ya Múungu?

* **2:7 2:7 Abanyamahaánga:** Habwo obusoomboozi bwooli osome *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile.*

† **2:8 2:8 Beemuche engalo olugulu ha butakatífu:** Ensoonga, Abayahudi bakaba nibasaba ha kwiimucha emikono. Aha Paulo naayeénda abaantu babe ne ebikolwa bizima kabalikwiiza kusaba. **2:14 2:14** Osome Okubaanza 3:1-6.

⁶ Káandi, ataákuba omuuntu óogwo achuungukile zuba zuba óobu nyini, ataákwiiza akeébuga. Okweébuga óokwo nikumukola achwaaziíkwe nko óokwo lyaachwaáziikilwe Isitáani.

⁷ Náho, naayeéndelwa aábe omuuntu óogwo alikugaambwa kuzima na abaantu aba ahéelu, ateéza kugóoka no kuhatila omu luzuumba lwi Isitáani.

Entúungwa za abazána be ekelezia

⁸ Abaheéleza be ekelezia nábo bátyo nyini, babe abeétegeeliize kuluunzi, bataákuba nyaandimi ibili, bataákuba abatamiizi, bataákuba abeena etuúngu mbi yo kubonesa empilya.

⁹ Náho, babe abaantu áabo balikweekomya ha mazima agasuulwiilwe go okwiikiliza kwéetu ha muganya gulikwéela.

¹⁰ Áabo nábo, babaánze bagémwe batakataándikile emilimo. Na kábalaabonwa batéena kutuúzilwa, niho bakole emilimo éezo yo okuheéleza.

¹¹ Bityo nyini, nábo baanyinéenzu báabo* bazile okwiibalilila, bataákuba abanyeegani, babe no kwiibalilila na káandi babe abeésigwa omuli byóona.

¹² Abaheéleza be ekelezia babe no omukázi oómo weénka, na babe nibeetegeeleza kuluunzi abána báabo na abáandi abali omu maka gáabo.

¹³ Áabo abalikukola emilimo yo obuheéleza kuzima, nibaba ne ensiimbililo nzima. Áaho nibaba no obugimi buháango bwo kwaátula empola zo okwiikiliza kwáabo omuli Kristu Yeézu.

Amazima go okwiikiliza kwéetu

¹⁴ Niinkwaandikila empola éezo, habwo kuba niintegeza kwiiza hali íwe bwaangu.

¹⁵ Náho kiindeélililwa, obóne kusoombokelwa áago agalikhikiililwa abaantu kukola omu nzu ya Múungu. Abaantu abo nibo ekelezia ya Múungu wo obulami, ne ekelezia niyo oluhazo ne enyomyo ya amazima.

¹⁶ Amagaambo ga amazima áago Múungu yaátusuúlulwiile na go kusobeza, nágo nigo aga,

Weényini akasuululwa kwo mubili,
yaámanyiswa no Omwooyo kuba no owa amazima,
akabonwa hali bamaléeka,
akalaangaanwa omu mahaánga góona,
yaátegezwa na abaantu be éensi,
akatwáalwa olugulu omu ikuzo.

4

Abeégesa be ebisuba

¹ Óobu, Omwooyo Mutakatíifu naagaámba aha bwéelu atéena kuseleka nka nikwo, omu bilo bya aha muheleeluko, abáandi balyaánagilana okwiikiliza kwa amazima, no kweétegeeleza emyooyo ya ababéhi, na ameégeso ga amazimu.*

² Ameégeso ago, galyaágaambwa na ababéhi, nibagaamba ebigaambo byo obugóbya, ne ebiteékelezo bye emiganya yáabo tekusoombokelwa ebizima ne ebíbi, ni nke ebisiliizwe ha mulilo.

³ Abo balaábaangila abaantu nka nikwo baleke kuswéela, no kubalagila obutalya ebyookulya éebyo Múungu akabihaanga bibone kwiinaankulwa omu kusiima, na abaantu abeekiliza na abalikusoombokelwa amazima.

⁴ Buli chihaángwa chóona cha Múungu ni chilunzi, na tichiliho choóna chóona cho kwáangwa kachilikuba chiinaánkwiilwe omu kusiima,

* **3:11 3:11 Baanyinéenzu báabo:** Ensoonga eéndi ni nka nikwo, *abahweezi abakázi*.
Bamaléeka abagomiile Múungu, beetwa amazimu, nali obúundi amazimu.

* **4:1 4:1 Amazimu:**

⁵ ha kuba cheelizwe habwe echigaambo cha Múungu, ha kusaba omu kusiima.

Omuzáana we entúungwa nzima wa Yeézu Kristu

⁶ Obeezukize abeekiliza bazeenzi béetu bóona omuli Kristu améégeso aga, áaho noóba omuheéleza we entúungwa nzima wa Kristu Yeézu. Káandi noóba waákula kuluunzi omu mazima go okwiikiliza kwéetu no omu meégeso amazima áago íwe okulaatiile.

⁷ Íwe oyaánge éezo migani za abakeékulu ba kala elikugaamba ebigaambo bitakukuúndilana ne bye edíini, náho oyemanyiize kutúula nko óokwo alikweenda Múungu.

⁸ Nichisoombooka chíti, “Okweémanyiiza okwo omubili nikugasa kache kwoónka, náho oyeyomeleze kugomookela Múungu, kwiina omugaso omuli byóona, ha kuba éechi nichitubonesa endagano yo obulami óobu no óobwo obulikwiiza.”

⁹ Obusoombozi óobu no bwo kweésigwa no kwiinaankulwa na bóona.

¹⁰ Éechi nicho chilikutuleételela nitwaagalala no kukola emilimo ha bweéyomeleza, kuba nitumutegeza Múungu wo obulami, Omuchuúnguzi wa abaantu bóona, muno muno hali áabo abalikwiikiliza.†

¹¹ Amagaambo áago, ogalagize no okugeégesa.

¹² Omuuntu atalikugaya íwe habwo kuba ochili omusígazi, náho oóbe emanyiso aha beekiliza omu kagaambile, akazeendele, no omu ngoonzi, ha kwiikiliza no obugololoke.

¹³ Kuhika kiindeezayo óokwo, oyékomye omu kusomela abaantu Amaandiko Matakátífu, káandi oyolekeelele no kweégesa.

¹⁴ Otaleka kukolesa obuhicha óobwo buli omuli íwe óobwo waáhéelwe aha bubáasi,‡ na aha kuteelwáho engalo na abanyaampala be ekelezia.

¹⁵ Ogateékuze ago, oyikwaate omuli ago, okuzeendelela kwaawe kubone kusoomboka na abaantu bóona.

¹⁶ Oyékomye akazeendele kaawe na améégeso gaawe. Olame omu kukola oótyo, habwo kuba koólikukola ago, nooyechuungúla íwe nyini na áabo abalikukuhuliiliza.

5

Akazeendele ha beekiliza

¹ Otachaáhalila omuséeza mukúlu, náho omuneémbelele nka íiso waawe. Abasigazi nábo obaneémbelele nka beende báanyu,

² abakeékulu nka nyoko, na abahalákazi nka banyaányoko. Ozile oótyo ha kugololokelwa omuganya.

³ Oóbe ni isima ha bakázi abakaambwiile áabo abatéena obuzune.

⁴ Náho omukázi akaambwiile óogwo ayina abáana nali abeézukulu, abo nibeendelwa beéyege kuhikiiliza obutégeki bwo omu maka gáabo. Kabalaazila bátyo, niho nibalihila abazéele báabo ebizima éebyo baábakoliile. Bityo nikwo nichimunuliza Múungu.

⁵ Omukázi akaambwiile óogwo atéena no omuuntu wo kumuzuna, óogwo aba naamweésiga Múungu, aguma omu kusaba no kulamiliza echilo na nyemisana abone kuzunwa hali Múungu.

⁶ Náho óogwo alikwiikala omu bya katóози, óogwo naába afwíile no óobu alikubonwa achili mwooyo.

⁷ Obáhe ebilagilo bya amagaambo áago, bateéza kutuúzilwa.

† 4:10 4:10 **Omuchuúnguzi wa abaantu bóona, muno muno hali áabo abalikwiikiliza:** Ensoonga eéndi ni nka nikwo, *Omuchuúnguzi wa abaantu bóona, áabo abalikwiikiliza.* ‡ 4:14 4:14 **Bubáasi:** Aháandi no obulaangi.

⁸ Náho omuuntu weéna wéena ogwo atakubeémanyanya badugu boómwe, muno muno abo olula lwoómwe, ogwo naába yaákwáanga okwiikilizákwe, káandi naába yaaba mubi kusaaga omuuntu atali omwiikiliza.

⁹ Omukázi akaambwiile naayikilizibwa kuba omu lubalo lwa abakaambwiile, kaálaaba ayina emyáaka kubaandiza makúmi mukáaga, na kaálaaba ali omukázi ayaaswiilwe no omuséeza oómo weénka.*

¹⁰ Aábe omuuntu alikukuzwa kuzima habwe bikolwa byoómwe éebi: aábe alezile abáana boómwe kuluunzi, aábe ayaaziliile obufula abazenyi, aábe ayaayetiilého kuzima ha batakatífu† ha kwóoza amagulu gáabo, aábe azunile áabo abalikwaágalazibwa, káandi aábe ayetiilého ha kukola ebikolwa byóona ebizima.

¹¹ Náho entuúmbakazi abachili abahalákazi, otabeekiliza kuza omu lubalo, ha kuba akahagáli ko omubili nikabasiínga, nibeénda kuswéelwa káandi kuchila kweétaho habwa Kristu.

¹² Omuli éecho nibaba baáyeletela omuchwaáziiko, ha kuba baálekileho endagano yáabo yo kubaanza.

¹³ Káandi abahalákazi abakaambwiile nka abo, nibeeyega entúungwa zo kuba abaléenga, nibabuungeéla buungeéla omu maka ga abaantu. Hamo ne éebyo, baba abateélanisi no kucheécheela omu magaambo ga abáandi, kunu nibagaamba amagaambo kanaku áago gatahikile kugaambwa.

¹⁴ Óobu, ínye niinyeénda abahalákazi abakaambwiile, babe nibasweélwa, bazaále abáana no kuleeba amaka gáabo, kuba ababisa béetuatabonesha omuháanda gwo kutugaamba kubi.

¹⁵ Niingaamba íntyó, ha kuba abakaambwiile abáandi baámazile kuhiinduka no okukulaatila Isitáni.

¹⁶ Kábilaaba omukázi omwiikiliza ali hamo na abakázi abakaambwiile omu badugu boómwe, abazune weényini nyini. Bityo, ekelezia ebone okuleka kulemeelelwa. Niho ekelezia elaaba no omwáanya gwo kuhweela abakázi abáandi abakaambwiile abatéena abo kubazuna.

¹⁷ Abanyaampala áabo abalikweémeelelela ekelezia kuluunzi, bazililwe isima no kukolelwa ebizima,‡ muno muno áabo abalikwaágalala omu kwoólekeelela no omu kweégesa.

¹⁸ Niingaamba íntyó, ha kuba byaandíkilwe omu Maandiko Matakatiífu biti, “Obuchilo éente neehuúla engano, otazikoma omunwa.” Káandi chaandikilwe, “Omukózi chimugasize kuhaabwa empeéla yoómwe.”

¹⁹ Otaliikiliza ebilegelelo habwo omunyaampala we ekelezia, otéena obubona bwa abaantu bábili nali básatu.

²⁰ Náho abanyaampala áabo balikuzeendelela kukola ebiheno, obakáame omu méeso ga abáandi bóona, kuba abo nábo beétimwe.

Ebikáamo hali Timoteo

²¹ Niinkulagila omu méeso ga Múungu, no omu méeso ga Kristu Yeézu na bamaléeka abatoosiibwe nka nikwo, oyékomye ago, otalichwaaziika ha bwiila nali kukola echigaambo choóna chóona éecho kweendeza olubazu lúmo.

²² Otalyaánguhiliza bwiila kumuteelaho emikono omuuntu weéna wéena habwe emilimo yo Omukáma, habwo kuba koólaamutáho omuheni omu milimo ezo, íwe

* **5:9 5:9 Omukázi ayaaswiilwe no omuséeza oómo weénka:** Ensoonga eéndi ni nka nikwo, akaba atali omusiihani. † **5:10 5:10 Abatakatífu:** Habwo obusoomboozi bwooli osome Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile. ‡ **5:17 5:17 Bazililwe isima no kukolelwa ebizima:** Omu Chiyunani eyaandikilwe nka nikwo, bazililwe isima ha miháanda ibili. **5:18 5:18** Osome Okwiizukwa kwe Ebilagilo 25:4; 1 Abakorinto 9:9. **5:18 5:18** Osome Luka 10:7. **5:19 5:19** Osome Okwiizukwa kwe Ebilagilo 17:6; 19:15.

neewe noóba waákoba náze ebiheno byoómwe. Íwe oyékomye omu mwooyo gwaawe, gubone kusigala nigweéla.

²³ Kubaandiza óobu, íwe otanywa améenzi goónka, náho oóbe noónywa ne evíni§ nche habwe éenda yaawe na amalwáala áago agakwaágalaza buchiile.

²⁴ Abaantu abáandi, ebiheno byáabo bibonwa aha bweélu, nabyo ni nko oóti bibeembelela kuzeenda omu kuchwaáziikwa kwáabo. Náho abaantu abáandi, ebiheno byáabo biba bíselekile, bisoombooka ahaleéza.

²⁵ Bityo nyini, ebikolwa ebili bizima bibonwa aha bweélu, no óobu áago ageéselekile ha mwáanya, mazima nigeéza kumanywa ahaleéza.

6

Ebilagilo ha bazáana abeekiliza

¹ Bóona abali ífo yo omugaamba gwo obuhálila, nibeendelwa babazilile isima abakáma báabo, kubonesa ízína lya Múungu na amégeso géetu galeke kumulyoogooza.

² Abahálila abo abeena abakáma báabo abali abeekiliza, batabagaya habwo kuba boónyini ni beene báabo omuli Kristu. Náho nibeendelwa kubakolela kuzima, ha kuba abo abalikubonesa omugaso gwe emilimo yáabo baabeele abeekiliza bazeenzi báabo, káandi ne enfula záabo.

Ameégeso ge ebisuba no obuhite bwa mazima

Ago ogeégeso no kugakomeenteleza.

³ Kábilaaba omuuntu weéna weéna naayegesa kúundi, na káandi takukuúndilana na amégeso ageene obulami ago Mukáma wéetu Yéezu Kristu, nali agatakukuúndilana na amégeso go kumugomookela Múungu,

⁴ aho aba ayizwiile okweébona. Káandi takusoombookelwa echigaambo choóna chóona. Abaantu abo nibahatikiliza okuhakana okutéena omugaso habwa amagaambo kanaku. Omuli éebyo nihazuumbukamo ichubi, endwaana, ebizumi, ebiteékuzo bíbi,

⁵ káandi nibazeendelela omu kweéhakanila okutakuhwa. Abaantu áabo baásiisikeele obwéenze, abaabuzilwe amazima. Nibateekuza nka nikwo kugomookela Múungu nigwo omuháanda gwo kubonesa obuhite.

⁶ Náho amazima, kugomookela Múungu no kuhicha kwiina ibona liháango.

⁷ Omu nsi ezi, tituleezile na choóna chóona, káandi titulihicha kulugamo na choóna chóona.

⁸ Mbweénu, katulaaba twiina ebyookulya ne byo kuzwaala, tuhikwe ne éebyo.

⁹ Náho abeene etuúнку mpaango yo obuhite, nibaza omu bileengeso no kugwamo, na bityo kubaswa omu luzuumba lwa akahagali keengi ke echifweéla akeena entaambala. Etuúнку ezi nizibatwaálila omu buhuta no kusiingaalichibwa.

¹⁰ Okweenda bwooli empilya niyo entabuko ye ennáku nyínzi. Omu kweenda bwooli empilya, abaantu abáandi bakunagileene okwiikiliza kwáabo baaza omu kutahwa tahwa hala nakwo, no kusaasisa emiganya yáabo ha ntímbe mpáango.

Ebikáamo hali Timoteo

¹¹ Náho íwe, omuuntu wa Múungu, ogeéluka amagaambo ago. Okulaatile entúungwa nzima omu méeso ga Múungu no kumugomookela, otuúle omu kwiikiliza, ozile engoonzi, oóbe no okweégumisiliza hamo no obufula.

¹² Olwaane endwaana nzima habwa amazima go okwiikiliza kwéetu, obóne kukwaatilila obulami obwo obucha no obuchiile. Obulami obwo nibwo waayetiilwe

obuchilo nookuúnda, okakúunda omu kulahila kwaawe omu méeso ga baalubona béenzi.

¹³ Omu méeso ga Múungu óogwo alikubitaho obulami ebiintu byóona, no omu méeso ga Kristu Yéezu óogwo akaátula ha kugaamba amazima omu méeso ga Pontio Pilato, niinkukomeenteleza nka nikwo,

¹⁴ okwaatilile ebilagilo éebyo ha kubikoondoókela otéena kutuúzilwa, kuhicha kaáliiza Omukáma wéetu Yéezu Kristu.

¹⁵ Kwiiza kwoómwe nikuba obuchilo óobwo aloongize Múungu. Múungu niwe omugisa, weényini weénka niwe alikutégeka, niwe Omutégeki wa abatégeki, no Omukáma wa abakáma bóona.

¹⁶ Weényini weénka, niwe atalifwa, ayikeele omu mwaanga* ogwo omuuntu atakuhicha kugwiílilila héehi. Káandi tihaliho omuuntu weéna wéena óogwo alamubweene, nali óogwo yaakuhicha kumubona. Isima na amagala biina weényini, obucha no obuchiile. Amina.

¹⁷ Balagile abahíte bo omu nsi ezi baleke kweébuga, nali kutegeza obuhite bwáabo bwe éensi ezi, ha kuba obwo no bwo omwáanya muche. Náho bamutegeze Múungu óogwo alikutuha ebiintu byóona ha bufula bwoómwe, tubone kubikozesa ha manulilwa.

¹⁸ Káandi obalagile bakole ebizima, obuhite bwáabo bube omu kukola ebikolwa bizima. Babe no omuganya gwo kusohozza no kuba bweémi ha kukobela hamo na abáandi ebiintu byáabo.

¹⁹ Ha kukola bátyo, nibeeteélaho ensáho ebone kuba oluhazo luzima ha buchilo obulikwiizáyo. Bityo nikwo nibeenaánkula obulami bwa mazima.

²⁰ Timoteo, ogeékomye kuzima amazima áago oheélwe. Otaákutulaanila omu magaambo áago agatakumugomookela Múungu na agatéena kalyo koóna na kóona. Káandi otaza omu kweéhakanila kwo obufweéla, áago abáandi nibageéta nigo amasala.

²¹ Ha kukwaatilila áago, abaantu abáandi baálekile amazima go okwiikiliza kwéetu. Embabazi ya Múungu eébe hamo neemwe.

6:13 6:13 Osome Matayo 27:11; Mariko 15:2; Luka 23:3; Yohana 18:33-37. nibagaamba ne *echeengéezi*.

* **6:16 6:16 Omu mwaanga:** Aháandi

Olwaandiko lwa kábili lwa Paulo hali Timoteo Obweébeembezi

Olwaandiko óolu lwaandikilwe na Paulo, entumwa ya Yeezu Kristu (1:1-2). Akamwaandikila Timoteo óogwo akaba ali omuhweezi woómwe wa héehi (1:2-5; 2:1). Paulo akaandika olwaandiko óolu obuchilo ali omu ibóhelo óokwo Rúumi (1:16-17). Akabohwa obuchilo bwo butégeki bwo omukáma Nero. Omu mihaanguko éezo, Abakristu bakaba nibaagalazibwa bwooli habwo okwiikiliza kwáabo. Káandi, Paulo akaba naateekuza nkokwo naayítwa óobu nyini zuba zuba (4:6-8). Obuchilo obwo, Timoteo akaba ali omu muzihwa gwa Efeso, óogwo gukaba guli Asia (1:18; 4:12-13, 19). Neesana nka nikwo olwaandiko óolu lukaandikwa omu myáaka ya 64-67 kulugilila okuzaalwa kwa Kristu.

Ensoonga yo kwaandika olwaandiko óolu, ekaba elikumugumya Timoteo abone kuba buligi ligi kulaanga Empola Nzima habwo ogwo Yeezu, ayeéyomeleze no kweégumisiliza omu gagumile góona (1:6-8; 2:3-10, 24; 4:2-5). Paulo akamulagila Timoteo nka nikwo, abagaambile Abakristu bo okwo Efeso babe na akazeendele kaluunzi. Bakulaatile kuzima ameégeso áago beéyegile (2:14). Káandi, naamusoomboólela Timoteo nka nikwo, ayaánge ha amagala góona ameégeso ge ebisuba, ayeégese aga amazima (1:13; 4:2-5). Káandi, Paulo akaba naayeénda bwooli kumubona Timoteo (1:3-4; 4:9, 21).

Empola

¹ Olwaandiko óolu niimbaandikila ínye Paulo, óogwo ndi entumwa ya Kristu Yeezu habwo okweenda kwa Múungu. Akaantóoza nnyolekeelele empola ze endagano yo obulami óobwo bulikubonwa habwo kumwiikiliza Kristu Yeezu.

² Niinkwaandikila íwe Timoteo, mwáana waanze we engoonzi.

Embabazi ne echiganyizi no obuhóolo kuluga hali Isíichwe Múungu na hali Kristu Yeezu Omukáma wéetu, bibe hamo neewe.

Paulo naamusiima Múungu no kumutiimba omuganya Timoteo

³ Niimusíima Múungu óogwo ndikugomookela ha muganya gulikwéela, nka baguúku baanze okwo baámugomookiile, kaándikukwiizuka buli káanya omu kusaba kwaanze kwe echilo na nyemisana.

⁴ Kaándikwiizuka amaziga gaawe, niindígila bwooli kubonana káandi neewe, kuba mbone kwiizuzwa na amanulilwa.

⁵ Káandi, niinyizuka okwiikiliza kwaawe okutéena obugóbya. Okwiikiliza óokwo, akaba ayinakwo nyokweénkulu, Loisi na nyoko, Eunike. Káandi nnyina obweésige nka nikwo neewe oyinakwo.

⁶ Aha nsoonga ezo, niinkwiizukiza nka nikwo, oyenegeze obuhicha óobwo Múungu akakuha obuchilo naákuteeliileho emikono.

⁷ Kola oótyo, ha kuba Múungu talatuhéele omwooyo gwo obutíni,* náho akatuha gwo obuhicha, ne engoonzi no omuganya gwo kwiibalilila.

⁸ Mbwéenu, otaákuzilila ensoni kwaátula empola zo Omukáma wéetu, nali kuúnzilila ensoni ha kuba ínye ndi omu ibóhelo habwa weényini. Náho oyégumye hamo na abáandi omu byaágala hamo neenye, habwe ezi Mpola Nzima habwa weényini, kwiingana no obuhicha óobwo olikuháabwa na Múungu.

* **1:7 1:7 Múungu talatuhéele omwooyo gwo obutíni:** Ensoonga eéendi ni nka nikwo, *Omwooyo Mutakatífu óogwo Múungu yaátuhéele ti gwo obutíni.*

⁹ Weényini akatuchuúngula, yaátutooza tube abaantu boómwe abatakatíifu.[†] Talakozile aátyo habwe ebikolwa byéetu, náho akakola habwe ensoonga yoómwe ne embabazi zoómwe. Akatuzilila embabazi ezo omu kutukwaátanisa na Kristu Yeézu, buluga butakabaandize obuchilo.

¹⁰ Náho óobu, Múungu ayolekile embabazi zoómwe hali íichwe, ha kwiiza kwoómwe Kristu Yeézu Omuchuúnguzi wéetu. Weényini akasiisa amagala go olufu, no kutwooleka obulami óobwo obutéena muhélo, ha muháanda gwe Empola zoómwe Nzima.

¹¹ Na habwe ezo Mpola Nzima, íinye ntoozibwe kuba omwoólekeelezi, entumwa no omweégesa habwo kwoólekeelela Empola Nzima.

¹² Na aha nsoonga ye éebyo, neenye niinyagalala. Náho tiínkuzila ensoni, aha nsoonga niimmusoomboókelwa óogwo neekiliize. Káandi nnyetegeeliíze nka nikwo weényini naacheekomya kuluunzi éecho nkaheélezwa kuhicha echilo echo cho kusuba kwoómwe.

¹³ Ogeékomye kuzima ameégeso ga mazima go okwiikiliza ne engoonzi za ago waáhuliile kuluga hali íinye áago naákweégesize. Oyegese ago kunu oyina engoonzi no okwiikiliza omu kukwaátana na Kristu Yeézu.

¹⁴ Amazima ge Empola Nzima éezo eheeliizwe hali íiwe, ozeékomye ha buhicha bwo Omwooyo Mutakatíifu ogulikutúula omuli íichwe.

¹⁵ Íiwe noosoomboókelwa nka nikwo, abaantu bóona ba Asia[‡] baánnagilana. Omuli abo balimo Figelo na Hermogene.

¹⁶ Niinsaba Omukáma abazilile echiganyizi abaantu be eéka ya Onesiforo, ha kuba entúlo nyíinzi akaba naaguhumuza omwooyo gwaanze. Káandi, talaziliile ensoni eminyololyo yaanze.

¹⁷ Náho obuchilo yeezile aha omu chikaali cha Rúumi, akazila obwiila kuundoondela kuhicha yaámbona.

¹⁸ Omukáma Yeézu amuzilile Onesiforo okubonesa echiganyizi ha Mukáma Múungu, omu bilo byo omuchwaáziko. Neewe noosoomboókelwa kuzima, méenzi áago akaankolela omu iboma lyo okwo Efeso.

2

Kuba no obweéyomeleza omu milimo ya Múungu

¹ Óobu íiwe mwáana waanze, oóbe emaanzi habwe embabazi ezili omu kukwaátana na Kristu Yeézu.

² Amagaambo gi waáhuliile áago nkaba niinyeégesa omu méeso ga baalubona béenzi, ago ogaheéleze abaantu áabo bali abeésigwa, áabo nábo abalikuhiha kweégesa abáandi.

³ Oyégumisilize hamo na abáandi omu byaágalazo, nko omulwaanila ngoma muzima wa Kristu Yeézu.

⁴ Táliho omulwaanila ngoma óogwo ali omu ndwaana yi ichúmu, akamala akaza omu magaambo ga amabonwa agatakuhililana no omulimógwe. Kaálaakola aátyo, takumunuliza mukamáwe ayaamutiilého kuba omulwaani.

⁵ No óobu omwiiluki alikwiiluka omu mizaano yo kusiíngaangana, tiyaákuhiha kubonesa kuháabwa endezi nko omusiingi kayaakwiiluka kwoónka, kaálaaguluka ebilagilo byo omuzaano.

⁶ Káandi, omulimi óogwo alikulima aha chífu, ogwo agasize kuba owa mbele ha kwiinaankula omugabo gwo omwéezo.

[†] 1:9 1:9 **Abatakatíifu:** Habwo obusoomboozu bwooli osome *Obusoomboozu habwa Amagaambo Agagumile.*

[‡] 1:15 1:15 **Asia:** Éechi chikaba chili echaalo omu butégeki bwa Abarúumi, ebilo éebi nicheétwa Buturuki.

⁷ Timoteo, ogateékuze bwooli amagaambo aga ndikukugaambila. Omukáma naakuha obuhicha bwo kusoombokelwa buli chiintu.

⁸ Omwiizuke Yeézu Kristu wo olugaanda lwo omukáma Daudi.* Weényini akazooka kuluga omu bafwiile. Éezo niyo Empola Nzima yi ndikwoólekelela.

⁹ Habwe ezo Mpola, ínye niinyagalala no kubohwa nko omuzilwa. Náho echigaambo cha Múungu tichikubohwa.

¹⁰ Ha bwéecho, niinyegumisiliza ebigaambo byóona habwa abaantu áabo abatoziibwe na Múungu, kuba boónyini nábo beenaánkule okuchuúnguka óokwo kuli omuli Kristu Yeézu, hamo ni ikuzo lya buchiile.

¹¹ Echigaambo echi ne cho kweésigwa chíti,
“Katulaaba twaáfwiile hamo na Kristu,
neechwe tulyaátuula hamo náze.

¹² Katulaaba nitweegumisiliza,
nitutégeka hamo náze.
Katulaamwáanga weényini,
náwe naatwaánga.

¹³ Kábilaaba íchwe tituli abeésigwa hali weényini,
weényini asigala ali omweésigwa,
habwo kuba weényini aba owa amazima, takuhicha kweéyaanga weénka.”

*Ebilagilo bya Múungu ha muzána
ógwo ayetegeeliize wa Múungu*

¹⁴ Obeezukize abeekiliza amagaambo ago, no kubahana omu méeso ga Múungu, baleke kweéhakanila habwa amagaambo kanaku. Empaka ezo tiziina mugaso, náho nizibasíisa áabo abalikuzihuliiliza.

¹⁵ Oyeyomeleze omu kweégesa ha buteéka echigaambo cha amazima, na bityo oyeyoleke nka nikwo okuundiilwe omu méeso ga Múungu nko omukózi woómwe we emilimo óogwo aténa katókoozi ko kumukoza ensoni.

¹⁶ Náho, oyélige na abaantu áabo abalikugaamba amagaambo mábi agatéena kályo, agatakweendwa na Múungu, habwo kuba ago nigabatwaalilila abaantu omu busaago bwo kubakola baleke kumweétaho Múungu.

¹⁷ Ameégeso ga abaantu abo nigasaambaáza obuhuta nke echigogo chizuunzile éecho chilikulya omubili.† Omuli abo halimo Himenayo na Fileto.

¹⁸ Abo baáhabile bwooli, baálekileho amazima ha kugaamba nka nikwo okuzooka kwa abáfwiile kukamala kubaho. Ha kweégesa ebyo, nibahabisa okwiikiliza kwa abaantu abáandi bunaanka.

¹⁹ Náho abaantu áabo abalikweémeelela bweémi, ni nko oluhazo olugumile óolwo olutiilwého na Múungu. Na aha lugulu yo olwo luhazo hatiilwého olumanyiso óolwo lwaandikilweho lúti,

“Omukáma Múungu naabasoomboókelwa abali boómwe.”

Káandi,
“Omuuntu weéna wéena óogwo alikwiíyeta
nka nikwo weényini no owo Omukáma,
aleke obuzilwa.”

²⁰ Omu nzu empaango bilimo ebiseme bya buli lugaanda, tibilimo ebye ezaháabu ne bye eféeza byoónka, náho káandi bilimo ne ebi ibúumba ne ebye emití. Ebíindi bikozilwe habwi isima, ne ebíindi ne ebiseme kwoónka.

* **2:8 2:8 Daudi:** Habwo obusoomboozi bwooli osome *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile* na 2 Samweeli 7:12-13. † **2:17 2:17 Echigogo chizuunzile éecho chilikulya omubili:** Aháandi yakáaba empolela kuzimu. **2:19 2:19** Osome Okubala 16:5.

²¹ Mbwéenu, kábilaaba omuuntu yeéyeza ha kweéliga hala na amagaambo ago góona go obuzilwa, naába echiseme echaáyelizwe habwi isima, echilikumugasa Omukáma, echiloongizwe habwa buli mulimo óogwo oguli muluunzi.

²² Oyélige na ameele go obusigazi, oóbe wo kuzeendelela omu bugololoke, omu kwiikiliza, omu ngoonzi no omu buhóolo. Ozeendelele omuli ago, hamo na bóona áabo abéeta Omukáma ha muganya gulikwéela.

²³ Oyaánge obuhakani bwe echisilu ne echimanyi, ha kuba noosoomboókelwa nka nikwo óobwo buzuumbukilamo endwaana.

²⁴ Káandi, tichikweendelwa omuzána wo Omukáma kuba omukuúngani. Náho aábe omweégumisiliza, omuchuleezi ha baantu bóona, no omuuntu óogwo alikusoombookelwa kweégesa.

²⁵ Naayeéndelwa aábe naabahana ha buchuléezi abaantu áabo abatakwiikililizana náze. Hamo lúundi Múungu yaakaábabonesa kutamwa ebiheno byáabo no kusoombookelwa amazima.

²⁶ Niho, amasala gáabo gakaábasubiile, bachuungúlwe kuluga omu luzuumba lwi Isitáni† olubakwaásile, babone kuba nibakola éebi ayeénda weényini.

3

Obuzilwa omu bilo bya aha muhélo

¹ Óobu, osoombookelwe echigaambo éechi nka nikwo, ebilo bya aha muheleeluko haláaba no obuchilo bwe ennáku ezisaagiilize.

² Obuchilo óobwo, abaantu baláaba abalikweéyeenda boónyini, baláaba abeena ameele ge empilya, baláaba abalikweésiingiza, nibaba abeena ihagi, nibaba abalikulyoogooza Múungu, tibakubakoondoókela abazéele báabo, abatéena kusiima, na abali abazilwa.

³ Káandi, tibalizila ngoonzi na muuntu weéna wéena, tibalyeenda kulamulwa, baláaba abanyeegani, tibaliba no kwiibalilila, baláaba enduluhe, tibalyeenda ebizima,

⁴ baláaba enobi, baláaba ne echipáampo, na baláaba abahelani be echisilimu. Baláaba abalikweenda ebya katóози kuchila okumwéenda weényini Múungu.

⁵ Abaantu abo ahéelu nibasusana nko oóti na abaantu abalikumugomookela Múungu, náho omu miganya yáabo nibaánga obuhicha bwa Múungu. Abaantu be entúungwa ezo, oyélige hala nábo.

⁶ Omuli áabo nyini, balimo áabo abalikutaahámo ha nsoonga mbi omu maka ga abaantu, no kubabéeha abakázi abalikwoóloba emiganya. Abakázi áabo abalemeelelwa ne emigugu ye ebiheno, abatwaalilizibwa no oluhagali lwa buli kazeendele.

⁷ Abakázi áabo abaleengesa kweéyega buchiile, náho balemwa kuhika ha kusoombookelwa amasala ga amazima.

⁸ Abaantu áabo nibahakana amazima ga Múungu, nka Yane na Yambre,* nko óokwo bakasiingaangana na Musa. Abaantu nka abo baásiisikeele omu kuteékuza kwáabo no kwáanga amazima go okwiikiliza kwéetu.

⁹ Náho tibalihicha kuzeendelela bwooli, ha kuba obufweéla bwáabo bulaásoombooka ha baantu bóona, nka nikwo byaábéele hali Yane na Yambre.

Ebilagilo bya Paulo hali Timoteo

¹⁰ Náho íwe, okulaatiile kuzima ameégeso gaanze, engeso zaanze, ensoonga zaanze, okwiikiliza kwaanze, okweéyomeleza kwaanze, engoonzi zaanze no okweégumisiliza kwaanze.

† **2:26 2:26 Isitáni:** Habwo obusoomboosi bwooli osome *Obusoomboosi habwa Amagaambo Agagumile.* * **3:8 3:8 Yane na Yambre:** Neesana nka nikwo, abaantu aba, nibo áabo bakaba bali abafúmu bo Farao, omukáma we éensi ya Miísiri. Osome Okuluga 7:11-22.

¹¹ Noomanya nka nikwo abaantu óokwo baánhikiíliile no kuunyagalaza, obuchilo naábeele ndi óokwo omu byaalo bya Antiokia, Ikonio na Lisitira. Káandi, noomanya nka nikwo neegumisilize omu nnáku éezo zóona, no Omukáma yaáachuúngula kuluga omuli ago góona.

¹² Mbwéenu, bóona áabo abalikumwiikiliza Kristu Yeézu no kweenda kutúula ha kugomookela Múungu, baláaba nibaáywa.

¹³ Náho abakola ebiheno na ababéehi balaázeendelela no kusaagiliza omu kuba abaheni bwooli, nibaba abalikubéeha abáandi no kubéehwa.

¹⁴ Náho íwe, osigale omu magaambo áago waayegesizwe no kwiiza kugeékiliza nka nikwo na aga amazima. Óobu olame omuli ago, ha kuba noobasoomboókelwa áabo abakweégesize.

¹⁵ Kuluga aha bucheche bwaawe, ogasoomboókiilwe Amaandiko Matakatíifu. Amaandiko áago gakuheéle amasala kuhicha obóne kubonesa obuchuúnguzi ha muháanda gwo kumwiikiliza Kristu Yeézu.

¹⁶ Amaandiko Matakatíifu gaandikilwe ha bwoólekeelelezi bwo obuhicha bwa Múungu. Nágo nigagasa ha kweégesa amazima, na ha kubahana abaantu babone kulekela obuzilwa, kubahabula kabalikuhaba, no kuboólekeelela okugololoka omu méeso ga Múungu.

¹⁷ Amaandiko ago nigakola omuuntu alikumutegeza Múungu aábe yaábeele buligi ligi bwooli, abone kukola buli mulimo oguli muluunzi.

4

¹ Omu méeso ga Múungu no omu méeso ga Kristu Yeézu, óogwo alibachwaaziíka abali abalame na abáfwiile, habwo kuba naayiza kutégeka nko Omukáma, niinkulagila éebi:

² Oyolekeelele echigaambo cha Múungu. Oóbe buligi ligi kukola oótyo obuchilo bwoóna bwóona, ha buchilo óobwo obulikukuúndilana no omuli óobwo obutakukuúndilana. Oóbe noohana abaantu, oóbe noobachaahukila no kubatamo echihika, obaneéembelele. Oóbe nooyegesa ha bweegumisiliza bwóona.

³ Aha nsoonga, nibwiiza obuchilo óobwo abaantu baláaba nibaánga améégeso ga amazima. Baleékaangwa kukulaatila okuligila kwáabo kwoónka, na bityo, nibatoóza abeégesa béenzi bo kubeégesa áago balikweenda bagahulile.

⁴ Balaáleka kuhuliliiza amazima, na balaákulaatila emigani ze ebisuba za kala.

⁵ Náho íwe, ozile okwiibalilila omuli byóona, oyégumisilize ebyaágazazo, okole obuheéleza bwo kukúmuucha Empola Nzima, ozile kuluunzi omu buzána bwaawe bwóona.

⁶ Niinkugaambila ago, ha kuba enságama yaanze eli héehi kuheélezwa nke echitáambo che evíini ahi itaámbilo. Omwáanya gwaanze gwo kufwa gweélilila héehi.

⁷ Nkalwaana endwaana nzima, oluzeendo nduhikize, káandi mbiíkile amazima go okwiikiliza.

⁸ Obuchilo óobu, Omukáma Yeézu ambiikiile endezi ya amazima, áago weényini niwe omulamuzi owa amazima aleéza kuziímpa echilo cho kusubakwe. Tíwe ínye nyeénka, náho na abáandi bóona áabo abalikutegeza aha ngoonzi.

Okusaba kwa Paulo habwa Timoteo

⁹ Timoteo, oteho echihika, oyize hali ínye bwaangu,

¹⁰ ha kuba Dema akaansíga. Weényini akanulilwa amagaambo ge éensi, yaálamula kuzeenda Teesalonike. Náwe Kresike azeenzíle Galatia, na Tito azeenzíle Dalimatia.

¹¹ Luka weénka niwe asigeele hamo neenye aha. Mbwéenu, koóleeza kunu, oyize na Mariko, ha kuba naagasa kuba omuhweezi waanze omu buheéleza bwa Múungu.

¹² Nkasiindika Tikiko azeénde óokwo omu iboma lya Efeso.

¹³ Koóleeza, oyize ne ebebo yaanze éezo nkasiga hali Karipo okwo omu iboma lya Turoa, hamo ne ebitabu, muno muno éebyo ebye eémpu.

¹⁴ Alekisanda ogwo omuhéesi wa masaba, ankoliile kubi muno. Omukáma alaámusubiza kwiingana ne ebikolwa byoómwe.

¹⁵ Neewe káandi, oyéligé náze, ha kuba akagahakanisa bwooli ameégeso géetu.

¹⁶ Omu kweétoonganila kwaanze ha ntúlo yo kubaanza, talabeeleho no óobu oómo ogwo ayaayemeeliile olubazu lwaanze, bóona bakaannagilana. Niinsaba Múungu aleke kubapeetela echiheno éecho.

¹⁷ Náho Omukáma akaba ali hamo neenye, akaambonesa obuhicha bwo kwoólekeelela Empola Nzima yóona, kubabonesa Abanyamahaánga* bóona babone kuhulila. Akaanchuúngula omu lufu nko kuluga omu kanwa ke engaanza.

¹⁸ Niinsoomboókelwa nka nikwo naazeendelela kuunchuúngula íinye kuluga omu buzilwa bwoóna bwóona no kuunyékomya kuzima kuhicha naáhika omu bukáma bwoómwe bwo omu igulu. Akuzibwe Omukáma obucha no obuchiile! Amina.

Amagaambo go kulaga

¹⁹ Omwaángaluche Akila na mukaziwe Prisila, hamo na abe eéka ya Onesiforo.

²⁰ Erasto weényini akasigalila omuli Korinto. Torofimo náwe nkamusiga Mileto, akaba ali omulwéele.

²¹ Óobu, ozile bwiila kwiiza gutakahikile omuhaanguko ogwo ogwe embého. Eubulo, Pudensi, Linusi, na Klaudia, hamo na abeekiliza bazeenzi béetu bóona, nibakwaángalucha.

²² Omukáma aábe hamo no omwooyo gwaawe. Embabazi yoómwe eébe hamo neemwe mwéena.

* **4:17 4:17 Abanyamahaánga:** Habwo obusoombooji bwooli osome *Obusoombooji habwa Amagaambo Agagumile.*

Olwaandiko lwa Paulo hali Tito Obweébeembezi

Olwaandiko olu lukaandikwa na Paulo, entumwa ya Yeézu Kristu. Obuchilo bugufu acháali kwaandika olwaandiko olu, Paulo akaba naakola emilimo ya Múungu hamo na Tito omu iziinga lya Kirete. Paulo kayaalugile okwo, yaámwaandikila Tito olwaandiko olu lwe ebilagilo habwo kwiimeelelela abeekiliza okwo Kirete. Akamuha Tito emilimo yo kutóoza abanyaampala be ekelezia. Káandi, akamuneembelela abone kubatiimbya emiganya abeekiliza ba Kirete, habwo kuba bakaba baliho abeégesa be ebisuba.

Ebinogoka bíenzi byo olwaandiko olu lwa Tito nibisusana bwooli ne ebinogoka omu lwaandiko lwo kubaanza lwa Paulo ahali Timoteo. Neesana nka nikwo enyaandiko ezi ibili zikaandikwa obuchilo búmo. Koólaayeénda kusoombookelwa bwooli echigaambo bunaanka éecho olaásaanga omu lwaandiko olu, nitukusaba oleebe omuli olwo lwaandiko lwo kubaanza lwa Paulo hali Timoteo.

Empola ya Paulo hali Tito

¹ Olwaandiko olu naáyaandika íinye Paulo, omuzáana wa Múungu, ne entumwa ya Yeézu Kristu. Nkatumwa habwo kumanyisa abaantu abatooziibwe na Múungu, babone kumwiikiliza na kugasoombookelwa amazima habwa Kristu. Amazima ago, nigabooleka kugomookela Múungu,

² na nigabaha itegezo lyo obulami bwo obucha no obuchiile. Weényini Múungu akatweésagiza obulami obwo, buluga butakabaandize obuchilo, náwe tazila bisuba.

³ Mbwéenu ha buchilo bwoómwe alamwiile kwoóleka butúnu Empola yoómwe Nzima. Náwe Múungu Omuchuúnguzi wéetu akalagila nkokwo, nhaábwe emilimo yo kulaanga empola ezo.

⁴ Niinkwaandikila íiwe Tito, mwáana waanze wa amazima omu kwiikiliza óokwo tulikukoba hamo. Embabazi no obuhóolo kuluga hali Isíichwe Múungu, na hali Kristu Yeézu Omuchuúnguzi wéetu, bibe hamo neewe.

Emilimo ya Tito omu iziinga lya Kirete

⁵ Kanaalugileyo okwo Kirete, nkakusaba íiwe kusigalilayo obóne kutaho kuzima amagaambo ago agáandi agasigeele, hamo no kutóoza abanyaampala be ekelezia omuli buli iboma, nko óokwo naákwoólekeeliile.

⁶ Omunyaampala we ekelezia, naayeéndelwa kuba omuuntu óogwo aténa kutuúzilwa. Aábe iíba wo omukázi oómo weénka,* abáana boómwe babe abeekiliza,† bataákuba abazilwa nali abatakukoondookela.

⁷ Weényini niwe omwiimeelelezi, naayeéndelwa aábe omuuntu óogwo atakutuúzilwa, ha kuba aheelwe emilimo ya Múungu. Ataákuba omuuntu ugu ayina ihagi, aténa biniga, atali omutamiizi, atali omusaámbe, káandi aténa etuúнку mbi yo kubonesa empilya.

⁸ Náho aábe omufula, óogwo alikusemelezwa na amazima, wo okweétegeeleza, omugololoke, omutakatíifu, owe okweetégeka.

⁹ Aábe naakwaáta kuzima amagaambo habwa Kristu Yeézu nka nikwo yaáyegeziibwe, áago nigo galikweésigwa. Aho niho, yaakaáhicha kubakomeeza abaantu aha meégeso ago no kubasiinga abo abalikugahinyooza.

* **1:6 1:6 Aábe iíba wo omukázi oómo weénka:** Ensoonga éezo eébe nka nikwo, *Ataákuba omusiuhani*. † **1:6 1:6 Abeekiliza:** Ensoonga eéendi ni nka nikwo, *abatali abahwaáhwa*.

¹⁰ Niinkugaambila iíntyó, ha kuba aho Kirete, baliho abaantu béenzi abo abatali abakoóndooki, boónyini nibagaamba empola ezitéena omugaso, káandi na ababéhi, muno muno na áabo abalugiiliile omu diini yáabo ye Echiyahudi. Abo baantu ni lwaampaka obaángile kweégesa,

¹¹ ha kuba nibabahabisa abaantu omu mazu méenzi. Niboolekeelela empola éezo zitakweendelwa kweégeswa, babone kubonesa amabonwa ge ensoni.

¹² Aho kala, akaba aliho omubáasi oómo, ogwo mubáasi náwe akaba ali omunya Kirete. Weényini akagaamba aáti, “Abakirete na abatéezi be ebisuba ebilo byóona, baliho nke enyameésa eziluluhile, beena omuhaánka, káandi na abaléenga!”

¹³ Okwaátula okwo no kwa mazima. Ha bwéecho, abaantu nka abo, oóbe noobakáama ha cháaha, obóne kubazuna babone kukomeela habwa Ameégeso go kwiikiliza kwa amazima.

¹⁴ Baléke kweétegeeleza káandi emigani za Abayahudi ezitazilamo omugaso, ne ebilangilo bya abaantu kwoónka áabo abalekile amazima.

¹⁵ Mbwéenu, musoomboókelwe nka nikwo, ha baantu abeena omwooyo gulikwéela omu méeso ga Múungu, ebiintu byóona, byeelízwe ti bilofo. Náho, ha baantu abalofo na abatakumwiikiliza Múungu, ebiintu byóona omuli boónyini ne ebilofo, ha kuba ebiteékuzo byáabo ne emiganya yáabo, eyizwiile obulofo.

¹⁶ Boónyini nibagaamba nkokwo nibamusoomboókelwa Múungu, náho ebikolwa byáabo nibyooleka nka nikwo nibamwaánga. Abaantu abo nibatamisa, na tibakumukoondookela, tibakugasa ha chigaambo choóna chóona echizima.

2

Ameégeso ga amazima

¹ Óobu íiwe Tito, oóbe nooyegesa abaantu amagaambo kwiingana na ameégeso ga amazima.

² Oóbe nooyegesa abanyaampala, bazile okwiibalilila, isima, abeena kweétegeeleza, bakwaatilile kuzima ameégeso go okwiikiliza kwéetu, bazile engoonzi za amazima aha báandi, na bagime omu kweéyomeleza.

³ Bityo nyini, na abakeékulu nábo, obeégese babe na akazeendele áako akalikumukúza Múungu. Bataákuba abanyeegani, bataba abatamiizi, náho babe nibeegesa amazima,

⁴ kuba babone kweégesa abakázi abahalákazi, kweenda beebabo na abáana báabo.

⁵ Káandi, babeégese babe no okweétegeeleza, bazile emiganya elikwéela, bakole kuluunzi emilimo omu nzu záabo, babe ne entúungwa nzima, na abalikubazilila isima beebabo. Beegéswe bazile bátyo, kuba batachikola echigaambo cha Múungu kulyoogweezwa.

⁶ Bityo nyini, ha bahalákazi na abasigazi, obaháne babe no okwiibalilila.

⁷ Neewe, nooyeendelwa oóbe nookola ebizima hali buli kaantu kóona, obóne kuboóleka emanyiso zo kweéyegaho. No omu meégeso gaawe, oóbe nooyoleka amazima ni isima.

⁸ Ameégeso gaawe, gabe ga mazima áago agatakunugwa na abaantu, ha kuba bóona abalaayeenda kugagaya, bakolwe ensoni, habwo kuba nibabulwa echigaambo chibi cho kutunyeega.

⁹ Abahálila nábo, obeégese kukoondoókela abakáma báabo, babe nibabanuliza omu magaambo góona, batahakana nábo.

¹⁰ Batabeébila, náho babe abeésigwa hali byóona, emilimo yáabo yóona ebone kukola abáandi kunulilwa Ameégeso ga Múungu Omuchuúnguzi wéetu.

¹¹ Oóbe nooyegesa amagaambo ago, ha kuba embabazi ya Múungu éezo elikuchuúngula abaantu bóona yaáchiingulilwe.

¹² Embabazi ezo, neetweegesa kwáanga obuzilwa ne etuúngu ze éensi. Ha bwéecho, obuchilo tuli omu nsi ezi tube no okweébalilila, tube ne entúungwa nzima, na tube abalikumugomookela Múungu.

¹³ Twiikale tútyo, obuchilo nitutegeza itegezo lyo omugisa lyo kusuba kwa Yeézu Kristu. Echilo echo, alaábonwa omu ikuzo lyoómwe. Weényini niwe Múungu wéetu Mukúlu na niwe Omuchuúnguuzi wéetu.

¹⁴ Weényini akeésohoza kufwa ha bwéetu, abone kutuchuúngula, tweekala tweeyagaalwiile kuluga omu bihenno byóona, no kutwéeza, tubone kuba abaantu boómwe ba amazima, áabo abalikweéyemaho ha chihika kukola ebizima.

¹⁵ Mbwéenu óobu, okozese obuzizi bwaawe omu kweégesa ago góona, omu kugumisa no omu kuhana abaantu. Ha bwéecho, oteekiliza kugaywa no omuuntu weéna wéena.

3

Kukola ebikolwa bizima ha baantu bóona

¹ Oóbe noobeezuka abaantu nka nikwo, babe ni isima no obukoondooki ha batwaálilila na ha batégeki. Na babe bweémi kukola buli chigaambo echizima.

² Káandi obagaambile nka nikwo, batamuzuma omuuntu weéna wéena, bataákuba abalwaani, babe abateékaani abalikweenda obuhóolo, na babe abalikweécheesha ha baantu bóona.

³ Aho kala, obuchilo tukaba tuchaali kumwiikiliza Yeézu, íchwé neechwe tukaba tuli abafweéla, abagome, káandi twaábeéhilwe. Tukaba tuli abahálila be etuúngu mbi ze éensi na ameelelwa bunaaanka bunaaanka. Obulami bwéetu bukaba buli bwo kukola amábi ni ichubi. Abaantu bakaba nibatutamwa, neechwe tukaba nitubatamwa.

⁴ “Náho, Múungu Omuchuúnguuzi wéetu, yaáyolekile nka nikwo weényini ni muzima na naayeénda abaantu bwooli, yaátuchuúngula,

⁵ tiyo habwo kuba, íchwé tukakola echigaambo choóna chóona echizima, náho na habwe echiganyizi choómwe. Akatuchuúngula aha muháanda gwo kutwéeza ebiheno byéetu, omu kutuzaala olwa kábili. Káandi atuheéle obulami obusha ha muháanda gwo Omwooyo Mutakatíifu.

⁶ Múungu akatuseesela Omwooyo Mutakatíifu ha bwíinzi, kulabila hali Yeézu Kristu Omuchuúnguuzi wéetu,

⁷ na habwo kuba twaámazile kubalwa kuba abagololoke habwe embabazi zoómwe, óobu nitutegeza kuhuungula obulami bwo obucha no obuchiile.”

⁸ Obusoombozi obu no bwo kweésigwa. Na habwa ago góona, niinyeénda íwe ogakomeenteleze bwooli, kuba abo abamwiikilize Múungu bataákuleka kuba no bweeyomeleza bwo kukola ebizima. Amagaambo ago ni mazima, káandi geena omugaso ha baantu bóona.

⁹ Náho, oyélige no obuhakani bwe echisilu, no kweébuga ha maziina ga baguúku, ne endwaana ne emyeéhakaniso habwe ebligilo bya Musa. Ago góona tigéena mugaso gwoóna gwóona.

¹⁰ Omuntu óogwo alikuteélanisa abaantu, omuháne entúlo ya mbele, káandi omuháne entúlo ya kábili. Kaálaaba ataákuhulila, omwáange.*

¹¹ Koólikusoombookelwa nka nikwo, omuntu nko ogwo yaálekile amazima, naazeendelela kukola ebiheno. Weényini naayechwaaziikila weénka.

Empola zo kulaga

¹² Naálamula kuzeenda kwiikala omu chaalo cho okwo Nikopoli, omu buchilo bwe embého. Náho, niimmusiindika Aritema, nali Tikiko okwo owaáwe. Kaálahikayo okwo, íwe laanguha kwiiza Nikopoli tubonane.

* **3:10 3:10 Omwáange:** Aháandi yakáaba, mutaatuluzane nali olekáane náze.

¹³ Ozile obweéyomeleza kuhweela Zena, ogwo omutoóngani, na Apolo. Obáhe byóona byo kubazuna omu muháanda, bataákubulwa kaantu.

¹⁴ Abeekiliza bazeenzi béetu nábo, beéyege kukola ebizima, bahiche kusuumbuusa abaantu ebyo kubagasa. Kábalaakola bátyo, obulami bwáabo nibuzila omugaso.

¹⁵ Abaantu bóona abali hamo neenye aha, nibakwaángalucha. Mbwéenu óobu neewe, obaángaluche abeekiliza abe engoonzi bóona. Embabazi ya Múungu eébe hamo neemwe mwéena.

Olwaandiko lwa Paulo hali Filemoni Obweébeembezi

Olwaandiko olu, lwaandikilwe ne entumwa Paulo, aha muuntu ogwo akaba naayétwa Filemoni. Neebonwa nka nikwo Filemoni akaba naatuúla omu muzihwa gwa Kolosai (Abakolosai 4:9). Akaba ali omuhíte, na káandi akaba ayina abazáana, weényini akaba ali Omukristu, no omu nzu yoómwe niho baabeele bakoba Abakristu. Paulo na Filemoni bakaba bali abanywáani bazima.

Paulo akaandika olwaandiko olu obuchilo ali omu ibóhelo omu muzihwa gwo okwo Rúumi, omu mwáaka gwa 62 gúti kuluga kuzaalwa kwa Kristu. Akaandika olwaandiko olu habwo omuzáana oómo wo mwa Filemoni, ogwo akaba ayétwa Onesimo. Nichibonwa nka nikwo omuzáana ogwo akatoloka kuluga owa Filemoni. Chilo chimo yaábugana na Paulo. Paulo yaámweegesa Empola Nzima habwa Kristu Yeézu, Onesimo yeékiliza mala yaámuhiindukila Múungu.

Ha buchilo obwo, omuzáana ogwo akaba atoloka kuluga owa mukamawe, kábaabeele bamukwáata bakaba bamuchwaáziika. Mbweenu Paulo akaba naamusiindika Onesimo owa mukamawe ali Filemoni. Niho Paulo kumuha Onesimo olwaandiko amutwaálile Filemoni. Omu lwaandiko olwo Paulo akamusaba Filemoni amuzilile engoonzi nko Omukristu muzeenziwe.

Empola

¹ Olwaandiko olu niimbaandikila íinye Paulo, embóhe habwo kwoólekeelela Empola Nzima habwa Kristu Yeézu, niinkwaandikila íiwe Filemoni. Íinye no omwiikiliza muzeenzi wéetu Timoteo, nitukwaangalucha íiwe engaanzi yéetu no omukózi muzeenzi wéetu.

² Nitumwaangalucha na munyaányeechwe Afia, no omulwaani muzeenzi wéetu Arikipo, hamo na abeekiliza bóona áabo abalikweékobyá omúka yaawe.

³ Embabazi no obuhóolo kuluga hali Isíchwe Múungu, na aha Mukáma Yeézu Kristu, bibe hamo neemwe.

Okusiima no okusaba kwa Paulo habwa Filemoni

⁴ Buli kukusabila, mba niimusíma Múungu,

⁵ habwo kuba niinhulila nka nikwo noozeendelela kumweésiga Omukáma Yeézu no kuzila engoonzi ha batakatíifu* bóona.

⁶ Okwiikiliza kwaawe kukukozile oóbe no obúmo na abáandi. Óobu, niinsaba nka nikwo, obúmo obwo bukole emilimo omuli íiwe ha kumanya amazima góona, áago tulikweendelwa kukola omuli Yeézu Kristu.

⁷ Omwiikiliza muzeenzi wéetu, engoonzi zaawe ziimbonesize amanulilwa maháango no kuúngumya muno, habwo kuba osemeliize emiganya ya abatakatíifu.

Paulo naasába Filemoni amuganyile Onesimo

⁸ Ha bwéecho, no óobu nnyina obuzizi kuluga ahali Kristu bwo kukulagila éecho olikweendelwa kukola, tiínkukola iintyo.

⁹ Náho, habwe engoonzi mbweene ni kuzima nkusabe, íinye Paulo omunyaampala, káandi embóhe habwa Kristu Yeézu.

* **1:5 1:5 Abatakatíifu:** Habwo obusoomboozi bwooli osome Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile.

¹⁰ Niinkusaba echigaambo chimo, habwa Onesimo.[†] Weényini ni nka mutábani waanze, neenye ndi nke íise, habwo kuba nkamuzáala abone kumwiikiliza Yeézu Kristu, obuchilo naábeele ndi omu ibóhelo.

¹¹ Aho olwa mbele, weényini akaba atakukugasa, náho óobu naakugása íwe bwooli, no óobu neenye.

¹² Óobu niimmusubya hali íwe, weényini niwe enfula yaanze.

¹³ Káandi naakaáyeenzile ayikale neenye, kuba abone omwáanya gwo kuúmpweela nka nikwo íwe óokwo wakuumpweéiile, obuchilo ndi omu ibóhelo habwe Empola Nzima.

¹⁴ Náho tiínkweenda kukola echigaambo choóna chóona íwe otéena kwiikiliza. Tiínkweenda kukuhátika nka nikwo ompwéele, náho niinyeénda okole ebizima habwe engoonzi zaawe.

¹⁵ Lúundi, Onesimo akaluga owaáwe ha mwáanya muche, kuba oóbe náze káandi buchiile.

¹⁶ Kubaandiza óobu, weényini ti nko omuhálila káandi hali íwe, náho weényini asaagile omuhálila, na no omwiikiliza muzeenzi wéetu we engoonzi. Ínye niimmweénda bwooli, neewe noomweénda bwooli kusaagáho, byóona nko omuuntu na nko omwiikiliza wo Mukáma Yeézu.

¹⁷ Mbweenu nu, kábilaaba nooléeba nka nikwo ínye nyina obúmo neewe, omwiinaánkule ogwo nko óokwo waakuunyinaánkwiile ínye.

¹⁸ Na kábilaaba akakuhenela echigaambo choóna chóona, nali noomutoónga echiintu, otoónge ínye.

¹⁹ Ínye nyini Paulo, naáyaandika kwe engalo yaanze nka nikwo, niinkuliha. Tiínkweenda kukugaambila nka nikwo niinkutoónga, habwo kuba kwiingana no kwoólekeelela kwaanze, íwe okachuúngulwa.

²⁰ Óobu, omwiikiliza muzeenzi waanze, onkuúndile echigaambo echi, habwo Omukáma Yeézu. Nuliza omuganya gwaanze nka nikwo omudugu omuli Kristu yaakukozíle.

²¹ Niinkwaandikila aga, ha kuba niinsoomboókelwa nka nikwo, nooyikiliza. Káandi niinsoomboókelwa nka nikwo, habwi isima lyaawe, nookola kusaaga okwo naásaba.

²² Hamo na ago, ondoongeze aho kwiikala, habwo kuba niintegeza nka nikwo aha kusaba kwéenyu, Múungu naanzúna mbone kwiizáyo okwo.

Empola zo kulaga

²³ Epafra, óogwo abohilwe hamo neenye habwa Kristu Yeézu, naakwaangalucha.

²⁴ Káandi abahálila bazeenzi baanze, Mariko, Aristariko, Dema na Luka, nibakwaangalucha.

²⁵ Niimbasabila embabazi yo Omukáma Yeézu Kristu eébe hamo neemwe mwéena omu myooyo yáanyu.

[†] **1:10 1:10 Onesimo:** Ensoonga yaáho no, óogwo alikugasa kukola echigaambo bunaanka.

Olwaandiko aha Bahebrania Obweébeembezi

Omwaandiki wo olwaandiko aha Bahebrania takumanyiika hali íichwe, yaakaáhicha kuba entumwa Paulo, Luka, Barinaba, nali oóndi. Omwaandiki wo olwaandiko olu akaba ali Omukristu óogwo akaba naasoombookelwa bwooli Endagano ya Kala.

Omwaandiki wo olwaandiko óolu akaba naabaandikila Abakristu be Echiyahudi abaabeele nibaagalazibwa na abaantu abaabeele nibalyoógooza okwiikiliza kwáabo. Omwaandiki akaba naabatamo omuganya omu kwiikiliza kwáabo ha muháanda gwo kwoóleka nka nikwo Yeézu Kristu no owa amazima, káandi niwe alikusuulula amakúlu góona go mwa Múungu (1:1-3; 10:19-25; 12:1-13).

Echihika cho omwaandiki chikaba no kwoóleka nka nikwo Yeézu niwe alikwoóleka ikuzo lya Múungu. Káandi naakomeenteleza nka nikwo Kristu ni mukúlu kuchila bamaléeka, abatégeki na abagabe bóona. Aha muháanda gwa Kristu, abaantu bóona nibeenaánkula obuchuúnguzi bwa amazima (9:26-28; 10:10, 14).

Múungu ahooyile kulabila aha mutábani

¹ Aho kala, Múungu akahooya na besiichwe enkúlu entúlo nyíinzi na aha miháanda míinzi, kulabila aha babáasi.

² Náho óobu, omu bilo éebi byo omuhélo, Múungu yaágaamba neechwe kulabila ebikolwa byo Mutábani. Kulabila hali weényini Múungu akahaanga éensi, mále Múungu akamutooza ogwo Omutábani abone kuhuungula ebiintu byóona.

³ Weényini no obweengelezi bwi ikuzo lya Múungu mále naayoleka butúnu óokwo Múungu aáli. Naaleételela ebiintu byóona kukwaátana hamo habwe echigaambo choómwe echiina obuhicha. Náwe akeésohoza kuba echitáambo cho kwihilaho abaantu ebiheno, yaázeenda omu igulu, yeékala olubazu lwo obúlyo lwo ogwo ali Mukúlu.

Yeézu ni mukúlu kuchila bamaléeka

⁴ Múungu akamukola Omutábani aábe mukúlu kuchila bamaléeka, nko óokwo akamuha obutégeki buháango kuchila obwa bamaléeka.

⁵ Habwo kuba táliho maléeka* óogwo Múungu akamugaambila amagaambo áago akamugaambila Yeézu aáti,

“Íiwe níwe Mutábani waanze,
leélo íinye naaba líso.”

Na Múungu talagaambile habwa maléeka weéna wéena aáti,

“Íinye ndyáaba líse,
náwe alyáaba Mutábani waanze.”

⁶ Káandi, obuchilo Múungu akamusiíndika Omutábani nyakámo omukulu omu nsi, akagaamba aáti,

“Bamaléeka bóona ba Múungu bamulámye Omutábani ogwo.”

⁷ Habwa bamaléeka akagaamba aáti,

“Niinkola bamaléeka baanze kuba omuyaga,†
na abazána baanze kuba emyeengezi yo mulilo.”

* **1:5 1:5 Maléeka:** Habwo obusoomboozi bwooli osome *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile.* **1:5 1:5** Osome Enzina 2:7. **1:5 1:5** Osome 2 Samweeli 7:14. **1:6 1:6** Osome Okwiizukwa kwe Ebilagilo 32:43. † **1:7 1:7 Omuyaga:** Echigaambo echo che Chiyunani chiina ensoonga yo *omuyaga* no *omwooyo*. Osome Abahebrania 1:14. **1:7 1:7** Osome Enzina 104:4.

⁸ Náho habwo Omutábani akagaamba aáti,
 “Íwe Múungu echitébe chaawe cho obutégeki ne cho obucha no obuchiile,
 íwe nootégeka abaantu baawe aha mazima.

⁹ Íwe oyeénda ebizima,
 no kutamwa obuzilwa.
 Ha bwéecho Múungu, Múungu waawe akutoólize,
 akusiigile amazuta agalikukuha amanulilwa,
 kuba kukukola oóbe mukúlu,
 kuchila bazeenzi baawe bóona.”

¹⁰ Káandi Múungu akamugaambila Omutábani aáti,
 “Íwe Mukáma níwe okahaanga éensi aha bubaandizo,
 nályo igulu ne emilimo ye engalo zaawe.

¹¹ Ebiintu ebyo byóona bilyaáhwaho,
 bilaákokola nko omwéenda,
 náho íwe olama obucha no obuchiile,

¹² Íwe olaábiziinga ziinga ebiintu ebyo nke enkaanzu,
 bilaahiindulwa nke emyéenda ya kala.
 Náho íwe tolihiinduka nakáti,
 ne emyáaka yaawe tekuhwa.”

¹³ Múungu talamugaambiile maléeka weéna wéena aáti,
 “Yikala olubazu lwaanze lwo obúlyo,
 kuhika obuchilo óobwo ndita ababisa baawe
 ifo ya amagulu gaawe.”

¹⁴ Mbwéenu, bamaléeka ni chiintu chi? Na abazáana ba Múungu, mále ne emyooyo
 éezo Múungu alagila, zizeénde kwaágalalila abaantu áabo abalichuúngulwa.

2

Obuchuúnguzi bukúlu bwa Múungu

¹ Ha bwéecho, ni lwaampaka tube méeso bwooli habwa amagaambo áago
 twahulila, tutaákwiiza kugaleka.

² Nitusoomboókelwa nka nikwo empola éezo besiichwe enkúlu bakeenaankula
 kulabila hali bamaléeka zikaba ziina amagala. Bityo, abaantu bóona abaabeele
 batakuzikulaatila nali kuzikuza, Múungu akabachwaáziika kwiingana ne ebiheno
 byáabo.

³ Kábilaaba bikakolwa bityo hali boónyini, mbwéenu íchwe nituhicha túta kuchila
 kuchwaáziikwa, kábilaaba mutakubweemanya obuchuúnguzi bukúlu nko obu?
 Omukáma Yeézu niwe yabaandize kwaátula obuchuúnguzi óobwo, na abaantu
 abaabeele nibamuhulila, bakasiinza hali íchwe nka nikwo no obwa mazima.

⁴ Múungu akasiinza nka nikwo empola zoómwe zikaba zili eza mazima ha kwooleka
 emanyiso, amahano na amagaambo méenzi go kusobeza. Káandi akabagabila
 abaantu engabilano zo Omwooyo Mutakatíifu kukulaatila ne echihika choómwe.

Kweecheesha kwa Yeézu

⁵ Nitumanya nka nikwo Múungu talatiilého éensi eénsha, éezo tulikugaamba
 empola zaáyo, ahaansi yo obutégeki bwa bamaléeka. Náho omuuntu oómo
 asohweeze buulubona óobu omu Maandiko Matakatiifu nka nikwo,

⁶ “Omuuntu ni chiintu chi no óobu íwe Múungu omweeteekuze?

Omwaana wo omuuntu noóha no óobu omweemanye?

⁷ Okamukola kuba muto ahi ikuzo kuchila bamaléeka ha mwáanya mugufu.
 Náho óobu waámuha ikuzo ni isima,

⁸ na Múungu akozile ebiintu byóona bitegekwe na weényini.”

Bityo Múungu akamutaho omuuntu kuba aábe naatégeka ebiintu byóona. Ensoonga yaáho ne eéti, chikaba chitaliho echiintu choóna chóona éecho omuuntu talachitegekile. Óobu titukumubona omuuntu naatégeka ebiintu byóona.

⁹ Náho nitumubona Yeézu, óogwo Múungu akamukola kuba muto ahi ikuzo kuchila bamaléeka ha mwáanya mugufu. Múungu akakola aátyo, kwoóleka abaantu embabazi zoómwe nka nikwo, Yeézu aáfwe habwa abaantu bóona. Óobu Múungu yaámuha ikuzo ni isima, habwo kwaágalazwa no okufwa kwa weényini.

¹⁰ Múungu niwe akahaanga ebiintu byóona no kubikola nko óokwo bili. Akeenda kuléeta abeekiliza béenzi omu ikuzo lyoómwe. Ha bwéecho akahikiiliza Yeézu ha muháanda gwo kwaágalazibwa kuba aábe entabuko yo obuchuúnguzi.

¹¹ Yeézu abakola abaantu kuba abatakatíifu, hamo na abo abakolwa abatakatíifu, bóona Isébo no oómo. Niyo ensoonga Yeézu takubona ensóni kubéeta abo, badugu boómwe.

¹² Yeézu akagaamba aáti,

“Íwe Múungu, ndaáyatula ebikolwa byaawe hali badugu baanze, ndaazina enzina zo kukusiingiza ahagáti yo omukobo gwáabo.”

¹³ Káandi akagaamba aáti,

“Niimba niimmutégeza Múungu.”

Mále káandi akagaamba aáti,

“Ínye ndi aha hamo na abáana áabo Múungu ampeelee.”

¹⁴ Mbwéenu, abáana aba beena emibili ye enyama ne enságama, ha bwéecho Yeézu náwe akeeza ayina omubili nka boónyini. Akakola aátyo, kuba habwo olufu lwoómwe, asiíngé amagala gi Isitáani,* éelyo eliina amagala go olufu.

¹⁵ Káandi Yeézu akafwa kuba kubabonesa obweéyagaaluzi abaantu áabo bakaba bali abahálila habwo kutína olufu omu bulami bwáabo bwóona.

¹⁶ Ha bwéecho, eli butúnu nka nikwo Yeézu taleézile kubazuna bamaléeka, náho akeeza kubazuna abaantu bo oluzáalo lwa Ibrahimu.†

¹⁷ Ha bwéecho, akeendelwa kususana nka abeekiliza bazeenzi boómwe omuli góona, kuba aábe Omugabe‡ Omukúlu ali owe echiganyizi no omweésigwa omu milimo yoómwe omu méeso ga Múungu. Ha bwéecho akahicha kweétaho echitáambo cho kukwaátanisa abaantu na Múungu, kuba Múungu abaganyile abaantu ebiheno byáabo.

¹⁸ Habwo kuba Yeézu akaleengesibwa no kwaágalala, yaakaáhicha kubazuna áabo balikuleengesibwa.

3

Yeézu ni mukúlu kuchila Musa

¹ Mbwéenu, ímwe beekiliza bazeenzi baanze, áabo Múungu akabatóoza hamo neechwe kuba abaantu boómwe abatakatíifu, muteekuze habwa Yeézu, óogwo ali Entumwa ya Múungu káandi no Omugabe Omukúlu óogwo tulikumwiikiliza.

² Weényini akaba ali omweésigwa ahali Múungu óogwo akamutooza, nko óokwo Musa* náwe akaba ali omweébeembezi omweésigwa wa abaantu bóona be éenzu ya Múungu, tugaámbe Abaiziraeli.

2:8 2:6-8 Osome Enzina 8:4-6. **2:12 2:12** Osome Enzina 22:22. **2:13 2:13** Osome Isaya 8:17. **2:13 2:13** Osome Isaya 8:18. * **2:14 2:14 Isitáani:** Habwo obusoomboozi bwooli osome *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile.* † **2:16 2:16 Ibrahimu:** Habwo obusoomboozi bwooli osome *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile.* ‡ **2:17 2:17 Omugabe:** Habwo obusoomboozi bwooli, osome *Abagabe omu Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile.* * **3:2 3:2 Musa:** Habwo obusoomboozi bwooli osome *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile.* **3:2 3:2** Osome Okubala 12:7.

³ Omwoómbeki ahaabwa ikuzo kuchila éenzu éezo yaáyoómbeka. Bityo nyini Yeézu náwe naayeéndelwa kuhaabwa ikuzo bwooli kuchila Musa.

⁴ Buli nzu eyoombekwa no omwoómbeki bunaanka, náho Múungu niwe Omwoómbeki Mukúlu we ebiintu byóona.

⁵ Musa akaba ali omuhálila omweésigwa aha baantu bóona be éenzu ya Múungu. Emilimo yoómwe ekaba eli echisusano cha amagaambo áago Múungu yakubasululiile abaantu ahaliíza.

⁶ Náho Kristu, weényini no Omutábani omweésigwa óogwo alikweémeelelele abaantu be éenzu ya Múungu. Neechwe nibo abo baantu be éenzu ya Múungu, katulaaba nituzeendelelele kuhika aha muhélo kuba abagimi no kweébuga omuli áago tulikutegeza.

Ebikaamo habwo kuleka kwiikiliza

⁷ Ha bwéecho, nitweendélwa kuhuliiliza áago Omwooyo Mutakatíifu alikugaamba aáti,

“Leélo, kamulikuhulila iláka lya Múungu,

⁸ mutaákukola emiganya yáanyu kuba egumile, nko óokwo besiimwe enkúlu bakaba nibaánga kweébeembebelelwa neenye, obuchilo baabeele nibaandeengesa omu nsi yo obwoóma.

⁹ Omu nsi yo obwoóma okwo niho besiimwe enkúlu baabeele nibaandeengesa, no óobu nkabakolela amahano méenzi ha myáaka makúmi aána.

¹⁰ Ha bwéecho nkasaayila abaantu abo naágaamba nka nikwo, ‘Abaantu aba nibaánga kuungomookela ebilo byóona, tibakweenda kusoombokelwa no kukulaatila emiháanda yaanze.’

¹¹ Bityo nkanigahala no kulahila, naágaamba nka nikwo, ‘Tiíndibakuúndila nakáti áabo baantu kutaaha ahaantu ho kuhuúmula, áaho ndoongize habwa boónyini.’ ”

¹² Ímwe beekiliza bazeenzi baanze, mube méeso, kuba ataákwiiza akabaho omuuntu weéna wéena omuli ímwe óogwo ayina omuganya gwo obuzilwa, atakwiikiliza, mále alikwaanga kumukulaatila Múungu óogwo ali omulame.

¹³ Kwoónka mweegumye omuuntu na muzeenziwe buli chilo éecho tulikwéeta túti “Leélo,” kuba ataákwiiza akabaho omuli ímwe omuuntu weéna wéena owo muganya gugumile habwo kuba abeéhilwe ne ebiheno.

¹⁴ Habwo kuba nitukobana na Kristu katulaaba nituzeendelelele kumweésiga kuhika aha muhélo, nko óokwo tukaba nitumweesiga aha bubaandizo.

¹⁵ Mwiizuke áago agaándikilwe omu Maandiko Matakatíifu gáti, “Leélo, kamulikuhulila iláka lya Múungu, mutaákukola emiganya yáanyu kuba egumile, nko óokwo besiimwe enkúlu bakaba nibaánga kweébeembebelelwa neenye.”

¹⁶ Mbwéenu, ni baantu chi áabo baáhuliile iláka lya Múungu, náho baáyaanga kweébeembebelelwa náze? Ngási, tibo bóona áabo abaabeele nibeebeembebelelwa na Musa kuluga omu nsi ya Míisiri?

¹⁷ Káandi, ni baantu chi áabo Múungu yaásayiile ha myáaka makúmi aána? Ngási, tibo áabo bakakola ebiheno, bakáfwa omu nsi yo obwoóma?

¹⁸ Káandi, ni baantu chi áabo Múungu yaalahíile nka nikwo talibakuundila nakáti kuza ahaantu ho kuhuúmula áaho yaaloongize habwa boónyini? Ngási, tibo áabo bakáanga kumukoondookela?

¹⁹ Bityo nitusoomboókelwa nka nikwo abo baantu bakalemwa kuza ahaantu ho kuhuúmula, habwo kuba bakáanga kumwiíkiliza Múungu.

4

Ahaantu ho kuhuúmula abaantu ba Múungu

¹ Mbwéenu, omulago gwa Múungu aha baantu kuza ahaantu hoómwe ho kuhuúmula guchiliho. Ha bwéecho tweélige, ataákubáho omuuntu weéna wéena omuli ímwe óogwo alaalemwa kutaaha ahaantu áaho.

² Íichwe tukoolekelelwa empola nzima habwa ahaantu ho kuhuúmula nko óokwo besiichwe enkúlu nábo bakoólekelelwa. Náho empola ezo tizilabahweeliile choóna chóona, habwo kuba bakahulila kwoónka, batéena kuziíkiliza.*

³ Ha bwéecho, Múungu akagaamba aáti,

“Nkanigahala no kulahila, naágaamba nka nikwo,

‘Tiíndibakuúndila nakáti áabo baantu kutaaha ahaantu ho kuhuúmula, áaho ndoongize habwa boónyini.’ ”

Náho íichwe áabo tulikumwiikiliza Múungu, tulaátaaha ahaantu áaho ho kuhuúmula. Múungu akagaamba nka nikwo abáandi abo tibalitaahamo, nóobu akaba yaámazile emilimo yoómwe yóona kulugiilila kuhaangwa kwe éensi.

⁴ Niingaamba íintyo, habwo kuba ahaantu bunaanka omu Maandiko Matakatiifu eyaandikilwe habwe echilo cha musaanzu eéti, “Echilo cha musaanzu, Múungu akahuúmula, yaleka kukola emilimo yoómwe yóona.”

⁵ Náho omu Maandiko Matakatiifu olugulu áaho, Múungu akagaamba aáti,

“Nkanigahala no kulahila, naágaamba nka nikwo,

‘Tiíndibakuúndila nakáti áabo baantu kutaaha ahaantu ho kuhuúmula, áaho ndoongize habwa boónyini.’ ”

⁶ No óobu besiichwe enkúlu bakaba bali abo kubaanza kwoólekelelwa empola nzima yo kuhuúmula, náho bakalemwa kutaaha ahaantu áaho, habwo kuba bakaba batacumugomookela Múungu. Ha bwéecho, abaantu abáandi baátaaha ahaantu áaho ho kuhuúmula.

⁷ Múungu akahooya habwe echilo echo emyáaka múnzi besiichwe enkúlu kibálemilwe kutaaha ahaantu áaho. Akagaamba kulabila aha mukáma Daudi† amagaambo áago yaágaambile aha lugulu aho aáti, “Leélo, kamulikuhulila iláka lya Múungu, mutaákukola emiganya yáanyu kuba egumile.”

⁸ Káyaakubeele Yoshua abahikize abaantu ahaantu ho kuhuúmula, Múungu tiyaákugaambile káandi habwe echilo echíindi cho kuhuúmula.

⁹ Ha bwéecho, hachiliho obuchilo bwo kuhuúmula nke éecho chilo che Endaálíkizo‡ aha baantu ba Múungu.

¹⁰ Omuuntu weéna wéena óogwo alikutaaha ahaantu áaho ho kuhuúmula áaho Múungu yaaloongize, naahuumula kuluga omu milimo yoómwe, nka nikwo Múungu yaáhuúmwile obuchilo káyaamazile emilimo yo kuhaanga éensi.

¹¹ Ha bwéecho, tweégumisilize kutaaha ahaantu áaho ho kuhuúmula. Tube nitukola tútyo, kuba ataákwiiza akabaho omuuntu weéna wéena wo kusiingwa kutaahámo habwo kuleka kumugomookela Múungu, nko óokwo besiichwe enkúlu bakakola.

¹² Echigaambo cha Múungu ne echiláme mále chiina amagala kuchila olubaadi lwóona lwóona lwo obwóoji enkási zóona ibili. Nko óokwo olubáadi niluhicha kumuchumita omuuntu kuhika aha magúfa goómwe, nikwo bityo káandi echigaambo

* **4:2 4:2 Náho empola ezo tizilabahweeliile choóna chóona, habwo kuba bakahulila kwoónka, batéena kuziíkiliza:** Eyaandikilwe omu Chiyunani, Náho empola ezo tizilabahweeliile choóna chóona, habwo kuba oóbu bakahulila, tibalakwaateene na abáandi áabo bakeekiliza. **4:3 4:3** Osome Enzina 95:11. **4:4 4:4** Osome Okubaanza 2:2. **4:5 4:5** Osome Enzina 95:11. † **4:7 4:7 Daudi:** Habwo obusoombooji bwooli osome Obusoombooji habwa Amagaambo Agagumile. **4:7 4:7** Osome Enzina 95:7-8. **4:8 4:8** Osome Okwiizukwa kwe Ebilagilo 34:9-11; Yoshua 13:1-2. ‡ **4:9 4:9 Endaálíkizo:** Habwo obusoombooji bwooli osome Obusoombooji habwa Amagaambo Agagumile.

cha Múungu nichihicha kuchumita omuuntu, chikataaha bwooli omuunda omu muganya gwoómwe, chikasuulula áago alikuteékuza na áago alikweenda.

¹³ Tichiliho echihángwa choóna chóona echo obweeseléke omu méeso ga Múungu. Ebiintu byóona bili butúnu omu méeso goómwe, na hali weényini nitweendelwa kusoomboola ebikolwa byéetu byóona.

Yeézu niwe Omugabe Omukúlu

¹⁴ Mbwéenu, twiine Omugabe Omukúlu óogwo akazeenda no kutaaha omu igulu, Yeézu Mutábani wa Múungu. Ha bwéecho, tukwaatilile áago tulikwiikiliza.

¹⁵ Omugabe Omukúlu ogwo niwe alikumanya okweélemwa kwéetu, habwo kuba akaleengesibwa habwe emiháanda yóona nkeechwe, náho weényini talakozile biheno.

¹⁶ Mbwéenu mále tuchiilile echitébe cho obutégeki aha bugimi kuba tuhaábwe echiganyizi no kubona embabazi yo kutuzuna obuchilo bwe ennáku.

5

¹ Buli mugabe omukúlu atoozibwa kuluga aha baantu bazeenzíbe, kuba ayemeelelele amagaambo ga Múungu habwa abaantu. Káandi weényini amusoholeza Múungu echigabo ne echitáambo habwe ebiheno bya abaantu.

² Omugabe omukúlu yaakaáhicha kubazilila embabazi abaantu áabo abalikhena batéena kumanya, habwo kuba weényini náwe no omuheni.

³ Niyo ensoonga naayeéendelwa kusohozza ebitáambo habwe ebiheno byoómwe, nko óokwo asohozza ebitáambo habwe ebiheno bya abaantu abáandi.

⁴ Táliho omuuntu óogwo yaakuhicha kwiíha weényini isima lyo kuba omugabe omukúlu, náho Múungu niwe amutooza nko óokwo akamutooza Haruni.*

⁵ Bityo nyini, Kristu náwe taleloondeliile weényini isima lyo kuba Omugabe Omukúlu, náho Múungu niwe akamutooza no kumugaambila nkokwo,

“Íwe níwe Mutábani waanze,
leélo ínye naaba Iíso.”

⁶ Káandi akagaamba ahaantu aháandi omu Maandiko Matakatiifu aáti,

“Íwe níwe omugabe wo obucha no obuchiile,
nko óokwo Melikizedeeki† akaba ali.”

⁷ Obuchilo Yeézu akaba ali omu nsi ezi, akasaba no kumutoozela Múungu, káandi akamulilila aha mpámo na amaziga, habwa Múungu óogwo ayina obuhicha bwo kumuchuúngula kuluga omu lufu. Múungu akamuhulila habwo obuchuleezi bwoómwe omu méeso goómwe.

⁸ No óobu Yeézu akaba ali Mutábani wa Múungu, akeeyega kumukoondookela Múungu habwe ebyaágálalo éebyo bikaba nibimwizaho.

⁹ Habwa ago, Múungu akamukola Yeézu abe Omugabe Omukúlu ahikile, alikusohozza omuháanda gwo kuchuúngulwa obucha no obuchiile habwa bóona áabo abalikumukoondookela.

¹⁰ Múungu akamutaho kuba Omugabe Omukúlu nko óokwo Melikizedeeki akaba ali.

Ebikaamo habwo kuleka kwiikiliza

¹¹ Twiine amagaambo méenzi go kuhooya habwa weényini Yeézu kuba Omugabe Omukúlu, náho chigumile kubasoomboolela habwo kuba ímwe muli abaléenga bo kughuliiliza.

5:3 5:3 Osome Amagaambo ga Abaláawi 16:11-19. * **5:4 5:4 Haruni:** Weényini niwe akaba ali omugabe mukúlu owo kubaanza. Osome Okuluga 28:1-3. **5:5 5:5** Osome Enzina 2:7. † **5:6 5:6 Melikizedeeki:** Weényini akaba ali omugabe óogwo akaba amulámya Múungu omu chikaali cha Yeruzaléemu obuchilo Ibrahimú akaba ali mwooyo. Osome Okubaanza 14:17-20; Enzina 110:4. **5:7 5:7** Osome Matayo 26:36-45; Mariko 14:32-42.

¹² Aha mazima, no óobu kuhika obuchilo óobu ímwe mwaakayeendiilwe mube abeégesa, náho mucháali nimweendelwa mube no omuuntu wo kubeégesa káandi ameégeso go okubaanza ge echigaambo cha Múungu! Mbwéenu ímwe, muli nka abáana abacheche áabo balikweendelwa banywe amáta goónka na ti byookulya ebigumile.

¹³ Habwo kuba omuuntu óogwo alikutúula omu kunywa amáta goónka achili omwaana omucheche, takazizile obumanyi bwo kusoombookelwa amagaambo amazima na amábi.

¹⁴ Kwoónka abaantu abakúlu nibo balya ebyookulya ebigumile. Abo baantu beéyegile kuchilanisa ebizima ne ebíbi.

6

¹ Ha bwéecho, tutaákusubamo buchiile ameégeso ago aga ha bubaandizo agalikweégeswa habwa Kristu, náho tuseémbe entége no kweégumisiliza omu kuzeendelela kweéyega, tubone kuhicha kuba abaantu áabo abaákuzile omu kwiikiliza. Tutaákwoombeka káandi oluhazo lwa ameégeso go kulekelela ebikolwa éebyo ebileetelela olufu na ameégeso go kumwiikiliza Múungu.

² Tutaákuba nitusubiilila kweéyega ameégeso go obubatizo, go kubateelaho abaantu engalo, go kuzooka kwa abáfwiile na go omuchwaáziiko oguleeta ennáku zo obucha no obuchiile.

³ Múungu kaálaayeénda, tulaázeendelela kukula no kukomeela omu kwiikiliza.

⁴ Kuba, baliho abaantu áabo abaheelwe omwaanga gwo kusoombookelwa amazima áago agalikuluga ahali Múungu, bakakolwa kuba bámo no Omwooyo Mutakatíifu.

⁵ Mále bakabonesa kusoombookelwa obuluunzi bwe echigaambo cha Múungu na amagala go obuchilo óobwo Múungu alitégeka éensi eénsha.

⁶ Kwoónka óobu baálekileho kumwiikiliza Múungu. Titukuhicha kubasubya abo baantu batamwe ebiheno byáabo no kumuhiindukila Múungu. Ha muháanda gwo kumwáanga Mutábani wa Múungu nibamubaámba káandi entúlo ya kábili no kumugóola ha bwéelu!

⁷ Abaantu abáandi bali nki itaka, elilikugweelwa enzula nyínzi no kumeza emimelo éezo elikugasila abalimi baályo, itaka elyo nilifúuhwa na Múungu.

⁸ Náho abáandi bali nki itaka éelyo elizáala amáhwa no omwáata, tilimugasa choóna chóona omulimi, Múungu alichéena. No omuhélo gwaályo no kwoochibwa omu mulilo.

⁹ Enfula zaanze, nóobu tuláaba twabaandikila amagaambo agazaazaheele, twiine obweétegeeleza nka nikwo nimukola ebikolwa bizima ebilikwooleka nka nikwo muchuungwiíle.

¹⁰ Ha kuba Múungu no owa amazima, tiyaákuhicha kweebwa ebikolwa ebizima éebyo mukozile, mále tiyaákuhicha kweebwa engoonzi záanyu hali weényini éezo mulikwooleka ha muháanda gwo kubazuna abeekiliza bazeenzi báanyu kulugiilila aha bubaandizo kuhika óobu.

¹¹ Neechwe nitweénda bwooli nkokwo buli oómo wáanyu azeendelele kwooleka echífu echo nyini kuhika aha muhélo. Niho muláaba no obweétegeeleza bwo kubonesa éecho mulikutegeza.

¹² Mutaákuba abaléenga, náho mube nka áabo abalikwiikiliza omu kweégumisiliza. Abo nibeenaánkula áago Múungu akalagana kubaha.

Emilago ya Múungu ne ya amazima

¹³ Mbwéenu, obuchilo Múungu akaha Ibrahímu Emilago, akalahila ahi izíina lyoómwe weényini, habwo kuba talabeeleho weéna wéena óogwo akaba ali mukúlu kumuchila weényini.

¹⁴ Múungu akamugaambila Ibrahímu aáti, “Mazima ndyaákufuuha no kwoongela bwooli oluzáalo lwaawe.”

¹⁵ Ibrahímu akatégeza no kweégumisiliza yaábonesa góona áago Múungu akamweésagiza.

¹⁶ Kábalaaba abaantu nibalahila, nibalahila ahi izíina lyo omuuntu óogwo ali mukúlu kuchila boónyini. Mále okulahila okwo nikwooleka nka nikwo góona áago balikugaamba na aga amazima. Kukola oótyo nikumala okuzogootana.

¹⁷ Bityo nyini Múungu náwe akasuumba emilago yoómwe ha muháanda gwo kulahila. Akakola aátyo, habwo kuba akeenda kwoóleka butúnu aha baantu áabo baleénaankula áago akabalaganila nka nikwo, talihiindula echihika choómwe.

¹⁸ Mbweenu, Múungu akakola ebiintu bibili ebi, omulago no omulahi, hali ebyo weényini Múungu talihiindula echihika choómwe nakáti, habwo kuba weényini ti mubeehi. Akakola ebiintu ebyo bibili, abone kututiimbya muno omuganya, íichwe áabo twiilukiile hali weényini tubone kuba ni itegezo habwa amagaambo áago agalikwiiza.

¹⁹ Twiinabwo obweésige óobu nke enaanga éezo ekwaatilila obwáato butatwaalwa no omuyaga. Obweésige obwo ni Yeézu, óogwo akataaha ahaantu ahatakatífu* ahali enyuma yi ichíingilizo.†

²⁰ Weényini Yeézu yeébeembiile kuzamo óomwo ha bwéetu. Náwe yaábeele Omugabe Omukúlu wo obucha no obuchiile nko óokwo Melikizedeeki akaba ali.

7

Obugabe bwa Melikizedeeki

¹ Melikizedeeki óogwo akaba ali omukáma wo omu muzihwa gwa Salemu. Káandi akaba ali omugabe wa Múungu Óogwo Ali Olugulu ya Byóona. Melikizedeeki akabugana na Ibrahímu obuchilo Ibrahímu akaba naaluga omu ichúmu. Ibrahímu akaba alweene na abakáma no kubasiinga. Niho Melikizedeeki aba yaámufúuha Ibrahímu.

² Náwe Ibrahímu akasohozza echinogóka chimo che ikúmi che ebiintu byóona no kumuha Melikizedeeki. Mbweenu, izíina eli Melikizedeeki, ensoonga yaályo ne eéti, “Omukáma wa amazima.” Káandi izíina lyo, “Omukáma wa Salemu,” eliina ensoonga yo, “Omukáma wo obuhóolo.”

³ Empola ze eése na nyina, ne ezo olugaanda lwoómwe, tizilaandikilwe, empola zo okuzaalwa kwoómwe no okufwa kwoómwe názo tizilasoombweelwe. Naasusana na Mutábani wa Múungu, weényini no omugabe wo obucha no obuchiile.

⁴ Muteekuze óokwo Melikizedeeki akaba ali mukúlu! Kuhicha isíichwe enkúlu Ibrahímu akamuha echinogóka chimo omuli ikúmi ye ebiintu éebyo akanyaga omu ndwaana yi ichúmu.

⁵ Kwiingana ne ebilagilo bya Musa, abaantu bóona kuluga omu lugaanda lwa Abaláawi abali abagabe, nibeendelwa kwiinaankula echinogóka chimo che ikúmi kuluga omu biintu bya Abaizraeli bazeenzi báabo. Ni bityo no óobu bóona nibaluga hali isabo enkúlu oómo Ibrahímu.

⁶ No óobu Melikizedeeki talugiíliile omu lugaanda lwa Abaláawi, náho akeenaankula echinogóka chimo che ikúmi kuluga ahali Ibrahímu. Mále Melikizedeeki yaámufúuha Ibrahímu, óogwo niwe akeenaankula emilago ya Múungu

6:14 6:14 Osome Okubaanza 22:16-17. * **6:19 6:19 Ahatakatífu:** Habwo obusoomboosi bwooli, osome Éenzu ya Múungu omu Obusoomboosi habwa Amagaambo Agagumile. † **6:19 6:19 Ichíingilizo:** Likaba nilizibila abaantu bataákutaahámo ahaantu Ahatakatífu ha Ahatakatífu omu nzu ya Múungu, áaho ikuzo lya Múungu likaba liikala. Osome Abahebrania 9:3; 10:19-22. **7:2 7:1-2** Osome Okubaanza 14:17-24. **7:5 7:5** Osome Okubala 18:21; 2 Amagaambo ge Enchilo 31:4-6.

⁷ Na amazima nka nikwo, óogwo alikufuuha niwe mukúlu kuchila óogwo alikufuuha.

⁸ Káandi abagabe kuluga omu lugaanda lwa Abaláawi áabo balikwiinaankula echinogóka che ikúmi, na abaantu áabo balikufwa, náho Melikizedeeki óogwo akeenaankula echinogóka che ikúmi kuluga ahali Ibrahimu, naasiinzwa nka nikwo ali mwooyo.

⁹ Ha bwéecho tukaáhicha kugaamba nka nikwo, no óobu Láawi óogwo abaantu bo olugaanda lwoómwe beenaánkula echinogóka che ikúmi, náwe akaheéleza echinogóka choómwe che ikúmi, kulabila ahali iíse enkúlu Ibrahimu.

¹⁰ Niingaámbe iínty, habwo kuba obuchilo Ibrahimu akabugana na Melikizedeeki, ogu Láawi akaba achaali atakazéelwe, akaba achaali achili omu nyugunyu ze iíse enkúlu Ibrahimu.

Obugabe bwa Yeézu ni nko obwa Melikizedeeki

¹¹ Abaizraeli bakaháabwa ebligilo bya Musa, ne ebligilo ebyo nibilugiílila omu bugabe bwa Abaláawi. Kwoónka noókuba obugabe obwo tibulahikize kuhikiiliza echihika cha Múungu. Ha bwéecho, omugabe oóndi akaba naayeéndeelwa, óogwo ali nka Melikizedeeki, abe óogwo atakulugiilila omu lugaanda lwo Omuláawi, Haruni.*

¹² Káandi kábilaaba obugabe nibuhiinduka, ni lwaampaka ebligilo nabyo bihiinduke.

¹³ Omugabe óogwo alikugaambwa aha no Omukáma wéetu Yeézu óogwo akaba atali Muláawi. Na talabeeleho omuuntu weéna weéna kuluga omu lugaanda lwoómwe ayaabeele yaalaleengesize kukola omulimo gwo kuheéleza ahi itaámbligo.

¹⁴ Habwo kuba eli butúnu nka nikwo Omukáma wéetu Yeézu akalugiilila omu lugaanda lwa Yuda, nóobu weényini Musa talagaambile choóna chóona habwa abagabe kulugiilila omuli olwo lugaanda.

¹⁵ Mala káandi, amagaambo áago tulikugaamba gali butúnu bwooli, habwo kuba yaábweenwe omugabe oóndi, óogwo ali nka Melikizedeeki.

¹⁶ Weényini akaba omugabe ti habwo kuba akagololokela ebligilo éebyo bilikulagila nka nikwo ni lwaampaka obugabe bulugiílile omu lugaanda lwa Abaláawi. Náho abeele omugabe habwa amagala go obulami bwoómwe óobwo butéena muhélo.

¹⁷ Habwo kuba naasiinzwa aáti,
“Íwe níwe omugabe wo obucha no obuchiile,
nko óokwo Melikizedeeki akaba ali.”

¹⁸ Bityo Múungu akeehaho echilagilo echa kala habwa abagabe, habwo kuba chikaba nicheelemwa, káandi tichilabeele no omugaso gwoóna gwoóna.

¹⁹ Habwo kuba ebligilo bya Musa bikaba bitéena obuhicha bwo kuhikiiliza echigaambo choóna chóona. Náho óobu Múungu atuletiile itegezo eliindi lizima bwooli, éelyo lilikutukola nituhicha kumwiilililaho.

²⁰⁻²¹ Obuchilo Abaláawi bakaba bateebwaho kuba abagabe, Múungu talabalahiile choóna chóona. Náho obuchilo Múungu akamutaho Yeézu kuba omugabe, akalahila, nko óokwo eyaandikilwe omu Maandiko Matakatiifu eéti,
“Omukáma alahíile,
mále talihiindula ebiteékuzo byoómwe nakáti.

‘Íwe níwe omugabe wo obucha no obuchiile.’ ”

²² Mbwéenu, habwo kuba Múungu akamulahilila aátyo, Yeézu niwe akasumba endagano† eénsha, éezo eli nzima bwooli kusaaga ezo eyo buchilo bwa Musa.

* **7:11 7:11 Haruni:** Weényini niwe akaba naaluga omu lugaanda lwa Abaláawi, na niwe akaba ali omugabe omukúlu owo kubaanza. Osome Okuluga 28:1-3. **7:17 7:17** Osome Enzina 110:4. **7:20-21 7:20-21** Osome Enzina 110:4. † **7:22 7:22 Endagano:** Habwo obusoomboozi bwooli osome Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile.

²³ Obuchilo obwo bwe endagano ya kala, abagabe bakaba bali béenzi. Tibalazeendeliile kukola emilimo yáabo habwo kuba bakaba nibafwa. ²⁴ Náho Yéézu niwe omugabe wo obucha no obuchiile, habwo kuba weényini ali mwooyo obucha no obuchiile.

²⁵ Ha bwéecho, weényini ayina obuhicha bwo kubachuúngula bwooli abaantu bóona áabo balikuzeenda ahali Múungu kulabila hali weényini. Weényini ali mwooyo obucha no obuchiile, abone kugasabila ahali Múungu obuchilo bwóona.

²⁶ Omugabe Omukúlu nko ogwo naayeéndelwa bwooli hali íichwe, habwo kuba weényini no omutakatíifu, atéena ntaambala, mala talakozile chiheno choóna chóona. Múungu akamusoloola kuluga omu baheni, yaámwiimucha kuzeenda omu igulu.

²⁷ Abagabe Abakúlu bakaba nibeendelwa kusohoza ebitáambo buli chilo, aha bubaandizo habwe ebiheno byáabo, no obuchilo baámazile, bakaba nibasohoza ebitáambo ebiindi habwe ebiheno bya abaantu abáandi. Náho Yéézu talakozile nka abo abagabe abakúlu. Weényini akeésohoza kuba echitáambo habwe ebiheno bya abaantu bóona entúlo eémo yoónka, obuchilo yaáfweeliile aha musalaba.

²⁸ Kwiingana ne ebilagilo bya Musa, abaantu bakaba bateebwaho kuba abakúlu ba abagabe, nóobu bakaba bali abaheni. Náho kágwaahiíngwiile omwáanya mula, Múungu ha muháanda gwo kulahila, akamutaho Omutábani kuba Omugabe Omukúlu óogwo amukozile kuba omugololoke omuli byóona obucha no obuchiile.

8

Yéézu no Omugabe Omukúlu we endagano éénsha

¹ Echigaambo chiháango omuli byóona éebyo tulikwaátula nicho éechi: Íichwe twiináze Omugabe Omukúlu aátyo nyini, óogwo ayikéele olubazu lwo obúlyo lwe echitébe cho obutégeki cho ogwo ali Mukúlu, okwo omu igulu.

² Okwo naakola emilimo yo omugabe omukúlu ahaantu ahatakatíifu, omu iheéma lya amazima éelyo omuuntu atalalyoómbekile, náho Omukáma weényini akalyoombeka.

³ Buli mugabe omukúlu naateébwáho kuba amusoholeze Múungu engabilano ne echitáambo. Bityo nyini Omugabe Omukúlu wéetu ogwo náwe naayeéndelwa aábe ne echiintu cho kumusoholeza Múungu.

⁴ Yéézu yaakuzeendeliile kutúula omu nsi ezi, tiyaákubeele omugabe, habwo kuba omu nsi ezi baliho abagabe áabo abalikusohoza ebitáambo kwiingana ne ebilagilo bya Musa.

⁵ Amagaambo áago abagabe abo balikukola ahaantu ahatakatíifu no omususano kwoónka gwa áago agali omu igulu. Niyo ensoonga obuchilo Musa akaba naayeloónza kwoómbeka iheéma lyo kumulámya Múungu,* Múungu yaámugaambila aáti, “Okole buli chiintu kwiingana no omususano óogwo nkakwoóleka omu ibaanga éelyo lya Sinai.”

⁶ Náho Múungu amuheéle Yéézu omulimo gwo obugabe óogwo guli muluunzi bwooli kuchila ogwo gwa abo bagabe ba mbele. Yéézu niwe alikubakwaátanisa abaantu na Múungu omu ndagano éezo eli nduunzi kuchila ezo eyo kubaanza. Káandi endagano ezo eyoombekilwe omu luhazo luluunzi, nikwo kugaamba atuheéle emilago miluunzi bwooli kuchila emilago ze endagano ya kala.

⁷ Bityo endagano yo kutaándika yaakwiihikiiliize, omugaso gwe endagano ya kábili tigwaákuloondiilwe.

⁸ Náho obuchilo Múungu yaabweene obuzilwa bwa abaantu boómwe, akagaamba,

* **8:5 8:5 Iheéma lyo kumulámya Múungu:** Habwo obusoomboozi bwooli, osome Éénzu ya Múungu omu Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile. **8:5 8:5** Osome Okuluga 25:40.

“Muhuliilize, iñye Omukáma niingaámbe, obuchilo nibwiíza, óobwo ndaakola endagano eénsha na abaantu be éensi ya Iziraeli na be éensi ya Yuda.

⁹ Endagano eénsha ezo teliba nke ezo eya kala éezo nkakola na beesabo enkúlu, obuchilo nkabeébeembelela kuzima kuluga omu nsi ya Miísiri.

Boónyini tibalabeele abeésigwa omu kweékomya endagano yaanze ya kala.

Ezi niyo ensoonga nkabaleka óokwo bali.

Bityo nikwo iñye Omukáma ndikugaamba.

¹⁰ Ezi niyo endagano eénsha

ezo ndaakola na Abaiziraeli omu bilo éebyo ebilikwiiza,

bityo nikwo iñye Omukáma ndikugaamba.

Ndyaátamo ebilangilo byaanze omu biteékuzo byáabo,

niimbyaandika omu miganya yáabo.

Iñye niimba Múungu wáabo,

nábo baláaba abaantu baanze.

¹¹ Talibaho omuuntu weéna weéna óogwo aliba naayegesa muzeenziwe,

nali omuuntu wo kumugaambila mudugu woómwe nka nikwo, ‘Musoomboókelwe

Omukáma Múungu.’

Bóona kubaandiza aha muyaánda kuhika aha mukúlu balaánsombookelwa.

¹² Habwo kuba ndaábaganyila obuzilwa bwáabo,

mala tiíndibiízuka káandi ebiheno byáabo.”

¹³ Múungu akazéeta ezi ne endagano eénsha, bityo azikozile endagano yo obutaándiko

kuba eya kala. Na choóna chóona echaakusuukile no kuba echikokolo chili héehi

kuhwáho.

9

Emizeendele ye endagano yo kubaanza

¹ Mbwéenu, endagano yo kubaanza ezo ekaba eyina ebilangilo éebyo abaantu bakaba nibabikoondoókela obuchilo bakaba nibamulámya Múungu. Káandi endagano ezo ekaba eyina ebilangilo habwa ahaantu ahatakatífu ho kumulámya Múungu omu nsi ezi.

² Likoombekwa iheéma habwo kumulámya Múungu. Iheéma elyo likaba liina ebiseenge bibili. Echiseenge cho kubaanza chikaba chiina akakóondo ko kutelekaho emuli ne emeéza yo kutaho emikaate omu méeso ga Múungu. Echiseenge cho kubaanza echo chikaba nicheétwa Ahatakatífu.

³ Omu iheéma elyo hakaba heena ichiíngilizo éelyo likaba nilitaáganisa echiseenge cho kubaanza ne echa kábili. Echiseenge cha kábili chikaba nicheétwa Ahatakatífu ha Ahatakatífu.

⁴ Omu chiseenge echo hakaba heena itaámbligo lye ezaháabu lye kwoóteza obubáani.

Káandi hakaba halimo Isaandiko lye endagano* éelyo likaba lisiigilwe ezaháabu enkasi zóona. Omu Isaandiko elyo ekaba elimo enyuungu ye ezaháabu, éezo ekaba eyina ebyookulya bya mana.† Káandi omu Isaandiko ekaba elimo enkoni ya Haruni éezo ekaba esebukile amababi ne ebinogóka bibili bya amabáale éebyo bikaba byaándikilwe ebilangilo ikúmi bye endagano.

⁵ Aha lugulu yi Isaandiko elyo bikaba biliho ebisusano bye ebihaángwa bibili éebyo bikaba nibyooleka ikuzo hali Múungu. Ebihaángwa ebyo bikaba biina amanána áago

8:12 8:8-12 Osome Yeremia 31:31-34. * **9:4 9:4 Isaandiko lye endagano:** Habwo obusoomboozu bwooli osome Obusoomboozu habwa Amagaambo Agagumile. † **9:4 9:4 Mana:** Bikaba bili ebyookulya ebyaatuukile kuluga omu igulu éebyo bakalya Abaiziraeli obuchilo bakaba bali omu nsi yo obwoóma óobu bakaba nibaluga Miísiri. Osome Okuluga 16:31-34. **9:4 9:4** Osome Okuluga 25:10-16.

agasweekeliile Isaandiko ahaantu áaho ebiheno biganyilwa. Náho obuchilo obu titwína olugazi lwo kugasoomboola kuzima góona ago nko óókwo gali.

⁶ Obuchilo ebiintu byóona ebyo byaámazile kuloonzwa, abagabe bakaba bataahamo buli chilo omu chiseenge cho kubaanza echo echi iheéma no kumukolela Múungu emilimo yo obugabe.

⁷ Náho omugabe omukúlu weénka niwe akaba naayikilizibwa kutaahamo omu chiseenge cha kábili echo, náwe akaba ataahamo entúlo eémo yoónka omu mwáaka. Káandi obuchilo akaba ataahamo, akaba ayeendelwa kuba ne enságama ye ebituungaánwa. Enságama ezo niyo ekaba eli echitáambo ahali Múungu habwe ebiheno byoómwe ogwo mugabe ne ebiheno bya abaantu abáandi éebyo bakaba nibahena batéena kusoombokelwa.

⁸ Kwiingana na amagaambo ago góona, Omwooyo Mutakatíifu naatwooleka nka nikwo omuháanda gwo kutaaha Ahatakatíifu ha Ahatakatíifu gukaba gucháli kuchiingulwa omu baantu abáandi, habwo kuba iheéma lya ha bubaandizo éelyo likaba lichiliho.

⁹ Amagaambo ago góona áago gakaba nigakolwa omu iheéma elyo no omususano habwo obuchilo obu. Neeyoleka nka nikwo, ebigabo ne ebitáambo éebyo ebilikuheélezibwa ahali Múungu, tibikuhicha kwéeza emiganya ya abaantu áabo abalikumulámya Múungu.

¹⁰ Amagaambo ago nigazeendana ne ebyookulya kwoónka, ensikilizo no okweéyeza emibili, éezo eli amagaambo ga ahéelu goónka. Góona ago gaakaahwéele obuchilo Múungu yaakuhiindwiile ebiintu byóona.

Yeézu ne echitáambo echihihikile

¹¹ Náwe Kristu akeeza abone kuba Omugabe Omukúlu wa akazeendele akasha akatuleetiile ebigaambo ebizima, éebyo ebyeezile. Weényini niwe alikukola emilimo omu iheéma eliindi éelyo elili lizima mala elihikile kusáaga elyo kubaanza. Iheéma elyo tililakozilwe kwe emikono ya abaantu, ensoonga, iheéma éelyo ti lyo omu nsi ezi.

¹² Weényini akataahamo entúlo eémo yoónka Ahatakatíifu ha Ahatakatíifu. Talataahilemo omwo ne enságama ye embuzi nali ye enyána, náho akataahamo ne enságama yoómwe weényini, abone kutuchuúngula obucha no obuchiile.

¹³ Kwiingana ne ebilangilo bya Musa, abagabe bakaba nibaseeselela enságama ye embuzi ne ye ebimasa ni íizu lye enyána aha baantu abaabeele bali abalofo, babone kweézibwa emibili yáabo.

¹⁴ Náho enságama ya Kristu eyina amagala bwooli kuchila enságama ye ebituungaánwa ebyo! Weényini akeésohoza ahali Múungu habwa amagala go Omwooyo gwo obucha no obuchiile, abone kuba echitáambo éecho echitéena akatokoozi koóna kóona. Enságama yoómwe niyo elikutwéeza emiganya yéetu† habwe ebikolwa éebyo ebilikutuleételela olufu, tubone kumugomookela Múungu óogwo ali omulame.

¹⁵ Habwe ensoonga ezo, Kristu niwe alikubakwaátanisa abaantu na Múungu omu ndagano eénsha, kuba abaantu áabo Múungu abatoólize, babone obulami bwo obucha no obuchiile óobwo akalagana kubabonesa. Aga gakaáhicha kukolwa gátwo habwo kuba Kristu akafwa, abone kubachuúngula abaantu kuluga omu biheno éebyo bakaba nibakola omu ndagano ya kala.

¹⁶ Kábilaaba omuuntu ayaandikile endagano habwo obuhuunguzi bwe ebiintu byoómwe, áago ayaandikile nke endagano nigakola emilimo kwoónka obuchilo omuuntu ogwo yaámazile kufwa.

¹⁷ Áago ayaandikile nke endagano tigakuba na amagala kaálíkuba achaali ali mwooyo. Náho obuchilo kaálíkuba yaámazile kufwa, endagano ezo neéba na amagala.

† 9:14 9:14 **Yéetu:** Eyaandikilwe omu Chiyunani, yéenyu.

¹⁸ Niyo ensoonga no óobu endagano ya kala ezo ekaba eyina amagala kwoónka habwe enságama ye ebituungaánwa éezo ekaseeseka.

¹⁹ Obuchilo Musa yaámazile kubasomela Abaiziraeli ebilangilo byóona bya Múungu nko óokwo byaándikilwe, akatwaala enságama ye enyána ne ye embuzi, yaátulaniza na améenzi. Niho yaásaamulila enságama ezo aha chitabu che ebilangilo na aha baantu bóona, omu kukoza ikoongo elilikutukula elikomilwe ahi itábazi lyo omuti ogukaba nigweétwa hisopo.

²⁰ Niho yaábagaambila abaantu bóona aáti, “Ezi ne enságama éezo elikusínza endagano ya Múungu éezo yaálagiile nka nikwo mube nimuzeekomya.”

²¹ Bityo nyini, Musa akasaamulila enságama aha lugulu yi iheéma ne ebiintu byóona éebyo bakaba babikolesa obuchilo bakaba nibamulámya Múungu.

²² Kwiingana ne ebilangilo bya Musa, kwiililila buli chiintu nichibona kweézibwa habwo kuseeseka enságama. Kábyaakubeele enságama etalaseesekile, Múungu tiyaákuganyiile abaantu ebiheno byáabo.

Okweésohoza kwa Kristu

²³ Iheéma ne ebiintu byóona éebyo abagabe bakaba babikolesa kusohoza echitáambo, bikaba bili ensusaniso ye ebiintu éebyo ebili omu igulu. Iheéma ne ebiintu ebyo bikaba nibyeézwa habwo omuháanda gwe enságama ze ebituungaánwa, náho ebiintu byo omu igulu nibyeendelwa kwéezwa ne echitáambo echili chilunzi kuchila enságama ezo eye ebituungaánwa.

²⁴ Kristu talataahilemo Ahatakatífu ha Ahatakatífu áaho ahoombekilwe na abaantu. Ahaantu áaho no omususano gwoónka gwa ahaantu ha amazima áaho ahali omu igulu. Náho akataaha omu igulu hoónyini. Óokwo naatuneembelela óobu omu méeso ga Múungu.

²⁵ Omugabe omukúlu ataaha Ahatakatífu ha Ahatakatífu buli mwáaka ayina enságama ye ebituungaánwa. Náho Kristu talataahilemo omu igulu abone kweésohoza kuba echitáambo entúlo nyíinzi. Náho akataahamo yeesohoza entúlo eémo yoónka.

²⁶ Kábyaakubeele bitabeéle bityo, mbwéenu yaakabeele naayeéndelwa kwaágalala entúlo nyíinzi kulugiilila kuhaangwa kwe éensi. Náho óobu omu bilo éebi byo omuheleeluko, ayizile no kweésohoza kuba echitáambo entúlo eémo yoónka, abone kutwiihilaho ebiheno byéetu.

²⁷ Buli muuntu naayeéndelwa kufwa entúlo eémo, no obuchilo kaálíkuba yaámazile kufwa naachwaaziíkwa na Múungu.

²⁸ Bityo nyini Kristu akasohozwa kuba echitáambo entúlo eémo, abone kwiimucha ebiheno bya abaantu béenzi. Na Kristu aléeza entúlo ya kábili, náho akaziingo áako taliiza kwiiháho ebiheno. Náho aléeza kubabonesa obuchuúnguzi abaantu áabo abalikumuliindilila aha kutegeza ha chihika.

10

¹ Mbwéenu, ebilangilo bya Musa no omususano kwoónka gwa amagaambo agasemiile áago agalikwiiza, náho ti magaambo ago goónyini. Ha bwéecho ebitáambo éebyo abaantu balikusohoza buli mwáaka kwiingana ne ebilangilo ebyo, tibikuhicha nakáti kubéeza abaantu áabo abalikumulámya Múungu.

² Kábilaaba ebitáambo ebyo byaakubeele bibeelize ebiheno byáabo mazima, tibaakuzeendeliile kweéhulila omu miganya yáabo kuba na abaheni. Káandi baakubeele baálekileho kusohoza ebitáambo byáabo, habwo kuba Múungu yaakabeelize entúlo eémo yoónka.

³ Náho ebitáambo éebyo balikusohoza buli mwáaka biba nibibeezukiza ebiheno byáabo,

⁴ habwo kuba enságama ye ebimasa ne ye embuzi tiyakuhicha kwiiháho ebiheno bya abaantu.

⁵ Ha bwéecho obuchilo Kristu akeeza omu nsi ezi, akamugaambila Múungu aáti, “Íwe toleénzile ebitáambo nali echigabo, náho oloongize omubili gwaanze gube echitáambo.

⁶ Íwe tolasemeliizwe ne ebitáambo byo kusiingaalicha, nali ebitáambo habwe ebiheno.

⁷ Niho naágaamba nka nikwo, ‘Íwe Múungu waanze! Ínye ndi aha, mbone kuba niinkola éebyo olikweenda, nko óokwo eyaandikilwe omu Maandiko Matakatiifu ha bwaánze.’ ”

⁸ Okutaándika Kristu akagaamba aáti, “Íwe toleénzile ebitáambo, echigabo, ebitáambo byo kusiingaalicha ne ebitáambo habwe ebiheno, mále tolasemeliizwe nabyo.” Akagaamba aátyo no óobu ebitáambo byóona ebyo bikaba nibiheeleeza kukulaatila ne ebligilo bya Musa.

⁹ Niho yaágaamba aáti, “Íwe Múungu waanze! Ínye ndi aha, mbone kuba niinkola éebyo olikweenda.” Ha bwéecho Múungu akeehaho ebitáambo bye endagano yo kubaanza yaatáho echitáambo cha Kristu.

¹⁰ Yeézu Kristu akaba naakola éebyo Múungu alikweenda, habwo kweésohoza entúlo eémo yoónka kuba echitáambo chéetu. Habwe ensoonga ezo Múungu atweelize ebiheno byéetu.

¹¹ Kwiingana ne endagano ya kala, buchiile abagabe baámuheéleza Múungu no kusohoza ebitáambo éebyo nyini entúlo nyíinzi, éebyo ebitakuhicha kwiiháho ebiheno no obuche bwa akáti.

¹² Náho Kristu akeésohoza entúlo eémo yoónka kuba echitáambo, abone kutwiihilaho ebiheno byéetu. Weényini niwe echitáambo éecho echihikile obucha no obuchiile. Niho yeekala olubazu lwo obúlyo lwa Múungu.

¹³ Okwo naaliindilila kuhicha obuchilo Múungu abakole ababisa boómwe babe ahaansi ya amagulu goómwe.

¹⁴ Mbweenu, habwo kuba Kristu akeésohoza kuba echitáambo entúlo eémo, abakozile kuba abahikilizíibwe omu bucha no buchiile abaantu áabo alikwéeza ebiheno byáabo.

¹⁵ Náwe Omwooyo Mutakatiifu naasiínza hali íchwe nka nikwo amagaambo ago na aga mazima, omu kugaamba nka nikwo,

¹⁶ “Omukáma Múungu naagaámba aáti, ‘Ezi niyo endagano eénsha éezo ndaakola na abaánze omu bilo éebyo ebilikwiiza. Ndyaátamo ebligilo byaanze omu miganya yáabo, niimbyaandika omu biteékuzo byáabo.’ ”

¹⁷ Mále Omwooyo Mutakatiifu naagaámba aáti, “Tiíndibiízuka káandi ebiheno byáabo nali ebikolwa byáabo byo obuzilwa.”

¹⁸ Mbweenu, kaálaaba Múungu yaámazile kubaganyila abaantu ebiheno, tiheenaho omugaso gwo kusohoza echitáambo cho kwiihilaho ebiheno káandi.

Obweéyagaaluzi bwo kwiilila omu méeso ga Múungu

¹⁹ Beekiliza bazeenzi baanze, habwe ensoonga ye enságama ya Yeézu tuli abeéyagaalwiile kutaahamo Ahatakatíifu ha Ahatakatíifu titwíina kutíina.

²⁰ Habwo omuháanda gwo olufu lwoómwe, weényini akatuchiíngulila omuháanda omusha oguli kutweebeembelela kuza omu bulami, tubone kuhicha kwiilila omu méeso ga Múungu. Ni nko oóti nitulabila omuli elyo ichiíngilizizo kutaaha Ahatakatíifu ha Ahatakatíifu.

²¹ Íichwe twiina Omugabe Omukúlu óogwo alikweémeelelela éenzu ya Múungu.

²² Ha bwéecho twiilile omu méeso ga Múungu ne emiganya zisemiile éezo elikumwiikiliza aha mazima, habwo kuba Múungu atweelize emiganya yéetu yo obuzilwa habwo omuháanda gwe enságama ya Yeézu no kutwéeza emibili yéetu na améenzi galikwéela.

²³ Tweégumisilize bwooli kweétegeeleza áago tulikwiikiliza no okweésiga, habwo kuba Múungu óogwo akalagana, no omweésigwa.

²⁴ Káandi nitweendelwa kweétiimbya emiganya, kuba tweendane no kweékolela ebizima.

²⁵ Tutaákuleka kubugana hamo, nko óokwo abaantu abáandi baálekileho kubugana. Náho tuzeendelele kweétiimbya emiganya muno bwooli, habwo kuba nitusoomboókelwa nka nikwo echilo cho okusuba kwo Omukáma chili héehi.

²⁶ Katulaaba nituzeendelele kukola ebiheno ha kulamula obuchilo twaámazile kusoombookelwa amazima ga Múungu, mbwéenu tichiliho echitáambo echíindi éecho chaakuhicha kutwiíhilaho ebiheno.

²⁷ Náho éecho chilikusigala kwoónka, no kuliindilila habwo obutíini omuchwaáziiko gwa Múungu no omulilo muháango óogwo gulikusiingaalicha abaantu bóona áabo balikumwáanga Múungu.

²⁸ Omuuntu weéna wéena óogwo akáanga kukulaatila ebligilo bya Musa, akaba naayítwa obutazila echiganyizi, kábalaaba baalubona bábili nali básatu nibasiínza nka nikwo mazima akozile aátyo.

²⁹ Muteekuze óobu! Omuchwaáziiko gulyáaba guta aha muuntu óogwo alikumugaya Mutábani wa Múungu no kubona nka nikwo enságama ye endagano éezo ekamwéeza ti chiintu che ensoonga? Ngási, omuchwaáziiko gulyáaba guta aha muuntu óogwo alikuzuma Omwooyo Mutakatíifu ogwe embabazi?

³⁰ Nitusoomboókelwa nka nikwo Múungu akagaamba aáti, “Kuliha enzigu no omulimo gwaanze, neenye ndaahoolela.” Káandi akagaamba aáti, “Omukáma Múungu alaáchwaáziika abaantu boómwe.”

³¹ Neetiinisa bwooli kugwa omu ngalo za Múungu óogwo ali omulame.

³² Náho mwiizuke ebilo éebyo óobu mwaábaandize kumwiikiliza Kristu. No óobu mukaheebwa ebyaágalazo biháango, náho mukaba nimweemela ebyaágalalo ebyo.

³³ Obuchilo obúundi mukaba nimuzumwa no kwaágalazwa omu méeso ga abaantu béenzi. Obuchilo obúundi mukaba nimubazuna abaabeele nibabonesa ebyaágalalo nkeemwe.

³⁴ Mukaba nimubabonela echiganyizi bazeenzi báanyu áabo bakabohwa omu ibóhelo. Mále mukeemela obuchilo mukaakwa ebiintu byáanyu, mukazeendelele kunulilwa, habwo kuba mukamanya nka nikwo mwiina ebiintu bizima bwooli éebyo ebitakuhwa no obuche bwa káti.

³⁵ Ha bwéecho, muzeendelele kuba no obugimi óobwo, habwo kuba habwo omuháanda ogwo nimwiinaánkula engabilano mpáango bwooli kuluga ahali Múungu.

³⁶ Nimweendelwa mube nimweegumisiliza, kuba mube nimukola áago Múungu alikweenda. Bityo, nimwiinaánkula áago Múungu akalagana kubaha.

³⁷ Eyaandikilwe omu Maandiko Matakatiifu éeti, “Gwaásigeele omwáanya muche bwooli, óogwo alikwiiza, ayize, mále takwiílililwa.

³⁸ Omugololoke waanze aláaba naatuúla omu kwiikiliza.

Náho kaálaaba naaleka kuunkulaatila, omwooyo gwaanze tigulimusemelelwa.”

³⁹ Mbwéenu, íchwe tituli nka abaantu áabo abalikuleka kumukulaatila Múungu no kubula. Náho tuli hamo na áabo abalikumwiikiliza no kuchuúngulwa emyooyo zéetu.

11

Amagala go okwiikiliza kwa abaantu ba kala

¹ Mbwéenu, okwiikiliza no okuba no obweétegeeleza nka nikwo amagaambo áago tulikutegeza galaákolwa. Káandi no kwiikiliza nka nikwo amagaambo áago tutakuhweeza ha buchilo obu, na aga mazima.

² Habwo omuháanda gwo okwiikiliza, besiichwe enkúlu bakamusemeleza Múungu bwooli.

³ Habwo omuháanda gwo okwiikiliza, nitusoomboókelwa nka nikwo Múungu akahaanga éensi habwe echigaambo choómwe. Akahaanga ebiintu éebyo tulikuhweeza kuluga omuli éebyo tutakuhwéeza.

⁴ Okwiikiliza kukaleetelela Hábeeli yaámusoholeza Múungu echitáambo chizima kuchila éecho akasohozwa Kaini. Habwo okwiikiliza okwo Múungu akamusínza Hábeeli kuba omugololoke habwo kwiinaankula echitáambo choómwe. No óobwo Hábeeli akafwa, náho okwiikiliza kwoómwe nikuzeendelela kuba omususano muluunzi hali íchwe kuhicha leélo.

⁵ Okwiikiliza kukaleetelela Enoka yaátwáalwa kuluga omu nsi ezi atéena kufwa. Talabweenwe káandi, habwo kuba Múungu akamutwáala kuzeenda omu igulu. Nágo Amaandiko Matakátifu nigaatula nka nikwo, obuchilo óobwo akaba atakatwéelwe, akaba naamusemeleza Múungu.

⁶ Táliho omuuntu óogwo ayaakuhicha kumunuliza Múungu kábilaaba ateenakwo okwiikiliza. Buli muuntu óogwo alikweenda kumwiililila héehi Múungu, naayeéndelwa kwiikiliza nka nikwo Múungu abáho na nka nikwo abaha engabilano áabo abalikuloonda kumusoombookelwa.

⁷ Okwiikiliza kukaleetelela Núhu yamugomookela Múungu, obuchilo óobwo yaámukaamile aha magaambo agaleéza agakaba gatakabwéenwe. Náwe yaákola esafína kuba abone okuchuúngulwa weényini hamo na abe eéka yoómwe. Ha omuháanda gwo kwiikiliza okwo, akeéliga na abaantu be éensi áabo batalamwiíkiliize Múungu, kuba bachwaaziíkwe. Káandi, aha muháanda gwo kwiikiliza okwo nyini, Múungu yaámubalila Núhu kuba omuuntu omugololoke omu méeso goómwe.

⁸ Okwiikiliza kukaleetelela Ibrahimu yaámugomookela Múungu, obuchilo óobwo akamugaambila nka nikwo alugemo omu nsi yoómwe, azeénde omu nsi éezo Múungu akalagana kumúha. Ibrahimu akalugamo omu nsi yoómwe, no óobu talasoombookilwe áaho akaba naazeénda.

⁹ Okwiikiliza kukaleetelela Ibrahimu kutuula nko omuzenyi omu nsi éezo akalaganisibwa na Múungu. Akaba naatuúla okwo omu maheema nko óokwo batwíile Izáaka na Yakobo, áabo abaakobile hamo emilago ezo nyini.

¹⁰ Ibrahimu akakola aátyo, habwo kuba akaba naatégeza kutúula omu chikaali chizima che enchilo zóona, omu chikaali éecho weényini Múungu akachiloonza no kuchoómbeka.

¹¹ Okwiikiliza nikwo kukamukola Sáara kubona obuhicha bwo kutwáala éenda no kuzáala omwaana, nóobwo akaba yaákokweele, habwo kuba akaba naayikiliza nka nikwo Múungu naahikiíliza omulago gwoómwe.

¹² Bityo, kulugiilila aha muuntu oómo, Ibrahimú, óogwo akaba ali omunyaampala bwooli,* bakazaalwa abaantu béenzi áabo tiwaákuhicha kubapeéta, nke enyenyéezi zo omu igulu nali omusényi gwe enyaanza.

¹³ Abaantu abo bóona bakáfwa beene okwiikiliza. Bakáfwa batakahikile kubonesa áago Múungu akaba alageene kubaha, náho omu kwiikiliza bakabona omulago gwa Múungu niguhikiliízwá obuchilo obuliíza mále baánulilwa. Mále bakeegaamba nka nikwo bakaba bali abazenyi na abahiínguzi omu nsi ezi.

¹⁴ Abaantu áabo balikugaamba amagaambo nka ago, nibooleka butúnu nka nikwo nibeénda kuba ne éensi yáabo boónyini.

¹⁵ Kábaakubeele nibaziteekuza éensi yáabo áaho baálugile, bakubeele baásubileyo.

¹⁶ Kwoónka abo baantu bakaba nibefúuza éensi éezo eli nduunzi kusaaga, tugaámbe éensi yo omu igulu. Ha bwéecho Múungu takuzila ensóni kwéetwa Múungu wáabo, habwo kuba weényini yaámazile kubaloongeza echikaali cháabo.

¹⁷ Okwiikiliza kukaleetelela Ibrahimú, obuchilo óobwo Múungu akamuleengesa, yaaba buligi ligi kusohozá Izáaka omutábani aábe echitáambo habwa Múungu. Ibrahimú niwe akeenaankula endagano kuluga ahali Múungu, náho akeekiliza kumusohozá omutábani nyakámo aábe echitáambo,

¹⁸ no óobu Múungu akaba amugaambiile Ibrahimú aáti, “Kulabila ahali Izáaka olaabona enzálwa áabo balyéetwa abaawe.”

¹⁹ Ibrahimú akeekiliza nka nikwo Múungu ayina obuhicha no óobu bwo kumuzoola Izáaka kuluga omu bafwiile. Habwe echo Ibrahimú akamwiínaankula káandi Izáaka, óogwo omu ebiteékuzo bya Ibrahimú akaba ali nka ayaafwíile, náho akazoolwa.

²⁰ Okwiikiliza kukaleetelela Izáaka yaábafúuha abáana boómwe Yakobo na Esau habwa amagaambo áago galibáho ahaleéza.

²¹ Okwiikiliza kukaleetelela Yakobo, obuchilo óobwo akeelilila kufwa, yaábafúuha abáana bábili ba Yozéfu no kumulámya Múungu kunu asiindamiliile enkoni yoómwe yo kulibatisa.

²² Okwiikiliza kukaleetelela Yozéfu, obuchilo óobwo akeelilila kufwa, yaágaamba empola za abatábani ba Abaiziraeli óokwo baliluga omu nsi ya Miísiri. Káandi yaábalagila nka nikwo batwaále amagúfa goómwe no kuzeenda kugaziika omu nsi ya Kanáani.

²³ Okwiikiliza kukaleetelela abazéele ba Musa bakamuseleka Musa aha méezi asatu kuluga obu yaazeelwe. Bakakola bátyo habwo kuba bakabona nka nikwo Musa akazaalwa ali muluunzi, mala tibalatiinile kukoongookela echilagilo† cha Farao, omukáma wa Miísiri.

²⁴ Okwiikiliza kukaleetelela Musa, obuchilo óobwo akaba ali mukúlu, yaáyaanga kwéetwa mutábani wa muhala wa Farao.

²⁵ Akatooza kwaágalala hamo na abaantu ba Múungu kuchila kweénuliza omu biheno ha mwáanya muhe.

²⁶ Akabona okuzumwa habwa Kristu no obuhite bwooli kuchila kubonesa ensabo yóona yo omu nsi ya Miísiri. Akabona aátyo habwo kuba akaba ategeza engabilano éezo Múungu alaámuha ebilo ebyo ebileéza.

²⁷ Okwiikiliza kukaleetelela Musa yaalugámo omu nsi ya Miísiri, atéena kutíina echiníga cho omukáma. Akeégumisiliza, habwo kuba akaba nko oóti naamubona Múungu óogwo atabonwa.

* **11:12 11:12 Akaba ali omunyaampala bwooli:** Eyaandikilwe omu Chiyunani, *akaba nka ayáafwa*. **11:12 11:12** Osome Okubaanza 22:17. **11:17 11:17** Osome Okubaanza 22:1-19. **11:18 11:18** Osome Okubaanza 21:12. **11:20 11:20** Osome Okubaanza 27:27-29, 39-40. **11:21 11:21** Osome Okubaanza 48:15-16, 20. **11:21 11:21** Osome Okubaanza 47:31. **11:22 11:22** Osome Okubaanza 50:24-25. † **11:23 11:23 Kukoongookela echilagilo:** Echilagilo echo chikaba chili okwíta abáana bóona bo obuséeza omuli Iziraeli. Osome Okuluga 1:2; 2:2-3.

²⁸ Okwiikiliza kukaleetelela Musa yaálagila Abaiziraeli balye echilo chikúlu cha Paásika. Yaábagaambila basiige enságama enchiinzi ze emilyaango, kuba maléeka óogwo alikusiingaalicha enzaalwa zo obuzigeezo obuchilo alaahiingula, ataámbuke ataákwiita abáana báabo abo obuzigeezo.

²⁹ Okwiikiliza kukaleetelela Abaiziraeli baáyaambuka enziba ya Shamu lwa amagulu nko óokwo abaantu balikulibata olugulu ye éensi. Náho obuchilo óobwo Abamiísiri baleengesize kukola bátyo, améenzi gakabasweekelela, baáfwa bóona.

³⁰ Okwiikiliza kukaleetelela Abaiziraeli baázoongoloka omuzihwa gwa Yeriko aha bilo musaanzu, ne enkuta zaágwo záagwa.

³¹ Okwiikiliza kukaleetelela Rahabu, óogwo akaba ali omusiihani, talasiingalichiibwe hamo na abaantu áabo abatalamugomookiile Múungu. Akachilachizwa, habwo kuba akanyegeza abatási Abaiziraeli ha buhóolo.

³² Mbwéenu, ngaámbe chi obusáago bwa ago? Tiinyina mwáanya gwo kuteékelela habwo okwiikiliza kwa Gidioni, Baraki, Samsoni, Yefuta, Daudi, Samweeli na ababási.

³³ Habwo okwiikiliza kwáabo, abo baantu bakaba baásínga endwaana éezo bakaba baálwaana na abakáma be éensi ezíindi. Bakakola amagaambo ga amazima no kwiinaankula áago Múungu akalagana. Bakakoma eminwa ye enganza.

³⁴ Bakalaaza amagala go omulilo. Bakachuúnguka kwítwa no obwóozi bwo olubaadi. Bakaba bali abeélemwa, náho Múungu akabatamo amagala go kusínga endwaana no kubiinga abalwaanila ngoma ba amahaánga agáandi.

³⁵ Okwiikiliza kukaleetelela abakázi bunaanka beenaánkula káandi badugu báabo abaabeele baáfwiile, náho bakazooka. Abáandi bakahutaazwa bwooli no kwítwa. Tibalakuunzile kuchuúngulwa kuluga omu ibóhelo, habwo kuba bakaba nibategeza nka nikwo Múungu yaakaabazweele kuluga omu bafwiile, babone obulami buluunzi bwooli.

³⁶ Abáandi bakasekelelwa no kutéelwa ne enkoba. Abáandi bakabohwa ne eminyololyo no kunagwa omu ibóhelo.

³⁷ Káandi abáandi bakahoondwa na amabáale, abáandi bakanogagulwa ebinogóka bibili ne emisuméeno,‡ na abáandi bakéetwa omu kutemwa temwa embáadi. Abáandi bakazoongoloka bazweele eémpu ze entaama ne eze embuzi. Bali abahabi, nibaagalazibwa no kukolelwa amábi méenzi.

³⁸ Áabo baantu bakabuúngeela omu nsi yo obwoóma no omu mabaanga, bakaba nibatuúla omu nyaanga no omu méena. Éensi telakwiilwe kuba na baantu nka abo.

³⁹ Abaantu abo bóona bakamusemeleza Múungu habwo okwiikiliza kwáabo. Náho táliho no oómo óogwo akeenaankula áago Múungu akalagana.

⁴⁰ Tibalabweene áago Múungu akalagana ahali boónyini, habwo kuba akaba atuloongiize amagaambo mazima bwooli, kuba íchwe tuhikiilizwe hamo nábo habwo kubonesa áago akalagana.

12

Kukulaatila omugani gwa Yeézu

¹ Mbwéenu, habwo kuba twiine embága mpáango ezo eya baalubona áabo abatuzoongolokile, twiíheho byóona éebyo bilikutwaángila na tubileke ebiheno éebyo ebilikutugwiisa. Káandi tweégumisilize kukola áago Múungu atilého omu méeso géetu, nko omuuntu óogwo ayiluka olubilo omu kweéyomeleza.

11:28 11:28 Osome Okuluga 12:7-13. **11:29 11:29** Osome Okuluga 14:21-31. **11:30 11:30** Osome Yoshua 6:8-20. **11:31 11:31** Osome Yoshua 2:1-21; 6:22-25. ‡ **11:37 11:37** *Káandi abáandi bakahoondwa na amabáale, abáandi bakanogagulwa ebinogóka bibili ne emisuméeno:* Omu méeso ga amagaambo áago, amaandiko agáandi ge Echiyunani geena amagaambo go obusáago nka nikwo, *abáandi bakaleengesibwa.*

² Tumweékomye Yeézu, habwo kuba niwe akabaanzisa okwiikiliza kwéetu, mále alaákuhikiliza. Akeégumisiliza olufu lwa aha musalaba obutateékuza nsóni, habwa amanulilwa áago gakaba gali omu méeso goómwe. Óobu ayikeele olubazu lwo obúlyo lwe echitébe cho obutégeki cha Múungu.

³ Muteekuze óokwo Yeézu akeégumisiliza habwa áago abaheni bakaba nibamuhakanisa, kuba mutaákufwa emiganya yáanyu no kulemwa kumwiikiliza Múungu.

⁴ No oóbu mulikweéyomeleza kusíinga ebiheno, kwoónka mucháali kulwaana ne ebiheno kuhicha kuseesa enságama yáanyu.

⁵ Ngási, mwaáyebilwe ebigaambo byo kutiimbya omuganya éebyo Múungu akabagaambila ímwe áabo muli abáana boómwe? Múungu akagaamba aáti, “Mutábani waanze, otagagaya áago Omukáma Múungu alikukukáama. Otaákufa omuganya obuchilo naakukáama.

⁶ Habwo kuba Omukáma naamukáama buli óogwo alikweenda.

Káandi naamuhana buli óogwo alikwiikilizibwa náwe kuba omwaana woómwe.”

⁷ Mbwéenu, mweégumisilize obuchilo Múungu naabahana. Naakola aátyo habwo kuba ímwe muli abáana boómwe. Taliho omwaana no oómo óogwo atakuhanwa ne eése.

⁸ Múungu naabahana abáana boómwe bóona. Ha bwéecho, kaálaaba Múungu atakubahana, musoomboókelwe nka nikwo ímwe timuli abáana boómwe, nimuba muli nka abáana bo obusiihani.

⁹ Hamo na ago, tukaba twiine besiichwe áabo batuzeéle, abakaba nibatuhana, neechwe tukabagomookela. Kábilaaba ni bityo, ngási, ti haáchili íchwe kumugomookela bwooli Isíichwe óogwo ali omu igulu, atubonese kuba no obulami?

¹⁰ Besiichwe bakatuhana aha mwáanya mugufu gwoónka na nka nikwo boónyini bakabona nkokwo ni kuzima. Náho Múungu atuhana habwo omugaso gwéetu, kuba tubone kuba hamo náze omu butakatífu bwoómwe.

¹¹ Táliho omuuntu óogwo alikunulilwa obuchilo naahanwa, náho azuzubalilwa. Mbwéenu, abaantu áabo abeéyegile kuba ne entúungwa nzima habwo omuháanda gwo kuhanwa, nibatuúla omu buhóolo na habwo kukola amagaambo aga amazima.

¹² Mbwéenu, muzitemo amagala engalo zéenyu eziina obulemwa ne ebizwi byáanyu éebyo bilikuzuguma.

¹³ Muzeendelele kulibata omu miháanda egololokile, kuba éecho echiziingamile chitaákwiiza chikahutaala, náho chibone kuchizwa.

Ebikaamo aha beekiliza

¹⁴ Mbwéenu, mweéyomeleze kutúula omu buhóolo na abaantu bóona. Mále mweéyomeleze kwiikala omu butakatífu omu bulami bwéenyu, habwo kuba táliho omuuntu óogwo ayaakuhicha kumubona Omukáma atéena kuba omutakatífu.

¹⁵ Mube méeso, kuba omuuntu weéna wéena ataákubulwa embabazi ya Múungu. Mále echitáko cho obusúungu chitasebuka omuli ímwe chikabaágalaza, no kulofola emiganya ya abaantu béenzi.

¹⁶ Mube méeso, kuba omuli ímwe ataákubáho omuuntu omuseégu nali omuuntu óogwo atakumukúza Múungu nka Esau. Weényini akaguza omuhuungulo gwo obuzigeezo bwoómwe habwo omwiikulo gúmo gwoónka.

¹⁷ Nimusoomboókelwa nkokwo nóobu yaáyeenzile ahaakulaatiile Esau kuhuungula emigisa, akaángilwa. Talabonesize káandi omwáanya gwo kutamwa ebiheno, nóobwo yaáguloonzile omu kuchula.

¹⁸ Ímwe timulahikile omu ibaanga nke éelyo ibaanga lya Sinai, éelyo Abaiziraeli baakaáhicha kulikúmya, likaba nilyaáka omulilo, éelyo likaba liine ensiimbaazi ya tí na amatiinisa ne echiihúle.

¹⁹ Káandi timulahikile obuchilo Abaiziraeli bakahulila echikuli nichoómba ni iláka liháango lya Múungu niligaámba. Obuchilo óobwo baáhuliile iláka elyo, Abaiziraeli bakatína bwooli, bakamuseéga Múungu atakuhooya nábo káandi.

²⁰ Bakagaamba bátyo, habwo kuba tibalahikize kweémela echilagilo éecho Múungu akalagila aáti, “No óobu echituungaánwa éecho echilaakoláho ahi ibaanga éeli, na choónyini nicheendelwa chiítwe aha kuhoondwa na amabáale.”

²¹ Góona áago agabeele omu ibaanga lya Sinai gakabatiínisa bwooli abaantu, niho Musa yaágaamba, “Niinzuguma bwooli habwo obutíini.”

²² Náho ímwe mwaáhika ahi ibaanga lya Sayuni, nicho echikaali cha Yerusaléemu yo omu igulu, echikaali cha Múungu óogwo ali omulame. Omu chikaali echo bamaléeka ebihuumbi ne ebihuumbi bakobile omu manulilwa.

²³ Ímwe mwaáhika aha mukobo muháango gwa abeekiliza bóona, áabo Múungu alikwéeta enzaalwa zoómwe zo obuzigeezo, áabo amaziina gáabo gaandikilwe omu igulu. Muhikile omu méeso ga Múungu, óogwo ali omulamuzi wa abaantu bóona, no omu méeso ga abaantu abagololoke áabo bafwiile na áabo abahikiilizwe óobu.

²⁴ Ímwe muhikile ahali Yeézu, óogwo alikukwaátanisa abaantu na Múungu omu ndagano eénsha. Káandi mwaáhika omu nságama yoómwe, éezo ekaseeseka aha musalaba habwo kwiiháho ebiheno byéetu. Enságama ezo tekutoonga kulihisa enzigu nke enságama ya Hábeeli.

²⁵ Mulamanya, mutaákwiiza mukáanga kumuhuliiliza óogwo alikugaamba neemwe. Kuba, Abaiziraeli tibagweéligile omuchwaáziiko obu bakáanga kumuhuliiliza Musa obuchilo óobwo akabahana omu nsi ezi. Ngási íichwe tulaáhichaho túta kuchuúnguka kuluga omu muchwaaziiko katulaaba nitwaánga kumuhuliiliza Múungu alikutuhana kuluga omu igulu?

²⁶ Obuchilo buli óobwo Múungu akagaamba kulugiilila omu ibaanga lya Sinai, iláka lyoómwe likakola éensi yóona kuteengeta. Náho óobu alageene aáti, “Ndaáziteengeesa éensi káandi, náho tiyo éensi yoónka kwoónka ni igulu nályo.”

²⁷ Echigaambo éechi, “Aha ntúlo eémo káandi,” nichooleka butúnu nka nikwo, ebiintu byóona éebyo bikahaangwa, bilaázugumisibwa, no kwiihibwaho, kuba bisigale ebiintu éebyo bitakwiile kuzugumiswa.

²⁸ Mbwéenu, habwo kuba nitwiinaánkula obukáma óobwo obutakunyegenyuka, nitweendelwa tube nitusíima, na bityo tumulamye Múungu ha muháanda óogwo ogulikumunuliza ha buchuleezi ni ikuzo,

²⁹ habwo kuba Múungu wéetu ni nko omulilo muháango óogwo gulikuhicha kutusikiza butúnu.

13

Óokwo Múungu anulizwaho

¹ Muzeendelele kuguma omu kweendana nka abadugu.

² Káandi muzeendelele kwiinaánkula abazenye omu maka gáanyu, habwo kuba, abaantu abáandi bakanyegeza bamaléeka ba Múungu batéena kusoombookelwa nka nikwo ni bamaléeka.

³ Muziizuke embohe éezo ezili omu mabóhelo, mweéhulile nko oóti mubohilwe hamo nábo. Mále mubeezuke áabo abalikwaágalazibwa, mube nko oóti neemwe nimwaagalazibwa hamo nábo.

⁴ Obweésweezi nibweendelwa bukuzibwe na abaantu bóona. Chisweéla na chisweélwa beelige no obusiihani, ha kuba Múungu alaábachwaáziika abasiihani na abaseégu.

⁵ Mutaákuba ne entúungwa yo kweenda empilya, náho muhikwe ne ebiintu éebyo mwiinabyo, habwo kuba Múungu weényini akagaamba aáti, “Tiíndikunagilana no obuche bwa akáti, na mále tiíndikwéebwa.”

⁶ Niyo ensoonga tukaáhicha kugaamba obutatiina túti, “Omukáma niwe alikuúnzuna, tiínditiina chiintu.

Omuuntu alaánkola chiíha?”

⁷ Mwiizuke abeébeembezi báanyu abaabeele nibabeegesa echigaambo cha Múungu. Mulébe aha bweétegeezezi entúungwa záabo ne ebiluga nyúma bya akazeendele káabo, mutoolele okwiikiliza kwáabo.

⁸ Yeézu Kristu weényini niwe óogwo nyini nyeénchilo, leélo no óobu obucha no obuchiile.

⁹ Mutaákubuyaanganisibwa no okuteeyeechwa habwa ameégeso agáandi bunaanka bunaanka age echizenyi. Habwo kuba embabazi ya Múungu niyo egumisa emiganya yéetu, na ti milagilagi ya akazeendele ke ebyookulya. Éezo milagi teyina mugaso gwoóna gwóona hali áabo abalikuzeésiga.

¹⁰ Íichwe twiine Yeézu nke echitáambo chéetu. Abaantu áabo balikuzeendelela kusohozha echitáambo omu iheéma elya Abayahudi tibalihicha kubonesa omugaso gwe echitáambo cha Yeézu.

¹¹ Kwiingana ne ebilagilo bya Musa, omugabe omukúlu atwáala enságama ye ebituungaánwa no kuzitaasha omwo Ahatakatíifu ha Ahatakatíifu, abone kuzisohozha eébe echitáambo habwe ebiheno. Náho enyama ze ebyo bituungaánwa zitwaalwa ahéelu ye enkáambi no kwoochibwa. ¹² Bityo nyini, Yeézu náwe akaágalazwa no kwíitwa ahéelu yi iboma lye echikaali cha Yeruzaléemu, abone kubéeza abaantu ebiheno byáabo kulabila enságama yoómwe weényini.

¹³ Mbweenu neechwe tumukulaatile óokwo ahéelu yo olugo lwe enkáambi, no kweégumisiliza ensóni nko óokwo weényini akeégumisiliza.

¹⁴ Tukole tútyo habwo kuba omu nsi ezi titwíina echikaali éecho echilikulama obucha no obuchiile, náho nituliindilila echikaali cho obutúulo óobwo obulikwiiza.

¹⁵ Mbweenu, tuzeendélele kumukúza Múungu kulabila ahali Yeézu buchiile, habwo kuba amagaambo géetu go kukúza izíina lyoómwe agali nke echitáambo éecho tulikumusoholeza.

¹⁶ Mutaákweebwa kukola ebikolwa ebizima hali bazeenzi báanyu no okukobana nábo ebiintu éebyo mwiinabyo, habwo kuba kukola mútyo, nicho echitáambo éecho echilikumunuliza Múungu.

¹⁷ Mubagomookele abeébeembezi báanyu no kukulaatila áago balikubalagila, habwo kuba boónyini nibo balikubaágalalila batéena kulemwa mále nibeendelwa kugaamba emilimo yáabo omu méeso ga Múungu. Ha bwéecho mubagomookele, babone kukola emilimo yáabo aha manulilwa. Náho kamulaaba mutakubagomookela, balaákola emilimo aha kudugulima, ne emilimo yáabo teliba na mugaso gwoóna gwóona ahali ímwe.

¹⁸ Muzeendelele kutusabila. Twiina itégezo nka nikwo emiganya yéetu neeyéla, habwo kuba nitweénda kukola agali amazima omu baantu bóona.

¹⁹ Niimbasaba bwooli mube nimuunsabila ahali Múungu, mbone kuhicha kusubibwa ahali ímwe bwaangu.

Amagaambo go omuhélo

²⁰ Múungu óogwo alikutuha obuhóolo akamuzoola Omukáma wéetu Yéézu, óogwo ali Omulíisa Mukúlu we entaama, habwo kuba akaseesa enságama yoómwe éezo elikwaátula endagano yo obucha no obuchiile.

²¹ Múungu abáhe amagala go kukola áago alikweenda. Weényini akole emiganya yéetu éecho echilikumusemeleza omu méeso goómwe, ha muháanda gwa Yéézu Kristu. Weényini akuzibwe obucha no obuchiile! Amina.

²² Niimbasaba ímwe beekiliza bazeenzi baanze, mube nimukulaatila amagaambo go kubatiimbya omuganya áago naábaandikila omu lwaandiko óolu lugufu.

²³ Niinyeénda musoomboókelwe nka nikwo omwiikiliza muzéenzi wéetu Timoteo yaáchiingulilwa kuluga omu ibóhelo. Kaálaaba naayiza bwaangu aha, ndéeza náze owéenyu kubayeélela.

²⁴ Mubaángaluche abeébeembezi báanyu bóona na abeekiliza bóona abali okwo. Abeekiliza kuluga omu nsi ya Italia nibabaangalucha.

²⁵ Embabazi ya Múungu eébe hamo neemwe mwéena.

Olwaandiko lwa Yakobo Obweébeembezi

Olwaandiko olu lukaandikwa na Yakobo. Yakobo akaba ali omulumuna wa Yeézu. Akakumuuka bwooli omu baheémba ba Yeézu, habwo kuba akaba ali omweébeembezi we ekelezia ya Yerusaléemu. Yakobo akaandika olwaandiko olu aha baheémba ba Yeézu abe Echiyahudi, abaabeele basaambeele omu nsi bunaanka bunaanka.

Omu lwaandiko olu, Yakobo naayegesa Abakristu nka nikwo, bakulaatile amasala ga Múungu. Káandi, baánge butúnu amasala áago agalikuluga ahi Isitáani (3:13-18). Yakobo naasohozza emigani múnzi ya amasala ga Múungu na amasala áago agalikuluga ahi Isitáani. Naayegesa nka nikwo okwiikiliza kwa mazima ti chiintu cha amagaambo kwoónka, náho ni lwaampaka ebikolwa nabyo bisiínze. Kumwiikiliza Yeézu otéena kusohozza ebikolwa bilikumusiínza no okweéheehwa busa (2:14-26).

Empola

¹ Olwaandiko olu niimbaandikila ínye Yakobo omuzáana wa Múungu no owo Omukáma wéetu Yeézu Kristu. Niimbaandikila ímwe abeekiliza be endími ikúmi ne ibili,* áabo musaambeele omu nsi zóona. Niimbaangalucha!

Mube na amanulilwa aha nchilo ze ebileengeso

² Badugu baanze omuli Kristu, muleebe nka nikwo na manulilwa goónka obuchilo óobwo mulikuleételelwa ebyaágalalo ne ebileengeso bya buli lugaanda,

³ habwo kuba nimusoomboókelwa nka nikwo okwiikiliza kwéenyu kakulikuleengesibwa, nikubaha amagala go obweémezi.

⁴ Muzeendelele kweéyomeleza kuhicha omuhélo, mubóne kuba abahikile na abeétegeeliize, mutéena kubulabulilwa chiintu choóna chóona.

⁵ Náho kábilaaba oómo wáanyu naabulabulilwa na amasala, mbwéenu naayeéndelwa agasabe hali Múungu, náwe abaha omu kusaánduuka, mala tabakáama.

⁶ Náho obuchilo naamusaba Múungu, neeyeendelwa asabe omu kwiikiliza, atéena kutahwa tahwa. Keélaaba omuuntu ayina okutahwa tahwa, naasusa ikóonzo lyo omu nziba éelyo elilikusuumwa no omuyaga gukalitwaala óokwo no óokwo.

⁷ Omuuntu nko ogwo atateekuza nka nikwo naabonesa kwiinaankula echiintu choóna chóona kuluga ha Mukáma Múungu.

⁸ Omuuntu nko ogwo we ebihika bibili, atahwa tahwa omu kazeendele koómwe kóona.

⁹ Náho omwiikiliza muzeenzi waawe óogwo ali omuhabi óogwo atéena ikuzo lyóona lyóona, naayeéndelwa anulilwe, habwo kuba Múungu amuheéle ikuzo.

¹⁰ Náwe omwiikiliza omuhíte naayeéndelwa kuba omweécheesha ha kuba omwiikiliza. Habwo kuba abahíte bóona balaáhwaho nke enyaso zo omu nkáamba.

¹¹ Izóoba kalisohola, omusana gwaályo gwaáka, lyoomesa emimelo ne enyaso zaázo nduunzi zilagala no kunyaankabala no obuluunzi bwaazo tibuchisemela káandi. Bityo nyini nikwo chilyáaba na ha muhíte, naanyaánkabala ali omu lwaágalalo lwe milimo yoómwe.

¹² Ayina omugisa omuuntu óogwo alikweéyomeleza omu bileengeso, habwo kuba obuchilo naába yasiinga ebileengeso, naayanaánkula kuluga ha Mukáma Múungu

* **1:1 1:1 Endími ikúmi ne ibili:** Amagaambo aga nigahicha kumanyisa Abakristu be Echiyahudi, nali Abakristu bóona hamo, Abayahudi na áabo Abanyamahaánga. **1:10 1:10** Osome Yeremia 9:22-23.

engabilano yo obulami bwa buchiile, nko óokwo yaazisagiize kubabonesa bóona abo balikumwéenda.

¹³ Obuchilo omuuntu naaleetelelwa kuleengesibwa, atagaamba, “Niindeengeswa na Múungu,” habwo kuba Múungu taleengesa omuuntu weéna wéena bityo, na weényini náwe taleengeswa no obuzilwa.

¹⁴ Náho buli muuntu aleengeswa habwo kukweeswa no kubéehwa béehwa ne etuúngu yoómwe mbi.

¹⁵ Obuchilo etuúngu ezo kekomeela, eletelela kukola ebiheno. Ne ebiheno kibikomeela bileetelela olufu.

¹⁶ Abeekiliza bazeenzi baanze enfula, mutábeehwa.

¹⁷ Buli ngabilano éezo eli nduunzi ne engabilano éezo ehikile yi tulikuhaabwa, biiza kuluga omu igulu hali Múungu, Omuhaangi we emyaanga zóona zo omu igulu. Múungu no omweésigwa obuchilo bwóona, na tahiinduka nko óokwo echibého chihinduka.

¹⁸ Nko óokwo weényini akeenda, akatuzaala kulabila echigaambo choómwe cha amazima, kutukóla tube abáana boómwe. Akakola aátyo, tubone kúba nki igesa lya mbele omuli ebyo byóona éebyo akahaanga.

Kuhulila echigaambo cha Múungu no kuchigomookela

¹⁹ Abeekiliza bazeenzi baanze enfula, muumpuliilize kuzima. Buli muuntu aábe no obwiila bwo kuhuliliiza, náho ataba no obwaangu bwo kugaamba nali kunigahala,

²⁰ habwo kuba omuuntu kaánigahala, tiyaákuhicha kukola amazima áago alikweendelwa omu méeso ga Múungu.

²¹ Ha bwéecho, mweélige na amagaambo góona go obulofu no obuzilwa bwóona obusaagiliize. Mukwaáte habwo obuchuleezi echigaambo éecho Múungu atiile omu miganya yáanyu, habwo kuba echo nicho chilikuhicha kubachuúngula.

²² Mutaákuba nimweebeéha! Mutaákuba abaantu áabo abahuliiliza kwoónka echigaambo cha Múungu, náho mube abaantu áabo abakola nka nikwo chilikulagila.

²³ Omuuntu óogwo alikuhuliiliza echigaambo cha Múungu, náho takukola nka nikwo chilikumulagila akole, ogwo naasusana omuuntu óogwo alikweeleeba ensusoye ahi ilole.

²⁴ Aho kalikumala kweéleeba, naaluga ahi ilole, bwaangu naayebwa nka nikwo aáli.

²⁵ Náho omuuntu óogwo alikuleeba omu kweétegeeleza ebligilo ebihikile ebilikuleetela abaantu obweéyagaaluzi, no kuzeendelela kubyéekomya na tikwo kubihuliiliza kwoónka mále akamala akabinagilana, ogwo niwe alibona omugisa habwo kukola aátyo.

²⁶ Kábilaaba omuuntu naayebona nka nikwo weényini no omwiikiliza we edíini elikumunuliza Múungu, akabula kulweemaho olulími lwoómwe lukaza omu kugaamba amábi, ogwo naayebeéha, ne edíini yoómwe tékumugasa choóna chóona.

²⁷ Edíini éezo elikumunuliza Múungu Isíichwe ne éezo etéena katokoozi omu méeso ga Múungu niyo ezi, yo kuhweela enfúuzi ne entuúmbakazi omu nnáku záabo, hamo no kweéliga omu biheno bye éensi ezi.

2

Mutabatóla abahabi

¹ Beekiliza bazeenzi baanze, habwo kuba mumwiikiliize Omukáma wéetu Yeézu Kristu, owi ikuzo, mutasolóola muuntu weéna wéena.

² Tugaámbe nka nikwo, omuuntu óogwo ayechemile ebizwáalo biluunzi ne empeto ye ezaháabu aha lukumu, naatáaha omu isomelo lyáanyu. Mále omuuntu oóndi, omuhabi óogwo azweele emyéenda eteemukile, náwe akataahámo.

³ Niho, nimumunyegeza óogwo ayechumile ebizwáalo biluunzi habwo kumuha isima, nimumugaambila muti, “Íwe oyikále aha, niho haluunzi.” Náho omuhabi ogwo, mwaámugaambila múti, “Íwe oyemeelele aha,” nali “Oyikále ahaansi aha omu magulu gaanze.”

⁴ Ngási! Timukuleeba nka nikwo nimweetóla ímwe nyini? Timukuleeba nka nikwo mwaabeele abalamuzi habwe biteékuzo bíbi ebitahikile?

⁵ Beekiliza bazeenzi baanze enfula, muumpuliilize kuzima. Ngási Múungu tatoolize abahabi be éensi ezi, abone kubazila abahíte omu kwiikiliza? Ngási ta abahabi nibo baleénaankula obukáma óobwo weényini yaalagéene hali áabo balikumwéenda?

⁶ Náho, ímwe nimubagoókela abahabi! Ngási, mwaáyebilwe nka nikwo abahíte nibo balikubagookela na kubatwáala omu ilamulilo?

⁷ Ngási tibo abo nyini abahíte abazuma izíina liluunzi lya Yeézu Kristu éelyo mwaalukilwe?

⁸ Aha Maandiko Matakatiifu, echilagilo cho obukáma bwa Múungu chigaamba chíti, “Omweénde muzeenzi waawe, nko óokwo olikweéyeenda íwe nyini.” Kamulaaba nimuzila mútyo, nimuzila kuzima.

⁹ Náho, kamulikuba nimubatola abaantu, niho mulikuhéna ebiheno, ne ebilangilo nibibalegelela nka nikwo ímwe na abaheni.

¹⁰ Omuuntu kalikukwáata ebilangilo byóona, náho akeekuumpa aha chilagilo chimo, niho alikubalwa nka nikwo yaáhena omuli byóona.

¹¹ Manya sii! Múungu ogwo nyini ayaatiilého echilagilo echo echigaamba chíti, “Otasaambana,” niwe óogwo nyini ayaatiilého echilagilo echo nyini echigaamba chíti, “Oталиita.” Ha bwéecho, no óobu keélaaba otakasaambeene, náho oyisile, noobalwa nka nikwo oli omuheni we ebilangilo.

¹² Mbweénu, mube nimugaamba no kukola omu kweékomya echilagilo echo (Empola Nzima) echilikuleeta obweéyagaaluzi. Mwiizuke nka nikwo Múungu alaábachwaáziika kwiingana ne echilagilo echo.

¹³ Kuba Múungu talimuzilila echiganyizi omuuntu óogwo atakuzilila echiganyizi ha báandi. Náho kábilaaba weényini naabazilila echiganyizi abáandi, Múungu náwe alaámuzilila echiganyizi náwe aha chilo cho omuchwaáziiko.

Okwiikiliza kwéenyu kuzeendane ne ebikolwa byáanyu

¹⁴ Beekiliza bazeenzi baanze, heena mugaso chi aha muuntu óogwo alikugaamba nka nikwo ayina okwiikiliza, náho aténa ebikolwa ebyo ebilikusohozá okwiikiliza? Ngási, okwiikiliza kwa kazeendele ako kwaakaáhicha kumuchuúngula?

¹⁵ Keélaaba aliho omwiikiliza mweene wáanyu, nali omwiikiliza ali munyaányoko omuli Kristu, ali busa aténa bizwáalo na naabulabulilwa ebyookulya bya buchiile,

¹⁶ no omuuntu oómo kuluga omuli ímwe akamugaambila aáti, “Zeénda no obuhóolo, oyote omulilo mále oháage,”* kunu atamuheéle no kumuzuna ebyo kumutúunga ebilikweendelwa ha mubili gwoómwe, echo chiina mugaso chi hali weényini?

¹⁷ Bityo nyini nikwo bili koólikuba oyina okwiikiliza kwoónka, náho oténa ebikolwa ebyo ebilikusohozá okwiikiliza. Neemanyisa nka nikwo okwiikiliza okwo kufwiile.

¹⁸ Choónka omuuntu oóndi yaakaáhicha kugaamba aáti, “Íwe oyine okwiikiliza, neenye nnyina ebikolwa ebyo ebilikusohozá okwiikiliza.” Mbweénu, niimmugaambila iinti, “Onyoleke okwiikiliza kwaawe, okuteena ebikolwa. Náho ínye nnyize nkwooleke okwiikiliza kwaanze ha muháanda gwe ebikolwa byaanze.”

2:8 2:8 Osome Amagaambo ga Abaláawi 19:18. **2:11 2:11** Osome Okuluga 20:14; Okwiizukwa kwe Ebilangilo 5:18.

2:11 2:11 Osome Okuluga 20:13; Okwiizukwa kwe Ebilangilo 5:17. * **2:16 2:16** *Oyote omulilo mále oháage:* Ensoonga yaáho yaakaáhicha kuba abone ebizwáalo, ebyookulya ne ebiintu ebyo kumugasa.

¹⁹ Ngási, íwe nooyikiliza nka nikwo heena Múungu oómo weénka? Nookola kuzima kwiikiliza oótyo. Náho nágo amazimu geekiliza gátyo nyini, mala gazuguma habwo obutíini!

²⁰ Íwe oli omufweéla! Ngási ochaali ochaáyeenda kwoólekwa nka nikwo okwiikiliza kutéena bikolwa bizima, tikwiina mugaso?

²¹ Ilóoko tuléebe isíichwe enkúlu Ibrahímu.[†] Aho óobu akamusohozo omutábani ali Izáaka ahi itaámbligo aábe echitáambo, náwe Múungu niho aho akamubala kuba omugololoke omu méeso goómwe habwe ebikolwa byoómwe.

²² Ngási, tokubona nka nikwo okwiikiliza kwa Ibrahímu kukaba nikuzeendana ne ebikolwa byoómwe? Okwiikiliza kwoómwe kukahikiilizibwa habwe ebikolwa byoómwe.

²³ Ha bwéecho gakahikiilizibwa ago agaayaandikilwe omu Maandiko Matakatíifu gáti, “Ibrahímu akamwiikiliza Múungu, ha bwéecho Múungu yaámubalila kuba omuuntu omugololoke omu méeso goómwe.” Náwe Ibrahímu yaáyétwa nka nikwo ni munywáani wa Múungu.

²⁴ Mbwéenu, nimuleeba nka nikwo Múungu naamubala omuuntu kuba omugololoke omu méeso goómwe habwe ebikolwa éebyo ebilikusohozo okwiikiliza, tiyo kwoónka habwo okwiikiliza kwoómwe.

²⁵ Káandi náwe Rahabu, ogwo omusiihani. Bityo nyini, na weényini akabalwa kuba omugololoke habwe ebikolwa byoómwe, kuba akanyegeza abacheéengelezi omúka yoómwe, yaábazuna omu kusubayo, mala yaábabonesa kunyolomboka omu kulugamo omu iboma ha kulabila omuháanda ogúundi.

²⁶ Bityo nyini, kagulikuba omubili gwo obulami gutaaganisiibwe no omwooyo guba gufwiile, biba bityo nyini ha kwiikiliza kwo omuuntu óogwo aténa ebikolwa ebyo ebilikusohozo okwiikiliza, kuba kufwiile.

3

Olulími

¹ Abeekiliza bazeenzi baanze omuli Kristu, omuli ímwe mutaákubamo abeégesa béenzi, habwo kuba nimusoomboókelwa nka nikwo Múungu alyaátuchwaáziika íichwe abeégesa kusaaga abaantu abáandi.

² Na mazima nka nikwo, abaantu bóona baba nibahena omu muháanda bunaanka bunaanka. Keélaaba omuuntu weéna wéena takuhaba aha kahooyele koómwe, ogwo niwe omuuntu óogwo akobile, káandi naahicha kugwaángila omubili gwoómwe.

³ Muleebe, nitutaho amachoólelo aha minwa ye efaláasi, obuchilo nituzihatika efaláasi zitukoondoókele, tútyo nituhiindula emibili yaázo yóona.

⁴ Káandi muleebe obwáato nabwo, no óobu buli buháango bwooli, na nibutwaálwa no omuyaga gwe echiihúle, náho buchoólwa no olusukáani luche bwooli, mala buzeenda hoóna hóona hi bulikweélekwa no omugobi, buzeende. ⁵ Bityo nyini olulími nálwo no oluziingo luche aha mubili, náho niluhicha kweésiingiza amagaambo maháango bwooli. Léeba nka nikwo óokwo omulilo muche gwoócha no kusikiza echibila chiháango!

⁶ Bityo, olulími nálwo ni nko omulilo, lwiizwiile obuzilwa bwóona. No óobu olulími luli oluziingo lúmo kwoónka omu mubili, náho nilusugaanisa obuzilwa aha muuntu wéena, no kusikiza obulami bwoómwe bwóona, na lwoónyini nilusikizwa omu lyoongoola lyo omulilo gwa kuzimu.*

[†] **2:21 2:21 Ibrahímu:** Habwo obusoomboozu bwooli osome *Obusoomboozu habwa Amagaambo Agagumile.* **2:23**
2:23 Osome Okubaanza 15:6. **2:25 2:25** Osome Yoshua 2:1-24; 6:22-25. * **3:6 3:6 Kuzimu:** Habwo obusoomboozu bwooli osome *Obusoomboozu habwa Amagaambo Agagumile.*

⁷ Abaantu nibahicha kutúunga enyameéswa za buli lugaanda zóona, ne enyonyi, ne enzóka, ne ebihaángwa byóona byo omu nziba.

⁸ Náho tihaliho omuuntu óogwo yaakaáhicha kulweemaho olulími. Mazima olulími ni lubi, tilukutégekwa, na nilwiita nko obulogo.

⁹ Nitugaambisa olulími habwo kumukúza Omukáma, Isíchwé. Náho nitugaambisa olulími olwo nyini habwo kuchéena abaantu áabo Múungu ahaangile habwa akasusanile koómwe.

¹⁰ Kuluga omu munwa ogwo nyini, nimwo galuga amagaambo go kufuuhwa, na go kuchéena. Beekiliza bazeenzi baanze, ago tigakweendelwa gabe gátyo.

¹¹ Tihaliho enzweelo éezo esohoza améenzi go omuta na améenzi go omwóonyo!

¹² Beekiliza bazeenzi baanze, omuti gwo omutini niguhicha kuzáala amagoomba ge emizeituni? Nali omuti gwe emizabibu niguhicha kuzáala amagoomba go omutini? Mbwéenu, no óobu enzweelo ya méenzi go omwóonyo tekuhicha kusohoza améenzi go omuta.

Amasala ga mazima galuga hali Múungu

¹³ Noóha omuli íimwe óogwo ayina amasala no obweétegeeleza? Mbwéenu, ayoleke aátyo habwa akazeendele koómwe kaluunzi, kunu naakola ebikolwa ebizima omu kuchuleela óokwo kulugiilila omu masala.

¹⁴ Náho kamulaaba mwiina ichubi lyo kunigahala, no olwaango aha miganya yáanyu, mutaákweesiima nka nikwo mwiina amasala, ne ebisuba kwoónka.

¹⁵ Amasala ga akazeendele ako, tikakuluga hali Múungu, náho na amasala ge éensi, ni mábi na agalikuluga ahi Isitáani.†

¹⁶ Hoóna hóona áaho heena ichubi no olwaango, niho heena omusaambo ne ebiheno bya buli lugaanda.

¹⁷ Náho, amasala ago agalikuluga hali Múungu, ha kubaanza ni maluunzi, káandi na ageene obuhóolo, na ageene obuchuleezi, gahuliiliza abaantu abáandi, na ageene echiganyizi chiháango na agalikusohoza ebikolwa ebizima bíenzi, na agatéena bweendezi nali agatéena obugóbya.

¹⁸ Abaantu abazila obuhóolo, babiba embibo yo obuhóolo, niho bagesa entúungwa nzima.

4

Okunywáana ne éensi kuba obubisa na Múungu

¹ Óobu, enkuúngana ne endwaana éezo ezili omuli íimwe, nimusoomboókelwa nka nikwo entabuko yaázo neelugiílila nkáhi? Nibiluga omu tuúngu zéenyu eza ameelu éezo ezilikusiíngaangana omuli íimwe.

² Kamulikuba ne etuúngu ye echiintu bunaanka, náho nimubulwa kuchibonesa, muli buligi ligi kwiita. Kamulikuba nimukwaátwa ni ichubi habwe echiintu bunaanka, náho mutéena omuháanda gwo kuchibonesa, nimuzogootana no kulwaana. Timukubonesa ebiintu éebyo mulikweenda, habwo kuba timukumuneembelela Múungu!

³ No óobu obuchilo nimusaba, timukubonesa, habwo kuba nimusaba habwa akaligile kábi, mubóne kubikolesa éebyo mulikweenda habwa ameelu géenyu.

⁴ Íimwe abasiihani!* Timukusoombookelwa nka nikwo kuba munywáani we éensi ezi, nikwo kuba omubisa wa Múungu? Ha bwéecho, buli óogwo alikuloonda kuba munywáani we éensi ezi, niho aba ayekozile kuba omubisa wa Múungu.

† **3:15 3:15 Isitáani:** Habwo obusoomboozi bwooli osome *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile.* * **4:4 4:4 Íimwe abasiihani:** Ensoonga eéendi ni nka nikwo *Íimwe muli abaantu abatakumukolela Múungu aha bweésigwa.*

⁵ Mbweenu, nimuzila nka nikwo chaandikilwe busa omu Maandiko Matakatiifu nka nikwo, omwooyo óogwo Múungu akata omuli íichwe, gutuligila kuhika kutububila.†

⁶ Náho, embabazi éezo tulikuhaabwa na Múungu ni mpáango bwooli. Ha bwéecho eyaandikilwe omu Maandiko Matakatiifu eéti, “Múungu abanuga abo abalikweésiingiza, náho abachuleezi, ababonesa embabazi.”

⁷ Mbweenu, mube nimumukoondookela Múungu. Náho mube nimulyaánga Isitáani, niho lilaábeeluka.

⁸ Mube nimumwiililila Múungu, niho náwe alaabeelilila. Íimwe abeena ebiheno, mweéyeze emyooyo yáanyu nko omuuntu alikweéyeza engalo. Íimwe abeena ebihika bibili, muhule ebiteékuzo byáanyu bíbi na mukole ebiteékuzo ebizima.

⁹ Muhulile obusúungu habwo obubi bwáanyu, muchule omu kubolooga. Kuseka kwéenyu kuhiinduke kube okuchula, no okunulilwa kwéenyu kuhiinduke kube kuzuzubalilwa.

¹⁰ Mweécheeshe omu méeso go Omukáma, náwe alaábakuza.

Mutaákuchwaaziika abáandi

¹¹ Beekiliza bazeenzi baanze, mutaákuba nimunyeégana. Buli muuntu óogwo alikunyeega omwiikiliza muzeenziwe, niho naába ayaágaya ebilangilo bya Múungu. Na buli óogwo alikumuchwaaziika muzeenziwe, niho naába achwaaziikile echilagilo cha Múungu. Náho obuchilo óobwo olikuchwaaziika ebilangilo, niho otakukoondookela ebilangilo, náho oyekozile kuba omulamuzi we ebilangilo.

¹² Múungu weényini niwe atáho ebilangilo, na niwe omulamuzi. Weényini niwe yaakaáhicha kuchuúngula nali kusikiza. Náho íwe oli oóha kuhicha kumuchwaaziika muzeenzi waawe?

Mutaákuba nimweesiingiza habwa nyeéncha

¹³ Óobu, muumpuliilize kuzima íimwe áabo mulikugaamba muti, “Leélo nali nyeéncha, nituzila oluzeendo kuzeenda omu iboma bunaanka. Nitutuúlayo okwo omwáaka gwóona, nitutuúndayo isúluza lyéetu no kubonesayo omugaso.”

¹⁴ Náho íimwe timukusoombookelwa áago agalabagwamo nyeéncha! Obulami bwéenyu ni chííha? Ngási obulami ti nko olwoóyela, niluloleenkana aha mwáanya muhe kwoónka, náho ahonyini nilubula.

¹⁵ Nimweendelwa mube nimugaamba muti, “Omukáma kaálaayeénda, tuláaba tuli abalame na nitukola echi nali echo.”

¹⁶ Náho íimwe, nimweebuga no kweésiingiza habwo kweétoonganila kwáanyu. Okweébuga okuli kuti ni kubi.

¹⁷ Mbweenu, omuuntu weéna wéena óogwo alikusoombookelwa ebizima éebyo alikweendelwa abikole, náho akabula kubikola, ogwo niwe alikukola ebiheno.

5

Ebikaamo habwa abahíte abazilwa

¹ Íimwe abahíte, muumpuliilize kuzima! Muchule no kuteela empámo ze entíimba habwo olwaágálalo oluleéza kubagwamo.

² Obuhite bwáanyu tibukugasa buli nke ebiintu ebizuunzile, nabyo ebizwáalo byáanyu byo obukaani biina amahúlu biliilwe ne embuungu.

³ Ezaháabu ne emiliinga yáanyu zaáchelebile, no obuchelebe obwo nibubasiínza óokwo mulikukozesa kubi obuhite bwáanyu. Omu bilo ebi byo omuhélo, mweébikiile

† 4:5 4:5 Omwooyo óogwo Múungu akata omuli íichwe, gutuligila kuhika kutububila: Ensoonga eéndi ni nka nikwo, Múungu naazila ibuba bwooli habwo Omwooyo óogwo akatamo omuli íichwe. Osome Okuluga 20:5. 4:6 4:6 Osome Emibeelo 3:34; 1 Peétero 5:5. 4:8 4:8 Osome Enzina 24:3-4.

obuhite bwáanyu bwóona, náho emibili yáanyu neeliibwa nko omulilo óokwo gusiingaálícha buli chiintu.

⁴ Muhuliilize abapagasi báanyu óokwo balikunuunza! Babakoliíle emilimo omu nsaambo zéenyu, náho mubanyagile obutabaha empeéla záabo. Na áabo abaabagesiize emyéezo, nábo nibadaáya, ne empámo záabo zaahuliilwe na Múungu, Omukáma wa Abalwaanila Ngoma.*

⁵ Nimutuúla no kunulilwa obuhite bwáanyu buháango omu nsi ezi. Mweegomochize emiganya yáanyu habwe echilo cho omuchwaáziiko, nke ebituungaánwa ebili esázwa éebyo ebyaaloongizwe kubáagwa.

⁶ Mulamwiile omuchwaáziiko no kwiita abaantu abagololoke, nábo tibalabeele na kazeendele ko kubanuga ímwe.

Mube nimweeyomeleza kuhicha obuchilo Omukáma Yeézu alisuba

⁷ Ha bwéecho, badugu baanze omuli Kristu, mube nimweeyomeleza kuhicha obuchilo Omukáma Yeézu alisuba. Léeba omulimi, nka nikwo óokwo aliindilila emimeloye yi itaka esohoze emyéezo esemiile. Ayeyomeleza omu kuliindilila, kuhicha obuchilo óobwo alibonesa enzula zo kubaanza ne zo omuheleeluko.

⁸ Bityo neemwe káandi, mweeyomeleze no kutamo omuganya, habwo kuba kusuba kwo Omukáma Yeézu kweéliliza.

⁹ Beekiliza bazeenzi baanze, mutaákuba nimweedugulumila, mutaákwiiza mukachwaaziikwa. Léeba! Ngugu omulamuzi ayimeeliile aha chisasi cho olwiizi lwaawe.

¹⁰ Beekiliza bazeenzi baanze, kamulaayeénda kuleeba omugani gwo okweeyomeleza omu byaágalazo, muleebe ababáasi abaabeele nibagaámba ahi iziina lyo Omukáma.

¹¹ Abo bakeeyomeleza, nitubeéta abeena omugisa. Mwaáhuliize amagaambo áago agamugwiilemo Ayubu, no óokwo akeeyomeleza. Na nimumanya nka nikwo óokwo Omukáma akamukolela amazima ha muheleeluko. Ago góona na habwo kuba Omukáma ayizwiile echiganyizi ne embabazi mpaango.

¹² Beekiliza bazeenzi baanze, kusaaga góona, mutaákulahila habwi igulu, habwe éensi nali habwe chiintu choóna chóona. Obuchilo nimuhóoya no oóndi, “éego” yáanyu eébe éego, na “mmahi” yáanyu eébe mmahi. Kamulikuba mutakozile mútyo, nimuchwaaziikwa.

Esaala yo okwiikiliza

¹³ Ngási, heena omuuntu omuli ímwe óogwo alikwaágalala? Mbwéenu, naayeéndelwa asabe Múungu. Nali heena omuuntu óogwo alikunulilwa? Mbwéenu, naayeéndelwa azine enzina zo kusiíngiza.

¹⁴ Ngási, heena omulwéele omuli ímwe? Mbwéenu, ogwo naayeéndelwa ayéte abanyaampala be ekelezia, beéze bamusabile no kumusiiga amazuta ahi iziina lyo Omukáma Yeézu.

¹⁵ No obuchilo nibamusabila aha kwiikiliza, naachila. Omukáma Yeézu naamwiimucha, na keélaaba akaba akozile ebiheno, naaganyilwa.

¹⁶ Ha bwéecho, mube nimweegaámba ebiheno byáanyu ímwe nyini, no kusabilana ahali Múungu, niho mulaachíza amalwáala géenyu. Okusaba kwo omugololoke omu méeso ga Múungu kwiina amagala na nikukola emilimo.

¹⁷ Omubáasi Eliya, akaba ali omuuntu nkeechwe. Weényini akasaba aha chífu nka nikwo enzula etagwa omu nsi ya Iziraeli, ne enzula ekóosa telagwiile omu nsi aha myáaka isatu na améezi mukáaga.

* **5:4 5:4 Omukáma wa Abalwaanila Ngoma:** Akagaambile akáandi no *Omukáma wo obuhicha bwóona.* **5:11 5:11** Osome Ayubu 42:10-13. **5:12 5:12** Osome Matayo 5:33-37. **5:17 5:17** Osome 1 Abakáma 17:1.

¹⁸ Niho káandi yaámusaba Múungu nka nikwo enzula eégwe, mále ni igulu lyaásohoza enzula, eba yáagwa, ne éensi esohoza omwéezo.

¹⁹ Beekiliza bazeenzi baanze, oómo omuli ímwe kaalikutumaanga akaba hala na amazima, mala oóndi akahicha káandi kubona kumuhabula akamusubya omu muháanda gwa amazima,

²⁰ musoomboókelwe nka nikwo, óogwo alikumugalucha omuheni kuluga omu miháanda yo kweébeeha kwoómwe, naába yaámuchuúngula kuluga omu lufu, ne ebiheno byoómwe bíenzi nibiganyilwa.

Olwaandiko lwo kubaanza lwa Peétero Obweébeembezi

Olwaandiko lwo kubaanza lwa Peétero lukaandikwa ne entumwa Peétero. Peétero akaandikila abeekiliza bóona áabo abasaambee omu nsi bunaanka bunaanka, naabeéta aáti, “abalikutúula omu nsi za amahaánga nka abahiínguzi” (1:1). Peétero akaandika olwaandiko olu ali omuli Rúumi, ahaantu áaho akaheeta Babéeli (5:13).

Peétero naasoomboola butúnu nka nikwo akaandika olwaandiko olu, abone kuhana abeekiliza no kusiinza nka nikwo nibahicha kweégumisiliza kwoónka habwe embabazi ya Múungu (5:12). Peétero naayéta abeekiliza kutúula kuzima omu méeso ga Múungu (1:3–2:10), mále naasohoza ebligilo habwa akasímbe ke eéka ze Echikristu na habwo kugomookela abeena obuzizi (2:11–3:12). Káandi, Peétero naabatiímbya omuganya abeekiliza, beéyomeleze obuchilo bwe ebyaágálalo, habwo kuba omuhélo gwe éensi gweéliliize (3:13–4:19). Ha muheleeluko, naasohoza obusoombozi habwa akasímbe omu kelezia no kuhikiilizibwa na amagaambo go kulaga (5:1-14).

Empola

¹ Olwaandiko olu niimbaandikila ínye Peétero, entumwa ya Yeézu Kristu. Niimbaandikila ímwe áabo mulikutúula omu nsi za amahaánga nka abahiínguzi no kusaámbaala omu byaalo bya Poonto, Galatia, Kapadokia, Asia* na Bithinia. Isíchwe Múungu abatooolize ímwe

² kwiingana no óokwo yaabasoombookiilwe kulugiilila kala no kubaloongeza. Akabaloongeza nka nikwo, Omwooyo gwoómwe gubakole mube abatakatiifu, mubóne kumugomookela Yeézu Kristu no kwéezwa habwe enságama yoómwe.†

Isíchwe Múungu aboongele embabazi no obuhóolo.

Okwiikiliza kwéetu

³ Akuzibwe Múungu, Íse wo Omukáma wéetu Yeézu Kristu. Habwe echiganyizi choómwe chiháango, Múungu akatukola íchwe tuzaálwe obusha tubone kuba no obweésige bwo kubonesa obulami, ha muháanda gwo okuzooka kwa Yeézu Kristu kuluga omu bafwiile.

⁴ Óobu nituliindilila kwiinaankula emigisa éezo Múungu abiikile omu igulu, ha bwéetu abaantu boómwe. Emigisa éezo ezitakuhicha kuzuunda, kusiisikala, nali kwóoma.

⁵ Ha muháanda gwo kwiikiliza kwéenyu, Múungu naabeemanya ímwe habwa amagala goómwe. Alaázeendelela kubeemanya kuhika obuchuúnguzi kabulaabonwa aha bilo bi ihelezo.

⁶ Nimunulilwa bwooli amagaambo aga, no obu ha mwáanya muche muláaba nimuzuzubalilwa habwe ebileengeso bya buli lugaanda.

⁷ Ebileengeso ebyo nibiléenga okwiikiliza kwéenyu ebonekane nka nikwo no obuteéka. Ne ezaháabu yoónyini éezo etakulama obucha no obuchiile, eleengeswa omu mulilo. Okwiikiliza kwéenyu kwiina obukaani buháango kuchila ezaháabu.

* **1:1 1:1 Asia:** Éechi chikaba chili echaalo omu butégeki bwa Abarúumi, ebilo éebi nicheétwa Buturuki. † **1:2 1:2 No kwéezwa habwe enságama yoómwe:** Eyaandikilwe omu Chiyunani, *habwo okwiitililwa enságama yoómwe.* Kwiingana no Okuluga 24:3-8, Abaizraeli bakaba nibeetililwa enságama ye ente kwoóleka nka nikwo nibakuza endagano yáabo na Múungu. Peétero naagaamba nka nikwo enságama ya Yeézu no oluméenke lwe endagano eénsha ahali Múungu na abaantu boómwe. Osome Abahebrania 9:18-21.

Habwo óokwo kwiikiliza, Yeézu Kristu alaábaha echikumuuko, ikuzo ni isima, obuchilo aliíza kweemanyisa butúnu.

⁸ Ímwe muchaáliga kumubona, náho nimumweénda. Káandi noókuba timukuleeba óobu, kwoónka nimumwiikiliza. Ha bwéecho, mwiina amanulilwa maháango ageene ikuzo, éelyo litakusoomboolwa,

⁹ habwo kuba nimwiinaánkula obuchuúnguzi bwéenyu. Obuchuúnguzi obwo nibwo obuhanuuzi bwo okwiikiliza kwéenyu.

¹⁰ Ababáasi ba kala bakeegumya kusoombookelwa obuchuúnguzi obwo, nábo bakabáasa habwe embabazi ya Múungu éezo yábahikila ímwe.

¹¹ Omwooyo gwa Kristu gukaba guli omugati yáabo, akabaasa nkokwo Masihi[‡] alaáyagalala, na kaálaaba yaáhiingwiile omu lwaágala olwo, alaábonesa ikuzo. Ababáasi abo bakaloondela bwooli basoombookelwe nkokwo, amagaambo ago nigaba ílí, mále nigamuhika gáta.

¹² Múungu akabeésuululukiza ababáasi abo nka nikwo, amagaambo áago bakaba nibabasa, gakaba gatali habwa boónyini, náho ímwe. Amagaambo áago bakagaamba, nigo mukaátulilwa na abaantu áabo bakabaleétela Empola Nzima za Yeézu Kristu. Nábo abazaátwiile habwo obuhicha bwo Omwooyo Mutakatíifu óogwo akasiindikwa kulugiilila omu igulu. Amagaambo ago, na bamaléeka nibeegoóngá bwooli kugasoombookelwa.

Kutúula nka abáana ba Múungu

¹³ Ha bwéecho, mwiikale buligi ligi omu kateekulize káanyu no okweetegeka. Muteho obweésige bwóona omu mbabazi éezo muleenaánkula, obuchilo Yeézu Kristu áaho aliíza kweemanyisa butúnu.

¹⁴ Ímwe muli abáana ba Múungu. Óobu mbwéenu, mumugomookele, mutakulaatila káandi etuúngu éezo mukaba mwiinázo, obuchilo mucháli kuzimanya Empola Nzima za Yeézu Kristu.

¹⁵ Múungu óogwo akabéeta, no mutakatíifu. Óobu ímwe káandi nimweendelwa kuba abatakatíifu omu mizeendele yáanyu yóona,

¹⁶ habwo kuba Múungu agaambile omu Maandiko Matakatíifu aáti, “Mube abatakatíifu, habwo kuba ínye ndi omutakatíifu.”

¹⁷ Ímwe nimumwéeta Múungu muti Isíichwe. Weényini tayeendeza muuntu weéna weéna alamulila abaantu bóona kwiingana ne ebikolwa éebyo bakozile. Ha bwéecho, mutuúle aha kumulamya Múungu aha mwáanya óogwo ogwaásigeele hali ímwe kutúula aha omu nsi nka abazenyi.

¹⁸ Ímwe mukaba nimutuúla kwiingana na akazeendele akatakugasa nko óokwo mukeenaankula kuluga ahali beesimwe enkúlu. Óobu musoomboókelwe nka nikwo Múungu akabachuúngula ímwe kuluga omu kazeendele ako, ti ha kukolesa ebiintu ebitakulama nke empilya ne ezaháabu.

¹⁹ Náho, akabachuúngula habwe enságama éezo eyina obukaani buháango. Enságama éezo niyo ya Kristu, náwe akaba ali nko omutaámbwa[§] óogwo ogutéena obulema nali obulebeso.

²⁰ Akatoozibwa kulugiilila éensi echáli etakahaangilwe, náho akamanyisibwa aha bilo ebi bya aha muhélo ha bwéenyu.

²¹ Kulabila ahali Kristu, ímwe nimumwiikiliza Múungu. Weényini akamuzoola kuluga omu bafwiile no kumúha ikuzo. Ha bwéecho óogwo olikumwiikiliza no kumweésiga niwe Múungu.

[‡] **1:11 1:11 Masihi:** Habwo obusoomboozí bwooli, osome echigaambo cha Kristu omu Obusoomboozí habwa Amagaambo Agagumile. **1:16 1:16** Osome Amagaambo ga Abaláawi 11:44-45; 19:2; 20:7. **§ 1:19 1:19 Omutaámbwa:** Habwo obusoomboozí bwooli osome Obusoomboozí habwa Amagaambo Agagumile.

²² Ímwe nimutuúla omu kukulaatila ameégeso ga amazima habwa Yeézu. Ha bwéecho, emiganya yáanyu eyelizwe no óobu nimuhicha kweenda abeekiliza bazeenzi báanyu mazima. Mbweenu, mweendane bwooli ha muganya gúmo,

²³ habwo kuba mwaázáalwa obusha. Kuzaalwa okwo, tikulalugiliile ahali besiimwe, boónyini nibafwa, náho mwaázáalwa habwe echigaambo cha Múungu éecho chiina obulami mále chilaálama kuhika obucha no obuchiile.

²⁴ Eyaandikilwe omu Maandiko Matakátífu éeti,
 “Abaantu ni nka amababi,
 no okweéchuma kwaágo ni nke enyaso zo omu nkaamba.
 Amababi kagoóma ne enyaso zihululuka,
²⁵ náho echigaambo cho Omukáma
 chilaálama kuhika obucha no obuchiile.”
 Echigaambo echo nicho Empola Nzima éezo mwaayatuliilwe.

2

¹ Mbweenu, muleke obuzilwa bwóona, ne engaanda zóona ze ebisuba, obugóbya, ni ichubi, mala mutanyeega no obuche bwa akáti.

²⁻³ Óobu mwaábaanza kukugula nka nikwo Omukáma Yeézu no omweésigwa. Mwiilóoko, nka abacheche áabo abalikweenda amáta ga baanyinábo, ímwe mube ni iliho lya amáta maluunzi ge echigaambo cha Múungu, kuba habwa ago, mubóne kukula omu kuchuúnguka.

Kuba abaantu ba Múungu Omutakatífu

⁴ Yeézu niwe ibáale lyo obulami éeli abaantu baayaángile, náho Múungu akalitooza, mále liina obukaani buháango omu méeso goómwe. Mbweenu, kamulaamwiililaho Yeézu,

⁵ nimuba nka amabáale go bulami, nimwoombekwa na Múungu mube ikiindaánsi lye emyooyo. Mále naabakola mube abagabe abatakátífu áabo balikusohoza ebitáambo bye emyooyo éezo elikumunuliza habwo omuháanda gwa Yeézu Kristu.

⁶ Habwo kuba Amaandiko Matakátífu nigagaamba gáti,
 “Muléebe, okwo Sayuni* niíntaho ibáale elikúlu lyo oluhazo,
 mále nilyo ibáale li ikuzo éelyo nkatoza.
 Omuuntu óogwo alikumwiikiliza,
 taligooka no obuche bwa akáti!”

⁷ Hali ímwe áabo mulikwiikiliza ibáale elyo, ne elyo obukaani bwooli. Kwoónka, ha bwáabo abatakuliikiliza, Amaandiko Matakátífu nigagaamba gáti,
 “Ibáale éelyo baayaángile aboómbeki,
 elyo nilyo lyaahiindikile kuba ibáale igazi lyo oluhazo.”†

⁸ Káandi, Amaandiko nigagaamba gáti,
 “Ibáale elyo ni ibáale lyo kweékuumpáho abaantu,
 no oluchili lwo kubagwiisa.”

Abaantu beékuumpa, habwo kuba nibaánga kwiikiliza empola habwi ibáale, Yeézu Kristu. Na bityo nikwo bakaba baloongiizwe kulugiilila kala.

⁹ Náho ímwe no olugaanda olutoozibwe, abagabe be echikáma, ihaánga lya abatakátífu, abaantu ba Múungu weényini, echihika muhamuke ebikolwa bikulu bya Múungu. Weényini akabéeta kuluga omu nsiimbaazi, akabataasha omu mwaanga gwoómwe mukúlu gwo kusobeza.

1:25 1:24-25 Osome Isaya 40:6-8. **2:2-3 2:2-3** Osome Enzina 34:8. * **2:6 2:6 Sayuni:** Ni izíina eliindi habwa Yeruzaléemu, omuzihwa óogwo éenzu ya Múungu ekoombekwamo. **2:6 2:6** Osome Isaya 28:16. † **2:7 2:7 Ibáale igazi lyo oluhazo:** Likeendelwa habwo obwoómbeki bwa Abayahudi. Likabuganisa enkuta ibili, no kukwaatilila éenzu yóona. **2:7 2:7** Osome Enzina 118:22. **2:8 2:8** Osome Isaya 8:14. **2:9 2:9** Osome Okuluga 19:6; Isaya 43:20-21.

¹⁰ Aha bilo bye enyuma, mukaba mutali abaantu ba Múungu, náho óobu ímwe muli abaantu boómwe. Mále mukaba mutaganyiilwe na Múungu, náho óobu, muganyiilwe.

Kutúula omu nsi nka abaantu ba Múungu

¹¹ Enfula zaanze, ímwe muli abazenyi na abahiínguzi omu nsi ezi. Ha bwéecho, niimbatoózela nkokwo, mweélige ne etuúngu mbi ze emibili yáanyu, éezo zilikusiingaangana neemwe, zibasíinge.

¹² Akazeendele kéenyu kabe kazima omu baantu áabo abatakumumanya Múungu. Óobu nóobu balaábabeehelela nka nikwo muli abalikukola obuzilwa, balaabona ebikolwa byáanyu bizima. Niho balaámukúza Múungu ha bwéenyu, omu chilo cho kwiiza kwoómwe.

¹³ Mube nimukoondookela abatégeki ba abaantu, habwo kumukúza Omukáma. Ha bwéecho mumukoondookele omukáma wáanyu, kuba weényini niwe omweébeembezi omukúlu omu nsi yáanyu.

¹⁴ Mále mubakuze abatégeki bo omu byaalo, boónyini batoziibwe no omweébeembezi ogwo. Batoziibwe babe nibataho olwaágala aha baantu abo abalikukola obuzilwa, no kubasiingiza abo abalikukola amagaambo amazima.

¹⁵ Kuba Múungu naayeénda mukole ebikolwa bizima, mubóne kubahuumbaaza abaantu abasilu áabo abatakusoombookelwa amagaambo goómwe.

¹⁶ Mutuúle habwo obweéyagaaluzi, náho mutabukozesa obweéyagaaluzi obwo kukola obuzilwa. Mutuúle óokwo abazána ba Múungu balikweendelwa kutúula.

¹⁷ Mubakuze abaantu bóona, mále mubeénde abeekiliza bazeenzi báanyu. Mumugomookele Múungu, mále mumukuze omukáma wáanyu.

Ebilagilo aha bazána

¹⁸ Ímwe abahálila, mubakoondookele abakáma báanyu omu kweéganya bwooli, tibo boónka abo abeena echiganyizi no obufula, náho nóobu na abo abali enduluhe.

¹⁹ Ha nsoonga entúungwa nzima omu méeso ga Múungu niyo ezo, ímwe mweemele ebyaágala éebyo mutakwiilwe, ha kuba nimusoomboókelwa nkokwo nikwo weényini alikweenda.

²⁰ Kamulaaba nimweemela ebyaágala éebyo mukwiile habwe ebiheno béenyu, timukumunuliza Múungu. Náho kamulaayemela ebyaágala omu kukola ebizima, okwo nikwo kumunuliza Múungu.

²¹ Nimweendelwa mweemele ebyo, habwo kuba na Kristu weényini akaágala ha bwéenyu. Habwo kukola ebyo, akabasigila omugani, mube nimumutoolela.

²² Weényini talakozile echiheno choóna chóona, nali kugaamba ebisuba byóona byóona.

²³ Obu akazumwa, talasubize echizumi. Obu akaágala, talaleengesize kutiínisa, náho akasigila Múungu góona, alame habwa amazima.

²⁴ Kristu weényini akatwaala ebiheno byéetu omu mubili gwoómwe, akaágala aha musalaba. Akakola aátyo kuba íchwe tutakutégekwa káandi ne ebiheno, náho tube no obulame bwa amazima obwo obulikumunuliza Múungu. Tuchiziibwe habwo kutéelwa kwoómwe.

²⁵ Mukaba mwaáhabile nke entaama ezilikutumaanga tumaanga okwo no okwo, náho óobu, mwaámusubila Omulíisa wáanyu óogwo abaléeba.

3

Obusoomboosi aha bakázi na abakwaáta

¹⁻² Bityo nyini neemwe abakázi, mubakoondookele bebéenywe, kuba kábalaaba baliho áabo batakukulaatila ebyeégeso bya Múungu, nibasemelelwa ne entúungwa

zéenyu nzima. Ha bwéecho nibahicha kumwiikiliza Múungu batéena kugaambilwa echigaambo.

³ Mutaákuba abaantu abeena obuluunzi bwa ahéelu kwoónka, nko okusuka isóke, no okuzwaala ebiintu bye ezaháabu nali emyéenda zo obukaani buháango.

⁴ Náho obuluunzi bwáanyu bubaandize ha muganya gwáanyu ha kuzila omuganya muzima no obufula. Óobu nibwo obuluunzi óobwo butakuhicha kusiisikala nali kukokola, bwiina obukaani buháango omu méeso ga Múungu.

⁵ Bityo nikwo bakaba beéchuma aho kala, abakázi abatakatíifu áabo bakaba bamweésiga Múungu, ha kubagomookela beebabo,

⁶ nka Sáara akamugomookela iíba Ibrahímu* ha kumwéeta omukáma. Bityo nyini neemwe hanu, kábilaaba nimukola ebizima hatéena kutína choóna chóona, nikwo mwaaba abáana boómwe.

⁷ Neemwe abakwaáta, mwiikale na bakázi báanyu aha bwéenze, mumanye nka nikwo boónyini na abaleéle. Mubakwáate aha kubakuza habwo kuba boónyini na abahuunguzi hamo neemwe be engabilano ye embabazi yo obulami. Mube nimukola mútyo, kuba okusaba kwéenyu kutakwaangilwa.

Mukole ebizima ha chífu

⁸ Omuhélo, niimbagaambila mwéena nka nikwo, mube ne echiteékuzo chimo, mukobane, mweendane nka abadugu, mwiizilile embabazi mále mube abachuleezi.

⁹ Mutaákwiilihisa obuzilwa habwo obuzilwa, nali echizumi habwe echizumi, náho mubafúuhe. Mweesilwe kukola bityo, kuba neemwe hanu mubóne kufuuhwa.

¹⁰ Nko óokwo Amaandiko Matakatíifu galikugaamba gáti, “Omuuntu kaálaayeénda kutúula kuzima no kuba na amanulilwa, aleke obunyeegani no kubeeha.

¹¹ Na aleke kukola obuzilwa, akole ebizima. Mále akole ha chífu kutúula ha buhóolo na bazeenzíbe,

¹² habwo kuba Omukáma naayetegeezeleza áabo balikukola amazima, mále naahulila okusaba kwáabo.

Náho, áabo balikukola obuzilwa, naabaha enkomo.”

¹³ Ngási, heena omuuntu óogwo alaabakolela obuzilwa, kamulaaba nimukola ebizima ha chífu?

¹⁴ Nóobu bityo, kamulaaba nimwaagalala habwo kukola amazima, Múungu naabafúuha. Ha bwéecho, mutaákuzila okutahwa tahwa nali kutína áabo abalikubaágalaza. Náho mumulamye Kristu nko Omukáma omu miganya yáanyu.

¹⁵ Mube buligi ligi obuchilo bwóona kusubiza weéna weéna óogwo alaababúuza habwo obweésige óobwo mwiína. Mubasubize ha buchuleezi ni ikuzo,

¹⁶ mále mube no omuganya gulikwéela, kuba kabalaagaámba kubi habwa akazeendele káanyu kazima habwa Kristu, babone ensóni.

¹⁷ Haáchili kwaágalala habwo kukola ebizima, keélaaba Múungu yaáyeenda aátyo, kuchila kwaágalala habwo kukola obuzilwa.

¹⁸ Nikwo bili, habwo kuba Kristu weényini akaágalazwa habwe ebiheno bya abazilwa, náho weényini akaba ali omugololoke. Akeetwa entúlo eémo yoónka yaaba yaáhika kutukwaátanisa na Múungu. Akeetwa omubili náho habwo obuhicha bwo Omwooyo Mutakatíifu akabonesa káandi obulami.

¹⁹ Kulabila aha Mwooyo ogwo, akaba yaázeenzile kwoólekeelela abaantu, abaabeele bali abalame, náho bakáfwa no óobu emyooyo yáabo ebohilwe.†

* **3:6 3:6 Ibrahímu:** Habwo obusoomboozi bwooli osome *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile.* **3:12 3:10-12** Osome Enzina 34:12-16. † **3:19 3:19 Akaba yaázeenzile kwoólekeelela abaantu, abaabeele bali abalame, náho bakáfwa no óobu emyooyo yáabo ebohilwe:** Ensoonga eéndi ni nka nikwo, akaba yaázeenzile kwoólekeelela emyooyo ya abaantu áaho ebohilwe.

²⁰ Emyooyo ezo ne eza abo abatalamukoondookiile Múungu aho kala, obuchilo Núhu akaba naayoombéka esafína. Múungu akeégumisiliza obuheni bwáabo kuhika esafína áaho yaáyoómbekilwe, náho ha muheleeluko abaantu munáana boónyini kwoónka, nibo bakachuúnguka kulabila aha méenzi.

²¹ Améenzi ago ne ensuso yo obubatizo, óobwo bulikubachuúngula, tikwo habwo kwiiháho obulofo omu mubili, náho no kumusaba Múungu abáhe omuganya gulikwéela habwo kuzooka kwa Yeézu Kristu.

²² Weényini akazeenda omu igulu, no óobu ayikéele olubazu lwo obúlyo lwa Múungu. Naatégeka bamaléeka, ne ebihaángwa byo omu igulu ebiina obutégeki, ne ebiina obuhicha.

4

Emiikalile éezo elikumusemeleza Múungu

¹ Mbwéenu, habwo kuba Kristu akaágálala aha mubili gwoómwe, neemwe hanu mube buligi ligi kwaágálala nka weényini. Niingaamba íntyó, habwo kuba omuuntu óogwo yaámazile kwaágálala omu mubili gwoómwe habwo kukola ebizima, yaálekaana ne ebiheno.

² Ha bwéecho, obulami bwoómwe bwóona óobwo bulikusigala, alaatúula kukulaatila no óokwo Múungu alikweenda, tikwo kukulaatila etuúngu za abaantu.

³ Kala, mukaba nimukulaatila etuúngu zéenyu mbi zo kweenda abakázi nali abaséeza béenzi, ne zo okunywa evíini.* Mále mukaba mweénda amazenyi ge etuúngu zo omubili, no kulamya ebisusano, éebyo byaangilwe na Múungu. Mukaba nimukola amagaambo ago ha mwáanya mula bwooli. Óobu mutaákuzeendelela kukola ago káandi.

⁴ Abaantu abatakumumanya Múungu, nibasobelwa óokwo balikuleeba nkokwo mutakuteelana nábo káandi kukola obuzilwa bwíinzi, ha bwéecho, nibabazuma.

⁵ Náho, boónyini ni lwaampaka kusoombola habwe ebiheno byáabo omu méeso ga Yeézu Kristu óogwo ali buligi ligi kuchwaáziika abaantu bóona, abalame na abáfwiile.

⁶ Mbwéenu ekaba eli habwe ensoonga ezi nkokwo Empola Nzima ekaatulwa aha baantu abaabeele bali abalame náho óobu bafwiile, kuba no óobu baáchwaaziikilwe nka abáandi, batuúle habwo obuhicha bwo Omwooyo Mutakatíifu, nko óokwo Múungu aáli omulame.

⁷ Omuhélo gwa amagaambo góona gweéliliize. Ha bwéecho, mube no omútwe muzima no okweetegeka, mubóne kuhicha kusaba aha káanya kóona.

⁸ Obusáago bwa góona, mweendane bwooli, habwo kuba engoonzi nizibazuna kuganyila ebiheno.

⁹ Mube abaantu bo kwaángisa bazeenzi báanyu hatéena kudugulima.

¹⁰ Buli oómo ahaabilwe engabilano yoómwe na Múungu. Naayeéndelwa kuzikoza kuzima habwo kuhweela bazeenzíbe, nko omwiímeelelezi muzima we engabilano yoómwe éezo aheelwe na Múungu habwe embabazi zoómwe bunaanka.

¹¹ Kábilaaba engabilano yaawe no kwaátula, ebigaambo byaawe bibe ebilikuluga ahali Múungu. Kábilaaba engabilano yaawe no kuheéleza, nooyeendelwa kuheéleza aha magala áago olikuháabwa na Múungu. Niho Múungu alaakuziibwa omu magaambo góona, habwa Yeézu Kristu, ayine ikuzo no obuhicha aha bucha no obuchiile. Amina.

Kwaágálala habwa Yeézu

* **4:3 4:3 Evíini:** Habwo obusoomboozi bwooli osome *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile.* **4:8 4:8** Osome Emibeelo 10:12.

¹² Enfula zaanze, mutaákusobelwa habwe ebyaágalalo biháango éebyo ebilikweésuulukiza omuli ímwe kuleengesa okweésiga kwéenyu. Mutakubona nkokwo ne echiintu echizenyi éecho chilikubahika.

¹³ Náho munulilwe nka nikwo nimuhiingula omu byaágalalo nko óokwo Kristu akaágalala. Munulilwe óobu, kuba káandi ikuzo lyoómwe kalilisuúluúlulwa, mubóne kunulilwa no kusaándaala.

¹⁴ Kamulaazumwa habwi izíina lya Kristu, mufuuhilwe, habwo kuba echo nichooleka nkokwo Omwooyo gwi ikuzo gwa Múungu nigwiikala hamo neemwe.

¹⁵ Mbweenu, ebyaágalalo byáanyu bitaákuba habwe ensoonga yo bwíisi, olukóno, kukola obuzilwa nali kwéetasha omu bigaambo bya abáandi.

¹⁶ Weéna wéena alikwaágalala habwo kuba no omuheémba wa Kristu, atabona ensóni. Náho amukuze Múungu nka nikwo naayétwa ahi izíina lya Kristu.

¹⁷ Musoomboókelwe nka nikwo, obuchilo bwo omuchwaáziiko bwaáhiikile, na Múungu naabaánza kuchwaáziika abaantu boómwe. Óobu kábilaaba omuchwaáziiko nigubaandiza hali íchwe abaantu boómwe, ngási nibiba bita ahali abo abalikwáanga Empola Nzima za Múungu?

¹⁸ Amaandiko Matakatiifu nigagaámba gáti,
“Kachilaaba chigumile habwa abagololoke kuchuúngulwa,
ngási, nibiba bita ha beena ebiheno áabo abatakumugomookela Múungu?”

¹⁹ Ha bwéecho, abalikwaágalala habwo óokwo Múungu alikweenda, beétemo omu mikono zo Omuhaangi omweésigwa, bazeendelele kukola ebizima.

5

Kulísa abaantu ba Múungu

¹ Óobu niingaámba neemwe abanyaampala be ekelezia. Ínye ndi omunyaampala muzeenzi wáanyu, mále nkabona aha méeso gaanze óokwo Kristu akaágalazwa. Mále, ínye ndi omuteelani wi ikuzo éelyo elyeéliliile kubonekana. Ha bwéecho niimbasaba ímwe,

² mube abalísa bazima be ekelezia éezo mukaheebwa na Múungu. Mále muziléebe nko óokwo Múungu alikweenda, tikwo habwo okuhatikwa, náho habwo omuganya gwoóna. Mutaákukola emilimo yáanyu habwe etuúngu ze empilya, náho habwo omuganya gwe echífu.

³ Mutaákuba abalísa enduluhe ahali áabo mulikuliisa, náho óokwo mulikutuulaho, mube ensuso nzima hali boónyini.

⁴ Obuchilo Omulísa Mukúlu we ekelezia* kaalesuulukiza ha bwéelu, muleenaánkula omuzuho gwi ikuzo elitakuzuunda.

⁵ Bityo nyini neemwe abasigazi, mubagomookele abanyaampala be ekelezia. Neemwe mwéena mube abaantu abachuleezi na abo kwaágalalila bazeenzi báanyu. Mukole ebyo, habwo kuba Amaandiko Matakatiifu nigagaámba gáti,
“Múungu abanuga áabo abalikweésiingiza,
náho abachuleezi, ababonesa embabazi.”

⁶ Mbweenu, mweécheeshe ahaansi yo omukóno gwa Múungu ogwiina obuhicha bukúlu, kuba abone kubakuza obuchilo bwoómwe kabulihíka.

⁷ Mweécheeshe ha kumusígila Múungu olwaágalalo lwéenyu lwóona, habwo kuba naabeendeza bwooli.

Kuhakanisa Isitáani habwo kwiikiliza Múungu

^{4:18 4:18} Osome Emibeelo 11:31. * ^{5:4 5:4} **Omulísa Mukúlu we ekelezia:** Óogwo, niwe Yeézu Kristu. ^{5:5} Osome Emibeelo 3:34; Yakobo 4:6.

⁸ Mweétegeke, mále mube méeso obuchilo bwóona, habwo kuba omubisa wáanyu, Isitáani,[†] lizoongoloka zoongoloka nke enganza éezo elikuhuuma kuloondela omuuntu wo kumila.

⁹ Mube emaanzi omu kwiikiliza no kulihakanisa. Musoomboókelwe nka nikwo, abeekiliza bazeenzi báanyu omu nsi yóona, nibabonwa ebyaágalazo éebyo nyini.

¹⁰ Múungu ayine embabazi zóona, akabéeta mubóne kuteélana náze omu ikuzo lyoómwe lyo obucha no obuchiile, hamo na Kristu. Ha mwáanya nimwaagalala, náho weényini alaábaha amagala no kubagumya.

¹¹ Obuhicha bwiina weényini obucha no obuchiile! Amina.

Ebigaambo byo kulaga

¹² Naábaandikila olwaandiko olu lugufu, habwo obuzune bwa Silwaano,[‡] omwiikiliza muzeenzi wéetu óogwo ndikumusoombookelwa no omuuntu omweésigwa. Niinyeénda kubatiimbya omuganya no okusiinza nka nikwo amagaambo aga go olwaandiko lwoómwe lwóona ne embabazi ya amazima ya Múungu. Mwiimeelele bweémi aha mbabazi ezo.

¹³ Abeekiliza be ekelezia éezo eli Babéli,[§] abatoziibwe bazeenzi báanyu, nibabaangalucha. Na Mariko náwe, omwaana waanze omu kwiikiliza, naabaangalucha.

¹⁴ Mweéyaangaluche omu kweényweegela aha chinyweégelo chitakatífu. Abeekiliza ba Kristu, obuhóolo bube neemwe mwéena.

[†] **5:8 5:8 Isitáani:** Habwo obusoombooji bwooli osome *Obusoombooji habwa Amagaambo Agagumile.* [‡] **5:12 5:12 Silwaano:** Omu chitabu che Amakúlu ge Entumwa naayétwa *Sila.* [§] **5:13 5:13 Babéli:** Ni izíina elíndi lyo omuzihwa gwa Rúumi.

Olwaandiko lwa kábili lwa Peétero Obweébeembezi

Olwaandiko lwa kábili lwa Peétero lukaandikwa ne entumwa Peétero. Peétero akaandikila abeekiliza bóona (1:1), ali omu muzihwa gwa Rúumi, omwáanya muche kwoónka achaali atákafwíile.

Peétero akaandika olwaandiko olu kuba azibile ameégeso ge ebisuba bya abaantu bunaanka. Ameégeso ago gachiléene na amazima ge Empola Nzima. Omu lwaandiko olu, Peétero naayegesa abaantu óokwo baakuhicha kwáanga ameégeso ge ebisuba. Naabagaambila nka nikwo, nibeendelwa kweékomya ameégeso ga amazima áago agalikuleételela kumusoombookelwa Múungu no Omutábani Yeézu Kristu (1:12–2:22). Ameégeso ago aga mazima gakaba geegesizwe na áabo abamubwéene Yeézu Kristu na méeso gáabo boónyini no kuhuliiliza áago akaba naayegesa (1:16-18).

Omu lwaandiko olu, Peétero naakomeenteleza amagaambo áago agalikweendelwa omu bulami bwe Echikristu, na habwo obweésigwa omu milimo ya Múungu (1:3-11). Naakomeenteleza ago kwiingana na áago agaágaambwa no kweégeswa na abaantu áabo abamubwéene Omukáma Yeézu. Naakáama omu cháaha habwe emilimo ne entúungwa za abaantu abo abaabeele nibasuúgaanisa ameégeso ge ebisuba.

Aha muheleeluko, Peétero naabahana habwa abaantu áabo abalikweégesa nka nikwo Yeézu alaasuba omu nsi (3:1-18). Peétero naakomeenteleza nka nikwo, Yeézu takasubile habwe ensoonga Múungu naayemela abaantu bwooli. Múungu naayeénda kweémela, kuba abaantu béenzi bamwiikilize na babone kuchuúngulwa.

Empola

¹ Olwaandiko olu niimbaandikila ínye Simoni Peétero, omuzáana káandi entumwa ya Yeézu Kristu. Niimbaandikila ímwe áabo mubonesize okwiikiliza kwo obukaani buháango. Íchwe chwéena tubonesize okwiikiliza okwo kulabila obugololoke bwa Yeézu Kristu, óogwo ali Múungu no Omuchuúnguzi wéetu.

² Embabazi no obuhóolo byoongelwe hali ímwe, habwo omuháanda gwo kumusoombookelwa Múungu na Yeézu, Omukáma wéetu.

Mweesilwe no okutóozwa na Múungu

³ Múungu aha buhicha bwoómwe atuheéle amagaambo góona áago tulikugaswa tubone kúba no obulami obulikumusemeleza weényini. Atuheéle ago habwo omuháanda gwo kumusoombookelwa weényini, óogwo atweesile tukóbe ikuzo no obuzima bwoómwe.

⁴ Ha nsoonga ezo, atuheéle emilago yoómwe mikulu káandi zo obukaani, kuba kulabila ago mubóne kukoba entabuko ya Múungu, no kuchuúnguka kuluga omu buzilwa bwo omu nsi obulikuleételelwa ne etuúngu mbi.

⁵ Habwe ensoonga ezo, mube nimukola echífu kuba okwiikiliza kwáanyu kwoongelwe entúungwa nzima, entúungwa nzima ezo zoongelwe amasala.

⁶ Káandi amasala ago goongelwe okweétegeka, okweétegeka okwo kwoongélwe okweéyomeleza, okweéyomeleza okwo kwoongélwe kuzilila isima Múungu.

⁷ Kuzilila isima Múungu kwoóngelwe okweendana kwa abeekiliza, okweendana okwo kwoóngelwe engoonzi aha baantu bóona.

⁸ Kábilaaba entúungwa ezo zilaayoongelwa hali ímwe, zilaabazuna mube nimusohozwa amagoomba no kumusoombookelwa bwooli Omukáma wéetu Yeézu Kristu.

⁹ Náho omuuntu óogwo atazila entúungwa ezo, weényini ni nko omuuntu atakuhwéeza kuzima agali hala, habwo kuba áyebilwe nka nikwo alayelizwe ebiheno byoómwe bya kala.

¹⁰ Mbwéenu, beekiliza bazeenzi baanze, mweéyomeleze bwooli kukola amazima áago galikwooleka nka nikwo Múungu abeesile no kubatóoza. Kamulaaba nimutuúla omu kazeendele ako, timukweékuumpa nakáti.

¹¹ Ha bwéecho, mulaanyegezwa kuzima omu bukáma bwo obucha no obuchiile bwo Omukáma no Omuchuúnguzi wéetu Yeézu Kristu.

¹² Habwe echo, ndaázeendelela kubeézukiza amagaambo ago buchiile, nóobwo mwaámazile kugasoombookelwa no kuguma na amazima mwiinágo.

¹³ Niimbóna ni kuzima kubeézukiza habwa amagaambo ago, obuchilo bwóona óobwo ndaaba ndi omu iheéma elyo lili omubili gwaanze.

¹⁴ Niingaamba iintyo habwo Omukáma wéetu Yeézu Kristu akaánsuululila nkokwo niindugaho aha omu nsi, neenye niindéeba nka nikwo obuchilo obwo bweéliliize.

¹⁵ Niyo ensoonga, omu bilo ebilikwiiza ndaaba ne echífu kukola gaandikwe, kuba obuchilo ndaaba naáfwiile mube nimwiizuka ago magaambo gaanze.

Baalubona bi ikuzo lya Kristu

¹⁶ Okwo twaabamanyisize óokwo Omukáma wéetu Yeézu Kristu aliíza habwo obuhicha bwoómwe, titulakulaatile emigani éezo ezayaandikilwe habwo obucheluke, náho íichwe nyini tukalibona ikuzo lyoómwe.

¹⁷ Akahaabwa ikuzo ni isima kuluga ahali Isíichwe Múungu, obuchilo iláka eliina ikuzo likúlu lyaálugile omu igulu niligaamba líti, “Ogu niwe Mutábani waanze engaanzi, óogwo nnyesiimaho náze.”

¹⁸ Káandi, íichwe boónyini tukaba tuli baalusínza áabo twaáhuliile amagaambo ago agaalugile omu igulu, tukaba tuli hamo náze aha lugulu yi ibaanga elyo elitakatíifu.

¹⁹ Káandi twiinágo amagaambo ga ababáasi, ago agali ga amazima bwooli, neemwe mulaakola kuzima kamulaaba mwaágeekomya. Amagaambo ago ni nko olumuli óolwo olulikwaaka omu nsiimbaazi, kuhicha obuchilo haláaba haácha, ne enyenyéezi yo omulucheeleléwa kubamulikila omu miganya yáanyu.

²⁰ Náho, obusáago bwa ago, nimweendelwa musoomboókelwe nka nikwo tihaliho obubáasi omu Amaandiko Matakatíifu obulikulugiilila omu biteékuzo bya ababáasi.

²¹ Tihaliho obubáasi óobwo obulikuluga omu ngoonzi zo omuuntu, náho abaantu bakasohoza obubáasi kuluga ahali Múungu omu kweébeembelelwa no Omwooyo Mutakatíifu.

2

Abeégesa be ebisuba

¹ Náho obuchilo bwa ababáasi, bakeesuulukiza ababáasi be ebisuba omu Baiziraeli. Nikwo bityo abeégesa be ebisuba balaábamo omuli íimwe. Abaantu áabo baléeza hali íimwe na aha nteba balaáyegesa ameégeso go kubahabisa abaantu, na balaámwáanga Omukáma, óogwo akabachuúngula. Aha muháanda óogwo balileetelela okusiingaalika kwáabo boónyini bwaangu.

² Káandi abaantu béenzi balaázikulaatila éezo miháanda yáabo yo obuseégu. Na habwe ensoonga ya abo, omuháanda gwa amazima gulaályoogoozibwa.

³ Ababáasi aba be ebisuba beena etuúngu, éecho balikweenda ne empilya zéenyu zoónka. Bityo nibabatwaaza íimwe omu kubagaambila ebigaambo ebitéena amazima. Náho kulugiilila kala, omuchwaáziiiko gwáabo gulaloongizwe no okusiingaalika kwáabo tikuliililwa!

⁴ Bamaléeka abo abaahenile ebiheno, Múungu talabalekile, náho akababoha omu lyoongoola lyo omulilo,* áaho babohilwe ne eminyololyo. Okwo omu nsiimbaazi ya tí nibaliindilila echilo echo cho kuchwaáziikwa.

⁵ Káandi obuchilo obwo bwa Núhu, Múungu talabalekile abaantu áabo tibalamukoondookiile, náho akaleeta enzula yo kusiingaalicha omu nsi, abaantu bakáfwa. Akamuchuúngula Núhu hamo na abaantu abáandi musaanzu. Núhu akaba ali omuloonyelezi† wa amazima wa Múungu ha baantu be enchilo zoómwe naabaatulila nka nikwo bakole áago agalikumugomookela Múungu.

⁶ Káandi Múungu akachwaáziika aha kusiingaalicha kwo omulilo amaboma ga Sodoma na Gomora góona gaaba íizu, hamo na abaantu abo omuli ago maboma. Yaákola ebe emanyiso ya áago agalibasaanga abaantu áabo abatakumugomookela Múungu.

⁷ Múungu akamuchuúngula Lúutu, omugololoke, óogwo akasaasiswa omuganya bwooli no obuseégu bwa abo abazilwa.

⁸ Omuuntu ogu omugololoke akaba naatuúla omuli boónyini aha bilo bíenzi, náwe akaba naazululuchwa bwooli habwe entúungwa záabo mbi éezo akabona no kuhulila.

⁹ Ha bwéecho, Omukáma naasoombookelwa akazeendele ko kubachuúngula omu bileengeso abaantu áabo abalikumugomookela. Káandi naasoombookelwa óokwo alyaábeehoolela abaheni aha chilo cho omuchwaáziiko,

¹⁰ muno muno áabo abalikukulaatila etuúngu mbi zo omubili no kugaya obutégeki bwa Múungu.

Abeégesa áabo be ebisuba beena entúungwa zo okuhakana ne emyeésiingizo, tibakutiina kubizuma ebihaángwa byo omu igulu.

¹¹ No óobu bamaléeka beena amagala no obuhicha busaagile, náho tibakulegelela no kubizuma ebyo bihaángwa, omu méeso go Omukáma.

¹² Abeégesa abo obuchilo balikuzuma ebihaángwa éebyo batakusoombookelwa. Nibasusana ne enyameéswe éezo ezitéena bwéenze, habwo kuba, ziba nizizaalwa kwoónka, na ahaleéza zikwaátwa no kubáagwa! Bityo nikwo balisiíngaalichibwa habwo obusiisaguzi bwáabo boónyini nyini.

¹³ Káandi balaálihwa empeéla ye ebyaágalo nke éebyo baábakoliile abaantu abáandi. Nibanulilwa kukola amagaambo ge etuúngu záabo mbi aha bwéelu. No óobu obuchilo nibalya hamo neemwe, nibanulilwa kukola amábi ago omu kubabéeha. Abo abali hali íimwe ni nka amabála nali obugoondógoondo ha myéenda zilikwéela.

¹⁴ Obuchilo bwóona améeso gáabo nigaléeba omu kazeendele ko obusiiani ne etuúngu záabo zo kukola ebiheno tiziina omuhélo. Nibakoonza koonza abaantu áabo abatali emanzi omu kwiikiliza, nábo bakole ebyo biheno. Emiganya yáabo emanyiile kuligila ebiintu. Abo baantu bacheenilwe!

¹⁵ Bagulekile omuháanda ogugololokile, bahabile omu kukulaatila omuháanda gwa Balaamu, mutábani wa Béori. Weényini akeenda kwiinaankula empeéla ha kukola ebiheno.

¹⁶ Habwe ezo ntúungwa zo obuzilwa, Balaamu akachaáhukilwa ne ensíkili. Ensíkili ne enyameéswe náho ekahooya ahi iláka lyo omuuntu ebone kumwaángila ogwo mubáasi, aleke kukola amagaambo go olusalo.

¹⁷ Abeégesa aba nibalagana amagaambo mazima áago gatalibonwa nakáti. Ni nki iziba elyo bwoóma, elitéena méenzi. Boónyini ni nko obwíile omu musote óogwo

* **2:4 2:4 Lyoongoola lyo omulilo:** Echigaambo éechi omu Chiyunani ni *Taritarosi*, éecho chiina ensoonga ahaantu ahe ensiimbaazi áaho abáfwiile baliindilila omuchwaáziiko gwáabo. Ni héehi bwooli ne ensoonga ya *Hadesi* éezo esasaánulwa káandi kwe echigaambo *kuzimu*. Osome Luka 12:5. † **2:5 2:5 Omuloonyelezi:** Aháandi no omwaátuzi we empola owa amazima. **2:5 2:5** Osome Okubaanza 7:23. **2:7 2:7** Osome Okubaanza 19:1-29. **2:15 2:15** Osome Okubala 22-24; 31:16.

omuyaga guleleengesa hala ne enzula etaakugwa. Ahaantu aheene ensiimbaazi mpáango ebiikilwe habwa boónyini.

¹⁸ Ha kugaamba amagaambo ge emyeésiingizo na áago agatéena mugaso, nibabeéha abáandi nábo bakwaáte etuúngu záabo mbi zo omubili no obuseégu. Abaantu áabo beena omwáanya mugufu buluga obuchilo beligile ha bikolwa byáabo bíbi.

¹⁹ Abeégesa be ebisuba balagana obweéyagaaluzi, kási boónyini nibo abahálila aba ameele. Eli eétyo habwo kuba buli muuntu aba omuzáana we éecho echilikumutegeka.

²⁰ Na abaantu kabalikuba baálugile omu bulofo bwe éensi ezi, baámumanyile kuzima Omukáma no Omuchuúnguzi wéetu Yeézu Kristu, mála bakasuba omu bulofo káandi no kusiingwa kulugamo, niho omuheleeluko gwo obulami bwáabo gulikuba mubi kusaaga óokwo gukaba guli aha butaándiko.

²¹ Yakabeele ni kuzima hali boónyini kábaakubeele batasoombookiilwe butúnu omuháanda ogwo omugololoke omu méeso ga Múungu, kuchila bagumánye, mále bachileke echilagilo echitakatífu éecho beenaánkwiile.

²² Heena omubeelo ogwo ogwa amazima ogulikugaamba gúti, “Eémbwa elya amatanaki gaáyo,” káandi heena ogúundi óogwo ogulikugaamba gúti, “Empunu éezo eyaámazile kwóozwa neeyekuliínga káandi omu matome.” Nikwo bili hali boónyini.

3

Echilo cho Omukáma

¹ Enfula zaanze, olwaandiko olu no lwa kábili óolwo ndikubaándikila. Omu nyaandiko zóona ibili, nnyeyomeliíze kuzoola ebiteékuzo byéenyu ebizima aha muháanda gwo kubeézukiza.

² Niinyeénda muhiche kwiizuka amagaambo áago ababáasi abatakatífu bakagaamba kala, ne echilagilo cho Omukáma no Omuchuúnguzi éecho entumwa zoómwe zikabaleétela.

³ Obusáago bwa ago, nimweendelwa musoomboókelwe nka nikwo, ebilo byo omuhélo baleésuulukiza abaantu abali abahelani, áabo abalikukulaatila etuúngu záabo mbi. Balaábahela

⁴ nibateénga báti, “Kristu akalagana nka nikwo alaásuba! Mbweénu óobu ali nkáhi? Kulugiilila besiichwe enkúlu bafwe, amagaambo góona gali gátyo nyini nko óokwo gakaba gali kulugiilila aha butaándikilo bwe éensi!”

⁵ Abaantu abo nibalamula kweeyebeseleza ebiintu éebyo balikusoombookelwa kuzima nka nikwo kala Múungu akagaamba echigaambo kwoónka, igulu ne éensi byaabáho. Akahaanga éensi kuluga omu méenzi na habwa améenzi.

⁶ Habwe echigaambo choómwe na habwa améenzi ago éensi yo obuchilo obwo ekasiingaalichibwa.

⁷ Káandi aha chigaambo echo nyini Múungu abiikile igulu ne éensi ezi, bibone kwoochwa kwo omulilo. Azitiilého habwe echilo éecho alichwaaziika abaantu áabo abatakumugomookela, aho niho balisiingaalika.

⁸ Náho, enfula zaanze, mutaákweebwa echigaambo chimo echi nka nikwo, aha Mukáma Múungu, echilo chimo ni nke emyáaka echihuumbi, ne emyáaka echihuumbi hali weényini ni nke echilo chimo choónka.

⁹ Abaantu abáandi nibateekuza nka nikwo Omukáma Múungu naayililwa kuhikiiliza éecho akalagana. Náho weényini ayegumisiliza hali ímwe, kuba takwéenda nka nikwo omuuntu no óobu oómo ayize abule. Éecho alikweenda ni nka nikwo bóona bamuhiindukile batamwe ebiheno byáabo.

¹⁰ Náho mazima echilo cho Omukáma chilyáaba nko óokwo omwíibi ayizaho atéena kusohozza empola. Echilo echo, igulu lilyaáhwaho habwe echiluundumo chiháango, ebiintu éebyo bili omwo bilyaáyochwa omu mulilo, ne éensi nayo elyaásiingaalika hamo ne ebiintu byóona éebyo bili omwo.

¹¹ Mbwéenu, habwo kuba ebiintu byóona bilyaásiingaalichwa ha muháanda ogwo, ngási, íimwe nimweendelwa kuba muli abaantu aba ntúungwa chi omu nsi ezi? Nimweendelwa kulama omu butakatíifu no kuzilila isima Múungu,

¹² omu kuliindilila echilo echo cha Múungu no kuchikola chaanguhe. Habwe echilo echo, igulu lilyaáyochibwa no omulilo ne ebiintu ebyo ebilimo bilyaáyabiswa habwe echitagato chiháango bwooli.

¹³ Náho íichwe nitutegeza igulu lisha ne nsi eénsha nko óokwo akalagana, áaho hezwiile amazima ebilo byóona.

¹⁴ Ha bwéecho enfula zaanze, habwo kuba nimuliindilila ago, mube ne echífu cho kuzila omuganya gulikwéela bwooli hatéena ntaambala omu méeso ga Múungu, na mube no obuhóolo.

¹⁵ Musoomboókelwe nka nikwo okweégumisiliza kwo Omukáma wéetu nikubaha abaantu omwáanya gwo kuchuúngulwa. Bityo nikwo omwiikiliza muzeenzi wéetu Paulo engaanzi akabaandikila aha masala áago Múungu akamuha.

¹⁶ Omu nyaandiko zoómwe zóona naasoomboola ebyo bigaambo. Omuli ezo nyaandiko, bilimo ebigaambo ebiindi éebyo ebigumile ha kubisoombookelwa. Ebyo bigaambo, abaantu abatéena okusoombookelwa na abaleengaheele omu kwiikiliza, babihabisa, nko óokwo bahabisa Amaandiko Matakatiifu agáandi. Habwo kukola amagaambo ago, beésiingaalicha boónyini.

Amagaambo go omuheleeluko

¹⁷ Ha bwéecho, íimwe enfula zaanze, habwo kuba mwaámanyiswa amagaambo ago, mube méeso, abeégesa abo be ebisuba bataákwiza kubahabisa habwe ebisuba byáabo, mukagwa no kuleka echihika cháanyu echa amazima.

¹⁸ Náho muzeendelele kukula omu mbabazi zo Omukáma no Omuchuúnguzi wéetu Yeézu Kristu, no omu kumusoombookelwa. Ikuzo liina weényini, óobu no obucha no obuchiile.

Olwaandiko lwo kubaanza lwa Yohana Obweébeembezi

Enyaandiko isatu za Yohana tizikusoomboola iziina lyo omwaandiki waázo, náho neesana nko oóti ni Yohana, omwaandiki we Empola Nzima ya Yohana ne echitabu cho Okusuululilwa, niwe ogwo akaandika enyaandiko ezi. Yohana akaandika enyaandiko ezi obuchilo naatuúla Efeso omu chaalo cha Asia. Ebilo ebi echaalo echo nicheétwa Buturuki. Omu nyaandiko ezi, omwaandiki kaalikugaamba “íichwe,” naayegaámba weényini hamo ne entumwa bazeenzíbe.

Obuchilo Yohana akaandika enyaandiko ezi, akaba yaákokweele. Titwína bweetegeeleza habwo obwo obuchilo bwo kwaandika, náho ekaba ahagáti yo omwáaka 85–95 yaáhiingwiile ya Kristu kuzaalwa.

Omu nyaandiko ezi isatu omwaandiki naayaandikila Abakristu áabo bakaba nibabugana omu makelezia bunaanka bunaanka omu byaalo bya Asia. Yohana akabéenda bwooli no omu nyaandiko ezi naabeéta “abána baanze” (1 Yohana 2:1).

Omu lwaandiko lwa mbele, Yohana naayaandikila Abakristu abone kubaha obuhanuuzi habwo obwo bulami bwe Echikristu. Káandi naasohoza ebikaamo habwo ago meégeso ge ebisuba. Hakaba haliho abeégesa bunaanka áabo bakaba baálekileho amakelezia gáabo, baaba nibazoongoloka omu chaalo echo no kusuugaanisa ameégeso ge ebisuba. Obusáago bwa ago, Yohana naakomeenteleza amazima go okwiikiliza ge Echikristu, abone kubagumisa no kubasemeleza abaantu omu kwiikiliza. Omu meégeso goómwe naahoóyela habwo kutúula ne ngoonzi, kweéganyila, kusiimbahalila kusínga ebiheno, kutúula obulami óobwo obulikumusemeleza Múungu, na habwo obwo bulami bwa buchiile.

Yeézu niwe echigaambo cho obulami

¹ Nitubamanyisa empola ze Echigaambo cho obulami, éecho echaabeele chiliho kuluga ha bubaandizo. Íichwe tukachihulila, tukachibona ha méeso géetu nyini, tukachileeba no kuchikwaataho ne engalo zéetu.

² Obulami obwo bukeésulukíiza, neechwe twaábubona. Óobu nitukumuucha no kulaanga amazima habwo obulami bwo obucha no obuchiile, óobwo obwaabeele buli hali Isíichwe Múungu, náho óobu bwaásuulwiilwe hali íichwe.

³ Nitubalaangaanila neemwe nyini empola habwa Yeézu óogwo twaabwéene no kumuhuliiliza, mubóne kwiikala omu búmo neechwe omu kwiikiliza. Obúmo óobwo twiina buli hamo ne Isíichwe Múungu, no Omutábani Yeézu Kristu.

⁴ Nitubaandikila ebi, tubone neechwe chwéena kuhikiilizwa amanulilwa géetu.

Kutúula omu mwaanga

⁵ Mbweénu, ezi niyo empola éezo tuhuliile kuluga hali Yeézu Kristu, niyo tulikubalaanga nka nikwo, Múungu niwe omwaanga,* náwe tazila nsiimbaazi yoóna yóona omuli weényini.

⁶ Kábilaaba nitugaámba nka nikwo twiine obúmo náze, kunu nituzeendelela kutúula omu nsiimbaazi, nituba twaágaamba ebisuba, na káandi titukukola amazima.

⁷ Náho, kábilaaba nitutuúla omu mwaanga, nka Múungu okwo ali omu mwaanga, aho niho tulikuba no obúmo íichwe omuli íichwe. Káandi enságama yo Omutábani Yeézu, neetweéza ebiheno byéetu byóona.

1:1 1:1 Osome Okubaanza 1:1; Yohana 1:1-3. nibagaámba ne *echeengéezi*.

1:2 1:2 Osome Yohana 1:14.

*** 1:5 1:5 Omwaanga:** Aháandi

⁸ Kábilaaba nitugaamba nka nikwo íichwe titwína ebiheno byoóna byóona, nitweebeéha íichwe nyini, na amazima tugalimo omuli íichwe.

⁹ Náho, keélaaba nitweegaamba butúnu ebiheno byéetu, Múungu naatuganyila ebiheno byéetu no kutwéeza obubi bwóona, ha kuba weényini no omweésigwa no owa amazima.

¹⁰ Keélaaba nitugaamba nka nikwo titukakozile ebiheno, nitumukola Múungu kuba omubéehi, káandi echigaambo choómwe tichilimo omuli íichwe.

2

Yeézu Kristu atusabila

¹ Abáana baanze enfula, naábaandikila amagaambo aga, nka nikwo mutaákuzila ebiheno. Náho kaálaaba omuuntu yaákola ebiheno, amanye nka nikwo twiináze Omuhweezi alikutuneembeela omu méeso ge Isíichwe Múungu. Ogwo niwe Yeézu Kristu, Omugololoke.

² Weényini niwe echitáambo cho kutukwaátanisa na Múungu ha kuganyilwa ebiheno byéetu. Káandi tibyo ebiheno byéetu byoónka, náho kuganyilwa ebiheno bya abaantu bóona be éensi.

³ Bityo nikwo tulikusoomboókelwa nka nikwo nitumusoombookelwa Múungu, omu kukoondookela ebilangilo byoómwe.

⁴ Weéna weéna ogwo alikugaamba nka nikwo naamusoomboókelwa Múungu kunu atakukoondookela ebilangilo byoómwe, no omubéehi, na amazima tugalimo omuli weényini.

⁵ Náho omuuntu ogwo alikukoondookela echigaambo choómwe, weényini ogwo niwe ayina engoonzi zihikile za amazima ga Múungu. Hali bityo nitusoomboókelwa nka nikwo tuli omuli weényini Múungu.

⁶ Omuuntu ogwo alikugaamba nka nikwo naayikala omuli weényini Múungu, naayeéndelwa atuúle aátyo nyini, nko óokwo Yeézu yaátwíle.

Echilagilo cha Yeézu habwe engoonzi

⁷ Enfula zaanze, echilagilo éecho ndikubaándikila ti chisha, náho ne echilagilo echo nyini echa kala éecho mukaba nimuchisoombookelwa kulugiilila aha bubaandizo. Echilagilo echo cha kala, nicho echigaambo éecho mwaáhuliile.

⁸ No óobu bityo, echilagilo éecho ndikubaándikila, nicho chisha. Amazima gaácho nigabonwa omu bulami bwa Yeézu Kristu, no omu bulami bwéenyi, ha kuba ensiimbaazi neehiingula no ogwo mwaanga* gwa amazima gwaámazile kumweeka.

⁹ Omuuntu óogwo alikugaamba nka nikwo naatuúla omu mwaanga kunu naamutámwa omwiikiliza muzeenziwe, ogwo na leélo óobu nyini naába acháli achaátúula omu nsiimbaazi.

¹⁰ Weéna weéna ogwo ayina engoonzi hali mudugúwe, atuula omu mwaanga. Tihalimo choóna chóona omuli weényini cho kuleételela abaantu bakole ebiheno.

¹¹ Náho óogwo alikumutámwa mudugúwe, ogwo acháli ali omu nsiimbaazi. Káandi naalibata omu nsiimbaazi, aténa okusoombookelwa áaho alikuzeenda, ha kuba ensiimbaazi ehumisize améeso goómwe.

¹² Niimbaandikila abáana baanze enfula, ha kuba mwaáganyilwe ebiheno byáanyu ha kulabila izína lya Yeézu Kristu.

¹³ Niimbaandikila íimwe ba táata, ha kuba mwaámusoombookelwa Yeézu Kristu, ogwo ayaabeele aliho kulugiilila ha bubaandizo.

Niimbaandikila íimwe abasigazi,

ha kuba mwaálisínga elyo Izilwa, Isitáani.[†]
 Niimbaandikila ímwe abayaánda,
 ha kuba mwaámusoombookelwa Isíchwe Múungu.

¹⁴ Niimbaandikila ímwe ba táata,
 ha kuba mwaámusoombookelwa weényini,
 ogwo ayaabeele aliho kulugilila ha bubaandizo.
 Niimbaandikila ímwe abasigazi,
 ha kuba mwiina amagala,
 ne echigaambo cha Múungu nichikala omu myooyo yáanyu,
 káandi mwaálisínga elyo Izilwa, Isitáani.

¹⁵ Ha bwéecho, mutaákweenda kukola obuzilwa nka abaantu áabo abatakumugomookela Múungu. Mutaákweenda obuzilwa bwoóna bwóona bwo omu nsi.[‡] Kábilaaba omuuntu weéna weéna naayeénda obuzilwa bwo omu nsi, takumwéenda Isíchwe Múungu,

¹⁶ ha kuba obuzilwa obwo tibukuluga hali Múungu, náho nibuluga omu nsi. Obuzilwa bwo omu nsi nizo entúungwa ezi, etuúngu mbi zo kuligila omubili, ichubi lya améeso, ne emyeésiingizo mibi ya amabonwa.

¹⁷ Éensi ezi hamo ne etuúngu zaáyo mbi, nizihingula. Náho weéna weéna ogwo alikukola áago Múungu ayeénda, naába no obulami bwo obucha no buchiile.

Mube méeso na abahakanisa ba Kristu

¹⁸ Abáana baanze enfula, ebilo bi ihelezo byaáhika! Mwaáhuliize nka nikwo omuhakanisa wa Kristu naayiza, na no óobu abahakanisa béenzi ba Kristu baámazile kwiiza. Bityo nikwo tulikumanya nka nikwo tuli omu bilo bi ihelezo.

¹⁹ Abaantu abo abalugiliile omu makelezia géetu, náho tibalabeele no obúmo bwa mazima ne íchwe. Kábyaakubeele beena no obúmo bwa mazima ne íchwe, bakasigeéle hali íchwe. Náho bakalugayo, ebónwe kuba aha bwéelu nka nikwo tibalabeele no obúmo ne íchwe.

²⁰ Náho ímwe, Yeézu Omutakatíifu yaábaha Omwooyo gwoómwe,[§] óobu ímwe bóona nimugasoomboókelwa amazima.

²¹ Tiínkubaándikila olwaandiko olu ha kuba timukugasoombookelwa amazima, náho habwo kuba nimugamanya. Káandi nimusoomboókelwa nka nikwo tihaliho ebisuba byoóna byóona éebyo bililugilila omuli ago mazima.

²² Omuuntu omubéehi noóha? Omuuntu omubéehi ni weéna weéna ogwo alikwaanga nka nikwo Yeézu niwe Masihi.* Weéna weéna ogwo alikumwáanga Isíchwe Múungu na Yeézu Omutábani, ogwo niwe omuhakanisa wa Kristu.

²³ Omuuntu óogwo alikumwáanga Mutábani wa Múungu, ogwo tayina obúmo ne Isíchwe Múungu. Náho, omuuntu ogwo alikumukúunda Mutábani wa Múungu omu méeso ga abaantu, ogwo káandi naába ayina obúmo ne Isíchwe Múungu.

²⁴ Óobu, muzeendelele kugeékomya omu miganya yáanyu amagaambo áago mulikweégeswa kulugilila aha bubaandizo. Kábilaaba nimuzeendelelela kweékomya ameégeso ago, niho mulaazeendelelela kuba no obúmo na Mutábani wa Múungu, ne Isíchwe Múungu.

[†] **2:13 2:13 Isitáani:** Habwo obusoomboozi bwooli osome *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile*. [‡] **2:15 2:15 Mutaákweenda kukola obuzilwa nka abaantu áabo abatakumugomookela Múungu. Mutaákweenda obuzilwa bwoóna bwóona bwo omu nsi:** Obusasaanuzi obúundi byaándikilwe nka nikwo, muleke kweenda éensi, nali amagaambo áago gali omu nsi. [§] **2:20 2:20 Yeézu Omutakatíifu yaábaha Omwooyo gwoómwe:** Eyaandikilwe omu Chiyunani, *musiigilwe amazuta*. Obuchilo bwe Ndagano ya Kala, Abaiziraeli bakaba nibabataho abaantu aha milimo yo obukwaátanisi ne ye chikáma. Bakaba babasiíga amazuta omu mitwe kwoóleka nka nikwo Múungu yaábaha emilimo bunaanka hamo no obuhicha bwo Omwooyo Mutakatíifu. Osome 1 Samweeli 16:13.

* **2:22 2:22 Masihi:** Habwo obusoomboozi bwooli, osome echigaambo cha *Kristu* omu *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile*.

²⁵ Endagano ezo akatweésagiza ni nka nikwo, nitwiinaánkula obulami bwo bucha no buchiile.

²⁶ Niimbaandikila amagaambo ago, kubahana habwa abaantu áabo balikuleéngesa kubahabisa.

²⁷ Náho ímwe, Kristu yaábaha Omwooyo Mutakatífu, ogwo alikutúula omuli ímwe. Ogwo niwe alikubeegesa byóona, na ameégeso goómwe na aga mazima, ti ge ebisuba. Ha bwéecho, timukweendelwa omuuntu oóndi abeégesa. Na nko óokwo Omwooyo abeegesize, muzeendelele kuba no obúmo omuli Kristu.

²⁸ Óobu abáana baanze enfula, muzeendelele kwiikala omu búmo na Kristu, kuba obuchilo óobwo alisuba káandi, tugime, tutaákwiiza tukagooka.

²⁹ Nimusoomboókelwa nka nikwo weényini no omugololoke. Ha bwéecho musoomboókelwe nka nikwo weéna wéena óogwo alikukola amazima, no omwaana wa Múungu.

3

Kutúula nka abáana ba Múungu

¹ Muleebe óokwo Isíichwe Múungu alikutwéenda bwooli, nka nikwo íichwe nitubona kwéetwa abáana boómwe! Mazima na nikwo tuli. Náho abaantu áabo abatakumugomookela Múungu, tibakusoombookelwa nka nikwo íichwe tuli abáana ba Múungu, habwo kuba tibakumumanya weényini.

² Enfula zaanze, nitumanya nka nikwo óobu nyini, íichwe tuli abáana ba Múungu, náho tekasoombookile butúnu óokwo tulyaaba tuli. No óobu bityo, nitusoomboókelwa nka nikwo obuchilo óobwo Kristu alisuba káandi, tulyaásusana náze, habwo kuba tulyaámubona nka nikwo aáli.

³ Omuuntu weéna wéena ogwo alikutegeza nka nikwo alaásusana na Kristu, ayeyeze abone kuba omutakatífu, nka nikwo Kristu weényini ali omutakatífu.

⁴ Weéna wéena ogwo akola ebiheno, agookela ebilagilo bya Múungu, habwe ensoonga kukola ebiheno, nikwo kuhinyooza ebilagilo ha kalyo.

⁵ Nimusoomboókelwa nka nikwo Kristu akeeza omu nsi, abone kwiiháho ebiheno byéetu. Káandi weényini tayina chiheno choóna chóona.

⁶ Óobu, eli butúnu nka nikwo, weéna wéena ogwo alikuzeendelele kuba no obúmo náze, takuzeendelele kukola ebiheno. Náho weéna wéena óogwo alikuzeendelele kukola ebiheno, takusoombookelwa nka nikwo Kristu noóha, káandi takumusoombookelwa.

⁷ Óobu, abáana baanze enfula, muteekilizana omuuntu weéna wéena abahabise. Weéna wéena óogwo alikukola amagaambo ga amazima, no omugololoke omu méeso ga Múungu, nko óokwo Kristu ali omugololoke.

⁸ Náho weéna wéena óogwo azeendelele kukola ebiheno, ogwo no omuuntu wi Isitáani. Nitumanya tútyo, habwo kuba Isitáani no omukola biheno kulugiilila kala. Niyo ensoonga Mutábani wa Múungu akeeza omu nsi, abone kusiisagula emilimo yi Isitáani.

⁹ Omuuntu weéna wéena óogwo ayaabeele omwaana wa Múungu, takuzeendelele kukola ebiheno, habwo kuba ayina entúungwa ya Múungu omugati yoómwe. Tiyaákuhicha kuzeendelele kukola ebiheno, habwo kuba no omwaana wa Múungu.

¹⁰ Náho omuuntu ogwo atákukola amagaambo ge ntúungwa nzima nali ogwo atakumwéenda mudugúwe, ogwo ti mwáana wa Múungu. Bityo aha nsoonga ezi twaakaáhicha kubasoombookelwa abáana ba Múungu na abáana bi Isitáani.

Okweendana

¹¹ Kulugiilila aha bubaandizo, mwaáhuliize empola nka nikwo tweendane íchwe omuli íchwe nyini.

¹² Tutaákuba nka Kaini, óogwo ayaayisile omulumuna. Weényini akatégekwa ne elyo Izilwa, Isitáani. Na ha bwaáchi akamwíta? Akamwíta habwo kuba ebikolwa byoómwe Kaini bikaba bili bíbi, náho ebyo omulumuna bikaba bili ebya amazima.

¹³ Óobu, badugu baanze, mutaákusobelwa keélaaba abaantu abo abatakumugomookela Múungu kábalaabatámwa.

¹⁴ Íchwe nitusoomboókelwa nka nikwo twaálugile omu magala go olufu, no óobu twiine obulami bwo bucha no buchiile. Nitusoomboókelwa tútyo ha kuba twiina engoonzi nzima na abeekiliza bazeenzi béetu. Omuuntu ogwo atéena ngoonzi, ogwo naába acháali achili omu magala go olufu.

¹⁵ Omuuntu óogwo alikutámwa mudugúwe, ogwo no omwíisi. Ímwe nimusoomboókelwa kuluunzi nka nikwo táliho omwíisi ogwo ayina obulami bwo obucha no obuchiile omuli weényini.

¹⁶ Kristu, kayaasohweeze obulami bwoómwe ha bwéetu, akatwoóleka engoonzi za amazima. Káandi ne íchwe tútyo nyini, nitweendélwa kusohozza obulami bwéetu habwa abeekiliza bazeenzi béetu.

¹⁷ Keélaaba omuuntu weéna weéna óogwo ayina amabonwa ge éensi, no kumubona mudugúwe naayeénda omusuumbuuso, náho weényini akabula kuzila omwooyo gwe embabazi yo kumusumbuusa, ngási mazima omuli weényini zilimo engoonzi ahali Múungu?

¹⁸ Baana baanze enfula, okweendana kwéetu kutaákuba ha bigaambo byoónka, náho tweendane kuzima ha kweékoléla ebikolwa bizima.

¹⁹ Katulaayeendana tútyo, niho twiine obweétegeeleza nka nikwo nitukulaatila amazima, káandi emiganya yéetu neechuleéla omu méeso ga Múungu.

²⁰ No óobu tuláaba nituchwaaziikwa omu miganya yéetu nka nikwo tukozile ebiheno, nitusoomboókelwa nka nikwo Múungu niwe mukúlu kusaaga emiganya yéetu, káandi naasoombookelwa byóona.

²¹ Enfula zaanze, kábilaaba titukuchwaáziikilwa omu miganya yéetu, twaakaáhicha kwiiza omu méeso ga Múungu ha bugimi.

²² Káandi nitwiinaánkula kuluga hali weényini choóna chóona éecho tulikumusaba, habwo kuba nitugomookela ebilangilo byoómwe no kukola éebyo ebilikumusemeleza.

²³ Echilagilo choómwe nicho echi, nka nikwo twiikilize izína lyo Omutábani Yéézu Kristu, no kweendana nko óokwo yaátulagiile.

²⁴ Omuuntu weéna weéna ogwo agomookela ebilangilo byoómwe, óogwo azeendelela kwiikala hamo náze Múungu, náwe Múungu ayikala omuli weényini. Nitusoomboókelwa nka nikwo Múungu atuula hamo ne íchwe, habwo kuba twiináze Omwooyo Mutakatíifu ogwo yaátuhéele.

4

Kusoombookelwa ameégeso ge ebisuba na aga amazima

¹ Enfula zaanze, mutaákwiikilizana na buli mwooyo. Náho muzileengese no kuzikaguza mubóne kuzisoombookelwa kuluunzi kazilaaba nizilugiilila hali Múungu nali mahi, habwo kuba ababáasi béenzi balekile amazima beésulukiíze omu nsi kusuugaanisa empola záabo ze ebisuba.

² Ogu nigwo omuháanda gwo kusoombookelwa Omwooyo gwa Múungu. Buli mwooyo ogulaakúunda nka nikwo Yéézu Kristu akeeza omu nsi yaaba omuuntu, ogwo mwooyo niguluga hali Múungu.

³ Náho buli mwooyo ogutakukúunda nka nikwo Yeézu akaba ali omuuntu, ogwo mwooyo tigukuluga hali Múungu. Ogwo nigwo omwooyo gwo omuhakanisa wa Kristu. Neemwe, mwaáhuliize nka nikwo ogwo mwooyo gwo omubisa nigwiíza, na káandi gwaámazile kuhika omu nsi.

⁴ Náho íimwe baana baanze enfula, íimwe muli abáana ba Múungu, neemwe mwaábasíinga abo babáasi be ebisuba. Kuba Omwooyo gwa Múungu oguli omuli íimwe ni mukúlu, na weényini ayina obuhicha kusáaga omwooyo gwi Isitáani óogwo ogulikubeebeembelela abaantu abo abatakumugomookela Múungu.

⁵ Abo babáasi be ebisuba na abe éensi. Ha bwéecho багаámba ebigaambo bye éensi, na abaantu áabo abatakumugomookela Múungu, nibabahulila.

⁶ Íichwe tuli abáana ba Múungu. Weéna weéna óogwo alikumusoombookelwa Múungu, naatuhuliiliza. Náho óogwo atali omwaana wa Múungu, takutuhuliiliza. Bityo nikwo tulikusoombookelwáho akachilano ha baantu abo balikweébeembelelwa no Omwooyo gwa mazima, na abo balikweébeembelelwa no omwooyo gwe ebisuba.

Engoonzi za Múungu

⁷ Enfula zaanze, tweendane íichwe omuli íichwe nyini, habwo kuba engoonzi ziluga hali Múungu. Omuuntu weéna weéna óogwo ayina engoonzi, ogwo no omwaana wa Múungu, káandi naamusoomboókelwa Múungu.

⁸ Náho weéna weéna óogwo atéena engoonzi, ogwo takumusoombookelwa Múungu, habwo kuba Múungu ne engoonzi.

⁹ Múungu akooleka engoonzi zoómwe hali íichwe ha kumusiíndika Omutábani ali nyakámo kwiiza omu nsi, kuba kulabila hali weényini tubone obulami.

¹⁰ Ezi nizo engoonzi, ti nka nikwo íichwe tukabaanza kumwéenda Múungu, náho nka nikwo weényini niwe akatweenda íichwe. Niyo ensoonga akamusiíndika Omutábani, abone kuba echitáambo cho kutukwaátanisa na Múungu ha kuganyilwa ebiheno byéetu.

¹¹ Enfula zaanze, keélaaba Múungu akatwéenda íichwe aátyo, nitweendélwa neechwe tweendane.

¹² Táliho omuuntu weéna weéna óogwo ayaalamubwéene Múungu mazima. Náho katulaayeendana, Múungu naatuúla omu búmo neechwe, ne engoonzi zoómwe zihikile omuli íichwe.

¹³ Nitusoomboókelwa nka nikwo íichwe twiine obúmo na Múungu, náwe Múungu ayina obúmo ne íichwe, habwo kuba atuheéle Omwooyo gwoómwe.

¹⁴ Íichwe tweébonela no kwaátula nka nikwo Isíichwe Múungu akamusiíndika Omutábani omu nsi, abone kuba Omuchuúnguzi wa abaantu bóona.

¹⁵ Omuuntu weéna weéna óogwo alikwiikiliza butúnu nka nikwo Yeézu ni Mutábani wa Múungu, ogwo naazeendelela kuzila obúmo na Múungu, na Múungu naazila obúmo omuli ogwo muuntu.

¹⁶ Óobu, neechwe nitusoomboókelwa no kwiikiliza nka nikwo Múungu naatweénda. Múungu ne engoonzi. Weéna weéna óogwo alikutúula omu ngoonzi, niwe ayina obúmo na Múungu, náwe Múungu naába ayina obúmo no omuuntu ogwo.

¹⁷ Ha muháanda ogwo, engoonzi zihikile omuli íichwe, tubone kuzila obugimi echilo cho omuchwaáziiko. Engoonzi ezo zihikile, habwo kuba obulami bwéetu omu nsi omu nibususana no óokwo Yeézu yaátwíile.

¹⁸ Engoonzi tizizila kweéganya, habwo kuba engoonzi za mazima ziihaho kweéganya kwóona. Kweéganya na habwo kutína omuchwaáziiko. Ha bwéecho omuuntu ogwo ayina okweéganya, ogwo tayina obugololoke bwe engoonzi omuli weényini.

¹⁹ Íichwe twiina engoonzi, habwo kuba Múungu niwe akeébeembela kutwéenda íichwe.

²⁰ Kábilaaba omuuntu weéna wéena naagaámba nka nikwo naamweéenda Múungu, kunu naamutámwa mudugúwe, ogwo no omubéehi. Kuba kaálaaba atakumweéenda mudugúwe óogwo alikumubona, tiyaákuhicha kumweéenda Múungu óogwo atakamubonaga.

²¹ Mbweénu, Múungu atuheéle echilagilo echi nka nikwo, omuuntu weéna wéena óogwo alikumweéenda Múungu, naayeéndelwa káandi azile engoonzi na mudugúwe.

5

Kusínga ebiheno

¹ Buli muuntu ogwo alikwiikiliza nka nikwo Yeézu ni Masihi, ogwo no omwaana wa Múungu. Weéna wéena óogwo alikumweéenda iíse, ayeenda no omwaana we eése.

² Bityo nikwo tulikusoombookelwa nka nikwo nitubeéenda abáana ba Múungu, omu kumweéenda Múungu no kugomookela ebilangilo byoómwe.

³ Kuba kumweéenda Múungu no kugomookela ebilangilo byoómwe, nabyo ebilangilo byoómwe tibikulemeela,

⁴ habwo kuba buli mwáana wa Múungu asiínga obuzilwa bwe éensi. Obuzilwa obwo, nitubusiínga habwo okwiikiliza kwéetu.

⁵ Ngási! Noóha ogwo yaakuhicha kusínga obuzilwa bwe éensi? No ogwo weénka alikwiikiliza nka nikwo Yeézu ni Mutábani wa Múungu.

Amazima habwo ogu Yeézu Kristu

⁶ Yeézu Kristu niwe ayeezile aha muháanda gwa méenzi ne enságama.* Ti habwa améenzi goónka, náho habwa améenzi na habwe enságama. Náwe Omwooyo Mutakatíifu niwe asiinza nka nikwo ago na aga amazima,

⁷ habwo kuba weényini Omwooyo Mutakatíifu niwe amazima.

⁸ Heena baalubona básatu áabo abalikwaátula empola za Yeézu Kristu [omu igulu nábo ni, Isíichwe, Echigaambo, no Omwooyo Mutakatíifu, na básatu aba no obúmo.

⁹ Káandi heena ebiintu bísatu éebyo ebilikwaátula omu nsi], no Omwooyo, améenzi, ne enságama, na básatu bóona aba nibeeakilizana ha mpola eémo. Katuleekiliza obwaátuzi bwa abaantu, mazima twiikilize obwaátuzi bukúlu busaagile bwa Múungu habwo kuba ni Múungu weényini óogwo amwaátwiile Omutábani.

¹⁰ Omuuntu weéna wéena ogwo alikumwiikiliza Mutábani wa Múungu, naába ayinabwo obwaátuzi obwo bwa amazima omuli weényini. Náho óogwo atakumwiikiliza Múungu, naamukola Múungu kuba omubéehi, habwo kuba takeekiliize obwaátuzi bwa Múungu óobwo yaasohweeze habwo ogwo Mwaanáwe.

¹¹ No obwaátuzi obwo nibwo óobu, Múungu atuheéle obulami bwo bucha no buchiile, no obulami obwo buli omuli ogwo Mutábani.

¹² Weéna wéena ogwo ayináze Mutábani wa Múungu, ayinabwo obulami obwo. Náho ogwo ateenáze Mutábani wa Múungu, ogwo tayina bulami.

Kuba no obugimi omu méeso ga Múungu

¹³ Naábaandikila empola ezi, ímwe áabo mulikumwiikiliza ahi iziina lya Mutábani wa Múungu, mubóne kusoombokelwa nka nikwo mwiinabwo obulami bwo bucha no buchiile.

¹⁴ Neechwe twiina obugimi omu méeso ga Múungu. Nitusoomboókelwa nka nikwo katulikumusaba choóna chóona kwiingana ne engoonzi zoómwe, naatuhulila.

4:21 4:21 Osome Amagaambo ga Abaláawi 19:18; Okwiizukwa kwe Ebilangilo 6:4-5; Mariko 12:30-31. * **5:6 5:6**
Aha muháanda gwa méenzi ne enságama: Ensoonga yaáho yaakaáhicha kuba, améenzi no obubatizo ne enságama no olufu lwa Yeézu aha musalaba.

¹⁵ Keélaaba nitusoomboókelwa nka nikwo weényini atuhuliiliza obuchilo nitumusaba, aho twiine obweétegeezeza nka nikwo tweénaankwiile chóona echo chi twaámusaba.

¹⁶ Omuuntu kaálaamubona omwiikiliza muzeenziwe naakola ebiheno ebilikumutaáganisa weényini hala na Múungu obucha no obuchiile, amusabile hali Múungu, náwe Múungu naamuha obulami bwo obucha no obuchiile. Nibiba bityo hali abo abalikukola ebiheno ebitakubataáganisa hala na Múungu obucha no obuchiile. Heena ebiheno bityo byo kumutaáganisa omuuntu hala na Múungu. Ínye tiínkugaamba amusabile habwe ebyo.

¹⁷ Buli choóna chóona éecho chitali cha amazima chiba echiheno, náho ti buli chiheno nichimutaaganisa omuuntu hala na Múungu obucha no obuchiile.

Amagaambo gi ihelezo

¹⁸ Nitusoomboókelwa nka nikwo buli muuntu ogwo ayaazéelwe na Múungu naayecheénga takuzeendelela omu kukola ebiheno, habwo kuba Mutábani wa Múungu naamweekomya,[†] ne elyo Izilwa, Isitáani tilyaákuhicha kumukola choóna chóona.

¹⁹ Nitusoomboókelwa nka nikwo íichwe tuli abáana ba Múungu, na abaantu áabo abatakumugomookela Múungu nibatégekwa ne elyo Izilwa, Isitáani.

²⁰ Káandi nitusoomboókelwa nka nikwo Mutábani wa Múungu yeézile, náwe atuheéle obwéenze, tubone kumusoombookelwa ogwo owa amazima. Neechwe tuli omuli weényini ogwo owa amazima, ensoonga tuli omuli weényini Omwaana woómwe Yéézu Kristu. Ogu niwe Múungu owa mazima, na niwe obulami bwo obucha no obuchiile.

²¹ Abáana baanze enfula, mweélige ne ebisusano bya bamúungu.[‡]

5:18 5:18 Osome 1 Yohana 3:9. [†] **5:18 5:18 Mutábani wa Múungu naamweekomya:** Ensoonga eéndi ni nka nikwo, óogwo azeelwe na Múungu ayekómya. [‡] **5:21 5:21 Mweélige ne ebisusano bya bamúungu:** Ensoonga yaáho ni, mutaákuzila ebiheno byo kugomookela choóna chóona náho Múungu weénka.

Olwaandiko lwa kábili lwa Yohana Obweébeembezi

Omu lwaandiko lwa kábili, Yohana naazeendelela kubatiimbya emiganya abeekiliza, babone kutúula omu kweétegeeleza amazima ne engoonzi. Káandi naazeendelela kubahana bataákweékomya na abeégesa be ebisuba. Naakomeenteleza nka nikwo abeekiliza babe abeétegeelezi na balame omu kwiikiliza kwa amazima.

Empola

¹ Íinye omunyaampala we ekelezia, niinkwaandikila íiwe munyaányeenye óogwo otoziibwe na Múungu, hamo na abáana baawe.* Áabo nnyeénda omu mazima, na ti íinye nyeénka, náho na abáandi bóona áabo abalikusoombookelwa ago mazima.

² Nitubeénda habwo kuba íichwe neemwe nitusoomboókelwa ago mazima agali omuli íichwe, káandi nágo nigazeendelela kwiikala omuli íichwe obucha no obuchiile.

³ Mbweénu, embabazi, echiganyizi no obuhóolo kuluga hali Isíichwe Múungu no Omutábani Yeézu Kristu, nibiba hamo neechwe omu mazima ne engoonzi.

Kweendana nikwo okugomookela ebilangilo bya Múungu

⁴ Nkanulilwa bwooli kubona nka nikwo omu baana baawe balimo abalikweékomya amazima, nka nikwo Isíichwe Múungu yaátulagiile.

⁵ No óobu, munyaányeenye, omu lwaandiko olu, niinkusába nka nikwo oyékomye echilagilo cho kweendana. Echilagilo echi ti chisha, náho nicho echo nyini chi twaabele twiinácho kulugiilila aha bubaandizo, nka nikwo tweendane íichwe omuli íichwe nyini.

⁶ No kweendana nikwo oku, tutuúle omu kugomookela ebilangilo bya Múungu. Echi nicho echilagilo chi mwaáhuliile kulugiilila ha bubaandizo, mutuúle ha kweendana.

Mutaákubaangisa ababéehi

⁷ Niimbagaambila iínty, ha kuba ababéehi béenzi balekile amazima beésuululukiize omu nsi, tibakwiikiliza nka nikwo Yeézu Kristu akeeza omu nsi yaaba omuuntu mále nibahabisa abaantu abáandi bityo. Omuuntu weéna weéna óogwo alikugaamba aátyo, ogwo niwe omubéehi, na káandi no omuhakanisa wa Kristu.

⁸ Mbweénu, mweétegeeleze, kuba ebikolwa byáanyu bitaákwiiza kufwa busa, náho mubóne kwiinaankula empeéla yáanyu ekobile kuluga ahali Múungu.

⁹ Weéna weéna óogwo atakuzeendelela obuteékomya ameégeso ga Kristu, káandi akoongelaho éebye, ogwo tayina Múungu. Náho, óogwo alikuzeendelela no kweékomya ameégeso ga Kristu, ogwo ayináze Isíichwe Múungu hamo no Omutábani Yeézu Kristu.

¹⁰ Kábilaaba omuuntu naayiza hali íimwe óogwo atakweégesa ago, mutamwaángisa omu maka gáanyu, na káandi mutamwaángalucha.

¹¹ Omuuntu ogwo alaamwaángalucha, ogwo naába yaákobana náze omu bikolwa byo obuzilwa éebye alikukola.

Ebigaambo byo kulaga

* **1:1 1:1 Munyaányeenye óogwo otoziibwe na Múungu, hamo na abáana baawe:** Yohana naagaamba habwe ekelezia bunaanka hamo na abeekiliza baáyo. **1:5 1:5** Osome Yohana 13:34. **1:7 1:7** Osome 1 Yohana 4:2-3. **1:8 1:8** Osome 1 Abakorinto 3:10-15.

¹² Nnyina amagaambo méenzi, náho tiínkweenda kugaándika ago góona aha lupapula no obwíino. Náho niintegeza kwiiza kubayeélela no kuhooya neemwe butúnu, twéena tubone kunulilwa bwooli.

¹³ Abáana ba munyaányoko ogwo ayaatooziibwe na Múungu,[†] nibakwaángalucha.

[†] **1:13 1:13 Abáana ba munyaányoko ogwo ayaatooziibwe na Múungu:** Yohana naahoóyela ekelezia hamo na abeekiliza baáyo áaho yaabele aáli.

Olwaandiko lwa kásatu lwa Yohana Obweébeembezi

Omu lwaandiko lwa kásatu, Yohana naamwaandikila omuuntu óogwo akaba naayétwa Gayo. Gayo akaba agimile bwooli habwo kumwiikiliza Kristu. Akaba naahwéela abeégesa abáandi áabo bakaba nibazoongoloka omu byaalo bya Asia habwe emilimo yo kusuugaanisa Empola Nzima za amazima. Yohana akamwaandikila habwo kumugumya omuganya, abone kuzeendeleda kuhweela abeégesa abo.

Omu lwaandiko olu, Yohana naamugaamba omuuntu ogwo akaba naayétwa Diotireefe. Omuntu óogwo akaba naaleengesa kwaángila abaantu be ekelezia bataákwaangisa abeégesa áabo bakaba niboolekeelela Empola Nzima za amazima. Káandi, Yohana naamugaamba omuuntu muluunzi óogwo alikutúula habwa amazima, omuntu ogwo akaba naayétwa Demetiriusi.

Empola

¹ Íinye omunyaampala we ekelezia, niinkwaandikila íwe Gayo engaanzi yaanze. Mazima nkweénda.

² Óobu, engaanzi yaanze, niinsaba nka nikwo obonese omu bigaambo byóona no kuzila enziingo zaawe nzima nko óokwo omwooyo gwaawe ku guteekaanisizwe.

³ Nkanulilwa bwooli, obuchilo abeekiliza badugu béetu bunaanka óobu bakéeza aha no kuunyatulila habwa amazima gaawe nka nikwo íwe noozeendeleda buchiile omu kweékomya amazima.

⁴ Tihaliho chiintu echilikuúnuliza kusaaga okuhuliza nka nikwo abána baanze nibazeendeleda kutúula omu mazima.

Obweésigwa bwa Gayo

⁵ Owe engoonzi zaanze, íwe oli omweésigwa habwa ago gi olikubakolela abeekiliza badugu béetu, no óobu boónyini bali abazenzi hali íwe.

⁶ Bazeenzi béetu abo bakakwaátula ha baantu be ekelezia ya aha habwe engoonzi zaawe. Niinkusaba, ozeendeleda kubahweela omu luzeendo lwa akazeendeleda áako akalikumunuliza Múungu.

⁷ Kuba bakabaanza oluzeendo lwaabo lwo kumuheéleza Yeézu Kristu batéena kwiinaankula choóna chóona echo kubazuna kuluga aha baantu abatakwiikiliza Múungu.

⁸ Mbwéenu, íichwe nitweendélwa tubahwéele abaantu nka abo. Habwo kukola tútyo, nitubona kukoba nábo omu milimo habwa amazima.

Diotireefe

⁹ Nkaandikila ebigaambo bíche ekelezia yáabo Diotireefe, náho weényini Diotireefe ogwo ayeénda kuba omwiibeembezi wáabo, naayaánga kwiikilizana no obuzizi bwéetu.

¹⁰ Ha bwéecho, obuchilo ndéeza okwo, ndaábita aha bwéelu ebikolwa ebyo, amagaambo mábi áago alikutugaamba ne ebisuba éebyo alikutubeéheleza íichwe habwa amagaambo go obuzilwa. Tibyo ebyo byoónka, káandi naayaánga kwaángisa abeekiliza badugu béetu áabo bali omu luzeendo. Na abaantu áabo abalikweenda kubanyegeza, weényini naabaangila no kubabiinga baluge omu kelezia.

Demetiriusi

¹¹ Óobu Gayo, engaanzi yaanze, otaákutoolela entúungwa ezili mbi, náho ezo ezili nzima. Buli óogwo alikukola ebizima, ogwo no omuuntu wa Múungu. Náho óogwo alikukola amábi, ogwo takumusoombookelwa Múungu.

¹² Buli muuntu akaátula nka nikwo Demetiriusi no omuuntu omweésigwa, bityo na ago mazima goómwe nigeekililizana náze. Neechwe nitwaatula tútyo, neewe noomanya nka nikwo okwaátula kwéetu no kwa amazima.

Ebigaambo byo kulaga

¹³ Nnyina amagaambo méenzi go kukugaambila, náho tiínkweenda kugaándika áago góona kwe ekalamu no obwíino.

¹⁴ Niintegeza nka nikwo zuba zuba óobu niinyíza kukuyeélela no kuhooya neewe butúnu.

¹⁵ Obuhóolo bube hamo neewe. Banywáani baawe nibakwaángalucha. Neewe, obaanyaángalukize banywáani béetu abo okwo, buli oómo omu izíina.

Olwaandiko lwa Yuda Obweébeembezi

Olwaandiko olu lukaandikwa na Yuda, mudugu wa Yakobo (1:1) na mudugu wo Omukáma Yeézu weényini. Yuda akaandika olwaandiko olu habwa abeekiliza bóona.

Yuda akeenda kwaandika olwaandiko olu, abone kwoólekeelela bwooli habwe empola zo obuchuúnguzi. Náho habwa kazeendele bunaanka omu makelezia ge ebilo ebyo, akalamula kuhana bateekiliza bwooli ameégeso ge ebisuba.

Yuda naabagaambila nka nikwo baánge ameégeso ga abeégesa be ebisuba abaabeele baatahilemo ha bweeseléke omuli boónyini (1:4). Abeégesa abo bakaba niboolekeelela nka nikwo, abeekiliza bazeendelele kukola ebiheno, habwo kuba obuchuúnguzi nibubonwa habwe embabazi ya Múungu. Mále nibaánga omweébeembezi omukúlu Yeézu Kristu (1:8). Yuda naakomeenteleza abeekiliza nka nikwo, babe nibazeendelela kweegumisa omu kwiikiliza (1:20).

Empola

¹ Olwaandiko olu niimbaandikila ínye Yuda, omuzáana wa Yeézu Kristu, na mudugu wa Yakobo. Niimbaandikila ímwe áabo mwaáyesilwe no okweendwa ne Isíichwe Múungu, no kuleebwa kuzima náze habwa Yeézu Kristu.

² Múungu aboongele echiganyizi, obuhóolo ne engoonzi.

Omuchwaáziiko ha beégesa be ebisuba

³ Enfula zaanze, nkeegoonga bwooli kubaándikila habwo obuchuúnguzi óobwo tulikukoba íchwe chwéena. Náho naábona nka nikwo niinyeendelwa mbaandikile olwaandiko olu, mbone kubatweézela nka nikwo, mweéyomeleze kuchígíilila ameégeso ga amazima áago tulikweendelwa kugeekiliza óokwo Múungu abaheéle abatakátifu* boómwe entúlo eémo yoónka.

⁴ Niimbaandikila olwaandiko olu, habwo kuba heena abaantu bunaanka áabo batacumugomookela Múungu, baatahilemo ha bweeseléke omuli ímwe no kwéetulaaniza neemwe. Abaantu abo nibahiindula empola ye embabazi ya Múungu wéetu, kuba abaantu bakole amagaambo ge ensóni no kumwáanga Omukáma wéetu Yeézu Kristu, Omweébeembezi wéetu nyakámo. Náho kulugiilila kala eyaandikilwe nka nikwo abaantu aba balaáchwaaziikwa nko óokwo abáandi balachwaaziíkilwe.

⁵ Noókuba nimusoomboókelwa kuzima ago góona, niinyeénda kubeézikiza nka nikwo, Omukáma akachuúngula Abaiziraeli kuluga omu nsi ya Miísiri áaho bakaba nibaagalala, náho ahaleéza akasiingaalicha bóona áabo bakáanga kumwiíkiliza.

⁶ Káandi, mwiizuke bamaléeka abaazizile akamyóomyo no obutwáale bwáabo, baáleka obwiikalo bwáabo. Múungu ababohile omu nsiimbaazi ya tí ne eminyololyo ya buchiile. Okwo nibaliindilila echilo echili chikúlu echo cho kuchwaáziikwa.

⁷ Mále, mwiizuke éebyo bikabasaanga abaantu ba amaboma ga Sodoma na Gomora, na ba amaboma ga héehi. Abo bakakola amagaambo nka bamaléeka abo abazilwa. Bakaba nibakola obuseégu no kukulaatila etuúnku zo omubili óokwo etakugasa no óokwo bakahaangwa. Omuchwaáziiko gwáabo no okwoochibwa omu mulilo gwo obucha no obuchiile. Bityo, omuchwaáziiko gwáabo gubeele okuhanwa aha baantu bóona.

* **1:3 1:3 Abatakátifu:** Habwo obusoomboozi bwooli osome *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile.* **1:5**
1:5 Osome Okubala 14:26-35; 26:64-65. **1:7 1:7** Osome Okubaanza 19:1-29.

⁸ Nikwo bali abaantu áabo naágaambile nka nikwo tibakumugomookela Múungu. Nibaloóta ebilóoto éebyo bileetelela balofole emibili yáabo, nibaánga obutégeki bwa Múungu no kubizuma ebihaángwa byo omu igulu.

⁹ Na Mikaili, maléeka† omukúlu, obuchilo óobwo akazogootana no kusiíngaangana ni Isitáani‡ habwo omutúumbi gwa Musa, talaleengesize kuchwaáziika Isitáani aha kumulegelela. Akamugaambila kwoónka aáti, “Omukáma weényini akukáame!”

¹⁰ Náho abaantu abo nibazuma amagaambo áago batakusoombookelwa. Mále nibasiingaalichibwa habwa amagaambo áago balikusoombookelwa bulugiilila entabuko, nke enyameésa éezo zitéena bwéenze.

¹¹ Nibelóoko, habwo kuba bakulaatila omuháanda mubi gwa Kaini. Nibelóoko, habwo kuba beetaahize omu bugobya kuba babone obuhite, nko óokwo Balaamu akakola. Nibelóoko, habwo kuba balyaásiingaalika habwo obugome bwáabo, nko óokwo Kóora akasiingaalika habwo obugome bwoómwe.

¹² Abo baantu, obuchilo nimulya ebyookulya hamo omu mazenye géenyu ge engoonzi, nibalya habwo kweémanya boónyini boónka, hatéena kubona ensóni yoóna yóona. Abaantu abo bali nke echaazi cho omu nyaanza éecho chitakubonwa,§ ne entaambala hali ímwe. Abaantu abo tibéena nsoonga, bali nko obwíile obutéena enzula no kuhehezibwa no omuyaga buli haantu. Bali nke emiti éezo etéena amagoomba obuchilo bwi igesa, eyómile bwooli, mále esiindwíilwe. Ha bwéecho bafwíile entúlo ibili.

¹³ Nibalemwa kweétegeka nka amakóonzó maháango go omu nyaanza, ne ebikolwa byáabo bye ensóni nibisuugaana nki ifúlo lya amakóonzó. Bali nke enyenyéezi éezo zilikwelela no kubula. Ahaantu aheene ensiimbaazi mpáango ebiikilwe habwa boónyini beekalemo obucha no obuchiile.

¹⁴ Enoka, omuuntu wo oluzáalo lwa musaanzu kuluga ahali Adamu, akasohoza obubáasi habwa abaantu abo aáti, “Léeba, Omukáma naayiza hamo na maléeka boómwe abatakatiifu béenzi bwooli,

¹⁵ abone kuchwaáziika abaantu bóona, no kubabonesa echihulumukóche aha baheni bóona habwe ebikolwa byáabo bíbi, na habwe ebigaambo ebíbi byóona éebyo багаámba habwa Múungu.”

¹⁶ Abaantu aba badugulima na baáloonda obubi aha báandi, nibakulaatila etuúnku záabo mbi. Nibesiingiza bwooli, mále багаámba ebigaambo byo kunuliza abaantu habwo omugaso gwáabo boónyini.

Ebikaamo ne ebilagilo

¹⁷ Náho ímwe enfula, mwiizuke éebyo entumwa zo Omukáma wéetu Yeézu Kristu багаambile.

¹⁸ Bakagaamba hali ímwe báti, “Ebilo byo omuhélo, balyáabáho abaantu abali abahelani, balikukulaatila etuúnku záabo mbi.”

¹⁹ Abaantu abo nibo balikuléeta obutaániso, nibateekuza amagaambo go omu nsi goónka, tibéena Omwooyo gwa Múungu.

²⁰ Náho ímwe enfula, mweegumye omu kugeekiliza ago agali amatakatiifu bwooli, mále mube nimusaba habwo obuhicha bwo Omwooyo Mutakatiifu.

²¹ Mweeleebe mútyo omu ngoonzi za Múungu, kunu nimuzeendelela kuliindilila Omukáma wéetu Yeézu Kristu ayize abáhe obulami bwo obucha no obuchiile omu chiganyizi choómwe.

† **1:9 1:9 Maléeka:** Habwo obusoomboozí bwooli osome *Obusoomboozí habwa Amagaambo Agagumile*. ‡ **1:9 1:9 Isitáani:** Habwo obusoomboozí bwooli osome *Obusoomboozí habwa Amagaambo Agagumile*. **1:11 1:11** Osome Okubaanza 4:1-16. **1:11 1:11** Osome Okubala 22-24; 31:16. **1:11 1:11** Osome Okubala 16:1-35. § **1:12 1:12 Echaazi cho omu nyaanza éecho chitakubonwa:** Ensoonga eéendi ya amagaambo aga omu Chiyunani na, *amabála*. **1:14 1:14** Osome Okubaanza 5:21-24. **1:18 1:18** Osome 2 Peétero 3:3.

²² Mubaganyile abaantu áabo beena okugumwa gumwa habwo okwiikiliza kwa amazima.

²³ Abáandi mubachuúngule habwo kbasapula kuluga omu mulilo gwo omuchwaáziiko. Na abáandi mubazilile echiganyizi, náho mweélige, mále mweécheenge no obubi bwáabo bwóona.

Akasabile ko kusiingiza

²⁴ Akuzibwe Múungu óogwo ayina obuhicha bwo kubeemanya mutaákwiiza mukabula. Káandi ayina obuhicha bwo kubaléeta omu méeso goómwe omu ikuzo lyoómwe, kamulaaba mwiina amanulilwa, agatéena akatokoozi koóna kóona.

²⁵ Weényini niwe Múungu nyakámo, óogwo ali Omuchuúnguzi wéetu kulabila ahali Yeézu Kristu Omukáma wéetu. Múungu akuzibwe bwooli, habwo kuba weényini niwe ayina ikuzo, obukúlu, obuhicha, na amagala, kulugilila kala, óobu, no obucha no obuchiile. Amina.

Echitabu cho Okusuululilwa kwa Yohana Obweébeembezi

Omwaandiki we echitabu echi naayesoomboola nka nikwo ni Yohana, káandi naayegaámbe nka nikwo weényini no omuhálila wa Múungu (1:1, 9). Abamanyi béenzi nibazila nka nikwo Yohana óogwo akaba ali omuheémbe wa Yeézu (Matayo 10:2; Mariko 3:17). Akaandika káandi Empola Nzima ezo elikwéetwa ahi izíina lyoómwe hamo ne enyaandiko isatu za Yohana.

Echitabu chikaandikwa nke emyáaka makúmi ataanu ha muheleeluko gwa Yeézu kufwa no kuzooka. Obuchilo obwo, Kaizáari oómo óogwo akaba naayétwa Domitiani akaba ali omutwáale okwo Rúumi. Akaba ali enduluhe na akaba naayagalaza kubi Abakristu.

Yohana akabaandikila echitabu echi Abakristu bo omu makelezia musaanzu omuli Asia Eénche, ezo omu buchilo obu nibazeéta Buturuki. Abakristu abo bakaba beene ebyaágala biháango bwooli éebyo byaaleteliilwe no ogwo Domitiani. Bakaágala habwo kuchiíkila echigaambo cha Múungu na habwo kumukulaatila Yeézu Kristu.

Yohana akabaándikila abo abone kubatiimbya. Akagaamba nka nikwo begumisilize omu byaágala kuhicha aha muhélo (2:7, 11, 17, 26; 3:5, 12, 21). Yaábagaambila nka nikwo beemele habwo kuba ebyaágala ebyo ne byo obuchilo buche kwoónka, káandi ha muheleeluko Múungu alaábachwaáziika ababisa báabo bóona (22:10-15). Kweégumisiliza nikubaha emigisa miháango.

Yohana akabona amagaambo aga omu meezaho nke ebilóoto butúnu ha meesóge. Amagaambo méenzi omu chitabu echi nigagaámbe aha luméenke. Nko okususanisa, omulyaango gwo kubaanza (1:12) Yohana naabona otukóondo musaanzu twe ezaháabu two kutelekamo omwo emuli. Ahaakulaatiile, nitugaambilwa nka nikwo ensoonga ye ebiintu nyini ni buli éemo neyemelelele ekelezia éemo. Ahali ezi méenke zo okubaanza nituboneswa kuzunwa tubone kusoombookelwa kuzima ahaleéza omu chitabu echi.

Yohana naasoomboola empola ze echitabu echi

¹ Oku no okusuululilwa habwa Yeézu Kristu óokwo akahaabwa na Múungu, abone kwoóleka abazána boómwe amagaambo áago galikweendelwa kubaho no kubonwa obu zuba zuba. Yeézu náwe akasiindika maléeka* woómwe aleéte okusuululilwa okwo hali íinye Yohana, omuzána woómwe.

² Íinye niinyatula buli chiintu éecho nkabona habwe echigaambo cha Múungu no obwaátuzi bwa amazima habwa Yeézu Kristu.

³ Múungu naabafúuha abaantu bóona áabo abalaasomela bazeenzi báabo amagaambo go obubási obu. Káandi naabafúuha áabo abaleékomya no kuchikoondookela éecho echaayaandikilwe omwo, habwo kuba obuchilo bwa amagaambo ago kubaho buli héehi.

Empola aha makelezia musaanzu

⁴ Íinye Yohana niimbaandikila olwaandiko olu íimwe abaheémbe ba Yeézu ba makelezia musaanzu áago agali omuli Asia Eénche.†

Niimbeendeza embabazi no obuhóolo kuluga hali Múungu óogwo aliho, akaba abáho, na alyaábaho, no kuluga ha Myooyo musaanzu ezili omu méeso ge chitébe cho obutégeki cha Múungu,

* **1:1 1:1 Maléeka:** Habwo obusoomboozu bwooli osome *Obusoomboozu habwa Amagaambo Agagumile*. † **1:4 1:4 Asia Eénche:** Echaalo echi chikaba chili omu nsi éezo ebilo ebi niheétwa Buturuki.

⁵ no kuluga hali Yeézu Kristu. Ogwo niwe lubona omweésigwa. Akaba ali omutábani wo obuzigeezo ha kuzoolwa kuluga omu bafwiile no omutégeki wa abakáma bóona abo omu nsi.

Yeézu naatweénda no kutuchuúngula kuluga omu biheno byéetu, omu kulabila aha kufwa kwoómwe ha bwéetu.

⁶ Atukozile tube obukáma bwa abagabe, tubone kumukolela Múungu, óogwo ali Íise. Yeézu aábe ni ikuzo no obuhicha, obucha no obuchiile. Amina.‡

⁷ Muléebe! Alyéeza ali omu bwíile!

Abaantu bóona balyaámubona,
no obu abo abaamuchumisile ichúmu.
Endími zóona omu nsi zilyaáyalama habwa weényini.
Amazima, bilyáaba bityo. Amina.

⁸ Omukáma Múungu naagaámba aáti, “Íinye níinye Alufa na Omega. § Íinye ndiho, nkaba mbaho, na ndyaábaho. Íinye ndi Omuzizi wa Byóona.”

Yohana naamubona Kristu omu meezaho

⁹ Íinye Yohana ndi omwiikiliza muzeenzi wáanyu omu kukwaátaangana na Yeézu. Niinkoba hamo neemwe omu byaágazazo no omu bukáma bwoómwe no okweégumisiliza. Íinye nkaba ntweelwe omu iziinga éelyo lilikwéetwa Patimo, habwo kulaanga echigaambo cha Múungu no kwaátula amazima habwa Yeézu.

¹⁰ Echilo chimo cho kumulámya Omukáma Yeézu, Omwooyo gwa Múungu gwaánhanaantukila. Ahonyini, enyuma yaanze naahulila iláka liháango nke lye echikuli.

¹¹ Iláka elyo likagaamba, “Yaandika omu chitabu amagaambo góona áago olaabona. Niho ochisiíndike echitabu echo aha makelezia musaanzu ago agali omu maboma ga Efeso, Simurina, Pergamumu, Thiatira, Saridi, Filadelifia, na Laodisia.”

¹² Mbwéenu, naáhiinduka mbone kuleeba iláka elyo elilikuhooya neenye. Obuchilo bu naáhiindikile, naábona otukóondo musaanzu twe ezaháabu two kutelekaho emuli.

¹³ Ahagáti yo otwo tukóondo, naábona omuuntu nka Mutábani wo Omuuntu.*
Azweele enkaanzu ndeehi no kweéboha omusipi gwe ezaháabu omu kalezi.

¹⁴ Omútwe gwoómwe ni isóke lyoómwe bikaba nibyeéla nka amooya galikwéela, káandi nibyeéla pee! Améeso goómwe gakeengelela nke echeengéezi cho omulilo.

¹⁵ Amagulu goómwe gakaba gali nke emiliinga éezo ekuusilwe bwooli, nko oóti eyokizwe no kwéezwa omu luhiiiza lwo omulilo. Iláka lyoómwe likaba ni nka améenzi agali méenzi áago galikuzela omu ihoolola.

¹⁶ Akaba ayina enyenyéezi musaanzu omu ngalo yoómwe eyo obúlyo. Olubaadi lwo obwóози enkási zóona ibili lukaba niluluga omu kanwa koómwe. Obuso bwoómwe bukaba nibweengelela ha magala nko omusana gwi izóoba lwo omu iháangwe.

¹⁷ Obuchilo naámubwéene, naámugwa omu magulu goómwe nko omuuntu afwíile. Náho yaantáho omukóno gwoómwe gwo obúlyo, yaángaambila aáti, “Otatiina! Íinye níinye Obutaándiko no Omuhélo.

¹⁸ Íinye níinye obulami! Nkaba nfwiile, náho léeba, ndi omulame wo obucha no obuchiile! Káandi nnyina enchiínguzo zo Olufu na Kuzimu.†

¹⁹ “Mbwéenu, ogaandike amagaambo áago waábona, áago agaliho óobu nyini na áago agaliíza obuchilo obuliheleeluka.

‡ **1:6 1:6 Amina:** Eyina ensoonga ya amazima no obweétegeelezi. **1:7 1:7** Osome Danyéeli 7:13. **1:7 1:7** Osome Zakaria 12:10. § **1:8 1:8 Alufa na Omega:** Omu Chiyunani, *Alufa* ne enyuguta yo kutaándika omu nyúguta ze Chiyunani. *Omega* ne enyuguta yo omuhélo. * **1:13 1:13 Mutábani wo Omuuntu:** Habwo obusoomboozi bwooli osome *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile* na Danyéeli 7:13. † **1:18 1:18 Kuzimu:** Habwo obusoomboozi bwooli osome *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile*.

²⁰ Okabona enyenyéezi musaanzu omu ngalo yaanze yo obúlyo, no otukóondo musaanzu twe ezaháabu two kutelekaho emuli. Mbweenu, ensoonga ye echihwe echi niyo ezi, otukóondo musaanzu óotwo okabona na amakelezia musaanzu, ne ezo enyenyéezi musaanzu ni bamaléeka baázo.”

2

Olwaandiko aha baantu be ekelezia ya Efeso

¹ Niho omuuntu ogwo nka Mutábani wo Omuuntu yaázeendelela kugaamba amagaambo aga, “Omwaandikile maléeka we ekelezia ya Efeso, omusoomboolele nka nikwo,

“Ebyo nibyo ebigaambo byo ogwo akwaasile enyenyéezi musaanzu omu ngalo yoómwe yo obúlyo, óogwo alikulibata ahagáti yo otukóondo musaanzu twe ezaháabu two kutelekaho emuli.

² “Niinsoomboókelwa ebikolwa byáanyu, echífu chéenyu no okweeyomeleza kwéenyu. Káandi niinsoomboókelwa nka nikwo timukukobana na abaantu abaheni. Mukabaleenga abo abalikweéyeta nka nikwo ne entumwa, kási tibo, mwaákugula nka nikwo bakaba bali ababéehi.

³ Káandi, mwaagaleéle bwooli habwi iziina lyaanze, náho mweeyomeliíze, na timukalemilwe.

⁴ “Náho, nnyina echigaambo ha bwaáwe, nka nikwo waálekile engoonzi zaawe ezo kubaanza.

⁵ Mwiizuke nka nikwo óokwo mukaba muli, obuchilo mutakagwiile. Mbweenu mutamwe no kulekelela ebiheno byáanyu no kumuhiindukila Múungu! Mukole óokwo mwaákozile obuchilo obwo. Náho kamulaayáanga kutamwa ebiheno byáanyu, niinyíza kukeéhaho akakóondo káanyu kuluga ha bwiikalo bwaáko.

⁶ Náho íwe oyina echigaambo echi: Noobitamwa ebikolwa bya Abanikolai,* éebyo neenye ndikutamwa.

⁷ “Óogwo ayina amatwi, ahulile amagaambo áago Omwooyo Mutakatíifu alikugaambila amakelezia. Omuuntu óogwo alaasiinga, niimmubonesa kulya emisumo yo omuti ogutuha obulami. Omuti ogwo guli Omu Butúulo bwo Kunulilwa bwa Múungu.”

Olwaandiko aha baantu be ekelezia ya Simurina

⁸ “Omwaandikile maléeka we ekelezia ya Simurina, omusoomboolele nka nikwo, “Ebyo nibyo ebigaambo byo ogwo ali owo Obutaándiko no Omuhélo, akafwa, no óobu káandi ali mwooyo!

⁹ “Niinsoomboókelwa ebyaágalalo byáanyu no obuhabi bwáanyu. Náho mazima ímwe muli abahíte! Káandi niinsoomboókelwa ebilogweezo éebyo balikugaamba ha bwéenyu, boónyini áabo nibeeyeta Abayahudi, náho tibo. Aba na abaheémba bi isomelo li Isitáani.†

¹⁰ Otatiina ebyaágalalo éebyo biliiza ahali ímwe. Niinkugaambila Isitáani lilaabata bazeenzi báanyu omu ibóhelo libone kubaleengesa, neemwe nimwaagalala ebilo ikúmi. Náho mube abeésigwa hali ínye no óobu kuhicha kufwa, neenye niimbáha ensiimi yo obulami bwo bucha no buchiile.

¹¹ “Óogwo ayina amatwi, ahulile amagaambo áago Omwooyo Mutakatíifu alikugaambila amakelezia. Omuuntu óogwo alaasiinga, talihutaazwa no obuche bwa káti no olufu lwa kábili.”

* **2:6 2:6 Abanikolai:** Bakaba bali embága ye edíni éezo ekaba neekulaatila emizeenzo mibi na ameégeso ge ebisuba. **2:7 2:7 Osome Okubaanza 2:9.** † **2:9 2:9 Isitáani:** Habwo obusoomboozi bwooli osome *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile.* **2:11 2:11 Osome Okusuululilwa 20:14.**

Olwaandiko aha baantu be ekelezia ya Pergamumu

¹² “Omwaandikile maléeka we ekelezia ya Pergamumu, omusoomboolele nka nikwo,

“Ebyo nibyo ebigaambo byo ogwo ayina olubaadi lwo obwóози enkási zóona ibili.

¹³ “Ínye niinsoomboókelwa ahaantu áaho oyikala, na niho áaho Isitáani lilikutégeka abaantu. No óobu bityo, nimuzeendelela kuunyikiliza. No óobu obuchilo obwo lubona waanze omweésigwa Antipasi ayaáyisilwe omu muzihwa gwéenyu óogwo Isitáani lituúla, timulaanyogile nka nikwo muli abahaémbe baanze.

¹⁴ “Náho, nnyina echigaambo hali íwe, nka nikwo omuli ímwe, baliho abáandi áabo balikukulaatila ameégeso ga Balaamu. Balaamu ogwo niwe ayaamweégesize Balaki kubakoonga koonga Abaiziraeli, babone kukola ebiheno byo kulya ebyookulya éebyo ebisohozibwe echitáambo aha bisusano no kukola obuseégu.†

¹⁵ Habwa akazeendele ako nyini, balimo abáandi áabo balikukulaatila ameégeso ga Abanikolai.

¹⁶ Mbwéenu mutamwe no kubilekelela ebiheno byáanyu, mumuhiindukile Múungu! Kamulaayáanga, ndéeza ha bwiila mbone kulwaana na abaantu abo kwo olubaadi óolwo olulikuluga omu kanwa kaanze.

¹⁷ “Óogwo ayina amatwi, ahulile amagaambo áago Omwooyo Mutakatíifu alikugaambila amakelezia. Omuuntu óogwo alaasiinga, niimmuha omugabo gwe echookulya cha mana§ éezo eseleekilwe. Káandi niimmuha ibáale lilikwéela. Aha lugulu yi ibáale elyo nihaba haandikilwe izíina lisha. Táliho omuuntu óogwo ayaalimanyile elyo izíina, náho weényini weénka óogwo alaaliinaankula elyo ibáale.”

Olwaandiko aha baantu be ekelezia ya Thiatira

¹⁸ “Omwaandikile maléeka we ekelezia ya Thiatira, omusoomboolele nka nikwo,

“Ebyo nibyo ebigaambo byo ogwo Mutábani wa Múungu,* óogwo ayina améeso galikweéngelala nko omulilo, na amagulu go kweengelela nke emiliinga éezo ekuusilwe bwooli.

¹⁹ “Niinsoomboókelwa ebikolwa byáanyu, engoonzi záanyu, okwiikiliza kwáanyu, ikola lyáanyu, no okweeyomeleza kwáanyu. Káandi niimbóna nka nikwo ebilo ebi, nimukola kuluunzi kuchila aho aha bubaandizo.

²⁰ “Náho, nnyina echigaambo ha bwaáwe, nka nikwo ímwe nimukuundilana na amagaambo go ogwo mukázi Yezebeli, alikweéyeta omubáasi, náho tíwe. Weényini abeeha abazána baanze ha kubeégesa bakole obuseégu no kulya ebyookulya éebyo ebisohozibwe echitáambo aha bisusano.

²¹ Neenye nkamuha omwáanya atamwe ebiheno no kumuhiindukila Múungu, náho takwéenda kuleka obuseégu bwoómwe.

²² Ha bwéecho, muhuliilíze! Niimmuha endwáala éezo elikumunaga aha chitabo obuteemuka, na habwa abaantu bóona áabo abalikukola náwe obusaambani, niimbaagalaza bwooli kabalaayaanga kutamwa no kulekelela ebiheno byáabo, bakabula kumuhiindukila Múungu.

²³ Léeba óobu, niinyita butúnu entumwa zoómwe. Niho abaantu ba amakelezia góona balaámánya nka nikwo ínye niincheengelela omwooyo ne ebiteékuzo bya buli muuntu. Káandi niimmuliha buli oómo wéenyu kwiingana ne ebikolwa byoómwe.

²⁴ “Náho ímwe abáandi áabo muli okwo Thiatira, áabo muli abeésigwa, káandi mutaákukuláatila ameégeso go ogwo Yezebeli, mala mutaákusoombookelwa

† **2:14 2:14 Obuseégu:** Aháandi no obusiihani nali obusaambani. Osome Okubala 22:1–25:3; 31:16. § **2:17 2:17 Mana:** Bikaba bili ebyookulya ebyaatuukile kuluga omu igulu éebyo bakalya Abaiziraeli obuchilo bakaba bali omu nsi yo obwoóma óobu bakaba nibaluga Miisiri. Osome Okuluga 16:31–34. * **2:18 2:18 Mutábani wa Múungu:** Habwo obusoomboosi bwooli osome Obusoomboosi habwa Amagaambo Agagumile.

amagaambo áago abáandi balikugaamba nka nikwo ne enfubo zi Isitáani, niingaamba nka nikwo, tiínkuboongela ímwe omugugu ogúundi.

²⁵ Mukwáatilile bwooli amagaambo mazima áago mwiinágo, kuhicha obuchilo bu ndiíza.

²⁶ “Omuuntu óogwo alaasiinga no kuzeendeleda kukola engoonzi zaanze kuhicha omuhélo, ‘Ndyaámuha obutégeki aha mahaánga góona.

²⁷ Alaábatégeka aha magala mahaango, no kubaátagula butúnu nke ensúha.’

“Niimmuha obutégeki nko óokwo ínye nkáhaabwa obutégeki na Táata.

²⁸ Káandi niimmuha enyenyéezi ye enchaákala.†

²⁹ “Óogwo ayina amatwi, ahulile ebigaambo éebyo Omwooyo Mutakatíifu alikugaambila amakelezia.”

3

Olwaandiko aha baantu be ekelezia ya Saridi

¹ Niho omuuntu ogwo nka Mutábani wo Omuuntu yaázeendeleda kugaamba amagaambo aga, “Omwaandikile maléeka we ekelezia ya Saridi, omusoomboolele nka nikwo,

“Ebyo nibyo ebigaambo byo ogwo alikutégeka Emyooyo musaanzu za Múungu ne eze enyenyéezi musaanzu.

“Niimbisoomboókelwa ebikolwa byáanyu. Nimwooleka kuba abalame, náho mufwiile.

² Mube méeso! Ogagumise áago ageéliliile kufwa. Ha kuba naábona nka nikwo ebikolwa byáanyu tibikahikile omu méeso ga Múungu waanze.

³ Ha bwéecho mwiizuke áago mukeégeswa, mugakwáate ago, na mutamwe no kulekelela ebiheno byáanyu, mumuhiindukile Múungu. Kamulaayosa kuba méeso, ndéeza nko omwíibi okwa ayizaho, na timulimanya butúnu akáanya áako ndihika hali ímwe.

⁴ “Náho heena abaheémba bache okwo Saridi áabo abatakazizile iíko ha bizwáalo byáabo habwo kukola ebiheno. Mbweenu, balaálibata hamo neenye nibazweekwa emyéenda elikwéela, habwo kuba abo baantu bakwíilwe bátyo.

⁵ Omuuntu óogwo alaasiinga, ndyaámuzwéeka ebizwáalo bilikwéela nka boónyini. No obuche bwa akáti tiíndilikubula iziina lyoómwe omu chitabu cho obulami.* Náho ndaágaamba butúnu omu méeso ga Táata no omu méeso ga bamaléeka boómwe nka nikwo ogwo no waanze.

⁶ “Óogwo ayina amatwi, ahulile ebigaambo éebyo Omwooyo Mutakatíifu alikugaambila amakelezia.”

Olwaandiko aha baantu be ekelezia ya Filadelifia

⁷ “Omwaandikile maléeka we ekelezia ya Filadelifia, omusoomboolele nka nikwo, “Ebyo nibyo ebigaambo byo ogwo ali omutakatíifu, na ali owa amazima, no ogwo ayina oluchiínguzo lwo omukáma Daudi.† Weényini niwe achiíngula olwiizi, na tihaliho óogwo alaahicha kuluchiinga. Kaálikuluchiinga, táliho oóndi wo kuluchiíngula.

2:27 2:27 Osome Enzina 2:9. † **2:28 2:28** *Enyenyéezi ye enchaákala:* Ensoonga yaáho no, *oluméenko lwo kwoóleka nka nikwo yasiinga.* * **3:5 3:5** *Omu chitabu cho obulami:* Echo nicho echitabu éecho haandikilwémo omwo amazina ga abaantu ba Múungu. Osome Okusuululilwa 13:8; 20:12. † **3:7 3:7** *Daudi:* Habwo obusoomboosi bwooli osome *Obusoomboosi habwa Amagaambo Agagumile.* **3:7 3:7** Osome Isaya 22:22.

⁸ “Niimbimanya ebikolwa byáanyu. Muhuliilize! Ínye naábachiínguliile olwiizi, na táliho omuuntu óogwo yaakuhicha kuluchínga. No óobu kuba amagala géenyu ni mache, náho mukwaasile ameégeso gaanze, mala timulaanyogile nka nikwo timuli abaheémba baanze.

⁹ Muhuliilize! Aba abaheémba bi isomelo li Isitáani, aba abalikweéyeta Abayahudi obuchilo tibo, náho na ababéehi, niimbakola beéze babateélele ebizwi omu magulu géenyu. Abo bóona nibabona kumanya nka nikwo ínye niimbeénda ímwe.

¹⁰ “Nibwiíza obuchilo bwe ennáku omu nsi yóona, na abaantu bóona nibaleengesibwa. Náho obuchilo obwo, niimbeemanya, habwo kuba mukeékomya echigaambo chaanze ha kweégumisiliza omu lwaágalalo.

¹¹ Léeba, niinyíza bwaangu! Mukwáatilile bwooli amagaambo mazima áago mwiinágo, kuba omuuntu ataákwiiza akabanyagiilila engabilano yáanyu.

¹² “Omuuntu óogwo alaasiinga, ndyaámukóla áabe enyomyo omu nzu ya Múungu† waanze, náwe talilugamo omwo. Mále niimwaandikaho izíina lya Múungu waanze ni izíina lye echikaali cha Múungu waanze. Echikaali echo ni Yerusaléemu eénsha, neehanaántuka kuluga omu igulu hali Múungu. Káandi niimwaandikaho izíina lyaanze elisha.

¹³ “Óogwo ayina amatwi, ahulile ebigaambo éebyo Omwooyo Mutakatíifu alikugaambila amakelezia.”

Olwaandiko aha baantu be ekelezia ya Laodisia

¹⁴ “Omwaandikile maléeka we ekelezia ya Laodisia, omusoomboolele nka nikwo, “Ebyo nibyo ebigaambo byo ogwo alikwéetwa Amina, Lubona omweésigwa no owa amazima habwa Múungu. Weényini niwe entaándikilo ye ebihaángwa byóona éebyo bikahaangwa na Múungu.

¹⁵ “Niinsoomboókelwa ebikolwa byáanyu. Niinsoomboókelwa nka nikwo ne ebye echitagato. Hachili kábyaakubeele muli chimo chaáho, muli embého nali muli omulilo!

¹⁶ Náho habwo kuba muli echitagato, mutéena mulilo nali embého, niimbatanaka muluge omu kanwa kaanze.

¹⁷ Nimugaamba múti, ‘Íchwe tuli abahíte. Tweéhitanisize bwooli. Twiinácho buli chiintu, titukucheéhelelwa no obuche bwa káti!’ Náho timukusoombookelwa nka nikwo ímwe muli abanaku, abo obuzune, muli abahabi, muli abahume, káandi muli busa.

¹⁸ Ha bwéecho niimbahanúza mugule kuluga hali ínye ezaháabu éezo eyelizwe omu mulilo, mubóne kuba abahíte. Mugule káandi enkaanzu zilikwéela, muzwaále no kusweeka ensoni ye enzúula yáanyu. Mugule omubázi gwo kusiiga améeso gáanyu gabone kuhwéza.

¹⁹ “Abaantu áabo nnyeénda, ínye mbahana no kubakaama. Mbwéenu, mube ne echífu na mutamwe no kubilekelela ebiheno byáanyu mumuhiindukile Múungu.

²⁰ Muhuliilize! Nnyimeeliile aha chisasi niinchiinguza olwízi. Omuuntu kaálaahulila iláka lyaanze no kuunchiíngulila omulyáango, niintaahamo omúka yoómwe na níndya hamo náze, na weényini hamo neenye.

²¹ “Weéna wéena óogwo alaasiinga, ndyaámuha kwíkala hamo neenye aha chitébe chaanze cho obutégeki, nka nikwo neenye naásiíngile, nkeekala hamo na Táata aha chitébe choómwe cho obutégeki.

²² “Óogwo ayina amatwi, ahulile ebigaambo byo Omwooyo Mutakatíifu éebi alikugaambila amakelezia.”

† 3:12 3:12 *Éenzu ya Múungu*: Habwo obusoomboozu bwooli osome *Obusoomboozu habwa Amagaambo Agagumile*.

4

Múungu alamilizibwa omu igulu

¹ Obuchilo ago kagahiingwiile, nkabona eliizáho eliindi. Léeba! Nkabona omulyáango guchiingwiilwe omu igulu! Mále iláka elyo nke lye echikuli éelyo naáhuliile ha kubaanza, lyaágaamba káandi, niliingaambila, “Íiza, hanama kunu olugulu, mbone kukwoóleka amagaambo áago agalaaba lwaampaka gabeho obuchilo aga gaáhiingwiile.”

² Entúlo eémo Omwooyo gwa Múungu gwaánhanaantukila, naábona echitébe cho obutégeki okwo omu igulu, chiikaliilwe no oómo.

³ Ogwo akaba naayeengelela bwooli nki ibáale lyo obukaani lya yaásipa* na akiki.† Echitébe echo cho obutégeki chikaba chizoongoolokilwe omuhaángazimwa óogwo gulikweengelela bwooli nka zumaridi.‡

⁴ Bikaba biliho ebitébe ebíindi byo obutégeki makúmi ábili na bina bizoongoolokile echo chitébe cho obutégeki cho kubaanza. Omu bitébe ebyo, bakaba beékeele abanyaampala makúmi ábili na bana. Bakaba bazweele emyéenda elikwéela ne emikáko ye echikama ye ezaháabu aha mitwe.

⁵ Echitébe echo cho obutégeki chikaba nichisohoza endábyo ni iláka lye enkuba. Omu méeso gaácho hakaba heena emuli musaanzu zo omulilo ezikaba nizaáka. Emuli ezi ne eze Emyooyo musaanzu ya Múungu.

⁶ No omu méeso ge echo chitébe cho obutégeki hakaba heena echisusano nke enziba yo kuleebwamo. Enziba ezo ekaba neeyeengelela bwooli yo kuleebwamo.

Ahagáti ye echo chitébe cho obutégeki, ne embazu zóona ze echo chitébe, hakaba heena ebihaángwa bina byo obulami. Bikaba biina améeso omu mugoongo no omu méeso gaábyo.

⁷ Echihaángwa cho kubaanza chikasukana ne enganza, echa kábili chikasukana ne echimasa, echa kásatu chikaba chiina obuso nko obwo omuuntu, ne echa kána chikasukana ne empuungu éezo elikutuuntumuka.

⁸ Buli chimo che ebihaángwa ebyo bina ebiina obulami chikaba chiina amanána mukáaga. Ha bwéecho ebihaángwa ebyo bikaba biízwiile améeso buli haantu. Echilo na nyemisana bikaba nibigaamba bitéena kwiísiza, “Mutakatíifu, Mutakatíifu, Mutakatíifu, no Omukáma Múungu Omuzizi wa Byóona, óogwo aliho, akaba abáho, na alyaábaho.”

⁹ Buli káanya ebyo bihaángwa bina byo obulami bikaba nibimusiinza, kumukúza, no kumusiima ogwo ayikéele omu chitébe cho obutégeki no óogwo alama obucha no obuchiile,

¹⁰ abo banyaampala makúmi ábili na bana báagwa omu méeso goómwe, ogwo ayikéele aha chitébe cho obutégeki no kumulámya ogwo atuula obucha no obuchiile. Nábo bakaba nibamuzuulila emikáko yáabo omu méeso ge echitébe cho obutégeki nibagaamba báti,

¹¹ “Omukáma, Múungu wéetu, okwiilwe kwiinaankula ikuzo ni isima no obuhicha bwóona, habwo kuba íiwe níiwe okahaanga ebiintu byóona, habwo kweenda kwaawe bikahaangwa, káandi biliho.”

5

Echitabu cho Omutaámbwa

* **4:3 4:3 Yaásipa:** Ni ibáale eliina obukaani buháango, liba eli ibala lyo olumoongo. † **4:3 4:3 Akiki:** Ni ibáale eliina obukaani buháango, liba elilikutukula. ‡ **4:3 4:3 Zumaridi:** Ni ibáale lyo obukaani buháango, liba liina amabála go olumoongo.

¹ Mala naábona echitabu omu ngalo yo obúlyo yo óogwo ayikeele aha chitébe cho obutégeki. Echitabu echo chikaba chaandikilwe enkási zóona ibili, káandi chikaba chikomilwe ne emanyiso musaanzu. ² Káandi naábona maléeka ayina amagala naahamuka ahi iláka liháango aáti, “Noóha óogwo agasize kuzikomoolola emanyiso zaácho no kuchifuúndula echitabu echi?”

³ Náho talabeeleho omuuntu butúnu okwo omu igulu, nali omu nsi, nali omuli kuzimu óogwo akaba akwiílwe kuchifuúndula nali kuchileeba omugati yaácho.

⁴ Mbweenu, mbaanza kuchula aha mpámo, habwo kuba talabweenweho óogwo akwiílwe kuchifuúndula nali kuchisoma.

⁵ Niho oómo omu abanyaampala abo yaángaambila, “Leka kuchula! Léeba! Engaanza yo olugaanda lwa Yuda,* óogwo ali echitáko cho omukáma Daudi, yaásiinga. Weényini niwe ayaakwiílwe kuchikomoolola echo chitabu no kwiíhaho emanyiso musaanzu aha chitabu echo no kuchifuúndula.”

⁶ Niho naábona aho héehi ne echitébe cho obutégeki, Omutaámbwa† ayemeeliile. Náwe akaba azoongolokilwe ne ebihaángwa bina byo obulami na abanyaampala abo makúmi ábili na bana. Ensuso yoómwe ekaba eli nka abaagilwe. Akaba ayina amahéembe musaanzu na améeso musaanzu. Améeso ago ne Emyooyo musaanzu za Múungu éezo zikaba zisiindikilwe buli haantu omu nsi zóona.

⁷ Omutaámbwa ogwo yaázeenda, yeemucha echitabu echo kuluga engalo yo obúlyo yo óogwo akaba ayikéele aha chitébe cho obutégeki.

⁸ Obuchilo yaachiimukize echo chitabu, ebyo bihaángwa bina byo obulami na abo banyaampala baamugwa omu méeso Omutaámbwa. Buli oómo wáabo akaba ayina endono, nábo bakaba bakwaasile ebíbo bye ezaháabu ebiizwiile omugaazu. Omugaazu ogwo niyo enseego ya abaantu ba Múungu.‡

⁹ Baámuzinila Omutaámbwa oluzina lúsha óolwo olwaabele nilugaámba lúti, “Íiwe okwiílwe kuchiimucha echitabu echo no kuzikomoolola emanyiso zaácho, habwo kuba íiwe okabaagwa.

Waámugulila Múungu habwe enságama yaawe abaantu be engaanda zóona, abe endími zóona, ba amazáale góona, na ba amahaánga góona.

¹⁰ Íiwe waábakola obukáma na abagabe, bamukolele Múungu wéetu, nábo balaátegeka omu nsi.”

¹¹ Niho naáleeba no kuhulila iláka lya bamaléeka beenzi, abatéena kubalwa bali ebihuumbi ne ebihuumbi. Na bamaléeka abo bakaba bazoongolokile enkási zóona ze echitébe echo cho obutégeki, ebihaángwa ebyo, na abanyaampala abo.

¹² Naábahulila nibahamuka ahi iláka, nibagaámba báti, “Omutaámbwa óogwo abaagilwe, akwiílwe kwiinaankula obuhicha, obuhite, amasala, amagala, isima, ikuzo, ne echikumuuko.”

¹³ Niho naáhulila ebihaángwa byóona okwo omu igulu, omu nsi, omuli kuzimu, no omu nziba, ne ebihaángwa byóona omu nsi nibigaámba, “Hali weényini óogwo ayikeele aha chitébe cho obutégeki, no Omutaámbwa, bakuzibwe, bahaábwe isima,

* **5:5 5:5 Engaanza yo olugaanda lwa Yuda:** Aha Okubaanza 49:9olugaanda lwa Yuda nilweéwa engaanza, no omukáma Daudi akazaalilwa omu lugaanda óolu hamo na Yeézu. † **5:6 5:6 Omutaámbwa:** Habwo obusoomboozi bwooli osome Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile. ‡ **5:8 5:8 Abaantu ba Múungu:** Omu Chiyunani nibeéwa abatakátifu, aba nibo abaantu abalikumugomookela Múungu.

bahaábwe ikuzo no obuhicha kuhika obucha no obuchiile!"

¹⁴ Ne ebihaángwa ebyo bina byo obulami byeékiliza nibigaámba, "Amina!" Nábo abanyaampala abo báagwa omu méeso, baámulamya Múungu no Omutaámmbwa.

6

Emanyiso musaanzu

¹ Niho naábona Omutaámmbwa naakomoolola lúmo lwaázo lwe ezo emanyiso musaanzu. Mále chimo che ebihaángwa bina byo obulami ebyo chaahamuka ahi iláka nke lye enkuba, nichigaámba chíti, "Ííza!"

² Niho naábona efaláasi elikwéela, no ogwo akaba azihanamile akaba ayine obúta, náwe akaba aheelwe omukáko gwe chikáma. Yaásohola nko omusiingi abone kuzeendeleda kusínga.

³ Mala, Omutaámmbwa kayaakomoolwiile olumanyiso lwa kábili, niho naáhulila echihaángwa echo cha kábili nichigaámba, "Ííza!"

⁴ Niho haábonwa efaláasi eéndi elikutukula bwooli. No ogwo akaba azihanamile yaáhaabwa kwiiháho obuhóolo omu nsi kuba abaantu béeyite, náwe yaáhaabwa olubaadi luháango.

⁵ Aho Omutaámmbwa yaákomoolola olumanyiso olwa kásatu, neenye naáhulila echihaángwa echo echa kásatu nichigaámba, "Ííza!" Naábona, lola efaláasi elikwiílagula. Ogwo akaba azihanamile akaba ayina endeengo omu ngalo zoómwe.

⁶ Kuluga ahagáti ya aho hakaba heena ebihaángwa bina byo obulami, naáhulila echiintu nki iláka, nichigaámba, "Empeéla ye emilimo ye echilo chimo neegula endeengo eémo yoónka ye ensaano ye engano, ne empeéla ye emilimo ye echilo chimo neegula endeengo isatu ze ensaano ye eshayiri.* Náho otaákusiisa amazuta nali evíini.†"

⁷ Mbwéenu, Omutaámmbwa yaákomoolola olumanyiso lwa kána, naáhulila echihaángwa echo cha kána nichigaámba, "Ííza!"

⁸ Naáleeba, naábona efaláasi yi ibala li íízu. No ogwo akaba azihanamile iziina lyoómwe akaba naayétwa Olufu, na Kuzimu ekaba neemukulaatila héehi aha nyuma yoómwe. Mbwéenu nábo baáhaabwa no Omutaámmbwa obutégeki bwo kwiita eémo ye eéna ya abaantu be éensi no olubaadi, enzala, amalwáala, na habwe enyameéswe enduluhe zo omu iluungu.

⁹ Mbwéenu, Omutaámmbwa yaákomoolola olumanyiso olwa kataanu, na ahaansi yi itaámbligo naábona emyooyo ya abaantu. Abaantu abo bakaba beesilwe habwo kwiikiliza echigaambo cha Múungu na habwa buulubona óobwo basohweeze.

¹⁰ Niho emyooyo ezo ziba zaatéela empámo omu kuhámuka nizigaámba, "Ííwe Múungu, Omukáma wo obuhicha bwóona, óogwo oli omutakatífu no wa mazima, ha bwaáchi nooyíliwa! Ni íli olaachwaáziika abaantu omu nsi obóne kubeéhoolela habwo kutwíta?"

¹¹ Niho abo bóona áabo abaayisilwe bahaabwa enkaanzu ndeehi elikwéela. Bagaambilwa nka nikwo baliindiliile aha káanya kache bwooli, kuhicha enkuundugulu ya abeekiliza bazeenzi báabo abazáana, abo abalaayítwa nka boónyini, ehikilizwe.

¹² Niho naábona Omutaámmbwa naakomoolola olumanyiso olwa mukáaga. Obuchilo lwaakomoolwiilwe, echiteengeto chiháango bwooli che éensi chaabaho. Izóoba liba lyeélagula pii pii pi nke enzilo, no okwéezi kwoóna kwaaba okulíkutukula butúnu nke enságama.

* **6:6 6:6 Ensaano ye eshayiri:** Ne ensaano yo kulya abahabi ne ebituungaánwa, eba neekaándwa no kutéekwa emikaate. † **6:6 6:6 Evíini:** Habwo obusoomboozii bwooli osome *Obusoomboozii habwa Amagaambo Agagumile.*

¹³ Enyenyéezi záagwa omu nsi buyaga buyaga, nko óokwo amagoomba amaholweeso okwo galagala obuchilo omuti guchuundagulwa no omuyaga muháango.

¹⁴ Igulu lyeehibwáho nko óokwo echilago chihinywa. Amabaanga góona na amaziinga góona byeehibwaho kuluga ahaantu haábyo.

¹⁵ Niho abakáma be éensi, abatégeki, abakúlu be endwaana, abahíte, abaantu abeena amagala, hamo na abaantu bóona abáandi, omuhálila na ayeyagaalwiile, bóona beéseleka omu nyaanga na aha mabáale go omu mabaanga,

¹⁶ baágagaambila ago mabaanga na amabáale, “Mutugwéele! Mutuseleke tweélige tutaákwiiza tukeéboneelwa no ogwo ayikéele aha chitébe cho obutégeki, káandi mutuseleke tweélige tutaákwiiza tukeéboneelwa ne echo chihulumuko cho Omutaámbwa,

¹⁷ habwo kuba echilo echo echili chikúlu che echihulumuko chiháango kuluga hali Múungu no Omutaámbwa chaáhkile! Ha mazima táliho óogwo ayaakuhicha kucheémela.”

7

Abaiziraeli ebihuumbi igana límo na makúmi aána ne eéna (144,000) nibateélwáho oluméenke

¹ Obuchilo ago kagahiingwiile, léeba nkabona bamaléeka bana, na buli oómo ayemeeliile enkasi eémo ye enkasi iína ze éensi. Nábo bakaba nibazibila omuyaga kuluga enkasi zóona iína ze éensi, kuba gutaheemba kwíiza olugulu nali kuzeenda omu nziba nali kusiíndika omuti gwoóna gwóona.

² Niho, naábona maléeka oóndi naahanama olugulu kuluga obutúluka asutwiile olumanyiso lwa Múungu ogwo ali omulame. Yaábéeta ahi iláka bamaléeka abo bana abakaba baheélwe obuhicha bwo kusiisa éensi ne enziba,

³ naagaámba aáti, “Mutaákusiisa éensi, enziba, nali emiti. Muliindiilile tubateho eméenke aha mpaanga zo obuso bwa abazáana bóona ba Múungu wéetu.”

⁴ Naágaambilwa enkuundugulu ya abaantu abaabeele batiilwého oluméenke lwa Múungu aha mpaanga zo obuso. Nábo bóona bakaba bali ebihuumbi igana límo na makúmi aána ne eéna kuluga engaanda zóona ikúmi ne ibili za Abaiziraeli,

⁵ buli ngaanda za abaantu ebihuumbi ikúmi ne ibili (12,000) nábo bóona abakateebwaho oluméenke. Hakaba heena ebihuumbi ikúmi na bibili hali buli lugaanda lwe engaanda za Yuda, Reubeeni, na Gáadi,

⁶ ebihuumbi ikúmi na bibili ha buli lugaanda lwe engaanda za Ashéeri, Naftáali, na Manase,

⁷ ebihuumbi ikúmi na bibili ha buli lugaanda lwe engaanda za Simeoni, Láawi, na Isakáari,

⁸ ne ebihuumbi ikúmi na bibili ha buli lugaanda lwe engaanda za Zabuloni, Yozéfu, na Benyaámini abatiilwého oluméenke.

Embága mpáango ya abaantu be engaanda zóona

⁹ Obuchilo ago kagahiingwiile, naábona echipípi chiháango bwooli cha abaantu chikobile chiteena kubalwa, kuluga abaantu ba amahaánga góona, be engaanda zóona, ba amazáale góona, na abe endími zóona. Bakaba beemeeliile omu méeso ge chitébe cho obutégeki no omu méeso go Omutaámbwa. Bakaba bazweele enkaanzu zilikwéela no kukwaátilila amatábazi ge emichíindo.

¹⁰ Baaba nibahamuka ahi iláka nibagaámba báti, “Obuchuúnguzi nibuluga hali Múungu wéetu, weényini óogwo ayikéele aha chitébe cho obutégeki, na aha Mutaámbwa.”

¹¹ Na bamaléeka bóona bakaba beemeeliile kuzoongoloka echitébe cho obutégeki na abo banyaampala ne ebihaángwa bina byo obulami. Báagwa omu méeso ge echo chitébe, baámulanya Múungu,

¹² nibagaamba báti,

“Amina! Múungu wéetu ayina ikuzo, ayina amasala,

káandi ayina obuhicha na amagala góona.

Tumukuze, tumusiime, tumuhe isima,

obucha no obuchiile. Amina!”

¹³ Niho, oómo wa abanyaampala abo yaámbúuza aáti, “Ngási, noomanya abaantu áabo bazweele enkaanzu zilikwéela ni baáhi? Ngási, noomanya bakaluga nkáhi?”

¹⁴ Naámugalulila iínti, “Mukáma waanze, íwe níwe olikumanya.”

Náwe yaágaamba aáti, “Abaantu áabo abasiingile ebyo byaágálalo bikulu. Bafuzile enkaanzu záabo omu nságama yo Omutaámbwa no kuzéeza butúnu.

¹⁵ Habwo kuba bityo bali omu méeso ge chitébe cho obutégeki cha Múungu.

Nibamugomookela echilo na nyemisana omu nzu ya Múungu. Náwe Múungu óogwo ayikéele aha chitébe choómwe cho obutégeki naába hamo nábo no kubeemanya.

¹⁶ Nábo tibaliba ne enzala nali iliho káandi, nali tibaliteelwa no omusana muháango nali kwoochwa ne echitagato choóna chóona.

¹⁷ Bilyáaba bityo, habwo kuba Omutaámbwa ali ahagáti ye echitébe cho obutégeki naába omulísa wáabo. Naabeebeembelela bóona kuzeenda aha nzwéelo za méenzi agatuha obulami. Náwe Múungu naabasusula amaziga gáabo góona.”

8

Oluméenko lwa musaanzu ne echeetezo che ezaháabu

¹ Niho, Omutaámbwa aba yaálufuúndula olwo lumanyiso olwa musaanzu, no okwo omu igulu haaba haáchecheka nko omwáanya gwo obwaata iheembe bwe esáaha eéti.

² Niho naábabona abo bamaléeka musaanzu abo abeemelela omu méeso ga Múungu, na buli oómo aheelwe echikúli.

³ Maléeka oóndi yéeza, yaáyemelela omu méeso gi itaámbilo. Akaba akwaatiliile echeetezo che ezaháabu. Yaáhaabwa omugaazu mwíenzi abiheéleze hamo ne enseego za abaantu ba Múungu ha lugulu yi itaámbilo lye ezaháabu elyo elili omu méeso ge chitébe cho obutégeki.

⁴ Aho omwíika gwo omugaazu hamo ne enseego za abaantu ba Múungu byaátuunka kuluga omu cheetéezo aha ngalo za maléeka kuza omu méeso goómwe Múungu.

⁵ Niho, maléeka ogwo yeemucha echeetezo choómwe, yaáchiizuza amakala go omulilo kuluga ahi itaámbilo, mala yaáchisabula omu nsi. Enkuba ziluunduma, endábyo zilabya, ne éensi eteengéta.

Bamaléeka musaanzu nibateéla ebikúli byáabo

⁶ Niho bamaléeka abo musaanzu, abaabeele beena ebikúli musaanzu, beéloonza kutéela ebikúli byáabo.

⁷ Maléeka owo kutaándika aba yaáteela echikuli choómwe. Háagwa omutulaanilo gwe enzula ya amabáale ge ebalafu no omulilo hamo ne enságama. Byóona byaánagwa omu nsi. Omulilo ogwo gwaáyocho echinogóka chimo che isatu (1/3) eche éensi ne emiti ne emimelo.

⁸ Maléeka owa kábili náwe yaáteela echikúli choómwe. Aho echiintu nki ibaanga liháango bwooli chaaba nichaáka omulilo chaanagwa omu nziba. Aho obuchilo obwo echinogóka chimo che isatu che enziba chaáhiinduka enságama,

⁹ echinogóka chimo che isatu eche ebihaángwa ebili omu nziba ebiina obulami chiba chaáfwa, ne éemo yi isatu ya amáato gi itaanga eba yaásiingaalichwa butúnu.

¹⁰ Niho, maléeka owa kásatu náwe yaáteela echikúli choómwe. Aho enyenyéezi mpáango ezo ekaba neeyaka nko olumuli eba yaákoongooka kuluga omu igulu. Ezo nyenyéezi eba yáagwa aha lugulu ye echinogóka chimo cha bísatu che emizela ne enzweelo za méenzi.

¹¹ Enyenyéezi ezo iziina lyaáyo ekaba neeyétwa Obusaalizi. Yaáhiindula echinogóka chimo cha bísatu cha méenzi chaaba echilikusaalila. Mbweenu, abaantu béenzi bakáfwa, habwo kuba améenzi gakahinduka gaaba agalikusaalila.

¹² Niho, maléeka owa kána náwe yaáteela echikúli choómwe. Aho echinogóka chimo echa bísatu chi izóoba ne echo okwézi ne eche enyenyéezi chikateelwa, echinogóka chimo echo echa bísatu chaaba ensiimbaazi. Echinogóka chimo echi isatu cho omusana chaabulwa omwaanga gwaácho, ne echinogóka chimo echi isatu cho omu chilo nácho chaabulwa omwaanga gwaácho.

¹³ Niho naáleeba no kuhulila iláka liháango lye empuungu neetuuntúmuka ahagáti yi igulu. Ekaba neeteéla empámo neegaamba eéti, “Nimwiilóoko! Nimwiilóoko! Nimwiilóoko abo abatuula omu nsi obuchilo abo bamaléeka abo abali buligi ligi balaábiteela ebikúli ebyo bísatu ebyaásigala.”

9

Maléeka wa kataanu naateéla echikuli choómwe

¹ Niho, maléeka owa kataanu náwe yaáteela echikuli choómwe. Aho naábona enyenyéezi yáagwa omu nsi kuluga omu igulu. Ne enyenyéezi ezo yaáhaabwa enchiinguzo ze eliina elila lyo kuzimu.

² Mbweenu, enyenyéezi ezo yaálchiingula eliina elyo lyo kuzimu. Gwaalugamo omwíika mwíinzi nko oóti ne elyookezo liháango bwooli. No óobu izóoba no bwíile byaaba bitakubonwa habwo omwíika ogwo gwo omu liina.

³ Mále omu mwíika zaalugamo enzige, zaásaambaala omu nsi. Zaahaabwa obutégeki bwo kulúma nka kamiína.

⁴ Enzige ezo zikalagilwa zitaákusiisa obunyaansi bwe éensi nali emimelo nali emiti yoóna yóona. Náho zihutáaze abaantu áabo batalabeele no olumanyiso lwa Múungu aha chihaanga cho obuso boónka.

⁵ Enzige zikaháabwa obuhicha bwo kwaágala kubi abaantu aha méezi ataanu, náho zitaákubeeta. No obusaasi bwáabo bukaba nko obusúungu bwo kulúmwa na kamiína.

⁶ Omwáanya gwa amézi ataanu ago abaantu balaáloonda olufu, náho tibalilubona. Balaáligila kufwa, náho olufu lulyaábeéluka.

⁷ Enzige ezi zikaba nzisusana nke efaláasi éezo ezaaloongizwe kuzeenda omu ichúmu. Omu mitwe zaázo zikazwaala nke emikáko ye echikama ye ezaháabu, ne ensuso zo omu méeso gaázo zikaba nizisusana ne ensuso zo omu méeso ga abaantu.

⁸ Zikaba ziina isóke lileehi, nki isóke lya abakázi, na améeno gaázo nka améeno ge enganza.

⁹ Zikaba zizweele enchiingilizakalezi zi isiinza. Obuchilo nizituuntúmuka, echiluundumo cha amanána gaázo chikaba chili nki iláka lya amagáli méenzi go kukweeswa ne efaláasi éezo ezilikusebula kuzeenda omu ichúmu.

¹⁰ Emichila zaázo ekaba eli nke ya kamiína, mále ekaba eyina obuzizi bwo kuhutaaza abaantu aha méezi ataanu.

¹¹ Zikaba ziina omukáma, no omukáma ogwo akaba ali maléeka mukúlu we eliina elila lya kuzimu. Maléeka ogwo omu Chihebrania naayétwa Abadoni, no omu Chiyunani naayétwa Apolioni, ensoonga ya amazína aga no Omusiingalichi.

¹² Mbweenu, ennáku ezo kubaanza zaáhiingwiile, náho musoomboókelwe nka nikwo hacháli heena ennáku ibili éezo ezilikwíiza.

Maléeka wa mukáaga naateéla echikuli choómwe

¹³ Niho, maléeka owa mukáaga yaáteela echikuli choómwe. Naáhulila iláka niligaámba kuluga omu maheembe áana gi itaámbilo lye ezaháabu elili omu méeso ga Múungu.

¹⁴ Iláka elyo lyaámugaambila maléeka ogwo owa mukáaga owe echikuli, “Bakomoolole maléeka bana ababohilwe aha munóna mugázi gwa Eufuráati.”

¹⁵ Bamaléeka abo bana, bakaba baloongizwe buligi ligi habwe esáaha ezo nyini ye echilo echo nyini cho okwéezi okwo nyini kwo omwáaka ogwo nyini, bakomoololwa, babone kwíta echinogóka chimo echi isatu (1/3) cha abaantu bóona omu nsi.

¹⁶ Heeza abalwaanila ngoma beenzi áabo bahanamile efaláasi. Naáhulila kuba obukúmi bwáabo ekaba eli emilioni magána abili (200,000,000).

¹⁷ Aha meezaho gaanze, nkabona efaláasi. Na áabo abakaba bazihanamile bakaba bazweele enchiingilizakalezi, názo zikaba zili zi ibala lilikutukula, bululu, ne esoosi. Káandi emitwe ye efaláasi ekaba eli nke emitwe ye enganza. Omu minwa zaázo, haalugamo emililo, omwíika, ne echikwáazo.

¹⁸ Baáyita echinogóka chimo echi isatu cha abaantu habwe ennáku ezi isatu, emyeengezi yo omulilo, omwíika, ne ensaano ye echikwáazo kuluga omu minwa yáabo.

¹⁹ Obuhicha bwe efaláasi ezo bukaba buli aha minwa na káandi aha michila yaázo, habwo kuba emichila yaázo ni nke enzóka eziina emitwe yo kuhicha kuhutaaza abaantu.

²⁰ Abaantu áabo abatalafwiile habwe ennáku éezo ezibatiile bazeenzi báabo, tibatamilwe no kubulekelela obuzilwa bwe emilimo ye emikono yáabo. Bakazeendelela kulamya amazimu ne ebisusano éebyo baákozile boónyini habwe ezaháabu, eféeza, emiliinga, amabáale, ne embago ezaabeele zitakuleeba, zitakuhulila, nali kulibata.

²¹ Káandi tibatamilwe no kulekelela ebiheno byo kwíta, nali kukola obulozi, nali obuseégu, nali olukóno lwáabo bakabona kumuhiindukila Múungu.

10

Maléeka owe echitabu chiche

¹ Mala, mba naábona maléeka oóndi owo obuhicha bwooli naahanaántuka kuluga omu igulu. Akaba azweekilwe elíile, na aha mútwe gwoómwe hakaba heena omuhaángazimwa. Obuso bwoómwe bukaba buli nki izóoba, na amagulu goómwe gakaba gali nke enyomyo yo omulilo.

² Akaba ayina echitabu chiche omu ngalo echaabeele chifuundwiilwe. Akaba alibatiile okugulukwe kwo obúlyo aha nziba no okugulukwe kwo obumoso aha nsi.

³ Náwe yaáyéta ahi iláka liháango nke lye echisuumo che enganza. Obuchilo óobu, iláka lye enkuba lyaáyana entúlo musaanzu.

⁴ Obuchilo iláka lye ezo nkuba musaanzu nizigaámba, nkaba niinyeénda kwaandika ago agaabeele nigagaámbwa ne enkuba, náho naáhulila iláka kuluga omu igulu niligaámba liti, “Ago amagaambo gi iláka lye ezo nkuba musaanzu, ogameenkeho olumanyiso na káandi otagaándika! Na age echihwe!”

⁵ No ogwo maléeka óogwo naábweéne, ayemeeliile aha lugulu ye enziba na aha lugulu ye éensi, ayeleeza omukóno gwo obúlyo omu igulu.

⁶ Yaálahila ahi iziina lya Múungu omulame wo obucha no obuchiile, ayaahaangile igulu ne ebituulamo, éensi ne ebituulamo, enziba ne ebituulamo. Maléeka yaámuzila aáti, “Omwáanya gwo kuliindilila gwaáhwéele.

⁷ Náho obuchilo maléeka ogwo owa musaanzu yaaloonda kuteela echikuli choómwe, Múungu alaáhikiiliza omweétegeko gwoómwe gwo olufubo. Naaguhikiiliza nko óokwo yaábalaangile abazána boómwe ababási.”

⁸ Niho iláka liliinya éelyo naáhuliile kuluga omu igulu káandi lyaásubiilila kugaamba neenye, lyaágaamba líti, “Zeénda ochisaákule echitabu echo echiche echifuundwiilwe kuluga omu ngalo zo ogwo maléeka ayemeeliile aha nziba na aha nsi.”

⁹ Mbwéenu, naámuzáho ogwo maléeka naámugaambila aámpe echitabu echo echiche, náwe yaángaambila aáti, “Ochitwáale, ochilye. Omu kanwa kaawe nichikunulila nko obwóochi, náho omu lubúunda lwaawe nichiba echilikusaalila.”

¹⁰ Naáchisaakula echitabu echo kuluga omu ngalo yo ogwo maléeka, naáchilya. Omu kanwa kaanze, chaaba nichinula nko obwóochi, náho kinaabeele naáchimizile omu lubúunda lwaanze, chaaba echilikusaalila.

¹¹ Mala naágaambilwa iínti, “Ni lwaampaka íwe osohoze káandi obubási habwa abaantu béenzi, amahaánga méenzi, endími nyínzi, na abakáma béenzi.”

11

Baalubona bábili ba Múungu

¹ Niho, naáhaabwa olusekeyáanda nke enkoni yo kuleengela. Naágaambilwa iínti, “Yemelela, zeénda oleéngé éenzu ya Múungu ni itaámilo. Káandi obale abaantu bóona áabo abalikulamya omwo.

² Náho otaákuleenga olubúga lwe éenzu ya Múungu, habwo kuba lulekiilwe habwa abaantu áabo abatakumumanya Múungu. Nábo balaálibatila Yeruzaléemu, echikaali echitakatíifu, aha mwáanya gwa améezi makúmi aána ne ibili.

³ Neenye ndaabaha baalubona baanze bábili obuhicha bwo kusohozza obubási ebilo echihuumbi chimo na magána abili na makúmi mukáaga (1,260), baláaba bazweele emyéenda za amagunila kwoóleka entíimba.”

⁴ Baalubona abo bábili ne emizeituni ibili no otukóondo tubili two kutelekaho emuli óotwo tuli omu méeso go Omukáma óogwo alikutégeka éensi.

⁵ Omuuntu weéna wéena alikweenda kubahutaaza, naayítwa no omulilo óogwo ogulikuluga omu minwa yáabo. Ha bwéecho nikwo omuuntu óogwo alaayeenda kubahutaaza, bityo nyini lwaampaka nikwo alasiingalichwaho.

⁶ Abaantu abo beena obuzizi bwo kuchiinga igulu, kuba enzula etagwa obuchilo nibaba nibabasa. No obuchilo bwoóna bwóona óobwo balaayeénda, nibahicha kuhiindula améenzi kuba enságama no kuzitéela éensi na buli lugaanda lwe ennáku.

⁷ Obuchilo baliba baámazile kwaátula empola za Múungu, enyameéswe mpáango éezo elikwiiza kuluga omu liina elila lyo kuzimu elyaálwaana nábo, elyaábasíinga, no kubéeta.

⁸ Emitúumbi ya baalubona abo elaasigala aha nsése enkúlu ye echikaali chikúlu, echilikwéetwa omu kusakaniswa, iboma lya Sodoma nali éensi ya Míísiri,* áaho Omukáma wáabo yaabaambilwe aha musalaba.

⁹ Abaantu be enzaalwa zóona, abe engaanda zóona, abe endími zóona, na aba amahaánga góona balaáleeba emitúumbi za baalubona abo bábili aha bilo bísatu ni iháangwe límo. Táliho omuuntu óogwo aliikilizibwa kubaziika.

¹⁰ Olufu lwa ababási abo bábili nilukola abaantu áabo abatakumwiíkila Múungu omu nsi ezi banulilwe na káandi bakole amazenye no kweétona engabilano. Nibakola bátyo, habwo kuba ababási abo bakaba baabaágaleeze bwooli abaantu be éensi.

11:4 11:4 Osome Zakaria 4:1-14. * **11:8 11:8** *Iboma lya Sodoma nali éensi ya Míísiri:* Echikaali echo nichisusaniswa no omuzihwa gwa Sodoma habwo obuzilwa bwaácho káandi nichisusaniswa ne éensi ya Míísiri habwo obuhalila obuli omu nsi ezo.

¹¹ Obuchilo kibyaabeele ebilo bísatu ni iháangwe límo byaáhiíngwiile, Múungu yaábahuuhila olwooya lwo obulami, nábo baáyemeelela. Na bóona áabo abaababwéene baátína bwooli.

¹² Ahaakulaatiile, baalubona bábili abo bahulila iláka liháango kuluga omu igulu niligaámba liti, “Mwiíze kunu olugulu!” Nábo baáguluka kuzeenda omu igulu omuunda ye elíile, kunu ababisa báabo nibabaléeba.

¹³ Esáaha ezo nyini, éensi yaáteengeta bwooli, echinogóka chimo che ikúmi (1/10) che echikaali chaásisiikala. Iteengeto elyo lyaáleetelela abaantu ebihuumbi musaanzu (7,000) baáfwa, na abáandi abaasigaliile baátiiniswa, baámukuza Múungu wo omu igulu.

¹⁴ Mbwéenu, ennáku eza kábili zaáhiíngwiile, náho musoomboókelwe nka nikwo ennáku eza kásatu zeéliliize kwiiza.

Maléeka wa musaanzu naateéla echikuli choómwe

¹⁵ Niho, maléeka owa musaanzu yaáteela echikuli choómwe. Mále naáhulila amaláka maháango okwo omu igulu nigagaámba, “Kutégeka éensi kukwaasilwe no Omukáma wéetu na Masihi† woómwe óogwo amutoolize kuchuúngula abaantu. Náwe alaátégeka obucha no obuchiile.”

¹⁶ Niho abanyaampala makúmi ábili na bana, abaabeele beékeele omu bitébe byáabo byo obutégeki omu méeso ga Múungu, báagwa omu méeso, baámulamya Múungu,

¹⁷ nibagaámba báti,

“Nitukusíma, Mukáma Múungu Omuzizi wa Byóona, óogwo oliyo no óogwo waabele obáyo, habwo kuba okozesize obuhicha bwaawe bukúlu, no óobu nootégeka.

¹⁸ Abanyamahaánga‡ abatalakwiíkiliize íwe bakakutámwa, náho obuchilo bwe echihulumuko chaawe bwaáhiikile. Óobu no obuchilo bwa abaantu áabo abáfwiile bachwaaziíkwe. Nibwo obuchilo bwo kubazuha ensiimi abazáana baawe ababáasi, na abaantu baawe bóona áabo abalikukugomookela, abakúlu na abato.

Óobu nibo obuchilo bwo kusiisa abaantu bóona áabo abalikusiisa éensi.”

¹⁹ Niho, omulyáango gwo kutaaha omu nzu ya Múungu wo omu igulu gwaáchiingulwa. Isaandiko lya Múungu lye endagano§ lyaábonwa omu nzu ezo. Haabáho olulábyo na naáhulila echiluundumo ne enkuba. Éensi yaáteengeta na haazila enzula ya amabáale maháango bwooli ge ebalafu.

12

Omukázi hamo ni izóka

¹ Niho, okwo omu igulu, haalugamo olumanyiso lwo kusobeza bwooli. Hakaba heena omukázi óogwo azweekilwe izóoba, nakwo okwéezi kukaba kuli ahaansi ya amagulu goómwe. Káandi, aha mútwe gwoómwe akaba azweele omukáko gwe chikáma ogukolesizwe kwe enyenyéezi ikúmi ne ibili.

² Omukázi ogwo akaba ayina éenda na akaba yaábaanza kweéchuungula kunu naachula habwo kulúmwa obusúungu.

† 11:15 11:15 **Masihi:** Habwo obusoomboozi bwooli, osome echigaambo cha Kristu omu Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile. ‡ 11:18 11:18 **Abanyamahaánga:** Habwo obusoomboozi bwooli osome Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile. § 11:19 11:19 **Isaandiko lya Múungu lye endagano:** Habwo obusoomboozi bwooli osome Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile.

³ Niho, omu igulu okwo, haalugamo olumanyiso olúundi lwo kusobeza. Léeba! Izóka* liháango lilikutukula lyaábonwa. Izóka elyo likaba liina emitwe musaanzu na amahéembe ikúmi, na buli mútwe gukaba gwiina omukáko.

⁴ Izóka elyo lyaánaguza omuchila gwaályo, no omuchila gwaákukuumba eémo yi isatu (1/3) ye enyenyéezi zo omu igulu, gwaázinaguza omu nsi. Niho izóka lyeémeelela omu méeso go ogwo omukázi óogwo akaba ali héehi kweéchuungula, kaálaaba yaámazile kuzáala, libone kumulya ogwo mwáana alaazáalwa.

⁵ Niho omukázi ogwo yaázáala omwaana wo obuséeza. Omwaana ogwo niwe alaatégeka amahaánga góona ge éensi na alaatégeka kwa amagala mahaango. Náho, ogwo mwáana wo omukázi aba yasapulwa, yaátwáalwa hali Múungu, aha chitébe cho obutégeki.

⁶ Omukázi ogwo yeelukila omu nsi yo obwoóma† ahaantu áaho Múungu akaba yaámuloongiize, abone kumulísa aha mwáanya gwe bilo echihuumbi chimo na magána ábili na makúmi mukáaga (1,260).

⁷ Niho heemuka ichúmu omu igulu. Maléeka mukúlu Mikaili ali hamo na bamaléeka boómwe, baálwaana ni izóka, nályo izóka lilwaana nábo lili hamo na bamaléeka baályo.

⁸ Náho izóka na bamaléeka baályo bakasíingwa, no kulugiilila aho obwiikalo bwáabo tibulabeeleho káandi okwo omu igulu.

⁹ Izóka elyo liba lyaánagwa ahaansi omu nsi. Izóka éeli niyo ezo enzóka ya kala éezo elikwéetwa Omuleengesi nali Isitáani, elilikuhabisa abaantu bóona omu nsi. Mazima likanagwa omu nsi hamo na bamaléeka baályo.

¹⁰ Mala, naáhulila iláka liháango kuluga omu igulu niligaámba líti, “Óobu, haabáho obuchuúnguzi, no obuzizi, no obukáma bwa Múungu wéetu, no obuzizi bwa Masihi woómwe, habwo kuba anagilwe ahaansi omulégeelezi wa abeekiliza bazeenzi béetu, óogwo abalegelela omu méeso ga Múungu omu chilo na nyemisana.

¹¹ Óobu abeekiliza bazeenzi béetu bakamusíinga habwe enságama yo Omutaámbwa, na aha buulubona óobwo bakasohoza. Tibalasaasizwe engoonzi zo obukaani bwo obulami bwáabo, bakaba bali bweémi kufwa habwo kumwiikiliza Omutaámbwa.

¹² Ha bwéecho, musemelelwe, ímwe mwéena, áabo mulikwiikala okwo omu igulu! Náho nimwiilóoko, ímwe mwéena áabo mulikutúula olugulu no omu nziba, habwo kuba Isitáani lituukile ahaansi omuli ímwe. Linigaheéle habwe echihulumuko chiháango, habwo kuba nilisoomboókelwa nka nikwo lyaásigaliize obuchilo buche kwoónka.”

¹³ Mbwéenu, obuchilo izóka lyeemanyile nka nikwo linagilwe omu nsi, lyaaza kumwaágalaza ogwo mukázi óogwo akaba yaázáala omwaana wo obuséeza.

¹⁴ Náho Múungu yaámuha ogwo omukázi amanána ábili ge empuungu‡ empáango, abone kutuuntúmuka kuzeendayo okwo ha bwaáwe, ahaantu áaho Múungu alaamulísa ha mwáanya, aábe hala kuluga omu méeso gi izóka. Omu nsi yo obwoóma okwo naaliisibwa ha mwáanya gwe ebilo echihuumbi chimo na magána ábili na makúmi mukáaga (1,260).

¹⁵ Niho, izóka lyaátanaka améenzi agali méenzi bwooli kuluga omu kanwa kaályo, gaázela nko omunóna enyuma yo ogwo omukázi, abone kukukuumbwa na ago méenzi.

* 12:3 12:3 **Izóka:** Izína eliindi omu Chiziinza *isuumbwaánsi*. † 12:6 12:6 **Omu nsi yo obwoóma:** Ensoonga yaáho ni iluungu lya amabaanga na amabáale, lyo obwoóma, elitéena améenzi. ‡ 12:14 12:14 **Empuungu:** Izína eliindi ne *enkwáazu*.

¹⁶ Náho éensi yaámuzuna ogwo mukázi. Éensi eyasama nko omunwa, egamila ago méenzi góona agalugile omu kanwa ki izóka.

¹⁷ Izóka lyaámutamwa bwooli ogwo mukázi, lyaázeenda kulwaana ne enzaalwa zoómwe abáandi áabo abalikugomookela ebilagilo bya Múungu no okwaátula amazima habwa Yeézu.

¹⁸ Mbweenu, izóka lyeémelela aha chaambo che enziba.

13

Enyameéswa mpáango kuluga omu nziba

¹ Niho naábona enyameéswa mpáango neeyiza kuluga omu nziba. Ekaba eyina emitwe musaanzu na amahéembe ikúmi. Buli iheembe likaba liina omukáko, na buli mútwe gukaba gwaandikilwe iziina lyo kumulogota Múungu.

² Ne enyameéswa ezo naábweene ekasusana nke enzúmula, náho amagulu gaáyo gakaba nka ago olugalaba, na akanwa kaáyo kakaba kali nka ake engaanza. Izóka* elyo lyaaha amagala gaáyo hamo ne chitébe chaáyo cho obutégeki no obuhicha bwíinzi.

³ Omútwe gúmo gwe enyameéswa mpáango ezo, gukaba nko oóti gutiilwého obuhuta bubi bwooli bwo olufu, náho obuhuta obwo bukaba bwaáchizile. Echo chaaleetelela abaantu bóona omu nsi kuzisobelwa bwooli no kuzikulaatila.

⁴ Bóona baalamya izóka elyo, habwo kuba likaba liziheéle enyameéswa mpáango obuhicha bwaáyo bwo kutégeka. Káandi, baázilamya enyameéswa mpáango ezo omu kugaamba, “Táliho oóndi nke enyameéswa mpáango! Káandi, táliho óogwo alihicha kulwaana nayo!”

⁵ Mbweenu, ezo enyameéswa mpáango yaáhaabwa obuhicha bwo kweébuga no kugaamba amagaambo go kumulogota Múungu. Káandi, yaáhaabwa obuhicha bwo kutégeka aha mwáanya gwa améezi makúmi aána na ábili.

⁶ Enyameéswa ezo mpáango yaábaanza kumuzuma Múungu, yaázuma iziina lyoómwe, ahaantu áaho alikutúula, na bóona áabo abalikutúula omu igulu.

⁷ Yeekilizibwa kulwaana na abaantu ba Múungu† no kubasínga. Káandi, yaáhaabwa obuhicha bwo kutégeka abaantu be engaanza zóona na abe enzaalwa zóona ne endími zóona na amahaánga góona.

⁸ Abaantu bóona áabo abalikutúula omu nsi nibalamya enyameéswa ezo empáango, buli oómo óogwo ataandikilwe iziina lyoómwe omu chitabu cho obulami cho Omutaámbwa óogwo ayaabaágilwe kulugiilila obuchilo éensi etakahaangilwe.

⁹ Óogwo ayina amatwi, ahulile.

¹⁰ Omuuntu óogwo ayaatiilwého echihika akwaátwe enkwáate, alyaátwáalwa enkwáate.

Omuuntu óogwo ayaatiilwého echihika kwítwa habwe embáadi, habwe embáadi naayítwa.

Óobu, abaantu ba Múungu nibeendelwa beéyomeleze na babe no okwiikiliza.

Enyameéswa mpáango kuluga olugulu

¹¹ Niho, naábona enyameéswa mpáango eéndi neehanama kuluga ahi itaka. Enyameéswa mpáango éezo ekaba eyina amahéembe ábili mache nka ago omutaámbwa, náho iláka lyaáyo likaba lili nke li izóka.

¹² Yaákozesa obuhicha bwóona bwe enyameéswa mpáango ezo eya mbele, na yaákozesa obuhicha obwo ha bwoómwe. Enyameéswa mpáango ezo eya kábili

* **13:2 13:2 Izóka:** Iziina eliindi omu Chiziinza isuumbwaánsi. † **13:7 13:7 Abaantu ba Múungu:** Omu Chiyunani nibeétwa abatakatífú, aba nibo abaantu abalikumugomookela Múungu.

yaábahatika abaantu bóona be éensi balamyé enyameéswa mpáango éezo ekaba eyina obuhuta bwo lufu óobwo bukaba bwaáchizile.

¹³ Enyameéswa mpáango eya kábili ekakola olumanyiso lwo kusobeza bwooli, no óobu akaleetelela omulilo kutúuka kuluga omu igulu kuhika éensi kunu abaantu nibabona.

¹⁴ Habwe emanyiso éezo yaaheelwe kukola omu méeso ge ezo nyameéswa mpáango ya mbele, yaábahabya abaantu be éensi. Yaábagaambila abaantu bakole echisusano cho kuzilila isima enyameéswa mpáango ya mbele éezo ekaba ehuteezwe ne embáadi, náho ekazeendelela kulama.

¹⁵ Enyameéswa mpáango eya kábili yaáhaabwa obuhicha bwo kuhuhila olwooya lwo obulami aha chisusano che enyameéswa mpáango ya mbele, kuba echisusano echo che enyameéswa mpáango ya mbele chibone kugaamba no kuleételela beétwe abaantu bóona áabo bakáanga kuchilamya.

¹⁶ Enyameéswa mpáango eya kábili yaáhatika abaantu bóona, abeena ikuzo na abanaku, abahíte na abahabi, abeena obweéyagaaluzi na abahálila, bateebwého olumanyiso aha ngalo yo obúlyo nali aha chihaanga cho obuso.

¹⁷ Ekakola eétyo kuba omuuntu weéna weéna ataákuhicha kugula nali kuguza choóna chóona atéena kuteebwaho olwo olumanyiso, oluli iziina lye ezo enyameéswa mpáango eya mbele, nali no obukúmi bwe enyúguta zóona zi iziina lyaáyo.†

¹⁸ Echigaambo echi nicheénda amasala. Owa amasala abale obukúmi bwe ezo enyameéswa empáango, habwo kuba embalo ezo neemanyisa omuuntu bunaanka. Okubalwa kwaályo ni magána mukáaga na makúmi mukáaga na mukáaga (666).

14

*Omutaámbwa na abaantu boómwe ebihuumbi
igana límo na makúmi áána na bana (144,000)*

¹ Niho naáleebe, no kubona hakaba haliho Omutaámbwa, ayimeeliile ahi ibaanga lya Sayuni ali hamo na abaantu ebihuumbi igana límo na makúmi áána na bana. Abaantu abo bakaba baandikilwe aha chihaanga cho obuso bwáabo iziina lyo ogwo Omutaámbwa ni iziina lye Eése.

² Naáhulila iláka kuluga omu igulu nki iláka lya améenzi agali méenzi na nki iláka lye enkuba liháango. Káandi iláka likahulilwa nka abatéezi be endono béenzi nibaziteéla endono záabo.

³ Abaantu abo ebihuumbi igana límo na makúmi áána na bana bakaba beemeeliile omu méeso ge chitébe echo cho obutégeki no omu méeso ge ebyo bihaángwa bina byo obulami na abo banyaampala. Bakaba nibazina oluzina lúsha lutakahulilagwa, na táliho oóndi óogwo ayaahikize kweéyega oluzina olwo, choónka abaantu abasaangilwe baáchuungwiilwe kuluga omu nsi.

⁴ Abaantu abo abalikumukulaatila Omutaámbwa hoóna hóona áaho alikuzeenda, tibaleétiilého obulofo habwa abakázi, ensoonga bakaba bali aba biíkila. Bakachuungulwa kuluga omuli abo baantu abáandi, nábo baaba aba mbele kusohozwa nko omwéezo gwa mbele hali Múungu na ha Mutaámbwa.

⁵ Nábo ha kanwa káabo tibalabeele ne ebisuba byóona byoóna, mala bakaba batéena entaambala yoóna yóona.

Maléeka básatu nibasohozza Empola za Múungu

⁶ Niho, naábona maléeka oóndi naatuuntúmuka ahagáti yi igulu. Maléeka ogwo akaba ayina Empola Nzima zo bucha no buchiile kubalaangaanila abaantu áabo

† 13:17 13:17 **Obukúmi bwe enyúguta zóona zi iziina lyaáyo:** Omu Chiyunani buli enyuguta ne ensoonga ye enaamba bunaanka. Ha bwéecho, buli iziina likaba liina enaamba yaályo, habwo obutulanizi bwe enaamba ze enyuguta zóona zi iziina elyo.

abalikwiikala omu nsi, abaantu ba amahaánga góona, abe engaanda zóona, abe endími zóona, na abe enzaalwa zóona.

⁷ Mbwéenu, maléeka ogwo yaáyaambaza iláka, yaágaamba aáti, “Mumugomookele Múungu no kumukúza, habwo kuba obuchilo bwo kulamula abaantu bwaáhkile. Mumulamye ogwo akahaanga igulu, éensi, enziba, ne enzweelo za améenzi.”

⁸ Mbwéenu, maléeka oóndi owa kábili yaakulaatilaho, naagaámba aáti, “Echikaali cha Babéeli cháagwa! Nicho Abanyamahaánga bóona echaábanyweesa evíini yaácho baátamiila ne enaámba yo obusaambani bwaácho.”

⁹ Mala, haakulaatilaho maléeka oóndi owa kásatu. Náwe yaáhamuka ahi iláka liháango aáti, “Kábilaaba omuuntu naalámya ezo nyameésa ne echisusano chaáyo, no kuteebwáho olumanyiso aha chihaanga cho obuso nali aha ngalo yoómwe,

¹⁰ omuuntu ogwo náwe alaánywa evíini ye echihulumuko cha Múungu, ekozilwe hatéena kutulaanilwa na améenzi. Múungu weényini naamuchenenela ogwo muuntu omu nsale ye echihulumuko choómwe, aánywe. Weényini Múungu naamwaagalaza omu mulilo muháango bwooli omu méeso ga bamaléeka abatakatífu no omu méeso go Omutaámbwa.

¹¹ Omwíika gwe ebyaagalazo byáabo guhanama olugulu obucha no obuchiile. Na abo baantu tibalihuumula echilo na nyemisana, abo abalikulamya enyameésa ne echisusano chaáyo no kuteelwáho olumanyiso lwi izíina lyaáyo.”

¹² Óobu, abaantu ba Múungu nibeendelwa beégumisilize. Abo nibo balikukoondoókela ebilagilo bya Múungu no kumwíkiliza Yeézu.

¹³ Áaho naáhulila iláka kuluga omu igulu, nililagila, “Yaandika oóti, ‘Kubaandiza óobu, beena omugisa abaantu bóona abalikufwa kunu bamwíkilize Omukáma Yeézu.’ ”

Omuwooyo gwa Múungu nigugaámba, “Éego, balaábona kuhuúmula kuluga emilimo yáabo elikuguma, habwo kuba nibakulaatilwa ne ebikolwa byáabo ebizima.”

Igesa lye éensi

¹⁴ Niho naáleeba, no kubona hakaba haliho elíile lilikwéela. Aha lugulu ye elíile elyo akaba ayikeeleho omuuntu ali nka Mutábani wo Omuuntu.* Omuuntu ogwo akaba azweele omukáko gwe chikáma gwe ezaháabu aha mútwe gwoómwe. Omu ngalo yoómwe akaba akwaatiliile eliihiso lyo obwózi.

¹⁵ Áaho maléeka oóndi yaáluga omu nzu ya Múungu, yaáyaambaza iláka liháango naamugaámbila óogwo akaba ayikeele aha lugulu ye elyo líile aáti, “Obuchilo bwo kugesá bwaáhkile. Kwaáta eliihiso lyaawe ogése, habwo kuba igesa lye éensi yaawe lyaáhiisize.”

¹⁶ Niho ogwo ayikeele aha bwíile yaágesesa eliihiso lyoómwe aha lugulu ye éensi, mala éensi yóona éba yaágeswa.

¹⁷ Niho maléeka oóndi yaáluga omu nzu ya Múungu okwo omu igulu. Náwe akaba akwaatiliile eliihiso lyo bwózi.

¹⁸ Niho yeeza maléeka oóndi yaáluga omu itaámbilo, náwe akaba ayina obuzizi habwo mulilo. Náwe aba yaámuhama ahi iláka liháango maléeka ogwo akwaatiliile eliihiso lyo obwózi, naamulagila, “Kwaáta eliihiso lyaawe lyo obwózi, oóze kunogola empogo ye ezabibu ye éensi, habwo kuba amagoomba gaázo gaáhiile.”

¹⁹ Niho maléeka ogwo yaágesesa eliihiso lyoómwe omu nsi, yaágesa emizabibu ye éensi, yaázita omu izuungilo liháango, lye echihulumuko cha Múungu.

²⁰ Emizabibu zaázuungwa omu izuungilo lya ahélu yi iboma likúlu. Lyaázwiisa enságama, ne enságama ezo yaáluga omu izuungilo yaázela neehika ha kubalilila

* **14:14 14:14 Mutábani wo Omuuntu:** Habwo obusoomboozi bwooli osome *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile.*

echéemo cha machoólelo ge efaláasi. Obuleehi bwo ogwo muzela gwe enságama gukaba guli nko oluleengo lwe ekilomíta magána asatu.

15

Oluzina lwo Omutaámbwa na Musa

¹ Niho, naábona olumanyiso olúundi omu igulu, lukaba ni lukulu no lwo kusobeza. Nkabona iínti, maléeka musaanzu bakaba nibaleéta ennáku musaanzu ezo omuhélo. Ennáku ezo zikaba zili zo kumaliliza echihulumuko cha Múungu.

² Káandi naábona echiintu éecho chikaba chili nke enziba yi ilole éezo etulaaniilwe no omulilo. Na aho omu ngeégeelo hakaba hemeeliilwe abo abaantu abaabeele basiingile enyameéswe ezo mpáango, echisusano chaáyo, hamo no okubala kwi izíina lyaáyo. Abaantu abo bakaba bakwaatiliile endono omu ngalo záabo éezo bakaba baheélwe na Múungu.

³ Bakaba nibazina oluzina lwa Musa* omuzáana wa Múungu no olwo Omutaámbwa, nibagaámba báti,
“Omukáma Múungu Omuzizi wa Byóona,
ebikolwa byaawe ni bikulu ne byo kusobeza.
Íiwe níiwe Omukáma wa amahaánga góona,
ne emiháanda yaawe ne ya amazima na ne eyo obuliho.

⁴ Íiwe Mukáma, noóha atakukweéganya
no kulikúza izíina lyaawe?
Habwo kuba íiwe weénka níiwe omutakatíifu.
Abanyamahaánga bóona nibeéza no okukulamya,
habwo kuba ebikolwa byaawe bya amazima nibibonwa butúnu.”

Maléeka musaanzu abaabeele nibaleéta ennáku

⁵ Obuchilo ago kagahiingwiile, naáleeba éenzu ya Múungu echiíngwiilwe omu igulu, ensoonga iheéma lya buulubona† bwo kubaho kwa Múungu.

⁶ Maléeka musaanzu abo abeena ennáku musaanzu baasoholámo omwo. Bakaba beechumile emyéenda za kitani‡ nduunzi mala beebohile emisumi ye ezaháabu omu kalezi káabo.

⁷ Oómo kuluga omuli ebyo bihaángwa bina ebyo obulami yaábaha abo bamaléeka musaanzu ebiíbo musaanzu bye ezaháabu éebyo ebiizwiile echihulumuko cha Múungu óogwo alama obucha no obuchiile.

⁸ Omwo omu nzu ya Múungu, gwéezula omwíika óogwo gwaaleтелиilwe ni ikuzo lya Múungu no obuhicha boómwe. Tihaliho óogwo yaakuhicha kutaaha omu nzu ya Múungu káandi kuhika obuchilo ennáku ezo za musaanzu za bamaléeka abo zilaáhikiílizibwa.

16

Ebiíbo musaanzu bye echihulumuko cha Múungu

¹ Niho, naáhulila iláka liháango kuluga omu nzu ya Múungu, nilibalagila abo bamaléeka musaanzu liti, “Nimuzeénde muze kuseesa omu nsi echihulumuko cha Múungu éecho echili omu bíibo musaanzu.”

² Mbwéenu, maléeka owo kubaanza yaázeenda, yaáchiítilila echíibo choómwe che echihulumuko cha Múungu omu nsi. Ahonyini, abaantu abeena olumanyiso lwe

* 15:3 15:3 **Musa:** Habwo obusoomboozi bwooli osome *Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile.* † 15:5 15:5 **Iheéma lya buulubona:** Habwo obusoomboozi bwooli, osome *Éenzu ya Múungu omu Obusoomboozi habwa Amagaambo Agagumile.* ‡ 15:6 15:6 **Kitani:** Ne emyéenda ya abakáma. Ekaba ekoleswa obuluba bwo obukaani buháango bwooli bulikweéla.

enyameéswe mpáango na áabo abakalamya echisusano chaáyo baázila ebigogo bíbi ebiina obusaasi buháango.

³ Niho maléeka owa kábili náwe yaáchiítílila echíibo choómwe omu nziba. Améenzi gaáhiinduka kuba enságama nke yo omutúumbi ne ebihaángwa byóona ebiina omwooyo gwo obulame omu nziba byaáfwa.

⁴ Niho maléeka owa kásatu náwe yaáchiítílila echíibo choómwe omu mizela ne enzweelo za améenzi, na améenzi ago góona gaáhiinduka kuba enságama.

⁵ Niho naáhulila maléeka omwiímeelelezi wa améenzi naagaámbe aáti,

“Íiwe Múungu Mutakatíifu,

óogwo abayo na niwe íiwe óogwo ayaabeele abayo,

íiwe oyina amazima,

habwo kuba ezi michwaáziiko zaawe ne eza amazima.

⁶ Abaantu abaheni bakéeta abaantu abatakatíifu na ababáasi baawe, neewe Omukáma noobaha enságama, bazinywe.

Bagukwiílwe ogwo muchwaaziiko!”

⁷ Niho naáhulila iláka kuluga ahi itaámbligo niligaámbe líti,

“Íiwe, Mukáma Múungu Omuzizi wa Byóona,

emichwaaziiko zaawe ne za mazima na ne zo obuliho.”

⁸ Niho maléeka owa kána yaáchiítílila echíibo choómwe ahi izóoba. Bityo izóoba lyaáhaabwa obuhicha bwo kwóocha abaantu habwo omulilo gwaáyo.

⁹ Abaantu baáyochwa kubi bwooli. Baálogota izíina lya Múungu, ayaabeele ayina obuzizi habwe ennáku ezo, náho tibalatamilwe ebiheno byáabo no kumuhiindukila Múungu bakabona kumuha ikuzo.

¹⁰ Niho maléeka owa kataanu yaáchiítílila echíibo choómwe aha chitébe cho obutégeki che enyameéswe mpáango. Bwaangu ensiimbaazi yaásweekelela obukáma bwaáyo na abaantu baáchaankunya endími záabo habwo obusúungu.

¹¹ Baáyoogooza Múungu wo omu igulu habwo obusaasi buháango ne ebigogo byáabo bíbi. Mále tibalatamilwe ebikolwa byáabo.

¹² Niho maléeka owa mukáaga náwe yaáchiítílila echíibo choómwe omu munóna mugázi gwa Eufuráati, na ago méenzi gaágwo gaáyomeela kuba omuháanda guloonzwe habwa abakáma kuluga obutúluka.

¹³ Niho naábona amazimu asatu áago agalikususana na amachele. Límo lyaáluga omu kanwa ki izóka,* eliindi kuluga omu kanwa ke enyameéswe mpáango, ne eliindi kuluga omu kanwa ko omubáasi ogwo we ebisuba.†

¹⁴ Amazimu ago geena obuhicha bwo kukola emanyiso, ne emilimo zaágo no kuzeenda aha bakáma bóona omu nsi kubakobya kobya bakole ichúmu echilo chikúlu cha Múungu Omuzizi wa Byóona.

¹⁵ Omukáma Yéezu naagaámbe, “Muléebe! Niinyíza nko óokwo omwíibi ayizaho atéena kusohoza empola. Ayina omugisa óogwo ali méeso no kuzibiika emyéenda yoómwe kuba ataákwiiza kulibata busa no okugoolwa.”

¹⁶ Mbweenu amazimu ago gaákobya kobya abakáma bóona na abazunaangoma báabo ahaantu áaho halikwéetwa Arimagedoni omu Chihebrania.

¹⁷ Niho maléeka owa musaanzu yaáchiítílila echíibo choómwe olugulu. Neenye naáhulila iláka liháango kuluga echitébe cho obutégeki cho omu nzu ya Múungu, niligaámbe líti, “Chaáhwa!”

* **16:13 16:13 Izóka:** Izíina eliindi omu Chiziinza *isuumbwaánsi*. † **16:13 16:13 Omubáasi ogwo we ebisuba:** Neegaambilila éezo enyameéswe mpáango ya kábili, éezo ekaluga omu itaka, ne emilimo yaáyo ekaba eli okuhabisa abaantu na amagaambo gaáyo. Osome Okusuululilwa 13:11-15.

¹⁸ Haazila endábyo, eyoombo, ni iláka lye echisuumo, ne éensi yaáteengeta bwooli. Iteengeto elyo likaba lili liháango lyo kuchila góona kulugilila abaantu babemo omu nsi.

¹⁹ Niho echikaali cha Babéli chaabaganiswa ebinogoka bísatu, na amaboma ga amahaánga gágwa. Múungu yaáchiizuka echikaali cha Babéli. Yaáchihatika chinywe kuluga echikóombe che evíini ye echihulumukóche chikúlu.

²⁰ Amaziinga góona gaábula, na mabaanga góona ticalabweenwe káandi.

²¹ Enzula ya amabáale ge ebalafu nka ageena ekilo makúmi ataanu buli límo gaagweela abaantu kuluga omu igulu. Abaantu baálogota Múungu, habwe ennáku ezo ze enzula ya amabáale, habwo kuba zikaba ennáku mbi bwooli.

17

Omusiuhani mukúlu hamo ne enyameéswe elikutukula

¹ Niho, oómo wa bamaléeka abo musaanzu abaabeele beena ebyo bíibo musaanzu yéeza hali ínye, yaángaambila, “Íiza, neenye niinkwooleka omuchwaáziiko ogwo aheelwe omusiuhani akumuukile, echikaali éecho echoombekilwe aha lugulu ya améenzi agali méenzi.

² Abakáma be éensi bakasaambana náze, na abaantu be éensi nábo batamiile ne evíini yo obuseégu bwoómwe.”

³ Mbweenu, Omwooyo gwa Múungu gwaánhanaantukila. Maléeka ogwo yaányebeembelela kuzeenda omu nsi yo obwoóma. Obuchilo naáhikileyo okwo, naábona omukázi ayikeele aha lugulu ye enyameéswe mpáango elikutukula. Enyameéswe mpáango ekaba eyina emitwe musaanzu na amahéembe ikúmi. Ekaba eyaandikilwe buli haantu amaziina go kulogota Múungu.

⁴ Omukázi ogwo akaba azweele emyéenda nduunzi zi ibala lye ezaambalau ni ibala elilikutukula. Káandi akaba ayechemile habwe ezaháabu, amabáale go obukaani, no obukwáanzi. Omu ngalo yoómwe, akaba akwaatiliile echikóombe che ezaháabu éecho chikaba chiizwiile ebitamiso ne ebiintu ebiifo byo obwo obuseégu bwoómwe.

⁵ Aha chihaanga cho obuso bwoómwe likaba lyaandikilwe iziina éelyo ensoonga yaályo ekaba eyeselekile. Izíina lyoónyini ne éeli,

ECHIKAALI CHA BABÉeli,
NYINA WA ABASIIHANI
NO OWE EBITAMISO BYE Éensi.

⁶ Naábona omukázi ogwo atamiile habwo okunywa enságama ya abatakatífu ba Múungu áabo abaayisilwe habwo kuba bakaba bali baalubona ba Yeézu. Obuchilo naámubwéene, nkasobelwa bwooli.

⁷ Náho maléeka ogwo yaángaambila aáti, “Ha bwaáchi waásobelwa bwooli? Leka niinkugaambila ensoonga ye echihwe cho omukázi ogwo ne enyameéswe mpáango éezo elikumusutula éezo eyina emitwe musaanzu na amahéembe ikúmi.

⁸ Enyameéswe mpáango éezo waabwéene, ekaba eyina obulame náho óobu yaáfwiile. Óobu yeéliliza no kuluga omu liina elila lyo kuzimu, náho Múungu alyaázisiingalicha. Na abaantu bóona be éensi, áabo amaziina gáabo tigalaandikilwe omu chitabu cho obulami kuluga kuhaangwa kwe éensi, balaásobelwa kubona ezo nyameéswe mpáango, éezo kala ekaba eliho, mala yaáfwa, mále elaábonwa káandi.”

⁹ Echigaambo echi nicheénda obwéenze na amasala ageene okweétegeleza. Ezo mitwe musaanzu nágo na amabaanga musaanzu áago ayikalila ogwo mukázi,

¹⁰ káandi emitwe ezo na abakáma musaanzu. Emitwe musaanzu ezo neemanyisa abakáma musaanzu. Bataanu baáfwiile, oómo naatégeka óobu, oóndi achaali takeezile. Náwe obuchilo kaáliiza ni lwaampaka asigale no kutégeka ha mwáanya muche kwoónka.

¹¹ Ne enyameésa mpáango ezo ekaba neetuúla náho yaáfwa niwe omukáma wa munáana. Ogwo owa munáana no oómo wáabo abakáma musaanzu, náwe alaásiinagalichwa na Múungu.

¹² “Ago mahéembe ikúmi áago okabona nigamanyisa abakáma ikúmi áabo bachaali tibakatégekile. Abo bóona nibahaábwa obuhicha bwo kutégeka hamo ne ezo nyameésa mpáango, náho aha mwáanya gwe esáaha émo yoónka.

¹³ Abakáma ikúmi abo baláaba no obweéhanuuzi búmo, nibaziha enyameésa mpáango ezo amagala gáabo no obuzizi bwáabo bwóona bwo kutégeka.

¹⁴ Balaákola endwaana no Omutaámbwa. Náho Omutaámbwa alaábasínga, habwo kuba weényini no Omukáma wa abakáma no Omutégeki wa abatégeki, na abo abali hamo náze na abaantu boómwe abaayesilwe no kutoózibwa na Múungu, nábo na abeésigwa.”

¹⁵ Maléeka yaázeendelela kugaamba, aha kugaamba aáti, “Améenzi áago obweéne ogwo musiihani ayikéele aha lugulu yaáho neemanyisa enzaalwa, ne embága, na amahaánga, ne endími.

¹⁶ Ago mahéembe ikúmi áago obweéne ne ezo enyameésa mpáango zilaámutámwa omusiihani ogwo. Nibabitwaala byóona ebyoómwe no kumusiga busa. Nibalya enyamaye, na amasaagáge nibaganaga omu mulilo.

¹⁷ Habwo kuba Múungu weényini atilemo omu miganya yáabo kuhikiiliza echihika choómwe omu kwiikiliza kuziha ezo nyameésa obuzizi bwáabo bwo kutégeka, kuhika ebigaambo bya Múungu kabilihikiilizibwa.

¹⁸ Omukázi óogwo wabweene naamanyisa echikaali echo chikúlu echilikutégeka abakáma bóona be éensi.”

18

Kugwa kwe echikaali cha Babéeli

¹ Obuchilo ago kagahiingwiile, léeba naábona maléeka oóndi naahanaántuka kuluga omu igulu. Akaba ayina obuhicha buháango, ne éensi yaáyeengelela habwi ikuzo lyoómwe.

² Náwe yaáyaambaza lwa amagala ahi iláka liháango bwooli, naagaámba aáti, “Cháagwa!

Echikaali cha Babéeli cháagwa!

Óobu chaábeele obwiikalo bwa amazimu

no obwiikalo bwa buli izimu.

Chaábeele ahaantu ha buli nyonyi mbi no okutamisa.

³ Cháagwa habwo kuba Abanyamahaánga bóona

bakanywa evíini yaácho,

baátamiila ne enaámbe yo obusaambani bwaácho.

Abakáma be éensi baásaambeene náze.

Abatuunzi be éensi

bakahíta habwo bwíinzi bwa amagala ge ebya katóozi byoómwe.”

⁴ Niho naáhulila iláka eliindi kuluga omu igulu, niligaámbe liti,

“Abaantu baanze, mulugého hali weényini,

kuba mutateelana náze kukola ebiheno byoómwe

no kuba muteéza kugwéebwa no omuchwaáziiko hamo náze.

⁵ Habwo kuba ebiheno byoómwe byaábéele bíinzi,

no óobu byaáhika omu igulu.

Náwe Múungu yaábiizukile ebikolwa byoómwe byo obuzilwa.

⁶ Nka nikwo yaábakoliile abáandi, neemwe mumukolele mútyo nyini.

Káandi mumukolele entúlo ibili yo obuzilwa óobwo yaábakoliile abáandi.

Omu mutáho gwe,

mumutulanilize entúlo ibili ye ebyaágala éébyo yabatulaniilemo ímwe.

⁷ Nko óókwo yeekulize no kutúula omu bya katózi, mumuchwaáziike no kumwaágala kwiingana ne ebikolwa bye.

Habwo kuba omu muganya gwoómwe ayebuga omu kugaamba, 'ínye niintegéka nko omugóle, ínye tíndi entuúmbakazi, mala tíndizila entímba káandi.'

⁸ Ha bwéecho ennáku zóona zilaámugweela aha chilo chimo choónka, okusiingalika kwe enkabe, ze ennáku, ne eze enzala.

Naayochibwa butúnu no omulilo, habwo kuba Omukáma Múungu óogwo alikuunchwaáziika niwe wo obuhicha."

⁹ Abakáma be éensi áabo bakasaambana náze no kukoba hamo náze omu bya katózi balaáchula no kubolooga obuchilo balibona omwíika gwo kusiingalichwa kwoómwe.

¹⁰ Abakáma abo be echo chikaali habwo kweétimwa kwe ebyaágala byaácho, baleémeelela hala no kuchula nibagaamba:

"Ne lóoko! Ne lóoko echikaali, íwe Babéeli, echikaali echiina amagala! Omuchwaáziiko gwaawe gwaákuhikile aha káanya ke esáaha émo yoónka."

¹¹ Abasúluza be éensi balaátéela empámo no kwaalama, habwo kuba tálibaho muuntu wo kugula káandi entuundo záabo.

¹² Táliho omuuntu káandi wo kugula entuundo záabo ze ezaháabu, eféeza, amabáale go obukaani ne enkwaanzi, kitani nduunzi, emyéenda miluunzi ze ezaambalau, ze ehalili, ne ezili kutukula, ebiseme bye embaáho zo obubáani, nali ebiintu éébyo ebikozilwe na amahéembe ge enzozo, na buli chiintu echikozilwe kuluga embaáho zo obukaani, nali bye emiliinga, isiinza, nali emalumaaalu,

¹³ omudalasíini, ebiluungo, omugaazu, emanemane nali obubáani, nali evíini, amazuta ge emizeituni, nali ensaano nduunzi ne engano, nali ente, entaama, efaláasi, amagáali go kukweeswa ne efaláasi, nali abahálila, abaantu áabo abeena obulami.

¹⁴ Mbwéenu, abasúluza nibagaamba báti, "Ebiintu biluunzi éébyo okaba noobiligila bwooli aha muganya gwaawe tibichibaho. Byóona ebya katózi ne ebi ikuzo byaábahwéela. Tibichikuliho na tolibibona no obuche bwa akáti."

¹⁵ Abasúluza áabo bakahíta kuluga hali weényini balaáyemeelela hala habwo kutína olwo lwaágala, balaáyaambaza no kwaalama.

¹⁶ Nibagaamba báti, "Ne lóoko! Ne lóoko echikaali chikúlu. Echikaba chizweele emyéenda miluunzi ze ekitani, ze ezaambalau, ne emyéenda elikutukula.

Chikaba cheechuma habwe ezaháabu, amabáale go obukaani, ne enkwaanzi.

¹⁷ Náho obwo buhite bwóona bwaásikiizwe aha mwáanya gwe esáaha émo yoónka."

Buli musalahaangi na ababugi bo omu nziba ababugisa amataanga, abasalahaangi na abatuunzi bóona abo omu nziba, balyeémeelela hala.

¹⁸ Obuchilo balibona omwíika gwo kusiingalichwa kwaágwo, balyaáchula kwo kuhamuka ahi iláka nibagaamba, "Tichiliho echikaali echíndi nke echikaali chikúlu echi!"

¹⁹ Balyeésaamulila enkuungu omu mitwe yáabo kunu nibaambaza omu kugaamba báti,

"Ne lóoko! Ne lóoko echikaali chikúlu. Echikatukola íchwe twéena abeene eméeli tube abahíte, habwo obuhite bwaámo.

Náho echikaali chóona chaásiingaalika aha káanya ke esáaha eémo yoónka.”

²⁰ Munulilwe, ímwe áabo mulikutúula omu igulu. Munulilwe, ímwe abaantu ba Múungu, entumwa, na ababáasi, habwo kuba Múungu achwaáziikile echikaali echo habwa áago chikabakolela ímwe.

²¹ Mbwéenu, maléeka wa amagala yaáyeleeza ibáale nko olubeengo luháango, yaálunaga omu nziba, yaágaamba aáti,
“Aha magala méenzi nka aga,
echikaali chikúlu cha Babéeli olyaánagwa na tolibonwa butúnu káandi.

²² Enzina za abalikutéela endono, emiléela, ne ebikuli,
talibaho omubuya wa akazeendele kóona kóona,
káandi tililihulilwa omuli íwe no obuche bwa akáti iláka lyo olubeengo.

²³ Omwaanga gwo olumuli tigulimulika káandi omuli íwe no obuche bwa akáti.
Nali tihaáliba na amazenye ga chisweéla nali chisweélwa.

Echikaali cha Babéeli chikakolwa chíti
habwo kuba abatuunzi baawe
bakaba bali abakúlu be éensi,
na habwo kuba amahaánga góona gabeehilwe habwo obulozi bwaawe.

²⁴ Omuli íwe ekabonwa enságama ya ababáasi ne enságama ya abaantu ba Múungu,
hamo ne enságama ya abaantu bóona áabo abaayisilwe aha, omu nsi.”

19

Múungu naakuzibwa

¹ Obuchilo ago kagahiingwiile, naáhulila iláka nke elye embága mpaango omu igulu,
niliteéla eyoombo ha kugaamba liti,

“Akuzibwe Múungu!”

Obuchuúnguzi, ikuzo, no obuzizi ne bya Múungu wéetu,
² ha kuba obulamuzi bwoómwe no obwo obuliho na amazima.

Achwaáziikile omusiíhani mukúlu
óogwo akabeeha éensi habwo obuseégu bwoómwe.

Múungu akeéhoolela
habwe enságama ya abo abazáana boómwe abi yaáysisile.”

³ Baáyaambaza iláka entúlo ya kábili,

“Akuzibwe Múungu!

Ogwo mwíika kuluga omu iboma elyo
nigulelema kuza olugulu obucha no obuchiile.”

⁴ Abo banyaampala makúmi ábili na bana hamo ne ebyo ebihaángwa bina byo
obulami baba báagwa omu méeso goómwe, baámulamya Múungu óogwo akaba
ayikéele ahali echo chitébe cho obutégeki, nibagaámba báti,

“Amina! Akuzibwe Múungu!”

⁵ Mala, iláka liba lyaáluga ahali echo chitébe cho obutégeki niligaámba liti,
“Mumusiingize Múungu wéetu, ímwe abazáana boómwe bóona.”

“Ímwe áabo mulikumugomookela,
abato na bakúlu!”

⁶ Niho, naáhulila iláka nki iláka lye embága mpáango. Iláka éelyo likahilila nka nikwo
améenzi agali méenzi gahilila omu kuzela. Káandi likaba nki iláka liháango lye
enkuba elikutéela. Likagaamba liti,

“Akuzibwe Múungu!

Omukáma Múungu wéetu Omuzizi wa Byóona atégekile!

⁷ Neechwe, tunulilwe,
tumuteélele emihila no kumukúza,

* **19:1 19:1 Akuzibwe Múungu:** Ne ensoonga ya Haleluya.

habwo kuba obuchilo bwa amazenye go obweenga bwo Omutaámwa bwaáhika, na chisweélwa woómwe yaámazile kweéloonza.

⁸ Weényini aheelwe emyéenda zo okuzwaala za kitani nduunzi, elikwéela no okweengelela.”

Emyéenda ezo nduunzi ensoonga yaázo nibyo ebikolwa bye entúungwa nzima bya abaantu ba Múungu.

⁹ Maléeka ogwo yaángaambila aáti, “Yaandika nka nikwo, beena omugisa bóona áabo abalaalikilwe hali ago mazenye go obweenga bwo Omutaámwa. Káandi yaángaambila nka nikwo, aga gi naágaambile na amazima ge echigaambo cha Múungu.”

¹⁰ Niho náagwa omu méeso go ogwo maléeka, mbone kumulamya. Náho yaángaambila, “Leka! Neenye ndi omuzána muzeenzi waawe hamo na abeekiliza bazeenzi baawe áabo abalikwaátula amazima habwa Yeézu. Mbweenu, mumulamye Múungu weénka, habwo kuba Omwooyo gwa Múungu nigubazuna abaantu kwaátula amazima habwa Yeézu nigwo omwooyo gwo obubási.”

Óogwo akaba azihanamile efalási elikwéela

¹¹ Obuchilo ago gahiingwiile, naábona elizáho eliindi. Omu méeso gaanze igulu likaba lichiingwiile na léeba, efalási elikwéela no ogwo akaba azihanamile ha mugoongo gwaáyo. Ogwo akaba naayéwa “Omweésigwa” no “Owa Amazima.” Náwe achwaaziika no kulwaana ichúmu habwa amazima.

¹² Améeso goómwe gakaba gali nka age emyeengezi yo omulilo, no omu mútwe gwoómwe akaba azweele emikako mínzi. Akaba ayaandikilwe hali weényini izína éelyo akaba ataliho omuuntu óogwo ayaabeele naahicha kulisoombookelwa náho weényini weénka.

¹³ Akaba azweele enkaanzu éezo ekaba ekolizwe omu nságama. Izína lyoómwe akaba naayéwa aáti, “Echigaambo cha Múungu.”

¹⁴ Abazunaangoma bo omu igulu bakaba nibamukulaatíla enyuma. Bakaba bazweele emyéenda ye ekitani nduunzi ezilikweengelela, káandi ezilikwéela bwooli, nábo bakaba bahanamile efalási zilikwéela.

¹⁵ Olubaadi lwo obwózi luluga omu kanwa koómwe nálwo lumubonesa kusínga amahaánga. Weényini niwe alaatégeka kwa amagala mahaango. Niwe alibatila omu izuungilo lyo kuzuungilamo evíni ye echihulumuko cha Múungu Omuzizi wa Byóona.

¹⁶ Aha chibelo choómwe na aha nkaanzu yoómwe hakaba haandikilwe izína éeli, OMUTÉgeki WA ABATÉgeki, ALI OMUKÁma WA ABAKÁma.

¹⁷ Mbweenu, naábona maléeka oómo ayemeeliile omu izóoba. Maléeka ogwo yaáyaambaza ahi iláka, kwéeta enyonyi zóona éezo ezilikutuuntumuka olugulu, naagaámba aáti, “Mwiize mukobe aha, ha amazenye maháango ga Múungu.

¹⁸ Mwiize mubóne kulya entagasa ya abakáma, ya abakúlu be embága ya abalwaanila ngoma, ya abaantu abeena amagala. Mubóne kulya entagasa ze efalási na abahanami be efalási, ne entagasa za abaantu bóona, abahálila na abeéyagaaluzi, hamo na abeena ikuzo na abatéena ikuzo.”

¹⁹ Niho, naábona ezo nyameéswa na abakáma be éensi na abazunaangoma báabo bakobile hamo. Bakakola bátýo babone kulwaana no ogwo akaba azihanamile efalási elikwéela hamo na abazunaangoma boómwe.

²⁰ Náho ezo nyameéswa, yaákwáatwa hamo no ogwo omubási we ebisuba óogwo akakola oluméenke habwe ezo nyameéswa, habwe eméenke ezi akabeeha abaantu áabo abeenaánkwiile emanyiso ye ezo nyameéswa no kulamya echisusano chaáyo. Bóona bábili bali abalame baba baánaguzwa omu nyaanza yo omulilo gwe echikwáazo ogulikwaaka bwooli.

²¹ Abo abasígèele bakéetwa no olubaadi olwaalugile omu kanwa ko ogwo muuntu óogwo akaba azihanamile efaláasi elikwéela. Ne éezo nyonyi zóona ziba zaálya ezo ntagasa záabo no okuhaaga.

20

Isitáani nilibóhwa emyáaka echihuumbi chimo

¹ Mále, naábona maléeka naahanaántuka kuluga omu igulu. Náwe akaba akwaatiliile oluchiínguzo lwe eliina elila lyo okuzimu no omunyololyo muháango omu ngalo yoómwe.

²⁻³ Alikwáata elyo izóka,* ezi niyo ezo enzóka ya kala eli Omuleengesi na niyo Isitáani, náwe ogwo maléeka alikoma no kulinaga omu liina elyo lyo okuzimu. Alichííngila, na aha lugulu yaályo yaatáho oluméeneko litaliiza likazeendelela káandi kubéeha Abanyamahaánga. Nályo Isitáani lyaábohwa emyáaka echihuumbi chimo. Kaguliba omwáanya ogwo gwaáhwéele, ni lwaampaka likomoololwe ha mwáanya muche kwoónka.

⁴ Niho naábona ebitébe byo obutégeki na babiikaliile áabo abaabeele baheélwe obuhicha bwo kuchwaáziika. Neenye naábona emyooyo za abaantu áabo abanogweelwe emitwe habwo kwaátula amazima habwa Yeézu no kwoólekeelela no kukumuucha echigaambo cha Múungu. Tibalalamize enyameéswe mpáango ezo nali echisusano chaáyo. Tibalakuunzile kuteebwáho olumanyiso lwe enyameéswe mpáango ezo aha mpaanga zo obuso bwáabo nali aha ngalo záabo. Abaantu aba baázooka, baátégeka hamo na Kristu emyáaka echihuumbi chimo.

⁵ Abaantu abáandi abáfwiile tibalasubile kuba abalame káandi kuhicha aho zaáhkile emyáaka echihuumbi chimo. Okwo nikwo okuzooka kwa mbele.

⁶ Beena omugisa na nibo abatakátifu abo abeene olugazi omu kuzooka kwa mbele. Abo olufu olwa kábili tilwiina amáani hali boónyini, náho baláaba abagabe ba Múungu na Kristu, na balaátegeka náze omwáanya ogwo gwe emyáaka echihuumbi chimo.

Isitáani nilisiingalichibwa

⁷ Keélihika ezo myáaka echihuumbi chimo, Isitáani nilikomoololwa kuluga omu ibóhelo lyaályo.

⁸ Nályo lilaásohola, kukooba kooba amahaánga abali omu nkási iina ze éensi, ensoonga Gogu na Magogu. Isitáani nilibakobya kobya balwaane ichúmu, nábo baláaba na abaheémba béenzi nko omusényi gwe enziba.

⁹ Baáhanama ha lugulu yo lugazi lwe éensi bazizoongoloka enkáambi ya abaantu ba Múungu áabo omu chikaali cha Yeruzaléemu echo Múungu alikweenda. Náho Múungu yahanaantucha omulilo kuluga omu igulu no kubasiingalicha abaheémba bi Isitáani.

¹⁰ Nályo Isitáani, éelyo elyaababeéhile, lyaánagwa omu nyaanza yo omulilo ne echikwáazo. Aho niho ahaantu áaho hakanagwa enyameéswe mpáango no omubáasi ogwo we ebisuba. Nábo balyaáyalazwa okwo echilo na nyemisana, obucha no obuchiile.

Omuchwaáziiko gwo omuheleeluko

¹¹ Niho, naábona Múungu ayikéele aha chitébe chiháango cho obutégeki chilikweéla. Igulu ne nsi byaahwaho omu méeso goómwe na tibilábonekene káandi.

¹² Niho naábona abáfwiile, abaantu kanaku na abo abeena ikuzo, beemeeliile omu méeso ge echo chitébe cho obutégeki. Mala ebitabu éebyo bikaba byaandíkilwe ebikolwa bya abaantu bóona byaásuululwa. Mala chiba chaáfuundulwa echitabu echíindi, nicho echo chikaba chili echitabu cho obulami. Abo abáfwiile baáchwaaziikwa kwiingana ne ebikolwa byáabo éebyo byaayaandikilwemo omuli ebyo bitabu.

* **20:2-3 20:2-3 Izóka:** Izína eliindi omu Chiziinza isuumbwaánsi.

¹³ Enziba ekasohoza abáfwiile abaabeele balimo. Olufu na kuzimu nabyo byaásohoza abáfwiile abaabeele balimo. Buli oómo yaáchwaaziikwa kwiingana ne ebikolwabye.

¹⁴ Mále olufu na kuzimu byaánagwa omu nyaanza yo omulilo. Ezo nyaanza yo omulilo nílwo olufu lwa kábili.

¹⁵ No omuuntu óogwo iziina lyoómwe likabulamo omuli echo chitabu cho obulami, náwe akanagwa omuli ezo nyaanza yo omulilo.

21

Igulu lisha ne éensi eénsha

¹ Mále, naábona igulu lisha ne éensi eénsha, habwo kuba igulu elya mbele ne éensi eya mbele bikaba byaálahiingwiile, tihalizilaho ne enyaanza káandi.

² Niho naábona echikaali echo echitakatíifu, nicho Yeruzaléemu eénsha, nichihanaántuka kuluga omu igulu owa Múungu. Echikaali echo chikaba chiloonzibwe nko óokwo chisweélwa achumwaho habwe eéba.

³ Naáhulila iláka liháango kuluga aha chitébe cho obutégeki, niligaamba liti, “Huliiliza! Obwiikalo bwa Múungu ni hamo na abaantu. Naayikala hamo na abaantu, nábo baláaba abaantu boómwe, náwe aláaba Múungu wáabo.

⁴ Alaágakubula amaziga gáabo góona. Obuchilo obwo, abaantu tibalifwa nali kwaalama. Tihalibaho ne empámo nali obusaasi, habwo kuba akazeendele áako ka kala nikaba kaáhiingwiile.”

⁵ Mala ogwo akaba ayikéele aha chitébe cho obutégeki yaazila aáti, “Óobu ebiintu byóona niimbikola kuba bisha!” Káandi yaángaambila aáti, “Ogaandike aga, habwo kuba na amagaambo go kweésigwa agali go obuliho.”

⁶ Yaángaambila káandi aáti, “Gaáhikilizwe! Ínye nínye Alufa na Omega,* ínye nínye Obutaándiko no Omuhélo. Buli muuntu óogwo ayina iliho, niimmuha améenzi ga busa kunywa kuluga enzwéelo ya améenzi agatuha obulami.

⁷ Óogwo alaasiinga, alyaáhuungula ago góona. Weényini aláaba omwaana waanze, neenye ndyáaba Múungu woómwe.

⁸ Náho abatíini, áabo abatakumwiikiliza Múungu, áabo balikumutamisa Múungu, abéesi, abaseégu, abalozi, abo abalikulamya ebisusano, na ababéehi, abo bóona ahaantu háabo no omu nyaanza yo omulilo gwe echikwáazo. No óolu nílwo olufu lwa kábili.”

Yeruzaléemu eénsha

⁹ Niho maléeka oómo wa abo musaanzu abaabeele basutwiile ebíibo musaanzu éebyo ebiizwiile ennáku musaanzu zo omuhélo yéeza yaángaambila, “Íiza kunu, neenye niinkwooleka ogwo chisweélwa, óogwo ali omukázi wo Omutaámbwa.”

¹⁰ Niho, Omwooyo gwa Múungu gwaánhanaantukila, maléeka ogwo yaántwáala kuhika ibaanga liháango mala lila. Yaányoleka echikaali chitakatíifu cha Yeruzaléemu nichihanaántuka kuluga omu igulu owa Múungu.

¹¹ Echikaali echo chikaba chiina ikuzo lya Múungu, chikaba nicheengelela nki ibáale lya obukaani lya yaásipa no okweengelela nki ilole.

¹² Chikaba chiina olukúta luháango, lula, lwiina amaléembo ikúmi na abili, na aha maléembo bamaléeka ikúmi na bábili; na amaziina gaandikilwe aha lugulu ya maléembo áago gali engaanda ikúmi ne ibili za Iziraeli.

¹³ Hakaba heena amaléembo asatu olubazu lwo obutúluka, asatu olubazu lwa chiziba cha ntumwa, asatu olubazu lwa nyakaziinzakazi, na asatu olubazu lwo obugwa.

* **21:6 21:6 Alufa na Omega:** Omu Chiyunani, *Alufa* ne enyuguta yo kutaándika omu nyúguta ze Chiyunani. *Omega* ne enyuguta yo omuhélo.

¹⁴ Olwo lukuta lwe echikaali lwoombekilwe aha lugulu ya amabáale go oluhazo ikúmi na abili, na ha lugulu lwa buli ibáale hakaba haandikilwe iziina lyo oómo wa áaho wa abo ntumwa ikúmi na bábili bo Omutaámbwa.

¹⁵ Mbwéenu, maléeka óogwo akaba naahóoya neenye akaba ayina enkoni ye ezaháabu yo kuleengela. Akaba ayina ezo abone kuchileenga echo chikaali, amaléembo gaácho, no olukúta lwaácho.

¹⁶ Mbwéenu, yaáchileenga echo chikaali, nabwo obuleehi, obugazi, ne echéemo bikaba nibiingana hóona. Akabonesa kuba ne ekilomíita ebihuumbi bibili na magána aána (2,400).[†]

¹⁷ Yaáleenga obugazi bwo olwo lukuta lwaácho nálwo lwaaba no obula bwo kuluga aha ngalo kuhika aha nkokola byaaba igana límo na makúmi aána na bina (144),[‡] ha ndeengo zo obumuuntu, éezo ogwo maléeka yaakolesize.

¹⁸ Olwo lukuta lukaba lwoombekesizwe amabáale go obukaani aga yaásipa. Echikaali nácho chikaba choombekesizwe kwe ezaháabu nduunzi elikweénglela nko omususano gwi ilole.

¹⁹ Enhazo zo olwo lukuta lwe echikaali zikaba zitoniilwe na amabáale go obukaani. Oluhazo olwa mbele lukaba luli olwa yaásipa, olwa kábili yakuti samawi, olwa kásatu kalikedoni, olwa kána zumaridi,[§]

²⁰ olwa kataanu salidoniki, olwa mukáaga akiki, olwa musaanzu krisolito, olwa munáana zabarajadi, olwa mweenda yakuti maanjáano, olwe ikúmi krisoprasso, olwe ikúmi ne eémo hiakiinto, no olwe ikúmi ne ibili ni ametisto.

²¹ Ago amaléembo ikúmi ne ibili gakaba gali enkwaanzi ikúmi ne ibili, buli iléembo likaba likozilwe kwe enkwaanzi eémo. Ensese enkúlu ye echo echikaali ekaba ekozilwe kuluga ezaháabu nduunzi, éezo ekaba neeyeengelela nki ilole.

²² Tiíndabweene éenzu ya Múungu omuli echo chikaali, habwo kuba Omukáma Múungu Omuzizi wa Byóona, hamo no Omutaámbwa niyo éenzu ya Múungu ye echo chikaali.

²³ Echikaali echo tichikweenda omwaanga gwi izóoba nali okwéezi, habwo kuba ikuzo lya Múungu nilichimweekela, no Omutaámbwa niwe emuli yaácho.

²⁴ Abanyamahaánga bóona balyaálíbata omu mwaanga gwe echikaali echo, na abakáma be éensi nibatáahamo omwo kutwáala ebiintu byáabo byo obukaani.

²⁵ Amaléembo góona ge echikaali echo galáaba gachiingwiilwe obuchilo bwóona, habwo kuba tibaliba ne ensiimbaazi.

²⁶ Abanyamahaánga bóona omu nsi balaáléeta ikuzo ne ebiintu byo obukaani omwo omu chikaali.

²⁷ Nakáti tiheena choóna chóona éecho chili echilofo echilitaaha omu chikaali omwo, nali omuuntu weéna weéna óogwo alikukola amagaambo ge ensóni nali ge ebisuba. Náho, abaantu áabo balitaahamo omwo omu chikaali echo na áabo amaziina gaábo gaandikilwe omu chitabu cho obulami cho Omutaámbwa.

22

Omunóna gwa améenzi agatuha obulami

¹ Mala maléeka yaányoleka omunóna gwa améenzi agatuha obulami, gukaba nigweengelela nki ilole na gukaba niguluga ahali echo chitébe cho obutégeki cha Múungu ne cho Omutaámbwa.

[†] 21:16 21:16 *Ekilomíita ebihuumbi bibili na magána aána (2,400)*: Habwe endeengo ye Echiyunani ne estadia ebihuumbi ikúmi na bibili (12,000). Enaamba ye ikúmi ne ebili ekaba eyina ensoonga yo obuhikiiliza. [‡] 21:17 21:17 *Obugazi bwo olwo lukuta lwaácho nálwo lwaaba no obula bwo kuluga aha ngalo kuhika aha nkokola byaaba igana límo na makúmi aána na bina (144)*: Ensoonga ye endeengo yo obugazi obúundi yaakaáhicha kuba obuleehi bwaálwo. [§] 21:19 21:19 *Zumaridi*: Ni ibáale lyo obukaani buháango, liba liina amabála go olumoongo.

² Omunóna ogwo gukaba niguzela kulabila ahagáti ye nsése enkúlu ye echo chikaali. Hakaba heena omuti ogutuha obulami ogukaba gusugeene enkasi zóona zo omunóna. Omuti ogwo guzaala emisumo yaágwo buli kwéezi omu mwáaka gwóona. Nágo amababi go omuti ogwo no omubázi gwo kuchiza amahaánga.

³ Mala tihalibaho káandi no omucheeno gwoóna gwóona. Náho echitébe cho obutégeki cha Múungu ne echo Omutaámbwa chiláaba chili omwo na abazáana boómwe balaámulanya Múungu.

⁴ Nábo balaábubona obuso bwa Múungu, na buli muuntu alaáyaandikwa izíina lya Múungu aha chihaanga cho obuso bwoómwe.

⁵ Omu chikaali echo tihalibaho no omu chilo káandi. Abaantu tibalibona omugaso gwo kuba no omwaanga gwo olumuli nali omusana gwi izóoba, habwo kuba Omukáma Múungu aláaba omwaanga gwáabo. Abaantu abo balyaátegeka obucha no obuchiile.

Amagaambo ga ha muhélo

⁶ Niho maléeka ogwo yaángaambila aáti, “Amagaambo aga na ga mazima, na ago kweésigwa. Omukáma Múungu óogwo alikubaha ababáasi Omwooyo gwoómwe, náwe akamusiíndika maléeka woómwe kwoóleka abazáana boómwe amagaambo ago galikweendelwa kubaho no kubonwa óobu zuba zuba.”

⁷ Yeézu naagaámba aáti, “Huliiliza! Niinyíza bwaangu. Ayina omugisa óogwo alikweékomya ebigaambo byo obubáasi ebili omu chitabu echi.”

⁸ Ínye Yohana nkabona no kuhulila amagaambo ago ínye nyini. No obuchilo naágabweene no kugahulila, nkagwa buzuúma omu méeso go ogwo maléeka ayaammanyisa amagaambo aga, mbone kumulanya.

⁹ Náho yaángaambila aáti, “Leka! Ínye neenye ndi omuzáana muzeenzi waawe hamo na abeekiliza bazeenzi baawe ababáasi, na abáandi bóona áabo abalikweékomya empola ze echitabu echi. Mbweénu omulámye Múungu weényini weénka!”

¹⁰ Niho maléeka ogwo yaángaambila aáti, “Otabiseleka ebigaambo ebi byo obubáasi ebili omu chitabu echi, habwo kuba góona áago agagaambilwe omwo nigakolwa óobu nyini zuba zuba.

¹¹ Mbweénu, omuuntu óogwo ali omuzilwa, na agume kukola obuzilwa, no óogwo alikukola obulofo, na agume kukola obulofo, no muuntu óogwo alikukola amazima, na agume kukola amazima, no omuuntu omutakatífu, na agume kuba omutakatífu.”

¹² Yeézu naagaámba, “Léeba! Niinyíza bwaangu, ne empeéla yaanze eli hamo neenye, mbone kuliha buli muuntu kwiingana ne ebikolwa byoómwe.

¹³ Ínye nínye Alufa na Omega,* owa Mbele no owo Kuheleeluka, Obutaándiko no Omuhélo.”

¹⁴ Beena omugisa abalikufula ebizwáalo byáabo,† kuba babone amazima go kuguzeendela ogwo muti ogutuha obulami no kutaaha echo chikaali kulabila amaléembo gaácho no kulya emisumo yo omuti gwo obulami.

¹⁵ Okwo ahéelu ye echo chikaali ziliyo eémbwa, abalozi, abaseégu, abéesi, abalikulanya ebisusano, na abáandi bóona abalikweenda ebisuba no kugaamba ebisuba.

¹⁶ “Ínye, Yeézu, naámusiíndika maléeka waanze kusiinza amagaambo aga habwe ekelezia. Ínye nínye Echitáko ne Enzáalwa ya Daudi, na nínye enyenyéezi ye enchaákala elilikweengelela.”

* **22:13 22:13 Alufa na Omega:** Omu Chiyunani, *Alufa* ne enyuguta yo obutaándikilo omu nyúguta ze Chiyunani. *Omega* ne enyuguta yo omuhélo. † **22:14 22:14 Beena omugisa abalikufula ebizwáalo byáabo:** Abaantu abo abasiingile ebyo ebyaágala bikulu, bafuzile enkaanzu záabo omu nságama yo Omutaámbwa no kuzéza butúnu.

¹⁷ Omwooyo gwa Múungu na chisweélwa wo Omutaámwa nibagaamba, “Ííza!” Na buli muuntu alikuhulila echi, na agaámbe, “Ííza!” Ayina iliho na ayize, na alikugéenda na atwaále améenzi agatuha obulami busa.

Okuhanwa kwi ihelezo

¹⁸ Niimmusiínza buli muuntu alikuhulila ebigaambo byo obubáasi ebili omu chitabu echi: Omuuntu weena weena kaálaayoongela omwo choóna chóona, Múungu alyaámwoongela ennáku ezaandikilwe omu chitabu echi.

¹⁹ Omuuntu weéna wéena kaleehamo omwo choóna chóona omu bigaambo byo obubáasi bwe echitabu echi, Múungu alamwiihiláho egabo yoómwe yo kulya emisumo yo omuti ogutuha obulami no kutuula omulí echo chikaali echitakatífu, éecho empoláze zaandikilwe omu chitabu echi.

²⁰ Na weényini óogwo alikusohoza obweéyatuzi bwoómwe habwa amagaambo aga naagaamba aáti, “Mazima, niinyíza bwaangu.”

Amina. Ííza, Mukáma Yeézu!

²¹ Embabazi yo Omukáma Yeézu eébe hamo neemwe mwéena. Amina.